

INHOUD

systematisch naar onderwerp

ONDERWERP	SCHRIJVER	Nr.	PAG.
NEDERLANDSE VRAAGSTUKKEN:			
POLITIEKE			
Intree-Rede. Een mislukte	A. S. de Leeuw	12	726
Nat.-Socialisme en de Warenhuizen. Het		5	317
Nederland en de Duitse dreiging	Ko Beuzemaker	2	65
Nederland en Indonesië verenigd tegen			
het fascisme	A. Struik	4	201
Nieuwe Regering. De	P. de Groot	9	513
„Pacifistische Volksverdediging” en de			
Arbeidersklasse. Albarda, De	Ko Beuzemaker	3	129
Rechtspraak en Tijdsomstandigheden	Mr. A. Muller	4	219
Scholing en ontwikkeling	J. Postma	2	116
Statenverkiezingen, Lessen uit de	Ko Beuzemaker	5	261
Strategische positie van Nederland, De	J. Hengeveld	4	240
Strijd voor vrede, werk en brood, De	J. Dieters	11	655
Zwevende Kabinet, Het	Ko Beuzemaker	7	385
ECONOMISCHE			
„Amsterdamsche Bank” en „Robaver”	Max Booleman	9	526
Belastingdruk, De verdeling van de	W. J. de Groot	5	276
Economische vooruitzichten in ons land, De		11	650
Landbouwbedrijf in Nederland. Op een			
groot		9	532
Plan-Westhoff, Het	L. Jansen	1	6
„Plan-Westhoff” en de verbetering en			
ontginning van Cultuurgronden	S. J. Rutgers	3	136
Prijsopdriving en „Vervangingswaarde”	W. J. de Groot	12	749
Rapport van de Commissie van der Waer-			
den, Het	L. Jansen	8	463
Tempel als theoreticus, Minister van den	Mr. A. S. de Leeuw	9	552
Verdeling van het bezit, De	W. J. de Groot	11	662
Woningtoestanden op het platte land, De		11	664
Ziekenfondsen, De	K.	7	402
INDONESISCHE VRAAGSTUKKEN:			
Brief uit Semarang		1	24
Brief uit Semarang		3	161
Indonesië en de imperialistische oorlog	Abdoel	12	736
Indonesische Volkslied, Het		5	309

ONDERWERP	SCHRIJVER	Nr.	PAG.
Jonkheer, Oud-Gouverneur, over rubber en moraal in Indonesië, Een	G. J. van Munster	9	547
Nederland en Indonesië	A. Struik	1	18
Onderwijs en gevangenissen in Indonesië		12	756

INTERNATIONALE VRAAGSTUKKEN:

Arbeidersklasse en Natie	Peter Wieden	2	78
Bezetting van Praag, Na de Bolsjewiki in de wereldoorlog en de soc.-democratie in de huidige oorlog, De Brief uit Praag, Een. Hoe Tsjecho-Slowakije geplunderd wordt	Ko Beuzemaker	4	193
Brief uit Weenen. Een	"	11	641
Congres van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie. Het 18e		7	417
Economische achtergrond en de perspectieven, De		6	372
Economische Crisis van 1937-'39, De	A. S. de Leeuw	5	267
Economische wedergeboorte van het republikeinse China, De	"	10	593
Geschiedenis van de Communistische Partij der Sowjet-Unie, Uit de Imperialistische Oorlog, de politiek van de S.U. en de taak der arbeiderskl., De Inhalen en voorbijstreven	E. Varga	4	210
Jodenpogroms en het Nederl. Volk, De Karakter van de huidige oorlog, Het Karakter v.d. huidige oorlog, Nog eens: Het Klassenstrijd in Frankrijk, Economische Land van het Socialisme en de strijd van het internationale proletariaat, Het Leeft de Duitse boer? Hoe	S. J. Rutgers	12	740
Lenin over de internationale politiek van de Sowjet-Unie		2	72
Na 25 jaar	Ko Beuzemaker	10	577
Overblijfselen van het Kapitalisme in het bewustzijn van den mens in de Sowjet-Unie	E. Varga	10	629
Rechten van den Mens, De	Ko Beuzemaker	11	671
Rechten van den Mens. II	A. Struik	1	1
Socialisme naar Communisme, Van	A. Struik	10	611
Taktiek van de Arbeidersklasse, Dimitrof over de	Ko Beuzemaker	12	705
Tegen wie voeren zij oorlog?	C. van den Berg	1	44
Trotzkisme na München	G. Dimitrof	6	321
Twintig jaar van economische ontwikkeling	E. Hörnle	10	606
Verdediging van de Neutraliteit, De		11	667
Verraad wordt herhaald, Een historisch	A. Struik	9	538
Vijftig jaar 1 Mei-viering	"	8	472
		8	449
		9	520
	S. J. Rutgers	1	29
		12	711
	André Marty	12	714
	C. Schalker	2	89
	Mr. A. S. de Leeuw	3	183
	N. Lenin	12	724
	L. Jansen	10	600
	P. de Groot	5	257

ONDERWERP	SCHRIJVER	Nr.	PAG.
BUITENLANDSE OVERZICHTEN:			
Baken in Zee, Een	Mr. A. Jacobs	3	165
Democratie op de Philippijnen	"	2	94
Eerste oorlogsmaand, De	"	10	617
Geen scheur in de Vredesmuur	"	1	39
India's Vrijheidsstrijd	"	12	731
Landen om Nimmersatt, De	"	6	359
Levensruimte van de Balkanvolken. De	"	5	281
Lied van Schijn en Wezen	"	8	492
Nieuwe Paus, De	"	4	244
Sowjet-Unie en de strijd tegen het Fascisme, De	Mr. A. S. de Leeuw	7	421
Twee fronten	Mr. A. Jacobs	11	679
CULTURELE VRAAGSTUKKEN:			
Camera, Bij het eeuwfeest van de	dr. J. Bonefaas	3	146
China's literatuur en de Nationale Verdediging	Jack Chen	11	684
Commune en Versailles, De	Prof. E. Tarle	6	354
Dammen	F. Raman	2	127
"	"	3	191, 8
"	"	4	254, 9
"	"	5	319, 10
"	"	6	383, 11
"	"	7	447, 12
Dichters achter glas	Theun de Vries	2	99
Franse Revolutie in Nederland. Voorgeschiedenis en uitwerking der		7	395
Franse Revolutie, De voorgeschiedenis v.d.	D. J. Wijnkoop	7	391
Geschiedenis der Aarde, De		5	302
"		6	369, 7
"		8	498, 9
Heine, de Tijdgenoot	Theun de Vries	3	149
"	"	4	227, 5
Helden hunner Natie	Nico Rost	9	564
Kanker	dr. Lankhout	1	59, 2
Kunst — Tendenskunst — Gemeenschapskunst	C. J. Kelk	6	366
"	Theun de Vries, Sam Goudsmit en K. v. d. Geest	8	480
"	Mr. A. S. de Leeuw	11	674
Maneto 1939	A. Leuvens	7	425
Nederlandse Muzieklevens, Het	"	2	108, 3
Ostrowski, Nikolaj		11	178, 5
Pen-Portretten (1) Mirabeau	Joh. Visscher	8	691
Rembrandt en de Joden (Bijlage)	Theun de Vries	1	454
Schaken	G. Oskam	1	32a
"	"	4	64, 8
"	"	4	255, 9
"	"	5	319, 11
"	F. Raman	6	702
		6	384, 12
			766

ONDERWERP	SCHRIJVER	Nr.	PAG.
Slag bij Valmy, De	Romain Rolland	6	325
Socialisme en Democratie, Een nieuw tijdschrift	Mr. A. S. de Leeuw	7	409
Teleurstelling, Een	"	4	235
Toller, Ernst	Jan Lemaire Jr.	7	429
Toneel in de Hoofdstad, iets over	H. de Nevel	4	248
Toneel, Nog iets over	J. L. Jr.	6	375
Uitgedoofd!	Dr. Lankhout	12	751
Zigeuners, De. Een onvoltooide volkshuizing		12	758

LITERAIRE BIJDAGEN:

Asyl	Freek van Leeuwen	3	164
Behouden teelt	Jaap van Yperen	2	77
Bijzondere Roman, Een	Theun de Vries	12	764
Dissonant	"	5	286
Heilige Spaanse Familie	Theun de Vries	7	394
Herinnering	Em. van Loggem	8	471
Ironie	Jaap van Yperen	2	88
Japie		4	251
Kanton, Luchtbombardement. 3400 Doden	Em. van Loggem	8	479
Kenau	Theun de Vries	10	621
Kinderen van Guernica, De	Hermann Kesten	3	169
Lege Dag, De	Robert Steen	2	113
Leugen	Max van Amstel	5	306
Leugen	Jaap van Yperen	12	713
Meester, De	Chris Herbers	7	408
Metropool	Jaap van Yperen	8	497
Metselaar, De	Valerij Brjoesow	12	723
Münchener Brau	Freek van Leeuwen	4	209
Oorlog in China, Gezien door een Japans Soldaat		8	508
Poëzie en honden	E. du Perron	9	573
Rat, De	K. van der Veer	7	439
Vader, De	Chris Herbers	8	471
Verval	Jaap van Yperen	3	145
Vlaanderen	Johan Daisne	5	295
Vrouw Gerbrands	Jansen, S.	11	694
Vrijstelling, De	"	9	557
Zelfkant	Jaap van Yperen	8	497

TITELREGISTER DER BESPROKEN BOEKEN:

Anti-Dühring	Friedrich Engels	1	50
Anti-Semitisme en Jodendom	Prof. dr. H. H. Pos e.a.	7	442
Deutsche Bauern unterm Hakenkreuz	Edwin Hoernle	8	507
Europäische Stimmen		1	63
Front van de Vrijheid, Het	Simone Téry	1	56

ONDERWERP	SCHRIJVER	Nr.	PAG.
Geschiedenis van de Comm. Partij der Sowjet-Unie, de verbreiding van de	D. Manoeilski	11	698
Geschiedenis van de Nederlandse Arbeidersbeweging (Oude Beweging)	Joh. Visscher	9	572
Gewas		2	127
Herinneringen uit mijn leven	Louis de Visser	5	311
Japan contra de wereld	H. Chassagne	1	54
Jugend des Königs Henri Quatre, Die	Heinrich Mann	12	762
Kan er vrede komen?		11	700
Krupp, Deutschlands Kanonenkönige	Bernhard Menne	6	379
Kuyper, Abraham	dr. P. Kasteel	8	502
Kwartaal, jrg. 1, nr. 4		10	638
Kwartaal, jrg. 2, nr. 1		12	755
Leed en Geluk der Duitse vrouwen		5	315
Leven van Dimitroff, Het	Blagojewa	11	699
Marxisme en het Nationale en Koloniale Vraagstuk, Het	J. Stalin	9	571
Mensen op de tweesprong	Marie Pujmanová	12	764
Minnaars van Teruel, De	Marcel Coole	5	314
Modesta	Ben Traven	7	444
Nederland	G. de Weerd-v. Linden van den Heuvell	6	381
Nederlanders onder Commando van Hollander Piet in Spanje	Gerard Vanter	9	564
Nood in China		2	125
Nouvelles d'Autriche		3	190
Opbouw van het Socialisme, De	N. Lenin	10	637
Pelgrimstocht der Mensheid, De	dr. J. W. Berkelbach van den Sprenkel	3	188
Pensée, La		11	697
Perhimpunan Indonesia 30 jaar		1	63
Poesjkin 1837—1937		3	188
Rad der Fortuin, Het	Theun de Vries	5	313
Radicalen, De	Mr. ir. M. M. van Praag	11	693
Rassenvraagstuk, Het	dr. G. W. Kastein	1	55
Rijpen van de Tijd, Het	David de Jong	8	506
Slavenhalers en Slavenhandel	L. C. Vrijman	9	568
Socialisme en de Natie, Het	Mr. A. S. de Leeuw	6	345
Tegen de Imperialistische Oorlog	Ko Beuzemaker	11	700
Verzamelde Werken deel VI en VII	W. I. Lenin	9	571
Voor wenk, brood en vrede	L. Jansen	11	700
Vrouw en de Maatschappij, De	Mr. I. Prins-Willekes Macdonald	8	504
Wahren Herren Deutschlands, Die	Hans Behrend	6	377
Wie draagt schuld aan de oorlog?	Molotof	10	638
Zeven maanden en zeven dagen in Franco-Spanje	I. de Aberrigoyen	3	185

INHOUD

alfabetisch naar den schrijver

SCHRIJVER	ONDERWERP	Nr.	PAG.
Abdoel	Indonesië en de imperialistische oorlog	12	736
Amstel, Max van	Leugen	5	306
Berg, C. van den	Economische Klassenstrijd in Frankrijk	1	44
Beuzemaker, Ko	De Jodenpogroms en het Nederlandse Volk	1	1
"	Nederland en de Duitse Dreiging	2	65
"	Albarda, de „Pacifistische Volksverdediging en de Arbeidersklasse	3	129
"	Na de bezetting van Praag	4	193
"	Lessen uit de Statenverkiezingen	5	261
"	Het zwevende kabinet	7	385
"	De imperialistische oorlog, de politiek van de S.U. en de taak der Arbeidersklasse	10	577
"	De Bolsjewiki in de wereldoorlog en de sociaal-democratie in de huidige oorlog	11	641
"	Nog eens: Het karakter van de huidige oorlog	12	705
Bonefaas, dr. J.	Bij het eeuwfeest van de Camera	3	146
Booleman, Max	„Amsterdamse Bank“ en „Robaver“	9	526
Brjoesow, Valerij	De Metselaar	12	723
Chen, Jack	China's Literatuur en de Nationale Verdediging	11	684
Daisne, Johan	Vlaanderen	5	295
Dieters, J.	De strijd voor vrede, werk en brood	11	655
Dimitroff, G.	Het land van het socialisme en het internationale proletariaat	6	321
Geest, K. v. d.	Kunst, Tendenskunst, Gemeenschapskunst	8	484
Goudsmit, Sam	"	8	487
Groot, P. de	Vijftig jaar 1 Mei viering	5	257
"	De nieuwe regering	9	513
Groot, W. J. de	De verdeling van de belastingdruk	5	276
"	De verdeling van het bezit	11	662
"	Prijsopdriving en „Vervangingswaarde“	12	749
Hengeveld, J.	De Strategische positie van Nederland	4	240
Herbers, Chris	De meester	7	408
"	De Vader	8	471
Hörnle, E.	Hoe leeft de Duitse boer?	10	606
Jacobs, Mr. A.	Geen scheur in de vredesmuur	1	39
"	Democratie op de Philippijnen	2	94
"	Een baken in Zee	3	165
"	De nieuwe Paus	4	244
"	De levensruimte der Balkanvolken	5	281
"	De landen om Nimmersatt	6	358
"	Lied van Schijn en Wezen	8	492
"	De eerste oorlogsmaand	10	617
"	Twee fronten	11	679
"	India's Vrijheidsstrijd	12	732

SCHRIJVER	ONDERWERP	Nr.	PAG.
Jansen, L.	Het Plan-Westhoff	1	6
"	Het rapport van de commissie v. d. Waerden	8	463
"	Een historisch verraad wordt herhaald	10	600
Jansen, S.	De Vrijstelling	9	557
"	Vrouw Gerbrands	11	694
K.	De Ziekenfondsen	7	402
Kelk, C. J.	Kunst, Tendenskunst, Gemeenschapskunst	6	366
Kesten, Hermann	De Kinderen van Guernica	3	169
Lankhout, dr.	Uitgedoofd!	12	751
"	Kanker	1 59,	2 121
Leeuw, Mr. A. S. de	Twintig jaar van economische ontwikkeling	3	183
"	Een teleurstelling	4	235
"	Het 18e Congres van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie	5	267
"	Socialisme en Democratie, een nieuw tijdschrift	7	409
"	De Sowjet-Unie en de strijd tegen het Fascisme	7	421
"	Minister van den Tempel als theoreticus	9	552
"	De economische achtergrond en de perspectieven	10	593
"	Kunst, Tendenskunst, Gemeenschapskunst	11	674
"	Een mislukte intree-rede	12	726
Leeuwen, Freek van	Asyl	3	164
"	Münchener Brau	4	209
Lemaire Jr., Jan	Ernst Toller	7	429
L. Jr., J.	Nog iets over toneel	6	375
Lenin, N.	De verdediging van de neutraliteit	12	724
Leuvens, A.	Het Nederlandse Muziekleven	2 108,	3 178
"	"	5	296
"	Maneto 1939	7	425
Loggem, Em. van	Herinnering	8	471
"	Kanton, Luchtbombardement, 3400 doden	8	479
Marty, André	Tegen wie voeren zij oorlog?	12	714
Muller, Mr. A.	Rechtspraak en Tijdsomstandigheden	4	219
Munster, G. J. van	Een Jonkheer, Oud-Gouverneur, over rubber en moraal in Indonesië	9	547
Nevel, H. de	Iets over toneel in de hoofdstad	4	248
Oskam, G.	Schaken	1 64,	6 384
"	"	4 255,	8 511
"	"	5 319,	9 576
Perron, E. du	Poezie en honden	9	573
Postma, J.	Scholing en ontwikkeling	2	116
Raman, F.	Dammen	2	127
"	"	3 191,	8 510
"	"	4 254,	9 575
"	"	5 319,	10 639
"	"	6 383,	11 703
"	"	7 447,	12 767
"	Schaken	11 702,	12 766
Rolland, Romain	De slag bij Valmy	6	324
Rost, Nico	Helden hunner Natie	9	564

SCHRIJVER	ONDERWERP	Nr.	PAG.
Rutgers, S. J.	Van Socialisme naar Communisme	1	29
"	Het „Plan-Westhoff“ en de verbetering en ontginning van Cultuurgronden	3	136
"	De economische wedergeboorte van het republikeinse China	12	740
Schalcker, C.	Trotzkisme na München	2	89
Schrijver, Leo	Kunst, Tendenskunst, Gemeenschapskunst	8	490
Steen, Robert	De lege dag	2	113
Struik, A.	Nederland en Indonesië	1	18
"	Nederland en Indonesië verenigd tegen het fascisme	4	201
"	Overblijfselen van het Kapitalisme in het bewustzijn van den mens in de Sowjet-Unie	8	472
"	Na 25 jaar	9	538
"	Het karakter van de huidige oorlog	10	611
Tarle, Prof. E.	De Commune en Versailles	6	354
Varga, E.	De Economische Crisis van 1937—1939	4	210
"	Inhalen en voorbijstreven	10 629, 11	671
Veer, K. van der	De Rat	7	439
Visscher, Joh.	Pen-Portretten (1) Mirabeau	8	454
Vries, Theun de	Rembrandt en de Joden (Bijlage)	1	32a
"	Dichters achter glas	2	99
"	Heine de Tijdgenoot	3 149, 4 227,	5 287
"	Heilige Spaanse Familie	7	394
"	Kunst, Tendenskunst, Gemeenschapskunst	8	480
"	Kenau	10	621
"	Een bijzondere roman	12	764
Wieden, Peter	Arbeidersklasse en Natie	2	78
Wijnkoop, D. J.	De voorgeschiedenis van de Franse Revolutie	7	391
Yperen, Jaap van	Behouden teelt	2	77
"	Ironie	2	88
"	Verval	3	145
"	Dissonant	5	286
"	Metropool	8	497
"	Zelfkant	8	497
"	Leugen	12	713

**SCHRIJVERSREGISTER DER
BESPROKEN BOEKEN:**

Aberrigoyen, I. de	Zeven maanden en zeven dagen in Franco-Spanje	3	185
Behrend, Hans	Die wahren Herren Deutschlands	6	377
Berkelbach van den Sprenkel, dr. J. W.	De Pelgrimstocht der Mensheid	3	188
Beuzemaker, Ko	Tegen de Imperialistische Oorlog	11	700
Blagojewa	Het leven van Dimitrof	11	699
Chassagne, H.	Japan contra de wereld	1	54
Coole, Marcel	De minnaars van Teruel	5	314
Engels, Friedrich	Anti-Dühring	1	50
Hoernle, Edwin	Deutsche Bauern unterm Hakenkreuz	8	507
Jansen, L.	Voor werk, brood en vrede	11	700
Jong, David de	Het rijpen van de Tijd	8	506
Kasteel, dr. P.	Abraham Kuyper	8	502
Kastein, dr. G. W.	Het Rassenvraagstuk	1	55
Leeuw, Mr. A. S. de	Het Socialisme en de Natie	6	345
Lenin, W. I.	Verzamelde Werken, deel VI en VII	9	571
Lenin, W. I.	De Opbouw van het Socialisme	10	637
Mann, Heinrich	Die Jugend des Königs Henri Quatre	12	762
Menne, Bernhard	Krupp, Deutschlands Kanonenkönige	6	379
Molotof	Wie draagt schuld aan de oorlog?	10	638
Pos, Prof. dr. H. H. e.a.	Anti-Semitisme en Jodendom	7	442
Praag, Mr. ir. M. M. van	De Radicalen	11	693
Prins-Willekes Mac- donald, Mr. I.	De Vrouw en de Maatschappij	8	504
Puymanová, Marie	Mensen op de tweesprong	12	764
Stalin, J.	Het Marxisme en het Nationale en Koloniale Vraagstuk	9	571
Téry, Simone	Het Front van de vrijheid	1	56
Traven, Ben	Modesta	7	444
Vanter, Gerard	Nederlanders onder commando van Hollander Piet in Spanje	9	564
Visscher, Johan	Geschiedenis van de Nederlandse Arbeiders- beweging (Oude Beweging)	9	572
Visser, Louis de	Herinneringen uit mijn leven	5	311
Vries, Theun de	Het Rad der Fortuin	5	313
Vrijman, L. C.	Slavenhalers en Slavenhandel	9	568
Weerd-van den Linden v. d. Heuvell, G. de	Nederland	6	381

DE JODEN-POGROMS EN HET NEDERLANDSE VOLK

KO BEUZEMAKER

In de afgelopen weken stond heel Nederland in het teken van de verontwaardiging van het Nederlandse volk tegen de afschuwelijke pogroms, die de Nazi's in Duitsland tegen de Joden georganiseerd hebben.

Het sprookje van de „spontaniteit” van deze pogroms is reeds lang weerlegd. Men kan ook wel vaststellen, dat deze barbaarse anti-semitische vervolgingen nooit spontaan zijn.

Zeker, er kunnen bepaalde verschillen en eigenaardigheden tussen verschillende delen van een bevolking bestaan. Daaruit kunnen stemmingen voortvloeien van sympathie of antipathie, maar nooit leidt dit vanzelf tot dergelijke schandelijke tonelen als zich thans in Duitsland afspelen.

Het anti-semitisme is steeds in de gehele geschiedenis een politiek instrument geweest in de handen van bepaalde heersende klassen of klieken. De Jodenvervolgingen in de middeleeuwen dienden den feodalen heersers tot middel om geld te krijgen en de ontevredenheid onder het volk af te leiden.

De Jodenvervolgingen in het oude tsaristische Rusland vormden voor de heersende tsarenkliek eveneens een middel om de onderdrukking der volksmassas te kunnen voortzetten, hun ontevredenheid af te leiden en hen angstig te maken.

Zo is het ook, nu het Nazi-fascisme, als de meest barbaarse vorm van fascistische dictatuur, het anti-semitisme in nog veel grotere omvang, dan ooit tevoren in de geschiedenis is voorgekomen, misbruikt.

Maar er zijn hierbij toch enige eigenaardigheden vast te stellen, die van de grootste betekenis zijn.

In de eerste plaats de omvang van deze Joden-pogroms.

Kan men hier nog van pogroms spreken? Deze vervolgingen hebben een graad bereikt dat men eerder van een algemene uitroeiing en verdelging, dan van een pogrom spreken kan. Het overtreft alles, wat op dit gebied tot nog toe voorgevallen is. In de tweede plaats moet men scherp zien, dat deze vervolgingen direct verbonden zijn met en een onderdeel vormen van de roof-politiek der Nazi's, van hun oorlogs-politiek ter verovering van de heerschappij in Europa en ter onderwerping van andere volken en staten.

Dit geldt zowel voor het binnenlands gebruik, dat de Nazi's er van maken als voor het buitenlands gebruik.

In het binnenland willen de Nazi's door de Jodenvervolging nieuwe milliarden voor hun oorlogspolitiek krijgen. Is het niet pikant, dat de heer Goering tegen het teveel aan „spontaniteit” oprad, aangezien daarmee teveel waarden verloren zouden gaan?

Verder dienen de Jodenvervolgingen in het binnenland, om het zo

voor te stellen, alsof het Nazi-fascisme het groot-kapitaal aanpakt. Het zal in dat opzicht niet bij de Joden blijven. Reeds begint de campagne tegen de katholieken. Vervolgens dienen deze Jodenvervolgingen ook om de brede massaas van het Duitse volk, dat in de laatste crisis rondom Tsjecho-Slowakije in 't geheel niet oorlogsgezind was, angst in te boezemen.

De arrestaties van de tallozen, die het gewaagd hebben hun ontevredenheid over deze vervolgingen te uiten, spreken hierover boekdelen.

In de derde plaats is het anti-semitisme, deze tweelingbroeder van het fascisme, in de handen der Nazi's ook als export-artikel bedoeld. De Nazi's proberen het overal in het buitenland ingang te doen vinden en het moet gezegd worden dat zij hierbij niet alleen in hun eigen agentschappen in het buitenland, doch ook in de reactionaire grootkapitalistische kringen gewillige helpers vinden.

Het anti-semitisme is een wapen in handen van het fascisme als de terroristische dictatuur van het groot-kapitaal, een wapen dat overal tegen de arbeidersklasse en de volksmassaas, tegen de democratie gebruikt wordt, en dat vooral als afleidingsmanoeuvre moet dienen. In de vierde plaats, en dit is het voornaamste, het uitroeien van de Joodse bevolking toont reeds hoe het Duitse fascisme om zou springen, hetzij met koloniale volkeren, die aan hun juk onderworpen zouden worden, hetzij met Europese volken of staten, die zij als gevolg van hun veroveringspolitiek als buit toegeworpen zouden krijgen.

Van dit gezichtspunt uit is het nodig, de anti-semitische vervolgingen te bezien. En dan hebben zij zeer zeker politiek voor Nederland een grote betekenis. Laat ons hierbij voorop stellen, dat het feit, dat de Joden-vervolgingen juist nu met vernieuwde kracht plaats vinden, niet toevallig is. Zij vormen een van de „vruchten" van het tractaat van München.

Het feit dat Chamberlain en Daladier, dat de Engelse en Franse grote bourgeoisie op grond van hun klasse-belang het Duitse fascisme hebben versterkt, heeft onmiddellijk tot deze nieuwe uitbarsting geleid.

Want deze Joden-vervolgingen werpen tegelijkertijd een schel licht op wat er veranderd is in de wereld, nadat het schandelijke verdrag van München tot stand is gekomen. Wanneer wij ons daarbij beperken tot Nederland, dan moeten wij allereerst vaststellen, dat het tractaat van München de positie tegenover het Duitse Fascisme, dat de onafhankelijkheid van Nederland bedreigt, voor Nederland ten zeerste verscherpt heeft.

De illusie, dat Nederland op de bescherming van Engeland zou kunnen rekenen is, zeker zolang Chamberlain in Engeland regeert, kapot geslagen. De heren Chamberlain en Daladier hebben in München niet de vrede gered, zij hebben het Duitse Fascisme versterkt en er bestaat geen garantie, noch voor Nederland, noch — en dat is nog meer actueel — voor Indonesië, dat de een of andere dag de heren Chamberlain en Daladier niet nog eens de vrede zullen gaan

„redden”, maar dan niet ten koste van de uitlevering van Tsjecho-Slowakije aan het Duitse Fascisme, maar ten koste van Nederland of Indonesië

En München heeft daarbij nog iets meer geleerd. Het is volstrekt niet uitgesloten, dat het Duitse Fascisme binnen afzienbare tijd z'n eetlust aan Nederland of Indonesië wil beproeven. Vast staat reeds, dat het nu al zijn druk op Nederland vergroot. Het is de methode van de Nazi's om eerst te proberen een land onder druk te zetten, de reactie in het land-zelf te doen toenemen, het fasciserings-proces in het land te versnellen; het daarna te onderwerpen en tot een vazalstaat te maken, om het vervolgens volledig van z'n onafhankelijkheid te beroven.

In dit opzicht biedt Tsjecho-Slowakije een typerend voorbeeld, ook wat betreft de houding van de Tsjechische bourgeoisie. Want, terwijl het Tsjechische volk gereed en bereid was om met de wapens z'n zelfstandigheid en onafhankelijkheid te verdedigen, capituleerde de Tsjechische bourgeoisie, zij onderwierp zich liever aan Hitler dan in een rechtvaardige nationale vrijheids-oorlog het land te verdedigen, een verdediging waarbij de volksmassa's een overwegende factor zouden hebben gevormd.

De les is deze: bij de verdediging van een volk tegen de agressie van het Duitse fascisme, vormt de bourgeoisie op grond van haar klasse-belang, een onbetrouwbare factor. Zij is bereid de werkelijke nationale belangen van een volk en een land te verraden, op grond van de groot-kapitalistische belangen.

En men behoeft er niet aan te twifelen, dat het Duitse fascisme in de kringen van de aarts-reactionaire Nederlandse bourgeoisie, met haar krachtige internationale verbindingen en internationale belangen, elementen genoeg zal vinden — voor zover zij daarover niet reeds beschikt — die bereid zijn, zich met het Duitse fascisme te verbinden.

Daarom, omdat sinds München het gevaar voor Nederland zozeer is toegenomen, omdat het Nederlandse volk zoveel sterker door de toegenomen aanvalslust van het Duitse Fascisme bedreigd wordt, daarom zijn de Jodenvervolgingen en de reactie daarop in Nederland thans van zulk een grote betekenis, en is het vooral nuttig, de uitwerking er van in Nederland na te gaan.

Het is natuurlijk verheugend, dat deze schandelijke vervolgingen onder de brede massa's van het volk tot in al z'n geledingen zulk een diepgaande verontwaardiging en protest hebben opgeroepen.

Zeker is er in de laatste tien jaar geen gebeurtenis geweest, waardoor de Nederlandse volksmassa's zo zeer getroffen en wakker geschud zijn.

Terwijl onmiddellijk na München de grote vredelievende massa van het Nederlandse volk geloof hechtte aan het bedrog van Chamberlain en Daladier, dat deze de vrede gered zouden hebben, verwekten de Jodenvervolgingen ongetwijfeld mede het bewustzijn, hoezeer de dreiging van het Duitse fascisme ten aanzien van Nederland en het Nederlandse volk toegenomen is. De verontwaardiging, de

beweging, het protest richtten zich tegen het Duitse fascisme en zeker speelde hierbij het bewustzijn een rol, dat tot diep in de volksmassa's doordrong, hoe acuut en groot het gevaar dat hen van Duitse zijde bedreigt, ook voor henzelf is.

Maar dit is nog niet alles. Het protest richtte zich ook tegen de houding der Nederlandse regering, die de grenzen zo goed als gesloten hield.

Instinctief voelde het volk, dat het op z'n tegenwoordige regering tegenover het Duitse fascisme niet rekenen kan, dat deze regering geen voldoende garantie voor de verdediging van het Nederlandse volk tegen de agressie van het Duitse fascisme biedt.

Het is waar: Minister-President Colijn sprak enige humanitaire woorden ten gunste van de nationale inzameling, maar het is duidelijk, dat wat de regering heeft gedaan voor toelating van de vluchtelingen haar door de verontwaardiging van het volk afgedwongen is. Kenmerkend is ook een uitspraak van Colijn, dat een toelaten van teveel Joodse vluchtelingen in Nederland anti-semietisme zou kweken.

Waarom? Het anti-semietisme ontstaat niet vanzelf. Het wordt door het fascisme en de reactie doelbewust aangekweekt, wat dat betreft doet de N.S.B. waarachtig genoeg z'n best en het is merkwaardig, dat de regering daartegen nog zo goed als niets ondernomen heeft.

Deze vriendelijkheid voor de N.S.B. wordt langzamerhand zeer verdacht. Daarbij komt nog, dat het ongetwijfeld vaststaat, dat de regering nu reeds bezig is voor de Duitse fascistische druk te wijken. Men mag zoveel ontkennen als men maar wil, dat op de Nederlandse pers door de regering druk is uitgeoefend, het lijkt er toch bedenkelijk veel op. En het meest merkwaardige is dat, toen de Duitse pers na het verbod van de voetbalwedstrijd in Rotterdam een campagne tegen Nederland begon, de reactie hierop in de Nederlandse pers slechts zeer matig was.

Wat de houding van de N.S.B. betreft, treffen ons twee punten: ten eerste, dat het Duitse fascisme nu wel represailles tegen Nederland moest doorvoeren. Zeer terecht is dit in de „Nieuwe Rott. Courant" als landverraad bestempeld.

En in de tweede plaats, dat de N.S.B. tegenover de verontwaardiging onder het volk, onmiddellijk begonnen is met een campagne over de ellende in Nederland zelf. Kortom, met dezelfde zogenaamde anti-kapitalistische demagogie, die bij het anti-semietisme als afleidings-manoeuvre altijd een zeer grote rol speelt.

Om al deze redenen is het nodig in te zien, van hoe groot gewicht de anti-semietische vervolgingen in Duitsland voor de politieke ontwikkeling in Nederland zijn. Een van de redenen, waarom de Nazi's juist nu deze Jodenvervolgingen doorzetten, is zeker dat eens een proef-ballon opgeworpen wordt om te kijken, hoe er in de omliggende staten op gereageerd wordt. Deze vervolgingen zijn reeds een onderdeel van het onder-drukzetten van kleine omliggende

staten en daarom bestaat er voor de Nederlandse arbeidersklasse en voor het Nederlandse volk reden tot grote waakzaamheid.

Het Nederlandse volk en aan zijn spits de Nederlandse arbeidersklasse, zij willen niet onderworpen worden aan het Duitse fascisme. Het lot van de Joden, de Oostenrijkers, de Sudeten-Duitsers en Tsjechen geeft een bloedige waarschuwing; maar de vraag staat, hoe te verhinderen, dat de Duitse fascistten hun klauw ook op Nederland neerslaan.

Daarvoor is nodig, dat in Nederland-zelf een politiek wordt gevoerd niet van terugwijken, niet van capituleren voor de eisen en de druk van het Duitse fascisme, maar van vastberaden afweer.

De regering volgt niet zulk een politiek. Haar buitenlandse, haar binnenlandse, haar sociale en koloniale koers gaat integendeel in de richting van toenemende reactie en van bukken voor het fascisme. Daarom moet er onophoudelijk gezegd worden: slechts het volk en zijn organisaties, slechts de arbeidersklasse en haar partijen en organisaties zijn in staat de kracht te ontwikkelen om de onafhankelijkheid en de veiligheid van het land en het volk te beschermen.

Maar daarvoor is nodig, de eenheid der arbeidersklasse, de verbinding van de arbeidersklasse met alle organisaties van het volk, van de boeren, de middenstanders, de kleine burgerij, in een vastberaden strijd tegen de buitenlandse bedreiger en niet minder tegen de binnenlandse kapitalistische reactie. Daarvoor is nodig: de koers van de buitenlandse, de binnenlandse en koloniale politiek te veranderen en een regering te vormen, die werkelijk het vertrouwen van de massa's heeft en bereid is de onafhankelijkheid van het land en van het volk op ieder gebied tegen het fascisme te verdedigen. Ook dat leren ons de Joden-vervolgingen en de reactie daarop in Nederland.

HET PLAN-WESTHOFF

L. JANSEN

Ing. Westhoff, Rijksinspecteur voor de werkverschaffing te Zwolle, heeft in opdracht van de regering een plan voor bodemontginning in Nederland ontworpen, dat als titel draagt: „De directe mogelijkheden der werkverschaffing bij de werkloosheidsbestrijding.”

Komt dit plan uitsluitend van Ing. Westhoff, die als knap vakman eens een grote idee wilde lanceren? Neen, daar is geen sprake van. Dit plan is met medewerking van vele vooraanstaanden bij de werkverschaffing, o.a. de bekende Meyer de Vries, tot stand gekomen, terwijl bovendien Minister Romme zelf een aantal vraagpunten had opgesteld, welke als leidraad moesten dienen.

Dit plan is dus in feite regeringsplan! En al heeft de regering verklaard, dat het slechts als grondslag zal dienen voor de toekomstige werkloosheidsbestrijding en daarbij niet als doktersrecept zal worden beschouwd, vast staat wel, dat de regering in hoofdlijnen dit plan in uitvoering wil nemen.

Het plan omvat voornamelijk bodemcultuur, ontginning van woestenen heidegronden en van dalgronden, bedijkingen en droogmakeringen, ontwatering, drainage, ruilverkaveling, verbetering van zandwegen enz. enz.

Op de vraag, of er dan grote behoefte aan nieuw land in Nederland is, wijst Westhoff op de enorme landhonger, die ongetwijfeld bestaat. Een enquête door hem bij de Katholieke Boeren- en Tuinders Bond over dit probleem gehouden, wees uit dat alleen uit deze kring 10.590 jonge boeren en tuinders voor een bedrijf in aanmerking kwamen, doch niet in staat waren het te verkrijgen, terwijl er onder hen 3022 waren, die over voldoende kapitaal beschikten, om een bedrijf te stichten.

Waar dit zo is, zegt Westhoff, en bovendien „de gespannen internationale toestand een zo breed mogelijke basis voor onze voedselvoorziening vereist, kan Nederland onder de gegeven omstandigheden zich niet de weelde veroorloven, de productieve krachten van zijn bodem niet ten volle te benutten.”

Ja, Westhoff gaat verder en verklaart, dat: „De Nederlandse bodem niet is te beschouwen als eigendom en winstobject van enige honderdduizenden landbezitters, doch als het nationaal bezit van de Nederlandse volksgemeenschap.”

Dat klinkt, en men verwacht daarop een radicale onteigeningseis. Maar die volgt geenszins, integendeel, het plan zal ons onthullen, dat Westhoff juist deze landbezitters op een koopje in staat wil stellen, om de waarde van hun percelen door cultivering te verhogen.

Want het plan wil een Maatschappij tot Bevordering van Uitvoering van werken (verkort de M. B. W.), onder regeringscontrole staande, stichten, welke Maatschappij niet in de eerste plaats zelf werken zal uitvoeren, maar voornamelijk door samenwerking met anderen,

d.w.z. zij subsidieert werken van derden. Deze derden kunnen zijn particulieren, waterschappen, gemeenten, provincies en ook andere departementen. Maar de particulieren staan voorop. En deze particulieren ontvangen een rijkssubsidie ter hoogte van gemiddeld 80 % der arbeidslonen.

„Deze subsidiering is volkomen gewettigd”, zegt Westhoff, „omdat men daarbij alleen bijdraagt in de sociaal-economische voordelen, terwijl de particulier het parivaat-economische deel betaalt.”

Konden nu niet-kapitaalkrachtige boeren van deze subsidie profiteren, dan zou er bij een behoorlijke verdeling, veel voor te zeggen zijn, maar de bedoeling is anders.

Ook de door deze M. B. W. zelf te ontginnen gronden, die voor een deel onder exploitatie van de Domeinen zullen vallen, zullen ongetwijfeld niet binnen het bereik van de middel- en kleine boeren komen, maar van de kapitaalkrachtigen. Want terecht merkt Westhoff op, wanneer hij het over de bestaande landhonger heeft, dat bij verkopen en veilingen van percelen grond, de vraag buitengewoon groot is. Over de speculatieve grondhandel is Ing. Ham, die een bijlage verzorgde, intussen uiterst optimistisch.

Deze besloeg in het ontgonnen gebied Westerhuizingerveld slechts een oppervlakte van 100 H.A. Maar maatregelen om grondspeculatie te verhinderen worden niet aangegeven. Men hoopt eenvoudig, dat deze zal uitblijven. Bij de pacht geldt hier voornamelijk de éénjaarlijkse pacht, wat er al op wijst, dat de verpachters een machtspositie bekleeden. In het plan wordt nu verwachting gekoesterd over het inwerking treden van de pachtwet, die in de praktijk echter eerst over een tweetal jaren voelbaar zal zijn en die, ondanks bepaalde voordelen, er verre vandaan is, aan de pachters een volledige bescherming te geven.

De boerenorganisaties staan grotendeels sympathiek tegenover dit plan, vooral ook Landbouw en Maatschappij. Wij kunnen echter hierin niet de oplossing zien voor de onder de crisis gebukt gaande boeren, waar ook hier geldt, dat opnieuw het grondkapitaal de vruchten grotendeels zal plukken.

Vooraf ook niet omdat geen enkele afdoende maatregel, als verhoging van de richtprijzen wordt aangegeven om een lonende productie voor de boeren te verzekeren, die bij uitbreiding van de landbouw en de veeteelt eerst recht een vereiste is.

GEEN BEPERKING, MAAR REGELING VAN DE AGRARISCHE PRODUCTIE STELT WESTHOFF VOOR

Dat klinkt al weer aardig, maar het zegt verder niets. Westhoff is fanatiek voor een autarkische landbouwpolitiek, d.w.z. voor zelfvoorziening binnen het land. Vooral hebben wij nog een tekort aan graan, heet het. Ja, maar als het percentage binnenlands graan voor het brood nog wordt verhoogd, zal daardoor de broodprijs weder stijgen, althans wanneer geen beschuttende maatregelen voor den consument door de regering worden getroffen.

„Voor het instandhouden van onze veestapel in zijn huidige omvang moet een hoeveelheid veevoeder uit het buitenland worden ingevoerd, die overeenkomt met een oppervlakte cultuurgrond van 750.000 h.a. m.a.w. aan onze cultuurgrond zou nog 750.000 h.a. of 33 % van de bestaande oppervlakte moeten worden toegevoegd om het zover te brengen, dat wij onze veestapel van eigen bodem kunnen voeden”, zegt Westhoff.

Alle invoer dus stopzetten en uitsluitend binnenlandse verbouw, om aan de binnenlandse behoeften zelf te voldoen. En dat alles ook uit het oogpunt om in tijden van oorlog, bij afgesloten grenzen, de landbouw in staat te stellen voldoende voor de eigen bevolking te produceren. Sluit dat niet aan bij de z.g. zelfstandigheidspolitiek van de regering, die o.m. beoogt van Nederland een voorraadschuur te maken als hulp aan het fascisme? En is hier de bevrediging van eigen behoefte in tijden van oorlog geen wassen neus?

Neen, voor de boeren brengt dit plan geen uitkomst. Om de eenvoudige reden, dat dit plan het geweldige braakliggende kapitaal in tegenstelling tot de grond niet aanwendt om door forse maatregelen deze nood te lenigen maar uitsluitend de werklozensteun wil laten dienen voor cultivering van de Nederlandse bodem. Met andere woorden, met dit plan wil men voortaan laten werken voor de steun. Het is een grootscheepse poging tot de algemene invoering van de contraprestatie.

IS ER VOLDOENDE LAND TE ONTGINNEN OM EEN GROOT AANTAL WERKLOZEN TE WERK TE STELLEN?

Er wordt in het plan een uitvoerige inventarisatie gegeven van de objecten die reeds zijn goedgekeurd, van de plannen in voorbereiding en van objecten waarvan de uitvoering in de toekomst mogelijk is. De reeds goedgekeurde plannen lopen tot een bedrag van f 63.082.000.—, de in voorbereiding zijnde plannen komen op een ongeveer gelijk bedrag, n.l. f 63.047.663.—. Deze beide categorieën geven elk voor een jaar werk aan het huidige aantal tewerkgestelden, dat is ruim 50.000. De objecten waarvan de uitvoering in de toekomst mogelijk is komen echter op een bedrag van f 371.666.447.50. Waarmede de mogelijkheden tot bodemontginning nog niet zouden zijn uitgeput. Westhoff is dan ook van mening, dat zonder schade te berokkenen aan het natuurschoon, in Nederland zoovel grond ontgonnen kan worden, dat gedurende 10 jaar 100.000 arbeiders hieraan werkzaam kunnen zijn, terwijl er plaats is voor de bouw van 20.000 boerderijen.

WELKE WERKLOZEN KOMEN VOOR DIT WERK IN AANMERKING?

Inderdaad, een door velen uitgesproken klacht, zijn dit voorlopig voornamelijk de werklozen uit de provincie en niet de grote-stadsarbeiders. Aanvankelijk wordt zelfs slechts gedacht aan 2.000 arbeiders uit de grote steden, doch op een wat verder liggend tijdstip is er

reeds plaats voor 13.000 arbeiders uit de grote steden, terwijl het plan in al zijn berekeningen er op gebaseerd is, in de toekomst nog grotere aantallen grote-stads-arbeiders hierin op te nemen. Zo is een ontginning geprojecteerd bij Landsmeer/Oostzaan tot een te verwerken bedrag van $6\frac{1}{2}$ miljoen en het is duidelijk, dat hieraan ook ongetwijfeld een flink aantal arbeiders uit Amsterdam zou worden tewerk gesteld.

ELKE WERKLOZE, ONGEACHT ZIJN BEROEP,
ZAL VERPLICHT WORDEN AAN DEZE BODEM-
ONTGINNINGSARBEID DEEL TE NEMEN.

Westhoff heeft door de gemeentebesturen laten nagaan hoeveel arbeiders tot nu toe lichamelijk ongeschikt zijn bevonden voor de werkverschaffing. Daarbij bleek dan, dat dit in het gehele land slechts 11.03 % bedraagt en voor de grote steden, die voornamelijk een subjectieve schatting konden leveren, 20 %.

Bovendien is nagegaan, hoe dit percentage zich bij de verschillende beroepen verhoudt en daarbij werd het volgende resultaat verkregen. Lichamelijk ongeschikt waren bij:

Bouwwakken 2.65 %; Fabrieksnijverheid 2.66 %; Grafische Vakken 7.89 %; Handels- en Kantoorphoneel 7.27 %; Hotelbedrijf 7.46 %; Kapperspersoneel 1.92 %; Kledingindustrie 7.85 %; Metaalnijverheid 2.79 %; Opzichthoudend personeel 14.03 %; Tabaksindustrie 11.21 %; Transportbedrijf, visserij en scheepvaart 0.84 %; Voedings- en genotsmiddelenfabricage 3.94 %; Textielnijverheid 25.08 %.

Zoals hieruit blijkt, worden dus beroepen die absoluut niets gemeen hebben met dit zware grondwerk, als kappers, handels- en kantoorbedienden grotendeels hiervoor lichamelijk geschikt geacht. Dat bij de textielarbeiders, bij het aanleggen van eenzelfde maatstaf als bij de overige beroepen toch nog 25 % ongeschikt wordt bevonden, is een schrill bewijs van de volslagen lichamelijke uitputting, die de vooral in die industrie toegepaste rationalisatie heeft teweeggebracht.

RUWWEG WIL MEN VAKBEKWAME ARBEIDERS
UIT HUN BEROEP STOTEN, OP STRAFFE VAN
AFVOERING NAAR ARMENZORG

Allen, waarvan na een zeer nauwkeurig onderzoek vaststaat, dat zij het aangeboden werk niet in voldoende mate kunnen verrichten, zouden voortaan moeten worden beschouwd als Armlastigen, tenzij onherroepelijk vaststaat, dat de betrokkenen nog geheel valide zijn in hun eigen vak.

Enkele beroepen wil men vrijstellen, n.l. die welke door deze grondarbeid lichamelijke ongeschiktheid voor uitoefening van eigen vak zouden verkrijgen. Als voorbeeld van zulk een beroep worden genoemd een pianist of een violist. Een dergelijk voorbeeld stellen bewijst op zichzelf reeds, dat men in feite geen enkel beroep wil uitzonderden.

Westhoff wil dan ook kennelijk de weerzin bij de werklozen om deze veelal voor hen totaal vreemde arbeid tegen hongerlonen en op slechte arbeidsvoorwaarden te aanvaarden, breken.

DE „MORELE“ KANT VAN DE ZAAK

Hij is van mening, dat de werkverschaffing een grote morele waarde heeft en een middel kan zijn om de bona fide arbeiders van de niet bona fide te scheiden.

In de inspectie Zwolle, waar Westhoff de scepter zwaait, worden de werklozen steeds door de werkverschaffing getoetst. Zodra iemand zich voor ondersteuning komt aanmelden, wordt hij eerst geruimen tijd tewerkgesteld. Diegenen die het buiten steun kunnen stellen, verklaart hij, weert men dan meestal vanzelf. Het systeem van steunuitkeren zonder tegenprestatie, verafschuwt Westhoff, dat demoraliseert de mensen volgens hem.

Om dit alles te bewijzen heeft Westhoff bovendien naar de mening gevraagd van Prof. Casimir, Wethouders, Secretarissen van Christelijke Bestuurdersbonden, Directeuren van Maatschappelijk Hulpbehoef, burgemeesters en predikanten. Uit de lijkige antwoorden hierop halen wij slechts een tweetal korte aan, die het geheel uitstekend karakteriseren. Een predikant zegt: „Eergevoel en gevoel van eigenwaarde treft men bij een groot deel der arbeiders niet meer aan. Besef, dat men toch eervoller zijn brood heeft, omdat men het zelf verdiend heeft en er voor gewerkt heeft, wordt hij niemand meer gevonden. Zo is de mentaliteit geworden, nog afgezien daarvan, dat de meerderheid zich niet ontziet, indien mogelijk, clandestien werk te verrichten en daarvoor loon te beuren naast en boven den steun.” Een burgemeester zegt: „Mijns inziens zijn de navolgende woorden van Tiberius in de Senaat ook nu nog ten volle van toepassing. Die woorden waren: anders zal de ijver verflauwen, de luiheid verergeren, als niemand meer vrees of hoop uit zichzelf put. Allen zullen onbezorgd naar hulp van anderen uitzien, uit zichzelf traag, voor ons lastig.”

De Christ. Historische heer Westhoff heeft dus wel zijn raadgevers weten te kiezen, terwijl hij uitstekend naar de wil van de reactie handelt. Want ook de reactie heeft om selectie van de werklozen geroepen, zo de heer Gelderman van het Verbond van Ned. Werkgevers.

De heer Westhoff acht dus de werkverschaffing een uitstekend middel om het residu (het bezinksel) waar de heer Colijn het al enkele jaren geleden over had, te bepalen.

TEGELIJKERTIJD WIL MEN HET WERKLOZENCIJFER DRUKKEN

Nu reeds worden de werkverschaffingsarbeiders door de regering statistisch niet meer als werklozen beschouwd. Maar bij de uitvoering van dit plan zal men alle daarbij tewerkgestelden in het geheel niet meer als werklozen beschouwen. Volgens de verklaring van de re-

gering toch wil men de werkverschaffing niet langer zien als „leniging van de gevolgen van de werkloosheid” (een fraaie leniging) maar „als bestrijding van de werkloosheid”. Bovendien zullen de voor deze werkzaamheden lichamelijk ongeschikten, door de verklaring „ook niet geheel voor eigen beroep geschikt” naar Armeuzorg worden afgevoerd en dus niet meer op de werklozenstatistieken voorkomen, terwijl de gemeenten voor de kosten van de uitkering opdraaien, daar deze immers volledig de kosten van Armeuzorg hebben te dragen. Was het daartoe, dat de regering bij haar voorstel tot een nieuwe regeling van de verhouding tussen het Rijk en de gemeenten, aan deze een grotere zelfstandigheid wil geven voor het dragen van allerlei crisislasten?

Het werklozencijfer dus omlaag met de 100.000 die bij dit plan worden tewerkgesteld, plus de duizenden die naar Armeuzorg worden afgevoerd, plus de verwachte 30.000 à 40.000, die door secundaire werkverruiming aan arbeid worden geholpen. En ofschoon wij het laatste cijfer betwisten, staat toch wel vast, dat de regering kunstmatig het werkloosheidscijfer omlaag wil brengen en daarbij voor geen middel terugdeist.

Want in feite wordt hier economische dwang uitgeoefend om de arbeiders naar de werkverschaffing te jagen.

Het is dan ook heel begrijpelijk, dat de fascist Rost van Tonningen, Westhoff in de Tweede Kamer een „bewust of onbewust nationaal-socialist” noemde!

WELKE LOONBEPALING ZAL GELDEN?

Voor de loonbepaling neemt het plan de huidige kosten van de werkverschaffing tot grondslag, wat dus al direct betekent, dat in geen geval verbeteringen in de lonen, die merendeels schandelijk laag zijn, zullen worden aangebracht.

Precies is daarbij nagegaan uit welke elementen de huidige lonen bestaan. Deze zijn: basis-uurloon, accoordoverschrijding door tariefwerk, vergoeding voor feestdagen, regenverlet, rijwielvergoeding, inhouding nopens ongeorganiseerd zijn, brandstoffentoeslag, verstrekking van goedkope levensmiddelen, B-steun, de spaarregeling en de kindertoeslag. De overgangshuurtoeslag wordt, waar deze toch uitsterft, niet eens meer medegerekend. Van al deze elementen zijn nu de gemiddelden berekend en ook het gemiddeld aantal werkuren.

Voor brandstoffentoeslag, verstrekking goedkope levensmiddelen, B-steun en Rijwielvergoeding tezamen komt men dan op een bedrag van f 1.28 wekelijks. Wij herinneren ons, dat in 1936 Mr. Slingenberg dit bedrag op f 2.80 stelde. En ofschoon wij Slingenberg's mededeling nooit ernstig namen, omdat hij dit bedrag veel te hoog stelde om het aannemelijk te maken dat de steun hoog genoeg was, is f 1.28 wekelijks vanzelfsprekend veel te laag, althans voor de middel- en grote gezinnen.

Dit bedrag wil Westhoff bovendien nog met f 0.21 verlagen door afschaffing van de inhouding van f 0.50 per week wegens het onge-

organiseerd zijn. Men weet dat de georganiseerden als tegemoetkoming in hun contributie, f 0.50 steun meer ontvangen dan de ongeorganiseerden. Dit heeft men echter nooit een premie voor het georganiseerd-zijn genoemd, maar een korting op ongeorganiseerden. Door deze af te schaffen benadeelt men dus in feite de georganiseerden. Het gemiddelde hiervan per week bedraagt f 0.21, die van de f 1.28 per week worden afgetrokken, zodat resteert f 1.07, genadiglijk door Westhoff afgerond op f 1.10.

Het gemiddelde basis-uurloon, waarbij rekening is gehouden met de toekomstige uitbreiding in de werkverschaffing, wordt gesteld op f 0.28 en de kosten voor regenverlet, vervoer, aandeel sociale verzekering e.d. op 4 % daarvan. Op grond van al deze gemiddelden-berekeningen komt Westhoff nu voor de toekomstige loonbepaling tot de volgende conclusie. Men moet de geldende basis-uurlonen in alle werkverschaffingen aanhouden, daarvan 4 % aftrekken en dat verhogen met f 1.10 per week.

De accoorderschrijding, die gemiddeld 10 % bedraagt, moet komen te vervallen, terwijl de werktijd in alle werkverschaffingen op 50 uur per week moet worden gesteld.

Alle toeslagen als rijwielvergoeding, brandstoffentoeslag, goedkope levensmiddelen en B-steun zouden dan vervallen.

Maar daarmee zijn wij er nog niet, bij deze geraffineerde berekeningen. Want het doel hiervan is, de arbeidslonen en arbeidsvoorwaarden gelijk te maken aan de overeenkomstige beroepen in het vrije bedrijf.

En die overeenkomstige beroepen van het vrije bedrijf, zijn volgens Westhoff, de Water-, Spoor- en Wegenbouw en de Landarbeid. Het loon en de arbeidsvoorwaarden moeten daarom het midden houden tussen de collectieve contracten van deze beroepen

Nu zijn deze collectieve contracten de miserabelste uit het land. Daartegen, vooral bij de landarbeid, opponeren alle vakcentrales. Maar Westhoff slaat zich op de borst en zegt arbeidsvoorwaarden te hebben geschapen, die gelijk zijn aan die van het vrije bedrijf. De berekening voor het toekomstige loon houdt nu in veel gevallen juist het midden tussen het loon van de Wegenbouw en dat van de Landarbeid en in de gevallen, dat het daar thans boven uitgaat, en dat is voor veel werkverschaffingen zo, zal dit dienovereenkomstig verlaagd moeten worden.

Westhoff zegt, dat hij hiermede de werkverschaffingsarbeiders heeft bevrijd uit de bedelings sfeer, zodat zij zich voortaan vrij en frank kunnen gedragen als arbeiders uit het vrije bedrijf.

Met die vrijheid en frankheid verliezen zij echter in feite een heel stuk van hun werkverschaffingsloon en hun steun, terwijl zij, waar zij niet meer als werklozen staan aangeschreven, voor nieuwe verplichtingen komen te staan; een gratis rijwielbelastingplaatje ontvangen zij niet meer, zij moeten schoolgeld betalen, zij krijgen niet langer gratis geneeskundige hulp in die plaatsen, waar dit nu nog gebeurt, zij komen in aanmerking voor personele- en inkomstenbelasting en tenslotte voor de nieuw in te voeren 2% loonbelasting!

Als men bovendien bedenkt, dat de accoordoverschrijding weliswaar wordt afgeschaft, maar het in-tariefwerken wordt gehandhaafd en de steun niet langer als basis geldt, dan weet men ook, dat bij een vermindering van mogelijkheid om aan een zeker loonbedrag te komen, ook nog de suppletie tot op het steunbedrag zal komen te vervallen en een tewerkgestelde, ongeacht zijn lichamelijk vermogen daartoe, alleen aangewezen is op het in tarief verdiende loon. Het enige voordeel bij dit alles is een bepaling, dat voortaan de gezinsinkomsten niet langer als maatstaf voor de plaatsingsduur in de werkverschaffing zullen gelden, dat voor vele kostwinners van grote gezinnen van betekenis is, in bepaalde streken van het land.

Uit één gezin zal echter slechts een tewerkgesteld mogen worden. Maar overigens is deze loonbepaling, die waarachtig nog overgoten wordt met een moraal-saus uiterst reactionair. Het doel is, te laten werken voor de steun en bovendien b e s p a r i n g o p d e s t e u n !

Westhoff meet de voordelen door de Rijkskas aan dit plan verbonden, dan ook breed uit. Hij becijfert, dat waar de gemiddelde steunuitkering per week bedraagt f 10.10, elke man-weekwerkverschaffing een steunbesparing van gelijk bedrag ten gevolge heeft. Voor 100.000 werkverschaffingsarbeiders, die een vol jaar werken, zou dit dus, waar het werkverschaffingsjaar 50 weken telt, komen op, $50 \times 100.000 \times f. 10.10$ is $50\frac{1}{2}$ Millioen.

Als gevolg van de indirecte en secundaire werkverruiming, die het aantal werklozen doet dalen, zouden Rijk en Gemeenten bovendien aan steun besparen circa f 2.80 per man-weekwerkverschaffing, wat bij 100.000 man dus komt op 50 maal $100.000 \times f 2.80$ is 14 Millioen. Bovendien zullen als gevolg van de tewerkstelling en de daaraan verbonden werkverruiming de opbrengsten van accynzen, omzetbelasting, crisisheffingen e.d. met f 1.13 per man-weekwerkverschaffing stijgen, wat dus weer in totaal uitmaakt 50 maal 100.000 maal f 1.13 is f 5.650.000. —

Westhoff wil de hogere belastingopbrengst hiertoe beperken, maar wij vrezen, dat deze nog heel wat hoger zou komen te liggen door de nieuwe loonbeslating, door de rijwielbelasting, in sommige gevallen ook nog door personele- en inkomstenbelasting.

Dit alles brengt hij elkaar echter reeds een besparing van ruim 70 Millioen, waartegenover dan natuurlijk staan de kosten van de werkverschaffing. Door de hierbij beoogde ontginning voor particulieren, vervallen daarbij echter dan de kosten voor de Sociale Verzekering, die gemiddeld f 1.27 per man-weekwerkverschaffing bedragen, daar deze door de particulieren zelf moeten worden bekostigd. Bovendien zal de te stichten M.B.W. ook voor eigen rekening gronden ontginnen, waarop ongetwijfeld belangrijke winsten kunnen worden gemaakt, waarmede de kosten worden verminderd.

**BRENGT DIT PLAN ECHTER INDERDAAD EEN GROTE
INDIRECTE EN SECUNDAIRE WERKVERRUIMING ?**

Vanzelfsprekend kan een zekere indirecte werkverruiming die daarvan het gevolg is niet worden ontkend. Er is meer gereedschap,

meer materiaal, meer toezicht nodig en de bijkomende posten kunnen natuurlijk in enkele takken van ons bedrijfsleven een kleine opleving doen ontstaan.

Evenmin kan worden ontkend, dat de aan dit plan verbonden boerderijenbouw, die men in Werkfonds wil laten uitvoeren, enige indirecte zowel als de secundaire werkverruiming zal brengen, daar immers het werkdondsloon in de meeste gevallen aanmerkelijk hoger ligt dan de steunuitkering.

Maar overigens betwisten wij de secundaire werkverruiming die dit bodemontginningsplan zou brengen, om de eenvoudige reden, dat de loonsom niet stijgt, maar in veel gevallen zelfs tegenover de betreffende steunbedragen en werkverschaffingslonen daalt. De koopkracht van de daarbij te werk gestelde arbeiders zal dus niet stijgen, maar helaas in vele gevallen zelfs nog dalen.

Het zijn alleen het Rijk en het grondkapitaal, die bij dit plan zijde spinnen, het werkende volk, de arbeiders, de boeren en de middenstanders betalen integendeel het gelag. De economische nood onder hen, zal niet alleen bestendig blijven, maar zelfs nog vergroten. Het is aanpassingspolitiek, gehuld in het kleed van welvaartspolitiek.

HOE WORDT HET PLAN DOOR ANDEREN BEOORDEELD?

De Katholieke Vakbeweging heeft het plan met gejuich ontvangen. „De Volkskrant” vindt naar aanleiding van het verschijnen van dit plan de kans groot, dat de grappenmakers over „het verlossende woord” wat al te luidruchtig zijn geweest en straks met een brevet van onmondigheid of oppervlakkigheid genoeg zullen moeten nemen. M.a.w. hier is nu, dank zij onze Minister Romme, het verlossende woord. Voor een behoorlijke uiteenzetting over de betekenis van het plan Westhoff, inzonderheid wat betreft de loonbepaling, schijnen de kolommen van „de Volkskrant” echter geen plaats te bieden. De werkverruimings-eisen van het R. K. W. V. zijn verstomd, alle stoutmoedige critiek op de regering is ingeslikt en men tracht zijn volgelingen te benevelen met een nieuwe grote campagne onder de leus: „Naar een nieuwe Gemeenschap”. Het is duidelijk, van enig verzet tegen dit plan wil de „Volkskrant” niet alleen niets weten, maar zij tracht de indruk te vestigen, dat dit plan inderdaad uitkomst zou kunnen brengen.

Het Christelijk Vakverbond juicht nog luider en verklaart trots dat de daarin vervatte gedachten, reeds door het verbond waren neergelegd in een adres aan de Raad van Ministers. M.a.w. het is ook hun initiatief. Het C. N. V. hield een buitengewone algemene vergadering van het algemene bestuur, waar Ing. Westhoff de inleiding hield en vele vragen beantwoordde. Daarbij waren opmerkelijke uitslatingen. Allereerst ontkende hij, dat in de omgeving van de grote steden geen werkobjecten te vinden zouden zijn. Zowel voor Amsterdam als Rotterdam was dat het geval, maar de goede geest om

het aan te pakken volgens hem ontbrak. In „Holland” ziet men de Werkverschaffing als een strafkolonie en het was jammer dat de regerende personen voor het grootste deel uit „Holland” kwamen. Hij onderstreepte nog eens dat in steden en plaatsen waar genoeg werkobjecten waren, de steunverlening direct moest worden stopgezet. Voorts was hij van mening dat wij teveel in het Westen kochten in verhouding tot onze export daarheen en te weinig in Duitsland. Dus in de eerste plaats moet onze export, volgens Westhoff, op Duitsland gericht zijn.

Over de arbeidsvoorwaarden wilde Westhoff echter niet veel zeggen en hij bepaalde zich tot enkele algemeenheden. Het Christelijk Vakverbond volgt zijn voorbeeld en zwijgt over de loonbepaling in alle talen, terwijl het overigens geen gelegenheid verzuimt, het plan te prijzen.

En de Moderne Arbeidersbeweging?

Helaas, het is hier van het zelfde laken een pak! In een zestal kadervergaderingen werd het plan toegelicht. Het was precies, wat S.D.A. P. en N.V.V. met het Plan van den Arbeid altijd reeds hadden gewild. Colijn en de Wilde waren echter in deze regering de tegenstrevende krachten voor uitvoering van dit plan en Lindeman ging zover om de arbeiders op te roepen de katholieke Ministers te steunen om dit plan tot uitvoering te doen brengen. Het kwam hier op neer, dat de moderne beweging zich aanbood aan de katholieken, om gezamenlijk de regeringsverantwoordelijkheid te dragen. In de „Arbeiderspers” zowel als in de vakverenigingspers zijn artikelen over het plan Westhoff verschenen, die tot in den treure herhalen, dat de daarin ontwikkelde koopkrachttheorie met de indirecte en secundaire werkverruiming, ook steeds hun leidraad was en Ing. Vos was van mening dat Westhoff veel uit het „Plan van den Arbeid” had overgenomen. Maar over de loonbepaling werd in alle talen gezwegen. Neen erger, na nogmaals geschreven te hebben dat dit plan „welvaartspolitiek” tot leidraad had, liet men volgen, dat Westhoff over de lonen wel een bepaalde voorstelling had, doch dat dit een kwestie van later zorg was

HET PLAN WESTHOFF EN HET PLAN VAN DEN ARBEID

Vertonen nu inderdaad deze plannen zulk een overeenstemming? Een ieder die de landbouwparagraaf van het Plan v. d. Arbeid er op naslaat, zal dit met de meeste stelligheid moeten ontkennen. Nu is deze Landbouwparagraaf niet het sterkste deel van het Plan van den Arbeid, maar de denkbeelden die er in voorkomen staan niettemin diametraal tegenover de opvattingen van Westhoff.

Het Plan van den Arbeid wil het verschil in inkomstenpeil tussen stad en platteland opheffen door verhoging van het levenspeil op het platteland. Westhoff wil juist het omgekeerde.

Het Plan v. d. Arbeid wil verhoging van de landarbeiderslonen en verlaging van de werktijd. Westhoff streeft naar het tegenovergestelde.

Het Plan van den Arbeid wil de zogenaamd overtollige plattelandsbevolking door industrialisatie in de steden opvangen (wat wij onverstandig en onmogelijk achten) maar Westhoff wil precies het omgekeerde, n.l. toeneming van de plattelandsbevolking door industrie-arbeiders en vakarbeiders op het platteland te werk te stellen door middel van een feitelijk onbeheerste bodemcultivering.

Waar het Plan van den Arbeid en het Plan Westhoff in overeenstemmen, dat is bij de uiteengezette koopkrachttheorie, die echter bij het Plan v.d. Arbeid reëel is door verhoging van lonen en verkorting van den werktijd, maar die bij het Plan Westhoff slechts een verhuysel van de werkelijke aanpassingsbedoeling is.

Terwille van een overigens illusoir streven naar een regeringscoalitie met de Katholieken stelt men nu het eigen plan aan het monsterachtig-reactionaire plan van Westhoff gelijk en speculeert op tegenstellingen in het ministerie, die ongetwijfeld niet van een gehalte zijn die onder de verhoudingen van nu tot een breuk zullen leiden. Met dit alles steunt men de reactie, die met het plan-Westhoff een grote aanval op de werklozen inzet, wat tegelijk een poging is om druk op het levenspeil van de werkenden te oefenen.

DE MODERNE ARBEIDERSBEWEGING HEEFT TOT TAAK,
DE STRIJD TEGEN DIT REGERINGSPLAN AAN TE BINDEN

De arbeiders zelf zullen bij volledige kennisneming van dit plan ongetwijfeld bereid zijn, hiertegen krachtig stelling te nemen, niet alleen de modern-, maar ook de confessioneel georganiseerden.

Welk een grote taak heeft dus de Moderne Arbeidersbeweging te vervullen om ook voor de confessioneel georganiseerden mobiliserend op te treden. Geen samenwerking met de katholieke grootkapitalistische reactie, maar samenwerking met de katholieke arbeiders, met de christelijke arbeiders, die snel zullen inzien, dat zij met dit plan bedrogen uitkomen!

De Communisten zullen niet rusten, voor zij met alle middelen de betekenis van dit plan aan de arbeiders verklaard hebben; zij zullen alles doen om de eensgezinde strijd van de georganiseerde arbeidersmassa hiertegen tot stand te brengen.

Bodemontginning? Uitstekend! Maar dan tegen redelijke lonen en arbeidsvoorwaarden, voor werk, dat uit vrije wil aanvaard wordt.

Bovendien een plan, dat regelt dat vooral de niet kapitaalcrachtige boeren de kans krijgen weer een lonend bedrijf op te bouwen! Dan eerst zal er ook spraken zijn van een werkelijke koopkrachtverhoging, dan zal de nood van het volk verlicht worden.

Een dergelijk plan voor bodemontginning, gekoppeld aan forse maatregelen voor werkverruiming door uitvoering van grote werken, zoals het Plan van den Arbeid aangeeft, kan ons volk sociaal en economisch weerbaar maken tegen de fascistische bedreiging. Maar dat alles zal van het reactionaire grootkapitaal door krachtige strijd moeten worden afgedwongen. En hiertoe zal eenheid van de arbeidersklasse noodzakelijk zijn, zal een actief en strijdbaar vakverbond

de wekster moeten zijn van de machtsconcentratie van de georganiseerde massa, zullen de boeren en de middenstanders door de loyale strijd van de arbeiders ook voor hun belangen bereid moeten worden gemaakt om met hen tezamen voor dit doel op te treden.

Post-Scriptum.

De discussie over het plan-Westhoff bij de behandeling van Sociale Zaken in de Tweede Kamer, bracht weinig nieuwe gezichtspunten. De sympathie voor het plan was algemeen, bij de Soc. Democraten vermengd met de vrees, dat de regering door innerlijke tegenstellingen niet tot uitvoering van het plan zou komen.

Vooraf de maatregel, dat de werkverschaffingsarbeiders „uit de sfeer der bedeling zouden worden gehaald” — door Minister Romme nog eens extra onderstreept — vond bijval. Wat daar onder te verstaan is, weten wij.

Alleen was er wat critiek, dat de kinderbijslag niet zal worden versterkt, van de kant der Katholieken. Maar overigens over de *l o o n b e p a l i n g* nagenoeg geen woord, van geen enkele fractie. Wel werd nota bene geklaagd, dat normaal werk dikwijls in werkverschaffing wordt uitgevoerd en gevreesd, dat het Werkfonds in omvang zou afnemen.

Ook de fascist Woudenberg bracht hulde aan het plan, dat hij echter alleen uitvoerbaar achtte in . . . een nationaal-socialistische staat!

Uit de uitlatingen van de boerenvertegenwoordigers in de Tweede Kamer bleek echter nog eens duidelijk, dat de boeren over het algemeen het plan toejuichen. Vooral de boeren zullen dus over de werkelijke betekenis moeten worden voorgelicht.

Want dit plan dreigt te worden uitgevoerd, al heeft Min. Romme nogmaals verklaard, dat het plan geen recept is, dat precies moet worden opgevolgd.

Zo was de Communistische Kamerfractie de enige, die tegen het plan stelling nam. Een standpunt, dat bij krachtige voorlichting en actie, ongetwijfeld spoedig door duizenden arbeiders en boeren zal worden begrepen.

NEDERLAND EN INDONESIË

EEN ANTWOORD AAN „DE MAASBODE” EN AAN DE „DELI-COURANT”

A. STRUIK

Het artikel „Rondom het Nationale vraagstuk in Nederland” in „Politiek en Cultuur” van September j.l. door Paul de Groot heeft de aandacht getrokken zowel in Nederland als in Indonesië. „De Maasbode” van 8 September 1938 heeft er een hoofdartikel aan gewijd, evenals de „Deli-Courant” te Medan (Sumatra) van 11 October. De eerste krant beschouwt de communistische politiek in verband met de verdediging van de onafhankelijkheid van Nederland, de tweede krant meer in verband met Indonesië.

„De Maasbode” acht het verdedigen van Nederland’s onafhankelijk volksbestaan — door de communisten voorgestaan — „louter opportunisme, een poging „om de huid naar de wind te hangen”, van mensen „die in beginsel anti-nationaal zijn”, omdat het bolsjewisme „in diepste wezen eenzijdig internationaal georiënteerd” zou zijn. Het Katholieke hoofdorgaan ziet hier een camouflage, strijdig met het communistisch beginsel, een poging, om „onnozele schapen tot meelopen te verleiden.”

Waar men van verschillende zijden met dergelijke redeneringen de communistische politiek, gericht op de verdediging van de onafhankelijkheid van Nederland, poogt te diskrediteren, willen we nogmaals aantonen, dat deze politiek voortvloeit uit de beginselen van het Marxisme en Leninisme, waarop zij zich beroept.

Het karakter van het nationale vraagstuk is in het bijzonder door Lenin en Stalin bestudeerd, lang voor de revolutie van 1917 of de vorming van de Sowjet-Unie.

Dit kwam, omdat in het oude Rusland de klassenstrijd zich in vele delen van het land ontwikkelde te midden van scherpe nationale onderdrukking; met name was dit het geval in het geboorteland van Stalin: Georgië. Het was een levenskwestie voor de Georgische arbeidersbeweging, precies de weg te weten in het nationale vraagstuk. Richtinggevend werd hierbij de studie, door Stalin einde 1912—begin 1913 geschreven, over „het Marxisme en het nationale vraagstuk”.

Hij geeft hier een diepgaande ontleding van het wezen ener natie, en formuleert als een stelregel voor alle werkelijke socialisten; „te strijden tegen de onderdrukkingspolitiek van de naties in al haar vormen, van de meest verfijnde, tot en met de grofste, zowel als tegen de ophitsingspolitiek in al haar vormen.”

Het is daarom, dat het socialisme het recht van de natie op zelfbeschikking verkondigt. Dit betekent, zoals Stalin schrijft, dat alleen de natie het recht heeft over haar lot te beschikken en „dat niemand het recht heeft gewelddadig in het leven der natie in te grijpen, haar scholen en andere instellingen te vernietigen, haar zeden en gewoonten te breken, haar taal te beperken en haar rechten te be-

knotten." „De natie is soeverein en alle naties zijn rechtsgelijk." Ziehier het beginsel.

De toepassing van dit beginsel hangt af van de concrete historische omstandigheden. Hierbij laten de communisten zich, als werkelijke democraten, leiden door de belangen van 't volk, dus van zijn meerderheid, dat wil zeggen, van de werkende lagen der natie. Principeel staande op het standpunt van het recht der natie op zelfbeschikking, brengt het belang van het werkende volk in het ene geval mee, het afscheiden en de vorming van een zelfstandige staat, in het andere geval een federatieve samenvoeging binnen een algemeen staatsverband, natuurlijk op de grondslag van rechtsgelijkheid. Zo hebben de meeste naties, die onder het Russische tsarisme werden onderdrukt, na hun bevrijding wel een zelfstandig bestuur opgericht, maar zich tegelijk verbonden in één statenbond: de Unie van Socialistische Sowjetrepublieken, ter bescherming en handhaving van hun gemeenschappelijke socialistische stelsel.

Vroeger heeft de Communistische Partij in Nederland weinig aandacht besteed aan het vraagstuk van de handhaving van de Nederlandse onafhankelijkheid: deze werd toen nog niet bedreigd en de gewapende macht was in de eerste plaats ingesteld op de handhaving van het kapitalistische stelsel tegenover de opmarcherende arbeidersklasse. Thans echter wordt die onafhankelijkheid wel bedreigd. Ja, het Duitse fascisme tast reeds de Nederlandse instellingen aan. Zo wordt door de Nederlandse regering het asylrecht toegepast — of liever niet toegepast — op een wijze die indruist tegen het rechtsbewustzijn van het Nederlandse volk. In het bijzonder in het vraagstuk van het openen der grenzen voor de slachtoffers van de Jodenvervolging in Duitsland handelt deze regering, ongewijfeld onder fascistische druk, op een wijze, die algemeen verontwaardiging in Nederland heeft gewekt. De herziening voorgesteld door minister Goseling, van de wet op vereniging en vergadering, vertoont eveneens duidelijke sporen van het aantasten van Nederlandse rechten terwille van de nazi's: hun verenigingsleven in Nederland, ondermijnend als het is voor de veiligheid van ons land, wordt ongemoeid gelaten, dat van de Nederlanders echter beperkt.

De politiek van minister Patijn tegenover de sanctiebepalingen van het Volkenbondshandvest was een dergelijke, voor de veiligheid van Nederland schadelijke politiek.

In overeenstemming met hun principiële standpunt komen de communisten op voor de handhaving der Nederlandse onafhankelijkheid en bestrijden zij de politiek, die onder het mom van neutraliteit den fascistischen aanvaller versterkt.

De communisten tonen zich de meest betrouwbare bondgenoten van allen, die oprecht opkomen voor het handhaven van het zelfstandig volksbestaan van Nederland, in tegenstelling tot heel wat Oranje-kliënten die tot capitulatie voor de aanvaller willen overgaan en het „weerstand den boze niet" prediken. Of nog erger: de Oranje-roepers in de N.S.B., die het landverraad voorbereiden.

Dit standpunt van de C.P.N. staat niet in tegenstelling tot het inter-

nationalisme, maar vormt er een onverbreekelijk geheel mee. Het internationalisme wordt niet op de achtergrond gedrongen door het actief stelling nemen ten opzichte van de nationale problemen. Integendeel: de internationale solidariteit, b.v. met de Spaanse Republiek, heeft zijn directe en grote betekenis voor de nationale veiligheid van Nederland; er zijn geen betere strijders voor de vrijheid en onafhankelijkheid óók van Nederland geweest, dan de vrijwilligers, die hun leven veil hebben gehad voor de strijd van de Spaanse democratie tegen Franco, Hitler en Mussolini.

De Spaanse Republiek, besprongen door het fascisme, heeft de internationale ondersteuning nodig van alle aanhangers van democratie en vrijheid. Bereikt deze internationale actie haar doeleinden en blijft de Spaanse democratie behouden, dan betekent dit een versterking van de positie van de kleinere staten, waaronder Nederland, zoals een vernietiging van het zelfstandige Spanje de positie van Nederland zou verzwakken, zoals het verdrag van München, de slagen tegen Tsjecho-Slowakije de positie van Nederland reeds bemoeilijkt hebben.

De communisten strijden voor de Nederlandse onafhankelijkheid, óók uit internationale overwegingen: het overweldigen van Nederland door de Nazi's zou internationaal het fascisme versterken. Daarom is hun nationale politiek nog niet „enkel het middel om het internationale doel te bereiken”, zoals „De Maasbode” beweert, maar beide: strijd voor de onafhankelijkheid van Nederland en de internationale strijd tegen het fascisme, komen uit hetzelfde principiële standpunt voort.

Het is dan ook geen toeval, dat de communisten in de landen, door het fascisme besprongen, zoals Spanje en China, tot de beste landsverdedigers behoren. Het is geen toeval, dat in de Internationale Brigade communistisch gezinde arbeiders in grote getale aanwezig waren en tot de beste strijders behoorden. De Nederlandse regering zou in het waarachtig Nederlands belang handelen, als ze deze mannen als volberechtigde Nederlanders ook hier in de gelegenheid stelde hun deskundigheid in dienst van de Nederlandse weermacht te stellen.

De „Delie-Courant” te Medan, een orgaan onder invloed van de blanke planters, vindt de toepassing van de Leninistisch-Marxistische politiek op de verhouding tussen Nederland en Indonesië „de meest venijnige en gemene vervalsing van de idee der verbondenheid tussen Indië en Holland, die sinds jaren werd uitgebreed.” Dat is dus niet mals. De artikelschrijver keert zich in het bijzonder tegen het standpunt der communisten, dat in de tegenwoordige verhoudingen de strijd voor nationale zelfbeschikking niet tot doel heeft de loscheuring van Indonesië van Nederland, maar integendeel gericht is op een samenwerking op de voet van gelijkberechtiging. Een grote schade wordt hier, roept hij uit, toegebracht „aan de nog maar nauwelijks ontkiemende rijkseenheidgedachte”. Dat wil zeggen: de rijkseenheidgedachte, zoals deze gepropageerd wordt door koloniale

imperialisten, die grotere eenheid wensen onder handhaving der koloniale verhouding . . . .

Zij, die deze vorm van rijkseenheid van Nederland en Indonesië voorstaan, schaden het belang van Nederland en Indonesië beide. Het is immers een bekend feit, dat na München en na de verovering van Kanton door Japan de omstandigheden voor Nederland en Indonesië gevaarlijker zijn geworden. München sloeg de bodem in aan de hoop, dat men bij de verdediging van de onschendbaarheid van het grondgebied op Engeland kan vertrouwen. Chamberlain voert welbewust de politiek, aan de aanvallust van de fascistten tegemoet te komen op kosten van de zwakke staten en hun kolonies. Daarmee gaat dan de opvatting gepaard, dat men terwille van kleine staten geen oorlogen begint. Lord Lothian, een Engels staatsman uit de Chamberlainhoek, zei het nog grover en schreef: „dat kleine naties een hinderpaal zijn en geen versterking van krachten.” En wat de val van Kanton betreft, de „Nieuwe Rotterdamse Courant” van 22 November drukte het zo uit, dat het „Rijk van de Rijzende Zon bezig is de tweede schakel te smeden van de ketting, die van Japan over Sjanghai, Zuid-China, de Philippijnen en Borneo naar Java leidt”, en dat „de vreselijke realiteit van het oorlogsgebeuren bewijst, dat het tempo van de Japanse expansie veel sneller is dan ooit is vermoed.” Er is geen twijfel mogelijk of de Nederlandse koloniën worden door de Japanse expansie bedreigd. Daarbij komt de bedreiging van de zijde van Duitsland, dat een herverdeling van het koloniale bezit in de wereld nastreeft, natuurlijk weer ten koste van de zwakste staten. Reeds is Sumatra in dit verband door majoor Attlee tijdens de debatten in het Britse Lagerhuis in begin October genoemd, als eventueel een doelwit van Duitse begeerten.

Hier staat de huidige Nederlandse regering, hier staan alle voorstanders van het handhaven van de koloniale knechtschap van Indonesië voor een onoplosbaar probleem. De „Nieuwe Rotterdamse Courant” heeft dit probleem van de verdediging van Indonesië uiteengezet in een serie hoofdartikelen van 22, 23, 25 en 26 November, zonder tot een bevredigende oplossing te kunnen komen. De gegeven oplossing is zwak, bij het belachelijke af. Het blad weet niet anders te bepleiten om de veiligheid van Indonesië tegenover de dreigende aanvaller te waarborgen, dan het bouwen van twee moderne kruisers naast de drie bestaande (waarvan er twee, de „Java” en de „Sumatra” reeds verouderd zijn) die dan, gelijk wijlen enige Duitse kruisers in 1914 als „straatjongens van de zee”, „door intellect, durf en vlotheid” de verbindingslijnen van de tegenstanders moeten bestoken, benevens het bouwen van één slagschip. Dat deze uitgave van een slordige honderd millioen gulden weinig betekent om den aanvaller uit Indonesië te houden, beseft de „N. R. C.” zelf ook eigenlijk wel, maar zij troost zich met de gedachte, dat men dan in ieder geval geen gewetenswroeging behoeft te hebben. En gedaan is „wat menselijkerwijs gedaan kon worden” omdat „het bereikbare is tot stand gebracht.”

Uit deze povere redeneringen blijkt reeds overduidelijk: het kleine

Nederland is niet bij machte alleen met eigen krachten Indonesië tegen een militair machtige mogendheid te beschermen. Daartoe is nodig, de verdediging op een andere grondslag in te richten, die men uit de gebeurtenissen in Spanje en China kan leren kennen: namelijk aan het volk zelf zijn verdediging op te dragen. Een volk als het Indonesische met zijn 67 miljoen inwoners, kan zichzelf verdedigen als het daartoe wordt opgevoed met de steun van Nederland.

Thans is echter het volk van Indonesië van de verdediging uitgesloten. Dienstplicht voor het volk bestaat niet. Het koloniale leger, bestaande uit huurlingen en blanke dienstplichtigen, is geheel ingesteld op het handhaven van de koloniale inwendige orde. Een doeltreffende verdediging van Indonesië vereist een verandering van staatkundig beleid. Het vereist een politiek van bewustmaking van het Indonesische volk, een politiek van vooruitstrevendheid, gericht op sociale, culturele en politieke hervormingen.

Dat kost ook geld, maar geld dat niet weggesmeten is als in de huidige verhoudingen de 75 miljoen gulden, benodigd voor een slagschip, of de 40 miljoen voor twee moderne kruisers.

Zowel de verdediging van Indonesië als de beveiliging van Nederland vereisen, dat de koloniale verhouding tussen Nederland en Indonesië plaats maakt voor een politiek van samenwerking op voet van gelijkheid. Bestendiging van de onderdrukking van Indonesië door Nederland berooft het volk van Indonesië van de mogelijkheid zich tegen den fascistischen aanvaller te weer te stellen. Deze verdediging van Indonesië is in de eerste plaats noodzakelijk wegens de levensbelangen van het Indonesische volk zelf, die geen vervanging vereisen van koloniale uitbuiting door gruwzamer fascistisch-koloniale onderdrukking, doch democratie. Ze is niet minder noodzakelijk om te verhinderen, dat het fascisme zich internationaal versterkt door het verwerven van volkrijke kolonies, met vele rijkdommen en grondstoffen. Ze is noodzakelijk voor de veiligheid van het Nederlandse volk, omdat Nederland zonder Indonesië veel zwakker staat tegenover de nazi-aanvaller. Het bestendigen van de koloniale verhouding geeft bovendien aan de Japanse fascistten de gunstige gelegenheid om de kloof tussen het Nederlandse en het Indonesische volk breder te maken door de misleidende propaganda van het: „Azië voor de Aziaten”, dat wil zeggen: „Azië voor Japan”.

Vrijheid van democratische propaganda is in Indonesië nodig. Vrijheid voor het Indonesische volk om zich te organiseren en zich bewust te worden van zijn taak. Deze bewustwording zal niet tegen het Nederlandse volk gericht zijn, indien dit laatste de kracht vindt tot ondersteuning van het democratische streven in Indonesië. De historie heeft de volkeren van Nederland en Indonesië in één verband gebracht: dit verband kan van grote waarde zijn tegenover den fascistischen aanvaller, als het op nieuwe leest wordt geschoeid.

Wie deze politiek, zoals de „Deli-Courant” „een ondermijnend spel met Nederlands hoogste belangen” noemt, dient deze hoge belangen slecht. Hij laat zich leiden door vrees voor de volksmassa's, vrees voor de democratie, die noodzakelijk uitloopt op een accoord met de

fascisten en in een wapening tegenover het eigen volk. Deze reactionaire politiek zou neerkomen op het opgeven van de verdediging van Indonesië en op een steeds verder toegeven aan de brutale eisen van het fascisme, waardoor niet alleen de band tussen Indonesië en Nederland, maar het bestaan van Nederland zelf als onafhankelijke staat in gevaar wordt gebracht.

Hier geldt de keuze: democratie en zelfbeschikking voor Indonesië onder behoud van de verbinding tussen Nederland en Indonesië, of: het opofferen van de kolonies en van de zelfstandigheid van het moederland aan de dan niet meer te temmen vraatzucht der fascistische veroveraars.

BRIEF UIT SEMARANG

DE LESSEN VAN DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

De gemeenteraden in Indonesië hebben in de laatste periode een niet onbelangrijke verandering ondergaan. Deze is ongetwijfeld de vrucht van de onafgebroken eisen en protesten der nationale beweging in de loop van de laatste jaren, om de democratische rechten en vrijheden der Indonesiërs te vergroten. Ook de internationale invloeden hebben de Hollandse regering niet weinig beïnvloed om aan de Indonesiërs meer medezeggingschap in de bestaande raden te verlenen. Vergelijken we de koloniale toestanden van Indonesië met die in India, Indo-China en de Philippijnen, dan bemerken wij, dat de Indonesiërs wat hun democratische rechten en vrijheden betreft, belangrijk ten achter staan. Gaan wij verder de Volksraad vergelijken met het Nationaal Congres in India en met de Commonwealth in de Philippijnen, dan zien we hoe ver de Nederlandse regering bij Engeland en Amerika ten achter staat in het gunnen van democratische rechten en medezeggingschap in de huishouding van het land. Gaan wij na, hoe lang Indonesia door de Nederlandse regering geregeerd wordt, en hoe lang India onder de Engelsen, en de Philippijnen onder Amerika staan, dan is de achterstand van de Nederlandse regering nog veel groter.

De tijden, toen de Indonesiërs in de gemeenteraden als bijzitters of als dode nummers zaten, zijn reeds voorgoed voorbij. Men herinnert zich nog de staking der gemeenteraadsleden van Soerabaja in 1924 onder leiding van wijlen Dr. Soetomo, waarbij scherp geprotesteerd werd tegen de schandelijke behandeling der Indonesische leden door de burgemeester en door de Europese leden. De Indonesische leden kregen niet eens de gelegenheid om hun mening behoorlijk uit te drukken. Pogingen om voorstellen te doen, werden onderdrukt. En dit alles was toen gericht tegen personen als wijlen Dr. Soetomo en andere belangrijke figuren. Indien hun vertegenwoordigers geen stem hadden, wat voor rechten konden de Indonesische stadsbewoners dan van de gemeenteraden verwachten? Zo was ongeveer de positie der Indonesiërs in dien tijd in de gemeenteraden. Daarbij was het verkiezingssysteem ook nog veel slechter dan nu. Echter kan men nu ook lang nog niet tevreden zijn over het huidige systeem van de gemeenteraadsverkiezingen. Er bestaan immers nog geen directe en geheime verkiezingen, waaraan alle mannen en vrouwen, die meerderjarig zijn kunnen deelnemen, en waarbij ze hun kandidaten vrij kunnen stellen en kiezen.

Niettemin zijn de tegenwoordige gemeenteraden wel degelijk de moeite waard, om er actief aan deel te nemen. Al is het verkiezingssysteem nog getrapt, al zijn de kiezers nog onderworpen aan verschillende beperkingen, de bestaande partijen hebben reeds de vrijheid om hun kandidaten zelfstandig te stellen en een verkiezingscampagne te voeren. Daarbij spelen de Indonesische leden in de raden meer en meer een rol, die niet te onderschatten is. Ze hebben

getoond, dat ze de capaciteiten hebben om tegen hun Europese collega's behoorlijk op te komen. Bij de behandeling van de meest ingewikkelde vraagstukken, bleken hun meningen van grote waarde te zijn. Ook in de Volksraad zijn de Indonesische leden geen „roependen in de woestijn” meer. Zij hebben getoond, dat ze waardige en bekwame leden zijn, en dat hun meningen niet minder belangrijk zijn dan die van de Europese leden.

Juist de onweerlegbare feiten, die duidelijk aantonen, dat de Indonesiërs niet „onrijp” zijn, gesteund door de onafgebroken eisen en protesten van de nationale beweging, hebben op de Hollandse regering een druk uitgeoefend om de rechten der Indonesiërs in de raden en buiten de raden enigszins te verruimen.

Echter zou het verkeerd zijn, indien de nationale beweging in Indonesia reeds „duizelig” zou worden door deze successen, hoewel die in deze zware en ernstige periode niet gering mogen genoemd worden. De adviezen van de Volksraad oefenen ook meer en meer invloed uit op de regering. Het voorstel om een academie voor de Indonesische Binnenlands Bestuurs-ambtenaren op te richten is aangenomen. Meer Indonesiërs fungeren als wethouders, er is reeds een Indonesische burgermeester, het aantal Indonesische leden in de raden is groter, enz. Maar ondanks dat alles, heeft Indonesia nog geen direct en geheim verkiezingssysteem en de Volksraad is nog geen wetgevend lichaam. Dit betekent, dat de nationale beweging nog heel veel te doen heeft om de bestaande raden tot werkelijke democratische lichamen te maken.

Het is ook absoluut in het belang van het Nederlandse volk zelf, vooral in deze tijden van de opmars van het internationale fascisme, waarbij de onafhankelijkheid van kleine staten, ook die van Nederland en Indonesia, in het gedrang komt en sterk wordt bedreigd, dat de bestaande raden zo gauw mogelijk gemaakt worden tot werkelijk democratische volksorganen. Want in dat geval zijn de Indonesiërs in de gelegenheid om meer en beter voor hun belangen op te komen. Dit zal ongetwijfeld de drang tot de verdediging van het land tegen de bedreiging van buiten ook aanmerkelijk aanvuren.

Hoe stond het met de gemeenteraadsverkiezingen, die onlangs hebben plaats gevonden? Deze hadden plaats temidden van spannende gebeurtenissen. Het is ook de eerste verkiezing geweest, die „Europees” op touw was gezet, met de nodige agitatie, vergaderingen, propaganda-campagnes, vlugschriften enz. In Soerabaja kwamen botsingen voor onder de verschillende mededingers (de groep onder leiding van Ajat tegen „Parindra”), en in Batavia en Bandoeng is de verkiezing een hevige partijstrijd geworden.

Terwijl in Soerabaja de „Parindra” en de „Gerindo” in één front bij de verkiezing voor de dag kwamen, waren zij in andere steden, in Semarang, Bandoeng en Batavia, als gezworen vijanden. Bij de eerste verkiezingen kwam het front „Parindra-Gerindo” in Soerabaja als de triumphator naar voren en behaalde het alle tien zetels voor de Indonesiërs, terwijl de andere groepen niets hebben behaald. De Partij „Tionghoa” heeft 3 zetels van de 5 voor de Vreemde Ooster-

lingen veroverd. Dit was gedeeltelijk te danken aan de algehele ondersteuning door de Partij „Arab Indonesia”.

De „Pasoendan” is in Bandoeng, het centrum der Soendalanden, de enige partij, die grote invloed heeft onder de stadsbewoners. Bij de eerste ronde kreeg deze partij reeds 5 zetels van de 9 zetels voor Indonesiërs. Bij de tweede ronde heeft de „Pasoendan” de invloed van de „Parindra” sterk onderschat en daarbij zijn de verkiezingsmethoden niet erg doeltreffend geweest. De gevolgen hiervan waren katastrofaal voor de „Pasoendan”. „Parindra” slaagde erin 3 zetels te veroveren. De verkeerde propagandamethoden van de „Pasoendan” hebben de invloed van de „Parindra” doen stijgen, met gevolg, dat de „Parindra” een onverwachte overwinning heeft behaald. De „Gerindo” kreeg niets.

Van grote betekenis was de verkiezing in Batavia. In de strijd traden de volgende groeperingen: „de Parindra — het Arbeidsfront”, de „S. I. Panjedar” van Salim, „Gerindo”, „Pasoendan” en nog een paar onafhankelijke groepen. Bij de eerste ronde vielen 7 zetels van de elf in handen van de „Parindra-Arbeidsfront”, terwijl de andere partijen niets hebben behaald. De „Gerindo”, zogenaamd de belangrijkste partij in Batavia, kon ook geen enkele zetel behalen. Bij de tweede ronde vielen ook alle andere zetels in handen van de „Parindra-Arbeidsfront”, terwijl de andere partijen en groepen met lege handen naar huis werden gestuurd.

Mr. Mohammed Yamin, een der vooraanstaande leiders der Gerindo, verklaarde over zijn nederlaag:

„De groepen (bedoeld: de „Parindra-Arbeidsfront”), die de gemeenteraadzetels monopoliseren, hebben eigenlijk de gehele stadsbewoners of het hele volk nog niet achter zich. Ze hebben een paar bladeren in hun handen en menen, dat ze reeds de hele boom hebben.”

Hadi August Salim, die sinds zijn nieuwe wending tot de co-operatie-politiek thans voor het eerst aan de verkiezingen deelnam, heeft ook een lelijke nederlaag geleden en heeft geen enkele zetel kunnen bemachtigen. Beklagenswaardig verklaarde hij:

„De overwinning van de groep (die van „Parindra-Arbeidsfront”) is te danken aan een goede organisatie en aan de sterke toestand der financiën. Dat was een overwinning van het apparaat en van het geld. Deze methode is geen democratische methode.”

In Semarang is het partijleven in tegenstelling met vroeger nu zeer zwak. Bij de eerste stemming werd slechts één zetel behaald, terwijl over de andere 7 zetels herstemd moet worden. Ook heeft de verkiezing hier niet zonder lelijke complicaties plaats gevonden.

De verkiezing der Europese leden had een rustig verloop. De campagne werd hoofdzakelijk gevoerd door 4 partijen: het Indo-Europees Verbond met de Hoog, de Ind. Kath. Partij met Korstens, de Chr. Sociale Partij, met van Helsdingen en de Vaderlandse Club met Verboom. De cijfers zijn als volgt:

	Zetels	Vroeger	Verlies
I. E. V.	121	143	22 of 15.38 %
C. S. P.	12	13	1 of 7.69 %
V. C.	42	49	7 of 14.29 %
			Winst
I. K. P.	40	18	22 of 22.22 %

Zoals we zien, heeft de katholieke partij veel zetels gewonnen hoofdzakelijk ten koste van de I. E. V. De oorzaak hiervan is moeilijk te verklaren, doch sommigen geven als verklaring, dat het bezoek van twee katholieke propagandisten in Indonesia en hun actieve werkzaamheden, de hoofdoorzaken waren van de onverwachte overwinning der katholieken. Een andere oorzaak voor de nederlaag van de I. E. V. is zeker, dat de Indo-Europeanen minder en minder te verwachten hebben van deze partij; vooral op het gebied der immigratie der Indo-Europeanen ziet men een grote mislukking. Ook de strijd voor het verkrijgen van de grondrechten voor de Indo's blijft nog steeds onopgelost.

Welke zijn nu de voornaamste lessen van de verkiezingen?

Waar de eenheid der partijen in werking trad, daar werd de volledige overwinning behaald. De combinatie van de Parindra-GERINDO heeft in Soerabaja alle zetels veroverd. De combinatie van de Parindra en het Arbeidsfront in Batavia heeft ook alle beschikbare zetels bezet. De combinatie van de Partij Tionghoa en de Partij Arab Indonesia heeft in Soerabaja ook een niet slechte zege behaald: 3 zetels van de 5 zetels gereserveerd voor de Vreemde Oosterlingen. In Bandoeng en in Semarang, waar geen combinaties optraden, waren de resultaten van de verkiezingen zeer slecht en zeer gesplitst. De verkiezing heeft getoond hoe diep de eenheidsgedachte in de nationale beweging is doorgedrongen, maar tot onze spijt moeten wij constateren, dat deze nog niet diep in de nationale partijen is ingeworteld. De persoonlijke belangen spelen nog een zeer grote rol. De partijstrijd is een persoonlijke strijd geworden. Dit was bijzonder duidelijk waar te nemen in Batavia, waar tussen de Parindra en het Arbeidsfront ernstige onenigheden losbarstten over de verkiezing van een wethouder, of deze van de Parindra dan wel van het Arbeidsfront moest komen. Het verschil van mening was zo ernstig, dat de gemeenteraadsleden van het Arbeidsfront hebben gedreigd, zich uit de gemeenteraad terug te trekken. In het Arbeidsfront zelf ontstond naar aanleiding van dit geschil ook een scherp conflict tussen de leiders, welke tot resultaat had: de terugtrekking van den leider van het arbeidsfront, mr. Hendromartono.

In de gemeenteraad bestaan nu fracties van de Parindra en die van het Arbeidsfront. De eenheid is dus gebroken.

In deze periode van internationale verwickelingen is zulk een feit niet gunstig voor de bevordering van de eenheid in Indonesia. De gemeenteraadsverkiezing had moeten dienen om tegenover onze tegenstanders te demonstreren, dat de Indonesiërs, in het bijzonder

de leiders, de ernst van de situatie goed begrijpen en dat de eenheid op dit ogenblik voornamer is dan al het andere. Inplaats dat de verkiezing een demonstratie was voor de groeiende eenheid van de bestaande nationalistische partijen werd zij hier en daar tot een demonstratie van de onenigheden der partijbelangen en zelfs ook van de persoonlijke belangen. Tegelijkertijd was dit koren op de molen van onze tegenstanders, die de Indonesiërs zo graag „onrijp” zien blijven.

Voorbeeldig was tijdens de verkiezingen de houding van de Partij „Arab Indonesia”, die zonder haar eigen kandidaten te stellen de P.T.I. met kracht heeft ondersteund. Deze houding verdient werkelijk achting en navolging, te meer indien men nagaat, dat de Arabieren en de Chinezen, tengevolge van godsdienstverschil en handelsbelangen, dikwijls tegenover elkaar staan, dan verdient de houding van de P. A. I. in het belang van de eenheid, een nog grotere bewondering.

Nu komen spoedig de verkiezingen van de volksraad. Wij hopen, dat deze niet dezelfde indrukken zullen geven als de gemeenteraadsverkiezingen. Dezelfde verschijnselen zijn echter reeds waar te nemen. De Parindra, de Gerindo, de Pasoendan, de Vakbond van Soetardjo, de Panjedar enz. zijn reeds gereed met hun respectieve lijsten van kandidaten. Dit voorspelt ongetwijfeld weer een vinnige strijd onder de partijen, en zeker ook ten koste van de zo vurig gehoopte komst van de nationale Indonesische eenheid.

De beste weg om onenigheden te voorkomen en om de komst der nationale eenheid te versnellen is, dat men één algemene nationale eenheidslijst stelt. De combinatie van de Parindra en de Gerindo moet steeds als een voorbeeld dienen. De Volksraadsverkiezingen moeten een demonstratie van de Eenheid der Nationale partijen zijn en niet het omgekeerde, n.l. de vergroting van de kloof tussen de bestaande partijen en groepen. De goede lessen van de gemeenteraadsverkiezingen moeten dienen tot richtsnoer voor de Volksraadsverkiezingen en de slechte ervaringen als een baken in zee.

VAN SOCIALISME NAAR COMMUNISME

S. J. RUTGERS

In de Sowjet-Unie staat thans de overgang van Socialisme naar Communisme als een vraag van reële, praktische politiek ter discussie. Deze discussie is zo leerrijk en belangrijk, omdat men daarmee in de toekomst ziet, omdat de vraag van de perspectieven van de Sowjet-Unie wordt gesteld en beantwoord. In de gedachtengang van Marx en Lenin betekent het Communisme, gelijk men weet, een hogere trap in de ontwikkeling van de socialistische maatschappij. Het eerste stadium van de socialistische maatschappij, waarin zij, na de verovering van de macht op het kapitaal, nog te worstelen heeft met de resten van de kapitalistische tradities in de verhoudingen tussen de mensen en in het bewustzijn van de mensen, noemen zij „socialisme”. Nadat de socialistische maatschappij stevig op eigen voeten zal staan, zal zij zich verder moeten ontwikkelen, tot een hogere trap, die zij „communisme” noemen. ¹⁾ Men begrijpt dus van welk een belang het is, dat thans in de Sowjet-Unie het vraagstuk van de overgang van het eerste naar het tweede stadium niet slechts als een vage toekomstmogelijkheid, maar als een allens actueel wordend probleem te berde wordt gebracht.

Het wetenschappelijke orgaan „De Bolsjewiek” van 15 October 1938 heeft twee uitvoerige artikels aan de zaak gewijd. Het is interessant, dat een van de twee de vorm heeft van een „consultatie”, een antwoord op een vraag van een lid der jeugdorganisatie uit een kleine plaats in de buurt van Tambow, waar men het in een discussie over dit onderwerp niet eens kon worden. Er waren daar namelijk, die meenden, dat een communistische gemeenschap in de Sowjet-Unie niet mogelijk zou zijn, zolang het land door kapitalistische staten omringd was, omdat tengevolge van deze omsingeling de Sowjet-Staat met zijn organen, als het staande leger, de rechtbanken, gevangenissen enz. zou moeten blijven bestaan. Anderen waren van mening, dat een communistische gemeenschap temidden van een kapitalistische omgeving wél mogelijk zou zijn, en dat het gehele gewapende volk deze zou verdedigen, zonder een staand leger nodig te hebben.

De artikels in „De Bolsjewiek” gaan nu op deze en andere vragen in; zij bespreken ook de technische en economische vooruitgang, die aan de overgang van socialisme tot communisme ten grondslag moet liggen.

Om goed te begrijpen hoeveel belangstelling de vraag omtrent de mogelijkheid van de overgang van Socialisme naar Communisme in één door kapitalistische landen omgeven land heeft, dient men zich rekenschap te

¹⁾ Zie de uiteenzetting bij Lenin „Staat en Revolutie”, hoofdstuk 5, „Marx. Bibliotheek” deel 5, uitg, Pegasus.

geven van de rol, die de vraag omtrent de mogelijkheid van de socialistische opbouw in één land voor en na de October-revolutie in Rusland heeft gespeeld.

Dit vraagstuk was een kernpunt in alle discussies omtrent de opeenvolgende „afwijkingen” van de lijn van de bolsjewistische politiek. En deze afwijkingen waren op hun beurt de uitdrukking van zeer reële oppositiebewegingen, die, indien met succes be kroond, de revolutie en de socialistische opbouw met ondergang zouden hebben bedreigd. Hoewel de verschillende oppositiebewegingen gedurende de periode van de opbouw van het Socialisme op verschillende sociale groepen en klassen steunden (resten van industrie- en handelskapitaal, burgerlijke intellectuelen, koelakken) was het gemeenschappelijke in al die bewegingen, dat de opposanten geen vertrouwen hadden in de revolutie, geen vertrouwen hadden in de krachten van de arbeidersklasse. Dit gebrek aan vertrouwen in de realiteit van de revolutie, dit defaitisme kwam in de formulering van Trotski duidelijk tot uitdrukking: de socialistische opbouw in één land en dus ook in de Sowjet-Unie, zou volgens hem onmogelijk zijn. Naarmate de burgerlijke groepen en klassen, waarvan de „opposities” de weerspiegeling binnen de partij waren, ophielden te bestaan en met name sedert het verdwijnen van de koelakken als klasse, bleef voor de oppositie nog alleen de mogelijkheid van het steunen op het buitenland, in de eerste plaats op het agressieve Duitse fascisme over. En zo nam de strijd van de defaitisten, d.w.z. van hen, die contrarevolutionairen binnen de revolutionaire partij waren geworden, steeds meer die afzichtelijke vormen van landverraad, moord en spionage aan, die uit de processen maar al te bekend zijn.

Deze dingen moet men zich herinneren, om te begrijpen, hoe fel de gemoederen door de vraag van de „opbouw van het Socialisme in één land” in beweging werden gebracht en hoe groot de voldoening en ontspanning waren, toen deze vraag door de praktijk was opgelost en de resultaten van de overwinning van het Socialisme in de nieuwe democratische grondwet waren vastgelegd.

De rusteloze en snelle ontwikkeling in de Sowjet-Unie stelt nu echter alweer een nieuwe veelomvattende vraag op de dagorde: de mogelijkheid van de overgang van het Socialisme naar het Communisme in één land. Zal deze vraag een even felle strijd ontketenen, zal zij de gemoederen op een evenzo hartstochtelijke wijze bezig houden? Om dit te beoordelen is het nodig, eerst duidelijk vast te stellen, wat de overgang van het Socialisme naar het Communisme betekent en hoe deze zal worden verwezenlijkt.

In de „consultatie” van de redactie van „De Bolsjewiek” wordt op twee punten de nadruk gelegd:

1. dat het voornaamste verschil tussen het socialistische en het communistische principe daarin bestaat, dat onder het Socialisme geldt: ieder geeft naar zijn krachten en ontvangt naar de mate van zijn arbeidsprestatie en onder het Communisme: ieder geeft

naar zijn krachten en ontvangt naar zijn behoeften. Een verschil dus in de wijze van verdeling der producten van de arbeid.

2. dat het productiesysteem blijft berusten op dezelfde grondslagen: gemeenschappelijk bezit van de productiemiddelen, het niet-bestaan van klassen en klassentegenstellingen en de volledige afwezigheid van uitbuiting van één groep door een andere groep, van exploitatie van mens door mens. Maar juist deze gelijkheid van de grondslagen van het productiesysteem betekent, dat er tussen socialisme en communisme geen „Chinese muur” bestaat, dat er geen „revolutie” nodig is om van de socialistische etappe in de communistische over te gaan, dat deze overgang geleidelijk plaats kan hebben en reeds plaats heeft. Daarbij ontbreekt het element van felle strijd tegen nog niet geheel overwonnen klassen in het land, dat elke etappe van de opbouw van het Socialisme moest kenmerken en hiermede wordt ook het persoonlijk-hartstochtelijke karakter aan de discussie ontnomen.

Wat voor het communistische principe van verdeling in de eerste plaats nodig is, dat is een overvloed van verbruiksvoorwerpen, groot genoeg om een verdeling naar behoefte, zonder bijzondere contrôle-maatregelen, mogelijk te maken. Daarmede moet dan echter gepaard gaan een veranderde persoonlijke instelling tot de arbeid, waardoor deze niet als een onaangename plicht, maar als een normale menselijke behoefte wordt ondervonden. Deze nieuwe houding tegenover de arbeid dient een materiële basis te hebben in de mechanisering en automatisering van de verschillende vormen van zware of onaangename of eentonige arbeid. Als eentonig is te beschouwen die lichamelijke arbeid, die niet met geestelijke arbeid is verbonden en omgekeerd; zo doet zich al dadelijk de vraag voor van de opheffing van de tegenstelling tussen lichamelijke en geestelijke arbeid, een vraagstuk dat reeds door Marx en Engels is gesteld en waarvan Lenin en Stalin herhaaldelijk het grote belang in het licht hebben gesteld.

Het is duidelijk, dat de oplossing van deze en dergelijke vraagstukken niet een breuk met de periode van de opbouw van het Socialisme betekent, maar dat integendeel kan worden voortgewerkt op veel, dat reeds is bereikt. Mechanisatie en vooral het verhogen van de productiviteit van de arbeid waren al een kenmerk van de periode van de opbouw van het Socialisme en deze behoeven slechts in een versneld tempo te worden voortgezet. Systematisch en planmatig zullen daarbij de zware en eentonige of onaangename vormen van arbeid het eerst voor mechanisering in aanmerking moeten komen, zonder dat de kosten het allesbeslissende argument vormen en zonder dat de mens aan de winst hoeft te worden opgeofferd. Als voorbeeld kan de ondergrondse vergassing van steenkolen worden aangevoerd.

De Stachanowbeweging en de eis, dat alle arbeiders het ontwikkelingspeil van technici en ingenieurs moeten bereiken, vormen eveneens stappen in de richting van het overwinnen van de tegenstelling tussen lichamelijke en geestelijke arbeid. Een universele technische

ontwikkeling en een hoog algemeen cultuurpeil zullen de overgang van de ene soort arbeid naar de andere vergemakkelijken en de arbeid veelzijdiger maken. Daarvoor is echter mechanisatie en elektrificatie nodig. Reeds van de eerste dagen van de October-revolutie af was het Lenin, die met zijn toen aan velen phantastisch lijkend plan voor elektrificatie van de gehele Sowjetrepubliek, de leuze uitgaf: het Sowjet-systeem plus elektrificatie is Communisme.

Uit de aard der zaak stelt het probleem van de overgang van het Socialisme naar het Communisme een gehele reeks van de meest belangrijke en meest interessante technische vragen aan de orde. Deze worden o.a. in een artikel van M. Rubinstein in hetzelfde No. van „De Bolsjewiek” uitvoerig behandeld. Ook deze behandeling werpt een helder licht op de omstandigheid, dat we hier te doen hebben met een proces van geleidelijke overgang, dat, hoe ingrijpend ook op zichzelf, niet tot revolutionaire schokken en felle strijd aanleiding zal geven, zoals dit bij de overgang van kapitalisme tot Socialisme onvermijdelijk was.

Rubinstein wijst er op, dat alles wat reeds gedurende de opbouw van het Socialisme werd bereikt, als grondslag en uitgangspunt kan dienen ook voor de overgang naar het Communisme. Dit geldt allereerst voor de nieuw geschapen productiekrachten, die in sommige gevallen in omvang en in kwaliteit de kapitalistische landen reeds hebben overtroffen. Maar het geldt vooral ook voor de richting, waarin deze ontwikkeling, ook in het achter ons liggend tijdvak, werd nagestreefd. De ver doorgezette mechanisatie, juist ook van de zware arbeid, is daarvan een voorbeeld. Het hoge percentage van mechanisering voor de mijnwerkersarbeid van bijna 90 %, tegenover 15,7 % bij het begin van het eerste vijfjarenplan, is in geen enkel land bereikt. Ook het winnen van turf is reeds voor 75 % gemechaniseerd en in de landbouw wordt niet alleen de grondbewerking voor de graanteelt voor 71 % met mechanische hulpmiddelen verricht en het dorsen voor 94 %, maar in de kolchosen (coöperatieve boerenbedrijven) wordt reeds 39,8 % van de graanoogst met de „combines” (gecombineerde oogst-dorsmachines) binnengehaald.

Het is bekend, welk een grote rol van de aanvang af de elektrificatie in Sowjet-Rusland heeft gespeeld. Het ontwikkelingstempo op dit terrein staat bovenaan in de indrukwekkende lijst van op velerlei gebied behaalde resultaten. Voor de overgang naar het Communisme is deze elektrificatie een factor van het allergrootste belang. Niet alleen heeft elektriciteit als beweegkracht een groot aanpassingsvermogen voor alle mogelijke gemechaniseerde processen, maar de elektrische energie kan in een uiterst geconcentreerde vorm aan de directe bronnen van de natuur, als waterkracht, steenkolenvoorraden, turf, enz. worden ontleend om zo de grondslag te vormen voor de gecentraliseerde grootbedrijven en bedrijfscomplexen, die voor de enorme behoeften van een communistische samenleving nodig zijn. Tevens is de elektriciteit een energievorm, die gemakke-

REMBRANDT EN DE JODEN

THEUN DE VRIES

Rembrandt Harmensz. van Rijn, het wereldgenie, dat in het 17de eeuwse Amsterdam leefde en werkte, heeft zich onmogelijk gemaakt in het Derde Rijk. Beter gezegd: het Derde Rijk heeft hem, althans voor de Duitsers, onmogelijk gemaakt. Hij zou n.l. „verjoodst“ zijn — men hoefde maar naar zijn bijbelse stukken te kijken, naar zijn portretten van Joodse schriftgeleerden en aartsvaders, om te voelen, dat hier geen sprake meer was van een germaans genie, maar eenvoudig van een door semitische invloeden te gronde gericht talent . . . In zover hebben de nationaal-socialisten gelijk: Rembrandt is door de Joden beïnvloed. Al zeggen wij er dan onmiddellijk bij, dat wij aan die invloed een reeks van kunstwerken danken, die tot het kostbaarste bezit der mensheid behoren.

Ja, Rembrandt heeft de Joden niet gehaat of veracht, hij heeft ze gezocht. Hij was een vriend van den beroemden rabbijn Ephraïm Bonus, die hij natuurlijk, als bijna al zijn huisvrienden, schilderde. Hij kocht een huis in de Jodenbreestraat, aan de rand van het stadsdeel, waar zich de Joodse bevolking van Amsterdam had neergelaten. Hij wandelde — zijn oudtestamentische stukken getuigen ervan — gaarne door deze wereld, die hij met de betoverde en betoverende blik van een groot visionair Oosters stoffeerde, Oosters droomde, in Oosterse praal en gloed herschiep. Talloze malen is er op geweest, hoe nabij hem de bijbelse wereld was; hoe hij er in leefde; en hoe zou het anders gekund hebben, waar hij de herdersvorsten en profeten, de aartsvaders en wetgeleerden als het ware op de straat gadesloeg? —

Het is een kenmerk van Rembrandt's kunst, dat zij zich tot haar einde toe verdiept heeft in de wereld van den droom. Waar bijna heel de Hollandse school, toen en daarna, in een beurtelings hard of verstild realisme, maar steeds in de aanschouwing der zichtbaar liggende omgeving, haar hoogtepunten bereikte, vond hij zijn opperste mogelijkheid in het visioen, in het scheppen van gestalten, die niet tot de wereld van het Hollandse licht, de Hollandse atmosfeer, den Hollandsen mens schijnen te behoren. Welnu, deze machtige inkeer tot een bewogen universum van licht en duister, waaruit de figuren van het bijbels verleden door hem met onbegrijpelijke helderziendheid en herscheppende krachten worden opgeroepen, zou hem onmogelijk zijn geweest, als hij de Joden niet had gekend — en liefgehad. Deze diepe belangstelling, deze onmiskenbare liefde voor het zwerende volk van Kanaän, dat ook aan de Amstel een tehuis vond, straalt uit de portretten van rabbijnen en schriftgeleerden; het heft zijn oud-testamentische voorstellingen in de sfeer van het wondergeloof aan een mystieke alomtegenwoordigheid, dat de inhoud van Rembrandt's godsdienstigheid uitmaakte, het brengt zijn stoutste verbeeldingen en hartstochtelijkste kleuren in beweging. En wij kunnen niet beter eindigen dan met deze slotsom, die ons niet te koen lijkt: zonder de Joden geen Rembrandt.

RABBIJN 1635

The Duke of Devonshire, London

HET JOODSE BRUIDJE

DE HOOGPRIESTER 1657

lijk langs hoogspanningsleidingen kan worden getransporteerd, zodat zij een planmatige verdeling van de industrie centra kan combineren met een doelmatige samenvatting tot één systeem. De elektriciteit maakt aldus de hoogste vorm van concentratie mogelijk, met behoud van de nodige soepelheid in de verdeling van de bedrijven over het grondgebied, wat aan de opheffing van de tegenstelling: stad — dorp, ten goede komt. Men denke b.v. aan de geweldige waterkrachtstations, die de energie van de Wolga en zijrivieren aan de bevoeiing dienstbaar zullen maken.

Ook voor het veranderen van het karakter van de arbeid van een last tot een lust is de elektriciteit, die de fabriek in een laboratorium kan herscheppen, al even onmisbaar. Maar wat de hoofdzaak is: de elektriciteit is de voorwaarde voor de automatisering der verschillende productieprocessen. En deze automatisering zal het pas mogelijk maken, de arbeid in hoofdzaak tot het regelen en controleren van gemechaniseerde arbeidsprocessen te herleiden, waarbij deze regeling ook over grote afstanden mogelijk is. Automatisering op de grondslag van elektrificatie, dat is thans de richting, waarin zich de ontwikkeling in de Sowjet-Unie zal bewegen. Dit probleem is dan ook reeds in de discussies over het derde vijfjarenplan te berde gebracht. Natuurlijk moet daaraan nog een geweldig werk van mechanisering vooraf- en daarmee samengaan. Maar de Socialistische Staat kan bij het opstellen van zijn plannen de overgang naar het Communisme tot richtlijn nemen. Daarbij zullen dan de zware industrie en de machinebouw steeds de grondslag van de economische ontwikkeling moeten vormen.

In het artikel van Rubinstein wordt, behalve hetgeen tot heden werd bereikt, ook duidelijk aangegeven, waarin de Sowjet-Unie nog bij andere landen, voornamelijk bij de Verenigde Staten van Amerika, ten achter is. Zo b.v. de elektrificatie van de spoorwegen, het autoverkeer, de chemische industrie e.a. Maar de belemmeringen, die door het imperialisme en de crisissen in de kapitalistische wereld aan de technische en economische vooruitgang zijn gesteld, bestaan onder het Sowjet-systeem niet. De leuze omtrent het inhalen en voorbijstreven van de meest ontwikkelde techniek onder het kapitalisme ligt binnen het bereik en krijgt thans een nieuwe inhoud. Vereist is niet meer eenvoudig het voorbijstreven ten aanzien van de hoeveelheid der productie, maar het nastreven van hogere vormen van techniek, die gericht zijn op de overgang naar het Communisme.

In die overgang zal ook de chemie een zeer belangrijke rol spelen. Deze veroorlooft het voortbrengen van een aantal grondstoffen en producten, die tot nu toe alleen in beperkte mate aan de natuur konden worden ontleend (synthetische ammoniak, stikstof, rubber, benzine, suiker, kunstvezels, enz.). Zij veroorlooft het verwerken van afvalstoffen, die tot heden verloren gingen. Maar ook geheel nieuwe stoffen kunnen door de chemische industrie worden voortgebracht, die nieuwe behoeften kunnen bevredigen of bestaande producten met voordeel kunnen vervangen. We denken b.v. aan

de vele vormen van plastische massa's die in de plaats treden van houtsoorten en metalen en vaak eigenschappen hebben, die de tot nu toe gebruikte materialen in kwaliteit overtreffen. De chemie zal, indien deze tak van industrie systematisch met dit doel voor ogen wordt ontwikkeld, een uiterst belangrijke bijdrage kunnen leveren tot de overgang naar het Communisme. Daarbij is de chemische industrie reeds thans in hoge mate geautomatiseerd, of althans gemakkelijk te regelen met behulp van contrôle-instrumenten en automaten. Het laboratorium beheerst hier al de gehele industrie, zowel wat betreft de contrôle der fabrieksprocessen, als de uitwerking van nieuwe procedees. Eigenlijk is een chemische industrie één geweldig laboratorium, waar de arbeid ook in de fabrieksruimten in laboratoriumkleding wordt verricht en waar zware en onaangename arbeid overbodig kan worden gemaakt. Het spreekt vanzelf, dat de ontwikkeling van de chemische industrie in de plannen van de Sowjet-Republiek een zeer belangrijke rol vervult, waarbij niet in de laatste plaats aan de ontwikkeling van de landbouw aandacht wordt besteed.

Hiermede komen we tot een ander, voor de overgang naar het Communisme uiterst belangrijk vraagstuk: de ontwikkeling van de **l a n d b o u w**. Op het gebied van de mechanisering van de landbouw is de Sowjet-Unie alle andere landen voorbijgestreefd. Deze ontwikkeling was nodig voor de opbouw van het Socialisme, niet alleen om een voldoende technische grondslag voor de industrie te scheppen, maar vooral ook, omdat de overwinning van het Socialisme de likwidatie der koelakken, als klasse, tot voorwaarde had. Slechts deze klasse kon in het land zelf nog als steunpunt dienen voor een wederopbouw van het kapitalisme door reactionaire krachten.

Maar het Communisme vereist een nog verder doorgezette ontwikkeling op het platteland. Het Communisme verlangt de algehele opheffing van de tegenstellingen tussen stad en land, een probleem, dat reeds door Fr. Engels uitvoerig werd behandeld. Dat betekent een gelijk cultuurpeil voor de werkers in industrie en landbouw en een diepgaande wijziging in de techniek van de landbouw, waarvan de ontwikkeling onder het kapitalisme door de verlammeende werking van de grondrente werd tegengehouden. Ook de landbouw zal tot een volledig geëlektrificeerd bedrijf moeten worden. Daartoe is het nodig, ook de eigenlijke veldbouw te elektrificeren, waardoor ook daar een automatisering van verschillende processen mogelijk wordt. Op het gebied van verhoogde productie door selectie, nieuwe soorten, „jarowisatie”, strijd tegen de droogte, enz. is al heel wat tot stand gebracht, al staat deze ontwikkeling pas aan het begin. Door een zeer systematische toepassing van de chemie in de landbouw (bemesting in overeenstemming met de verschillende groeistadia der planten, nauwkeurige regeling van water en voedingsstoffen, enz.) zal de productie per H.A. nog enorm kunnen worden verhoogd en zal de voor het Communisme nodige „overvloed” in een niet ver verwijderd verschiep kunnen worden bereikt.

Reeds nu behandelt Rubinstein in zijn artikel de vrije be-

schikbaarstelling van brood en vlees naar behoefte, als een probleem van praktische politiek. En we mogen niet vergeten, dat reeds thans een aantal „diensten” kosteloos en naar behoefte worden verstrekt. Zo b.v. de gehele ziekenverzorging, de sport, rusthuizen en sanatoria, ouderdoms- en invaliditeitspensioenen, waarvoor geen stortingen worden vereist. Dit gebied kan gemakkelijk verder worden uitgebreid. En waarom zou men b.v. niet kosteloos van de tram en andere vervoermiddelen kunnen gebruik maken, waardoor de administratie en controle ten zeerste zouden worden vereenvoudigd?

Het is duidelijk, dat de nieuwe etappe van de ontwikkeling naar het Communisme een ganse reeks belangrijke problemen en vernieuwingen aan de orde stelt. Maar deze veranderingen zijn niet van principiële aard, zij gaan niet gepaard met veranderingen in de klassenstructuur van de maatschappij. Zij kunnen derhalve een meer geleidelijk, zij het ook diepgaand karakter hebben. Wat wel het meest in het oog moet springen bij dit proces is de noodzakelijkheid van een snelle uitbreiding van kaders op elk gebied, ja van het betrekken van alle deelnemers aan het maatschappelijke leven, bij de leiding van bedrijf en gemeenschap.

De verhoging van de technische scholing bij alle volwassenen tot die van technici en ingenieurs, de verhoging van het gehele culturele peil, is het eigenlijk probleem, dat met en door de ontwikkeling der produktiekrachten moet worden opgelost. De Stachanow-beweging is hiervan een symptoom, een veelbelovend begin. (Men zie hierover een artikel in No. 1 van het nieuwe tijdschrift „Sowjet-Unie”). Het tempo van de culturele ontwikkeling in de S.-U. staat er borg voor, dat dit proces met een nu nog moeilijk te schatten snelheid zal voortgaan. Juist het begin was zo uitermate moeilijk, toen temidden van onkunde en sabotage de eerste kaders moesten worden gevormd. Nu is de grondslag gelegd en de verdere ontwikkeling kan met reuzenschreden gaan!

De technische voorwaarden voor de ontwikkeling van de wetenschap en de mogelijkheden voor wetenschappelijke medewerkers zijn reeds geweldig groot en in de talrijke wetenschappelijke instituten en leerinrichtingen wordt het werk niet meer beheerst door de strijd voor het dagelijkse brood. Jong en oud wijdt zich met harts-tocht aan het leren en aan de wetenschap en op geen gebied kan beter en meer concreet worden gedemonstreerd, dat, terwijl allen hun krachten richten op de vernieuwing en verandering van de wereld, waarin zij leven, zij niet alleen deze wereld veranderen, doch ook zichzelf. De mensen groeien zichtbaar. De verhouding tot de arbeid wijzigt zich.

Stalin heeft het zo uitgedrukt: De arbeid is al niet meer eenvoudig een middel om in het levensonderhoud te voorzien, hij is voor de grote meerderheid der bevolking reeds een levensbehoefte geworden, een zaak van eer, van geluk, een zaak van moed en van heldendom.

Arbeid en wetenschap, leren en nog eens leren, drukken steeds meer het stempel op de mens van de Sowjet-Unie en de meest fundamentele rechten van de nieuwe grondwet zijn dan ook het recht op arbeid, het recht op ontwikkeling en het recht op ontspanning, na arbeid en ontwikkeling. De nieuwe rol van de arbeid drukt zijn stempel op de bewoners van de Sowjet-Unie en het beeld van het openbare leven wordt erdoor beheerst. De belangstelling van deze nieuwe mensen is daardoor in de eerste plaats gericht op reële vraagstukken en op zulke algemene problemen, die voor de ontwikkeling naar een nieuwe toekomst van belang zijn. Daarom vindt ook het vraagstuk van de mogelijkheid van de overwinning van het Communisme in één land zo'n uitgebreide en diepgaande belangstelling en discussie.

En wie zou er aan twifelen, dat deze nieuwe mensen van de Sowjet-Unie, die in het volle leven staan, en hoge idealen nastreven, in staat zullen blijken ook nieuwe en hogere kunstvormen te scheppen, zelfs al zouden er nog geen aanwijzingen zijn, die de nieuwe ontwikkelingsperiode ook in kunst en literatuur reeds aankondigen? Laten toch alle weifelaars in de landen van het ondergaande kapitalisme zich eens realiseren wat het betekent, dat de periode van de overgang van het Socialisme naar het Communisme in de Sowjet-Unie is ingegaan, met alle vraagstukken, die daaraan zijn verbonden en om oplossing roepen.

Maar we hebben nog niet het antwoord gegeven op de strijdvraag, of de kapitalistische omsingeling de overgang van het Socialisme naar het Communisme niet onmogelijk zal maken.

Alles wat nodig is voor deze overgang wordt in het land gevonden, in de eerste plaats ook de menselijke krachten, die deze overgang moeten en kunnen bewerkstelligen. Klassen, waarop tegenstrevende krachten zouden kunnen steunen zijn in de Sowjet-Unie niet meer aanwezig. Deze bestaan nog slechts buiten de grenzen, maar deze klassevijand kan trachten van daaruit ook binnen de Sowjetrepubliek steunpunten te organiseren en hij doet dit ook. Voor zover zich daartoe Russische staatsburgers lenen, betreft het niet sociale groepen, doch individuen, die om persoonlijke redenen, uit ontevredenheid, geldzucht, reaktionaire gezindheid e.d. met de buitenlandse vijand wil samenwerken als spionnen, saboteurs, terroristen, e.d., in de hoop, dat het Sowjetbewind van buitenaf zal worden omvergeworpen. Deze individuen kunnen zeker veel schade aanrichten, kunnen door hun verbinding met machtige, tot de tanden gewapende, kapitalistische Staten een groot gevaar voor inmenging en oorlog opleveren, dat de nodige afweermiddelen en een voldoende sterk leger noodzakelijk maakt. Maar deze schadelijke individuen blijven aan het Sowjetleven vreemde elementen, die op de richting en het tempo van de verdere opbouw geen merkbare invloed hebben. Wel zal het mogelijk zijn, dat deze vijanden in eigen land een demoraliserende invloed oefenen op zwakke karakters van personen, nog belast met overblijfselen en ondeugden uit het verleden, zodat waak-

zaamheid daartegen met behulp van staatspolitie en rechtbanken nodig zal blijven. Dit alles maakt het voortbestaan van de Staat noodzakelijk, ook al kan met behulp van diezelfde Staat de productie inmiddels zodanig worden verhoogd en georganiseerd, dat een verdeling volgens het communistisch beginsel: ieder geeft naar zijn krachten en ontvangt naar zijn behoeften, zal worden bereikt. In dat geval vormen dan de kosten voor dit staats- en verdedigingsapparaat een extra-belasting op de gemeenschap, waardoor hoogstens het tijdstip van de verwezenlijking van de communistische verdelingsvorm enigszins kan worden vertraagd.

Maar alleen wanneer ook de verdediging tegen de kapitalistische omsingeling zal wegvallen, door de overwinning van de arbeidersklasse in de voornaamste kapitalistische landen, alleen dan zal de staat afsterven en treedt „inplaats van de regering over personen, het beheer over zaken en de leiding van productieprocessen”. (Zie de Holl. vertaling van de „Anti-Dühring” van Fr. Engels bl. 271, Uitgave van Pegasus).

Door sommigen werd in de discussie gevraagd, of met deze verdediging naar buiten zou kunnen worden verzekerd door het volk in zijn geheel, het gewapende volk, in de vorm van een volksmilitie, met het geweer bij de voet. Een dergelijke oplossing, die vroeger wel als mogelijk werd aangenomen is thans onmogelijk geworden door de technische ontwikkeling, die het militarisme in de laatste 10-tallen jaren heeft doorgemaakt. Hoe belangrijk ook de gewapende volksmassa als reserve in een mogelijk conflict zal zijn, de nieuwe technische hulpmiddelen in de oorlog vereisen een omvangrijk, langdurig voorbereid, geschoold beroepsleger, dat met de ingewikkelde oorlogstechniek geheel vertrouwd en te allen tijde voor de verdediging beschikbaar is. Want we weten het, een oerval geschiedt thans plotseling en zonder voorafgaande oorlogsverklaring. Wel zal dit staande leger in nauw contact moeten zijn met de rest van de bevolking en met het economische en culturele leven van het Sowjetland, maar het zal voor zijn taak ten volle berekend moeten zijn en geen ogenblik in waakzaamheid mogen verslappen.

De macht van dit leger zal bovendien te allen tijde in de gehele wereld een vredeskracht zijn, die juist daardoor de ontwikkeling van het Socialisme in de omringende landen mogelijk maakt en versterkt. Al kan het Communisme geen importartikel zijn, toch zal het voorbeeld van de verdere ontwikkeling van het Socialisme naar het Communisme steeds grotere massa's tegen hun onderdrukkers in beweging brengen. Het rode Leger zal in die zin dan ook en in steeds toenemende mate een positieve factor voor de overwinning van de wereldrevolutie blijven. En de overwinning van het Socialisme in een aantal nu nog kapitalistische landen, we mogen het nooit vergeten, is en blijft de voorwaarde, voor de definitieve overwinning van het Socialisme ook in de Sowjet-Unie in de zin van de onmogelijkheid van buitenlandse inmenging en herstel van kapitalistische verhoudingen. En wat voor de definitieve overwinning van het Socialisme geldt, geldt uit de aard der zaak eveneens voor de

definitieve overwinning van het Communisme. De internationale solidariteit blijft de grondslag van Socialisme zowel als van Communisme.

Intussen zal in het land der Sowjets zelf de groei naar het Communisme onbeperkt voortgang kunnen hebben en bestaan er geen weerstanden, die de volledige overwinning ook van de hoogste etappe van het Communisme zouden kunnen verhinderen. Wel mogen we hopen en verwachten, dat de kapitalistische omsingeling zal bezwijken nog vóórdát deze hoogste etappe in de Sowjet-Unie zal zijn verwezenlijkt.

buitenlands overzicht

GEEN SCHEUR IN DE VREDESMUUR

Mr. A. JACOBS

Met rappe nerveuse vingers tasten Hitler en Mussolini de grenzen af van de landen, die hen omringen. Waar zijn de zwakke plekken, waar is de bereidheid om te capituleren het grootst, waar zal dus — met medeplichtigheid van de fascistenvrienden te Londen en Parijs — worden toegeslagen?

De eerste slag was voor Italië. In 1935/1936 veroverde het, door een schijn van sancties eer moreel geholpen dan feitelijk gestuit, Abessinïë. De tweede slag werd door Berlijn en Rome gezamenlijk toegebracht. Zij maakten in Juli 1936 een opstand in Spanje. Maar die slag was mis. De poging om met de rijke Spaanse bodem ook het Westelijk bekken van de Middellandse Zee te gaan beheersen, stuitte af op de dappere vrijheidswil van het Spaanse volk, dat zich — welk een lastige rakkers toch!! — niet goedschiks wilde laten knechten. Geheel het jaar 1937, geheel het jaar 1938 duurt nu al die knechttingspoging, en zij duurt alleen hierom zo lang, omdat de huichelachtige Frans-Britse politiek, die men met de naam non-interventie (niet-inmenging) heeft getooid, in feite vrijwel uitsluitend ten gunste van Italië en Duitsland en hun Spaanse vazallen heeft gewerkt.

Nadat in het Verre Oosten de „derde in de bond”, Japan, in 1937 zijn slag was gaan slaan — en na anderhalf jaar „incident” is ook hier de aanvaller nog ver van zijn doel — was de beurt aan Hitler-Duitsland. Terecht vertrouwend op het verraad der huidige Britse en Franse politiek ten opzichte van Midden- en Oost-Europa, veroverde het in Maart 1938 Oostenrijk en verscheurde, met behulp van een griezellige comédie der oorlogspaniek, Tsjecho-Slowakije. En reeds maakt het zich gereed, ook het kleine Memelgebied aan de bruine borst te klemmen.

DE NIEUWE OFFENSIEVEN

De verbrijzeling van Tsjecho-Slowakije is, zowel in aardrijkskundig als in politiek opzicht, de kern van deze hele reeks gebeurtenissen. Zolang er een sterk Tsjecho-Slowakije bestond, dat rekenen mocht op den steun van zijn West-Europese bondgenoot Frankrijk (de Oost-Europese bondgenoot, de Sowjet-Unie, een echte grote mogendheid zou stellig niet in gebreke blijven), zolang bestond er in het hart van Europa een democratisch bolwerk, dat bereid en in staat was, fascistische oorlogsplannenmakers te helpen ontmoedigen, en zo nodig fascistische aanvallen te stuiten. Indrukwekkend, ja aangrijpend was, in de dagen van de Septembercrisis, de rustige onvervaardheid, waarmee dat kleine volk in Midden-Europa zich opmaakte om ontzaglijke offers te brengen voor zijn vrijheid en voor de vrijheid der wereld. Een onvervaardheid, die bewondering moest af-

dwingen, vooral als men haar vergeleek met het nerveuze gejack te Londen en Parijs. Niet van anderen, maar van zichzelf vroegen de Tsjechen de zwaarste offers, die ook anderen ten goede zouden komen, en zij waren er kalm en moedig toe bereid. Maar de anderen wierpen hen, ook tot eigen schade, voor de wolven. Toen dit kleine volk verkocht en verraden was, kreeg de as Berlijn – Rome aanzienlijke krachten vrij voor een nieuw offensief, dat in de allereerste plaats gericht werd tegen Frankrijk en tegen Polen.

De heren fascisten hebben haast, en zij laten er geen gras over groeien. Die haast zou, als symptoom van binnenlandse zwakheden, op zichzelf geruststellend kunnen zijn, als men niet te maken had met lieden, die liever gokkend en bluffend „gevaarlijk leven”, zoals zijzelf het noemen, dan de hen omringende wereld met vrêe te laten. Amper twee maanden na het verraad van München tekende zich het nieuwe aanvalspjan alweer af, waarbij de rollen listig verdeeld zijn: de Duitse begeerten gaan in de richting van Oost-Europa (al vergeet het ook de koloniën nimmer geheel), de Italiaanse zijn gericht op Franse machtsposities in Middellandse en Rode Zee: Corsica, Tunis, Frans Somaliland (Djiboeti).

Naïeve en argeloze mensen willen, als zij de verlanglijstjes der dictatoren zien, wel eens beweren, dat zij er niets van snappen. Heeft Hitler na het inpikken van het Sudetenland niet met zoveel woorden verklaard, dat hij nu geen enkel reepje gebied in Europa meer verlangde? Zeide Mussolini niet, na de verovering van Abessinië, in een gesprek met den lijf-journalist der fascistische machthebbers, Ward Price, dat Italië thans ook tot de „verzadigde landen” behoorde en niets meer te wensen had? Zeker, zij hebben dat gezegd, maar die uitspraken, die immers al twee maanden en twee jaar „oud” zijn, zijn geen oortje meer waard. Zij kunnen worden opgeborgen bij zoveel andere verklaringen, bij Hitlers waarborging van Oostenrijks en Tsjecho-Slowakije's grenzen, bij Mussolini's beloften van non-interventie in Spanje. Het is één grote serie vodjes papier, waar wijlen Bethmann – Hollweg jaloers op had kunnen zijn.

DE STOOT TEGEN POLEN

Terstond na München is het tussen Duitsland en Polen al tot een klein voorpostengevecht gekomen, waarin Duitsland de overwinning behaalde. De strijd ging om een kleine reep grond in het uiterste Oosten van Tsjecho-Slowakije, een reep, die nu eens Subkarpatisch-Rusland, dan weer Karpatisch Roethenië, vervolgens Karpaten-Oekraïne en als wij ons niet vergissen laatstelijk Karpaten-Rusland wordt genoemd. Het is een gebied van beboste herghellingen en kleine vlakten, eeuwenlang door de Hongaren, aan wie het toebehoorde, verwaarloosd, en pas de laatste twintig jaar, onder het Tsjechische bewind enigermate in cultuur gebracht, zowel economisch als geestelijk. Toen Duitsers, Polen en Hongaren Tsjecho-Slowakije gingen uitplunderen en er randen afknaagden, kwam ook het lot van dit pover gebied met zijn sterk-gemengde bevolking

(Oekraïners, Russen, Joden, Hongaren, Roemenen en Slowaken) aan de orde. De Hongaren eisten het op, met historische argumenten, de Polen steunden die eis. Waarom? Omdat zij vreesden, dat die kleine reep grond de springplank zou worden voor Duitslands verdere sprongen naar het Oosten. Immers Duitsland wil de witgardistische Oekraïners, welker leider „hetman” Skoropadski, zijn hoofdkwartier te Berlijn gevestigd heeft, gebruiken om zijn invloedssfeer uit te breiden over heel het rijke land tussen Galicië en de Zwarte Zee. En het kleine Karpatenland is bedoeld als het uitgangspunt van die veroveringsactie.

De Pools-Hongaarse poging is mislukt. Wèl kreeg Hongarije de twee belangrijkste steden van het Karpaten-Russische gebied, Uzhorod en Munkacevo, maar de rest, een aller-miserabelste rest, werd gepromoveerd tot een van de drie autonome delen van de nieuwe Tsjecho-Slowaakse staat. En Berlijn beschouwt dit ongelukkige hompje, dat het modderige dorp Chust tot „hoofdstad” kreeg, terecht als zijn vazal. Nergens in geheel Tsjecho-Slowakije is de Duitse invloed zo groot als hier. In naam is hier een autonome regering; in werkelijkheid regeren de Duitse consul-generaal en de Duitse militaire adviseur, die er terstond heen werden gezonden. En de eerste daad van het nieuwe regime te Chust (welks premier toevallig niet Konovalc heet, maar Wolosjin) is geweest, een Oekraïens congres te beleggen, waarvoor ook leidende Oekraïners uit Polen werden uitgenodigd. En nu is dan ook in Karpaten-Rusland een Duits-Poolse radio-oorlog aan de gang — al is het aantal luistervinken er waarachtig niet groot.

Ter kalmering van de bourgeoisie in de democratische staten van het Westen wordt de zaak altijd zó voorgesteld, dat Duitslands begeerten zich vooral richten op de Sowjet-Oekraïne. Welke nette burger mag er bezwaar tegen hebben, dat Berlijn de Sowjet-Unie een slag wil toebrengen? Het merkwaardige is echter, dat men zich in de Sowjet-Unie, bij alle gepaste waakzaamheid, lang niet zo opwindt over de Duitse begeerten als in Polen. Dat komt enerzijds, doordat men in de Sowjet-Oekraïne ervaring heeft in het uitdrijven van zulke Duitsers, en anderzijds doordat de nationaliteiten-politiek der Sowjet-Unie van den aanvang gericht is geweest op 'n autonome verheffing, economisch en cultureel, van de grote werkende massa's van alle samenstellende delen, dus ook van de Sowjet-Oekraïne. Men weet te Moskou en te Kief zeer wel, welke gevaren uit het Westen dreigen, maar men voelt zich zeker van zijn zaak, omdat de boeren en arbeiders der Sowjet-Oekraïne niets te winnen en alles te verliezen hebben bij een welslagen van de Duitse plannen. En waar de resten der Oekraïense bourgeoisie met de Duitsers gingen intrigeren, is direct met de vereiste energie ingegrepen.

WARSCHAU'S FOUTEN

Voor Polen staan de zaken er anders voor en hier wreken zich ongetwijfeld ernstige fouten in de door Warschau tegenover de niet-Poolse nationaliteiten gevoerde politiek. Toen Polen na de wereld-

oorlog uit de as herrees, beloofde het, de Oekraïners, thans 5 van de 35 miljoen inwoners, autonomie te zullen geven; die belofte is niet gehouden. En hierdoor heeft men, toegevend aan overheersings-instincten, die van ouds kenmerkend zijn voor Polens leidende klassen, zelf den bodem bereid, waarop thans de Duitse intrige plezierig groeien kan. Amper was te Chust het Duits-Oekraïense bewind gevestigd, of de Oekraïense afgevaardigden in den Poolse Landdag kwamen met een voorstel om autonomie te geven aan het Oekraïense gebied, dat voor het gemak meteen maar bijna tweemaal zo groot werd genomen als het in werkelijkheid is!

De heren te Warschau hebben, zij het rijkelijk laat, de les van München begrepen en zij hebben tegen het opdringende Duitse fascisme rugdekking gezocht in de enige stad, waar tegen dat Duitse fascisme werkelijk rugdekking te vinden is: te Moskou. Eind November kwam het verrassende bericht, dat de Poolse ambassadeur in de Sowjet-Unie besprekingen had aangeknoopt met Litwinof en dat deze hadden geleid tot een bekrachtiging van het reeds bestaande niet-aanvals-verdrag tussen de twee staten. Voor de Sowjet-Unie is er één belang, dat alle andere overheerst, en dat is de handhaving van de vrede. In weerwil van gerechtvaardigde grieven, welke men te Moskou hebben kon tegen de politiek, welke Warschau de laatste jaren tegenover de Sowjet-Unie heeft gevoerd, in weerwil ook van de critiek, welke Moskou terecht kon oefenen op de kortzichtige Poolse nationaliteiten-politiek, was er niettemin geen enkele reden om op dit moment Polens positie tegenover de Duitse dreiging niet te versterken. Immers het lijkt wel zeker, dat op dit moment een versterking van het Oost-Europese afweerfront tegen het Hitler-fascisme moet bijdragen tot de vredeshandhaving in dat deel van het continent. Er wordt immers slechts dáár toegeslagen, waar zich een zwakke plek vertoont.

ITALIË'S BEGEERTEN

En dan rijst de vraag: Zal ook in West-Europa het vredes-front worden versterkt? Hier tast dictator no. 2 de grenzen af, met name de Franse grens. Op de dag van de algemene staking in Frankrijk, die afgedwongen was door de reaktionaire, arbeidersvijandige „decreten” van Daladier, is dat begonnen met de betoging in de Italiaanse Kamer. Enige uren nadat een Engels journalist naar Londen had geseind, dat er straks spontaan gedemonstreerd zou worden, wèrd er spontaan gedemonstreerd. Het was het begin van een breed-opgezette, door de Italiaanse regering kinderachtig-verloochende campagne voor de annexatie van Corsica, Tunis, Nice, Djiboeti, en wellicht ook Savoye, door Italië; terwijl tevens een reorganisatie van de Suez-kanaal-maatschappij werd gevraagd.

Er bestaat allerwege een neiging om de ernst van die Italiaanse eisen, die elk weer met afzonderlijke argumenten worden „gemotiveerd”, te onderschatten. Er bestaat zelfs een, op zichzelf zeker niet ongezonde, neiging, om er uitsluitend de spot mee te drijven, zoals die Parijse studenten deden, die Venetië en de Vesuvius gingen op-

eisen en door de universiteitswijk trokken met de amusante kreten. „Italië voor Corsica!” en „Italië voor den Negus!” (men mocht blijkbaar kiezen). Toch zou men er, menen wij, beter aan doen, die eisen niet alleen maar te zien als bluf, als een poging bij voorbeeld om, door een bereidheid zich met minder „tevreden te stellen”, de rechten-van-oorlogvoerende voor Franco los te wrikken. Natuurlijk zal Mussolini ook dáárop aansturen, en hij wordt daarbij nu reeds gesteund door de Britse conservatieven, die het vreselijk onmenselijk vinden, dat de Spaanse republiek niet subiet kan worden doodgeknepen. Maar hij wil volstrekt niet de mogelijkheid verwaarlozen, dat de fascistische afdreigingspolitiek hem nog heel wat méér opbrengt. Met de gewone vrijmoedige omdraaiingstaktiek wordt de zaak zó voorgesteld, dat het Frankrijk is, dat eigenlijk Italië aanvalt. Corsica, het eiland van Napoleon, dat eeuwenlang tegen Italiaanse veroveraars gevochten heeft, en Tunis, meer dan een halve eeuw door Frankrijk beheerd, heten eensklaps „pistolen op de borst van Italië”. Djiboeti, de Franse bunkerhaven bij de Rode Zee bedreigt het Italiaanse bezit van Abessinië!

Nu is bij de Fransen zeer zeker de neiging aanwezig om weerstand te bieden tegen de nieuwe fascistische chantage-pogingen. Een moeilijk punt is echter, dat Frankrijk bij die tegenstand de hulp van Engeland nodig zal hebben en dat het vredesfront in West-Europa alleen dán sterk mag heten, als die hulp met de grootst mogelijke nadruk wordt toegezegd, en onvoorwaardelijk. Chamberlain gaat in Januari naar Rome, en het is te begrijpen, dat de vredesvrienden hun hart vasthouden. Nadat men den Britsen Premier zijn presentjes aan Hitler heeft zien brengen (zij werden door anderen betaald), is er alle reden om zich bezorgd af te vragen: welk vreemd bezit, Spaans of Frans, brengt hij voor Mussolini mee? Die argwaan is nog toegevoegd na Chamberlains rede voor de buitenlandse pers, waarin hij waarschuwde, dat men toch niet altijd moet vragen wie als overwinnaar en wie als overwonnenen uit een onderhandeling te voorschijn is gekomen. Men heeft dat na München gedaan; laat men dat, zo smeekte hij, na mijn bezoek aan Rome toch niet wéér doen. Het zijn onheilspellende klanken, die inderdaad de vrees wettigen, dat thans belangen van Frankrijk of Spanje of beide zullen worden opgeofferd aan de vraatzucht van het fascisme, dat daardoor opnieuw zou worden gestijfd in zijn aanvalslust.

Het hoopvolle element in de toestand is echter, dat ook in Engeland — en met name ook in de conservatieve partij — de krachten lijken te groeien, die beseffen, dat aanmoediging van het fascisme het oorlogsgevaar snel nader brengt — al wordt schijnbaar de vrede gered — en dat de vrede in werkelijkheid slechts behouden kan worden, als de fascistische aanvalslust in de kiem wordt gesmoord. Pas wanneer de nerveuze vingers der dictatoren bij het aftasten der grenzen geen scheur en geen voeg en geen losse steen meer aantreffen, pas wanneer die roofzuchtige vingeren overal in Oost en in West, strijken langs een hecht en machtig blok, waaraan geen verwrikken is, pas dan zal de vrede verzekerd zijn.

ECONOMISCHE KLASSEN- STRIJD IN FRANKRIJK

C. VAN DEN BERG

De heftige aanval op de veroveringen van het Volksfront, in de eerste plaats op de 40-urenweek met twee vrije dagen voor grote groepen arbeiders, maakt het van belang de economische achtergrond van de strijd tussen kapitaal en arbeid, die in Frankrijk op het ogenblik een verscherpt politiek karakter heeft gekregen, nader te beschouwen.

De Franse minister-president en de minister van financiën hebben zogenaamd „openhartig” gesproken over de gevaarlijke toestand waarin het land zich bevindt en de noodzaak alle krachten in te spannen. De regering vindt hierbij steun in de militaire bedreiging door Duitsland en Italië.

Wat zijn nu de feiten? Hoewel de statistieken zeer onvolledig zijn en de cijfers van verschillende herkomst onderling nogal verschillen, mag toch wel als vaststaand worden aangenomen dat de economische toestand van Frankrijk op het ogenblik inderdaad niet gunstig is, al hebben de genoemde ministers uit agitatorische, tegen het volksfront gerichte motieven, hier en daar wel overdreven.

Het herstel van de voortbrenging was in vergelijking met de andere landen onvoldoende. De industriële productie bedroeg op de basis 1928 = 100 in

	1936	1937
Frankrijk	85	88
Ver. Staten v. Noord Amerika	95	99
Engeland	115	121
Duitsland	107	119
Italië	96	109
Canada	97	108 ¹⁾

De uitvoer van industrieproducten naar hoeveelheid bedroeg in Frankrijk (miljoen quintalen = pl.m. 45,4 K.G.):

1928 (max.) totaal	41	afgewerkte producten	5,3
1932 (min.)	23,6	„	2,7
1934	28,4	„	3,5
1935	29,3	„	2,9
1936	29	„	2,4 ²⁾

Ook in 1937 trad geen werkelijke verbetering in.

Het dagelijks aantal geladen wagons bij de spoorwegen liep van een maximum van gem. 65.000 in 1929-30 terug tot een minimum van 40.100 in 1935 en 40.900 in 1936. ²⁾

De tewerkstelling van arbeidskrachten bedroeg in 1937 nog slechts 78,6 % van 1930 (minimum 73,5 % in 1935). ³⁾

Het aantal ondersteunde werklozen bedroeg in 1937 gem. 350.333; in de eerste vier maanden van 1938 was het maandgemiddelde hoger dan in de zelfde maanden van 1937; in April bedroeg de vermeerdering zelfs ruim 21.600. ³⁾

Hierbij moet er rekening mede worden gehouden, dat enerzijds het werkelijke aantal werklozen aanmerkelijk groter is, anderszijds dat Frankrijk b.v. bij Nederland niet ongunstig afsteekt:

Het hoogste jaargemiddelde was in Frankrijk 1935,	426.931
Nederland 1936,	414.512
maandgemiddelde Maart 1938 Frankrijk	401.056
Nederland	372.433 ³⁾

De gedeeltelijke werkloosheid is in 1938 sterk gestegen. Het aantal bedrijven waar minder dan de wettelijk toegestane tijd werd gewerkt bedroeg in de bedrijven welke onder de bepalingen der 40-urenweek vallen in 1937 5 %. in het eerste halfjaar van 1938 ruim 20 %. In de bedrijven met langere wettelijke arbeidstijd bedroeg het aantal waar 48 uur of langer werd gewerkt in 1937 ruim 46 %, in het eerste halfjaar van 1938 nog slechts 1,5 %. ¹⁾

Als gevolg van deze verhoudingen nam het nadelige verschil tussen in- en uitvoer toe.

Nadelig saldo van de handelsbalans:	1928	1,5	milliard.
	1930	9,6	"
	1935	5,5	"
	1936	7,6	"
	1937	9,4	" ³⁾

De waarde van de uitvoer in verhouding tot die van de invoer daalde van 74 % in 1935 tot 61 % in 1936 en 57 % in 1937. ⁴⁾

De staatsschuld bedroeg in miljoen Fr. op 31 Dec.	1932	284.315 ²⁾
	1936	355.167
	1937	391.091

De stijging in 1937 van bijna 36 milliard, was ruim het dubbele van de stijging in 1936. ^{1) 2)}

De vraag naar de oorzaak van deze economische ontwikkeling dringt zich te meer op, waar er van kapitalistische zijde, met Daladier en Reynaud aan de spits, steeds weer op gehamerd wordt, dat de politiek van het volksfront Frankrijk naar de afgrond heeft gevoerd en ook de Nederlandse kapitalistische bladen in deze zaak partij kiezen op een wijze, welke de internationale verbondenheid der kapitalistische belangen duidelijk aantoonst.

Wij moeten hierbij terug gaan tot vóór de oorlog, omdat reeds toen bleek, hoe weinig „vaderlandslievend” het Franse kapitaal is. Dit is mede van belang in verband met juist nu gaarne gebruikte demagogische argumenten.

Een voorbeeld van de laatste, dat met vele andere kan worden aangevuld, is het volgende: In het begin van dit jaar werd er in één

van de reactionaire grote bladen op gewezen, dat voor de een of andere elektrische centrale de installatie door Duitsland moest worden geleverd, terwijl op hetzelfde ogenblik in Frankrijk duizenden arbeiders werkloos rondliepen. De bedoeling was natuurlijk hiermede aan te tonen dat de volksfrontpolitiek de schuld droeg door de voortbrenging en daarmee ook de werkgelegenheid te belemmeren. Het blad „vergat” bij deze beschuldiging er op te wijzen, dat Frankrijk ondanks het volksfront nog altijd een kapitalistisch land is, waar niet de arbeiders maar de kapitalisten de voortbrenging leiden en voor de samenstelling en toestand van het productieapparaat — dat hun bezit is — de verantwoording dragen.

Deze Franse kapitalisten nu gaven er voor de oorlog de voorkeur aan hun geld niet te beleggen in Franse industriële ondernemingen — fabrieken enz. — maar in buitenlandse leningen. Zij leenden met behulp van het bankkapitaal hun geld aan de regering of aan min of meer officiële instellingen — spoorwegen enz. — in landen met een hogere uitbuitingsgraad, waar zij meenden, dat door de lagere levensstandaard van de arbeidersklasse en de achterstand van de arbeidersbeweging of de mate van onderdrukking daarvan door het gezag, de rente hoger en veiliger was. Op deze wijze was in 1914 bijna één zesde (45 miljard) van het nationale vermogen in het buitenland belegd. Het inkomen uit deze buitenlandse beleggingen bedroeg ongeveer 6 % van het gehele nationale inkomen — dus het inkomen uit kapitaal en arbeid — tegen 2 % in 1885 en 4 % in 1900. ⁴⁾

Tot de landen, waar het Franse kapitaal grote belangen had behoorde in de eerste plaats Rusland, daarna Spanje en Portugal, Turkije en de overige Balkan, Oostenrijk-Hongarije, Latijns Amerika, de Franse koloniën en Egypte. Ook de Franse koloniën kwamen bij de Franse kapitalisten niet erg in de eerste plaats.

Na de oorlog, toen veel van deze beleggingen verloren waren gegaan, werd vooral aan Polen en Tsjecho-Slowakije geleend, waarbij — evenals bij de beleggingen vóór de wereldoorlog — politieke mogelijkheden en in verband hiermede ondersteuning van deze kapitaaltransacties door de regering, niet vreemd waren.

De Franse industrie gebruikte in 1900 minder kracht dan de Engelse en Duitse. Later blijft de ontwikkeling, vooral ook bij de elektrische en chemische industrie bij die van de buurlanden ten achter. In 1913 bedroeg het kapitaal dat in de Franse elektrische industrie was geïnvesteerd (belegd) niet veel meer dan één derde van het bedrag dat in dezelfde Duitse industrieën was belegd. ⁵⁾

Het feit dat de machines voor de elektrische centrales nu uit Duitsland moeten komen is dus niet de schuld van het Franse volksfront van nu, maar van de Franse kapitalisten, die reeds voor de oorlog de ontwikkeling van hun eigen land verwaarloosden. Eveneens was de achterstand van de Franse vliegtuigindustrie, welke voor ongeveer een jaar werd geconstateerd, waardoor niet alleen de Franse vliegtuigen met hun prestaties bij anderen achter bleven, maar direct ook de landsverdediging in gevaar werd gebracht, niet te wijten aan

de arbeiders en hun eisen, maar aan hen, die nog altijd de leiding in handen hebben en de verantwoording dragen: de kapitalisten. Desondanks gebruikt men deze feiten dagelijks als agitatiemiddel tegen de arbeidersklasse.

Het kapitaal, dat vóór en zelfs nog na de wereldoorlog aan een hoge uitbuitingsgraad van de arbeiders in het buitenland de voorkeur gaf boven ontwikkeling van de voorwaarden voor een eigen, Franse, productie, was allerminst bereid van houding te veranderen, toen het volksfront de arbeidersklasse althans in zoverre de macht gaf, dat zij zich algemeen betere levensvoorwaarden kon verwerven. D.w.z. dat zij een groter aandeel in de voortgebrachte nationale rijkdom als haar rechtvaardig aandeel opeiste in de vorm van hogere lonen en een kortere arbeidstijd. De eerste waren noodzakelijk in verband met de algemeen nog veel te lage loonstandaard, de laatste was mogelijk in verband met het grote aantal werklozen enerzijds en de algemene stijging van de productiviteit van de arbeid anderzijds. Het rendement per man en per uur wordt door de economische dienst van de Volkenbond geschat sinds 1930 gemiddeld met bijna 20 % te zijn gestegen ⁶⁾ en er is geen reden aan te nemen dat Frankrijk daaraan geen deel zou hebben of, bij voldoende medewerking van het kapitaal, deel zou kunnen hebben.

Het kapitaal, dat overal gedurende de crisis reeds op grote schaal een afwachtende houding had aangenomen, trok zich na de overwinning van het volksfront nog sterker terug.

De kapitaalsuitbreiding van particuliere ondernemingen door uitgifte van aandelen bedroeg in miljoenen Frs.:

1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
8,323	4,373	2.048	1,356	963	984	907	566	1.245

In nieuwe ondernemingen werd in 1936 en '37 resp. slechts 48 en 47 miljoen Frs. geïnvesteerd, tegen p.m. 1000 miljoen in 1928 en '29. ^{2) 3)}

De achterstand van de Franse industrie op dit ogenblik is dus stellig meer te wijten aan de staking van het kapitaal dan aan de staking van de arbeiders. Dat de geringe kapitaalbelegging in de industrie veroorzaakt zou zijn door de grote eisen van de schatkist aan de kapitaalmarkt voor leningen ten behoeve van de staat is een sprookje, dat onmiddellijk wordt weerlegd door de massale kapitaalvlucht. Het kapitaal dat gedurende de laatste jaren naar het buitenland werd gebracht, waar het veelal renteloos bleef liggen, was aanwezig. Het werd alleen niet beschikbaar gesteld. De bezitters gaven er de voorkeur aan dit kapitaal aan het Franse economische leven te onttrekken, omdat zij het daar niet „veilig” vonden en omdat zij door b e w u s t e sabotage wilden aantonen, dat de politiek van het volksfront onmogelijk was. Zij onttrokken hun kapitaal niet slechts aan het Franse bedrijfsleven, maar voor een groot deel ook aan de Franse belastingheffing, daar het noch in Frankrijk uitgegeven werd, noch daar inkomsten afwierp.

De omvang van het gevluchte kapitaal is niet nauwkeurig vast te stellen. Schattingen noemen voor 1935 ruim 16 miljard, voor 1936 ongeveer 18 en voor 1937 ongeveer 6 miljard (volgens de waarde van 1928).^{1) 6)} Weliswaar is hiervan telkens na devaluatie van de Franc een deel teruggekeerd, maar ook dit deel bleef aan het economisch leven onttrokken, gereed om onmiddellijk weer de wijk te nemen.

Deze kapitaalvlucht heeft Frankrijk genoodzaakt grote hoeveelheden goud uit te voeren, daar ook de regering-Blum geen contrôle op de buitenlandse betalingen aandurfde, en is daardoor één van de voornaamste oorzaken van de waardevermindering van de Franc geworden. Voor het kapitaal sneed hierbij het mes aan twee kanten. De in goud of in buitenlandse valuta in veiligheid gebrachte kapitalen ondergingen bij de devaluatie een evenredige stijging van de waarde in Francs, de exportmogelijkheid werd door de lagere prijzen van de Franse waren in het buitenland vergroot en de prijsstijging van de dagelijkse levensbehoeften zou een verwijdering kunnen brengen tussen de middengroepen en de arbeiders. Terwijl de laatsten door loonsverhoging konden trachten deze prijsstijging te compenseren (niet voelbaar te maken) was dit voor de vele kleine spaarders met een vast inkomen uit rente, pensioen, enz. en de kleine neringdoenden, die hun prijzen niet afdoende konden verhogen, niet mogelijk. Hierdoor kon de prijsstijging als een gevolg van de politiek en de actie van de arbeiders worden voorgesteld en op deze wijze een nieuw wapen tegen het Volksfront worden. Een wapen, dat des te gevaarlijker was, naarmate ook een deel van de arbeiders dreigde te worden verontrust door het feit, dat de stijgende kosten van het levensonderhoud de voordelen der loonsverhogingen steeds verder aantastten.

Terwijl de loonsverhoging van 1935 tot '37 in vele gevallen gemiddeld 35 tot 50 % — slechts bij uitzondering meer — bedroeg, stegen de kosten van het levensonderhoud met pl.m. 30 %.¹⁾ Een achteruitgang van het binnenlands verbruik is dan ook in de loop van 1937 te constateren.¹⁾

In het jaarlijks verschijnende statistisch overzicht „La France Economique” van 1937, dat wordt samengesteld door verschillende vooraanstaande burgerlijke economen — het voorwoord is van de bekende Prof. Charles Rist — wordt geconstateerd, dat de uitvoer achteruitgaat „ondanks de voordelige prijzen”, tegenover de tendens tot vermeerderde invoer, zelfs van afgewerkte producten. De schuld is natuurlijk de verkorte arbeidsdag en de daardoor verminderde productiecapaciteit in een land, „dat zijn levensstandaard niet wil verlagen”. Het laatste slaat natuurlijk alleen op de arbeidersklasse. Deze gehele bewering bevat een duidelijke innerlijke tegenspraak. **O n d a n k s** de verkorte arbeidsdag en de hogere lonen zijn er geconstateerd „voordelige prijzen” voor de export. De oorzaak van de achteruitgang moet dus ergens anders liggen. En zij ligt ook ergens anders. Zij ligt bij de kapitalistische eigenaars van 't productie-apparaat, die niet af en toe, maar nu reeds jarenlang feitelijk een

politieke staking doorvoeren met als doel de absolute, ongehinderde heerschappij over de productiemiddelen en daardoor ook over de arbeidskracht.

De regering Daladier steunt deze wens. Zij spreekt van plichten uitsluitend tot de arbeiders. Zij requireert hij decreet arbeidskracht, maar spreekt van vertrouwen wekken tot het kapitaal. Zij vordert wel diensten op, maar geen kapitaal. Zij vleit het gevluichte kapitaal om het te bewegen terug te keren en belooft het nadrukkelijk de mogelijkheid van de gewenste winsten.

De regering Daladier wenst het noodzakelijke evenwicht tussen consumptie en productie te herstellen ten koste van de arbeidersklasse inplaats van desnoods door gedwongen investering en democratisch toezicht het productieapparaat op peil brengen.

De aarzeling van Blum, die het kapitaal zelf niet door maatregelen tegen kapitaalvlucht wilde verontrusten en die de macht van de arbeiders slechts waagde te bevestigen door het nemen van sociale maatregelen, welke de massa later niet zonder het scherpste verzet weer zou willen afstaan, was de voorbereiding van wat nu geschiedt. Kapitaal en arbeid staan in Frankrijk op dit ogenblik scherp tegenover elkaar, waarbij de arbeidersklasse niet alleen de belangen van de werkers, maar ook die van de gehele natie en van de democratie vertegenwoordigt.

---

1) „La France Economique” 1937.

2) „International Abstract of Economic Statistics” 1931-36

3) „Annuaire Statistique de la Société des Nations” 1937-'38

4) Herbert Feis „Europe the World's Banker 1870-1914”

5) J. H. Clapham „The Economic Development of France and Germany 1815-1914”

6) „Revue de la Situation Economique Mondiale” 1937-'38

boek-bespreking

„DE ANTI-DÜHRING” ENGELS' MEESTERWERK VERTAALD

A. S. DE LEEUW

Dit meesterwerk van Friedrich Engels, is nu in de Nederlandse taal verschenen ¹⁾ — eindelijk mogen wij wel zeggen. Het is precies zestig jaar geleden, dat te Leipzig het boek verscheen, dat onder de titel: „Heer Eugen Dührings omwenteling van de wetenschap — filosofie, ekonomie, socialisme”, zoveel heeft bijgedragen tot het bekendmaken en populariseren van het Marxistische socialisme en de Marxistische wereldbeschouwing.

Het heeft wel lang geduurd, voordat dit standaardwerk in het Nederlands vertaald werd. De Marxisten in de sociaal-democratie, zowel uit de periode van de „Nieuwe Tijd” als later, hebben de vervulling van deze plicht verzuimd. Zij hebben daarmee aan de arbeidersbeweging van Nederland en aan de Nederlandse belangstellenden in het algemeen een van de voornaamste documenten onthouden, die zij voor de vorming van een oordeel over het Marxisme nodig hadden. Men kon het boek in het Duits lezen, natuurlijk — maar niet alle belangstellenden in het Marxisme verstaan Duits, en ook voor hen, die deze taal wel geleerd hebben, is het lezen van een boek als de „Anti-Dühring” niet zo'n gemakkelijke taak. De vertaling van dit werk, waarin Engels in nauwe samenwerking met Karl Marx, hun opvattingen op de voornaamste gebieden van de wetenschap en de politiek systematisch heeft samengevat, was reeds lang een noodzakelijkheid; het wachten was op de Communistische Partij van Nederland en haar activiteit op het gebied van de verbreiding van de theorie van het Marxisme, om deze taak eindelijk te vervullen.

Wij spraken zoëven van de Marxistische wereldbeschouwing. Het is bekend, dat er in verschillende socialistische kringen in Nederland sinds lang een slepende discussie wordt gevoerd over de vraag, of er eigenlijk wel een Marxistische wereldbeschouwing bestaat. Het komt ons voor, dat deze discussie doelloos zou zijn geweest, als zij was gevoerd op de grondslag van de eigen werken van Marx en Engels, onder welke de „Anti-Dühring” zulk een belangrijke plaats inneemt. Want voor de lezer van dit boek wordt het toch wel duidelijk, dat het Marxisme in de geest van zijn stichters, Marx en Engels, niet alleen politiek of ekonomie en ook niet alleen methode of geschiedenisbeschouwing, maar wel degelijk ook filosofie, wereldbeschouwing was. Het is een wereldbeschouwing, die in onze tijd meer levend is dan ooit, die aanhangers wint in landen, die er vroeger niets van afwisten, en aanleiding geeft tot drukke dis-

¹⁾ Friedrich Engels „Anti-Dühring, Heer Eugen Dühring's Omwenteling van de Wetenschap”. Verzorgd door Mr. A. S. de Leeuw — Uitgeverij „Pegasus”, Amsterdam. Prijs f 2.90 gebonden.

cussies. Wij spreken hier niet slechts van de Sowjet-Unie, maar ook van landen als de Verenigde Staten, Engeland en Frankrijk — straks ook Nederland? De betekenis van de Marxistische wereldbeschouwing voor de Sowjet-Unie is te bekend, dan dat wij er bij zouden behoeven stil te staan; het nieuwe handboek, de „Encyclopaedie van het bolsjewisme“, die onlangs verschenen is, de „Geschiedenis van de Bolsjewistische Partij“, geeft van deze wereldbeschouwing in een speciaal daaraan gewijd hoofdstuk, een meesterlijke, korte en populaire uiteenzetting. En wie de geestelijke ontwikkeling in de grote landen van West-Europa en Amerika enigszins volgt, die weet, dat het Marxisme ook daar allerwege een levende zaak is, die niet slechts als politiek, maar wel degelijk ook als wereldbeschouwing in het middelpunt van het geestelijk leven komt te staan.

Daartoe heeft het . . . fascisme niet weinig bijgedragen, dat het Marxisme immers (en terecht) als zijn grootste vijand beschouwt, en zelfs degenen onder zijn tegenstanders, die op dit punt zo onschuldig zijn als een pasgeboren kind, als „Marxisten“ doodverft. Zo woedend is de aanval van de fascisten op het Marxisme, zo zeer vervolgen zij met hun haat de Sowjet-Unie als land, waar dit op een zesde deel van de wereld tot de richtlijn in de praktische en theoretische activiteit van een groot volk geworden is, dat de tegenstanders van het fascisme, van welken huize zij ook mogen zijn, zich wel onwillekeurig moeten afvragen, of zij in dit Marxisme tegen de fascistische vijand niet een geducht en onmisbaar wapen bezitten . . .

Hopen wij dan, dat zowel aanhangers als tegenstanders van het Marxisme — wij spreken over zulke tegenstanders, die niet tevreden zijn met woest en zinneloos geschimp — de gelegenheid zullen aangrijpen, om dit Marxisme, als politiek, economie en wereldbeschouwing, uit de eerste hand aan een van zijn standaardwerken te leren kennen.

De „Anti-Dühring“ is, de naam zegt het reeds, een polemiëk. Die polemiëk richtte zich tegen „Herr Dühring“, een Duitse privaatoceent. Deze Dühring was een produktieve schrijver, die zich op zo goed als ieder gebied van de wetenschap met aanmatigende zelfverzekerdheid bewoog. Hij schreef daarbij in een onleesbaar gewrongen geleerdentaaltje, wat op naieve lieden altijd indruk maakt. De reden van Marx en Engels, om zich met die op zichzelf weinig belangrijke denker bezig te houden was, dat hij in de jaren '70 van de vorige eeuw in de jonge Duitse sociaal-demokratische partij een vrij grote invloed uitoefende. Hij noemde zich socialist, vervaardigde zijn eigen „systeem“, en had vooral te Berlijn bijna alle leiders van de sociaal-democratie voor zich gewonnen, in het bijzonder Eduard Bernstein, die later tot een van de vaders van het reformisme zou worden. Hoe meer zijn invloed toenam en hoe meer hij zich in aanvallen op Marx en Engels te buiten ging, des te noodzakelijker werd het voor hen, om met Heer Dühring af te rekenen. Dit geschiedde dan ook, in een reeks van artikels, die van 1876 tot 1878 in het hoofdorgaan van de Duitse sociaal-democratie verschenen en waarin Dühring ongenadig op zijn nummer gezet werd.

Dühring en zijn aanhangers waren woedend, zij protesteerden zelfs op het kongres van de partij tegen de publikatie van Engels' artikels, maar zij konden hun wil niet doorzetten, en met de invloed van de in grootheidswaan vervallende Dühring in de arbeidersbeweging was het nu spoedig uit.

De polemische vorm van Engels' boek dwingt de lezer om kennis te maken met een auteur, die voor de wetenschap sinds lang alle betekenis verloren heeft, maar zij heeft het voordeel, dat het gehele werk er een levendig, dikwijls vermakelijk en humoristisch karakter door krijgt. Voor het overige zijn denkbeelden, gelijkende op die van deze „omwentelaar der wetenschap“ nog volstrekt niet uitgestorven, zodat Engels' woord zich ook tegen menig hedendaags tegenstander van het Marxisme richt. Maar bovendien en vooral de „Anti-Dühring“ is niet slechts een afrekening met één persoon. Zoals Engels zelf schreef: „De negatieve kritiek werd . . . positief; de polemieek sloeg om in een min of meer samenhangende behandeling van de door Marx en mij vertegenwoordigde dialektische methode en kommunistische wereldbeschouwing, en wel op een tamelijk omvangrijke reeks gebieden.“ (blz. 7). Een blik op de inhoudsopgave toont reeds, hoe uitgebreid de reeks van onderwerpen is, die Engels hier op positieve wijze behandeld heeft, waarbij heer Dühring slechts de ongewilde verdienste bezat, tot deze uiteenzettingen de aanleiding gegeven te hebben. Het eerste deel van het boek houdt zich bezig met de *Philosophie*. Hier licht Engels een aantal belangrijke bestanddelen van zijn materialistische wereldbeschouwing toe; hij schrijft over tijd en ruimte, over de grondslagen van de natuurwetenschap, de wiskunde en de logica, en over de kennisleer, d.w.z. de verhouding tussen het menselijke bewustzijn en de wereld. Hij gaat dan over tot de vragen van moraal en recht, om het deel te beëindigen met een belangrijke uiteenzetting over de „dialektiek“, als de denk- en werkwijze, waarvan Marx en hij zich bedienden, omdat zij overeenkwam met de objectieve gang van zaken in natuur en maatschappij.

Dit gedeelte van het boek is het moeilijkste; men zal met vrucht eerst het boven reeds aangehaalde hoofdstuk uit de „Geschiedenis van de Bolsjewistische Partij“ kunnen lezen, en daarna Engels' studie over Ludwig Feuerbach,¹⁾ om enigszins in de algemene gedachtegang van Engels ingeleid te worden.

Het tweede deel, dat aan de *Politieke Economie* is gewijd, geeft dan minder moeilijkheden. Hier wijzen wij vooral op de drie hoofdstukken over „de theorie van het geweld“, waarin Engels uiteenzet, welke rol het geweld in zijn verschillende vormen, de wapens, de oorlog, in de geschiedenis hebben gespeeld. In een tijd, waarin de vraag van de oorlog voor de arbeiderspartijen zulk een dringende aktualiteit bezit, zijn deze principiële beschouwingen van onschatbare waarde

¹⁾ Zie de Nederlandse vertaling in deel 14 van de „Marxistische Bibliotheek“, uitgave „Pegasus“.

In de volgende hoofdstukken worden dan verschillende punten van de ekonomie, zoals Marx die in het eerste deel van het „Kapitaal“ enige jaren tevoren had neergelgd, nader uitgewerkt en verdedigd. Hier vinden wij ook, in de vorm van een kritiek op Dührings „Kritische geschiedenis van de nationale ekonomie en van het socialisme“ een stuk uit de historie van deze wetenschap van de hand van Marx — een bewijs te meer voor de nauwe samenwerking en de volkomen geestelijke gemeenschap van de beide vrienden.

Het derde deel is aan het Socialisme gewijd, en aan de hersenschimmen van de heer Dühring op dit terrein. Doch Engels vindt hierbij de gelegenheid, om zelf het ontstaan van het socialisme als maatschappelijke beweging te schetsen en daarop volgt de uiteenzetting van de verhouding tussen de kapitalistische en de socialistische maatschappij en van de krachten, die de overgang van de ene tot de andere moeten bewerkstelligen. Hier vindt men enige van de belangrijkste van Engels' uiteenzettingen over het wezen van de staat en de proletarische revolutie, die Lenin in zijn bekende werk „Staat en Revolutie“ uitvoerig aangehaald heeft.

Aan hen, die het tweede en derde deel van de „Anti-Dühring“ bij het eerste aanpakken nog wat moeilijk vinden, kunnen wij de raad geven, met de hoofdstukken te beginnen, die Engels zelf als een aparte uitgave heeft laten verschijnen: het zijn het eerste hoofdstuk van de inleiding, en het eerste en het tweede van het derde deel, over de geschiedenis en de theorie van het socialisme namelijk, die hij verenigd heeft tot zijn bekende brochure: „De ontwikkeling van het socialisme van utopie tot wetenschap“. 1)

Het is ondoenlijk in een korte aankondiging ook maar een klein deel van de rijkdom aan gedachten, die Engels in een altijd heldere, bondige, scherp geformuleerde en tot in alle bijzonderheden doordachte vorm in de „Anti-Dühring“ ten toon spreidt, uit te putten. Wij willen alleen nog opmerken, dat het eerste deel van de „Anti-Dühring“ ook de sleutel geeft tot dat andere grootse hoewel onvoltooide, in Nederland nog vrijwel onbekende werk van Engels, zijn „N a t u r d i a l e k t i k“, dat de Marxistische wereldbeschouwing op het gebied van de kennis der natuur nader uitwerkt.

Naar onze overtuiging heeft de arbeidersbeweging de Marxistische theorie nog nooit zo nodig gehad als in de ingewikkelde situatie van onze tijd. Moge dan de Nederlandse vertaling van de „Anti-Dühring“ er toe bijdragen, om de belangstelling voor die theorie in ons land te verlevendigen en haar studie te vergemakkelijken!

1) In Nederlandse vertaling verschenen bij „Pegasus“ in de „Marxistische Bibliotheek, deel 7.“

„JAPAN CONTRA DE WERELD”

H. CHASSAGNE

Vertaald door M. van Rees, en met
een inleiding van Ir. S. J. Rutgers,
Uitg. Pegasus, ing. f 1.50, geb. f 1.90

Ge wilt weten, hoeveel arbeiders er werken in Japans textiel-industrie en hoeveel ton katoentjes zij produceert; ge wilt weten hoe er de grote industriële concerns zijn ontstaan en hoe machtig zij zijn; hoe zwaar de lasten drukken op de kleine boeren, en hoe moeilijk de strijd is van vakbond en arbeiderspartij; hoeveel K.M. spoorweg Japan heeft, en welke dromen de Japanse imperialisten dromen. Ge wilt weten wat de betekenis is van Japans overvallen op Mandsoerije en China, en in hoever de aanvalslust der Japanse fascistten zich ook tegen Indonesië richt. Maar vooral wilt ge leren begrijpen, hoe het mogelijk is, dat een land enerzijds nog zoveel elementen bevat, die middeleeuws aandoen, en daarnaast in technisch, kapitalistisch en imperialistisch opzicht zoveel moderne trekken vertoont, terwijl bovendien dwars door dat moderne telkens weer het middeleeuwse, het feodale komt opduiken.

En dan komt een boek van den Fransman H. Chassagne U te hulp. Het heet „Japan contra de wereld”, en die titel geeft op treffende wijze weer, wat de schrijver hier wil uitbeelden: het offensief, dat de jongste onder de grote imperialistische mogendheden heeft ingezet ter beheersing van de gebieden, die haar omringen, en ter beheersing op den duur inderdâad van de wereld. Ter verklaring van dit offensief heeft hij zich niet beperkt tot het weergeven der actuele dingen, maar laat hij uitkomen, hoe dit alles historisch gegroeid is.

Vele Westerse schrijvers over Japan hebben dat land altijd gezien door een soort nevel, waarachter alles liefelijk en heldhaftig leek. Het is verre van ons te beweren, dat er geen fijne gratie is in het Japanse leven en geen heldhaftigheid in Japans geschiedenis. Maar voor wie door de nevel heenstapt, zijn er zoveel andere, belangwekkende dingen te zien. Het is de verdienste van Chassagne, dat hij dat gedaan heeft en dat hij ons vertelt wat hij ziet. Hij heeft dit gedaan op een merkwaardig on-Franse manier, uitermate zakelijk, soms zelfs naar onze smaak wel wat droog. Maar zijn boek is ten slotte geen romannetje. Een feit is het echter, dat hij, in een overigens prijzenswaardig streven naar beknoptheid, het historische gedeelte 'n tikje te geconcentreerd heeft gemaakt. Dat deel verdient stellig met aandacht gelezen te worden, maar men heeft er dan ook wel al zijn aandacht bij nodig.

Indien het — wat men hopen moet — tot een herdruk komt van Chassagne's leerrijke boek, dan kan de kans benut worden om enkele fouten te verbeteren. „Het verbod, nooit in Japan terug te komen” (pag. 45), „De wanorde in Rusland . . . kunnen de vrede bedreigen” (pag 96), „reactionaire, ja, fascinerende elementen” (pag. 117), om er enige te noemen — dat zijn dingen, die in een uitgave van Pegasus niet thuis horen.

J . . . s.

„HET RASSENVRAAGSTUK“

Dr. G. W. KASTEIN

Uitg. Pegasus. Prijs f 0.90.

Na de November-pogrom in Duitsland heeft ook de N.S.B. zich openlijk uitgegeven voor een anti-semitische organisatie; iets wat zij in wezen reeds lang was en dat de laatste tijd steeds duidelijker aan het licht trad. Thans komen echter de vragen van „bloed“ en „ras“ ook hier te staan in het middelpunt van de fascistische agitatie, en de droevige gevolgen van vijf jaren rassenleer-praktijk toonden maar al te duidelijk de noodzakelijkheid van een grondige en doeltreffende bestrijding van deze theorieën.

Dr. G. W. Kastein bezorgde ons met zijn boekje „Het Rassenvraagstuk“ een waardevol wapen in deze strijd. In de eerste hoofdstukken bespreekt de schrijver de erfelijkheidstheorieën, gebaseerd op de in het begin van deze eeuw her-ontdekte „wetten van Mendel“; hij wijst op de grote invloed, die het milieu heeft voor het ontwikkelen van de in de aanleg gegeven eigenschappen en schetst de ontwikkeling, die de mens moest doormaken om tot zijn tegenwoordige staat te geraken. Wij maken kennis met de ontwikkelingstheorieën van Darwin en Lamarck en de mutatietheorie van de Vries, terwijl enkele kritische woorden gewijd worden aan de z.g. „fetalisatietheorie“ van Bolck.

Met behulp van deze kennis worden nu de beweringen der rassenfanatici uiteengerafeld. Het begint al direkt, wanneer Kastein vertelt, wat een „ras“ is en wat de z.g. rassenleer er onder verstaat. In de eerste plaats gelden de erfelijkheidswetten, die ontdekt en bestudeerd zijn bij planten en dieren, alleen voor het biologische begrip „ras“ — maar het begrip „ras“ van de rassen-theoretici, waarop zij deze wetten toepassen, is een vaag en vrij willekeurig anthropologisch begrip.

Vervolgens verwisselen deze heren dit begrip met de historische term „volk“. Dan verklaart men dat de kultuur van het eigen volk het toppunt der beschaving vormt en hiermede wordt dan de superioriteit van het eigen ras (= volk) bewezen. Tegenwerpingen over hoogontwikkelde kulturen van andere volkeren in het verleden worden weerlegd met de verklaring dat die volken hun bloei te danken hadden aan „Nordische invloeden“. Bewezen wordt dit argument door het voorkomen van „lange schedels“, volgens de heren van de rassenleer het kenmerk bij uitnemendheid van de Nordische of „Arische“ mens. Daar minder tendentieuze onderzoekers aangetoond hebben, dat bij elk ras zowel korte, als lange schedels voorkomen is het duidelijk, dat men nu bij elk volk „Nordische invloeden“ kan ontdekken, zodra dit gewenst lijkt.

(Hoever het Duitse „Rassenamt“ deze dwaasheid voert, moge blijken uit een brief, gezonden aan een Spanjaard, in dienst bij een Duitse firma in Mexico, die, om zijn betrekking te kunnen behouden, moest bewijzen dat hij en zijn vrouw „Ariërs“ zijn. De „Deutsche Volkszeitung“ van 11 Dec. j.l. publiceerde een fotografische reproductie van deze brief, waarin o.a. staat: „wil het geval, dat uw vrouw van zuiver Spaans bloed is, dan is zij daardoor Arisch“ ... !)

Tenslotte wijst Kastein er op, hoe de rassenleer de superioriteit van de heersende klasse boven de arbeidersklasse predikt.

Het uiterlijk van dit boek is al even verzorgd als de inhoud. „Pegasus“ verdient alle lof voor deze uitgave; de verrassend lage prijs maakt het voor velen bereikbaar. Wij wensen het boek in veler handen; het is het waard!

M.

„HET FRONT VAN DE VRIJHEID”

EEN PRACHTIGE REPORTAGE UIT SPANJE,

SIMONE TÉRY.

Uitg. E. S. I.

„Ik vraag me af”, schrijft Simone Téry in de voorrede voor haar reportage, „ik vraag me af, hoe men heden ten dage nog onpartijdig kan zijn. En toch bestaan er bij ons nog tal van verfijnde intellectuelen, ontmoedigde liberalen en handige politici, voorzichtige bourgeois, ministers en ouden van dagen, die beweren, dat ze onpartijdig zijn. Deze dappere lieden wegen met gelijke maat aanvaller en aangevallene, kindermoordenaars en strijders voor vrijheid, geweld en recht, fascisme en democratie . . .

Maar ik heb 11 maanden lang bommen gezien en lijken, en schreiende moeders. Ik weet, wat dat allemaal betekent . . .

Maar wij kozen partij, vóór het zelfbeschikkingsrecht der volkeren, vóór de naties die weigeren zich te laten koloniseren, vóór de vrijheid, de waardigheid van den mens, de vrede. Wij kozen partij voor het volk!

En voor mij zijn dat geen ijdele woorden. Voor mij zijn dat ingestorte huizen, vliegtuigaanvallen, wonden, bommen, bloed, honger. Elf maanden lang deelde ik het leven van dat volk, dat liever „sterft dan knielend leeft”. Nu weet ik dat vrijheid geen holle klank is!

Zo schrijft een vrouw, die niet veel jaren geleden tot de arbeidersbeweging is toegetreden. Simone Téry is de dochter van den oprichter van het bekende Parijse ochtendblad „l'Oeuvre”, de partijkrant der radicalen, van Daladier; maar zij is ook de dochter van de grote reportage-schrijfster Andrée Viollis, die kleine, tengere vrouw, die nog even flink en energiek als een jong meisje, in Barcelona bombardementen, koude en honger trotseert, om in de dagbladders van Frankrijk reportages in te sturen over de onuitputtelijke moed van het Spaanse volk, dat volhoudt hoewel een afgrijselijk gebrek aan levensmiddelen de weerstand van kinderen en vrouwen ondermijnt.

Simone Téry maakte wereldreizen na de volbrenging van haar studie in de letteren en filosofie, en schreef uit Duitsland, Amerika, de Sovjet-Unie en China reportages naar de „Oeuvre”, en naar de „Petit Parisien”, het meest gelezen ochtendblad van Frankrijk, dat, vroeger democratisch, sinds de laatste twee jaar een heel eind naar rechts is geschoven en de medewerking van Andrée Viollis en Simone Téry weigert. Toen ze in 1934 naar Spanje was gestuurd om reportages te schrijven over de opstand in Asturië, werd ze door de regering Lerroux-Gil Robles in de gevangenis geworpen, waaruit ze pas na tussenkomst door de Franse regering werd losgelaten.

Behalve reportages over China en Ierland, een studie over de hedendaagse Ierse literatuur, „L'Île des Bardes” (Het eiland der barden) (Flammarion), en een toneelstuk „Comme les Autres” (Zoals de anderen), dat destijds de „Prix Séverine” verwierf, en verleden jaar door de radio werd voorgedragen, schreef Simone Téry twee romans, „La Passagère” (De pasagiere), (Valois) en „Le Coeur Volé” (Het gestolen hart) (Denoël). In deze laatste roman wil zij de moeilijkheden aantonen die een meisje uit de bourgeoisie doormaakt, voor dat ze haar eigen klasse den rug toekeert om tot het kamp van de arbeiders toe te treden. Ze geeft in dit boek de overwinning van het volksfront, volksoptochten in Parijs en de grote verkiezingsdagen, na een beschrijving van het eerste congres en van de oprichting van de internationale vereniging van schrijvers ter verdediging van de cultuur. Simone Téry heeft zich voor deze tweede roman wel zowat de moeilijkste taak gesteld

die er voor een romanschrijver bestaat — de herschepping van het heden, van een stuk actualiteit. Zij is er niet in geslaagd, werkelijk een roman te maken, ook omdat ze niet het nodige overzicht, noch de vereiste afstand kon hebben van de haar omringende gebeurtenissen. Zodoende heeft zij hoofdzakelijk een hedendaagse reportage geschreven als achtergrond van het drama, dat zich voltrekt tussen wat te doorzichtig vermomde, wat te makkelijk herkenbare personen uit de literaire milieus in Parijs, maar dit alles met grote journalistieke handigheid. Haar talent is vooral beschrijvend; haar dialogen zijn buitengewoon raak en typerend; en, waarschijnlijk doordat zij zich hierin hoofdzakelijk specialiseerde — misschien ook als kind van twee journalistiek begaafde ouders, — de reportagekant van haar boeken is altijd het best geslaagd, zoals de beschrijving van de grote volksoptochten op 16 Februari 1936, na de aanslag op Leon Blum, een optocht, welke zeker niemand, die erbij was, ooit zal vergeten.

„Het Front van de Vrijheid”, Simone Téry's laatste boek, is een reportage uit Spanje, een anecdotische keuze uit ontzaglijk veel materiaal, verzameld gedurende een verblijf van bijkans een jaar in de Republiek. De bombardementen van Madrid, het zien van de vele gewonden en doden, heeft haar in den beginne sterk aangegrepen, en ze verbergt dat ook niet. Ze doet nooit heldhaftig, en toch weten we dat ze is gegaan naar de eerste linies, met de terugtocht uit Teruel tezamen met de vrouwen en kinderen gemित्रailleerd werd en met een kind onder elke arm, als een beschermende hen, onder een bruggetje of een kar is blijven schuilen, drie kwartier lang. En wie met haar spreekt over Spanje, zal nooit een woord horen, waaruit haar eigen moed zou blijken; haar verhalen zijn — en hoe levendig kan zij vertellen! — altijd even spannend en onpersoonlijk, behalve dan wat betreft haar boeiende verteltrant.

Misschien heeft Simone Téry het niet genoeg over de Franse vrijwilligers. Want over de 14de Frans-Belgische Brigade, over het Marseillaise-bataljon en de mannen van de „Commune” heeft, vóór Simone Téry, nog geen Frans schrijver geschreven, en toch is dat van groot belang voor de morele ondersteuning der terugkomende vrijwilligers en voor een bredere bekendheid met hun kranig gedrag.

In de weinige hoofdstukken, die Simone Téry aan hen wijdt, legt zij niet voldoende nadruk op het leven van de soldaten, hun ontwikkeling gedurende hun verblijf in Spanje, hun organisaties, in dit opzicht schiet zij met haar anecdotische opzet te kort.

Haar portretten van kolonel Ortega en generaal Miaja, van Pasionaria, Vicente Uribe, Lister en commandant Carlos, van den componist, generaal Duran en den anarchistischen generaal Cipriano Mera, voorvechter van een voorbeeldige discipline in het Republikeinse leger, van den Fransen luitenant-kolonel Dumont en den Duitsen schrijver-commissaris Gustav Regler zijn interessant voor lezers van alle landen.

Behalve aan het Jarama-front met de brug, die ook Joris Ivens en Fernhout fotografeerden, was Simone Téry bij Guadalajara, Teruel, en de ontzettende bombardementen in Barcelona in het voorjaar van 1938. Deze bombardementen worden in de twee slothoofdstukken van haar boek beschreven en zijn er het zwaartepunt van. Hier heeft de schrijfster al haar vlotte journalistiek, haar geestige trekjes, de luchtigheid van sommige andere hoofdstukken laten varen. Het is een beschrijving, zo hartverscheurend eenvoudig, dat je de tranen in de ogen komen. Geen sentimentaliteit: enkel een wandeling tussen verwoestingen en puinhopen, enkel de optekening van een bombardementsnacht beneden in een hotel, en de opsomming van wat iedereen kan zien. „De Barbaren”, noemt ze dit hoofdstuk, waarvan we

één kleine episode aanhalen, omdat zij er, met enkele woorden, een tragedie beschrijft:

„Bijna trapte ik op iets afgrijselijks: een vrouwenvoet in een klein schoentje. Naast de voet lag een bosje witte narcissen. Dat was alles wat overbleef van een meisje, op een zonnige lentedag.”

Het boek eindigt met een bezoek aan de duizend doden van Barcelona, aan de eindeloos elkaar opvolgende zalen waar zij aan zij de rijen slachtoffers van de bombardementen liggen.

„Ik moest hun vaarwel gaan zeggen, ik moest naar hen toe, want bij elke misdaad heeft men getuigen nodig. Wij zijn er, om getuigenis af te leggen. We zullen zó hard roepen, tot men ons wel zal moeten horen. We zullen schreeuwen, tot men de arm van de moordenaars tegenhoudt. Totdat de onschuldigen worden gewroken, de beulen bestraft.”

Ja, Simone Téry heeft partij gekozen!

M. v. REES.

Een gewichtig boek

„DE GESCHIEDENIS VAN DE BOLSJEWISTISCHE PARTIJ”

Wij vernemen, dat reeds in de loop van deze maand een Nederlandse vertaling zal verschijnen van het boek „DE GESCHIEDENIS VAN DE BOLSJEWISTISCHE PARTIJ” dat reeds bij zijn eerste publicatie in de Sowjet-Unie in de gehele wereld zoveel opzien heeft gebaard.

Dit boek, dat onder leiding en met persoonlijke medewerking van Stalin geschreven is, geeft meer dan zijn titel belooft. Het is niet alleen de geschiedenis van de bolsjewistische partij, de partij die onder leiding van Lenin en Stalin de stuwende kracht is geweest bij de Russische Revolutie en bij de opbouw van de Sowjet-Unie — het is ook een even bevattelijke als grondige geschiedenis van die revolutie zelf, van de gehele strijd van de Russische arbeiders en boeren; het is een geschiedenis van de Sowjet-Unie bovendien.

Tevens worden in dit boek een aantal van de meest actuele vraagstukken van deze tijd behandeld, waarvan wij slechts noemen: het standpunt van de arbeidersklasse tegenover de oorlog, de tegenwoordige internationale situatie, en de strijd tegen het fascisme.

In het Februari-nummer van ons tijdschrift zal een bespreking van dit ook voor Nederlandse lezers zo belangrijke boek gepubliceerd worden; ook zullen wij dan enige van de belangrijkste en meest actuele gedeelten overnemen.

Naar wij vernemen, zal de Nederlandse vertaling van dit boek verschijnen bij de uitgeverij „Pegasus”, Hemonystraat 5, Amsterdam-Z.

Er zullen verschijnen een gebonden uitgave tegen de prijs van f1.25.— benevens een volksuitgave tegen de prijs van f0.45.

natuurwetenschappelijke varia

KANKER

DR. LANKHOUT

In het jaar 1937 stierven aan kanker in Nederland ruim 11 duizend mensen, d.w.z. ruim 13 mensen op de 10 duizend inwoners. Indien men deze cijfers zo op zich zelf staand bekijkt, zeggen zij niet veel. Maar een denkbeeld van hun betekenis is toch wel te vormen, wanneer we zien, dat deze sterfte aan kanker – berekend op de totale sterfte – 15 % bedraagt, d.w.z. 15 % van de sterfgevallen in Nederland waren in 1937 het gevolg van kanker. Kanker staat in de rij van de doodsoorzaken op de tweede plaats. Slechts de ziekten van het hart nemen een grotere plaats in. In het genoemde jaar stierven aan deze laatstgenoemde afwijking nog 500 mensen méér*).

Indien men deze cijfers ziet, en ze vooral vergelijkt met de sterftcijfers van vele jaren geleden, dan valt op, dat in de loop van de laatste 50 jaren de percentages van dood tengevolge van kanker zijn toegenomen. Hierover hebben sommige onderzoekers zich nogal opgewonden. Men sprak over de „Kanker-seuche“ (= kankerplaag); men ging berekenen, dat „als het zo doorging“, er in 1940 ruim 25 % van de mensen aan kanker zouden sterven, en in 1960 zelfs ruim 50 % (Liek). Deze redenering is echter nogal speculatief, want waarom dan niet verder doorgegaan en berekend, dat volgens deze wijze van zien in 1980 75 % en in het jaar 2000 zelfs 100 % van alle sterfgevallen het gevolg van kanker zullen zijn! Er zijn dan ook wel factoren aan te voeren, die gedeeltelijk kunnen verklaren, waarom de sterfte aan kanker slechts schijnbaar zo is toegenomen. Dat komt in de eerste plaats, doordat men toch ergens aan moet sterven! Door de moderne bestrijding van de infectieziekten, van de sterfte bij kleine kinderen, van de tuberculose en zo meer zijn namelijk sterftfactoren, die vroeger een grote rol speelden, naar het tweede plan verdwenen. Daardoor alleen reeds moest de kanker, zelfs al zou zij op zichzelf niet méér voorkomen, een grotere plaats in gaan nemen onder de doodsoorzaken; n.l. doordat de andere doodsoorzaken ten dele in invloed achteruitgingen. Maar er is nog een tweede factor, die een invloed uitoefent. In de laatste 60 jaren is de gemiddelde leeftijd van de mens in Nederland met ruim 23 jaren toegenomen. Terwijl in 1870–1879 de gemiddelde leeftijd ongeveer 39 jaar was, werd voor de periode van 1921–1930 een gemiddelde leeftijd van ruim 62 jaar vastgesteld. Wat wil dat zeggen in verband met de kanker? Heel veel! Want de kanker is typisch een afwijking, die pas vaker begint op te treden na de periode van het 30ste tot het 40ste jaar. Hoe ouder men wordt, hoe meer kans op kanker men heeft. Kanker komt bij

*) Alle cijfers uit: Jaarcijfers voor Nederland 1937, C. B. v. Statistiek.

kinderen en voor het dertigste jaar maar zelden voor. Indien we dus, zoals inderdaad het geval is, een stijging van de gemiddelde ouderdom krijgen, kan daaruit ook een belangrijk deel van de grotere kankersterfte worden verklaard. Maar toch zijn de genoemde beide factoren alleen niet in staat, om de gehele vermeerderde sterfte aan kanker te verklaren. Hoe vreemd het ook moge klinken: de grotere percentages, die de kanker inneemt op de sterftestatistiek, zijn ten dele ook het gevolg van de moderne ontwikkeling van de medische wetenschap! En wel in de zin, dat tegenwoordig veel gevallen van kanker door de moderne hulpmiddelen kunnen worden vastgesteld, die vroeger niet zouden zijn herkend. Vroeger zou een dergelijke patient met de een of andere diagnose of met een: „doodsoorzaak onbekend” zijn voorzien, terwijl thans de juiste diagnose: kanker wordt gesteld. Ook hierdoor komt de kanker dus niet in werkelijkheid méér voor, hoewel volgens de statistiek deze gevallen wel vermeerdering van de kankersterfte lijken aan te geven.

Maar indien men van al deze factoren afziet, schijnt het wel een feit te zijn, dat de sterfte aan kanker iets is toegenomen. Niet overall in sommige landen, zoals Tyrol (Ranzi), kon men geen vermeerdering van de kankersterfte vaststellen. Welke oorzaken heeft nu deze mogelijk aanwezige kankersterfte? De beantwoording van deze vraag zal nog wel enige tijd op zich moeten laten wachten. Want het is niet wel mogelijk, om de oorzaken van de vermeerderde kankersterfte vast te stellen, als de oorzaken van de kanker zelf nog grotendeels onbekend zijn.

De oorzaken van de kanker zijn inderdaad, ten spijt van het jarenlange en moeizame werk van vele onderzoekers in vrijwel alle landen ter wereld, nog grotendeels onbekend. Wel heeft het niet aan enthousiasten ontbroken, die „de oorzaak” van de kanker meenden te hebben vastgesteld, maar steeds heeft tot nu toe hun enthousiasme schipbreuk geleden op de klif van nieuwe onderzoekingen, die hun bevindingen niet konden bevestigen. Het is met de oorzaken van de kanker bijna zo, als met de oorzaken van de crisis! Ieder jaar is er wel de een of andere burgerlijke denker, die de oorzaken van de crisis vast kan stellen en die de gevolgen van de crisis kan wegnemen. Zo hebben we in ons land na de golf van Oxford het vorige jaar de golf van Oxford met een regeringssausje van dit jaar gezien, terwijl de directeur van de „Tjoklat”-fabrieken enige tijd geleden zijn recept als boekwerk aan ministers en kamerleden zond! Bij de kanker ziet men iets dergelijks... en tot nog toe zijn ook deze theorieën steeds onvoldoende gebleken. Evenals de methoden, om de kanker „absoluut zeker” vast te stellen. Ook deze worden vrijwel ieder jaar weer eens door een deel van de pers met veel misbaar gepubliceerd: „Dr. die en die heeft een methode ontdekt, waarmede men absoluut zeker de kanker vast kan stellen”... en het volgend jaar ziet men een dergelijk artikel, alleen met een anderen Dr. die en die!

Al kent men dus niet één bepaalde oorzaak van de kanker, toch heeft men door het onderzoek wel veel geleerd over bepaalde factoren, die het optreden

van kanker kunnen bevorderen. Voor we hier op in gaan, moeten we eerst zeggen, wat we onder de kanker, waarover nu reeds twee bladzijden werd geschreven, hebben te verstaan. Kanker is dan het ongeremd en onophoudelijk groeien van bepaalde weefsels in het lichaam. Allerlei organen van het lichaam, van de huid tot de maag tot de longen en zo meer kunnen plaatselijk een geweldige groei vertonen. Er ontstaan knobbels van nieuw gevormd weefsel in deze organen. Deze knobbels storen zich in hun groei aan geen grenzen — tot zelfs de botten kunnen worden aangevreten. Bovendien kunnen kleine delen van deze kankerknobbels loslaten en in het bloed of in het weefselvocht mee worden gevoerd naar andere plaatsen van het lichaam, waar deze kankerstukjes dan op hun beurt weer uit kunnen groeien en tot stoornissen leiden. Zoals boven reeds werd gezegd, dergelijke kankers kunnen in alle delen van het lichaam ontstaan. Hun groei kan langzaam of vlug zijn. Bij langzame groei kan het jaren duren, voor men last gaat krijgen. Een deel, vooral van de langzaam groeiende gevallen, kan betrekkelijk goedaardig zijn, en behoeft niet tot de dood te voeren.

Nu moet men niet gaan menen, dat iedere knobbel kanker is! Er komen zeer vele plaatselijke groeiverschijnselen voor, die geheel goedaardig zijn. Zij missen dan de eigenschap van de kankers, dat de groei ongeremd doorgaat, tot zelfs in beenweefsel, en eveneens de eigenschap, dat losgelaten kleine delen (cellen) zich elders weer kunnen vermeerderen.

Keren we nu weer terug tot de oorzaken van de kanker. Dan zijn er vele oorzaken gevonden, die het ontstaan van kanker bevorderen. Uit de grote hoeveelheid onderzoekingen zullen we enkele, die ook voor den niet-medicus interessant zijn, noemen. Eén van de meest bekende factoren, die op het ontstaan van kanker een invloed hebben, is de *temperatuur*, vooral de hoge temperatuur. Volledig door eigen schuld zijn in Kashmir (in Centraal Azië) door overmatige warmte vele mensen het slachtoffer van kanker geworden. In Kashmir is het namelijk gewoonte bij een deel van de mensen, om als bescherming tegen de koude een met warme kooltjes of met heet water gevuld bakje tegen hun buik te dragen. Daardoor wordt hun buikhuid gedurende vele jaren achtereen in het koude jaargetijde overmatig verwarmd. Een groot deel van de gevallen van kanker (volgens C. Lewin wel 84 %) in Kashmir is nu kanker van de buikhuid, tengevolge van het dragen van het zogenaamde „kangri” verwarmapparaat.

Nu we eenmaal in het Oosten en bij de warmte zijn aangeland — de Chinezen drinken hun rijstbrandewijn zo heet, als ze maar kunnen verdragen. Ze schroeien zo op een dubbele wijze hun slokdarm. Eenmaal door de alcohol en andermaal door de hitte van de alcohol. Bij deze rijstbrandewijndrinkers is het aantal slokdarmkankers enorm groot. Volgens bepaalde onderzoekers zou ook in onze streken het drinken van hete vloeistoffen, zoals sommige mensen dat doen, hun kans op slokdarmkanker vergroten. Hoewel niet iedereen, die zijn vloeistoffen graag warm drinkt, zich nu ongerust behoeft te gaan maken!

Naast de warmte zijn het ook allerlei *scheikundige (chemische)*

stoffen, die het optreden van kanker kunnen bevorderen. In de eerste plaats is het teer bekend. Twee Japanners, Yamawiga en Ichikawa, hebben met een oneindig geduld steeds weer maandenlang achtereen bij witte muizen dag in dag uit teer op de huid gepenseeld. En hun geduld werd op den duur beloond — er traden huidkankers op ter plaatse van de steeds weer ingepenseelde gedeelten. Deze onderzoekingen zijn in allerlei landen nagedaan, en in ons land is het speciaal de Amsterdamse hoogleraar Deelman, die vele onderzoekingen over de teerkanker heeft verricht. Want toen men eenmaal wist, hoe men kunstmatig kankers bij muizen kon opwekken, was het natuurlijk, dat men allerlei invloeden ging bestuderen, die het optreden van deze kankers bevorderen of tegengaan. Op deze wijze heeft men dan ook de kennis over de groei van de kankers sterk kunnen uitbreiden. Verschillen in voedsel, in de soort van het teer hebben invloed op het optreden van teerkankers. Bij deze onderzoekingen is het echter ook gebleken, dat bepaalde dieren en hun afstammelingen nooit, zelden of minder teerkanker kregen, zelfs al werden zij op dezelfde wijze behandeld, als de andere muizen. Deze muizen waren dus erfelijk ongevoelig. Een zekere erfelijke factor schijnt dus bij de kanker wel een rol te spelen — al wil dit geesnzins zeggen, dat men persé aan kanker móet sterven, wanneer één van de ouders aan kanker is gestorven! Er zijn zó talrijke factoren, die een invloed hebben op het ontstaan van kanker — de erfelijke factor is maar één van de velen.

Nu we toch eenmaal op de kanker en de erfelijkheid zijn gekomen, is het de plaats, om over een bepaalde, in dit verband voorkomende ziekte te spreken, alvorens verder te gaan over de oorzaken van de kanker. De hier bedoelde ziekte is de kankerangst. Hoeveel mensen lopen niet van arts naar arts, laten zich telkens weer onderzoeken: „Of ik nog geen kanker heb, want mijn vader (of mijn moeder of een ander familielid) is gestorven aan kanker”. De angst voor de kanker is dan vaak nog erger dan de meestal nooit optredende kanker zelf. Volgens de boven gegeven statistiek hebben we inderdaad in Nederland op het ogenblik 15% kans om aan kanker te sterven — maar daarvoor hebben we ook gemiddeld 23 jaar langer te leven dan vroeger, toen we weliswaar minder aan kanker, maar in die mate méér aan andere ziekten stierven, dat de gemiddelde leeftijd thans 62 jaar is tegen 39 jaar in 1870—1879!

Na dit troostwoord in aansluiting aan de erfelijkheidskwestie breken we af, om de volgende maal de verdere factoren te bespreken, die de kanker in haar optreden bevorderen. In aansluiting daaraan zullen we dan tevens de middelen nagaan, die ons tegenwoordig bij de kankerbestrijding ten dienste staan.

tijdschriften-bespreking

30 JAAR PERHIMPUNAN INDONESIAË

Het jubileum-nummer van het tijdschrift „Indonesia”, uitgegeven ter gelegenheid van het dertigjarig bestaan van de „Perhimpunan Indonesia” (de Indonesische Studenten-Vereniging hier te lande) is geworden tot een belangwekkend overzicht over de huidige toestand van de Indonesische nationale beweging.

Aan dit boekwerkje van 124 bladzijden hebben vele vooraanstaanden uit de nationale beweging in Indonesië meegewerkt. Zo schrijft de voorzitter van de nationale fractie in de Volksraad, M. H. Thamrin over deze fractie, de redactiecommissie van het *Passedan*-orgaan over de werkwijze van deze belangrijke politieke partij van West-Java, R. P. Soeroso, de voorzitter van de vakcentrale P.V.P.N. over de Indonesische vakbeweging, de vice-voorzitter van den Volksraad Koesomo Oetoyo over Emigratie en Kolonisatie van Javanen. Alles dus bijdragen van personen, die midden in het politieke leven in Indonesië zelf staan. Daarnaast zijn er uit Indonesië en Nederland overzichtelijke artikelen over de jeugdbeweging, de vrouwenbeweging, de cultuur en de pers van Indonesië.

Verskillende leden van de P.I. schrijven over de politieke vraagstukken, waarvoor Indonesië staat. De voorzitter van de P.I., Loebis, pleit de noodzakelijkheid van meer eenheid in de nationale beweging en van de democratische rechten en vrijheden. Een ander bestuurslid, Mohammed Ildrem, beschouwt de betekenis van München, de koloniale eisen, daarna gesteld, en de reactie daarop in Indonesië. Dit laatste wordt nader uitgewerkt in een artikel van Setiadjit. Hij vat de mening van tal van Maleise bladen als volgt samen:

EUROPAÏSCHE STIMMEN

Est-Verlag A.G. Zürich.

Voor het derde jaar verschijnen thans de „Europäische Stimmen”, die men misschien beter de „Balkanstemmen” zou kunnen noemen. Want deze veertiendaagse uitgave geeft hoofdzakelijk materiaal over de verschillende Balkanlanden, hoewel ook de verdere Europese kwesties niet buiten beschouwing worden

„In verband met het fascistische gevaar moeten Nederland en Indonesië, die hierbij gemeenschappelijke belangen hebben, samenwerken, en dit kan slechts op een doelmatige wijze geschieden, indien zij tegenover elkaar op voet van volkomen gelijkwaardigheid staan.”

In een belangrijk artikel „De Cultuur in de Nationale Beweging” door Tamzil, wordt uiteengezet, dat een belangrijke taak van de nationale beweging in een land als Indonesië met zijn zeer verschillende beschavingstrappen, is: de opbouw van de Indonesische cultuur door het gemeenschappelijke daarin verder te ontwikkelen en tegelijk het bijzondere in de verschillende eigen nationale culturen van den Javaan, Atjeher, enz. te behouden. De betekenis van de Nederlandse beschaving voor Indonesië wordt erkend, maar ook hier moeten dwang en geweld bv. in onderwijs- en taalpolitiek worden vermeden en plaats maken voor samenwerking op voet van vrijheid en gelijkgerechtigheid.

Ook internationale vraagstukken, die voor Indonesië van belang zijn, worden besproken, zoals de Palestijnse en de Spaanse kwestie, terwijl van den leider van de Indische Congresbeweging Jawaharlal Nehru een artikel is opgenomen over de huidige verhoudingen in Brits-Indië, waar de nationale beweging in verschillende provincies eigen ministeries heeft kunnen vormen.

Het boekwerkje, dat voor 50 cents verkrijgbaar is gesteld, is onontbeerlijk voor hen, die zich een oordeel willen vormen over de stand en de vraagstukken van de huidige nationale beweging van Indonesië.

gelaten. In verband met de ontwikkeling van de politieke fronten in Europa na het verdrag van München is de Balkan sterker naar voren gekomen voor het voetlicht van de Europese politiek. De „Europäische Stimmen” geven een mogelijkheid, zich in de betreffende vraagstukken te oriënteren. Het is niet mogelijk, om de inhoud van een dergelijk blad

geheel te bespreken. We volstaan hier met enkele karakteristieken te geven. In de eerste plaats geven de „Europäische Stimmen” reeksen „documenten” betreffende economische en politieke feiten; van het Novembernummer hebben deze betrekking op de „vakverenigingen” in Roemenië, de economische statistiek voor het April-Juni-kwartaal 1938, en het „rassenonderzoek” in Joego-Slavië. Onder de rubriek „notities” komen kortere feiten, hoofdzakelijk betrekking hebbend op de nieuwe verhoudingen ná München, verder over de Joega-Slaafse verkiezingen, etc. De „hoofdartikelen” geven be-

treffende de aangesneden problemen in verschillende mate belangrijk materiaal.

De algemene politieke richting is democratisch en antifascistisch. Consequent wordt in de verschillende bijdragen de politiek van de collectieve veiligheid verdedigd. In dit verband wordt ook gewezen op het grote gewicht, dat de Sowjet-Unie voor de Balkan in de schaal legt. Veel waarde wordt in alle artikelen klaarblijkelijk — en gelukkig — gehecht aan het geven van feitenmateriaal. Voor de oriëntatie in de Balkanpolitiek is het blad een belangrijk hulpmiddel.

L...t.

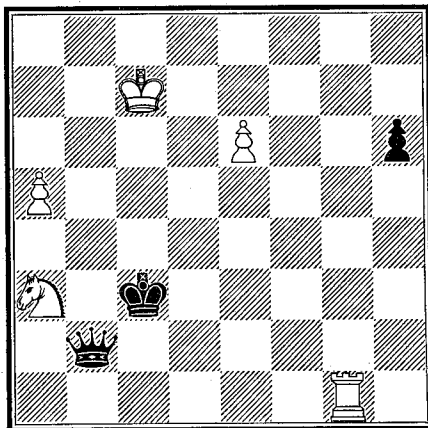
schaken

G. OSKAM

Twee prachtige studies

Richard Réti publiceerde in de „Magyar Sakkvilág” 1929 de volgende studie:

Richard Réti
zwart (3)

wit (5)

Wit begint en wint.

De oplossing is:

1. e7, De2, 2. Tg3† K. (onv.)
3. Te3! D×e3, 4. Pc2 (c4).
3. . . . . Dh2, 4. Kc8.
1. . . . . Dh2, 2. Kc6, De2!
3. Pb5, Kd2, 4. Td1.
3. . . . ., Kb2, 4. Tb1.
3. . . . ., Kb4, 4. Tg4.
3. . . . ., Kc4, 4. Pd6.

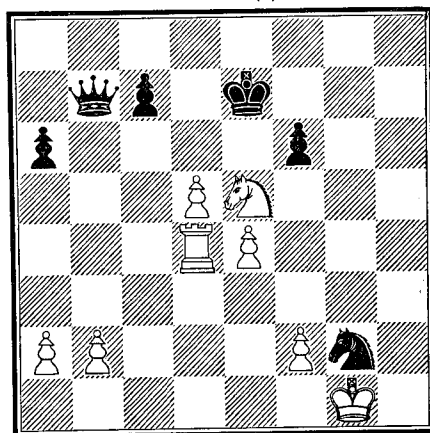
3. . . . ., Kd3, 4. Td1.
2. . . . ., De5, 3. Tg3, Kb4, 4. Pc2.

Nu vinden wij een studie van A. A. Troitzki („D. Schachzeitung” 1910), die hetzelfde onderwerp behandelt (nl. T + P tegen D).

De lezer moge kiezen.

A. A. Troitzki.

Zwart (6)

Wit (8)

Wit begint en wint.

De oplossing is:

1. Tb4!, Dc8, 2. Tb8, Dh3, 3. Th8, Ph4, 4. T×h4, Dc8, 5. Th8, Db7, 6. Tb8 en Zwart verliest de Koningin.

NEDERLAND EN DE DUITSE DREIGING

KO BEUZEMAKER

De Nederlanders, die in de dagen van September van 1938 de vlag hebben uitgestoken ter ere van de „redding van de vrede” door Mr. Chamberlain en ook diegenen, die om dezelfde redenen bloemen naar de Downingstreet gezonden hebben, zullen waarschijnlijk thans wel in hun verwachtingen teleurgesteld zijn.

Na München is ook voor Nederland de fascistische bedreiging in omvang en kracht toegenomen.

Een duidelijk voorbeeld daarvan is de campagne die de Nazi-pers in Januari 1939 tegen Nederland ontwikkeld heeft.

Een paar, door kwajongens afgeschoten, steentjes, die toevalligerwijze dit keer ook eens enige ruiten van bij het Duitse gezantschap en Consulaat betrokken ambtenaren geraakt hebben, waren een prachtig voorwendsel om zonder meer een hevig offensief te beginnen.

Men heeft in Engeland en in de Verenigde Staten deze nazi-pers-campagne tegen het Nederlandse Volk niet licht genomen. Ook de Nederlandse bevolking heeft begrepen, wat hier aan de hand was. En terecht. Deze verwoede pers-campagne, opgebouwd op blote beweringen, zonder bewijzen, had slechts een reëel punt, er bleek uit, dat het Duitse fascisme tegen het Nederlandse Volk te keer kan gaan, zoals het als inleidende campagne tegen het Oostenrijke en Tsjechische Volk is te keer gegaan. Deze aanval is het begin van het Voorjaars-offensief van het Duitse fascisme, tegen kleinere staten, om deze in hun greep te krijgen. En het is veelzeggend, dat Nederland daarbij als de eerste uitverkorene dienst doet.

Het is de gewone, in de laatste jaren beproefde methode der nazi's om, wanneer zij een land in hun vingers willen krijgen, te beginnen het onder druk te zetten, hun slagen te richten tegen de vooruitstrevende krachten in dit land, in het bijzonder tegen de arbeidersklasse, de binnenlandse reactie op te wekken, kortom, door het bevorderen van het fasciserings-proces in zulk een land, het rijp te maken voor de onderwerping tot vazalstaat van het Duitse fascisme. Dit proces beginnen de Nazi's nu te ontwikkelen ten opzichte van Nederland.

Deze pers-campagne is een signaal. Het is duidelijk, dat de zaak hiermee niet afgelopen is en dat verwacht kan worden, dat bij iedere verder voorkomende gelegenheid — en als er geen gelegenheid is, scheppen de Nazi's wel een gelegenheid — deze druk in nog veel grotere omvang zal toenemen en tot een waar trommelvuur zal worden.

De onafhankelijkheid van het Nederlandse Volk is na München in veel groter gevaar en de vraag is dus: Zijn de voorwaarden aanwezig, dat tegen dit zo toegenomen gevaar krachtig opgetreden zal worden?

Ook hier is na München een en ander veranderd.

Want in de eerste plaats heeft München bewezen, dat het Nederlandse Volk bij de verdediging van zijn onafhankelijkheid niet kan rekenen op het Engelse Imperialisme. Nog steeds heersen in Nederland sterke stemmingen; „ons kan niets gebeuren, de onafhankelijkheid van Nederland is een levensbelang voor Engeland.”

Maar, wat hebben wij gezien? Het Engelse Imperialisme met Chamberlain aan de spits, de bankiers van de City, hebben vanuit het gezichtspunt der groot-kapitalistische klasse-belangen, Tsjecho-Slowakije opgeofferd en midden-Europa aan de nazi-overheersing prijs gegeven.

Wie zegt ons, dat niet op een of andere dag de Engelse groot-kapitalisten hetzelfde zullen doen ten opzichte van Nederland of van Indonesië?

Mr. Chamberlain zal dan weer de Vrede gaan redden, door opnieuw een kleine staat aan het fascisme uit te leveren. Het is duidelijk, voor de verdediging van de onafhankelijkheid en vrijheid van Nederland, kan het Nederlandse Volk alleen op zichzelf rekenen.

Want, München leert ons nog iets meer. De Tsjechische bourgeoisie stond voor de keus, Tsjecho-Slowakije te verdedigen, het volk te bewapenen, de aangeboden steun van de Sowjet-Unie te aanvaarden, of zich over te geven aan het Duitse fascisme.

De Tsjechische bourgeoisie heeft het laatste gekozen.

En wie zegt ons, wat de houding van de Nederlandse bourgeoisie zal zijn?

Hier raken we een van de kernvraagstukken van de strijd voor de verdediging van de vrijheid en de onafhankelijkheid van het Nederlandse Volk. Bij de beoordeling er van moeten wij van de analyse van de krachtverhoudingen in Nederland uitgaan.

Wanneer wij vaststellen, dat Nederland een van die landen is, die onmiddellijk door het Duitse fascisme bedreigd worden, dan is de vraag actueel: hoe zal de Nederlandse bourgeoisie zich in deze omstandigheden houden?

Wij kunnen hierbij vooropstellen, dat de Nederlandse bourgeoisie, dat de klieken van het Nederlandse groot-kapitaal, die niet alleen Nederland, maar ook Indonesië beheersen, zo eng door kapitaalsbelangen met het Engelse en met het Duitse groot-kapitaal verbonden is, zulke internationale belangen en vertakkingen heeft, dat wel vaststaat, dat in haar rijen machtige invloeden werken, die liever dan de nationale en democratische levensbelangen van het Nederlandse volk te verdedigen, het met het Duitse fascisme op een accoordje zullen willen proberen te gooien.

Met dit fascisme hebben zij trouwens evenals Mr. Chamberlain de haat tegen de volksmassa's en tegen de arbeidersklasse, de wil deze te onderdrukken, gemeen. Wanneer wij bedenken, dat van ouds her er reeds in de Nederlandse bourgeoisie een vleugel is, die steeds uit kapitalistische belangen op Duitsland georiënteerd was en dat deze vleugel der Nederlandse bourgeoisie nu reeds jaren bezig is in Nederland te N. S. B. te steunen, als Partij, die als agentuur van het

Duitse fascisme optreedt, dan is het duidelijk, dat dit gevaar in Nederland zeker in grote omvang aanwezig is. Maar het schuilt niet alleen in deze Duits-gezinde kapitalisten-klieken. De leidende groep van het Nederlandse groot-kapitaal is zeer nauw met het Engelse imperialisme verbonden. De Engelse groot-kapitalistische klieken houden het Duitse fascisme de hand boven het hoofd, gebruiken het als wapen der reactie tegen de arbeidersklasse en tegen het volk. Het is duidelijk, dat de arbeidersklasse er rekening mede moet houden, dat ook deze kliek van het Nederlandse groot-kapitaal steeds vanuit haar kapitalistische belangen bereid zal zijn, met het Duitse fascisme tot overeenstemming te komen op kosten van de Nederlandse arbeidersklasse en de Nederlandse volksmassa's. Trouwens, de politiek der huidige regering bevat reeds op alle gebieden, elementen en tendenzen van dit terugwijken en capituleren. Wil dit alles zeggen, dat de Nederlandse bourgeoisie onder geen enkele omstandigheid bereid zal zijn, tegenstand tegen de Duitse aanvalslust te bieden?

Een dergelijke opvatting zou schematisch zijn. Ook in de Nederlandse bourgeoisie leven verschillende op elkaar inwerkende krachten en groeperingen.

Naar mate het gevaar voor Nederland toeneemt, is het zeer goed mogelijk, dat ook in de kringen der bourgeoisie en met haar direct verbonden bevolkings-groepen allarmerende stemmingen ontstaan. In Engeland en Frankrijk zien wij tegenover de politiek van Chamberlain en Daladier eveneens elementen uit de bourgeoisie in oppositie komen.

Maar de vraag moet ook anders worden geformuleerd: het moet de arbeidersklasse duidelijk zijn, dat voor de verdediging van de vrijheid en de onafhankelijkheid van het Nederlandse volk, het in de allereerste plaats op haarzelf aankomt.

In deze vraag mag de arbeidersklasse zich niet tot een verlengstuk van de bourgeoisie laten maken. Zij loopt dan alle gevaar, bedrogen en verraden te worden.

Alles komt er op aan, dat de arbeidersklasse van het besef doordrongen wordt, dat zij en niet de bourgeoisie de leidende kracht bij het organiseren van de weerstand van het Nederlandse volk tegen de aanvalslust van het Duitse fascisme moet zijn.

Een tweetal voorbeelden kunnen dit duidelijk maken.

Zowel in Oostenrijk als in Tsjecho-Slowakije vertrouwde de arbeidersklasse teveel op de bourgeoisie. De leiding berustte bij Schussnig en bij Benesj. De arbeidersklasse liet na, zich tijdig van de leiding van de verdediging van het land meester te maken.

Het resultaat is geweest, dat in korte tijd Schussnig capituleerde en dat Benesj ten slotte onder de druk van het Engelse imperialisme en onder de druk van de uiterst reactionaire agrarische klieken van de Tsjechische bourgeoisie, door z'n knieën zakte en eveneens capituleerde.

In Spanje en China wist de arbeidersklasse de leiding van een machtige volksbeweging in het Volksfront te veroveren. Zij wist de brede

volksmassa's ter verdediging van de vrijheid en onafhankelijkheid van het land tijdig rondom zich te scharen.

De kracht, die de arbeidersklasse en het Volksfront ontwikkelden bij de verdediging van de nationale en democratische belangen van het volk, leidde er toe, dat het fascisme op grote weerstand stootte. Het leidde er ook toe, dat in Spanje een deel der vooruitstrevende bourgeoisie zich bij het Volksfront aansloot en dat in China, de Partij der bourgeoisie, de Kwo Min Tang haar koers veranderen moest en een nationaal front tegen de Japanse overweldiger gevormd werd. Dit had niet kunnen gebeuren, zonder de ontwikkeling van de eigenkracht van de arbeidersklasse in de eerste plaats, zonder het zelfvertrouwen van de arbeidersklasse, dat zij niet achter de bourgeoisie moest aanlopen, maar zelf de stoot moest opvangen.

En zelfs in die positie blijven er gevaren, dat groepen of delen der bourgeoisie willen capituleren, maar deze kunnen dan oneindig veel gemakkelijker worden geïsoleerd.

De conclusie hieruit is: voor de verdediging van de Nederlandse onafhankelijkheid hangt alles in de eerste plaats af van de arbeidersklasse.

Thans zien wij in Nederland dat de fascistische bedreiging van buiten uit groeit, dat dientengevolge de betekenis van het fascistische gevaar in Nederland toeneemt, omdat de N. S. B. haar kracht ontleent aan „de grote broer in Berlijn”, en tegelijkertijd zien wij, dat de reactionnaire bourgeoisie, meer en meer op alle gebieden van de politiek, haar kapitalistische koers doorzet en zich in het kamp der bourgeoisie weinig differentiatie ontwikkelt.

Tegelijkertijd zien wij, dat de arbeidersbeweging stagneert en geen leidende rol speelt.

Wanneer deze toestand nog lang blijft bestaan, neemt niet alleen het gevaar van de buitenlandse bedreiging sterk toe, maar, bestaat ook het gevaar van de binnenlandse fascisering in veel sneller tempo.

Om deze toestand te veranderen, is een ommekeer in de politieke verhoudingen in Nederland noodzakelijk.

Hoe zijn de binnenlandse politieke verhoudingen thans?

Er zijn enige verschijnselen, die onze aandacht vragen. In de eerste plaats is het de ontwikkeling in de R. K. Staatspartij, die met haar Ministers in deze regering een grote invloed uitoefent.

In de R. K. Staatspartij zijn duidelijk veranderingen te zien. De uiterste rechtse vleugel, vertegenwoordigers van het R. K. grondbezit en R. K. kapitaal neemt aan invloed toe. Die groep in de Katholieke Staatspartij, die tot voor één of twee jaar tamelijke geïsoleerd stond, drukt meer en meer haar stempel op de katholieke politiek. Het is deze groep, waartoe Romme, Goseling en anderen behoren, die meer en meer de invloed der democratische Katholieken terug dringt en een soort clericaal-fascistische politiek propageert.

Deze figuren hebben in de laatste jaren zich herhaaldelijk in hun uitspraken onbetrouwbaar voor de burgerlijke democratie uitgelaten. Thans streven zij naar „corporatieve” wetten, inperking van de democratische rechten en naar een overheersende positie van de

katholieke vertegenwoordigers van hun richting in het hele land. Dit geschiedt onder de schijn van hervormingen te willen, zoals tot uiting komt bij een streven naar een „nieuwe gemeenschap”.

En men deinst daarbij niet terug voor het speculeren op de godsdienstige gevoelens der Katholieken, door in deze moeilijke tijd het voor te stellen, alsof er „anti-papistische” stromingen in Nederland zouden zijn, anders dan bij de N. S. B.

Tegelijkertijd wordt van deze zijde een voortdurende campagne voor Franco en voor een politiek van overeenkomst met het Duitse fascisme gevoerd, waarachter zich de capitulatie verbergt.

Achter de campagne voor een „nieuwe gemeenschap” staan de pogingen, de ontevredenheid onder de Katholieke massa's, over de gevoerde regerings-politiek, waarvoor de Katholieke Staatspartij verantwoordelijkheid draagt, op te vangen.

Aan de andere kant zien wij de leiders van de Anti-Revolutionaire en Christelijk-Historische Regeringspartijen, in de eerste plaats Colijn, meer en meer onder behoud en verdere doorvoering van de aanpassingspolitiek samen gaan met de door de R. K. kapitalisten en industriëlen voorgestane tarievenpolitiek.

Men zie bijv. de kwestie van de tarieven en de houding van Colijn daarbij. Zo neemt het reactionaire karakter van de huidige regerings-politiek toe, ongeacht de kleinere schermutselingen van de regeringspartijen onderling.

De betekenis hiervan is, zoals wij reeds zeiden, dat onder deze regering naar de innerlijke fascisering van het land gestreefd wordt, welke onvermijdelijk hand in hand gaat met de capitulatie voor het buitenlandse dreigende fascisme.

Hiertegenover staat geen krachtige op de massa steunende oppositie. De burgerlijk-liberale en vrijzinnig democratische oppositie heeft tot nog toe geen betekenis. In hun kringen geven de vroegere Ministers van Colijn de toon aan. Dezen beperken zich tot een „salonfähige” parlementaire oppositie, die in werkelijkheid op een ondersteuning van de regering neerkomt.

De liberalen mogen zo nu en dan wat sputteren over de gewijzigde houding van Colijn in zake Tariefwetten en ordening, er gaat geen kracht van uit. En de Vrijzinnig Democraten mogen plaatselijk een democratisch geluid laten horen, zij mogen de regering aanvallen wegens haar houding ten opzichte van de Gemeenten, haar Onderwijs-politiek en enige andere punten, in de praktijk oefenen zij geen krachtige druk uit.

En hoe staat het in de arbeidersbeweging?

De R.K. arbeidersbeweging, die vlak na het vormen van het tweede Kabinet-Colijn nog al felle oppositieklinken liet horen, waarbij zij niet schroomde, ook de eigen Ministers te critiseren, heeft zo goed als opgehouden dit geluid te laten horen.

De leuze van: naar de „nieuwe Gemeenschap” moet dienen om de ontevredenheid op te vangen en als Verkiezingsleuze een bindmiddel voor de katholieke massa's vormen, waarbij deze voor de overheersing van de uiterst reactionaire, naar het klerikaal-fascisme stre-

vende elementen in de Katholieke Staatspartij rijp gemaakt worden. En de grootste arbeidersbeweging in Nederland?

De Moderne Arbeidersbeweging?

De leiding van de Moderne Arbeidersbeweging zet nog steeds haar koers voort, zich te beperken tot een parlementaire oppositie, waarbij zij op vele punten o.a. inzake de bewapening, inzake het Plan-Westhoff in het kielzog van de bourgeoisie vaart.

Zij denkt nog steeds de reactionaire Katholieke elementen te kunnen „overtuigen”, dat zij beter met de Soc. Dem. dan met Colijn kunnen samengaan. Daartoe ziet de Moderne Arbeidersbeweging af van een krachtige zelfstandige houding, van een beroep op de Katholieke massa's en de Katholieke arbeidersbeweging door zelf een strijdbare positie in te nemen.

Het gevolg is, dat de stagnatie blijft bestaan en dat in de Moderne Arbeidersbeweging zelf stromingen opkomen, die een capitulatie-politiek voor het fascisme voorstaan, zoals bij de beoordeling in haar rijen van de Münchener gebeurtenissen duidelijk is gebleken.

Tegelijkertijd ontstaat in de Moderne Arbeidersbeweging een politieke moeheid, een perspectiefloosheid en een ongeloof in de mogelijkheden van de eigen politiek. Op deze wijze en in deze verhouding ontstaat een uiterst gevaarlijke situatie, die sterk doet denken aan de politieke situatie in Duitsland, kort voor de overwinning van het Duitse Fascisme.

Het is de z.g. politiek van het „kleinere kwaad”, die in Nederland hoogtij viert. Deze politiek kan de meest noodlottige gevolgen hebben.

En toch zou men zich vergissen, indien men alleen deze factoren zou zien.

Want tegelijkertijd brengt de ontwikkeling van de laatste tijd mede, dat onder de massa's het democratisch bewustzijn, het gevoel door het Duitse fascisme bedreigd te worden, de afkeer van de huidige regerings-politiek stijgt en toeneemt.

Reeds tijdens en vóór München bleek hoe zeer onder de volks-massa's de vastberadenheid zich tegen de eventuele aanvallen van het Duitse fascisme te verzetten, toenam. En de spontane golf van verontwaardiging inzake de Joden-vervolging, toonde hoe, wanneer volksmassa's werkelijk door iets diep beroerd worden, de kunstmatig opgetrokken scheidingslijnen wankel zijn en de drang naar eensgezind optreden duidelijk tot uiting komt.

De arbeidersklasse en de volksmassa's staan thans voor tal van problemen. Zij leren uit de bittere lessen uit het buitenland en uit het binnenland, vooral na München, hoezeer zij door het fascisme en door de burgerlijke reactie bedrogen worden. Zij beginnen langzaam in beweging te komen, zich bewust te worden, dat, om zich tegen de fascistische aanvallers te verdedigen, en de fascistische N.S.B. de pas af te snijden, het nodig is, dat een andere koers wordt ingeslagen.

Zij beginnen in te zien, dat de burgerlijke reactie in Nederland in de kaart van het fascisme speelt en de weg voor het fascisme opent.

Zij beginnen in te zien, dat de arbeidersklasse en het volk-zelf de leiding bij de verdediging van de vrijheid en onafhankelijkheid van het volk, in handen moet nemen.

De komende verkiezingen zullen uitmaken, in hoeverre dit proces gevorderd is.

Maar dit proces voltrekt zich niet vanzelf. Het is nodig, onvermoeid en taai te pogen het te versnellen.

Deze taak heeft de Communistische Partij.

Zij moet de arbeidersklasse en de volksmassa's antwoord geven op de vragen, die dezen thans beroeren.

Zij moet onvermoeid voortgaan, op het gevaar van de buitenlandse fascistische agressie te wijzen en aantonen, dat hiertegenover slechts de eenheid der arbeidersklasse en het volksfront der volksmassa's de mogelijkheid biedt een krachtige verdediging te organiseren.

Zij moet verder aantonen, dat hiervoor nodig is de illusies te breken, alsof de koers van capitulatie en terugwijken voor de fascistische bedreigers, de vrede doet bewaren en het gevaar doet verminderen. Zij moet aantonen, dat de reactionaire binnenlandse koers van de regering het volk en de arbeidersklasse verzwakt en de fascistische groepen de vrije hand laat.

Zij moet aantonen, dat het belang van de Katholieke massa's eist, dat deze tegen de reactionaire politiek van de leidende groepen in de Katholieke Staatspartij in verzet komen en dat slechts daardoor de Katholieke massa's mede een krachtige wal tegen het fascisme kunnen opwerpen.

En vooral moet zij de moderne arbeiders en de Sociaal Democraten overtuigen, dat de arbeidersbeweging een andere koers moet inslaan en daartoe de eenheid van Sociaal Democraten en Communisten noodzakelijk is.

De Moderne Arbeidersbeweging kan, als zij de leiding neemt van een brede volksbeweging, als zij een beroep doet op de Katholieke en Christelijke massa's, op de vooruitstrevende burgerlijk-democratische elementen en deze in beweging brengt, de stoot geven, om de politieke verhoudingen te veranderen, om tegenover de regering een krachtige, op de massa's steunende, oppositie te stellen, die koers richt op de werkelijke verdediging van de vrijheid en onafhankelijkheid van het volk.

De Communistische Partij moet daarom al diegenen, in de Moderne Arbeidersbeweging, die min of meer overtuigd raken, dat een andere koers nodig is, er op wijzen, dat het dringend noodzakelijk is een begin te maken met het vormen van de eenheid.

De komende verkiezingen schenken de gelegenheid, om al deze vraagstukken onder de massa's te bespreken, om door het gezamenlijke optreden van de arbeidersbeweging en van andere democratische elementen, een krachtig democratisch oppositie-blok tegen het fascisme en tegen de burgerlijke reactie te vormen.

In de strijd daarvoor moet de Communistische Partij haar eigen politiek met de meeste kracht naar voren brengen.

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ DER SOWJET-UNIE

Wij hebben er in dit tijdschrift reeds op gewezen, van welk een betekenis de vertaling van „De Geschiedenis van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie (bolsjewiki)” voor de Nederlandse lezer is. Niet alleen is dit een h a n d b o e k voor het begrip van de geschiedenis van de Russische Revolutie en de Sowjet-Unie, waarbij de bolsjewistische partij immers de voorhoede en de drijvende kracht was — niet alleen geeft dit werk een populaire uiteenzetting van de grondslagen van de Marxistische wereldbeschouwing — het is tevens van de grootste actuele waarde door zijn beschouwingen over de internationale politieke vragen van deze tijd. Het is alweer bijna een half jaar geleden, sinds deze beschouwingen voor het eerst verschenen; de lezer zal zien, dat zij sindsdien door de gang van de gebeurtenissen volledig bekrachtigd zijn en in het gelijk gesteld werden.

Ter inleiding van de „Geschiedenis” citeren wij thans in de eerste plaats enkele van de belangrijkste passages, die de grootste vraagstukken der actuele politiek betreffen. Het eerste citaat is genomen uit het zesde hoofdstuk, dat de jaren 1914—1917, en dus in het bijzonder de houding van de bolsjewiki tegenover de imperialistische wereldoorlog behandelt. In dit verband wordt dan de houding van de bolsjewiki tegenover de oorlog in het algemeen besproken. Uiteengezet wordt, dat er voor de communisten oorlogen van verschillende soort bestaan, rechtvaardige en onrechtvaardige oorlogen, oorlogen die men ondersteunen en oorlogen, die men bekampen moet.

Het tweede citaat is genomen uit het twaalfde hoofdstuk, dat de jaren 1935—1937, de jaren van de voltooiing van de opbouw van de socialistische maatschappij in de Sowjet-Unie, en de invoering van de nieuwe Grondwet behandelt. De aangehaalde passage is gewijd aan de internationale toestand gedurende deze jaren.

RECHTVAARDIGE EN ONRECHTVAARDIGE OORLOGEN.

De bolsjewiki waren niet tegen i e d e r e oorlog. Zij waren alleen tegen de veroveringsoorlog, tegen de imperialistische oorlog. De bolsjewiki waren van mening, dat er twee soorten van oorlogen zijn.

- a) de r e c h t v a a r d i g e oorlog, die geen veroverings- maar een bevrijdingsoorlog is, die zich ten doel stelt hetzij de verdediging van het volk tegen een buitenlandse aanval en tegen pogingen om het te knechten, of de bevrijding van het volk van de slavernij van het kapitalisme, of tenslotte de bevrijding van de koloniën en de afhankelijk landen van de onderdrukking door de imperialisten, — en
- b) de o n r e c h t v a a r d i g e oorlog, die een veroveringsoorlog is en de inbezitneming, de knechting van vreemde landen, van vreemde volken ten doel heeft.

De oorlogen van de eerste soort ondersteunden de bolsjewiki. Wat betreft de oorlog van de tweede soort, waren de bolsjewiki van mening, dat men daartegen vastberaden moest strijden tot en met de revolutie en de omverwerping van de eigen imperialistische regering.

DE INTERNATIONALE TOESTAND.

De economische crisis, die in de kapitalistische landen in de tweede helft van 1929 was begonnen, duurde tot het eind van 1933. Daarna hield de achteruitgang van de industrie op, de crisis ging in stagnatie over en daarop begon de industrie een weinig op te leven, vertoonde er zich enige stijging. Maar dat was niet zulk een stijging, na welke er een opbloei van de industrie op een nieuwe hogere basis intreedt. De kapitalistische wereld-industrie kon zich zelfs niet tot het peil van 1929 verheffen en had omstreeks het midden van 1937 nog pas 95-96 procent van dit peil bereikt. En in de tweede helft van 1937 begon er reeds een nieuwe economische crisis, die in de eerste plaats de Verenigde Staten van Amerika aangreep. Tegen het einde van 1937 bereikte het aantal werklozen in de Verenigde Staten opnieuw de tien millioenen. Het aantal werklozen in Engeland begon snel toe te nemen.

De kapitalistische landen, die er nog niet in waren geslaagd, zich van de slagen van de economische crisis, die onlangs had gewoed, te herstellen, bevonden zich dus plotseling tegenover een nieuwe economische crisis.

Deze omstandigheid leidde er toe, dat de tegenstellingen tussen de imperialistische landen, evenals die tussen de bourgeoisie en het proletariaat, zich nog meer verscherpten. In verband hiermede werden de pogingen van de agressieve staten steeds sterker, om de in de economische crisis in het binnenland geleden verliezen op andere, zwak verdedigde landen te verhalen. Hierbij sloot zich deze keer bij de twee bekende agressieve staten Duitsland en Japan, een derde staat, Italië aan.

In 1935 viel het fascistische Italië Abessinië aan en bracht het land in slavernij. Het viel Abessinië aan, zonder dat het daartoe, uit het gezichtspunt van het „internationale recht" enigerlei reden of aanleiding had, het viel aan zonder oorlogsverklaring, als een struikrover, zoals dat nu bij de fascisten mode is geworden. Dat was niet alleen een slag tegen Abessinië. De slag was eveneens tegen Engeland gericht, tegen de zeewegen van Engeland van Europa naar Indië, naar Azië. De pogingen van Engeland om te verhinderen, dat Italië in Abessinië vaste voet vatte, leverden geen resultaat op. Om de vrije hand te verkrijgen trad Italië daarna uit de Volkenbond en begon zich met alle kracht te bewapenen.

Er was dus aan de kortste zeewegen van Europa naar Azië een nieuw knooppunt van de oorlog ontstaan.

Het fascistische Duitsland verscheurde door een eenzijdige handeling het vredesverdrag van Versailles en vatte het voornemen op, een plan ten uitvoer te leggen, om op g e w e l d d a d i g e w i j z e

de grenzen van de Europese staten te herzien. De Duitse fascistena maekten er geen geheim van, dat zij er naar streven, de naburige staten aan zich te onderwerpen of ten minste het door Duitsers bewoonde grondgebied van deze staten te veroveren. Dit plan behelst: eerst de verovering van Oostenrijk, daarna een slag tegen Tsjecho-Slowakije, dan wel een slag tegen Polen, waar ook een aaneengesloten gebied met een Duitse bevolking is, dat aan Duitsland grenst en daarna . . . „zal men wel zien”.

In de zomer van 1936 begon de militaire interventie van Duitsland en Italië tegen de Spaanse republiek. Onder het voorwendsel van ondersteuning van de Spaanse fascistena kregen Italië en Duitsland de mogelijkheid om in alle stilte hun troependelen op het grondgebied van Spanje, in de rug van Frankrijk te brengen en hun oorlogsvloot in de Spaanse wateren, in het gebied van de Balearen en van Gibraltar in het Zuiden, in het gebied van de Atlantische Oceaan in het Westen, in het gebied van de golf van Biskaje in het Noorden. In het begin van 1938 overweldigden de Duitse fascistena Oostenrijk, drongen zij tot de middelloop van de Donau door en strekten zij zich tot Zuid-Europa uit, tot in de nabijheid van de Adriatische Zee.

Terwijl zij de interventie tegen Spanje tot ontwikkeling brachten, verzekerden de Duits-Italiaansea fascistena aan iedereen, dat zij strijd tegen de „Roden” in Spanje voerden en geen enkel ander doel nastreefden. Maar dat was een grove en botte camouflage, berekend op de domheid van onnozele mensen. In werkelijkheid brachten zij een slag aan Engeland en Frankrijk toe, want zij kwamen in het vaarwater van de zeewegen van Engeland en Frankrijk naar hun ontzaglijke koloniale gebieden in Afrika en Azië.

Wat betreft de overweldiging van Oostenrijk, deze viel al op geen enkele wijze meer binnen het kader van de strijd tegen het verdrag van Versailles, binnen het kader van de bescherming van de „nationale” belangen van Duitsland, dat er naar streeft, zijn in verband met de eerste imperialistische oorlog verloren grondgebied terug te krijgen. Oostenrijk had niet tot Duitsland behoord, noch voor, noch na de oorlog. De geweldadige vereniging van Oostenrijk met Duitsland betekent een grof-imperialistische overweldiging van vreemd grondgebied. Zij onthult ongetwijfeld het streven van het fascistische Duitsland om de heersende positie op het West-Europese vasteland in te nemen.

Dat was een slag, in de eerste plaats gericht tegen de belangen van Frankrijk en van Engeland.

Zo ontstonden er in Zuid-Europa, in het gebied van Oostenrijk en de Adriatische Zee, zowel als in het uiterste Westen van Europa, in het gebied van Spanje en de wateren die het bespoelen, nieuwe knooppunten van de oorlog.

In 1937 nam de Japanse fascistische militaire kliek Peking in bezit, deed zij een inval in Centraal-China en bezette zij Sjanghai. De inval van de Japanse troepen in Centraal-China geschiedde, evenals de inval in Mandsjoerije enige jaren tevoren, op zijn Japans, d.w.z. op roversmanier, door middel van schurkachtige chicanes over verschil-

lende „plaatselijke incidenten”, die de Japanners zelf hadden veroorzaakt, door middel van de feitelijke schending van alle mogelijke „internationale rechtsregels”, verdragen, overeenkomsten enz. De bezetting van Tientsin en Sjanghai gaf de sleutel van de handel met China, met zijn onmetelijke markt, in handen van Japan. Dit betekent, dat Japan, zolang het Sjanghai en Tientsin in handen houdt, op elk willekeurig tijdstip Engeland en de Verenigde Staten uit Midden-China kan werpen, waar deze staten kolossale beleggingen hebben. Natuurlijk, de heldhaftige strijd van het Chinese volk en van zijn leger tegen de Japanse overweldigers, de ontzaglijke nationale opleving in China, de kolossale reserves aan mensen en grondgebied van China en tenslotte het feit, dat de Chinese nationale regering vastbesloten is om de bevrijdingsstrijd van China tot het einde toe door te zetten, tot aan de volledige verdrijving van de veroveraars over de grenzen van China — dit alles getuigt er zonder enige twijfel van, dat de Japannse imperialisten in China geen toekomst hebben en geen toekomst kunnen hebben.

Maar het is eveneens waar, dat Japan voorlopig toch de sleutel van de handel met China in handen houdt en dat de Japanse oorlog tegen China in het wezen van de zaak een zeer ernstige slag tegen de belangen van Engeland en de Verenigde Staten is.

Op deze wijze vormde er zich aan de Stille Oceaan, in het gebied van China, nog een knooppunt van de oorlog.

Al deze feiten tonen aan, dat de tweede imperialistische oorlog in werkelijkheid reeds is begonnen. Hij is in alle stilte, zonder oorlogsverklaring begonnen. De staten en de volken zijn als het ware ongemerkt in de baan van de tweede imperialistische oorlog gegleden. Drie agressieve staten, — de fascistische regerende kringen van Duitsland, Italië en Japan, zijn aan verschillende kanten van de wereld de oorlog begonnen. Er heerst oorlog op een geweldig uitgestrekt gebied, van Gibraltar tot Shanghai. Het is al zo ver, dat de oorlog veel meer dan een half miljard mensen in zijn baan heeft getrokken. Hij wordt in laatste instantie gevoerd tegen de kapitalistische belangen van Engeland, Frankrijk en de Verenigde Staten, daar hij een nieuwe verdeling van de wereld en van de invloedssferen ten gunste van de agressieve staten en wel ten koste van de zogenaamde democratische staten ten doel heeft..

Een kenmerk van de tweede imperialistische oorlog bestaat voorlopig hierin, dat de agressieve mogendheden hem voeren en tot ontplooiing brengen, terwijl de andere, de „demokratische” mogendheden, tegen wie de oorlog eigenlijk is gericht, doen alsof de oorlog hen niet aangaat, hun handen in onschuld wassen, terugwijken, hun vredelievendheid loven, op de fascistische agressors schimpen en . . . hun posities bij stukjes en beetjes aan de aanvallers uitleveren, waarbij zij verzekeren, dat zij zich tot tegenstand voorbereiden.

Deze oorlog heeft, zoals men ziet, een tamelijk vreemd en eenzijdig karakter. Maar dat verhindert niet, dat hij een wrede en grove veroveringsoorlog is, die zich op de rug van de zwakbeschermden volken van Abessinië, Spanje en China voltrekt.

Het zou onjuist zijn, dit eenzijdig karakter van de oorlog te verklaren door de militaire of economische zwakte van de „demokratische” staten. De „demokratische” staten zijn natuurlijk sterker dan de fascistische staten. Het eenzijdig karakter van de zich ontwikkelende wereldoorlog is te verklaren door het ontbreken van een eenheidsfront van de „demokratische” staten tegen de fascistische mogendheden. De zogenaamde „demokratische” staten keuren natuurlijk de „excessen” van de fascistische staten niet goed en vrezen hun versterking. Maar zij vrezen nog meer de arbeidersbeweging in Europa en de nationale bevrijdingsbeweging in Azië en zijn van mening, dat het fascisme een „goed tegengif” tegen al deze „gevaarlijke” bewegingen is. Daarom beperken zich de regerende kringen van de „demokratische” staten en vooral de regerende conservatieve kringen van Engeland tot een politiek van overreding van de uit de band gesprongen fascistische kopstukken „om de zaak niet tot het uiterste te laten komen” en geven zij hun tegelijkertijd te kennen, dat zij hun reactionaire politie-politiek tegen de arbeiders- en de nationale bevrijdingsbeweging „ten volle begrijpen” en er in hoofdzaak mede sympathiseren. De leidende kringen van Engeland voeren hier ongeveer dezelfde politiek als onder het tsarisme de Russische liberaal-monarchistische bourgeois, die, hoewel zij de „excessen” van de tsaristische politiek vreesden, het volk toch nog meer vreesden en met het oog hierop overgingen tot de politiek, om den tsaar te overreden — bijgevolg tot de politiek van een overeenkomst met den tsaar tegen het volk. Zoals bekend is, heeft de liberaal-monarchistische bourgeoisie van Rusland voor deze tweeslachtige politiek duur moeten betalen. Men moet wel aannemen, dat de regerende kringen van Engeland en hun vrienden in Frankrijk en de Verenigde Staten eveneens hun historische vergelding zullen ontvangen.

Het spreekt vanzelf, dat de Sowjet-Unie, toen zij deze wending in de internationale aangelegenheden zag, niet aan deze dreigende gebeurtenis kon voorbijgaan. Iedere, zelfs een kleine oorlog, die door de aanvallers wordt begonnen, is een gevaar voor de vredelievende landen en de tweede imperialistische oorlog, die zo „ongemerkt” op de volken is toegeslopen en meer dan een half miljard mensen heeft omvat moet wel des te eerder een ernstig gevaar voor alle volken, en in de eerste plaats voor de Sowjet-Unie zijn. Daarvan getuigt op welsprekende wijze de aaneensluiting tot een „anti-kommunistisch blok” van Duitsland, Italië en Japan. Derhalve heeft ons land terwijl het zijn vredespolitiek voert, tegelijk daarmee de weerbaarheid van onze grenzen en de strijdbereidheid van het Rode Leger en de Rode Vloot verder versterkt. Aan het eind van 1934 werd de Sowjet-Unie lid van de Volkenbond, daar zij wist dat de Volkenbond, ondanks zijn zwakte, toch als een tribune kon dienen om de aanvallers te ontmaskeren en als een zeker, zij het dan ook zwak instrument van de vrede, dat het uitbreken van de oorlog kan belemmeren. De Sowjet-Unie was van mening, dat men in zulk een tijd zelfs zulk een zwakke organisatie als de Volkenbond niet moet versmaden. In Mei 1935 werd het verdrag over wederzijdse hulp tegen een mogelijke

aanval van de agressors tussen Frankrijk en de Sowjet-Unie gesloten. Tegelijkertijd werd er met Tsjecho-Slowakije een gelijksoortig verdrag gesloten. In Maart 1936 sloot de Sowjet-Unie met de Mongoolse Volksrepubliek een verdrag over wederzijdse hulp. In Augustus 1937 werd het wederzijdse niet-aanvalsverdrag tussen de Sowjet-Unie en de Chinese republiek gesloten.

BEHOUDEN TEELT

JAAP VAN IJPEREN

De schepen liggen, van hun tuig ontdaan,
in lange rijen langs de stille kaden,
een welverdiende rust genietend' na de
voorbije zomer, die ter vangst zag gaan

en wederkeren, boordevol geladen,
de vissersboten. Dat is nu gedaan.
De vissers halen weer een stempel aan
de steun of bij de Bond. Armoeparade.

Hun wacht geen rust, zij vragen overal
om arbeid, uren wachtend aan de poort
van de fabriek, tot hun wordt meegedeeld

dat er voorlopig wel niets komen zal.
En in de haven rusten, boord naast boord,
de vissersboten. t Is behouden teelt.

ARBEIDERSKLASSE EN NATIE

PETER WIEDEN

In zijn belangrijke artikel: „Arbeidersklasse en natie” (zie het tijdschrift „Kommunistische Internationale” Heft II. 1938) bespreekt Peter Wieden in de eerste plaats de Tsjechische crisis. Hij wijst er op, dat de reaktionaire kringen van de Tsjechische bourgeoisie zich gehaast hebben, de wensen van de Duitse tyrannen te vervullen en tegenover het eigen volk als zijn handlangers op te treden. In het Tsjechische volk echter, leeft onoverwinnelijk de wil van de machtige volksbeweging, die de regering-Hodzja in één dag wegvaagde en de verdediging van Tsjecho-Slowakije tot de laatste druppel bloed eiste. Onvergetelijk is het, hoe de arbeidersklasse zich in die dagen krachtig en doelbewust aan het hoofd van het volk stelde, en hoe de Kommunistische Partij de eer van het Tsjechische volk belichaamde, toen de leiders van de andere partijen radeloos en hulpeloos terugweken. „In het uur van het hoogste gevaar zag het volk in de klassebewuste arbeiders, in de kommunistische volks-tribunen, zijn natuurlijke leiders”. Het waren de arbeiders, in de eerste plaats de kommunisten, die aan het hoofd van de volksmassa's voor de verdediging van de nationale onafhankelijkheid tegen de fascistische aanvallers traden. Het is de arbeidersklasse, die de waarborg geeft, dat de Tsjechische natie zich opnieuw zal verheffen en binnen niet te lange tijd zal voltooiën, wat de voorstrijders van de burgerlijke democratie en van de nationale bevrijding onvoltooid lieten.

Ook in Oost en rijk waren het de arbeiders en in de eerste plaats de kommunisten, die het volk tot de strijd voor zijn nationale onafhankelijkheid verenigden. In Spanje en China zijn de arbeiders in de eerste plaats de kommunisten de trouwste, de meest beproefde en onzelfzuchtige verdedigers van de nationale onafhankelijkheid.

„In alle landen zien we dezelfde ontwikkeling. In de strijd tegen het fascistische imperialisme en zijn reaktionaire handlangers wordt de arbeidersklasse en haar kommunistische partij tot de enig-konsequente verdediger van de nationale onafhankelijkheid. In het proces van de burgerlijke revolutie hebben zich de moderne naties ontwikkeld. Tezamen met de gehele erfenis van de burgerlijke revolutie, verraadt de reaktionaire bourgeoisie ook de nationale belangen. Het is de arbeidersklasse en haar kommunistische partij, die de erfenis van de burgerlijke revolutie overneemt, haar tegen de verraders in stand houdt en tot een rijker, voller leven voert. Het is geen nieuwe „taktiek”, die zich in de betrekkingen van de arbeidersklasse tot de natie weerspiegelt, maar een historische ontwikkeling.” Wieden wijst er dan verder op, dat de arbeidersklasse de belangrijkste en grootste klasse van de moderne maatschappij en het belangrijkste deel van de natie is, het deel, dat de weg naar de toekomst wijst.

„De arbeidersklasse kan derhalve niet onverschillig staan tegenover

het lot van de natie. Anderzijds kan de natie niet bloeien, zich niet tot volle kracht en vrijheid ontplooien, zonder en tegen de arbeidersklasse. Het gaat er in deze tijd van het vervallende kapitalisme, van het fascistische imperialisme om, alle naties te redden van de knechting, de slavernij, de ondergang der cultuur. Het gaat er om, de naties er voor te bewaren, om tot kudden van slaven af te dalen, om door het verlies van hun zelfbeschikking en hun democratische vrijheidsrechten, ook de voorwaarden voor hun verdere nationale ontwikkeling te verliezen, waardoor zij honderden van jaren teruggevoerd zouden worden. In de strijd tegen het fascisme en zijn reactionaire handlangers, in de strijd voor echte democratie, echte volkshoerschappij, toont de arbeidersklasse aan alle naties de weg, die zij moeten beschrijven, om zich van het dreigende verval te redden." Wieden toont verder aan, hoe de „samenzwering van München" tot stand kwam. Chamberlain en Daladier handelden volgens het principe: „Liever de overgave aan het Duitse fascisme, dan het Volkfront". Zij zagen in Tsjecho-Slowakije een geweldige volksbeweging voor de verdediging van de democratie en de nationale onafhankelijkheid. Zij zagen in Spanje de vrijheidsstrijd van het verenigde volk tegen de fascistische interventie. Zij hadden in hun oren nog de klank van de „Internationale", gezongen door Franse arbeiders en boeren, die hun plaats in het leger innamen. Zij waren ten diepste verontrust door de groeiende aantrekkingskracht van de Sowjet-Unie op de volksmassa's. En zij besloten, Tsjecho-Slowakije in stukken te laten snijden, de wurging van de Spaanse republiek te ondersteunen en de volkeren van Europa aan het Duitse imperialisme prijs te geven om te verhinderen, dat de nationale vrijheidsstrijd tegen het fascisme de overhand zou nemen. Het imperialisme, dat tot nog toe de aarde buiten Europa verdeelde, is er toe overgegaan, de Europese naties als koloniale volkeren te beschouwen en te behandelen.

Deze reactionaire samenzwering richt zich niet alleen tegen de kleine naties, maar ook tegen de grote.

In München werden levensbelangen van de Franse natie opgeofferd. Frankrijk heeft met Tsjecho-Slowakije niet alleen zijn trouwste bondgenoot in Europa, maar ook voor lange tijd de mogelijkheid prijs gegeven, om het vertrouwen, van welke staat dan ook, te winnen. Ook de belangen van het Engelse volk werden te München aangetast. Het wordt niet alleen gedwongen, voor een grotere bewapening te betalen, maar het is ook dichter bij het gevaar van een wereldoorlog gebracht.

De samenzwering van München was de inleiding tot een groot-opgezette veldtocht tegen de democratie, tegen het Volkfront, tegen de arbeidersklasse.

Het fascisme beweert, dat het de Duitse en de Italiaanse natie groot gemaakt heeft. „Evengoed kan een etterbuil er zich op beroemen, dat hij het lichaamsdeel, waarop hij woekert, heeft grootgemaakt. Het verraad van Mussolini aan de belangen van de Italiaanse natie is klaarblijkelijk. De verovering van Abessinië betekent voor de Italiaan-

se natie geen winst, maar dwingt haar tot nieuwe offers — maar de troepen van Hitler staan aan de Brenner-grens en zijn een permanent gevaar voor de Italiaanse natie."

Zelfs fascistische kringen zien met toenemende woede, hoe Italië van een bondgenoot tot een ondergeschikte van Hitler-Duitsland wordt.

Onder de heerschappij van het fascisme verkommeren de naties. Het Duitse fascisme heeft het Duitse grondgebied groter gemaakt, maar binnen dit opgezwollen lichaam verstikt het leven van de Duitse natie. „Iedere nieuwe verovering is een nieuwe drukkende last voor het Duitse volk. Iedere nieuwe verovering bracht een verscherpte onderdrukking, langere arbeidstijd, verhoging van de gedwongen „gaven” voor de winterhulp enz., en een versterking van het dwangapparaat van de staat met zich mee. Met de omvang van het Duitse rijk groeide de omvang van de slavernij, de rechteloosheid, de vernietiging van de eigenwaarde van de Duitse natie door de fascistische dwingelandij.”

Hoe zijn de moderne naties ontstaan?

Zij zijn kinderen van de burgerlijke revolutie. De ontwikkeling van de natie is tegelijkertijd de ontwikkeling van de democratie, van de zelfbeschikking van het volk geweest. In de strijd voor de democratische vrijheidsrechten van de volksmassa's zijn de grondpeilers van de moderne naties gelegd. Vereniging van het volk tegen de onderdrukkers — dat is het levensbeginsel van de natie.

Wieden licht deze gedachte toe aan de hand van de geschiedenis van Frankrijk, van de Franse revolutie. Ook hier was de democratie het verbindende: door de democratische zelfbeschikking ontwaakten de volksmassa's tot het bewustzijn, dat zij een natie waren; in de strijd tegen de gewapende vijand van over de grens, die een aanslag deed op haar onafhankelijkheid, verankerde en staalde de natie zich. Eerst de Franse revolutie verwerkelijkte en voltooide de eenheid van de taal, van het grondgebied, van het economische leven, benevens de gemeenschappelijke geesteshouding — dat zijn de elementen, die tezamen de natie samenstellen.

De ontwikkeling van de natie is afhankelijk van de ontwikkeling van de democratische vrijheidsrechten. Omdat de Duitse eenheid niet door een revolutie van de volksmassa's, maar van boven af, onder de leiding van de Pruisische Jonkers is tot stand gekomen, zijn de Duitsers ook nooit zo tot één volk samengesmolten, als bijv. de Fransen. „Het Duitse fascisme heeft de natie niet verder ontwikkeld, maar het heeft een „weg-terug” van katastrofale omvang betreden. Een van de beslissende kenmerken van elke natie begint te verdwijnen: d e g e m e e n s c h a p v a n k u l t u r. Zonder dit kenmerk houdt de natie evenwel op, een natie te zijn.”

De twee laatste hoofdstukken van het belangrijke artikel van Wieden volgen hier in volledige vertaling:

Heerschappij van het Fascisme — Verval van de Natie.

Het verrottende kapitalisme doet ook de naties tot ontbinding overgaan. In de tijden van het opstijgende, kultuur-scheppende, met de democratie verbonden kapitalisme overheerste de tendens naar vereniging van verschillende stammen en volken tot grote naties; in de tijd van het imperialisme beleven wij een teruggaande beweging. Niet democratische verenigingen, maar diktatoriale onderdrukking der volken is de fundamentele wet van het imperialisme. In de strijd tegen het imperialisme, tegen de vreemde overheersing, worden ook zulke volken tot naties, die onder andere omstandigheden misschien bereid zouden zijn geweest, in een grotere natie op te gaan; we zien deze ontwikkeling bijvoorbeeld bij de Oostenrijkers. Meer nog echter: oude nationale tegenstellingen, die men reeds overwonnen waande, beginnen weer op te komen of zich te verscherpen, zoals in het algemeen de tegenstellingen van het kapitalisme zich in het imperialisme verscherpen. De bourgeoisie, eens de draagster van de democratische en nationale gedachte, is reaktionair geworden. Het kapitalisme heeft een parasitair karakter gekregen even als het verrottende feodalisme, dat het eens overwon. Het belemmert de ontplooiing der produktieve krachten en verhindert de ontwikkeling der naties. De onderdrukking van vreemde volken gaat hand in hand met de onderdrukking van het eigen volk. De volken ervaren steeds pijnlijker wat Karl Marx uitdrukte met de woorden: „Een volk, dat andere volken onderdrukt, kan niet vrij zijn.” De reaktionaire bourgeoisie geraakt in steeds scherper tegenspraak met de volksbelangen, met de nationale belangen. Zoals eens het revolutionaire Franse volk zich bevond tegenover een internationale samenzwering der reaktie, zo bevinden thans alle volken zich tegenover een internationale samenzwering der reaktionaire bourgeoisie. De Franse kommunisten hebben volkomen gelijk, als zij de tweehonderd families met hun gevolg vergelijken met de „Koblentzers”, met de Franse aristokraten, die vanuit het buitenland de reaktionaire samenzwering tegen het Frankrijk der revolutie op touw zetten. In vele landen is de reaktionaire bourgeoisie van volksverraad tot landverraad overgegaan. Om de soevereiniteit der natie te breken en de democratische volksrechten te vernietigen, zijn de kapitaalmagnaten en hun lakeien in alle landen te allen tijde bereid, met de buitenlandse vijand een verbond te sluiten. Al hun denken en streven is erop gericht, de vereniging der volksmassa's te verhinderen en de eenheid der natie te breken.

Het verraad aan de natie hult zich in de kleuren van het uiterste, overdrevenste nationalisme. Het imperialistische chauvinisme heeft niets gemeen met het natuurlijke nationale zelfbewustzijn, dat een kenmerk van vrije volken is. De rechtmatige trots op veroverde vrijheidsrechten, op democratische instellingen en kulturele prestaties wordt vervangen door een roes, door de erbarmelijke illusie, tot een „hoger ras” te behoren. De

fascistische demagogen van het imperialisme prediken de naties: „Het is onverschillig, of ge knechten zijt of vrije mannen, bedriegers, schurken, woordbrekers of mannen van eer, onwetende, bijgelovige, onbeschaafde kerels of kultuurmensen — ge zijt in elk geval de kroon der schepping, omdat ge tot d e z e en niet tot een a n d e r e natie behoort! Ge zijt in elk geval geroepen, de wereld te beheersen, ook al is het u niet gegeven uzelf te beheersen!” Dit stompzinnige, iedere ontwikkeling verlamme nationale is de ideologie van een roversbende, die ernaar streeft, alle landen der aarde in koloniën, allen volken der aarde in slaventrepen te veranderen. De nationale trots, die de democratische revolutie de volken ingaf, om hen op te wekken, maakt plaats voor het chauvinisme, dat de imperialistische roversbende de volken ingeeft, om hen te verdoven en in een ziekelijke roes te brengen. Het vervult de functie van de brandewijn, die men de soldaten ingaf, voordat men hen tot de aanval dreef. Wanneer de natie dronken is, kan men haar het gemakkelijkst bedriegen en verraden.

De burgerlijk democratische revolutie veranderde o n d e r d a n e n in staatsburgers en volken in naties — het fascisme vol-eindigt de terugwaartse beweging, die het imperialistische tijdperk kenmerkt. Het duldt geen staatsburgers, maar slechts onderdanen, het ontbindt de naties en probeert er een gelijkvormige, willenloze kudde van te maken. Stellen we ons nog eens voor ogen de algemeen-aanvaarde en fundamentele eisen van de Franse volksmassa's aan het oude regiem, die eisen, die het volk tot een natie verenigden: tegen het absolutisme, tegen de gewetensdwang, tegen belastingwillekeur, tegen de rechteloosheid der volksmassa's. Geen bevel tot inhechtenisneming, geen staatsgevangenis, geen geheime politie, geen uitzonderingsrechtbanken, geen willekeurige arrestaties, geen geheime processen, geen verplichte leveringen, geen intendanten! Vorming van een op een grondwet berustende rechtsstaat, waarborgen voor de veiligheid van persoon en eigendom, vrijheid van drukpers, onschendbaarheid van het briefgeheim, gelijke verdeling van de belastingen, verantwoordelijkheid der ministers, democratische lichamen om de regering te controleren! Dat zijn de eisen, die in de klachtenboeken („cahiers”) duizendvoudig terugkeren. Op de grondslag van deze eisen vormde zich de natie.

Het fascisme heeft al het veroverde weer vernietigd. Het heeft het absolutisme, de gewetensdwang, de belastingwillekeur, de rechteloosheid der volksmassa's weer ingevoerd. Arrestatiebevelen, staatsgevangenis, geheime politie, uitzonderingsrechtbanken, willekeurige gevangennemingen, geheime processen, verplichte betalingen onder honderd benamingen, intendanten, die tegenwoordig stadhouders en „Amtswalter” heten — dit alles heeft het fascisme met pijnlijke nauwkeurigheid weer ingevoerd. Het is trefend aktueel, wanneer men in de oude „cahiers” de woorden leest, waarmee het volk de feodale rechtspraak brandmerkte: „Ze begunstigt de machtwillekeur der kleine despoten, ze is gehaat door de openbare mening en moet verdwijnen, want ze is onverenigbaar met het geluk,

de vrijheid en de waardigheid van het volk." Elk van deze woorden, die honderdvijftig jaar geleden geschreven werden, is een slag tegen de willekeur, waarmee het fascistische staatsapparaat regeert! De toestanden, waartegen de ontwakende naties in verzet kwamen, zijn in erger vorm teruggekeerd. De naties, aan wie het fascisme zijn juk oplegde, zinken terug in de ellende, waarin geen natie zich ontwikkelen kan.

Het fascisme vernietigt niet alleen de democratische grondslagen van de natie, het verwoest ook de nationale cultuurgemeenschap. Tussen hen, die in de geest van het fascisme zijn opgevoed en hen, die de geest van de Duitse cultuur trouw blijven, bestaat geen enkele gemeenschap. Het is geen toeval, dat het Duitse fascisme, onbekwaam tot enige eigen kulturele prestatie, nu ook begint, systematisch de cultuur-erfenis van het Duitse volk te verslingeren. Lessing, een der grote scheppers van het Duitse nationale gevoel, wordt als „Joden- en Tsjechen-afstammeling" veroordeeld. De drama's van de jonge Schiller worden wegens „kulturbolsjewistische tendenzen" van het speelprogram afgevoerd. Goethe wordt als „slappe wereldburger" gedesavoueed. Hoe meer de regerende fascistie ontdekken welke diepe betrekkingen er bestonden tussen de Duitse klassieken en de geest der Franse revolutie, des te lastiger worden voor hen de Duitse klassieken. De vernieling van de cultuurgemeenschap strekt zich zelfs tot de taal uit; het barbaarse, verwarde en verwilderde dieventaaltje van de Duitse fascistie wordt voor hen, die met de werken van Luther, Lessing, Goethe Duits leerden spreken, steeds onverstaanbaarder. Een jonge Oostenrijkse socialist, die zich in gevangenschap onder Duits-fascistische gevangenaanwouders bevond, schreef aan een vriend: „Het ergste was, dat ik geen woord kon verstaan. Duits was het beslist niet, wat de beesten spraken." Tegenover de miljoenen en miljoenen, die nog de Duitse cultuur, met de Duitse natie belichamen, staan de fascistische barbaren, die met de natie zo weinig gemeen hebben als een bende wilde dieren. Slechts in de strijd tegen het fascisme kan het Duitse volk als natie in stand blijven, kan het de natie behoeden voor volledige ontbinding. Een natie, die zijn zelfbeschikkingsrecht opgeeft, die zich in de onvrijheid schikt, die in kultuurloosheid verzinkt, houdt op een natie te zijn.

Het fascisme wil deze toestand scheppen.

De natie redden – dat wordt in alle landen de grote taak van de arbeidersklasse.

De redding van de natie door de arbeidersklasse.

De arbeidersklasse leefde langen tijd aan de zelfkant van de natie. Zij was min of meer buiten de nationale cultuurgemeenschap gesloten. In de oude Duitse taal was het woord „Elend" een uitdrukking voor „Fremde", voor de arbeidersklasse was het vaderland niets dan ellende, het was hem vreemd. „De proletariër heeft geen vaderland" – dat was een diepe en bittere uitspraak.

Door de klassenstrijd veroverde de arbeider zich stap voor stap zijn plaats in de natie. Door het verkrijgen van democratische vrijheidsrechten, door de verkorting van de arbeidstijd, door koalitie-recht en sociale wetgeving werd hij in plaats van een arbeidsdier een staatsburger. Door zijn partijen, vakverenigingen, organisaties nam hij steeds krachtiger deel aan het leven der natie, aan de grote nationale cultuurgemeenschap. De arbeidersklasse werd tot de belangrijkste en grootste klasse der moderne maatschappij. Zij was en is de schepper van onmetelijke cultuurwaarden. Zij heeft op zich genomen, de verhevenste gedachten der mensheid in de daad om te zetten: het socialisme; een wereld op te bouwen, waarin niet de mens voor de mens een wolf, maar waarin de mens voor de mens een broeder is.

De arbeidersklasse begon haar betrekkingen tot de natie opnieuw te onderzoeken. Het kwam hierbij tot noodlottige dwalingen en afwijkingen. De proletariër was „staatsburger” geworden, maar toch in een andere zin dan de bourgeoisie. Hij was de uitgebuite der heersende klassen gebleven en niet de aandeelhouder van de kapitalistische naamloze vennootschap „vaderland” geworden. Hoewel hij zich bepaalde, niet onbelangrijke staatsburgerlijke rechten veroverd had, stond de staat nog steeds als onderdrukkingsapparaat der heersende klasse tegenover hem. Ieder afwijken van de onverzoenlijke klassenstrijd, iedere „godsvrede” met de bourgeoisie hield de arbeidersklasse in haar ontwikkeling tegen. De opportunistische opvatting, dat men binnen de staat van de bourgeoisie in het socialisme „ingroeien” kon, dat de arbeidersklasse het oude staatsapparaat niet moet vernietigen, maar het stap voor stap kon overnemen, leidde tot vreselijke terugslagen in de arbeidersbeweging. Deze opvatting werd door agenten der bourgeoisie in de arbeidersbeweging binnengesleept. Delen der arbeidersbeweging werden omgekocht. Vooral in de ontwikkeldste kapitalistische landen ontstond een arbeidersaristocratie, die met de bourgeoisie samenwerkte, die niet aan het hoofd van het volk trad, maar achter de heersende klasse aan trippelde.

Hand in hand met dit kleinburgerlijke opportunisme gingen gildeachtige vooroordelen. De vertegenwoordigers der arbeidersaristocratie lieten de politieke leiding over aan de bourgeoisie, bekommerden zich niet om de eisen van de boeren, de stedelijke middenstand, de werkende volksmassa's en beschouwden als hun taak uitsluitend de vertegenwoordiging van de economische belangen der arbeiders binnen de grenzen der burgerlijk-kapitalistische maatschappij. Zij geraakten steeds meer in het vaarwater van het burgerlijk nationalisme en ontwikkelden zich tot sociaal-patriotten, tot verraders niet slechts van de belangen der arbeidersklasse, maar ook van de belangen der volken, die in de wereldoorlog voor een handvol imperialistische rovers hun bloed vergoten.

De revolutionaire woordvoerders der arbeidersklasse, die zich tegen het verraderlijke opportunisme verzetten en het principe van het proletarisch internationalisme verdedigden, begingen dikwijls de fout, de

betekenis van de nationale kwestie voor de arbeidersklasse niet te erkennen. Alleen de bolsjewiki, alleen Lenin en Stalin streden onvermoeid voor de juiste vereniging van proletarisch internationalisme en actief deelnemen van de arbeidersklasse aan alle kwesties van de natie. Zij toonden steeds weer aan, dat de arbeidersklasse niet in staat is, haar taak te vervullen, dat zij zichzelf berooft van de hoogste waarborg voor die overwinning, wanneer zij afziet van het proletarisch internationalisme, dat echter het internationalisme het proletariaat niet ertoe brengen mag, de vraagstukken van de natie te verwaarlozen.

Het proletarische internationalisme is noodzakelijk, om de arbeiders te behoeden voor het afglijden in het burgerlijk nationalisme en daarmee voor het verraad aan haar eigen belangen en de belangen van het gehele volk. Het is noodzakelijk, om in elke grote strijd de kracht van de internationale arbeidersklasse te verenigen en het afwurgende van revolutionaire bewegingen in elk afzonderlijk land te verhinderen. Het is noodzakelijk, om de onderdrukte naties te winnen als bondgenoten in de vrijheidsstrijd tegen de imperialistische onderdrukkers en de arbeiders der onderdrukkende naties ervoor te behoeden, door het goedkeuren van die onderdrukking het graf voor hun eigen vrijheid te graven. Het is noodzakelijk, om de vrede der volken tegen de imperialistische oorlogsbrandstichters te verdedigen.

Lenin heeft niet slechts het verraderlijke opportunisme van een omgekochte laag der arbeidersklasse met revolutionaire consequentie bestreden, maar hij is ook zolang hij leefde opgekomen tegen alle gilde-achtige tendenzen in de arbeidersbeweging. Reeds in zijn in 1902 verschenen geschrift „Wat te doen?” stelde Lenin het type van de trade-unionist, van de gilde-achtige alleen-vakverenigingsman tegenover het type van de revolutionaire volkstriebun. Hij schreef:

„Men kan er niet genoeg op wijzen . . . dat het ideaal van een sociaaldemokraat niet de secretaris van een vakvereniging moet zijn, maar de volkstriebun, die weet te reageren op alle en alle soorten uitingen van willekeur en onderdrukking, waar zij zich ook vertonen, welke groep of klasse zij ook treffen mogen . . . .

Want hij is geen sociaaldemokraat, die in de praktijk vergeet, dat „de kommunisten elke revolutionaire beweging ondersteunen”, dat wij daarom verplicht zijn, voor het gehele volk de algemene democratische taak uiteen te zetten en te doen uitkomen, zonder ook maar voor een ogenblik onze socialistische overtuiging te verbergen.”

Duidelijk wordt de arbeidersklasse de taak aangewezen, leider van het volk, leider van de natie te zijn. Even duidelijk hebben Lenin en Stalin voor de arbeidersklasse doen uitkomen de noodzakelijkheid, overal de vrijheidsstrijd der onderdrukte naties te ondersteunen. consequent voor het zelfbeschikkingsrecht der naties op te komen en in

het socialisme de vrije ontplooiing van alle naties te waarborgen. Het nationaliteiten-program van Lenin en Stalin werd in de Sowjet-Unie verwezenlijkt. Terwijl in de kapitalistische wereld de nationale onderdrukking toeneemt, beleven wij in de staat van het socialisme een opbloeien der naties zonder weerga. De arbeidersklasse heeft op een zesde deel van de wereld een vaderland gevonden. Zij heeft bewezen, dat zij in staat is, aan het hoofd van het volk te staan en de volken tot vrijheid, vrede, welvaart en cultuur op te voeren. Zij heeft in de Sowjet-Unie meer dan zestig naties tot een broederlijke bond verenigd en door het socialisme alle scheppende krachten en eigenschappen in hen ontplooid. Dit voorbeeld heeft een diepe en blijvende invloed op de arbeidersklasse en de volksmassa's in de kapitalistische landen.

Aan de andere kant zien de arbeiders en de volksmassa's, dat het fascisme ernaar streeft, alle naties te onderwerpen en de arbeidersbeweging te vernietigen. De arbeiders zien steeds meer in, dat hun lot ten nauwste is verbonden met het lot van hun naties, dat zij, wanneer hun natie onderdrukt wordt, drievoudige onderdrukking lijden, dat slechts zij in staat zijn, op beslissende ogenblikken de leiding van de natie over te nemen. Wanneer en voor zover de buitenlandse en binnenlandse vijanden van het volk de vrijheid en onafhankelijkheid der natie bedreigen, staat de arbeidende klasse op ter verdediging van de nationale vrijheidsrechten, door het verlies waarvan de proletarische klassenstrijd oneindig moeilijker wordt. De arbeidersklasse verdedigt de nationale belangen, die niet in tegenstelling zijn met hun eigen belangen. Zij mag geenszins ervoor opkomen, bijvoorbeeld de onderdrukking van andere volken, de uitbuiting van koloniale slaven, enz. als „nationale belangen” te verdedigen.

Onder alle omstandigheden zijn de revolutionaire belangen van de arbeidersklasse doorslaggevend boven alle andere belangen. Onder geen enkele omstandigheid zijn de revolutionaire arbeiders verdedigers van de natie op zichzelf, want voor hen is het hoogste niet de natie, maar het socialisme. In een tijd echter, waarin het fascisme vreemde volken onder zijn juk tracht te dwingen, om tegelijkertijd de arbeidersbeweging te vernietigen, waarin de reactionaire bourgeoisie van alle landen meer en meer tot verraad aan de eigen natie overgaat, omdat haar haat tegen socialisme en democratie groter is dan haar angst voor de vreemde heerschappij, in zulk een tijd worden de revolutionaire arbeiders meer en meer tot de voorvechters van de ware nationale belangen.

In de verdediging der nationale vrijheidsrechten tegen de fascistische onderdrukkers en hun handlangers sluit de arbeidersklasse een bondgenootschap met alle mensen en groepen, „die niet sjacheren met het lot van hun land en hun volk”, die besloten zijn, de nationale vrijheid, waardigheid en onafhankelijkheid tegen de aanval van buiten en het verraad van binnen te verdedigen. In dit strijdbondgenootschap moet de arbeidersklasse echter van het begin af het ge-

vaar vermijden, van de antifascistische verdediging der nationale belangen onmerkbaar naar het burgerlijk nationalisme af te glijden. Zij moet zich steeds voor ogen houden, dat hun burgerlijk democratische bondgenoten de natie hoger stellen dan alle andere belangen en dat zij juist om deze reden bereid zijn, tegen de aanvallen van het fascisme en tegen het landverraad der reaktionaire bourgeoisie met de revolutionaire arbeiders samen te gaan. Voor de revolutionaire arbeiders staan echter onder alle omstandigheden de belangen van het socialisme hoger dan alle nationale belangen.

In de anti-fascistische vrijheidsstrijd schouder aan schouder met de revolutionaire arbeiders zal het aan brede massa's van werkers duidelijk worden, dat de arbeidersklasse de ruggegraat der natie mee is, dat in de komende tijden de levensbelangen der natie meer en meer met de revolutionaire belangen van de arbeidersklasse samensmelten. Zij beginnen langzamerhand in te zien, dat de reaktionaire bourgeoisie voor geen nationaal verraad terugschrikt, dat de kleinburgerlijke politici in de ure van het hoogste gevaar de capitulatie verkiezen boven de strijd. Zij leren uit de ervaring, dat alleen de staat, waarin de arbeidersklasse regeert, dat alleen de Sowjet-Unie vastbesloten is, de vrijheid der volken te verdedigen en de fascistische aanvaller vast en zonder aarzelen tegemoet te treden. Zij zullen zich stap voor stap overtuigen, dat de klassenstrijd der arbeiders tegen de reaktionaire bourgeoisie de belangen van het gehele volk dient, dat hij een strijd voor de toekomst d'er natie is.

De bourgeoisie was eens de vroedvrouw der naties. Thans heeft haar reaktionairste deel zijn ambt als beul van de naties aanvaard. In de morgenschemering der Franse revolutie gebruikte Siéyès de woorden: „de derde stand — dat is de natie!” Thans, in de avondschemering van het kapitalisme is het nodig, de volken de waarheid in te hameren: „De arbeidersklasse, de boeren, de werkers — dat is de natie.” De reaktionaire bourgeoisie staat buiten de natie. Zij is de vijand van de natie. De strijd tegen haar is een deel van de nationale vrijheidsstrijd.

Slechts de arbeidersklasse is in staat de naties te redden van het verval: door de vereniging der volksmassa's, door de onverbiddelijke strijd tegen het fascisme en zijn handlangers, door de vorming van een ware volksregering.

In het internationalisme der arbeidersklasse ligt thans de toekomst der naties. De internationale eenheid van aktie der arbeidersklasse moet voorafgaan aan de internationale aaneensluiting der volken tegen het fascisme. De regeringen der bourgeoisie verbreken ieder bondgenootschap, waarvan de volken veiligheid verwachtten. Thans gaat het erom, het bondgenootschap der volken tot werkelijkheid te maken.

De reaktionaire bourgeoisie offert aan haar lage klassebelang de vrijheid, de veiligheid, de onafhankelijkheid der naties op. In haar

klassebelang moeten de massa's zich met de massa's van het volk tegen de fascistische en reaktionaire bourgeoisie verenigen.

De klassebelangen der arbeiders smelten in de naaste toekomst met de levensbelangen der naties samen.

Het is daarom de historische taak van de arbeidersklasse de eenheid van het volk tegen het fascisme te verwezenlijken en tot redding van de natie aan het hoofd daarvan te treden.

IRONIE

JAAP VAN IJPEREN

„Was ist das leben schön“. Ik hang
wat rond langs de verlaten kaden.
Een enkel schip slechts wordt geladen.
Ik kijk er naar. Hoe lang, hoe lang

is het alweer geleden, dat
ik in de vunzige, benauwde
scheepsruimten zware lasten sjouwde
en arbeid voor mijn handen had?

Ik weet het niet, de jaren tel
ik aan de vingers van mijn hand,
één, twee, drie, vier, vijf jaren wel,
loop ik al doelloos aan de kant.

Nu rust het werk en ik hervind
mijzelf stempelend aan de steun,
en ergens zingt een schipperskind;
„Was ist, was ist das leben schön.“

TROTZKISME NA MÜNCHEN

C. SCHALKER

„Men mag zich niet aan de illusie overgeven, dat de eenheid van de arbeidersklasse kan worden verwezenlijkt, zonder strijd tegen haar tegenstanders in de rijen van de arbeidersbeweging zelf, zonder strijd tegen de vijanden van het land van het socialisme, tegen de dragers van de burgerlijke invloed op het proletariaat, tegen de Trotzistische en tegen allerlei andere agenten van het fascisme”.

Deze woorden schreef Georgi Dimitroff in zijn — in Nederlandse vertaling als brochure verschenen — artikel naar aanleiding van de 21ste jaardag der Octoberrevolutie. Hoezeer deze strijd noodzakelijk is, vooral ook tegen „de trotzistische” agenten van het fascisme, ook in Nederland, toont reeds een blik in het door Sneevliet uitgegeven schendblad „De Nieuwe Fakkel”, als men kennis neemt van wat de Nederlandse troztkisten over „Muenchen” te zeggen hebben.

Men moet daarbij niet van de verwachting uitgaan — ondenkbaar natuurlijk bij deze elementen — dat zij ook maar iets positiefs zouden zeggen over de vraag: hoe op welke wijze de arbeidersklasse en de werkende massaas in het algemeen zich tegen het steeds ernstiger dreigend oorlogsgevaar en de fascistische aanvalswaarde te weer moeten stellen.

Deze vraag — de allesoverheersende van dit moment — wordt afgedaan met louter frasen, radikaal klinkend, berekend op het politiek-ongeschoolde deel der arbeidersklasse en op de sentimenten van radikale kleinburgers, maar die, voor zover zij enige inhoud hebben, in de situatie van het ogenblik, slechts de bedoelingen van reactie en fascisme kunnen dienen.

Zo kan men b.v. aan het slot van een breedsprakig betoog over de noodzakelijkheid van „strijd tegen het fascisme” in de Nieuwe Fakkel van 2 Dec. j.l. — welk soort artikelen het middel zijn dat het doel, dienst aan het fascisme, moet heiligen — lezen: „Een van onverzettelijke strijdwil doordrongen arbeidersvolk kan echter door vruchtbaar initiatief en door ontembare moed de macht van de klassevijanden, het kapitalisme en het fascisme verslaan en daardoor de wereld voor de ellende van een nieuwe oorlog bewaren”. Wat is dat anders dan een aaneenrijgen van inhoudsloze frasen? Welk arbeider weet nu, na lezing van deze „conclusie”, wat hij doen moet om tegen de dreigende oorlog te strijden?

Maar het klinkt mooi en meer is ook niet de bedoeling.

De meest geliefkoosde leuze van deze heren is echter vandaag „Klasse tegen Klasse”. En deze leuze, op dit moment, is niet zo inhoudsloos.

Haar verwerkelijking zou neerkomen op het volledig isolément van de arbeidersklasse van die bevolkingsdelen, voor het grootste deel behorend tot de burgerlijke partijen — de kleine middenstanders, de boeren, de werkende intellectuelen — wier belang het is

en die bereid zijn het fascisme en zijn oorlogspolitiek te bestrijden, doch die daartoe eerst met succes en zonder wankelen in staat zullen zijn, indien zij, nauw aaneengesloten met de arbeidersklasse, door deze worden geleid en aangevoerd. China en Spanje zijn hiervoor sprekende voorbeelden.

D a t willen reactie en fascisme echter ten allen prijze verhinderen. D a r o m moet de arbeidersklasse en haar strijd in de ogen dezer bevolkingsgroepen verdacht worden gemaakt, waartoe dan ook de grootkapitalistische reactie en het fascisme zich beijveren — en waartoe deze leuze van „Klasse tegen Klasse” de gewenste Troz-kistische hulp verleent.

Komt het er echter op aan de arbeidersklasse verdeeld en verscheurd te houden, de vredeskrachten in de wereld uiteen te slaan, het vertrouwen in de mogelijkheid van het terugslaan van het fascistische offensief en het daaruit voortvloeiende oorlogsgevaar te ondermijnen, dan zijn de trozkistische handlangers van het fascisme zeer positief.

Onmiddellijk na het grenzeloze verraad, dat de reactionaire en imperialistische klieken van het Engelse en Franse grootkapitaal, in Muenchen aan de levensbelangen van het eigen volk en van de bedreigde kleine volken in Europa hebben gepleegd, welk verraad met een ongehoord cynisme als „redding van de vrede” werd voorgesteld, verscheen in de „Nieuwe Fakkel” van 7 October een artikel, onder de met vette letters gedrukte titel „De Grote Duitse Triomf”.

Men ziet, reeds de kop deed Hitler alle eer aan en zou in „Volk en Vaderland” niet misstaan hebben.

Maar ook wat de inhoud betreft, zou een belangrijk deel van dit artikel rechtstreeks in de fascistische pers kunnen zijn afgedrukt. Reeds de eerste regels bevatten d e z e l f d e laster op de internationale arbeidersbeweging en op de Sowjet-Unie, die men in de dagen van Muenchen en daarna in de gehele reactionaire en fascistische pers kon vinden, als afleidingsmanoeuvre voor het in Muenchen gepleegde verraad — de laster, alsof zij, en niet de fascistten, oorlogszuchtig zouden zijn.

De lezer oordele:

„De dappere democratie van Chamberlain & Co. onderwierp zich in Muenchen aan het diktaat van Hitler! Na de mislukking van Godesberg drijven naar oorlog! Die oorlog wensten de partijen van de Tweede en Derde Internationale. Die oorlog wenste de Sowjet-macht, die heel goed begreep, dat het compromis met Hitler op afbraak zou neerkomen van jaren werkzaamheid van de Stalindiplomatie”.

Teneinde de Franse massaas te suggereren, dat het verraad van Daladier aan de nationale levensbelangen van het Franse volk slechts bittere noodzakelijkheid was, dat de uitlevering aan het fascisme van de Tsjechische bondgenoot een noodzakelijk kwaad

was, hebben sommige Franse officieren in opdracht van het regime der „tweehonderd families” de militaire onbetrouwbaarheid van het Sowjetleger verkondigd. Dit vooral nadat de door Bonnet verspreide leugen alsof de Sowjet-Unie zich niet aan haar verdrag met Frankrijk en Tsecho-Slowakije zou houden, jammerlijk in elkaar was gezakt.

In navolging van deze reactionaire verdachtmaking lezen wij in bovengenoemd artikel „In het openbaar hebben Franse generaals doen uitkomen, dat de geweldmaatregelen der Sowjet-Unie, die op de legerleiding toegepast werden, ernstig afbreuk hebben gedaan aan de gevechtswaarde van het Russische leger.”

Verder worden Chamberlain en Daladier voorgesteld als de vertegenwoordigers der democratie, wat natuurlijk welbewust geschiedt om de strijd der volksmassas ter verdediging van de bestaande burgerlijk-demokratische rechten en vrijheden tegen de bedreiging daarvan door het fascisme, te compromitteren. Ook hierin alweer een volkomen samengaan van de fascistische en trozkestische ondermijners van deze strijd.

Ieder klassebewust arbeider weet wel, dat naast Hitler en Mussolini de Engelse grootkapitalistische reactionairen, wier woordvoerder in München Chamberlain was, tot de gevaarlijkste vijanden van de burgerlijk-demokratische rechten en vrijheden der massa's behoren, maar voor de Trozkestische lasteraars en handlangers van het fascisme, wier opdracht is de politiek-ongeschoolde massa's te bedriegen, is dat geen bezwaar.

In het kader van de „redding van de vrede” in München, past de verdachtmaking van de fascistische en hun reactionaire handlangers, om zowel Chamberlain als Hitler voor te stellen als vredesengelen, terwijl zij, die zich tegen het verraad verzetten, die in de capitulatie voor de fascistische chantage een vergroting van het oorlogsgevaar zagen, en voor krachtige afweer daartegen opkwamen, als oorlogsdrijvers werden belasterd.

Ook op dit punt deed dus de „vijfde kolonne” van het fascisme, zoals wij zien haar plicht tegenover haar opdrachtgevers.

In de „Nieuwe Fakkel” van 28 October wordt Trozki zelf aan het woord gelaten tot een nieuwe aanval op de Sowjet-Unie, die terzeldertijd een poging is, om de aandacht van de pro-fascistische politiek der groot-kapitalistische reactie af te leiden. Met instemming citeert Sneevliet de volgende smeerpijperij van zijn medepligtige:

„De bron van de nederlagenpolitiek is in het Kremlin (dus niet in Downingstreet! C. Sch.) te vinden. Wij kunnen nu met zekerheid rekenen op een Sowjetdiplomatie die toenadering zoekt tot Hitler ten koste van nieuwe terugtocht en capitulaties, welke op haar beurt de val van de stalinistische kliek naderbij kunnen brengen.”

En om deze laster van zijn baas in de ogen zijner lezers een schijn van waarschijnlijkheid te geven, wordt dan nog in de „Nieuwe Fakkel” van een week later, 4 November een, aan Walter Duranty toegeschreven, maar uit het blad der Amerikaanse Trozkestisten „Socialist Appeal” overgenomen citaat geplaatst, waarin iets soortgelijks wordt

beweerd. Ten eerste verdient het natuurlijk aanbeveling met citaten uit dergelijke bron uiterst voorzichtig te zijn. Immers nog in Augustus van het vorige jaar konden wij in „Het Volksdagblad” het authentieke bewijs van citatenvervalsing dezer heren brengen, in verband met een zogenaamde bedreiging van den Fransen Trotzki Rappoport, door een in de Jiddische taal verschijnend communistisch blad „Freiheit” in Amerika.

Maar bovendien zijn fantasieën en veronderstellingen van een burgerlijke journalist een bron, waaruit men gegevens voor de politiek der Sowjet-Unie kan putten? Natuurlijk niet. Maar zozeer is Sneevliet er zelf van overtuigd — hij zegt het trouwens met zoveel woorden — dat Trotzki door de arbeiders als een leugenaar en lasteraar wordt beschouwd, dat hij het nodig vond, de bedenksels van een burgerlijk journalist voor zijn lasterlijke beweringen te hulp te roepen.

In zijn Meiartikel van 1 Mei 1937 wees Georgi Dimitroff er al met nadruk op:

„De strijd tegen de U.S.S.R., dat is het belangrijkste deel van het arglistige plan der fascistten, gericht op de versplintering van de krachten van het internationale proletariaat, om het des te gemakkelijker, deel voor deel, te verslaan, de arbeidersbeweging te verpletteren en de arbeidersklasse en alle werkers der kapitalistische landen onder het juk van de fascistische dictatuur te brengen. Men kan geen vijand van het fascisme zijn en tegelijk de Sowjet-Unie, de voorpost van de internationale anti-fascistische beweging, bestrijden.”

De ergste, de gemeenste vijand van de Sowjet-Unie, binnen de arbeidersklasse, is het trozkiisme, dat tot taak heeft, „dit belangrijkste deel van het arglistige plan der fascistten’ in de arbeidersklasse uit te voeren; een taak, waarvan in dit land Sneevliet en zijn handlangers zich ijverig kwijten.

Na München, d.w.z. na de versterking, die het fascistische Duitsland uit handen van de grootkapitalistische reactie ontving, en waardoor de agressiviteit van het fascisme en daarmee het oorlogsgevaar aanmerkelijk gestegen zijn, is het meer dan ooit noodzakelijk, alle krachten van het volk, die in staat en bereid zijn dit gevaar te keren, eng saam te binden.

„Tegenstanders van de eenheid van de arbeidersklasse, tegenstanders van het anti-fascistische volksfront, wie zij ook mogen zijn, onder welke maskers zij zich ook mogen verbergen, moeten als handlangers van de fascistische agressors meedogenloos ontmaskerd en weggejaagd worden.” schreef Dimitroff in zijn artikel van 7 November 1938.

De trozkiistische handlangers van het fascisme te ontmaskeren en uit de arbeidersklasse te verjagen is plicht van ieder eerlijk anti-fascist. Op hetzelfde tijdstip dat Dimitroff bovenstaande woorden schreef, nam ook de handlanger van het fascisme Sneevliet zijn pen op om te schrijven over „De Nederlaag van het Stalinisme”, waarin hij bovengenoemde laster, dat de Sowjet-Unie zich op Hitler zou oriënteren, met de bekende bedoeling neerschreef en terzelfdertijd het verraad van Daladier aan de belangen van het Franse volk en diens

eedbreuk aan het Volksfront ondersteunt door zelf een trap naar het Volksfront, d.w.z. naar de anti-fascistische massa's van Frankrijk te geven en hen van het verraad te beschuldigen, dat Daladier pleegde.

„Het Volksfront, dit afschuwelijk geknoei met de zelfstandigheid der proletarische klasse heeft nederlaag en schande over de arbeidersbeweging gebracht”, durft hij te schrijven.

Wantrouwen en haat tegen de Sowjet-Unie, het zaaien van verdeeldheid onder de arbeidersklasse, het aankweken van een gevoel van machteloosheid, van ongeloof in eigen kracht tegenover het „triumferende” fascisme bij de arbeiders, het streven om de arbeidersklasse van haar natuurlijke bondgenoten tegen fascisme en reactie te isoleren — dat is de opdracht, die de trozkisten voor het fascisme in de arbeidersklasse vervullen en die hen naast fascisme en reactie, de massa's van de werkende kleine burgerij en de intellectuelen tot de gevaarlijkste en arglistigste vijanden der arbeiders stempelt.

buitenlands overzicht

DEMOCRATIE OP DE PHILIPPIJEN

Mr. A. JACOBS

In de geweldige Westelijke bocht van den Stillen Oceaan, geklemd tussen het Japanse Rijk en Indonesië, en „uitkijkend” naar Zuid-China en Frans Indochina, ligt de eilandengroep der Philippijnen. Door die ligging alleen al is zij van groot belang voor Nederland. En het is waarlijk geen toeval, dat de dagbladen en periodieken, die economisch sterk geïnteresseerd zijn bij Indonesië, ook steevast blijken geven van een bijzonder grote belangstelling voor al wat er op de Philippijnen gebeurt.

Drie en een halve eeuw (van het midden van de 16de tot het eind van de 19de) heeft deze archipel van 7000 eilanden aan Spanje behoord. En Spanje heeft er even krachtig zijn stempel op gedrukt als het dat op zijn koloniën in Zuid- en Midden-Amerika deed. De meerderheid der bevolking, de Filipino's, is van gemengd Spaans-Maleisen bloede, is Katholiek, draagt Spaanse namen. Wat de Amerikaanse koloniën in het begin der 19de eeuw gelukte: onafhankelijk te worden van Spanje, gelukte de Philippijnen niet. In de Spaans-Amerikaanse oorlog (1898) kozen de eilanden de zijde van Amerika, in de hoop, dat volkomen onafhankelijkheid het loon zou zijn. Zij werden in die verwachting bedrogen. Bij den vrede van Parijs kochten de V. S. voor 20 miljoen dollar de Philippijnen van Spanje. Dat kwam toen zowat neer op 2 dollar per Filipino, den grond inclus, en het was dus om zo te zeggen te geef — zoals dat na een gewonnen oorlog gebruik is. En op de drie en een halve eeuw Spaans bewind zijn nu veertig jaar Amerikaans bewind gevolgd.

VIER POLITIEKEN.

In die veertig jaar hebben de Verenigde Staten vier verschillende politieken jegens de Philippijnen gevoerd. Daarbij hebben vier factoren een hoofdrol gespeeld: 1e de economische toestand in de Ver. Staten zelf, met de daarmee samenhangende tendenzen van uitbreiding of inkrimping; 2e de concurrentie tussen de Philippijnen en het nieuwe „moederland”; 3e de politieke leiding in de V. S. (republikeins of democratisch); en 4e de houding der V. S. tegenover Japan. Uiteraard vertoonden die vier factoren ook een zekere mate van onderlinge samenhang.

De houding der Filipino's werd gekenmerkt door één grondgedachte: Wij willen volkomen onafhankelijk zijn, zelfs al brengt dat tijdelijk wellicht economische schade. Maar voor de bereiking van dat doel aarzelde men telkens weer tussen twee wegen: ontvoogding in overleg, ja in nauwe samenwerking met de Verenigde Staten en handhaving van vriendschapsbanden met Amerika, ook nadat de

volkomen vrijheid zou zijn verkregen; of koketteren met Japan, onder de mooie leus van „Azië voor de Aziaten”, waarvan men zelf wel vaag voelde, dat zij zou neerkomen op „Azië voor de Japaners”.

Het is een heugelijk feit, dat zich in de allerlaatste tijd een sterke Volksfrontbeweging op de Philippijnen lijkt te ontwikkelen, die, de voosheid der Japanse verlokkingen en de gevaren van een alreeds begonnen Japanse penetratie doorziende, de Philippijnse politiek een richting uit wil sturen, die veeleer parallel loopt met de democratische en vredes-politiek van Pres. Roosevelt, dan met de fascistische oorlogspolitiek van Japan. Deze heugelijke ontwikkeling bewijst tevens, dat het vertrouwen, hetwelk een inheemse bevolking stelt in een democratisch volk, stijgt naarmate men haar vrijheid vergroot, en dat de moed om die vrijheid te vergroten zijn loon vindt in vriendschap en samenwerking tegen gemeenschappelijke vijanden.

DE EERSTE DERTIG JAAR.

Maar bezien wij nu eerst de wederwaardigheden in de verhouding tussen de Verenigde Staten en de Philippijnen. Amerika verkreeg het gebied, terwijl te Washington de republikeinse partij aan het bewind was, die altijd kapitalistischer, imperialistischer en minder „ethisch” (zoals men in Indonesië zeggen zou) is geweest dan de democratische. Van een terstond vrijlaten der Philippijnen — waarvoor de Filipino's tegen Spanje in opstand waren gekomen, kwam dan ook geen spaan terecht. En de tegen Spanje begonnen opstand werd dan ook tegen Amerika voortgezet. Het duurde enige jaren al eer het verzet tegen de nieuwe heren geheel gebroken was. Tot de wereldoorlog zien wij dan de Verenigde Staten — jongste koloniale mogendheid — aan het koloniseren in de klassieke zin, waarbij de bovenste lagen der bevolking, die onder het Spaanse bewind al vrij sterk „verwesterst” waren, werden omgeschakeld, uit de Latijnse in de Angelsaksische richting.

Toen in 1913 te Washington de democraten, onder president Wilson, aan het bewind kwamen, won daar de „ethische” koers veld. Er werd geen verklaring meer afgelegd over de Philippijnen of er kwam een vrijheidsbelofte in voor. In 1916 (tijdens de wereldoorlog) liep dat ten slotte uit op de toekenning van een zekere mate van autonomie, waarbij de Philippijnen een soort Volksraad kregen met vrij grote bevoegdheden. In het Jay-verdrag, waarbij de autonomie werd verleend, werd tevens verklaard „dat het Amerikaanse volk vast voornemens is, zijn souvereiniteit over de Philippijnen prijs te geven en de onafhankelijkheid te erkennen, zodra er een stabiel bewind zal zijn.”

Met de „vaste voornemens” der Amerikaanse regering was het uit, toen de republikeinse presidenten Harding en Coolidge te Washington de leiding gaven aan de politiek der V. S. Het Amerikaanse kapitaal leefde in een hausse-tijdperk en zocht driftig expansie. Vooral de rubber-industrie (autobanden voor Detroit) poogde in de Philip-

pijnen een grondstoffen-gebied te vinden, waarbij zij echter wat werd gestuit door de bepaling, dat geen maatschappij meer dan 1024 H.A. grond mocht kopen of huren. In die sfeer werd over onafhankelijkheid zelfs niet meer gesproken. Generaal Leonard Wood, de hardhandige gouverneur-generaal uit die tijd, drukte het eens zó uit: „Wanneer Amerika's taak voorbij zal zijn, zal Amerika dat zeggen. En voordat Amerika dat zegt, zal zijn taak niet geëindigd zijn”. Heel logisch was dat betoog niet, maar aan duidelijkheid liet het niets te wensen over.

DE SUIKERCRISIS.

Tijdens de bewindsperiode van den (eveneens republikeinse) president Hoover (1929—1933) kwam er een keer in de houding van Amerika. En die keer kwam al heel gauw; hij hield rechtstreeks verband met de crisis van eind 1929, nauwkeuriger nog gezegd: met de suiker crisis.

Suiker is het voornaamste product van de Philippijnen. Een enkel cijfer toont het aan: De totale uitvoer der eilanden beliep in 1936 ruim 295 miljoen pesos (een peso is een halve dollar); en daarvan besloeg de suiker 124 miljoen; een heel eind verder pas kwamen hennep (34 miljoen), copra (30 miljoen) en kokos-olie (bijna 28 miljoen) plus de rest, o.a. tabak. Welnu, zolang de Philippijnse suiker vrij in de Verenigde Staten kon en kan worden ingevoerd, doet zij de bietsuiker uit het Midden-Westen en de rietsuiker uit Virginia een concurrentie aan, die in tijden van voorspoed wellicht stimulerend, maar in tijden van crisis bijzonder zwaar is. Vandaar dat in de moeilijke jaren na 1929 iedere Amerikaanse boer, die last had van de Philippijnse suiker (en ook iedere fabrikant, die last had van de Philippijnse copra) als het ware huilde om . . . onafhankelijkheid van de Philippijnen — want dan kon men tenminste invoerrechten heffen op de Philippijnse producten.

Nadat in October 1929 in de Senaat der V. S. een voorstel om de Philippijnen hun vrijheid te geven, nog met 44 tegen 36 stemmen was verworpen, werd een soortgelijk voorstel in de Senaatscommissie voor de koloniën in Mei 1930 reeds aanvaard. Tussen die twee data in lag juist het uitbreken van de crisis.

President Hoover bleef zich verzetten. Maar het bleek al gauw, dat in de verkiezingsstrijd van 1932 de koloniale politiek der democraten ten gunste van Roosevelt zou werken: van de steun der suikerboeren kon hij verzekerd zijn.

NAAR DE ONAFHANKELIJKHEID.

Met Roosevelt's bewind (1933 tot heden) begon inderdaad tevens een geheel nieuw hoofdstuk in de evolutie der Philippijnen, het vierde sedert de archipel door de V. S. was aangekocht. Vrijwel terstond na zijn optreden als president besloot de Senaat (met 66 tegen 26 stemmen, zó was het getij gekeerd) in beginsel, de Philippijnen vrij

te maken. In de jaren 1934 en 1935 werden te Washington en te Manilla de vereiste wetgevende maatregelen genomen, en op 15 November 1935 werd het nieuwe statuut van het „Gemenebest der Philippijnen” van kracht, na vrijwel eenstemmig te zijn bevestigd door het kiezersvolk der Philippijnen. Het nieuwe statuut bestaat eensdeels uit een grondwet, opgesteld door een Philippijnse Constiterende vergadering, anderdeels uit een Ordonnantie, welke de verhouding tussen de V. S. en de eilanden regelt voor de periode van 15 November 1935 tot 15 November 1945. Daarná wordt het „gemenebest” geheel onafhankelijk onder den naam „Philippijnse Republiek”.

Maar in die overgangperiode van tien jaar, waarvan nu zowat een derde verstreken is, blijven de banden met Amerika zeer innig. De V. S. hebben nog altijd via een Hogen Commissaris, zeggenschap in financiële zaken (ook buitenlandse leningen), in immigratie- en in defensie-zaken. Wel is het bestuursapparaat nagenoeg geheel Philippijns geworden — Manuel Quezon, de oude democratische nationalist, is president, de zeven ministers zijn allen Filipino's, op de 23.000 ambtenaren telt men nog geen 200 Amerikanen, de officiële taal is Tagalog, een Maleis dialect (met Engels en Spaans als „tweede talen” in bestuur en handel) — maar op de achtergrond staat nog altijd Uncle Sam als een waakzame voorgd. En die waakzaamheid neemt de allerlaatste tijd eer toe dan af. Want Japan ligt op de loer.

DE JAPANSE DREIGING.

De Japanse penetratie op de Philippijnen is geen nieuw element, maar wel is het een element, dat de laatste jaren actiever is dan ooit tevoren. Zodra de Verenigde Staten mines maakten, dat zij zich wilden terugtrekken, zette een economische veroverings-campagne in van de zijde van Japan. Het krachtigst gebeurde dit — en dat is weer voor Indonesië van belang — op het grote eiland Mindanao, dat vlak ten Noorden van Celebes en de Molukken gelegen is. In het gebied van Davao, de havenstad aan de zuidkust, hebben zich in betrekkelijk korten tijd 20.000 Japanners gevestigd, die er o.a. voor 70 % de belangrijke hennep-productie beheersen. Hoe systematisch de penetratie wordt doorgevoerd, kan voorts blijken uit een voorschrift aan gesubsidieerde rederijen, dat hun schepen op elke reis in Zuidelijke richting ook de Philippijnen moeten aanlopen. Ook van de kustvisserij op Mindanao (ideale spionage-kans) hebben de Japanners zich meester kunnen maken.

Tegen die Japanse dreiging nu is het, dat de allerlaatste tijd een gecombineerd verzet gaat rijzen, van de zijde van Amerika en van de zijde der Filipino's. En de heren te Washington schijnen te begrijpen, dat een nationale, democratische volksbeweging der inheemsen, die bereid is tot actieven tegenstand tegen de reactionaire dreigingen van een Japans fascisme, de vriend en bondgenoot kan zijn van een democratisch Amerika, als men haar niet met kleine chicanes tegenwerkt.

De communistische Partij der Philippijnen, die nog in 1933 onwettig werd verklaard, is eind van het vorig jaar weer in de openbaarheid mogen komen. Haar eerste daad is geweest, samenwerking te zoeken met de socialisten, een samenwerking, die tot samensmelting heeft geleid. En de nieuwe eenheidspartij staat gereed om, tezamen met een democratisch bewind, dat haar waarde begrijpt en erkent, zich tegen Japanse agressie te verweren.

„De pacificatie naar links moet actief worden doorgezet. De arbeiders hebben bewezen, dat zij patriotten zijn. Die groep kan door het nationaal-socialisme niet vergiftigd worden en zal derhalve steeds het fermst voor het land op de bres staan. Daartegenover moet de regering haar de mogelijkheid geven, aan de vormgeving van het vaderland, waarvoor zij bereid is pal te staan, actief mede te werken”. Deze woorden zijn van . . . . Otto van Habsburg. Hij schreef ze, kort voor Oostenrijks ondergang, aan een niet-begrijpenden Schuschnigg. Habsburg's politiek staat oneindig ver van de onze. Maar voor één keer heeft Habsburg eens blijk gegeven van helder inzicht, een even helder inzicht als men te Washington en te Manilla toont met betrekking tot de Philippijnen, en een helderder inzicht dan men in Den Haag en te Buitenzorg toont ten aanzien van Indonesië.

DICHTERS ACHTER GLAS

THEUN DE VRIES

Enige tijd geleden vroegen wij in dit tijdschrift de aandacht voor twee jonge, vooruitstrevende dichters, Ed. Hoornik en Gerard den Brabander, in wier werk wij vele trekken waardeerden, die er op wezen, dat de dichtkunst in Nederland zich aan het aandacht-vragen voor het overpersoonlijke ging ontworstelen, en dat er een raam naar de wereld werd opengestoten. Dat die wereld voor deze dichters veelal nog een chaotische aanblik beduidde, en dat zij daarin geen vast-getekende paden zagen, die hen konden verlokken, om voorgoed uit de kluisen te breken, meenden wij toen te hebben vastgesteld. Er was echter een streven en bewegen in deze dichters, om zich te ontworstelen aan de benauwenis van de kamer, die hen beklemd hield, dat tot vreugde stemde.

Thans liggen er van dezelfde dichters nieuwe publicaties voor ons. Zij zijn niet zo moedgevend als de vorige.

Het streven en bewegen is vrijwel tot rust gekomen. De dichters staan weer stil. Ze hebben zich opgericht voor de spiegel, die in de beklemmende kamer hangt, en hebben alleen weer aandacht voor het beeld van zichzelf, dat daarin verschijnen wil. Ze spreken bijna weer geheel van dat beeld. Af en toe breekt er een schok, een slag, een kreet door in de stilte van de buitenkamer; dan luisteren ze even verschrikt; de aandacht voor de spiegel verslapt; er schijnt daarbuiten ook nog wat te zijn

Eduard Hoornik is degene, dit thans nog het aandachtigst en scherpst probeert te luisteren; maar zowel in zijn bundel „Geboorte” als in zijn bijdragen tot een met Den Brabander en Jac. van Hattum samen gevulde bundel, die de geestige titel „Drie op één perron” draagt, beweegt hij zich toch niet ver van huis. Zo er van streven en bewegen gesproken moet worden, dan is het eveneens Hoornik, in wien dit beginsel nog het krachtigst doorwerkt. — En toch blijkt ook hij, zoals de titel van de tweede helft van „Geboorte” eigenlijk verraderlijk juist aangeeft, „Achter glas”. Het mag het wonder van de menselijke schepping, de zwangerschap, de geboorte en baring zijn, of de ontzetting over iets, dat fascisme heet, en die zich in broeiende, sombere, suggestieve beelden aan hem opdringt, in feite staat hij achter het glas, en luistert en kijkt, en spreekt van zichzelf.

Hoornik blijkt, louter technisch gesproken, na „Mattheus” tot een dichter te zijn volgroeid, die het haast-onbenoembare in een beeld weet vast te leggen. Dit is veel, maar het is niet alles, omdat het onbenoembare, het onderbewuste, het aan de logische waarneming ontvliedende, kortom, de „onderwereld” van de geest slechts één aspect is van de werkelijkheid. Dit betekent geenszins, dat wij de verfijnde en bezeten gevoeligheid, die Hoornik's dichterschap steeds meer eigen worden, onderschatten. Integendeel: wij achten de bundel „Geboorte” een der belangrijkste dichterlijke gebeurtenissen in 1938. Het worden en woelen van het leven in de moeder-

schoot is nergens in de Nederlandse taal zo dringend en beeldend onder woord gebracht als hier:

„Van kim tot tegenkim gezogen,
 een vrucht in schemerweek moeras,
 nog toegeschubd de vissenogen,
 gelubd gelijk een droomgewas,
 hebt gij u in mijn slaap bewogen,
 en wist ik, dat gij wordend was.”

„Geboorte” is het poëem van moederschap, van de niet tot het daglicht doorkomende dialoog tussen het ongeborene en de schoot, waarin het wast. Het is een zich omschakelen van den dichter tot de gevoelsgesteldheid van de vrouw, beter nog van het vrouwelijke, vruchtdragende in de natuur der dingen; de dichterlijke ontleding en benaming van de trots en de pijnen, de angsten en voorgevoelens, die een zwangerschap begeleiden; en voor deze gehele toonladder van stemmingen en onpeilbare gevoelens heeft hij woorden en beelden gevonden, die in hun schoonheid en rijkdom, hun verrassende uitwerking en helderheid geheel nieuw zijn, en die men niet anders dan oprecht bewonderen kan. Het enige, wat wij bij dit alles als zinstorend gevoelen is het veelvuldig gebruik van religieuze symbolen, niet, omdat ons de lammeren, duiven en rozen, de mater dolorosa's en de engelen op zichzelf tegenstaan, maar omdat Hoornik, waar hij deze katholieke zinnebeelden aanwendt, het zich al te gemakkelijk maakt, en daardoor meteen verzwakt. Dat door deze symboliek een prachtig vers dadelijk tweeslachtig worden kan, zij aangetoond door het volledig aanhalen van het volgende:

„O zee, die op de kust zal breken,
 nóg roert mijn hand het rode wier,
 en in de wielingen der krekken
 groeit zorgeloos het mosseldier.

En wiegt het zeepaard op de stengel,
 en hoedt en broedt het kleine ei,
 zie, op mijn leden staat een engel,
 en die hoedt mij.

En God, in wien de zeeën buigen,
 hij buigt ook mij; ik ken hem niet;
 maar zal het kind mijn borsten zuigen,
 dat Hij mij ziet.”

De troebele, van oergevoelens doortrokken stemming van de moerschoot, die zich verbonden voelt aan het kiemen in het water — welk een schitterende vondst: dat zeepaardje! —, waarbij het „water” weer een zinnebeeld wordt van het blinde, van leven verzadigde heelal, wordt volkomen verstoord door het beeld

van den engel of het pathetisch aanroepen van een oppermacht, die over de zeeën heerst. — Zo overkomt het Hoornik nog geregeld, dat hij de „deus-ex-machina” *) eensklaps uit het onbestaanbare in het vers laat kantelen, en daarmee de veelal gelukkige en dikwijls geniale aanzet verre van fraai en vooral verre van juist doet stranden: alsof hij niet de moeite neemt, het beeld tot het einde door te trekken.

In het tweede gedeelte van deze bundel, dat „Achter glas” heet — het glas isoleert den dichter van het roerige leven, maar het maakt ook wat daarbuiten ligt, onbereikbaar — overheerst een duistere, smartelijke toon; overheerst veelal angst. Voor deze angst heeft de dichter in enkele verzen als De Vluchteling of Palmzondag weer een symboliek gevonden, die bijna nog verwickelder, en vooral donkerder en — naar het ons voorkomt — gezochter is dan die van „Geboorte”. Op de duur kunnen wij deze symboliek slecht volgen en daardoor slecht waarderen; zij bergt tevens het gevaar in zich, dat in „Geboorte” wordt overwonnen: dat de „onderwereld” het toevluchtsoord wordt, waarin de dichter maar al te gaarne zich verbergt; terwijl deze verzen tevens bewijzen, dat het niet v o l d o e n d e is, zich te verliezen in stemmingen van onlust en vrees en daarvoor treffende verbeeldingen te vinden, maar dat ze moeten worden overwonnen, willen ze ten slotte niet de indruk wekken, dat de dichter ze opzettelijk zoekt en oproept. —

Daartegenover staan een aantal andere gedichten, die we dan eigenlijk „daglicht”-verzen zouden moeten noemen; zij zijn veel strakker, nuchterder en wekken de gelukkige indruk, dat Hoornik nog vele wegen heeft openstaan, die hem uit de betovering van het ziekelijke kunnen redden. Het gedicht „Boerenbruid” b.v. bergt in zijn veertien regels een heel maatschappelijk en menselijk drama:

„Ze deed zich zelf de ijzers aan
en denkend dan: wie houdt mij vast?
— zo zwaar drukt der juwelen last —
hoort zij de torenklokken slaan.

Nog éens laat zij haar blikken gaan:
de vers-gezande vloer, de kast,
waar d'uitzet hoog ligt opgetast . . . .
Ze voelt: weer ziet het lam haar aan.

O, harde spreuken aan de wand . . . .
Zij neemt het bruidsportret — haar vader
en moeder — in de weke hand . . . .

Haar ogen groot: daarin het land,
geslacht en vee; niets is haar nader.
Op 't erf stapt trots de goudfazant.”

*) Letterlijk: God uit de toneel-machine, — iets wat op onlogische wijze aan een netelige kwestie een einde maakt.

Een dergelijk vers bewijst de volgroeidheid van Hoornik als dichtersvakman en ziener, het toont hem in de volle kracht; het blijft daar met enkele andere als de toonbeelden van een richting, waarin hij grote dingen zou kunnen bereiken, wilde hij zich niet steeds weer verliezen in een makkelijk toegeven aan de nachtkant van zijn verbeelding, die er op neerkomt, dat hij zich slopende beperkingen oplegt. — Het sterk maatschappelijk element, dat Mattheus tot iets méér maakte dan het geval van een ontvlucht psychopaath, is in het laatste werk afwezig. En men wijze ons niet op gedichten, die Hoornik zelf wellicht „maatschappelijk” of zelfs „politiek” zou noemen, o.a. op het gedicht, dat de bundel „Geboorte” besluit, of het laatste vers uit „Drie op één perron”. In beide is sprake van het „loerend kruis met scherpe haken”, van de heksen, die over een ontzinde wereld zwieren met de „swastika op ’t hoofd gezet”, en waarin gesmeekt wordt om een profeet, die ons als een tweede Mozes van den „Pharao” zal verlossen . . . . Alles goed en wel. Wij weten, dat Hoornik gruwet van het fascisme. Op de doorlopende getuigenissen van de angst voor dit fascisme konden we antwoorden, dat er een zesde der aarde bestaat, waar deze „heksen” zijn uitgebannen, en waar inderdaad de „profeten” ’zijn, die het volk voor het faraonische juk hebben behoed; dat er verder in West-Europa zo iets bestaat als Volksfront-beweging, die dezelfde heksensabbath wil voorkomen. We vrezen echter, dat Hoornik dit alles als niet ter zake doende en ondichterlijk zal afwijzen, en zijn angst als een dierbaar bezit zal blijven koesteren om er nieuwe ingevingen voor poëzie uit te putten . . . . Terwijl het er om gaat, dat ook de dichter leert inzien, dat het hem en zijn poëzie in de kelders der angst — die een voorproefje zijn van die der Gestapo — slecht zal vergaan. en het verband tussen politiek en literatuur, tussen arbeidersbeweging en kunstenaar misschien toch nog niet zo ver hoeft te worden gezocht . . . . Nu wacht men af, of Hoornik er in zal slagen, deze ban te doorbreken, die dreigend om zijn werk blijft hangen.

Wat voor Hoornik’s verzen opgaat, gaat het zeer zeker voor die van Gerard den Brabander in „Drie op één perron”. (Het idee van een bundel van drie bevriende dichters op zichzelf is tussen haakjes een originele vondst, zoals de omslag-foto van deze drie onder de kap van het Centraal Station al even aardig gevonden is.) Stelden we in de bespreking van het vroegere werk van Den Brabander vast, dat hij zich listig voor de problemen van leven en maatschappij terugtrekt in de kronkelholten van het vers, zijn gedichten in „Drie op één perron” bevestigen deze opmerking ten volle. Den Brabander blijft ook in deze sonnetten een dichter van ongewone kwaliteiten, die in aanleg wellicht de begaafdeste en gelukkigste van de hier besproken drie zou kunnen zijn. De indruk, die de — bijna geheel uit erotische stemmingen — opgebouwde verzen uit dit bundeltje maken, stemt dikwijls triest, wanneer we Den Brabander meten met de norm der verwachting, die hij in vorige bundels wekte. Deze verwachtingen waren gespannen op een bedwongen, hartstochtelijk sociaal gevoel, een flitsende satirieke kracht, een slag

en een zwiepende houw naar wat de wereld onschoon maakt. Thans, zo klaagt de dichter, is hij er van overtuigd, dat het leven „ongemak” is, en hij zelf „Wat mank naar links; wat mank naar rechts”. En als om met deze vrijwel doffe aanvaarding van zichzelf als een „verwongen wiegeltak” de ramen te sluiten voor het „ongemak”, daalt Den Brabander in bijna vers na vers af naar die andere onderwereld, de sluipgangen van het sexuële, waar de kleurloze schimmels van machteloos verlangen en de woekeringen van de dood alleen gedijen. Zo werd zijn vers „Danse macabre” (Doodendans) wel aangrijpend, wel meesterlijk, maar tevens vervuld van die panische angst, dat er niets anders meer is dan de vloek van het geslacht en de verschrikking van het einde:

„Wees wild muziek! Ruk mij die speelgenoot –
nóg is zij warm; nóg zijn haar lippen rood;
nóg is zij naam en nóg is zij gedaante –

ruk mij dit vlees af waarin zonder schaamte
de dunne schim danst van een dor geraamte . . . .
Wees wild muziek . . . . ! In ieder danst de dood!”

Dit vers, dat een van de beste is, getuigt van een wrokkig, moedeloos bukken onder de druk der omstandigheden, juist gezegd, onder de druk van de maatschappij, waarin de dichter moet leven.

Het zijn geen onbekende klanken; de Franse 19e eeuw had ze, de Baudelaire's en Verlaine's en De Nerval's zongen en snikten zo, vertwijfeld en gefolterd door een maatschappij, die den dichter verachtte en in een afzondering dwong, die de nachtbloei van hun talent forceerde, tot zij niets anders meer zagen dan schimmen van mensen en een zwarte chaos, waar anderen althans strijd, menselijke waardigheid, verzet en zelfbewustzijn wisten waar te nemen.

Ook Den Brabander staat stil; hij bedekt de ogen met de hand, om zich in zichzelf terug te trekken, en daar te luisteren naar het zieke verraderlijke zingen in zijn bloed, dat hem voor wil spiegelen, dat bederf en destructie toch de sterkste machten zijn. En als hij die hand nog eens wegneemt, en in de voorjaarsdag staart, waar de wind in het wasgoed wappert, kan hij enkel bekennen: dat hij te vroeg aan de lente heeft geloofd:

„De meidoorn is zijn bloei te boven;
de sneeuwbal wéér tot vuist geklemd!”

Of hij ziet de boeren worstelen met de aarde, en trekt uit de aanblik van den mens op de stiefmoederlijke grond deze in wezen weer hopeloze slotsom:

„Boeren, bultig in hun boezeroenen,
vechten stom en wreevlig met de wind:

knokig door vijandige seizoenen;
krom door God, den korzeligen vrind . . . .

Molens, meiden, melkvee: visioenen,
dromen, jeugd . . . . die men niet wedervindt.”

Het verlamde in deze verzen, het opkomend verzet, dat zich weer in dergelijke conclusie's bij de machteloosheid van den mens neerlegt, zijn kenmerkend voor Den Brabander's laatste gedichten. Het is hetzelfde stadium van stilstand, dat wij in een ander geval geen stilstand zouden noemen, wanneer Den Brabander bij vroegere gelegenheden ook niet getoond had, de strijdvaardige beweging te kunnen maken, die hem uit de ban van een burgerlijke sexe- en wanhoopsbelijdenis zou bevrijden.

In één opzicht zijn deze verzen „sociaal”, hoewel het duidelijk is, dat de dichter ze niet als zodanig heeft bedoeld. Wij doelen b.v. op het vers „The husband” (De echtgenoot), met deze aanhef:

„Ben ik hond nu? Ben ik aan het touw?
Ben ik braafjes aan je hiel gezeten?”

Over dit vers laten zich vele dingen zeggen, zoals trouwens over elk vers afzonderlijk van Den Brabander, hetgeen er reeds op wijst, dat deze dichter een geheel complex van gevoelens en gedachten in weinig woorden weet te ballen, een pleidooi voor het hoog gehalte van zijn dichterschap. In de eerste plaats is er die Engelse titel, *The husband*; we geloven niet te ver te gaan, als we het „band” in deze titel beschouwen als onmiddellijk gesuggereerd door het „gebonden” gevoel, dat deze dichter inzake de huwelijksmoraal van de burgerlijke maatschappij gevoeld; in de klanken „echtgenoot” vindt men immers een dergelijke suggestie niet. In de tweede plaats en dat is belangrijker, verheft het hele vers zich als een schreeuw tegen de gehele instelling van het huwelijk, dat sexuële gebondenheid en sexuële ontoereikendheid met zich sleept; de vergelijking van de hond aan het touw, die niet begrijpt, wat er „in een vrouwebrein” omgaat, en de verzekering, dat hij „haar hielen trouw zal blijven”, zijn de directe uitingen van het psychisch onheil en de wanhoop der zinnen, die de kapitalistische „huwelijkstrouw” den overgevoeligen, den onbevredigden mens aandoet, en veroordeelt in wezen de gehele geslachtelijke opvoeding, zoals die in de burgerlijke maatschappij den mens (mis)vormt. —

Kunnen wij dus zeggen, dat Den Brabander ongewild getuigt van het totale wanbegrip der kapitalistische samenleving tegenover de vrije ontplooiing van den enkeling, — zoals men steeds achter de individuele klacht en wrok van den enkeling het „getuigenis” kan af luisteren — als vooruitstrevende poëzie kunnen wij moeilijk meer

iets betitelen, dat zich zo ongeremd verliest in de doolhoven van eigen lust- en vooral onlustgevoelens. In dit opzicht is Den Brabander werkelijk niet verder gekomen dan de dichters uit de tweede helft der 19e eeuw, de decadenten en vermoedigen, die het leven ondergingen als een dagelijkse ziekte, inplaats van als de stralende mogelijkheid, met zintuigen, verstand en intuïtie het begrip der menselijkheid en menselijke glorie in levende praktijk om te zetten. — En wij moeten hieraan toevoegen, dat de dichter van thans waarlijk nog schijnt te moeten beseffen, dat een „schoon vers” hem niet meer alleen tot dichter maakt, tenzij wij ook hierin weer reactionair gaan worden en de leuze: de kunst-om-de-kunst op het voetstuk hijsen, waarvan ze gelukkig scheen afgeworpen.

Van den derden dichter, J a c. v a n H a t t u m, dien we hier bespreken, moet ik een vers aanhalen, dat de gehele figuur van dezen dichter eigenlijk voldoende toelicht: Het vers heet „Modern schilderij van het Friese dorp Wommels”:

„Over het dorp staat Meinte IV,
de goud-bekroonde stamboekstier;
begrensd door vier lijnrechte sloten
ligt Wommels tussen Meinte's poten.

En verder ligt, naar alle kant,
gegazonneerd, God's eigen land;
en in die welige landouwen
grazen, gestamboekt, Meinte's vrouwen.

Minutieus, tot op het uur
der wijzerplaat in miniatuur,
is onder Meinte weergegeven
het dorp met z'n bezadigd leven.

— Onder die huizen is er één
met een moderne gevelsteen:
„Hier werd”, springt, goud uit grijs, naar voren
„Van Hattum, de poëet, geboren.” —

Dan in de lucht, lazuur en keel,
het wapen van Hennaarderadeel,
wijn engeltjes 't effect verhogen
— op flarden wolk de ellebogen —.

En wijders ligt op het tableau
een kalf gebonden op het stro;
en vechten zwart-metalen roeken
met bloederige moederkoeken.

In 't Fries museum staat 't paneel
te boek als „In Hennaarderadeel”
en werd uitvoeriger beschreven
in: „Friesland's rijke schildersleven”.

Dit is een geestig vers, een vers, dat getuigt van opmerkingsgave, van een weinig schrale spot, van fantasie . . . , maar ook van een kwalijk bedwongen zelfoverschatting (of: een minderwaardigheids-complex?) Van Hattum wil iets anders, hij schrijft iets anders; hij zoekt iets origineels, en vindt het, of beter, maakt het. En in dit laatste zit bij Van Hattum de gevaarlijke kneep. Welke van deze 12 verzen we lezen . . . we geloven er in ons diepste hart niet aan.

Zeker, het is poëzie, het is hier en daar scherp van beeld, verrassend van rijm en vondsten . . . maar het mist zijn diepste rechtvaardiging, het heeft niet de overtuigende ondertoon, dat het niet ongeschreven kòn blijven, hetgeen men in de meeste gevallen van Hoornik niet, en bij Den Brabander geen enkele maal kan zeggen.

Zien we de titels van deze verzen aan, dan weten we het reeds: De Zonderling, Geestesstoring, De krankzinninge, Midnachtlentedroom van een mismaakte maagd, Nachtmerries. . . We verbazen ons over de verscheidenheid van dergelijke losgeslagen en troosteloze karakters en nog meer over het feit, dat Van Hattum voor ieder van deze figuren zoveel tijd, woorden en technische moeite veil heeft. Maar raken deze gestalten onze diepere gevoelens, onze afschuw, ons medelijden, onze eigen „onderwereld”, zoals de zwangeren en opgejaagden bij Hoornik, of de wanhopige dansers en minnaars van Den Brabander? Ik kan het me nauwelijks voorstellen, dat deze verzen enige bewondering vermogen te wekken. Ze bevatten genoeg elementen, die van talent en vaardigheid getuigen, maar ze missen het menselijke, het in laatste-instantie-verbindende beginsel, dat hen van dichterlijke inval tot levend wezen maakt. Men vraagt zich voortdurend bij het lezen van Van Hattum's werk af, waar de hapering schuilt, en wat, afgezien van het feit, dat een heel arsenaal van geslachtelijke termen en beelden hier vrij gewild en opzettelijk wordt uitgestald, zonder dat het u en mij iets doet, de wezenlijke trek van deze poëzie uitmaakt. Het is, of Van Hattum zich, trots zijn voorliefde om zich levensgroot met naam en al in zijn vers te noemen, voor onze blik verbergt. Men kan hem niet betrappen op de ware aard van zijn kunst, op zijn wezenlijke bedoelingen.

Dat hij, die tot de vooruitstrevende dichters gerekend wordt, hier evenmin als zijn twee perron-genoten een geluid doet horen, dat bewijst, dat ook hij uit de bankreits der naaste waarneming is gebroken, hoeft niet meer te verbazen. Een Krankzinnige, een Mismaakte maagd z o u een onderwerp van een sociaal vers kunnen zijn. Dat zij bij Van Hattum tot dichterlijke caricaturen, tot vondsten worden, is betreuenswaardig. Iets satirieks zit wellicht nog in „Afwijzing van poëtische invitatie” en nog meer in „Zomeravond in Tante's priëeltje”:

„De stilte werd haar weer te groot;
ze wenkt: daar rijzen uit de sloot,
onwillig, onder klaaglijk loeien,
haar zeer befaamde ouwe koeien.

De hoeven zogen zich al vaster,
maar Tante striemt ze met haar laster;
Mama sust: „Laat-dat-nou-toch-rusten”.
Maar Tante schijnt zulks niet te lusten.

Nu krijgen d'opgezweepten dieren
zo waarlijk iets van Spaanse stieren;
ze hollen alles onderst-boven;
men schijnt in Tante te geloven.

En hebben ze genoeg geschonden
en bloeden alle vroeg're wonden,
dan dirigeert mijn Tante Tootje
haar vee terug in 't stinkend slootje.”

Hier is genoeg eenvoud en directheid, om het vers te hoeden voor het verwijt van nutteloos effectbejag en opzettelijkheid. Maar wat blijft er van de werking van dit vers over, dat niet reeds door Speenhoff en Elschot is bereikt? En waarom ons eigenlijk nog verder druk maken over de bedroevende zinledigheid van het kleinburgerdom, terwijl er in loopgraven wordt gevochten, terwijl steden branden onder bombardementen en Joden worden gezeseld? Wij hopen, dat het Van Hattum gegeven zal zijn, spoedig uit te vinden wie en wat hij is, en zodoende zijn weg te bepalen in het moeras, dat hem met dwaallichtjes van kwasi-modernisme, cynisme en andere eigenlijk typisch-burgerlijke eigenschappen afhoudt van de weg, die hij vroeger in is geslagen: die van het dichterschap, dat zich heeft bevrijd van woord- en begripsgegoochel en het onbegrensde veld der werkelijkheid en haar contrasten ontdekt.

Hier werden besproken:

Geboorte; een lyrische cyclus; en andere gedichten door Ed. Hoornik. 's-Gravenhage, J. J. C. Boucher, 1938. Prijs f 0.90.

Drie op één perron; verzen van Gerard den Brabander; Jac. van Hattum; Ed. Hoornik. — Maastricht, A. A. M. Stols, 1938. Prijs f 1.—.

HET NEDERLANDSE MUZIEKLEVEN¹⁾

A. LEUVENS

De waarde van het muziekleven in een land wordt in de eerste plaats bepaald door hen, die muziek scheppen, die haar vormen uit de stilte: de componisten. In de tweede plaats: 1e door hen die de muziek uitvoeren (zonder zelf nieuwe waarden aan de muziek toe te voegen), 2e door hen die naar de muziek luisteren (het „publiek”) en 3e door het muziek-onderwijs op de scholen. Deze laatstgenoemde factor staat in nauw verband met wat Dresden in zijn hieronder genoemde boekje noemt „de muziek als element der algemene cultuur”. Het spreekt vanzelf, dat de genoemde factoren in wisselwerking tot elkander staan, en dat het geheel van op elkaar inwerkende factoren, dat wij dus het „muziekleven” kunnen noemen, weer in verband gezien moet worden met factoren van maatschappelijke aard. Met deze nadere bepaling van het begrip „muziekleven” zitten we al dadelijk midden in de moeilijkheden. Laten we om de zaak niet ingewikkelder te maken dan zij toch al is, bij Nederland blijven, en om te beginnen, nagaan, of in Nederland de muziek inderdaad een element is der algemene cultuur.

In grote lijnen kan het antwoord niet moeilijk zijn: Nederland is een kapitalistisch land. De cultuur in zulk een land is nooit algemeen. Het is mogelijk, zelfs waarschijnlijk, dat Dresden hier bedoelt „cultuur-in-'t-algemeen”. Iedere burgerlijke intellectueel, ook indien hij toevallig onmuzikaal is en onverschillig staat tegenover de muziek, zal natuurlijk volmondig erkennen, dat Kunst en dus muziek een element is van die „cultuur in 't algemeen”. Maar zelfs zó opgevat, is de muziek in Nederland nog altijd niet in die mate „element der algemene cultuur” gelijk dat in andere kapitalistische landen als Frankrijk of in Duitsland (natuurlijk vóór het nazi-regime) het geval was. Een belangrijke oorzaak hiervan is de „positieve christelijkheid” — al dan niet officieel door een regering vertegenwoordigd — welke in de Lage Landen bij de Zee tegenover de kunst altijd een negatief standpunt innam en inneemt, zoals zij ook zo vaak tegenover de humaniteit een negatief standpunt inneemt.

Belangrijker is voor ons echter om dus met nadruk vast te stellen, dat in het kapitalistische stelsel cultuur nooit algemeen is, ook kunst niet, en dat dus alle uitspraken waarin de uitingen van bepaalde beeldende kunstenaars, schrijvers en componisten in verband wor-

---

¹⁾ Het is, in verband met dit onderwerp, onvermijdelijk dat men hier en daar, ook zonder te citeren, opmerkingen maakt of conclusies trekt, die (ongeveer) gelijkluidend voorkomen in „Het Muziekleven in Nederland sinds 1880” door Sem Dresden (Elsevier's Algemene Bibliotheek) of in „Moderne Nederlandse Componisten” door Paul F. Sanders (uitg. J. Philip Kruseman). Deze boeken zijn onontbeerlijk voor ieder, die zich in 't bijzonder interesseert voor de voornaamste factor van het Nederlandse muziekleven: de componisten, al komt het voor, dat wij het met de zienswijze der schrijvers niet overal eens zijn.

den gebracht met het beeldend of litterair vermogen en met de muzikaliteit van „het volk” afgewezen moeten worden als bewuste verdraaiing der feiten, of als naïeve onwtendheid. Tussen „het” Nederlandse volk en „de” kunst bestaat geen enkel verband. Dit verband bestaat slechts (en dan nog maar gedeeltelijk) tussen een kleine bevolkingsgroep en bepaalde kunstenaars. Om het even of sommige hyper-individualistische kunstenaars deze toestand juist bijzonder gelukkig vinden, of andere, minder individualistische kunstenaars hem betreuren, in ieder geval zal geen denkend mens dit individualisme als oorzaak zien, maar als gevolg. In de burgerlijke maatschappij immers, wier economische basis gevormd wordt door het allesbeheersende winst-principe en (in het beste geval) door de „vrije” concurrentie, algemener gezegd: door een uiterst gecompliceerd systeem van elkander tegenwerkende krachten —, is een deels de scheppende kunstenaar volkomen op zichzelf aangewezen, daar hij als kunstenaar buiten elk maatschappelijk verband is geplaatst, is echter anderdeels zijn product: het kunstwerk volkomen handelswaar geworden, en geeft in de handel van kunstwerken (ik spreek hier dus ook over muziek) het winstprincipe altijd de doorslag. Wanneer ge nu zo iets in sommige intellectuelen- en kunstenaarskringen vertelt, zal men misschien minachtend de schouders ophalen dat gij het waagt het „zuiver geestelijke” zo in verband te brengen met het „laag-bij-de-grondse” als handel en politiek etc., en menig aanhanger van een of andere idealistische filosofie zal U weten te vertellen, dat deze zienswijze „plat-materialistisch” is en onjuist, daar het ideële integendeel dikwijls (bedoeld wordt: een héél enkele maal) wél de overwinning behaalt, en dan veelal juist ten koste van grote . . . „offers”! In dit woord „offers”, dat men haast dagelijks in de couranten kan lezen, ligt de gehele tegenstrijdigheid besloten; 1e Het cultuur-element „Kunst” is in de kapitalistische maatschappijvorm niet organisch opgenomen, daar de klasse die de cultuur „bezit” en bepaalt, van de kunst slechts aesthetisch genot eist volgens individuele willekeurige normen, en in dit verlangen wordt tegemoet gekomen door scheppende kunstenaars, die zelf weer scheppen volgens individuele, willekeurige normen. — 2e. De kunstenaars nu (in de muziek- en toneelkunst zowel scheppende als uitvoerende kunstenaars) „moeten ook leven”, en wel bij de gratie der bezittende klasse (veelal door bemiddeling der agenten dier klasse: impresario’s en kunsthandelaren: zuivere winstondernemers). — 3e De bourgeoisie echter kan, naar wij zagen, tegenover „de” kunst onmogelijk een eensgezind standpunt innemen, maar valt uiteen in een groot aantal groepen, zoals de kunst zelf geen eenheid is, maar een samenstel van een onnoemelijk aantal opvattingen, stijlen, doelstellingen etc. — 4e. Het bedrag dat door een bepaalde groep der bourgeoisie voor een bepaalde kunst-instelling of kunstenaar kan worden opgebracht is dus verhoudingsgewijs zeer gering. Bovendien moet die kunst-instelling of die kunstenaar weer concurreren met honderden andere kunst-instellingen en kunstenaars, die weer door andere groepen der bourgeoisie worden gewaardeerd en betaald.

Deze concurrentiestrijd zelf slokt op zijn beurt grote bedragen op aan administratie, reclame-campagnes etc. — 5e. De grote bedragen, die door sommige groot-kapitalisten uit zuiver ideële oogmerken ¹⁾ aan een bepaalde kunstenaar of kunst-instelling werden en worden geschonken, komen toch alleen die n kunstenaar of die kunstinstelling ten goede, niet aan „de” kunst of aan „het” Nederlandse volk. Het werkelijke Maecenas-schap (en dit woordt is alleen geldig wanneer er sprake is van financiële steun op grote schaal aan kunstenaars, wier producten of werkzaamheid niet of nóg niet op kapitalistische wijze verhandelbaar zijn) — het werkelijke Maecenas-schap dient dus weer uitsluitend een groepsbelang der bourgeoisie. — 6e. Hoewel het cultuur-element Kunst in de kapitalistische maatschappijvorm niet organisch opgenomen kan zijn, is kunst als element van cultuur natuurlijk wel een voorwerp van staatsbemoeiing. Edoch, het is een uitgemaakte zaak, dat geld in kunst uitgezet, nooit rente oplevert, maar hoogstens als geestelijke waarde „teruggegeven” wordt. Dit „teruggegeven” zet ik tussen aanhalingstekens, daar het werkwoord teruggeven hier nauwelijks reële betekenis heeft; ten eerste kan de uiteindelijke, geestelijke waarde van een kunstwerk nooit uitgedrukt worden in klinkende munt; ten tweede kunnen deze geestelijke waarden slechts door een zéér klein gedeelte van „het” volk als een realiteit worden ondergaan.

Terwille van het culturele peil dezer kleine minderheid nu, en het daarvan uitgaande culturele prestige naar buiten, moet en wil „de staat” de kunst en het kunstleven natuurlijk finantieel steunen. Aangezien echter enerzijds de door de Kunst vertegenwoordigde waarden onder de huidige productieverhoudingen, in een op klasse- en andere tegenstellingen gebaseerde samenleving, op geen enkele wijze hun uitdrukking kunnen vinden in maatschappelijke vorm (het grootste deel der cultuur is „luxe” in het kapitalistische huishouden), aangezien anderzijds tot instandhouding van dit huishouden ontzaglijke hoeveelheden energie en geld verspild worden aan concurrentie-oorlogen, bewapeningswedloop, handelspolitiek (altijd ten nadele van de derde partij) etc. etc. —, spreekt het vanzelf, dat er voor de luxe bij uitstek: Kunst, zéér weinig geld overschiet. De financiering van het kunstleven is voor een belangrijk deel een zaak van liefdadigheid, regeringsliefdadigheid of particuliere liefdadigheid. Het product van de scheppende kunstenaar werd vervormd tot wat het in wezen niet zijn kan: handelswaar. En wel handelswaar waarvan de (geld)waarde uitsluitend wordt bepaald door wat een bepaalde groep der bourgeoisie — al dan niet door bemiddeling van „tussenhandelaars” — er voor wenst te geven. Niet het voortreffelijk

¹⁾ Kunstinstituten als De Wagnervereniging, Het Concertgebouw-orkest, het Residentie-orkest zouden niet bestaan zonder de finantiële steun van enkele kunstminnende groot-kapitalisten, die werkelijk uit ideële oogmerken zeer grote sommen ter beschikking stelden. Iets geheel anders is het „beleggen van kapitaal” in oude schilderijen. Hierbij spelen zuiver commerciële bedoelingen natuurlijk een grote rol, zelfs al komen in sommige gevallen die schilderijen later „de gemeenschap” ten goede.

vakmanschap van den schilder of componist, niet de technische volmaaktheid van dit of dat kunstwerk, niet de rijkheid aan ideeën of de „diepte” of de evenwichtigheid van het kunstwerk bepalen de eventueel hoge geldwaarde ervan. Slechts wanneer deze waarden na geruimen tijd door de gehele bourgeoisie worden erkend, en het afzetgebied voor dat bepaalde kunstwerk dus zo groot wordt als in deze maatschappij mogelijk is, kan de prijs tot in het absurde worden „opgevoerd”. Aan de andere kant kan een vandaag ontstaan kunstwerk, dat beantwoordt aan individuele normen, welke door een kleine groep mensen worden aanvaard —, volkomen waardeloos zijn als handelsobject. Totdat na verloop van zekeren tijd de bourgeoisie-alsgeheel zulk een kunstwerk gaat aanvaarden, juist om het individualisme, dat zij nu als historische curiositeit kan gaan zien. En het bedoelde kunstwerk wordt „goudmijn” of „kasstuk”, maar zelden voor den maker, die het werk dan meestal reeds kwijt is, of de rechten tot uitvoering geheel of gedeeltelijk heeft verkocht. Maar waar zijn wij hiermede aangeland? Bij zuiver commerciële ondernemingen als kunst-handelaars, impresario's, uitgeverijen. Deze ondernemingen houden slechts zijdelings verband met het kunstleven. En hier gaat het om: waar is de plaats van een kunstenaar in de maatschappij, voordat hij zijn in wezen niet verzilverbare product aan een winstonderneming verkopen kan? Antwoord: nergens. Waar leeft hij dan van? Antwoord: zo mogelijk van een dagtaak die met kunst niets te maken heeft („ga maar wat anders doen”, is het gangbaar parool), van lessen, van een kapitaaltje (dit stelt het probleem slechts uit tot het kapitaaltje op is), van liefdadigheid: (een rijksopdrachtje, een gemeenteopdrachtje, een particulier opdrachtje, helemaal geen opdrachtje), van de steun. Wat is de functie van het kunstwerk in dit maatschappelijk bestel, ook wanneer de maker tot die enkelingen behoort die zonder steun-van-buiten-af in relatie kunnen treden met genoemde commerciële ondernemingen? Antwoord: geen enkele; het dient om bepaalde groepen der bourgeoisie, of de gehele bourgeoisie (d.w.z. werkelijke liefhebbers + meelopers, snobs etc.) aesthetisch genot te verschaffen in huiskamer, museum of concertzaal.

Wij zullen ons nu verder tot het Nederlandse muziekleven bepalen, en wel voornamelijk tot de belangrijkste factoren daarvan: de heden-daagse Nederlandse componisten en de verhouding van publiek tot componisten, waarbij dan tevens de muzikale uitvoeringspractijk ter sprake komt. Over de zeer belangrijke factor: het muziekonderwijs op de scholen, kan hier helaas niet uitvoerig gesproken worden; het is een onderwerp op zich zelf. Des te ingewikkelder, daar 't in nauw verband staat met het onderwijs in het algemeen. Het spreekt van zelf, dat wij ook hier weer niet van onderwijs aan „het” Nederlandse volk kunnen spreken, daar dit onderwijs voor de bezitloze klasse ontstellend onvoldoende is, en het dus geen verwondering kan baren, dat er geen sprake kan zijn van algemeen muziekonderwijs in iets ruimere zin, van begrip kweken voor die maatschappelijke luxe.

Waarom ook? Zelfs op de scholen der bourgeoisie is kunst immers luxe? Zelfs daar schieten er nauwelijks enige uurtjes per jaar over voor dit soort „geestelijke waarden”, die in de maatschappij immers toch niet organisch opgenomen kunnen zijn? Het spreekt echter vanzelf, dat de vooraanstaande scheppende en uitvoerende musici met deze toestand geen vrede nemen, en het is een feit, dat er, vooral den laatsten tijd, een groeiende belangstelling voor deze problemen valt waar te nemen. In 1927 werd onder voorzitterschap van Sem Dresden de Vereniging tot Muzikale Ontwikkeling der Schooljeugd opgericht, die tot doel heeft om het muziekonderwijs op de scholen te reorganiseren. Interessant zijn de resultaten van samenwerking tussen psychologie en musicologie, die van belang zijn voor het ontleden en bevorderen van verschillende soorten van „muzikale aanleg” bij kinderen van verschillende leeftijden. Het zou ons echter te ver voeren thans op dit alles in te gaan.

(Wordt vervolgd)

DE LEGE DAG

ROBERT STEEN

Ik ben vanochtend wakker geworden met het besef van een leegte. Dat is vreemd voor wie van werken houdt zoals ik. Het is een beklemmend en angstwekkend gevoel, dat de tijd een holte geworden is, die gevuld wil worden, een monster, dat gapende plotseling gestorven is en je nu tegengrijnst met een open muil, een niets, een Oceaan zonder land, een tijdvat zonder bodem, waarin je nutteloos kleine daden werpt, een ongrijpbare, onzichtbare werkelijkheid, waarin een voetstap een klok, die slaat, een woord, dat je spreekt, geen sporen achterlaten.

Daar heb ik vroeger nooit zo over nagedacht. Vroeger was mij de tijd een bezit, waarmee ik woekerde, dat ik gierig verdedigde en waarvan ik zorgvuldig afgemeten stukken verkocht. Vroeger was de tijd een lange, langzaam aflopende band met wisselende kleuren en regelmatig terugkerende patronen. Vroeger was er beweging in de tijd, kleur op de tijd, vroeger was de tijd een sportieve tegenstander, die de wedloop nu eens won en dan weer verloor.

Nu is de tijd grauw en de werkloze vrijheid is een versteende geeuw. Ik ben met mijn handen onder mijn hoofd blijven liggen en heb door het raam naar de lucht gekeken, mij afvragende, wat er gebeuren zou, als ik vandaag niet opstond. Er zou niets gebeuren! Dat is juist zo wonderlijk. Ik had kunnen blijven liggen, vandaag, morgen, de hele week, de hele maand en er zou niets gebeuren, niets veranderen, niets stilstaan, niets stokken, ik drijf in een zee van tijd, ik zweef in een luchtledig van tijd, ik ben een tijd-millionair.

Enige tijd geleden stierf een kennis van mij en ik hoefde niemand te vragen, of ik naar de begrafenis mocht. Niemand! Ik kon gaan, heel gewoon, vanzelfsprekend, want het bijwonen van begrafenissen kost geen geld. Alleen tijd. -Ik ben toen na afloop der plechtigheid bij het graf blijven staan, uit protest, dat het afgelopen was. Moet ik er mij aan storen, dat de armzaligen onder de tijdbezitters steeds zo weinig mogelijk geven en hun schamel bezit in schrielse stukjes breken? Maar ik, ik kon blijven staan, zolang ik wilde, want of ik nu daar stond of ergens anders stond, wat deed het ter zake? Ik had natuurlijk ook kunnen lopen, maar van te veel lopen slijten de schoenen. Ook had ik in het park op een bank kunnen gaan zitten, maar het was koud.

Ik ben vanochtend toch maar opgestaan en heb mij aangekleed, langzaam, héél langzaam, zodat het een kleine overwinning op het geeuwende monster werd. Hebt U wel eens geprobeerd, hoe langzaam U zich kunt aankleden?

De straten waren druk van mensen, die hun tijd verkochten. Maar is de tijd dan niet een eeuwigheid voor elk? Waarom kunnen zij dan brokken van die eeuwigheid verkopen en ik niet? Bestaan er tijdsqualiteiten en hebben zij betere waar dan ik?

Ik had de tijd! Dat was vroeger weelde, dat is nu armoede. Vreemd, dat overvloed leegte kan zijn.

Ik volgde een man, die met een leren portefeuille onder de arm haastig de straat afliep. Ik had natuurlijk ook een ander kunnen volgen, maar deze man viel mij op, omdat hij zo dribbelig liep en herhaaldelijk op zijn horloge keek. Hij bezat dezelfde eeuwigheid als ik, maar hij had minder tijd.

Ik haalde hem in en hield hem staande.

— Ik heb tijd te koop, zei ik. — Goede beste tijd van de gangbare soort. U kunt ze goedkoop van me krijgen, dan hoeft U zich minder te haasten.

Hij keek me ontzet aan en monsterde daarna mijn kleren. Ik zag, dat hij liefst met een grauw en een vloek doorgelopen was, maar dat hij niet durfde, omdat ik groter was dan hij en vlak voor hem stond. Zijn zenuwachtige ogen keken angstig langs mij heen, terwijl hij met wriemelende duim en wijsvinger in zijn vestzak zocht.

— Hier! Hij gaf mij een kwartje. — Ik heb geen tijd.

Ik liet hem gaan en keek naar het kwartje, dat hij mij voor enkele seconden oponthoud gegeven had. Ik vroeg mij af, hoe hoog tijd genoteerd zou staan, als ze aan de beurs verhandeld werd. Ik liep naar het station en keek naar de verspringende minutenwijzer der elektrische klok. Wat dwaas is het, de tijd te zien springen.

Er waren mannen, die renden om een trein nog te halen, als vertrokken er niet elke dag meerdere treinen in alle richtingen.

— Ze hebben haast, zei een man die naast mij stond en toen ik geen antwoord gaf, verklaarde hij — ik ben werkloos. Ik heb een vrouw en drie kinderen en we vormen nummers op een lijst, nummers, die eten moeten.

Dat was zijn wijsheid, maar wat gaan mij vrouwen en kinderen aan.

— Ga mee een borrel drinken, zei de man.

— Hoe lang duurt een borrel? vroeg ik.

Hij haalde de schouders op en slenterde weg.

Ik liep door de straten en telde mijn voetstappen. Daar zijn straten van honderd passen en daar zijn straten van vijfhonderd passen en zelfs meer. Dat ik daar vroeger nooit op gelet heb!

Vijf straten mat ik op deze manier, toen sloeg een klok. Ik lachte, omdat ik de tijd verschalkt had door stappen te tellen in plaats van minuten, door ruimte te meten in plaats van tijd.

Ik ging eten en kauwde langzaam; op een klok mat ik, hoe lang ik op elke hap kauwde, hoe groot het verschil was tussen wit brood en bruin brood, tussen korsten en zacht brood, tussen happen met een slok thee en happen zonder slok thee. Ik schonk mijn kopje vol en wachtte met mijn horloge in de hand, totdat het koud geworden was. Het duurde ettelijke minuten en ik dronk tevreden de koude thee.

s Middags ging ik naar de leeszaal en las de kranten. Ver en onwerkelijk is alles, wat geschiedt, want het geschiedt in de tijd en ik sta buiten de tijd. Ik ben een tijd-millionair en glimlach om de luidruchtige opschudding over wat nietige tijdstukjes.

Dat alles zal eens afgelopen zijn en ik zal dan nog door de tijd lopen als door een leegte, waarin geen sporen staan.

Ik verliet het gebouw en bleef voor de ingang staan kijken naar de bewegingen der mensen. Ik voelde verachting, want ik ben een tijd-aristocraat en veracht in mijn rijkdom het klein-burgerlijke gesjacher met wat ik in overmaat bezit. Waarom wensen zij allen geen tijd te verliezen, als elk verlies een zegen is?

Twee volle uren scheidden mij nog van het avondeten. Ik liep weer door de straten en trachtte nu de namen der winkeliers uit het hoofd te leren. Aan het einde van de straat bleef ik dan staan en herhaalde de namen, die ik nog wist, mij ergerende over het geringe aantal en over de onnauwkeurigheid van mijn geheugen. Ik liep weer terug en bekeek alle lichtbakken en reclameplaten met zo grote aandacht, dat ik vergat op de namen te letten en plotseling belang ging stellen in kleur, vorm en uitvoering.

Het is verrassend, hoe weinig variatie er is in kleur en lettertype. Ik begon de lichtbakken te verdelen in rijke en arme, schreeuwende en fijn lonkende, hoogmoedige en nederige. Het gevoel er voor krijg je zo maar niet opeens, daar moet je lang voor door winkelstraten lopen met opgeheven gezicht, nu en dan staan blijvende, als een lichtbak te individueel is om zo maar dadelijk plaats in een categorie te vinden.

Na het eten bleef ik in mijn kamer zitten om mijn zolen te sparen. Ik stak een pijp op en blies kringetjes, waar ik mijn wijsvinger in stak. Dat lukt lang niet altijd. Ik telde ook de auto's, die langs reden, zoveel van links en zoveel van rechts. Ik keek naar de schaduwen tegen de gordijnen aan de andere kant van de straat en trachtte te raden, wat die mensen deden. Ik tuurde in de donkere straat, waar hier en daar een lantaarn wat licht op glimmende stenen wierp en volgde de weinige mensen met mijn ogen, mij verwonderende, waarom juist deze mensen door deze straat liepen. Ik sloot een wedenschap met mijzelf af, of de gangklok dan wel de torenklok het eerst zou slaan.

Nu is de dag afgelopen en ik vraag mij af, wat ik morgen doen moet met mijn overvloed aan tijd, die ik zou willen verspillen en verbrassen, verdelen en met volle handen wegschenken, maar waarvan zelfs zij niets hebben willen, die er te weinig van bezitten.

SCHOLING EN ONTWIKKELING

J. POSTMA

De laatste jaren heeft de Communistische Partij meer aandacht kunnen schenken aan de scholing van kader en leden. Het is nuttig de ervaring hierbij opgedaan te bespreken en er de nodige lessen uit te trekken.

Het scholingswerk heeft zich in hoofdzaak nog beperkt tot politieke scholing, d.w.z. in cursussen voor leden en kader is de politiek van de partij uiteengezet en het waarom ervan toegelicht. Dit geschiedde in avondcursussen, in week-eind-cursussen, waar een serie onderwerpen behandeld werd en bovendien vonden een aantal centrale cursussen plaats, waar het kader enige weken in de gelegenheid was, wat uitvoeriger de grondslag van de partijpolitiek te bestuderen, en waar bovendien heel in het kort enige theoretische vraagstukken werden ingeleid.

De meest op de voorgrond tredende ervaring was wel deze, dat de scholing hoogst noodzakelijk was, want dat er een ernstige achterstand is bij de ontwikkeling van het kader.

Om het meest voor de hand liggende maar te nemen. Bij leidende Districts-functionarissen en in nog grotere mate bij Afdelingsfunctionarissen, treft men kameraden aan, die de grote rede van Dimitroff op het zevende Wereldcongres van de Comm. Internationale — Aug. 1935 — niet hebben gelezen, laat staan bestudeerd. Het is duidelijk, dat dit van nadelige invloed is op het politieke werk van deze kameraden en op de leden van hun Afdeling of District. Dit is wel te verklaren uit het feit, dat het kader jong en de rede van Dimitroff alweer drie jaar oud is, maar een verontschuldiging is het niet, want deze rede van Dimitroff is in grote getale verspreid, voortdurend wordt er naar verwezen in artikelen en redevoeringen en het is een document van grote actuele betekenis, dat nog steeds geraadpleegd dient te worden. Daarom is deze redevoering ook opgenomen in het laatst verschenen boek van Dimitroff: „Dimitroff, zijn leven en werk”.

Moeilijk te lezen is deze lezing niet, zodat de enige verklaring is: onderschatting van de betekenis van studie en scholing.

In de genoemde rede herinnerde Dimitroff aan de woorden van Stalin: de theorie schenkt aan de practici kracht tot oriëntering — duidelijkheid van perspectief, zekerheid bij het werk, — geloof in de overwinning van onze zaak.

Deze woorden bevatten een grote wijsheid en tegelijk een ernstige waarschuwing, want, indien deze woorden juist zijn, en niemand zal er aan twifelen, dan is het ook juist, dat het ontbreken van theoretische kennis de practici verhindert, zich te oriënteren, dat de duidelijkheid van perspectief en de zekerheid bij het werk hun ontbreken en dat hun geloof in de overwinning niet onwrikbaar is. Kennis is macht, zegt het spreekwoord, maar dan is gebrek aan kennis zwakte. Dit wordt wel eens vergeten. Vele actieve kameraden menen

dat voor hen scholing niet nodig is, zij zullen het w e r k wel doen en ze doen het trouw en met toewijding. Zij zijn mensen van de daad en op de daad komt het toch maar aan, zeggen zij. Juist aan het adres van zulke kameraden zeide Dimitroff, op het zevende Wereld-Congres:

„Wij kommunisten zijn mensen van de daad. Wij zijn voor de taak geplaatst van de praktische strijd tegen het offensief van het kapitaal, — tegen het fascisme en het gevaar van de imperialistische oorlog — en van de strijd voor de omverwerping van het kapitalisme. Juist deze p r a c t i s c h e taak plaatst de kommunistische kaders voor de eis, dat zij zich tot elke prijs met de revolutionaire theorie uitrusten; want zoals Stalin, deze grote meester van de revolutionaire strijd, ons leert: de theorie schenkt aan de praktici kracht tot oriëntering, — duidelijkheid van perspectief, zekerheid bij het werk, — geloof in de overwinning van onze zaak”.

(Dimitroff, zijn leven en werk. Blz. 232 — 3).

Wij zeiden niets te veel, toen we schreven, dat Dimitroff deze woorden juist richtte aan het adres van die kameraden, die aan de praktijk genoeg menen te hebben. Deze woorden gelden in het bijzonder voor hen die functies bekleden, waardoor ze voortdurend onder burgerlijke of reformistische beïnvloeding staan.

We willen een voorbeeld noemen, Een kameraad, die een kleine functie bekleedt in de Moderne Vakbeweging, daar actief is, premies ontvangt voor het winnen van nieuwe leden, cursussen volgde, — kortom zijn plicht doet als lid van de Moderne Vakbeweging, en daardoor ook regelmatig onder reformistische beïnvloeding staat. Na afloop van een cursus, waarbij ook de Diktatuur van het Proletariaat behandeld werd, erkende deze kameraad zichtbaar opgelucht, dat hij nu eerst een juist inzicht gekregen had met betrekking tot dit vraagstuk en nu in staat zou zijn om de reformistische praatjes over „Diktatuur is diktatuur” en „fascisme en bolsjewisme is hetzelfde”, te weerleggen.

Zo zijn er ongetwijfeld nog velen, die onder voortdurende druk staan van burgerlijke en reformistische invloed, en er niet tegen gewapend zijn met de Marxistisch-Leninistische theorie. Zij zijn het, die scholing het meest nodig hebben!

De voornaamste les is dus deze, dat scholing hoogst nodig is en versterkt en uitgebreid moet worden. Minstens het kader moet de politiek van de partij leren beheersen en zich de theoretische grondslag ervan eigen maken. Dit is voorwaarde om deze politiek met succes uit te voeren. De verkeerde opvatting, dat het praktische werk geen scholing vereist moet krachtig teruggewezen worden. Zowel kader als leden moeten in staat zijn zich zelfstandig te oriënteren, de politiek zelfstandig in plaatselijke, bedrijfs- of organisatieverhoudingen toe te passen en daar initiatief te nemen. Zij moeten in staat zijn mee te helpen bij de vaststelling van de politiek en bij de contrôle op de naleving daarvan.

We moeten de politieke en theoretische scholing echter ook nog

van een andere zijde zien. Het is niet alleen een vraagstuk voor de Communistische Partij, maar voor de gehele Nederlandse arbeidersbeweging en de arbeidersklasse.

Het is in Nederland alleen de Communistische Partij die het Marxisme, voortgezet en uitgebreid door het Leninisme, aan de arbeidersklasse brengt. De S.D.A.P. heeft het Marxisme reeds lang afgewezen, voor de S.D.A.P. is het Marxisme hoogstens nog historie, geldende voor een tijd toen het kapitalisme, de toestand van de arbeidersklasse, de democratische en sociale rechten van de arbeidersklasse, en de staat „anders” waren. De Marxistische wereld- en maatschappij beschouwing is geen leidraad voor de politiek van de sociaal-democratie. Daardoor is deze politiek zoo machteloos en zo in strijd met de belangen van de arbeidersklasse en met de belangen van het Nederlandse volk. Alleen met het Marxisme als richtsnoer, is de arbeidersklasse in staat haar belangen te behartigen en door te zetten en de belangen van de arbeidersklasse vallen samen met de belangen van de grote massa der boeren en van de brede massa van het Nederlandse volk. Dit richtsnoer is door de S.D.A.P. losgelaten, daardoor is zij niet in staat tot een krachtige, zelfstandige politiek van de arbeidersklasse tegenover het fascistische gevaar en tegenover de reactionaire politiek van de regering-Colijn. Ongetwijfeld zijn er vele jongeren in de S.D.A.P. en het N.V.V., die dit alles met lede ogen aanzien en die het graag zouden willen veranderen. Met jongeren bedoel ik niet de „jongeren” die op de Universiteiten zijn geschoold, en met titels en graden beladen bezit nemen van de verschillende posten in de Moderne Arbeidersbeweging, zonder deze beweging grondig te kennen of met haar samengegroeid te zijn, en evenmin bedoel ik met de jongeren de types van het soort Suurhof, die zich verdienstelijk maakt, met het verzamelen van uit hun verband gerukte, verdraaide citaten tegen de communisten, tegen de eenheid van de arbeidersklasse en tegen de Sowjet-Unie. Neen, de jongeren die ik bedoel, zijn die kameraden in de Moderne Arbeidersbeweging, die met ergernis en schaamte vervuld zijn, omdat hun machtige beweging tot geen krachtige zelfstandige actie komt, omdat hun Internationale uiteenvalt, en hun partij geen duidelijk antwoord weet te geven op de brandende vragen van deze tijd, die met wrevel vervuld zijn, omdat ethisch-reformistische dominé's beslag leggen op hun geestelijk leven en hun leiders zich overgeven aan een zinloze en karakterloze oranje-verheerlijking, zoals weer het geval was in de nieuwjaars-wens van de Vara. Deze kameraden zijn echter niet instaat daarin verandering te brengen, omdat zij niet gewapend zijn met de Marxistische theorie en de Leninistische voortzetting daarvan voor de periode van het imperialisme.

Wij moeten de Marxistische theorie brengen aan de Nederlandse arbeidersbeweging en aan de velen, die een uitweg zoeken uit de machteloze positie waarin de S.D.A.P. en het reformisme de Nederlandse arbeidersbeweging hebben gebracht. Ook uit dit gezichtspunt is het noodzakelijk, dat wij onze politieke en theoretische scho-

ling versterken en de Marxistisch-Leninistische theorie op ruimer schaal verbreiden.

Bij de bespreking van dit vraagstuk stuit men steeds op dezelfde bezwaren bij de functionarissen — bezwaren, die hierop neerkomen, dat men geen tijd heeft voor studie, dat het materiaal te moeilijk is, dat men geen gelegenheid heeft om rustig te lezen en geen geld om boeken te kopen.

Deze bezwaren zijn natuurlijk voor de één meer en voor de ander minder aanwezig, maar deze bezwaren moeten overwonnen worden en kunnen overwonnen worden. Men moet daarbij dan maar eens denken aan de pioniers van de arbeidersbeweging, aan Louis de Visser bijv. Toen waren de bezwaren heel wat groter en talrijker. Veel slechter onderwijs, langer werktijd, slechter woningtoestanden, veel en veel minder materiaal, slechter en duurder materiaal, enz. En denk dan aan het werk van de bolsjewiki in het tsaristische Rusland!

Neen, deze bezwaren moeten overwonnen worden. En wat de moeilijkheid van het materiaal betreft, ook dit is reeds veel verbeterd. Inderdaad is het lezen niet altijd even makkelijk, maar niets gaat van zelf, men moet doorzetten en volhouden en vragen aan betergeschoolde kameraden. Wij zijn tegenover de arbeidersklasse verplicht ons deze moeite te getroosten en de bezwaren te overwinnené Want ook dit is een les bij het scholingswerk opgedaan; tenslotte moeten de kameraden zelf door ernstige, volhardende zelfstudie, door lezen en herlezen zich de kennis veroveren. Cursussen en artikels kunnen hierbij slechts een hulpmiddel en een inleiding zijn. Het scholingswerk moet er dan ook op gericht zijn de zelfstudie te bevorderen en te vergemakkelijken.

De laatste jaren is een schat van materiaal uitgegeven door uitgeverij „Pegasus”. We moeten ons echter eens de vraag stellen of dit materiaal in voldoende mate is gelezen en bestudeerd, door hen die het in de eerste plaats nodig hebben, door de Communistische Partij en van de arbeidersbeweging. Het antwoord werd reeds gegeven; dit materiaal werd onvoldoende gelezen en bestudeerd door hen die het 't meest nodig hebben.

De verschijning van het boek: „De Geschiedenis van de Communistische Partij der S. U. (b.)” moet dan ook aangegrepen worden om het scholingswerk te versterken, uit te breiden en op een hoger peil te brengen.

Dit boek moet niet alleen in grote massa verkocht, het moet goed gelezen en bestudeerd worden. Juist omdat het nog meer geeft dan de zo belangrijke geschiedenis van de Russische partij, o.a. ook een korte, duidelijke en bevattelijke uiteenzetting van de betekenis van het dialectisch en historisch materialisme, geeft dit boek op uitstekende wijze de mogelijkheid, om de Marxistisch-Leninistische theorie te bestuderen en is het een inleiding voor verdere studie van de werken van Marx, Engels, Lenin en Stalin.

Als dit nummer van Politiek en Cultuur uitkomt is het boek reeds

verschenen en heeft een Landelijke Studie-Conferentie over dit boek plaats gevonden.

Deze Landelijke Studie Conferentie, waar vertegenwoordigers van alle Districten en een aantal leidende functionarissen van Partij en krant aanwezig waren, moet de inleiding zijn voor een hele reeks Districts-Studie-Conferenties, waar de belangrijkste functionarissen van Afdelingen en Secties aan deelnemen. En deze Districts-Studie-Conferenties moeten op hun beurt gevolgd worden door Leden-bijeenkomsten waar de inhoud van het boek besproken wordt.

Bovendien zal het goed zijn lezers-bijeenkomsten te houden of een aantal lezers tot de Leden-bijeenkomsten uit te nodigen. Al deze Conferenties en bijeenkomsten moeten er op gericht zijn de verkoop te verhogen, maar vooral ook de zelfstudie van het boek te bevorderen en te vergemakkelijken.

Verder verdient het aanbeveling om daar waar dit mogelijk is consultatie-avonden te beleggen, waar inlichtingen over het boek verstrekt worden.

De verschijning van het boek „De Geschiedenis der C. P. S. U. (b.)” geeft ons volop de gelegenheid om de politieke en theoretische scholing te versterken en te verbeteren. Hiertoe is ook een leidraad verschenen, waarin uiteengezet wordt hoe het boek het beste gelezen en bestudeerd kan worden. Deze leidraad is voor iedere koper gratis verkrijgbaar. Wij moeten deze gelegenheid aangrijpen om de Nederlandse arbeidersbeweging te wapenen met de Marxistisch-Leninistische theorie, opdat ze beter in staat zal zijn de belangen van het Nederlandse volk te behartigen en door te zetten tegenover de gevaren van fascisme en reactie.

KANKER

DR. LANKHOUT

(Vervolg)

Onder de factoren, die het optreden van kanker kunnen bevorderen, noemden we de temperatuur en bepaalde chemische stoffen. Nu heeft de onderzoeker Fiebigier ontdekt dat ook bepaalde levende organismen kanker kunnen veroorzaken, n.l. de *spiroptera neoplastica*. Dit is een klein organisme, dat voorkomt in het lichaam van bepaalde soorten kakkerlakken. Worden nu ratten gevoed met de spieren van kakkerlakken, die de *spiroptera neoplastica* in zich herbergen, dan ziet men dat zij na enige tijd duidelijke kankers ontwikkelen op de slijmvliezen van de mond, van de slokdarm en van de maag. De *spiroptera neoplastica*, die bij het verorberen van de kakkerlakken in de mond, de slokdarm en de maag van de ratten komen, dringt namelijk in de wand van deze organen binnen. Daar gekomen vermeerdert zij zich en geeft bij deze vermeerdering stoffen af, die het slijmvlies zodanig doen woekeren, dat kankerachtige gezwellen ontstaan in de wand van de genoemde organen. Deze kunstmatige kankers hebben weer dezelfde eigenschappen als alle kankers, die ontstaan zonder dat een bepaalde oorzaak bekend is. Wanneer cellen van deze kankers loslaten en in het bloed komen, worden zij door het lichaam verspreid en geven zij op andere plaatsen weer aanleiding tot het ontwikkelen van kankerweefsel.

We zullen thans de algemene factoren, die het ontstaan van kankers kunnen veroorzaken, laten rusten en even ingaan op de sociaal zeer belangrijke gevallen en het ontstaan van kankers tengevolge van bepaalde invloeden, die tijdens het uitoefenen van een beroep op de mens inwerken. Er zijn namelijk in de loop van de onderzoekingen over de kanker verschillende beroepen bekend geraakt, waarin veel meer kankers, en dan kankers van een bepaalde aard voorkwamen, dan bij de gemiddelde bevolking. Kanker dus als beroepsziekte. Het bekendst is wel de kanker bij arbeiders die veel met teer werken en bij briketarbeiders. We noemden bij de scheikundige factoren, die de kanker kunnen veroorzaken, reeds de teer. Chronische toediening van teer op de huid veroorzaakt kanker bij muizen, maar kan ook kanker bij mensen veroorzaken. De teer, die voortdurend met de huid in aanraking komt, het kolenstof, gemengd met pik, dat bij briketarbeiders met de huid in aanraking komt, geeft bij deze vormen van arbeid dan ook herhaaldelijk aanleiding tot het optreden van huidkankers. Een dergelijk soort kankers van de huid kan optreden bij schoorsteenvegers. Tegenwoordig heeft men niet meer als vroeger de kleine jongens, die door de schoorstenen heen kruipen en die dus steeds van onder tot boven onder het roet zitten, maar toch is bij onvoldoende beveiliging tegen het roet het optreden van huidkanker bij schoorsteenvegers ook nog mogelijk. Voor al de drie gevallen, voor de schoorsteenvegers zowel als voor briket- en teerarbeiders, is de beveiliging een eerste vereiste. Beveiliging aan de ene kant door behoorlijke hygiënische maatregelen, die door de arbeiders zelf worden getroffen, maar aan de andere kant vooral ook beveiliging door voorkoming van de bevuilding met teer, pik, enz. Dit

kan door afzuiging van het briketstof in de fabrieken, door verbetering van de apparaten in de fabrieken. Daarnaast moet in dergelijke fabrieken en bedrijven direct de gelegenheid zijn, om zich na het werk volkomen te verschonen — douches, warme baden, etc. — en om afsluitende kleding te verkrijgen, die het pikstof enz. niet doorlaten.

Een andere vorm van kanker als beroepsziekte treedt bij de *Schneeberger mijnwerkers* op. In de mijnen van de Schneeberg komt aan arsenicum gebonden cobalt voor (cobalt is een bepaalde chemische stof). Deze verbinding van arsenicum met cobalt wordt met het stof, dat bij het loshakken ontsaat, in de longen ingeademd. Bij langdurige inademing, gedurende vele jaren, ziet men op den duur bij deze mijnwerkers longkanker optreden. In zeer groot aantal. Volgens de onderzoeker *Teutschländer* ging indertijd 75 % van de mijnwerkers in de Schneeberg aan longkanker te gronde. Het is duidelijk, dat in een dergelijk bedrijf wel zeer speciale voorzorgsmaatregelen moeten worden getroffen, opdat de arbeiders veilig kunnen werken. Hier zullen de gootste eisen moeten worden gesteld voor het aanbrengen van behoorlijke luchtversivingsapparaten, voor het verstrekken van gasmaskers e.d.m. Daar deze dingen „te duur” waren, is indertijd de Schneeberger mijn geheel gesloten.

Belangrijker — wat het aantal betreft — is de kanker, die op kan treden bij *anilinearbeiders* in de grote chemische industrieën. De aniline (een bepaalde kleurstof) kan zowel door de huid worden opgenomen als met de lucht naar binnen worden geademd als stof. Deze aniline wordt door het lichaam weer uitgescheiden met de urine. Dus zal de aniline het langst in aanraking zijn met de wand van de blaas. Zo ziet men dan bij anilinearbeiders kankers van de blaas in veel groter aantal, dan bij de gemiddelde bevolking. Ook deze kankers zijn als een beroepsziekte te beschouwen.

Deze vormen van kanker als beroepsziekte zijn natuurlijk alleen tegen te gaan door behoorlijke afweermaatregelen, waarvan boven reeds enkele werden genoemd. Daar echter ook deze bij de beste toepassing nog niet altijd voldoende zijn, heeft de reeds genoemde onderzoeker *Teutschländer* nog enkele andere eisen gesteld, om deze beroepsziekten tegen te gaan. Hij vond, dat 25 % van de arbeiders, die veel met pik werken (bijvoorbeeld dus de briketarbeiders) aan kanker sterven, als zij langer dan 5 jaar in hun beroep zijn. Volgens *Teutschländer* moet — en zeer terecht — dus de maximum duur van het werk in dergelijke bedrijven op 4—5 jaren worden gesteld. Bovendien zal men geen mensen aan mogen stellen boven de 40 jaren, omdat het bekend is, dat de kankers vooral op oudere leeftijd gemakkelijker tot ontwikkeling komen.

Een van de meest tragische vormen van kanker als beroepsziekte is de *kanker van de Röntgenologen*. De röntgenstralen, die in een bepaalde dosis de kankercellen kunnen vernietigen of in hun groei kunnen tegengaan, hebben namelijk ook de eigenschap, dat zij bij langdurige inwerking in kleine hoeveelheden kanker van de huid kunnen veroorzaken. Dit kon men natuurlijk niet direct weten. Eerst nadat de Röntgenstralen reeds jaren waren ingevoerd, zag men bij talrijke artsen en zusters, die veel met Röntgenstralen hadden gewerkt, kanker optreden. Velen zijn in het begin aan kanker gestorven, zo enkele jaren geleden nog de bekende Röntgenoloog *Holzknacht*. Bij deze arts waren reeds, om verdere groei van de kanker te voorkomen, verschillende amputaties verricht. Toch werkte hij nog steeds met Röntgenstralen door, totdat hij tenslotte één van de talrijke slachtoffers werd van deze — verder zo zegenrijke — uitvinding.

We zijn door het noemen van de Röntgenstralen al op het gebied van de

behandeling gekomen, al was het dan ook door het noemen van de Röntgenstralen als mogelijk oorzaak van kanker. Voor de behandeling van de kanker staan tegenwoordig vele wegen open, die geen van allen zeker zijn, maar die allen tot een genezing, of tot een jarenlang doen verdwijnen van de groei van de kanker kunnen leiden. In de eerste plaats heeft men de operatie. Bij de operatie tracht men om het kankerweefsel in zijn geheel te doen verdwijnen. Soms is dat in het begin en ook later nog wel, mogelijk. Vooral als men te maken heeft met een kanker, die verhoudingsgewijs weinig in het omliggende weefsel is ingegroeid. Men kan dan door operatie alle kankerweefselen verwijderen en in dat geval kan een volledige genezing optreden. Echter in lang niet alle gevallen heeft men deze gunstige verhoudingen. Het kan heel goed zijn, dat het kankerweefsel zo in de omliggende organen is ingegroeid, dat het niet in zijn geheel kan worden verwijderd. Maar toch kan dan het wegnemen van het grootste deel van het gezwel een belangrijke verbetering veroorzaken en het leven soms jaren lang behouden blijven. Maar op den duur zullen dergelijke kankerresten toch meestal weer verder gaan groeien en het leven bedreigen. Bovendien is er nog een tweede factor, die na een operatie ongelukkig voor den patiënt kan uitvallen. We zagen immers boven reeds, dat kleine delen van kankers kunnen loslaten en na vervoer met het bloed zich elders in het lichaam verder kunnen ontwikkelen. In het begin zal men dat nog niet kunnen merken, omdat de uitgezaaide kankers nog te klein zijn. Zo kan men dan in dit stadium de oorsprongskanker verwijderen, zelfs geheel verwijderen, en toch kan de patiënt enige tijd later sterven aan kanker, doordat de tijdens de operatie nog niet te ontdekken kankeruitzaaiingen enige tijd later uit gaan groeien in een mate, dat zij tot het einde kunnen voeren.

De operatie zal dus in vele gevallen kunnen helpen, doch niet steeds. In bepaalde gevallen zal men dan trachten, om de operatie te ondersteunen met Röntgen- en radiumbestraling. Men heeft namelijk gemerkt, dat deze soorten van stralen een remmende en zelfs een vernietigende invloed kunnen hebben op bepaalde vormen van kankers. Indien deze worden bestraald, ziet men herhaaldelijk, dat het gezwel in groei achteruitgaat, of zelfs geheel verdwijnt. Met deze behandeling alléén kan men soms een kanker tot verdwijnen brengen. Maar bovendien kan men geopereerde patiënten, waarbij nog enkele kleine resten van kanker aanwezig zijn, soms zeer goed helpen, door hen na de operatie nog eens te bestralen. Door de operatie zijn de resten van de kanker dan reeds in hun groei en ontwikkeling gestoord en zo heeft men in dat stadium soms veel nut van een nabestraling, die de laatste resten tot verdwijning kan brengen. Bovendien zijn deze bestralingen van groot belang bij die gevallen van kankers, waarbij de plaats van het gezwel voor operatie ongunstig is, of waarbij het gezwel voor operatie zelfs ontoegankelijk is.

Uit de vele behandelingsmethoden noemen we tenslotte nog de behandeling van oppervlakkige, vooral van huidkankers, met etsende stoffen. Etsende stoffen zijn bijvoorbeeld het zinkchlor, een scheikundige verbinding van zink met chloor, die de eigenschap heeft, om weefsel, waarmede het in aanraking komt, te vernietigen. Indien men een oppervlakkige huidkanker heeft, kan men soms zeer grote resultaten zien, door een zalf met zinkchlor op deze kankers te smeren. Zij kunnen dan soms geheel worden vernietigd. Deze behandeling voor oppervlakkige kankers is tegenwoordig echter grotendeels verlaten, omdat dergelijke chemische stoffen niet goed af te meten zijn in hun werking. Men gebruikt voor huidkankers tegenwoordig dan ook meer een bestraling of een behandeling met het electrisch gloeiende mes. Met het laatste worden de huid-

kankers gedeeltelijk uitgesneden, gedeeltelijk door de hoge temperatuur vernietigd.

Het is wel duidelijk, vooral uit de sterftestatistieken, die aan het begin van het eerste artikel over de kanker werden gegeven, dat al deze behandelingsmethoden niet in alle gevallen succes hebben. Maar zeker is het, dat met de huidige moderne hulpmiddelen van behandeling het zeer goed mogelijk is, om in een deel van de gevallen de verdere groei van kankers geheel tegen te gaan; dat in een ander deel van de gevallen de groei jaren lang met succes kan worden tegengegaan. En dat is reeds enorm veel gewonnen tegen vroeger, toen men tegenover de kanker eigenlijk geheel hulpeloos stond, afgezien van de enkele kruiden en huismiddelen, die voor „inwendig gebruik” werden gegeven. Men kan van de wetenschap niet alles verwachten, zeker niet verwachten, dat zij het leven tot in het oneindige rekt. Maar juist de toch voor vele mensen zo schrikbarende „kanker” laat ons zien, hoe het wetenschappelijke onderzoek in de loop van de laatste 50 jaren in staat is geweest, om reeds vele factoren te ontdekken, die een invloed hebben op het ontstaan van kanker en hoe dit onderzoek tevens in staat is geweest, om verschillende methoden uit te vinden, die in staat zijn om in vele gevallen de groei van kankers tegen te gaan, om zelfs in bepaalde gevallen de kanker voorgoed te doen verdwijnen.

boek-bespreking

„NOOD IN CHINA”

Brochure van het Comité voor Hulpverlening aan de burgerbevolking van China.

Wij ontvingen deze zo juist verschenen brochure, die we warm kunnen aanbevelen. Het Comité, waarvan Prof. Duyvendak voorzitter en Dr. van Blankenstein vice-voorzitter is, vertelt hierin, wat er reeds door het Comité is gedaan :

„Door de medewerking der dagbladen, door het rondzenden van circulaires, door avonden van Chinese en Oosterse Kunst, door plaatselijke kleine loterijen enz. heeft het ongeveer f 22.000.— bijeengebracht. Bovendien werd op verschillende wijzen onbaatzuchtige medewerking verleend, zodat het nuttig effect van het ingezamelde geld zeer veel groter heeft kunnen zijn dan de kapitaalswaarde, die het vertegenwoordigde.”

Zo werden grote partijen genees- en verbandmiddelen gratis door enige transportmaatschappijen vervoerd. Een hoeveelheid *vaccines* tegen cholera, typhus en paratyphus werd gezonden, voldoende voor 120.000 personen. „Onze zending vaccine bleek in omvang en effect gelijk te staan met ongeveer de helft van hetgeen een zo machtig lichaam als de Volkenbond met onvergelykelyk ruimere middelen voor hetzelfde gedeelte van China ter beschikking heeft kunnen stellen,” schrijft het Comité. In Augustus j.l. werden 700.000 tabletten *kinine* en in October nog eens 1 miljoen tabletten via de Bandoengse kininefabriek erheen gezonden.

Prof. Duyvendak schrijft over „Onze verantwoordelijkheid”. Uit dit belangwekkende artikel halen we het volgende aan :

„Vele veroveraars heeft China al zien komen. In de dertiende eeuw waren het de Mongolen, in de zeventiende de Mandsjoes, die te vuur en te zwaard alles verwoestten wat hun in de weg kwam. Maar hoe klein en onbeduidend waren de vernietigingsmiddelen, waarover de barbaren beschikten, vergeleken bij die, welke door de moderne „beschaving” in de hand van den veroveraar worden gelegd! Onderscheid tussen combattanten en burgerbevolking wordt niet gemaakt, evenmin als dat vroeger geschiedde. Meer dan 3300 luchtaanvallen werden ondernomen op ruim 300 steden. 30.000 mensen zijn daarbij omgekomen en meer dan 37.000 gewond. Gehele steden, honderden dorpen zijn in de as gelegd; in de bezette gebieden hebben gruwelen plaats gevonden, die met geen pen te beschrijven zijn. Honderdduizenden zijn op de vlucht gejaagd, van alles beroofd

Het is een wereld-tragedie van een adembeklemmende verschrikking, die zich voor onze ogen afspeelt. Zij betekent voor goed het einde van een oude Chinese beschaving. Zal een nieuwe Chinese beschaving uit deze puinhopen kunnen herrijzen? Niemand, die China kent, twijfelt aan de levenskracht van het Chinese volk. De moed, door de eenvoudigsten getoond in het aangezicht van het wreedste lijden, dwingt telkens weer de bewondering af van elken toeschouwer. Een nieuwe geest is vaardig geworden over het Chinese volk, een geest van eensgezind volhouden en doodsverachting. In het gemeenschappelyk gevaar is een Chinese natie geboren, die bereid is liever tot het uiterste te lijden dan den indringer in het land te laten.

De transformatie is verbazingwekkend. De Chinezen waren sedert eeuwen een

weinig krijgshaftig volk, bedreven in de handwerken des vredes. Hun filosofie leerde redelijkheid en zedelijkheid. De staat zelf was gebaseerd op het beginsel van bevordering van alles wat redelijk en zedelijk was. De soldaat genoot weinig aanzien. In het maatschappelijk leven gold de geleerde het meest; zelfs een man van lage geboorte kon door studie opklimmen tot een positie, waar hij in aanmerking kwam voor de bekleding der hoogste ambten. Nergens ter wereld is eeuwenlang studie en wetenschap zo systematisch van staatswege bevorderd als in China. Ook bij de minsten van het volk, de ongeletterden, leefde het ontzag voor geleerdheid, en die geleerdheid, die vooral bestond uit grondige kennis der oude ethische geschriften, werd vrijwel met deugd vereenzelvigd. Bruut geweld stuitte den Chinees tegen de borst, geschillen werden beslecht naar wetten van eenvoudige redelijkheid, door arbitrage. Voor de staat had hij weinig belangstelling; hij leefde rustig in zijn dorp en liet het besturen aan de ambtenaren over, die er zich wel voor wachttten, diep in het volksleven in te grijpen.

Deze oorlog heeft miljoenen een andere werkelijkheid doen kennen. In het diepste binnenland zijn de vliegtuigen, later gevolgd door de Japanse legers, doorgedrongen. De eenvoudige boer heeft het voor het eerst begrepen, dat de politiek ook hem persoonlijk aangaat, dat de buitenlandse vijand ook zijn leven en goed belaagt. Zij, die op hun land zijn gebleven, in die uitgestrekte gebieden tussen de spoorwegen, waar de vijand geen duurzame bezetting kan handhaven, bieden een hardnekkig lijdelijk verzet tegen al wat hun door den indringer wordt gelast. Zij, die zijn gevluht, verbitterd door het verlies van kinderen, vrouw of have, laten zich bij massa's in het leger inlijven. Studenten, wier universiteiten en bibliotheken zijn verwoest, en die zo lang de typische dragers waren der litteraire cultuur van China, mannen van het woord en niet van de daad, bieden zich als vrijwilligers aan en hebben hun filosofie des vredes verwisseld voor die van de verheerlijking van heldenmoed."

Dit artikel van den China-kenner, prof. Duyvendak, met zijn vast vertrouwen in het Chinese volk en in zijn strijd om vrijheid en onafhankelijkheid, is wel geschikt om hen te beschamen, die een laffe onderwerping aan het fascisme prediken, en die de geweldige, onoverwinnelijke kracht van de tegen het fascisme verenigde volken kleineren!

Prof. Duyvendak doet dan een hartstochtelijk beroep op de volken van het Westen, om de nameloze ellende van die miljoenen iets te verzachten: „Men zegge niet, dat dit toch niets helpt. Uit alle landen komt hulp en door vereende krachten kan zeer veel tot stand worden gebracht, zelfs bij de grote Chinese mensenmassa's. In de kampen, onder leiding van met het land goed vertrouwde personen, is het mogelijk één mens een gehele maand voor één gulden te voeden. Is dan uw bijdrage, hoe gering ook, niets?"

Wij sluiten ons van harte bij deze oproep aan. De brochure, o.a. te krijgen Weteringschans 70, Amsterdam, kost 25 cent, ten bate van het Comité voor Hulpverlening.

tijdschriften-bespreking

ONTVANGEN TIJDSCHRIFTEN.

„GEWAS”

Wij ontvingen het Vlaamse tijdschrift „Gewas”, geïllustreerd tweemaandelijks tijdschrift voor letterkunde, kunst en cultuur, uitgegeven door de vereniging „RUGO”, Jg. IV. no. 6, November-December 1938; Blauwstraat 2, Boom.

Uit de inhoud noemen wij: „Het leven van Vincent van Gogh”, T. Heidekens; „De radiozangeres”, M. Coole; „Het beloofde land”, J. Daisne.

Er zijn verder verzen van Roger Frings, P. Paul, A. Rottiers, D. G. de Wever, en A. Poppe, benevens proza-stukken van E. Boeye, Jan Ceuleers, Th. Deckers en anderen.

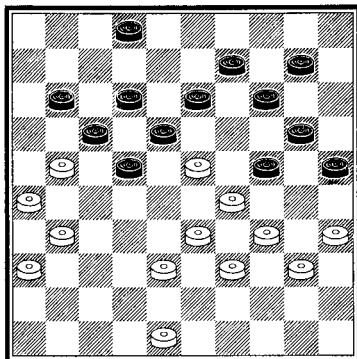
dammen

F. RAMAN

EEN SCHITTERENDE COMBINATIE.

(idee van B. Mirotine, U.S.S.R.)

ZWART

WIT

WIT SPEELT EN BEHAALT VOORDEEL.

Ontleding :

Wit :

1. 23-19!

2. 31-27!

Zwart :

14X23

22X31

3. 26X37

17X26

4. 33-28 !!

Een fraaie meerslagzet!

4. ....

24X31

5. 28X6 !!

Zwart staat nu hopeloos verloren, want op :

5. ....

31-37

volgt :

6. 48-42 !!

37X48

7. 39-33

48X30

8. 35X22 !!! wint.

Inderdaad, een schitterende combinatie op een idee van een Russischen auteur.

EEN INTERESSANTE PARTIJ.

De navolgende partij speelden wij met wit, aan het eerste bord in de competitiewedstrijd D.O.S.-Oostzaan, tegen den heer C. Westerveld (zwart).

Stukken in slagorde :

1. 33-28, 20-25; 2. 39-33, 14-20;

F. RAMAN

3. 44-39, 10-14; 4. 31-27, 20-24; 40-34, 24-30; 8. 35X24, 19X30.

Echt à la Raichenbach.

9. 45-40, 30-35; 10. 49-44, 17-21; 11. 37-31, 18-23; 12. 28X19, 14X23; 13. 31-26, 12-18, 14. 26X17, 11X31; 15. 36X27, 10-14; 16. 50-45, 14-19; 17. 41-37, 7-12; 18. 46-41, 1-7; 19. 33-28, 7-11; 20. 34-29, 23X34; 21. 40X29, 19-24; 22. 29X20, 25X14; 23. 38-33, 11-17; 24. 42-38, 2-7; 25. 47-42, 7-11; 26. 41-36, 4-10; 27. 45-40, 18-23; 28. 28X19, 14X23; 29. 37-31, 12-18; 30. 40-34, 9-14;

Verschillende zetten waren hier voor zwart onspeelbaar. Men zie maar eens :

1e. Op 17-22 volgt: 33-28, 39X19, 27-21 enz.

2e. Op 8-12 volgt: 34-30, 33-29 enz.

3e. Op 10-14 volgt: 34-30, 33-29 enz.

4e. Op 13-19 volgt: 27-21 enz.

31. 31-26, 17-21.

Wit dreigde schijfwinst te nemen, door 34-29, 39X30 en 27-21 enz. Op 14-19 zou het zelfs dam zijn.

32. 26X17, 11X31; 33. 36X27, 14-19; 34. 42-37, 6-11; 35. 37-31, 11-17; 36. 33-28, 8-12;

DAMMEN

Nu mag 38-33 niet, wegens 23-29 en 13-19 enz.

37. 31-26, 10-15; 38. 39-33, 3-8; Op 33-29 van wit, kan zwart nu 19-24 laten volgen.

39. 48-42, 17-21; 40. 26X17, 12X21; De volgende variant verdient de aandacht: 33-29?, 19-24; 28X30, 35X33; 38X29, 8-12! met goede remisekansen. Wit's stukken staan allen op het middenbord, wat in het eindspel minder gunstig is.

41. 43-39!, 15-20; 42. 33-29, 21-26; Terecht speelt wit nu niet 27-22, om zwart ieder remisekansje te ontnemen, 5. 34-29, 5-10; 6. 29X20, 15X24; 7. maar: 43. 39-33 !!! Zwart geeft op.

Tegen de dreiging 27-22 is geen pareren meer mogelijk.

Een hoogst interessante partij!

EEN AARDIG EINDSPEL OM OP TE LOSSEN.

Tenslotte geven we nog een aardig eindspel om op te lossen.

Hier is de stand :

Zwart: 26, 33, 35 = 3 sch.

Wit: 9, 27, 45 = 3 sch.

WIT SPEELT EN WINT.

Hoe? Oplossingen worden gaarne ingewacht.

ALBARDA, DE „PACIFISTISCHE VOLKSVERDEDIGING” EN DE ARBEIDERSKLASSE

KO BEUZEMAKER

In een paar artikelen zowel in het tijdschrift „Socialisme en Democratie” als in „Het Volk” heeft zich een discussie ontwikkeld tussen ir. Albarda en de voorstanders van de z.g. „Pacifistische Volksverdediging”.

Deze discussie raakt een der vraagstukken, die thans voor de arbeidersklasse van het grootste belang zijn, namelijk het vraagstuk van de verdediging van de vrijheid en de onafhankelijkheid van het Nederlandse volk tegen de bedreiging door het fascisme.

Het is daarom nuttig ook onzerzijds aan de hand van deze discussie ons standpunt hieromtrent wat nader uit te werken.

Vooropgesteld moet daarbij worden dat het uitgangspunt is de reële bedreiging van de onafhankelijkheid en de vrijheid van het Nederlandse volk door het Duitse fascisme.

Deze bedreiging kan de Nederlandse arbeidersklasse volstrekt niet onverschillig laten. Wij wijzen dus het standpunt af, dat het voor de Nederlandse arbeiders onverschillig is onder welk politiek regime van de bourgeoisie zij leven.

Intgendeel, wij stellen vast, dat het in het bijzonder de Nederlandse arbeidersklasse is, die vooraan moet gaan bij de verdediging van haar vrijheden, bij de verdediging van de staatkundige onafhankelijkheid van Nederland.

Maar het is nodig dat de arbeidersklasse een juist inzicht heeft omtrent de taak en de rol, die zij daarbij heeft te vervullen.

Het valt toe te juichen, dat het bewustzijn van het bestaande gevaar dieper in de massa's doordringt, dat dientengevolge allerlei gezichtspunten over dit vraagstuk tot uiting worden gebracht.

Immers, dit kan helpen klaarheid te brengen.

Van uit dit gezichtspunt willen wij de verschillende meningsuitingen beschouwen. En dan willen we eerst enige opmerkingen maken over het standpunt van de z.g. „Pacifistische Volksverdediging”.

Wie zijn het, die hiervoor opkomen?

De kern van de voorstanders van deze „Pacifistische Volksverdediging” wordt gevormd door de aanhangers van de geweldloosheid. In de huidige verhoudingen sluiten zich daarbij anderen om politieke redenen aan, waarop wij later nog terugkomen.

Men mag de invloed van deze „Pacifisten” — tegenwoordig noemen ze zich „integrale pacifisten” — niet onderschatten.

In een klein land als Nederland, dat een eeuw lang buiten oorlogen op zijn grondgebied bleef, en geen vreemde overheersing kende, een land met een sterk kleinburgerlijke inslag, zijn de tradities van vreedzaamheid en vredelievendheid, zeer sterk.

Zij hebben ook in de arbeidersbeweging een grote rol gespeeld.

Men denke slechts aan het symbool van het gebroken geweertje, aan het pacifisten-lied „breek de wapens over de knie” enzovoorts. Deze tradities kunnen in een situatie, waarin de vrijheid van het volk en van de arbeidersklasse door het buitenlandse fascisme bedreigd wordt, tot een rem voor het anti-fascistisch bewustzijn en de anti-fascistische strijd worden.

Zij zijn dit ook geworden bij de bewuste aanhangers van de geweldloosheid.

Deze hebben zeer goed begrepen, dat zij tegenover de bedreiging van het fascisme niet uitsluitend negatief kunnen gaan staan. Zij hebben zeer goed begrepen, dat zij in deze omstandigheden hun propaganda voor de geweldloosheid niet eenvoudig op dezelfde manier kunnen voortzetten als zij dit jarenlang hebben gedaan. Vandaar dat zij zijn gekomen met de nieuwe leuze van „Pacifistische Volksverdediging” waarbij zij dus het begrip „verdediging” inschakelen.

Waarop komt deze „Pacifistische Volksverdediging” neer?

Het komt neer op het volgende:

Tegen een eventuele overweldiger moet niet gestreden worden met militaire middelen, maar met „geestelijke wapens”.

Men zal den overweldiger elke dienst, elke medewerking, elke betaling moeten weigeren en hem „in handel en wandel moeten boycotten.

Dit denkbeeld wordt dan nader uitgewerkt en toegelicht met allerlei andere schone vondsten als: weigering van belastingbetaling, sabotage van de ambtenaren enzovoorts.

Het is duidelijk dat dit alles gekunsteld en leeg geklets is.

Het is gekunsteldheid van dezelfde soort als de vroeger zo bekende anarchistische theorie dat als er eenmaal oorlog komt, de arbeidersklasse moet „antwoorden” met de internationale werkstaking.

Immers, al deze plannen, die uitgaan van het vooropgezette doel, dat onder geen enkele omstandigheid geweld mag worden gebruikt, — nota bene tegen een overweldiger, die tot de tanden bewapend is — houden geen rekening met datgene, wat Lenin bij zijn bestrijding van dit kleinburgerlijke pacifisme genoemd heeft: het geheim van de voorbereiding van de oorlog.

Hoe denken de brave voorstanders van deze „theorie”, gezien het plotselinge, verrassende karakter van de snelle wendingen in internationale crisissen, dit eigenlijk voor elkaar te brengen?

Als de arbeidersklasse en de brede volksmassas over zulk een hoge graad van strijdbaarheid zouden beschikken, dat zij bij het begin van een overval in staat zouden zijn dit alles uit te voeren, dan zouden zij werkelijk in staat zijn, mits zij andere middelen toepasten, den aanvallers buiten de grenzen te houden.

Maar bovendien, waarop komt in de practijk dit systeem van de „Pacifistische Volksverdediging” neer?

Het komt neer, niet op verdediging, maar op overgave! Men laat eerst rustig de fascistische aanvallers binnentrekken.

De practijk is, dat men de fascistische aanvallers, die hun legers, hun organisatie-apparaat, hun terreur-diensten meebrengen, rustig alles uitlevert.

Maar de practijk is ook nog een andere:

Terwijl men aldus de „Pacifistische Volksverdediging” propageert, verzwakt men de wil tot verdediging onder de volksmassaas, zaait men de ongelooflijkste verwarring en helpt mee, een grenzenloze onderschatting van het fascistische gevaar te bevorderen.

Stel u eens voor, dat toen de Spaanse fascistten met hulp van Hitler en Mussolini hun opstand begonnen, het Spaanse volk gezegd zou hebben:

Alles wat men wil, maar geen geweld.

Het resultaat ware geweest: onmiddellijke overwinning van het fascisme.

En stel u ook eens voor, dat dit standpunt van de „Pacifistische Volksverdediging” een moment volledig werkelijkheid zou zijn.

Wie zouden er het meeste voordeel van hebben?

Wie anders dan de fascistische overweldigers, die in hun vuistje lachend, ieder land eenvoudig met een militaire wandeling zouden kunnen binnenmarcheren?

Men kan het gehele gekunstelde plan van de „Pacifistische Volksverdediging” eenvoudig opzij schuiven.

De practk is dat hierachter, achter de ethische afkeer van het geweld, de algehele capitulatie en overgave aan het fascisme verborgen ligt.

Hier raken wij de kern van de zaak.

Het „integrale pacifisme” ongeacht de idealistische bedoelingen, ongeacht of het zich ooit met de frase van de pacifistische „volksverdediging” is een der varianten van de politiek van capitulatie voor het fascisme.

Het is daarom geen wonder dat het de ondersteuning krijgt van die figuren in de arbeidersbeweging, die voorstanders zijn van de capitulatie voor het fascisme onder de verheffende leuze van „Iedere schikking is beter dan oorlog” zoals de Franse sociaal-democraat Sévéra die aanheft of zoals het ook in die kringen heet: „Liever slaaf dan dood”.

Omgekeerd beroepen de „integrale pacifisten” zich op deze figuren. Zo gebruiken zij in de polemiek tegen Albarda het volgende citaat van Hendrik de Man, eveneens een voorstander van de Münchener „vredes”-politiek:

„Er is een tegenspraak tussen het doel: de vrijheid en het middel: de oorlog. De oorlog lost in werkelijkheid niets op. Zelfs als een moderne oorlog niet tot een letterlijke zelfmoord van Europa zou voeren, zou het toch in elk geval tot de zelfmoord der vrijheid leiden.”

Welk een onzin!

Oorlogen hebben in de ganse geschiedenis niet alleen reactionaire uitwerkingen vertoond, maar ook en zeer vaak vooruitstrevende werkingen veroorzaakt. Men moet ieder inzicht in het Marxisme, in de dialectiek van de ontwikkeling verloren hebben om zoiets uit te kramen.

Nemen wij één voorbeeld.

De wereldoorlog van 1914—1918 was een imperialistische oorlog, aan beide zijden voor imperialistische doeleinden gevoerd.

Wat is het gevolg zelfs van deze oorlog geweest?

Niet alleen de vrede van Versailles, maar ook de „kleinigheid”, dat als gevolg van deze oorlog niet alleen het tsarisme, maar ook het kapitalistische systeem over een-zesde deel van de aardbodem verdween.

Waardoor kon dit geschieden?

Omdat de Russische arbeidersklasse onder Lenin's leiding noch het pacifistische standpunt, noch het reactionaire standpunt van De Man innam, maar van de imperialistische oorlog, die zij niet gewild had, gebruik maakte, om deze omtezetten in de burgeroorlog en het kapitalisme te verslaan.

De Russische arbeidersklasse volgde daarbij Lenin's politiek: het onderzoek van elke oorlog naar zijn eigen karakter; het niet ontmanen van de arbeidersklasse door pacifistische frasen, noch het zich overgeven aan de eigen reactionaire bourgeoisie, maar het innemen van een eigen, zelfstandig standpunt door de arbeidersklasse.

De toestand van 1914 is niet met die van thans te vergelijken.

Maar één ding is even noodzakelijk. Het is, dat de arbeidersklasse eveneens een eigen zelfstandige positie inneemt en zich niet op het standpunt der bourgeoisie laat dringen.

Wij komen hierop bij de bespreking van de stellingname van Albar-da nog terug.

Maar eerst moeten we nog enige aandacht aan het citaat van de Man besteden, waarop de „integrale pacifisten” zich beroepen.

Dit citaat gaat namelijk als volgt verder:

„Men kan dit nu reeds in de democratische landen bemerken. Naarmate men meer door de oorlogsangst bezeten wordt, vernietigt de bewapening, door zijn economische en financiële gevolgen niet alleen elke socialistische vooruitgang, doch hij heeft ook de strekking het tussen de huidige democratische en autoritaire landen bestaande verschil voortdurend te verkleinen.”

Inderdaad, deze tendenz is merkbaar. Maar waar en waarom?

Omdat in de democratische landen als Engeland en Frankrijk thans de Chamberlain-politiek overheerst; d.w.z. de koers van het reactionaire groot-kapitaal, dat met een beroep op het pacifisme, op de noodzakelijkheid iedere schikking te aanvaarden, de democratische volkeren aan het fascisme uitlevert en het spookbeeld van de oorlogsdreiging van het fascisme gebruikt, om de uitbuiting en onderdrukking door de bourgeoisie in de democratische landen te vergroten. Daartoe dient de hele „vredes”-zwendel van de Chamberlain-koers.

En wie is aanhanger hiervan?

Wie anders, dan Hendrik te Man, voorstander van de capitulatie-politiek voor het fascisme?

Maar behoeft dit zo te zijn?

Welneen, immers? Nemen wij de Sowjet-Unie. Niemand kan ont-kennen dat de Sowjet-Unie door haar vastberaden houding en door krachtig gewapend te zijn het fascisme op een afstand houdt.

De heren van Berlijn, Rome en Tokio prefereren daarom op het ogenblik een prooi te zoeken waar zij deze makkelijk kunnen veroveren, n.l. op de Engelse en Franse bourgeoisie.

Maar betekent het krachtige beleid van de Sowjet-Unie een verzwakking van de socialistische vooruitgang, een verzwakking van de democratische rechten van de massa's? Integendeel.

Deze nemen zienderogen toe.

En indien wij afzien van het voorbeeld van de Sowjet-Unie als socialistische staat met zijn consequente afweer van de fascistische bedreiging, dan is er nog het voorbeeld van de Verenigde Staten.

Wij geven ons niet over aan enige illusie omtrent de ontwikkeling van de politiek van Roosevelt in de Verenigde Staten, maar een feit is, dat Roosevelt thans, vanuit een burgerlijk-democratisch gezichtspunt een krachtige politiek voert, die gericht is op versterking van de afweer van de fascistische aanvallen en vergroting van de weerstand van het volk, en die tegelijk de democratie in de Verenigde Staten niet verzwakt, maar versterkt.

Het is duidelijk, dat de politiek van capitulatie voor het fascisme achter een rookgordijn van pacifistische praatjes, met zich meebrengt een toenemende binnenlandse reactie en vergrote uitbuiting.

Het is dus niet toevallig, dat het z.g. „integrale pacifisme” van goedwillende kleinburgerlijke idealisten op het ogenblik min of meer instemming vindt bij al degenen, die achter hun pacifisme de politiek der reactionaire bourgeoisie verbergen, die bestaat in het uitleveren der volkeren aan het fascisme, en ook bij degenen, die deze politiek in de arbeidersbeweging binnen dragen door hun opkomen voor de capitulatie voor het fascisme en ook . . . bij de Trotskisten, die als helpers van het fascisme de arbeidersklasse verwarren met hun strijdkreet. „de vijand staat in eigen land”, die eveneens neerkomt op uitlevering der arbeiders aan het fascisme.

Maar daarom juist is het „integrale pacifisme” met zijn „pacifistische volksverdediging” gevaarlijk. Het is een middel om de gezonde drang tot zelfverdediging, tot zelfstandige strijd van de arbeidersklasse en van het volk tegen het fascisme te remmen.

Welk standpunt neemt Albarda bij de hierboven vermelde discussie in?

Laat ons eerst de vraag beantwoorden waarom Albarda tegen de „Pacifistische Volksverdedigers” polemiseert.

Niet alleen om hen te bestrijden. Albarda bestrijdt daarmee tegelijk de „pacifistische” vleugel in de sociaal-democratie.

Deze immers, heeft altijd nog een zekere invloed. Het zijn de religieus-socialisten, als v. d. Kieft, Banning, het zijn de pacifisten in de soc. dem. vrouwenbeweging als Carry Pothuis en het is de, na München ontstane richting van voorstanders der capitulatie-politiek, aanhangers van Hendrik de Man en Paul Faure als Winkler, Overbeek e.a.

Het is bekend, dat Albarda evenals andere leidende sociaal-democraten zich in de crisis van September 1938 tegen de Chamberlain-politiek gericht heeft en ook tegen de „neutraliteits”-politiek van

Colijn en Patijn en dat zij voorstanders zijn van de politiek van collectieve veiligheid, van krachtig en vastberaden optreden der grote democratische machten tegen de fascistische afpersingspolitiek.

Het is dus begrijpelijk, dat Albarda de „pacifistische Volksverdediging” in zijn artikelen afwijst.

Het toont duidelijk aan, dat deze pacifistische volksverdediging een utopie is en schadelijk „in dit opzicht, dat de daaraan bestede energie verloren is voor de grote massa-beweging”. Wij voegen er aan toe: niet alleen een verloren post maar ook een schadelijke post.

Wij gaan met Albarda's afwijzing van de pacifistische volksverdediging accoord en wij gaan ook ermee accoord, dat hij het volgende vooropstelt:

„Omdat wij over de oorlog zo slecht denken, moeten we alles wat maar mogelijk en doelmatig is doen of trachten te doen om de oorlog te voorkomen. Als wij dit nalaten vergroten wij het oorlogsgevaar, ook al handelen wij in naam van de vrede.”

Dit is inderdaad het uitgangspunt: alles doen om de oorlog te voorkomen, door de vrede te verdedigen. Maar dan ook verdedigen! Dit moet ook gezegd worden tegen het standpunt, dat in het citaat van de Man is weergegeven. De Man zegt daar:

„Er is een tegenspraak tussen het doel: de vrijheid en het middel: de oorlog.”

Dat is het gewone argument van Chamberlain: wie niet capituleert voor het fascisme, wil de oorlog. De werkelijkheid is juist andersom: wie al capitulerende het fascisme ondersteunt, brengt de oorlog dichterbij en vergroot het gevaar van nieuwe roof-overvallen van het fascisme. De vrede verdedigen, betekent de strijd tegen het fascisme. Het is ook volkomen juist, wanneer Albarda opmerkt:

„Zelfs de betrekkelijk geringe weerstand, die een klein land als het onze met militaire middelen kan bieden, is een factor van belang in de berekening der agressieve mogendheden.”

Hieruit spreekt het besef, dat Nederland te verdedigen is en tevens het besef, dat de politiek van terugwijken voor de fascistische druk funest is voor de handhaving van de vrijheid en onafhankelijkheid van het Nederlandse volk.

Maar wanneer wij het omtrent deze dingen met Albarda eens zijn, dan zijn er niettemin punten van overheersend belang, waarop wij zijn standpunt ten opzichte van de verdediging van het Nederlandse volk bestrijden, omdat wij het schadelijk achten.

Wij hebben in dit artikel uiteengezet, dat de arbeidersklasse een zelfstandig standpunt en een zelfstandige strijdpositie moet innemen, dat zij daardoor de kracht van het volk tegen het fascisme kan ontplooiën. Slechts daardoor kan zij tot de draagster van de verdediging van de vrijheid en de onafhankelijkheid van het volk worden. Welk standpunt neemt echter Albarda in?

Hij is voor collectieve veiligheidsmaatregelen, maar hij is ook voor militaire credieten aan de huidige reactionaire regering, die de collectieve veiligheid heeft afgezworen. Zo was het in de Septemberdagen, toen de soc. dem. kamer-fractie de militaire extra-credieten

goedkeurde en zo is het ook thans nog. In dit standpunt is geen verandering gekomen. Wij bestrijden dit, omdat we het voor de arbeidersklasse en voor het gehele volk funest achten.

De arbeidersklasse verschaft zich geen veiligheid tegen het fascisme door aan een reactionaire regering haar vrouwen te schenken en militaire credieten toe te staan. De vraag moet allereerst politiek en niet militair gesteld worden. De gebeurtenissen van het laatste jaar hebben immers getoond, dat Chamberlain, met al zijn verhoging der bewapening, het fascisme ondersteunt bij zijn eisen.

En wat deed de Tsjechische bourgeoisie?

Hoewel het Tsjechische volk zijn vrijheid wilde verdedigen, capituleerde zij en leverde een deel der weermacht eenvoudig aan het fascisme uit, waardoor Tsjecho-Slowakije in de positie van een vazalstaat van het nazi-fascisme geraakte.

Het is sindsdien meer en meer duidelijk geworden, dat de grote bourgeoisie in Engeland, Frankrijk en ook in Nederland, waar zij in het kielzog van Chamberlain vaart, terwille van het kapitalistische klassebelangen het fascisme niet weerstaat, maar het de hand boven het hoofd houdt en daarmee de nationale en democratische belangen van de volksmassa's verraadt.

Juist daarom is thans het allereerst nodige: de mobilisatie van de arbeidersklasse als spil van de volksmassa's in hun strijd voor de democratische en nationale belangen van het volk.

Deze kracht moet gericht zijn tegen de fascistische aanvallen uit het buitenland, tegen het fascisme in het binnenland, jawel, maar óók: krachtontwikkeling van de arbeidersklasse om de reactionaire regeringen, die met het fascisme pacteren ten val te brengen en te vervangen door op de volksmassa steunende vooruitstrevende democratische regeringen, die een krachtige politiek van afweer tegen de fascistische bedreigingen voeren en tegelijkertijd door een vooruitstrevende sociale politiek de weerbaarheid van het volk versterken. Allereerst nodig is eenheid en strijd der arbeidersklasse ter verandering van de politieke toestand in het land, ter verandering van de politieke koers. Daarvoor is het gezamenlijk strijden van sociaal-democraten en communisten eerste voorwaarde, teneinde de arbeidersbeweging in haar geheel, in de aanval te kunnen brengen en een brede volksbeweging te kunnen ontplooiën.

Albarda echter, en met hem de leiding der S.D.A.P., wijzen dit af. Zij koesteren nog steeds de hoop, met reactionaire figuren als Romme Goseling en Co., die ondertussen in de regering-Colijn de drijvers zijn bij het ondermijnen van de democratische vrijheden, tot overeenstemming te komen.

Daarmee, door het handhaven van de verdeeldheid in de arbeidersbeweging, verzwakt de leiding der S.D.A.P. de enige kracht, die in staat is aan de aanvallen van het fascisme een krachtige weerstand te bieden en de verdediging van de onafhankelijkheid en de vrijheid van het volk te leiden, n.l. de arbeidersklasse zelf.

HET „PLAN WESTHOFF” EN DE VERBETERING EN ONTGINNING VAN CULTUURGRONDEN

S. J. RUTGERS

De door het Partijbestuur van de C. P. N. aangenomen resolutie over het „Plan Westhoff” kondigt een felle strijd aan tegen dit plan, dat werkloze vakarbeiders wil dwingen om voor een vergoeding beneden hun vakloon en zelfs beneden de tegenwoordige werkverschaffingslonen zwaar grondwerk te verrichten, onder bedreiging van afvoering naar „Armenzorg”. Tegen een dergelijke dwang en een aantasting van de grondslagen van de werklozenzorg door de reactie dient de gehele arbeidersbeweging eensgezind de strijd op te nemen.

Het „Plan Westhoff” tracht deze reactionaire maatregelen te verdoezelen, te verdrinken in een massa cijfers en schoonklinkende „morele” leuzen en komt met voorstellen, die erop berekend zijn de scherpe aanval op de werklozensteun te camoufleren. Verbetering van gronden en ontginning van nieuwe cultuurgronden is op zich zelf nuttig en begeerlijk. De massa der boeren en vooral zij, die thans geen bedrijfje kunnen bemachtigen, zien zich reeds in het bezit van beter of van meer land en juichen daarom het „Plan Westhoff” toe. Ook de arbeiders zijn voorstanders van de uitvoering van dergelijke cultuurwerken en sommige arbeidersleiders, die het graag met de Katholieke Staatspartij op een accoordje willen gooien, juichen eveneens en verklaren, dat ze over de lonen en arbeidsvoorwaarden later wel eens zullen spreken.

Hier dreigt dus inderdaad een groot gevaar, n.l. reactionaire maatregelen te doen slikken, door koppeling aan maatregelen, die voor de arbeiders en boeren een goede klank hebben. Maar het is duidelijk, dat voorstellen tot verbetering en ontginning van gronden volstrekt niet aan de reactionaire voorstellen over werklozenzorg behoeven te worden gekoppeld en dat deze bijv. evengoed kunnen worden opgenomen in een „Plan van de Arbeid”, naast andere grote werken, als vermeld in het inventarisatie-rapport van het N.V.V., dat door N.V.V. en S.D.A.P. met zoveel nadruk is gepropageerd. Onder de projecten „die als werkverruiming, tegen normale arbeidsvoorwaarden” in het „Plan van de Arbeid” worden voorgesteld, kunnen immers de werken, die in het „Plan Westhoff” worden omschreven, evengoed worden opgenomen. En bij uitvoering tegen normale lonen, zonder dwang, zou dan inderdaad van koopkrachtvermeerdering van de bij deze arbeid betrokkenen kunnen worden gesproken. Het zal toch voor alle arbeiders duidelijk moeten zijn, dat de propagandisten van het „Plan van de Arbeid” aan een dergelijke oplossing de voorkeur zouden moeten geven en bereid

zouden moeten zijn, daarvoor een ernstige strijd te voeren, voor zo ver althans hun vroegere woorden eerlijk gemeend zijn.

Trouwens het „Plan van de Arbeid” omvat reeds werken tot verbetering van cultuurgronden en verklaart op bladz. 158: „De verbetering van het levenspeil op het platteland is één van de doeleinden van het Plan. Deze verhoging dient allereerst ten goede te komen aan de landarbeiders, de kleine boeren en pachters”.

Het is niet nodig hier de critiek te herhalen, die door de communisten reeds vroeger en terecht op het „Plan van de Arbeid” is uitgeoefend, want het moet worden erkend, dat dit Plan in ieder geval een betere grondslag voor een gemeenschappelijke strijd levert, dan het in alle opzichten reactionaire „Plan Westhoff”. Ook wat betreft de z.g. steun, die het „Plan Westhoff” zegt te willen geven aan de boeren, want bij nader inzien blijkt deze steun niet zozeer aan de werkende boeren, als wel aan de grondeigenaren, hypotheekhouders en rijke boeren ten goede te komen. Het „Plan van de Arbeid” stelt daarentegen steun voor de kleine boeren en pachters op de voorgrond, een eis, die door de communisten niet alleen wordt gesteund, maar waarvoor zij ook tezamen met de werkende boeren en met de voorstanders van het „Plan van de Arbeid” een krachtige strijd willen voeren. Een eis bovendien die, zoals nader zal worden aangetoond, zeer goed voor verwezenlijking vatbaar is.

Allereerst moet dus de uitvoering van werken voor verbetering en ontginning van gronden geschieden tegen normale lonen en arbeidsvoorwaarden, zonder enige dwang, door vrijwillige beschikbaarstelling, waartoe de arbeidsvoorwaarden voldoende aantrekkelijk moeten worden gemaakt, o.a. door behoorlijke huisvesting, rijwieltoeslagen, vrij vervoer over afstanden boven 10 K.M., e.d. Tegenover het gefemel van goed levende moraalpredikers, die in het „Plan Westhoff” aan het woord worden gelaten, mag er hier nog wel eens de nadruk op worden gelegd, dat niet de arbeiders verantwoordelijk zijn voor de werkloosheid, die zij haten en verfoeien, maar de kapitalistische maatschappij, het systeem van alleen te laten werken als er voldoende winst is te behalen. Verantwoordelijk is de reactionaire regering, die dit systeem vertegenwoordigt. De arbeiders hebben dan ook het recht arbeid te eisen in hun vak en tegen normale lonen en anders werklozensteun, die een menswaardig bestaan mogelijk maakt. En hetzelfde recht op arbeid heeft de werkende boer en wel in zijn specialiteit, als zelfwerkende bedrijfsboer op een „lonend” boerenbedrijf.

Voor bedrijfsverruiming voor de noodlijdende boeren kan het „Plan van de Arbeid” zeer goed dienstbaar worden gemaakt. Maar dan moet een dergelijk op grote schaal ontworpen plan van verbetering en ontginning van cultuurgronden met Staatssubsidie (want een toeslag op de arbeidslonen van 80 à 90 % uit de werklozen-subsidiekas of uitvoering in Staatsbeheer met gelden uit speciale belastingen op het verbruik is een vorm van Staatssubsidie) ook aan de werken-

de boeren ten goede komen. Daarvoor is dan echter nodig een regeling van de pacht. Want indien men een vrije oprijving der pachten van de te verbeteren gronden toelaat, zal de Staatssubsidie voornamelijk ten goede komen aan de grondeigenaren en hypotheekbanken. Bij grondverbetering door particulieren, waterschappen, enz. met behulp van subsidies uit belastinggelden, zal dus moeten worden bepaald, dat de pachten niet mogen worden verhoogd, of althans moeten blijven binnen door pachtcommissies te bepalen grenzen.

Bovendien moeten de grondverbeteringen in de eerste plaats ten goede komen aan de noodlijdende kleine boeren. Bij het vaststellen van het plan zullen dus vooral die werken tot uitvoering moeten komen, die betrekking hebben op complexen van kleine boerenbedrijven en wel in de eerste plaats de z.g. herontginningen en herverkavelingen. Herontginning van de vroeger met onvoldoende middelen en slechte methoden ontgonnen veen- en zandgronden, waarop kleine boerenbedrijven zijn gevestigd. Deze gronden moeten zoveel mogelijk voor meer intensieve bedrijfsmethoden worden geschikt gemaakt en daarbij de grootte der afzonderlijke bedrijven zo nodig worden vermeerderd tot een omvang, die uit een bedrijfstechnisch oogpunt voldoende is te achten om aan den zelfwerkenden boer een behoorlijk bestaan mogelijk te maken. Dit zal kunnen geschieden door gebruik te maken van de tengevolge van de herontginning of de herverkaveling vermeerderde oppervlakte van cultuurgrond. (Ir. Westhoff schat deze veelal op 10–20 % en meer), of anders met behulp van nieuw ontgonnen grond ter plaatse of elders.

Zulke verbeteringswerken zullen met medewerking van lokale krachten en met behulp van de belanghebbende boeren kunnen worden uitgevoerd, aangevuld door vrijwillige werkkrachten tegen normale lonen.

Zowel voor de uitvoering der werken als voor de regeling der exploitatie van dergelijke complexen zou het gewenst zijn tot de stichting van coöperaties in de vorm van een waterschap of een belangengemeenschap der betrokken boeren over te gaan. Indien deze coöperaties op democratische grondslag worden georganiseerd zou aan haar een grote mate van medezeggingschap kunnen worden verleend en zodoende het euvel van bureaucratische rompslomp kunnen worden vermeden.

Het is duidelijk, dat uit het oogpunt van het verlenen van steun aan noodlijdende boeren, juist het *vergroten* van de te kleine bedrijven een belangrijke maatregel is. De vaststelling van de bedrijfsgrootte, die voor een bepaald bedrijfstype en een bepaalde grondsoort voldoende mogelijkheden biedt, is ook daarom van belang, omdat zonder dit uitgangspunt de beoordeling van „lonende prijzen” een volslagen onmogelijkheid is. Wil men over „lonende prijzen” spreken, anders dan als een slag in de lucht, dan dient men vast te stellen voor welke *omvang* van bedrijf op een bepaalde grondsoort en bij een bepaalde bedrijfstechniek de prijs „lonend” zal

moeten zijn. En men zal er zich bovendien rekenschap van moeten geven, welke vergoeding voor den werkenden boer men als „lonend”, d.w.z. als minimale eis voor zijn bestaan moet beschouwen. Hetzelfde geldt voor de landarbeiderslonen. En tenslotte moet men ook aangeven, welk deel van de opbrengst van het boerenbedrijf men als pacht aan de grondeigenaar wil doen toevloeien.

Zowel het „Plan Westhoff” als bijv. het rapport: „Ordering en Landbouw” van het Kon. Ned. Landbouwcomité maken zich van deze vragen al heel gemakkelijk af.

Ir. Westhoff meent: Bedrijven van 1 tot 5 H.A. zijn in vele gevallen te klein om rationeel te zijn. Deze moeten dus niet worden vermeerderd en een beperking van het aantal bedrijfsleiders acht hij gewenst, omdat voor Nederland het meest aangewezen bedrijf, dat van 20 tot 50 H.A. zou zijn. De kleine boeren moeten goed begrijpen wat dit betekent. De helft van alle boerenbedrijven beschikt slecht over gronden van 1 tot 5 H.A. en deze zouden dus eigenlijk maar moeten verdwijnen, ten bate van bedrijven van 20 tot 50 H.A. Hier komt de groot-kapitalistische aap in dit regeringsplan duidelijk uit de mouw kijken. Wij zeggen: eerst de kleine bedrijven door grondverbetering en ontginning uitbreiden en verbeteren, zodat zij aan de werkende boerenfamilie een bestaan kunnen opleveren. Het „Plan Westhoff” vindt het echter eenvoudiger aan grote particuliere boeren een subsidie te verlenen en de winst in de vorm van verhoogde grondprijzen aan hen ten goede te laten komen. Of anders gronden door de Heidemaatschappij met subsidie uit de Staatskas te laten ontginnen en dan aan de meest biedende te verkopen.

Wel klaagt Ir. Westhoff over te hoge pachten en landprijzen, maar hij doet niets om te verhinderen, dat de staatsubsidies door nog verdere verhoging van de pacht aan het grondkapitaal, of als hypotheekrente aan het bankkapitaal ten goede komen. Daartegen helpen geen ontboezemingen als: „De Nederlandse Bodem is niet te beschouwen als eigendom en winstobject van enige honderdduizenden landbezitters, doch als nationaal bezit van de Nederl. Volksgemeenschap”.

Evenzo „Ordering en Landbouw”. In dit rapport van het Ned. Landbouwcomité wordt wel de vraag gesteld: bij welke omvang van bedrijf de prijzen lonend moeten zijn, maar een antwoord wordt niet gegeven. Ook wordt geklaagd over te hoge vaste lasten en toegegeven, dat de „Commissies voor vrije willekeurige regeling van de vaste lasten” van Minister Steenberghe daartegen niet zullen kunnen helpen. Het rapport schrijft dan ook: „wenselijk ware, dat de pacht en de hypotheeklasten lager en het loon voor arbeider en ondernemer veel hoger kon worden gesteld.” Maar hoewel ook elders in dit rapport wordt toegegeven, dat het niveau van koop- en pachtprizen te hoog moet worden genoemd, is de schijnheilige conclusie van den rapporteur: „indien men nu eenmaal in de „vaste lasten” niet wil ingrijpen, dan moet men de prijzen maar verhogen”. Daarbij is het voor ieder en zeer zeker ook voor den rapporteur duidelijk, dat

deze kunstmatig verhoogde prijzen wederom leiden tot verhoogde pachten, maar hij troost zich met de verzuchting, dat een g e d e e l t e daarvan toch zeker wel aan den boer, tuinder en landarbeider zal ten goede komen (blz. 81). Vermoedelijk krijgt het grondkapitaal plotseling „medelijden” met den werkenden boer!

Noch de kwestie van de omvang van het „lonende” bedrijf, noch de kwestie van de pacht, noch de vraag wat een „lonende” vergoeding is voor den boer worden ernstig behandeld en daarmee hangt dan ook de eis van „lonende prijzen” geheel in de lucht. Waarom spreekt men niet over de omvang van het bedrijf? Bij Ir. Westhoff blijkt dit heel duidelijk. Hij heeft steeds de bedrijven van 20 tot 50 H.A. voor ogen, waaromtrent zijn opmerkingen geen twijfel laten.

Maar ook het Ned. Landbouwcomité vertegenwoordigt in de eerste plaats de grote boeren en het grondkapitaal. Zodra de belangen van de kleine boeren opduiken, maakt men er zich met een aantal schoonklinkende nietszeggende algemeenheden af: „Men moet opdrijven van pachten en landprijzen tegengaan en daarbij een band leggen tussen maatregelen van deze aard en die op het gebied van prijsniveau”, heet het in de eindconclusie en de zelfwerkende boer is even ver van een concrete oplossing verwijderd als tevoren. Want de band, die onder het kapitalisme bestaat tussen de pacht en de verbetering van gronden en van het prijsniveau der landbouwproducten is juist, dat daardoor in de eerste plaats de pachten stijgen.

Het is hier niet de plaats voor een uitvoerige beschouwing over pacht en grondrente. Maar zoveel is toch wel duidelijk, dat de pacht alle voordelen van grondverbetering en van enigszins duurzame prijsstijgingen van landbouwproducten (bij overigens gelijke productieverhoudingen) opslorpt, tenzij daartegen ingrijpende wettelijke maatregelen worden genomen. De pacht is een heffing, een tribuut, dat de bedrijfsboer aan den grondeigenaar moet betalen voor het recht, zijn bedrijf op de door den grondeigenaar gemonopoliseerde grond uit te oefenen. En de grondeigenaar berekent de waarde van zijn aandeel in dit grondmonopolie, zoals hij de waarde van aandelen in andere kapitalistische ondernemingen berekent, n.l. door de te verwachten inkomsten te kapitaliseren. De grondprijs is de gekapitaliseerde pacht, d.w.z. als de pacht 50 gulden per H.A. oplevert en de rentevoet op 4 % wordt aangenomen, dan zou de grondprijs $100 : 4 \times 50 = f 1250$ per H.A. bedragen, wanneer we afzien van speculatieve opdrijving van de prijzen, waartegen speciale maatregelen dienen te worden genomen, als bijv. een verbod voor niet-gebruikers van de grond om deze als beleggingsobject te kopen.

Uit het bovenstaande volgt ook, dat niet alleen hoge pachten oorzaak zijn van hoge grondprijzen, maar dat de grondprijzen ook stijgen bij gelijkblijvende pachten, als gevolg van een dalende rentevoet. Immers wanneer de rentevoet 2 % zou bedragen inplaats van

4 %, verdubbelt de grondprijs, een omstandigheid, die juist thans zeer ten nadele van de boeren haar invloed doet gelden. Deze zware en toenemende belasting, die het grondkapitaal (bij „eigen” boeren in de vorm van stijgende hypotheeklasten) op het boerenbedrijf legt, verhindert een gezonde ontwikkeling van deze bedrijfstak en is oorzaak, dat het landbouwbedrijf technisch en economisch bij de industrie ten achter blijft. Want alle verbeteringen, die een gevolg zijn van de arbeid en zorg van den bedrijfsboer en alle voordelen door aanleg van wegen, spoorwegen, kanalen, grondverbeteringen en grondontginningen, komen in de eerste plaats aan het grondkapitaal ten goede, terwijl de kleine zelfwerkende boer onder kommerkelijke omstandigheden zijn zware arbeid blijft verrichten.

De communisten zijn dan ook voor **a l g e h e l e** opheffing van de pacht, zowel als van de hypotheekrente, die **b e i d e** in de Sowjet-Unie zijn afgeschaft. Terloops zij opgemerkt, dat dit natuurlijk niet betekent, dat kleine bezitters van grond of hypotheek, ouden van dagen, e.d. niet zouden moeten worden schadeloosgesteld, o.a. door sociale maatregelen, ouderdomspensioen e.d.

Maar dit principiële standpunt wil niet zeggen, dat de communisten de boeren troosten met deze toekomstmaatregelen. Integendeel. Hun standpunt maakt hen ook onder de huidige omstandigheden tot de beste strijders voor de belangen van de zelfwerkende boeren, omdat zij alle maatregelen tot **v e r l a g i n g** van de grondrente, die een parasitair tribuut is van de arbeid van den boer, met volle overtuiging en met volle kracht steunen. Zij zijn onvoorwaardelijk voor steun aan de zelfwerkende boeren, niet alleen omdat deze tot de grote familie der werkers behoren, maar ook op grond van de overtuiging van een komende overwinning op het, in fascistische barbaarsheid ondergaande, kapitalisme en de stichting van een nieuwe maatschappij, waarin niet alleen de werkloze arbeiders, maar ook alle naar een lonend bedrijf hunkerende boeren, broodnodig zullen zijn voor de opbouw.

Voorlopig hebben wij echter nog te doen met de verhoudingen van de kapitalistische maatschappij. Maar ook het kapitalistische heden rechtvaardigt volkomen een daling van de „vaste lasten” in de landbouw. We leven in een algemene crisis van de kapitalistische maatschappij en tal van vormen van kapitaalbezit, behalve dan de grote monopolies van het financierskapitaal, lijden verliezen tengevolge van de monopolievorming en concentratie van kapitaal onder leiding van een oligarchie (heerschappij van enige rijke families). Intussen ziet het grondkapitaal zijn inkomsten nog stijgen en alle maatregelen, zogenaamd ten bate van de boeren, beschermen in de eerste plaats de inkomsten van het grondkapitaal.

Het is dan ook het goede recht van de boeren reeds nu te verlangen, dat de pachten en hypotheekrenten tenminste zoveel omlaag zullen gaan, als b.v. de gemiddelde inkomsten uit het rentenierskapitaal (een andere, eveneens parasitaire vorm van inkomsten) in de laatste

20 jaar. Zonder ons op de nu volgende cijfers ook maar enigszins vast te leggen en alleen om het vraagstuk door concretisering te verduidelijken, kunnen wij deze vermindering bijv. op 25 % aannemen. Gaat men dan uit van pachten, zoals die voor Zuiderzeegronden worden verlangd van zeg f 70 per H.A., dan zou een vermindering tot f 50 voor deze kwaliteit van grond, al heel bescheiden zijn. Als hypotheek zou dan, bij een rentevoet van zeg 3½ %, een maximumbedrag van ¾ van de gekapitaliseerde pacht: ¾ maal 100 : 3½ × f 50 = f 1070. — per H.A. kunnen worden toegelaten. Voor bedrijfskapitaal zouden dan op dezelfde voorwaarden als aan pachters, goedkope credieten moeten worden verstrekt.

Als vergoeding voor den zelfwerkenden bedrijfsboer noemt Ir. Westhoff bij zijn berekening van hetgeen deze zal kunnen uitgeven een bedrag van 800 gulden per jaar en we zullen dit minimum voorlopig eens als grondslag nemen voor een „lonende” prijs, terwijl de boer dan natuurlijk bij gunstige bedrijfsresultaten daar bovenuit moet kunnen komen. We gaan uit van een familiebedrijf, dat met voldoende bedrijfskapitaal wordt gevoerd op een oppervlak van 5 tot 8 H.A. Voor vergoeding van de meewerkende familieleden (die uit de aard der zaak onder omstandigheden door loonarbeiders zullen moeten worden vervangen) rekenen wij een vergoeding op de grondslag van de collectieve landarbeiderslonen, hoewel deze veel te lage lonen door de actie van de landarbeidersvakbonden zullen moeten worden verhoogd.

Voor de verdere bedrijfsuitgaven gaan we voorlopig uit van de bedragen, welke door Ir. Westhoff op grond van de landbouwboekhouding in zijn rapport worden vermeld en wel als gemiddelde voor Nederland. Zulke gemiddelden hebben weliswaar slechts een zeer betrekkelijke waarde, vooral omdat het bedrijven van ongeveer 20 H.A. betreft, doch wij herhalen, dat het hier slechts gaat om te doen zien, welke punten van belang zijn, als we over lonende prijzen willen spreken. Onze vrienden onder de kleine boeren zullen dan wel de juiste gegevens voor de verschillende bedrijfsvormen verschaffen.

Welnu de bedrijfsboekhouding geeft de volgende cijfers als gemiddelde per H.A.:

Arbeidsloon	f 65.—
Zaaizaad, pootgoed, meststoffen, e.d.	„ 20.—
Veevoeder	„ 64.—
Andere uitgaven	„ 34.—
Inventaris	„ 13.—

Hierbij komen dan nog pacht, waarvoor we f 50. — per H.A. hebben aangenomen en de vergoeding voor den bedrijfsboer, die tenminste f 800. — zal moeten bedragen.

Voor een bedrijf van 5 H.A. resp. 8 H.A. geeft dit:

Arbeidsloon	$5 \times f 65 = f 325$	$8 \times f 65 = f 520$
Zaaizaad, pootgoed, mest- stoffen, veevoeder, en an- dere grondstoffen	$5 \times „ 84 = „ 420$	$8 \times „ 84 = „ 672$
Inventaris	$5 \times „ 13 = „ 65$	$8 \times „ 13 = „ 104$
Andere uitgaven	$5 \times „ 34 = „ 170$	$8 \times „ 34 = „ 272$
Pacht	$5 \times „ 50 = „ 250$	$8 \times „ 50 = „ 400$
Vergoeding voor den boer	„ 800	„ 800
Totaal	f 2030	f 2768

Voor een hypotheekbedrijf blijft deze rekening van kracht, omdat aan hypotheek moet worden betaald $3\frac{1}{2}\%$ van f 1070, hetgeen met de rentederving van $3\frac{1}{2}\%$ van het eigen kapitaal van f 350 eveneens f 50 uitmaakt.

De „lonende” prijzen zouden dan zodanig moeten zijn, dat bij een bedrijf van 5 H.A. aan inkomsten tenminste f 2030 is verzekerd en voor een iets minder intensief gevoerd bedrijf van 8 H.A. f 2768. In ieder geval kan men op deze wijze een grondslag vinden waaruit men „lonende” prijzen afleiden kan. Grotere bedrijven zullen dan in gunstiger verhoudingen verkeren en het inkomen voor deze bedrijfsboeren zal hoger zijn. Terwijl de kleine boeren dan ook van belasting dienen te worden vrijgesteld, zullen de grote bedrijven door een progressieve belasting aan de verbetering van de algemene toestand in de landbouw kunnen bijdragen.

Maar dan dienen allereerst de kleine bedrijven door grondverbetering, verkaveling en ontginning, tot voor de verschillende bedrijfstypen als minimum te beschouwen omvang te worden vergroot. Is dit mogelijk? Ongetwijfeld. De ruim 100.000 boerenbedrijven van 1 tot 5 HA. in Nederland bezitten gemiddeld $2\frac{1}{2}$ HA. per bedrijf, of totaal 273.541 HA. Om het gemiddelde voor deze bedrijven op 5 HA. te brengen, aangenomen, dat al deze bedrijven voor vergroting in aanmerking komen, zouden dus ongeveer 275.000 HA. nodig zijn, hetgeen geheel valt binnen de mogelijkheden, door Ir. Westhoff in zijn rapport vermeld. Daarnaast blijven dan nog uitgestrekte reserves aan te verbeteren en te ontginnen grond beschikbaar voor het vestigen van nieuwe bedrijven voor jonge boeren, die daartoe door kosteloos vakonderwijs moeten worden geschikt gemaakt.

Voorwaarde is intussen, dat de vergrote en meer intensief bedreven bedrijven ook de beschikking krijgen over het nodige bedrijfskapitaal en dat de regering daartoe uit staatsmiddelen goedkope credieten beschikbaar stelt, waartoe de thans in de banken braakliggende kapitalen zouden kunnen worden gemobiliseerd.

We hebben er reeds op gewezen, hoe de vergroting en verbetering der kleine bedrijven o.a. door verkavelingen en grondverbeteringen

doelmatig kunnen worden tot stand gebracht en welk een belangrijke rol de coöperatie daarbij kan spelen.

Hoofdzaak is, dat er geen enkel w e z e n l i j k bezwaar bestaat de verbetering van gronden en het ontginnen van cultuurgronden aan een doelmatige bestrijding van de noden der kleine en middenboeren dienstbaar te maken, behoudens dan de o n w i l van het kapitaal om daartoe offers te brengen en van de regering om in deze kapitalistische belangen in te grijpen. Het betreft hier niet t e c h n i s c h e moeilijkheden, maar een m a c h t s k w e s t i e en juist ook daarom is een verbond van arbeiders en boeren noodzakelijk om deze verbeteringen af te dwingen. De „lonende” prijzen voor de landbouwproducten zullen door de arbeiders gaarne worden betaald, indien deze werkelijk aan de werkende boeren ten goede komen en deze samen met hen zullen willen strijden, zowel voor verhoging van deze „lonende” prijzen der landbouwproducten, als voor hogere lonen van de arbeiders.

Want verhoging van het levenspeil zowel van de werkende boeren als van de arbeiders betekent tevens een grotere afzet van de voedingsmiddelen, die op de verbeterde en nieuwe cultuurgronden worden voortgebracht. De arbeidersklasse is allerminst bang voor een vergroting van de productie van massa-artikelen, waartegen de reactie stemming tracht te maken, omdat deze bevreesd is, dat de werkers en werklozen dit „teveel” zullen opeisen. En wanneer er tijdelijke moeilijkheden zijn om overschotten van bepaalde producten in het land uit te wisselen tegen noodzakelijke producten uit andere landen, dan is het de plicht van alle democratische landen om zich aaneen te sluiten tegen agressie en autarkie van de fascistische staten, die het vreedzame verkeer tussen de landen verstoren. Een strijd tegen het fascisme, die ook een vervanging van de reactionaire regering-Colijn door een democratische regering in ons eigen land noodzakelijk maakt. De boeren zowel als de arbeiders moeten eisen, dat een democratische regering hun belangen behartigt, zowel bij het vaststellen van de politiek van uitvoer en invoer, als door haar houding tegenover het margarine- en bacon-kapitaal en andere vormen van monopolistisch kapitaal. In zo'n volksregering, die er niet voor terugdeinst het parasitaire renteniers- en grondkapitaal te belasten, zullen de boeren een krachtig aandeel moeten nemen.

Alleen door een politiek, die de inkomsten en het verbruik van de massa's bevordert, kan de economische weerbaarheid in alle lagen der bevolking zodanig worden vermeerderd, dat de demagogie van het fascisme geen vat op de massa heeft en de onafhankelijkheid van ons land tegenover fascistische agressie met succes kan worden verdedigd. Niet een politiek van verwijzing naar armenzorg, maar één van bevrediging van de massa's in een periode, waarin de maatschappij in een teveel aan producten dreigt te stikken. Indien de leiders der tegenwoordige kapitalistische maatschappij aan deze eenvoudige eis niet kunnen voldoen, dan zullen de arbeiders en boeren, tezamen met alle groepen en elementen, die niet bij de belangen van het monopolistische grootkapitaal zijn betrokken, de leiding

in handen moeten nemen. Het succes van de opbouw van het Socialisme in de Sowjet-Unie toont, dat het mogelijk is, alle productiekrachten aan het werk te stellen, indien de productie gericht wordt op de bevrediging van de stijgende behoeften van een bevolking van werkers, die streven naar toenemende welvaart en een hoge cultuur. Er is dus geen enkele reden in onze eisen aan de tegenwoordige regeerders bescheiden te zijn en wanneer arbeiders en boeren verenigd optreden, zullen zij ook de kracht vinden hun eisen door te zetten.

VERVAL

JAAP VAN IJPEREN

Een vervelozе goot. Een deur
hangt scheef uit het kozijn gezakt.
Gebroken vensters en een scheur
met oude kranten dichtgeplakt.

De schoorsteen brokkelt langzaam af
en op de pannen woekert mos,
Een gat gaapt als een open graf
en voor het dakraam slingert los

een venster krakend in de wind.
En in het straatje, goor en vuil,
speelt eenzaam een verlaten kind
in een verdroogde modderkuil.

En ergens, doelloos en verveeld,
staan, wachtend in de stempelrij,
de werkeloze, als het beeld,
der ondergaande maatschappij.

BIJ HET EEUWFEST VAN DE CAMERA

Dr. J. BONEFAAS

Honderd jaar is het dezer dagen geleden, dat de *Camera Obscura* het licht zag en honderd jaar lang is ze een der weinige boeken gebleven, die door nagenoeg ieder Nederlander met ook maar enige literaire behoefte werd en wordt gelezen en in verreweg de meeste gevallen ook genoten. En zo weinig als een voorbijgaand succes zegt, zo overtuigend spreekt deze staat van dienst voor de voortreffelijke wijze waarop de schrijver vorm heeft weten te geven aan wat hem bezielde.

Toch is aan deze ongemeen duurzame populariteit een karaktertrek niet vreemd, die wellicht niet ieder als zwakheid zal erkennen, maar die toch belet de *Camera* als een machtig werk, als een grote schepping te beschouwen: haar gemoedelijk en tamelijk neutraal karakter. Een werk, dat zich in sterke mate bezighoudt met de problemen van een bepaalde klasse in een bepaald tijdperk, zal er bij het nageslacht altijd mee te kampen hebben, dat de belangstelling in die problemen niet meer zo levendig is en, tenzij er toevallig een situatie is ontstaan die op de vroegere lijkt, zal het zeer bijzondere kwaliteiten moeten hebben om een groter publiek dan de literair geschoolden te bereiken. Zulk een werk is de *Camera* ongetwijfeld niet: ze behandelt geen strijdvrage, klaagt niet aan, kon ook bij haar verschijnen niemand aanstoot geven. Maar dit wil nog niet zeggen, dat Beets niet een zekere vernieuwing bracht, dat hij geen critische bedoelingen had, dat hij niet de taal sprak van een bepaalde klasse.

Vernieuwing bracht de *Camera* door haar ethisch realisme, dat zich niet bepaalt tot het geven van een als waarheid aanvaardbaar gebeuren, maar dat vooral zijn kracht zoekt in de levensware uiting, het levensware detail, vooral het schilderachtig of contrastrijk detail.

Het is een eenzijdig realisme, dat het stuitende en onsmakelijke uit de weg gaat, maar als haast alle realisme betekent het toch een critische houding. Men laat de werkelijkheid zien, omdat men haar anders wenst. Ver gaat dit streven niet. Hildebrand spot een beetje met bekrompen en zelfgenoegzaam of leeg familieleven en, wat belangrijker is, hij vraagt aandacht voor de kleine luiden. Ook tegenover deze staat hij kritisch en hij kan zich zelden geheel losmaken van de eeuwenoude traditie, ze als min of meer komische figuren, met althans een belachelijke kant te tekenen. Toch is het hem er niet om te doen hen te veranderen, maar hen in hun mensenwaarde erkend te zien. Meermalen wordt daarbij de landelijke eenvoud verheven boven de stedse gemaktheid en eerezucht. Wat hij geeft blijven ten slotte allemaal individuele gevallen, die niet samengevat

worden tot maatschappelijke verschijnselen . . . maar het daarom met elkaar toch wel zijn.

De Camera vervult dan ook een rol in de verbreiding van het opkomend liberalisme. Maar een geheel andere dan het werk van Potgieter. Deze koopman ziet grote perspectieven en niet in de laatste plaats een economische opleving; de dominee Beets stoot zich aan versteende omgangsvormen en vooroordelen . . . die natuurlijk hoogerop tevens belemmeringen zijn voor de vorming van de vereiste mensen voor het nuttig gebruik der productiekrachten.

In zijn waardering van de kleine luiden is Beets Potgieter een stuk vooruit. Diens blauwbessenvrouwtje moge als uiterlijke verschijning goed geteekend zijn, van wat in haar omgaat begrijpt hij niet veel. Hildebrand daarentegen dringt in een tuinman, een bewoner van het oude-mannenhuis, een boer, vrij diep door, weet ze als typerende vertegenwoordigers van hun soort te laten leven. Maar zijn democratie gelijk zijn liberalisme is niet zonder tegenwicht. Niet zozeer omdat hij wel wat voor het volk wil, maar aan een door het volk niet denkt — dat is typisch liberaal. Meer omdat zijn houding bijna altijd iets neerbuigends heeft, de afstand altijd goed laat voelen. Op bepaald hinderlijke wijze komt dit uit in het verguldavondje in *De familie Kegge*. Nu ja, dat kon toen misschien moeilijk anders. Doch een onmiskenbaar reactionaire strekking ligt in het zacht ten voorbeeld stellen van primitievere levensvormen aan het van de natuur afgeweken stadsleven, al zit er ook iets in van gezond gevoel. Beets voelt de ontwikkeling wel, maar hij begrijpt haar niet.

Was de rol van de Camera in de eerste aanloop van maatschappelijke opleving bescheiden, zij zou het geen honderd jaar hebben uitgehouden, als zij literair als aandeel in de geest van vernieuwing niet meer had gebracht. Haar voornaamste verdienste lijkt mij het brengen van een sterke mate van stemming in proza. Ik geloof niet, dat dit vóór Hildebrand in belangrijke mate in Nederland bereikt was. ¹⁾ Potgieter zoekt het wel, maar blijft te veel redeneren en verklaren. Hildebrand valt zich zelf soms hinderlijk in de rede met een wat schoolmeesterachtige aardigheid, maar hij heeft toch in dit opzicht meesterlijke bladzijden geschreven, bijvoorbeeld in 't hoofdstuk „Hoe warm het was en hoe ver” uit *Een oude kennis*, in *'s Winters buiten*, wat verbrokkeld in het concert uit *De Familie Kegge*. En hoe goed, ook waar zij niet tot stemming wordt, is de atmosfeer in de meeste kleine schetsen! Het is eigenaardig, dat Beets' zeer verzorgde, maar wat omslachtige stijl (waarin Engelse invloed duidelijk is), door de rust die er van uitgaat, de stemming meestal ten goede komt.

Het bereiken van stemming was niet mogelijk geweest, wanneer Beets niet beschikt had over een levendig beeldend vermogen, dat niet beperkt blijft tot natuur of milieu, maar zich ook uitstrekt tot een

¹⁾ Een zeer opmerkelijke uitzondering vormt een fragment van Hooft, *Larissa*. Het streven was er ook bij E. Overdorp-Post.

scherp typeren van karakter. Hierbij maakt hij een ruim gebruik van een andere grote gave: zijn doorgaans milde humor, toegepast als zachte, maar veelzeggende vorm van critiek, hetzij een beschrijving kleurend, of uitschietend in onverwachte replieken. Soms is die humor wat langgerekt, wat nadrukkelijk, wat pedant — ook hieraan zullen Engelse voorbeelden niet vreemd zijn.

Dat deze kwaliteiten de sterkste zijn, wijst reeds vooruit naar de grenzen van het voor Beets bereikbare. Hij was een geboren schilder van stemmige of grappige tafereeltjes, een geboren verteller en aankleder van anecdotes, maar geen schepper van romans of novellen. Noch *De familie Stastok*, noch *Gerrit Witse* is een verhaal, een compositie en in *De familie Kegge*, dat daar nog het meeste van heeft, is de intrige afgezaagd, slap en onecht, kan zij alleen aanvaard worden als rijgdraad voor een aantal goedgeslaagde taferelen en typeringen. Het moeilijkst te aanvaarden is de onuitstaanbaar zelfgenoegzame student Hildebrand, die als permanent redder uit de nood er tussen rondspookt.

Misschien was dit tekort meer een kwestie van levensbeschouwing en omstandigheden dan van talent. Beets typeert zijn karakters levenswaar, maar tamelijk eenzijdig, doch af en toe blijkt dat diepere roerselen en ontwikkelingen hem toch niet geheel ontgaan. In dit opzicht althans ontbrak het voor hem niet aan mogelijkheden. Ten slotte was hij echter teveel een dominee met geijkte, aan vaste regels gebonden begrippen van goed en kwaad, om zich te verdiepen in zielsconflicten, laat staan huwelijksconflicten. De mens moest zijn best doen en verder aanvaarden wat Gods wil over hem beschikt had. Daarbij werd hij teveel in beslag genomen door ambt en studie om blijvend behoefte te voelen aan of een eer te stellen in het neerschrijven van schetsen en anecdotes. Zo is het bij de *Camera* gebleven.

Niet veel anders is het trouwens gegaan met de studievrienden, die met Hildebrand een geestverwante groep vormen: de latere landjonker Kneppelhout, die als Klikspaan met een ruiger realisme de engere kring van het studentenleven schilderde en later belangstelling zocht te wekken voor buitenlandse kunst en buitenlandse economische ontwikkeling — de maatschappelijk rijpste van deze groep¹⁾; de iets oudere, meer bespiegelende dan beeldende Hasebroek, ook geïnteresseerd voor de volksklassen; op iets meer afstand de humorist Gewin, gelijk Hasebroek een latere dominee. Een groep studenten-auteurs, van wie Hasebroek, gelijk Beets, maar met minder succes, is blijven dichten en ook nog enig proza heeft geschreven, maar geen enkele belofte van zijn jeugdwerk vervuld heeft.

¹⁾ Uit een brief van Beets blijkt dat Kneppelhout's moeder zich zeer verontrustte over de liberale denkbeelden van haar zoon. Dat was zo iets als de S.D.A.P.!

HEINE, DE TIJDGENOOT

THEUN DE VRIES

I. Heine en Duitsland.

Wanneer wij thans een blik werpen in de geschriften van Heinrich Heine (1797 – 1856), die de „grootste Duitse dichter na Goethe” wordt genoemd, dan worden wij ten diepste getroffen door hun actualiteit. Deze actualiteit wordt des te groter, naarmate we bij Heine's generatiegenoten wel een even sterk ontwikkeld vrijheidsbesef opmerken, maar een veel minder doordringende en gevoelige kijk op de toestanden van de tijd. In dit opzicht is Heine niet slechts een schitterend schrijver, maar ook een kunstenaar, die aan een bewonderenswaardige, levende stijl een doorgaans rijke kennis verbindt van hetgeen, waarover hij schrijft; hetgeen niet wil zeggen, dat Heine steeds en overal even gelukkig is geweest in hetgeen hij kenschetst, met name niet, wanneer het er op aan kwam, politieke denkbeelden en inzichten in practijk te brengen.

Heine immers behoort tot die nog lang niet uitgestorven groep van schrijvers, dichters en publicisten, die bezield worden door een vurig en fel rechtvaardigheids- en eerlijkheidsgevoel; die krachtens hun persoonlijkheid gedrongen worden, te getuigen van hun haat en hun liefde; maar die vaak ook, door dezelfde geestdriftige en hevige trek in hun karakter, niet verder komen dan dit getuigenis en deze geestdrift. Zodra de tijd en omstandigheden overlegde daden en geduldige opbouw van hen vergen, deugen zij niet meer voor hun taak. Hun levensgebied is het *strijdperk*, het voorvechterschap op eenzame posten; zodra zij het gevecht moeten staken en tot een nieuwe orde overgaan, staan zij met omgekeerde handen, worden zij negatieve krachten in een veranderende maatschappij. Zij, die het zwaard voerden, kunnen geen ploeg besturen; en zij, die de slagen in de voorste linie's opvingen, zijn niet in staat, zich onder de massa te rangschikken, als het niet meer om de verdediging van de akker, maar om de vruchtbaarmaking daarvan gaat.

Zulk een figuur is Heine. Maar zolang hij op die voorposten kan staan, waar de strijd bitter en fel is, zolang hij zijn individualiteit niet prijs hoeft te geven, – en hij ontloopt consequent de mogelijkheid, dit te moeten doen –, is hij geniaal en niets-ontziend. En ofschoon hij zijn slagen wel eens richt tegen hen, die eigenlijk zijn natuurlijke bondgenoten zijn, blijken zijn gezonde afkeer van iedere tyrannie, zijn ingeschapen geloof in de democratie, zijn haat tegen de domperij der reactie zo fel, zijn karakteristieken van de vijanden der mensheid, zoals hij ze zag, en zijn waarschuwend profetieën omtrent de toekomst van Europa zo scherp en overtuigd, dat wij, hem lezende, in vele opzichten de stem van een tijdgenoot menen te verstaan. Dezen tijdgenoot te begrijpen, hem te volgen in de ontwikkeling van zijn denkbeelden en politiek inzicht, dat is dan ook het doel van deze beknopte beschouwing. ¹⁾

¹⁾ Bij deze beschouwingen hebben we ons herhaalde malen laten leiden door het zo juist in de Franse taal verschenen boekje van professor Edmond

2.

Een ganse „melkweg” van jonge dichters bevolkt de literaire hemel van Europa, wanneer de Franse revolutie, die machtige staatkundige en historische verschuiving, plaats heeft gegrepen en de levensbelangen van den democratischen bourgeois hun neerslag hebben gevonden in het rijk van den burger-keizer Napoleon. De beste en talentvolste van deze Europese jeugd aan het begin van de 19e eeuw zijn vol idealen van een nieuwe, betere, rechtvaardiger tijd; zij haten de despotie, zij verheerlijken de vrijheid. In het tsaristische Rusland wordt op het lyceum van Tsjarskoje Selo een ganse groep van jongelieden groot, die droomt van een grondwet, een menslievenden Tsaar, bevrijding van de boeren; een Poesjkin, een Delvig, een Küchelbecker zien begerig naar het Westen, waarvandaan de verlossing schijnt te moeten komen; en deze zelfde jongelieden grijpen straks naar het wapen van de staatsgreep, als hun droom reddeloos verloren dreigt te gaan onder de reactionaire gewelddaden van de Russische alleenheerschappij en de verstikkende censuur — een staatsgreep, die mislukt, en die Rusland jarenlang tot een bolwerk van de duisterste behoudzucht maakt. — In Engeland is een jeugdig kunstenaarsgeslacht, dat de vrijheid grenzeloos verheerlijkt en hymnen zingt aan een nieuwe mensheid: Shelley, de jonggestorvene, is de romantische revolutionair, wiens zangen een bres slaan in het conservatisme van de Britse samenleving; een Byron, dichter van de „opstand in de mens”, snelt als vrijwilliger naar het door de Turken bedreigde Griekenland en bezwijkt in 1824 aan het vrijheidsfront. — In Duitsland beraamt de geniale toneeldichter Georg Büchner, die op 24-jarige leeftijd stierf, een boerenopstand in Hessen, die al even fataal afloopt als die der Russische officieren en literatoren tegen den Tsaar; en na hem verschijnt er in Duitsland de ene schrijver na de andere, die blijk geeft van een oppositiegeest, welke het direct gevolg is van allerlei sociale stromingen en invloeden, die na de Franse revolutie door West-Europa waren. Het is de groep van het z.g. „Jonge Duitsland”, waarvan de meesten later helaas hun jongelingsgeestdrift vergaten, of, om een bekend woord van Friedrich Engels aan te halen, „hun jeugdzonden wel berouwden, maar hun stijl niet verbeterden.”

Uit dit alles moge blijken, dat de Franse revolutie nog altijd in de geesten en gemoederen der jonge generaties nagistte, en dat er allereen sprake was van een democratisme, een radicalisme zelfs, dat door sommigen op geniale, door anderen op platvloerser wijze in de literatuur werd betrokken. In vele opzichten doet deze tijd denken aan onze eigene, zij het ook met dit verschil, dat de politieke lijnen thans heel wat strakker getrokken zijn, en dat een tweede diep-ingrijpende omwenteling plaats heeft gegrepen, die thans bezig is, de hoofden en harten van het opgroeiende Europa niet alleen, maar

Vermell, „Heinrich Heine; zijn denkbeelden over Duitsland en de Europese revolutie's”, (Ed. Sociales Internationales, Paris, 1939), dat een heldere en goede samenvatting geeft van Heine's politieke opvattingen.

van heel de wereld bezig te houden: de socialistische Russische Octoberrevolutie. — De vele overeenkomsten bij dit verschil maken het begin van de vorige eeuw uitermate belangwekkend voor den mens van thans, en al is men soms wellicht geneigd, vergelijkingen te ontdekken, waar zij niet steeds geweest zijn, men kan toch de jaren waarover we nu spreken, kenmerkend noemen door de strijd, die er wordt gevoerd tussen politieke en sociale vooruitstrevendheid enerzijds, en behoudzieke, duistere reactie anderzijds . . . zoals nu.

In deze strijd stond Heinrich Heine onvoorwaardelijk aan de zijde der vooruitstrevendheid. De Franse revolutie was voor hem de grote gebeurtenis van de tijd, die achter hem lag; en richtinggevend voor de dagen, die zouden komen. In deze revolutie begroette hij bovenal de overwinning van de Rede op de „oude Egyptische geest”, die feudalisme en absolute monarchie eigen was geweest. Toch maakt Heine hier ook voorbehoud; een voorbehoud, dat kenmerkend is voor zijn bijzondere houding tegenover de zich ontwikkelende democratie. Heine is er vurig van overtuigd, dat de Franse revolutie geslaagd is in haar hoge taak misdadige voorrechten aan een ontaarde adel te ontrukken en het kasten-systeem af te schaffen, waaronder Frankrijk zo lang had geleden. Maar voor de consequente revolutionairen als Robespierre en Babeuf heeft Heine een huiverige angst. Zij zijn naar zijn opvatting te ver gegaan, toen zij den koning lieten onthoofden en hun toevlucht namen tot het z.g. „schrikbewind”. — Uit deze critiek van Heine op de gang der Franse revolutie laat zich zijn bewondering voor Napoleon ook begrijpen. In dezen burgergeneraal, die zichzelf tot consul der Republiek en daarna tot keizer verhief, verheerlijkt Heine den eigenlijken groten zoon, den erfgenaam der Franse revolutie; de man die het oude stelsel vernietigde en een rijk stichtte, waarin „ieder soldaat de maarschalkstaf in de ransel droeg”, — m.a.w., waarin elk mens, ongeacht zijn afkomst, de kans kreeg, zijn persoonlijke talenten te doen blijken en dienovereenkomstig een rol te spelen. Het zal o.i. hierbij voorts niet van betekenis ontbloot zijn geweest, dat het eveneens Napoleon was, die in deze alzijdige emancipatie van de derde stand óók de Joden betrok, welke immers tot op die tijd politiek noch maatschappelijk als volwaardige individuen hadden gegolden; en Heine, die van Joodse afkomst was — hij had zich laten dopen — zag hierin terecht de oplossing van het „rassenvraagstuk” van zijn tijd — n.l. door middel van het gelijkwaardig staatsburgerschap, en niets minder of meer dan dat.

Uit deze houding van Heine jegens de Franse revolutie vloeit dan nog een andere opvatting voort, die hem typeert; dat is zijn „aristocratisch democratisme”, om het zo eens uit te drukken. Heine vertrouwt, bij de algemene emancipatie, die het politiek gevolg van de Franse revolutie is, op de ingeschapen adeldom van den begaafden mens; zijn hoop gaat uit naar een soort uitverkiezing van de waarlijk besten als de toekomstige leiders van de massa; dit is voor hem de waarborg voor vrijheid en gelijkheid. Heine's politiek ideaal is dan ook volstrekt niet — zoals dikwijls aangenomen wordt — een „volksregering”, hoezeer hij ook voor de rechten van het volk heeft geijverd. Eerder pleitte hij voor een politiek van de „middenweg”: voor

een gematigd royalisme, dat gecontroleerd en gerugsteund zou worden door een grondwet, waarin de rechten van den burger ampel zouden staan omschreven; voor een soort „verlicht koningschap” dus in de hoogste graad. — Het tragische in Heine is eigenlijk, dat hij de sociale revolutie, de dictatuur van het proletariaat, met name in Frankrijk, onweerhoudbaar zag naderen, en deze toekomstige macht van het volk v r e e s d e.

En uit de feitelijk gedwongene, verkeerd-begrepen betekenis van de monarchie, die Heine er op nahield, is het ook te verklaren, waarom hij, omstreeks 1822, van den Russischen Tsaar schijnt te verwachten, dat deze zich een „menselijk heerser” zal tonen, en liberale maatregelen treffen, om zijn geknecht volk naar een nieuwe vrijheid te leiden . . . een illusie, die Heine derhalve met de reeds genoemde jeugdige Russische idealisten deelde, en waarvan hij, zij het ook niet op zo schrikwekkende wijze als zij, genezen werd.

Ongetwijfeld heeft Heine zich in deze verwachting aanvankelijk laten bedriegen door het „vreedzame” beeld van de z.g. Heilige Alliantie, het drievoudig verbond, dat tussen de keizers van Rusland en Oostenrijk, mitsgaders den koning van Pruisen, was gesloten. Ook in deze Heilige Alliantie steekt een stuk „vergelijkend historiemateriaal”. Zij was in 1815 geboren, naar het heette, om in overeenstemming met de leer van Jezus Christus, de beginselen van rechtvaardigheid, naastenliefde en vrede in stand te houden terwille van de volkeren en hun eeuwig welzijn . . . (!) De boze demon op de achtergrond was echter vorst Metternich, de Weense diplomaat, die deze „Heilige” Alliantie alleen gebruikte als een wapen, om overal tegen de doorwerking van het liberalisme, het wiegekind der Franse revolutie, op te kunnen treden.

Men ziet, de historische overeenkomsten liggen hier voor het grijpen; de monarchen hebben plaats gemaakt voor roofzuchtige dictatoren, en Metternichs zijden kuitbroek als staatsmans-rekwisiet is vervangen door zekere beruchte paraplu. De reactie is alleen nog aanmerkelijk zwarter geworden, al wekt het in zekere zin onze verbazing, dat Heine toch de bedoelingen van den Russischen alleenheerser indertijd niet eerder dóór had. Tot zijn verontschuldiging moet hierbij worden gezegd, dat hij een jonge man van een jaar of 25 was, toen hij zijn opmerkingen over den Tsaar neerschreef; met verloop van tijd liet hij zich minder gemakkelijk door „vredes”-frases in de war brengen . . .

Beter dan de Russische wereld heeft Heine de Engelse gezien; maar hier was hij zelf aanwezig; hij slenterde door de straten van Londen, verlangend naar zijn Duitsland, en zich ergerend aan de Britse „democratie”. Heel goed zag Heine, dat deze democratie in wezen even fel tegen de denkbeelden der Franse gelijkheid en vrijheid gekant was, als de Duitse reactie. En de Britse adelskaste, die met hand en tand streed voor het behoud van haar middeleeuwse voorrechten, alsmede de burgerlijke aristocratie, die bezig was, zich nieuwe voorrechten te verschaffen, verfoeit hij even diep als de Franse ridderschap, die in de Franse revolutie het onderspit dolf. Wat betekenen al de wetten en vrijheden van het Engelse volk, roept

Heine uit, als ze slechts door een groep van machthebbers worden gebruikt, om de overige bevolking in haar verdrukkende greep te klemmen, en ze des te makkelijker te kunnen uitplunderen . . . ?

Maar onvergelykelyk scherper, met vernietigender blik en verscheurd gemoed ziet Heine de ontwikkeling in D u i t s l a n d aan. Heine en zijn verhouding tot het land, waarin hij werd geboren, dat is het grote, het centrale gegeven in zijn leven en kunst, waarom heen zich al het andere slechts op het tweede plan schikt; en op deze verhouding moeten wij noodzakelyk dieper ingaan, willen wij Heine geheel begrijpen.

3.

Heine werd in 1797 te Dusseldorf in het Rijnland geboren. Van nature nerveus en geplaagd door hoofd- en zenuwpijnen, ontwikkelde hij zich met die bittere scherpzinnigheid, die dikwijls het erfdeel van mensen is, die een wankelende gezondheid bezitten. Aan één kant overgevoelig en begaafd met een warme verbeeldingskracht, kent hij ook de ogenblikken, waarin de felste critische zin hem doet honen en smaden, wat hem in voorafgaande ogenblikken dierbaar heeft geleken. Vroegtijdig voelde hij zich tot het dichterschap geroepen; maar zijn familie had andere dingen met hem voor; zij wilde hem laten studeren, hem een weg banen in de advocatuur, een carrière verzekeren.

Zo zien we Heine van de ene Duitse universiteit naar de andere zwerfen: Bonn, Göttingen, Berlijn. — Daarna keert hij naar Hamburg terug, waar hij door zijn oom Salomon Heine in zaken zal worden opgenomen. Hij grijpt deze gelegenheid aan om, als zoveel jeugdige kooplieden (onder hen bevindt zich straks ook de jonge Friedrich Engels uit Barmen) aan zijn reislust te voldoen. Norderney, Engeland en Italië worden door hem bezocht. En onderwijl ontstaat de beroemde romantische liefdespoëzie van Heine, die hem plotseling naam doet maken; ontstaan de „Reisebilder“, ontstaan zijn prachtige verzenreeks over de Noordzee, alles tussen de jaren 1820 en 1826. — Maar tegelykertijd liet Heine zich niet onbetuigd in het politieke en sociale. Uit sommige van zijn gedichten, meer nog uit zijn „William Ratcliff“, een toneelstuk, dat hij na zijn Engelse reis schreef, bleek een honger naar maatschappelyke gerechtigheid, voortgekomen uit verontwaardigde ontzetting over de hardvochtigheid der rijken en de ellende der armen; uit zijn „Ideeën; het boek Le Grand“, dat in 1826 verscheen, sprak zijn haat tegen de Pruisische censuur, en niet minder zijn afschuw en woede jegens het antisemitisme, dat in Duitsland door de machthebbers onder het volk werd aangewakkerd, en dat officiële vormen aannam door de bepaling, dat geen Jood een openbaar ambt mocht bekleden, terwijl na 1822 aan de universiteiten geen Joodse studenten meer werden toegelaten! En dat na de aanvankelyke vrijmaking van de Joden in het Rijnland door de besluiten van Napoleon! — Men ziet weer het steeds actuele, de sterke overeenkomst van Heine's vroege strijd tegen de duisterlingen van zijn tijd en zijn land met het heden.

Voor den jongen kunstenaar zelf, die met zulk een rijkdom van denkebeelden, zwier van taal en vlijmscherpte van woord reeds de voorpost betrok, waarop hij niet zou wijken, werd het in het reactionaire Pruisen en ook in het overige Duitsland ondraaglijk. In 1831 schudt Heine dan ook het Duitse zand van de voeten en begeeft hij zich naar Parijs. Had hij zich voorgesteld, daar slechts korte tijd te blijven, in de hoop, dat het liberalisme in Duitsland zou overwinnen, dan vergiste hij zich. Tot aan zijn dood toe, 25 jaar lang, heeft hij in Parijs gewoond. Overigens leefde hij met hart en ziel mee met deze stad der vrijheid, paste zich wonderwel aan bij het leven van het Franse volk, was tot zijn levenseinde toe vol geestdrift over al wat zich op straat en in de literaire salons, in de regeringsgebouwen en de schouwburgen afspeelde, en zijn beschrijvingen van de „Franse toestanden”, uit de jaren 1831–1841, en 1841–1848, die hij aan Duitse kranten zond, zijn schitterende voorbeelden van schrijversgeest en -inzicht, al werden ze door Heine's Pruisische vijanden ook afgemaakt met de smalende betiteling van „feuilletonpraatjes”, waarin de hoogten en diepten van het mensenleven (!) met „gemene grappen” en „journalistieke brutaliteit” worden afgedaan . . .¹⁾ Maar al drinkt zich Heine een roes aan de Franse vrijheidsbegrippen, al viert hij de politieke democratie en al geniet hij de onbepaalde mogelijkheid, zich als dichter en schrijver te kunnen uiten, hij verdient waarlijk niet de smaad, die zovele pangermanistische, hypernationale Duitsers hem in hun haat tegen Jodendom en emigrantendom naar het hoofd hebben geslingerd; als zou hij een man zonder overtuiging geweest zijn, een onvruchtbare geest, die niets deed dan twist en onvrede zaaien — iemand, die ten naastebij zijn vaderland verried en bij al zijn radicaal wereldburgerschap de Fransen vleide, van wier regering hij wel een jaargeld wenste aan te nemen, en dergelijke boosaardigheden meer, waarin de Duitsers altijd sterk zijn geweest, als het tegen politieke emigranten ging, wie men eerst in Duitsland het leven onmogelijk had gemaakt, en die men later haatte en lasterde, omdat zij het buitenland inlichtten over de juiste stand van zaken achter de Rijn en het ware karakter der Duitse machthebbers . . .

Heine is en blijft bij al zijn Europeeërschap — als goed internationalist, zouden wij heden zeggen — een Duitser, vervuld van heimwee naar zijn land, onophoudelijk bezig met het Duitse probleem, voortdurend in angsten en beven voor de politieke toekomst van het Duitse rijk, waar niet alleen een onzaglijke staatkundige verscheurdeheid heerste, maar waarin de totalitaire neigingen van Pruisen en de anti-liberale doordrijverij van Metternich mettertijd ieder spontaan leven schijnen af te zullen knippen. Heine houdt van zijn land; hij bezingt het en beklagt het; hij bespot den Pruisischen gendarme en hoont de algemene achterlijkheid, maar zijn sarcasme en galligheid

¹⁾ Op deze wijze uit zich b.v. Heinrich von Treitschke, de reactionaire historieschrijver, in zijn „Duitse geschiedenis der XIXe eeuw”. Treitschke blijft het klassieke voorbeeld van den conservatieven geleerde, die zijn wetenschap ten nauwste weet te doen samenvallen met de belangen van de regerende monarchie, i.c. de Hohenzollerns.

komen altijd voort uit een brandend verlangen naar een beter, menswaardiger Duitsland. — Doch langzaam beseft hij, dat dit door hem zo vurig verbeide ideaal van een liberale monarchie, grondwettig beperkt en gericht op het algemeen welzijn, een droombeeld moet blijven; dat de werkelijkheid heel anders is; dat in Duitsland onder de oppervlakte van behoudzucht enerzijds en romantische en wijsgerige duisterheid anderszijds, gevaarlijke krachten woelen en dreigen, die voor den buitenstaander en buitenlander meestal verloren gaan onder een mom van filosofische zwaarwichtigheid, gewrongenheid, of vaagheid en geheimzinnigheid in het literaire, — kortom, in een „mystiek”, welke bijvoorbeeld door de Franse geest, die helderheid en logica betekent, slecht wordt verstaan. Wat de literaire mystiek betreft, zoals deze zich in vele gevallen uit in de romantiek,¹⁾ merkt Heine terecht op, dat in het wezen van deze verheerlijking van het gevoel, zoals dat in de literatuur na Goethe steeds meer opkwam, en in de vlucht naar het verleden, waar men slechts Duitse helden en voortrekkers waarneemt in de „toverachtige maannacht der middeleeuwen”, een reactionaire trek schuilt. Hoe onklaarder de wijsgerige en sociale begrippen zijn, hoe meer een literatuur zich laat drijven op onbeheerste gevoelens, des te eerder zal zij een voedingsbodem vormen voor een nationale legende, zoals dit in Duitsland het geval is, waar de romantiek, met name in de kleinere talenten, tot het benepenste en enghartigste nationalisme ontardt.

Heine valt daarom daarnaast op de scherpste wijze een boek aan, dat in sommige Parijse kringen opgang maakte, n.l. het geschrift van madame de Staël, een bekende salon-grootheid uit die dagen, „Over Duitsland”. In dit eveneens romantische boek prijst mad. de Staël de Duitsers om hun eenvoud, hun eerlijkheid, hun gevoel voor het bekoorlijke en knusse in het volksleven; kortom, het hele werk vormt een lofzang op de Germaanse idylle, die volgens de schrijfster ten voorbeeld kan strekken aan de door hun „redelijkheid” verdorven Fransen. — In zijn „Duitsland, een wintersprookje”, diste Heine een heel ander tafereel op over de „germaanse eenvoud”; en behalve door dit dichterlijke beeld, waarschijnlijk het meesterlijkste hekeldicht dat er in de moderne letterkunde bestaat, uitte Heine in zijn beschouwingen over Duitse godsdienst en wijsbegeerte zich ook in proza over zijn vaderland — een proza, geladen van de heilige wil, om te begrijpen en anderen te doen begrijpen, wat er zich „in het stille rijk der denkbeelden” in dat Germanenland afspeelt, en tevens blijk gevend van een kennis van Duitse toestanden in verleden en heden, die op zichzelf al voldoende zou zijn, om de laster van zijn haters te logenstraffen, als zou Heine verstoken zijn geweest van enig gevoel voor Duitsland.

¹⁾ Romantiek is die stroming in de wereldliteratuur, die zich verzette tegen de harmonische, intellectuele klaarheid der voorafgaande periode; zij ontstaat aan het einde der 18e eeuw; haar wezenstreken zijn: gevoeligheid, vrijheid in de literaire vorm, natuurverheerlijking, in individualisme. De Duitse romantiek bloeide bijzonder lang

In een breedvoerig opgezette studie onderwerpt Heine in 1834, oorspronkelijk op verzoek van de „Revue de deux mondes”, een te Parijs verschijnend maandblad, een beeld van het Duitse geestesleven. — Heine probeert den Fransen lezer duidelijk te maken, dat óók in Duitsland een revolutie plaats grijpt. Zij is niet, zoals de Franse, op een gegeven ogenblik uitgebarsten, om ingrijpende veranderingen in heel het leven mee te slepen; nee, zij speelt zich af in een verborgen rijk, in dat der gedachten. Als eerste etappe van deze Duitse revolutie ziet Heine al de Hervorming, Luther's opstand tegen de kerk van Rome, welke laatste, zoals Heine probeert aan te tonen, in het Europese geestes- en maatschappelijke leven, ondanks al haar gebreken, toch de geordende gedachte, de logische redelijkheid, de tot klassieke klaarheid gerijpte idee van het beschavend Christendom voorstelt. — Van deze idee rukt zich Duitsland door de Hervorming los; en dit is slechts de aanvang van een geleidelijke, van eeuw tot eeuw verder schrijdende ontkerstening van de Duitse geest, die er in haar onbewuste drang op is gericht, op de lange duur alle nabuurstaten te overvleugelen en te doordringen van haar eigen „heidense” beginselen . . . . De Hervorming is daarom de eerste overwinning van het ruwe, nationale, „volkse” principe tegen de adeldom van de kerkelijk-latijnse wereld, het overwogen en uitgebalanceerde denken van het beschaafde Westen. Heine ontdekt hier reeds de kiemen van de haat, die het door zijn instincten gedreven Duitsland tegen het klaarschouwende, intellectuele Frankrijk koestert.

Maar de weg der Duitsers is lang, volhardend en geduldig. Niet door uitwendige hervormingen, door opstanden en politieke bevrijding rijpt Duitsland tot een gevreesde macht. Het is in de eerste plaats in de ontwikkeling der Duitse wijsbegeerte, dat Heine zich een proces ziet voltrekken, hetwelk tot de verschrikkelijkste revolutie zal leiden, die de mensheid ooit heeft gekend. — Leibnitz en Kant, de grote wijsgeren der 18e eeuw, hebben meegeholpen, het Duitse denken zelfstandig te maken en zich te ontworstelen aan de „katholieke” norm. Wat Robespierre voor de Franse revolutie was, de ijzeren consequentie, die slechts één doel voor ogen heeft, dat is Kant voor de Duitse, de onzichtbare revolutie, geweest. — En dan wordt, aan het einde van de 18e eeuw, de Sturm- en Drang-periode ingeluid, waarin Lessing, Herder en Goethe, als de sterke, jonge reuzen van de Germaanse wouden groot worden, de sterke, jonge reuzen van de Germaanse wouden groot worden, op de voet gevolgd door de wijsgeren Fichte, Schelling en Hegel, die de laatste resten van buitenlandse beïnvloeding afwerpen en tot in de vingertoppen doordrongen zijn van het zelfbewustzijn van het Duitserschap, dat de wereld voor zich opeist! — Immers, is het Hegel niet die als slotsom van zijn machtig levenswerk de gedachte uitspreekt, dat de Pruisische staat het totaal-begrip is van wat men zich als menselijke ontwikkeling kan voorstellen? — Voor deze schrikbarende uitkomst waarschuwt Heine de Fransen: de Duitse wijsbegeerte is nu een zaak geworden, die heel de mensheid aangaat; hier is het voorbereidend werk van de revolutie voltrokken, die Duitsland door

moest maken. In dit toppunt der Duitsche filosofie breken de Duitsers voorgoed met het gebundene en redelijke; zij keren als het ware tot het heidendom van hun vaderen terug, en reeds zijn voor Heine de tekenen aanwezig van de Duitse wens, om in het hart van Europa de totale staat te scheppen, die het instrument zal moeten worden van een onlesbare roofhonger naar grootheid en heerschappij. — Wanneer dit Duitsland een keer tot d a d e n overgaat, zo waarschuwt Heine, dan mag de wereld sidderen! En machtig en met profetische bewogenheid schildert hij het schrikvisioen, dat alsdan werkelijkheid zal worden — een fragment van zulk een kracht en actuele betekenis, dat wij het onzen lezers niet willen onthouden:

„Het Christendom — en dat is zijn schoonste verdienste — heeft de brute, Germaanse strijd lustigheid min of meer verzacht, maar kon ze niet uitroeien; en als eens de temmende talisman, het kruis, instort, dan laait weer de woestheid der oude vechtersbazen op, de redeloze razernij, waarover de Oudnoorse dichters in zangen en sagen berichtten. Die talisman is rot, en de dag zal komen, waarop hij jammerlijk inzakt. De oude stenen godheden verheffen zich dan uit duister en puin, zij wrijven zich het duizendjarig stof uit de ogen, en Thor met de reuzenhamer springt eindelijk op en verpettert de gothische domkerken. Als gij gedreun en gekletter hoort, past dan op, naburkinderen, gij Fransen, en meng U niet in die aangelegenheid, die wij thuis in Duitsland volbrengen. Het zou U wel eens slecht kunnen bekomen. Pas op, het vuur niet aan te wakkeren; pas op, het te willen blussen. Ge zoudt U aan die brand makkelijk de vingers kunnen schroeien. Glimlach niet om deze raad, de raad van een dromer, die U waarschuwt voor de volgelingen van Kant, Fichte en de natuurfilosofen. Glimlacht niet om de fantast, die in het rijk der tastbare dingen dezelfde revolutie verwacht, die reeds in dat van de geest plaats-gegrepen heeft. De gedachte gaat aan de daad vooraf, zoals de bliksem aan de donder. De Duitse donder is wel een echte Duitse en niet bijster elegant; hij komt ietofwat moeizaam naderbij gerold; maar komen zal hij, en als ge het straks hoort kraken, zoals het nog nooit in de wereldgeschiedenis gekraakt heeft, weet dan: de Duitse donder heeft eindelijk zijn doelwit bereikt. — Bij dit gedaver zullen de adelaars dood uit de hemel neervallen, en de leeuwen in de verste woestijnen van Afrika zullen met de staart tussen de benen vluchten, en zich in hun koninklijke holen verschuilen. Er zal een drama worden opgevoerd in Duitsland, waarbij de Franse revolutie zal afsteken als een onschuldig herdersspelletje. Nu is het weliswaar tamelijk stil: en al doet de een of ander daarginds een beetje wild, geloof niet, dat deze eens als de werkelijke acteurs zullen optreden. Dat zijn maar de kleine hondjes, die in het lege circus rondhuppelen en tegen elkaar blaffen, en de tanden laten zien, vóór het ogenblik aanbreekt, waarop de schare der zwaard-

vechters zijn intree zal doen, om op leven en dood met elkaar te strijden.

En dat ogenblik zal komen, Als op de trappen van een openluchttheater zullen de volkeren rondom Duitsland komen zitten, om de machtige worstelspelen te aanschouwen. Ik raad u aan, volk van Fransen, blijf daarbij muisstil en bij God! pas op, en applaudisseeer niet. We zouden U wel eens verkeerd kunnen begrijpen en U, op onze onbeleefde manier, ietofwat bars vermanen om kalm te blijven; want als we U vroeger, in onze slaafse, verslagen toestand, herhaaldelijk konden overweldigen, nog veel meer zouden we dit kunnen in de overmoede van onze vrijheidsroes. Ge weet immers zelf, waartoe men in zulk een toestand in staat is, — en gij verkeert niet meer in zulk een toestand. Past op! Ik meen het goed met U, en daarom zeg ik U de bittere waarheid. Gij hebt meer te vrezen van het bevrijde Duitsland, dan van de hele Heilige Alliantie met alle Kroaten en Kozakken erbij. Want in de eerste plaats houdt men in Duitsland niet van U, hetgeen bijna onbegrijpelijk is, daar ge toch zo beminnelijk zijt, en U tijdens Uw aanwezigheid in Duitsland¹⁾ zoveel moeite hebt gegeven, tenminste de betere en schonere helft van het Duitse volk welgevallig te zijn. En ook al heeft die helft van U gehouden, dan is het toch maar die helft, die geen wapens draagt, en wier vriendschap U derhalve al heel weinig nut oplevert. Wat men eigenlijk tegen U aanvoert, heb ik nooit goed kunnen begrijpen. Eens, in een bierkelder te Göttingen, hoorde ik een jeugdigen Oud-Germaan zeggen, dat men zich hoorde te wreken op de Fransen, omdat zij Konradijn von Staufen²⁾ te Napels een kop kleiner hadden gemaakt. Gij hebt dat natuurlijk allang vergeten. Wij echter vergeten niets. Ge ziet, als we ooit zin krijgen, de strijd met U aan te binden, dat het ons niet aan afdoende beweegredenen zal ontbreken. In elk geval raad ik U aan, daarom op Uw hoede te zijn. In Duitsland mag gebeuren wat wil, . . . blijf doorlopend gewapend, handhaaft kalm uw wachtpost, het geweer aan de voet. Ik meen het goed met U, en het heeft me bijna de doodsschrik bezorgd, toen ik onlangs vernam, dat Uw ministers van plan zijn, Frankrijk te ontwapenen. —

Daar gij trots Uw tegenwoordige neiging tot de romantiek, geboren klassici zijt, kent ge den Olympus.³⁾ Onder de naakte goden en godinnen, die zich daar, bij godenspijs en -drank, verlustigen, ziet gij één godin, die, ofschoon omringd door zulk

1) Heine bedoelt: tijdens de napoleontische bezetting (1806–1813).

2) Duits vorst uit de 13e eeuw (l) door een Fransen mededinger naar de kroon onthoofd.

3) Olympus: volgens de Griekse godenleer de woonplaats der goden. De „klassieke” geschooldheid veronderstelt de kennis van deze bijzonderheden, vandaar Heine's opmerking.

een vreugde en kortswijl, toch steeds een wapenrusting draagt en de helm op het hoofd en de speer in de hand houdt. Het is de godin der wijsheid."

(Godsdienst en wijsbegeerte in Duitsland. — Geschreven te Parijs, 1834.)

Wij willen hier niet nader ingaan op de beschouwingen van Heine omtrent de Duitse wijsbegeerte en de ontwikkeling der Duitse revolutie; deze vragen een aparte behandeling. Wij wijzen er hier slechts bij voorbaat op, dat het weggelegd was voor twee andere Duitsers, Karl Marx en Friedrich Engels, om aan de „wijsgerige revolutie" van Duitsland heel andere gevolgtrekkingen vast te knopen. Maar afgezien van deze in wezen politieke vraag — welk een grimmige en juiste kenschets geeft Heine hier van het karakter van den „razenden Germaan"! Welk een actualiteit schuilt er nog altijd in de waarschuwing aan het Franse volk, om „het geweer aan de voet" te houden! Welk een verschrikkelijke bevestiging heeft Heine's voorspelling gevonden in de opkomst van het nazisme en zijn bloedbewind — hoe angstig goed heeft hij, een eeuw geleden, voorvoeld, welke ontzettende gevaren er scholen onder het mom van de „Duitse droom", die zich als met opzet zo lang in de duistere frasen van nationale en literaire diepzinnigheid verschool, om haar werkelijke, brute bedoelingen voor de wereld te verheimelijken!

Heine wordt niet moe, deze waarschuwing te herhalen. In zijn „Brieven over Duitsland" van 1844 duikt zij weer op; in zijn „Bekentnissen", weer tien jaar later, is het gevaar voor hem hetzelfde gebleven als in 1834; en eindeloos klinkt zijn verwijt, dat de Fransen maar niet schijnen te willen inzien, wat zich achter het „mystieke Duitse rookgordijn" verbergt.

Spreekt uit dit alles haat jegens Duitsland, horen wij slechts de stem van den emigrant, die een ongeneeslijke wrok koestert jegens het land, waaruit men hem verdreef? — Zonder enige twijfel werd Heine tot zijn koene en huiveringwekkende blik in de toekomst geleid door de diepste verbondenheid met het lot van Duitsland, en gold zijn haat slechts hen, die hem er uit verdreven hadden. Ondanks zijn profetie gelóóft hij in zijn land, en er schuilt een tragische tweeslachtigheid in, dat Heine niet anders dan de woeste ontketening van de langzaam-opgehoopte, instinctieve krachten vermag te zien, terwijl hij zichzelf andere idealen heeft gesteld. Deze tweeslachtigheid nu is het gevolg van Heine's reeds genoemde vrees voor de sociale revolutie. Typisch is het, dat hem als het ware een keer de opmerking ontsnapt, dat het Protestantisme in Duitsland kreperen zal, indien het niet overgaat in het socialisme. Hiermede erkent hij derhalve feitelijk, dat er naast de door hem geschilderde ontwikkeling sinds Luther ook nog een tweede mogelijkheid, een nieuwe oplossing bestaat! — Maar deze oplossing schuwt Heine, nader te onderzoeken. Zeker, hij voelt mee met de verdrukten en de hongerenden, hij eist ook voor hen het recht op arbeid, op brood, op menswaardigheid. De gedachte aan de heerschappij van de vierde stand evenwel, het proletariaat, lag

hem verre; en zo wendde hij zich slechts tot die eerste mogelijkheid, die hem het e i n d p u n t leek van de Duitse revolutie. Dat dit eindpunt voor de maatschappelijke filosoof slechts een fase in een omvattender ontwikkeling is, heeft Heine niet kunnen zien. Zijn pad heeft dat der wetenschappelijke socialisten gekruist; er was contact; maar nadien vervolgde ieder zijn eigen weg, en Heinrich Heine heeft tot aan zijn dood moeten worstelen met het probleem van een Duitsland, dat hij liefhtad, en dat hem mateloos verschrikte tegelijkertijd.

BRIEF UIT SEMARANG

DE ZELFBESTUREN IN INDONESIE.

Het gebied van Indonesië is te onderscheiden in rechtstreeks gebied, ook wel rechtstreeks bestuurd of gouvernementsgebied genoemd, en indirect gebied of gebied onder Indonesisch Zelfbestuur.

In het eerste worden de overheidsfuncties uitsluitend uitgeoefend door of namens het Gouvernement, zelfs waar ondergeschikte rechtsgemeenschappen een zekere mate van regeerzegaz uitoefenen. Het is het Gouvernement dat de bevoegdheden dezer lagere publiek-rechtelijke lichamen bepaalt. In het Zelfbestuursgebied daarentegen worden de overheidsfuncties slechts gedeeltelijk door het Gouvernement uitgeoefend, hoofdzakelijk echter door rechtsgemeenschappen, die het karakter van staten met eigen oorspronkelijk gezag dragen. Vandaar dan ook spreekt de Indische Staatsregeling van: „Zelfbestuur door Inlandse vorsten en volken”. De meeste zelfbesturen hebben een historisch verleden. De bestuursvormen in die gebieden zijn zeer verschillend.

Ten eerste: de Maleise figuur van het vorstengezag kent een vorst, die handelt met het advies van provinciehoofden welke tevens, als vorstelijke adviseurs, rijksgroten zijn. Aan het hoofd van deze Maleise Rijken staat het Rijksgezag zelf. De sultan is geenszins, zoals dikwijls wordt aangenomen, absoluut heerser, doch slechts de vertegenwoordiger van het zelfbestuur. De eigenlijke bestuurstaak berust bij de radja moeda, wiens feitelijke macht die van de vorst menigmaal evenaart, soms overtreft. De rijksgroten zijn de eigenlijke rechtstreekse hoofden der bevolking.

Voorbeelden zijn de vorstenrijken Deli, Kota Pinang, Serdang enz. Ten tweede: de Makasaars-Boeginese figuur is die van een collegiale rijksraad of hadat, waarin de vorst de eerste onder gelijken is.

Voorbeelden zijn: de rijken Bone, Sidènrèng, Sopeng.

Ten derde: de Hindoe-Balische en Hindoe-Javaanse figuur is die van een echte monarch, die voor zeer enkele zaken zijn Hindoe-priesters of Mohammedaanse godsdienstambtenaren te hulp roept. Het centrale rijksbestuur omvatte er van ouds den vorst, naast wien een Rijksbestuurder, voorts een reeks van kratonambtenaren, zowel voor hofstadzaken als voor plattelandzaken en ten slotte districtshoofden ten plattelande.

Voorbeelden zijn: de vorstenrijken Karang Asem, Badoeng enz. op Bali en de Vorstenlanden op Java, Soerakarta, Djokjakarta enz.

Ten vierde: de republikeinse figuur eindelijk is met name op Sumatra te zoeken.

Ofschoon vele zelfbesturen oorspronkelijk heer en meester over hun eigen zaken waren, zijn zij met de opkomst van het Nederlands gezag slechts tot medewerkers van het Gouvernement geworden. Zij zijn geworden het orgaan van het koloniale beheermechanisme.

Hoewel artikel 34 lid 1 van de Indische staatsregeling, dat zegt: „de Gouverneur-Generaal sluit verdragen met Indische vorsten en volken” de indruk geeft, dat de zelfbesturen niet onder, maar naast, ja

zelfs als onafhankelijke internationale machten buiten het Nederlands staatsbestel zijn, kan men dit toch moeilijk in overeenstemming brengen met de feiten.

De oorsprong van de zelfbesturen is verschillend. Het kan zijn een oud-inheemse formatie of een schepping van het Gouvernement ter wille van de decentralisatie of uit andere redenen.

Tot ongeveer 1900 was het een periode van centralisering van het bestuur, maar sedert dien was het een van decentralisatie. De zelfbestuurspolitiek is daarom ook anders geworden. Eerst was de verhouding tussen Nederland en de zelfbesturende rijken een van gelijkgerechtigde soevereine machten, waarbij de Compagnie de rol van mindere vervulde. Men denke slechts aan de verplichte hofreizen van toentertijd. Van de steeds heersende tweedracht in Indonesië, wier oorzaak deels aan de onderlinge naijver der vorsten en adellijken, deels aan intriges van de binnensluipende vreemde macht te wijten was, wist de Compagnie handig gebruik te maken. Alras liepen verschillende vorsten, gedreven door eigen belang, in de armen van de Compagnie en werden zij haar bondgenoten om later tot vasallen van de Compagnie te worden. Het laatste voorbeeld van een soevereine macht binnen Indonesië was Atjeh vóór de Atjehoorlog. Sinds het begin der twintigste eeuw, in verband met de expansiepolitiek dier jaren, hebben ook de laatste Indonesische rijken zo feitelijk als vormelijk hun zelfstandig bestaan verloren, zodat zij thans alle het oppergezag van Nederland erkennen boven hun eigen gezag. Hun gebied werd daardoor indirect Nederlands gebied, hun onderdanen werden indirect Nederlandse onderdanen en met andere mogelijkheden dan Nederland mogen zij niet meer in verbinding treden. Voor 1900 heeft het Gouvernement zich niet veel ingelaten met de Indonesische rijken. Het was de periode van de onthoudingspolitiek en de zelfbesturen waren voor het Gouvernement slechts een staatsrechterlijke complicatie geweest, die het nu eenmaal had te aanvaarden. De bemoeienis van het Gouvernement beperkte daarom tot een methode van zachte dwang.

Hoe komt het nu, dat in het begin der twintigste eeuw de politiek van het Gouvernement ten aanzien van de zelfbesturende rijken anders is geworden?

Aan het einde van de 19e eeuw was de industrialisatie in Europa in volle gang en het spreekt van zelf, dat de producten hiervan verkocht moeten worden. Daarvoor zijn afzetgebieden nodig. Bovendien gebruiken de industrieën grondstoffen. Een wedloop naar de koloniën was het gevolg daarvan. Niet alleen het verkrijgen van afzetgebieden en grondstoffen, maar ook het behoud daarvan is van belang. Engeland, Duitsland, Frankrijk, Amerika, Japan e.a. namen deel aan de jacht naar koloniën. Zuid-Afrika werd door Engeland veroverd, Amerika verjoeg de Spanjaarden uit de Philippijnen. Aan China wordt gezamenlijk geknaagd. Aangezien het Nederlands gezag in Indonesië nog niet overal gevestigd was, was het te begrijpen, dat in die tijd Nederland angstig werd voor zijn bezittingen in Indonesië. De min of meer afzijdige houding van het Gouvernement ten aanzien van de zelfbesturen van toen, maakte nu plaats voor een

doelbewuste zelfbestuurspolitiek. Atjeh, dat nog zelfstandig was gebleven, werd gewelddadig onderworpen. Evenzo geschiedde met Bali en Lombok.

De vaststaande opvatting, waaromtrent noch bij de regering, noch bij de landschapsbesturen onzekerheid meer bestaat, is deze dat de landschappen, deel uitmaken van het grondgebied van Nederlands-Indië; dat zij rechtens staan onder de souvereiniteit van de Kroon, vertegenwoordigd door de Indische regeering; en dat, er moge ook om historische of politieke redenen hier en daar wel verschil bestaan in de wijze waarop de verhouding tot het land zich afspiegelt, voor alle landschappen thans buiten twijfel is, dat zij zijn autonome gebiedsdelen van het land.

De zelfbesturen werden ingeschakeld in het bestuurs- en exploitatiemachanisme van het Gouvernement.

Hierbij dient opgemerkt te worden, dat dit juist gebeurde in de tijd, toen Indonesië opengesteld werd als beleggingsgebied voor het particulier en buitenlands kapitaal. Welk belang de ondernemers bij de zelfbesturen hebben moge blijken uit het feit, dat bij de huur van gronden de feodale rechten van den vorst ook overgaan aan de huurders!

De steeds verder gaande beknotting van de macht der zelfbestuurders deed de mening, dat een Zelfbestuur slechts een overgang is van indirect naar direct gebied, veld winnen. Ook de verdwijning van vele vorstendommen versterkte slechts deze gedachte. Maar in de laatste tijd schijnt het Gouvernement een andere mening toegeedaan te zijn.

DE ZELFBESTUURSPOLITIEK VAN HEDEN

Op 4 Januari 1937 is te Tamalate bij Makassar, Karaeng-Bontonompo, broeder van den laatsten heerser, als vorst van Goa (Zuid-Celebes) hersteld. In Juli 1938 werden de vorsten op Bali, 8 in getal, in hun waardigheid hersteld.

Inplaats dus, dat het Zelfbestuur een overgangsvorm was tot de inlijving van een Indoneesisch rijk, vond hier juist het tegendeel plaats. Wat waren nu de redenen van deze wijziging in de Zelfbestuurspolitiek van het Gouvernement?

Evenals aan het eind van de 19e eeuw, is nu weer een periode aangebroken van een run naar koloniën. Na de wereldoorlog volgde de ene crisis op de andere. Niemandslaan blijft er nog slechts aan de Zuidpool! De bewoonde gebieden zijn reeds verdeeld onder de mogendheden.

Het zijn vooral de fascistische mogendheden die aan de wedloop naar koloniën deelnemen. China werd door Japan aangevallen, Abessinië door Italië veroverd.

Het plan van Tanaka en de koloniale eisen van Duitsland zijn geen aangename waarschuwingen voor Nederland. Nu het Nederlandse gezag in Indonesië al gevestigd is, is het voor de Nederlandse heersers van belang, dat zij bij eventuele conflicten in de Stille Oceaan verzekerd zijn van „rust en orde” in de koloniën. De vorsten met hun

traditionele macht over de bevolking kunnen voor dit doel gebruikt worden. Bovendien is de eenheidsbeweging in Indonesië steeds groeiende. In Engels-Indië is gebleken, dat de nationale beweging aldaar in de vorstendommen slechts weinig invloed kon verkrijgen. Daarnaast zoekt het vreemde kapitaal, in het bijzonder het Nederlandse en Nederlands-Indische, naar nieuwe beleggingsgebieden. Daarom zegt Prof. J. J. Schrieke: „De Zelfbesturen dienen weer op de voorgrond te worden gebracht.”

Het herstel van de zelfbesturen betekent een versterking van het reactionaire element in Indonesië. De vooruitstrevende, democratische nationale beweging, die in Indonesië gestadig in omvang en betekenis toeneemt, wenst democratisch zelfbestuur. Zij is niet tevreden met het toekennen van zelfbestuur aan feodalen, zij verlangt zelfbestuur voor het volk. De nationale beweging wil in deze tijd van fascistische agressie en oorlogsbedreiging de band met het democratische Nederlandse volk versterken en eist daarom, niet een versterking van de inheemse adels- of hoofdenmacht om het Indonesische volk in gedweë onderwerping te houden, maar een snelle uitbreiding van de democratische vrijheden van dit volk zelf!

ASYL

FREEK VAN LEEUWEN

De schaamle schuinte van het scheve bed
Wekt de herinnering aan doctor Caligari.
De gore muur is als met bloed bespet
Ik huiver: „moord . . .” en weet: het is maar larie.

Het zijn maar wantsen aan de muur geplet
Voor twee franc vijftig maak je geen bombarie.
Wie zevent wordt subiet buiten de deur gezet
En sukkel dieper nog in armoe en penarie.

De soep van deze middag was niet vet.
Een jonge priester, juist van 't seminarie
Brak ('t Geestlijk) brood en sprak een dankgebed.

Enmaal de voet op 't hellend vlak gezet
Strompel je voort, de moeizame Calvarie . . . .
Wat wegen wantsen tegen Soep en Bed?

buitenlands overzicht

EEN BAKEN IN ZEE

Mr. A. JACOBS

Boven Madrid en Murcia, boven Valencia en Alicante wappert, terwijl deze regelen geschreven worden, de Spaanse vrijheidsvlag. Moedig, taai en met onbezweken trouw aan de idealen der democratie, houden het Spaanse volk en zijn leiders de strijd vol. Nu nog altijd. En zij geven aan de volkeren van Europa een voorbeeld van de wil om het dierlijk-wrede fascisme tot het laatste en met alle kracht te bestrijden, een voorbeeld, dat recht heeft op meer dan sympathie en bewondering; dat recht heeft op de actieve steun van allen, die zich democraten en socialisten noemen, en die aan de Spaanse Republiek reeds te lang onthouden is!

Bij het zoeken naar de oorzaken van de jongste gebeurtenissen, die hun tragisch hoogtepunt vonden in de terugtocht uit Catalonië, komt men in laatste instantie altijd weer terecht in die Juli-maand van 1936, toen de oorlog om Spanje begon. Van Italiaanse zijde is er dezer dagen, in verband met het Brits-Frans gelonk naar Franco, ietwat bits aan herinnerd, dat op 27 Juli 1936 de eerste Italianen in de Spaanse „burgeroorlog” zijn gesneuveld. Eerlijk gezegd, dat wij nog niet. De onthulling is echter wel helemaal in de fascistische stijl: eerst ontkennen en dan opscheppen. Het klassieke voorbeeld daarvan blijft de oorlog in Abessinië. Vóór en tijdens de strijd sloofde de Italiaanse propaganda zich uit om de wereld aan het verstand te brengen, dat Rome, hoe hard ook tegenstribbelend, eenvoudig tot oorlog gedwongen was door de aanvalszucht van den negus. Maar toen de „kraak” eenmaal gelukt was, hoorde men een heel ander deuntje. Toen kwam maarschalk de Bono de wereld vertellen, dat men haar heerlijk bij de neus had gehad en dat Italië de rooftocht tegen Abessinië al enige jaren tevoren deugdelijk had voorbereid.

DE NON-INTERVENTIE.

Dit paar boze woorden over de Italianen, die negen dagen na het begin van de oorlog het leven lieten (het zullen wel vliegers zijn geweest, er arriveerden er meer in die dagen — o.a. per abuis een paar in Frans-Marokko) onthullen met één ruk, voor wie het nog niet wist, de men mag wel zeggen principiële onwaarachtigheid van het systeem, dat enkele dagen later — te onzaliger ure door Léon Blum voorgesteld — zou beginnen te functioneren: de non-interventie.

Van de aanvang af is de non-interventie de strik geweest, waarmee de Spaanse republiek kon en moest worden geworgd. Wij willen geloven, dat Blum dat zo niet heeft bedoeld. Maar de taal der feiten is duidelijk. En die feiten zeggen, dat het non-interventie-stelsel: 1o Spanje het volkenrechtelijk vaststaande recht heeft ontzegd, zich de wapens te verschaffen ter onderdrukking van een militaire rebellie,

en Ze nog eens extra tegen Spanje heeft gewerkt, omdat het door de vrienden der rebellen van den aanvang af, en in toenemende mate, werd geschonden.

In deze dagen, nu wel niemand meer in twijfel verkeert over het wat en hoe en waarom, is het bijzonder leerrijk, in „oude” kranten het nieuws over de burgeroorlog te herlezen, in kranten uit de jaren 1936 en 1937. Men leest dan verhalen over „onbekende vliegtuigen” en „onbekende duikboten”, die schepen op weg naar Spaanse havens belagen. Men leest dan, dat er vragen in het Lagerhuis worden gesteld en dat de ministers, die op die vragen moeten antwoorden, er zich met nietszeggende kletspraatjes afmaken. Men ziet, hoe in het Franse parlement uit den treure wordt betoogd, dat de non-interventie toch zo iets puiks is, omdat het oorlogsgevaar erdoor vermindert. Maar men leest ook, dat het telkens weer de Sowjet-Unie is, die in de Londense besprekingen der non-interventie-commissie de huichelachtigheden ontmaskert, zegt waar het op aan komt, en ten slotte ook, naar de mate van haar mogelijkheden (Spanje is ver en Frankrijk werkt tegen) iets dóét om de walgelijke fictie der niet-inmenging niet helemaal ten ongunste van het Spaanse volk te laten werken. De lange en krachtige tegenstand van het Spaanse volk, waarop het fascisme niet gerekend had, was niet mogelijk geweest zonder de steun van de Sowjet-Unie.

DE HOUDING VAN LONDEN EN PARIJS.

De Sowjet-Unie, en ook Mexico, hebben gedaan wat de grote democratieën van West-Europa in ruimen omvang hadden kunnen en moeten doen: hulp verleend aan het Spaanse volk in zijn verweer tegen reactie, tegen her-knechting, tegen de hoe langer hoe openlijker buitenlandse overweldiging. Nu het Spaanse schip-van-staat dreigt te stranden, is het voor alle democraten in West-Europa zaak, goed te leren begrijpen, waarom men het heeft laten stranden, en met name waarom Engeland en Frankrijk tegenover Spanje een politiek hebben gevoerd, die hun eigen belangen, in het bijzonder de vrijheid van hun verbindingen in de Middellandse Zee, schaden moest.

Men zal hiertegen wellicht al dadelijk willen aanvoeren, dat Chamberlain—Halifax en Daladier—Bonnet toch pogingen doen om de Italianen en Duitsers „Spanje uit te erkennen”, door, in het bijzonder na de val van Barcelona, ijlings met Franco aan te pappen. Credieten voor Spanje's wederopbouw moeten daarbij als lokmiddel dienen. Kan men in ernst in het welslagen van zulk een poging geloven? Laat ons nog even afzien van het wel wat dwaze stelsel, dat men iemand zo graag tot vriend wil hebben, omdat men vertrouwt, dat hij zijn andere vrienden wel zal verraden. Maar welke reden is er om aan te nemen, dat Mussolini en Hitler hun greep op Franco zullen laten verslappen? Italië en Duitsland hebben zich, Franco steunend, Franco knedend, Franco beheersend, zware uitgaven getroost ter bereiking van hun doel. In Spanje zette Italië den aanval in, die Frankrijks uitschakeling als sterke Middellandse Zee-mogendheid beoogt; in Spanje begon Duitsland zijn veldtocht ter verovering van

koloniën. Zoals prof. Negrin het in zijn Kerstrede zo duidelijk heeft gezegd: Voor de Italianen en Duitsers is Spanje slechts het eerste gerecht van een hollebollengijzen-menu.

EEN STUK KLASSENSTRIJD.

Om de houding van Chamberlain – Halifax en Daladier – Bonnet te begrijpen, moet men de strijd in en om Spanje zien als een brok klassenstrijd (in een ruimen zin genomen), overgebracht op het terrein der internationale politiek. De historie leert, dat reactionaire regeringen (en de tegenwoordige politiek van Daladier – Bonnet is reactionair) altijd de neiging hebben, ten gunste van mede-reactionairen te handelen en ten ongunste van democratische, vooruitstrevende stromingen, om van socialistische stromingen te zwijgen. Men heeft dat bij de interventie in Rusland gezien, en bij de interventie in Hongarije. Men heeft het thans aanschouwd bij de schijnbare non-interventie in Spanje. Als Lord Halifax den hertog van Alva, Franco's vertegenwoordiger te Londen, ontvangt, dan begrijpen de heren elkaar met een woord, een blik, een gebaar. Maar komt de Spaanse ambassadeur prof. de Azcarate bij Lord Halifax op bezoek – en die ambassadeur is helemaal geen „bolsjewiek”, alleen maar een democratisch en sociaal-voortstrevend man – dan praten de heren langs elkaar heen. En wanneer de heer Quinones de Leon, Franco's man te Parijs en een vriendje van Sénator Bérard, met den heer Bonnet (den man van de Banque Lazard) en zijn kornuiten overlegt, dan is er terstond een begrip en een contact, dat ontbreekt als er besprekingen worden gevoerd met de vertegenwoordigers der Spaanse regering.

De regeerders te Londen en Parijs bewijzen de democratie herhaaldelijk lippendienst, maar in wezen moeten zij van een consequent doorgevoerde democratie niets hebben. Zij zijn er bang voor. Die vrees is begonnen in die herfst, die een lente was: de herfst van het jaar 1917. Zij hebben mooie woorden over „het volk waaruit zij zijn voortgekomen” – vooral Daladier is daar sterk in – maar hun klasse-belang wint het van hun theorieën. Zij duchten het volk, zij duchten zijn overwinningen. Zij hebben, in laatste instantie, de sociale gevolgen gevreesd van een onderdrukking van de fascistische opstand in Spanje. Het is niet voor niets, dat hun pers de rebellie van fascistten tegen democraten heeft vervalst tot een strijd tussen „nationalisten” en „roden”.

CATALONIE.

Wanneer men de oorzaken nagaat van de nederlagen, welke het Spaanse volk in zijn vrijheidsstrijd geleden heeft, dan mag men niet volstaan met het constateren van Duits-Italiaanse interventie en Brits-Franse saboterende slapheid daartegenover. Er zijn ook oorzaken in Spanje-zelf aan te wijzen. Het is geen toeval, dat Franco's December-offensief zich richtte tegen Catalonië en niet tegen Valencia of Madrid. Catalonië is van den aanvang af de zwakke stee geweest in de wapenrusting der Spaanse republiek. Want de „vijfde kolonne” enerzijds en haar Trotskistische bondgenoten anderzijds hadden ner-

gens een sterker aanhang dan juist hier. Daarbij kwam dan nog, in brede kringen van de Catalaanse bourgeoisie, een onderschatting van de belangengemeenschap, juist in dit conflict, tussen Catalonië en de rest van Spanje. De Catalanen, fel op hun regionale rechten, hebben vaak niet begrepen, dat die rechten bij Madrid en bij Saragossa verdedigd moesten worden. Nu al hun rechten hun ontnomen zijn, begrijpen zij het, te laat.

Het ligt in de aard der grote politieke en sociale strevingen-zelf, die de inzet vormden van de strijd in Spanje, dat er na de tegenslagen van de laatste tijd, geen wanhoopsstemming bestaat, en ook niet hoeft te bestaan, onder hen, die in de toekomst der democratie geloven. Terwijl de politieke en sociale werkzaamheid van Franco in het door hem beheerste gebied van reactionaire aard is geweest — het lidmaatschapsboekje van een vakbond stond voor velen gelijk met hun doodvonnis, en men liet wie analphabeet was volgaarne analphabeet — is er in het regeringsgebied, evenwijdig met de oorlogvoering, veel opbouwend, vooruitstrevend werk verricht. Het lot van boeren en arbeiders werd verbeterd; er werden scholen gesticht, voor de kinderen achter het front en voor de soldaten in de loopgraven; er werden sanatoria gebouwd en chèches; en vooral: de vrouw, die tot dusver veelal in een middeleeuws duister had geleefd, werd ontvoogd, werd — La Pasionaria was het voorbeeld — de strijdbare kameraad van den man in zijn worsteling voor een menswaardiger gemeenschap. Deze hervormingsdaden geven aan het Spaanse volk de ontembare kracht, die het nu opnieuw aan de dag legt, om ondanks de verschrikkelijke moeilijkheden te volharden in zijn verzet tegen Franco-Hitler-Mussolini en een vast vertrouwen te stellen in zijn toekomstige overwinning.

Maar dit vaste vertrouwen mag ons niet verleiden tot passiviteit. Men moet de oorzaken der nederlagen niet alleen leren kennen, men moet ze ook leren bestrijden. Wij in West-Europa bestrijden die oorzaken het best, door onze democratische staatsvormen een fortlevende inhoud te geven, en door met vereende krachten al datgene af te kappen wat de democratie ondergraaft en uitholt, al datgene wat gereed staat om haar bij de eerste de beste gelegenheid te verraden en te vernielen. En daarbij is het onze eerste plicht, om langs alle wegen, die voor ons openstaan, de strijd van de Spaanse Republiek te steunen en de nood van de vrouwen en kinderen van Spanje te lenigen.

Laten wij dit bedenken: i n d i e n Spanje, dat zolang voor ons de fascistische aanval heeft afgeweerd, zou vallen, dan zou daarmee de aanvalsdriift van de „driehoek” niet bevredigd, maar integendeel aangemoedigd zijn. Dan zou het hek van de dam zijn voor die aanval op Frankrijk, d.w.z. op West-Europa, waarop Mussolini in elk van zijn redevoeringen toespelingen maakt, waarover Hitler reeds openlijk schreef in de eerste uitgave van „Mein Kampf”, en die ook de ongereptheid van het Nederlandse grondgebied en de vrijheid van het Nederlandse volk in dreigend gevaar zou brengen!

DE KINDEREN VAN GUERNICA

FRAGMENT UIT DE ROMAN VAN HERMANN
KESTEN „DIE KINDER VON GUERNICA”

. . . En toen kwam die blauwe, bloedige Maandag. Hebt ge de datum onthouden? Het geschiedde de zes en twintigste April, negentienhonderd zevenendertig jaren na Christus' geboorte. Ziet ge, nog zijn er vrome Christenen! En zij zien al dat gruwelijke en horen ervan. De kranten zenden ooggetuigen naar de slagvelden, ooggetuigen met fotoestellen en schrijfmachines. Velen verkondigen de leugen en velen de waarheid. Maar de leugen helpt de mensen niet. En de waarheid redt niemand. Want daar liggen de doden in het rond met onherkenbare gezichten en getuigen, hun moordenaars waren hun rechters. Daar liggen louter onschuldigen, in koelen bloede afgeslachte offers. Maar de grote offeraars zitten duizenden mijlen ver en zeggen door de radio: Hoe groot ben ik! En zij doden kinderen, in vreemde landen uit de lucht. Zie, zij komen, de aasgieren, zij komen als ijzeren stormvogels aangevlogen en zetten zich op het veld, waar Guernica stond, en wettten de kromme snavels en hakken in het vlees der offers! Daar, vreet het vlees van mijn broertje Ghil, hij was zeven jaar en zijn vlees smaakt naar onschuld en zijn bloed naar de volheid van het reine leven! Daar slaan zij hun klauwen in het hart van de beste mens ter wereld. Het was mijn vaders hart! Buitenlandse vliegers kwamen uit verre landen gevlogen en wierpen bommen op mijn broertje Ghil! O, hoe vriendelijk lachte hij met zevenjarige levenslust! En zij verscheurden hem! En zij verscheurden mijn broers Eugenio en Bartolommeo, mijn zuster Innocentia en mijn vader. Och, hij was zulk een goede vader! En ik zou na hem niet verder willen leven, als ik niet de taak had, groot te worden en te richten over de slachters van Guernica. En ik wil het vonnis uitspreken over hen, die de moord voorbereidden, over hen, die de moord bedreven, over de valse getuigen en over alle onverschilligen in de wereld. Die hun schrik afschudden als water en denken: wat gaat mij dat aan? . . .

Vreemde mensen groeven mij uit. Toen kon ik zien, dat rook en stof waren weggetrokken. Toen kon ik schreeuwen. Die leeft, zeiden de goede mensen en brachten mij weg. Toen wist ik het zeker: ik leefde . . . Plotseling liepen de vreemde mensen van mij weg. Daar stond ik en begreep niets. Het donderde in de lucht. De vliegtuigen, zij wierpen bommen en schoten. Zij draaiden en zwenkten. Zij stegen in rijen op en weer neer. Rook, zwart en geel. Hitte. Vuur. De aarde golfde. Ik stond op straat en dacht na. Toen vond ik het: ik moest mijn vader zoeken, mijn broers, mijn zuster, mijn moeder. Ik schreeuwde: „Moeder! moeder!”

De vliegers kwamen zo laag, alsof ze nieuwsgierig waren. En toen holde ik, in mijn verschrikkelijke armoede aan gevoelens, er was nog geen ontzetting, geen vertwijfeling, nog niet die alle darmen verscheurende smart; alleen: ik holde. Ik zag! De vliegers schoten op de

rennende mensen, die reeds de schuilkelders verlaten hadden. Er was een plein voor de kerk, de schapenmarkt, achter een omheining stonden ze, de vliegers schoten op de schapen uit machinegeweren, begrijpt ge, en de schapen stierven, hulpeloos blatend als kinderen. En de jankende honden vielen neer en jankten niet meer. En de vliegers schoten op het loeiende vee op de veemarkt; de koeien met hun zachte ogen vielen neer en bewogen niet meer. Zij schoten op mensen als op vee. Het was hun alles hetzelfde. Zij kregen ervoor betaald en zij schoten. Ik liep maar en zag. Plotseling greep me een hand en duwde me in een gat; midden op de markt was de grond opengereten, tot in de buik van de aarde. Het was echter maar een granaatgat, daar lag ik, en alles was lawaai en rook. Er was geen hemel meer. Eindelijk hield het lawaai op. De vliegers waren weg. Toen trok een hand me uit het granaatgat. Toen stonden er twee op het plein, die ene en ik. De bedwelming: als blind en doof. De stilte na het oorverdovend lawaai: zo ontzettend stil, honderdmaal zo angstaanjagend. En: stukken van auto's op daken, daken in tuinen, brandende bomen, gebroken vensters, huizen door een bom getroffen, van boven tot beneden opengespleten. En bloedplassen, donkere vijvers zwartachtig bloed. En de doden. Zo schaamteloos is de dood. Hij maakt de mensen onherkenbaar en ontbloot ze. En het gekerm in de brandende huizen. En overal de doden. Honden, katten, vee, mannen, vrouwen, kinderen, uitgestrekt, hurkend, zittend, allen dood. En dan de gewonden. Zoals zij schreeuwen!

Later, in Parijs, las ik in bepaalde kranten, dat niet de vliegers, maar de anarchisten Guernica hadden aangestoken, huizen in brand gestoken, nonnen doodgeschoten, kinderen vermoord. En mensen lezen dat en mensen geloven dat. En men kan het kwade doen en het ontkennen! En de dieven staan aan beide kanten van de straat en wijzen op onschuldigen — ieder mens weet, dat dieven zo doen. Eerst moorden ze, dan liegen ze. Is dat geoorloofd? Zij logen! Zij logen!"

Carlos trommelde met beide vuisten op mijn knieën.

„Zeker', zei ik. „Wie moordt, liegt ook."'

„Het zijn gemene moordenaars", zei Carlos, „opgeleid in scholen, uitgezonden door de overal bekende terroristen. Haat ge hen ook zo? Ik wou, dat allen mij konden horen! Zo kan de mens er niet uitzien. Daarvoor blijft Duitsland vervloekt!"

„Ach", zei ik, „Duitsland is een mooi land. Ik ken Duitsers, die denken. Voor de heel slechten en de heel goeden vallen alle grenzen weg. Laten we niet de volken vervloeken, maar het slechte!"

„Misschien heeft men u niet zoveel aangedaan?" vroeg Carlos. „De slechten moet men haten! Maar luister. Ik ben spoedig aan het eind. Toen ik tussen de brandende straten liep, en weer alles zag en hoorde, merkte ik, dat een man mij leidde, liefdevol.

„Wie zijt ge?" vroeg ik.

„Ik ben pater Benedictus", antwoordde hij.

Hij trok me mee de stad uit, naar de velden. Maar ik wilde niet. Ik wilde terug. „Moeder", zei ik.

„Zij zal wachten op het veld”, antwoordde hij.

„Maar vader ligt in de kelder”, zei ik en wilde me losrukken.

„Heet je niet Carlos?” vroeg hij mij en hield mij vast. „Ik ken je. Vanuit de kloostertuin zag ik je vaak.”

„Zijt ge van het Jesuïtenklooster?” vroeg ik. Toen waren wij reeds in het maisveld.

„Lief kind”, zei hij en bukte zich tot mij neer. Hij was zeer groot en kuste mij op het voorhoofd, en plotseling raakte ik in verwarring, en het scheen mij toe, dat de stem mij vertrouwd was en ook de blik. Mijn haren rezen te berge, ik voelde het en ik riep: „Vader!” en hij sloeg zijn arm om mijn hals, zo liefdevol, en zei: „Mijn zoon!” Maar toen begonnen honderden te schreeuwen in het veld, de hemel donderde weer, de vliegers keerden terug met verse bommen, opnieuw explosies, de zwarte rook over Guernica. Zo'n vlieger versmaadt niets. Zij zwermen uit over alle velden, in rijen kwamen zij naar beneden, ordelijk, zoals zij het geleerd hadden. Zij beschooten de straten rondom Guernica, zij verwonden honden en bomen. Het gras sidderde, maar dat deerde het verder niet. De vliegers schoten met machinegeweren. Het volk wierp zich met het gezicht op de grond, als biddenden. Zij baden. Zij omarmden de bomen. Zij kropen in gaten. Zij renden door de velden, alsof zij verstoppertje speelden, net als verliefden of als kinderen. Zo kwamen de vliegers. Zo gingen zij weer. Zo keerden zij terug. Zo gingen uren voorbij. Twee uren, twee eeuwigheden. En het vuur. Het knettert en springt hoog overeind. Het kringelt en ruist. Brand in Guernica. In de pauzes tussen de luchtaanvallen liepen de mensen terug naar de stad. Anderen liepen het veld in. Anderen openden de deuren der ingestorte schuilplaatsen, om anderen te redden. De eerstvolgende aanval vermoordde redders en geredden. Onze pastoor ging met het heilig oliesel de kerk uit, door de verlaten straten naar de stervenden, daar trof hem een bom. En aldoor in de brandende straten mensen, die rennen, met gewonde kinderen in de armen, met dode kinderen, en moeders, die verloren kinderen zoeken. Zij liepen van slachtplaats naar slachtplaats. Vrouwen, die kookpannen redden; mannen, die een oude jas redden. Daar stort zijn huis in boven hem en de jas. Daar verbond men gewonden. Daar redden moeders dode zuigelingen. Met geweld rukte men haar de dode kinderen van de borst. „Mijn kind!” riep de onzalige moeder.

Toen riepen ook kinderloze vrouwen: „Mijn kind!”

Moeders, die haar kinderen zochten, riepen: „José! Modesta! Innocentia! Ghil! En Bartolommeo! En Eugenio! En Carlos!

„Ja!” antwoordde ik. „Daar ben ik, moeder! Daar ben ik!”

Maar het was een verkeerde moeder. En zij zocht een andere Carlos.

„Carlos!” riep zij, door de brandende straten rennend. „Carlos!”

Guernica verbrandde tot as. Tot as verbrandde zijn volk. Daar zaten zij aan de rand van de straten als waanzinnigen en drukten met de vuisten afwisselend oren en ogen toe, om niet te zien, om niet te horen. Blind en doof wilden zij sterven. Nog ongedeerd, waren zij

reeds als as. De ontkomenen renden terug. Hier zocht iemand zijn vrouw en hilde, omdat hij haar niet vond. Daar vond iemand haar en hilde, omdat zij in stukken lag. Uit de zekere redding liepen zij in de zekere dood. Zij stierven in het veld en in de kelders. Zij verbrandden tussen vier muren en tussen de groene maiskolven. En de tijd stond stil. Elke minuut was een dag, elk uur een geheel leven. De klokken tikten, als reikte hun slinger van zonsopgang tot zons-
ondergang, tussen de tik en de tak lagen leven en dood. Het altaar brandde. De kerk brandde. Het wol op de schapen brandde en het haar op het hoofd van den herder. Naast het brandende station brandde het bordeel, de banken brandden, onze tuin en ons huis, en lawaai was er en rook en hitte. Zij lagen in de rondte, zonder bewustzijn, sprakeloos, roerloos. Keukenstoelen en matrassen stonden gered op de straten. Binnen verbrandden de mensen in de huizen. Om zeven uur vijfenveertig 's avonds vlogen de laatste vliegers weg. De nacht kwam, en hij was niet als andere nachten.

Uit Bilbao kwam de motorpolitie. Gewoonlijk komt zij na begane misdaad. Ook de sterren kwamen de hemel op. Na al het ongeluk staan zij hoog erboven te stralen. Op alle heuvels rondom brandden huizen en hofsteden als fakkels.

Toen kwamen de mensen op de grote pleinen bijeen en praatten met elkaar. Zij hadden allen gezien en wisten niets. Zij hadden allen geteld en hadden geen rekening. Zij schreeuwden allen, als om het lawaai te overstemmen, maar het moordend lawaai was al weggevo-
gen. En velen stonden nog in de donkere schuilkelders en zagen niet, dat de deuren met de zandzakken ervoor niet meer trilden. Vele mijlen ver bloedde de hemel van pijn. Dode telefoondraden sleepten over verwoeste huizen. Zwarte bomen hieven hun stompen op als bedelaars. Niemand reikte hun een penning. Naakten liepen rond. Geen heilige deelde zijn mantel met hen.

Ik trok den Jezuitenpater Benedictus met mij mee. Ik rende. Ik zocht mijn levenden en mijn doden. De doden leefden nog voor mij. Ik zag de verbrijzelde lichamen van mijn vader, van mijn broeders Ghil, Bartolommeo en Eugenio en van mijn zuster Innocentia, ik zag de stukken van hun lichamen en geloofde het niet. En de levenden waren dood voor mij. Mijn moeder en oom Pablo, José en Modesta waren naar buiten gegaan, uit het huis des onheils en hadden zich gered. Maar ik zag hen niet onder de levenden.

Vier dode schapen lagen in hun bloed, dat in het licht van de brand rood en warm glansde. Koud schapenbloed. Waar was de herder? Het vuur siste. De bommengaten en de naakte aarde. Het vuur was als een wind. De nacht was als een stoel. Ik ging erop zitten. En schreeuwde. De hemel was mijn tong. Als blaasjes lichtten de sterren erop. Omgewoelde tuinen. Vernielde vensters. De wind tussen ingestorte muren. Op kapotte stoelen zaten wij in de donkere hof van de Casa de Junta, die door het vuur gespaard was. Grijsaards sliepen op tafels, in plassen bloed en as. Kinderen huilden in manden. Vrouwen praatten zacht. Priesters baden. En de wind in de sterren. Ik vroeg de mannen, de vrouwen, bekenden, vreemden, de priesters,

de kinderen, allen vroeg ik: „Mijn moeder? Hebt u mijn moeder gezien? Senora Espinosa y Bustos? Mijn moeder?”

„Leeft zij nog?” vroeg iemand.

„Is zij dood?” vroeg ik.

De een haalde de schouders op. De ander zweeg. De een wendde zich af. De ander mompelde. De een streelde mij. Ik ging van groep naar groep Mijn moeder? Espinosa y Bustos? Ik heb gezien, hoe ze leefde. Heb je haar gezien?

Later kwamen autobussen aan, de autobussen van de regering, er kwamen ossenwagens, op twee wielen. Een ezels balkte.

Ministers stonden erbij. De regering vervoerde hen, die alles kwijt waren, de vluchtelingen. Velen zwierven te voet langs de donkere wegen naar Bilbao

Mijn duwde pater Benedictus in een autobus. Ik zat op zijn knieën. Van tijd tot tijd fluisterde hij mij in het oor: „Bid, mijn zoon.” Ik kon niet bidden. Maar omdat ik me voor den pater schaamde, deed ik alsof ik gebeden mompelde. Het waren vervloekingen. Ik voelde het rollen van de wielen onder ons aan mijn gehele lijf. Het was mij, alsof ze over mij heen rolden. Ik was de donkere landweg. Ik was de duisternis, met sterren beprikt, die donkere afgrond boven ons, die hemel heet. Ik was ook de aarde, die onder ons wegrolt, de verouderende kogel. Ik was de donkere bomen langs de wegrand. Alles was ik, alleen niet Carlos Espinosa y Bustos. Ik zou het niet hebben uitgehouden, nog mijzelf te zijn. Ik verdroeg mijn lot niet. Het was mij van de hemel toegevallen. Ik wilde het niet als waar zien. Op de knieën van den pater, tussen vijftig of zestig mensen uit Guernica was ik zo alleen als een hond aan de ketting, als een hond, die jankt. Ik zag de dorpen aan de weg. En de weg, die wegrolde. En de autobus, die met zestig kilometer snelheid per uur stilstond. De wielen mochten draaien, maar mijn leven moest stilstaan. Ik wilde niet alleen leven. „Ik wil uitstappen”, zei ik tot den pater.

Hij antwoordde: „Naar Bilbao rijden wij.”

De bomen rolden voorbij, dode bomen. De aarde rolde verder, dode aarde. De hemel ontrolde zich voor me, dode hemel.

„Ik wil uitstappen!” riep ik. De pater drukte mij in zijn armen. Ik besloot, als hij me nu zou laten bidden, hem te vermoorden. De pater zweeg.

Op 26 April verbrandde Guernica. Op 6 Mei reisde ik van Bilbao naar Bayonne. Negen uren duurt de reis.

De dagen in Bilbao waren spookachtig, de nachten vol verschrikking. Overdag liep ik door alle straten van Bilbao, keek in alle cafés, doorkruiste alle vluchtelingenkampen, liep voorbij de gevangenis- sen, naar alle dokken, vroeg op alle schepen, in alle hotels. De naam Espinosa kwam duizendmaal op mijn lippen. Ze werden droog van die naam. Ik trof vele mensen uit Guernica. Niemand had mijn moeder gezien. Niemand wist iets van de anderen. De mensen keken honend als ik naar oom Pablo vroeg. „Is hij niet in Guernica gebleven?” vroegen ze. „Is hij niet een rebel?”

„En mijn broers en zusters?” vroeg ik.

„Die?” antwoordde een buurman kwaad. „Heeft men niet gezegd, dat jullie allen dood zijn?”

„Zie je dan niet, dat ik leef?”

„Och, jij.....”, zei hij en liet mij staan, alsof mijn vader mij niet mee had geteld onder de zeven.

„Hoe is dat mogelijk?” vroeg ik den pater. „De mensen spotten nog?”

„Al te grote smart maakt slecht”, verklaarde de pater. Ik geloofde het.

„En Modesta?” vroeg ik. „En José? En mijn moeder? Ik kan toch niet alleen nog in leven zijn? Pater! Stellig weet u iets? Zeg mij de waarheid!”

Ik werd boos en vroeg: „Waarom hebt u mij gered?”

Ik wilde terug naar Guernica. De pater vertelde me, dat het al door de rebellen bezet was. Ik begreep het verschil niet, toen. Wat kunnen de rebellen tegen mij willen? Mij doden? Ik wilde naar Guernica en zei het tegen den pater.

„Ja”, zei hij. „Ik blijf bij je. Jij zal gered worden. God wil je ondergang niet, Carlos!”

Als een kindermeisje trok hij me aan de hand door de straten van Bilbao. Voor ieder vliegeralarm gingen we in de schuilplaatsen, zesmaal, achtmaal per dag, telkens trok de pater mij mee en sloot mij in zijn armen en drukte zijn hand op mijn mond, bij elke sirene, opdat ik niet zou schreeuwen. Driemaal per dag gingen we in een havenkroeg, waar vroeg of laat de meesten van de honderdduizend vluchtelingen binnenkwamen en passenhandelaars zochten of deviezensmokkelaars of spionnen of levensmiddelensjacheraars. De waard, een bleke, dikke, jongeman, die gauw zweette, was als een kind. Hij verklaarde tegen ieder van zijn klanten ongevraagd, dat hij niets van zaken verstond, geen raad kon geven, zich niet met politiek ophield en van zijn klanten alleen eiste, dat zij kontant betaalden. Verder behoefde niemand hem wat te vertellen. Deze man had een nooit falend geheugen, hij bemoeide zich nergens mee en hoorde alles, hij kende duizend namen en gezichten, hij sprak met tienduizenden. Ik vroeg hem driemaal per dag naar mijn familie. Hij kende mijn geschiedenis. Hij kwam uit Guernica. Hij had beloofd, mij te helpen zoeken.

„Niets senior?” vroeg ik hem driemaal per dag.

„Nog niets”, antwoordde hij.

De pater verklaarde na een paar dagen, dat het nu genoeg was. Nu moest ik Spanje verlaten. Sinds de rebellenvliegers zesmaal per dag Bilbao bombardeerden en kinderen bij dozijnen doodden, verzamelden de goede mensen in Engeland, Frankrijk, België, Holland, Zwitserland en Tsjecho-Slowakije geld, en Engelse en Franse oorlogsschepen voeren naar Bilbao, om de schepen te beschermen, waarop de kinderen, vrouwen en grijsaards uit Bilbao vluchtten. Over een paar dagen zouden de eerste schepen vertrekken. Pater Benedictus liep met mij van buro naar buro, van de ene ambtenaar naar de andere. Ja zelfs tot den minister van binnenlandse zaken

drong hij door en verkreeg voor mij de toestemming, met het eerste transport te vertrekken. Hij was zo gelukkig hierover, dat hij tranen van vreugde vergoot. „Mijn lieve zoon”, zei hij, „God wil je ondergang niet!”

In zijn vreugde en toen hij mijn vertwijfeling zag, stemde hij eindelijk toe, na een zee van tranen die ik vergoot, nog eenmaal voor een paar uren naar Guernica terug te keren, ondanks de rebellen die daar al waren, om mijn moeder te zoeken of mijn broers en zusters of tenminste mijn oom Pablo. Het was niet gemakkelijk, maar de pater en ik kenden elke weg, elke berg. De korrespondent van een Engelse krant nam ons in zijn auto mee naar Bermeo. Dat is het vissersdorp aan het eind van de Mundaka, de zee-arm, die tot aan Guernica reikt. Bermeo was nog in handen van de Basken. 's Nachts roeiden we in een bootje over de Mundaka. Door een bos en over de heuvels achter de straatweg liepen we en kwamen zo achter het front der rebellen. Een boerenwagen bracht ons tot vlak bij Guernica. Wederom gingen wij door de vernielde straten, voorbij vreemde soldaten. Alleen de heuvels kende ik nog en het water. En de hemel boven mij was nog de hemel boven Guernica. Langzaam herkende ik alles. Tweemaal liep ik voorbij de plaats, waar ons huis had gestaan. Pas, toen ik de plek herkende en staan bleef, werden wij aangehouden en gearresteerd. Men stopte ons in een kelder bij andere gevangenen. Tweemaal werden wij verhoord.

„Jullie bent spionnen”, zeiden ze tegen ons, „bekent!”

Wij antwoordden, dat we geen spionnen waren. Ik vertelde mijn geschiedenis. Ik vertelde, hoe de pater mijn leven had gered. Zij lachten vrolijk.

„Hij heeft het helemaal niet gered, hoor”, zeiden ze lachend. Een van hen klopte streng met een potlood op de tafel.

Drie nachten lagen wij in de kelder, met andere gevangenen. Er waren ook vrouwen uit Guernica. Zij zwoeren voor ons allen, dat zij niet wisten, waarom zij gevangen zaten. „Men zal ons doodschieten”, riepen zij. „Wij zijn onschuldig!” Ieder van ons geloofde, dat zij onschuldig waren en dat men haar dood zou schieten.

In de derde nacht werd de pater dol van angst. Hij schreeuwde. Hij weende. Hij drukte mij aan zijn borst, als wilde hij me dood drukken. Plotseling sloeg hij me met zijn beide vuisten. „Het is jouw schuld!” kreunde hij. „Jij bent mijn moordenaar! Zij zullen ons doodschieten! Ik wil niet sterven!”

Ik had medelijden met hem. Maar het deed me goed. Ik had drie dagen en drie nachten tot mezelf gezegd: Het is jouw schuld. Waarom heb je den pater naar Guernica meegetroond? Je bent zijn moordenaar!!

Plotseling ging de deur open. Enigen van ons werden naar buiten gehaald, ook twee vrouwen, ook de pater, ook ik. Men laadde ons op een vrachtauto. De vrouwen begonnen te huilen. „Wees stil!” beval de soldaat. „Men brengt jullie naar het verhoor, misschien komen jullie vrij.”

Achter de kerkhofmuur stopten ze. Men beval ons uit te stappen.

Men bracht ons op het kerkhof. Een soldaat liep vlak naast me, een oudere man. „Ben jij niet uit de apotheek op de markt?” vroeg hij fluisterend.

Ik knikte.

„Ik kende je vader”, fluisterde de soldaat. „Stel je op als laatste in de rij. Bij het eerste schot moet je neervallen. Niet schreeuwen! Ik schiet, als je ligt nog eens op je. Niet schreeuwen!”

O, die minuten! „Halt!” Wij stonden. Een vrouw schreeuwde gillend. zij schreeuwde ontzettend. Pater Benedictus zakte op zijn knieën. Niemand van ons deed een poging om weg te lopen. De schoten. Ik viel en merkte, dat ik neerviel, en voelde niets meer. Toen ik ontwaakte, was het al warm, de zon stond hoog. Naast mij de doden. Ik staarde ze lang aan, op mijn knieën kruipend. Ik leefde. Ik wilde de handen van pater Benedictus kussen. Met oneindige zelfoverwinning kwam ik zo ver, zijn hand aan te raken. Ik gruwde. Ik wilde schreeuwen. Er kwam slechts een gorgelend geluid. Ik kroop in een bosje en bleef daar liggen, dorstig, hongerig, slapend, wakend, half bewusteloos. Ik weet niet veel meer daarvan. Toen de nacht kwam, sloop ik over de heuvels naar de weg naar Bilbao, zag soldaten, liep terug, kwam in een bos, waadde door een rivier, kwam in een dorp, waar een ezel stond, vastgebonden, maakte hem los, reed verder, kwam in een ander bergdorp, het was donker, ik reed door een bos, liet de ezel, die plotseling niet meer verder wilde, staan, kwam op een landweg, het was al morgen, hield een auto aan, die reed naar Bilbao, een Franse correspondent zat erin; hij hoorde mijn geschiedenis, gaf me een plak chocolade, reed me naar de haven, voor de kroeg met de dikke, bleke jonge waard, die mij dadelijk herkende en vriendelijk toeknikte.

„Niets nieuws, senor”, vroeg ik.

„Niets nieuws!” antwoordde hij. Ik vertelde hem mijn geschiedenis. Hij schreef een adres voor me op. Ik ging daarheen. Er zaten artsen in witte kielen, die tienduizend kinderen onderzochten. Voor de eerste twee schepen zochten ze er 2300 uit, zieken werden afgevoerd. O, het gejammer van de ouders, omdat zij hun kinderen bij zich moesten houden!

Op dien dag was er in Bilbao tussen acht uur 's morgens en 's middags achtmaal vliegeralarm. Allen holden naar de naastbijzijnde schuilplaats, vooraan de kinderen. In Portugaleta scheepten wij ons in, 's nachts, anders zouden de kinderen bij het eerste sirenegeloei naar alle windrichtingen weggerend zijn, uit angst voor de bommen en voor de sirenes, waarvoor ze nog meer angst hadden. 2300 kinderen laadde men op de Habana. Allen waren wij gewogen, ingeënt, gemeten. Ieder droeg een stukje karton om de hals, waarop een nummer stond, de naam, de woonplaats, de leeftijd. De familieleden drongen mee naar de haven. De nacht was zwart en het regende. Duizenden stonden in een rij. Alle lichten waren van boven afgedekt. De hemel was blind. Ook duizend vrouwen en grijsaards werden ingeladen. Elk kind kreeg een stuk cake van een half pond, een zakje met zeven caramels, later melk en koffie. Met de Habana mee

voer het stoomjacht Gorzeko-Izarra, wit en goud. Het Rode Kruis woei boven beide schepen. De generaals van de rebellen hadden gedreigd, heel Biskaya met Bilbao aan de grond gelijk te maken. Negen uren duurde de vaart. Engelse oorlogsschepen voeren met ons mee. De „Almirante Cervera”, het oorlogsschip van Franco, naderde en voer weer weg. De kinderen riepen: „Vive la France!” Zij wilden weten, of ze nu boter zouden krijgen. Zij vroegen elke matroos opnieuw, of er in Frankrijk wittebrood was. En in Engeland? En of daar de vliegeraanvallen net zo dikwijls kwamen als in Bilbao? We praatten allemaal over eten. En we hoopten, dat we geen sirenes meer zouden horen, hele dagen lang geen enkele sirene! Spoedig werden we zeeziek. De Habana legde aan in La Palice. De kinderen riepen: „Vive la France!” Het regende. We werden uitgeladen, geteld, onderzocht, gewogen, we kregen eten en drinken, werden weer verder gestuurd.

Ik kwam in Oléron. In het Maison du Peuple zag mij uw vriend en nam mij mee naar Parijs, naar zijn huis in Passy, naar zijn vrouw. Ik was fijn in veiligheid. Ik heette monsieur Charles.

Er was boter en wittebrood. De sirenes hoorde ik alleen in mijn droom. In 't begin droomde ik alleen van de tijd, toen ik een klein kind was. In de dromen van mijn Parijse nachten waren mijn vader en moeder nog zo jong en vrolijk, mijn broeders leefden allen nog en mijn zusters lachten beiden zo zorgeloos. Later kregen de dromen twee bedrijven. Zo'n droom begon zoals de vorige; langzaam voelde ik in mijn droom de borende argwaan, dat daar iets niet klopte. Er was een fout, dat wist ik, alleen kon ik de fout niet vinden. Aldoor lag het verlossende woord me op de tong. En altijd als ik in schrik, plotseling, ontwaakte, met zweet bedekt, in de duisternis, en mijn hart luidde, zoals de kerkklokken bij het vliegeralarm tot in de stomme kelder luidden, dan wist ik, zij waren dood. Dat was de fout . . . .

HET NEDERLANDSE MUZIEKLEVEN

A. LEUVENS

(Vervolg)

Het is in Nederland een algemeen verbreide en moeilijk uit te roeien mening, dat „een bloeiend muziekleven” gelijk staat met een overvloed van concerten van orkest- en kamermuziek, en dat het de virtuozen zijn, die de waarde van dit muziekleven voornamelijk bepalen. Onnodig te zeggen, dat het burgerlijk virtuozenendom deze mening daper heeft helpen verbreiden ¹⁾, en dat zij een gevolg is van een zoveelste verdraaiing der feiten. Met inachtneming dus van alle factoren van maatschappelijke aard en de bestaande wisselwerking tussen deze factoren onderling, moeten wij hier nu vaststellen, dat het hele woord „muziekleven” niet zou bestaan, indien er geen muziek geschreven werd. Want 't is te simplistisch gedacht en daarom onjuist te zeggen, dat uitsluitend de „vraag” naar muziek (van welke klasse of groep ook) een verklaring zou zijn van het feit, dat er door bepaalde mensen muziek geschreven wordt. Het v e r m o g e n om te componeren is geen verschijnsel van maatschappelijke orde.

Wanneer wij dus schrijven, dat de waarde van het muziekleven in de eerste plaats bepaald wordt door de componisten, dan willen wij hiermede slechts zeggen, dat dit vermogen om klanken te ordenen tot een kunstwerk, v o o r w a a r d e is voor het begrip muziek en alles wat daarmede samenhangt. In een gezonde maatschappij, waarin geproduceerd wordt terwille van de geestelijke en materiële behoeften van allen, en niet ter wille van de winst van een kleine onderdrukkende groep bezittenden, in een maatschappijvorm dus, waarin geestelijke behoeften bevredigd kunnen worden zonder de kunst te degraderen tot object van liefdadigheid en handelswaar, zal de primaire betekenis van den componist in het muziekleven niet alleen erkend worden, maar ook tot uiting komen. Dit is, wel te verstaan, nog iets anders dan de ondersteuning, die heel enkele componisten, zelfs heden ten dage in sommige kapitalistische landen genieten (genoten) in de vorm van een jaargeld. Want ook in het laatste geval blijft de kunst luxe, en blijft op de scheppende kunstenaars de uitspraak van R. N. Roland Holst toepasselijk, die in zijn opstel: „Over vrije en gebonden vormen in de plastische kunst” ²⁾ schrijft:

„Ondanks alle hoogmoedigheid gevoelen zij (de kunstenaars) zich afhankelijk; de ontstellende leegte die gaapt tussen de prachtige

¹⁾ Zie het artikel van Dr. P. van Noorden „De burgerlijke muziekopvattingen van Willem Mengelberg” in „Politiek en Cultuur” (Jan. 3e jaarg.).

²⁾ Uit „Over kunst en Kunstenaars”, nieuwe bundel. Uitg. J. M. Meulenhoff, Amsterdam.

woorden waarmede het kunstenaarschap openlijk wordt geëerd, en het gemak, waarmede het roekeloos in de steek wordt gelaten, maakt, dat de kunstenaar zich nergens veilig gevoelt, noch in het drukke maatschappelijke leven, maar evenmin in de tucht der gewijde ruimte noch bij de dwaze één-dags vreugde." Hoe fraai en verheven gestemd de lofredenen mogen zijn, die men in woord en geschrift den componisten wijdt, de practijk is anders! Op affiches, in advertenties en prospectussen zijn het altijd de namen der uitvoerende sterren, die met vette letters staan afgedrukt, en men mag wel heel blij zijn wanneer men onderaan ook nog met kleine letters enkele namen van componisten te zien krijgt. Als „trekpleister" kunnen van de componisten slechts zij fungeren, die „wereldberoemd" en liefst goed dood zijn. Meestal trouwens is het dood-zijn voorwaarde voor dit soort trekpleisters-beroemdheid. Zo is het in alle kapitalistische landen, en dus ook in Nederland.

In Nederland moeten wij echter nog rekening houden met een speciale omstandigheid, en wel met het feit, dat er in de lage landen bij de zee sedert de dood van Sweelinck (1621) tot aan het optreden van Alphons Diepenbrock ($\pm$ 1890), bijna drie eeuwen dus, geen componisten hebben geleefd van enige betekenis. Natuurlijk zijn hier evengoed als elders in die tijd enige milliarden noten geschreven, maar niet ieder die noten schrijft kan een componist genoemd worden, zoals niet elkeen die rijmende regels weet te schrijven of een verfkwast kan hanteren, dichter of kunstschilder mag heten. Daarbij komt, dat er de gehele 19e eeuw bij al die notenschrijvende lieden niet één was, die een Nederlands geluid liet horen, die bewust aanknoopte bij, en voortbouwde op de oude Nederlandse meesters. Integendeel, zij allen waren in hart en nieren aanhangers der Duitse Romantiek. Nog in 1920 moest Diepenbrock in het „Mengelberg-gedenkboek" schrijven: „In aanmerking moet genomen worden, dat er nog geen „Nederlandse" muziek bestaat, evenmin als een „Nederlandse" muziekbeoefening, en dat de gehele muziek een uit Duitsland geïmporteerde zaak is".¹⁾ Er behoorde moed toe, om deze woorden neer te schrijven in een gedenkboek dat gewijd was aan den man, die, als dirigent van het Concertgebouw-orkest te Amsterdam, officieel de belangrijkste functie bekleedt in het openbare Nederlandse muziekleven. Want zo er iemand geweest is, die gedurende een tientallen jaren hardnekkig en eenzijdig volgehouden propaganda voor de Duits-Romantische muziek, de opkomst van een Nederlandse muziekleven. Want zo er iemand geweest is, die juist wel Willem Mengelberg.

Wij komen hierop nog terug. Het simpele feit, dat er ook Nederlandse componisten kunnen bestaan, wilde er dus aanvankelijk bij het toonaangevende deel van „het publiek" eenvoudig niet in, eensdeels omdat hier door drie eeuwen stilstand geen traditie bestond op dit terrein (en men weet hoe dierbaar alle mogelijke „tradities" door de bourgeoisie worden gekoesterd!) —, anderdeels

¹⁾ Willem Pijper: „Alphons Diepenbrock", in zijn bundel opstellen over muziek „De Quintencirkel". Querido's uitg. mij.

doordat men het als een uitgemaakte zaak beschouwde, dat er maar één „ware” muziek bestond, n.l. de Duitse en wel de romantisch-Duitse¹⁾, zoals deze vertegenwoordigd werd door sommige werken van Beethoven, door Brahms (1833–1897), maar vooral door de muziek van Schumann (1810–1856), Mendelssohn (1809–1847) en hun epigonen („Leipziger school”). De toen „moderne” muziek van Wagner (1813–1883) werd door de aanhangers van deze Leipziger traditie verafschuwd als de verdorvenste muzikale anarchie, zowel in Duitsland zelf als in Nederland. Enkelen die vooruitzagen, herkennen in deze muziek echter vele elementen die de muziek in haar ontwikkeling konden dienen.

Onder hen bevond zich ook Alphons Diepenbrock (1862–1921), die beschouwd kan worden als de eerste Nederlandse componist sinds eeuwen, omdat voor hem componeren meer betekende dan noten schrijven volgens dit of dat van te voren vastgestelde schema. Aan het begin van een twintigste-eeuws Nederlands muziekleven staat zijn naam. Diepenbrock's muziek vertoonde dus aanvankelijk zowel innerlijke als uiterlijke kenmerken van Wagner's muziek, maar veel belangrijker is het te zien, dat deze componist al in zijn jonge jaren blijkt geeft zich te laten inspireren door een muziek, die lang vóór de romantische periode gecomponeerd werd door de Italiaanse componisten en de meesters der Zuid-Nederlandse scholen uit de 15e en 16e eeuw. De muziek stond in die tijden bijna geheel in dienst der Rooms-Katholieke Kerk en was overwegend zang-muziek. Vooral de koorzang zonder instrumentale begeleiding (de z.g. a-cappella zang) overheerste. Men kan zeggen, dat Diepenbrock zich een eigen stijl heeft gevormd uit de versmelting van deze twee, in wezen zo ver van elkander gelegen tijdstijlen: enerzijds de beheerste, heldere en volkomen onromantische muziek der Middeleeuwen (die met vier simpele zangstemmen méér muzikale ontroering wisten te wekken dan de hoog-romantici met hun reusachtige orkesten van 100 man en meer!) —, anderzijds de broeiende, hartstochtelijke muziek van den genialen romanticus Wagner, met wien componisten als Bruckner, Mahler en Strauss de lijn der romantiek ten einde zouden voeren. Een zo radicaal vernieuwer als zijn tijdgenoot Debussy in Frankrijk (1862–1918), is Diepenbrock niet geweest en kon hij niet zijn. Daartoe stond hij te zeer alleen, moest hij te veel alleen opbouwen temidden van wanbegrip en wansmaak. Ook is het opvallend, dat hij zo goed als

¹⁾ Het voornaamste kenmerk van romantische muziek is het daarin op den voorgrond tredende persoonlijke gevoel van den componist, en een geringe aandacht voor den „vorm” van het muziekstuk, of zelfs een verwaarlozing daarvan. Bij de laatste romantische componisten wordt de vorm zoo uitgebreid, dat hij feitelijk onherkenbaar is. De eerste tekenen van deze eigenschappen vindt men reeds in de latere werken van Beethoven (1770–1827), wiens vroegere werken echter ingedeeld worden bij de z.g. Weense klassieke school (Haydn 1732–1809, Mozart 1756–1791 en Beethoven). Doch ook de muziek dezer „Weense klassieken” bevat, vergeleken bij vóór hen levende meesters, al romantische eigenschappen, ondanks het feit dat zij wél grote aandacht aan de vorm schonken.

uitsluitend vocale muziek heeft geschreven en muziek bij een literair gegeven: liederen met piano of orkest, koorwerken met orkest of a-cappella en toneel-muziek. Diepenbrock dacht niet instrumentaal, en de redenen hiervoor zijn gedeeltelijk te vinden in zijn grote filosofische en literaire ontwikkeling. (D. was doctor in de klassieke letteren; als componist autodidact) en in zijn uitgesproken Katholicisme. Zo heeft hij, naast Franse, Duitse en Nederlandse teksten, veel Latijnse teksten gecomponeerd, zowel kerkelijke als vóór-Christelijke. Zijn figuur is voor de Nederlandse muziek zeer belangrijk geweest, niet in de laatste plaats door zijn grote algemene kennis b u i t e n de muziek, waardoor het hem mogelijk is geweest zijn kunst in groter verband te zien en eerder dan anderen te begrijpen, dat de muziek in de laatste vertegenwoordigers der Duitse romantiek vast m o e s t lopen. De werken uit zijn laatste levens-periode leggen van dit inzicht duidelijk getuigenis af: zijn wending naar het land waar een geheel nieuw geluid weerklonk, naar Frankrijk en in 't bijzonder naar Debussy, had in zijn stijl en schrijfwijze nog een zeer gelukkige versobering ten gevolge.

Het spreekt vanzelf dat wij gedwongen zijn om in dit korte overzicht sterk te vereenvoudigen, en dat wij ons moeten beperken tot de voornaamste figuren. Daarom worden de namen van twee Hollandse componisten, die tijdgenoten waren van Diepenbrock: Bernard Zweers (1854-1924) en Johan Wagenaar (geb. 1862) slechts genoemd omdat enkele belangrijke hedendaagse Nederlandse componisten hun compositaire opleiding geheel of gedeeltelijk bij hen hebben genoten. Dit wil dus niet zeggen, dat hun betekenis te verwaarlozen zou zijn, al staat het vast, dat zij als oorspronkelijke c o m p o n i s t e n niet op één lijn gesteld kunnen worden met Diepenbrock. De twee figuren nu, die als eersten de Nederlandse muziek niet alleen tot een zelfstandig begrip hebben verheven, maar haar tevens doelbewust tot een voorpost hebben gemaakt van de hedendaagse Europese toonkunst, zijn Sem Dresden (geb. 1881) en Willem Pijper (geb. 1894). Hun grote betekenis ontlent zij behalve aan hun scheppende arbeid (die bij Dresden door diens intensieve belangstelling voor de muzikale uitvoeringspractijk steeds wat is verdrongen), aan het feit, dat de belangrijkste componisten der jongere generatie (zij die ± 1900 zijn geboren) allen bij één van hen beiden compositie-onderwijs hebben gehad. Zowel Dresden als Pijper, hebben in woord en geschrift de zaak der moderne muziek gediend, en beiden vonden gelegenheid om te concerten. Dresden heeft zich vooral grote naam verworven door zijn enorme kennis en modeluitvoeringen van de reeds genoemde a-cappella muziek der oude Italiaanse, Franse en Zuid-Nederlandse meesters. De door hem opgerichte „Madrigaal-vereniging” welke van 1914 tot 1926 heeft bestaan, trok internationaal de aandacht. Niet alleen de oude meesters, ook moderne componisten voerde hij met zijn klein en prachtig ensemble uit, en vele componisten hebben speciaal voor dit koor werken geschreven. Paul Sanders zegt in zijn boek „Moderne

Nederlandse componisten": „Het is typerend voor Dresden, dat hij zich in de eerste plaats tot landgenoten wendde" en even verder: „Geen onzer kunstenaars heeft wellicht metterdaad zo stelselmatig propaganda gemaakt voor de nieuwe muziek als hij". Als componist gaat Dresdens voorkeur uit naar werken voor kleine bezetting, de z.g. kamermuziek. Aanvankelijk stond zijn werk onder invloed der nieuw-Duitse school, vooral onder die van Strauss, maar het onderscheidde zich daarvan toch op verschillende punten. Later, omstreeks 1916, had ook bij hem, die zelf zijn opleiding gedeeltelijk in Duitsland had genoten, de kentering plaats, doordat hij zich richtte naar het Frankrijk van Debussy, en door zijn diepgaande studie der Middeleeuwse meesters. Ondanks het feit, dat Dresden verhoudingsgewijs weinig heeft gecomponeerd, is zijn werk ook op dit gebied baanbrekend. Het getuigt bovendien van een groote, a-romantische, innerlijke beheersing en van een voortreffelijk vakmanschap.

(Slot volgt)

boek-bespreking

TWINTIG JAAR VAN ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Mr. A. S. DE LEEUW

In 1916 schreef Lenin, in zijn Zwitserse verbanning, zijn beroemde boek over „Het imperialisme als hoogste stadium van het kapitalisme”.¹⁾ In dit in omvang kleine, maar aan gedachten overrijke werk vatte hij de ontwikkeling van het kapitalisme gedurende de laatste tientallen jaren samen. Het was reeds lang geleden, dat de stichters van het Marxisme, Marx en Engels, hun economische arbeid hadden beëindigd; sindsdien was de ontwikkeling natuurlijk niet blijven stilstaan. Het kapitalisme van de 20e eeuw was een ander, dan dat van de 19e. De concentratie van de bedrijven was enorm toegenomen. Nieuwe vormen van ondernemingen waren opgekomen: het monopolie was begonnen, de vrije concurrentie te verdringen, de kapitalisten sloten zich aaneen tot „trusts” en „kartels”. Het eind van de 19e eeuw had een geweldige wedloop bij de koloniale uitbreiding van de grote mogendheden te zien gegeven; tegen het begin van de nieuwe eeuw was de wereld in hoofdzaak „verdeeld”. Op de grootste schaal werd er kapitaal uitgevoerd naar de meer achterlijke landen, om daar kapitalistische bedrijven op te richten, waarin de winst naar het „moederland” werd gedraineerd. Het bankkapitaal concentreerde zich nog sneller dan het industrie-kapitaal, waarmee het zich ten nauwste verbond. In een woord, er was een schat van nieuwe ervaringen, die om wetenschappelijke Marxistische bewerking en samenvatting riepen. Dit werk nam Lenin ter hand, en zijn boek over het imperialisme vormde een van de hechte grondslagen voor de politiek van de bolsjewistische partij in de Sowjet-Unie en voor de gehele Communistische Internationale.

Sindsdien zijn weer meer dan twintig jaren verlopen. Ook deze jaren waren overrijk aan gewichtige gebeurtenissen, zowel op economisch als op politiek gebied. De wereldoorlog van 1914–1918 opende het tijdperk van de algemene crisis van het kapitalistische stelsel. De Russische October-revolutie van 1917 bracht de definitieve breuk in het wereldstelsel van het kapitalisme: voortaan zouden er in de wereld twee maatschappelijke stelsels als mededingers tegenover elkaar staan, het jonge socialistische en het overrijpe kapitalistische, en het eerste zou sterker worden, terwijl het laatste zich inwendig verzwakte.

De kapitalistische economie werd getroffen door langdurige crisissen, zoals in het jaar 1929 en opnieuw in 1937 – crisissen, die een onvergelykelijk grotere daling van de productie veroorzaakten, dan de crisissen, die de 19e eeuw gekend had. Het nieuwe verschijnsel van de blijvende massale werkloosheid deed zich in alle kapitalistische landen gevoelen. De landbouw werd door een speciale crisis geteisterd, die maar geen einde wilde nemen. De wereldhandel verviel, de kapitalistische landen sloten zich meer en meer tegen elkaar af. In de koloniale wereld ontwikkelde de anti-imperialistische bevrijdingsbeweging zich, onder de

¹⁾ Gepubliceerd in de „Marxistische Bibliotheek” Pegasus, nr. 15, benevens in W. I. Lenin „Verzamelde Werken”, deel V.

burgerlijke staten zelf ontstond de nieuwe splitsing tussen fascistische en burgerlijk-democratische staten. Wij zijn verre van volledig geweest, maar het gezegde maakt het al duidelijk, hoe geweldig de toevloed van nieuwe feiten in de laatste twintig jaren is geweest, en hoezeer wij een werk nodig hebben, dat deze feiten opnieuw met elkaar in verband brengt en tot een wetenschappelijke theorie verwerkt. Zulk een werk, dat voor de jongste kapitalistische ontwikkeling hetzelfde zou doen, als Lenin in 1916 voor de eerste aanloop van het imperialistische tijdperk deed, bezitten wij nog niet; maar de twee boeken, die wij hier in het kort willen aankondigen, vormen er een belangrijke en waardevolle voorbereiding toe.

Wij bedoelen het thans in het Engels vertaalde werk:

„NIEUWE GEGEVENS”

bij Lenin's „Imperialisme als hoogste stadium van het kapitalisme”, en het boek van E. Varga:

„TWINTIG JAREN KAPITALISME EN SOCIALISME”. 1)

Het eerste van deze boeken heeft de vorm van een commentaar op het genoemde werk van Lenin, waarin de tekst telkens op de linkerzijde is gedrukt, terwijl op de rechterzijde de ontwikkelings-tendenzen, die Lenin reeds voor zijn tijd aanwees, met nieuwe gegevens worden aangevuld en geïllustreerd. Zo worden achtereenvolgens behandeld: de concentratie van de produktie en de monopolies — het bankwezen — het financiële kapitaal en de financiële oligarchie — de export van kapitaal — de verdeling van de wereld onder de kapitalistische monopolies — de verdeling van de wereld onder de grote machten — benevens de laatste hoofdstukken van Lenin's boek, die het imperialisme in het algemeen, als het laatste stadium van het kapitalisme, behandelen.

Deze aanvullende gegevens bij Lenin's standaardwerk zijn op zich zelf reeds hoogst leerrijk, maar het boek (dat in zijn Engelse vertaling ook cijfers en feiten van de allerlaatste jaren aanhaalt) bepaalt zich hiertoe niet. En dit is toe te juichen, want de laatste twintig jaar, de jaren van de crisis van het kapitalistische stelsel, hebben ook tal van nieuwe feiten en stromingen in de economische ontwikkeling aan den dag doen treden. Hiermee is rekening gehouden door de toevoeging van tal van belangrijke gegevens over het verval van het moderne kapitalisme, toegelicht door L. Mendelsohn (bl. 225—322). Hier worden zulke belangrijke tendenzen van het hedendaagse kapitalisme besproken, als de vertraagde groei van de produktie, de vertraging van de vooruitgang der techniek, de massa-werkloosheid en het pauperisme, de groei van de onproductieve arbeid in vergelijking met de productieve, de ondraaglijke lasten, veroorzaakt door de bewapeningswedloop en de nieuwe oorlogen voor de herverdeling van de wereld. Wij moeten er hier naar verwijzen, in de hoop er bij een andere gelegenheid op terug te komen.

Het nieuwe boek van Varga is niet minder belangrijk. Men kent de beroemde

1) „New data for V. I. Lenin's „Imperialism, the highest stage of capitalism”, edited by E. Varga, L. Mendelsohn, Moscow 1938; E. Varga „20 Jahre Kapitalismus und Socialismus” Ed. Prométhée, 1938. (Er is ook een Franse uitgave verschenen).

driemaandelijke overzichten van deze Marxistische geleerde, waarin hij niet alleen de lopende gebeurtenissen van het economische leven toelicht, maar ook de gewichtigste theoretische vragen, die de ontwikkeling van het kapitalisme aan de orde stelt, bespreekt. Varga heeft een groot en nuttig werk gedaan, door nu in een machtige samenvatting, de ontwikkeling van de kapitalistische, en die van de socialistische wereld gedurende twintig jaar na de October-revolutie, tegenover elkaar te stellen. Enerzijds behandelt hij de opbouw van het socialisme in de Sowjet-Unie sinds 1917; de ontwikkeling van de produktiekrachten, de industrialisatie van het land, de collectivisatie van de landbouw, de stijging van het volksinkomen, de vernietiging van de laatste resten van het kapitalisme in het economische leven, de grootse vlucht van de socialistische cultuur. Anderzijds toont hij ons het verval en de verrottingsverschijnselen in het kapitalisme, aan de hand van een rijk materiaal van onweerlegbare cijfers en feiten.

Het is geen droge verzameling van statistieken, dit boek van Varga. Het leeft van het begin tot het eind. Het brandt van verontwaardiging over de ellende, die het kapitalisme over de volksmassa brengt, het is een aanklacht tegen de terreur, de nationale onderdrukking en het fascisme, en een wetenschappelijk-gefundeerde voorspelling van de ondergang van dit stelsel.

Het is ook een beschrijving van de strijd van de arbeidersklasse en de werkersmassa tegen het fascisme, een strijd, die de eenheid in het eenheidsfront en het volksfront noodzakelijk maakt.

Als wij een woord van kritiek hebben op dit belangrijke boek, dan is het, dat het v e r b a n d tussen deze politiek van de communistische partijen en de economische en sociale verhoudingen, die de politiek van het eenheidsfront en het volksfront tot de enig juiste maken, hier niet uitdrukkelijk en in volle omvang is gelegd, hoewel de gegevens, om dit verband vast te stellen, in de beide genoemde boeken wel in overvloed te vinden zijn.

Voor hen, die Duits of Engels lezen, en die belang stellen in de politieke en economische vraagstukken van onze tijd, zijn deze beide boeken onmisbaar.

Zij, die tot taak hebben, op deze gebieden voorlichting te geven, zouden hun plicht niet vervullen, als zij van de schat aan kennis en wetenschap, die hier vergaard is, geen goed gebruik maakten.

ZEVEN MAANDEN EN ZEVEN DAGEN IN FRANCO SPANJE*)

DOOR INAKI DE ABERRIGOYEN

(BASKISCH PRIESTER)

Een aanklacht tegen de Katholieke Kerk, een aanklacht tegen het moordregiem van Franco, een schreeuw om menselijkheid is dit boek van een gelovig katholiek, een Baskisch priester, die wegens zijn christelijke naastenliefde werd vervolgd en ooggetuige is geweest van de gruwelijke moordpartijen in een groot deel van het door Franco bezette Spanje.

Een boek, dat wij in handen wensen van alle katholieken, om hun de ogen te openen en de waarheid te doen zien over Spanje. In handen ook van de katholieke ministers in het ministerie-Colijn, dat zo juist de van bloed druipende hand

van Franco heeft gegrepen en de rebellen-generaal heeft erkend als de wettige regering van een volk, dat tegen hem zijn vrijheid verdedigde en nog verdedigt tot het uiterste!

De schrijver, een vroom Baskisch priester, was op de zwarte lijst van Franco gezet, alleen omdat hij onder de arbeidersbevolking werkte en de Baskische taal sprak! Op grond van deze „misdaad” werden honderden priesters vervolgd en vermoord, zonder dat de Katholieke Kerk een hand voor hen uitstak! De schrijver, die zijn volk niet wilde verlaten, heeft zeven maanden rondgezworven, voortdurend de grootste voorzichtigheid inacht nemend, voortdurend getuige van de verschrikkingen, die de Franco-aanhangers overal waar ze binnentrokken over het arme Basken-land brachten, en is eindelijk over de grens ontvlucht, om aan de wereld buiten Spanje de waarheid bekend te maken.

Hij beschrijft de massale slachtpartijen in alle dorpen, waar hij kwam, hoe er in vele arbeiderswijken, in vele dorpen, geen gezin was, waarvan niet een of meerdere leden vermoord was. Hij beschrijft met naam en datum erbij de vermoording van vrome Baskische priesters. Hij beschrijft de onmenselijke behandeling in de gevangenissen, zodat, toen hij in vrijheid werd gesteld, zijn mede-gevangenen hem zeiden: „Als je naar Frankrijk ontsnapt, vraag dan om hulp voor ons, maar niet bij de Volkenbond, maar bij de vereniging voor dierenbescherming, daar heb je allicht meer succes!” Hij beschrijft, hoe er in koelen bloede werd vermoord en hoe de Franco-aanhangers dat als een feest beschouwden:

„In Pamplona begon iets afschuwelijks. Meer dan vier maanden lang zonken dag in dag uit Basken en linksen, door kogels doorboord, neer. Dit schouwspel, dat zelfs de wilden met ontzetting zou hebben aangegrepen, werd door de dames van de aristocratie van Pamplona vol ongeduld verbeid. 's Avonds ging het van mond tot mond: „Morgen vroeg om zes uur zijn er executies in de citadel. Kom je!” Deze jonge mensen, die zelfs 's Zondags niet op tijd bij de mis konden komen, stonden in alle vroegte op, bezielde door het gruwelijke verlangen, te zien moorden! Een soldaat vertelde me: „Bijna iedere morgen worden twintig tot dertig mensen vermoord. Daar er zeer vele toeschouwers zijn, moeten wij soldaten daar orde houden. Het is eenvoudig ontzettend! Men brult, men hoont, men beschimpt de veroordeelden. En na afloop praat men erover, alsof men een stierengevecht heeft bijgewoond.”

„In Carraga werd een weduwe gevangengenomen, weggeleid en doodgeschoten. Haar enige, 15-jarige dochter stond er op korte afstand bij. Toen zij begon te schreeuwen, grepen de moordenaars haar, verkrachtten haar en schoten haar dood.”

„Een Jezuïtenpater werd iedere nacht uit zijn bed gehaald, om mee te rijden met de Franco-isten, zij haalden uit de huizen de mensen, die vermoord moesten worden, tot de auto's vol waren. De pater moest hen buiten op het veld de biecht afnemen, daar werden ze dood geschoten, de lijken bleven liggen. Zo gingen er tientallen.”

In eindeloze rijen trekken de gruwelijke feiten aan ons oog voorbij. De Katholieke kerk deed niets hiertegen, zij stelde zich aan de zijde der opstandelingen; zij protesteerde zelfs niet, als priesters van haar eigen kerk werden vermoord! En als in Franco-Spanje schitterende kerkelijke feesten worden gevierd en Franco wordt geëerd, als de beschermer van het katholieke geloof tegenover de marxisten en atheïsten, dan toont de schrijver aan, hoe in de jaren, dat de „rode” republiek

bestond, aan geen priester een haar is gekrenkt, en vol bitterheid schrijft hij:
 „O ja, een heerlijke godsdienst daar in Franco-Spanje! Waarin bestaat dan het religieuze gevoel van de vrouwen en kinderen van deze vierduizend vermoorden in Navarra en van alle honderdduizenden offers, die door de fascistten in het „nationale” Spanje werden omgebracht, als die misdaden in de naam van God werden begaan?”

De mensen gaan naar de kerk... uit angst, alleen om zich veilig te stellen. Zoals ze de eed voor Franco afleggen: men brult: Franco! Franco! en men denkt bij zichzelf: Hij zij vervloekt!

De schrijver stelt dan de vraag: Wat heeft Franco gewonnen? En hij antwoordt:

„In het buitenland hebben Franco en de zijnen veel gewonnen. Het gelukte hun, voor een groot deel van de wereld hun ware anti-christelijke en onmenselijke gezicht te verbergen. Het gelukte hun zich in bepaalde politieke en sociale kringen een geweldig prestige van eer en grootheid te verschaffen. Zij worden toegejuicht als „de redders der christelijke beschaving”.

Wat echter heeft Franco in zijn eigen land, in het nationale Spanje gewonnen? vraagt hij dan. Ten eerste: **V e r d e e l d h e i d** onder zijn aanhangers, de beide nationale krachten, die Franco steunen — de phalangisten en de réquétés — betwisten elkaar nu reeds de oorlogsbuit en haten elkaar erger dan de gemeenschappelijke vijand! En ten tweede: **d e d o d e l i j k e h a a t** van miljoenen van zijn slachtoffers, die eenmaal de grondslagen van Franco-Spanje, dat op een berg van lijen is opgericht, zal doen ineensstorten.

Het is gelukkig, dat er steeds meer stemmen opgaan onder de katholieken, die getuigen tegen Franco en tegen de houding van de katholieke kerk in de Spaanse kwestie.

d. W.

*) Inñahi de Aberrigoyen: „Sieben Monate und sieben Tage in Franco-Spanien” 1939. Vita Nova Verlag. Luzern.

IETS OVER „DE PELGRIMSTOCHT DER MENSCHHEID”

Er verschijnen de laatste tijd heel wat historische verzamelwerken, meestal samengesteld door verschillende auteurs en rijk geïllustreerd, die aan de „ontwikkelde leek” binnen kort bestek een denkbeeld willen geven van een tijdperk of een gebied der menselijke geschiedenis. Zo verscheen er onlangs een „nieuwe; geïllustreerde wereldgeschiedenis van de oudste tijden tot op heden”, onder redactie van dr. J. W. Berkelbach van den Sprenkel, waaraan bekende geschiedkundigen als dr. Bartstra, prof. Cohen, dr. E. van Gelder, prof. Geyl e.a. meegewerkt hebben.

Wij zullen van dergelijke werken zeker niet mogen verwachten, dat zij aan onze opvattingen beantwoorden; wat wij daarentegen wel mogen verwachten, in het bijzonder in populaire boeken, dat is nauwgezetheid en betrouwbaarheid wat het feitelijke aangaat. En daar wilden wij het nu over hebben. Het is niet onze bedoeling, en het zou buiten onze bevoegdheid vallen, om dit boek in zijn geheel te beoordelen. Maar het viel ons op, hoe slecht de informatie is ten aanzien van een der kardinale gebeurtenissen van de jongste tijd, n.l. de Russische revolutie. Let wel, het gaat hier om de feiten, nog niet eens om de beoordeling daarvan.

Het begint op bl. 577, waar de redacteur dr. Berkelbach van den Sprenkel, ons bezighoudt met den Russischen revolutionair Tkatsjev „voor wien als later voor Lenin, de revolutie het werk zou zijn van enkele doortastenden”. Nu moest het den historicus toch wel bekend zijn, dat voor Lenin de revolutie niet het werk was van „enkele doortastenden”, maar van de massa der werkers, arbeiders en boeren, onder leiding van een voorhoede, die zelf een massapartij is, en in alle vezels met de belangen van het werkende volk verbonden!

Op bl. 611, is dr. C. D. J. Brandt aan het woord; hij heeft het over den theoreticus van het syndicalisme Georges Sorel, de verdediger van het georganiseerde geweld, die volgens hem een grote invloed heeft gehad „op Lenin en . . . Mussolini”. Georges Sorel heeft op Lenin niet de geringste invloed uitgeoefend. Dat is een legende, die van burgerlijke zijde is aangemoedigd, omdat men er zo aardig mee kan bewijzen, dat „fascisme en communisme hetzelfde is”. In een wetenschappelijk werk zou men dergelijke legenden moeten vermijden. . . .

Op blz. 707 komen wij aan het jaar 1917. Daar vernemen wij dat de bolsjewiki „aanvankelijk maar een kleine groep waren, maar hun leiders, van wie de uit Zwitserland teruggekeerde Lenin en Trotsky(l) de voornaamsten waren, hadden het oor van de massa in Petersburg”.

Is het den schrijver werkelijk niet bekend, dat Trotsky pas in Juli 1917 tot de bolsjewistische partij is toegetreden, die hij gedurende meer dan 10 jaar ten felste bestreden had, om daarop gedurende enkele jaren zijn gast- of verradersrol te vervullen?

Maar zijn kennis van de Russische revolutie schiet in de volgende zin alweer tekort: „Een eerste opstand der Bolsjewisten op 16 Juli wist Kerenski nog te verijdelen”. zo schrijft hij. Er was geen opstand van de bolsjewiki in Juli 1917. Er was een gewapende, maar vreedzame demonstratie van de arbeiders van Petrograd, die Kerenski met zijn reaktionaire bondgenoten tot voorwendsel nam, om een bloedbad aan te richten en een periode van vervolgingen te beginnen.

Wij zullen het hierbij maar laten, hoewel er meer drukfouten („piatileska” op blz. 722) en verkeerde jaartallen (de breuk met Engeland kwam niet in 1928 maar in 1927, bl. 723) te noemen zouden zijn, en ofschoon de gehele behandeling van

„DE PELGRIMTOCHT DER MENSCHHEID'

de opbouw van het socialisme in de Sowjet-Unie van de strijd tegen het Trotskisme niet alleen kort, maar ook scheef is.

Zoals gezegd, wij beoordelen het boek niet in zijn geheel; misschien is het in elk ander opzicht even betrouwbaar, als het ten aanzien van de Russische Revolutie misleidend blijkt te zijn. Misschien ook niet.

Intussen vernemen wij, dat de redacteur het boek speciaal door een katholiek priester heeft laten keuren, zodat het katholieke gedeelte wel in orde zal wezen. Het zou niet kwaad zijn geweest, als men dit beginsel ook voor andere onderdelen had nagevolgd.

d. L.

„POESJKIEN 1837-1937"

„De Garve", Uitgave

Ach. van Acker, Brugge, 1937.

Ter gelegenheid van de viering van Alexander Poesjkin's honderste sterfdag verscheen in „De Garve" (Uitg. Ach. van Acker, Brugge) een klein, maar verzorgd geschrift over Ruslands grootsten dichter, dat zich in de ondertitel presenteert als een „bescheiden bloem bij de mooie kroon door Vlaanderen gelegd op het hulde-altaar van een universeel genie." Het spreekt vanzelf, dat in een boekje, dat een inleiding wil zijn tot Poesjkin, het hoofddaccent moet vallen op zijn dichterschap. Immers, hoe ver-strekkend ook zijn invloed op de Russische proza-stijl moge geweest zijn, zijn betekenis als lyrisch dichter was belangrijk groter.

Het hoofdstuk, door Dr. Herman Thiery aan den dichter Poesjkin gewijd, licht dit met verscheidene wel-gekozen voorbeelden toe. Bovendien bevat de laatste helft van het boekje een aantal, door deze inleider vertaalde, gedichten, waaronder „De bronzen Ruiters". Fernand Toussaint van Boclaere wijst op Poesjkin's betekenis als novellist en romancier. Met een „Synthetisch beeld van Poesjkin" besluit Achilles Mussche het inleidend gedeelte.

Een sympathieke, instructieve uitgave, welker lezing wij onze lezers gaarne aanbevelen.

V.

tijdschriften-bespreking

EEN NIEUW MAANDBLAD OVER OOSTENRIJK

Verschenen is het eerste (Februari)-nummer van het tijdschrift „Nouvelles d'Autriche" (TIJDINGEN UIT OOSTENRIJK ¹⁾) Dit tijdschrift, dat te Parijs verschijnt, stelt zich ten doel, over de ware toestanden in de „Ostmark", zo als de Nazi's het overweldigde en geknechte Oostenrijk noemen, te informeren. Het verschijnt in Duitse tekst, met vertaling van de voornaamste artikels in de Franse taal. Het eerste nummer wordt door vele bekende democratische persoonlijkheden, zoals de Franse ex-minister van buitenlandse zaken Delbos, de schrijvers Jean-Richard Bloch, Feuchtwanger en Heinrich Mann, de componisten Hahn en Milhaud, de Spaanse afgevaardigde Margaritta Nelken en anderen verwelkomd. De strekking van het tijdschrift leert men reeds kennen uit de aanhef van een der artikels:

„U bent Oostenrijker?

Zeker!

Maar er is toch geen Oostenrijk meer?

Wie heeft U dat gezegd? De „Völkische Beobachter" soms? Alleen al het feit, dat men in Oostenrijk en in het gehele Derde Rijk de naam „Oostenrijk" niet meer gebruiken mag, dat men hem afschaft, moest voor u toch het bewijs zijn, dat Oostenrijk nog altijd bestaat. Wat niet bestaat, kan en behoeft men niet te verbieden, dat behoeft men niet te vrezen — zo zeer te vrezen, dat men zijn naam niet meer durft te horen....

¹⁾. „Nouvelles d'Autriche" mensuel. „Oesterreichische Nachrichten" No. 1 Februari 1939. Réd. 13 Rue de l'Ancienne-Comédie Paris 6e. Abonnem. f 1.70, per jaar.

Hoezeer het democratische, vrijheids- en vredelievende Oostenrijk leeft, welk een geweldige faktor het vormt in de worsteling van alle volken van Europa om hun door het fascisme bedreigde bestaan, hun vrijheid en cultuur, dat willen de „Tijdingen uit Oostenrijk" aan alle weldenkenden, alle vrienden van Oostenrijk voor ogen stellen."

De inhoud van het maandblad getuigt er inderdaad van, dat het Oostenrijks volk zich nog steeds van zijn eigen, van de Duitse verschillende nationaliteit bewust is — dat het zich absoluut niet heeft neergelegd bij de onderdrukking van alle vrijheden, de vrijheid van godsdienst niet het minst, door zijn tyrannen, en dat het daartegen elke dag weer de strijd voert.

Het blad brengt berichten over de alom bestaande teleurstelling, zelfs onder de oude aanhangers van het nationaal-socialisme, over de loonsverlagingen, de kolennoed, de stijgende prijzen, maar ook over de „onrust" in de bedrijven, de demonstraties van katholieke jeugd-organisaties, de ontevredenheid in alle kringen van het land.

Hier is het begin van een brief uit Wenen:

„Voor Kerstmis had ik gelegenheid, een mij bekende arbeidersfamilie te bezoeken. De vrouw vertelde mij: „In de (nat. soc.) partij zijn wij niet, men wordt niet maar zo eenvoudig opgenomen, bovendien hebben wij er ook geen moeite voor gedaan. Wij zijn op onze trap allen goed, behalve X., dat is een oude Nazi, die is gevaarlijk, voor hem moet men zich in acht nemen. Met de anderen kan men rustig spreken. Zij schelden even hard als wij. Het is

EEN NIEUW MAANDBLAD OVER OOSTENRIJK

ook ergerlijk, men trekt ons het vel over de oren. Mijn man wordt in het bedrijf zoveel afgetrokken, voor allerlei belastingen, werkloosheidsbelasting, ziekenkas, militaire belasting en nog 5 of 6 andere belastingen, op 44 mark weekloon maakt dat 7-8 mark per week. Daarbij komt nog het eeuwige gebedel voor de „Winterhulp”, daar moet hij ook altijd nog een mark voor geven, want hij behoort immers bij de goede verdiemers! Hij heeft nu al geen geld meer om te roken. Alles wordt duurder, vlees kunnen wij alleen op Zondag kopen, van fruit spreek ik nog helemaal niet. Je kunt je niet voorstellen, hoe de mensen op de Jodenvervolgingen gescholden hebben, en vele Joden zijn dan ook geholpen. Ik ken mensen, die twee Joodse vrouwen

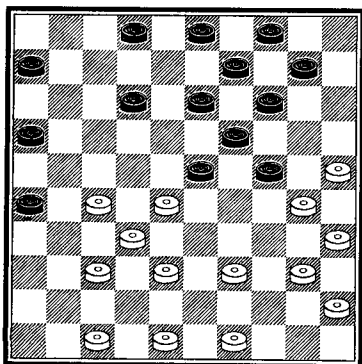
enkele dagen lang opgenomen hebben, tot het ergste voorbij was.”

In dit nummer is ook een gesprek met den beroemden Oostenrijksen schrijver Franz Werfel opgenomen, benevens een brief van den ook in Nederland bekenden katholieken priester en pacifist prof. Ude. Ude had conflicten met de kerk, en na de verovering van Oostenrijk had hij toenadering gezocht tot het nationaal-socialisme. Na de Jodenvervolgingen echter, schreef Ude een moedige brief aan de Nazi-gouwleider, waarin hij tegen de pogrom onomwonden protesteerde; een brief, die niet geheim gebleven is. In Nederland dat ook een Duitse „randstaat” is, bestaat grote belangstelling voor het lot van het ongelukkige Oostenrijk. Wij kunnen dit nieuwe tijdschrift aan belangstellenden warm aanbevelen. d. L.

dammen

F. RAMAN

Snufje van Russische origine
ZWART

WIT

Wit: 25, 27/28, 30, 32, 35, 37/40, 45, 47/49 = 14.

WIT SPEELT EN DOET EEN FRAAIE LOKZET.

Hoe? Oplossingen worden gaarne ingewacht.

EEN AARDIGE REMISE-PARTIJ.

Stukken in slagorde en speel na:

A. K. W. DAMME.	F. RAMAN.
Wit	Zwart
1. 34-29	19-23
2. 40-34	14-19
3. 45-40	10-14
4. 50-45	20-25
5. 32-28	23x32
6. 37x28	18-23
7. 29x18	12x23
8. 38x27	7-12

Stand in cijfers:

Zwart: 2/4, 6, 9, 12/14, 16, 19, 23/24, 26 = 14.

F. RAMAN

9.	41-37	1-7
10.	46-41	5-10
11.	42-38	12-18
12.	37-32	7-12
13.	47-42	15-20
14.	41-37	10-15
15.	27-22	17x28
16.	33x22	18x27
17.	31x22	20-24
18.	32-28	14-20

Nu kan noch 39-33, noch 38-33 worden gespeeld.

19.	34-30	25x34
20.	39x30	20-25
21.	44-39	25x34
22.	40x20	15x24
23.	49-44	13-18

Hiermede is de aanval gebroken en veroverd zwart de leiding.

24.	22x13	9x18
25.	39-33	8-13
26.	37-32	12-17
27.	44-39	18-23
28.	45-40	2-8
29.	40-34	13-18
30.	34-29	23x34
31.	39x30	18-23
32.	36-31	8-13
33.	31-27	17-21
34.	43-39	

Nu kwam dadelijk 27-22 in aanmerking.

34.		11-17
35.	27-22	4-10

Op zwart 6-11 kan wit niet 39-34 spelen wegens de prachtige damslag door zwart 21-27, wit 32x12, zwart 23x43, wit 48x39, zwart 24-29, wit 34x14, zwart 13-19, 11-17 en 16x47. Wit zet echter met 48-43 voort.

36.	22x11	6x17
-----	-------	------

Op 35. 42-37 zou zwart 6-11 spelen en later 13-18, met dreiging 24-29. Op 13-18 kan wit niet 25-20, 28-22 en 33x24 spelen, daar dan 23-28 van zwart volgt.

DAMMEN

37.	42-37	13-18
38.	37-31	18-22
39.	30-25	24-29
40.	33x13	22x44
41.	32-27	21x43
42.	48x50	23-28

Nu is er geen sprake meer van voordeel.

43.	25-20	28-33
44.	35-30	33-38
45.	30-25	Remise.

Een partij die nog wel eens uitgeplozen zal worden!

EEN NIEUWE VARIATIE OP EEN BEKENDE SLAG.

Auteur B. Springer, oud-wereldkampioen.

Zwart: 1/3, 5, 8/16, 18/19, 21, 23, 24 = 18 sch.

Wit: 25, 27/28, 30, 32/33, 35/38, 40/43, 45, 47/49 = 18 sch.

Zwart heeft als laatste zet 17-21 gespeeld. Een mooie lokzet anders!

Men zie maar eens:

27-22?? (Loopt „erin”), 18x27; 33-29, 24x22; 25-20, 14x34; 40x7, 1x12; 36-31, 27x36; 32-27 ad. lib. 37x6.

Nu echter zwart:

---, 2-7 !!; 6-1 (gedw.), 7-11 !!; 1x14, 10x19 en zwart heeft een stuk gewonnen.

Héél aardig verzonnen; echt weer iets van Ben. Springer!

Het bovenstaande hebben we ontleend aan het proefnummer van de nieuwe damkrant „De Damgids”.

Uitgave en administratie van „De Damgids”, drukkerij J. L. Kuipers, Surhuisterveen. Abonnementprijs f 0.60 per kwartaal. Losse nrs. f 0.15.

NA DE BEZETTING VAN PRAAG

KO BEUZEMAKER

I

Dagen van crisis verhelderen in snel tempo, wat anders nog wekenlang, ja maandenlang verborgen had kunnen blijven of onbegrepen gebleven was, zij verscheuren vaak met één slag de kunstmatig opgetrokken wolken of rookgordijnen, die miljoenen mensen uit het volk moesten verhinderen de waarheid te zien.

Zulke dagen van crisis, zulk een „voorjaarsstorm” zoals een der burgerlijke bladen in Nederland het uitdrukte beleven wij thans in de tweede helft van Maart.

En veel, hoewel niet alles, is helderder geworden.

Wat is er gebeurd?

Het Duitse fascisme heeft een verdere stap gedaan in zijn oorlogspolitiek. Het heeft in 24 uur een eind gemaakt aan de verminkte Tsjecho Slowaakse staat, het heeft Bohemen en Moravië ingelijfd, Slowakije tot een nieuwe vazalstaat gemaakt en de Karpatho Oekraïne aan Hongarije overgelaten.

De politiek van München is in één slag verscheurd.

Dat wat alle uiteenzettingen niet konden uitwerken, n.l. overtuigen dat München niet de vrede gered had, maar een verdere stap op de weg van capitulatie voor de fascistische aanvallers was, is voor miljoenen mensen duidelijk door de daden van het Duitse fascisme tot uitdrukking gekomen.

Een nieuwe schok is door de volkeren van Europa gegaan; na Abesinië, Spanje, China, Oostenrijk, het Sudetengebied zien zij de onmiddellijke dreiging van het fascisme voor de vrijheid, de vrede en de democratie nog eens duidelijk voor zich.

Het wordt thans volkomen bevestigd, wat George Dimitroff in zijn na München verschenen artikel: „Het Eenheidsfront tegen het fascisme” schreef:

Men moet er zich duidelijk rekenschap van geven, dat de kwestie reeds buiten de perken is getreden van de eigenmachtige revisie van het verdrag van Versailles door de fascistische staten. Het gaat om de nieuwe verdeling van de wereld. Het gaat niet alleen om de herverdeling van de bestaande koloniale bezittingen. Het fascisme stelt de kwestie van de nieuwe verdeling van Europa zelf, van de kolonisatie van een reeks van Europese staten en van de imperialistische knechting van een reeks van Europese volken aan de orde.

De fascistische rovers achten het zelfs niet nodig om de marsroute van hun veroveringsstreven te verbergen. Een door de fascistena na de okkupatie van het Sudeten-gebied verspreide landkaart demonstreert aanschouwelijk de plannen van het Duitse fascisme. Volgens de op deze landkaart aangegeven termijnen blijkt, dat in het voorjaar van 1938 het lot van Oosten-

rijk zou worden beslist, in de herfst van 1938 dat van Tsjecho-Slowakije; het voorjaar van 1939 moet een slag tegen Hongarije brengen, in de herfst van 1939 wordt Polen een objekt van verovering, in het voorjaar van 1940 wordt er een slag voorbereid tegen Zuid-Slavië, in de herfst van 1940 tegen Rumenië en Bulgarije. In het voorjaar van 1941 worden Frankrijk, België, Holland, Denemarken en Zwitserland het voorwerp van de fascistische overval, in de herfst van 1941 is het fascistische Duitsland van plan zijn aanval tegen de U. S. S. R. te ondernemen.

Verder zien wij op deze kaart, dat het Duitse fascisme „grootmoedig” aan het fascistische Italië een groot gedeelte van Spanje, de Zuidelijke gebieden van Frankrijk, Griekenland, een groot gedeelte van Turkije, Syrië, Palestina en Noord-Afrika overlaat.

Zeker, Dimitroff voegde hieraan terecht toe, dat „veel hiervan tot de vrucht van een ongebreidelde fascistische fantasie behoorde”. Maar bevestigt de jongste ontwikkeling in wezen niet de juistheid van dit fascistische opmarsplan?

Is het niet waar, dat de occupatie van Bohemen en Moravië niet alleen een element in de overweldiging van Europa is, maar ook een stap naar de verdere kolonisatie van een reeks Europese staten?

Is het niet waar, dat het Duitse fascisme „grootmoedig” aan Mussolini de Middellandse Zee overlaat en staat deze niet gereed thans aan Frankrijk, het door München verzwakte Frankrijk zijn eisen te laten horen?

Dat alles is onbetwistbaar waar. En het groeiende bewustzijn hiervan vergroot de drang naar verdediging onder die massa's, die tijdens München bedrogen zijn.

Hoe de toestand nu is geworden, wordt heel duidelijk door het volgende citaat uit de „N. Rott. Courant” van Zondag 19 Maart:

„Door de inlijving van Boheme en Moravië is er een zeer aanmerkelijke verkorting van de Duitse grens ingetreden. De zak, welke de twee ingelijfde gewesten vormden is verdwenen. De grens loopt nu vrijwel Noord—Zuid en kan gemakkelijk worden versterkt. Slowakije steeks als een hoorn naar het Oosten vooruit en kan dus strategisch bekeken als een opmarsgebied worden beschouwd. Inlijving zou weder versterking van een nieuwe grens moeten meebrengen, welke nog langer dan de vorige is. Terloops kan hierbij nog worden opgemerkt, dat, gelijk een jaar geleden Tsjecho-Slowakije door Duits gebied werd omvat. thans Polen als een hoefijzer door Duits gebied omgeven wordt.”

Inderdaad.

En daarbij is Hongarije al zo goed als vazalstaat geworden. En kunnen de Hongaarse en Duitse minderheden in Roemenië heel goed dienen om in de nabije toekomst de rol te spelen van Sudeten-Duitsers en Slowaken in de afgelopen periode. Vandaar dan ook, dat het

Duitse fascisme Hongarije „grootmoedig” zijn gemeenschappelijke grens met Polen heeft gegeven.

En nog duidelijker wordt de toestand belicht in het volgende citaat mede uit de „N. Rott. Courant”; dit keer van Maandag 20 Maart:

„Roemenië bedreigd, betekent voor Londen Engeland bedreigd. De latente strijd om de macht, welke reeds geruimen tijd tussen Engeland en Duitsland gevoerd wordt, heeft zijn culminatiepunt bereikt. Hij is acuut geworden, acuter dan hij ooit in de afgelopen twintig jaren geweest is, acuter ook dan hij in de onrustige Septemberdagen was.”

En verder:

„Waarom zijn de voorstellen aan Roemenië het culminatiepunt in de machtsstrijd? Kort gezegd, omdat op het ogenblik Engeland door zijn hegemonie ter zee en doordat het dientengevolge de productiebronnen kan beheersen of in ieder geval anderen de toegang daartoe kan ontzeggen, in de grote lijn nog steeds de hegemonie ter wereld heeft. Duitsland heeft zich daaraan willen ontworstelen met zijn autarkie en zijn handels-offensief in 't Zuid-Oostelijk deel van Europa. Indien het nu de volledige beschikking krijgt over de graanschuren van het Zuiden en over de daar aanwezige grondstoffen, w.o. in de eerste plaats olie, zal het minder afhankelijk zijn van zijn aanvoeren ter zee. Het zal onaantastbaar zijn geworden voor de Engelse vloot en indien het dat eenmaal is, doet het een ernstige gooi naar de hegemonie ter wereld, althans die in Europa. Dit is in a nutshell het probleem: de voorlopig nog vreedzame strijd tussen de Engelse vloot en de Duitse landmacht.

Over Tsjecho-Slowakije zijn de Engelsen verontwaardigd, omdat zij, naar hun gevoel, bedrogen zijn en omdat het een slag in hun gezicht was. Over Roemenië zijn zij verontrust, omdat daarmee direct aan het Britse Empire geknaagd wordt. Daarom vindt de Roemeense weigering in Engeland een andere ontvangst dan de beroepen van de Tsjecho-Slowaakse staatslieden hebben gevonden.”

Ziehier dus de openhartige werkelijkheid!

Het Engelse imperialisme wordt direct in de zaak betrokken.

De heren Engelse imperialisten hadden niets tegen afscheuring van het Sudeten Duitse gebied. — Engeland kon daarvoor geen oorlog voeren — zeide Chamberlain in September 1938.

Zij waren bereid het Duitse fascisme daarbij zijn gang te laten gaan onder het mom der zelfbeschikking.

Zij waren bereid Tsjecho-Slowakije te laten verscheuren onder het mom, dat het nodig was de „vrede” te redden.

Zij hadden volstrekt geen bezwaar de Spaanse republiek af te laten worgen door het Duitse en Italiaanse fascisme, in de verwachting met de nodige leningen aan Franco zich daarna genoeg invloed in Spanje te kunnen verschaffen en de hegemonie der Duitse en Italiaanse concurrenten wat te verzwakken. De Engelse bourgeoisie laat graag anderen vechten om zelf de vruchten of een deel van de vruchten te plukken.

Zij hadden ook volstrekt geen bezwaren om Frankrijk te verzwakken en Mussolini te helpen bij de doorvoering van koloniale eisen tegen Frankrijk — mits matige eisen, die de wezenlijke posities van Engeland niet te zeer aantasten.

Zij hadden ook geen bezwaar, dat Japan China verscheurde, want, zoals Chamberlain onlangs nog zeide: als China verwoest is, zal het Engelse kapitaal nodig zijn om het op te bouwen.

En zij hadden de opzet, het Duitse fascisme te brengen tot „normale” overeenkomsten met Hongarije, Polen en Roemenië om het zo tegen de Sowjet-Unie op te drijven. Zij wilden daarbij zelfs wel een handje helpen.

En nu is dat hele net van verwachtingen verscheurd.

Nu blijkt duidelijk, dat het Duitse fascisme niet bereid is aan de volstreckte leiband van Chamberlain te lopen.

Nu blijkt duidelijk, dat het zelf Tsjecho Slowakije, Hongarije, Roemenië en Polen wil bezetten om „Lebensraum” te krijgen en er niet aan denkt direct de Sowjet-Unie aan te vallen, die sterke staat, maar liever voorlopig in Midden-Europa zijn eigen, aan de Engelse imperialistische belangen rakende, rijk op wil bouwen.

Kortom er blijkt duidelijk, zoals in het boek de „Geschiedenis der Communistische Partij der Sowjet-Unie” staat:

„De tweede imperialistische oorlog wordt in laatste instantie gevoerd tegen de kapitalistische belangen van Engeland, Frankrijk en de Verenigde Staten, daar hij een nieuwe verdeling van de wereld en van de invloedsferen ten gunste van de agressieve staten en wel ten koste van de zogenaamde democratische staten ten doel heeft.”

II

Uit het voorgaande blijkt duidelijk, waarom de Engelse leidende kringen der conservatieven hun politiek op dit moment veranderd hebben. Plotseling betreurt Chamberlain het lot der Tsjechen.

Plotseling grijpt hij — hoewel het accoord van München nog verdedigend — naar het middel van collectief optreden, tezamen met andere staten.

Plotseling herinnert hij zich, dat de Sowjet-Unie bestaat, die hij bij München trachtte te isoleren.

Plotseling verklaart hij, dat de vrijheid boven de vrede gaat, na maandenlang ieder, die hier ernst mee wilde maken, als een „oorlogsmaker” bestreden te hebben.

Het is precies zoals de Londense correspondent van de „N. Rotterd. Courant” zegt:

„Kortom, wij zijn na drie jaar realiteitspolitiek, zoals het trots genoemd placht te worden, weer teruggekeerd tot het collectieve stelsel, dat in 1936 als volkomen „onpractisch” en „idealistisch” zijnde, met zoveel zelfverzekerdheid opzij werd geschoven. Dat Engeland's positie er door die twee jaar reële politiek niet bepaald vooruit op is gegaan, zal wel geen nader betoog behoeven.”

Vormt dit laatste niet de bevestiging van wat wij heel het laatste jaar beweerd hebben, n.l., dat de München-politiek in handen der grote bourgeoisie een hulp aan de fascistische aanvallers op kosten van de nationale en democratische belangen van het Engelse en Franse volk vormde?

Vandaar, dat wij uiterst gereserveerd zijn, over de nieuwe manipulaties van Chamberlain, als leider der Engelse bourgeoisie.

Heinrich Heine zegt ergens over de bekering van een Jood tot Christen:

Gisteren nog een held geweest
is men heden reeds een schurk.

Dit komt helaas vaak voor, het omgekeerde echter minder!

Er is alle reden het „perfidie Albion”, om dit zo veel gebruikte beeld nog eenmaal te gebruiken, uiterst argwanend gade te slaan.

Vlak voor München gebruikte Chamberlain ook besprekingen met Moskou om . . . Hitler een tikje te intimideren.

En het is volstrekt niet uitgesloten — ook al willen we de situaties niet gelijk stellen — dat de minste manoeuvres van het Duitse fascisme, om van Mussolini maar te zwijgen, genoeg zijn om Chamberlain tot de München-politiek — nooit verloochend — terug te voeren. Chamberlain heeft de stemming van verontwaardiging onder het Engelse volk handig opgevangen, maar hij blijft er niet minder onbetrouwbaar om, hij en zijn kliek van het Engelse grootkapitaal.

Het spreekt vanzelf, dat inderdaad de uitweg ligt in een krachtig gemeenschappelijk collectief optreden van Engeland, Frankrijk, de Sowjet-Unie, Amerika en andere landen tegen de fascistische aanvallers, van wie niemand weet, hoever zij met hun politiek reeds in dit voorjaar willen doorgaan, m.a.w. of zij alleen hun afpersingspolitiek willen voortzetten, of dat zij, gedreven door hun innerlijke moeilijkheden en de angst hun voorsprong te verliezen, het op een conflict laten aankomen.

Maar wij stellen daarbij met nadruk voorop, dat het voornaamste om dat te bereiken, niet is een vertrouwen in een koerswending van Chamberlain, maar het krachtig optreden van de volkeren, van de arbeidersklasse zelf.

Slechts de Sowjet-Unie is gesloten en doelbewust tot de politiek van collectieve veiligheid bereid. In Engeland en Frankrijk zijn de

regeringen dat niet. Hun reactionair, groot-kapitalistisch klassekarakter drijft hen in andere banen.

Daarom herinneren we hier aan de woorden van Dimitrof in zijn reeds vroeger aangehaald artikel:

„De belangrijkste les uit de laatste gebeurtenissen bestaat juist hierin, dat zonder 't beteugelen van de reaktionaire imperialistische klieken en de aanhangers der kapitulatie in eigen land, het beteugelen van de uit de band gesprongen fascistische rovers niet mogelijk is, de succesvolle strijd ter verdediging van de vrijheid en de onafhankelijkheid van de volken en de verdediging van de algemene vrede niet mogelijk zijn.”

Daarom ligt het gevaarlijke van de toestand van thans hierin, dat en in Engeland en in Frankrijk de ontwikkeling van de krachten van het volk en de arbeidersklasse bij de laatste gebeurtenissen nog niet sterk genoeg geweest is om de regering Chamberlain en de regering Daladier-Bonnet of althans Bonnet weg te vagen, dat integendeel deze van de omstandigheden gebruik hebben gemaakt om zich ten dele — ondanks dat hun politiek bankroet is — vaster in het zadel te zetten.

En we stellen dus voorop: het eerste wat nodig is, dat is de totstandbrenging van de hechte strijdeenheid der arbeidersklasse, van het volksfront om werkelijke krachtige slagen aan het fascisme toe te brengen en de capitulanten de voet krachtig dwars te zetten.

Ook thans geldt nog het woord van Dimitrof:

„De fascistische veroveraars hebben hun rekening buiten den waard om gemaakt. De volken hebben hun beslissend woord nog niet gesproken. De fascisten kunnen roven en schanddaden plegen als roofdieren in de middeleeuwen, zolang zij de baas van het huis nog niet in volle wapenrusting hebben ontmoet. Deze baas, dat is het volk en in de eerste plaats de arbeidersklasse. Op het ogenblik dat deze, na zijn krachten hebben bijeengebracht, vastberaden slagen toebrengt aan de rovers, zal de wereld heel de leegte, opschepperij en snoeverij van deze „dappere arische krijgers” zien, die de laffe kruideniers in de landen van de burgerlijke democratie de stuipen op het lijf hebben gejaagd.”

Op de eenheid van de arbeidersklasse en van het volk komt het aan!
Dat is ook thans de hoofdzaak!

III

Dit alles is van het grootste belang voor de Nederlandse arbeiders en het Nederlandse volk.

De gebeurtenissen van de laatste dagen belichten fel heel de voor de veiligheid van het Nederlandse volk zo noodlottige politiek der Nederlandse grote bourgeoisie en de huidige reactionaire regering. Welke koers volgt zij?

Het is in één woord gezegd: de Münchenkoers.

Bezien in het licht van de huidige gebeurtenissen, zijn de jongste debatten in de Eerste Kamer over de buitenlandse politiek al bijzonder interessant.

Wat zei daarbij Minister Patijn?

Hij zei, nadat hij gewezen had op het vertrouwen inboezemende karakter van de laatste rede van Hitler in de Rijksdag:

„Er zijn geen aanwijzingen, om aan de correcte houding van Duitsland te twifelen.”

Heel dat debat was doordrongen van vertrouwen in de Münchenpolitiek.

De enige, die enigszins voor het herstel van collectieve veiligheid opkwam, de sociaal-democraat Vorrink, kreeg van alle kanten de wind van voren en werd als „aanhanger van een ideologische oorlog” afgemaakt.

Het was alles pogen tot verzoening, tot overeenkomst met Nazi-Duitsland, „de grote buur, die lange tonen heeft”, zoals minister Patijn zich uitdrukte, wat de klok sloeg.

Kortom, capitulatiepolitiek!

Waarheen heeft deze politiek Tsjecho-Slowakije gevoerd? Waarheen heeft de Tsjechische bourgeoisie het volk gevoerd?

Alweer: wij willen de zaken niet gelijk stellen.

Maar wij herhalen, wat wij schreven in het Februarinummer van dit tijdschrift:

„Het moet de arbeidersklasse duidelijk zijn, dat voor de verdediging van de vrijheid en de onafhankelijkheid van het Nederlandse volk, het in de allereerste plaats op haarzelf aankomt.”

Daarom zeggen wij thans, na de inlijving van Bohemen en Moravië met des te meer klem: Dit is een nieuw signaal!

Dit toont opnieuw hoe het gevaar voor Nederland krachtiger en groter is geworden.

Des te noodzakelijker is het alle krachten te richten tegen deze regering, tegen de Colijn-Patijn-koers.

Des te noodzakelijker is het te eisen, dat Nederland zich niet in de „zelfstandigheidspolitiek”, die in wezen een onderwerpspolitiek aan het Duitse fascisme is, verliest, maar dat het behoud van de onafhankelijkheid en vrijheid van het Nederlandse volk alleen gevonden kan worden in de aansluiting bij de collectieve afweer van de fascistische dreiging.

Des te noodzakelijker is het dat de gehele arbeidersbeweging tot inzicht komt, tegen deze reactionaire regering stelling neemt en de democratische krachten bijeenbrengt, die een grondslag voor een werkelijke nationale en democratische regering vormen kunnen.

Zulk een regering zou het fascisme in Nederland moeten onderdrukken, werk en welvaart aan de volksmassa's moeten brengen om de nationale weerstandskracht te vergroten en het defaitisme te keren.

De huidige regering zwijgt na de inlijving van Praag in alle talen en . . . . laat het defaitisme groeien.

Des te noodzakelijker is het met alle kracht op te treden tegen de capitulatie richting in de moderne arbeidersbeweging, tegen de verdeeldheidshandhavers, tegen de Trotskisten, die de hele moderne arbeidersbeweging hinderen, haar rol van een op de massa's steunende democratische oppositie, van een Volksfront te spelen, en haar verzwakken en de ondergang te gemoet voeren.

Wij moeten vooraan gaan en het uiterste doen om te zorgen, dat de arbeidersbeweging, de arbeidersklasse thans de tekenen verstaat en aan de spits gaat van het volk bij de daadwerkelijke verdediging van zijn vrijheid en onafhankelijkheid.

Geen onderwerping aan het Duitse fascisme.

Werkelijke handhaving van de zelfstandigheid van het Nederlandse volk.

Geen overgave aan de reactionaire bourgeoisie met haar capitulatiepolitiek.

De koers is meer dan ooit:

Vorming van een breed democratisch front tegen fascisme en reactie.

NEDERLAND EN INDONESIË VERENIGD TEGEN HET FASCISME

A. STRUIK

De debatten in de Tweede Kamer over de Indische begroting zijn geëindigd. De regering heeft haar politiek ten opzichte van Indonesië verdedigd, waarbij op de voorgrond stond de uitbreiding van de bewapening voor de militaire verdediging van Indonesië naast de besliste afwijzing van de verlangens der Indonesische nationale beweging naar democratie en meer zelfbestuur.

Deze afwijzing had zijn voorloper gevonden in het koninklijk Besluit van 16 November j.l., waarbij het verzoek van de „Volksraad van Nederlands-Indië” om een „conferentie op voet van gelijkgerechtigheid van vertegenwoordigers van Nederland en Nederlands-Indië” te doen bijeenroepen, (de petitie-Soetardjo dus) resoluut werd afgewezen.

Na de samenzwering van de heren Chamberlain, Mussolini, Hitler en Daladier te München is de fascistische aanvalslust toegenomen. De herverdeling van het koloniale bezit der verschillende staten staat practisch aan de orde. Daarmee is ook de fascistische bedreiging voor Indonesië toegenomen. Met de inneming van Kanton en de bezetting van het eiland Hainan door de Japanse strijdkrachten is het Japanse imperialisme reeds bedenkelijk ver naar het Zuiden gedrongen, naar de plaats waar de Indonesische eilanden liggen, die — krachtens het Tanaka-rapport, dat stap voor stap verwezenlijkt wordt — tot het Japanse wereldrijk moeten gaan behoren.

Tegenover deze toegenomen bedreiging moeten het Nederlandse en het Indonesische volk hun houding bepalen. Hier liggen sterksprekende gemeenschappelijke belangen!

Roestam Effendi heeft deze in de Tweede Kamer duidelijk uitgedrukt in de leuze: „Geen duimbreedts grond van het Nederlands en Indonesische gebied aan het fascisme.”

Nederland zelf wenst niet onder vreemde heerschappij te komen, in het bijzonder wenst het geen fascistische dwingelandij. Nederland is echter een kleine en zwakke staat met zijn kleine negen miljoen inwoners. Nederland zou veel sterker staan tegenover de fascistische aanvallersplannen, als de volkeren van het tegenwoordige Rijk der Nederlanden met zijn 70 miljoen inwoners inderdaad een eenheid vormden en in staat zouden zijn schouder aan schouder te staan. Dat zou een gelijkberechtiging veronderstellen, die bij de huidige koloniale verhouding onbestaanbaar is. Het volk van Nederland heeft er voor zijn eigen veiligheid groot belang bij, dat een daadwer-

kelijk bondgenootschap tussen het Nederlandse en het Indonesische volk ontstaat.

Indonesië heeft er niet minder belang bij uit de omknelling van het fascisme te blijven. Indonesië kent thans geen zelfstandig volksbestaan, maar als het een fascistisch wingewest zou worden, zou dit niettemin een zware ramp voor het Indonesische volk betekenen.

Niet alleen, dat het fascisme elke nationale beweging zou verbieden, elk spoor van zelfbestuur of overgeleverd democratisch recht zou uittrappen, het fascisme zou ook betekenen, dat het Indonesische volk als kanonnenvoer gebruikt zou worden voor de imperialistische veroveringstochten der fascistische rovers.

De greep van het fascisme naar Indonesië zou onmiddellijk betekenen, dat dit eilandenrijk — strategisch gunstig gelegen als het is, als afsluiting tussen de Stille en de Indische Oceaan — tot krijgstoneel zou worden. Dit zou voor een militair onbeschermd volk als het Indonesische thans is, nog moordender zijn dan het ergste koloniale schrikbewind.

Indonesië heeft niets van het fascisme te verwachten. Een leer, die gebaseerd is op de „rassentheorie”, zal zwakke volken als afval behandelen, erger dan een huidige blanda in zijn grootheidswaan. Een der „rassen-deskundigen” van het Derde Rijk, een zekere dokter Günther Hecht, heeft dat onlangs nog eens duidelijk uitgedrukt, toen hij de positie der „inboorlingen” beschreef in de toekomstige Duitse koloniën.

„Inboorlingen”, schreef deze moderne barbaar, „uit Duitse kolonies zullen niet in Europa worden toegelaten, niet als bedienden, niet als soldaten, niet als studenten.” Aan deze „inboorlingen” zal zelfs het leren van een Europese taal worden verboden. Hogescholen en universiteiten worden voor hen verboden, enz.

Indonesië zij gewaarschuwd voor dergelijke rassen-waanzinnigen!

Ondertussen verricht het fascisme met grote voortvarendheid voorbereidend werk in Indonesië, onder welwillend toezicht van het Nederlandse gezag.

Japan spioneert en vestigt zijn economische steunpunten. Het spioneren heeft plaats op velerlei wijze: met behulp van „vissers”, met „toeristenreizen”, met „handelsagenten”, met behulp van industriële en landbouwconcessies, die het van het Nederlandse gezag ontvangt. Japan beïnvloedt de Indonesische pers en richt propaganda-kranten op met Indonesische journalisten, in Tokio daarvoor opgeleid. Het tracht Indonesische voormannen uit de nationale beweging of uit handelskringen als steunpunten te kopen en maakt op handige wijze gebruik van de afkeer van den Indonesiër voor het Westerse imperialistische gezag. Japan propageert daartoe de „solidariteit van het Oosten tegen het Westen”. Het Oosten moet solidair staan tegenover de Westerse mogendheden, de democratieën, waarbij dan democratie met Westerse koloniale onderdrukking wordt gelijkgesteld!

Deze demagogie heeft merkbare invloed op de mentaliteit van een

aantal burgerlijke intellectuelen in Indonesië, die zich zelf zowel onrecht als machteloos gevoelen tegenover het Nederlandse gezag en uit arren moede dan maar in Japan de bevrijder gaan zien. Alsof Japan, in plaats van de bevrijder, niet is de onderdrukker van het Oosten, die zelfs zijn eigen volk van arbeiders en boeren tot een barbaars hongerbestaan heeft veroordeeld, nog afgezien van het schikbewind, dat het op veroverd gebied, in Korea en China heeft gevestigd!

Naast Japan verricht Duitsland zijn voorbereidende arbeid, Op koloniaal gebied verrichten de „as“-genoten werk, gedeeltelijk tegen elkaar in. De Duitse propaganda heeft in Indonesië nog ongegeneerder plaats dan in Nederland en niet alleen door bemiddeling van de N.S.B. Overal werken de Duitse „Vereine“, die propaganda maken voor het Nazibewind, dat zulke grote „nationale“ resultaten zou hebben bereikt. De Duitse propaganda-dienst van minister Goebbels beheerst voor een belangrijk deel de openbare berichtgeving. Door middel van het D.N.B. „Transocean“ en door middel van kranten als de „Javabode“ en „Sumatra Post“, maar ook door de invloed op het door de regering gesubsidieerde telegraafagentschap „Aneta“, door het beschikbaar stellen van persfoto's, weet men op vele persorganen zijn stempel te drukken. Voor de Indonesische pers is het daardoor moeilijk zich te oriënteren in de wereld en zo vindt men vaak in nationalistische bladen met democratische strekking fascistisch-getinte berichtgeving. Ook langs een ander kanaal werkt de Nazi-propaganda: in Palestina wordt met succes Islamitische propaganda door Nazi-agenten bedreven tegenover Engeland, in Berlijn is een speciaal opleidingscentrum voor Islam-propagandisten, waarom zou ook dit middel niet bruikbaar zijn tegenover het Nederlandse gezag?

In reactionaire Islamitische kringen in Indonesië vindt men inderdaad de weerklank: in de onlangs te Solo nieuw opgerichte Partai Islam Indonesia kan men klanken beluisteren, die fascistisch aandoen.

Het is dus niet waar, dat de fascistische propaganda in Indonesische kringen geen invloed heeft. Zeker, de N.S.B. heeft er weinig invloed. Daarvoor is haar propaganda te zeer ingesteld op de Europeanen, en ze bemantelt haar bruto imperialistisch karakter nauwelijks. Maar het fascisme heeft in zijn ongebreidelde demagogie wegen gevonden, die wél in de Indonesische wereld invloed uitoefenen, waarbij het een soort Oosterse heilsleer heeft ontwikkeld, gericht tegen het Westen, of gebruik maakt van godsdienstige geschillen.

De Nederlandse regering voert hiertegenover haar doelbewuste reactionaire klasse-politiek. Ze doet, of ze het fascistische gevaar niet ernstig vindt. Bij de kamerdebatten ging in deze richting het verst, de reactionaire katholieke generaal Bajetto, die het signaleren van de gevaren, welke van de zijde van Japan en Duitsland komen, reeds schadelijk vond. Zeer kenmerkend was ook het gezegde van minister Welter, dat hij de actie van de Gerindo gevaarlijker acht dan die van de N.S.B. Natuurlijk weet de minister even goed als wie

ook, dat deze N.S.B. een agentuur is van het Duitse fascisme, dat er op uit is vaste voet in de koloniale wereld te krijgen.

Hier is geen kortzichtigheid bij het Nederlandse gezag in het spel, geen onwil om de toestand te overzien: hier vindt men uitingen van een weloverwogen politiek, waarbij men het voor eigen kapitaalsbelangen beter acht met het fascisme samen te werken, dan met het volk van Indonesië tegen het fascisme.

Nu is het waar, dat de verdediging van Indonesië alleen met technische middelen — met kruisers, vliegtuigen en kustversterkingen — niet doeltreffend kan worden georganiseerd, als het volk van Indonesië niet bij de defensie van het land wordt betrokken. En toch doet de Nederlandse regering dit niet en heeft ze een politiek in die geest van de hand gewezen. Waarom? Omdat ze het volk van Indonesië vreest! Een bewust volk, dat zich verweren kan, moge een waarborg zijn voor een goede afweer tegen Japan of Duitsland, het wordt als een ongunstige factor beschouwd voor de voortzetting van een politiek, waarbij — zoals Wijnkoop bij de debatten in de Tweede Kamer uitrekende — Indonesië tussen 1930 en 1937 2360 miljoen gulden armer is geworden en het Nederlandse vermogen met 3040 miljoen gulden is toegenomen. Samengaan met het Indonesische volk zou betekenen, dat wel het grondgebied beter kon worden beveiligd, maar niet de koloniale overwinsten, die het volk de uitputting nabij brengen. De huidige Nederlandse regering komt liever aan het fascisme tegemoet, dan dat zij aan de gerechtvaardigde volkseisen tegemoet komt. Zij stelt alleen veel geld voor technische militaire verdedigingsmiddelen beschikbaar, niet om het grondgebied tegen het fascisme te verdedigen, maar om beter met het fascisme te kunnen onderhandelen. Immers, in kringen van fascist en imperialisten kent men slechts de taal der kanonnen. Militair-zwakken worden onder de voet gelopen, militair-sterken waardeert men als bondgenoten — tegen de democratie, tegen het volk, tegen de nationale bevrijdingsbewegingen.

In dit licht moet men ook de besliste afwijzing van het verzoek van de Volksraad zien, dat de naam van het Volksraadslid Soetardja draagt. De afwijzing om een conferentie te houden om aan Indonesië „langs de weg van geleidelijke hervorming de staat van zelfstandigheid binnen de grenzen van artikel één der Grondwet toe te kennen” is door den minister uitvoerig met redenen omkleed.

Hij voert formele redenen aan — de bijeenroeping van een conferentie zou strijdig met het geldend staatsrecht zijn — en praktische redenen. Bij de formele redenen staat de minister weinig sterk, want hij is niet bij machte één wetsartikel aan te halen, dat zulk een conferentie zou verbieden. Bij de praktische redenen treft een schijnbaar tegemoetkomen aan de eis van democratisch zelfbestuur. De regering zegt namelijk, dat een bespreking niet nodig is, omdat „de bestaande grondwettelijke en wettelijke bepalingen ruimte bieden voor verdere opbouw en vervollediging van de op de voorschreven beginselen berustende ontwikkeling in de zin van autonomie op

democratische grondslag", terwijl „een grotere mate van zelfstandigheid" een „te waarden politiek verlangen" wordt genoemd. Tegelijk wordt echter meegedeeld, dat de „vervollediging" niet te snel mag gaan. Het volk zou nog te weinig ontwikkeld zijn voor grotere politieke vrijheid.

De katholiek van Toll vertolkte deze opvatting nog duidelijker, door te zeggen, dat de grote meerderheid der Indonesische bevolking „volstrekt onkundig is van de staatkundige toestanden" en dus niet rijp is voor zelfstandigheid.

Deze soort argumenten bewijst, hoe nodig een andere koers is! Want voor de algemene en politieke opvoeding van het volk zijn juist staatkundige rechten nodig, is verenigingsvrijheid, algemeen kiesrecht en beter onderwijs een vereiste! Dan zou men snel het volk bewust kunnen maken van zijn toestand, dan zou het een volkskracht kunnen ontwikkelen, waardoor het zich verweren kon.

Maar de regering wenst juist het onmondig houden van het Indonesische volk, zij wenst een onbewust volk, als een voorwaarde voor een gemakkelijke koloniale roofpolitiek.

De koers van de Nederlandse regering, zoals deze zich bij de debatten in de Tweede Kamer en bij de afwijzing van de petitie heeft openbaard, is duidelijk gericht tegen de nationale belangen van Nederland en Indonesië, die een bewustwording van het Indonesische volk vereisen. Om deze koers te wijzigen is in Indonesië nodig een sterke nationale beweging. De totstandkoming van een dergelijke beweging is dus tevens in het belang van de Nederlandse democratie.

Deze beweging is echter nog vrij zwak en dit heeft het aan de regering gemakkelijk gemaakt om de petitie en andere eisen van het Indonesische volk af te wijzen

Wat zijn de voornaamste zwakheden van de nationale beweging in Indonesië?

De voornaamste zwakheid is het ontbreken van een zelfstandige arbeidersbeweging binnen het kader der nationale beweging. Daardoor mist deze beweging haar meest consequente kern. Zeker, er is een vakbeweging en verschillende vooraanstaande nationale leiders zijn voormannen van deze vakbeweging. Maar deze vakbeweging is hoofdzakelijk beperkt tot overheids personeel en in haar leiding zitten verschillende elementen, die direct in dienst van den overheerser staan en zelfs behoren tot het politieke spionage-apparaat van het Nederlandse gezag. Een vakbeweging in het vrije bedrijf ontbreekt bijna geheel, terwijl een goede proletarische kern in de leiding van de vakbeweging niet aanwezig is.

Burgerlijke en feodale elementen kunnen niet de leidende kern vormen van een consequente en bewuste nationale bevrijdingsbeweging. Het feodale en het burgerlijke element is — uit vrees voor het volk — geneigd tot verraad aan de nationale zaak.

Het Chinese voorbeeld is in dit opzicht leerrijk: de burgerlijke nationale partij van de kwo-min-tang was pas in staat krachtig leiding te

geven aan de nationale bevrijdingsoorlog tegen de militair-fascistische indringer, nadat zij onder drang der volksbeweging de hulp van de partij der arbeiders en boerenmassa's (de Communistische Partij) had aanvaard en de strijd ging voeren tegen de wankelmoe-digen in eigen rijen. In deze tijd is de bourgeoisie nergens meer de consekvente drager van de nationale idealen: in alle landen is ze wankelmoedig en geneigd uit vrees voor het volk voor de nationale vijand te capituleren. De leiding van de Tsjechische nationale be-weging en die van de burgerlijke Catalaanse nationale beweging hebben getoond, hoe zij op het kritieke ogenblik de nationale zaak in de steek lieten, in tegenstelling tot de klassebewuste arbeiders. Een nationale beweging, die uitsluitend burgerlijke — en zoals in Indonesië zelfs vaak feodale — leiders telt, kan geen krachtige poli-tiek tot ontwikkeling van het eigen volk voeren.

Het is dan ook geen toeval, dat groeperingen in de Indonesische nationale beweging allerlei uitvluchten zoeken om de activiteit voor democratische hervormingen zo beperkt mogelijk te houden. Allerlei persoonlijke en sectarische opvattingen spelen daarbij een grote rol en vormen een belemmering voor de ontplooiing van brede acties.

Zo ondervond de petitie-Soetardjo, hoewel goedgekeurd door de meerderheid van de Volksraad, grote tegenwerking uit persoonlijke motieven in de nationale beweging. Soetardjo zou niet de juiste man geweest zijn! Deze voorwendsels, om eigen passiviteit te ver-goelijken namen heel vaak de vorm aan van zeer „links"-klinkende leuzen. Terwijl de directe strijd voor de staatkundige onafhankelijkheid van Indonesië thans geenszins aan de orde is, werd de petitie-Soetardjo bestreden . . . omdat ze slechts een conferentie vroeg en niet verder ging!

De vraag werd niet gesteld: is deze petitie een grondslag om de politieke massabeweging te organiseren? Voor dergelijke „linkse" frazeurs, die onwillig zijn volksacties te organiseren, is geen actie links genoeg . . .

Dit quasi-linkse sectarisme heeft in Indonesië de beweging van het volk reeds jarenlang ernstig geremd. Het wordt thans onder de ver-houdingen van de fascistische agressie tot een direct gevaar, omdat Japan er gebruik van maakt om de nationale beweging van binnen-uit te ondermijnen en het vertrouwen van het volk in eigen kracht te verlammen.

Het is nodig vast te stellen, dat ook in de Gerindo zich dergelijke „links"-sectarische elementen hebben genesteld, die de ontplooiing van de nationale beweging belemmeren. Het streven naar grotere eenheid in de nationale beweging wordt tegengewerkt met het ar-gument, dat eenheid van optreden gelijk zou staan met het prijs-geven van eigen beginsel of met het prijsgeven van de actie tot ver-sterking van de eigen partij.

Alsof eenheid van actie voor bepaalde concrete aktuele punten, waarover wettelijk toelaatbare actie mogelijk is, niet ontzaggelijk stimulerend op de gehele volksbeweging zou werken en daardoor

de groei van de deelnemende partijen en bewegingen zou bevorderen, en wel het meest bij de organisaties, met de meest juiste beginselen!

Het zijn speciaal de Trotskistisch en Japans gezinde elementen in de nationale beweging, waarvan een figuur als Moh. Hatta het voorbeeld is, die het grootste gevaar vormen voor de nationale beweging. Ze steunen zijdelings de demagogische Japanse campagne van „Azië voor de Aziaten” door wantrouwen te zaaien tegen de arbeidersbeweging van het Westen, die geheel „imperialistisch” zou zijn, zodat het aangaan van broederlijke verbindingen met haar schadelijk zou zijn voor de nationale zaak. Daar de nationale beweging nog te zwak is om zelfstandig te strijden en men de Westerse bondgenoten niet wenst, blijft er dan maar één bondgenoot over: Japan. En zo werken deze elementen met een anti-Westerse theorie als agenten van het Japanse imperialisme.

Tegelijk hitsen ze tegen de Sowjet-Unie, die gelijkgesteld wordt met imperialistische mogendheden en die zich alleen met de koloniale volkeren zou bemoeien uit imperialistische overwegingen. Het is speciaal de z.g. Pari-beweging (de „Partai Republik Indonesia”), die in het geheim als agent van Japan de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie en de proletarische politiek van de Comintern op trotskistische wijze heeft verdacht gemaakt, speculerend op de teleurstelling, die de nederlaag van 1926-27, toen de Communistische Partij van Indonesië werd verboden, heeft veroorzaakt.

Tegen dit „koloniale trotskisme” moet de nationale beweging uiterst waakzaam zijn om niet het slachtoffer te worden van een stroming, die schuilgaande achter linkslinkende kritiek op de Westerse arbeidersbeweging en het communisme, in dienst staat van Japan. Het is een zelfde soort stroming als in China optreedt, waar trotskisten, zwaar gefinancierd door de Japanse militaristen, proberen in de rijen van de nationale verdedigingsorganisaties en de Communistische Partij door te dringen, om van binnen uit de nationale eenheid — zo onmisbaar in de strijd tegen Japan — te vernietigen.

Grote waakzaamheid is dan ook in de nationale beweging geboden tegenover allerlei elementen, die in dienst van Duitsland of Japan, met nationalistische of Islamietische argumenten werken, om zich in de nationale beweging te nestelen.

De communisten van Nederland zijn verplicht om hier hulp te bieden en de internationale ervaringen op het gebied van de politieke waakzaamheid aan de nationale beweging te leren.

Het is zonder twijfel waar, dat niet alleen de arbeidersklasse van Nederland de natuurlijke bondgenoot is van het Indonesische volk. Ook in het Oosten zijn die te vinden. Die zijn niet te vinden bij de imperialistische veroveraar Japan, maar bij de volkeren, die in het Oosten om democratie en vrijheid vechten.

In de eerste plaats is die bondgenoot het strijdende Chinese volk. De Nederlandse regering spant zich in om te voorkomen, dat de solidariteit met het strijdende Chinese volk zich in Indonesië ontwikkelt. Herhaaldelijk past zij de persbreidel toe op Indo-Chinese

kranten die het Japanse imperialisme aanvallen, en ze belemmert de solidariteitsbeweging voor China in Indonesië. Tegelijk propageren de Japanse agenten in Indonesië de opvatting, dat een overwinning van China schadelijk zou zijn voor Indonesië, omdat de Chinese handelaars in Indonesië dan met nog meer succes de Indonesische handelaars zouden kunnen bekonnkurren. Alsof het niet duidelijk was, dat een overwinning van het nationale China op het militair-fascistische Japan een geweldige steun zou zijn voor de volkeren van het Oosten in hun streven naar democratie en zelfbestuur!

Niet het veroveringszuchtige Japan is de bondgenoot van de volkeren van het Oosten, maar het democratische China, dat in zware strijd tegen Japan zijn nationale eenwording en zelfstandigheid poogt te bereiken. Het Chinese volk vormt de voorhoede in het Oosten in de wereldomvattende strijd tegen fascisme en voor democratie.

Naast China is het het volk van Indië, waarmee verbindingen voor de nationale beweging in Indonesië waardevol zijn en tot versterking van de idealen der nationale beweging kunnen bijdragen.

De bondgenoten van het Indonesische volk zijn echter niet tot het Oosten beperkt. Het lot van Indonesië is door de historische ontwikkeling nauw met dat van Nederland verbonden. Het is daar in de eerste plaats de Communistische Partij, die een principiële voorstander is van de strijd voor de nationale zelfbeschikking en die het Indonesische volk — in het belang óók van het Nederlandse volk — behulpzaam wil zijn in zijn strijd.

Daartoe tracht zij de ervaring van de politieke strijd tegen de oorlog en tegen het fascisme ook in Indonesië te verbreiden. Zij bepleit de nationale eenheid in Indonesië en bestrijdt de huidige Nederlandse regering, die de onbeperkte koloniale overheersing in Indonesië wil handhaven. Zij werkt voor de samenwerking tussen de Nederlandse democratie en de Indonesische nationale beweging en poogt haar invloed aan te wenden in alle organisaties van het werkende volk om die samenwerking zo vruchtbaar mogelijk te doen zijn.

Zij stemt in met de pogingen van het N.V.V., dat onlangs de heer Palar heeft uitgezonden om nauwere betrekkingen aan te knopen met de Indonesische vakbeweging, al acht zij Palar — één van de weinige Indonesiërs, die lid van de sociaal-democratie is — niet de geschikte persoon om als vertegenwoordiger van de moderne arbeidersbeweging in Indonesië op te treden. Want de sociaal-democratie, die in Indonesië steeds als een bijwagen van het Nederlandse imperialisme is beschouwd, heeft in Indonesië geen goede traditie. Maar die traditie kan gewijzigd worden, als de Nederlandse sociaal-democratie bereid is te strijden voor democratie in Indonesië, voor herziening van het kiesrecht, voor herstel van het pers-, verenigings- en vergaderingsrecht, tegen de exorbitante rechten en tegen het schande-kamp van Digoel, als deze sociaal-democratie bereid is samen met de Communistische Partij en andere democratische groeperingen te vechten voor een democratische regering in Nederland, die een wijziging van de bestaande koloniale verhouding tussen Nederland en Indonesië doorvoert en daarmee de baan effent

voor een doelmatige verdediging van Indonesië en Nederland beide tegen het agressieve fascisme.

Als de Nederlandse democratie zich weet te verbinden met de zich ontwikkelende nationale beweging in Indonesië, dan staat zowel Nederland als Indonesië sterker tegenover het fascisme.

MUENCHENER BRAU . . . .

FREEK VAN LEEUWEN.

Heer, wil ons in ontferming gadeslaan . . .
Waar is mijn slaapmuts, maf ze, welterusten!
Sinds Chamberlain den Dolf zijn handen kuste,
Kan een fatsoenlijk mens weer rustig slapen gaan.

De Tsjekken, godzijdank, wonen hier vèr vandaan.
Wat zouden wij hun droevig lot betreuren?
Vandaag of morgen komen wij er aan:
Dolf heeft nog niet gedaan de atlas te verscheuren.

Als hij maar kucht, dan krimpen w' in elkaar
En zakken door de sidderende knieën.
Er is geen and're weg, de Vrede loopt gevaar . . .
En zonder slag of stoot krijgt 'em zijn kolonieën.

Die Adolf brengt z'n zaakjes voor mekaar,
Wij volgen hem als schapen hunnen herder.
'k Dee vroeger óók in goede zeden, maar
Als gangster of chanteur kom je tòch verder.

Dus kameraden, komt, de rijen dicht gesloten,
Marcheert, marcheert, verplet met vaste stap
Moraal, humaniteit, en vaag royaal je voeten
Aan 's mensen schoonste droom:
Vrijheid en Broederschap!

DE ECONOMISCHE KRISIS VAN 1937-'39

E. VARGA

DE VERANDERING VAN HET KARAKTER DER KRISES.

Hoewel de diepste oorzaak van alle overproduktie-krises, die sinds meer dan 100 jaar in de kapitalistische maatschappij periodiek terugkeren, dezelfde is, verandert het karakter der crises met elke periode. Binnen elke periode heeft elke crisis haar konkrete, speciale karakter, dat bepaald wordt door het totaal der historische konkrete factoren, waaronder zij zich afspeelt. Natuurlijke factoren: vooral oogst-mislukking; politieke factoren: revoluties, burgeroorlogen en oorlogen, doorkruisen de door de innerlijke wetten van het kapitalisme bepaalde kringloop en het verloop der crises.

Wij willen op deze plaats niet een geschiedenis der kapitalistische crises geven. Wij willen slechts wijzen op enige belangrijke punten, die voor een recht begrip der tegenwoordige crisis nodig zijn.

De „materiële basis” van de kringloop der reproductie is het vaste kapitaal. Hieruit volgt: Hoe groter de betekenis van het vaste kapitaal in een periode en in een land is, des te meer komen — alle andere factoren als gelijk voorondersteld — de kringloop en de crises overeen met het beeld, dat zij overeenkomstig de algemene wetten van het kapitalisme moeten vertonen. Omgekeerd: hoe geringer de betekenis van het vaste kapitaal, of, wat praktisch hetzelfde is, hoe geringer het aandeel van de machinale groot-industrie is, hoe meer een land een agrarisch karakter heeft, des te minder „regelmatig” zijn de kringloop en de crises, des te beslissender wordt hun verloop beïnvloed door „toevallige”, niet uit het kapitalistisch karakter der maatschappij voortvloeiende factoren (oogst-mislukkingen e. d.).

Het historisch gegeven, konkrete kapitalisme was nooit en is ook thans niet een „zuiver” kapitalisme. Het groeiende kapitalisme was door een zee van niet-kapitalistische, voor hun eigen behoefte producerende boeren omgeven. Die klassen, die niet direkt aan de kapitalistische produktie deelnemen, die slechts indirekt in de cirkulatiesfeer met het kapitaal verbonden zijn — de boeren en handwerkers — vormen nog heden de meerderheid van de bevolking der wereld. Door het tempo, waarin telkens in een periode, in verschillende landen, de groepen, die nog ver van het kapitalistische warenverkeer staan, hierin worden betrokken — door het tempo van de uitbreiding van het kapitalistische marktverkeer over de grens, die door de eigen ontwikkeling van het reeds kapitalistische deel van het economisch leven wordt bepaald, wordt het karakter der crises sterk beïnvloed. Is dit tempo snel, dan zijn (alle andere factoren gelijk genomen) de crises kort en niet diep, de opleving en de bloeiperioden krachtig en lang.

In de periode van het monopolistisch kapitalisme is de betekenis van

de machinale groot-industrie groot; het betrekken van de „onafhankelijke producenten” in het kapitalistische marktverkeer in de volledig ontwikkelde imperialistische landen is beëindigd; de monopolies beperken door het kunstmatig hoog houden der prijzen de mogelijkheid voor de markt, om meer op te nemen, zij belemmeren de vernieuwing en uitbreiding van het vaste kapitaal. Dit alles brengt wijziging in het verloop van de crises onder het imperialisme, wentelt een nog groter deel van hun lasten af van het kapitaal op de werkers.

In de periode van de algemene crisis van het kapitalisme, met de duurzame overvloed van vast kapitaal, wijzigt zich het karakter van de crises nog meer. De tijden van opleving en bloei zijn kort, zij omvatten niet alle kapitalistische landen; de tijden van crisis en depressie zijn lang, diep, omvatten alle landen en produktietakken en veroorzaken een geweldige werkloosheid en diepe ellende voor de werkers. De verhoging der produktie toont — ondanks de technische vooruitgang — een neiging tot daling.

Tempo v. d. verhoging der industrieproduktie van de kapitalistische wereld.

(in procenten per jaar)			
1870/1890	1891/1913	1913/1929	1929/1937
6,3	5,8	5	0,4

Zien wij nu naar de afzonderlijke crises in de periode van de algemene crisis van het kapitalisme. Er waren er, gelijk bekend, drie; zij kwamen tot uitbarsting in de jaren 1920, 1929 en 1937-

DE DRIE KRISIS VAN DE NA-OORLOGSTIJD.

De crisis van 1920/21 had zeer speciale trekken. Zij was een „na-oorlogskrisis.” De oorlog had geleid tot eenzijdige ontwikkeling van bepaalde, voor de oorlog nodige produktietakken — ijzer en staal, chemie, wapenfabrikage, graanbouw in de overzeese landen. Anderzijds was de voorziening der burgerbevolking met waren tot een minimum gedaald. Bij het eind van de oorlog had een plotselinge sterke daling van de produktie voor de oorlog plaats. Duizenden fabrieken veranderden hun produktie voor de oorlog in produktie voor de vrede, hierbij uitgaand van het voorhanden zijn van een grote, onbevredigde behoefte bij de burgerbevolking.

Er verliepen echter nauwelijks anderhalf jaar, of de door de oorlog veroorzaakte verarming, de vermindering van de konsumptiekracht der kapitalistische maatschappij in het algemeen, van de oorlogvoerende landen en speciaal van de geblokteerde en verwoeste landen in het bijzonder, leidden tot het uitbreken van de crisis van 1920. De „behoefte” was ongetwijfeld wel voorhanden, maar de brede lagen der werkers hadden de middelen niet, om deze behoefte te bevredigen. De overproduktiecrisis omvatte niet alle landen van de wereld; in die landen, waar tengevolge van de verarming in de oorlog een sterke waardedaling van het geld plaats vond, was er geen overproduktiecrisis.

De crisis was het diepst in die landen, die sterk op de export waren ingesteld (Japan, Engeland) en wier valuta niet gedevalueerd was Ver. St. De inflatielanden (Duitsland en Oostenrijk) bleven geheel verschoond van een overproduktiekrisis, Frankrijk bijna geheel. Zo toont de crisis van 1920/21 een zeer bont beeld. Ze was niet alomvattend, ze was diep en kort, met een zeer scherpe prijsdaling in de landen met stabiele valuta. (likwidering van de in de oorlog onnatuurlijk opgedreven, de waarde der goederen sterk te boven gaande prijzen). De korte duur van de crisis is voornamelijk toe te schrijven aan de omstandigheid, dat de vernieuwing van het vaste kapitaal tijdens de oorlog achterwege bleef, zodat snel een uitbreiding van de markt voor produktiegoederen plaats had.

De tweede overproduktiekrisis van de na-oorlogstijd, die van 1929 tot 1933 is de lezers nog vers in het geheugen. Zij volgde op een opleving en een bloeiperiode, die wel niet alle, maar toch de meeste belangrijke kapitalistische landen omvatten. Zij was de algemeenste, diepste en langste overproduktiekrisis in de geschiedenis van het kapitalisme, een typische crisis van de periode van de algemene crisis van het kapitalisme. De gevolgen van de oorlog vertoonden zich nog in de zeer sterke prijsdaling, die de prijzen in goud — hoewel de monopolies de prijsdaling van hun waren met alle macht trachtten te verhinderen — beneden het peil van 1913 bracht, wat overeenkomt met de, vergeleken met de voor-oorlogstijd verhoogde produktiviteit van de arbeid. Deze ongewoon sterke prijsdaling, die speciaal de prijzen der agrarische en koloniale waren meesleepte, bracht een zeer sterke verscherping van de landbouwkrisis, de onmogelijkheid voor de landbouwlanden om aan hun financiële verplichtingen te voldoen, de ineenstorting van het internationale kredietsysteem, faillissementen van reusachtige monopolies en ten slotte een golf van devaluatie in alle landen, waarvan de laatste uitloper in 1936 het loslaten van de goudpariteit door de staten van het „goudblok” (met inbegrip van Nederland!) was.

Politiek gaf de crisis van 1929 aan de stabilisering van het kapitalisme de genadestoot. De aanval van Japan op Mandsjoerije in 1931 was het begin van de tweede imperialistische oorlog.

De derde crisis van de na-oorlogstijd, die in 1937 in de Ver. Staten begon, verschilt in veel opzichten van haar voorgangers. Zij sluit een kringloop af, waarin de werking van de algemene crisis van het kapitalisme bijzonder scherp voelbaar was. Er was niet alleen geen alle landen omvattende bloeiperiode, maar bovendien brak in een aantal landen de nieuwe crisis uit, voor de industrieproduktie het peil van de voorafgaande bloeiperiode had bereikt, met name in het beslissende kapitalistische land, de Ver. Staten. Met andere woorden: de kapitalistische markt bleek ondanks de toegenomen bevolking — sneller verzadigd dan in de voorafgaande kringloop.

OVERPRODUKTIEKRISIS EN KRISIS TENGEVOLGE VAN DE OORLOG EN DE OORLOGSVORBEREDINGEN.

De beslissende eigenaardigheid van de tegenwoordige economische crisis is, dat zij zich afspeelt tijdens de tweede imperialistische oorlog!

Het feit, dat landen met een bevolking van 500 tot 600 miljoen direct in de oorlog zijn betrokken; dat enige fascistische landen hun economisch leven reeds volkomen op de oorlogseconomie hebben ingesteld; dat de oorlogsvoorbereidingen in een aantal andere landen een steeds zwaarder wegende faktor van het economisch leven worden — dit is de belangrijkste eigenaardigheid van de tegenwoordige crisis.

Dit feit heeft tot gevolg, dat er tegenwoordig geen eenvormige, alle kapitalistische landen omvattende conjunctuur bestaat. Al naar de graad van instelling van de kapitalistische economie op de oorlog ontstaat een ten zeerste verschillende economische ontwikkeling. Dit feit verklaart de thans voor het eerst optredende ongelijkmatigheid van de economische toestand in de verschillende landen, die een voor alle kapitalistische landen geldende karakteristiek van het huidige kisisverloop onmogelijk maakt.

In die groep van landen, waar de oorlogsvoorbereidingen de economie nog niet beslissend beïnvloeden, is de gang van de crisis min of meer „normaal” zoals de volgende cijfers aantonen:

Index der industrieproduktie (1929 = 100)

	Ver. St.	Canada	Engel.	Frankr.	Zweden	België
Hoogste stand 1937	99,2	104,8	124,5	87,2	153	90,9
Laagste stand 1938	63,9	85,1	108,5	65,0	138	63,8
Teruggang in %	35,6	18,8	12,9		10	30
Laatste bekende maand. 1938	84	95,1	108,5	70	138	73,9

Deze cijfers tonen aan, dat de huidige crisis zeer diep en scherp is. In ongeveer een jaar is de industrieproduktie der Ver. Staten met 35,6 % teruggelopen; dit is een tempo, dat zelfs dat van het jaar 1929/30 ver overtreft. Ook in Frankrijk, Engeland, België was het tempo van de teruggang sneller dan in de voorafgaande crisis.

De verhoogde bewapeningsuitgaven spelen in deze landen vooral op i g een de produktie prikkelende rol. Daar er braakliggend kapitaal is in de vorm van ongebruikte produktiemiddelen, voorraden grondstoffen en overtollig leenkapitaal, en daar er werkzoekende arbeiders in overvloed aanwezig zijn, brengen de bestellingen voor de bewapening een reële uitbreiding van de produktie — al betekent dit natuurlijk geen vermeerdering van rijkdom. Maar het is een eigenaardige innerlijke tegenstelling van het kapitalisme, dat de verhoogde produktie van moordwerktuigen leiden kan tot een ver-

betering van de economische toestand, tot vermindering van de werkloosheid en tot verhoging van de uitbetaalde loonbedragen. Dit is het geval in die landen, waarvan we boven de cijfers gaven. Ongetwijfeld is de verhoging der produktie in de tweede helft van 1938 in de Ver. Staten, in Canada en in Frankrijk voor een belangrijk deel toe te schrijven aan de verhoogde produktie voor de oorlogs-industrie.

Een geheel ander beeld toont de economie van de oorlogvoerende landen en van de landen, die op de oorlogs-economie zijn ingesteld. Een analyse wordt hier bemoeilijkt door het gebrek aan gegevens. China en Spanje publiceren geen cijfers, Japan slechts in beperkte mate. Over de betrouwbaarheid der door Duitsland gepubliceerde cijfers bestaat gerechte twijfel.

Aan de volgende analyse willen we enige opmerkingen laten voorafgaan. De produktie-prikkelende werking der wapeningen is niet grenzeloos. Zijn de ongebruikte produktiemiddelen, grondstoffen en arbeidskrachten weer volledig in het produktieproces opgenomen, dan houdt deze werking op. Wordt de bewapening voortgezet tot over dit punt heen, dan verandert de funktie ervan plotseling. De bewapening leidt dan tot alzijdige verarming van het land en op deze grondslag tot een vermindering der produktie, tot een krisis, een krisis uit gebrek, een „onderproduktiekrisis”.

De industrieproduktie van Duitsland vertoont volgens de voorhanden gegevens geen kenmerken van een overproduktiekrisis. De produktie neemt toe, de prijzen neigen — ondanks voorgeschreven maximum prijzen — tot stijging; er heerst een algemeen warengedebrek, in de laatste maanden zelfs gebrek aan bepaalde categorieën van arbeiders.

Industrieproduktie ¹⁾

(1929 = 100)

1936	1937	1938 (eerste negen maanden)	1938 September
106,3	117,2	124,2	130,8

De voortdurende verhoging der industrieproduktie in Duitsland betekent echter geenszins een bloeiperiode in de gewone betekenis van het woord, zoals de fascistten het trachten voor te stellen. De verhoging der produktie is geen gevolg van een vernieuwing of uitbreiding van het vaste kapitaal, maar uitsluitend van de spronggewijze opgevoerde produktie voor militaire doeleinden. Ze is niet verbonden met een uitbreiding van het verbruik der bevolking, zoals dit in elke echte bloeiperiode het geval is, maar met een toenemende verarming.

Zelfs de gegevens van de fascistische statistiek kunnen dit verar-

¹⁾ Deze cijfers zijn in zoverre misleidend, als sinds Maart 1938 de produktie van Oostenrijk erin begrepen is.

mingsproces, zoals de volgende cijfers aantonen, niet geheel verbergen.

Index van de produktie van konsumptieartikelen.

1928	1929	1936	1937	1938 (eerste negen maanden)
103,1	100	98,7	104,6	108,7

Volgens deze cijfers zou de produktie van konsumptiemiddelen thans 5,5% hoger zijn dan in 1928. Maar bij de cijfers over 1938 is sinds Maart 1938 de produktie van Oostenrijk inbegrepen. Dat betekent, dat de huidige produktie het verbruik van een veel grotere bevolking moet bevredigen dan in 1928. Sinds 1928 is de Duitse bevolking met 16,5% toegenomen.

Zelfs volgens de officiële fascistische statistiek staat tegenover een vermeerdering van de bevolking met 16,5% een verhoging van industriële verbruiksartikelen met 5,5%. Als we dan nog de enorme verslechting van de kwaliteit der waren in aanmerking nemen en het feit, dat van de geproduceerde verbruiksartikelen een belangrijk deel voor militaire doeleinden dient en dat het verbruik der heersende klassen niet kleiner is geworden, dan is het proces der verarming van de werkers volkomen duidelijk. Dit kan in een kapitalistische oorlogs-ekonomie ook niet anders.

De vraag is nu: Hoe lang kan deze door de enorme bewapeningen veroorzaakte schijn-bloei van het ekonomische leven in Duitsland voortbestaan? Vele tekenen wijzen erop, dat het punt, waarop de door de bewapeningen veroorzaakte verarming van het land tot een belemmering der produktie wordt, in Duitsland nabij is. Het tempo van de toename der industrieproduktie wordt steeds langzamer; de moeilijkheden bij het verkrijgen van grondstoffen uit het buitenland worden steeds groter; de gevallen van onderbreking der produktie tengevolge van gebrek aan grondstoffen worden steeds talrijker; de uitputting van het ekonomische leven wordt steeds duidelijker, de drang om de grondstoffenbasis door veroveringen uit te breiden, steeds dringender. Zo worden de oorlogsvoorbereidingen, in hun terugslag, tot een drijvende kracht voor de ontketening van de oorlog.

De ekonomie van Italië staat reeds zeer dichtbij het omslagpunt, zij heeft dit punt misschien al overschreden. Terwijl Duitsland zonder oorlog Tsjecho-Slowakije en Oostenrijk aan zich kon onderwerpen, voert Italië sinds jaren een dure oorlog in het verre Abessinië en in Spanje. Italië is een aan natuurschatten en ook aan kapitaal veel armer land dan Duitsland. Daarom hebben de geweldige bewapeningen er niet tot zo'n uitbreiding der produktie geleid als in Duitsland.

Index der industrie-produktie van Italië.

(1929 = 100)				
1935	1936	1937	1938 (eerste negen maanden)	
93,8	87,5	99,6	96,3	

We zien dus: de produktie van Italië beweegt zich sinds jaren ongeveer op dezelfde lijn. Ze heeft ondanks de oorlog het peil

van 1929 niet bereikt. Dit betekent, dat de bewapeningen — in tegenstelling met Duitsland en Japan — ook niet voor een deel verkregen werden door verhoging der produktie, maar uitsluitend door het omstellen van de produktie van waren voor de behoefte in vreedestijd, op produktie van waren voor de oorlogsbehoefte. Dit moet onvermijdelijk leiden tot een versnelde verarming van het land, tot een ontwrichting van het economische leven, tot een gebrek aan grondstoffen en vast kapitaal.

De industrieproduktie van Italië toont in het jaar 1938 inderdaad reeds koortsachtige open neer-bewegingen, die met een „normale” conjunctuur-beweging niets te maken hebben.

Index der industrieproduktie van Italië in 1938
(1929 = 100)

	Maart	Juni	Aug.	Sept.
totaal	105,1	97,8	81,4	99,5
textiel	102,4	76,3	44,9	74,9

Deze sprongen in de produktie zijn het gevolg van het gebrek aan grondstoffen, dat nu en dan dwingt tot het stopzetten van de arbeid van gehele industrietakken. Er kan geen twijfel over bestaan, dat de ekonomie van Italië snel een krisis uit gebrek tegemoet gaat.

Ook in Japan, welks industrieproduktie in deze kringloop sterker dan die van enig ander kapitalistisch land is toegenomen, is een krisis uit verarming begonnen. De verhoging der industrieproduktie is tot stilstand gekomen, hoewel de behoefte van het leger in China groter is dan ooit.

Index van de industrieproduktie van Japan
(1929 = 100)

1935	1936	1937	1938 (eerste 7 maanden)
142	151	171	170

Uit de krantenberichten blijkt duidelijk, dat in de tweede helft van 1938 een verdere scherpe teruggang der produktie heeft plaats gehad, vooral in de textielindustrie. De grondstoffenvorraden zijn uitgeput. De kleine textiel fabrieken liggen stil. De export is niet meer voldoende, om de nodige grondstoffen te verschaffen, hetgeen tot een verdere inperking van de export leidt. ¹⁾ Het goud is voor het grootste deel naar het buitenland gegaan. De verarming van het land is niet langer te verbergen. Het verbruik van metalen voor de burgerlijke behoefte is tot een minimum beperkt; het is door een kaartsysteem geregeld. Het gebruik van ingevoerde grondstoffen voor het burgerlijk binnenlands verbruik is geheel verboden. Schoenen uit leer of rubber worden voor het binnenlands verbruik niet meer gemaakt. De bevolking moet klompen dragen. De schoolkin-

¹⁾ In de eerste negen maanden van 1938 kon Japan slechts voor 1564 miljoen Yen waren uit het buitenland (zonder de eigen koloniën en bezette gebieden) invoeren, tegen 2853 miljoen Yen in de eerste negen maanden van 1937.

deren hebben officieel „verlof” gekregen, op blote voeten op school te komen.

Het gebrek aan vast kapitaal heeft — hoewel er anderhalf miljoen Japanse soldaten in China staan en miljoenen werkzaam zijn bij de produktie en het transport van militaire benodigdheden — geleid tot een groeiende massa-werkloosheid. Officiële cijfers worden sinds Februari 1938 niet meer gepubliceerd; niet-officiële schattingen bewegen zich tussen 1,3 en 1,8 miljoen, het meest arbeidsters in de textielindustrie.

Het gebrek aan grondstoffen en aan waren voor de burgerlijke behoefte in 't algemeen leidt tot een sterke prijsstijging. De index van de kosten van levensonderhoud in Tokio is volgens de berekeningen van de Bank van Japan tussen November 1937 en November 1938 gestegen van 99,2 op 115,6, dus met meer dan 16 %.

Dit alles toont duidelijk, dat ook in Japan een crisis uit gebrek is begonnen.

Dit samenvallen van een „normale” overproduktiekrisis in een aantal landen met een door de oorlog teweeggebrachte „onderproduktiekrisis” in de openlijk of bedekt oorlogvoerende landen is de belangrijkste bijzonderheid van de huidige crisis. In dit opzicht lijkt de tegenwoordige crisis op die van 1920/1921, maar met dit geweldige verschil, dat toen de oorlog reeds was afgelopen, thans echter zich nog uit zal breiden.

Terwijl de prijzen in de Ver. Staten en Engeland — zoals het in een overproduktiekrisis moet zijn — sterk gedaald zijn, zijn de prijzen in Italië en Japan gestegen; in Duitsland zijn zij — althans officieel — onveranderd gebleven, in werkelijkheid echter tengevolge van de slechtere kwaliteit der waren gestegen.

Een bijzonderheid van de tegenwoordige economische crisis is, dat de verdeling der goudvoorraden reeds bij het uitbreken van de crisis zeer ongelijkmatig was, en dat de agrarische en de fascistische landen hun goudvoorraad voor een deel voor bewapeningsdoel-einden hebben gebruikt. De reserves aan „wereldgeld”, aan goud zijn (afgezien van de Sowjet-Unie) bijna geheel in West-Europa en de Ver. Staten gekoncentreerd.

Bijna 60% van al het goud is reeds gekoncentreerd in de Ver. Staten (de grote goud-afvloeiing uit Engeland naar de Ver. Staten in de laatste drie maanden van 1938 is hierin nog niet opgenomen). De toch reeds minimale goudvoorraad der drie aanvallerslanden is verder geslonken tot de helft.

Deze „abnormale” goudverdeling ontnemt aan de internationale handel zijn gewone elasticiteit. Het merendeel der staten, vooral de aanvallers-staten kunnen het tekort op hun handelsbalans niet door gouduitvoer in evenwicht brengen. Zij kunnen uit ieder land slechts zoveel waren betrekken als dat land waren van hen afneemt. „Wereldmarkt” en „wereldhandel” in de oude betekenis bestaan niet meer. De wereldmarkt valt uiteen

in afzonderlijke, steeds scherper van elkaar afgegrensde nationale markten.¹⁾ In de wereldhandel spelen de door de staat gecontroleerde en georganiseerde omzetten (produktenruil tussen de staten) een steeds grotere rol.

In een buitengewoon moeilijke positie verkeren de aanvallers-staten. Daar hun uitvoer niet voldoende is, om hun invoer-behoefte te dekken; daar zij geen goud bezitten, om het invoer-overschot te betalen; daar zij geen buitenlandse kredieten kunnen krijgen, omdat zij juist die staten, die ten gevolge van hun goud- en kapitaalovervloed in staat zouden zijn, hun krediet te verschaffen, direkt of indirekt door hun aanvallen benadelen, blijft hun niets anders over dan een „autarkie-politiek” te voeren, wat hun verarmingsproces nog versnelt.

Een andere bijzonderheid tegenover de crisis van 1929 is, dat toen bij het uitbreken van de crisis alle valuta's op goudpariteit stonden en stabiel waren. De crisis van 1937 begon, toen de golf van door de crisis van 1929 veroorzaakte valutadalingen nog niet geheel was teruggelopen (devaluatie van de Franse franc). De nieuwe crisis bracht reeds een nieuwe, voorlopig slechts enkele procenten bedragende devaluatie van het pond sterling en alle met het pond verbonden valuta's (Dominions, India, Scandinavische landen, enz.) Onafhankelijk van het pond trad een verdere devaluatie van de Yen op en van de valuta van een aantal staten van Zuid-Amerika — Argentinië, Bolivia, Peru, Mexico. — In Duitsland en Italië heeft — bij het formeel vasthouden aan de goudpariteit — in werkelijkheid een verdere vermindering van de koopkracht van het geld plaats, een bedekte inflatie.

Ondanks de ontreddeering van de cirkulatiesfeer en het verval van het internationale kredietsysteem, is het tot nu toe niet tot grote faillissementen gekomen, zoals in de crisis van 1929. Daarvoor is de crisis nog van te korte duur, de grote faillissementen traden ook toen pas in het derde en vierde jaar van de crisis op. De in de meeste kapitalistische landen reeds bestaande inflatie werkt natuurlijk de faillissementen tegen, omdat de schuldenlast verlicht wordt door de ontwaarding van het geld.

Dit zijn de allerbelangrijkste bijzonderheden, die de tegenwoordige crisis onderscheiden van de beide voorafgaande overproduktie-krisen van de na-oorlogstijd.

¹⁾ Het afsluiten van het handelsverdrag tussen U.S.A. en Engeland, evenals tolen handelspolitieke faciliteiten in het warenverkeer der West-Europese landen veranderen niets aan deze fundamentele tendenz. Deze overeenkomsten werden juist gesloten tussen die landen, die, in het bezit van een voldoende goudvoorraad, onderling in „normale” banen handel kunnen drijven.

RECHTSPRAAK EN TIJDSOMSTANDIGHEDEN

Mr. A. MULLER

In woelige tijden, waarin allerlei waarderings van opvattingen en levensverhoudingen zich wijzigen, komt ook weer het begrip naar voren, dat het recht en tengevolge daarvan ook de rechtspraak, geen onveranderlijke grootheden zijn, als hoedanig in rustiger tijden de gezeten burgerij hen wil voorstellen. Het blijkt dat wat men als recht beschouwt afhankelijk is van de levensinstelling enerzijds van de autoriteit, die de wetten tot stand brengt, het recht in geschreven vorm doet ontstaan, anderzijds van de autoriteit, die deze wetten in toepassing brengt en eventueel ook van andere bronnen van recht gebruik maakt, zoals de gewoonte, datgene, wat gebruikelijk is in het verkeer der staatsburgers.

Zodra mensen in groepsverband samenleven ontstaat het gevoel van wat geoorloofd is en wat niet in het onderling verkeer en tegen den gene, die bewust of onbewust handelingen verricht, die de groep, waartoe hij behoort, als ongeoorloofd beschouwt, wil men dan maatregelen treffen. Men maakt onderscheid tussen recht en de inbreuk hierop en wanneer de groep groter en de verhoudingen gecompliceerder worden, draagt men de bevoegdheid, die oorspronkelijk aan allen toekwam om vast te stellen wat recht is en om de inbreuken hierop tegen te gaan, over aan een klein aantal leden van de groep. Wanneer het leven dan voortgaat samengestelder te worden en men behoefte gevoelt, datgene wat men als recht beschouwt, ook vast te leggen in geschreven vorm, wordt ook deze macht om wetten en voorschriften te maken, overgedragen aan een kern van mensen uit de groep. In maatschappijen nu, die in klassen verdeeld zijn, behoort deze kern van rechtsprekenden steeds tot de heersende klasse, en is zij van haar geest doortrokken. Nu is het begrijpelijk, dat de rechtsovertuigingen zullen verschillen naar gelang van de ontwikkeling van de groep, en van de klassenverhoudingen, terwijl ook allerlei andere factoren hierop hun invloed doen gelden. In de loop der eeuwen heeft het rechtsbegrip zich gewijzigd, maar ook in eenzelfde tijdsbestek doen zich grote verschillen voor tussen de rechtsopvattingen bijv. in Nederland, in Indonesië of in de Sowjet-Unie. Een onveranderlijk begrip van wat „recht” is, hetwelk voor alle tijden en voor alle volken en onder alle omstandigheden zou gelden, bestaat niet, hoewel vele burgerlijke rechtsfilosofen dit wel aldus aannemen. De Rooms-katholieke leer kent het begrip „natuurrecht” d.w.z., dat enige principes in het recht moeten worden beschouwd als algemeen, altijd, en overal geldig, aan welke men niets kan afdoen. Heel veel anderen beschouwen het recht als vaststaand en onveranderlijk, voor zover het in wetten of nog sterker in een grondwet of constitutie is vastgelegd. Dit is echter ook nog volstrekt geen absolute waarborg, dat nu in alle omstandigheden een gelijke maatstaf zal worden aangelegd, dat de uitspraak in twee soortgelijke ge-

vallen ook gelijk zal zijn. Een wet kan niet alles tot in bijzonderheden regelen, veel hangt af van de uitlegging van de wet door den rechter. Ik wil hier als voorbeeld twee processen aanhalen, die beide in Parijs zijn gevoerd en door hun internationale betrekkingen onweerlegbaar aantonen, dat in de rechtszaal ook factoren grote invloed hebben op de beoordeling van hetgeen recht is, die niet onveranderlijk zijn, die duidelijk de maatschappelijke gebondenheid van het rechtsprekend college aan de dag leggen.

In 1926 had in Parijs een zekere Solomon Schwarzbart de leider der Oekraïense terroristen, hetman Petjoera, met voorbedacht rade doodgeschoten. Schwarzbart zelf erkende, dat hij reeds sinds jaren met dit plan had rondgelopen om de moorden op de duizenden vrouwen, kinderen, grijsaards, de beestachtigheden in de Oekraïne in 1918 en 1919 bedreven, zowel tegen Joden als Christenen door de soldaten van Petjoera, te wreken.

De Franse jury rechtspraak, die toen over Schwarzbart moest oordelen, erkende de psychische dwang, waaronder hij sinds jaren geleefd had, zij begreep de motieven van zijn daad en kon die zelfs in zoverre billijken, dat Schwarzbart werd vrijgesproken. Hoewel Schwarzbart dus erkende Petjoera opzettelijk te hebben vermoord als zijnde de verantwoordelijke persoon voor de terreurdaden in zijn vaderland begaan, nam men toen de gronden in aanmerking, die als verzachtende, als strafuitsluitende omstandigheden werden aangenomen.

Enige jaren later vindt een soortgelijk voorval wederom in Parijs plaats, in welk geval nog duidelijker de persoonlijke omstandigheden aan de dag treden om aannemelijk te maken onder welke morele dwang deze daad is begaan. November 1938 schiet de jonge Grynspan in het Duitse consulaat een ambtenaar neer, zonder de bedoeling te hebben hem te doden, naar hij verklaarde. Hij deed dit niet na jarenlang rustig overleg, zoals Schwarzbart, hij werd tot deze daad psychisch gedwongen om zijn ouders te wreken. Deze zeventienjarige Poolse Jood had de ellende van de vlucht, de emigratie en de illegaliteit in zijn jonge jaren al smartelijk moeten ondervinden. Begrijpelijk, dat dit op een jeugdig gemoed in zijn meest ontvankelijke periode een zwaar stempel drukt. Toen hoorde hij, dat zijn ouders in de Middel-Europese winterkou in Niemandland tussen Duitsland en Polen zwierven zonder te weten waarheen te gaan. De liefde voor zijn ouders, de angst om hun leven, maakte van hem een voortgedrevene om zijn familie te wreken. Onder deze druk moet hij gehandeld hebben, niets meer ziende dan zijn ouders in nood en zich zelf als een uitgestotene, waardoor hij een vertegenwoordiger van dit barbaarse systeem heeft neergeschoten, zoals een getreiterde kat haar klauwen uitslaat. En voor dit jeugdige, ontwortelde slachtoffer van het nationaal-socialisme en anti-semietisme werden geen strafuitsluitende gronden aanwezig geacht in de Parijse rechtszaal van December 1938!

Hier hebben o.a. internationale verhoudingen invloed in twee gelijksoortige rechtsgedingen. Maar ook andere factoren zijn van groot

belang bij het beschouwen van de vonnissen in rechtszaken. In ons land kennen we alleen rechters en leden van het Openbaar Ministerie, die een lange studietijd achter de rug hebben.

Dit is natuurlijk een waarborg voor hun kundigheid in juridisch opzicht, maar hierdoor wordt derhalve dit beroep vrijwel uitsluitend voorbehouden aan de bezittende klasse. Er zijn maar heel weinig arbeiderskinderen, die in staat worden gesteld een langdurige en kostbare vooropleiding te volgen, welke hun, behalve dat zij jarenlang zelf geen verdiensten hebben, bovendien veel kost aan studiemateriaal. Van alle studenten bij de Nederlandse Universiteiten komt slechts $\frac{1}{2}\%$ uit arbeiderskringen voort en bij de studenten in de rechtswetenschap is dit percentage, door allerlei omstandigheden nog ongunstiger.

Het is dus psychologisch begrijpelijk, dat de rechterlijke macht, van oorsprong zowat uitsluitend uit de kapitalistische klasse voortgekomen, ook als zodanig haar oordeel vellen zal, hoezeer zij zelf meesentijds, naar wij willen aannemen, haar best zal doen ook de arbeidersmentaliteit te begrijpen. Hierin ligt het verschil met het staatsorgaan, dat de wetten maakt, het Parlement, dat een vertegenwoordiging vormt, hoewel met gebreken, van het volk in al zijn geledingen en dat aan dit volk verantwoording schuldig is. De leden van de rechterlijke macht zijn onafzetbaar en zijn geen verantwoording schuldig aan de bevolking. Daardoor is het ook mogelijk, dat enige rechters openlijk lid zijn van de N.S.B., hoewel deze beweging voor alle ambtenaren verboden is, dat zij cursussen geven in de nationaal-socialistische leer en in het openbaar opwekken om zich bij het fascisme aan te sluiten. Kent men een rechter die lid is van een socialistische of communistische partij? En ook rechters, die niet de fascistische opvattingen zouden willen steunen, staan toch zozeer afwijzend tegenover de arbeidersbeweging, dat zij indirect toch het fascisme helpen. Uit eigen ervaring hebben wij hiervan een duidelijk voorbeeld voor ogen gehad van een rechter, uit een streek, die als zeer vooruitstrevend wordt beschouwd.

De kantonrechter ter plaatse kreeg verschillende gevallen van verkeersovertredingen te berechten o.a. een vrachtrijder, die te hard gereden had. Zijn vader was zojuist overleden en hij haastte zich het bericht aan zijn broer te melden. De kantonrechter vond echter dat dit niet ter zake deed, dat het verkeer hierdoor geen last mocht ondervinden en hoewel deze man geen ongelukken had veroorzaakt, veroordeelde hij hem tot een voor een arbeider hoge geldboete en intrekking van zijn rijbewijs voor de tijd van 4 maanden. Zonder dit rijbewijs kan de man, die in loondienst werkt, zijn beroep niet uitoefenen! Daarna kwam een aannemer voor, die in zijn dienst zijn personeel op de vrije Zaterdagmiddagen en Zondagen liet overwerken zonder hiertoe vergunning te hebben. Voor dit feit was al enige keren vroeger bestraft geweest, ook nu moest hij veroordeeld worden, daar het feit vaststond; echter kreeg hij slechts een minimumstraf, f 0.50 per overtreding! Dit verschil in behandeling moet een gevolg zijn van het feit, dat deze rechter zich wel verplaatsen kan

in de mentaliteit van een werkgever, die zonder vergunning laat overwerken, maar niet in die van een arbeider, die in de bijzondere omstandigheden, waarin hij zich bevond, een verkeersovertreding begaat.

Om dergelijke feiten, die noodzakelijkerwijs ontstaan, doordat de rechterlijke macht slechts voortkomt uit een bepaalde groep personen tegen te gaan, bestaat er in verschillende landen een jury-rechtspraak; een aantal mensen, gekozen uit de ingezetenen ter plaatse, die vertrouwd zijn met de gedachtengang en handelwijze der voorgebrachte verdachten, moet den rechter hun advies uitbrengen over het al of niet schuldig zijn. Dit instituut hebben wij echter in ons land nooit gekend.

Wij kennen in ons land slechts als rechters personen uit de gezeten burgerklasse, die door hun studie buiten het werkelijke leven blijven staan.

Voorbeelden om te bewijzen, dat de rechterlijke macht in ons land vrijwel uitsluitend zo niet geheel uit deze groep der bevolking is samengesteld, die dus vreemd staat tegenover de arbeiderswereld, zijn er te over. Wij herinneren ons nog het relletje, dat Mussert voor de verkiezingen der Tweede Kamer veroorzaakte op het „Blauwe Zand” met zijn zweepje, zijn chauffeur met geladen revolver en zijn fotograaf. Mussert, die hier een opstootje uitlokte, bleef strafeloos, terwijl een slachtoffer van deze provocatie veroordeeld werd! Dergelijke gevallen van uitlokking door de N.S.B. hebben zich toendertijd ook herhaaldelijk in Den Haag o.a. in Duindorp voorgedaan, die op soortgelijke wijze werden berecht. Men schijnt als rechter niet te kunnen begrijpen, hoe een arbeider zich voelt, die aldus geprovoceerd wordt.

Deze vijandige houding tegenover de arbeidersklasse van onze rechterlijke macht kwam ook tot uiting, toen Friedrich Adler, de algemeensecretaris van de Socialistische Arbeiders Internationale, op doorreis in ons land per vliegtuig, bij vergissing een valse pas toonde. Deze pas had hij nodig toen hij van Tsjecho-Slowakije naar ons land boven Duitsland vloog, wilde hij bij een eventuele noodlanding van het vliegtuig niet direct in handen der Duitse politie terecht komen. Adler wordt deswege echter veroordeeld, hoewel hij niet de bedoeling had — hiervoor was geen noodzaak — van een valse pas in ons land gebruik te maken. En ons land zou geen overlast ondervonden hebben van het feit, dat Adler, die zijn echte pas ook bij zich droeg, een ander papier aan de douane liet zien.

Een ander geval was het echter met de bomaanslag op den leider der Oekraïense terroristen, Konovalc, die enkele dagen in ons land vertoefde om een paar van zijn lasthebbers te treffen. Hij werd op een mysterieuze wijze om het leven gebracht. Degeen met wien hij het laatst was samengewees, blijkt bij onderzoek op een valse pas ons land te zijn binnengekomen. Of hij aan deze moord schuldig was is niet opgehelderd. De Justitie was wel verplicht hem tot een kleine straf te veroordelen, wegens het gebruik maken van een valse pas. — Hij kreeg echter de gelegenheid naar Duitsland te reizen;

vandaar liet hij weten, dat hij ziek was, dus niet naar Holland kon komen en verder is er blijkbaar geen moeite gedaan aan Duitsland zijn uitlevering te vragen. Van hem heeft ons land wel last gehad, toen hij zonder geldig legitimatie-papier ons land binnenkwam, maar geen strafmaatregel is tegen hem ten uitvoer gelegd.

De moord op Konovalc is verder in de doofpot gegaan en hoewel onze politie anders over een goede speurzinnigheid beschikt, heeft zij in dit geval, een grote naïviteit aan de dag gelegd.

En dat, terwijl van onze politie een keurtroep zijn opleiding onlangs in Berlijn heeft genoten. Bovendien vormt onze politie een onderdeel van de internationale criminele politie, die in Europa ingesteld is in 1934 na de moord op Koning Alexander en Barthou in Marseille. Deze instelling heeft haar zetel in Wenen. Na de overweldiging van Oostenrijk is deze internationale criminele politie te Wenen gevestigd gebleven en heeft de leider van de Gestapo, Himmler, haar onder zijn bevelen gekregen. Dus de politieke politie van een bepaalde partij, het fascisme, heeft nu de volledige macht over het politie-apparaat internationaal.

Onderdirecteur voor Holland is, behalve de politie-inspecteur Broekhoff te Amsterdam, de heer van Houten te Doorn, bijzonder adjudant van den ex-Keizer. Dat deze politie bij het nagaan der feiten niet aan bepaalde ideologieën vast zou zitten, is moeilijk aan te nemen. Duidelijk zien wij ook het verschil in behandeling van hen die uit hun eigen land hebben moeten vluchten. Wij hebben in ons land wit-russische vluchtelingen, die hun eigen vereniging en hun eigen kerk hebben en die hier niet de minste last ondervinden van de politie of justitie. Wij hebben fascistische vluchtelingen gehad uit Spanje, die herhaaldelijk hun erewoord hebben gebroken, dat zij niet ontvluchten zouden naar Franco-Spanje en die onze regering rustig hun gang liet hierbij! We hebben vluchtelingen uit Hitler-Duitsland, die daarentegen op alle mogelijke wijzen vervolgd worden, maandenlang opgesloten zitten onder omstandigheden die veel ongunstiger en rechtelozer zijn dan die van de ernstigste misdadigers en van welke geregeld enige weer aan hun achtervolgers uitgeleverd worden. We weten van een vrij aanzienlijk aantal, dat daarna in Duitsland de dood heeft gevonden, o.a. onlangs nog Friedrich Meister, die in Emmerich is doodgeschoten. Ook zitten er bijv. op het ogenblik 5 van hen in de gevangenis te Arnhem, zonder dat iemand te weten kan komen wie het zijn, waarom zij opgesloten zitten en wat er met hen gebeuren zal. Een der bekendste advocaten in Arnhem kon hierover geen inlichtingen krijgen, zoals onlangs met een soortgelijk geval te Zwolle ook niet kon! In een samenleving, die op rechtsnormen gebaseerd heet te zijn, zou zoiets onmogelijk moeten zijn.

En al zijn er door onze volksvertegenwoordiging wetten tot stand gebracht met de bedoeling, de nationaal-socialistische ondermijning van onze zelfstandigheid en vrijheid tegen te gaan, dat komt in de praktijk toch neer op een eenzijdige uitlegging tegen de arbeidersklasse en haar belangen. Zo is het gegaan met 't Uniformverbod. Be-

doeld om in ons land geen S.A. of S.S.-naboetsingen toe te laten, zijn de keurtroepen van Mussert rustig en ongehinderd door blijven lopen in hun zwarte of bruine hemden, hun kaplaarzen en koppelriemen, terwijl daarentegen socialistische jongens en meisjes geen rode das meer mogen dragen, een rood sportbroekje verboden is en een rood bloemetje op 1 Mei opgestoken, een verboden uiting is van een bepaald staatkundig streven.

Nog duidelijker komt deze eenzijdige toepassing van wetsartikelen tot uiting bij de bepalingen tegen belediging van het openbaar gezag of van een bepaalde volksgroep. Bij de wet van 19 Juli 1934 zijn in ons strafwetboek hierover enige artikelen ingevoegd, de art. 137a, 137b, 137c en 137d. Herhaaldelijk beledigen echter de N.S.B. en haar soortgenoten in andere fascistische organisaties ook sindsdien het openbaar gezag, zonder dat tot een vervolging wordt overgegaan (beledigingen i.z. Oss uitgezonderd); bijna dagelijks beledigt de N.S.B. c.s. een bepaalde volksgroep, zonder dat bestraffing plaats vindt. Voortdurend wordt ons land vanuit het Oosten overstroomd met anti-semitische vergiftiging door „Der Stürmer” en uitgaven van de Fichtebund, zonder dat krachtig wordt ingegrepen.

Om met een enkel voorbeeld te volstaan (wilden we meer voorbeelden noemen, we zouden de gehele jaargang van dit tijdschrift kunnen vullen), hoe ook na de invoering van deze wetsartikelen, de fascistische groeperingen de vrije hand gelaten wordt, ontlene we aan het weekblad van de Vrijheidsbond „De Vrijheid” van 18 Jan. 1939 blz. 8 en 9, hoe „Majoor” Kruyt in Den Haag een vergadering had belegd waar ook de Pers was uitgenodigd en waar hij aldus sprak: „Langs de legale weg lukt het nooit, dan maar middels de revolutie van de vuist. Ik zou er morgen wel op los willen gaan met de mitrailleur, maar nog is het geen tijd, we moeten niet te vroeg zijn, dan zou alles verloren gaan”.

Of is het geen belediging van ons openbaar gezag, die als landverraad aangemerkt behoorde te worden, om een strijdlid te hebben, dat in zijn eerste couplet opwekt:

„Op, op ten strijd voor 't Duitse Nederland!
Aan Adolf Hitler hebben wij het gezworen.
„Aan Adolf Hitler reiken wij de hand”.

Inzake belediging van een bepaalde volksgroep, waaraan de N.S.B. en haar soortgenoten zich bij voortduring schuldig maken, heeft de liberale Heer Drs. G. van den Burg materiaal verzameld en dit uitgegeven in een brochure: „Regering, regeer” en „Nogmaals regering, regeer!” Met nauwkeurige aanhaling van de verschillende tijdschriften, waaraan hij zijn stof ontleent, brengt hij ons een aantal artikelen en platen, die als opzettelijke en grove belediging van een bepaalde volksgroep moeten worden aangemerkt en die in ons land niet vervolgd zijn. En in plaats van nu nauwgezet deze artikelen te doen toepassen door onze Justitie, laat de regering deze brochure in beslag nemen! Daarmee sanctionneert zij dan dit on-Nederlandse optreden van fascistische groepen en moedigt dit zelfs aan!

Een ander voorbeeld, hoe onze Justitie eenzijdig oordeelt, toont ons de bestraffing, opgelegd aan den Heer Fr. v. d. Putte, een bekend N.S.B.-er te Wageningen, die een uitgever van een plaatselijk blad, dat hem niet aanstond, mishandelde om te trachten hem zijn redactie-geheim te doen schenden. Deze gewelddaad propageerde deze N.S.B.-er bovendien nog in een te Wageningen verschijnend blad van 5 Nov. 1938, welke daad ook door het fascistisch-getinte blad „De Waag” werd aangeprezen. Deze geweldpleger werd slechts tot een geldboete van enkele guldens veroordeeld. Daarentegen worden arbeiders, die men in de schoenen schuift, dat zij mensen voor de verdediging van het democratische Spanje „geronseld” zouden hebben, (afgezien van de onjuistheid van deze bewering), voor maanden van de wereld afgesloten. En zelfs nu alle internationale troepen door de Regering-Negrin terug zijn gezonden, nu er dus absoluut geen vrees voor herhaling bestaat en de grond voor de bestraffing is vervallen, wordt het communistische gemeenteraadslid Geesing door het gerechtshof te Arnhem tot 3 maanden gevangenisstraf veroordeeld en Nathans, kandidaat voor de Provinciale Staten van de C.P.N., door hetzelfde Hof tot twee maanden.

Door deze verschillende behandeling van de N.S.B.functionaris en van de communistische afgevaardigden in Gemeenteraad en voor de Provinciale Staten, kiest men, gewild of ongewild, wel heel eenzijdig partij, juist nu vlak voor de verkiezingen van de Provinciale Staten en gemeenteraad. Hier spreekt al heel duidelijk de klasse-instelling, de politieke overtuiging der rechters een belangrijk woord mee.

Uit zodanige vonnissen blijkt de onhoudbaarheid van de mening, als zou „Recht” een vaststaand begrip zijn.

Dit geldt zowel voor het meer beperkte gebied van Kantonrechter, Rechtbank of Gerechtshof, als nog des te sterker op het brede terrein van het internationale recht. Juist op het internationale platvorm treedt zonneklaar aan de dag, hoe betrekkelijk en wankel alle rechtsnormen zijn, hoe zij geheel afhankelijk zijn van de uitlegging, die bepaalde machthebbende groepen hieraan geven.

Waarom wordt in ons land bij politieke rechtsgedingen zo eenzijdig recht gesproken? Waarom worden in het internationale recht alle normen zo met voeten getreden? Waarom is de uitvoering van het recht zo vaak in tegenspraak met het rechtsgevoel van ons volk, hetwelk toch herhaaldelijk gebleken is het geval te zijn?

Het antwoord hierop kan slechts zijn een verwijzing naar het soortgelijke feit, dat door ons land de Sowjet-Unie nog steeds niet erkend is, hoewel onze Regering in andere gevallen beweert een realiteitspolitiek te willen volgen, maar dat onze Regering steeds een van de eersten was om de roof van Italië over Abessinië of de opstand gesteund door Duitse en Italiaanse inmenging, in Spanje als rechtmatig te erkennen. In de Volkenbondsvergadering verklaarde Minister Patijn als Minister van Buitenlandse Zaken, dat Nederland als klein land niet vooraan moest gaan; bij de Volkenbond is ook de Sowjet-Unie aangesloten. Om echter de Volkenbond haar kracht te

ontnemen, daarin ging Minister Patijn wel de Oslo-staten voor. Deze angst voor het communisme, deze kapitalistische gedachtingang is het, die zijn invloed doet gelden op alle gebieden van het leven en vooral in de rechtspraak. Deze angst voor het communisme is het, die in Europa reeds zovele volken ten verderve heeft gevoerd, en die ook ons land dreigt te ondergraven. Deze angst voor het communisme is het, die ons land openstelt voor uitwendige en inwendige fascistische besmetting.

Het „Recht” is geen onveranderlijke grootheid, het Recht is afhankelijk van de geschreven wetten en van de uitlegging, die men hieraan geeft. Het „Recht” is dus afhankelijk van de overtuiging van het gehele volk en van de kracht, die dit volk kan ontwikkelen, om haar overtuiging door te zetten. Hoe rechtsopvattingen in heel korte tijd kunnen veranderen, hebben we deze jaren kunnen zien.

Van onze kracht is het dus uiteindelijk afhankelijk, wat recht zal zijn!

HEINE, DE TIJDGENOOT

THEUN DE VRIES

II. Heine en het socialisme.

In ons eerste artikel wezen wij op Heine's vrees voor iedere massa-beweging, die van de vierde stand uit zou kunnen gaan. Wij spraken van zijn aristocratisme, dat huivert bij de gedachte aan een heerschappij der onterfden, van het proletariaat. Wij vestigden er ook de aandacht op, dat dit niet betekende, dat Heine een vijand van die massa was, en wij zullen dit verderop nogmaals ter sprake moeten brengen. Heine ging gebukt onder de schrikbarende nood der armsten, waar hij die maar zag; hij wordt met verontwaardiging en medelijden vervuld, als hij in de kranten leest, dat de proletariërs te Londen of Napels sterven van de honger. Maar verbinding met de massa heeft Heine nooit gezocht, nooit verlangd. Hij begeeft zich niet in de practische strijd voor hun bevrijding. Hij stelt zich tevreden met een oprecht en vurig mededogen, met verontwaardigde ontroering — maar tot een eigen offer kan hij niet besluiten. Hij is ten slotte de individualist, de kunstenaar, met zijn eindeloze plannen en persoonlijke invallen; met zijn ijdelheid en zijn behoefte aan eenzaamheid; te zeer belemmerd door zijn „brute trots”, om zich met een plaats temidden van de massa tevreden te kunnen stellen. En hij is bevreesd voor de woestheid, de onwetendheid, de onbeheerstheid van deze massa's.

Als sociaal denker is Heine geen geslaagde figuur. Daarvoor rekenende hij te weinig af met de onklarheid, waarin hij zich, gedreven door de artistieke instincten van zijn karakter, steeds weer begaf, om aan zijn scherpzinnig voorgevoel en inzicht omtrent de historische verschuivingen te ontsnappen. Hij is nooit geheel eerlijk geweest in de sociale kwestie; hij stond zichzelf met al zijn persoonlijke hebbelijkheden in de weg. Dat neemt niet weg, dat het probleem op zichzelf hem bezig hield, sterk zelfs. Maar hij zocht zijn toevlucht in theorieën, die schenen te stroken met zijn eigen aanleg en bedoelingen, als hij ze zelf niet maakte; en tot deze theorieën behoorde in zijn jongere jaren de neiging naar het Saint-Simonisme.

Het Saint-Simonisme (aldus genoemd naar den graaf De Saint-Simon, die op de overgang van de 18e naar de 19e eeuw leefde) was in de jaren, dat Heine er kennis mee maakte, zo omstreeks 1830, een maatschappelijk systeem, waarin sterk aan Heine's gedachtengang, zijn sympathieën en antipathieën tegemoet werd gekomen. Niet alleen was dit systeem, dat veelmeer een utopie dan een doorvoerbaar maatschappelijk plan betekende, gebouwd op een sterke waardering van de „bizondere persoonlijkheid”, die Heine al heel goed gelegen kwam; maar het gaf blijk van eenzelfde beoordeling der Franse revolutie en haar gevolgen, die Heine er op nahield. — Het kort bewind der bezitlozen in de Franse revolutie, de z.g. „terreur”-tijd had Saint-Simon ervan overtuigd, dat het proletariaat niet geschikt was om te „regeren”, al scheen het een brandende noodzaak,

om deze „talrijkste en armste klasse” uit haar noodtoestand te bevrijden. — De weg tot deze bevrijding meende De Saint-Simon te vinden in de combinatie van wetenschap, industrie en godsdienstigheid. De laatste zou, in de vorm van een „nieuw Christendom” de bestaande tegenstellingen tussen de kerken verzoenen, en de mannen van wetenschap en industrie, de geleerden, de fabrikanten en bankiers, zouden als een soort openbare ambtenaren optreden, die weliswaar gezien hun kwaliteiten een leidende positie bleven innemen tegenover het proletariaat, maar toch zodanig, dat door een vreedzame regeling van het productiewezen niemand honger zou lijden, niemand in stomme afhankelijkheid zou verkeren, ieder een zekere mate van economische vrijheid zou genieten . . . .

Wat Heine hierin aantrok, is reeds gedeeltelijk aangeduid en ligt ook verder voor de hand. Zijn „aristocratische” voegde zich op prachtige wijze in een dergelijk systeem; hier immers was geen sprake van een „schrikbarende gelijkheid”, maar er bleef wel degelijk een hiërarchie bestaan, een rangorde van hoger en lager, waarin elk individu naar zijn kwaliteiten gewaardeerd zou worden . . . . In de tweede plaats zou het Saint-Simonisme, volgens Heine en anderen, de mogelijkheid van een nieuw „schrikbewind” door de massa’s tegenhouden, en daarenboven maakte het zich niet los van de godsdienst, maar streefde het naar een binding tussen de vijandige geloofsbelijdenissen en kerken . . . . En Heine, die een spotter was, welke, als de meeste spotters een zwakke plek voor de religie in zijn hart had overgehouden, die zich steeds sterker zou doen gelden, zag daarom in de jaren van zijn jeugd, in zijn eerste Parijse periode, grote mogelijkheden voor deze utopie weggelegd . . . ook voor de bevrediging van zijn eigen sociale denkwijze. Het merkwaardige is nu, dat Heine zijn Saint-Simonistische neigingen probeert te koppelen aan zijn toekomstverwachtingen van het Duitse volk, aan de bevrijding van Duitsland. Zijn dreigende profetie van een losgebarsten Germanendom, die wij de vorige maal aanhaalden, sloot volstrekt niet uit, dat Heine in zijn liefde voor en schaamte over Duitsland een stille hoop koesterde, dat Duitsland eenmaal dit „zuivere socialisme” zou brengen, zij het ook na oorlogen, verwoesting en overrompeling van zijn naburen. Zonderling is deze haast sentimentele trek in Heine, om van zijn vaderland het onmogelijke te verwachten! — Maar we voegen er onmiddellijk aan toe, dat Heine alras genezen werd van zijn bewondering voor het Saint-Simonisme, ook al raakte hij zijn elite-waan nooit geheel kwijt, en dat hij het ook niet meer in verbinding heeft gebracht met de duistere en steeds dreigende „oplossing” van de Duitse bevrijding. — Ongetwijfeld heeft hiertoe de kennismaking bijgedragen van Heine met Karl Marx, en met een nieuw aanzicht van de Duitse kwestie: n.l. die van het c o m m u n i s m e, dat Heine daardoor in de 40-er jaren der vorige eeuw grondiger leerde kennen.

2

Een aanleiding tot deze kennismaking vormde het verschijnen van Heine's geschrift over den schrijver-journalist Ludwig Börne, een

der mannen van het „Jonge Duitsland”. Börne en Heine hadden beide in hetzelfde geval verkeerd: hun radicalisme en vrijheidszin had hen uit Duitsland naar Parijs gedreven. Het politiseren in de emigratie, dat door Börne, die sterk republikeins voelde, met andere uitgewekenen werd bedreven, leidde tot aanzienlijke meningsverschillen tussen de twee mannen, die op den duur zelfs vijandelijke vormen aannamen, vooral, toen Börne er niet tegen opzag, Heine in het verborgen te belasteren en andere emigranten tegen hem op te zetten.

De kern van hun verwijdering lag wel in de opvattingen, die zij er omtrent de bevrijding van Duitsland op nahielden, en de geschiedenis van hun conflict behoort eigenlijk evenzeer thuis in onze voorgaande beschouwing. Heine zag, zoals we daar uiteen hebben gezet, in de bewustwording van de Germaanse geest, een grote revolutionaire lijn, die zich zowel in het literaire als geestelijke leven van Duitsland ontwikkelde, tot ze in Hegel haar laatste vorm aannam. — Daarbij hield Heine niet van het luidruchtig radicalisme van den veel kleinburgerlijker Börne, die wel vele sterke woorden gebruikte, maar wiens begrip van historische ontwikkeling beperkt was, en die in Goethe en Hegel directe handlangers van de despotische reactie zag en als zodanig heftig tegen hen tierde.

Het intrigeren van Börne achter Heine's rug — een kwaad, dat in de emigratie nog dagelijks voor schijnt te moeten komen — veranderde Heine in een fellen tegenstander, en in 1840 publiceerde Heine zijn polemieek tegen den medepatriot, die hij, het zij hier onmiddellijk bijgevoegd, dikwijls met dezelfde onwaardige schimpscheuten bestreed als deze hem vóór die tijd.¹⁾

Deze polemieek echter trok de algemene aandacht van dat deel der Duitsers, die langzamerhand politiek bewust werden en het hunne gingen denken over de toestand van hun vaderland. Tot deze meest jonge mensen behoorde Karl Marx, die in deze polemieek veel meer voor Heine, dan voor Börne voelde, hoewel men zou kunnen veronderstellen, dat het radicale republikanisme, dat Börne aan de dag legde, Marx meer moest aantrekken. Doch hetzelfde probleem, dat Heine boeide en bezig hield — de Duitse „revolutie” en inzonderheid de betekenis van de Duitse wijsbegeerte daarin — hield ook Marx met sterke belangstelling, ja, dwingende noodzaak gevangen. In hun waardering voor de literaire grootheid van een Goethe en diens indrukwekkende tijdgenoten, en meer nog in hun begrip voor het revolutionaire bestanddeel in de wijsbegeerte van Hegel kruiste zich beider gedachtengang, en om dezelfde reden wendden zij zich af van de luidruchtige wijze, waarop Börne alles in de ban deed, wat niet met

¹⁾ Börne was in 1837 overleden; en Heine noemde zijn boek een „Gedenkschrift”. De Hamburgse uitgever Campe, die zowel de werken van Heine als van Börne publiceerde, en die er nogal eens slinkse manieren op nahield, had zonder Heine's medeweten de titel veranderd in: „Ludwig Börne; een gedenkschrift”. Velen richtten zich hierna tegen Heine en verweten hem, dat hij aldus naam en nagedachtenis van Börne had misbruikt als een kapstok, om zijn eigen ideeën daaraan op te hangen.

het toevallig beeld van zijn opvatting der Duitse bevrijding strookte. Marx, die 21 jaar jonger was dan Heine, begon zich in deze tijd te ontwikkelen tot een maatschappelijke denker, die zich ernstig bezig hield met de bestudering van de sociale vraagstukken, en nog wel voornamelijk, zoals zij zich in de rechtsopvattingen manifesteerden. Hij was in 1842 redacteur geworden van de Keulse „Rheinische Zeitung“, een blad, dat lange tijd alleen tegen de Pruisische censuur optornde, tot het in 1843 zonder meer werd verboden. Marx trok naar Parijs en zette er zijn historische en juridische studies voort, waarbij de rechtsfilosofie van Hegel in het centrum van zijn onderzoekingen stond. In Parijs trof hij de kring van gemigreerde Duitsers aan, die met de radicalistische plannen rondliepen, om een Duits legioen te vormen, en daarmee in Duitsland revolutie en republiek te stichten . . . . Terecht zag Marx in, dat de Duitse revolutie vanuit het land zelf plaats moest grijpen, en waar schuwde hij deze „linkse“ bevrijdings-waan, terzelfdertijd de voorwaarden bestuderend, waaronder een wezenlijke bevrijding tot stand zou kunnen komen. Ten tijde van Marx' aankomst in Parijs was Heine op reis in Duitsland, waar hij in Hamburg zijn moeder opzocht, en waar hij een reeks van indrukken van zijn vaderland opdeed, die hij, in Parijs teruggekeerd, eerlang in een zijner felste dichtwerken zou neerleggen.

Toen Heine zich tot dit werk zette — het onvergelijkelijke „Duitsland — een wintersprookje“ — had hij Marx reeds ontmoet, en was hij door diens krachtige persoonlijkheid, belezenheid en de dwingende logica in zijn denkbeelden en strevingen als gefascineerd, zoals Marx van zijn kant een diepe bewondering had voor den ouderen dichter, den slagvaardigen en geestigen schrijver, den scherpzinnigen ziener, in wien hij, om veel wat hem dierbaar was in deze figuur, een aantal minder aangename karaktertrekken gaarne over 't hoofd zag. Tussen Marx en Heine ontwikkelde zich een ware vriendschap, en men zegt, dat Heine bij Marx en diens vrouw, de bescheiden, maar zeer begaafde Jenny von Westphalen, dikwijls raad kwam vragen inzake zijn poëtische voortbrengselen. En wanneer wij de aanhef van „Duitsland — een wintersprookje“ lezen, dan vinden wij in deze hooggestemde verheerlijking van een rechtvaardiger wereld en de scherpe satire op de „Pruisische douanen“ zonder twijfel invloeden van het communisme, dat Marx reeds, als een georganiseerde en internationale arbeidersbeweging voor de geest zweefde. Om te weten hoe Heine, zolang hij onder Marx' invloed verkeerde, het sociale probleem zag, brengen wij deze aanhef, die tevens iets van de gemengde gevoelens verraadt, waarmee Heine in 1843 zijn vaderland terug had gezien.

„'t Was in November, het triest seizoen,
Als de dagen te mindren beginnen,
De wind ontrukte de bomen hun loof.
Toen reisde ik Duitsland weer binnen.

En toen ik de grenspaal had bereikt,
Gevoelde ik een hevig kloppen
Hier in mijn borst, en ik meen zelfs nog
Dat mijn ogen begonnen te droppen.

En toen ik de Duitse taal vernam,
Werd het mij wonder te moede;
Ik dacht niet anders, dan dat mijn hart
Verrukt terdood zou bloeden

Een meisje zong en sloeg de harp,
Ze zong met ontroerde zinnen
En valse stem, maar deze muziek
Ze greep mij aan van binnen.

Ze zong van liefde en liefdepijn,
Opoffering en hervinden
Daarboven, waar alles gelenigd wordt
Voor wie met smart beminden.

Ze zong van het aardse tranendal,
Van vreugden, die ras verwelken,
Van de overzijde, waar de ziel
In lichte glorie mag zwelgen.

Ze zong het liedje van afstand-doen,
Dat een hemel voor komt liegen,
Waarmee men den dommen Hannes, het volk,
Als 't huilt, in slaap wil wiegen.

Ik ken de wijze, ik ken de tekst,
En de heerschappen, die het verzonnen;
Zij preekten water in 't openbaar,
Maar dronken de wijn bij tonnen.

Een ander lied, een beter lied,
O vrienden, wil ik U dichten!
Wij willen hier op aarde reeds
Het rijk van de hemel stichten.

Wij willen op aarde gelukkig zijn,
En niet meer hunk'ren en smachten;
Geen luie pens vertere meer
Wat werkzame handen wrochtten.

Er groeit op aarde brood genoeg
Voor de kindren der mensen alle,
Ook rozen en myrthen, schoonheid en vreugd,
En erwten bij duizendtallen.

Ja, suikererwten voor iedereen, ¹⁾
 Zodra de peulen springen!
 Aan engelen en mussen laten wij
 De hemel om in te zingen.

En krijgen we vleugeltjes na de dood,
 Dan zullen we U op gaan zoeken,
 Daarboven, en wij, wij smullen met U
 Van de lekkerste taarten en koeken.

Een ander lied, een beter lied!
 Als vedel- en fluitgezangen!
 Het m i s e r é r e is voorbij, ²⁾
 De doodsklok klept niet langer.

De maagd Europa is verloofd
 Met een minnaar, schoon en vervoerend:
 De vrijheid! Zij houden elkander omhelsd,
 Zich aan de eerste kussen ontroerend.

En al spreekt geen paap de zegen uit,
 Het huwelijk geldt daarom niet minder –
 Lang leven bruid en bruidegom
 En hun aanstaande kindren!

Een bruiloftslied is mijn gedicht,
 Het nieuwe, het lied der bevrijding!
 En in mijn ziel gaan stralend op
 De sterren der hoogste wijding –

Verrukte sterren, zij flakkeren wild,
 Ze smelten tot vurige beken –
 Ik word zo vreemd, ik word zo sterk,
 Om eiken doormidden te breken!

Sinds ik de Duitse grond betrad
 Doorstromen mij magische machten –
 De reus heeft zijn moeder weer aangeraakt,
 En duizelig groeien zijn krachten! ³⁾

Terwijl de kleine met zang en muziek
 Mij tot hemelzin poogt te bekeren,
 Kwamen douanen van Pruisenland
 Mijn koffer visiteren.

¹⁾ Hier en in het voorgaande couplet spreekt Heine van „Zuckererbsen”, dat de (onvertaalbare) bij betekenis van „bruidsuiker” heeft.

²⁾ Misérére = kerkelijke klaagzang; betekent letterlijk: Erbarm U! (Aanhef van psalm 50.)

³⁾ Zinspeling op de Griekse fabel van Antaeos, een zoon van de Aarde, die hem, zo vaak hij haar aanraakte, met nieuwe kracht vervulde.

Ze besnuffelden alles, ze woelden in
Mijn zakdoeken, hemden, en broeken;
Ze zochten naar juwelen en kant,
Ook naar verboden boeken.

Gij dwazen, dat ge in een koffer zoekt!
Ik heb daar niets verholen!
De contrabande, die met mij reist,
Is in mijn schedel verscholen!

Daar heb ik kant, die fijner is
Dan Mechlen of Brussel ze klossen.
En pak ik eens die kanten uit
Dan zullen ze U prikken en krassen.

Kleinodiën draag ik mee in mijn hoofd,
De kroonschat der toekomstwende,
Het tempelbezit van den nieuwen God,
Den groten onbekende.

En vele geschriften heb ik in mijn hoofd!
In trouwe, 'k verzeker Ulieden,
Mijn hoofd is een kwetterend vogelnest
Van boeken, die gij zoudt verbieden!

Men zegt geloof ik niet te veel, wanneer men in dit poëem de dichterlijke uitdrukking vindt van het „communisme”, zoals dit Heine door Marx werd voorgesteld; er is minstens evenveel van Marx als van Heine in deze aanhef, al wordt het gedicht verderop meer specifiek „Heine”, door de scherpe satire tegen de bekrompenheid van het Duitse nationalisme, de mokerslagen tegen de Duitse heldenverering en het heilzaam venijn, dat Heine over de romantici en hun aanbidding van de middeleeuwen uitstort. — Marx intussen mokerde op een andere rotte plek van Duitsland, en wel in de eerste plaats tegen de wijze, waarop de Duitse filosofie zich in haar mislukte laatste profeten uitte; hij schreef met Engels aan zijn polemiek tegen de wijsgerige en sociale opvattingen van Bruno Bauer en consorten in hun eerste gezamenlijke werk: „De heilige familie”. — Totdat zowel Marx, Engels als Heine werden verrast door de opstand van de Silezische wevers in Juni 1844, waarover het Duitse emigrantenblad te Parijs, de „Vorwärts!”, uitvoerige berichten bracht. Marx begreep bijzonder wèl de betekenis van deze opstand. Voor hem beduidde ze zelfs min of meer een keerpunt in de worsteling van de arbeidersklasse; immers, de opstandige wevers vernielden niet alleen de werktuigen, maar ook de grootboeken, de getuigen van het bezit. En daarmee richtte de opstand zich niet slechts tegen de industriële patroons, maar ook tegen de geldschietters, de bankiers. — Heine deelde Marx' geestdrift over deze „doodgravers van het oude Duitsland” zoals uit zijn vermaard gedicht der

„Silezische wevers” bleek, dat onder indruk van de artikelen in de „Vorwärts!” geboren werd:

Geen tranen, die nors in hun ogen branden.
Zij zitten aan 't weefgetouw, knersen de tanden:
„Duitsland, wij weven uw dodendoek,
Wij weven daarin de drievoudige vloek –
Wij weven, wij weven!

Eén vloek voor den God, voor wien wij kropen
Toen ons winterkilte en honger beslopen;
Wij hebben vergeefs gesmeekt en gewacht,
Hij heeft ons bedrogen, gehoond en veracht –
Wij weven, wij weven!

Eén vloek voor den koning, den koning der rijken,
Wiens hardheid ons lot niet wou laten bezwijken,
Die de laatste stuiver rooft uit ons huis
En ons neer laat schieten als hondengespuis –
Wij weven, wij weven!

Eén vloek voor 't verraderlijk vaderland,
De woekerplek van smaad en schand,
Waar elke bloem vroegtijdig sterft
En wurmen teren op vuil en bederf –
Wij weven, wij weven!

De spoed suist rond, de weefstoel kraakt.
Wij weven rustloos aan onze taak,
Oud-Duitsland, wij weven uw dodendoek,
Wij weven daarin de drievoudige vloek –
Wij weven, wij weven!

Het is uit zulke opstandige gedichten, dat wij de geestesgesteldheid kunnen aflezen, die Marx en Heine ten nauwste verbond. Maar noch Marx' invloed op den dichter, noch de bewondering, die Heine voor den jongen volkstribuun gevoelde, konden Heine op de duur winnen voor een levensbeschouwing, waarvoor hij naast een huiverige eerten hem ter gelegenheid daarvan te huldigen, weren er velen, ook bied een verborgen angst had. De communisten hebben zeer veel moeite gedaan, om Heine blijvend aan hun beweging te verbinden, maar de oorspronkelijke karaktertrekken van Heine, zijn elite-instinct, zijn kunstenaarstrots, zijn neiging naar een onafhankelijk individualisme (dat dan ook geen zelfdiscipline vergde en aan de gemakzucht tegemoet kwam) waren reeds te sterk geworden. – Na 1846 verzwakten de connecties tussen Heine en Marx, al bleef er van beide zijden een ruime en oprechte waardering.

EEN TELEURSTELLING

(„Uit het werk van Frank van der Goes”)

Mr. A. S. DE LEEUW

Frank van der Goes, schrijver en journalist en een van de stichters van de S.D.A.P., heeft onlangs zijn 80e verjaardag gevierd. Hij is daarbij gehuldigd, en met recht. Het is een belangrijk ding, in de eerste jaargangen van de „Nieuwe Gids” het sociale, en in de latere het socialistische element te vertegenwoordigen; medegewerkt te hebben aan de vrijmaking van de Nederlandse arbeidersbeweging uit het anarchistische moeras, waarin de „oude beweging” verzonken was, en gedurende jaren in Nederland de onvermoeide propagandist van de Marxistische theorie te zijn geweest. Op deze verdiensten willen wij niets afdingen.

Nu hebben Van der Goes' vrienden ook gemeend, een keuze uit zijn werken te moeten publiceren. ¹⁾ Wij moeten wel aannemen, dat in dit boekdeel van ruim 400 bladzijden h e t b e s t e uit dat werk bijeen is gebracht; vragen wij dan naar de betekenis van deze geschriften v o o r o n z e t i j d, dan kunnen wij niet anders, dan van een teleurstelling spreken.

Wij herinneren ons, dat Van der Goes in een jubileumsartikel ergens „de beste Nederlandse prozaschrijver” van deze tijd werd genoemd. Gij een jubileum is een zekere dosis overdrijving verschoonbaar, maar men moet het er niet te dik opleggen. De neiging, die men bij het lezen van dit boek in zich voelt opkomen is telkens, het na een paar bladzijden uit de hand te leggen. Dit proza is tot het uiterste „verzorgd”, maar het mist kracht en eenvoud. Het is uitgebalanceerd en bloedeloos, verfiend maar vervelend. In de eerste stukken uit de „Nieuwe Gids”-tijd is de beschaafde keuveltoon nog wel bekoorlijk; in de latere verliest de stijl zijn frisheid en zoekt de schrijver meer en meer zijn kracht in een gewilde ouderwetsheid en een gewrongen zinsbouw. Deze stukken missen bijna alle een duidelijke structuur, een overzichtelijke opbouw. Als men een eind gevorderd is, krijgt men soms een licht gevoel van duizeligheid, en men vraagt zich na een aantal uitwijdingen en omwegen van de nschrijver af: „Waar heeft hij het eigenlijk over?” 'Het is zelden, dat men een scherp omschreven gedachte tegenkomt of een logisch sluitend betoog.

Daarbij komt Van der Goes' voorliefde voor een abstractheid, die de belangstelling op een zware proef stelt. Zo is het bijv. in het grootste stuk van deze bundel, de ambitieuze studie over „h e t b e l a s t i n g s t e l s e l i n d e v o o r m a l i g e R e p u b l i e k”. waarin de schrijver niet uitgaat van de concrete en kleurige geschiedenis van de Republiek der Zeven Provinciën, maar van het abstracte begrip „handelskapitaal” met de uit dat begrip afgeleide eigenschappen, waarvoor hij dan uit de geschiedenis van Nederland in de 17e en 18e eeuw de op zichzelf interessante, maar onderling niet verbonden illustraties voor den dag haalt.

¹⁾ „Uit het werk van Frank van der Goes”. Wereldbibliotheek, 1939.

Dit alles zou overigens weinig terzake doen, als de inhoud van deze stukken van genoegzaam belang was, om de bezwaren, die men tegen de zeggwijze en de groepering van de gegevens kan hebben, te overwinnen. Maar ook in dit opzicht is de oogst niet rijk.

Er is, natuurlijk, een „Nieuwe Gids“-artikel („Nieuwjaarsreplik“) waarin de heren van de oude „Gids“ de mantel wordt uitgeveegd. Er is de laatste jaren heel wat over de „Nieuwe-Gids“-beweging gepubliceerd, waarbij naar het ons voorkomt, vooral twee resultaten zijn te boeken: ten eerste, dat deze beweging volstrekt niet alleen een literair, maar een algemeen-cultureel en maatschappelijk karakter had; ten tweede, dat wij op een afstand van vijftig jaar, figuren als Multatuli en Busken Huet als groter, en Van Deyssel en Kloos als kleiner gaan zien, dan de „tachtigers“ het bij hun stormloop tegen de Nederlandse conventie zelf deden. Zij hebben te veel gesnoefd op de grote dingen, die zij zouden doen, en die uitgebleven zijn. Uit dit artikel van den jongen Van der Goes tegen de oude „Gids“-redacteuren willen wij alleen nog de vraag citeren en de gedachte ter harte nemen, die als motto van het gehele stuk zouden kunnen dienen:

„Zullen wij hoogachting veinzen voor wat wij middelmatig vinden?“

Het is niet doenlijk, alle opstellen in deze bundel een voor een te bespreken. Wij kiezen de twee stukken over Multatuli uit: „Multatuli over het Socialisme“, dat in 1896 geschreven is, en „Enige opmerkingen bij zijn 100sten gedenkdag“, van 24 jaar later. Wij doen het, omdat de behandeling van hetzelfde onderwerp met een zo grote tussenpoos de gelegenheid geeft, de ontwikkeling van den schrijver na te speuren en omdat Henriëtte Roland Holst in haar „Voorwoord“ de letterkundige kritiek als gebied noemt, waartoe Van der Goes zich van nature aangetrokken voelde.

In het eerste stuk dan, treft het vooral, dat Multatuli alleen negatief gezien wordt. Van der Goes stelt de vraag: „Waarom werd Douwes Dekker geen socialist?“ — en geeft in wezen het eenvoudige, om niet te zeggen plumpe antwoord: „Omdat hij een bourgeois was“. Van de positieve verdiensten van Multatuli is weinig of geen sprake, afgezien van enkele strijkages en plichtplegingen. Als de lezer zich door deze 47 bladzijden heengewerkt heeft, weet hij altijd nog maar, dat Multatuli geen socialist geworden is, en dat Van der Goes hem zelfs voor de schutpatroon van het Nederlandse anarchisme houdt. Maar waarom interesseren wij ons dan eigenlijk voor den man? Omdat hij géén socialist werd, of om wat hij wél was?

Douwes Dekker heeft drie grote dingen gedaan: hij was de krachtigste en op de lange duur ook succesvolste aanklager tegen het onrecht, dat Nederland het Javaanse volk aandeed — hij vernieuwde het Nederlandse proza, en hij bracht naar Nederland vele van de vooruitstrevende denkbeelden van de 19e eeuw over, die dank zij zijn talent nu ook hier kiemkracht kregen. Daarom noemen wij zijn

naam met hoogachting; en als men over Multatuli schrijft, moet men dit voorop stellen. Heeft men dat eenmaal gedaan, dan kan en moet men ook spreken over zijn grenzen, zijn zwakheden, zijn ondeugden en fouten.

Maar ziehier nu juist, wat Van der Goes niet doet — waarbij men overigens niet uit het oog mag verliezen, dat het artikel in wezen een politiek tegen het anarchisme is; Van der Goes slaat Multatuli en hij wil Domela Nieuwenhuis raken . . . .

Maar nu het artikel van 1920! Nu was dan toch zeker wel de tijd gekomen, om de figuur van Multatuli in haar geheel te zien om het grote daarin aan te wijzen, als voorwaarde, om ook het zwakke te begrijpen. Echter zoekt men ook hier tevergeefs. Het artikel van 1920 is in wezen een herhaling van dat uit het jaar 1896. De vraag is weer, waarom Douwes Dekker géén socialist werd, al wordt het antwoord ditmaal ook beter gemotiveerd.

Enigszins hetzelfde geldt voor Domela Nieuwenhuis. Het is een smal artikeltje, dat Van der Goes na zijn sterven over Nieuwenhuis geschreven heeft. In 1919 was de tijd toch wel aangebroken, om de positieve betekenis van deze stichter van de Nederlandse socialistische arbeidersbeweging op de voorgrond te stellen, zonder zijn schromelijke zwakheden te verzwijgen; maar Van der Goes grijpt de gelegenheid in hoofdzaak aan, om oude rekeningen te vereffenen en nieuwe rancunes bot te vieren. Het „Zijn asse moge in vrede rusten” klinkt vals, in dit verband.

Wij zijn hiermede bij de politieke inhoud van deze opstellen aangeland. Ook hier treft weer dat Van der Goes, thans met een tussenruimte van niet minder dan 46 jaar, hetzelfde onderwerp behandelt; wij bedoelen „Het Koningschap in Nederland” uit 1891, en „De Haagse bruiloft” van 1937. Maar deze stukken behoren tot de zwakste van de gehele bundel. Zij gaan uit van de volkomen onjuiste gedachte, dat onze monarchie niet meer dan een ornament en Nederland in wezen een republiek is.

Dat was zelfs in 1891 niet zo, toen de troon werd bezet door „een vriendelijk vrouwtje en een meisje met korte rokjes”; het miskende reeds toen de zware strijd die de „oude beweging”, op grove wijze zeker, maar niet zonder goede reden, tegen het Hof en de hofinvloed had gevoerd; het miskende het feit, dat de Nederlandse bourgeoisie bij de grondwet van 1848 de monarchie niet alleen behouden had als een stuk speelgoed voor het „lagere volk”, maar ook als een reserve tegen een mogelijke volksbeweging.

In 1937 is het standpunt van den schrijver nog precies hetzelfde, hoewel de geschiedenis van het Italiaanse en het Belgische koningschap om alleen deze te noemen, toch stof genoeg geeft voor overpeinzingen over het verband tussen constitutionele monarchie en reactie; hoewel het huwelijk van de Nederlandse troonopvolgster met een man, die een jaar of wat geleden nog tot Hitler's lijfgarde behoorde, te denken had kunnen geven; hoewel de propaganda van Professor, thans Minister Romme en anderen voor een „Koninklijke

Regering" met volmaakte duidelijkheid heeft getoond, dat de monarchie in Nederland nog een zeer gewichtige rol zal kunnen spelen in reactionaire zin.

Maar bij Van der Goes niets van dit alles; het artikel over de bruiloft in Den Haag geeft geen nieuwe gedachten, alleen maar wat „verzorgde" maar flauwe grapjes over de nietigheid der constitutionele koningen . . . .

Is het niet opmerkelijk, dat in deze bundel de artikels, geschreven tussen 1909 en 1919 volkomen ontbreken? Geeft dit niet de sleutel tot het begrip van de politieke ontwikkeling van den schrijver? Wat is er in die tien jaar al niet gebeurd: de wereldoorlog, de Russische Revolutie, de overwinning van de Sowjet-Unie, het werk van Lenin, de Duitse revolutie, het ontstaan van het fascisme! Het schijnt aan Van der Goes voorbij te zijn gegaan, althans het oefent geen merkbare invloed uit op zijn hier verzameld werk: de latere artikels zijn meest een flauwe herhaling van de vroegere. De schrijver is dertig jaar blijven stilstaan, hij heeft niet bijgeleerd, heeft zich niet herzien, hij heeft geen gelijke tred gehouden met de gebeurtenissen. Dat oefent ook en maar al te zeer zijn invloed uit op Van der Goes als propagandist van het Marxisme. Het Marxisme wordt hier niet als een levende wetenschap onderwezen, niet ontwikkeld en verrijkt, maar vervlakt, op formules gebracht, gesteriliseerd, verduurzaamd en op sterk water gezet. Het doet denken aan de heksen uit „Faust":

„rein sind wir ganz und gar,
aber auch ewig unfruchtbar".

Trouwens, over die „reinheid" van de Marxistische leer zouden wij nog moeten spreken. Het Marxisme wordt in het boek niet verder ontwikkeld, maar het wordt ook niet in zijn volle omvang en rijkdom uiteengezet. Men leze de uiteenzetting over gelijkheid en socialisme, op bl. 124. Multatulie meent, dat het socialisme „absolute gelijkheid" zou eisen, en hij is daartegen. Zijn argumentatie gaat niet diep, toegegeven. Maar wat antwoordt Van der Goes? „Waar heeft men", zo vraagt hij, „een volstreekte gelijkheid, anders wellicht (!) dan in het stoffelijke verlangd?" — wat den lezer wel volledig in de onzekerheid laat; en hij eindigt met de volgende . . . . dooddoener:

„Daargelaten dat de gehele kwestie of in een maatschappij van gemeenschappelijk bezit der voorbrengingsmiddelen, al dan niet stoffelijke gelijkheid zal heersen, noodzakelijk zonder enig belang zal zijn zodra een zodanige maatschappij is gevestigd — en voor dien tijd alleen dienst kan doen om ons bekend te maken met de schrikbeelden welke de gedachten van de bourgeoisie bezighouden."

Zo maakt men zich van tegenwerpingen afl. Intussen zou het voor Van der Goes niet moeilijk zijn geweest, om diep en ernstig op het vraagstuk in te gaan. Was niet vijf jaar te voren, in 1891, de beroemde beschouwing van Marx over de ontwikkeling van de socialistische

maatschappij, in verband met de eis van gelijkheid, gepubliceerd? ¹⁾ Had Van der Goes nu niet een voortreffelijke gelegenheid, om deze geniale uiteenzetting van zijn leermeester in Nederland te populariseren? Hij liet het evenwel na. De diepste gedachten van het Marxisme bleven buiten zijn propaganda, en hij toonde zich meer leerling van Karl Kautsky dan van Karl Marx.

De verdiensten van Van der Goes als strijder tegen het anarchisme eerst en het reformisme daarop en als verbreider van de denkbeelden van het Marxisme, waren in hun tijd groot en zij mogen niet vergeten worden. Maar dit boek toont aan, hoe zijn politiek inzicht op een bepaald punt gekomen, niet verder kwam, zich niet meer ontwikkelde, maar zich aan een oude en afgesloten gedachtenvoorraad vastklampte. Dat moest wel leiden tot een verlies van elke politieke invloed; het leidde zelfs tot een verlies van politiek onderscheidingsvermogen, zo ver-gaand, dat Frank van der Goes zich niet aan de invloed van het Trotskisme wist te onttrekken, er zelfs een tijd lang mee samenwerkte, zonder enig begrip voor het verraderlijk karakter van een bende, die met „Marxistische” frasen werkt, om de arbeidersbeweging te verraden.

Wie de Marxistische politiek tot een werkelijke factor in het leven van Nederland, en de Marxistische theorie, tot een leiddraad voor de Nederlandse arbeidersbeweging willen maken, die zullen zich goed rekenschap moeten geven van de zwakheden en fouten die wij aangewezen hebben, om deze voor zichzelf te vermijden.

Wegens overvloed van copie wordt het slot van het artikel „Het Nederlandse Muziekleven” in het Mei-nummer opgenomen.

ERRATUM

In het Maart-nummer is op bl. 179 de laatste zin van alinea 3 onbegrijpelijk geworden. Deze moet aldus luiden:

„Want zo er iemand geweest is, die . . . de opkomst van een Nederlands muziekleven principieel heeft tegengewerkt, dan is het juist Willem Mengelberg.”

DE STRATEGISCHE POSITIE VAN NEDERLAND

J. HENGEVELD

In het Februari-nummer van „Politiek en Cultuur” heeft een artikel gestaan over de Duitse dreiging ten aanzien van Nederland, waarbij de politieke zijde van dit vraagstuk is belicht.

We zullen thans deze politieke zijde grotendeels achterwege laten en hoofdzakelijk ingaan op de militair-strategische kant.

Een moderne oorlog heeft drie militaire aspecten: die van de vloot, van het landleger zijn reeds oud, die van het luchtwapen is er als nieuw aspect bijgekomen. Vanuit ieder van deze aspecten zullen wij de positie van Nederland bij een aanval van Duitsland onder ogen zien.

Zee-oorlog.

Voor de moderne zee-oorlog is de onderzeeboot een aanvalswaapen van de eerste rang. Een onderzeeboot heeft — als ieder ander schip — slechts een beperkte actie-radius; d.w.z. dat zij slechts een beperkt aantal zeemijlen kan varen, zonder nieuwe brandstoffen te hebben ingeladen. We behoeven slechts de kaart van Noord-West-Europa te bezien, om direct te bemerken, dat ten opzichte van de belangrijkste havens van Frankrijk en Engeland de Nederlandse riviermonden (van de Rijn, de Maas en de Schelde) halverwege de Duitse oorlogshavens liggen. Van Cuxhaven Bremerhaven en Emden uit is de weg naar Londen, Plymouth, Portsmouth aan de Zuidkust van Engeland en naar Boulogne, Cherbourg, en Brest aan de Noord-West-kust van Frankrijk tweemaal zo groot, als vanuit de Nederlandse riviermonden. Dit betekent, dat men vanuit de Nederlandse riviermondingen een veel geschiktere aanvalspositie heeft ten opzichte van Engeland en Frankrijk. In verschillend opzicht. In de eerste plaats is door de kortere afstand de gevaarlijke weg door de Noordzee sterk bekort, is de onderzee-vloot minder kwetsbaar geworden; in de tweede plaats zijn de verrichtingen van de onderzeeërs veel effectiever ten opzichte van hun aantal. Immers: iedere onderzeeër kan veel langer in actie blijven op de bestemde plaatsen, omdat de weg van de Noord-Duitse havens naar de hoogte van de Nederlandse havens vice-versa wordt uitgespaard.

Hierbij komt nog, dat de Belgische haven Antwerpen door het bezetten van Nederland wordt uitgeschakeld. Bovendien is de verbinding van Rotterdam met het industriegebied van Rijn-Roer veel gemakkelijker, dan die van ditzelfde industrie-gebied met de Noord-Duitse havens.

Dergelijke momenten spelen eveneens een rol voor andere vloot-eenheden (torpedoboten, mijnenvegers, kruisers, etc.).

Zelfs indien niet de vesting Holland (het gebied achter de waterlinie) zou worden bezet, doch Nederland zich succesvol zou verdedigen,

zou de beheersing van de Friese en Groningse kust en van de Waddeneilanden een belangrijke verbetering betekenen van de strategische positie ten opzichte van Engeland en Frankrijk. Hetzelfde geldt voor de havens aan de Noord-kust van Spanje, die door de samenwerking met het regime van Franco tot steunpunten van de Duitse oorlogsvloot zijn geworden (Bilbao, Santander, Gijon, Passajes, la Coruna, Vigo).

In die havens heeft Duitsland zich thans reeds kunnen vestigen; de grote belangstelling van de Duitse vloot door bezoeken aan deze havens, de aanleg van versterkingen om deze havens door groten-deels Duitse ingenieurs spreken hier een duidelijke taal. In Nederland is men niet zover, als voorlopig in Noord-Spanje. Doch het is duidelijk, welk een groot voordeel de Nederlandse havens in geval van een aanval voor Duitsland zouden betekenen. Een belang, dat wel het duidelijkste wordt gedemonstreerd door de enorme moeite, die Duitsland in de Wereldoorlog heeft gedaan, om de haven van Zeebrugge te veroveren en bezet te houden.

L a n d o o r l o g .

Het is bekend, dat de Franse Oost-grens van Zwitserland tot Luxemburg en België versterkt is door de Maginot-linie, Wel heeft de Duitse genie sinds de afgave van de Tsjechische Maginot-linie, die geheel naar het Franse model was gebouwd, belangrijke inzichten gekregen in het systeem van de Maginot-linie, doch nog steeds is deze verdedigingslinie, die thans reeds dag en nacht voltallig bezet is, een grote hinderpaal voor een aanval der Duitse legers naar het Westen.

In aansluiting aan de Franse Maginot-linie vormt de Belgische fortenlijn in de Ardennen een moeilijk te doorbreken verdedigingssysteem.

In het Noorden van deze lijn ligt de eveneens militair-strategisch belangrijke vesting Holland (de gebieden achter de Waterlinie met hun verdedigingsgordel). Tussen deze vesting Holland en de Belgische verdedigingslinie gaapt een gat van Maastricht naar Antwerpen, dat slechts gedeeltelijk gevuld wordt door de verdedigingswerken van België rondom Luik, Leuven en Antwerpen.

De zwakke plek in de verdedigingslinie van Frankrijk ligt dus in het Noorden, tussen Antwerpen en Luik — een zwakke plek, die slechts over Nederlandse bodem te bereiken is, via de versterkingen langs de Nederlandse grens en langs het Belgische en Nederlandse stuk der verdedigingswerken achter de Zuid-Willems-vaart. Door de aard van het terrein en andere oorzaken is dit deel minder versterkt, dan alle andere grenzen in het Oosten en Noord-Oosten van Frankrijk en België.

Een aanval op Frankrijk zou langs deze weg een belangrijke mogelijkheid van snelheid en verrassing bieden en . . . gaan over Nederlands gebied. Dat Frankrijk deze weg voor mogelijk houdt, wordt aangetoond, door de uitbouw van de vestingen aan de Noordgrens van Frankrijk, die sedert enkele jaren versterkt worden. Een doortocht van het landleger door Nederland zou dus — afgezien van de

belangrijkheid van Nederland op zichzelf als basis voor de vloot — een verbetering van de strategische aanvalspositie van Duitsland ten opzichte van Frankrijk betekenen.

Luchtoorlog.

De afstand tussen de vliegvelden aan de Duitse West-grens en Londen plus het Engelse industriegebied is ruim 450 K.M.; voor moderne bombardementsvliegtuigen ruim een uur vliegen heen en ruim een uur vliegen terug. Vanaf de Nederlandse vliegvelden (Rotterdam, Den Haag, Walcheren) is de afstand ruim 250 K.M. heen en dezelfde afstand terug. M.a.w. de afstand is ongeveer tot op de helft bekort. Indien vliegtuigen zouden vliegen over een neutraal Nederland, zou men vanuit Nederland bijna een uur van te voren bericht kunnen zenden naar Engeland, dat een luchtaanval via Nederland op Engeland zou worden uitgevoerd. De Engelse luchtdoelartillerie, de Engelse jachtvliegtuigen, de verdere Engelse actieve en passieve verdediging tegen luchtaanvallen zou dus bijna een uur van te voren paraat kunnen worden gemaakt tegen een onmiddellijk gevaar. Indien dezelfde vliegtuigen uit Nederland zouden opstijgen, zou — afgezien van de dan veel moeilijker spionage — een signaleren van de aanvallende vliegtuigen eerst mogelijk zijn, als deze de kust van Engeland bijna zouden hebben bereikt, of iets eerder, indien wachtschepen met radioverbinding in de Noordzee zouden patrouilleren. Maar hoe dan ook, de waarschuwingstijd zou van ongeveer $\frac{1}{2}$ uur tot bijna 1 uur worden bekort. Op een waarschuwingstijd van ongeveer 1 uur, zoals die bestaat bij een neutraal Nederland, betekent dit zeer veel. Vanuit een oegpunt van lucht-strategische plaats zijn de vliegvelden van West-Duitsland dus veel ongunstiger gelegen, dan die van Nederland.

Omgekeerd, bij een aanval van in Engeland opgestegen vliegtuigen op de West-Duitse steden zou bij een onafhankelijk Nederland eventueel de waarschuwing reeds geschieden (zoals in het omgekeerde geval bij een Duitse aanval op Engeland) vanaf het ogenblik, dat de vliegtuigen zich boven Nederlands gebied zouden begeven. De afstand van de Westkust van Nederland tot de Duitse steden is ongeveer 200 — 300 K.M. dus tussen $\frac{1}{2}$ uur en een klein uur vliegen. Dit is voldoende voor een afweer. Doch belangrijker zou deze afweer kunnen zijn, en met veel meer succes voor de bescherming van de West-Duitse industriecentra, indien de Engelse vliegtuigen reeds boven Nederland zouden kunnen worden aangevallen en beschoten. Ook in dit opzicht is dus een bezetting van Nederland in het voordeel van Duitsland.

Samenvatting.

De strategische positie van Nederland is voor Duitsland dus in drie opzichten gekenmerkt:
voor de vloot als beheersend punt van de Noordzee en als zeer gunstig gelegen uitvalspunt ten opzichte van de Engelse en Franse handels- en oorlogshavens;

voor het l e g e r als een relatief zwak punt in de verdedigingslinie van Frankrijk;

voor de l u c h t v l o o t als een gunstige basis ten opzichte van Engeland en als een beschermingsbarrière ten opzichte van Engelse luchtaanvallen op West-Duitsland.

Deze drie belangrijke punten — die op onderdelen en met vele andere gezichtspunten nog uit te breiden zouden zijn — bepalen dus het belang van een bezetting van Nederland met Duitsland — wat ongeveer op hetzelfde neer zou komen. Op grond van deze drie punten, die evengoed aan de Duitse militairen bekend zijn, als aan ons, is het dus zeker gewettigd om aan te nemen, dat voor het begin van een aanvalsoorlog van Duitsland op Engeland en Frankrijk een bezetting van Nederland een belangrijk punt van overweging zou uitmaken . . . indien daartoe niet reeds nu is besloten! ¹⁾

Op grond van deze overwegingen is het dus niet alleen gewettigd, om te spreken van een Duitse dreiging ten opzichte van Nederland, maar is het misleidend, te doen alsof Nederland met vrij grote zekerheid zijn onafhankelijkheid en neutraliteit zal zien gehandhaafd bij een Duitse aanval op Engeland en Frankrijk. Indien Nederland in dat geval onafhankelijk en vrij zal blijven, zal het Nederlandse volk zich met alle kracht moeten verzetten tegen de Duitse aanval. En om dat in voldoende mate voor te bereiden, zal het noodzakelijk zijn, om tegenover het Nederlandse volk niet het spelletje van misleiden-de neutraliteitsdoezel te spelen, dat thans door bepaalde verantwoordelijke kringen en door vele kranten wordt vertoond! Men zal goed en duidelijk uiteen hebben te zetten, wat men wil; uiteen hebben te zetten, dat men zich zal hebben te verdedigen; aan het volk van Nederland duidelijk hebben te maken, dat en met welke middelen, dit verzet mogelijk is.

En — dit zij nog ten overvloede gezegd — dat betekent niet, dat dan naar een oorlog wordt gedreven! Dat betekent slechts, dat men het front van de Europese volkeren tegenover de aanvallers zó sterk tracht te maken, dat zij van een aanval afzien. Want door terugdeinzen en verdoezelen zijn de fascistische staten tot nog toe niet tot terugkrabbelen gedwongen — integendeel. Indien ten spijt van deze krachtige houding tegenover de fascistische aanvallers dan toch nog een oorlog zou worden geprovoceerd, zou dit niet zijn dóór, maar ondàns deze krachtige houding. En in dat geval zou Nederland geen gunstig strategisch punt voor een Duitse aanval worden, gericht tegen het Engelse en het Franse, maar ook tegen het Nederlandse volk, maar een stevig bastion van groot strategisch belang in de verdedigingsstrijd tégen een dergelijke aanval.

¹⁾ Niet voor niets noemde Hitler bij zijn laatste grote redevoering als staten, die boze tongen als aanvalsobjecten van Duitsland zouden noemen: Noord-Amerika, Zuid-Amerika, China of zelfs Nederland. Dat Duitsland de eerste drie voorlopig niet zal aanvallen, wil ieder kind wel geloven: hoe zou het dat kunnen, aan de andere zijde van de wereld! Maar het noemen van Nederland is een bedekte dreiging, die voor goede verstaanders van de lessen van Oostenrijk, Tsjecho-Slowakye en Spanje meer dan een half woord betekent!

buitenlands overzicht

DE NIEUWE PAUS

Mr. A. JACOBS

Het geestigste blaadje ter wereld verschijnt, elke Woensdag, te Parijs. Het heet de „Canard Enchaîné”. Elke week stuurt het vier pagina's de wereld in, die volgeladen zijn met fijne spot, met bijtende ironie, met boosaardige humor, felle verontwaardiging en goede smaak. Het blaadje is links-gericht, maar het spaart richting-genoten zomin als tegenstanders, ja het neemt zichzelf soms gruwelijk in de maling, zoals alleen wijsgerig-aangelegde, krachtige naturen dat doen kunnen. Men is het lang niet altijd eens met wat de „Canard” beweert, maar amusant is het altijd.

Vlak vóór de verkiezing van den nieuwen paus waagde de „Canard” zich aan een voorspelling, hoe het op het conclaaf in het Vaticaan zou toegaan. Franse verkiezings-zeden en -methoden werden „met de Franse slag” overgeheveld naar het katholieke Rome, en de eindconclusie was: „als de communisten bij de herstemming hun plicht doen, dan wordt Pacelli gekozen”.

Wel, Pacelli is gekozen — en er zijn genoeg mensen in de wereld, die in zijn verkiezing een overwinning zien van de „communistische kardinalen”. Die mensen vindt men vooral in Duitsland en Italië. Zodra de vorige paus, Pius XI, gestorven was, heeft de pers in die twee landen, en met name de felste partij-pers - Goebbels „Angriff” uit Berlijn, en Ciano's „Telegrafo” uit Livorno, maar ook andere bladen — pogingen gedaan om invloed te oefenen op de verkiezing van den opvolger. Het waren plumpe pogingen. Pacelli werd het Duitse en Italiaanse volk afgeschilderd als een Volksfront-kardinaal, als een hater van Duitsland en Italië, als iemand, die nooit, nooit, paus zou mogen worden. Men ging, met de wens als vader der gedachte, zelfs aan het voorspellen: de „Gazetta del Popolo” kwam in een voorbeschouwing, enkele dagen voor de pauskeuze, tot de conclusie, dat „Pacelli niet de geringste kans heeft”.

DOM VETO-GEBLAF.

In vroeger eeuwen probeerden de regeringen van Oostenrijk, Spanje en Frankrijk wel, door diplomatieke intriges of desnoods, maar niet gaarne, door een openlijke verklaring tijdens het conclaaf — een verklaring, die dan door hun kardinalen werd voorgelezen — de verkiezing van een hun onwelgevalligen paus te verhinderen. Zij maakten daarbij gebruik van een oud „recht van veto”, waar de katholieke wereld echter hoe langer hoe wreveliger tegenover stond. Het laatst paste Oostenrijk dit recht toe, en wel bij de pauskeuze in 1903 (na het overlijden van Leo XIII), teneinde kardinaal Rampolla te weren. Maar Leo's opvolger, kardinaal Sarto (Pius X) begon zijn bewind met 'n principieel besluit: Hij maakte aan 't veto-recht een einde. De jongste perscampagne in Duitsland en Italië tegen Pacelli kan

men gevoelig zien als een kwajongens-achtige, weinig-intelligente poging om het veto-recht in een nieuwe, ordinaire vorm te doen herleven. Men schijnt te Berlijn en Rome niet recht te hebben begrepen, dat er, om het college van kardinalen te doen krimpen van schrik en gehoorzaamheid, meer nodig is dan het boos geblaf van een paar pers-honden.

Men kan zelfs niet met reden beweren, dat Pacelli's keuze mede werd bewerkt, doordat Goebbels en Ciano zo dom tegen hem lieten schreeuwen. Hun invloed was nul, zowel in de ene als in de andere richting. Voor ingewijden stond reeds enige dagen vóór het conclaaf, toen de meeste kardinalen al te Rome vertoefden, zijn keuze vast. En dat hij gekozen werd na het kortste conclaaf der geschiedenis — het duurde slechts 22 uur — verraste hen dan ook allerminst.

HET BLOK DER BUITENLANDERS.

Wat er op een conclaaf verhandeld wordt en hoe er gestemd wordt, dat is volstrekt geheim. Maar ten aanzien van hetgeen er vóór een conclaaf besproken wordt tussen de te Rome aanwezige kardinalen, bestaat die plicht tot geheimhouding geenzins. Terstond na de verkiezing nu van den nieuwen paus Pius XII wist men elkaar in Vaticaan-kringen te vertellen — maar daarna werd daaraan geen rechtvaardigheid gegeven — dat de verkiezing van Pacelli was doorgezet door de niet-Italiaanse, d.w.z. door de niet voortdurend onder Italiaans-fascistische invloed staande kardinalen. In het kardinalen-college hebben — gevolg van een historische ontwikkeling — 35 Italianen en 27 buitenlanders zitting. Maar voor een pauskeuze geldt de $\frac{2}{3}$ meerderheid; d.w.z. 42 stemmen moeten op een kardinaal worden uitgebracht, wil hij benoemd zijn. Welnu, het schijnt wel vast te staan, dat de 27 buitenlanders (Fransen, Duitsers, Amerikanen enz.) „en bloc” de eis hebben gesteld, dat Pacelli zou worden gekozen. Gingen de Italianen daarin niet snel mee, dan zouden de buitenlanders bij elke volgende stemming hun stem op een hunner uitbrengen (men noemde den Hongaarsen kardinaal Seredi), en zodoende de pauskeuze desnoods tot in het oneindige rekken; immers een andere candidaat der Italianen zou op die manier nooit meer dan 35 stemmen op zich kunnen verenigen en dus 7 stemmen te kort komen voor een verkiezing.

Tussen twee haakjes moge hier worden opgemerkt, dat naar het algemeen oordeel in katholieke kringen dit succes der niet-Italiaanse kardinalen slechts één van de stappen is op de weg naar de volkomen bevrijding van het pausschap van de Italiaanse beïnvloeding. Sedert de Utrechtenaar Adriaan Floreszoon van 1522 tot 1523 als Hadrianus VI het hoofd was van de kerkelijke staat, zijn er (ruim vier eeuwen achtereen dus) uitsluitend Italianen tot paus gekozen. In de niet-Italiaanse katholieke wereld, en die is verre in de meerderheid, is men van mening, dat binnnen afzienbare tijd aan deze toestand, die zijn verklaring slechts vond in het feit, dat de paus in naam ook bisschop van Rome is, een einde moet komen en ook zàl komen. Want men acht die toestand niet in overeenstemming met de katholiciteit, d.w.z. de algemeenheid, der kerk.

De blokvorming der niet-Italianen tijdens het jongste conclaaf is een duidelijk symptoom van deze neiging om de niet-Italiaanse katholieke wereld, die ver in de meerderheid is tegenover de Italianen, het overwicht te geven, dat haar toekomt. Maar hoe nu, zal men vragen, Pacelli, de candidaat der buitenlanders, was toch óók een Italiaan? Het antwoord hierop is tweeledig. Ten eerste wilden de niet-Italiaanse kardinalen goed laten uitkomen, dat het hun geenszins erom te doen was, principieel een Italiaan te weren. En ten 2e wilden zij Pacelli om zijn persoonlijke eigenschappen, om zijn koers, om zijn verleden, om het werk, dat hij tot dusver had verricht.

PACELLI'S LOOPBAAN.

Bezien wij in dit verband eens kort de carrière van deze even harde als hoofse en naar aller oordeel bijzonder intelligente persoonlijkheid. Pacelli stamt uit een geslacht van hoge kerkelijke ambtenaren. Zijn grootvader was minister van Buitenlandse Zaken van de toenmalige kerkelijke staat; ook zijn vader was in dienst van het Vaticaan. Al heel jong tot priester gewijd, kwam hij in 1905 in dienst bij de pauselijke staatssecretarie, het departement van Buitenlandse Zaken dus. Van 1909 tot 1914 was Pacelli te Rome hoogleraar in de kerkelijke diplomatie. Een leidende functie in de Vaticaan-diplomatie kreeg hij in 1917. De toenmalige paus Benedictus XV zond hem als nuntius (en zo mogelijk als vredestichter - het was midden in de wereldoorlog) naar München. Twaalf jaar zou hij in Duitsland blijven, Land volk en taal grondig leren kennen. Zijn eerste daad was een bezoek aan Wilhelm II in het hoofdkwartier te Kreuznach; hij peilde er de vredeskansen, tevergeefs. Na de oorlog werd hij van München naar Berlijn overgeplaatst, en bracht er in 1924 een concordaat met Pruisen tot stand. In December 1929 werd hij tot kardinaal verheven, opdat hij twee maanden later Gasparri zou kunnen opvolgen als kardinaal-staatssecretaris, d.w.z. als rechterhand van den paus. Op deze uitermate invloedrijke post, die hij negen jaar achtereen heeft bekleed, heeft men Pacelli in politiek opzicht een strijd kunnen zien voeren op twee fronten. Het zou dom en kortzichtig zijn, uit het oog te verliezen, dat hij, vooral in de eerste jaren van zijn ambtsperiode, maar ook daarna, het communisme vaak met grote felheid bestreden heeft. Het is trouwens überhaupt dom, op dezen man een etiketje te gaan plakken met b.v. het woord „democraat”, zoals sommigen thans in goedkope blijdschap wel eens willen doen. Men heeft hier te maken met een juist uitgesproken autocratische figuur, een uitgesproken kerkelijk-diplomatieke figuur bovendien, en allerminst een volksman. Maar wel is het een feit, dat hij de laatste jaren met nog meer klem dan het communisme het nationaal-socialisme bestreden heeft, als een gevaar, als op dit moment het grootste gevaar, dat de kerk bedreigt.

JAREN VAN STRIID.

Deze bestrijding van het nationaal-socialisme, in zeer nauwe samen-

werking met paus Pius XI, wiens dienaar hij trouwens was en in wiens voetspoor hij thans met zeer veel nadruk getreden is, openbaarde zich voor het eerst in volkomen duidelijkheid in Maart 1935, toen Pacelli een „open brief tegen het nieuwheidendom” publiceerde. Een maand later houdt hij te Lourdes een felle rede tegen de nationaal-socialistische rassenleer. In Juni 1937 weigerde hij den Amerikaansen kardinaal Mundelein te berispen, die zich, naar men wellicht nog wel weet, al bijzonder weinig vleidend over Hitler had uitgelaten. En in Juli 1937 culmineert deze campagne in enige redevoeringen, door Pacelli, als persoonlijk vertegenwoordiger van den paus (d.w.z. juridisch gezien als paus zelf) in Frankrijk gehouden. Bij de inwijding van de basiliek te Lisieux zeide hij, over de Duitsers sprekende, „een edel en machtig volk, welks slechte herders het echter willen bewegen tot aanbidding van het ras”. En in een kansrede in de Parijse Notre Dame, zong hij vurig Frankrijks lof en constateerde: „Andere landen (weer werd Duitsland bedoeld) schenden concordaten, die zij hebben getekend, maar Frankrijk eerbiedigt zelfs de concordaten, die het niet heeft getekend”.

Een geweldige hoeveelheid modder werd toen door de Duitse rioolpers over Pacelli uitgestort. En ook de minder-onfrisse bladen te Berlijn vroegen, wild-verontwaardigd, of „het Volksfront hiermee de pauselijke zegen had gekregen”.

Toen Pacelli eenmaal Pius XII geworden was, heeft diezelfde pers zuurzoet moeten lachen als een bloed-en-bodem-boer, die kiespijn heeft. Katholieke Nazi's, zoals b.v. dr. Joseph Eberle, de leider van het Weens-Katholieke, sterk Hitleriaanse en anti-semitische weekblad „Schönere Zukunft”, hebben zelfs met veel spitvondigheid proberen te betogen, dat juist van dezen paus zo ontzaglijk veel begrip voor de Duitse politiek mocht worden verwacht.

TOEKOMST-MOGELIJKHEDEN.

De toekomst zal het allemaal leren. Maar daarbij dienen wij wel te beseffen, dat de politiek van het Vaticaan niet alleen in het Vaticaan zelf wordt gemaakt. Ontzaglijk veel hangt daarbij ook af van de houding der katholieken in heel de wereld, van hun streven en verlangens, van hun instelling tegenover de gevaren, die hen, maatschappelijk en tevens in godsdienstig opzicht, van de Nazi-kant dreigen. De geschiedenis leert, dat de houding van het Vaticaan geregeld, uiteraard in wisselwerking, wordt beïnvloed, door wat er leeft onder de katholieken in heel de wereld. Wij behoeven slechts te herinneren aan de encycliek *Rerum Novarum* (1891), door Leo XIII uitgevaardigd, omdat er „nieuwe dingen” (de sociale eisen van het veldwinende socialisme) in de wereld waren te constateren.

Pius XII is stellig geen democraat. Maar wel is hij, in de eerste plaats om kerkelijke redenen, een anti-Nazi. Hoe sterk anti-Nazi hij ook als paus zal blijken te zijn, zal mede in hoge mate afhangen van de omvang van het anti-fascistische bewustzijn en de kracht van de anti-fascistische actie bij de katholieken in heel de wereld.

IETS OVER TONEEL IN DE HOOFDSTAD

H. DE NEVEL

Dit artikel wil niet zijn een systematisch overzicht van wat er deze winter op het gebied van toneel gegeven is. Een dergelijk overzicht zou volledig moeten zijn, iets waarop dit artikeltje geenszins aanspraak maakt.

Gaan wij eens na, wat de Amsterdammer, bij wie er nog een paar entreekaartjes afkomen, kon zien, dan willen wij beginnen met dat wat het belangrijkste moet worden geacht: Het „Nederlands Toneel”, dat met Cor v. d. Lugt Melsert als „leider” de vaste bespeling der Amsterdamse Stadsschouwburg voorlopig in handen heeft. Men kent de voorgeschiedenis, die er toe geleid heeft dat een zo bij uitstek Haagse toneelfiguur als v. d. Lugt de „eerste man” geworden is in het theaterleven in de hoofdstad. Jaren lang hebben Van Dalsum en Defresne gezwoegd om het hoofd boven water te houden. Het heeft niet mogen zijn. Wij erkennen graag, dat — al weten wij, dat het zakelijk beheer van de A. T. V. geen meesterwerk van economie was, — het ons toch speet, dit tweetal te moeten zien verdwijnen in dien zin, dat zij weliswaar als leden van de „artistieke directie” bij het nieuwe gezelschap optreden, maar dat het een erkend feit is, dat hun werkelijke invloed op de gang van zaken belangrijk minder geworden is, dat de algehele leiding thans in handen is van een man, die naar onze smaak wat al te zeer zakenman is. Maar het was nu eenmaal een feit, dat iedereen reeds maanden van te voren wist. Na de uitvoering van de „Beul” moest de A. T. V. verdwenen. Vreemd is het slechts, dat in de actie, die hier toe geleid heeft, het dagblad „Het Volk” een niet onbelangrijk aandeel heeft gehad.

Evenwel, gedane zaken nemen geen keer en in September 1938 zag men vol verwachting uit naar wat nu wel deze „sterke man” uit Den Haag zou doen, om het Amsterdamse toneelleven gezond te maken. Als openingsstuk had men een Katholiek stuk gekozen: „Pater Malachus” en hiermede had de nieuwe leiding al direct enige tegenslag. Dit, in wezen religieuze, stuk verwekte grote ergernis bij een deel der christelijke bevolking. Zozeer, dat v. d. Lugt het moest beleven, dat Amsterdam's burgemeester bij zijn, v. d. Lugt's, eerste Amsterdamse première, tijdens de voorstelling de zaal verliet. Men zegt, dat dit feit een uiterst deprimerende invloed heeft gehad op zijn plannen. De „aardigheid” was er grotendeels af.

Wat nu het stuk en de opvoering betreft: zonder een gebeurtenis te zijn, werden er toch voor de toekomst wel verwachtingen gewekt, die echter niet in vervulling zijn gegaan. Wat er komen moest, waar wij allen op wachtten: het tijdtoneel bleef uit. Zeker, stukken als „Susan en een Betere Wereld”, „Mensen van onze stand”, „de Thompson Brothers”, zij allen hebben wel hier en daar een maatschappelijke inslag — al worden er soms z e e r vreemde theorieën in verkondigd — maar zij lopen er allemaal net even langs, zonder werkelijk op de dingen in te gaan, om van het geven van positieve

oplossingen nog niet eens te spreken. Nu weet ik, dat men zal aanvoeren, dat censuur en verbod tegenwoordig op de loer liggen, maar waar een wil is, is altijd nog een weg gevonden en die weg is niet de weg van de minste weerstand en het al bij voorbaat vermijden van iedere moeilijkheid, door voort te gaan met het geven van stukken die geen, of vrijwel geen sociale betekenis hebben. Maar ook wanneer wij de politiek geheel buiten beschouwing laten, dan zijn we er nog niet eens op vooruit gegaan. Behoudens wellicht „Don Carlos” is er geen „grote” première geweest. Wel een angstige hoeveelheid reprises en oude, oudere en zeer oude paardjes, die van stal gehaald worden, zodat onlangs iemand niet ongrappig opmerkte, dat hij Annie van Ees „sans gène”, als Nora met het Chinese Boefje had zien dansen.

Maar wij geven toe: critiseren is gemakkelijker dan doen. Ten slotte heeft v. d. Lugt drie jaar de tijd gekregen om te tonen wat hij kan en wij mogen niet al te zeer op de komende dingen vooruit lopen. Er staan ons zeer binnen kort twee nieuwe stukken te wachten, waaronder een: *Our Town* (Onze Stad) van den bekenden schrijver Thornton Wilder, vooral beroemd geworden door zijn prachtige roman: „De Brug van San Louis Rey”. Men heeft ons van dit stuk een experiment op toneelgebied, veel interessants verteld. Laat ons dus nog hopen, dat 1939 de zo nodige en verlangde opleving zal brengen.

Dat het niet makkelijk is tijdtoneel te geven wordt wel bevestigd door het feit, dat ook andere gezelschappen er zich vrijwel niet aan wagen. Het gezelschap van Cees Laseur gaat door met grote vaardigheid weinig belangrijke maar amusante en genoegelijke toneelstukken te bieden. „Je kunt 't toch niet meenemen” heeft b.v. vele Amsterdammers een gezellige avond bezorgd.

Louis Saalborn en zijn gezellen hadden veel en verdiend succes met een spannend detective-spel. „Parkstraat 13” was voor vele liefhebbers van dit soort stukken, — en ik geneer me volstrekt niet te zeggen dat ik een van de velen ben, — een gebeurtenis. Men ziet niet vaak op de Nederlandse planken een zo vlotte „Thriller”.

Ook Else Mauhs heeft dit seizoen weer het meeste succes met een heel oud beestje. „Madame X, de Onbekende Vrouw” is zeker 50 jaar oud (het stuk, bedoel ik!), maar zij, die stellig een van onze grootste actrice's is, weet het ons nog best aanvaardbaar te maken. Hoeveel belangrijker zou het dan echter zijn, haar in een werkelijk goed, modern stuk te zien!

Een zeer bijzondere gebeurtenis voor ons was de opvoering door het Residentie Toneel van „Vasantasena of het Lemen Wagentje”. Dit Oud-Indische stuk, met zijn blijvende waarden, levendig van handeling en voortreffelijk van taal (Nederlandse bewerking — vertaling zou te zwak gezegd zijn — van wijlen den dichter Leopold) verschaftte het publiek, ondanks de fouten, die aan de opvoering kleefden, een van de weinige avonden van waarlijk groot toneelgenot. Het zal zeker lang op het repertoire blijven, daar het alle eigenschappen der „klassieken” vertoont.

Wim Kan en z'n Joffers, maar ook het mannelijk deel van zijn aan-

hang van het A.B.C.-Cabaret hebben zich door hun vlotte, meer dan eens ook anti-fascistische cabaret-kunst een blijvende plaats in de harten der Amsterdammers veroverd. Hun aanwezigheid in 't Leidse-Plein-Theater oefent steeds een grote aantrekkingskracht. Men gaat dan graag naar dit knusse schouwburgje, waar helaas te dikwijls zeer middelmatige artisten de planken in beslag nemen. Hierbij hebben wij dan zeker niet het oog op het troepje van Cruijs Voorberg, die er tijdens de Kerstweek een veel te slecht bezochte reeks voorstellingen van het genoegelijke Kerstspel van Charles Dickens, „The Christmas Carrol” gaven. Dit was een zeer geslaagde opvoering.

Door plaatsgebrek bleef bovenstaand artikeltje een maand liggen en de redactie gaf mij daarom de gelegenheid het nader „bij te werken”.

Het Nederlandse Toneel heeft ons intussen verrast met een première, die het bespreken zeker waard is. Wederom was het een Katholiek stuk: „Shadow and Substanc”, dat onder de titel „Schijn en Werkelijkheid” in een voortreffelijke vertaling van Ferd. Sterneberg ten tonele werd gebracht. Een interessant stuk, dat merkwaardige problemen behandelt, welke echter voor niet kenners van de Ierse mentaliteit — en dat zullen de meesten onzer in Holland toch wel zijn — weinig belangwekkend zijn.

Nochtans was deze opvoering zeer de moeite waard, daar de toeschouwers in elk geval genieten konden van toneelspel van de beste soort, waarbij vooral Albert van Dalsum weer gelegenheid kreeg zijn meesterschap te tonen, uitstekend bijgestaan door Jacques Snoek en Jacques de Haas.

Ook de décors van dit stuk (van Jacques Snoek) verdienen een bijzondere vermelding.

In de Hollandse Schouwburg verscheen inmiddels een zeer genoegelijk operettegeval: „Dixie”. De zakelijke leider van dit gezelschap Frohnknecht heeft de hand weten te leggen op twee prachtkomieken Sylvain Poons en Kurt Gerron en op een beroemd auteur-regisseur Karl Farkas en met elkaar hebben zij „Dixie” gebracht, en dit dappere heilsoldaatje — Jopie Koopman — trekt bijgestaan door de beide bovengenoemden, terecht, vele liefhebbers van goede amusementskunst naar het zo gezellige theatertje, dat de Hollandse Schouwburg na de verbouwing geworden is.

In het Rika-Hopper-Theater brengt een troepje onder aanvoering van Constant van Kerkhoven een herhaling van een succes van vele jaren her: „De Zeven Sleutels van Baldpate”, een stuk van Earl Derr Biggers, de schepper van Charlie Chan. Het is een juweel in zijn soort en zal het dan ook waarschijnlijk nog best „doen”.

JAPIE

Japie stond niet in zo'n best blaadje bij den directeur van de Hansa. Hij was de jongste kapitein en hij had al een keer of wat tegenslag gehad; één keer een aanvaring, waarbij zijn boot — de Dertien! — voor een kleine driehonderd gulden schade opliep — uitgerekend een kleine driehonderd gulden; juist beneden het minimum bedrag, dat in zo'n geval door de verzekeringsmaatschappij uitgekeerd werd; hij had al eens met de Dertien aan de grond gezeten en een dag verspeeld; en hij had tweemaal machineschade opgelopen — een gebroken drijfstang en een warm-gelopen lager.

Daarom stond hij niet in zo'n best blaadje bij den directeur, die hem al eens gezegd had: dat het toch zo niet langer ging.

Als Japie dan geen schipper kon zijn moest hij voor stuurman gaan varen, had de directeur er nog bij gezegd.

Daar piekerde Japie over — voor stuurman varen en elke week met vier gulden minder loon thuis komen — elke week vier gulden minder dan het beetje, dat hij nu verdiende.

Het maakte hem zenuwachtig; hij vergat nooit hoe de directeur daar voor hem stond, aan het dek van de Dertien, en het zei:

„Als je niet als schipper kunt varen moet je als stuurman varen”.

Als hij na een lange dag van hard werken in zijn kooi kroop — de smalle, lage kooi — lag hij te wroeten en te woelen onder zijn dunne dekens en er over te piekeren. Soms schrok hij uit zijn slaap wakker en hij bleef wakker tot vroeg in de morgen zijn stuurman hem kwam roepen: „We moeten varen, kappiel!”

En hij had geen mens met wie hij er eens over kon praten — met zijn vrouw kon dat niet, want waarom zou hij haar ook nog meer zorg op de nek schuiven. Ze had het toch al beroerd genoeg; ze had al zorg genoeg om de kinderen, die altijd weer netjes voor de dag moesten komen, om de huur, die elke week weer op tijd betaald moest worden, om honderden dingen, waar Japie — als man — niets van wist. Hij vrat het maar op — hij werd mager; zijn haar werd grijs. Hij zag grauw van ellende.

En toen — met die storm uit het zuidwesten — toen andere schepen, ook de Hanseboten, voor de sluis bleven liggen! — toen ging Japie, met de Dertien naar buiten.

Hij zat toen net in een slechte dienst — de Donderdagsdienst; een dienst, waarbij hard gewerkt moest worden en waarbij geen overuren werden gemaakt. Het was op Donderdag, dat hij door de sluis ging.

Het waaide, dat het rookte; er lagen wat tjalken, die de mast gestreken hadden, en een paar sleepbootjes, in lij van de loodsen, dicht onder de wal.

„Ik ging er maar niet uit, Kappiel!”, zei de sluismeester nog.

Japie grinnikte. „Och . . . laten we het maar eens proberen!”

Hij kon niet zeggen, dat hij er uit ging om op tijd binnen te komen; hij kon niet zeggen, dat hij ontslagen werd — natuurlijk werd hij ontslagen als hij niet op tijd binnen kwam, maar dat kon hij niet zeggen. Hij grinnikte.

„Denk om je voortros”, zei hij tegen zijn dekknecht.

Zijn stuurman rolde een sigaret van stinkende shag en stak dien aan.

„Voorlopig de laatste, kappiel”

Als ze eerst op de ruimte zaten zouden ze de handen te vol hebben; dan zou er niets meer komen van sigaretjes roken.

„Misschien is het wel voorgoed de laatste”, mompelde Japie.

Toen grinnikte die stuurman, een onverschillige kerel. Voorop gooide de dekknecht de tros al los; de sluisdeuren schoven open.

Buiten scheen de hel los gebarsten; het water waaide schuimend wit uit; een vissersmannetje lag achter twee ankers wanhopig wild te slingeren. De zee was grijs, de lucht was grijs. Het regende een beetje. En het woei. „Gods lieve mensen, wat woei het!”

Ze konden elkaar aan dek al niet meer verstaan.

Japie drukte het handel van de motor vooruit-volle kracht, meteen maar!

De Dertien stampte al toen ze nog in de sluis lag — ze stampte niet meer toen ze buiten kwam — ze werd gewoonweg opgenomen en weg geschoven, met de kop omhoog, het dek van het achterschip gelijk met het water. Het deklastje vaten voorop, begon dadelijk te werken, de sjorringen schavielden door.

Vanuit het stuurhokje zag Japie den stuurman en den dekknecht zwoegen om nieuwe sjorringen aan te brengen.

De Dertien lag te ver achterover; ze hadden al de zware lading tegen het achterschot opgestuwd.

Japie tornde het roer van stuurboord over naar bakboord en van bakboord over naar stuurboord, van het ene boord naar het andere.

De boot stuurde altijd al slecht — slechter dan één van de andere boten van de Hansa. Maar nu ze zover achterover lag, was ze helemaal niet te houden. Ze lag te diep ook; ze zoog tegen de grond, haar schroef sloeg zand en slik met het water omhoog.

Het liep tegen de avond; veel zicht was er niet. Bij donker worden kwamen de vuren van de wal maar ternauwernood door.

En toen zwoegden de jongens nog met de deklast, die telkens weer loswerkte en telkens weer gesjord moest worden. Ze hadden niet de tijd om de boordlantaarns en het toplicht klaar te maken; ze hadden niet eens de tijd om even uit te rusten. In hun doorweekte plunje stonden ze voorop — onophoudelijk in de weer met die deklast. De wind kwam schuin van achteren in; buiswater stooft tot boven de mast uit; brekers spoelden over het bootje, dat in een schuimende, kolkende zee elk ogenblik scheen onder te gaan.

Ze hadden twee uur gevaren — twee uur lang had Japie onophoudelijk het roer van stuurboord aan boord naar bakboord aan boord moeten draaien, om tenminste zo ongeveer koers te houden; twee uren lang hadden de stuurman en de dekknecht zich uitgesloofd om de vaten te sjorren.

Toen zwiepte een breker het hele zaakje overboord — alles, in één keer. Het waren vaten spiritus. Ze sloegen te pletter. Wat duigen dreven nog even met de Dertien mee; even nog hing een lucht van spiritus over het bootje.

Toen het water van die breker door de spuigaten en over de verschansing geloosd was, stond de dekknecht met een verwezen gezicht rond te kijken alsof hij iets zocht; met beide handen hield hij zich vast aan een hoofdtouw — zijn natte haren kleefden hem op het voorhoofd. Hij stampte met beide voeten op het ijzeren dek, dat schoner leek dan het ooit was geweest.

De stuurman lag tegen bakboords verschansing — hij lag daar alsof men hem er neergelegd had, heel voorzichtig. Hij bewoog zich niet meer; zijn gezicht was erg wit. Japie zag hem liggen — zelfs in de duisternis zag hij zijn stuurman liggen en hij dacht nog:

„Die is dood”.

Hij bleef er vrij onverschillig onder — hij was toch anders niet slecht voor zijn volk. Het was net alsof het hem niets meer kon schelen.

De dekknecht ging, kruipend over de luiken, eerst naar voren. Hij wilde het een of ander uit het vooronder halen, maar het vooronder stond al vol water.

Hij kroop terug — het scheen, dat hij naar het stuurhuis zou komen. „Hij moet de lampen klaar maken”, zei Japie, hardop.

Hij kon zichzelf verstaan; de wind ging even liggen en raasde minder woest rondom het stuurhuis. Maar de jongen bedacht zich, toen hij halverwege was: hij hield zich vast aan de geien van de laadboom, die op het luik lag en bedacht zich.

Hij kwam niet achteruit, in het stuurhuis. Hij kroop naar zijn maat, die tegen de verschansing lag. Hij stond een ogenblik naast hem, probeerde hem overeind te krijgen, riep iets naar Japie — iets, dat Japie niet verstond. De Dertien ging op zij liggen en nam een volgende breker over, dwars over.

De loef-wand van het stuurhuis kraakte. Japie voelde het koude water, dat hem door zijn kleren tot op zijn huid drong.

Hij hield zich vast aan het stuurrad — hij hield zich wanhopig vast. Hij kreeg het gevoel alsof hij vechten moest — tegen de wind, de zee, tegen de Dertien en tegen den directeur van de Hansa. Toen ook die breker haar water geloosd had, was er niemand meer aan dek.

„Nou zijn ze allebei weg”, zei Japie, weer hardop. Maar omdat het stuurhuis ook weg was, kon hij zichzelf niet meer verstaan.

Hij verkleumde; hij verstijfde. Uit sleur draaide hij het rad nog; geen volle tornen meer, maar slechts een paar spaken, van stuurboord naar bakboord en van bakboord naar stuurboord.

De Dertien hield geen koers meer! Er waren een paar lichten van de wal, heel in de verte. Door de regen en door het over hem heen stuivende buiswater, zag Japie die lichten.

De Dertien draaide de kop erheen, maar het kon Japie niet schelen. Hij wist er niet veel meer van. Japie tornde aan het roer, — telkens een paar spaken, — hij was koud, verstijfd; hij zag de lichten — maar het kon hem allemaal niets meer schelen.

Hij had er geen besef van, hoelang hij in wind en regen onder buiswater en brekers zich aan het roer vast geklampt hield.

Met zijn verkleumde hand probeerde hij eens, zich het haar uit de ogen te strijken, maar het hielp niet veel.
 Hij vernam niet, dat de motor bleef staan, toen het luik van de machinekamer insloeg en het zeewater naar binnen stroomde.
 Hij vernam evenmin, dat de boot aan de grond raakte en scheef ging liggen. Hij draaide maar aan het roer!
 Ook de luiken van het ruim sloegen weg; de mast brak af.
 Toen kwam de breker, die Japie de grond van onder de voeten weg sloeg. Hij voelde iets trekken aan zijn armen — hij liet de spaken van het stuurrad los. Hij werd meegesleurd.
 Onwillekeurig sloeg hij nog eens zijn armen uit — hij sloeg tegen iets aan en hield zich er aan vast — hij trok zich er bij op. Het was een eind hout, waarop hij zich nog 'n ogenblik drijvende wist te houden. Een ogenblik slechts — toen was hij zó moe, dat hij los moest laten. Hij zonk weg in de zee, die opeens minder onstuimig leek.
 Hij dacht: „Nou verzuip ik . . . .”
 Maar ook dat kon hem niets meer schelen — als hij verdronk had hij tenminste met den directeur niets meer te maken.
 Toen ze Japie drie dagen later vonden — ergens tegen een dijk — lachte zijn dode, witte, door het zeewater uitgebeten gezicht nog. Toen hebben ze hem begraven . . . .
 „Een plichtsgetrouw kapitein! Een goed zeeman!” zei de directeur, die aan het graf sprak ontroerd.

dammen

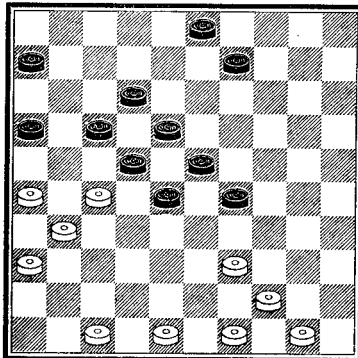
F. RAMAN

EEN RUSSISCHE DAMZET.

(Eerste publicatie).

Uitgevoerd in een partij door H. Ky kyeb, U. S. S. R.

ZWART

WIT

Zwart: 3, 6, 9, 12, 16, 17, 18, 22, 23, 28, 29 = 11.

Wit: 26, 27, 31, 36, 39, 44, 47, 48, 49; 50 = 11.

WIT SPEELT EN WINT 'N SCHIJF OF MAAKT DAM.

Hoe? Oplossingen worden gaarne in ontvangst genomen, maar liefst binnen 10 dagen na publicatie.

We laten nu een partij volgen, gespeeld in een tournooi in Rusland.

HINSBURG

(Wit)

1. 32-28
2. 37-32
3. 41-37
4. 31-26
5. 46-41

RANUN

(Zwart)

- 20-25
- 15-20
- 10-15
- 5-10
- 20-24

F. RAMAN

6.	34-29	19-23
7.	28×30	25×23
8.	35-30	17-22
9.	30-25	13-19
10.	37-31	8-13
11.	31-27	22×31
12.	26×37	11-17
13.	40-34	6-11
14.	45-40	18-22
15.	34-30	12-18
16.	30-24	19×30
17.	25×34	13-19
18.	34-30	7-12
19.	36-31	15-20
20.	30-25	10-15
21.	41-36	20-24
22.	31-27	22×31
23.	36×27	9-13
24.	33-28	4-9
25.	39-33	14-20
26.	25×14	9×20
27.	44-39	1-6
28.	39-34	2-8
29.	43-39	3-9
30.	47-41	9-14
31.	41-36	24-29
32.	33×24	20×29
33.	49-43	17-22
34.	28×17	11×31
35.	36×27	15-20
36.	37-31	12-17 II

Verlokt tot 32-28, welke voortzetting zwart gewonnen stelling zou geven.

37.	31-26 I	8-12
38.	27-21	16×27
39.	32×21	6-11
40.	42-37 ?	---

Beter is 38-32 enz.

40.	---	29-33 III
-----	-----	-----------

Een prachtig en verrassend offer, waar- door Wit strategisch geslagen is.

DAMMEN

41.	38×29 (gedw.)	11-16
42.	43-38	16×27
43.	39-33	19-24 II
44.	40-35	17-22 I
45.	37-32 ?	---

Deze zet kost een schijf. Echter, Wit stond verloren.

45.	---	27-31 ??
-----	-----	----------

Met 14-19, 22-28, 24×42 enz. werd een schijf gewonnen.

46.	26×37	22-27
-----	-------	-------

Zwart bemerkt nu, dat zijn wijze van schijfwinst faalt, omdat op 22-28 en 24×31 Wit door 34-29 enz. remise- kansen houdt.

47.	32×21	23-28
48.	33×22	24×31
49.	22-17 (gedw.)	14-19
50.	17×8	13×2
51.	48-42 (gedw.)	18-23
52.	35-30	20-24 I
53.	30-25	23-28
54.	21-16	2-7
55.	34-30	---

Langere verdediging gaf 34-29 enz.

55.	---	24×35
56.	25-20	19-24
57.	20×29	28-32

En na nog enige onbelangrijke zetten door Wit opgegeven.

Ontleend aan het Russische tijdschrift „64”, en door ons weer ontleend aan het interessante en officiële orgaan van de Internationale problemisten club „De Damgids”.

CORRESPONDENTIE.

K. Rotterdam - Probleem niet voor publicatie geschikt, vanwege bij-oplos- sing: 27-21, 48-43, 48-42 enz.

schaken

Mr. G. C. A. OSKAM

tot Ere-voorzitter van de Rotterdamse Schaakbond, waarvan hij vele jaren het voorzitterschap heeft bekleed.

Dat Oskam zich in de sympathie van velen mag verheugen, blijkt uit de talrijke waarderende artikelen, welke naar aan-

leiding van deze ere-benoeming in de pers en de schaaktijdschriften zijn verschenen.

Oskam, die zeer veel voor het schaakspel heeft gedaan (en doet) is niet alleen een bekwaam organisator, doch eveneens een sterk partij-speler.

Wij laten hieronder een partij volgen, welke Oskam i.d.t. van A. Speijer won, die toen een zeer op de voorgrond tredende schaakspeler was.

FRANSE PARTIJ.

Gespeeld in de wedstrijd V.A.S. - N.R.S.V. (overgenomen uit het Tijdschrift van de Ned. Schaakbond van Juli 1922).

Wit: A. Speijer   Zwart: Mr. Oskam
1. e2-e4   e7-e6

2. P.g1-f3

De gebruikelijke zet is 2. d4.

2. ---   d7-d5

3. e4-e5   c7-c5

4. d2-d4   P.b8-c6

5. d4xc5

Bevordert de ontwikkeling van het zwarte spel. 5. c3 was de aangewezen zet.

5.   L.f8xc5

Reeds nu heeft zwart het beste spel; niet alleen toch is hij voor in de ontwikkeling maar bovendien heeft hij een dankbaar aanvalsobject in de zwakke pion e5.

6. L.f1-d3   P.g8-e7

7. 0-0   P.e7-g6

Dreigt e5 te veroveren.

8. D.d1-e2   L.c8-d7

Reeds hier had zwart P.d4 kunnen spelen.

9. P.b1-c3?

Nu kon wit door 9. c3 zwarts volgende zet beletten.

9. ---   P.c6-d4!

10. P.f3xd4   L.c5xd4

11. L.d3xg6   h7xg6

12. P.c3-b5?

Hierdoor gaat e5 onmiddellijk verloren. 12. L.f4 was nodig, waarop weliswaar na 12. Lxc3, 13. bxc3 een zwakke dubbel pion heeft, maar de ongelijke lopers

geven dan nog enige remisekansen. Na de tekstzet wit zwart gemakkelijk.

12. ---   L.d4xe5

13. D.e2xe5   L.d7xb5

14. L.c1-g5

14. Dxc7 faalt daar 14. - Dh4, 15. h3, Lxf1. Beter dan de tekstzet was echter Tf1-e1.

14. ---   Th8-h5

15. L.g5xd8

Gedwongen!

15. ---   T.h5xe5

16. L.d8-c7   T.e5-e2

17. a2-a4?

Door 17. Tf-e1 had wit zijn loper kunnen behouden, de enige kleine kans op remise, die hem nog restte.

17. ---   T.e2-c2

18. a4xb5   Tc2xc7

19. b5-b6   Tc7-c6

20. b6xa7   Tc6-a6

21. Ta1-c1   Ta8xa7

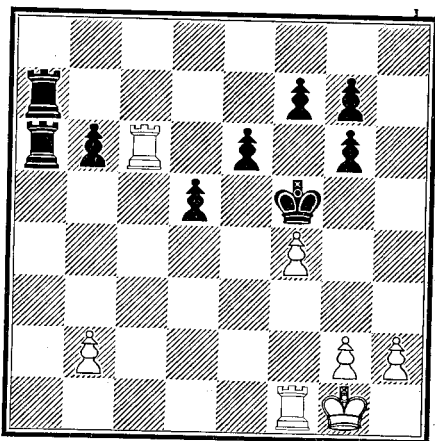
22. Tc1-c8†   Ke8-e7

23. Tc8-c7†   Ke7-f6

24. f2-f4   b7-b6

25. Tc7-c6   K.f6-f5

Stand na 25. - Kf6-f5.

En ofschoon wit nog enige tijd wist stand te houden, behaalde zwart dank zij zijn voorsprong van 2 pionnen, de overwinning.

VIJFTIG JAAR 1 MEI-VIERING

P. DE GROOT

De eerste Mei valt dit jaar te midden van het diplomatiek en krijgsumoer van de beginnende tweede imperialistische oorlog.

Dit alles overheersende feit bepaalt het karakter van deze Mei-dag en van de leuzen, die de arbeidersklasse die dag in haar vaandels schrijven moet, in haar demonstraties en bijeenkomsten moet doen horen.

1 Mei beleeft dit jaar ook zijn vijftigste verjaardag. Het is vijftig jaar geleden sinds het eerste kongres van de Tweede Internationale het volgende besluit nam:

„Er dient op een bepaald tijdstip een grote internationale manifestatie georganiseerd te worden, en wel derwijze, dat gelijktijdig in alle landen en alle steden op één bepaalde dag de arbeiders aan de autoriteiten de eis richten, de arbeidsdag op 8 uur vast te stellen en de overige besluiten van het kongres te Parijs ten uitvoer te brengen.”

In dit besluit leefde nog de geest van de Eerste Internationale van Marx en Engels. De kern ervan bestond immers in het *i n t e r n a t i o n a l e* karakter van de actie, die voor de acht-urendag en andere eisen zou worden gevoerd.

De arbeidersbeweging had de onafwijsbare noodzakelijkheid ingezien om haar actie in alle landen te combineren, om internationale actie te voeren.

De behoefte daaraan deed zich gevoelen door de vervlechting van de kapitalistische ondernemingen over de landsgrenzen heen, door de vorming van trusts en kartellen, van internationale kapitalistische belangengroepen.

In die jaren, toen het historische besluit van de Meidag genomen werd, had de samenwerking van kapitalisten van verschillende landen en nationaliteiten nog hoofdzakelijk primitieve vormen aangenomen.

Bij stakingen in het ene land, wierf men onderkruipers aan in het andere. Men speelde de loonstandaard in het ene land tegen die van het andere land uit.

De arbeidersbeweging stelde daar haar internationale verbindingen en organisatie tegenover, die tot taak had de arbeiders der betrokken landen in te lichten, hen voor de methoden der kapitalisten te waarschuwen en internationale solidariteit te organiseren ten gunste van de acties, die in een bepaald land werden gevoerd.

Een groot feit had echter plaats gevonden, dat bewees, dat de bourgeoisie, wanneer het om haar klassebestaan ging, dit vóór de nationale belangen liet gaan.

In 1871, tijdens de Commune van Parijs, de eerste historische strijd voor de diktatuur van het proletariaat, werkten de Franse reaktionairen samen met Bismarck, den ijzeren kanselier van Duitsland, om het proletariaat te onderwerpen en de klasse-heerschappij van de bourgeoisie in Frankrijk te herstellen.

Gedurende vijftig jaren hebben de reformisten in de arbeidersbeweging al hun best gedaan om den Mei-dag zijn revolutionair en internationalistisch karakter te ontnemen.

Ging de Mei-viering aanvankelijk gepaard aan massastaking en demonstratie, spoedig wisten de leiders van de partijen der Tweede Internationale, met uitzondering van de Russische bolsjewiki, de werkstaking in een „rust-dag” te veranderen. De Meidag werd tot een „Lente-feest” gedegradeerd, de manifestaties werden in feestelijke, onschuldige optochten omgezet.

In de eerste jaren van de fascistische diktatuur in Duitsland pogde Hitler de traditie van de Mei-dag voor zijn doeleinden te gebruiken en te ontwijden. Doch de weerzin van de arbeiders tegen dit misbruik is zo sterk, dat de fascistische demonstraties weldra tot eenvoudige parades van de nazi-stormtroepen en de door hen geterroriseerde bevolking werden.

De communisten hebben van hun kant steeds gestreden voor het karakter van de Mei-dag als werkelijk internationale strijd-dag en wapenschouw van de krachten van de arbeiders uit alle landen.

Onvergetelijk blijft de Mei-demonstratie van de Duitse arbeiders, onder leiding van Karl Liebknecht, op het Potsdammerplein te Berlijn, in het eerste jaar van de wereld-oorlog van 1914.

Zij was het eerste signaal van de opstand der volksmassa's tegen het oorlogvoerende imperialisme. Zij was de eerste slag tegen de heersers over het Duitse Rijk, die het volk in een bloedige slachting voor hun kapitaalsbelangen hadden gestort. Zij vond weerklank op de slagvelden, in de rijen van de soldaten in de loopgraven, in de munitie-fabrieken achter de fronten.

Men heeft Liebknecht toen gekerkerd, zoals men thans Thaelman gekerkerd houdt. Doch het imperialisme is de nederlaag niet ontgaan. De Mei-dag 1917 vond de Russische arbeidersklasse reeds in volle revolutie, die uit zou groeien tot de oprichting van de socialistische Sowjet-macht, onder leiding van Lenin en Stalin, die het imperialisme in alle landen in zijn grondvesten aan het wankelen heeft gebracht, en het een slag toebracht die ten slotte zijn ondergang ten gevolge zal hebben.

Thans, na vijftig jaren, heeft de samenwerking van de kapitalisten der verschillende landen en imperialistische belangen-groepen vormen aangenomen, waarbij de aanwerving van onderkruipers in stakingen nog slechts kinderspel lijkt.

Doch wij hebben ook te maken met een internationale arbeiderssolidariteit, die tot de hoogste uitingen is gestegen.

Wij hebben de internationale interventie van de imperialisten tegen de Sowjet-Unie gekend, die met behulp van de internationale arbeiders-solidariteit werd afgeslagen.

Wij hebben de samenzwering van Chamberlain-Daladier met Hitler en Mussolini te München gekend, waarbij de eersten met tenachterstelling van de nationale belangen van de landen die zij heten te vertegenwoordigen en de belangen van de vrede, Tsjecho-Slowakije als eerste offer het fascisme in de muil wierpen.

Wij hebben de interventie van de fascistische „as” en de non-interventie van de zogenaamde democratische kapitalistische staten tegen de Spaanse republiek beleefd.

De Spaanse republiek kon daartegen geen stand houden, doch in haar strijd speelde de internationale arbeiders-solidariteit een grotere rol dan ooit.

Zij nam de vorm aan van de „Internationale Brigade”, een in de historie blijvend voorbeeld van internationale strijd met de wapens in de vuist tegen fascisme en imperialisme.

De materiële ondersteunings-campagne voor het republikeinse Spanje nam een ongekeerde omvang aan; zij omvatte niet alleen arbeiders, doch berustte op de samenwerking van arbeiders, boeren en middenstand tot in de rijen der liberale burgerklasse toe.

Een schitterend voorbeeld van internationale solidariteit was ook de actie voor de bevrijding van Dimitroff, die door een campagne van de breedste omvang in alle werelddelen aan de beulen van het fascisme te Leipzig werd ontrukkt.

Deze voorbeelden bewijzen dat het de reformisten niet is gelukt de geest van internationale actie, die de Mei-dag karakteriseert, te doden. Integendeel. De geest van internationale samenwerking in de strijd tegen het fascisme en imperialisme is sterker geworden. Zij steunt op een der machtigste staten ter wereld, de Sowjet-Unie. In de Sowjet-Unie zijn de aanvankelijke eisen van het internationale congres van Parijs volledig vervuld en overtroffen.

Niet slechts de achturendag hebben de arbeiders daar veroverd, niet slechts sociale verbeteringen en politieke vrijheid, doch de macht zelve houden zij in handen, het instrument waarmee zij het socialisme hebben verwezenlijkt en waarmee zij bezig zijn de weg te banen tot het communisme.

De Sowjet-macht staat in het teken van het internationalisme. Bij elke internationale actie, die in de periode sinds het bestaan van de Sowjet-Unie door de arbeiders aller landen werd gevoerd, stond de Sowjet-Unie voorop, vanaf de ondersteuning van stakingen als de Engelse kolen-staking in 1927 tot aan de ondersteuning van de Spaanse vrijheids-oorlog toe.

1 Mei 1939 moet staan in het teken van de internationale strijd tegen de verdere ontplooiing van de tweede imperialistische oorlog. Stalin karakteriseerde de oorlog, die thans begonnen is als een „nieuwe imperialistische oorlog”, waarvan het kenmerk hierin bestaat, „dat zij nog niet tot een algemene, tot een wereld-oorlog geworden is”. „Voor onze ogen, zeide Stalin op het 18e congres der C. P. der Sowjet-Unie, voltrekt zich een openlijke herverdeling van de wereld en de invloedssferen op kosten van de belangen der niet-aanvallende staten, zonder dat hunnerzijds enige poging tot afweer wordt ondernomen, ja, zelfs met een zekere begunstiging van de zijde van deze staten.”

Tegenover deze imperialistische oorlog wees hij den weg voor de arbeiders aller landen, om verdere uitbreiding van deze oorlog te verhinderen en de fascistische machten tot de vrede te dwingen.

Deze weg is de strijd voor verwerkelijking der collectieve veiligheid, voor de weerstand tegen de fascistische machten „en voor de ondersteuning der volkeren, die het slachtoffer van de fascistische agressie geworden zijn en voor de onafhankelijkheid van hun land vechten”.

Dit is de revolutionaire politiek der arbeidersklasse in de nieuwe imperialistische oorlog, waarvan de richtlijnen in de politiek der Sowjet-Unie verwerkelijkt worden.

Tegen de imperialistische oorlog strijden, betekent gelijktijdig het ondersteunen van de rechtvaardige oorlog die het Chinese volk tegen de Japanse invallers voert. Het betekent gelijktijdig de bereidheid om een rechtvaardige verdedigings-oorlog te ondersteunen van elk volk dat het slachtoffer van een fascistische aanval worden mocht.

Voor ons, Nederlandse arbeiders, die behoren tot een volk, dat ondanks alle „verklaringen” van Colijn, onder de onmiddellijke greep van het aanvallende Duitse fascisme staat, is de strijd tegen de imperialistische oorlog en voor de vrede onverbrekkelijk verbonden met de ondersteuning en deelname aan de verdediging van de Nederlandse onafhankelijkheid, indien ons land het slachtoffer van de fascistische agressie worden mocht.

Voor de volksmassa van Indonesië is de afweer van een Japanse rooftocht tot eventuele inlijving van de Indonesische gebieden onverbrekkelijk verbonden met de strijd voor de vrede, tegen de imperialistische oorlog en met de ondersteuning van het Nederlandse volk, dat zijn onafhankelijkheid wil verdedigen.

In dit tijdschrift en op andere plaatsen is reeds uitvoerig uiteengezet dat hierbij niet op de Nederlandse bourgeoisie als geheel, niet op de olie-kapitalisten en rubber-magnaten kan worden vertrouwd, doch dat de arbeidersklasse de leiding in de verdediging van de onafhankelijkheid des lands moet veroveren.

Het is niet nodig het hier uitvoerig te herhalen.

Doch wel dienen wij er ons op deze Meidag 1939 diep van te doordringen, dat de verdediging van de onafhankelijkheid van Nederland tegen een fascistische aanval 'n één en ondeelbaar geheel vormt met de internationale actie van de arbeidersklasse en van allen, die de fascistische agressie wensen te weerstaan, met de strijd voor behoud van vrede en veiligheid in de gehele wereld, voor de nederlaag van het fascisme en van de Chamberlain-Colijnse „verzoenings”-politiek met het fascisme in deze imperialistische oorlog. Daarom heeft deze Meidag voor ons land zulk een uitzonderlijke betekenis. Daarom moeten op de Meidag de leuzen voor vrede en onafhankelijkheid, voor vrijheid en tegen fascisme weerklinken om rond deze leuzen voort te bouwen aan de vereniging van de arbeidersbeweging, aan de vereniging van alle gezonde volkskrachten die bereid zijn weerstand te bieden tegen elken aanval op hun bestaan, hun rechten en hun land.

LESSEN UIT DE STATEN- VERKIEZINGEN

KO BEUZEMAKER

De uitslag van de Statenverkiezingen is in heel Nederland met grote belangstelling tegemoet gezien. Dat had dan ook zijn redenen.

Want de Statenverkiezingen werden ditmaal als veel belangrijker beschouwd dan vorige malen. Zij ontleenden deze betekenis aan de uiterst gespannen situatie in de wereld en daarbij in het bijzonder aan de veel scherper sprekende bedreiging van de Nederlandse onafhankelijkheid. Daarom was er meer belangstelling voor de uitspraak van het Nederlandse volk.

Belangstelling is het juiste woord. Want deze verhoudingen, noch de binnenlandse politieke toestand hebben de actie voor de verkiezingen een nieuwe krachtimpuls gegeven; de strijd voor de 19e April was mat.

Een algehele verstijving van het politieke leven overheerste in de weken voor de 19e April, naast een zenuwachtige, geprikkelde belangstelling voor „wat er nu weer gebeuren zou”. Dat komt ook in de uitslag van de verkiezingen naar voren.

Deze uitslag is weinig bevredigend, gezien van de belangrijke gezichtspunten, van de steeds grotere spanning internationaal en de steeds grotere gevaren voor de vrijheid en zelfstandigheid van het Nederlandse volk.

Er ontbrak bij deze verkiezingen een leidende kracht, die perspectief bood.

Wij zullen verder in dit artikel nog zien, wat de oorzaak hiervan is. Wat bij de beoordeling van de verkiezingsuitslag voorop gesteld moet worden is het resultaat, dat de fascistische partij, de N.S.B. behaald heeft. Hier toont zich heel de zwakte van de zogenaamde kleinburgerlijke bestrijding van de N.S.B., van het fascistische gevaar zoals de burgerlijke partijen, E.D.D. en ook de rechtse elementen in de S.D.A.P. die voeren. De N.S.B. was in 1937 bij de kamerverkiezingen teruggelopen, sindsdien zijn nieuwe nog duidelijker fascistische gewelddaden in het buitenland gevolgd, in België werd de Rex-beweging even tevoren vernietigend verslagen — wat nood, zo dacht men, in Nederland zal de N.S.B. ook verpletterd worden. Deze stemming overheerste en in tientallen vergaderingen kon men het meest grenzenloze optimisme hierover horen.

Er is echter geen overwinning zonder strijd. Dat geldt in het bijzonder in deze tijd en het is bij de Statenverkiezingen weer eens beezen. Lichtvaardigheid wreekt zich.

Men kan zich nu in alle burgerlijke en sociaal-democratische kranten verheugd tonen over de zware nederlaag van de N.S.B., men heeft dan zelfs een schijn van recht, immers een verlies van 23 zetels op de 44, een teruggang van 294.598 tot 159.872 stemmen, van 7.94 tot 3.89 procent is belangrijk.

Maar . . . hoe staat het sinds 1937? Vergelijkt men de uitslag van

1937 met die van 1939, dan blijkt, dat de teruggang van de N.S.B. wat het stemmenaantal betreft, slechts van 171.137 tot 159.872 bedroeg of in percentage van 4.22 tot 3.89. Dan blijkt dat in de oostelijke provincies de N.S.B. in verschillende delen nog gewonnen heeft.

Het tempo van de teruggang is sterk verlangzaamd. De N.S.B. heeft haar kern behouden. Wat zijn de oorzaken?

Allereerst: in 1937 stonden we in de toen toenemende tijdelijke economische opleving, thans in de steeds meer sprekende nieuwe economische teruggang.

In deze twee jaar heeft de politiek der regering Colijn haar aanpassingskoers, zij het in andere vormen voortgezet.

Verder hebben de brutale successen der fascistische staten niet alleen schrik en afkeer gebracht, maar ook geïmponeerd. En ten slotte heeft de burgerlijke democratie in Nederland bij de politiek van de rechtse coalitie de N.S.B. niet krachtig bestreden, maar zo goed als vrij gelaten. Ja, zij kreeg in velerlei opzichten hulp van de burgerlijke reactie, bijv. van de reactie in Amsterdam; de „Telegraaf” met haar „Erfpachtrei” zal er bijv. niet geheel vreemd aan zijn geweest, dat de N.S.B. in Amsterdam haar 24.756 stemmen van 1937 zo goed als behield.

Het is waar, zij verloor het meeste in de grote steden, behalve Amsterdam en het minste in Overijssel en Drente, maar het resultaat vergeleken met 1937 vooral is onbevredigend.

Tegelijkertijd bewijst de verkiezingsuitslag, dat in Nederland het Trotskistische agentuur van het fascisme nog steeds niet krachtig genoeg bestreden wordt. Er zijn geen totaal cijfers der R.S.A.P. bekend. „Maar de uitslag in de grote steden toont een groei van de R.S.A.P. invloed tot 12.979 stemmen in Rotterdam bij 7.147 in 1935 en in Amsterdam een halvering sinds 1935 n.l. van 15.553 op 8.157, maar een gelijkblijven sinds 1937, toen de R.S.A.P. 8.173 stemmen behaalde. De R.S.A.P. heeft bij deze verkiezingen verder verloren er is verdere teruggang sinds de kamerverkiezingen, maar die is onvoldoende. De R.S.A.P. moet geliquideerd worden.

Hoe staat het met de partijen van de rechtse coalitie?

Nemen wij allereerst het totaal resultaat. Wat leert ons het eenvoudige staatje, dat hier volgt:

	Kamerverkiezingen 1937		Statenverkiezingen 1939	
R. K.	1.170.431	28.77 %	1.228.005	29.86 %
A. R.	665.501	16.40 %	519.498	12.63 %
C. H.	302.829	7.46 %	405.648	9.86 %
Totaal	2.138.761	52.63 %	2.153.151	52.35 %

Er is dus in totaal voor de partijen der rechtse coalitie een stemmenwinst van een paar duizend, maar relatief gezien volgens de percentages een teruggang, die echter onbeduidend is.

Wat betekent dat?

Dit toont heel het conservatisme in Nederland, heel het weinig beïn-

vloedbare door de stormen, die om Nederland heen in Europa razen en angstwekkend dichterbij komen.

De rechtse coalitie heeft een buitenlandse politiek gevoerd — die van Patijn —, die volkomen de Münchener koers volgde en die sinds de inlijving van Tsjecho-Slowakije ontmaskerd is, het deert niet, de rechtse coalitie behoudt haar meerderheid en lijdt zo goed als geen teruggang, de meerderheid van het Nederlandse volk schenkt haar het vertrouwen voor de verdediging van de onafhankelijkheid van het land.

Wat zien wij, wanneer we de uitslagen van de coalitie-partijen wat nader beschouwen?

De R.K. Staatspartij is nog vooruit gegaan, ook procentueel. Zij heeft ongetwijfeld in Brabant en Limburg stemmen teruggewonnen van de N.S.B., maar zij heeft ook in de grote steden gewonnen, bijv. in Amsterdam. Zij breidt haar kiezerskorps nog steeds uit. En dat, terwijl in haar rijen de semi-fascistische vleugel aan invloed toeneemt, terwijl haar ministers in de Regering een politiek hebben gevoerd, die de noden der massa's niet verlichtte, hoogstens hier en daar wat zalf op de wonden smeerde. De Antirevolutionaire Partij is achteruitgegaan sinds 1937 bij de kamerverkiezingen. Algemeen wijt men dat aan het feit, dat Colijn niet zelf kandidaat was. Ongetwijfeld zal dit een rol hebben gespeeld. Maar het zou zeer interessant zijn geweest te weten of, als Colijn thans kandidaat was geweest, hij hetzelfde aantal stemmen zou hebben behaald. Tussen de verkiezingen van 1937 en nu ligt de rechtse coalitie. Colijn had niet meer als de man van de „brede basis" hebben kunnen optreden, evenmin als de man van de „vrijhandel", althans van wat toen daarvan nog overgebleven was. De Antirevolutionairen hebben ongetwijfeld achteruitgang in eigen kring door hun politiek van de rechtse coalitie. Er is dit keer stuivertje gewisseld tussen Antirevolutionairen en Christelijk Historischen. Wat is de reden hiervoor? Ongetwijfeld deze, dat de Chr. Historische Partij voor een deel opving wat Colijn sinds 1937 verloor en ook omdat zij niet zo sterk aan de aanpassingspolitiek gebonden is, maar in hun rijen een vleugel is, die voor een ruimere politiek van werkverruiming is.

Bezien wij thans de Liberale Staatspartij en de Vrijzinnig Democratische Partij.

Hoe was hun positie de laatste jaren?

Dat leert het volgende staatje:

	Statenverk. 1935	Kamerverk. 1937	Statenverk. 1939
Lib. Staatsp.	226.940 6.12 %	160.260 3.95 %	256.031 6.23 %
Vrijz. Dem. B.	156.206 4.21 %	239.502 5.90 %	276.295 6.72 %

Deze ontwikkeling is zeer interessant. In 1935 was de Liberale Staatspartij nog de grootste. De Vrijzinnig Democratische Partij had onder haar aanhang van kleine boeren, tuinders, kleine burgers, ambtenaren vooral verloren door haar regeringsdeelname aan de aanpassing. De Liberale Staatspartij had vooral verloren aan de N.S.B.

Thans zien we, dat zij beiden weer boven 1935 en vooral boven 1937 uit zijn. Wat zijn de oorzaken?

De Liberale Staatspartij heeft vooral van de N.S.B. teruggewonnen. De Vrijz. Democraten hebben zich vooral hersteld van de verantwoordelijkheid voor de aanpassing, maar hun voortgaande winst sinds 1937 toont vooral het opleven van de burgerlijk democratische tradities in de massa's der middenlagen.

Beide partijen hebben ook geprofiteerd van het feit, dat zij door de rechtse coalitie waren uitgesloten, verder van het overstag gaan van Colijn naar de tarievenpolitiek. Als burgerlijke oppositie tegen de rechtse coalitie, hoewel zij in vele opzichten de politiek der rechtse coalitie steunen, hebben zij gewonnen. De slinger beweegt zich slechts heel langzaam heen en weer in een kleinburgerlijk land als Nederland.

En thans het voornaamste: de arbeidersklasse. In de sociaal-democratische pers heeft men na deze verkiezingen gejuicht: „Wij kunnen tevreden zijn”. Deze woorden van Ed. Polak stonden met grote letters als kop in „Het Volk” de dag na de verkiezingen.

Is er reden tot tevredenheid?

Absoluut niet!

Het verlies van de N.S.B. sinds de laatste 2 jaren is gering. De rechtse coalitie verliest zo goed als niets. De burgerlijke oppositiepartijen winnen!

En de arbeiderspartijen?

Ziehier de cijfers:

	Statenverk. 1935	Kamerverk. 1937	Statenverk. 1939
S.D.A.P.	782.446 21.09 %	890.661 21.95 %	877.897 21.35 %
C.P.N.	127.602 3.44 %	136.026 3.35 %	132.738 3.23 %

Wat zien we dan in de eerste plaats?

De S.D.A.P. loopt sinds de kamerverkiezingen iets terug, al wint ze nog iets in vergelijking met 1935.

De C.P.N. loopt sinds de kamerverkiezingen schijnbaar terug. Maar zij kwam niet uit in Zeeland, Brabant en Limburg. Daar behaalde ze bij de kamerverkiezingen ongeveer 6500 stemmen. Houdt men hiermee rekening dan is zij ook in verhouding met de Kamerverkiezingen iets vooruitgegaan!

Hierdoor is ook de uitslag der S.D.A.P. in 1939 gunstiger. want de resultaten bewijzen, dat in Brabant, Limburg en Zeeland de communistische stemmen winst voor de S.D.A.P. hebben bezorgd.

Maar het totaal beeld is in deze tijd van vergrote fascistische bedreiging van Nederland, van haast voortdurende economische teruggang: stagnatie en stilstand van de arbeiderspartijen.

De arbeidersbeweging vangt de — veel te geringe — verschuivingen die er zijn niet op, dat doen de burgerlijke partijen.

Wat is de oorzaak?

Het is het feit, dat het Volksfront ontbreekt! Het is het feit, dat in

de S.D.A.P. de rechtse koers heerst, die de verdeeldheid in de arbeidersbeweging in stand houdt.

De S.D.A.P. staat geïsoleerd en met haar als grootste arbeiderspartij de gehele arbeidersbeweging.

De rechtse leiders der S.D.A.P. hebben met hun politiek geen aantrekkingskracht op de R.K. en Chr. arbeidersmassa's, deze blijven hun reactionaire leiding trouw.

Waarom ook niet, als de rechtse S.D.A.P.-leiders zich voor de monarchie verklaren, het Wilhelmus meezingen, het Plan-Westhof aanprijzen en Colijn prijzen als „niet gaande naar Berlijn“?

De S.D.A.P. staat geïsoleerd, en met haar de arbeidersbeweging, van de democratische middellagen.

Waarom zouden deze de S.D.A.P. kiezen, indien er geen — of zo goed als geen verschil meer is tussen vrijzinnig democraten en sociaaldemocraten?

Hierdoor komt het, dat in de masa's geen nieuwe krachtsimpuls gegeven kan worden. Hierdoor komt het, dat de politieke krachtsverhoudingen ontoereikend zijn om het fascisme vernietigend te slaan, om de burgerlijke reactie de leiding uit handen te nemen en de mogelijkheid te scheppen voor een betere, krachtig democratische koers in Nederland, die een sterke garantie schept voor de afdoende verdediging van de onafhankelijkheid en vrijheid van het Volk.

De rechtse koers leidt tot stilstand en nederlaag. De uitslag van de statenverkiezing bewijst het opnieuw. Als de S.D.A.P. een andere koers volgde, een koers van eenheid der arbeidersklasse, van Volksfront met de Katholieke en Christelijke massa's en de democratisch gezinde kleinburgerlijke bevolking in de steden en op het land, dan zou de arbeidersbeweging in de opmars kunnen gaan en de leiding in de levensvraagstukken voor het volk van Nederland kunnen krijgen. Daarop is onze politiek gebaseerd, thans de sociaal-democratische arbeiders op te wekken communisten te kiezen.

Zeer kentekend is de ontwikkeling in Amsterdam. Daar is de S.D.A.P., en vooral de Trotskistische elementen in haar leiding, ertoe overgegaan bij deze verkiezingen haar aanvallen haast uitsluitend tegen de communisten te richten. Koos Vorrink zeide het in zijn rede voor het Amsterdamse kader: men moet in Amsterdam de Communisten liquideren.

Het resultaat is, dank zij de krachtige bestrijding van de reformistische politiek in antwoord op deze aanvallen, dat de stemmencijfers het volgende beeld geven:

	Statenverk. 1935	Kamerverk. 1937	Statenverk. 1939
S.D.A.P.	118.031 31.02 %	132.719 33.81 %	127.092 30.76 %
C.P.N.	47.291 12.50 %	51.350 12.77 %	54.245 13.13 %

We zien hier, hoe in de hoofdstad, in het meest uitgesproken politieke centrum van het land, de reformistische politiek, het weigeren van het gebruiken van de bestaande meerderheid der arbeiderspartijen, er toe leidt, dat de sociaal-democraten in verhouding tot de Kamerverkiezingen absoluut en procentueel reeds gedurende 4 jaar

langzaam teruglopen, terwijl de C.P.N. in deze 4 jaren voortdurend vooruit gaat. Dat is een les voor de Amsterdamse sociaal-democraten.

Wanneer we de positie van de Communistische Partij meer gedetailleerd beschouwen, mogen we ondanks het feit van de matige, stabiele vooruitgang, niet tevreden zijn.

Het is waar, dat het de reactie, noch de rechtse sociaaldemocraten gelukt met hun campagne tegen fascisme en communisme deze terug te drijven, het is ook waar, dat de aanvallen op de partij veel sterker zijn dan vroeger.

Maar in een tijd, van zulke blijvende crisistoestand, van zulke spanningen en zo duidelijke gevaren, zouden we in de arbeidersklasse veel sterker en sneller moeten groeien. Practisch is de groei na de snelle sprong in de jaren 1929 tot 1933 niet snel meer verder gegaan.

Wanneer we daarbij vaststellen, dat de verhouding in ons kiezerscorps zo is, dat onze groei haast uitsluitend in de provincies Noord- en Zuid-Holland plaats vindt is dit ook veelzeggend.

Tevens zien we, dat in de rest van het land — de plaatselijke uitslagen bewezen het — de partij ten dele achteruitgaat, ten dele stagneert, met slechts beperkte plaatselijke vooruitgang hier en daar.

De partij moet deze toestand overwinnen, ook om in de provincies Noord- en Zuid-Holland vooruit te gaan. Dat geldt in het bijzonder Gelderland, waar achteruitgang is, Overijssel, Drente en Friesland. Hierbij zal krachtig aangepakt moeten worden.

De lessen van de Statenverkiezingen leren, dat de Communistische Partij met meer energie en kracht zelfstandig moet optreden om de eenheidsfront- en volksfrontpolitiek onder de massa's te dragen. Zij moet daarbij de hoofdaanval nog meer op de N.S.B. richten, dan reeds gebeurde, krachtiger trachten het Trotskisme uit te roeien, de rechtse coalitie-politiek krachtiger te bestrijden en in de arbeidersbeweging de schadelijke gevolgen der rechtse politiek onder de arbeiders der moderne arbeidersbeweging scherper aan de kaak stellen.

Zij moet onvermoeid voortgaan de massa's te tonen, dat alleen het volksfront der werkende massa's in staat is de onafhankelijkheid en vrijheid van het volk te verzekeren en welvaart te brengen.

Daartoe vooral moet de Partij bij de thans komende gemeenteraadsverkiezingen aan de massa's duidelijk maken, dat een versterking van de invloed der Partij een stap verder naar de eenheid der arbeidersklasse en het Volksfront is.

HET 18de CONGRES VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ VAN DE SOWJET-UNIE

A. S. DE LEEUW

DE INTERNATIONALE SITUATIE.

Het achttiende congres van de communistische partij van de Sowjet-Unie, dat van 10 tot 21 Maart van dit jaar bijeenkwam, was èn door zijn beraadslagingen, èn door zijn beslissingen, een van de belangrijkste, welke de partij, die de schepper van de Sowjet-Unie en de leidende voorhoede bij de opbouw van het socialisme is, ooit gehouden heeft. Het zal ons niet mogelijk zijn om in een kort artikel hiervan ook maar een overzicht te geven. Willen wij althans op het belangrijkste wijzen, dan moeten wij allereerst de aandacht vestigen op de internationale situatie, waarin dit congres bijeenkwam.

Deze internationale situatie werd gekenmerkt door de aanval van de fascistische „driehoek”-mogendheden op de democratische staten van West-Europa en hun bondgenoten. In de kapitalistische wereld heerst de grootste verwarring. Een staat als Engeland is gedwongen om in enkele weken tijds een wending in zijn buitenlandse politiek te voltrekken en met koortsachtige haast naar bondgenoten te zoeken tegen het fascistische gevaar, dat zich nu maar al te duidelijk als een aanslag op het leven van het Engelse volk doet kennen. Overal verwarring, vrees en paniek, een economische crisis die zich voortleept en door de politieke crisis verergerd wordt. Een algemeen gevoel van angst en onzekerheid in de „democratische” staten; en in de fascistische honger en gebrek, ondanks alle „successen” in de buitenlandse politiek, en vrees voor de gevolgen van de afpersingspolitiek van de bankroeters, die het roer van staat in handen genomen hebben.

In de Sowjet-Unie daarentegen, de rustige zekerheid van hen, die hun eigen kracht kennen; een volkomen binnenlands evenwicht, een snelle opbloei van de economische krachten, een verbetering van het levenspeil, die daaraan beantwoordt; de definitieve opheffing van de werkloosheid, de definitieve verankering van het socialisme in de industrie en de landbouw, de eendracht der naties, de opbloei van een socialistische cultuur.

Onwillekeurig kwam ons het boekje in gedachten, dat dr. J. Romein een jaar geleden heeft laten verschijnen, en waartegen de communistische pers toen scherp heeft moeten polemiseren. Daarin was namelijk sprake, naar aanleiding van de zuivering van de Sowjet-Unie van trotskistische spionnen en saboteurs, van een „huiveringwekkende crisis”, waarin de Sowjet-Unie zich zou bevinden!

Nu is het een jaar verder, en de volkomen misslag van deze beoordeling is zonneklaar geworden. Terwijl de kapitalistische wereld meer dan ooit tevoren in haar eigen tegenstellingen verstrikt is, staat

de Sowjet-Unie daar als een rots van kracht, waartegen het agresiefste fascisme geen aanval waagt. „Huuiveringwekkende crisis”, inderdaad — alleen maar niet in de Sowjet-Unie . . .

Dat wil niet zeggen, dat de bolsjewiki de ernstige dreigingen van de internationale situatie zouden onderschatten of dat zij zich door zelfingenomenheid laten verleiden, om in hun waakzaamheid te verslappen. Dit congres was een congres van krachtsbewustzijn en grootse toekomstplannen, maar ook van nuchterheid en strenge zelf-critiek. De Sowjet-Unie en haar leidende partij staan gereed, om in de grote gebeurtenissen, aan de drempel waarvan wij staan, de gewichtige rol te spelen, die hun toekomst.

DE ECONOMISCHE CRISIS.

De redevoering van Stalin moet in zijn geheel gelezen en bestudeerd worden. Zij was de samenvatting van vijf jaar van succesvolle arbeid en rijke ervaring, en zij tekende het perspectief voor de toekomstige ontwikkeling van de Sowjet-Unie, met die meesterlijke klaarheid, forsheid en theoretische diepgang, die Stalin's referaten kenmerken. Wij willen hier op zijn ontleding van de internationale toestand wijzen, die zoveel nieuws en belangrijks bracht. Dit geldt in de eerste plaats voor zijn beschouwingen over de nieuwe economische crisis, die in de kapitalistische wereld in 1937 begonnen is, en welke zich in de crisis van 1929 „niet in gunstige, maar in ongunstige zin onderscheidt.” Deze ongunstige omstandigheden liggen hierin, dat de crisis van 1937 niet op een hoogconjunctuur is gevolgd, zoals die van 1929, maar op een langdurige depressie, gevolgd door een opleving, die echter niet in een hoogconjunctuur is overgegaan. „Dat betekent, dat de tegenwoordige crisis zwaarder zal zijn, en dat het moeilijker zal zijn daartegen te strijden, dan tegen de vorige.”

Vervolgens is de nieuwe crisis niet in vreedstijd, maar tijdens de reeds aangevangen tweede imperialistische oorlog begonnen, nu de aanvallers-staten, Japan, Italië en Duitsland, reeds hun gehele economie op de oorlogs-verspilling hebben ingesteld, terwijl de andere kapitalistische grote mogendheden hetzelfde beginnen te doen. „Dat betekent, dat het kapitalisme over veel minder hulpbronnen zal beschikken om op normale wijze de tegenwoordige crisis te boven te komen, dan tijdens de vorige crisis.”

Tenslotte is de tegenwoordige crisis nog niet algemeen, hij omvat in hoofdzaak slechts de economisch machtige landen, die nog niet tot de oorlogs-economie zijn overgegaan, in de eerste plaats de Ver. Staten. Hieruit volgt Stalin's conclusie, die voor de politieke ontwikkeling van de komende jaren van geweldig gewicht is:

„Dit betekent, dat wanneer de economisch-machtige, niet-agressieve staten zich uit de crisis zullen beginnen op te werken, de agressieve staten, die hun voorraden aan goud en grondstoffen tijdens de oorlogskoorts zullen hebben opge maakt, in de periode van de verschrikkelijkste crisis zullen moeten binnen treden”.

Inderdaad, de snoeverij van de fascistten, dat hun landen voor de crisis gevrijwaard zijn, berust op niets. In Italië en Japan is de productie van de industrie in 1938 al begonnen te dalen, in Duitsland was nog een kleine stijging, maar „er is geen twijfel aan dat, als er niets onvoorziens gebeurt, de industrie van Duitsland dezelfde neergang zal moeten beginnen, die in Japan en Italië reeds begonnen is”. Er bereidt zich in de fascistische staten een economische crisis van ontstellende afmetingen voor — terwijl de Sowjet-Unie in de laatste jaren opnieuw het enige land ter wereld gebleken is, dat geen crisisen kent, en waar de industrie ononderbroken opwaarts gaat.

DE NON-INTERVENTIE POLITIEK.

De ongunstige wending in de economie heeft geleid tot een verscherping van de tegenstellingen tussen de mogendheden, tot een strijd met de wapens om de her-verdeling van de wereld, van de invloedssferen en de koloniën. Stalin schildert deze nieuwe oorlog, waarin de fascistische staten de aanvallers zijn, en waarin reeds 500 miljoen mensen werden betrokken. „De nieuwe imperialistische oorlog is een feit geworden.” Maar een algemene, een wereldoorlog is er nog niet.

„Het zijn de aanvallers-staten, die de oorlog voeren en op elke wijze de belangen van de niet-agressieve staten, in de eerste plaats Engeland, Frankrijk en de Ver. Staten, schenden — en deze laatsten wijken terug en doen aan de aanvallers de ene concessie na de andere”.

Hoe is dit vreemde en „eenzijdige” karakter van de nieuwe oorlog te verklaren? Zijn de democratische staten misschien te zwak, om weerstand te bieden? „Natuurlijk niet! — antwoordt Stalin. De niet-agressieve democratische staten zijn tezamen onbetwistbaar sterker dan de fascistische staten, zowel economisch als militair”.

Maar hoe dan die eeuwige concessies te verklaren? Uit vrees voor een revolutie, die op een wereldoorlog zou kunnen volgen? Dat is op dit ogenblik niet de enige, en zelfs niet de voornaamste reden. De voornaamste reden is, dat de meerderheid der niet-agressieve staten en in de eerste plaats Engeland en Frankrijk, afstand gedaan hebben van de politiek van de collectieve veiligheid, dat zij tot de „non-interventiepolitiek” zijn overgegaan. En Stalin omschrijft het ware, maar verborgen doel, dat deze non-interventie-politiek gehad heeft, als volgt:

„In werkelijkheid betekent de niet-inmengings-politiek een medeplichtigheid met de aanval, het ontketenen van de oorlog, en dus het maken daarvan tot een wereldoorlog. In de niet-inmengingspolitiek komt het streven, de wens aan het licht, om de aanvallers niet te hinderen bij het uitvoeren van hun zwarte zaak; het streven, om b.v. Japan te laten begaan, terwijl het zich vastwerkt in een oorlog tegen China en nog beter, tegen de Sowjet-Unie; het streven om b.v. Duitsland zich te laten vastwerken in de Europese zaken, het in een oorlog met de

Sowjet-Unie te verstrikken, aan alle deelnemers aan de oorlog de gelegenheid te geven, om diep in de modder van de oorlog te blijven steken, elkaar te verzwakken en uit te putten, om dan, als zij voldoende verzwakt zijn, zelf op het toneel te treden met frisse krachten, natuurlijk „in het belang van de vrede”, en aan de verzwakte deelnemers aan de oorlog zijn eigen voorwaarden te dicteren”.

Men herinnere zich maar het geschreeuw van de burgerlijke pers van Frankrijk, Engeland en Nederland over de krijgstoet, die Duitsland in dit voorjaar wis en zeker tegen de Sowjet-Oekraïne zou beginnen! Dat was dus de bedoeling van de „non-interventie-politiek”: de fascistische aanval op de Sowjet-Unie af te leiden, om dan zelf later „met frisse krachten” tussen beide te komen. Stalin ontmaskerde deze politiek en hij voegde eraan toe:

„Het is echter nodig op te merken, dat het grote en gevaarlijke spel, dat de aanhangers van de non-interventie-politiek zijn begonnen, voor hen met 'n ernstige mislukking kan eindigen”.

Wel zelden is een politieke voorspelling zo spoedig en zo volledig door de feiten waar gemaakt! Inderdaad, de niet-inmengingspolitiek is voor Engeland en Frankrijk reeds op een „ernstige mislukking” uitgelopen; het is met volle duidelijkheid gebleken, dat de fascistische staten hun aanval juist tegen Frankrijk en Engeland richten, terwijl zij de Sowjet-Unie vrezen. Getuige de trotse Japanners, die na al hun dreigementen, in het visserij-conflict in het Verre Oosten een smadelijke terugtocht hebben aanvaard.

Thans gevoelen de Engelse en Franse regeringen zich bedreigd, zij brengen haastig wijzigingen in hun buitenlandse politiek aan, zij geven garanties en zoeken naar bondgenoten, ja, zij komen ook soebatten om steun in . . . Moskou!

Zo smadelijk is de mislukking van de non-interventie-politiek; zo groot is de kracht van de Sowjet-Unie gebleken, dank zij de opbouw van de socialistische maatschappij, dank zij ook het feit, dat met de handlangers van het fascisme, de kliek van Trotski en Co. op tijd afgerekend werd.

DE BUITENLANDSE POLITIEK VAN DE SOWJET-UNIE.

„Hoe is het standpunt van de Sowjet-Unie?” — dat is de vraag, die men nu allerwege te horen krijgt. Stalin heeft de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie in vier punten afdoende geformuleerd. De Sowjet-Unie is voor de vrede met alle landen, voorzover zij eveneens vredelievend zijn en de belangen van de Sowjet-Unie niet aantasten. De Sowjet-Unie is in het bijzonder voor goede betrekkingen met alle buurstaten, „voorzover zij niet trachten, hetzij direct of indirect, de belangen van de zelfstandigheid en de onaantastbaarheid van de grenzen van de Sowjet-Unie aan te randen”. De Sowjet-Unie vreest geen aanvallers en zal op elke slag met een dubbelzware slag antwoorden. En tenslotte: „Wij zijn voor de steun aan de volkeren, die het slachtoffer van een aan-

val zijn geworden en die voor de onafhankelijkheid van hun vaderland strijden".

Dat is duidelijk genoeg. De Sowjet-Unie is voor het herstel van de collectieve veiligheid, voor de samenwerking van alle vredelievende landen tegen de aanvallers, om hen te dwingen de vrede te bewaren. Dat vereist een wederzijdse loyale samenwerking. Dat betekent, dat Frankrijk en Engeland, die zich zo trouweloos en verraderlijk hebben gedragen tegenover Abessynië, Spanje, Tsjecho-Slowakije en China, eerst de bewijzen moeten afleggen van hun goede trouw. Dat betekent, dat de Sowjet-Unie, als grote mogendheid, bereid is tot samenwerking met vredelievende staten, wat meebrengt, dat Frankrijk en Engeland moeten afzien van elk streven en elke gedachte om den fascistischen aanvaller de vrije hand te geven naar het Oosten. De Sowjet-Unie denkt er niet aan, voor Londen of Parijs de kastanjes uit het vuur te halen, maar zij is bereid tot samenwerking, tot grondvesting van de collectieve veiligheid.

Zijn de tegenwoordige regeringen van Frankrijk en Engeland daartoe ook bereid? Wie kan er vertrouwen stellen in de verraders van Tsjecho-Slowakije, in de capitulanten van München? Het staat aan de werkelijke democratische krachten in Frankrijk en Engeland, het staat aan de arbeidersbeweging in de eerste plaats, om een regeringspolitiek van collectieve veiligheid en van loyale samenwerking met de Sowjet-Unie af te dwingen. Dat is noodzakelijk, om aan de fascistische aanvallers, voor wie ook Albanië slechts een schakel in de keten is, een halt toe te roepen.

HET DERDE VIJF-JARENPLAN.

Zowel in het referaat van Stalin als in dat van Molotof is met een schat van gegevens het bewijs geleverd van de grootse vooruitgang, die de Sowjet-Unie gedurende de laatste jaren te boeken heeft, en zijn de omtrekken getekend voor het nieuwe, voor het Derde Vijf-jarenplan. Eén gedachte is leiding-gevend voor de toekomst van de Sowjet-Unie; het is de geleidelijke overgang van socialisme tot communisme, waarvoor het nodig is, de voornaamste kapitalistische landen, die de Sowjet-Unie reeds overtroffen heeft wat betreft de techniek en het groei-tempo van de industrie, nu ook te overtreffen in economisch opzicht.

Hieronder is te verstaan, dat de productie zo moet worden uitgebreid, dat zij per hoofd van de bevolking die van de meest vooraanstaande kapitalistische landen, zoals de Verenigde Staten, gaat overtreffen, en hiervoor is tijd nodig, een tijdsruimte, die Stalin op 10 tot 15 jaren raamt.

Waarom zijn er nog jaren nodig, om dit doel te bereiken? Waarom kon het doel, om ook wat betreft de productie per hoofd van de bevolking de eerste plaats te gaan innemen, eerst nu door de Sowjet-Unie in volle omvang worden gesteld?

Molotow heeft hierop in zijn referaat een duidelijk antwoord gegeven, dat wij hier laten volgen:

„Waarom staan wij, ondanks al het werk, dat reeds gedaan is, ondanks het geweldig-snelle tempo van de groei onzer industrie, nog altijd in economisch opzicht bij de meest ontwikkelde kapitalistische landen ten achter?

Het antwoord op deze vraag is duidelijk. Omdat ons land nog maar kort geleden in industrieel opzicht verschrikkelijk achterlijk was, en omdat de industrie-productie per hoofd van de bevolking, gezien het grote aantal inwoners, uitermate laag was. In de verlopen korte periode kon de vroeger verzuimde tijd nog niet ten volle ingehaald worden.

Herinnert u, wat Lenin in 1913 nog schreef:

„Rusland blijft een onwaarschijnlijk, ongehoord achterlijk land, een ellendig en half-barbaars land, dat aan moderne productie-middelen slechts een vierde van Engeland, een vijfde van Duitsland, een tiende van Amerika bezit” . . .

De landheren en kapitalisten, die aan de macht waren, kluiserden door middel van het tsarisme de reuzen-kracht van ons volk, gaven het niet de gelegenheid, zijn kracht te ontwikkelen. Het verdient bijzondere opmerking, dat Rusland destijds de meest ontwikkelde kapitalistische landen niet alleen niet inhaalde, maar integendeel steeds méér bij hen ten achter bleef. Bij de productie van gietijzer b.v. was de Russische productie in 1900 $\frac{1}{8}$ van de Amerikaanse, en in 1913 was zij nog maar $\frac{1}{11}$. Ge ziet, dat de bolsjewiki niet voor een gemakkelijke taak stonden, maar zij waren niet bevreesd voor moeilijkheden. Reeds thans is er niet weinig bereikt. In plaats van het smadelijke achterblijven van voor de revolutie, brengt de Sowjet-Unie thans met succes het ontwikkelingspeil van haar industrie elk jaar nader en nader tot dat van de meest ontwikkelde kapitalistische landen. De bolsjewistische revolutie heeft Rusland van die smadelijke achterstand tegenover andere landen gered. Zij heeft onze industrie tot een hoog peil verheven. Evenwel, de taak is nog niet vervuld. Wij moeten erkennen, dat wij ook nu nog in economisch opzicht achterstaan, maar wij willen en zullen ons daarbij niet neerleggen!

De tijd is gekomen, om de vervulling van de voornaamste economische taak van de Sowjet-Unie practisch ter hand te nemen en wel, om ook in economisch opzicht de meest ontwikkelde kapitalistische landen van Europa en de Ver. Staten in te halen, en dit in de nu komende tijdsperiode definitief te bereiken. Daarmee zullen wij de Sowjet-Unie in alle opzichten tót het meest vooraanstaande land ter wereld hebben gemaakt. En dit niet alleen in politiek opzicht, wat wij reeds lang geleden hebben bereikt, niet alleen wat betreft het peil van de techniek, hetgeen wij ook reeds hebben bereikt. Wij zullen de Sowjet-Unie ook in economisch opzicht op de eerste plaats ter wereld stellen. Dan, en dan eerst, zal de betekenis van het nieuwe tijdperk in de ontwikkeling van de Sowjet-Unie, het tijdperk van de overgang van de socialistische naar de com-

munistische maatschappij, in volle omvang aan het licht treden”.

Tot het bereiken van dit doel – de vooraanstaande kapitalistische landen ook in de productie per hoofd van de bevolking te overtreffen – zal het Derde Vijfjarenplan (1938-1942) een grote stap doen. Reeds de vervulling van het Eerste en het Tweede Vijfjarenplan hebben de Sowjet-Unie een geheel andere positie in de wereld gegeven, dan zij tevoren bezat. Het is genoeg te zeggen, dat de productie van de industrie in de vijf jaar van 1932 tot 1937 met 120 procent gestegen is – voor de kapitalistische wereld waren dit jaren van diepe crisis!

Het Derde Vijfjarenplan is opgesteld met het oog op een nieuwe stijging met 92 procent, dus bijna een verdubbeling, waaraan een verheffing van het levenspeil der bevolking in snel tempo beantwoordt.

VAN SOCIALISME NAAR COMMUNISME.

Deze snelle stijging van de productie is alleen mogelijk gemaakt door de opbouw van het socialistische productiestelsel, dat zowel in de industrie als in de landbouw van de Sowjet-Unie het uitsluitendheersende is. De resolutie over het Derde Vijfjarenplan kan het met trots vaststellen:

„Als resultaat van het slagen van het Tweede Vijfjarenplan (1932 tot 1937) in de Sowjet-Unie is de fundamentele historische taak van het Tweede Vijfjarenplan vervuld: definitief werden alle uitbuitersklassen gelijkwiderd, volledig werden de oorzaken opgeheven, die de uitbuiting van den mens door den mens en de verdeling van de maatschappij in uitbuiters en uitgebuiten doen ontstaan. De moeilijkste taak van de socialistische revolutie is vervuld: de collectivisatie van de landbouw is voltooid, het systeem van het collectieve bedrijf heeft definitief vaste voet gevat. In ons land is „de eerste phase van het communisme, n.l. het socialisme, in hoofdzaak verwezenlijkt” (Stalin). De overwinning van het socialisme is in de nieuwe Grondwet van de Sowjet-Unie wettelijk verankerd”.

Wat deze overgang van het eerste naar het tweede stadium van het communisme, of wat hetzelfde is, van het socialisme naar het communisme, betekent – hierover heeft Ing. Rutgers in het Januari-nummer van dit maandblad uitvoerig geschreven. Op het 18e congres heeft de voorzitter van de Staats-Plancommissie Wosnessenski erop gewezen dat voor de overgang van het socialisme naar de hogere phase van het communisme vereist is:

1. Een machtige ontwikkeling van de over het gehele land rationeel verdeelde productiekrachten, die het mogelijk maakt, de kapitalistische landen in economisch opzicht in te halen en te overtreffen;
2. Een zodanige ontwikkeling van de productiviteit van de

arbeid, dat er in het land overvloed aan producten zal zijn, hetgeen de grondslag zal leggen voor de verdeling van de producten naar ieders behoefte;

3. De overwinning van het overblijfsel van de tegenstelling tussen stad en land en van de overblijfsels van het oude klassenonderscheid;

4. De verheffing van het peil van de arbeidersklasse op het gebied van de cultuur en de techniek tot op het peil van ingenieurs en technici, hetgeen de grondslag zal vormen voor de opheffing van de tegenstelling tussen geestelijke en lichamelijke arbeid in de toekomst;

5. Het voortbestaan en de ontwikkeling van de socialistische staat in nieuwe vormen, zolang de Sowjet-Unie, ook tijdens de opbouw van het communisme, nog in een kapitalistische omgeving zal leven.

Dat is het grootse werk, dat de Sowjet-Unie nu ter hand kan nemen, en waartoe de jaren van het Derde Plan een geweldige bijdrage zullen leveren.

Wij moeten er van afzien, heel veel andere onderwerpen van het grootste gewicht, die op dit congres ter behandeling kwamen, toe te lichten. Wij kunnen niet uitvoerig zijn over het referaat van Zjdanow, de discussies en besluiten daarover — welke alle de strekking hebben, om de democratie binnen de Communistische Partij uit te breiden en de rechten van elk individueel lid te waarborgen.

Wij moeten het ook tot een andere maal uitstellen, over de ontwikkeling van het collectieve bedrijf in de landbouw te schrijven.

Maar wij willen nog vermelden, wat er op dit congres zelf gezegd werd over de internationale betekenis van de opbouw van het socialisme in de Sowjet-Unie en van de nieuwe, thans aangenomen plannen.

„EEN MACHTIGE PROLETARISCHE ECHO”.

Molotow zeide hierover, aan het slot van zijn referaat:

... Het is waar, dat er in de Sowjet-Unie minder van zulke belangrijke industrieproducten als b.v. ijzer en elektrische stroom per hoofd van de bevolking wordt geproduceerd, dan in de Ver. Staten en Duitsland. Maar anderzijds is het onbetwistbaar, dat het technische peil van onze industrie reeds hoger is, dan in welk land van Europa ook, en over de landbouw behoeft men niet eens te spreken; het technische peil van onze landbouw is niet lager, dan dat in Amerika zelf. En wat de hoofdzaak is: bij ons heeft de jonge Sowjetstaat, die vol van krachten, van gezondheid en onoverwinnelijke eenheid is, voor goed vaste voet gevat!

Welnu, wij denken: het is tijd, om ook in het strijdperk van de economische wedijver de weg vrij te maken voor de jonge, maar reeds sterk geworden Sowjet-krachten.

Natuurlijk, dat is geen bedreiging, en niemand kan door zulk een vreedzame wedijver schade lijden. Maar toch gaat het hier om een krachtproef op grote schaal.

... Wij hebben een prachtig middel gevonden om de krachten van de arbeiders en boeren van de gehele, uit vele volkeren bestaande Sowjet-Unie tot één geheel te verbinden, om de kracht van de verschillende volkeren te verenigen, om de hulp van het ene volk aan het andere te organiseren en alles op één algemeen doel te richten. De onzen kunnen zeggen, wanneer zij zich b.v. tot het Westen richten: „Waarom zoudt ook gij u deze aantrekkelijke ervaring niet ten nutte maken? Al die „assen” zullen immers bij de eerste diepe kuil in de weg al barsten, en zij kunnen geheel in stukken vliegen. Maar een goede Unie van volkeren, dat is geen „as”, dat is een grote zaak!”

Deze stem zullen daarginds velen natuurlijk niet willen horen, maar hij is toch van doordringende kracht, en ver klinkend tot onder de massa van het volk, zal hij nog te zijner tijd tot ons terugkeren als een machtige proletarische echo”.

Men behoeft maar een blik te werpen op de toestand, waarin de kapitalistische wereld in politiek, economisch en moreel opzicht verkeert om het vertrouwen van Molotof in de uitslag van de wedijver tussen het oude kapitalisme en het jonge socialisme te delen. In de wedijver, die de komende jaren zal vuilen, tussen het eensgezind opstrevende Sowjet-volk en de zich in onderlinge strijd uitputtende krachten van het kapitalisme, zal de Sowjet-Unie de overwinning behalen.

DE VERDELING VAN DE BELASTINGDRUK

W. J. DE GROOT

Als vervolg op de twee publicaties over de huishoudrekeningen van 598 gezinnen (besproken in „Politiek en Cultuur” van December 1938) heeft het Centrale Bureau voor de Statistiek thans een onderzoek het licht doen zien naar het aandeel van de indirecte belastingen en de landbouw-crisisheffingen in de uitgaven van dezelfde 598 gezinnen. We zullen enkele van deze gegevens in het volgende artikel nagaan en kort bespreken.

Indien we de statistische „Jaarcijfers voor Nederland” inkijken, vinden we daarin de totale cijfers voor de inkomstenbelastingen; daaruit is wel de druk van de verschillende directe belastingen op de inkomensklassen na te gaan, maar niet de druk van de indirecte belastingen. Nu is het wel zonder verdere berekeningen duidelijk, dat de indirecte belastingen — die voor een belangrijk deel belastingen zijn op de noodzakelijke voedingsmiddelen, verder de invoerrechten, etc. — het zwaarste drukken op de lagere inkomens. Nemen we als voorbeeld een indirecte belasting op het brood. Een gezin met 900 gulden inkomen en 4 kinderen zal ongeveer even veel — of meer — brood gebruiken dan een gezin met 9.000 of 90.000 gulden inkomen en 4 kinderen. Al deze drie gezinnen zullen evenveel betalen aan indirecte belasting op het brood. Dit gelijke bedrag zal echter veel zwaarder worden gevoeld bij een inkomen van 900 gulden, dan bij de andere inkomens van 9 en 90 duizend gulden.

Dergelijke algemene redeneringen kunnen slechts de algemene richting aangeven, doch de precieze cijfers waren tot nu toe niet bekend. Deze precieze cijfers — die thans gepubliceerd zijn in de bovengenoemde uitgave — zijn eenvoudig ontstellend. Nemen we eerst de druk van de echte indirecte belastingen.

Inkomensklasse	minder dan fl. 14.00	fl. 14.00- fl. 18.00	fl. 18.00- fl. 23.00	fl. 23.00- fl. 3.000	fl. 3.000- fl. 4.000	fl. 4.000- fl. 6.000	fl. 6.000 en meer
Totaal in procenten van de indirecte belasting per jaar-inkomen.	5.40	5.01	4.70	4.44	3.86	3.69	2.86

De indirecte belastingen drukken dus op de kleine inkomens 2 maal zo zwaar als op de grotere inkomens. En dan zijn de grotere inkomens van het onderzochte materiaal nog slechts hoogstens 20.000 gulden (een ingenieur in Eindhoven)! De druk van de indirecte belastingen op de allergrootste inkomens — tussen de 20.000 en de miljoen(en) is nog veel geringer, dan de 2.86 % uit het bovenstaande staatje.

Sedert enkele jaren zijn deze indirecte belastingen met een nieuwe soort vermeerderd, de landbouw-crisisheffingen. Deze

nemen eveneens een belangrijke plaats in de uitgaven van de gezinnen met kleine inkomens in. Dit kan blijken uit de volgende staat:

Inkomensklasse	minder dan fl. 1.400	fl. 1.400- fl. 18.00	fl. 1.800- fl. 2.300	fl. 2.300- fl. 3.000	fl. 3.000- fl. 4.000	fl. 4.000- fl. 6.000	fl. 6.000 en meer
Totaal in procenten van de crisisheffing per jaarincome.	3.59	3.41	3.58	3.05	2.30	1.84	1.20

De verhoudingscijfers van deze landbouw-crisisheffingen zijn voor de lage inkomens nog ongunstiger, dan die van de indirecte belasting. Bij de indirecte belastingen was de druk op de lagere inkomens 2 maal zo hoog, hier is zij ruim 3 maal zo hoog.

In de verschillende burgerlijke kranten, in de publicaties van de conservatieve en reactionaire „geleerden” wordt er steeds met nadruk op gewezen, dat ons belastingstelsel toch zo goed is, gezien de progressie in de belastingpercentages; d.w.z. gezien het feit, dat de hogere inkomens meer procenten inkomsten-belasting moeten betalen dan de lagere inkomens. Inderdaad is dit zo. De directe belastingen stijgen bij het materiaal van deze statistiek van 1½% bij de lage inkomensgroepen tot 13½% bij de hoge inkomensgroepen. Maar indien we de totale som van de belastingen bezien, die van de directe + de indirecte belastingen, zien deze percentages er heel anders uit.

Inkomensklasse	minder dan fl. 1.400	fl. 1.400- fl. 1.800	fl. 1.800- fl. 2.300	fl. 2.300- fl. 3.000	fl. 3.000- fl. 4.000	fl. 4.000- fl. 6.000	fl. 6.000 en meer
Totaal indirecte belasting + landbouw-crisisheffingen (in procenten)	8.99	8.42	8.27	7.49	6.16	5.52	4.06
Totaal directe belastingen in pCt.	1.49	2.45	3.44	4.42	6.70	9.37	13.52
Totaal gezamenlijke belastingen in procenten.	10.48	10.87	11.71	11.91	12.86	14.89	17.58

Hieruit blijkt, dat tot een inkomen van 4000 gulden, de percentages van de totale belastingen tussen de 10½ en 12½ % schommelen, dus ook de lagere inkomens betalen ruim één tiende deel aan belastingen. Bij de hogere inkomens worden deze percentages wel hoger, maar in een betrekkelijk gering progressieve mate. Terwijl men het vaak doet voorkomen, alsof de hogere inkomens relatief bijna 10 maal zoveel belasting betalen, door slechts uit te gaan van de directe belastingen, blijkt het, dat door de invloed van de indirecte belastingen de totale belasting van de hogere inkomens (boven de 4000 gulden) in werkelijkheid veel minder progressief is. Nemen we de groepen tot 4000 gulden en boven 4000 gulden inkomens, dan betalen de laatsten gemiddeld slechts 1½ maal het percentage van de lagere inkomens aan be-

lastig. Het blijkt dus, dat de indirecte belastingen de progressie van de directe belastingen weer voor een zeer groot deel ongedaan maken! Het is ook tekenend, dat in de crisistijd, speciaal de indirecte belastingen weer verhoogd zijn geworden — als invoerrechten, accijnzen, crisislandbouwheffingen. Dat wil dus zeggen, dat de lasten van de crisis in sterkere mate worden geschoven op de kleinere inkomens. En wel in zo'n sterke mate, dat de typische crisis-belastingen, zoals de landbouw-crisisheffing, in veel sterkere mate op de lagere inkomens drukt, dan de andere indirecte belastingen. We verwijzen naar de beide bovenstaande staten, waaruit duidelijk valt af te lezen, dat de gewone indirecte belastingen twee maal, doch de crisisheffingen drie maal zo zwaar drukken op de kleinere inkomens!

We zullen thans de verdeling van de verschillende uitgaven weer geven in verband met de verdeling van de indirecte belasting over deze groepen. De genoemde statistische uitgave geeft hierover uitvoerige gegevens; we nemen echter slechts de cijfers over, die in de beeldstatistiek de groep van inkomens beneden 1400 gulden weergeven. Daarin worden onderscheiden de uitgaven voor zes groepen:

	Totale uitgaven	Daarvan aan indirecte belasting en crisisheffingen
voeding	fl. 492.—	fl. 70.—
huishuur	„ 170.—	„ 14.—
bewoning	„ 127.—	„ 3.—
klleding en schoeisel	„ 87.—	„ 3.—
diversen	„ 232.—	„ 9.—
directe belasting	„ 16.—	—
Totaal	fl. 1096.—	„ 99.—

Bij korte beschouwing valt hier reeds op:

- 1) de indirecte belastingdruk is *f* 99;
- 2) de directe belastingdruk is *f* 16.

Hieruit volgt, dat de indirecte belastingen in deze inkomensgroep ruim 6 maal zo hoog zijn, als de directe belastingen!

- 3) de indirecte belastingen zijn het hoogst bij de groep voor de voeding, niet alleen in totaal, maar ook verhoudingsgewijs.

We kunnen deze hoge druk van de indirecte belastingen op de voeding nog weer demonstreren aan de staat, die hierover in de genoemde statistische uitgave voorkomt:

Inkomensklasse	minder dan fl. 1.400	fl. 1.400- fl. 1.800	fl. 1.800- fl. 2.300	fl. 2.300- fl. 3.000	fl. 3.000- fl. 4.000	fl. 4.000- fl. 6.000	fl. 6.000 en meer
Totale heffing op voeding in procenten van inkomen	6.41	5.84	5.73	5.04	3.90	3.28	2.21

Relatief wordt dus de uitgave voor het voedsel in de lagere inkomensklassen bijna drie maal zo hoog belast, als in de hogere inkomensklassen. Zonder de cijfers verder precies te noemen, nemen we uit de statistische gegevens over, dat al naar de groepen 14–17 % van de totale uitgaven voor voedsel weggaan aan indirecte belastingen en crisisheffingen. De voedingsmiddelen zijn dus met $\frac{1}{7}$ tot $\frac{1}{6}$ van de kleinhandelsprijs belast!

Het is bovendien bij het onderzoek gebleken, dat de totale belastingdruk bij de grote gezinnen gemiddeld geringer is, dan die voor de kleine gezinnen. Behalve juist weer in de laagste inkomensklasse! Daar is de belastingpost voor grote gezinnen relatief groter. Het is duidelijk, waarom dat zo is. Bij de kleinere inkomens gaat een zeer groot deel van het inkomen weg aan voedsel (zie staat IV). Hoe groter de familie, hoe meer juist deze post zal stijgen. En deze post is (zie staat IV) relatief het zwaarste belast met de indirecte belasting en met de crisisheffingen. De statistiek geeft als cijfers, dat de grote gezinnen 1.6 tot 2.3 maal zoveel op hun uitgaven voor voeding in de belastingen en heffingen moeten bijdragen, als de kleine gezinnen van dezelfde inkomensgroep.¹⁾

Gezien deze verhoudingen van de directe en de indirecte belastingen is het dan ook geen wonder, dat de verschillende indirecte belastingen een veel grotere opbrengst geven, dan de directe belastingen. In 1937 waren de verhoudingen (volgens de „Jaarcijfers voor Nederland”) voor de Rijksbelastingen:

totaal opbrengst van de Rijksbelastingen	f 501.725.000
totaal opbrengst van de belasting	
naar de verteringen	„ 394.554.000
totaal van de rest der Rijksbelastingen	– 107.171.000

De opbrengst van de indirecte Rijksbelastingen is dus $3\frac{1}{2}$ maal zo groot, als de opbrengst van de directe Rijksbelastingen.

Nu drukken natuurlijk niet alle indirecte belastingen op de kleinere inkomens; er zijn enkele, die hoofdzakelijk op de grotere inkomens drukken, zoals de belasting op motorrijtuigen. Maar ook hieronder worden nog weer de bedrijfsauto's gevangen van vele kleine transport- en dergelijke bedrijven. De meeste indirecte belastingen, en zeker de landbouwcrisisheffingen, worden echter vrijwel ponsponds-gewijs naar het verbruik over de gehele bevolking verdeeld, zonder rekening te houden met de hoogte van het inkomen.

Het is dan ook geen wonder, dat bij de berekening van de totale belastingdruk per hoofd van de bevolking de lagere inkomensklassen

¹⁾ Hier ligt een mooi werk voor de Katholieke ministers en kamerleden! Indien zij werkelijk hun grote gezinnen willen helpen, behoeven ze slechts te helpen om de indirecte belastingen en heffingen te verminderen en de directe belastingen meer progressief te maken. De socialistische en communistische fracties zullen hen daarbij wel steunen!

veel minder verschillen van de hogere inkomensklassen, dan men vaak voorgeeft. Uit de staat IV volgt, dat de totale belastingsom per gezin met inkomen beneden 1400 gulden gelijk is aan 115 gulden. Indien we een gezin gemiddeld rekenen op 4 personen, ¹⁾ betekent dit per hoofd een belasting van ongeveer 29 gulden. De totale opbrengst van de belasting per hoofd van de gemiddelde bevolking van Nederland is ongeveer 92 gulden, of drie maal zo veel. Zelfs in de gezinnen met de kleinste inkomens betaalt men dus verhoudingsgewijs nog het derde deel van de gemiddelde belasting per hoofd, terwijl het inkomen een veel kleiner onderdeel van het gemiddelde is.

---

¹⁾ Als vergelijking dient, dat in deze inkomensklasse het gemiddelde aantal verbruikseenheden 3.36 is.

buitenlands overzicht

DE LEVENSRUIMTE DER BALKAN-VOLKEN

Mr. A. JACOBS

Op de inbraken in de levensruimten der volken van China, Abesinië, Spanje, Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije is thans de inbraak in de bescheiden Lebensraum der Albanezen gevolgd. De Balkan, eens de onrusthaard, later bijkans de vreedzaamste plek van Europa, is weer onrusthaard geworden. Laat ons dus de Balkan bekijken, d.w.z. de levensruimte van de volken, die er wonen, hun economie, hun politiek.

Eén opmerking ga vooraf. Het woord „levensruimte” wordt hier in een ietwat andere betekenis gebruikt dan het geval is, wanneer Hitler en zijn imitator Mussolini, benevens de Japanse generalen en admiralen, het over hun „Lebensraum” hebben. Wij moeten hier, om misverstand te vermijden, even een precies onderscheid maken. Als Hitler en Mussolini en die Japanners over hun „Lebensraum” spreken, dan bedoelen zij niet Duitsland, Italië en Japan, maar de ruimte, waarin andere volken leven, en die zij willen inpikken. Wij gebruiken hier echter het woord in zijn eenvoudige eerlijke betekenis: de levensruimte van een volk, is de ruimte, waarin dat volk leeft.

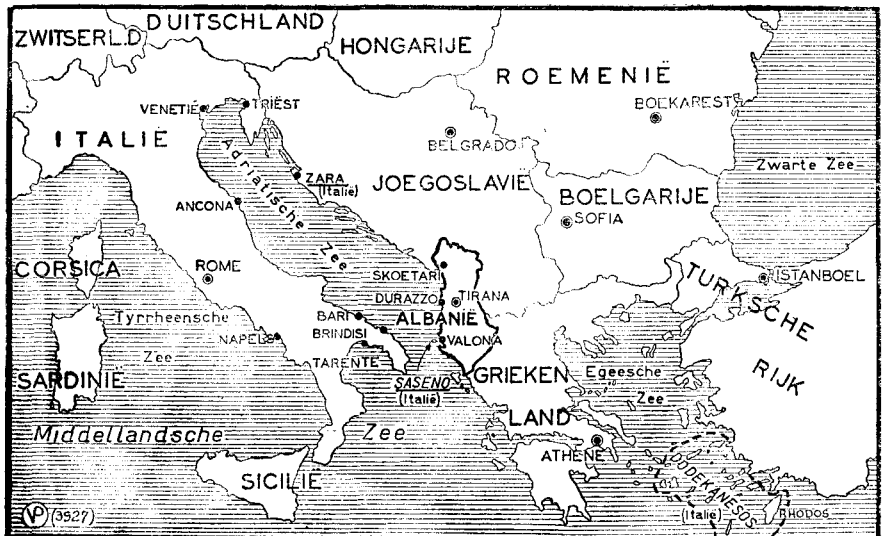
De levensruimte der Balkan-volken — en daartoe rekent men in politieke zin, al is daar aardrijkskundig gesproken wel wat op af te dingen: Roemenen, Joegoslaven, Bulgaren, Albanezen, Grieken en Turken — omvat het Balkanschiereiland, d.w.z. de Oostelijke van Europa's drie „uitlopers” naar de Middellandse Zee, benevens (politiek dan) een brok van Midden-Europa, plus het grootste, buiten Europa gelegen deel van Turkije, dat vroeger meestal met de naam Klein-Azië en tegenwoordig met de naam Anatolië wordt aangeduid.

DE BRUG NAAR AZIE.

Ook als men dat Aziatische gebied buiten beschouwing laat, is de Balkan, (die zijn naam aan een gebergte in Bulgarije ontleent) de grootste en volkrijkste van de drie „uitlopers”. Een klein tuitje statistiek: het Iberische schiereiland (Spanje en Portugal) is ruim 17 maal zo groot als Nederland en heeft ruim 31 miljoen inwoners (53 personen per K.M.²); het Apenijnsche schiereiland (Italië) is ruim 9 maal zo groot als Nederland en heeft 44 miljoen inwoners (142 per K.M.²); de Balkan (het belendende stukje Midden-Europa inbegrepen) is bijna 25 maal zo groot als ons land en heeft ruim 51 miljoen inwoners (62 per K.M.²). Er zij tussen twee haakjes op gewezen, dat al deze landen in bevolkingsdichtheid niet bij Nederland kunnen halen: bij ons zitten 256 burgers, boeren en buitenlui op elke vierkante Kilometer tezaamgedrongen, of wij het prettig vinden of niet.

Het is niet de bedoeling hier uitvoerig de historie van de Balkan te gaan vertellen. Laat ons er mee volstaan te zeggen, dat die historie er een is van veel strijd. Strijd van de Balkanvolken onderling. Strijd ook van de Balkanvolken tezamen tegen overheersing en tegen de pogingen, herhaaldelijk door grote mogendheden aangevend om den Balkan — brug naar Azië en Europa en belangrijke etappe op de grote handelswegen naar het Oosten — tot hun invloedssfeer te maken. Turkije, d.w.z. het oude Osmaanse Rijk, heeft dit geprobeerd bij zijn opmars naar het Westen; eeuwenlang onderdrukten Turkse Pasja's en bey's de kleine Slavische en mengvolken (Grieken, Romeinen, Albanezen), tot Turkije, door nederlagen gelouterd en wijs geworden, een gelijke onder gelijken werd en een vriend zonder verdere pretenties. Het tsaristische Rusland en de Oostenrijks-Hongaarse dubbel-monarchie hebben gekuipt en gevochten om de Balkan onder de duim te krijgen. Het tsaristische Rusland en de dubbelmonarchie zijn dood; zij hebben den Balkan slechts broksgewijs en af en toe kunnen beïnvloeden, en de geschiedenis heeft met hen afgerekend. De roofdieren, die thans, op dit ruige levenskrachtige deel van Europa azen, dragen andere namen.

Hoeveel succes kunnen Duitsland en Italië hebben, wanneer zij ingaan tegen de leuze, die sedert den wereldoorlog met steeds meer nadruk geklonken heeft, de leuze: De Balkan voor de Balkanvolken? Hoe groot is het gevaar, dat nieuwe inbraken in diezelfde levensruimte slagen, zoals de inbraak in Albanië slaagde? Laat ons, alvorens daaromtrent vermoedens en verlangens te uiten, eerst kortelings de economische en politieke toestand der betrokken landen afzonderlijk bezien.

R o e m e n i ë. Het (in Europa) grootste, volkrijkste en dichtstbevolkte Balkanland. Bijna negen maal zo groot als Nederland en met bijna 20 miljoen inwoners (67 per K.M.²). Een landbouwland (vier

van de vijf Roemenen werken in kleine bedrijfjes op de akker), met daarnaast als groot product de petroleum, benevens wat ertsen. De uitvoer — behalve olie vooral graan, hout, mais en vee — richt zich vooral op Duitsland, Engeland en Italië. De bevolking voor 75 % zuiver Roemeens, met daartussendoor levend, zonder dat steeds scherpe grenzen kunnen worden getrokken, vele Hongaren, Joden, Duitsers, Oekrainers, Russen, Bulgaren enz.

Binnenlandse politiek: een naar het fascisme zwemende dictatuur des konings, met een nationale eenheidspartij (andere mogen niet bestaan), maar niettemin mogelijkheden voor burgerlijke opposanten om hun stem te laten horen. Scherp optreden tegen het communisme (dat veel „geheimen” aanhang heeft, o.a. onder de studenten), maar eveneens scherp optreden tegen de Roemeense Hitler-agents, de IJzeren Garde. Zeer sterke persoonlijke factoren in de politiek, gepaard gaande met veel corruptie.

Buitenlandse politiek: vrees van de reaktionaire regering en haar aanhangers voor de invloed van de Sowjet-Unie, maar op het ogenblik een vrij redelijke verhouding; verzet tegen de grensherzieningswensen van Hongarije en Bulgarije, die door Duitsland en Italië worden aangemoedigd. Sterke economische druk van Duitsland, waaraan men moeilijk weerstand biedt, maar het niettemin probeert door heul te zoeken bij Engeland (het hof is sterk Engels-georiënteerd) en door de banden met Polen enerzijds, met de andere Balkan-staten anderzijds nauwer aan te halen.

Joegoslavië: Ruim zeven maal zo groot als Nederland, met 15.5 miljoen inwoners (62 per K.M.²). Ook alweer: een landbouwland, maar een bodem vol ertsen, steen- en bruinkool. Tot de grote uitvoerproducten behoort koper, maar de voornaamste zijn hout, vee en vlees (varkens), benevens fruit (de vermaarde pruimen). En waar gaat dat in hoofdzaak heen? Naar de belendende twee grote staten Duitsland en Italië.

De bevolking voor 86 % Joegoslavisch, d.w.z. Servisch, Kroatisch, Sloveens of Macedonisch, met Hongaren, Duitsers en Albanen aan de Noord- en Westranden.

Binnenlandse politiek: een half-fascisme, dat vaak concessies moet doen aan een democratisch, vrijheidlievend volkskarakter. Scherp optreden tegen het communisme, dat ook hier weer veel „geheimen” aanhang heeft, o.a. onder de studenten. Een parlementair stelsel zonder geheim kiesrecht en dat dus ten nadele van de democratische partijen werkt. Een tegenwicht hiertegen vormt evenwel het sterke oppositie-blok in Kroatië, waarmee terwijl dit geschreven wordt juist onderhandelingen worden gevoerd over een reorganisatie van de staat, waarbij de Kroaten autonomie zouden krijgen.

Buitenlandse politiek: Een zoetsappige, uit beduchtheid, doch niet uit liefde geboren houding tegenover de grote burens Duitsland en Italië. Onder het volk sterke sympathieën voor Frankrijk en de Sowjet-Unie. Aan het hof familie-voorkeur voor Engeland en een dodelijke haat tegen het bolsjewisme; Joegoslavië is het enige Balkanland, dat geen betrekkingen met Moskou onderhoudt. Alles bijeen: een koorddansend land, dat de ene hachelijke stap na de andere zet

en dat zijn betrekkelijke veiligheid alleen ontleent aan de concurrentie tussen Duitsland en Italië, die elkaar juist in die hoek raken en die elkander de hegemonie in Joegoslavië niet gunnen.

B u l g a r i j e : Driemaal zo groot als Nederland, met 6.4 miljoen inwoners (62 per K.M.²). Het verhaal wordt eentonig: een landbouwland met een beetje erts en kolen. Een land, dat de wereld graan, eieren en tabak te bieden heeft, plus één luxe-artikel, rozen-essence, die naar Frankrijk gaat voor de parfumpjes. De rest gaat goeddeels naar Duitsland, Engeland, Italië en Zwitserland.

Van de bevolking is 84 % Bulgaars en 11 % Turks; al met al een zeer stoer en wakker boerenras. Wij zijn hier in het land van Dimitrof. Binnenlandse politiek: een parlement met oppositie compleet, maar zonder dat er sprake is van een eerlijke democratie. Zwakke actie tegen het nationaal-socialisme, scherp optreden tegen het communisme, dat een buitengewoon sterken aanhang heeft (sedert 1918 al) onder de boeren.

Buitenlandse politiek: Twee stromingen; de ene wil met Duits-Italiaanse steun Griekenland en Roemenië te lijf om te heroveren wat in 1913 en 1919 verloren ging, en hoopt dan ook winst te behalen bij een nieuwe oorlog; de andere streeft naar een accord met de naburen en ziet alleen heil in een sterk blok der Balkanstaten, waarbij de rechten van alle nationaliteiten deugdelijk worden gewaarborgd. Het hof is vermaagschapt met het Italiaanse, hetgeen uiteraard niet zonder betekenis is.

T u r k i j e : Ruim 22 maal zo groot als Nederland, met 17 miljoen inwoners (22 per K.M.²); het Europese deel is bijna zo groot als ons land en heeft 1.4 miljoen inwoners (60 per K.M.², doordat in dit deel de wereldstad Istanboel ligt, het oude Constantinopel). Alweer: een landbouwstaat, met wat erts en steenkool en een begin van industrie, met Russische hulp ontstaan. Uitgevoerd worden: tabak, katoen, druiven, noten, vijgen; vooral naar Duitsland, Amerika en Italië.

De bevolking voor 87 % Turks; verder vooral veel Koerden, in het Oosten des lands.

Binnenlandse politiek: feitelijke dictatuur van één partij, de door Moestafa Kemal gestichte Volkspartij. Het bijzondere in deze dictatoriale partij is haar onloochenbare vooruitstrevendheid. Zij duldt daarbij echter geen enkele „concurrentie” naast zich.

Buitenlandse politiek: Sedert de Russische revolutie Turkije hielp, zichzelf te worden, een bijkans traditionele vriendschap met de Sowjet-Unie, die een tijd geleden wat leek in te zinken, maar het laatste jaar weer stevig bekrachtigd is. Vriendschap met Engeland en Griekenland, wantrouwen tegenover Italië, dat al herhaaldelijk een begeerig oog heeft geslagen op een brok Anatolië. Een soort arbiterpositie op de Balkan, waar Turkije de idee „de Balkan voor de Balkanvolken” poogt te bevorderen door bruggen te slaan tussen Bulgarije en zijn naburen.

G r i e k e n l a n d : Bijna vier maal zo groot als Nederland, met 7 miljoen inwoners (54 per K.M.²), voor 93 % Grieken; daarnevens vooral Turken en Macedoniërs. Niet zó overwegend boerenland als

de andere Balkanstaten. Sterk ontwikkelde scheepvaart, met vooral veel kleine vrachtboten in de wilde vaart; een flinke textiel-industrie met ook politiek goed geschoolde arbeiders; en wat mijnbouw. Maar de export is alweer agrarisch: tabak, graan en mais, krenten, vijgen, olijven en olijfolie. De afzetgebieden liggen door 's lands ligging en de aard der producten verder uiteen dan bij de andere Balkanstaten; het zijn vooral Engeland, Duitsland, de Ver. Staten, Roemenië en Argentinië.

Binnenlandse politiek: Evenals in Roemenië een naar fascisme riekende koninklijke dictatuur, met generaal Metaxas als de harde sterke man, die bijzonder ongenadig te keer gaat tegen al wat naar communisme zweemt. Telkens weer vrijheids-acties — allicht, bij een zo vrijheidlievend volk! — die tot dusver nog konden worden bedwongen.

Buitenlandse politiek: gebalanceer als in Joegoslavië, maar hier tussen Italië, dat men vreest, en Engeland, waarvan eventueel redding moet komen. Nauwe vriendschap met Turkije; ten bewijze, dat het begrip „erfvijand” nonsens kan zijn.

Over Albanië, dat thans een deel van het Italiaanse Rijk geworden is, slechts een enkel woord. Het land is bijna zo groot als Nederland en telt 1.1 miljoen inwoners, weinig cultureel-ontwikkeld, maar uitzonderlijk vrijheidlievend. Een boerenvolk, dat zich in een ruig bergland een karig bestaan scheidt, met landbouw en kleinvee-teelt. De binnenlandse politiek was er goeddeels een van stam-veten. Buitenlandse politiek: Koning Zog was een vazal van Italië en daarom niet bemind bij zijn onderdanen; maar hij was nog niet vazal genoeg en werd met behulp van een aantal landverraderlijke notabelen verdreven. Voor buitenlandse politiek zie verder (voorlopig) naar Rome.

SAMENVATTING.

Beschouwen wij nu de Balkan in zijn geheel, dan zien wij in al die landen, naast de onderlinge verschillen, ook veel gemeenschappelijks: het zijn in hoofdzaak agrarische landen, met een begin van mijnbouw en nijverheid; er zijn overal sterke democratische tendenzen, die echter, vaak met geweld, worden onderdrukt; er zijn tegenstellingen tussen de nationaliteiten, maar die kunnen — men heeft het aan Turken en Grieken gezien — met enig verstandig beleid wel worden overbrugd; er zijn nauwe handelsbetrekkingen met Duitsland en Italië, hetgeen door ligging en voortbrengselen van het Balkan-schiereiland geredelijk wordt verklaard; en er zijn, naast de sterke democratische elementen, ook vrijwel overal invloedrijke fascistische of half-fascistische groepen, die bereid zijn hun landen politiek en economisch te onderwerpen aan de staten van de as.

Tot dusver heeft het gevoel van saamhorigheid der Balkanvolken tegen de gevaren naar buiten de doorslag gegeven. Het is tot uiting gekomen in de Balkan-entente van 1934, aanvankelijk vooral gericht tegen de revisie-wensen van Bulgarije, maar meer en meer geworden tot een bolwerk tegen inmenging van de buitenwereld. De bereidheid van Griekenland en Roemenië (landen die onderscheiden-

lijk door Italië en Duitsland worden bedreigd) om steun-garanties te aanvaarden van Engeland en Frankrijk, een bereidheid die door de bevolkingen van die landen met meer geestdrift is begroet dan door hun regeringen aan de dag was gelegd, betekent een versterking van dat bolwerk. Een nog veel grotere versterking zou zijn: een regeling met Bulgarije, waardoor dat land ook in de Balkan-entente kan komen en niet langer door Berlijn en Rome als een lont kan worden gebruikt, die Oost-Europa in brand kan zetten.

Het allerbest voor de vrede zou het echter zijn, als de Balkan-volken weer de volle vrijheid bezaten om zich politiek te uiten. De half-fascistische dictaturen, die tegen landverraderlijke elementen niet of te tam optreden, zijn voor vrede en vrijheid gelijkelijk een gevaar. Men heeft dat in Albanië gezien. Als er in de andere Balkanlanden geen forse zwenking in democratische zin wordt volbracht, zal het gevaar blijven bestaan, dat zich ook elders iets dergelijks afspeelt. Het buitenland kan waarborgen aanbieden tegen rechtstreekse agressie. Maar alleen de volken zelf kunnen er voor zorgen, dat hun land niet van binnen uit, door fascisme en landverraad wordt veroverd. Wil de Balkan vrije levensruimte voor de Balkanvolken blijven, dan dienen die volken zelf democratische orde op hun zaken te stellen.

DISSONANT

JAAP VAN IJPEREN

Dromerig ligt de nette straat, de stille.
Er is wat bleke voorjaarszonneshijn,
Een hyacint bloeit in het raamkozijn,
De dichter neuriet zacht. Lente-idylle.

Maar dan. Een schaamle zwerver jaagt met schrille
Stem door de straat zijn weemoedsvol refrein,
De waarheid grijnst achter de schone schijn
En doet een snaar vol mededogen trillen.

Mevrouw tje leest, gesticht, wat in de Bijbel,
Mijnheer zit weggedoken in z'n krant
En moppert, nauw verstaanbaar: „Wat een heibel”.

Mevrouw kijkt over haar lorgnet, gegriefd,
En prevelt iets van „gore dissonant”,
Dan gaat zij verder en leest: „God is liefd'.”

APRIL 1939

HEINE, DE TIJDGENOOT

THEUN DE VRIES

III. Verscheurdheid en einde

1

De laatste tien jaren van Heine's leven behoren niet tot de moedigste en gelukkigste. Heine begreep heel goed, dat de jonge, opkomende generatie, waarvan Marx en Engels aan de spits stonden, en waaromheen zich een hele schaar van jonge politici en ook van literaire talenten schaarde (zoals een Freiligrath, een Georg Weerth, een Herwegh) het niet bij fulmineren en hekelen alleen zou laten; dat zij aan hun critiek ook de opbouwende daad wilden verbinden, dat zij streefden naar de tastbare en directe verwerkelijking van een nieuwe orde in de realiteit. —

En naast hen voelde Heine zich reeds vermoeid en oud, behorend tot een voorgaand geslacht, dat tussen de denkers en de daders schommelde en nooit tot een levenskeuze zou kunnen komen. — Dit, en het feit van de langzaam zich aankondigende ziekte, die Heine zou slopen, stemden hem na de eerste gloed en moed, die de kennismaking met het communisme in hem gewekt hadden, zwaarmoedig. Het dreef hem terug in zichzelf, het deed hem meer en meer elke verbinding met het socialisme ontlopen, en heil zoeken in vage godsdienstige bespiegelingen. Zó verloopt de periode van Heine's gevoelscommunisme in lusteloosheid en doelloosheid, omdat de dichter zichzelf niet had kunnen overwinnen en de zaak van het proletariaat tot de zijne durven maken.

Maar ook dit beduidt weer niet, dat Heine nu voorgoed met het communisme heeft afgedaan. De gedachte er aan blijft hem vervolgen en vervullen; en 10 jaar later, in zijn sterfjaar, als hij een voorrede schrijft bij de Franse vertaling van zijn in 1854 ontstane boek „Lutezia”, dat men als een voortzetting van de „Franse toestanden” kan beschouwen, horen wij de stem van een twijfelaar, die de waarheid heeft gezien en haar niet wilde en durfde verstaan, de stem van iemand, die tot zijn dood toe geslingerd wordt tussen twee gedachten. Dit fragment is te kenmerkend voor Heine's gehele houding tegenover het sociale vraagstuk, om het hier niet volledig te laten volgen:

„Slechts met afschuw en huivering denk ik aan de tijd, waarin deze sombere beeldenstormers tot de heerschappij zullen geraken; met hun eeltige knuisten zullen ze meedogenloos de marmere kunstwerken vernielen, die mij zo na aan het hart liggen; ze zullen al het fantastische en speelse in de kunst vernietigen, dat de dichter zozeer beminde; ze zullen mijn lauwerpriëel omhakken en er aardappelen poten; de lelie's, die niet sponnen en niet werkten en toch zo schitterend gekleed waren als koning Salomo in al zijn heerlijkheid, zullen ze uit de

bodem der maatschappij wegrukken, tenzij ze van plan zijn, het spinrokken ter hand te nemen; de rozen, de bruiden der nachtegalen, die geen arbeid kennen, zullen eenzelfde lot ondergaan; de nachtegalen, deze nutteloze zangers, ze zullen verjaagd worden, en ach! mijn „Boek der liederen” zal den kruideniers slechts te pas komen, om er zakjes van te plakken, waarin zij de koffie en de tabak zullen schudden voor de oude wijven der toekomst. Ach! ik zie dit alles eenmaal gebeuren, en ik word gegrepen door een onuitsprekelijke droefenis, als ik aan de ondergang denk, waarmee het zegevierende proletariaat mijn verzen bedreigt, die met heel deze oude romantische wereld ten onder zullen gaan. En toch, ik beken het vrijmoedig, oefent dit communisme, dat de vijand is van al mijn neigingen en belangen, een tovermacht op mijn ziel uit, waartegen ik me niet kan verzetten; twee stemmen verheffen zich in mijn binnenste te zijnen gunste, twee stemmen, die zich niet willen laten kalmeren en die in de grond van de zaak misschien verzoeken des duivels zijn — maar hoe dit dan ook mag zijn, ik word er door beheerst, en geen toverformule kan ze bedwingen. Want de eerste stem is de stem der logica. De duivel is een logisch denker, zegt Dante. Een verschrikkelijke sluit-redenering houdt mij omstrikt en als ik de stelling niet kan weerleggen, dat alle mensen het recht hebben, om te eten, dan moet ik mij ook aan de consequenties daarvan onderwerpen. Terwijl ik daaraan denk, loop ik het gevaar, mijn verstand te verliezen; ik verbeeld mij, alle duivels der waarheid triomfantelijk rondom mij te zien dansen, en ten slotte bemachtigt zich een grootse wanhoop van mijn hart; en ik schreeuw: Ze is reeds lang geoordeeld, gevonnist, deze oude samenleving. Haar geschiede volgens recht en wet! Moge ze verwoest worden, deze oude wereld, waar de onschuld krepeerde, de zelfzucht woekerde, waar de mens door de mens aan de honger werd prijsgegeven! Mogen zij van fundament tot dak verwoest worden, deze gepleisterde grafsteden, waarin de leugen en de ongerechtigheid woonden. En gezegend zij de kruidenier, die uit mijn verzen zakjes zal draaien, om er de koffie en de tabak in af te wegen voor de arme, oude wijven, die zich in de wereld van thans met haar onbillijkheden misschien dergelijke veraangenamingen moesten ontzeggen — vivat justitia, pereat mundus! ¹⁾

De tweede van de gebiedende stemmen, die mij beheksen, is nog machtiger en demonischer dan de eerste, want het is de stem van de haat, de haat, die ik koester jegens een partij, wier vreselijkste tegenstandster het communisme is en die om deze reden ons beider vijandin is. Is spreek nu van de partij van de zogenaamde vertegenwoordigers van de Duitse natie, van die verraderlijke patriotten, wier vaderlandsliefde slechts

¹⁾ De gerechtigheid leve, ook al moest de wereld ondergaan.

bestaat uit een stompzinnige afkeer van vreemdelingen en nabuurvolken, die met name elke dag hun gal over Frankrijk uitspuwen. Ja, dit overblijfsel of dit nakroost van de Teutonen van 1815, die hun oude pakje van hyperduitse paljassen slechts iets gemoderniseerd hebben en hun oren een beetje hebben laten bijknippen — mijn hele leven lang heb ik ze verafschuwd en bestreden, en thans, nu het zwaard aan de hand van den stervende ontglijdt, voel ik mij getroost door de overtuiging, dat het communisme, dat zij het eerst tegenover zich zullen vinden, hun de genadestoot zal toebrengen; niet door een knotslag, maar door een doodgewone trap zal de reus hen vernietigen als een reptiel. Dat zal zijn begin worden. Uit haat tegen de partijgangers van het nationalisme zou ik de communisten bijna kunnen liefhebben. Het zijn althans geen huichelaars, die het Christendom en de godsdienst slechts met de mond belijden; de communisten hebben weliswaar geen religie (niemand is volmaakt), de communisten zelf zijn atheïsten (hetgeen ongetwijfeld een grote zonde is), maar als hun voornaamste dogma belijden zij het meest absolute wereldburgerdom, een algemene liefde tot alle volken, een broederlijke gemeenschap van goederen tussen alle mensen, de vrije burgers van deze aardbol. Dit beginsel is ook eens gepredikt door het evangelie, maar in werkelijkheid zijn de communisten veel beter Christenen dan de zogenaamde Duitse patriotten, deze bekrompen voorvechters van een eenzijdig nationalisme!"

Thans, in het jaar 1939, zouden de communisten kunnen antwoorden: Wij danken U, dat ge ons hebt gezien, zoals wij er naar streven te zijn, Heinrich Heine. Gij hebt vele dingen doorzien en voorzien, die thans werkelijkheid worden; maar ge hebt één trek in het wezen van het communisme zeker geen recht laten wedervaren. Niet zij zijn het geweest, die Uw „marmeren schoonheden" hebben vernield en die uw „liliën en rozen" hebben uitgerukt. Integendeel . . . de communisten hebben deze schoonheden gerèd; en wat meer zegt, zij ook zijn het, die Uw verzen hebben beschermd tegen de door U gehate „verraderlijke patriotten", die er niet eens „koffiezakjes van wilden draaien," maar ze volkomen wensten te vernietigen.

2

In de jaren, waarin Heine's verbindingen met Marx losser worden en zichzelf overleven, gaan er door Europa nieuwe revolutionaire bewegingen, niet alleen van het proletariaat — waarvan de oprichting van de „Communistenbond" door Marx, Engels, Schapper, Wolff e.a. tot de belangrijkste feiten behoort, — maar ook van de radicale bourgeoisie, die in de landen der reactie eindelijk naar liberale hervormingen haakte. Het zijn deze burgerlijk-democratische revoluties en revolutie-pogingen, die voorshands het meeste bereiken; in Frankrijk stortte de monarchie ineen, in Wenen en Berlijn wist de bour-

geoisie een tijdelijke overmacht te verkrijgen, in Nederland kwamen de Liberalen met Thorbecke in de zadel en gaf de koning een grondwet. Kortom, het bewogen jaar 1848 gaf van begin tot einde aanleiding, om de vrienden van de vrijheid en de emancipatie der volkeren hoopvol te stemmen.

Heine was nauwelijks hoopvol meer. Zijn belangstelling voor het bevrijdingsprobleem der mensheid was ineengeschrumpeld. De onhoudbaarheid van het utopisch Saint-Simonisme en zijn angst voor het communisme stonden hem niet toe, geestdriftig te worden. Hij uit nog slechts een zwak beklag over de val van koning Louis Philippe in Frankrijk, van wien hij verwacht had, dat deze het „verlichte koningschap”, waarvan Heine gedroomd had als de beste middenweg, in practijk zou brengen. Verslagenheid en onverschilligheid beide maken zich van hem meester; en als hij nog ergens iets voor voelt, dan is het voor de „eenvoudige waarheden van het Christendom”. En ook die neiging tot het eenvoudige Christendom is weer tweeledig; eensdeels het gevolg van Heine's behoefte aan een steunpunt, dat niet schijnt te kunnen wankelen, aan de andere kant — wij lezen het in zijn hierboven aangehaalde beschouwing over het Christendom — als een gevolg van zijn verlangen, dat iedereen deel zal hebben aan de „suikererwt”, aan de aardse gerechtigheid. En diepzinnig worden voor hem de uitspraken van Jezus van Nazareth, die immers verklaarde, dat de „rijken van den arme nemen, ook wat hij niet heeft”.

Met de belangstelling in het sociale vervaagt ook Heine's inzicht in het politieke. De parlementen, die na 1848 in Duitsland in zwang komen, hoont hij als lichamen, die niets aan de oude stand van zaken kunnen veranderen; de scherpe, sarcastische Heine leeft in volle kracht op, als hij zijn bespotting van het Frankforter Parlement de wereld inslingert, om aan te tonen, dat de liberalen en democraten weliswaar een partij kunnen vormen, maar dat de conservatieve monarchistische nationalistten toch het heft in handen houden. In verschillende verzen hekelt hij deze nationalistten; het merkwaardige daarbij is, dat hij in hen juist datgene hekelt, wat van directe toepassing schijnt op de „rassenwaan”, de bloed- en bodemverheerlijking en het mystische geloof in de Duitse meerderwaardigheid, die het nazisme ten toonspreidt. Als een goed voorbeeld diene het vers „De ezels ter stembus”:

Eens krijgt men ook van de vrijheid genoeg,
En de republiek der dieren
Verlangde, dat één despoot alleen
Haar voortaan zou regeren.

De dieren kwamen naar soorten bijeen,
Stembriefjes werden geschreven;
Partijzucht woedde vreselijk,
Intrigues werden geweven.

Het comité der ezels werd
Geleid door Oud-Langoren;
Met een kokarde van zwart-goud-rood
Prijkten hun koppen van voren. 1)

Er was nog een kleine paardenpartij,
Maar die dorst zich niet laten horen;
Ze was te bang voor het gebalk
Der grimmige Oud-Langoren.

Maar toen één de paardencandidatuur
Ondersteunde, kwam een verbeter
Oud-Langoor luidkeels tussenbei:
„Dat moet men hoogverraad heten!

Dat is hoogverraad! Er stroomt in jou
Geen ezelsbloed verderrie!
Je bent geen ezel, ik vrees haast nog:
Jou wierp een Franse merrie.

Je stamt van een Zebra misschien, jouw vel
Is zo gestreept zebra-itisch;
En ook het neusgeluid van je stem
Klinkt taamlijk Egyptisch-Semitisch.

En al was je geen vreemd'ling, dan ben je toch maar
Een verstandsezel, arm aan gevoelen;
Je begrijpt niet de diepten der ezelnatuur,
Jou ontgaat haar mystieke bedoelen.

Maar ik verzink met mijn ganse ziel
In dat liefelijk gekwezel;
Ik ben een ezel, tot in mijn staart
Voelt elke haar zich ezel.

Ik ben geen Romaan, ik ben geen Slaaf,
Maar een ezel, bewust van zijn waarde,
Zoals mijn vaad'ren. Zij leefden zo braaf,
Zo zinrijk, vergroeid met hun aarde.

Frivole fratsen, gemeen en laag,
Werden door hen niet bedreven.
Ze sjouwden fris-vroom-vrolijk-vrij
Hun daag'lijkse last door het leven.

Die vaadren stierven niet! In 't graf
Ligt slechts wat hen tijdelijk kleepte,
Het sterfelijk hulsel. Uit hemelse sfeer
Zien ze zielsvergenoegd naar beneden.

1) Bespotting der monarchistische „Oud-Germanen“.

O ezels, verheerlijkt in 't glorialicht!
 Op u zo willen wij lijken
 En nooit van de wegen onzer plicht
 Ook maar één vingerbreed wijken.

O welk een zaligheid ezel te zijn!
 Natelg van zulke Langoren!
 Ik zou 't willen balken van ieder dak:
 Ik ben als ezel geboren!

De grote ezel, die mij heeft verwekt,
 Hij was van Duitsen bloede;
 Duits was de ezinnemelk
 Waarmee mij de moederborst voedde.

Ik ben een ezel, en ik wil trouw
 Zoals mijn vaadren, de ouden,
 Mij aan het dierbaar ezelsdom
 En de ezelzeden houden.

En als een goed ezel, raad ik U,
 Uw vorst moet van ezelsvel zijn;
 Wij stichten het grote Ezelrijk,
 Waar enkel de ezels in tel zijn.

Wij alle zijn ezels! I-A, I-A!
 Wij zijn geen paardenknechten.
 Weg met de rossinantes! Hoera
 Voor den koning der ezels, de echte!"

Zo sprak de patriot. In de zaal
 Juichten de ezels luidruchtig.
 Ze waren alle nationaal
 En hun hoeven trappelden duchtig.

Ze tooiden het hoofd van den redenaar
 Met een krans van eikengeblaarte.
 Hij dankte woordeloos en begon
 Van vreugde te kwispelstaarten.

Maar bij al de felheid en striemende hoon van zulke verzen vergeten wij één ding niet: dat Heine hier op zijn best is, en dat deze en dergelijke gedichten tot de uitzonderingen van zijn laatste levensjaren behoren. In zijn ruggemerg vrat de tering, in zijn hoofd spookte de teleurstelling; en wat er van zijn hand verscheen, werd meer en meer nu eens droevige, dan weer cynische klacht over de zinloosheid van het bestaan, wangeloof aan zijn eigen dichterlijke roeping, een algehele versombering naar lichaam en geest. Het zijn de jaren van de „Matrazen-gruft” — het „graf van het ziekbed” —, die

Heine doorlijdt en waarin hij stukje voor stukje de wereld en haar problemen loslaat, waarin hij afscheid neemt van het bestaan.

De illusie van een gelukkiger Duitsland uit hij af en toe nog vaag; het socialisme zegt hem niets meer; als in 1852 de neef van Napoleon, president Louis Bonaparte, zich meester maakt van de Franse troon, en het tweede Keizerrijk sticht, dan leeft er zelfs een zwakke voldoening in Heine op. Zijn bewondering voor de Bonaparte's misleidt hem hier volkomen, en hij ziet niet meer met de adelaarsblik van voorheen, dat in dit Tweede Franse Keizerrijk een der oorzaken wordt geschapen van de verscherpte Frans-Duitse tegenstelling, zoals deze in de oorlog van 1870-'71 uitbarstte.

Ziek en uitgeteerd, slechts bijgestaan door de trouwe Mathilde, die hij eens als een eenvoudig natuurkind tot zich had genomen, sterft hij jaar in jaar uit alle doden, die een ongeneeslijk-zieke maar sterven kan. Aangrijpend is dit gevecht om het leven, aangrijpend en huiveringwekkend bijna zijn zijn laatste dagen, waarin hij maar door blijft dichten, onder invloed van een meisje, dat door een vreemde liefde voor den dichter gedreven, zijn stervenshol weet te vinden, waarin hij dicht tot aan zijn verlossende dood:

„Gestorven is hier in mijn borst
 Naar 's werelds ijdelheid de dorst,
 En even dood haast rust daarin
 De haat jegens 't slechte, zelfs de zin
 Voor eigen en voor and'rer nood —
 En in mij leeft nog slechts de dood!
 't Gordijn gaat dicht, 't stuk is ten eind
 Terwijl een ieder geeuwend verdwijnt,
 Mijn brave Duitse toehoordersschaar,
 De lieden zijn niet dom voorwaar;
 Dat eet nog lekker voor de nacht
 En drinkt zijn glas, dat zingt en lacht —
 Hij had gelijk, de ed'le heros
 Die sprak in het boek van wijlen Homeros:
 De kleinste levende burgermeneer
 In een achterafnest, is nog meer
 Dan ik, de Pelide, aan daden zo groot, ¹⁾
 Maar nu een schim in het rijk van de dood.”

3

Zo stierf, in 1856, Heine, de tijdgenoot. Tijdgenoot ook in het negatieve, zo goed als in zijn on dubbelzinnige stellingname tegenover de machten, die nog onze cultuur en onze toekomst bedreigen. Tijdgenoot ook in zijn gebrek aan handelen bij een terzelfdertijd volkomen begrijpen; tijdgenoot in zijn intellectuele en artistieke afzondering van de grote beweging der massa naar de horizon van haar vrijmaking.

¹⁾ Pelide = bijnaam van den Grieksen held Achilles, die in Homerus' „Ilias” een beroemde dodenklacht slaakt.

Heine is geboren onder een ongelukkig gesternte; te vroeg voor socialistisch strijder, had hij in zichzelf reeds het individualisme en de gevoelsongebondenheid der romantiek als remmend ervaren. Geen enkele trek in zijn verwikkeld en rijk karakter heeft hij gans en al tot ontplooiing kunnen brengen; of beter: het is hem niet mogen gelukken, een gelukkige samenvatting van de waardevolste en begaafde trekken te vinden. En daarin is hij ook een tijdgenoot: het type van den bewusten, democratisch voelenden intellectueel, zoals we hem ook nu kennen, die niet de moed heeft, een levenskeuze te doen, wiens sympathieën en doorzicht hem naar de arbeiderklasse drijven en wiens gemakzucht hem weer terug doet krabbelen. Heine is een verbluffend „modern” mens, een der modernste van de gehele 19de eeuw, kenmerkend ook door de verscheurdheid, die er in hem heerst en die hem belemmert, om gans en al aan één zaak te behoren; maar evenzeer van een prachtig temperament en een scherpzinnig verstand, dat in staat is tot het uitspreken van diepe waarheden en het doorzien van zijn tijd en haar problemen en daarmee van veel, wat zich in de toekomst als beslissend op zou dringen. Wij wagen het er op te zeggen, dat Heine in dit opzicht niet bij Marx ten achter stond, zij het ook, dat de laatste zich verreweg boven Heine verhef in een geniale onbevooroordeeldheid, die nooit Heine's deel zou kunnen zijn geworden, omdat Heine ten slotte toch alles, wat hem in de wereld boeide of bezig hield, als een raskunstenaar op zichzelf betrok.

Zo zien we Heine, op de drempel van een nieuwe tijd, bewust van de stromingen, die uit het verleden komen en door het heden naar de toekomst gaan; door gevoel en aanleg een individualist, maar door zijn verstand en zijn waarheidsliefde getrokken naar de menigte, wier lot hij beklagde; beurtelings aangetrokken en afgestoten door het socialisme; maar zelfs bij zijn vlucht in de religie niet verlaten door de grootse grondtrek van zijn wisselend karakter: de honger naar gerechtigheid, die blééf, in welke onverwachte vormen de persoonlijkheid van dezen bijzonderen mens zich ook heeft gehuld.

VLAANDEREN

JOHAN DAISNE

De grootsteden hebben een seizoen vast gelaat,
een betonnen gelaat, met chroom gekroond, waar twaalf maanden
de zon op schijnt, die oostrood in de toekomst staat.
Zij overwonnen den grond, zij ankerden 't vaandel
reeds, rijpen kunnen de zielen in hun warme hand.
Daarrond liggen de kleine, de arme die volgen,
de dorpen, gehuchten, de vlekken in 't brake land,
in boomen en water, in graan en in wolken.
Zij bezitten zich zelf nog niet, zij zijn nog niet vast,
zij moeten met den mensch, nog den bodem maken.
Schoon is hun taak, maar 't is een hard, een veelvergengd gewas.
Hun gelaat is nog 't losse van de rijke en naakte
seizoenen, en daarin 't beeld, nog altijd herhaald,
van de slagen en schulden eener wreede historie.
De reiziger weet het, hij kent het lange verhaal
dat men hier nog, in de winternachten, kan hooren,
als de honden bevrozen, en 't water springt,
en weer, in den wind, de woedende Spaansche paarden huilen.
Is het een zwaard of een bijl die in de luiken wringt,
en wie rukte aan de deur, een slaaf die wil schuilen?
Des morgens, meewarig, heeft de sneeuw het wilde land
overdekt, dag van rust en van klokken die luiden.
Maar 's nachts vliegt een hut op de vlakte in brand,
de sneeuw is weg, en 't is weer de onbarmhartige buiten,
het bloote, grauwe, opengereten land, waarop,
in de schoorsteenen die walmen, kinders en vrouwen
kruipen, hongeren, sterven, om, de zweep op den kop,
steenen te maken en huizen voor anderen te bouwen.
De reiziger vlucht: wat een droefenis is dit land!
Maar in zijn hart blijft met vreemde liefde geteekend
het beeld van al die broeders, ginds geknoopt aan den band,
van die boeren, die harde, en die kinders, die weeke.
En hij keert in de lente . . . Is een wonder geschied?
't Veld staat vol goud en bloemen drijven op 't water,
meisjes, geelharige, zingen hun liedlied,
en de boeren studeeren, kunst droomt op hun gelaten.
Zoo groeien de kleinen naar den toekomstigen dag,
hard is hun taak, hun strijd tegen mensch en seizoenen,
maar hard is hun kop en oostrood wappert de vlag
op hun toren, vlag van de zon en vlag van bloemen!

HET NEDERLANDSE MUZIEKLEVEN (SLOT)

A. LEUVENS

Willem Pijper is vóór alles componist; het componistschap bepaalt zijn gehele wezen, en hij heeft dit steeds beschouwd als een roeping. Zijn enorme productiviteit, zowel op compositorisch gebied, alsook op paedagogisch en essayistisch terrein, moet gezien worden als een belijden van deze roeping. Kan het ons verwonderen dat in de huidige maatschappij, in Nederland bovendien, alleen deze roeping al voldoende is om de ene teleurstelling na de andere te beleven, om telkens weer zijn energie en streven te zien vastlopen in de gebruikelijke bekrompenheid, lauwheid, tegenwerking en warhoofderij? Pijper kan van teleurstellingen meespreken, meer dan de vele jongere componisten die van hem compositie-onderwijs kregen, want, hoe onbevredigend de situatie der moderne Nederlandse muziek nog steeds is, toch zijn er enkele verbeteringen te constateren, verbeteringen, die slechts verkregen werden door hardnekkige strijd. Pijper heeft in deze strijd een zeer belangrijk aandeel gehad, en daar hij in zijn vele artikelen en opstellen niets en niemand ontzag, indien het hem in het belang van de zaak nodig leek, diverse heilige en veilige huisjes te slopen, is hij niet bepaald een „lievelingskind” geworden van het publiek en sommige concertinstanties. Wij weten het: halfzachtheid troef, en tegen de soms striemende regen van het geweten en van de waarheid beschermt ons De Paraplu. Pijpers werk echter hebben zelfs zijn meest verwoede tegenwerkers, gelijk b.v. de Concertgebouw-gelovigen en hun heiligen Prof. Dr. Willem en Rudolf Mengelberg (de laatstgenoemde z.g. „artistiek leider” van het Concertgebouw) nooit kunnen negeren. Ja, Pijper geldt, ook bij velen die van zijn muziek niets begrijpen, als de officiële hedendaagse Nederlandse componist, en men handelt dan ook volkomen consequent: bij „feestelijke gelegenheden” haalt men eens een werk van hem te voorschijn, knelt het zo in het programma dat het geen indrukken achter kan laten en dus geen schade berokkent aan de burgerlijke gemoedsrust, en men heeft zijn tol aan de nationale zaak aldus weer op officiële wijze betaald!

Ook de vele kamermuziekwerken die Pijper schreef, worden door velen onzer uitvoerende kunstenaars en ensembles stelselmatig verwaarloosd. Van een algemene bekendheid buitenslands, een bekendheid die hij zeker verdiende, daar Pijper inderdaad een figuur van Europees formaat genoemd moet worden —, is dus nog steeds geen sprake. Natuurlijk is hij in vakkringen ook in het buitenland geen onbekende (Pijper heeft b.v. meermalen zitting in internationale muziekjury's), doch zijn muziek, zijn op sommige gebieden baanbrekend werk wordt door het internationale concertpubliek, dat wel Hindemith, Bartók of Stravinsky toejuicht, niet gekend.

Tegenover deze tamelijk treurige feiten, staan gelukkig andere, die

ook genoemd moeten worden. Het was alleen noodzakelijk bij dit in deze vorm typisch Nederlands verschijnsel van tegenwerking en onbegrip stil te staan. Dirigenten als Evert Cornelis (1884–1931), Eduard Flipse en tegenwoordig ook Willem van Otterloo waren en zijn pioniers voor de hedendaagse Nederlandse muziek, en dus ook voor Willem Pijper. Hetzelfde kan gezegd worden van zangeressen als Hans Gruys en Berthe Seroen, van pianisten als George van Renesse, Felix de Nobel, Piet Ketting, van een fluitist als J. H. Feltkamp, den hoboïst Jaap Stotijn, den cellist Marix Loevenssohn, van het hier gevestigde Nieuwe Hongaarse Strijkkwartet en vele andere kunstenaars. Zij allen deden en doen wat zij kunnen, en dat hun pioniers-arbeid maar al te vaak geremd wordt door de reeds genoemde belemmerende factoren der kapitalistische samenleving spreekt helaas vanzelf

Sem Dresden zegt in zijn reeds aangehaalde boekje: „Pijper is zeker omstuwd door de gehele cosmopolitische muziek van onze tijd en de vernieuwingen der Franse school, Stravinsky, misschien hier en daar Schönberg en, in zijn eerste werken ook Mahler, hebben op hem ingewerkt, maar men kan toch niet spreken van directe overeenkomst, vooral niet in zijn later werk.” Dit werd geschreven omstreeks 1923; Pijper had toen nog niet zijn volle rijpheid bereikt. Dresden heeft inderdaad juist gezien, zowel wat de invloeden als wat Pijpers ontwikkeling betreft. Want zijn muziek is zo volkomen eigen van klank en bouw geworden, dat zij tussen de muzieken van zijn tijdgenoten onmiddellijk herkenbaar is. Pijpers vakkennis is zeer groot. Hij beheerst vrijwel alle gebieden der muzikale compositie, en men vindt in de lijst van zijn werken dan ook naast alle mogelijke kamermuziek (trio's, strijkkwartetten, pianomuziek, liederen etc.) drie symphonieën, een piano- en een celloconcert, toneelmuziek, muziek bij Griekse treurspelen, a capella-koren, mannenkoren en een opera „Halewijn”. Een eigenaardigheid en ook een moeilijkheid bij het verstaan van zijn muziek, is de uiterste en natuurlijk volkomen bewust toegepaste beknoptheid ervan. Verschillende thema's ontwikkelen zich vaak gelijktijdig; de muzikale elementen zijn als het ware samen-geperst in een zo kort mogelijk tijdsbestek. Dit heeft wel eens een zekere krampachtigheid tengevolge, en vooral sommige vroegere werken, waarin de harmonie bovendien dikwijls zeer scherp en hard is, lijken daarom niet voorbestemd ooit gewaardeerd te worden dan door zeer enkelen. Evenals bij haast alle moderne componisten voor wie „moderniteit” en scherpheid in de samenklank wel zowat een zelfde zaak was, heeft zich echter ook bij Pijper een versoberings-proces afgespeeld: hij bereikt wanneer hij dat wenst samenklanken van de grootste welluidendheid, die toch zeer karakteristiek zijn. Bijzonder kenmerkend voor Pijper is de eigenschap, om in zeer kort bestek, soms in enkele maten, een enorme muzikale spanning teweeg te brengen, meestal natuurlijk gepaard gaande met een hevige climax. Vooral aan zijn orkestwerken (3e symphonie, die b.v. slechts ± een kwartier duurt!) is dit verschijnsel duidelijk te demonstrenen.

Er is nog een zijde van Pijpers persoonlijkheid, die men niet mag verwaarlozen, daar zij, gezien in historisch verband, van het grootste belang is. Wij doelen hier op zijn paedagogische werkzaamheid. Werd Sweelinck in zijn tijd wel „de organistenmaker” genoemd, naar aanleiding van het grote aantal organisten dat hij opleidde, voor Pijper zou de naam „de componistenmaker” alleszins gerechtvaardigd zijn. Het compositie-onderwijs is hem, zoals reeds gezegd werd, een onderdeel van zijn roeping, en hij volbrengt ook deze taak op zeer persoonlijke wijze, daarbij uitgaande van het feit, dat geen leerling gelijk is aan de andere, en het dus de taak van den leermeester is om ieder op de voor hem passende manier te behandelen. Pijpers grote kennis op het gebied der psychologie komt hem hier zeer te stade. Daar hij zelf, zoals Sem Dresden zegt „met bewustheid zijn weg gaat, zich niet vergaloppeert aan harmonische trucjes of excentriciteiten, maar in de nieuwe, men kan zeggen, nieuwste stijl, elk werk als een geheel behandelt, waarin alle elementen op hun plaats staan” — zo streeft hij er ook in zijn compositie-onderricht naar, om vóór alles op zakelijke wijze zijn leerlingen alle knepen van „het vak” bij te brengen, zonder dat het bovenzinnelijke er aan te pas komt. Niet omdat hij, gelijk zijn tegenstanders menen, zou ontkennen, dat de uiteindelijke kunst-waarde der muziek juist bepaald wordt door factoren die buiten de rede, buiten het verstandelijk kenbare liggen, maar integendeel, daar hij als componist maar al te goed weet, dat een scheppend kunstenaar in zijn voortdurenden strijd om zijn buiten-redelijke visioenen in klank, kleur of woord vast te leggen, een des te grotere harmonie bereikt, een des te gaver kunstwerk tot stand brengt, naarmate hij meer middelen tot zijn beschikking heeft.

Alvorens de namen te noemen van enige componisten der jongere generatie (allen na 1900 geboren) waarvan de vier belangrijkste, ook buiten Nederland reeds enigszins bekend, compositieleerlingen van Pijper waren —, moeten hier eerst enkele componisten van de oudere generatie worden vermeld. Daar het ons nodig leek iets langer uit te weiden over Pijper, moeten wij aangaande hen met enkele opmerkingen volstaan. Van de oudsten in leeftijd noemen wij slechts Willem Landré (geb. 1874), Jan Ingenhoven (geb. 1876) en Henri Zagwijn (geb. 1878). Landré stelde zich al vroeg open voor de nieuwere stromingen in de muziek, met name voor de moderne Fransen. Zijn werk klinkt steeds goed en maakt overal de indruk volkomen eerlijk te zijn. Verwantschap met Diepenbrock is aan te tonen, zonder dat Landré tot diens hoogte reikt. Ingenhoven was vooral van betekenis door zijn a capella-koren, waarin hij voor zijn tijd nieuwe principes heeft gevolgd. Zagwijn, autodidact, is een stille werker, die onder de baanbrekers altijd een zeker puriteins element vertegenwoordigde ¹⁾, maar zo ongemerkt in zijn muziek een natuurlijk klinkende moderniteit heeft bereikt. Matthijs Vermeulen (geb. 1888), eveneens autodidact, werd als componist nauwelijks bekend,

¹⁾ Zie het werkje van Henk Badings „De Hedendaagsche Nederlandsche Muziek” (Caeciliareeks No. 2. Uitg. Bigot & van Rossum).

des te meer als muziekcriticus. Daar hij, evenals Pijper, een zeer fel strijder was, en daarenboven grilliger, romantischer zo men wil, heeft ook hij zich bij velen gehaat gemaakt, en deze haat werd verhaald op den componist Vermeulen: men negeerde hem. Wanneer een componist die wat in zijn mars voert, in het verloop van acht jaren o.a. drie symphonieën schrijft, waarvan alleen de 1e één enkele maal gespeeld werd, dan is het niet te verwonderen, dat hij de moed tot verder werken verliest. Vermeulen heeft in 1921 Nederland verlaten als „martelaar van onze muziekt toestanden” (Paul Sanders); zijn werk is ons zo goed als onbekend. Marius Monnikendam (geb. 1896) was compositieerling van Sem Dresden en studeerde later in Parijs bij Vincent d'Indy. Hij heeft een voorkeur voor het grote orkest en het grote koor. Vooral Stravinsky's invloed heeft hij ondergaan. Hendrik Andriessen (geb. 1892) evenals Monnikendam katholiek, stond aanvankelijk zeer onder invloed van Diepenbrock, vooral in zijn religieuze muziek (missen), doch hij moet thans gerekend worden tot de moderne voorhoede. B. van den Sigtenhorst Meyer (geb. 1888), evenals Andriessen compositieerling van Zweers, is bekend als auteur van een uiterst ingetogen, vaak wat schrale muziek (vooral kamermuziek), die eerder bloedarm dan werkelijk sober is te noemen. Een veel groter talent had ongetwijfeld Alex Voormolen (geb. 1895), die een geboren componistennatuur te noemen is. Helaas echter heeft hij, zeer zeker voornamelijk door verkeerde leiding in zijn jonge jaren, te laat gemerkt, dat hij zijn talent niet voldoende in alle richtingen ontwikkeld had, en meer en meer maakt hij gebruik van een muzikale stijl die lang voorbij is, slechts in een nieuw gewaad gehuld. Toch staan op zijn naam enkele zeer geslaagde uitingen der vroeg-moderne Nederlandse muziek. Voormolen is een voortreffelijk instrumentator.

De vier belangrijkste componisten der jongere generatie die thans aan het Nederlandse muziekleven grote kleur verlenen (zonder dat hun muziek overigens overmatig veel wordt uitgevoerd!), zijn Piet Ketting (geb. 1905), Guillaume Landré (geb. 1905), Bertus van Lier (geb. 1906) en Henk Badings (geb. 1907). Zij allen waren dus leerlingen van Pijper; Badings is gedeeltelijk autodidact en werkte nog bij Sem Dresden. Hun muziek is onderling zeer verschillend en wijkt, nu deze componisten hun zelfstandigheid hebben verkregen, ook af van die hunner leermeesters. Zonder in technische details te treden is het ondoenlijk aan te tonen hoe en waar die verschillen tot uiting komen, doch in het algemeen kan men wel zeggen, dat Landré's muziek het makkelijkst „loopt”, die van Ketting en Van Lier stroever is van karakter, terwijl Badings de meest Duits-georiënteerde is. Wat Badings betreft: hij geniet de laatste tijd een vrij grote populariteit, hetgeen op het eerste gezicht verwonderlijk schijnt, daar hij zijn hoorders toch vaak letterlijk een harde noot te kraken geeft. Dit feit moet o.i. echter verklaard worden uit het sterk dramatische (hier en daar al te Duits-romantische) karakter van zijn muziek. Zijn productiviteit is groot, te groot. Badings componeert met een kennelijk gemak, maar niet al zijn werk verdient de lof die

hem plotseling van alle zijden wordt toegezwaaid. Snobisme spreekt in deze verering ongetwijfeld een woordje mee, en het is te hopen, dat deze zo begaafde componist zich daardoor niet zal laten beïnvloeden. De geest van zijn muziek is niet zo hedendaags als dat velen, afgaande op de samenklanken alleen, toeschijnt. Badings behaalde in 1931 „met lof” het ingenieursdiploma, en was gedurende enige jaren assistent aan de Technische Hogeschool te Delft; thans heeft hij echter een werkkring in de muziek. Ketting heeft het langst moeten vechten om zijn werk vrij te maken van Pijpers invloeden, en deze strijd had gedurende een bepaalde periode een ongekende rauwheid, hardheid in de samenklank ten gevolge. Het schijnt dat hij nu zijn eigen uitdrukkingswijze gevonden heeft: een muziek die weer welluidend zijn kan zonder iets in te boeten aan de strengheid van bouw. Als pianist is Ketting een belangrijke verschijning in de Nederlandse muziekwereld. Solistisch of in samenwerking met anderen (o.a. met Feltkamp en Stotijn) verricht hij op voorbeeldige wijze propagandistische arbeid voor onbekende oude en moderne, speciaal Nederlandse muziek, ook in het buitenland. De componist Guillaume Landré, zoon van den reeds genoemden Willem L., is meester in de rechten en leraar in de staatswetenschappen en het handelsrecht te Amsterdam. Zijn muziek is, in tegenstelling met die van Bertus van Lier niet wat men gemeenlijk „zwaar” noemt. In de vlugge delen dikwijls pittig en vlot, in de langzame delen onvervalst lyrisch, biedt zij den hoorder (indien deze tenminste niet „anti-modern” is) geen problemen. Bij van Lier is dit wel het geval, ondanks het feit, dat ook bij hem de klank gaandeweg minder hard wordt, het verloop der stemmen soepeler. Het is te horen, dat de muziek voor Van Lier niet slechts een spel is met klanken, maar dat zeer sterke innerlijke spanningen hem tot componeren nopen, spanningen waarvoor hij toch niet steeds een juiste muzikale uitdrukkingswijze vindt. Zijn oudere muziek wekt daardoor soms een indruk van zwaarte en verwardheid. Van Lier, die ook op muziek-journalistiek terrein werkzaam is, ontwikkelt zich den laatsten tijd meer en meer tot een dirigent van betekenis, die natuurlijk een grote belangstelling aan den dag legt voor de hedendaagse muziek. Hij is onder de jongere componisten een belangrijke figuur.

Ten slotte worden hier nog genoemd Willem van Otterloo (geb. 1907), leerling van Dresden, thans tweede dirigent van het U.S.O., Robert de Roos (geb. 1907), compositieleerling van Milhaud en Dresden, Karel Mengelberg (geb. 1902), leerling van Pijper, Johan Franco (geb. 1908) en Hans Henkemans (geb. 1913), beide leerlingen van Willem Pijper.

Wij willen dit vluchtige overzicht niet beëindigen zonder er met nadruk op te wijzen, dat in deze regelen een zeer belangrijk probleem met opzet niet werd uitgewerkt, n.l. het probleem in hoeverre de „moderniteit” van dezen of genen componist in de huidige samenleving, voor toekomstige tijden, waarin de muziek weer een maatschappelijke functie zal bezitten, nog historische geldigheid

heeft. Een onderzoek in deze gebieden leidt naar de vraag: in hoevere is deze of gene muziek „individualistisch”, en waaraan is dit individualisme te herkennen. Dit probleem is veel ingewikkelder dan men veelal meent, en kan o.i. niet uitsluitend langs sociologische weg benaderd worden. Want de zaak is niet zo simpel, dat men kan zeggen: die componist nam ten opzichte van dat en dat verschijnsel een individualistisch, of sterker, een burgerlijk standpunt in, en dus is zijn muziek individualistisch etc. Het zou wel heel makkelijk zijn indien dit zo ware, maar de werkelijkheid is nu eenmaal anders. Juist ten overstaan van de „erfenis van deze (burgerlijke) tijd” voor toekomstige tijden, is het noodzakelijk een dergelijk onderzoek nauwkeurig, althans zo nauwkeurig mogelijk, te verrichten. Dit is een onderwerp op zich zelf, dat hier niet aan de orde gesteld kan worden.

natuurwetenschappelijke varia

DE GESCHIEDENIS VAN DE AARDE (I)

De belangrijkste wetenschappelijke ontdekkingen van de negentiende en twintigste eeuw hebben als onbetwistbaar feit aan het licht gebracht, dat de natuur een geschiedenis heeft. De gehele natuur verandert voortdurend uit innerlijke oorzaken, dat wil zeggen uit zichzelf. Zij heeft reeds een lange geschiedenis achter zich en zij ontwikkelt zich steeds verder.

Engels heeft in zijn „Anti-Dühring” gewezen op de bijzondere betekenis van de nieuwe wetenschappelijke ontdekkingen voor het moderne, dialectische materialisme.

„In tegenstelling met de heersende idee aangaande de natuur als een in enge cirkels zich bewegend, zichzelf gelijkblijvend geheel met eeuwige hemellichamen, zoals Newton dit leerde, en met onveranderlijke soorten van levende wezens, zoals Linnaeus dit dacht, vat hij (de moderne materialist) de laatste resultaten van de wetenschap samen, volgens welke ook de natuur haar geschiedenis in de tijd heeft.”

De moderne wetenschap weet inderdaad niets meer van „eeuwige hemellichamen”. Zij spreekt veeleer van een geschiedenis van miljoenen spiraalnevels in het heelal, waarvan ons Melkwegstelsel er één is. In iedere spiraalnevel ontstaan miljarden van sterren; onze zon is slechts één van de ontelbaar vele sterren van het Melkwegstelsel. En ook die sterren hebben hun geschiedenis; zij ontwikkelen zich, zij veranderen. Er ontstaan onafzienbaar vele zonnestelsels als het onze, ieder met een aantal planeten, die om een zon heen draaien. En die planeten kunnen — zoals onze aarde — een of meerdere manen hebben, die weer om hen heen cirkelen. Ook die planetenstelsels hebben hun geschiedenis, maken een ontwikkeling door, die wij hier verder buiten beschouwing laten.

Wij zullen ons hier slechts bezig houden met de geschiedenis van een enkel van die onafzienbaar vele hemellichamen: onze aarde.

Niet alleen Engels, ook Marx interesseerde zich voor de wetenschappelijke ontdekkingen van zijn tijd, die een zo duidelijke bevestiging leverden voor de juistheid van zijn wereldbeschouwing. Zo lezen wij in zijn aantekeningen van het jaar 1844:

„De (voorstelling van een) schepping van de aarde heeft een geweldige klap gekregen door de geognosie, d.w.z. de wetenschap, die de vorming der aarde, de wording der aarde, als een proces, een zelfvoortbrenging beschrijft.” (Oekonomisch-philosophische Manuscripte).

De geognosie, of — zoals wij haar thans noemen — de geologie,

stond toen pas in haar kinderschoenen. In de laatste 100 jaar is zij echter enorm vooruitgegaan, zozeer zelfs, dat de wetenschap nu al in staat blijkt te zijn, een betrekkelijk samenhangend beeld van de gedaanteveranderingen der aarde te geven.

Onze aarde moet volgens verschillende berekeningen ongeveer twee milliard jaren geleden als zelfstandige planeet zijn ontstaan. Zij was toen een gloeiende, in hoofdzaak vloeibare bal, die zich langzamerhand begon af te koelen: een soort reusachtige druppel van gloeiende, gesmolten stof.

In deze massa hadden echter de lichtere delen de neiging, op de zwaardere te gaan drijven, zoals in een glas, waarin water en olie vermengd zijn, de olie tenslotte op het water gaat drijven. Daardoor komt het, dat het inwendige der aarde bijzonder rijk is aan zware stoffen, terwijl de buitenste omhulsels vooral lichtere stoffen bevatten. Vergelijken wij de aarde met een vrucht, b.v. een kokosnoot. De kokosmelk binnenin komt dan overeen met de aardkern. Deze bestaat in hoofdzaak uit zware nikkel-ijzerlegeringen, met weinig koolstof, zoals zij in de metaalbedrijven ook wel voor bepaalde gietstukken worden gebruikt.

Daaromheen komt het „vruchtvlies”, een dikke laag van middelzware gesteenten, die het onderste gedeelte van de zogenaamde steenschaal vormt.

Nu volgt bij onze kokosnoot de bruine, houten schaal, maar deze is bij de aarde niet volledig aanwezig. Hij zou overeenkomen met de continenten, de grote lappen vasteland, die op iedere landkaart of aardbol getekend zijn, en die uit lichter gesteente bestaan. Deze continenten vormen het bovenste gedeelte van de steenschaal.

Tussen de continenten, d.w.z. op de bodem der grote oceanen, komt dus het middelzware gesteente bijna of geheel bloot te liggen. De oppervlakte van deze tweedelige steenschaal is grotendeels bedekt met water (kijk maar op de kaart), dat echter gedeeltelijk in de oppervlakkige lagen van de steenschaal doordringt, gedeeltelijk gesteenten oplost als minerale zouten, waarvan vooral de zee grote hoeveelheden bevat; vandaar de akelige smaak van het zee-water. Er kan daarom tussen de steenschaal en het water geen al te scherpe scheiding worden getrokken.

Om de bruine, houten schaal heen, die wij zoeven met de continenten vergeleken hebben, heeft echter aan onze kokosnoot nog een dikke laag van door elkaar gevlochten vezels gezeten, die overging in een gladde, buitenste schil. Deze laag is er afgehaald voordat hij in de winkel kwam. Hij komt zowat overeen met de gasvormige atmosfeer, die de gehele aarde omgeeft en die men in de meeste geologieboeken ook min of meer in gedachten van de aarde pleegt los te maken, met andere woorden: grotendeels buiten beschouwing laat. Wij zullen dat hier niet doen.

Deze atmosfeer bestaat zelf weer uit verschillende, in elkaar overgaande lagen, van gassen; de onderste is de luchtlaag, waarin wij ademen; daarboven volgen nog verschillende andere; hoe verder men zich van het aardoppervlak naar buiten toe verwijderd, hoe

lichter de gassen worden, waaruit deze lagen gevormd zijn. De gasvormige lucht en het vloeibare water zijn mede door hun bijzondere toestand de meest bewegelijke delen der aarde. Maar ook binnen in de steenschaal vinden belangrijke veranderingen plaats. Al deze veranderingen tezamen bepalen tenslotte de gedaanteverwisseling van onze aarde, en deze zelf bepalen weer in belangrijke mate de veranderingen van het planten- en dierenrijk mee.

De afkoeling der buitenste lagen van de aarde verliep iets sneller dan die van de kern, zoals men van een bord hete pap ook het eerst van de rand kan eten, terwijl het midden nog langer warm blijft. De aard-kern is nu nog steeds gloeiend, de steenschaal, waar wij op leven, is al veel verder afgekoeld.

Men heeft zich pas een enigszins nauwkeuriger voorstelling kunnen maken van de inwendige bouw der aarde door de studie van zogenaamde meteorieten, dat zijn brokstukjes van hemellichamen, vermoedelijk zelfs van uiteengespatte planeten, die bij gelegenheid uit de hemel op aarde komen neervallen.

Daarnaast was de studie van de voortplanting der aardbevingsgolven van belang. Steekt men een stok in het water, dan lijkt hij aan de oppervlakte van het water geknikt. Dat is echter een gezichtsbedrog, dat ontstaat, doordat de lichtstralen, de lichtgolven, zelf van richting veranderen, wanneer zij van het water in de lucht komen. Net zo planten zich ook de aardbevingsgolven niet recht door de aarde voort; zij veranderen van richting, wanneer zij uit de ene laag in de andere komen. Door te berekenen op welke diepte die golven plotseling van richting veranderen, kan men zich een beeld vormen van de gelaagdheid der aarde.

In het binnenste gedeelte van de zware kern planten zich die golven niet voort. Men heeft hieruit kunnen opmaken, dat dit allerheetste gedeelte van de aarde volkomen vloeibaar is; de lagen, waardoor deze massa omgeven wordt, zijn minder heet; door de druk der weer op hen rustende lagen zijn zij tot een glasachtige massa samengeperst. Slechts de oppervlakkige lagen van de steenschaal zijn door de afkoeling gekristalliseerd.

De hierboven beschreven algemene ontwikkeling der aarde schiep tevens de belangrijkste ontstaansvoorwaarden voor de eerste levende wezens, die zijn: een geschikte chemische samenstelling van de buitenste omhulsels en een bepaalde graad van afkoeling der aarde. De neiging van de lichtere delen der aardkorst om op de zwaardere te gaan drijven, besliste over de chemische samenstelling van de buitenste omhulsels der aarde. Belangrijk is nu, dat in de zo ontstane steenschaal, het water en de atmosfeer, de levende wezens alle stoffen konden vinden, die voor de opbouw van hun lichaam noodzakelijk waren, zodat zij konden ademen en zich voeden. Zonder dat zou er geen leven op aarde denkbaar zijn geweest.

De afkoelingsgraad, anders gezegd de temperatuur der aarde is

de tweede belangrijke ontstaans- en ontwikkelingsvoorwaarde voor de verschillende soorten van levende wezens op aarde, omdat van de temperatuur afhangt, welke stoffen vast, welke vloeibaar of gasvormig zijn. Men behoeft zich slechts in te denken, hoe het zou zijn, als de aarde nog zo warm was, dat er geen vloeibaar water, doch alleen waterdamp op haar te vinden zou zijn, of wanneer zij reeds zo koud zou zijn, dat het water er alleen als ijs, de lucht er alleen in vloeibare toestand zou voorkomen, om in te zien, hoezeer de bestaanvoorwaarden van de levende wezens door de temperatuur worden bepaald.

Daarnaast zijn natuurlijk ook andere verschijnselen belangrijk, maar toch niet van zo'n doorslaggevende betekenis als deze twee eerstgenoemde levensvoorwaarden. Zo is b.v. de bestraling van de aarde door de zon van grote betekenis, en misschien ook het feit, dat de aarde blootstaat aan stralen van andere, onbekende oorsprong, die haar door het heelal bereiken. Het is namelijk mogelijk, dat ook deze stralen van invloed zijn op de levende natuur, maar zekere resultaten heeft men hier nog niet.

In een volgend artikel zullen wij de belangrijkste veranderingen binnen de steenschaal en het ontstaan van gebergten eens nader beschouwen.

LEUGEN

MAX VAN AMSTEL

Ze leerden elkaar kennen op een feestavondje. Klaas en Nel. Ze dansten met elkaar. Telkens weer. Ze keken elkaar in de ogen. Klaas vond haar een fijne meid. Nel vond hem een leuken knul.

Hij bracht haar naar huis en ze praatten onderweg over allerlei dingen waarover ze eigenlijk allebei niet wilden praten. Bij de deur van haar huis vroeg Klaas aarzelend of ze de volgende avond een bioskopie met hem wilde maken.

Ze zei ja.

En de volgende avond liepen ze samen naar de bioskoop en Klaas wist met zijn armen geen raad. Zij had daar geen last van, omdat ze een tasje droeg.

Vreemd zaten ze naast elkaar in de donkere zaal. Maar allebei met de heimelijke hoop op toenadering.

En bij het afscheid nemen zoende hij haar. En zij zoende hem terug. Met een vreemd, licht gevoel door haar hele lijf ging Nel naar bed. Ze woelde om en om en de slaap wilde niet komen.

Ze was gek geworden op dien jongen. Gek op zijn blonde haren, op zijn blauwe ogen, op zijn breed, grof gezicht, op zijn grote handen, op zijn linkse manier van doen.

Toen, op een avond haar vraag:

— Werk je? —

Aarzelend. Bang voor het antwoord.

Niet omdat ze minder van hem zou houden als hij neen zou zeggen. Niet, omdat zij hem dan zou moeten laten lopen, met het oog op haar toekomst. Daar dacht ze immers niet aan. Ze hield van hem en ook als hij werkloos was zou ze hem trouw blijven.

Maar ze was bang voor het antwoord, om het verstrakken van zijn gezicht, de rimpels in zijn voorhoofd, de zenuwachtig samenknijpende handen, het afwenden van de ogen, de verbeterde trek om de lippen. Zij was bang voor de hardheid van het „nee”.

Wat mal toch, dat je een jongen van twintig jaar moet vragen of hij werkte en dat je van te voren al bijna zeker wist dat het antwoord ontkennend zou luiden.

Maar Klaas zei:

— Ja. Dat is te zeggen . . . ikke . . . ik leer voor bouwkundige. Een kneepje in zijn arm.

— Fijn jongen. —

Maar het antwoord had haar als een leugen in de oren geklonken. De klank van zijn stem was zo vreemd geweest. Had-ie nou tóch gelogen? Durfde hij haar niet zeggen, dat hij werkloos was? Bang om haar te verliezen?

Malle jongen.

Enfin, er maar niet meer over praten. Stil op zijn beloop laten.

Nel had een vrije middag. Ze liep wat te wandelen, winkels te kijken. Blij, vrolijk, mantel open in de vroege voorjaarswarmte.

Ze hoorde de vogels rumoerig kwetterend zich verheugen in het aarzelend ontwaken van de natuur.

De rozenstruikjes in de tuintjes voor de huizen hadden gezwollen knopjes aan de twijgen. Er bloeiden hier en daar al wat hyacinten en crocusjes. En Nel dacht er aan hoe fijn het toch was te leven.

Ze moest even wachten voor de spoorbomen.

Dat was ook gauw afgelopen. Er werd een viaduct gebouwd.

Geïnteresseerd keek Nel naar het bouwwerk.

Arbeid.

Dat vond ze een prachtig gezicht.

Arbeid.

Dat gaf je een gevoel van welvaart, van leven, van koopkracht. Klinkende rijksdaalders op Zaterdag, brood in de kast, bloemen op tafel, zon in de kamer, kinderen. Geluk.

Overal waren de machtige geraamten van de ijzeren betonwapening. Rechtopstaand ijzer.

Staaft naast staaft.

Staven dwars.

Vlechtwerk.

Kracht.

Als je naderhand onder dit viaduct liep en de treinen daverden met donderend geraas over je heen, dan wist je dat je veilig was, omdat je had gezien hoe het viaduct was gebouwd, omdat je de kracht van het binnenwerk had gezien.

Hier en daar was de bekisting.

Daar boven de draaiende betonmolen, grint, zand, cement, water mengend tot een dunne, brijachtige massa, die straks, gedroogd, machtige ondoordringbare muren en pijlers vormde. Beton.

Door een lange, ijzeren goot liep de brij naar beneden.

Onderaan stonden een paar arbeiders, hielpen met hun lange schoppen het beton binnen de bekisting.

Stevige figuren, die . . . .

Nel kreeg een schok. Daar . . . . neen, ze vergiste zich niet . . . . die ene, die met zijn rug naar haar toestond, dat was-em. Daar stond Klaas. Beslist, hij was-et!

Nou moest ze er ongemerkt voorbij. Langs die schutting, dat-ie der niet zag . . . . nog effe . . . . zo . . . . zo, nou was ze uit het gezicht.

Klaas.

Ze stond even stil, veegde met haar hand een lok weg.

Klaas.

Had-ie nou tòch tegen haar gelogen?

Hij leerde voor bouwkundige!

Neen, niet onaardig verzonnen. Eigenlijk tòch weer géén leugen!

Was een bekwaam betonwerker soms géén bouwkundige?

Ja, maar het was tòch een leugen geweest.

Moest ze eigenlijk kwaad op hem zijn? Maar waarom had ze nou zo'n blij gevoel, diep in haar? Waarom kon ze nou wel hardop gaan lopen lachen of zingen?

Ze leek wel mal!

Gekke Klaas. Schaamde zich voor zijn beroep.
Maar wat moest ze nou doen? Wat moest ze nou zeggen, vanavond?

Toen Klaas haar die avond kwam halen, was ze zichzelf weer geheel meester.

Van opzij keek ze eens naar hem. Zijn goeie kop. Z'n schone boord, z'n onhandig gestrikte das. Had zich netjes gemaakt voor haar. Op haar handschoen rustte zijn grote hand, zijn breje vingers. Beschermend. Zijn nagels waren kort. afgesleten. Maar schoon, zorgvuldig uitgehaald met een mes.

De hand was rood. Het bloed scheen er door. Schoongeboend. Mis-schien met een panspons.

Voor háár.

Ze drukte die hand even. Dat kon ze niet laten. En hij drukte terug. Toen, zo langs haar neus weg:

— Wat denk je, kunnen we gauw onder je viaduct doorlopen? — Ze voelde de schrik in zijn arm schokken. En inwendig genoot ze ervan. Wacht maar jongetje!

— 't Viaduct . . . wat bedoel je? — hakkelde hij.

Ze keek even naar hem op en zag zijn hoogrode kleur.

— Schept dat beton nogal makkelijk? Ik zag je staan vanmiddag, ging ze gewoon door.

— Jéses Nel, wat is dat nou beroerd . . . ik moet . . .

— Je moet, je moet een flink pak voor je broek hebben, — voer ze uit.

— Meneer de bouwkundige! Moet jij je schamen voor je werk-handen? Moet jij je er voor schamen, dat je je brood kunt verdienen? Je moet er eens aan denken, dat er duizenden en nog eens duizenden zijn, die dolblij zouden zijn als zij hun vrouw of meisje het beton tussen hun nagels konden tonen! En jij wilde dat verbergen. Jij vond het beter als ik dacht dat je leerde voor bouwkundige. Een domme kwajongen ben je! —

— Ja maar Nel, lieverd, ik hou zo razend veel van je. Ik was zo bang dat je me misschien niet zou moeten als je wist, dat ik maar een gewoon betonwerker was. Jij bent zoo'n dametje. —

— Bah, wat een lafaard ben je. Als je een kerel was, dan zou je tegen een meisje, dat haar neus voor je ophaalt omdat je je brood met allebei je handen kan verdienen, zeggen: stik hartje, voor jou een betere! Ja, dat is misschien niet netjes gezegd voor een „dame-tje“, maar toch is het de waarheid. Denk je dat het een goed huwelijik zou worden met een meisje, dat eindelijk, met veel mooipraterij van jou genoeg zou nemen met je minderwaardig vak? God-be-waar-me, minderwaardig! Ik stond daar juist vanmiddag bij het werk aan te denken. Als straks de treinen over je prachtige viaduct zullen daveren, dan kan jij je op je borst slaan en zeggen: dat is mijn werk! En daar zou meneer zich voor schamen!

Laat het schamen nou maar over aan de mensen die geld opstrijken en er niet voor werken! Laat die mensen zich schamen, die anderen het werken beletten! —

- God, ben jij er zó een? —
 Bewonderend en blij vroeg Klaas het.
 — Ja, ik ben er zó een. En jij moet geen ander meisje willen hebben dan „zó een”. —
 — Maar ik wilde jou niet verliezen Nell! —
 Nel keek hem aan. Hij was beteuterd door haar heftigheid. Ze glimlachte en ging op haar tenen staan om hem op zijn mond te zoenen.
 — Afgelopen, zei ze toen, — jij hebt je standje te pakken. We praten er niet meer over. Jongen, Klaas, nou gaan we samen het leven door. Als bouwers! —
 — Als bouwers? —
 — Ja, als bouwers aan de wereld waarin de mensen trots zullen zijn op werkhanden! —

HET INDONESISCHE VOLKSLIED

In het October-nummer 1938 van ons tijdschrift is het Indonesische volkslied „Indonesia Raja” opgenomen, met een Nederlandse vertaling. Uit Indonesië wordt ons thans gewezen op de onjuistheid van de toen gemaakte opmerking, dat de auteur van dit lied onbekend zou zijn.

Aan een desbetreffend schrijven van den heer M. Sapija te Soerabaja ontleen we de volgende mededelingen hieromtrent.

„Juist omdat ik mij bewust ben, dat de redactie van „Politiek en Cultuur” indirect of direct een poging heeft aangewend om een zekere rechtvaardigheid tegenover mijn volk (d.i. het Indonesische volk) te betrachten, heb ik het gewaagd, om met mijn schrijven voor den dag te komen.

De naam van den auteur van „Indonesia Raja” is: Wage Rudolf Soepratman. Hij was een Indonesische nationalist, tevens auteur en journalist.

Zijn vader, afkomstig van Rewoeloe (Djokjakarta) heet Mas Ngabei Djoemoeno Kartodihardjo. Deze is nu nog in leven evenals diens vrouw Uganten Senen. De vader heeft in latere dagen de militaire rang van sergeant bereikt en is thans gepensioneerd.

In 1910 werd W. R. Soepratman toegelaten tot de Boedi-Oetomo-school te Meester Cornelis. Hij werd zo in zijn jeugd doordrongen van de opvoedingsidealen van Boedi Oetomo. Toen zijn ouders overgeplaatst werden naar Bandoeng, ging hij de B. O.-school te Bandoeng bezoeken. Dit gebeurde in 1912.

In 1914 volgde hij zijn zwager naar Makasser. Deze zwager was detachementscommandant van de gewapende politie. Hier in Makas-

INDONESISCHE VOLKSLIED

ser volgde hij de lessen van de Nederlandse avondcursus en in 1917 werd hij aangenomen als leerling van de normaalschool. In 1920 volgde zijn benoeming tot onderwijzer aan een 2de gouvernements-inlandse school. In 1922 nam hij deel aan een klein-ambtenaar-examen en slaagde. In 1923 legde hij het onderwijzersbaantje neer en werkte vervolgens op het kantoor van een Nederlandse advocaat. Vanaf dien tijd voelde Soepratman zich aangetrokken tot de journalistiek. Zo werd hij in 1924, toen hij weer naar Bandoeng verhuisde, medewerker aan de „Kaoem Moeda” („Jonge Generatie”) waaraan een zijner vrienden verbonden was. In 1925 richtte hij met den heer Parada Harahap het persbureau „Alpena” in Batavia op. In 1926 gaf hij een boek uit; getiteld: „Perawan Desa” („De Maagd van het dorp”. Dit boek verwekte veel sensatie en de politie achtte het nodig, verdere verspreiding te verhinderen. In hetzelfde jaar trad hij als medewerker op aan het Chinees-Maleise blad „Sin-Po” te Batavia. Ten slotte dichtte hij in 1927 het beroemde lied, nu vooral bekend onder de naam „Kepandoean Bangsa Indonesia” (K.B. I.) en eindelijk in 1928 slaagde hij in het samenstellen van het Volkslied van Indonesië, dat tot nu toe „Indonesia Raja” wordt genoemd. Dit lied is populair geworden, ja meer nog: het is in staat gebleken om het nationaal gevoel van ieder rechtgeaard Indonesiër op te wekken, zowel in eigen land als in den vreemde.

Waarom is deze trouwe Indonesische nationalist, de auteur van een bemind lied, voor velen niet zo erg bekend? De reden ligt m.i. onder andere in het feit, dat door een zekere houding, die men in Indonesië tegenover maatschappelijke zaken pleegt in te nemen, men de vrijheid voor de Indonesische jeugd beperkt. De jeugd heeft vrijheid nodig, om haar nationale plicht na te komen.

Onlangs is een comitee opgericht om gelden te verzamelen door een collecte, om het graf van den auteur van „Indonesia Raja” te herstellen. Dit comitee kwam er op initiatief van Indonesische jongeren. In het lied „Indonesia Raja” komen voor de versregels:

„Disanalah akoe berdiri
Mendjaga pandoe Hoekoe”.

In het kort zou men deze kunnen omschrijven met de woorden:
„I k z a l w a k e n”.

Dit is het devies van de Indonesiërs, het geloof van de jonge generatie van Indonesië.”

boek-bespreking

EEN VOLKSBOEK

(Louis de Visser: Herinneringen uit mijn leven).

D. J. WIJNKOOP

In twaalf hoofdstukken heeft De Visser ons zijn herinneringen gegeven tot aan de wereldoorlog toe. En het is goed, dat hij dit heeft gedaan, want hij heeft hiermede de geschiedenis van het Nederlandse volk verrijkt met een volksboek in de beste zin van het woord, zodat ik mij niet herinner iets dergelijks, vaak althans, in de mij bekende literatuur van Europa of Amerika te zijn tegengekomen. Het is in zijn beste delen, en daaronder versta ik zeker tien van de twaalf hoofdstukken, een monument geworden, dat de arbeidersklasse van Nederland zich in zijn verhaal heeft opgericht van het menselijkste, het strijdbaarste, het levenslustigste, dat die in de eeuwen zo naar lichaam en geest vertrapte klasse zich omstreeks het eind van de vorige en het begin van deze eeuw heeft weten te bewaren en te ontwikkelen. De Visser spreekt zelf ergens met een zachte ironie over het „geluk” dat hij gehad heeft, genoodzaakt te zijn geweest zich voor het leven te vormen in de harde leerschool van de Nederlandse kapitalistische uitbuiting, en hij wijst daarbij terecht op de grote voorsprong, die hij zodoende had op de Marxisten, die de nodige praktische ervaring in de proletarische levensstrijd misten. Dit is volkomen waar, maar in zijn waarheid dan ook tevens een prachtige bevestiging van het wetenschappelijk inzicht in de maatschappelijke ontwikkeling, dat het historisch materialisme niet enkel voor vreemde landen, maar ook voor Nederland ons geeft, dat gegeven het moderne kapitalisme, gegeven ook de stormachtige imperialistische ontwikkeling het door twee eeuwen heen slaperigste Europese volk zèlf de arbeiders voortbrengt, die het van zijn onderdrukking zullen bevrijden. Want De Visser moge door zijn leven en dus ook door zijn herinneringen ons bewijzen verre vooraan te staan onder de Nederlandse arbeiders, hij bewijst ons toch niet minder, hij de communist, juist ook in dit levensverhaal, in de eerste plaats te zijn en te blijven niet enkel de arbeider in het algemeen, maar de Nederlandse arbeider in het bijzonder. Waardoor de dwaze praat alsof het communisme speciaal in Nederland van vreemden huize zou zijn, door dit levensverhaal van vóór de wereldoorlog en dus zeker van vóór de Russische revolutie, volkomen wordt weg-gewerkt.

Het is in dit sectarische land waarschijnlijk wel een vrome wens, maar ik zou willen dat dit volksboek van Louis de Visser zou worden opgenomen onder de inventaris van die Nederlandse literatuur, die althans in bloemlezing op het program moet voorkomen van het-geen bij het uitgebreid lager, middelbaar en voorbereidend hoger

onderwijs moet worden gelezen. Want al is De Visser ook in dit boek natuurlijk de partijman bij uitnemendheid, hij is over het algemeen geenszins partijdig in de enge zin van het woord. Integendeel, en dit behoort ongetwijfeld niet alleen tot het karakter van het boek, maar tot het karakter van den man, hij heeft zich juist door zijn over veel kleine dingen heenreichend inzicht geplaatst op het vaak dieper, dat wil zeggen, in hun volledige samenhang begrijpen der voor den medestrijder soms zo verrassende verschijnselen van de dag en bij personen. In dit opzicht willen wij wijzen op de schitterende karakteristiek die hij in dit boek bijv. geeft van de moeilijke figuur van Troelstra, die hij zo juist typeert daar, waar zijn leven de politiek-dodelijke knak heeft gekregen, n.l. bij de spoorwegstaking van 1903.

Deze herinneringen van De Visser zijn, hoe kan het anders, in de eerste plaats persoonlijke herinneringen. Maar ze missen, hoewel we niet zeggen willen, dat elke uitspraak zijnerzijds voor ieder historisch onderzoek eeuwig juist zal blijken, het „gelijk willen hebben” dat quasi objectief opgezette memoires zo hinderlijk ontsiert. Integendeel, men zou soms niet eens willen geloven, dat een zo heftig strijder zelf aan het woord is; zo juist weet hij bijwijlen het zelf doorleefde laconiek op zijn werkelijke plaats te zetten. En bovendien missen deze herinneringen al wat maar naar de verveling van een niets vergetende kroniek zweemt. Ze zijn in werkelijkheid de weergave in de literatuur van het sprankelende leven zelf. En daarom ook juist zo aantrekkelijk voor de Nederlandse jeugd, voor wie De Visser ze ook in de eerste plaats neerschreef. Hier kan de jeugd aan zich zien voorbij trekken wat de Nederlandse arbeidersbeweging gemaakt heeft tot wat ze is, met haar zwakheid én haar sterkte. De beweging, die wij met haar eigenaardigheden in het Nederland van de jaren dertig dezer eeuw kennen, is immers niet uit de lucht komen vallen. De eigenaardigheden, die we deels bestrijden, deels versterken moeten, hangen samen met de opkomst der beweging in de vorige en het begin van deze eeuw.

Als voortaan een Nederlander iets van die opkomst zal willen begrijpen, dan zal hij het niet zonder De Visser's herinneringen kunnen stellen. De Visser zelf wijst erop, dat ander werk, bijv. Rütters „De Spoorwegstakingen van 1903”, niet ontbeerd kan worden om de ontwikkeling van de door hem beschreven tijd te begrijpen. Maar hij brengt het leven erin, en na het verschijnen van dit boek zal althans geen Nederlandse arbeider of intellectueel meer een plausibel argument kunnen geven voor eventuele onkunde omtrent de aanvang van de Nederlandse arbeidersbeweging omstreeks 1900.

Hoeveel malen heb ik De Visser gevraagd om zijn belevenissen neer te schrijven. Hoeveel malen heeft hij onze jongens met zijn verhalen verheugd en gesterkt. Het Nederlandse volk en de partij in het bijzonder, mag blij zijn dat zijn zestigste verjaardag eindelijk de aanleiding is geworden om dit boek te doen verschijnen.

„HET RAD DER FORTUIN“ DOOR THEUN DE VRIES

(Van Loghum Slaterus, Arnhem)

In dit lijevig boek zet Theun de Vries zijn „Kroniek der Wiarda” voort. Terwijl de eerste twee delen zich beperkten tot het boerenbedrijf in Friesland, worden we hier in verschillende milieu's geïntroduceerd. Want onder de druk van de zich veranderende toestanden heeft zich de gezichtskring der mensen verruimd en hun bedrijvigheid is veel omvattender geworden. Ook is het aantal hoofdpersonen groter en de weg die zij volgen verschillend. Of Theun de Vries erin geslaagd is het verschil in milieu, stand en geaardheid overal met dezelfde vaardigheid voor onze geest te doen herleven, lijkt me twijfelachtig. Ontegenzeggelijk blijft hij o.z.t. in alle omstandigheden een machtig stylist als hij het boerenleven beschrijft, of de intrigues van de kleine handelaars uit de provincie, die hun bestaan vinden in het boerenleven. Minder goed is hij echter b.v. in het beschrijven van de studententijd van Rudmer, den aankomenden predikant, in het beschrijven van de bourgeoisie, ook in de al te zoetige idylle van den jonggetrouwen predikant. De personages uit deze milieu's blijven schimmen, die ons enkel en alleen interesseren in verband met de „Kroniek der Wiarda” op zich zelf, maar we voelen ze niet leven, handelen, zich uitspreken met de klem der overtuiging. Zelfs Vitringa, de godsdienstig- en sociaal-gekwelde medestudent van Rudmer Wiarda, van wien men gemakkelijk een bijzonder boeiend personage had kunnen maken, blijft hier een vage, ietwat belachelijke verschijning. Maar figuren als die van Tjalling Wiarda, zijn vrouw Reinou, hun zoon Herre of Regina, haar zoon Egge en zijn vrouw zijn meesterlijk beschreven. Typische figuren uit het Friese boerenleven zijn ze. En wel zonder dat hier de auteur in een overdadig gebruik van overdreven karaktertrekken of gemakkelijke locale kleur vervalt. Het hele boek berust op tegenstellingen. Tegenstellingen tussen de kinderen van eenzelfde familie, tussen man en vrouw, tussen de milieu's, tussen de gezichtspunten, enz. Gelukkig is de schrijver erin geslaagd deze tegenstellingen niet op de spits te drijven, wat slechts ten nadele ware geweest van de echtheid van zijn personages.

Maar niet alleen als studie van verschillende milieu's is dit boek interessant en van blijvend belang. Ook als schildering van een gans tijdperk is het van bijzondere waarde, van de sociale omwenteling in de jaren 1900-1914. Het langzaam, maar onherroepelijk verdwijnen van het kleinbedrijf, zijn nutteloze strijd om zich te handhaven tegen de grote kapitalistische ondernemingen, de groeiende rol van het machinisme, het militarisme in Duitsland, dat als een spook begint te dreigen, de oorlog, die slechts door enkelen voorgevoeld wordt en door anderen als onmogelijk wordt beschouwd. Ook de groeiende macht van de arbeidersbeweging, de ontwikkeling van de vrouwenbeweging komen hierbij ter sprake. En de personages reageren elk op zijn eigen manier op deze belangrijke gebeurtenissen. Soms blijven zij onbewust. Soms hebben ze niets anders dan spot en wantrouwen. Soms ook juichen ze in het diepst van hun hart het streven tot meer geluk en betere levensvoorwaarden toe. En juist daardoor is „Het Rad der Fortuin” meer dan een hoofdstuk van de kroniek der Wiarda. Dit nieuwe boek heeft de Kroniek doen uitgroeien boven het speciale familie-geval. En wel tot een machtig epos van een Tijdperk.

S. C. TOFELS.

DE MINNAARS VAN TERUEL DOOR MARCEL COOLE

Eigen uitgave fr. 15 Brusse

„Hij was arm
en minde haar
zeer
Dona Isabella de Segura :

Zij was rijk,
maar hij
was haar heer,
Don Juan Diego de Marcella.”

Zo begint dit gedicht van Marcel Coole uit Brussel : „De minnaars van Teruel”, opgedragen aan don Juan Diego de Marcella en dona Isabella de Segura, gestorven te Teruel in 1217.

En zo, in eenvoudige zinnen en in eenvoudig, krachtig rythme gaan de coupletten voort te verhalen van de liefde van Don Juan de Marcella en dona Isabella de Segura. Don Juan was arm en de vader van de rijke dona Isabella stond zijn dochter niet af aan den ridder, die wegtrekt en in de strijd tegen de Moorse indringers roem en rijkdom verwint en na vijf jaren terugkeert als :

„een gouden ruiter
op
een bronzen paard.”

Maar dona Isabella, die eenzaam was blijven treuren en wachten, trad op hevige aandringen van haar vader, juist deze dag met Don Azagra in het huwelijk. Als don Juan dit verneemt, legt hij zijn schitterende wapenrusting af en als een arme monnik, steunende op zijn staf, verbergt hij zich, met de dood in 't hart, in het vertrek waar 't bruidsbed staat. Dan spreekt hij zacht met dona Isabella en vraagt haar om een allerlaatste zoen. Zij kan hem dat niet toestaan en don Juan sterft. Dan luiden de klokken en allen in Aragon zijn bedroefd. Maar dona Isabella nadert stil de baar en zoent don Juan lang op de koude mond en sterft eveneens van liefdespijn. De gelieven worden niet gescheiden en men begraaft hen

„samen in een gouden schrijn
opdat zij
voor eeuwig
bij elkaar
zullen zijn.”

De inhoud is mooi en de taal en de stijl van Marcel Coole zijn gevoelig, terwijl invloed van Werumeus Buning's : Maria Lecina merkbaar is.

Het strakke rythme vermoeit evenwel helaas op den duur en verliest daardoor veel aan waarde.

Overigens is het ons zo moeilijk om, bij het lezen van gebeurtenissen in Teruel, nu juist op te gaan in een, weliswaar ontroerende, liefdesgeschiedenis van ruim 7 eeuwen geleden. Als wij aan Teruel denken, dan zien wij in de eerste plaats de arme, lijdende Spaanse bevolking voor ons, die zo bloedig moest strijden tegen haar aanvallers, de fascistische generaals en de vreemde indringers. Déze lijdensgeschiedenis van Teruel is zo veel grootser en belangrijker dan die van don Juan en dona Isabella. Het is niet mogelijk een kunstuiting buiten tijd en maatschappij te beschouwen en daarom moeten deze opmerkingen ons van het hart.

Wij hopen, dat Marcel Coole nog meer en nog beter zal schrijven. En als hij zich blijft richten op Spanje, er valt véél te schrijven over Spanje. KARL P.

LEED EN GELUK DER DUITSE VROUWEN

Een uitstekend boekje, dat ons in 54 bladzijden een indruk geeft van het leven van de vrouw onder het Hitler-fascisme. ¹⁾

Het behandelt achtereenvolgens :

De beloften van het nationaal-socialisme en de werkelijkheid: ontrecting der vrouw, gedwongen arbeid (het aantal vrouwen, werkzaam in de industrie nam met 60 %, in de bewapeningsindustrie zelfs met 150 % toe, terwijl dat der vrouwelijke studenten tot de helft daalde!), dwang bij het gebruik van haar vrije tijd, dwang bij de opvoeding van haar kinderen, onderdrukking van de „vrouwelijk-demokratische humaniteit”, zoals Rosenberg het noemt — alles ten dienste van de oorlogsvoorbereiding.

De vrouw in het bedrijf: 2 miljoen vrouwen zijn de laatste jaren nieuw in het bedrijf gekomen! De vroegere Nazi-leuze: „de vrouw terug in het gezin” is nu geworden: „de vrouw aan de werkbank”. Iedere bedrijfs-leider heeft de „völkische” plicht, vrouwen te zetten op de plaats van mannen, zoveel dat mogelijk is; zo worden alle beschikbare krachten in het land economisch aangewend! In de metaalindustrie zijn nu al 41,7 % van alle arbeidskrachten vrouwen! En hoe is de arbeid van de vrouw in het bedrijf? Ongezond, vaak veel te zwaar, geen extra-bescherming voor zwangere vrouwen, geen zorg voor moeder en kind, overwerk, dat niet betaald wordt, en... tegen een loon, dat vaak niet meer dan 40 % van het loon van een man bedraagt! De vrouw in het gezin: prijsstijgingen, surrogaten, de noodzakelijkste levensmiddelen zijn vaak niet te krijgen, alles tengevolge van Hitlers oorlogspolitiek. En dit alles moet met vreugde worden gedragen ter wille van het Duitse vaderland. De welgedane Nazi-leiders vertellen, dat het Duitse volk veel te veel vlees en vet eet, vergeleken bij zijn voorouders, en dat het daardoor ongezond en verslapt is! — En daarbij komt de voortdurende zorg van de arbeidersvrouw, om rond te komen, want honderdduizenden mannen zijn naar de grensgebieden gezonden voor het aanleggen van versterkingen, tegen een loon dat zo laag is, dat er niet genoeg overblijft, om iets aan het achtergelaten gezin te sturen. De vrouw moet dan maar zien, hoe ze rondkomt, ze moet maar gaan werken in een munitiefabriek en haar kinderen onverzorgd achterlaten. Zo wordt het gezin uiteengerukt en het familiegeluk gebroken.

De opvoeding der kinderen. Van klein af moeten de kinderen in de Nazi-kinder- en jeugdverenigingen; de ouders verliezen alle invloed op hen en moeten toezien, hoe hun kinderen worden opgevoed voor de oorlog en in haat tegen andersdenkenden, zelfs tegen hun eigen ouders, die vaak door hun eigen kinderen verraden worden, wanneer zij thuis hun anti-fascistische mening uiten! Kinderen van „staatsvijanden” — socialisten en kommunisten, joden en katholieken, enz. enz. — worden geminacht, bespot en achteruitgezet. De meisjes, die allen een jaar in de verplichte arbeidsdienst moeten, worden niet zelden zwanger naar huis gestuurd en vaak krijgt de moeder dan te horen: „Hitler wil het toch, dat we kinderen krijgen!” In een vergadering van medici werd het toenemend aantal geboorten bij minderjarige moeders „een der interessantste kenmerken van de nieuwe tijd” genoemd!

De vrouw en de oorlogsvoorbereiding. De wet van 1935 voerde de vrouwelijke dienstplicht in oorlogstijd in en hiervoor is het jaar vrouwelijke dienstplicht thans reeds de voorbereiding. De nat.soc. vrouwenvereniging heeft

¹⁾ „Der deutschen Frauen Leid und Glück”, prijs 10 cent.

een speciale wervingsdienst, om vrouwen in de oorlogsindustrie te krijgen: z.g. „sociale bedrijfsarbeiders” worden gevormd, die in de oorlogsbedrijven controle- en spionnagediensten moeten verrichten! Thans reeds worden honderduizenden vrouwen geoefend voor de luchtbescherming; 70 % van alle soldaten van de civiele luchtbescherming moeten vrouwen zijn. De „Frauenhilfsdienst” is ingevoerd, om in de oorlog over goedkope ziekenverpleegsters te kunnen beschikken. Maar ook alle moeders moeten kursussen volgen in „gezondheidsdienst” e.d. Terecht schrijft het boekje hierover:

„In de gezondheidskursussen kunnen wij vrouwen — evenals bij de luchtbescherming — veel leren, wat voor ons en onze kinderen thans en in de oorlog bruikbaar is. Maar wij moeten oppassen, dat wij daar niet iets anders leren, waaraan de Hitlerregering veel meer waarde hecht: de onverschilligheid voor de verschrikkingen van de oorlog of zelfs de bereidheid, om aan de oorlog mee te doen.”

Het boekje bevat dus zeer veel waardevolle gegevens. En bovendien doet het ons zien, dat het voor de Duitse vrouwen, ondanks alle dwang en terreur, niet onmogelijk is, voor de rechten, die zij nog hebben, op te komen, mits zij de juiste aanleiding, ook de kleinste, daarvoor weten te benutten en mits zij solidair zijn en moedig volhouden. Tal van voorbeelden worden gegeven, hoe de vrouwen door haar eensgezindheid en juist optreden verbetering wisten af te dwingen of drukkende maatregelen te keren.

En de konklusie luidt, dat zeer stellig door de eenheid, de aaneensluiting van alle anti-fascistische krachten in Duitsland, de overwinning op het Hitler-regiem kan worden bereikt.

We kunnen dit boekje dan ook aan iedereen ten zeerste aanbevelen.

d. W.

HET NATIONAAL-SOCIALISME EN DE WARENHUIZEN

Het is bekend, dat de demagogische politiek van het nationaal-socialisme er in het bijzonder op gericht is, om de middenstand te vangen. Een van de middelen daartoe was in Duitsland vooral ook de agitatie tegen de warenhuizen, om daarmee de kleine winkeliers in het geveel te komen. Luidde punt 16 van het program van de Nazi-partij niet: „directe overneming in gemeentebezit van de grote warenhuizen, om deze tegen lage prijzen aan de kleine winkeliers en handwerkers te verhuren”?

De N.S.B. in Nederland volgt ook in dit opzicht slaafs het Duitse voorbeeld, en de Duitse graaf met de Franse naam, die deze „nationale” partij in de Tweede Kamer vertegenwoordigt, heeft dan ook reeds een voorstel aangekondigd, om de warenhuizen en de filiaalbedrijven aan een progressieve belasting te onderwerpen.

Het is dus zeker van groot belang, ook voor de a.s. gemeenteraadsverkiezingen, om te weten, hoe de Duitse Nazi's hun beloften aan de kleine winkeliers zijn nagekomen. Wij vinden hieromtrent interessante gegevens in een artikel van Mr. R. Korthals Altes in „De Nederlandse Mercur” van 2 Maart 1939.

Reeds in 1927 waren er in Pruisen en later in geheel Duitsland speciale opcenten geheven op de belastingen voor grote handelondernemingen. Maar wat was het gevolg?

„De grootwinkelbedrijven wendden deze hogere belasting op hun leveranciers af door het bedingen van lagere inkoopprijzen, en deze op hun beurt weer op hun kleinere afnemers, zodat de belasting tenslotte opgebracht werd door . . . de kleine middenstand, die men juist wilde beschermen”. Toen kwamen de Nazi's aan het bewind. „Zij namen maatregelen tegen de grootwinkelbedrijven, voornamelijk bestaande in een verbod van nieuwe vestiging, uitbreiding en verplaatsing behoudens toestemming der bevoegde autoriteiten. Deze wettelijke maatregelen gingen gepaard aan een scherpe boycotactie tegen de grootwinkelbedrijven, vooral tegen de warenhuizen. Weldra bleek, dat de nationaal-socialistische actie tegen de grootwinkelbedrijven hoofdzakelijk een anti-semietische strekking had: nadat een grootwinkelbedrijf in „arische” handen was overgegaan, hield de actieve bestrijding op bevel van de partijleiding op, al bleven alle wettelijke maatregelen bestaan. En na enige jaren ging het den grootwinkelbedrijven weer zeer goed. Het Karstadt-concern bijvoorbeeld, dat warenhuizen, bazars en manufacturenwinkels exploiteert, zag zijn omzet in 1936 met 9.7%, in 1937 met 10.4% stijgen. De omzet van de Julius Meinel A. G. te Wenen steeg belangrijk na de „Anschluss”.

Leest men de officiële uitlatingen van later jaren over het grootwinkelbedrijf, dan geven deze een geheel ander beeld dan het programpunt 16. Aanvankelijk (1934) geldt slechts het argument, dat men niet de talrijke employé's van warenhuizen op straat kan

zetten zolang de zelfstandige middenstanders niet in staat zijn hen over te nemen. Later wordt met voldoening de gunstige ontwikkeling der grootwinkelbedrijven geconstateerd, terwijl verder wordt vastgesteld, dat de oorzaken welke tot de strijd tegen de grootwinkelbedrijven noopten, intussen grotendeels zijn weggenomen. Immers de eigendom en de leiding dezer ondernemingen is in „arische” handen overgegaan . . .

De kleine middenstand daarentegen mag zich volstrekt niet meer in de bijzondere gunst der Duitse regering verheugen. Nadat reeds aanvankelijk het van de bestrijding der grootwinkelbedrijven verwachte voordeel totaal was uitgebleven, bleek tenslotte het systeem van gedirigeerde economie ten nadele van de kleine winkeliers uit te vallen. De vaste marge, die de prijszettingpolitiek aan de detailhandel laat, is voor de grootwinkelbedrijven ruim voldoende, voor de kleine zelfstandigen ontoereikend. Eindelijk heeft de Duitse regering radicaal ingegrepen: de kleine winkeliers, die zich onvoldoende konden handhaven, zijn gedwongen over te gaan tot de arbeidersstand, nu er behoefte aan werkkrachten is”.

Wat is er dus in Duitsland onder het fascisme met de kleine winkeliers gebeurd?

De deskundige schrijver komt tot de conclusie:

„Talloze winkels zijn gesloten. De onderste laag der kleine zelfstandigen, eens zulk een krachtige steun voor de nazi-beweging, is daarmee verdwenen.”

Behoeft men hier veel commentaar op te leveren?

Het nationaal-socialisme, dat zich voordeed als de vriend van den kleinen man en van den verdrukten middenstander, heeft de Duitse middenstand, in het bijzonder den kleinen winkelier, te gronde gericht. Duizenden kleine zelfstandigen zijn geruïneerd, hun winkels zijn gesloten, en zij zelf zijn gedwongen om tegen een hongerloon in de fabrieken aan de productie van kanonnen en gifgassen te werken. In 1939 moeten volgens het plan der Nazi-regering 40.000 kleine tabakswinkels worden gesloten!

Tegelijkertijd bloeien echter de warenhuizen, die alleen maar aan de Joodse kapitalisten zijn afgenomen, om ze aan de vriendjes van de Nazi's in handen te spelen; zij bloeien en maken grote winsten, terwijl hun kleine concurrenten met behulp van de staat worden onteigend.

Aan deze feiten moet men ook in Nederland de volle bekendheid geven!

schaken

Mr. G. C. A. OSKAM

W. W. SMYSLOW, DE JONGSTE
SCHAAKMEESTER TER WERELD.

De jongste schaakmeester ter wereld is W. W. Smyslow. Wij vroegen hem „een goede partij”, en ziet hier wat hij ons ter publicatie afstond:

Wit: Belawenetz. Zwart: Smyslow.

1. d4 Pf6, 2. Pf3 g6, 3. Rf4 Rg7, 4. e3 c5, 5. Pbd2 00, 6. c3 b6, 7. h3 Rb7, 8. Rc4 d5, 9. Rd3 Pbd7, 10. 00 Pe4!

11. Dc2 Pd2 ;, 12. Dd2 : Te8, 13. Rg3 a6, 14. Tad1 e5, 15. de5 : Pe5 ;, 16. Re2 f6, 17. Re5 : fc5 ;, 18. c4 de4 ;, 19. Rc4 + Kf8, 20. Dc3 ef3 ;, 21. Td8: Tad3 ;, 22. gf3: Td6, 23. Rd3 Ted8, 24. Re4 Rc8, 25. Kg2 a5, 26. Tb1 Re6, 27. b3 Rf6, 28. a3 Kg7, 29. b4 h6 !, 30. bc5 : Rg5, 31. De2 Td2, 32. Db5 Re3, 33. db6 : Tf2 ;, 34. Kg3 Kf6, 35. Te1 Tdd2, 36. Tg1 g5;

hier overschreed wit den tijd, wat wel het beste was.

dammen

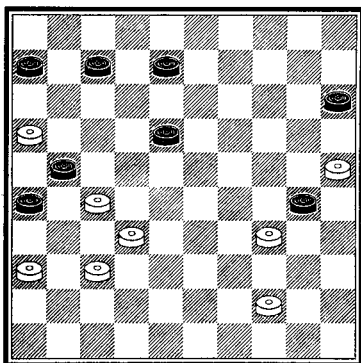
F. RAMAN

EEN FRAAI PROBLEEM.

Auteur F. Raman, A'dam.

Eerste publicatie.

ZWART

WIT

Zwart : 6, 7, 8, 15, 18, 21, 26, 30 = 8.

Wit : 16, 25, 27, 32, 34, 36, 37, 44 = 8.

WIT SPEELT EN WINT.

Hoe? Oplossingen worden gaarne ingewacht, maar liefst binnen 14 dagen na publicatie.

HET PLEGEN VAN PLAGIAAT
IN ONZE DAMWERELD.

„Het bewust plagiaat plegen is zichzelf brandmerken”.

Voor de dammers, die eens per week hun club bezoeken en daar hun partijtje „leggen”, vliedt het damleven onbewogen heen. Zij maken een combinatie, die natuurlijk voordien meermalen is uitgevoerd, zij overzien een combinatie, die eveneens voordien meermalen is uitgevoerd. Zij maken zich niet druk over de vraag „wien het auteursrecht van de combinatie toebehoort”, die toch steeds nog weer „nieuw” blijkt, zowel voor de gevorderden als in hoofdzaak voor de beginners.

Het is duidelijk, dat het terrein der combinaties nog lang niet afgegraven is en velen dragen er het hunne toe bij, om vastlegging van alles wat tot heden bekend is, mogelijk te maken. Een mooi doch bijkans onbegonnen werk. Want waar is het archief, waar alles in vastgelegd wordt en waar is de dammer, die alles kan verwerken en waar is de administratie, die in dit alles orde en regelmaat schept en met historische

juistheid de authenticiteit (echtheid) vastlegt?

In het min of meer beheersen van deze materie is de scheidingslijn te trekken voor de klasse-indeling der dammers. Hierbuiten staan de theoretici en de spelers wier spel, zoal niet geheel dan toch grotendeels, op het z.g. positie-spel is ingesteld.

De theoretici zoeken op dat gebied steeds verder en komen daarbij onvermijdelijk op hetzelfde terrein, waar velen hen vóór geweest zijn. En de vinding van heden is dikwijls slechts de bevestiging van wat voorheen werd ontdekt. Wie in het heden iets ontdekt en dit als zodanig wereldkundig maakt, loopt de grote risico dat hem zonder meer „plagiaat” wordt verweten.

Neemt men dit al te letterlijk op, dan is het duidelijk, dat de onderzoekers van heden een soort nachtmerrrie krijgen van de kans, dat hun werk voor „letterdieverij” wordt uitgemaakt.

Voor de onderzoekers op dit terrein vliedt het leven dus geenszins onbewogen heen, omdat, merkwaaardige mentaliteit in de damwereld, de veronderstelling van „te kwader trouw zijn” eerder ingang schijnt te vinden, dan die van „te goeder trouw” zijn.

Speciaal in de laatste tijd komen tal van kwesties over plagiaat, vermoedens van plagiaat, aanwrijving van plagiaat en verwerping van plagiaat tot ons door. Het moge U duidelijk zijn, dat het niet opgaat in de kolommen van dit blad al deze en soortgelijke zaken tot klaarheid te brengen. Slechts in algemene lijnen willen wij er op ingaan en vastleggen, dat de „plagiaatskwestie” woekert in de 3 lagen van ons spel: partijspel, eindspel en problematiek.

In het partijspel het minst venijnig, omdat het hier een eis is, die men zich zelf kan stellen, om alle of althans de meest bekende combinaties te willen kennen. Natuurlijk met het doel, hiervan in het praktische spel profijt te trekken door enerzijds de vallen te vermijden en

anderzijds deze open te zetten.

In het eindspel in ergere mate, omdat gecomponeerde eindspelen tenslotte, willen deze onfeilbaar zijn in de oplossing, aan bepaalde normen gebonden zijn. Men komt hierbij zo onwillekeurig op dezelfde uitgangsvelden terug, dat dit terrein inderdaad met ontelbare „plagiaatsangels” is bedekt.

Iedereen, die zich wel eens gewaagd heeft aan een tric-trac motief of -bewerking, verzeilt in een of andere klas-sieke bewerking en tal van voorbeelden zijn bekend waarin de ontleding van een eindspel slechts verschilt in de eerste aanvangszet(ten). In de problematiek woekert de „plagiaatsboom” in niet mindere mate als in de eindspelen. Dit is natuurlijk geenszins te verwonderen. Onwillekeurig komt men hier op terrein van „een ander”. In de eerste plaats is dit een terrein waar bijna iedere dammer wel eens 'n stap heeft gezet en als hij bij wijze van spreken begint met in den blinde een aantal schijven op het bord te plaatsen en daarna de stand gaat bewerken, dan eindigt hij vast en zeker op een terrein waar men hem vóór is geweest.

Immers het probleem moet goed zijn: oplosbaar, zonder bij-oplossingen, het moet, in het algemeen gesproken, aan de regels der logica voldoen wat aanvangsstand betreft, er moet een tastbaar evenwicht in de positie zijn, enz., enz. Elke beginner eindigt dan ook bewust of onbewust in een bekend motief en ondergaat óf de reduceer-critiek óf de „plagiaat-vuurdoop”. De groten onder de groten zijn echter nog lang niet „uitgewerkt”.

De kleinen zullen voor het grote internationale podium weinig of geen nieuws meer kunnen brengen. Zodat de weg van een beginnend problemist geenszins over rozen gaat en zijn werk veelal in de vergetelheid raakt of mogelijk in beperkte kring opgang maakt.

Bovenstaand artikel hebben we ontleend aan de interessante damrubriek van „Het Volksdagblad”.

HET LAND VAN HET SOCIALISME EN DE STRIJD VAN HET INTERNATIONALE PROLETARIAAT

G. DIMITROF

De arbeidersklasse van de gehele wereld viert in dit jaar het 50-jarige jubileum van de Eerste Mei — de dag van de internationale proletarische solidariteit.

In het jaar 1889 werd de Eerste Mei als dag van de broederlijke solidariteit van de arbeiders van alle landen, als dag van de wapenschouw van de proletarische krachten, als dag van de strijd van de arbeid tegen het kapitaal vastgesteld.

Kleine groepen van de arbeidersklasse begonnen die dag in de verschillende landen te vieren. Maar met elk jaar ontplooidde het proletarische Meifeest zich steeds breder. De arbeiders riepen stakingen uit, trokken de straat op, organiseerden machtige demonstraties, maakten van jaar tot jaar de band van hun internationale solidariteit hechter.

Maar in verloop van tijd vierden de revolutionaire Marxisten en de reformisten de dag van de Eerste Mei op verschillende wijze. De partij van de bolsjewiki, de grote partij van Lenin en Stalin, heeft deze dag van het begin af gevierd als de dag van de revolutionaire strijd. Zij streed voor de dagelijkse behoeften van de arbeidersklasse en zij bereidde tegelijk haar krachten op de toekomstige revolutionaire botsingen met het tsaristische absolutisme en het kapitalisme voor. In de 1 Mei-proklamatie van het jaar 1912, die door Stalin geschreven werd, verkondigde de partij van de bolsjewiki aan het gezamenlijke, destijds onder het juk van het tsarisme smachtende Rusland:

„ . . . Wij moeten op de dag van heden verklaren — dat wij zweren te zullen strijden voor de volledige omverwerping van de tsaren-monarchie, dat wij de naderende Russische revolutie, die Rusland zal bevrijden, verwelkomen . . . Weg met het kapitalisme! Leve het socialisme!”

Niets kon er de bolsjewiki van terughouden, de Eerste Mei op revolutionaire wijze te vieren; noch de vervolgingen van de tsaristische politie, noch de economische druk van de kapitalisten, noch de woedende tegenstand van de mensjewiki, die tegen het revolutionaire karakter van de Eén-Mei-viering opkwamen.

Geheel anders stonden de reformisten tegenover de Eerste Mei. Zij waren er pijnlijk op bedacht, de revolutionaire inhoud van de Eerste Meiviering te schrappen. Inplaats van een demonstratie van de internationale solidariteit en de wapenschouw van de proletarische krachten, maakten zij de Eerste Mei tot een voor de bourgeoisie onschadelijke kleinburgerlijke feestdag. Op dit punt, ten aanzien van de houding tegenover het karakter en de inhoud van de Eerste Mei, kwam reeds tientallen van jaren geleden het diepe principiële ver-

schil tussen de beide richtingen in de arbeidersbeweging van de gehele wereld tot uitdrukking — de weg van het bolsjewisme en de weg van het reformisme — die in het vervolg tot twee volkomen tegenovergestelde resultaten hebben geleid.

Het reformisme, dat de arbeidersbeweging scheurt, ongehoorzaam zaait in haar krachten en haar overwinning, dat haar beweging ondergeschikt maakt aan de belangen van de uitbuitende klassen, gaf daardoor aan de bourgeoisie in de periode van de geweldigste revolutionaire schokken de mogelijkheid, zich te redden, het bestaan van het stelsel van de kapitalistische slavernij te rekken en tegen de werkers tot het offensief over te gaan. Het reformisme bracht de arbeidersklasse en de volkeren van een reeks van kapitalistische landen onder het juk van het fascistische regime van barbarisme en bandietendom.

Het bolsjewisme, dat de krachten van de arbeidersklasse verenigt, dat hen tot de onverzoenlijke strijd tegen de uitbuitende klassen mobiliseert en aanvoert, leidde tot de triomf van de grote socialistische Oktober-revolutie, tot de stichting van de diktatuur van de arbeidersklasse, tot de overwinning van het socialisme in de Sowjet-Unie.

En in het licht van de resultaten van deze beide verschillende richtingen in de internationale arbeidersbeweging, overtuigen zich de arbeidersklasse en de volkeren van de kapitalistische wereld steeds duidelijker van de verderfelijke van de reformistische weg en van de politiek van compromissen met de imperialistische bourgeoisie, van de verderfelijke van het kapitulatendom tegenover den klassevijand en van de juistheid van de weg van het bolsjewisme, die de grote voortzetters van het Marxisme, de leiders en leraars van het internationale proletariaat Lenin en Stalin, gewezen hebben.

Op de 50e jaardag van de Eerste Mei vierden de arbeidersklasse en de werkers van alle landen met trots, bewondering en geestdrift, de grote historische overwinning, die de arbeidersklasse, welke op een zesde deel van de aardbol de socialistische maatschappij heeft opgebouwd, door strijd verkregen heeft. De overwinning van het socialisme in de Sowjet-Unie is het bewijs van de grootse scheppende kracht van de arbeidersklasse. Zij toont met het voorbeeld van dit machtige, in het hart der wereld gelegen land aanschouwelijk aan, hoe de alles-overwinnende kracht van de arbeidersklasse ertoe geroepen is, de mensheid van het juk van het kapitalisme te bevrijden en de vrije, gelukkige, klassenloze socialistische maatschappij te scheppen. Het internationale proletariaat viert de overwinning van het socialisme in de Sowjet-Unie als zijn grootste verovering. Deze overwinning is de triomf van de internationale proletarische solidariteit, de grondslag en de aansporing voor de arbeidersklasse in haar verdere strijd. De broederlijke internationale solidariteit van de arbeiders van alle landen, onder de banier waarvan zij op de Eerste Mei marcheren, bezit in de gedaante van de Sowjet-Unie een onverwinnelijke materiële grondslag.

In de dagen van het historische 18e Kongres van de Comm. Partij van de Sowjet-Unie deed zich het land van het socialisme tegenover de gehele mensheid op in de glans van zijn macht, van zijn groeiende rijkdom, in de bloei van de scheppende krachten van de bevrijde arbeid. Het Sowjetvolk en de werkers van alle landen, hebben de grootse opbloei op elk gebied van de industrie, de landbouw, de kunst, de wetenschap en de kunst gevierd.

Op grond van de overwinning van het socialisme kwam er een moreel-politieke eenheid van het Sowjetvolk tot stand, zoals de wereld er nog geen gezien heeft. De arbeidersklasse, de boeren en de intellectuelen zijn in één machtig eenheidsfront, in één aaneengesloten leger van scheppers van het kommunistische verenigd.

Terwijl de kapitalistische staten door de diepste innerlijke tegenstellingen worden verscheurd, terwijl zij aangegrepen zijn door oorlogen, krisissen en algemene verwarring, kent het Sowjetland geen schokken en staat het als één blok van onaantastbare kracht overeind.

Terwijl daarginds, in de wereld van het kapitalisme, krisissen woeden, die miljoenen werkers tot ellende, honger en ondergang veroorzaken, heerst hier, in het land van het socialisme, een voorbeeldeloze economische opbloei, die aan de mensen het algemene geluk en een vrij en vreugdevol leven brengt. Terwijl zich daarginds, in de kapitalistische wereld, tengevolge van de kapitalistische maatschappij-orde, een verbitterde klassenstrijd afspeelt, kennen de arbeidersklasse, de boeren en de intellectuelen hier, in het land van het socialisme, geen tweedracht tussen de klassen en zijn zij in één bondgenootschap, dat door niets aangetast kan worden, verenigd. Terwijl in de wereld van het kapitalisme het dierlijke nationalisme verheerlijkt, en de haat van de ene natie tegen de andere aangeweekt wordt, heerst in het land van het socialisme vriendschap tussen de volkeren en een in de geschiedenis ongekende vriendschappelijke samenwerking van talrijke naties, als de heerlijke belichaming van het internationalisme. Terwijl daar, in de kapitalistische wereld, bloedige oorlogen gevoerd worden en de fascistische rovers vreedzame volkeren overvallen, beschermen hier de socialistische staat en het gehele grote Sowjetvolk de grenzen van het vaderland van het internationale proletariaat, verdedigen zij de zaak van de vrede, die overeenkomt met de belangen van alle volkeren. Bij monde van kameraad Stalin verklaart het grote land van de Sowjets, dat het opkomt voor de ondersteuning van de volkeren, die slachtoffer van een aanval geworden zijn en die voor de onafhankelijkheid van hun vaderland strijden.

Het 18e Kongres van de Kommunistische Partij van de Sowjet-Unie heeft nogmaals tegenover de gehele wereld gedemonstreerd, dat generlei intriges of listen van de vijanden de onaantastbare macht van het land van het socialisme en de ijzeren aaneengeslotenheid van het gehele Sowjetvolk rondom de partij van Lenin en Stalin aan het wankelen kunnen brengen. De huurlingen van het fascisme, de aanhangers van Trotski en Boecharin, werden verpletterend verslagen, met afschuw en haat denken de volksmassa's aan hun namen.

Nadat het land der Sowjets van de Trotskistische en andere agenten van het fascisme en de buitenlandse spionagediensten gezuiverd was, werd het nog sterker, schreed het nog sneller vooruit.

Het volk der Sowjets, dat de twee onder Stalin's leiding tot stand gekomen Vijfjarenplannen schitterend uitgevoerd heeft, verwerkelijkt thans met vaste hand het door het Partijkongres bekrachtigde Derde Vijfjarenplan. De partij van de Bolsjewiki, die de overwinning van het socialisme veroverd heeft, opende in het historische referaat van Stalin een nieuw, groots en geestdrift opwekkend perspectief. De voltooiing van de schepping van de socialistische maatschappij en de geleidelijke overgang van het socialisme naar het kommunisme werden als praktische taak aan de orde gesteld. De leuze van het kommunisme, dat is de verwerkelijking van het grote beginsel: „Ieder naar zijn bekwaamheden, aan ieder naar zijn behoeften”, spoort het volk der Sowjets aan tot de strijd voor nieuwe overwinningen en is voor de arbeidersklasse en de werkers van de gehele wereld een bron van de grootste geestdrift.

In de ogen van de arbeiders van alle landen betekenen de resultaten van de socialistische opbouw in de Sowjet-Unie een overwinning voor hun eigen zaak. Zij hebben het grootste belang bij deze successen en bij de verdere konsolidatie en ontwikkeling van het land van het socialisme. Met dat land is het lot van het gehele internationale proletariaat, is de zaak van zijn bevrijding verbonden. In de groei en de konsolidatie van de Sowjet-Unie ziet de arbeidersklasse van de kapitalistische landen de levende bron, die hun geloof aan hun eigen kracht en aan de bevrijding van het juk van het kapitalisme schraagt.

Aan het eind van zijn referaat toonde Stalin met onovertreffelijke helderheid en overtuigende kracht de betekenis van de overwinning van het socialisme, die de arbeidersklasse in de Sowjet-Unie verkregen heeft, voor de arbeidersklasse van de kapitalistische landen aan.

„Het belangrijkste resultaat”, zeide Stalin, „ligt hierin, dat de arbeidersklasse van ons land, doordat zij de uitbuiting van den enen mens door den ander vernietigd en het socialistische stelsel gekonsolideerd heeft, aan de gehele wereld de juistheid van haar zaak heeft bewezen. Daarin ligt het belangrijkste resultaat, daar dit het geloof aan de kracht van de arbeidersklasse en aan de onvermijdelijkheid van haar definitieve overwinning versterkt . . . .

De bourgeoisie van alle landen beweert telkens weer, dat de arbeidersklasse, nadat zij de burgerlijke orde heeft vernietigd, niet in staat is, in de plaats van het oude iets nieuws op te bouwen. De arbeidersklasse van ons land heeft metterdaad bewezen, dat zij ten volle in staat is, niet alleen om het oude stelsel te vernietigen, maar ook om het nieuwe, betere socialistische stelsel op te bouwen, een stelsel, dat krisissen noch werkloosheid kent.

De bourgeoisie van alle landen beweert, dat de boeren niet in staat zijn de weg van het socialisme te betreden. De kolchosboeren van ons land hebben metterdaad bewezen, dat zij met succes de weg van het socialisme kunnen betreden.

Het voornaamste, waarnaar de bourgeoisie van alle landen en haar reformistische slippendragers vooral streven, dat is om in de arbeidersklasse het geloof in haar eigen kracht, het geloof in de mogelijkheid en de onvermijdelijkheid van haar overwinning uit te roeien en daardoor de kapitalistische slavernij te vereeuwigen. Want de bourgeoisie weet, dat als het kapitalisme nog niet omvergeworpen is en nog steeds blijft bestaan, het dit niet te danken heeft aan zijn goede hoedanigheden, maar aan het feit, dat het proletariaat nog geen voldoende geloof heeft in de mogelijkheid van zijn overwinning. Men kan niet zeggen, dat de inspanning van de bourgeoisie in deze richting volkomen zonder resultaat is gebleven. Men moet toegeven, dat het aan de bourgeoisie en haar agenten in de arbeidersklasse in zekere mate is gelukt, de geest van de arbeidersklasse met het gif van de twijfel en het ongeloof te vergiften. Wanneer de successen van de arbeidersklasse van ons land, wanneer haar strijd en haar overwinning er toe bijdragen, om de geest van de arbeidersklasse in de kapitalistische landen te verheffen en bij haar het geloof in haar kracht, het geloof in haar eigen overwinning te versterken, dan kan onze partij zeggen, dat zij niet tevergeefs werkt. Er valt niet aan te twifelen, dat het ook zo zal zijn."

Deze schitterende woorden van kameraad Stalin wijzen op het belangrijkste, wat de arbeidersklasse van de kapitalistische landen ontbreekt, om het fascisme te verpletteren, het kapitalisme omver te werpen en zichzelf en hun volkeren van het juk van de kapitalistische slavernij te bevrijden — het geloof aan haar eigen kracht, het geloof aan de onvermijdelijkheid van haar overwinning.

II.

De arbeidersklasse van de kapitalistische landen gedenkt de 50e jaardag van de Eerste Mei in de situatie van een nieuwe imperialistische oorlog, in de omstandigheden van een wereldkrisis en van de verscherping van de strijd tussen het aanvallende fascisme en de zich tegen het fascisme aaneensluitende krachten van de anti-fascistische beweging.

De imperialistische oorlog staat reeds in het tweede jaar, hij woedt in drie werelddelen en zaait dood en verderf op de velden van China en Spanje, van Abessynië en Albanië, in Midden-Europa en in het verre Azië. De heersende kringen van Engeland en Frankrijk, die over de krachten en de mogelijkheden beschikken, om aan de fas-

cistische aanvallers op grond van de kollektieve veiligheid een energieke tegenstand te bieden en de ontketening van de oorlog te verhinderen, hebben door hun niet-inmengings-politiek en hun politiek van München de volkeren in de bloedige afgrond van de vernietiging van millioenen mensenlevens gestort. In het streven, de oorlog tegen de Sowjet-Unie, de meest misdadige en kontra-revolutionaire van alle oorlogen, te ontketenen en de fascistische rovers tegen het land van het socialisme op te hitsen, gaven de Engelse en Franse imperialisten aan de fascistten de mogelijkheid, in het centrum van Europa op roof uit te gaan, vreemde volkeren te verwoesten en uit te plunderen, kleine volkeren tot slaven te maken en de kaart van Europa met brutaal geweld te veranderen. Door deze politiek aangemoedigd, groeien de wensen van de fascistische aanvallers al meer en meer. Nadat het fascisme Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije bezet en Spanje een slag toegebracht heeft, bezette het het gebied van Memel en annexeerde het Albanië. Het bedreigt Polen direkt. Op zoek naar bronnen van grondstoffen en levensmiddelen, steekt het zijn rovershand uit naar de landen van de Balkan en baant het zich een weg naar het Oosten. Het zet Nederland, Zwitserland, België en de Skandinavische landen onder druk en knoopt intriges aan in de landen van Zuid-Amerika. De fascistten richten fortificaties op bij de in strategisch opzicht belangrijke punten van de Middellandse Zee, om Gibraltar en de Franse koloniën in Afrika te vermeesteren, de weg naar de overzeese bezittingen van Engeland te veroveren en de Engelse koloniën te naderen.

In het Verre Oosten voert de Japanse militaire kliek, aangespoord door dezelfde niet-inmengingspolitiek van de grootste imperialistische staten, een rofoorlog tegen het Chinese volk.

De door de fascistische agressieve staten begonnen nieuwe imperialistische oorlog, die ontbrand is onder direkte bevordering van de zijde van de reaktionaire bourgeoisie van Engeland en Frankrijk, dreigt in een algemene wereldoorlog te ontaarden.

Deze politiek van het ontketenen van de imperialistische oorlog en van de begunstiging van fascistische roofovervallen van de kant der heersende kringen van de Franse en Engelse bourgeoisie in het internationale strijdperk, is onafscheidelijk verbonden met de pro-fascistische koers in hun eigen land.

De bourgeoisie van Engeland en Frankrijk zag in de aanzwellende anti-fascistische beweging een kracht, die de pro-fascistische vrienden van het Duitse en Italiaanse fascisme bijzijde zou kunnen slingeren en hun overeenkomst met de fascistische aanvallers zou kunnen te niet doen. De successen van het Volksfront in Frankrijk, de groeiende aaneensluiting van het Franse proletariaat, de belangrijke vooruitgang in de arbeidersbeweging en de democratische beweging van Engeland, de Verenigde Staten en andere landen, de heldhaftige strijd van het Spaanse volk en de machtige campagne van de internationale anti-fascistische solidariteit in samenhang met deze strijd, en in het bijzonder de groei van de broederlijke internationale solidariteit en de verbindingen tussen de arbeidersklasse van

de kapitalistische landen en het grote volk der Sowjets — dat alles wekte bij de bourgeoisie een buitengewone ontsteltenis. Daarom versterkte zij haar offensief tegen de arbeidersklasse, daarom opende zij een veldtocht tegen de sociale veroveringen van het proletariaat en de democratische vrijheden. Zij greep alle mogelijke middelen aan, om de verwerkelijking van de eenheid van de proletarische rijen, om verenigde internationale akties van de arbeidersklasse, om de beweging van het anti-fascistische Volksfront, in de eerste plaats het Volksfront in Frankrijk en Spanje, te verijdelen.

De reaktionaire bourgeoisie greep alles aan, om de Spaanse Republiek te wurgen. Zij aarzelden niet, om het heldhaftige Spaanse volk de dodelijke stoot in de rug toe te brengen, doordat zij op het meest beslissende ogenblik van de strijd tot verdediging van het vaderland de kontra-revolutionaire samenzwering van Casado-Besteiro-Miaja in Madrid organiseerde. Er is geen misdaad tegen de vrede, de vrijheid en de onafhankelijkheid der volkeren, waartoe de Engelse en Franse imperialisten niet gegrepen hebben, om een overeenkomst met de fascistische aanvallers tot stand te brengen, om zich van de koloniale eisen van het fascisme vrij te kopen en dit tot een gendarmerie van de wereldreaktie tegen de bevrijdingsstrijd van de internationale arbeidersklasse en tegen het grote land van het socialisme te maken.

Maar de Engelse en Franse reaktionairen hebben zich verrekend. Zij hebben krachten toegelaten, die zij moeilijk weer tot rust kunnen brengen. Het wordt thans aan elkeen steeds duidelijker, dat de scherpte van de fascistische agressie tegenwoordig in de eerste plaats tegen de West-Europese staten gericht is. De hoop van de reaktionaire Engelse en Franse bourgeoisie, om de fascistische rovers tegen de Sowjet-Unie op te hitsen, is bedriegelijk gebleken. En wel niet, omdat het fascisme de plannen daartoe zou hebben prijsgegeven, maar omdat de Sowjet-noot voor de fascistische landen al te hard is! Het fascisme vreest hierbij niet alleen zijn tanden te verliezen, maar ook zijn nek te breken en het geeft er daarom de voorkeur aan, zijn aanvallen in de richting van de kleinste weerstand te richten.

Het bankroet van de „vredes”-politiek van München is zo klaar en duidelijk, dat niemand dit meer durft te betwisten, zelfs niet de schepers van die politiek. Zij vinden voor zichzelf als enige rechtvaardiging, dat de laagheid, de huichelarij en het bedrog van hun fascistische partners voor hen een onverwachte verrassing zou zijn geweest!

Zo tonen dus de gebeurtenissen na München aanschouwelijk, dat de overeenkomst van München niet alleen niet tot de vrede gevoerd, maar aan alle kanten tot verdere uitbreiding van de agressie bijgedragen heeft; dat inplaats van de overwinning van de imperialistische tegenstellingen, een nieuwe verscherping daarvan heeft plaatsgehad. Tegelijk verwekt de ontketening van een nieuwe imperialistische oorlog, de barbaarsheid van het fascisme en de misdadige niet-inmengingspolitiek in alle landen van de wereld een nieuwe golf van

anti-fascistische stemmingen en van haat tegen het fascisme en zijn handlangers.

Deze massa-beweging komt tot uitdrukking in de toenemende oppositie van de volksmassa's tegen de koers van München, in de stijgende tegenstand van de arbeidersklasse tegen het offensief van de burgerlijke reactie in het binnenland, bij de parlamentsverkiezingen, zoals onlangs in Nederland en België het geval was, waar de fascistische een zware nederlaag hebben geleden. Millioenen tot nog toe misleide mensen gaan nu de ogen open. De pacifistische illusies stortten ineen. De verkapte vijanden en de listige bedriegers van de werkers worden ontmaskerd. De haat van de massa's tegen hen groeit. Massa's, die gisteren nog onverschillig waren, worden in het actieve politieke leven en in de strijd betrokken. De invloed van diegenen groeit, die de volkeren tegen de verderfelijke van de koers van München gewaarschuwd hebben.

Het zijn slechts de agenten van het fascisme en de bedriegers van de arbeidersklasse, die leugenachtige legenden over de „almacht" van het fascisme kunnen verbreiden, het zijn slechts banggemaakte kapitulanten en politieke lafaards, die aan zulk een legende geloof kunnen schenken. De waanzinnige razernij van de fascistische machthebbers, hun ongeremde brutaliteit en hun barbaarse willekeur zijn bij lange na geen teken van stabiliteit en innerlijke kracht van het fascisme. De bourgeoisie nam niet uit overvloed van kracht haar toevlucht tot het fascisme, maar tengevolge van het bewustzijn van de wankelheid harer heerschappij. Tegenover de economische schokken en de groeiende storm van verontwaardiging van de werkers ging de bourgeoisie tot het regime van de fascistische diktatuur over, aannemende, dat zij op deze wijze een oplossing zou kunnen vinden voor de uiterlijke en innerlijke tegenstellingen van het kapitalisme.

Wat geschiedde echter in werkelijkheid?

Het fascisme liet er zich op voorstaan, dat het de anarchie van de kapitalistische economie en de krisissen zou overwinnen. Maar dat lag natuurlijk niet in zijn macht. Door brutale uitbuiting en plundering van de volksmassa's bereikte het, dat de winsten van de grootste kapitalistische haaien stegen. Maar de anarchie verscheurt de kapitalistische economie ook verder. De beruchte „plan"-economie, die de fascistische verkondigd hebben, was niets anders dan de overbrenging van de economie van het land naar het spoor van de oorlogs-economie. Dit kan evenwel, zoals Stalin betoogd heeft, de naderende economische crisis niet overwinnen, het bereidt integendeel een nog veel dieper en meer verwoestende crisis voor. De economische moeilijkheden van de fascistische landen nemen voor aller ogen van dag op dag toe.

Het fascisme verkondigt op demagogische wijze de opheffing van de klassentegenstellingen en de vorming van de „volksgemeenschap". In werkelijkheid was echter het tegendeel het geval. In zijn streven, om de vormen, waarin de klassenstrijd tot uitdrukking komt, door een woedende terreur te onderdrukken, drijft het fascisme de

ontevredenheid van de massa's beneden de oppervlakte, en verscherpt het tegelijk de tegenstellingen der klassen nog meer. In plaats van de „vereniging van de arbeid met het kapitaal”, zien wij de toeneming van de klasse-tegenstellingen. In geen enkel land bestaat zulk een diepe kloof tussen uitbuiters en uitgebuiten, als in de fascistische landen. Het fascisme vernietigde de legale arbeidersorganisaties, maar op hun plaats ontstaan er illegale. In zijn streven om de rijen van de arbeidersbeweging met geweld uiteen te slaan en haar te onderdrukken, dringt het fascisme de arbeiders tegen zijn wil tot vereniging van hun krachten in het proletarische eenheidsfront. Het fascisme, dat de boeren en de stedelijke middenlagen uitplundert en onderdrukt, drijft deze lagen tot het bondgenootschap met het proletariaat, tot de schepping van het anti-fascistische Volksfront.

De bourgeoisie zag in het fascistische regime een middel tot uitroeiing van de kommunistische beweging en tot opheffing van het revolutie-gevaar. Maar de eigen getuigenissen van de fascistische machthebbers en de mobilisatie van het gehele staatsapparaat tegen het „kommunistische gevaar” en de Volksfrontbeweging getuigen ervan, dat de arbeidersklasse haar strijd niet onderbreekt en dat de sympathieën van het werkende volk voor het kommunisme thans sterker zijn, dan ooit tevoren. Het fascisme vormt grote legers voor roofoorlogen, maar in deze legers bevinden zich honderdduizenden gewapende mensen, die vervuld zijn van haat tegen het fascisme. En zijn eigen achterland vormt in geval van een militaire botsing een dreigend gevaar voor het fascisme.

Het is het fascisme door de medeplichtigheid van de reaktionaire bourgeoisie van Engeland en Frankrijk gelukt, vreemde gebieden te bezetten, maar daardoor heeft het opnieuw miljoenen van tot slavernij gebrachte volkeren tegen zich in het harnas gebracht en het leger van zijn doodsvijanden ten zeerste vergroot.

Dit alles getuigt er ten duidelijkste van, dat onder de uiterlijke schijn van de fascistische diktatuur diepgaande processen van geweldige revolutionaire kracht rijpen. Dit alles getuigt van de onvastheid en wankelheid van het fascistische regime. Aan de fascistische rovers brandt de grond onder de voeten, de vulkaan smeult, waarvan de gloeiende lava de fascistische diktatuur, en bovendien het kapitalisme zelf, zal wegvagen.

III.

Maar het fascisme zal niet uit zich zelf vallen. Het zal geen afstand doen van het ontketenen van nieuwe oorlogen. Vrijwillig zal de reactionaire bourgeoisie niet van koers veranderen. Slechts door de vastberaden strijd van de miljoenen van de arbeidersklasse en de werkers kan men aan de fascistische agressie de weg versperren, de oorlog verhinderen, de reaktie aan banden leggen.

Wat maakt het mogelijk, dat de fascistische aanvallers als razenden te keer gaan en woeste aanvallen op touw zetten?

De voornaamste grond ligt in wezen hierin, dat de fascistische agressie en de ontketening van de imperialistische oorlog, die plaats grijpen onder begunstiging van de heersende kringen der burgerlijk-demokratische landen, nog niet gestuit zijn op de afdoende tegenstand van de volksmassa's. En wel is dit hierom niet het geval, omdat de arbeidersklasse van de kapitalistische landen het nog niet verstaan heeft, de scheuring in haar gelederen te overwinnen, in een eenheidsfront op te treden en haar bondgenoten, de boeren en de werkende middenlagen, voor zich te winnen.

De Kommunistische Internationale heeft er herhaaldelijk op gewezen dat, als het tot op heden niet gelukt is de eenheid van aktie van de internationale arbeidersklasse tot stand te brengen, de oorzaak hiervoor ligt in het feit, dat de reaktionaire leiders van de socialistische partijen en vakverenigingen stelselmatig het opium van het bijgeloof aan de stabiliteit van de burgerlijke orde, aan de onmogelijkheid van een overwinnende strijd tegen de fascistische aanvallers verbreiden; dat zij ongelooft aan de kracht van de arbeidersklasse zaaien, en de vereniging van de proletarische gelederen onder alle mogelijke voorwendsels saboteren en verhinderen. Deze reaktionaire leiders, die ten nauwste met de heersende klassen van hun landen verbonden zijn, vrezen de overwinning van de arbeidersklasse niet minder dan die heersende klassen en zij gaan in alle belangrijke vraagstukken van de internationale en binnenlandse politiek met de bourgeoisie mee.

Zij maken een handig gebruik van de pacifistische stemmingen onder de massa's, zij spekuleren op het in het verloop van vele tientallen jaren ontstane misleidende geloof in de onaantastbaarheid en de wettelijkheid, zij maken gebruik van de aanhankelijkheid van de arbeiders aan hun oude organisaties, die zij voor het geval van de vorming van het eenheidsfront met de kommunisten, dreigen te scheuren.

Een krasse uitdrukking van de scheurmakers- en kapitulantenpolitiek van deze leiders is de 1-Mei-oproep van de Tweede Internationale.

Op het ogenblik, waarop het vuur van de imperialistische oorlog de gehele wereld dreigt aan te tasten, waarop het fascisme nieuwe overvallen, nieuwe annexaties, nieuwe misdaden voorbereidt, gaat de oproep van de Tweede Internationale de vraag van de noodzakelijke aaneensluiting van de krachten der arbeidersklasse voor de strijd tegen het fascisme en de oorlog stilzwijgend uit de weg! Deze oproep bevat geen enkel woord over de heerlijkste verovering van de arbeiders van alle landen, over de overwinning van het socialisme in de Sowjet-Unie. Daarentegen verneemt de verbaasde lezer uit de oproep van de Tweede Internationale wel iets over de successen van het socialisme . . . in Nieuw Zeeland en de Skandinavische landen! De ongelukkige stellers van de oproep geloven, dat zij door dit verzonnen „Skandinavische socialisme”, dat alleen maar de lachlust opwekt, de sympathie en de liefde van miljoenen arbeiders van de gehele wereld voor het grote land van het socia-

lisme kunnen ondermijnen. Wat een armzalige, belachelijke lieden! De arbeidersmassa's hebben het recht om te vragen: Wat zijn dat voor socialisten, als zij tegen het ware, echte socialisme optreden? Wat zijn dat voor funktionarissen van de arbeidersbeweging, als zij niet slechts de grote scheppende kracht en de overwinning van de arbeidersklasse verzwijgen, die in het voorbeeld van de Sowjet-Unie liggen, maar zich ook krampachtig inspannen, om de betekenis van deze overwinning in de ogen van de arbeiders van hun landen, hoe dan ook, te verminderen?

Wat zijn dat voor aanhangers van de vrede, wat zijn dat voor verdedigers van de belangen der volkeren, die door het gevaar van een fascistische aanval bedreigd worden, als zij door hun aanvallen tegen de Sowjet-Unie, door hun sabotage van de eenheid van aktie der arbeidersklasse, de fascisten en hun handlangers uit de imperialistische klieken van de andere landen helpen, een nieuwe wereldoorlog te ontketenen?

Wij kommunisten weten, dat binnen de internationale arbeidersbeweging de krachten van de aanhangers der eenheid van aktie groeien en sterker worden, dat steeds bredere kringen van de arbeiders luide hun stem verheffen voor de totstandkoming van de eenheid.

Wij weten ook, dat zich binnen de Tweede Internationale diepgaande differentiatieprocessen voltrekken, dat in de rijen van de sociaaldemokratie en de vakverenigingen het aantal funktionarissen met de dag toeneemt, die de wil van de arbeiders tot uitdrukking brengen om de vraag van de vorming van het eenheidsfront met de kommunistische partijen steeds vastberadener te stellen.

Terwijl de Exekutieve van de Labour Party Cripps wegens zijn kampagne voor het Volksfront uitsluit, treden talrijke leden en zelfs gehele organisaties van deze partij en van de Trade Unions tegen de besluiten van de Exekutieve op en ondersteunen zij Cripps.

Terwijl in Frankrijk de „München-groep" van aanhangers van Paul Faure binnen de socialistische partij het eenheidsfront op elke mogelijke wijze tegengaat, treedt de meerderheid van de partij voor het eenheidsfront met de kommunisten en voor het anti-fascistische Volksfront op. Zulke feiten staan niet meer op zich zelf, hun aantal neemt voortdurend toe.

En wij zijn er vast van overtuigd, dat de dag niet meer veraf is, waarop dit eenheidsfront onder de druk van de miljoenen-massa's der arbeidersklasse een voldongen feit zal zijn.

Geen kracht is in staat, dit onvermijdelijke historische proces tegen te houden. Het wordt met gebiedende macht door het gehele verloop van de gebeurtenissen en vooral door de noodzakelijkheid van de strijd tegen de door de fascistische aanvallers aangestookte roofoorlog opgelegd.

Uitgaande hiervan, wendt zich de Kommunistische Internationale opnieuw tot de Tweede Internationale en het Internatio-

nale Vakverbond met het voorstel, de eenheid van actie tot stand te brengen.

Het Exekutief Komitee van de Kommunistische Internationale heeft in zijn 1 Mei-oproep verklaard:

„De wil van de arbeidersklasse van alle landen tot uitdrukking brengend, stelt de Kommunistische Internationale aan het Exekutief Komitee van de Socialistische Internationale en van het Internationaal Vakverbond voor, onverwijld onderhandelingen te beginnen over de vorming van het eenheidsfront tot de strijd tegen de aanstichters en aanstokers van de oorlog. Zij stelt de Socialistische Internationale als grondslag voor de eenheid van actie voor: Verdediging van de vrede op de grondslag van de vastberaden afweer tegen de fascistische aanvallers. Organisatie van de kollektieve veiligheid, strijd in elk kapitalistisch land tegen de verraderlijke politiek van de reaktionaire bourgeoisie, die een overeenkomst met de fascistische aanvallers zoekt te bereiken, ten koste van de vrijheid en de onafhankelijkheid van haar eigen volk.

De Kommunistische Internationale stelt voor, een konferentie van de arbeidersorganisaties van de gehele wereld bijeen te roepen, om een konkreet plan voor de akties, de middelen en methoden van de strijd uit te werken en één koördinatieorgaan voor de gemeenschappelijke akties te vormen”.

Hij, die werkelijk voor de belangen van de arbeidersklasse opkomt, die werkelijk in het bloeddorstige fascisme de vijand van alle werkers ziet, die niet wil dat in het belang van de bourgeoisie de aarde tot een bloedig slagveld wordt gemaakt, hij kan het voorstel van de Kommunistische Internationale niet van de hand wijzen.

De kommunisten, de voorhoede van de arbeiders en alle aanhangers van het eenheidsfront zullen dit voorstel van de Kommunistische Internationale tot het uitgangspunt maken voor een machtige campagne voor de eenheid van actie en voor de breedste mobilisatie van de massa's tot strijd tegen het fascisme en de oorlog.

Om de taak, waarvoor de arbeidersklasse van de kapitalistische landen staat, met succes te vervullen, daartoe is het in de eerste plaats de beslissende voorwaarde, de kommunistische partijen zelf organisatorisch en ideologisch-politiek sterker te maken.

Sinds het VIIe Kongres van de Kommunistische Internationale hebben de kommunistische partijen in een aantal kapitalistische landen door het sektarisme in hun rijen te overwinnen en de eenheidsfronttaktiek volhardend toe te passen, belangrijke vooruitgang geboekt; zij hebben hun invloed op de massa's uitgebreid en zijn tot een ernstige politieke faktor in het leven van het land, in het leven van hun volk geworden. Maar onze zwakheid bestaat hierin, dat de kommunisten hun ideologisch-politieke invloed nog niet altijd or-

ganisatorisch vastleggen. Onze zwakheid bestaat ook in het achterblijven op het gebied van de Marxistisch-Leninistische scholing van de kaders van de kommunistische partijen en van de arbeidersbeweging. Deze achterstand vormt een gunstige bodem voor het binnendringen van vijandige invloeden in de rijen van de kommunistische partijen, voor alle mogelijke verdraaiingen van de politiek en taktiek van de partij. Verdraaiingen, die vooral bij een zich snel wijzigende situatie, bij de scherpe wendingen in de ontwikkeling van de gebeurtenissen, uiterst schadelijk zijn.

De kommunistische partijen, de strijdvaardige voorhoede van de arbeidersklasse, hebben de onophoudelijke bestudering van Marxisme-Leninisme broodnodig, zij moeten de leer van Marx, Engels, Lenin en Stalin onder de knie krijgen. Men moet zo snel mogelijk een eind maken aan de geringschattende houding tegenover de theorie, aan de neiging om alleen op de onmiddellijke ervaring af te gaan (empirisme).

De uitgaven en de verkoop van de Marxistisch-Leninistische literatuur, in het bijzonder van de werken van Lenin en Stalin, alsmede de uitgave van de „Geschiedenis van de Comm. Partij van de Sowjet-Unie” in massa-oplage, waartoe de kommunistische partijen reeds zijn overgegaan — dat is een zeer verheugend begin in de genoemde richting. Maar dit is nog slechts een begin. De taak van de systematische bestudering en het werkelijk beheersen van dit voortreffelijke boek, deze encyclopaedie van de Marxistisch-Leninistische wetenschap, deze levende belichaming van de grote leer van Lenin-Stalin, en het gebruik maken hiervan op elk gebied van de strijd van de arbeidersklasse in de kapitalistische landen — deze taak is nog niet vervuld.

Elke kommunist, elke vooraanstaande arbeider, elke eerlijke funktionaris van de arbeidersbeweging moet er zich klaar van bewust zijn, dat de eerste voorwaarde voor de vervulling van de historische taak van de arbeidersklasse ligt in de beheersing en de doeltreffende toepassing van de Marxistisch-Leninistische theorie door de voorhoede van deze klasse — in de toerusting van de strijders van de arbeiders- en de anti-fascistische beweging van de wereld met het machtige, zegevierende wapen van de theorie van Marx, Engels, Lenin en Stalin.

DE SLAG BIJ VALMY

ROMAIN ROLLAND

In deze weken is het 150 jaar geleden, dat de Grote Franse Revolutie begon — de revolutie, die aan de heerschappij van de adel en de koning in Frankrijk een eind maakte, de grote burgerlijke revolutie, waarin de massa van het volk de drijvende kracht was, en die de algemene strijd tegen het feodalisme in geheel Europa inluidde.

De gebeurtenissen van de jaren 1789 tot 1794 zijn ook voor onze tijd nuttig en leerrijk.

In dit nummer publiceren wij reeds een artikel van den groten Franschen schrijver R o m a i n R o l l a n d , waarin hij een gewichtig voorval uit de geschiedenis van de Franse Revolutie beschrijft: het is de slag bij Valmy, waar de legers van het reaktionaire Europa van de vorsten en de adel, die Frankrijk binnengedrongen waren, door het gewapende volk tot stilstand werden gebracht, om daarop de terugtocht te aanvaarden.

Enerzijds spreekt hieruit de onoverwinnelijke kracht van het volk, als het gewapend en verenigd is en zijn rechten en vrijheden verdedigt, anderzijds blijkt uit het geschrift van Romain Rolland eens te meer, hoe het Frankrijk van de revolutie tot dicht bij de ondergang werd gevoerd door het verraad in het binnenland — doordat de koning en de koningin, de hofkringen en de adel, met de vijanden des lands heulden of openlijk naar hun zijde overgingen. Zonder de bewapening van het revolutionaire volk en de onverbidelijke strijd tegen dit verraad, zou de Franse Revolutie de nederlaag hebben geleden.

In onze tijd van strijd tegen het fascisme, dat alle democratischgezinde volkeren bedreigt en zowel van het middel van de gewapende aanval als van dat van de inwendige ondermijning en sabotage gebruik maakt, terwijl het door de reaktionaire machten van de bourgeoisie in de hand gewerkt wordt, is het meer dan ooit van belang, deze lessen van de strijd van 150 jaar geleden, tegen de reactie en het verraad uit die tijd, in zich op te nemen!

DE SLAG BIJ VALMY.

door Romain Rolland.

De geschiedenis is niet een verzameling anecdotes en romantisch getinte verhalen. Zij is het totaal van menselijke ervaringen, waarvan de grondige kennis niet slechts het verleden maar ook de toekomst verlicht en ons tevens de weg moet wijzen.

De geschiedenis van Frankrijk tijdens de Franse Revolutie komt in vele opzichten overeen met die van het Frankrijk, het Rusland en het Spanje van onze dagen.

Dat zij ons tot lering en tot inspiratie strekke!

De revolutionaire uitbarsting had weerklank gevonden in de gehele wereld. Zij had andere volken van geestdrift doen sidderen en zij

had vorsten en koningen verontrust. De drie grootste koninkrijken van Europa, Oostenrijk, Pruisen en Rusland bespieden Frankrijk met vijandige ogen en wachtten het ogenblik af waarop zij tussenbeiden zouden kunnen komen. Toch zouden zij gedraald hebben dit te doen, daar zij rekenden op inwendige onenigheden in Frankrijk en op de revolutionaire anarchie om de opstand te verzwakken, ware het niet, dat de koning en de koningin van Frankrijk hen dringend om tussenkomst verzochten.

Men heeft getracht ons met het tragische lot van Lodewijk XVI en van Marie Antoinette die later voor de Conventie terechtstonden en ter dood veroordeeld werden, begaan te maken. Zeker, de boete was smartelijk. Zij hebben betaald. Maar de veroordeling hadden zij dubbel en dwars verdiend. De koning en de koningin van Frankrijk hadden het land verraden op de misdadigste manier, door het bloot te stellen aan oorlog en invasie. Zij schreven aan alle buitenlandse machten en hun geheime agenten aan wier hoofd zich baron de Breteuil en de Zweed Fersen bevonden, hielden de opheitsing tegen Frankrijk in alle Europese hoven warm. De koningin, Oostenrijkse van geboorte, steunde op den keizer haar broeder, die zich uitputte in heftige bedreigingen na de mislukte poging van Lodewijk XVI en Marie Antoinette om uit Frankrijk te vluchten en een schuilplaats te zoeken in het Rijnland, waar zij zich aan het hoofd zouden hebben gesteld van de legers die een inval zouden hebben moeten doen in Frankrijk.

De gehele adel van Frankrijk was in de buurt van Koblenz en Mainz verzameld onder bevel van de twee broeders van den koning en van twee maarschalken van Frankrijk, Broglie en Castries. Het gehele „Huis van den Koning”, musketiers, licht-paardevolk, grenadiers te paard en gendarmes, alle „ridders van den kroon”, de adelstand uit de provincie: Languedoc, Auvergne, Bretagne, die regimenten, een aantal escadrons die de witte vaan voerden, de klinkendste namen van Frankrijk, — omringenden de Franse grenzen, razend van woede en vol van wraakgevoelens, als wolven, die het ogenblik afwachten om zich op de buit te werpen. Zij zwoeren dat zij alles zouden vernielen door ijzer en door vuur. En zo Frankrijk aan hun razernij ware overgeleverd geworden, dan zou het, zoals een ooggetuige zei, weldra een onmetelijk graf geweest zijn. Hun dolle woede stuitte zelfs de Pruisen tegen de borst, die zo verstandig waren geweest hen achter hun legers op een afstand te houden. En de opperbevelhebber, de hertog van Brunswijk, verborg niet de minachting die hij voor deze verraders had. In alle tijden zijn de witte legers zichzelf gelijk gebleven.

Men heeft getracht en men tracht ook thans nog, om bij onze binnenlandse twisten in de oorlog die zich ontspon tussen het revolutionaire Frankrijk en de monarchieën van Europa de mening van Robespierre uit te buiten. Hij bood toen inderdaad het hoofd aan de algemene vervoering, maar men heeft de betekenis van zijn houding volkomen verkeerd uitgelegd. In zijn grote rede van 18 December 1791 voor de Vereniging van vrienden van de Constitutie, heeft Robespierre nooit gezegd, dat hij zich tegen de oorlog verzette. Hij heeft gezegd, dat men deze niet „ t h a n s ” verklaren moest (en

hij heeft het woord onderstreept). Hij was van oordeel dat het land slecht voorbereid was; en, ofschoon hij zeer goed het dodelijk gevaar zag van de dreigende invasie en van het leger van emigranten in Koblenz, heeft hij gezegd: „Voor gij naar Koblenz optrekt, moet gij zorgen dat gij in staat zijt om oorlog te voeren”. Hij heeft duidelijk gezien dat het hof van Frankrijk en de vijanden van de Revolutie van de oorlog gebruik wilden maken om alle macht in handen te krijgen en om de revolutie ten onder te brengen. Hij heeft de eis gesteld dat de Revolutie zou beginnen met de hofregering in staat van beschuldiging te stellen en met de binnenlandse vijanden te ontwapenen! Hij heeft elke veroveringsoorlog veroordeeld; maar des te meer heeft hij „de heilzame en plotselinge uitbarsting van verontwaardiging van het Franse volk bij de aanval op zijn grondgebied,” verheerlijkt.

In het voorjaar van 1792 werd deze aanval onvermijdelijk. De Oostenrijkse troepen hoopten zich op aan de grenzen. Op het verzoek van den Franschen minister van Buitenlandse Zaken, Dumouriez aan Oostenrijk, om de verzekering te geven dat dit land zich zou ont-

ROBESPIERRE

leider van de Jakobijnen-club en de
revolutionaire volksmassa's

houden van elke inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Frankrijk, antwoordde het hof van Wenen op 7 April, dat het zou doorgaan met overleg te plegen met de andere monarchieën" zolang een bloeddorstige partij in Frankrijk het er op aan zou leggen de vrijheid van de koning aan banden te leggen en de monarchie aan te tasten."

Reeds op 3 April had de Keizer den hertog van Brunswijk het opperbevel gegeven over de troepen die bestemd waren om „Frankrijk en Europa van de anarchie te redden."

Er bleef dus voor Frankrijk geen andere uitweg over dan oorlog; en alles wat men haar regering kan verwijten, is dat zij deze oorlog verklaard heeft voordat zij voldoende voorbereid was. Het staat wel vast, dat koning Lodewijk XVI, die op de 20ste April het plan aan de Assemblée kwam voorstellen, speculeerde op de door hem verwachte nederlagen van het Franse leger. Hij had den vijand door geheime agenten laten weten, dat zodra de oorlog verklaard was, zeven achtsten van de bourgeoisie, twee derden van de nationale garde van Parijs, de gehele cavalerie en de Zwitsers aan zijn kant zouden staan. De Girondijnse afgevaardigden in de Assemblée, die de oorlog ook wensten, wilden echter dat Frankrijk de overwinning zou behalen en dat de oorlog hen in staat zou stellen om de monarchie omver te werpen.

Het begin van de strijd scheen den koning en zijn verraderlijke plannen gunstig te zijn. Het door paniek bevangen Franse leger nam de vlucht en vermoordde bij het eerste treffen in België, zijn aanvoerders. Hoe zou het ook anders gekund hebben? Het verraad had zijn intrede in het leger gedaan. Op de 9.000 officieren, liepen 6.000 naar den vijand over. Zij die achterbleven werden het slachtoffer van het maar al te begrijpelijke wantrouwen der manschappen ten opzichte van de mannen die hen commandeerden. De vestingen waren ontmanteld. De vrijwilligers waren onvoldoende gekleed en gewapend. Bij gebrek aan geweren maakte men pieken. Het leek onmogelijk om zich staande te houden tegenover de oude legers van Oostenrijk en Pruisen — dit laatste was zelfs het beroemdste leger van Europa en het had de naam onoverwinnelijk te zijn.

Maar het geval wilde dat Frankrijk over morele krachten beschikte waarvan zijn vijanden en Frankrijk zelf geen vermoeden hadden. De burgerlijke klasse die aan de macht begon te komen, was rijkelijk bedeeld met talenten en energieën die nooit de gelegenheid hadden gehad om aan de dag te komen en die door het oude regiem onderdrukt werden. Daar de emigratie het leger verlostte van ijdele, stompzinnige en ongedisciplineerde edellieden, verschenen honderden onderofficieren, bezield met ijver en genie aan de oppervlakte. Wij behoeven er slechts aan te herinneren dat onder de aanvoerders, die gekozen werden door de vrijwilligers van 1791, zich bijna alle toekomstige generaals van de Revolutie en het Keizerrijk bevonden: Marceau, Davout, Jourdan, Moreau, Lecourbe,

Suchet, Oudinot, Soult, Brune, Masséna, Lannes, Desaix, Gouvion-St. Cyr, Lefebvre, Haxo, Bessières, Victor, Friant, Belliard, Championnet. Hoche werd de 24ste Juni 1792 tot luitenant benoemd, Bonaparte tot kapitein, op 11 September 1792. Deze vrijwilligers hadden slechts 8 tot 10 maanden de tijd gehad zich voor te bereiden. Men voegde ze bij de drie kleine legerkorpsen die Frankrijk nog bezat; het geheel vormde een leger waarvan Dumouriez zei dat het „laaiend van moed, van burgerzin en vooral van broederschap” was.

Dit leger had het geluk generaals te vinden die er een nieuwe tactiek voor schiepen, in overeenstemming met zijn kracht en ook met zijn zwakheden: een bewegelijke opstelling, die in tegenstelling was met de meetkundige stramheid van de oude legers van Frederik II; het gebruik van een breed front van tirailleurs, verspreid en onafhankelijk van elkaar en van artillerie te paard, het systematisch weigeren van elk gevecht in het open veld en het insluiten van den vijand als door een zwerm bijen, door een menigte van kleine, op zich zelfstaande schermutselingen en door goed ondersteunde voorpostengevechten.

De Pruisische inval werd ingeluid door een daad van ongehoorde provocatie die de verontwaardiging van geheel Frankrijk gaande maakte: het onbeschaamde manifest van 25 Juli 1792, dat het manifest van Brunswijk genoemd werd.

Dit sommeerde het Franse leger om zich ogenblikkelijk te onderwerpen aan den koning en de nationale garden om over zijn veiligheid te waken; het stelde alle leden van de Wetgevende Vergadering, de chefs van departementen, de gemeenten, verantwoordelijk voor elke aanslag op den persoon des konings of op zijn familie en bedreigde hen met militaire straffen. Als men het paleis der Tuileriën zou binnenvallen en er schade zou aanrichten, dan zou Parijs bloot staan aan een militaire terechtstelling en aan een algehele omverwerping van het regiem. Hetzelfde zou plaats vinden met alle steden van Frankrijk die zich niet aan het gezag van den koning zouden onderwerpen. Alle Fransen die zich zouden durven verdedigen tegen de aanvallende troepen, zouden behandeld worden als rebellen en hun huizen zouden worden verbrand.

Nooit werden zulke verfoeilijke en waanzinnige bedreigingen een groot volk in het gelaat geslingerd. En het ongelooflijkste was wel dat zij de handtekening droegen van den opperbevelhebber, den hertog van Brunswijk, een verstandige oude man, die in geheel Europa en zelfs in Frankrijk gewaardeerd werd; een filosofische edelman, in staat om de nieuwe ideeën te begrijpen en die het in zijn hart oneens was met de anti-Jacobijnse kruistocht. Maar hij had een zwak karakter en was vazal van den koning van Pruisen die met een gedachteloze onstuimigheid de leiding van de kruistocht genomen had. Het manifest was in feite geheel opgesteld door Franse emigranten en gedictieerd door de vorsten en de agenten van het Franse hof. De koningin en de koning hadden de tekst beïnvloed en op een spoedige uitgave aangedrongen. Deze waanzinnigen verbeeldden zich dat het geschrift een paniek zou zaaien.

onder het Franse volk en dit voor de voeten van zijn soevereinen zou werpen! Niet een van deze koningen, van deze vorsten en van deze edellieden bezat ook maar in geringe mate de trots van het Franse volk!

In geheel Frankrijk barstte de woede los. „Het stond op als één zwaar beledigd man en wapende een miljoen handen”. Het manifest versnelde de val van de monarchie. Tevergeefs trachtte Lodewijk XVI het op 3 Augustus te verloochenen. Zij bedrog was te doorzichtig en geheel Frankrijk klaagde hem aan. Zeven dagen later werden de Tuileriën stormenderhand genomen en de koning werd van de troon gestoten.

De vijanden begrepen, doch te laat, hun fout. Brunswijk droeg zijn gehele verdere leven het berouw met zich mee over de smet die op zijn naam gevallen was door de ondertekening van het manifest. Maar de invasie was begonnen en het nieuws van de Parijse opstand van 10 Augustus verhaastte de opmars, opdat men zo mogelijk, nog de koninklijke familie zou kunnen redden.

Op 19 Augustus '92, trokken de Pruisen Frankrijk binnen, dicht bij het dorp Redange. En diezelfde dag kwam een snijdende Novemberwind opzetten; de sluizen van de hemel openden zich, de regen begon te vallen en bleef twee maanden lang vallen: de aanvallers werden doordrenkt in hun kampen, zij werden in een walgelijke en ijzige modder gezogen die overal ziekte zaaide.

Het was alsof de elementen partij kozen en Mozes den vijand met de plagen van Egypte getroffen had.

Toch waren de eerste stappen rampzalig voor Frankrijk. Longwy capituleerde zonder slag of stoot, de 23ste Augustus. Toen was het Verdun dat ondanks Marceau en Beaupaire, — die zich van het leven benam — op 2 September viel. Een verrader, de markies de Bouillé, gewezen commandant van de stad Metz, had voor de Pruisen het plan van de aanval en van de opmars naar Parijs opge maakt.

De beste Franse generaal, commandant van het noordelijke leger, La Fayette, had, na de gebeurtenissen van 10 Augustus, getracht zijn troepen tegen Parijs op te ruien, doch werd door dezen teruggedrongen en was met zijn generale staf de grens overgegaan op dezelfde dag dat de Pruisen Frankrijk binnentrokken.

Het was een tragisch moment. Frankrijk en de revolutie waren in gevaar. Toen verscheen de man die alles redden zou: Dumouriez.

Hij had niets van een Republikeinse held, van een Hoche, een Desaix of een Marceau. Deze kleine donkere man, lelijk, uiterst levendig, met vlammeende ogen, was een oude avonturier van 53 jaar, met Provençaals en Vlaams bloed in de aderen, die als huurling of als geheim agent de gehele wereld doorkruist had. Zeer moedig, sprankelend van geest, met vleugen van genialiteit, maar listig en eerzuchtig, had hij, na eerst getracht te hebben den koning in de kaart te spelen en te hebben ingezien dat deze het spel

DUMOURIEZ

de bevelhebber van het Franse leger,
dat te Valmy overwon.

verliezen zou, de rode muts opgezet, Robespierre en de Jacobijnen tot zijn vrienden gemaakt en de val van den koning voorgestaan. Men benoemde hem tot commandant en hoofd van het Noordelijke leger in de plaats van La Fayette; binnen weinige dagen wist hij de eenheid van bevelvoering over het gehele front tot stand te brengen; hij was de enige opperbevelhebber en oefende zowel een diplomatieke als een militaire dictatuur uit, zonder zich te bekommeren om de instructies die hij uit Parijs ontving. Dit had de ruïne van Frankrijk kunnen zijn, het werd echter zijn redding.

Gedurende veertig dagen was het lot van Dumouriez dat van de Revolutie; en deze man, die later zo laaghartig Frankrijk zou verraden, is in Augustus-September '92 voor de legers de belichaming van het genie der Revolutie geweest. Hij bezat een lichtheid van geest die in uren van nijpend gevaar een vorm van de grootste onversaagdheid is. Hij vreesde geen verantwoordelijkheid. Hij bracht zijn jonge onervaren troepen met onvervaardheid in het vuur tegen de veteranen van Frederik II. Zij waren onder La Fayette en diens defaitisme in een neerslachtige stemming geraakt. In weinige dagen bracht hij het leven er weer in door zijn meeslepende geestdrift en zijn vrolijkheid.

Het vertrouwen in de overwinning straalde van hem uit. Hij had gedroomd Nederland op Oostenrijk te veroveren. Genoodzaakt om Vlaanderen te verlaten door de snelheid van de invasie, was op de 1ste September zijn besluit genomen: hij liet Montmédy, Sedan en Mézières aan hun lot over om de weg naar Parijs te versperren. — „Men moet de stam redden,” zei hij, „zonder aan de takken te blijven hangen...”! Men moest zich zo snel mogelijk meester maken van de bergpassen der Argonnen, wier beboste hoogvlakten het stroomgebied van

de Maas scheiden van de vallei van de Aisne. Dumouriez voerde een stoutmoedige mars op Grandpré uit, waar hij zijn kamp op sloeg op 3 September, tussen de Aire en de Aisne. Een deel van zijn voorhoede stond onder bevel van den creool Miranda uit Caracas, die later de bevrijder van Spaans Amerika wilde worden. De capitulatie van Verdun en de verwarde aftocht van zijn garnizoen die een paniek veroorzaakte onder de troepen die het bevel hadden gekregen om hun te hulp te komen, hadden bijna het leger ontwricht. Maar Dumouriez vatte het weer in zijn greep. Hij schreef aan de Wetgevende Vergadering dat hij de bergpas naar Frankrijk in handen hield en dat hij deze niet zou prijsgeven.

Doch het liep anders uit. Brunswijk slaagde erin, Dumouriez om de tuin te leiden t.a.v. zijn troepenbewegingen en sloeg een bres in de Argonnen door de bergpas van Croix aux Bois. Dumouriez, die op het punt stond te Grandpré te worden omsingeld, leidde gedurende de nacht van 14 op 15 September een schitterende terugtocht naar gene zijde van de Aisne. Maar terwijl de Girondijnen te Parijs in hun radeloosheid het plan maakten om de regering naar Tours over te brengen, of zelfs naar Auvergne en nog verder en ondanks de instructies van den minister die hem aanspoorde om terug te trekken tot de Marne, weigerde Dumouriez een stap achterwaarts te doen en moedig stelde hij zich op voor de Ste. Ménéhould en hield een wakend oog op de linker oever van de Aisne en op de weg van Châlons. Hij riep er Beurnonville en Kellermann bij zich — de eerste voerde het bevel over de versterkingen in Vlaanderen, de tweede over het centrale leger. Beiden lieten zich lange tijd niet overtuigen; zij wierpen tegen dat Dumouriez zijn ongeluk tegemoet ging en dat hij hen met zich mee wilde sleuren. Zij voegden zich slechts op het laatste ogenblik bij hem, aan de vooravond van Valmy. Men moest Kellermann met geweld de roem opdringen die hem later de titel van hertog van Valmy zou verschaffen.

Kellermann was in alles het tegenbeeld van Dumouriez. Groot, athletisch, druk, vol laatdunkendheid en opgeblazen verwaandheid, zeer onwetend, maar moedig als deze, werkzaam en vol toewijding in zijn werk, een vurig patriot en jacobijn, beroemde hij zich er op dat hij „de eerste generaal was met het hart van een sans-culotte!”

Hij nam stelling op de heuvel van Valmy die men toen de terp van de molen noemde — een smalle en steile bergkam, bekroond door een windmolen, aan gene zijde van de Aube. Dumouriez had een tweede linie heuvels bezet, gelijk aan de andere en hiervan gescheiden door moerassen; en vanaf de berg Yvron dekte zijn uitstekende artillerie onder bevel van d'Aboville de troepen van Kellermann. Beneden liep de grote weg van Ste. Ménéhould naar Châlons welke naar de hoogvlakte van de Maan leidde waar de Pruisen zich 's nachts installeerden tegenover Valmy. Het was een donkere nacht. Een felle wind woei over de steppen van het dorre, onafzienbare en troosteloze land van Champagne. De opmars van den vijand had zich 's nachts voltrokken in duisternis en mist, maar zonder dat de Pruisen het Franse leger dat zij omvatten, konden zien; zij ver-

KELLERMANN voert de Franse troepen aan bij de windmolen van Valmy

beeldden zich dat hun verschijning het in verwarring zou doen terugtrekken.

★

Twintig September 1792. Het was twaalf uur; de morgen was doorgebracht in marsen en artillerie-duels, achter een gordijn van ondoordringbare nevel. — Plotseling trok het gordijn op. Een hevige wind scheurde de mist in flarden. De koning van Pruisen, de hertog van Brunswijk en de vijandige generale staf drongen stormachtig vooruit om de positie van den tegenstander te verkennen. Zij stonden verstart . . . !

Op de twee flanken van de hoogte van Valmy die het gehele terrein beheerste, ontplooiden zich de Franse troepen in de grootste orde; volkomen kalm wachtten zij hen af; de twee vleugels van het leger steunden op het centrum en de cavalerie bevond zich in de voorhoede . . .

De morele schok die dit gezicht gaf was zo sterk, dat de koning van Pruisen en Brunswijk een uur lang geen besluit konden nemen ondanks de felle aansporingen van de emigranten.

Eindelijk gaf de koning het bevel tot de aanval. Het was één uur in de namiddag. Het Pruisische leger zette zich in twee linies in paradeopstelling in beweging onder het geroffel der trommen. De wolken waren opgetrokken. De zon gloorde.

Op de hoogte had Kellermann zijn troepen opgesteld in drie colonnes; hij gaf het bevel dat men zou wachten zonder te vuren tot de vijand de heuvel zou hebben beklommen en dat dan eerst zou worden overgegaan tot de aanval met de bajonet. Hij stak zijn met rood-wit en blauwe pluimen versierde grote hoed aan de punt van zijn sabel en riep uit: „Leve de natie”! Het gehele leger herhaalde zijn kreet en ook de soldaten staken hun hoeden op de punt van hun bajonet.

De twee legers waren nog slechts 2.200 meter van elkaar verwijderd.

De Franse kanonnen van de berg Yvron brachten verwoesting in de eerste linies der Pruisische regimenten. De soldaten van Kellermann, nog steeds onbewegelijk, wachtten op het signaal van de aanval onder het zingen van „Ca ira” . . .

In de Pruisische rijen werd men onrustig . . . Wat was dat voor een gewapend volk waarvan men hun verteld had dat het dadelijk op de vlucht zou slaan of zich bij het eerste geweeschot zou overgeven? Het stond als een muur en het wierp hun zijn uitdagend gezang in het gelaat als een wilde lach. En de berg weerkaatste van boven naar beneden zijn roep tot de natie.

Het Pruisische leger maakte kennis met de revolutie! . . .

De hertog van Brunswijk beval: — „Halt!” De regimenten van Frederik II stonden pal, na twee honderd passen gedaan te hebben . . . De invasie was tot stilstand gekomen.

Van een eigenlijk gevecht was geen sprake geweest. Slechts een artillerie-duel vond plaats, dat tot het aanbreken van de dag voortduurde, de twee onbewegelijke legers met bloed besmeurend en aan weerszijden onversaagde aanvoerders in gevaar brengend:

hier Kellermann en Dumouriez, ginds de koning en de kroonprins van Pruisen, en met hen, de grote Goethe wiens heldere ogen het gehele toneel omvatten. Het was veel meer dan een gevecht: hier stonden twee werelden tegenover elkaar die elkaar uitdaagden.

En de oude wereld, met stomheid geslagen, hoorde een stem in haar binnenste die zei: — „Tot hier en niet verder!” Zij was overwonnen zonder strijd te hebben gevoerd.

Tussen vijf en zes uur stierven de laatste gewerschoten weg ... Nauwelijks was er een eind gekomen aan de kanonnade of een ontzettend onweer barstte los. Het Pruisische leger trok zich terug op de Hoogvlakte van de Maan; en de stromende regen, de ijzige wind, droegen het hunne bij tot de stemming van diepe moedeloosheid die zich in de nacht van de troepen meester maakte. Er heerste een wanorde als na een vlucht. Brunswijk, terneergeslagen, bracht de nacht door in somber gepeins. Verslagenheid heerste in hun midden en niemand begreep wat er eigenlijk gebeurd was. Maar Goethe zei: „Met deze dag begint een nieuw tijdperk in de wereldgeschiedenis”.

De overwonnenen hebben het beter gevoeld dan de overwinnaars. Het merkwaardige geval deed zich voor dat deze laatsten niet eens wisten dat zij overwonnen hadden. Kellermann, die zich ongerust voelde, verliet Valmy met zijn legers in de nacht om dichter in de buurt van Dumouriez te zijn. Hij vreesde dat hij de volgende dag van de weg naar Parijs zou worden afgesneden. En Dumouriez rekende er ook op dat hij de volgende dag zou worden aangevallen. Ik heb een brief van hem aan Kellermann in handen, welke geschreven is in de vroege ochtend van de 21ste September en waarin hij hem verzoekt zich bij hem te voegen.

— „Het is uw beurt om naar mijn gevecht te komen kijken en mij te hulp te komen....”

Maar de vijand dacht niet meer aan aanvallen. Zijn morele kracht was gebroken. Hij bleef waar hij was nog een week lang, onmachtig om te handelen. Op 30 September trok hij terug in de richting van de Rijn, berooid, ziek, vertwijfeld, uitgeput en overal liet hij onderweg de stervenden achter. Geen man zou ontkomen zijn als niet, om redenen die te ingewikkeld zijn om hier uiteen te zetten, Dumouriez verkozen had hem te laten vertrekken.

Intussen opende tijdens deze zelfde dagen, waarin de oude wereld zich te pletter was gelopen tegen de terp van de molen van Valmy, de Nationale Conventie haar zittingen te Parijs. Monge verklaarde dat de Vergadering „de wil van alle Fransen tot wet maakte door hen te verlossen van de pest van het koningschap.” En Danton slingerde met zijn stentorstem de mensheid deze dreigende verklaring in het gelaat, dat de natie door de nieuwe Assemblée te hebben benoemd, „een groot comité had gesticht van algemene opstand der volken”.

★

Zonen der Republiek, gij, hedendaagse mensen, zijt gij nog in staat, om onvervaard en zonder vrees deze trotse echo's van de kanonnade van Valmy te beluisteren?

HET NIEUWE BOEK VAN DE LEEUW

„Het socialisme en de natie” door Mr. A. S. de Leeuw
Pegasus 1939 – 376 bladz., – Fl 1,10 ing, geb, Fl 2,10

A. STRUIK

Het nieuwe boek van den redacteur van dit tijdschrift, Mr. A. S. de Leeuw: „Het Socialisme en de Natie” is een belangrijke aanwinst voor onze Marxistische literatuur. Het geeft zowel een historisch overzicht van de ontwikkeling van de Marxistische opvatting over de natie – door een zorgvuldig onderzoek van de opvattingen van Marx, Engels, Lenin en Stalin daaromtrent – als een toepassing van het Marxisme-Leninisme op de vraagstukken, die in verband staan met de natie in de huidige tijd.

Bij dit historisch overzicht, dat zich voornamelijk rondom de gebeurtenissen van crisissen in de geschiedenis: de burgerlijke revoluties van 1848 en de imperialistische wereldoorlog van 1914 groepeerd, worden vele gezichtspunten naar voren gebracht, die nog nooit in de Nederlandse Marxistische literatuur zijn beschouwd. Bij het zelfstandig onderzoek van de vraagstukken van deze tijd is het vooral de analyse van het fascisme, die aantoonde, welk een waardevolle wetenschappelijke methode de Marxistische is.

Er zijn lieden in Nederland, vooral in de kringen der vrijzinnige en sociaal-democraten, die het Marxisme voor dood en verouderd verklaren. Dat wil zeggen: het is voor hen dood en voor hen verouderd, omdat de Kautskiaanse opvatting van het Marxisme, die zij wel eens hebben aangehangen of bestudeerd, inderdaad haar onmacht heeft gedemonstreerd. Maar het werkelijke Marxisme, het Marxisme, dat zich verrijkt heeft met de ontleding van de politieke en maatschappelijke verschijnselen na de dood van Marx, het schepende Marxisme, is minder dan ooit dood en heeft de toekomst voor zich. Het heeft reeds de proef der historie doorstaan. Lenin heeft het kort en krachtig gezegd: „de leer van Marx is almachtig, omdat zij juist is”.

En het is daarom, dat de barbaren van deze tijd, de fascistten, zich uitputten in uitbarstingen van redeloze woede tegen het Marxisme. Niet de geringste verdienste van dit boek is dan ook, dat het aan de hand van een zorgvuldige studie, en met veel kennis van feiten, de grote kracht van het Marxisme om licht over brandende vraagstukken te doen schijnen, aantoonde. Het gaat hier inderdaad om een brandend vraagstuk: de verhouding van de arbeidersklasse tot de natie. Deze verhouding is veranderd met de veranderde omstandigheden. De arbeidersklasse wordt meer en meer de ruggegraat van de natie, in de anti-fascistische vrijheidsstrijd gaan de arbeiders meer en meer een overheersende rol spelen tegenover de reactionaire bourgeoisie, die tot de vijand en de beul der natie wordt. Of zijn de Spaanse reactionairen, die zich met het fascisme hebben verbonden, niet de vijand van de grote Spaanse natie, die

door hun toedoen aan de buitenlandse fascistenaanpak wordt uitgeleverd? Pleegde de Tsjechische grote bourgeoisie geen verraad aan de natie en verhinderde zij niet het Tsjechische volk om zich te verdedigen? Is het Chinese volk — de arbeiders, de boeren — niet de strijdende natie tegen de Japanse overweldigers en zijn die Chinese handelaars en kapitalisten, die het met Japan op een accoordje willen gooien, niet beulen voor het eigen volk? Tasten Chamberlain en Bonnet met hun München-politiek niet de nationale belangen van de Engelse en Franse natie aan om het Duitse fascisme maar te kunnen handhaven als de gendarme tegenover de Sowjet-Unie? En daarmee tegenover de democratie in Europa?

De klassenstrijd van de arbeiders tegen de bourgeoisie dient in deze verhoudingen de belangen van het gehele volk en wordt tot een directe strijd voor de toekomst van de natie. Het internationalisme van de arbeidersstrijd is de grondslag voor een bondgenootschap der volkeren, van de collectieve veiligheid tegenover het fascisme en is daarmee de kracht tot bescherming van de naties.

Het boek van De Leeuw gaat nu na, hoe speciaal in de beslissende momenten van de geschiedenis het socialistische standpunt in het nationale vraagstuk is geweest en toont aan, hoe de Marxistische opvattingen hieromtrent hun logische voortzetting vinden in de tegenwoordige politiek van de kommunistische partijen in het algemeen en voor Nederland in het bijzonder in de politiek van de C.P.N. Zo wordt dit boek een theoretische toelichting tot deze politiek.

Marx en Engels hebben midden in de strijd van de revolutiejaren 1848-'49 gestaan en zij hebben de ervaringen van die strijd zorgvuldig ontleed. Deze tijd en die welke er op volgde, was rijk aan nationale bewegingen en conflicten. De Leeuw beschrijft deze tijd en licht het standpunt van Marx en Engels in de burgerlijke revolutie toe. Hierbij schenkt hij in het bijzonder aandacht aan de politiek die Marx en Engels verdedigden in de „Neue Rheinische Zeitung“, dit „orgaan der democratie“, dat van 1 Juni 1848 met enige onderbrekingen tot 19 Mei 1849 te Keulen verscheen. De grote ruggesteun van de Europese reactie was toen Rusland, het revolutionaire volk van Europa was de stuwkracht van democratie en vooruitgang. Marx en Engels waren vóór een oorlog tegen dit Rusland, zij streden voor de staatkundige eenheid van Duitsland in één democratische republiek.

„Er is nog een reden, waarom het speciaal voor Nederlandse lezers van belang kan zijn, de politiek van Marx en Engels in 1848 . . . te analyseren; het is deze, dat de geschriften van het „klassieke Marxisme“ uit die tijd, waarin de vragen van nationale bevrijding en zelfverdediging zulk een ruime plaats innemen, door de Nederlandse Marxisten tot nog toe geheel verwaarloosd zijn en daardoor hier te lande vrijwel onbekend bleven, terwijl zij ons juist nu veel te zeggen hebben!“ (blz. 7-8).

Bij de oplossing van de velerlei problemen, voor welke de demo-

craten toen stonden, waren Marx en Engels in de eerste plaats internationalisten; maar dat betekent in het geheel niet het verwaarlozen van de nationale vraagstukken, maar juist het tegendeel: „het Marxisme heeft veeleer voor het eerst de weg gewezen tot het juiste theoretische begrip van het ontstaan der naties en tot de rechtvaardige waardering der nationale bewegingen” (blz. 66). Wij vinden hier dan ook de houding van Marx en Engels in de Poolse, Hongaarse, Tsjechische nationale vraagstukken en in die van het Rijnland. Het is hierbij treffend, hoe oude uitspraken nieuwe waarheden kunnen bevatten. Of is het niet een diepe waarheid, als we bij Engels lezen: „De schuld voor de ondergang der Tsjechen dragen opnieuw de Duitsers” (bl. 85) en: „de democratie: dat is heden ten dage het communisme: de democratie is proletarisch principe, principe van de massa's geworden”. (bl. 68).

Van bijzondere waarde zijn hierbij de opvattingen van Marx en Engels over *N e d e r l a n d*. Deze worden uiteengezet tegen de achtergrond van uiterst merkwaardige uitspraken van hun Duitse tijdgenoten over ons land. Het burgerlijke Duitsland heeft bij herhaling zijn begerige blik over deze lage landen laten gaan en aan Nederland een zelfstandig bestaan ontzegd. Zo schrijft de bekende Duitse econoom, één van de stichters van de zg. historische school Friedrich List, (1789-1846) bij herhaling op Nederland doelend over „ons onnatuurlijk familielid, Mijnheer”, dat „uit kracht van zijn nulliteit en zwakheid Duitsland in de armen zal en moet vallen”, terwijl de Bismarck-ideoloog Heinrich von Treitschke leraarde, dat het „mogelijk en dringend te wensen is, dat ten minste Nederland nog eens tot het oude vaderland terugkeert” (blz 142). „Het meest waardevolle deel van de Duitse stroom (de Rijn) is in vreemde handen gevallen en het is een onafwijsbare noodzaak van de politiek om de mondingen van de stroom terug te winnen”. (blz. 141). Friedrich Engels keert zich met kracht tegen deze annexatie-lusten, zoals hij zich keerde tegen alle uitingen van het Pan-Germanisme, dat de wereld bedreigt. Engels, evenals de Marxisten van thans, zijn voorstanders van het behoud van de Nederlandse onafhankelijkheid. De bedreiging komt van de zijde van de aanhangers van het Duitse chauvinisme, dat thans zijn dierlijkste vorm in het fascisme gevonden heeft. Nederland heeft belang bij de val van het Duitse fascisme, het is een Nederlands belang, dat aan onze Oostgrenzen een democratische Duitse republiek ontstaat, doordrongen van Marxistische geest.

De volgende periode, die uitvoerig beschreven wordt, is een nieuw keerpunt in de internationale politiek: 1914, het begin van het tijdperk van wereldoorlog en proletarische revolutie. Zoals Marx en Engels de theoretici en revolutionaire praktici van 1848 waren, zo is Lenin dit van 1914 en volgende jaren geworden. Deze Marxist heeft met zijn diepe Marxistische ontleding van het gehele tijdperk van het imperialisme de sleutel gegeven tot het begrip van deze tijd. Deze tijd stelt het nationale vraagstuk op nieuwe wijze. In verschillende landen, zoals Oostenrijk, het oude Rusland, op de Bal-

kan, waren de nationale vraagstukken nog niet opgelost, terwijl met het imperialisme een nieuw nationaal probleem van ontzaglijke draagwijdte was gegroeid: in de kolonies ontstaat de drang naar nationale onafhankelijkheid. Om de nationale vraagstukken in de periode van de wereldoorlog te kunnen begrijpen, is nodig een zorgvuldige analyse van het imperialisme, dat in de heersende landen bovendien de strekking had de arbeidersklasse te splitsen. Het reformisme is gegroeid in de arbeidersbeweging met als drager die lagen der arbeidersklassen, die het tengevolge van de imperialistische overwinsten van de bourgeoisie betrekkelijk goed hadden gekregen en belang kregen bij een imperialistische politiek. Wel had de resolutie van de Tweede Internationale, in 1912 te Bazel aangenomen, nog bedreigd: „Laten de regeringen niet vergeten, dat zij bij de tegenwoordige stand van Europa en de stemming van de arbeidersklasse niet zonder gevaar voor zichzelf een oorlog kunnen ontketenen”. Maar bijna alle socialistische partijen sloegen in 1914 het eigen betere inzicht in de wind en deden alsof de imperialistische oorlog een nationale verdedigingsoorlog was. Lenin handelde anders. Op de grondslag van zijn scherpzinnige ontleding van het imperialisme en het roofzuchtige karakter van de wereldoorlog, hield hij vast aan de revolutionaire politiek, die behoort bij bovenstaand dreigement van Bazel. Hij blijft trouw aan het gegeven woord. Hij gaat uit van de gedachte: „de opheldering van het karakter van een oorlog is voor een Marxist een noodzakelijke voorwaarde om zijn houding tegenover die oorlog vast te stellen”. De misleiding, om een rofoorlog voor te stellen als een nationale verdedigingsoorlog, dwingt Lenin tot een zorgvuldige ontleding en brengt hem tot de enig juiste proletarische leuze in de destijds gegeven situatie: de verandering van de imperialistische oorlog in de burgeroorlog (blz. 194). Hij gaat na, hoe het nationaal gevoel, de nationale ideologie werden misbruikt en het is in deze tijd, dat hij zijn beroemde artikel schrijft: „Over de nationale trots van de Groot-Russen” (blz. 217), waarin hij het reactionaire misbruik van de nationale trots op onovertroffen wijze tegenover het proletarische gevoel van nationale trots stelt. Het zijn speciaal de Russische bolsjewiki geweest, die over het nationale vraagstuk in deze tijd licht konden doen schijnen, omdat in het oude Rusland de klassenstrijd niet op een juiste wijze kon worden geleid zonder een grondige kennis van de vele nationale problemen, die zich in het Tsarenland voordeden. De studie van Stalin uit het jaar 1913: „het Marxisme en het nationale vraagstuk” vormt nog steeds een van de meest principiële en heldere uiteenzettingen op dit punt. Uitgaande van het recht van de volkeren op zelfbeschikking, komt het Marxisme op voor de vorming van zelfstandige nationale staten, al betekent dit niet, dat zij onder alle voorwaarden voor de politieke afscheiding van de verschillende nationaliteiten van elkaar zijn.

De uiteenzettingen van Lenin over het nationale vraagstuk hebben in deze jaren geleid tot een polemiek, die van de grootste betekenis voor de Marxisten in Nederland is geworden. Hierbij keerde zich Lenin in de eerste plaats tegen de opvattingen van Rosa Lu-

xemburg, die uit afkeer van de verraderlijke houding der sociaal-demokratische partijen tot de stelling kwam, dat in het tijdperk van het imperialisme in het geheel geen nationale oorlogen meer mogelijk zijn. Lenin onderstreepte, dat het karakter van de gegeven oorlog imperialistisch was „en dat de deelneming b.v. van Nederland aan deze oorlog ook imperialistisch zou zijn, want ten eerste zou Nederland zijn koloniën verdedigen, ten tweede zou het de bondgenoot van één van de imperialistische coalities zijn” (bl. 227). Het zou alleen een fout zijn deze waarheid te overdrijven, omdat, zoals Lenin aantoonde, nog steeds de mogelijkheid bestaat, dat imperialistische oorlogen tot nationale oorlogen, tot bevrijdingsoorlogen zouden worden, terwijl nationale oorlogen van de kant van de koloniën en half-koloniën in de tijd van het imperialisme niet alleen waarschijnlijk, maar zelfs onvermijdelijk zijn. In deze polemiek is van bijzondere waarde de bestrijding door Lenin van de sectarische tradities van de z.g. Hollandse Marxistische school. Deze bestrijding is aktueel, omdat nog steeds de nawerking van het sektarisme van Herman Gorter en zijn medestanders niet geheel overwonnen is. Nog steeds spookt een pseudo-internationalisme onder revolutionaire Nederlandse arbeiders rond, dat, zoals Lenin aantoonde, geen internationalisme is, maar nationale bekrompenheid. Deze afwijkingen zijn in de huidige verhoudingen nog gevaarlijker dan gedurende de wereldoorlog, omdat zij door trotskistische ondermijners worden benut om de arbeidersbeweging van haar anti-fascistische taak af te leiden.

Lenin heeft aangetoond, dat de afwijkingen van de oude Hollandse Marxistische school, voortkomen uit de bijzondere positie van Nederland. Hij had eerbied voor het eerlijke, vurige, overtuigende internationalisme van de Nederlandse S.D.P., maar bestreed met kracht de gedachtengang, die de kleine staten in de moderne maatschappij ontwikkelingskansen ontzegt. Er bestaat geen „wet”, die de kleine onafhankelijke staten tot verdwijning zou doemen. De strijd voor de nationale onafhankelijkheid van een klein volk is ook onder het imperialisme mogelijk en zo'n strijd kan de vooruitgang dienen, als deze zich tegen grote imperialistische onderdrukkers keert. In strijd met de opvattingen der Hollandse Marxistische school voorzag Lenin dus de mogelijkheid van de noodzakelijkheid van een nationale verdedigingsoorlog, ook voor Nederland.

Terwijl Lenin het bijzondere karakter van de opvattingen van Gorter verklaarde en een bijdrage gaf tot het begrip van de oorzaken van de afwijkingen van Gorter, had De Leeuw niet nieuwe raadseltjes moeten opgeven, door te spreken, zoals hij op blz. 239 doet, van „de raadselachtige figuur van Herman Gorter”. Ook de latere ontwikkeling van Gorter en zijn verder verval tot „ultra-linkse” dwaasheden wordt hier verklaard en als een afschrikwekkend voorbeeld gesteld voor allen, die zich aan eigen politiek gefilosofeer, los van de arbeidersbeweging en haar dagelijkse strijd overgeven.

Het slot van het boek — de laatste 100 blz. — zijn gewijd aan een

nieuw knooppunt van de geschiedenis, waarin grote beslissingen vallen: de huidige tijd. Hier krijgt het boek een breder karakter dan de titel doet vermoeden. Om de nationale vraagstukken van nu te begrijpen, is dan ook inderdaad begrip van de politieke verschijnselen van deze tijd nodig. Daarmee treedt het boek buiten zijn kader.

In de inleiding lezen we dan ook: „om de huidige stand van het nationale vraagstuk uiteen te zetten, was het in de eerste plaats nodig de nieuwe elementen in de politiek van onze tijd te behandelen, in het bijzonder het fascisme” (bl.11). Hier komen we op een zeer bijzondere verdienste van het boek. Men zou de vraag kunnen stellen en deze wordt ook wel gesteld: als het waar is, dat het imperialisme het laatste stadium van het kapitalisme is, het verrottende kapitalisme, dat in crisis verkeert en op zijn eind loopt, waarom staat dan de sociale revolutie niet overal op de agenda? We zien intengendeel, hoe verschillende landen, die een sterke socialistische arbeidersbeweging hadden, ten prooi vallen aan het fascisme en schijnbaar ligt hier een tegenstelling tussen dit verschijnsel en de opvatting, dat dit tijdperk tevens het tijdperk van proletarische revolutie is. Om deze schijnbare tegenstelling te doorgronden is nodig een zorgvuldige, economische analyse van de crisis-verschijnselen van het kapitalisme en daarnaast een sociale analyse van de verhoudingen tussen de klassen. Dit vinden we in dit boek op een wijze gedaan, zoals nog niet in de Nederlandse literatuur, misschien mogen we zelfs zeggen in de internationale literatuur, werd gedaan, waaruit de mogelijkheid van bewegingen als het fascisme duidelijk wordt, terwijl men tevens begrijpt, dat deze mogelijkheid vooral geen noodzakelijkheid is. Marx heeft niet het concrete verschijnsel van het fascisme voorzien, maar zijn analyse van de tegenstellingen, die het kapitalisme schept, leidt tot het begrip van verhoudingen, waarin het fascisme ontstaat. „Aan de ene kant”, zeide Marx, „zijn er industriële en wetenschappelijke krachten tot leven ontwaakt, zoals geen vroeger tijdperk van de menselijke geschiedenis ze ooit verwacht zou hebben. Aan de andere kant bestaan er symptomen van verval, die de verschrikkingen, waarvan de overlevering uit de laatste tijd van het Romeinse Rijk spreekt, in de schaduw stellen . . . . Naarmate de mens de natuur beheerst, schijnt de mens door andere mensen of door zijn eigen laagheid beheerst te worden” (blz. 268). Vaak is reeds in de Marxistische literatuur geschilderd, hoe de algemene crisis van het kapitalisme is ontstaan. Hier wordt dit ook gedaan, maar tevens wordt uitvoerig stil gestaan bij de sociale gevolgen hiervan. Beschouwd wordt het ontstaan van een werklozenleger van tientallen miljoenen, een enorme blijvende werkloosheid, terwijl er bovendien een grote verschuiving plaats vindt van de produktieve naar de niet-produktieve beroepen. De crisis schept „wanhoopsbedrijfjes”, een nieuwe middenstand ontstaat, die echter geen nieuwe bloei van het kleine bedrijf inluidt. Deze middenstand is maatschappelijk overtoellig, evenals die miljoenen, die gedoemd zijn hun leven in werkloosheid te slijten. Ze vormen maatschappelijke lagen, die geken-

merkt worden door scherpe ontevredenheid, maar die geen noodzakelijke maatschappelijke functie meer vervullen. Zij zijn de lagen, die vatbaar zijn voor de ongebreidelde demagogie van het fascisme, maar ze zijn ook de lagen, die door een juiste politiek van de arbeidersklasse een waardevolle bondgenoot van deze kunnen zijn in de strijd tegen reactie en grootkapitaal, dus in de strijd tegen het fascisme. Hieruit volgt dus, dat het niet noodzakelijk is, dat het fascisme een massa-basis verwerft. Alles hangt af van de bewuste kracht en het inzicht van de kern van de arbeidersklasse. Het is deze gedachte, reeds duidelijk door Dimitrow op het Zevende wereldcongres van de Comm. Internationale in zijn politieke betekenis uiteengezet, die De Leeuw hier uitwerkt. Ze doet begrijpen, dat de overwinning van het fascisme voorkomen kan worden, dat men het de weg kan versperren, dat de strijd-activiteit van de arbeidersklasse en het voorhanden zijn van een krachtige revolutionaire partij hier dus doorslaggevende factoren kunnen zijn om de gruwel van het fascisme te voorkomen. Uit een dergelijke analyse volgt met klemmende noodzaak, terwille van de gehele toekomst der maatschappij, de eenheidsfrontpolitiek van de voorhoede van de arbeidersklasse en de volksfrontpolitiek. Het inzicht in het klassekarakter van het fascisme leidt bovendien tot begrip van de uitspraak van het Zevende wereldcongres, dat dit fascisme wel een wrede, maar geen duurzame macht is. M.a.w. dat het door een juiste politiek tot ineenstorten kan worden gebracht. Tot de levendigste delen van het boek behoren dan ook ongetwijfeld de uiteenzettingen over de kracht en de verborgen zwakheden van het fascisme (blz. 326-347), waardoor duidelijk wordt, hoe het fascisme zijn eigen grondslagen ondermijnt. Vooral sociaal-demokraten, voor wie uit de geschriften van reformisten het klassekarakter van het fascisme verborgen blijft, kunnen uit deze uiteenzettingen veel leren.

De opkomst van het fascisme oefent op de nationale vraagstukken een diepgaande invloed uit. Het doet dit in verschillende vormen. De Abessiniërs en Libyërs hebben aan den lijve ondervonden, hoe het fascisme een ongekende nationale onderdrukking met zich mee brengt. De fascistische machthebbers zoeken echter hun „koloniën” ook in Europa. Spanje wordt tot een nationaal onderdrukt land gemaakt. Oostenrijk, Tsjechië en Albanië zijn gevolgd. Deze gebeurtenissen tonen aan, dat fascistische overheersing niet alleen politieke onvrijheid en economische uitplundering betekent, maar ook een nationale onderdrukking, die nieuwe nationale strijd verwekt. De Joden-pogroms in Duitsland moeten in dit verband begrepen worden, zoals De Leeuw terecht opmerkt, als een voorproefje van de nationale politiek, die het Duitsland van Hitler voor de onderdrukking van andere volkeren in petto houdt. (bl. 338).

Het boek beschouwt niet alleen de sociale omstandigheden, waarvan het fascisme gebruik maakt om aan de macht te komen en zijn macht te bevestigen, maar ook de politieke verhoudingen, waaronder dit gebeurt. Zo wordt gegeven een analyse van de politiek van Chamberlain en een verklaring van de politiek van München,

o.a. aan de hand van de voortreffelijke beschouwing die hierover in het 12de hoofdstuk van de „Geschiedenis der Communistische Partij der Sowjet-Unie” is gegeven.

Tenslotte geeft het boek een beknopte beschouwing over Nederland in de huidige situatie. Hier wordt speciaal de z.g. neutraliteitspolitiek belicht, die er toe leidde, dat Nederland zich openlijk losmaakte van zijn Volkenbondsverplichtingen en zich keerde tegen het streven tot het verkrijgen van onderlinge bijstand van de bedreigde staten tegen een aanvaller. Op dit allergezigtigste punt hadden wij het boek gaarne wat uitvoeriger gezien. Deze z.g. neutraliteitspolitiek heeft diepe wortels geschoten in de openbare mening in Nederland, waar ze wortelt in de traditie van 1914. Het vasthouden aan deze traditie is echter uiterst gevaarlijk, want in de huidige verhoudingen betekent het zich neutraal houden ten aanzien van de politiek van kollektieve veiligheid en van afspraken tegenover den aanvaller, het worden tot een speelbal in handen van den aanvaller; het leidt tot een toegeven aan de brutale druk van den fascistischen agressor. Een gebrek tengevolge van deze beknoptheid is ook, dat de positie van Nederland nauwelijks beschouwd wordt in verband met het feit, dat Nederland een koloniaal land is en in bijzondere mate de begeerte van een aanvaller opwekt door zijn rijke koloniën, waardoor Nederland in Europa extra in gevaar wordt gebracht. Zeer terecht wordt echter uiteengezet, dat de verdediging van Nederland in deze verhoudingen niet alleen een nationale taak is van dwingend gewicht, maar dat het ook van uiterst groot internationaal belang is. Hier vallen namelijk nationaal recht en internationale plicht volkomen samen: als het Duitse imperialisme door de moedige weerstand van het Nederlandse volk tegen de Duitse beïnvloeding en door een juiste buitenlandse politiek van de Nederlandse regering geen kans krijgt zijn oude droom te verwezenlijken om de heerschappij uit te oefenen over het mondingsgebied van Rijn en Maas, dan betekent dit een verijdelen van de veroveringsplannen van de Nazi's op een vitaal punt en daarmee een steun voor de vredespolitiek.

Het boek sluit met de conclusie, dat uit de gegeven ontledingen duidelijk is, dat de Marxistische theorie voor de politiek der Nederlandse arbeidersklasse in dit tijdperk het onvervangbaar richtsnoer zal moeten vormen. Een Marxisme, dat niet bij de algemene theorie blijft staan, maar de problemen van de eigen tijd en het eigen land aanpakt, een Marxisme dus, dat zich keert tegen het reformisme, en de massa's weet te doordringen en dat tegelijk van de massa's leert.

Dit boek kan veel bijdragen tot het begrip van de juiste Marxistische politiek in Nederland. In de S.D.A.P. worstelt men met het nationale vraagstuk; terecht is daar verzet gerezen tegen de pogingen om zich terwille van de nationale gevaren ondergeschikt te maken aan Oranje en kritiekloos de verdedigingspolitiek van de regering Colijn te aanvaarden. Dit boek geeft aan, hoe hier een nationale politiek kan worden gevoerd, die de arbeidersklasse als zelfstandige kracht in de maatschappij doet optreden. Het geeft daar-

mee wapens tegen het reformisme op een gebied, waar de reformistische voetangels en klemmen vele zijn.

Dit boek geeft ook scherpe wapens tegen het fascisme, doordat het hiervan de klassebasis bloot legt en het doet begrijpen als een crisis-verschijnsel van het kapitalisme, dat noodzakelijk met dit stelsel moet verdwijnen. Het geeft wapens tegen het trotskisme, dat met een verwrongen beeld van de theorie van Marx en Lenin werkt, om de arbeidersklassen te verhinderen hun klasse-eenheid in de strijd tegen het fascisme en voor de vrede te vinden. Het geeft een krachtige theoretische rechtvaardiging van de politiek van klasse-eenheid en volksfront, die de Communistische Partij van Nederland voorstaat.

In zijn 1 Mei-artikel (opgenomen in dit nummer) heeft Dimitrow er op gewezen, hoe het achterblijven van de Marxistisch-Leninistische opvoeding van de kaders van de Communistische Partijen en van de arbeidersbeweging een ernstig gevaar inhoudt. Dit achterblijven geeft een gunstige voedingsbodem voor vijandige invloeden om in de rijen van de Communistische Partij in te dringen, voor allerlei soort opportunistische verdraaiingen van de politiek en taktiek van de Partij, verdraaiingen, die in het bijzonder schadelijk zijn in de huidige verhoudingen van snelwisselende situaties en scherpe wendingen in de ontwikkeling der gebeurtenissen. Meer dan ooit heeft de strijdende voorhoede van de arbeidersklasse een voortdurende studie en beheersing van het Marxisme-Leninisme nodig.

Het boek van De Leeuw kan voor het begrip van een van de brandende vraagstukken van deze tijd, mits het zorgvuldig gelezen en bestudeerd wordt, voor het kader van de arbeidersbeweging veel betekenen en behulpzaam zijn bij het leren beheersen van het Marxisme-Leninisme.

DE COMMUNE EN VERSAILLES

PROF. E. TARLE

In het hier vertaalde artikel herdenkt de bekende Russische geschiedschrijver Prof. Tarle de Parijse Commune, waarvan de geschiedenis, nu 68 jaar geleden, zulke belangrijke lessen inhoudt voor onze tijd. In het bijzonder vestigt hij er de aandacht op, hoe de Franse revolutionaire arbeiders het land wisten te verdedigen tegen de Duitse invallers, terwijl de bourgeoisie, uit vrees voor de revolutie, landverraad pleegde. Red.

Als men thans, in Maart 1939, terugdenkt aan de toestand waarin Frankrijk zich bevond in Maart 1871, dan richt men zijn gedachte onwillekeurig op het vraagstuk van de verdediging van het vaderland en de bescherming ervan tegen de interventen, tegen de rovers, tegen de meedogenloze en baatzuchtige aanvallers.

Reeds na Sedan en de val van het keizerrijk, begon zich tussen het kamp van de uitbuiters en dat van de uitgebuitenen, tussen het kamp van de bezitters en dat van de proletariërs, een scherp geschil te ontwikkelen over het vraagstuk, of de oorlog tegen de binnengedrongen Duitse legers moest worden voortgezet of dat vrede zou moeten worden gesloten. Immers zelfs de verraderlijke daden van maarschalk Bazaine, die geneigd was Napoleon III weer op de troon te herstellen, waren ingegeven door de angst voor de mogelijkheid van een revolutie, indien de oorlog werd voortgezet.

En het was niet toevallig, dat de capitulatie van Bazaine op 27 October 1870, reeds vier dagen later, op 31 October, tegelijk enige pogingen tot een gewapende opstand in het leven riep: in Parijs, Marseille, Toulouse, St. Etienne. Dat was het begin. Beide kampen, beide klassen namen geleidelijk hun posities in. De verrader Bazaine was niet de enige, die revolutionaire uitbarstingen vreesde; het grootste deel van de bourgeoisie keurde het verraad van Bazaine slechts voor de vorm af, doch in werkelijkheid deelde het zijn vrees. Alleen de revolutie kon de kans bieden van een succesvolle verdediging tegen de vijandelijke invasie, en dit nu vreesde de bourgeoisie juist. De bezitters, zowel in de stad als op het land, hielden de revolutie voor het grootste en dodelijkste gevaar.

De bourgeoisie kende de geschiedenis van haar land en herinnerde zich de woorden van Napoleon over de fout, die hij in het jaar 1815 tijdens de 100 dagen begaan had. „Mijn systeem van verdediging deugde niet”, zei Napoleon t.a.v. de 100 dagen, kort voor zijn dood, „omdat de middelen van de strijd niet voldoende waren vergeleken met het gevaar. Het was nodig geweest, de revolutie opnieuw te beginnen, om mij de middelen te verschaffen, die slechts een revolutie scheppen kan. Zonder deze kon ik Frankrijk al niet meer redden.”

Ja, in 1870 – 1871 kon slechts de revolutie nog hopen, stand te houden tegen de invasie van de Duitse troepen, maar de bourgeoisie

vreesde de revolutie juist ook nog veel meer dan de invasie. De rijken, de bezitters, de uitbuiters, hadden nog de grootse revolutionaire oorlog van 1792 voor ogen, die onder de wanhopigste en zwaarste omstandigheden begonnen was en die desondanks — al was het dan na een lange krachtsinspanning — tot de volledige overwinning van Frankrijk op de coalitie van de machtigste Europese staten had gevoerd. Maar toen verkreeg de revolutie ook een grotere diepgang, die haar in staat stelde de militaire kracht van het volk te vertienvoudigen; maar welke betekenis zou de diepgang van de revolutie voor het jaar 1871 gehad hebben? De sociale omwenteling, waarvan de dreiging reeds in 1848 te voelen was geweest? Neen, dan liever tien verdragen met Bismarck dan de overwinning van het proletariaat. Zo redeneerde de Franse bourgeoisie.

In de loop van November, December en Januari, tot aan het sluiten van de wapenstilstand, wordt deze verborgen strijd gevoerd: de bourgeoisie wil absoluut de vrede. De proletarische massa in de hoofdstad en in de grote centra evenwel, geraakt in woede bij de gedachte alleen aan de onderwerping aan de brutale overwinnaar. De arbeiders van Parijs beschuldigen reeds lang vóór het uitroepen van de Commune de „rijkaards, kooplui en generaals” van verraad, van geheime verbindingen met den vijand. De proletariërs zeggen dat zij bereid zijn van honger te sterven, maar dat zij Parijs niet zullen overgeven.

Zo voelde en handelde het proletariaat bij het morgengloren van zijn revolutionaire strijd. Zo voelt en handelt het proletariaat, de ware drager van het patriotisme in onze dagen, ook thans.

„Beter staande te sterven dan op de knieën te leven” — zo klinkt het gedenkwaardige woord van de hartstochtelijke revolutionaire en strijdster tegen het fascisme Passionaria.

Op 28 Januari 1871 werd Parijs overgegeven en op 8 Februari van hetzelfde jaar vinden de verkiezingen plaats voor de Nationale Vergadering. De verkiezingsstrijd werd onder de volgende leuze gevoerd: voor de vrede of voor de voortzetting van de oorlog. De gehele reactie, op geringe uitzonderingen na, eist de vrede tot elke prijs, maar alle enigszins vooruitstrevende elementen, in het bijzonder alle kandidaten die op de proletarische stemmen rekenen, spreken zich uit voor de voortzetting van de oorlog, totdat de aanvallers verjaagd zouden zijn tot over de grenzen van Frankrijk. De reactie overwint. Van de 630 afgevaardigden, die 13 Februari te Bordeaux bijeenkwamen, waren ongeveer 400 reactionairen.

„Geef hem het woord niet! Scheer je weg, rover, bandiet! Marsch!” Tegen wien wordt zo geschreeuwd? wien beledigen aldus de Franse afgevaardigden tijdens hun eerste zitting? Garibaldi is het, die gekozen was in een vooruitstrevend district, ofschoon hij een Italiaan was en geen Fransman, maar die gekozen werd omdat hij zijn leven op het spel gezet had om als vrijwilliger voor Frankrijk te strijden.

„Als wij Garibaldi gevangen nemen, dan jagen wij hem twaalf kogels door zijn kop, omdat hij niet tot het geregelde Franse leger behoort, en wij hem daarom niet tot de krijgsgevangenen zullen rekenen!” spraken de Duitse generaals. Maar waarom haat en achtervolgt de

Franse nationale vergadering deze zelfde Garibaldi zo? Niet alleen omdat Garibaldi door Pius de IXde uit de kerk gestoten was, maar ook omdat hij door zijn deelnemen aan de oorlog tot hardnekkig verzet aanvuurde. Daarom joeg men hem uit de vergadering.

Het is natuurlijk niet alleen de dolle haat tegen Garibaldi, die de Franse reactionairen met de Duitse generaals in één front verbindt. Hen verbindt tevens de haat tegen de proletariërs, de angst voor de revolutie, de angst voor de internationale solidariteit van de strijders voor de vrijheid.

Is het niet diezelfde haat, die in onze dagen de Italiaans-Duitse inter-venten en hun Engels-Franse handlangers verbindt, de onderdrukkers van het Republikeinse Spanje, waarvoor niet slechts Spanjaarden streden, maar ook antifascistische helden uit andere landen: Oostenrijkers, Duitsers, Amerikanen, Italianen, Fransen, Engelsen en andere?

De Internationale Brigaden verhieven de vaan van de internationale solidariteit tot een ongekende hoogte. De grootste daden van deze heldhaftige nakomelingen der Parijse Communards doen nog sterker de laagheid, het verraad en het bedrog van de nakomelingen van Versailles uitkomen. Geen kracht ter wereld zal dit internationalisme uitroeien, dat gecementeerd is door het bloed, vergoten door de beste zonen van alle volkeren.

De 18e Maart 1871 riep het volk, dat te Parijs in opstand was gekomen, de regering van de Commune uit. Onder de ingewikkelde en diepliggende sociaal-economische oorzaken, die de Commune van 1871 te voorschijn hadden geroepen, speelde ook de factor van de verontwaardiging van het volk over het verraad van de „rijkaards”, die achter de rug van het Franse volk om met de Duitse aanvaller samenspannen, een grote rol.

In plaats van de revolutionaire oorlog, welke uiteindelijk een weerklank had kunnen vinden bij het Duitse volk, inplaats zelfs van de eenvoudige poging om de weerstand voort te zetten, de capitulatie, de aantasting van het grondgebied door het afstaan van twee rijke provincies, waarvoor dit alles? Voor de bescherming van de dikke bundels bankbiljetten in de zakken van de bezitters . . .

De Parijse Commune begon de oorlog niet opnieuw en kon dit ook niet. Neergeslagen in de stad, belegerd door de legers van Versailles, losgescheurd van het overige land, ging de Commune na een heldhaftige weerstand ten onder; de beul Thiers schreed over 30 duizend lijken de hoofdstad binnen.

Bismarck en Wilhelm I, Gortsjakow en Alexander II, Gladstone en Victoria verborgen niet hun vreugde over de heldendaden van het leger van Versailles, die de bloedige week van 21 tot 28 Mei eeuwig gedenkwaardig hebben gemaakt, toen stadsdeel na stadsdeel na wanhopige gevechten in handen viel van de verwoede Versailles officiersbende.

Hoe zou zich een onderdrukker van de Commune als b.v. Generaal Lissage tegenover het overwonnen proletariaat ook anders gedragen, dezelfde generaal, die den verrader Bazaine naar generaal van

Moltke zond voor de laatste besprekingen betreffende de capitulatie van de vesting Metz?

„Capitulant! Schurk!” schreeuwden de soldaten van de Commune, die onder zijn kogels vielen, hem toe. Lissage was woedend. De capitulanten namen op wrede en bloedige wijze wraak op hen, die hun leven ten offer brengend, in het van bloed doordrenkte Parijs de eer van het Franse volk redden.

Bismarck verkeerde tijdens de 72 dagen van het bestaan van de Commune in groter onrust, dan gedurende de gehele Frans-Duitse oorlog. Hij ging op alles in — op de terugkeer van de Franse krijsgesvangenen, op de teruggave der wapens, om Thiers maar sneller de gelegenheid te geven, af te rekenen met het Parijse proletariaat. De vestiging van de republiek in Frankrijk vreesde hij niet, hij wenste deze zelfs van harte. Hij wist, dat niemand het ooit in zijn hoofd zou krijgen om de Hohenzollerns ten val te willen brengen, ten einde hun monarchie door de republiek van Thiers te vervangen. Maar de Commune was reeds door het feit van haar bestaan alleen, vreesaanjagend voor de gehele kapitalistische wereld.

Onder de vele taken, die de Commune niet ten uitvoer vermocht te brengen, was ook de zware taak van de strijd tegen de buitenlandse vijand. Het gelukte de Commune zelfs niet om Parijs te zuiveren van de ontelbare spionnen, zowel die uit Versailles als de Duitse spionnen. „De Parijse Communards — zei Stalin — waren te slap in hun gedrag tegenover de benden van Versailles, waarom Marx hen in zijn tijd met volle recht onder handen nam. Zij betaalden hun slapheid met de dood van tien duizenden arbeiders, die Thiers neer liet schieten door de benden van Versailles, toen hij Parijs binnentrok”. De arbeidersbevolking van Parijs verdedigde met zelfverloochening elk strookje grond, maar de krachten waren te ongelijk. Op 21 Mei drongen de troepen van Versailles de stad binnen. De verraderlijke hand van een spion opende de poort voor den vijand. Maar toch toonde het Franse proletariaat van de Parijse Commune door zijn strijd en door zijn daden, dat het in de zware jaren van de invasie de enige klasse was, die niet bereid was zich te verzoenen met het Duitse militarisme en zich te onderwerpen aan de sluwheden van de gewelddadige diplomatie van den vijand.

De bourgeoisie van Versailles deed alles, om de Commune te vernietigen. Heden ten dage doen de nakomelingen van die bourgeoisie, die kruipen voor het fascisme, op hun beurt alles, om de democratie te vernietigen en de vrijheid en de onafhankelijkheid van de volkeren door het slijk te halen, als zij maar hun klassevoorrechten mogen behouden. En zijn het niet de rechtstreekse nakomelingen van de benden van Versailles, die in onze dagen als de „vredesstichters” van München de weg effenen voor de fascistische aanvallers, door hun capitulatie-politiek en hun beruchte „niet-inmenging”? Maar thans zijn de tijden anders. Thans hebben de nakomelingen van de Parijse Communards in alle landen van de wereld voor hun ogen het beeld van het grote land van het overwinnende socialisme, de Sowjet-Unie, die de dromen van de Parijse Communards, de dromen van de beste zonen van het mensdom, verwerkelijkt heeft.

buitenlands overzicht

DE LANDEN OM NIMMERSATT

Mr. A. JACOBS

In het uiterste Noorden van het Memelland, de smalle strook Baltische grond, die door Duitsers, door soms ver-Duitste en soms weer ont-Duitste Litauers, en door Joden bewoond wordt en die onlangs weer „naar het Rijk terugkeerde”, zoals dat zo trouwhartig heet — in het uiterste Noorden dan van dat kleine gebied ligt een dorp, welks naam in onze dagen wel een bijzonder symbolische klank heeft: het dorp Nimmersatt, oftewel in het Nederlands: Nooitverzadigd.

Deze jongste aanwinst van Hitler vat eigenlijk in die naam op de bondigst denkbare manier een goed stuk samen van het program, dat zijn huidige gebieders zich in zijn boek „Mein Kampf” heeft gesteld. In dat boek wordt koloniaal bezit in Afrika van de hand gegeven, maar een onverzadigbaar-begerige blik werpt de auteur op de vruchtbare en aan bodemschatten rijke landen van Oost-Europa, de z.g. randstaten en op het grondgebied van de volkeren der Sowjet-Unie — kortom, op de landen, die zich ten Noorden, Oosten en Zuiden van dat ongelukkige Memellandse dorpje Nimmersatt uitstrekken.

In ons vorig overzicht bekeken wij de Balkan-staten, de landen dus, welke de as Berlijn-Rome, in de hoop, dat zij magnetisch zal blijken, in haar politieke sfeer hoopt te zuigen, nadat zij zich in economisch opzicht alreeds een zeer sterke positie in die hoek heeft veroverd. Wij zagen ook hoe de meeste dier landen zich tegen deze opzuiging verzetten, en sedert wij ons overzicht schreven heeft (na Roemenië en Griekenland) ook Turkije zich in de gelederen van het afweersfront geschaard, met meer klem, met meer duidelijkheid, met meer scherpte dan welke andere half-grote bedreigde staat ook.

DE RANDSTATEN.

Laat ons thans de z.g. randstaten eens de revue laten passeren, landen, waarmee het ene uiteinde van de as, Italië, zowel in economisch als in politiek opzicht maar zeer weinig rechtstreeks te maken heeft, maar die volledig — en niet pas sinds Hitler — in de Duitse begeertensfeer vallen. Deze landen zijn, van Noord naar Zuid gaande: Finland, Estland, Letland, Litauen en Polen, d.w.z. vier kleine landen, elk met een eigen aard, plus een half-grote mogendheid, die in een zeer bewogen historie al eens een echte grote mogendheid geweest is en die ervan droomt er weer een te worden.

De aard dezer landen dwingt ertoe, iets uitvoeriger dan bij de Balkan-landen het geval was, bij hun historie stil te staan. Anders kan men namelijk hun huidige bouw en positie niet goed begrijpen.

Finland: Het Noordelijkste, goeddeels met bossen en meren overdekte en daardoor dunst-bevolkte der randstaten. Bijna twaalf maal zo groot als Nederland, doch met amper 4 miljoen inwoners

(ruim 10 per K.M.²), voor 86% Finnen, die tot een Noord-Mongoolse groep worden gerekend en wier taal dan ook niets met de grote talen-groepen van Europa uitstaande heeft; verder 11% Zweden (vooral langs de kusten van Finse en Botnische Golf) en 3% anderen (Russen, Duitsers enz., vrijwel geen Joden).

Historie: In de tijd, dat Zweden de grote mogendheid van Noord-Europa was (13de tot eind 18de eeuw) leefden de Finnen onder Zweedse heerschappij. Daarna een eeuw lang onder tsaristisch-Russisch bewind, aanvankelijk nog autonoom, maar de laatste tientallen jaren steeds meer geknecht en gerussificeerd. Uit de Zweedse tijd restte echter het feit, dat ruim 97% der bevolking Luthers was en bleef. De Finnen verklaarden zich in 1917 onafhankelijk, er volgde een burgeroorlog tussen Roden en Witten, waarbij de laatsten met Duitse steun de overhand behielden; in 1920 sloot Finland met de Sowjets de vrede van Dorpat, waarbij het nieuwe Rusland de Finse vrijheid erkende.

Economie: Een land van bos- en landbouw, met als industrie voornamelijk houtbewerking. Grote uitvoer van hout, cellulose, papier, en verder ook boter. De helft van de export gaat naar Engeland, de rest vooral naar Duitsland, de V.S., Nederland en België, de Scandinavische landen en de Sowjet-Unie.

Binnenlandse politiek: een democratie (de enige onder de randstaten), met zelfs een zeer sterke sociaal-democratische en (op economisch gebied) coöperatieve beweging. De religieus-fascistische Lappo-beweging heeft tegen deze democratie tevergeefs storm gelopen. Een zwarte smet op het bewindsstelsel is de uitgesproken vervolging van het communisme. Communistisch wordt (de historie werkt na!) gelijk gesteld met Russisch, en dan beginnen bij vele Finnen sterke instincten te spreken. Oude instincten spreken ook in de taalstrijd tegen het Zweeds, van ouds heerserstaal.

Buitenlandse politiek: Zeer sterke neiging tot samenwerking met de drie Scandinavische staten Zweden, Noorwegen en Denemarken, waarmee telkens overleg wordt gepleegd. Vriendschappelijke verhouding tot de overige randstaten. De laatste tijd ook een correcte verhouding tot de Sowjet-Unie, van wier vredeswil en niet-agressieve bedoelingen men ten slotte (de feiten móésten wel spreken tot het verstand) overtuigd is geraakt. Een kleine, maar gevaarlijke fascistische bevolkingsgroep (invloedrijk in het leger) zou gaarne met Duitsland heulen en van Finland een springplank maken tegen de Sowjet-Unie, welke de lieden van deze groep gaarne van het grensgebied Karelië zouden beroven.

Estland: Een uitloper van de grote Noord-Russische vlakte; anderhalf maal zo groot als Nederland, met ruim 1,1 miljoen inwoners (ruim 24 per K.M.²). De Esten, sterk verwant met de Finnen, hun overburen van de Finse Golf, vormen 88% der bevolking (de grote schaker Keres is er één van), verder zijn er 8% Russen en bijna 2% Duitsers; ook alweer bijna geen Joden.

Historie: Ook de Esten kennen slechts kort een onafhankelijk volksbestaan in de moderne zin van het woord. Tot het midden der 14de eeuw werden zij door de Denen beheerst, daarna ruim twee eeuwen

door de Duitse Orde (een politiek-religieuze, zeer „imperialistische” ridderschap) anderhalve eeuw door de Zweden, en ten slotte twee eeuwen door de Russen. De godsdienstige neerslag hiervan: 78% der bevolking is Luthers, 19% Grieks-orthodox (de godsdienst van het tsarisme). Het Estische volk, geknecht door de Duits-Baltische baronnen en door den tsaar, riep in 1918 de republiek uit, welke in 1920 bij de vrede van Dorpat door de Sowjets werd erkend. Economie: Wei- en bouwland beslaan twee derden van het grondgebied. Zeer veel veeteelt (400 zuivel-fabrieken), verder verbouw van graan, aardappelen en vlas. Bijna de helft van de export (boter, vlees, eieren, vlas, papier, hout) gaat alweer naar . . . . Engeland; de overige afnemers zijn de nabuurstaten, Duitsland en Zweden.

Binnenlandse politiek: Een autoritair corporatief regime. Het communisme wordt scherp onderdrukt sedert in 1924 een revolutionaire actie mislukte. De sterke man heette Generaal Laidoner.

Buitenlandse politiek: Zeer nauwe banden met Letland en Litauen, met welke lotgenoten-Oostzeestaten Estland sedert 1934 (met lette wel: een jaar na Hitlers machtsverovering!) zich aaneensloot tot de Oostzee-entente, welke in 1935 in een defensief verbond werd omgezet. Grote vriendschap voor Polen, de enige grote staat in de buurt, voor wie men niet bang is; schuchtere toenadering tot de Scandinavische landen; correcte betrekkingen, maar liefst vooral niet méér, met Duitsland en de Sowjet-Unie. En Engeland is en blijft de beste klant.

Letland: Ook dit een uitloper van de Noord-Russische vlakke, maar als het ware gedrapeerd om de Grote Golf van Riga, en dus nog in sterker mate dan Estland een zee-land. Twee maal zo groot als Nederland, met een bevolking van ruim 2 miljoen (ruim 30 per K.M.²), en die bevolking bestaat voor 75% uit Letten, een Baltische (gemengd Slavisch-Germaanse) stam, die het meest verwant is met de Litauers, doch, anders dan de Finnen en Esten, in het geheel niet tot de Noord-Mongolen behoort. Voor het overige wonen er 11% Russen, 5% Joden, 4% Duitsers, 3% Polen. M.a.w. Letland is in sterker mate een nationaliteiten-staat dan Finland en Estland en ook dan Litauen.

Historie: De achtereenvolgende overheersers waren ook hier weer de Duitse Orde, Zweden en Rusland. Op godsdienstig gebied een merkwaardig-sterke beïnvloeding uit het Zuiden, het katholieke Litauen en Polen: slechts 56% der bevolking is Luthers, 24% Rooms-Katholiek, 8% Grieks-Katholiek, 5% Oud-Katholiek, 5% Joods. Evenals in Estland werd ook hier in 1918 de onafhankelijkheid uitgeroepen en in 1920 werd deze bij het Verdrag van Riga door de Sowjets bekrachtigd.

Economie: Een evenwichtiger structuur dan in Finland en Estland. Terwijl in Finland de bosbouw verre overheerst en in Estland veeteelt en zuivelfabricage, is hier een kwart van het land akker, een kwart weide, een kwart bos. Alweer: een kleine eigen industrie. De uitvoer: boter, hout, vlas, huiden. En waarheen gaat dat? Naar Engeland, Duitsland, de Sowjet-Unie, Nederland en België.

Binnenlandse politiek: Sedert 1934 is „de activiteit van het parle-

ment opgeschort', zoals het zwierig wordt genoemd. Een autoritair regime, met als sterken man Ulmanis, en de gebruikelijke gestrengheid tegen communisten en socialisten.

Buitenlandse Politiek: Zie onder Estland.

L i t a u e n : Aardrijkskundig de aansluiting op Letland; zij het vrijwel afgesnoerd van de zee; Zuidelijker en dus dichter bevolkt; 1,6 maal zo groot als Nederland, met 2½ miljoen inwoners (47 per K.M.²), waarvan 84% Litauers — we spreken over het huidige Litauen, het Memelgebied dus niet meer erbij — bijna 8% Joden, 3% Polen enz. De Litauers zijn naar ras en taal het meest met de Letten verwant, maar zij verschillen sterk van hen door hun . . .

Historie: Litauen is nimmer verduits of verzweedst, maar wel sterk verpoolst. Voordien kende het echter een grote mate van eigen onafhankelijkheid en macht. Het grootvorstendom Litauen was van de 13de tot de 15de eeuw een afzonderlijke factor van betekenis in Oost-Europa. Van lieverlede werd het echter opgezogen door den machtigen Zuidelijken nabuur Polen, waarin het door de Unie van Lublin (1569) geheel opging. De hoge Litause adel, de Radziwills, de Sapieha's, de Czartoryski's was tevoren al volkomen geassimileerd. Interessant is het, dat ook Polens grootste figuur na de wereldoorlog, Pilsodski, uit het Litause gebied afkomstig was. Bij de Poolse delingen in de 18de eeuw kwam steeds meer Litauisch gebied aan Rusland, en in de 19e eeuw heeft het tsarisme gepoogd ook dit land met geweld te russificeren, alweer zonder dat het doel werd bereikt. Hoe sterk de Poolse invloed steeds gebleven is, hoe zwak de Pruisische, Zweedse en Russische, blijkt uit de religie-cijfers: 86% der bevolking is Rooms-Katholiek, bijna 8% Joods, nog geen 4% Luthers.

In 1917 — welk een jaar van gisting en herrijzenis in Oost-Europa — verklaren de Litauers zich onafhankelijk. Bij het verdrag van Moskou (1920) laat het nieuwe Rusland (het zelfbeschikkingsrecht erkennend) ook dit deel van het oude tsarengedebied los. In hetzelfde jaar grijpt Polen het Wilna-gebied van Litauen weg; drie jaar later zoeken de Litauers compensatie door Memel te bezetten — tevens een uitweg naar zee; zij hebben die reep slechts 16 jaar kunnen behouden. Toen zij met zeer grote krachtsinspanning van Memel een moderne haven hadden gemaakt, is deze hun door Hitler ontnomen, hoewel die enige haven onmiskenbaar tot hun Lebensraum behoorde. Economie: Dezelfde voortbrengselen als Letland. Van het vlees, de varkens, de boter, van vlas en hout en cellulose zijn Engeland en Duitsland de beste afnemers.

Binnenlandse politiek: Getemperde dictatuur van een kleine nationalistische partij, die op het leger steunt. Christen-democratische oppositie wordt geduld, linkse oppositie, o neen. Communisten-ervolgelingen.

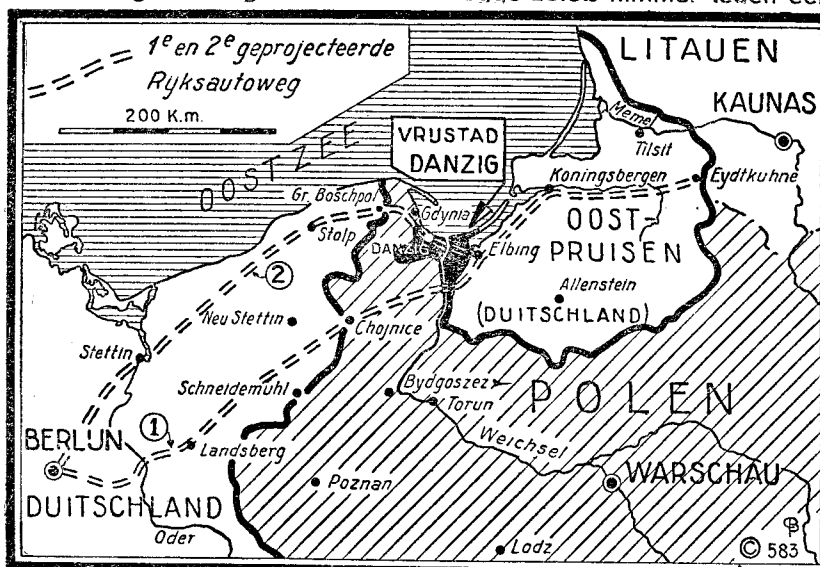
Buitenlandse politiek: Nog moeilijker gebalanceer dan in Estland en Letland, want men ligt zo verduiveld dicht bij drie grote landen. Lange tijd was de woede tegen Polen wegens het verlies van Wilna de beslissende factor. Maar ook hier ziet men thans Hitler-Duitsland als het grote gevaar. De vete met Polen is vergeten, de verhouding met

de Sowjet-Unie is redelijk goed, tegen Duitsland lacht men als een doodsbenauwde boer met vreselijk veel kiespijn.

Wij vatten alvorens de blik naar Polen te wenden, de vier kleintjes samen. Hun totale bevolking is iets meer dan de Nederlandse, al is hun totale oppervlak 17 maal zo groot als dat van ons land. De mensen werken in het bos, op de akker en in de weide, en van het product hunner handen is Engeland nog altijd de beste afnemer, met Duitsland als sterk-opdringende tweede. Hoe Noordelijker men komt, des te dunner is de bevolkingsdichtheid, des te protestantser is het volk en des te Scandinavischer ingesteld. Hoe Zuidelijker men komt, des te meer mensen wonen er, des te katholieker is het volk, en des te groter tevens het percentage Joden. En hoe Zuidelijker men komt des te hachelijker is hun zelfstandig volksbestaan.

EEN MOEILIK VOLK.

En thans Polen. Wij noemden dat land in de aanhef van dit artikel een „half-grote mogendheid”. Men zegge zoiets nimmer tegen een

Pool, want hij néemt dat niet. Deze mensen voelen zich. En het dient gezegd: zij hebben houding. Hun land heeft ook een indrukwekkend verleden — er was een tijd, toen Polen de grote mogendheid was van Oost-Europa, een land met een brede cultuur; steden als Krakau en Wilna, en in mindere mate ook Warschau getuigen daar nog van. Maar dit Poolse volk, één in gloeiende vrijheidsliefde tegenover de buitenwereld, heeft in zijn innerlijke bouw vaak vreemde leemten en breuken te zien gegeven. In dezelfde eeuwen, waarin West-Europa in zijn maatschappelijke evolutie de opkomst zag van een krachtige burgerij, bleef Polen verdeeld in een boven-laag van hogen en lageren adel en enige belendende groepen van grondbezitters en intellectuelen, en een beneden-laag van stervens-arme boertjes. Daardoor werd het Poolse volk even moeilijk voor zichzelf als het in zijn eendracht tegen vreemde overheer-

sing steeds ontembaar-moeilijk geweest is voor anderen. Het bestek van dit artikel gedooft niet, Polens rijke geschiedenis ook maar in grote lijnen hier te behandelen. Wat dat betreft moeten wij volstaan met te herinneren aan den ondergang van het Poolse rijk in het einde van de 18e eeuw, toen er driemaal brokken van werden afgekapt door Pruisen, Rusland en Oostenrijk, tot het ten-slotte geheel op-verdeeld was — en aan Polens herrijzenis ten gevolge van de wereldoorlog. Maar wel dienen wij hier enige statistische en politieke gegevens van het huidige Polen te bezien, alvorens te besluiten met een korte beschouwing over het brandend-actuele probleem: Danzig.

NATIONALITEITEN-STAAT

Polens oppervlakte is zowat 12 maal die van Nederland en het land heeft 35 miljoen inwoners (87 per K.M.²). Polen is dus — wat velen niet beseffen — dichter bevolkt dan b.v. Frankrijk, dat ruim 16 maal zo groot is als ons land en ruim 42 miljoen inwoners heeft (76 per K.M.²). Van de bevolking zijn — en dat is stellig een zwakke stee — slechts 69% Polen; verder wonen er in het aan de Sowjet-Oekraïne grenzende gebied tussen de 10 en 14% Oekraïners (over dat percentage wordt scherp getwist); verder zijn er 'n kleine 9% Joden, ruim 3% Wit-Russen (in het gebied, dat aan Sowjet-Witrusland grenst), en ruim 2% Duitsers (uiteraard vooral in het Westen); de rest zijn Litauers, Russen en onlangs geannexeerde Tsjechen en Slowaken. Hierbij moge al direct worden opgemerkt, dat Polen liefst zoveel mogelijk Joden ziet emigreren, omdat men dat als de enige mogelijkheid ziet om een Poolse middenstand op te bouwen. Men is hier nog niet zover als in de Sowjet-Unie, waar het Jodenvraagstuk door het socialisme is opgelost! Wat de Oekraïners betreft, de bezitters onder hen hebben lang gespeculeerd op Duitsen bijstand, die hen zowel in Polen alsook — een waaghalzig plan! — in de Sowjet-Oekraïne aan de macht zou moeten helpen. En die droom is stellig nog niet uitgedroomd, al heeft Hitler hen wèl teleurgesteld door de „Karpathen-Oekraïne”, die de springplank voor zulk een onderneming had moeten worden, aan de Hongaren over te laten — in de allerlaatste tijd tonen de Oekraïners zich dientengevolge loyaal jegens de Poolse staat. Naar godsdienst is de verdeling 65% Rooms-Katholiek, ruim 22% Grieks-Katholiek en „Orthodox”, zowat 9% Joods, een kleine 3% Luthers.

Economisch: In hoofdzaak een landbouwstaat, ongetwijfeld: tweederden van 's lands oppervlakte wordt bebouwd en afgegraasd en 60% der bevolking leeft daarvan. Maar — en hier ziet men een scherpe tegenstelling met de kleine randstaten — ruim 20% der bevolking leeft van industrie en mijnbouw en dit laatste percentage neemt nog geregeld toe. Er zijn oude grote industrie-centra in Opper-Silezië, in en om Lodz (textiel!), te Warschau en te Krakau, en er is, ver van de grens, een geweldig nieuw industrie-centrum aan het verrijzen tussen Warschau en Lemberg, speciaal met het oog op de behoeften der defensie. Ook aan de kust is een nijverheid in opkomst. En dan zijn er de vele suikerfabrieken, en de boortorens en raffinade-

rijen in het olie-gebied van Galicië. De uitvoer omvat dan ook, naast veel agrarische producten, heel wat voortbrengselen van nijverheid en mijnbouw, en de afnemers zijn vele: West-Europa en Duitsland, de V.S. en Zweden, en een pas met de Sowjet-Unie gesloten verdrag zal de handel met den Oostelijken nabuur sterk bevorderen.

Binnenlandse politiek: een door de legerleiding geschapen regerings-partij, genaamd „kamp der nationale eenheid”, heeft met kunst en vliegwerk in het parlement een meerderheid gefabriceerd gekregen, die echter op geen stukken na de werkelijke verhoudingen in het land weergeeft. Bij elke eerlijke verkiezing (voor gemeenteraden b.v.) behalen de oppositie-partijen: democratische boeren, sociaal-democraten en (uiterst-rechtse) nationaal-democraten grote overwinningen. Communisme streng verboden, maar blijkens herhaalde arrestaties lang niet dood. De allerlaatste tijd een soort wapenstilstand tussen regering en oppositie, een soort nationale eenheid tegenover het Duitse gevaar. En dit brengt ons op de

Buitenlandse politiek: Zij wordt voor 'n deel door sterke gevoelens beheerst: haat tegen Duitsland, traditionele vrees voor Rusland, een pruilende liefde voor Frankrijk, dat Polen graag minzaam op de schouder klopte, zonder hen (huns inziens) op hun juiste waarde te schatten. Maar naast die gevoelens zijn er de noodzakelijkheden, waartoe de aardrijkskundige ligging dwingt: koorddanses tussen de twee helemaal-echte grote mogendheden in Oost en West; en dit dan met het gezicht naar het Noorden, naar de zee, gericht (d.w.z. met zoveel mogelijk invloed op de kleine Oostzee-staten), en in de rug gedekt door vriendschappen met Roemenië en Hongarije beide, al hebben die ook aan elkáár ontzettend het land.

DE DUITSE DREIGING.

Maar al die gevoelens en al die belangen worden sedert Maart door één allesoverheersende factor overschaduwde: de Duitse dreiging. Een volksgemeenschap, die na anderhalve eeuw van verscheurdheid en knechting, zich opnieuw opmaakt een grote rol te spelen in haar levensruimte, ziet de Duitse klauw haar luchtpijp naderen en stelt zich te weer tegen de verstikkingsdood. Die luchtpijp heeft een naam. Zij heeft zelfs twee namen: Danzig en de Poolse zee-provincie (Poolse Pommeren; het, trouwens Slavische, woord Pommeren betekent zee-gebied), door Duitsland genoemd: de Corridor, omdat dit, in grote meerderheid Poolse, gebied ligt tussen het Rijk en zijn provincie Oost-Pruisen.

Dit alles is eens strijd- en werkterrein geweest van de gedurende de Middeleeuwen in het Slavische Oost-Europa opdringende Duitse koopmans-organisatie, die zulk een geweldige handels-politieke rol heeft gespeeld in het Noorden van ons werelddeel. Maar nadat de Poolse legers de Duitse Orde in 1410 (in Oost Pruisen) vernietigend hadden verslagen, trokken de veroveraars zich van lieverlee terug uit de Poolse levensruimte. Poolse Pommeren en Danzig waren trouwens economisch volkomen aangewezen op het Poolse achterland. Omstreeks 1450 verzochten beide gebieden om de Poolse bescher-

ming, en van het midden der 15de tot het einde der 18de eeuw hebben zij onder Poolse heerschappij geleefd en gebloeid. Toen pas weer kwamen zij, ongaarne, bij Pruisen en dus later bij Duitsland — hetgeen tot 1920 geduurd heeft. Een stad als Danzig, die — daarover valt niet te twisten — stellig minstens zo Duits is als b.v. de Zwitserse steden Zürich. Bazel en Bern Duits zijn (naar ras en taal dan wel te verstaan), heeft van het begin der 14de tot het begin der 20ste eeuw rond 340 jaar onder Poolse, rond 270 jaar onder Duitse heerschappij geleefd. En haar grootste bloei heeft zij begrijpelijkerwijs gekend onder Polen, want Polen en niet Duitsland is haar achterland; zij behoort tot Polens levensruimte.

Van Duitse zijde is de laatste tijd herhaaldelijk gezegd: Ja, maar als ge zó redeneert, dan behoort Rotterdam tot Duitslands levensruimte. Bij dit „betoog”, dat in wezen een bedreiging aan het adres van Nederlands onafhankelijkheid is, heeft men alleen vergeten, dat Danzig ook thans niet tot Polen behoort, doch een vrije stad is, waar de Nazi's vrijelijk de beest spelen, en dat Duitsland voor zijn verbinding met de zee, geenszins op Rotterdam aangewezen is. Duitsland heeft zelf vele havens; in het jaar 1935 liepen 84.000 schepen die havens binnen, in totaal metende ruim 40 miljoen ton.

En hoe staat het met Polen? Dit land, met een bevolking bijna half zo groot als die van Duitsland, beschikt over twee havens. In die van de Vrije Stad Danzig (die in politiek opzicht Nazi is, maar tot haar geluk door een tolunie met Polen verbonden) liepen in 1936, 5400 schepen binnen, metende 3.3 miljoen ton. En in Gdynia, de modernste Oostzeehaven, door de Polen aan hun eigen kust met grote energie in het leven getoverd, arriveerden in datzelfde jaar rond 4900 schepen, metende 4.9 miljoen ton. Tezamen dus 10.300 schepen, met een tonnage van 8,2 miljoen ton. Een achtste van het aantal schepen in Duitse havens, een vijfde van hun tonnage! Waarlijk Polen heeft in deze toch al zo beperkte levensruimte niets meer te misen. Elke concessie kan een begin van wurging zijn.

GEDWONGEN TOT VERWEER

Polen voelt zich „aan de beurt”. Vandaar dat het, gesteld voor de keuze: zelfmoord of verweer, verweer gekozen heeft. Met fanatieke bezetenheid wil Hitler in Oost-Europa optreden als opvolger der Duitse Orde, en als hoeder van wat hij de Duitse orde acht (met een kleine o). Zeker, ook koloniën wil hij nu, bij wijze van „erezaak” en als uitvalspoorten voor nieuwe veroveringen. Maar Oost-Europa is zijn diepste begeren, en daarom is het, dat de landen rondom Nimmersatt zich aaneensluiten, zich aanéén móéten sluiten, voor zelfbehoud.

En dan te bedenken, hoe broederlijk en vreedzaam al die „problemen” geregeld zouden kunnen worden, ja, al bij voorbaat geregeld zouden zij n, als èn Duitsland èn Polen èn de kleine randstaten allen zouden behoren tot een Bond van vrije, socialistische volken. De oorlogsdreigingen in Oost-Europa zijn in laatste instantie de echtste, de beste propaganda voor het socialisme. Wij mogen niet nalaten, ze, in vredes naam hiervoor grondig te gebruiken.

KUNST-TENDENSKUNST- GEMEENSCHAPSKUNST

C. J. KELK

(De Redactie van „Politiek en Cultuur”, die gaarne plaats verleent aan de opmerkingen van den bekenden schrijver en criticus C. J. Kelk over het belangrijke onderwerp van de tendens - en gemeenschapskunst, zal het op prijs stellen, indien ook anderen onder haar medewerkers en lezers hierover hun mening zouden willen uitspreken. Zij behoudt zich ook harerzijds voor, omtrent deze vraagstukken haar standpunt uiteen te zetten.)

Over de verhouding van den kunstenaar tot de maatschappij wordt in deze kenterende tijden veelvuldiger en daardoor misschien ook verwarder gedacht en gesproken dan vroeger. Wellicht is het nuttig daarover eens een enquête te openen. Laat ons daarom beginnen met een kleine inleiding, die misschien aanleiding geven kan tot een gedachtenwisseling.

Naar een definitie van het begrip kunst is tot dusver altijd tevergeefs gezocht. De meest uiteenlopende definities zijn gegeven: zij liggen ongeveer tussen twee uitspraken: „kunst is de allerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie” en het primitieve: „kunst is het maken van mooie dingen” in.

Een alles omvattende en zuiver omlinjnde definitie van kunst zal wellicht eenmaal te vinden zijn, ofschoon de formulering daarvan voorlopig nog aan ons vermogen ontsnapt. Hoe dit zij, in alle beschouwingen omtrent dit nog niet zuiver te definiëren begrip, doemen steeds weer enkele zelfde trekken op, die blijkbaar aan het begrip kunst inhaerent zijn. In de eerste plaats is dat: de persoonlijkheid. Laten wij ons dus tot zulk een enkele wezentrek bepalen, om houvast te hebben aan het bij uitstek moeilijke onderwerp.

Wat wij het eerst prijzen in een werk van kunst is het persoonlijke, de eigen wijze, waarop de dingen tot uitdrukking komen. Dit behoeft echter niet te zijn het individuële. Bij mijn voorbeelden beperk ik mij gemakshalve tot litteraire. De Chinese poëzie b.v. heeft een traditie van 4000 jaar. Er is een duidelijke samenhang tussen de duizenden dichters, die deze oude poëzie vertegenwoordigen — met elkander hebben zij de motieven en de mogelijkheden van deze kunst steeds verder ontwikkeld. Elk van hen heeft daartoe zijn persoonlijk aandeel bijgedragen. Zonder dat wij het klaar beseffen, bestaat een zelfde samenhang in onze eigen moderne West-Europese letterkunde. En overeenkomstige verschijnselen doen zich natuurlijk voor ten aanzien van de diverse schilderscholen, etc. etc.

Is nu het persoonlijke karakter van de kunst strijdig met het gemeenschapsgevoel, dat men overal in de wereld ziet opkomen en zich versterken? M.i. volstrekt niet. Dit gemeenschapsgevoel door-

stroomt ook den kunstenaar en zoals elk gevoel, dat hem doorstroomt, heeft ook dit een zekere mate van invloed op zijn werk, al behoeft die invloed niet duidelijk nawijsbaar, noch meetbaar, te zijn. Het kunstwerk wordt n.l. niet gemaakt met het nuchtere verstand alleen, het is hoofdzakelijk de vrucht van andere vermogens, die moeilijk zijn te definiëren, maar die m.i. te maken hebben met een zeker surplus, dat den kunstenaar dwingt behalve zelf te leven, ook leven te geven aan uitingen — zoals b.v. op een ander plan het overblijde gemoed zich ontleedt in vrolijk gezang of het bedrukte zich ontlast in zuchten en klachten. Ook vervult bij de uiting zelf het verstand slechts hoogstens een regelende rol. De intuïtie en zekere onderbewuste krachten brengen het kunstwerk, min of meer buiten het denkleven van den kunstenaar om, tot stand. Hieruit volgt reeds, dat een cerebrale uitwisseling met het leven zelf, tijdens en nopens het scheppen, voor den kunstenaar onmogelijk is.

Men kan dingen maken (schilderijen, muziekstukken, gedichten), die voor bepaalde, b.v. propagandistische, doeleinden gewenst zijn en ook daarin kan de persoonlijkheid van den maker wel degelijk doorklinken, maar deze uitingen zullen nimmer de beste, meest kenschetsende kunstwerken worden, wier hoedanigheid aan de ontwikkeling der kunstwerken worden, wier hoedanigheid aan de ontwikkeling der kunst een schakel toevoegt.

De kunst is een wereld, afzonderlijk van de leefwereld. Zij luistert naar eigen wetten, maar zij ontvangt haar voedsel uit al het bestaande: de natuur, de medemens, de maatschappij.

Geen wonder dus, dat de invloed van dit voedsel in het kunstwerk uiteindelijk waarneembaar is. Geen wonder, dat er een verband bestaat tussen de kunst en de maatschappij, waarin zij is ontstaan. De kunstenaar behoeft niet gedwongen te worden aansluiting te zoeken met een van die drie voedselbodems. Zijn streven is er op gericht dit contact, naar zijn innerlijke behoefte, te onderhouden. Sluit hij zich voor een of meer van deze voedselbodems af, dan is dat een maatregel, die hij voor het welzijn van zijn kunst willekeurig mag en zelfs moet nemen.

De onmiddellijke overheveling van maatschappelijke verschijnselen in de kunst en de onmiddellijke verdediging van maatschappelijke belangen door de kunst, randt de autonomie van het kunstwerk aan. Let wel: de onmiddellijke. Er is kunst gemaakt, die ogenschijnlijk direct een klasse verdedigde, maar dan was deze kunst slechts kunst omdat de maker zozeer doordrongen was van het verlangen die klasse te verdedigen, dat zijn defensieve kracht of zijn offensieve impulsen een deel waren geworden van zijn wezen, van zijn persoonlijkheid. Ook is er kunst gemaakt, die de lichte inbreuk van onmiddellijke tendensen heeft kunnen doorstaan. B.v.: Dickens is een groot kunstenaar, niet omdat hij het opnam voor bepaalde groepen verdrukten in de 19e eeuwse Engelse maatschappij, maar ondanks zijn maatschappelijke tendens. Balzac, daarentegen, was zozeer samengegroeid met zijn afschuw voor de na-revolutionaire Franse bourgeoisie, dat hij, mede dank zij deze

maatschappelijke tendens de grote kunstenaar is geworden, die hij was.

Ik ben er van overtuigd, dat het gemeenschapsgevoel, dat wij te danken hebben aan een beter en breder economisch inzicht, maar niet het minst aan de nimmer te stuiten, onverbiddelijke voortgang der ontwikkeling van de mensheid en haar kennisleer, die ons niet alleen in het verstand, maar ook in het gevoel leidt naar nieuwe, ruime gebieden — ik ben ervan overtuigd, dat dit gemeenschapsgevoel voor elken kunstenaar die het doorstroomt, heilzaam en uitbouwend zal werken. Maar alleen wanneer dit gemeenschapsgevoel een deel is geworden van zijn persoonlijk gevoel en dus een onmiddellijke voedselbodem vormt voor zijn werk, alleen dan zal het zijn kunst zodanig beïnvloeden, dat het én voor de gemeenschap én voor de kunst een winst en een groei betekent. Dit proces moet zijn natuurlijk verloop hebben en mag vooral niet worden geforceerd.

Het is voor den kunstenaar niet een probleem of hij al dan niet begrepen wordt door den medemens: voor den mens is het een probleem of hij door den kunstenaar wordt begrepen. De mens moet in de uitingen van een kunstenaar eigen gevoelens herkennen en beter leren verstaan. Hij moet zich openstellen om te worden aangeraakt. De kunstenaar zou geen kunstenaar zijn als hij zich niet levenslang openstelde voor elke aanraking, die zijn kunst dient. De kunstenaar moet niet omlaag naar den leek, de leek moet omhoog naar den kunstenaar. Deze tijd vergemakkelijkt en verhaast de ontmoeting. De mens is op weg om vrij te worden, om zich te kunnen ontwikkelen. De kunstenaar is op weg om het hem opgelegde maatschappelijk isolement te verlaten. Hij zal in de toekomst ruimer begrip ontmoeten, maar alleen wanneer hij aan zijn taak, die in diepste wezen buitenmaatschappelijk (d.w.z. niet voorzienend in onmiddellijke economische behoeften) is, trouw blijft. Want anders zou hij moedwillig de ontwikkeling verstoren, waarvan hij een schakel vormt, buiten zijn gebied treden en slechts van zeer betrekkelijke waarde zijn.

DE GESCHIEDENIS VAN DE AARDE (II)

In het eerste artikel over de geschiedenis der aarde hebben wij het begin van de innerlijke ontwikkeling der aarde in grove trekken geschetst. Bij het onderzoek daarvan reiken sterrekunde en geologie elkaar de hand.

Langzamerhand vormt zich de zware kern en daaromheen ontstaan de verschillende omhullende lagen, die wij in ons eerste artikel eveneens schematisch hebben aangeduid. Tegelijkertijd begint de aarde zich af te koelen en hierbij verdicht zij zich: wat gasvormig is wordt langzamerhand vloeibaar, wat vloeibaar is, wordt langzamerhand vast. Hierbij krimpt de aarde, haar omvang wordt geleidelijk kleiner..

Deze ontwikkeling is voor ons van onmiddellijke betekenis, aangezien zij de voorwaarden voor het ontstaan van het leven op aarde heeft geschapen. Maar tegelijk is zij ook voor de sterrekunde van betekenis: wij kunnen hier slechts aanduiden, dat de richting en de snelheid, waarmee de aarde zich om haar eigen as draait, dat wil zeggen de richting, waarin zich voor onze ogen de zon schijnt te bewegen, evenals de lengte van de dag, mede door deze innerlijke ontwikkeling van de aarde zelf moet worden verklaard. En tenslotte is zij voor de geologie belangrijk, omdat zij ons de vorming van bepaalde gesteenten begrijpelijk maakt, maar ook omdat zij een licht werpt op het ontstaan van de oudste gebergten. Dit is een mooi voorbeeld van de „onderlinge afhankelijkheid en nauwe, onverbrekelijke samenhang van alle kanten van elk verschijnsel” (Lenin, „Karl Marx”), waarop het dialectisch materialisme altijd de aandacht heeft gevestigd.

In dit artikel zullen wij ons in het bijzonder met de gebergtevorming bezig houden.

Vroeger ging men bij de verklaring van de gebergtevorming geheel uit van de afkoeling der aarde. Zo ontstond de zogenaamde samen-trekkingstheorie.

De buitenlagen van de aarde koelen vlugger af dan de kern. De oppervlakkige lagen van de steenschaal kristalliseren het eerst en een gedeelte van het water wordt vloeibaar. Rondom de nog onvolledig verdichte, gloeiende kern ontstaat dus een er tegen aan liggende, vaste schaal van gekristalliseerd gesteente, die grotendeels met water bedekt is, en door verschillende gaslagen omhuld wordt. Wij kunnen dus nu langzamerhand van land, water en lucht gaan spreken.

De afkoeling van de aarde duurt echter voort. De kern verdicht zich verder; hij wordt vaster en krimpt tegelijkertijd in. Hij wordt dus kleiner, en de vaste steenschaal, die oorspronkelijk de kern nauw omsloot, dreigt nu te wijd te worden. Deze vaste steenschaal zinkt daarom langzaam in; hij moet zich tevens aanpassen aan de kleinere omvang van de kern, hij wordt gerimpeld.

De aarde schrompeldt dus ineen als een uitdrogende appel, en haar

„schil”, de oppervlakkige vaste steenschaal, wordt daarbij geplooid. Deze plooiën vormen de eerste bergketens.

Bij latere gebergtevormingen hebben daarentegen weer andere processen een belangrijke rol gespeeld, die zich voltrokken binnen in de steenschaal.

De aarde bevat een zekere hoeveelheid radioactieve stoffen. De belangrijkste hiervan zijn radium en thorium. Voor een uitvoerige uiteenzetting over de radioactiviteit verwijzen wij naar de artikelen van H. van Reinveld in *Politiek en Cultuur*, jaargang 1937 over de opbouw der materie, in het bijzonder het September-nummer.

In deze samenhang is het voldoende, op te merken, dat deze radioactieve stoffen stralen uitzenden en hierbij veranderen in lichtere stoffen met andere eigenschappen. Zo verandert b.v. radium in lood. Deze stralen stellen een reusachtige hoeveelheid arbeidsvermogen, energie voor. Die uitgestraalde energie neemt in de aarde vooral de vorm van warmte aan. Kort gezegd: daar waar de aarde betrekkelijk veel radioactieve stoffen bevat, ontwikkelt zich veel warmte, wordt zij zelf belangrijk verwarmd.

Van alle delen van de aarde bevat nu de steenschaal de meeste radioactieve stoffen. De steenschaal zelf bestaat — zoals wij in ons vorige artikel hebben gezegd — uit de dieper liggende bolschil van overwegend-middelzware gesteenten en de voornamelijk uit lichtere gesteenten opgebouwde continenten. Deze continentale massa's nu zijn aan radioactieve stoffen bijzonder rijk.

In en onder de continenten ontstaat dus veel warmte. Het middelzware gesteente onder de continenten wordt dus bijzonder sterk verwarmd. Nu doet zich in deze massa een soortgelijk verschijnsel voor als in een pan met water, die op het vuur staat. De pan wordt van onderen verwarmd; de warmte plant zich in het water betrekkelijk slecht voort. De onderste lagen van het water worden dus warmer dan die boven. Maar nu ontstaan stromingen. Het warme water stijgt op, het koude zinkt op de bodem van de pan en komt daarmee nader bij het vuur. Het wordt dus op zijn beurt sterker verwarmd, totdat het zelfs warmer wordt dan dat boven. Dan stijgt het opnieuw op. Er ontstaan dus in het water stromingen in loodrechte richting. Dat is wel niet met het blote oog te zien, maar wij kunnen het hieraan nagaan, dat het water betrekkelijk gelijkmatig verwarmd wordt. Het komt niet voor, dat het water onder in de pan al kookt, terwijl het bovenin de pan nog maar lauw is.

Onder de continenten ontstaan dus ook zulke stromingen in loodrechte richting. De warmere massa onder de continenten stijgt omhoog. Maar wanneer deze stromingen de oppervlakte van de massa bereiken, anders gezegd, wanneer zij tegen een continent stuiten, dan moeten zij in alle richtingen uitwijken.

Als wij een aantal lijnen tekenen, die de stromingsrichting weergeven, verlopen die ongeveer als de stralen van een recht omhoog spuitende fontein op een windstille dag, of als de stelen van een tuil half verlepte bloemen, die naar alle kanten hangen, en denken wij ons op deze stelen nog een blad stijf papier of karton gelegd, dan

hebben wij een model, dat de situatie, waarin onze continenten verkeren, enigszins benadert.

Onder die continenten ontstaan dus in de tweede plaats stromingen in horizontale richting, die stervormig uiteenwijken. De continenten drijven op deze massa enigszins zoals een ijsschots in het water. De verschillende stromingen in de dragende massa trachten ieder in zijn richting de continenten mee te slepen. Het gevolg is, dat de verschillende delen van de continenten in verschillende richtingen getrokken worden. De continenten worden daardoor uiteengereten, in stukken gescheurd, en deze stukken drijven ieder een andere richting uit.

Vroeger waren er slechts twee grote continenten: een aan de Zuidpool en een aan de Noordpool.

Het Zuidelijke continent viel uiteen in Zuid-Amerika en Afrika met Arabië en Indië, Madagascar en Australië. De kustlijnen van deze stukken passen nu nog heel goed in elkaar. Het is b.v. onmiddellijk op de kaart te zien, hoe de Oostkust van Zuid-Amerika en de Westkust van Afrika eenzelfde vorm hebben; beide continenten vormden dan ook vroeger één geheel.

Het Noordelijke continent werd verscheurd in Europa met Azië (ook wel Eurazië genoemd), behalve Indië en Arabië, en Noord-Amerika. De vroegere continenten werden dus verscheurd; de stukken dreven uit elkaar, en zij zijn nu nog niet tot rust gekomen; zij schuiven nog steeds verder. Deze stukken vormen de nieuwe continenten.

Het nieuwe continent wordt dus meegevoerd door de stromingen in de daaronder liggende massa van nog vloeibaar middelzwaar gesteente. De massa rondom het continent is echter minder sterk verwarmd. Er zijn daarin dus geen dergelijke stromingen ontstaan. De vooruitgeschoven kuststrook van het continent stuit dus op een bepaald ogenblik op een rustende massa, die weerstand biedt. Deze kuststrook, die van achteren uit voortgestuwd wordt, raakt dus als het ware bekneld. Hij gedraagt zich nu bijna als een lap goed onder dezelfde omstandigheden. Legt men beide handen op een met een tafelkleed bedekte tafel, en schuift men dan de ene hand naar de andere toe, terwijl men de andere hand laat rusten, dan ontstaan er in het tafelkleed plooiën. Zo ontstaan er ook plooiën in de vooruitgeschoven kuststroken van de voortdrijvende nieuwe continenten. Hierdoor ontstaan nieuwe gebergten, zoals b.v. de lange bergketens aan de Oostkust van Noord- en Zuid-Amerika.

Aangezien echter de aarde rond is, dreven deze grote stukken tegen elkaar op. Zuid-Amerika en Noord-Amerika ontmoetten elkaar, India botste met het overige Azië. En waar deze schotsen tegen elkaar opdreven, raakten opnieuw hele gebieden in de knel. Er ontstond opnieuw horizontale druk, en door de persing deden zich nieuwe plooiingen voor; nieuwe gebergten ontstonden, zo, b.v. het gebied om de Middellandse Zee en de Himalaya.

De stromingen in de diepere lagen der steenschaal hebben echter ook nog andere uitwerkingen. Op sommige plaatsen veroorzaken

zij druk, op andere plaatsen daarentgen brengen zij het tegendeel teweeg, n.l. rek.

Wij hebben gezien, hoe die stromingen de oude continenten uiteengescheurd hebben. Op sommige plaatsen trekken zij dus de oppervlakkige vaste lagen van de steenschaal uit elkaar, en hierdoor ontstaan in die vaste steenschaal scheuren. Gloeiende, vloeibare massa's uit diepere aardlagen kunnen in die scheuren binnendringen. Zij kunnen daar stollen, maar ook kunnen zij zich van hieruit een weg banen naar de oppervlakte van de aarde, waar zij dan als gloeiend hete brei uitstromen. Zo ontstaan vulkaanuitbarstingen.

Dikwijls worden vulkaanuitbarstingen door aardbevingen begeleid. Maar de meeste aardbevingen zijn een onmiddellijk gevolg van de stromingen in de diepere lagen van de aardkost, een onderdeel van de grote, gebergte vormende processen. De ontwikkeling der aarde blijkt ook een dialektisch proces te zijn, waarbij geleidelijk veranderingen op een bepaald punt van de ontwikkeling sprongsgewijze overgaan en een andere toestand veroorzaken.

EEN BRIEF UIT WEENEN

... De ontevredenheid is groot en algemeen en overal op straat en in de tram wordt daaraan tamelijk onverholen uiting gegeven. Als geen S.A.-man of politespion in de buurt is, zal daarop in de regel geen aanmerking worden gemaakt, want de Oostenrijkse Nazi is zelf meer dan ontevreden. Een voorbeeld: een belangrijke fabriek in Weenen had een Joodse directie. Het gehele leidende personeel werd ontslagen en door Oostenrijkse Nazi's vervangen. Deze namen op hun beurt weer vriendjes aan, vooral ook veel vriendinnetjes en gaven elkaar grote voorschotten uit de kas, zonder zich om het bedrijf veel te bekommeren. Na een zestal weken moest het hele garnituur worden ontslagen en nu zond men een stel uit Duitsland van het Pruisische type. Zo ging het in een reeks fabrieken, ook wanneer het niet misdadig wanbeheer betrof. Aan de Oostenrijkse „gemoedelijkheid” wil men een einde maken en daarvoor acht men de Pruisische militaire discipline het beste geneesmiddel. De Oostenrijkse Nazi-intellectueel verhuist naar mindere posten of wordt naar het „Stamland” verplaatst, waar hij niet zelden in een concentratiekamp terecht komt. Daarbij helpt hem zelfs niet altijd het nieuwste en hoogste onderscheidingsteken voor „illegale arbeid onder Schussnig”. Een overeenkomstig proces speelt zich af onder de hogere rangen van ambtenaren en militairen en de midden- en kleine ambtenaren verdragen de nieuwe „Pruisische” geest maar heel moeilijk, al hebben ze vroeger grote sympathieën voor de nationaal-socialistische leer aan de dag gelegd. Maar ook het eerste enthousiasme onder de „Arische” kleine middenstand is al spoedig bekoeld. Wat leek het niet verleidelijk, zo-

maar je Joodse concurrenten kwijt te raken en hun zaken voor een appel en een ei in je bezit te krijgen! — Na een korte vreugderoos werd het echter heel anders. Een centrale instelling werd geschapen, die de Joodse zaken sluit en verzegelt en al of niet na plundering en diefstal inventariseert. Maar de voordelen gaan nu naar deze staatsinstelling en wanneer de zaak aan een Ariër wordt overgedragen is de room er helemaal af en het voordeel gering. Bovendien gaan de Joodse afnemers verloren en hoge belastingen en „vrijwillige” bijdragen doen de rest.

Daarbij heeft men nu nog als een soort „beginsel” verkondigd, dat men zoveel kleine zaken helemaal niet nodig heeft, daar dit onrationeel is. Nazi-agenten bezoeken de kleinere zaken en overtuigen zich van omzet, soort van klanten, enz. Daarop heet het dan brutaalweg: wat is dat voor een zaak, met slechts een zo geringe omzet per week. Daarvan kun je niet bestaan en de gemeenschap heeft zo'n zaakje niet nodig. We kunnen je veel beter als arbeider op een fabriek gebruiken en daar verdienen je ook meer, etc., etc. Je „vaderlandse” plicht is, deze zaak te sluiten en we mogen toch wel aannemen, dat je geen vijand van het grote Derde Rijk bent, waarvoor onze „Führer” zich zoveel moeite getroost.

Kort en goed, er vindt systematisch een verdelgingsproces plaats, niet alleen van de Joodse, maar ook van de Arische kleine en kleinste zaken en bedrijfjes en velen verkeren in angst en beven dat hun eveneens de proletarisering zal treffen. Iets dergelijks geldt in andere vormen ook voor de kleine boerenbedrijven.

Enigszins voorzichtiger gaat men met de arbeiders om. Oostenrijk had goede vakarbeiders en uiterst lage lonen. De „aansluiting” bij Duitsland bracht inderdaad een tijdelijke vermindering van de werkloosheid en de zeer lage lonen zijn een weinig gestegen. Veel helpt dat niet, want boter is bijv. beperkt tot 60 Gr. per persoon per week en tal van voor een Weener noodzakelijke levensbehoeften zijn niet te krijgen. De Weense arbeider is aan zijn gewoonten en zijn speciale keuken zeer gehecht en is er allermint mee tevreden, wanneer hem gezegd wordt, dat hij hetzelfde kan eten als zijn grote broer in Berlijn.

Maar een kleine troost heeft hij toch. Hij kan wat meer kopen en heeft nu nog een mooie gelegenheid ook. Veel huisraad, meubels, vaasjes, goedkope sieraden, enz., die de vertrekkende en onteigende Joden gedwongen zijn voor bijna niets te verkopen, komen op de markt en menig arbeidersvrouw verheugt zich op een „koopje” van dingen, die ze veelal helemaal niet nodig heeft. Een tijdelijk voordeeltje, dat wellicht een voorbijgaand gevaar in zich bergt, maar dat de arbeider niet in een betere positie brengt en allermint een vergoeding is voor zijn langere en meer intensieve arbeidsuren, zijn ondervoeding en het brutale aandrijfsysteem.

De Nazibonzen begrijpen dan ook, dat ze wat moeten doen om aan de arbeidersontevredenheid tegemoet te komen. Daar is dan „Kracht door Vreugde”. Deze organiseert bijv. reizen naar het „Stamland”, waar groepen arbeiders met grote tam-tam worden ontvangen en met de zegeningen van het nazi-paradijs worden be-

kendgemaakt. Zeer zeker kan niet worden ontkend, dat zulke reizen een begeerlijke ontspanning zijn in het eentonige arbeidersleven van alle dagen. Ook de schouwburgen, die eerst half leeg bleven door de afwezigheid van Joodse bezoekers, zijn nu weer gevuld en wel ten dele met arbeiders, die in hun bedrijven goedkope biljetten krijgen en nu het, zij het ook cultureel „gezuiverde” program, gekruid met Nazi-propaganda, in het keizerlijke „Burgtheater” mogen bijwonen. En er is meer: Vacantiedagen worden thans veelal op kosten van het bedrijf en in tegenstelling tot vroeger, doorbetaald en er is een bevel verschenen, dat alle bedrijven moeten zorgen voor wasinrichtingen, schattlokalen, sportterreinen e.d. en wel eveneens op kosten van het bedrijf. Voor de allergrootste ondernemingen, die nu miljoenen extra-winsten maken, is dit geen bezwaar, maar op vele middenbedrijven drukt dit zwaar en de minst draagkrachtigen worden aan de rand van de ondergang gebracht. Men moet niet vergeten, dat op dit gebied de bedrijven in Oostenrijk zeer achterlijk waren, wat temeer opviel in tegenstelling tot de moderne gemeente-inrichtingen van de Gemeente Weenen. Ook op woninggebied profiteren sommige arbeiders van de door Joodse emigratie of samenpersing vrijkomende woningen. Het is nodig, dergelijke tijdelijke voordeeltjes, die de Naziregering gedwongen is aan een deel der arbeiders te verschaffen, in de hoop een massaverzet voorlopig te keren, te zien, omdat alleen een werkelijk begrip in staat is, de ontwikkeling te vatten en te beïnvloeden. Zij zijn een aanwijzing voor de angst van de Nazi-regering voor de arbeiders en een gevolg daarvan, dat het nieuwe regime de arbeiders broodnodig heeft voor de oorlogsvoorbereiding. Duidelijk is intussen, dat deze tegemoetkomingen een tijdelijk karakter hebben, want men kan nu eenmaal niet steeds voortgaan met onproductieve uitgaven, zodat een weer toenemende werkloosheid onvermijdelijk is, terwijl een steeds grotere uitbuiting der arbeiders in de aard van het stelsel ligt. Kans op een „bevrediging” van de arbeiders is dan ook allerminst voorhanden en kleine tijdelijke voordelen zijn juist weer uitgangspunt voor komend verzet bij aantasting van deze concessies.

Belangrijk is de gewekte ontevredenheid in al die middenlagen, die zo moeilijk tot samenwerking met de arbeidersklasse zijn te brengen. Hier ligt een grondslag voor een Volksfront, waarvan reeds thans profijt is te trekken voor een strijd tegen de oorlog en tegen het fascisme. Het fascisme, dat door sommigen ten onrechte werd gezien als de politiek van de middenklassen, keert zich als politiek van het meest reactionaire grootkapitaal niet in de laatste plaats juist ook tegen deze middenklassen. Het bevordert de concentratie van het kapitaal en de vernietiging van de kleine en middengrote bedrijven, zowel als de proletarisering van de middenstand. Het toont zich voor ieder, die zien wil duidelijk als de politiek van het financiële grootkapitaal en het monopolie, en kan de arbeidersklasse wel tijdelijk terroriseren, maar kan het niet zonder haar stellen of haar bevredigen.

Oostenrijk is voor de Nazi's een onverteerd en onverteerbaar brok!

NOG IETS OVER TONEEL

J. L. Jr.

Naar aanleiding van het artikel voorkomende in het nummer van April 1939 en getiteld, „Iets Over Toneel In De Hoofdstad”, zou ik gaarne enige opmerkingen willen maken.

„Politiek en Cultuur” behoort tot de zeer goede maandbladen. Zijn artikelen zijn steeds van grote waarde, ook wat betreft het artistieke gedeelte, als ik dat zo noemen mag. Des te meer heeft het mij, en ik weet dit ook van anderen, vakmensen, bevreemd een zo oppervlakkig artikel te vinden over zo'n belangrijk vraagstuk als het hedendaagse toneel in de hoofdstad. Ik neem aan dat men het belangrijk vindt, want waarom zou men anders een artikel plaatsen? Maar het opnoemen van toneelstukken in volgorde, zonder belangrijke commentaren, heeft weinig zin, zeker in een blad als dit, dat op alle gebieden, waarover het schrijft, weg wijst, of tracht te wijzen.

Dat is juist wat wij zo in het hier besproken artikel missen.

Tenslotte verlangen de lezers, waaronder misschien verschillenden zijn die het theater aan het hart gaat, iets positiefs. Ook is men niet klaar met wat vage kritiek te uiten, zoals hier geschiedt.

Een opmerking, „dat het niet makkelijk is tijd-toneel te geven”, heeft weinig zin, als men daar niet aan vast knoopt, wáárom het niet makkelijk is en wáárom men niet de „weg van de minste weerstand” moet nemen. Immers, wat is de kracht van een goed kritikus? Dat is, dat hij natuurlijk in de eerste plaats kritiek levert, maar ook vooraf tracht een weg te wijzen, hoe het dan volgens hem wel zou moeten. Hij moet trachten te helpen, hij moet meewerken om de zaak op te bouwen, iets wat een Theun de Vries zo voortreffelijk doet, wanneer hij kritiek oefent.

Theun de Vries kan bijtend scherp zijn, maar hij is dat nooit alléén. Altijd weer breekt er in zijn beschouwing over een dichter of over een kunstwerk een licht door, waar de kunstenaar iets aan kan hebben, wanneer hij goed leest en wanneer hij goed begrijpt. Een prachtig voorbeeld is zijn beschouwing in het nummer van Februari, over „Dichters Achter Glas”. De drie dichters die daarin besproken worden kunnen hun voordeel met deze beschouwing doen. Dit is helaas niet te zeggen van het artikel van H. de Nevel. Geen theater-directeur of acteur heeft iets aan deze bespreking. Waarom niet? Omdat het niet ingaat op de feiten. Misschien was dat niet de bedoeling, maar waarom dan zo'n artikel geschreven en waarom het geplaatst.

Nu is het alleen maar een opsomming van stukken, en in die opsomming gaat het zover, en weet het zoveel woorden te vinden voor een „geval” als „Dixie”, dat men werkelijk zijn schouders ophaalt. Wat heeft het voor zin een dergelijk stuk te bejubelen? Het zelfde geldt voor „De Zeven Sleutels van Baldpate”, een oud onbelangrijk werk, al is het dan geschreven door de „schepper” van Charlie Chan.

Het is misschien prettig voor den schrijver van het artikel dat wij

hier bespreken, dat Saalborn een stuk speelt als „Parkstraat 13”, maar voor het toneel is het niet van belang en een man als Saalborn met zijn kwaliteiten zou beter doen, het toneel te stuwen in de geest die deze tijd nodig heeft. Waarom doet hij dat niet? Zie hier een vraag, die mijns inziens beantwoord moet worden. Daar-aan kunnen en moeten de critici meehelpen.

Het lijkt mij belangrijker om de positie van het toneel in deze tijd, en in onze hoofdstad, van alle kanten te belichten en te bezien, en daaruit een konklusie te trekken, die waarde heeft voor het publiek, den akteur en den direktieur.

Waardoor verkeert het toneel in een depressie?

Waarom is er zo weinig belangstelling van de zijde van het publiek?

Waarom trekt het theater geen jeugd?

Waardoor is het repertoire in de meeste gevallen zo oninteressant?

Wat zijn de politieke, economische en artistieke oorzaken? Deze vragen hadden in het artikel van H. de Nevel besproken moeten worden.

Toneel was, is en moet zijn: een faktor van culturele waarde in onze gemeenschap. Is het dat? Als het niet zo is, en wij nemen aan, dat velen van ons dat zo vinden, wat zijn dan de oorzaken?

Waarom was er b.v. in Frankrijk in de eerste jaren van het Volksfront zo'n opleving van het toneel?

Omdat het toneel een volk als eenheid nodig heeft. Daar waar die eenheid in het volk zal ontstaan, daar zal ook de theater-kunst bloeien, want het zal een deel zijn van die volkseenheid. In Nederland heerst gespletenheid, heerst sektarisme, daarom is er ook een verbrokkeling op het gebied van toneel en vele andere kunsten.

Daar een helder licht op te werpen, is volgens mij een taak, die de toneelkritikus zich moet stellen, om zodoende mee te werken aan de oplossing. Laten wij het publiek wekken uit zijn slaap, laten wij de direktieuren en acteurs wijzen op hun verantwoordelijkheid ten opzichte van de gemeenschap, dat lijkt mij nuttiger en meer zin te hebben, dan het opnoemen van stukken in goede volgorde.

J. L. Jr.

Onderschrift: Terwijl wij gaarne plaats verlenen aan de bovenstaande beschouwingen, merken wij op, dat de lezers van ons tijdschrift niet alleen recht hebben op het stellen en bespreken van vraagstukken, maar ook op informaties over zaken, waarin zij belangstellen, en dat het toneel niet slechts tijdsvragen aan de orde stelt, maar ook verstrooiing biedt.

Red.

boek-bespreking

„DIE WAHREN HERREN DEUTSCHLANDS“¹⁾

HANS BEHREND

Dit 182 bladzijden tellende boekje is één doorlopend bewijs voor onze voortdurend gepropageerde stelling, dat het fascisme alleen bestaat bij de gratie van en dus ten bate van HET MONOPOLIE-KAPITAAL. Wie denkt bij dit woord niet aan de machtigsten onder de machtigen in Duitsland, aan namen als KRUPP en THYSSEN? En inderdaad, wanneer we ons tot het lezen van dit boekje zetten, dan zien we van het begin tot het einde deze namen terugkeren op elk gebied van de binnenlandse, zowel als de buitenlandse politiek van Hitler-Duitsland, en hoe verder we lezen, hoe duidelijker de krankzinnigheid en de misdadigheid ons voor ogen komt te staan van een stelsel, dat een dergelijke macht, die voor niets en niemand terugschrikt, in handen van enkele personen legt. We zien, hoe een kleine groep van multi-millionairs in Duitsland (en in het bestuur van de machtige staaltrust ontbreken ook de Hollandse namen van Fentener van Vlissingen en Kessler niet!) de gehele mijn- en hoogoven-industrie, de banken en de chemische industrie, de elektrische, de machine- en de springstofindustrie beheerst. Dit is de meest imperialistische, meest reaktionaire groep van het financierskapitaal waarop het Duitse nationaal-socialisme steunt en welks belangen het behartigt.

We krijgen in dit boekje geen abstracte redeneringen, maar FEITEN, geen beschouwingen over de werkelijkheid, maar de werkelijkheid zelve. En bovendien feiten, die een tip oplichten van het geheimzinnige waas, dat de voor ieder zichtbare werkelijkheid bedekt. Dit maakt dit werkje spannender dan menige spannende roman. Want hier zien we de ware machthebbers van Duitsland aan het werk!

We krijgen eerst een kijkje achter de coulissen vóór 1933 en we leren hieruit, hoe het de heren van het monopolie-kapitaal waren, die Hitler en zijn kornuiten aan de macht hebben gebracht. Waarom? wat verwachtten zij van hem? Wat anders dan verzekering en uitbreiding van hun winsten en winstmogelijkheden? Inderdaad, zij zijn hierin niet teleurgesteld! men leze slechts de duizelingwekkende cijfers omtrent winsten, invloedssferen en machtsposities, die in de ZES JAREN HITLER-DIKTATUUR aan deze kapitaalmagnaten zijn toegevallen! MET WELKE MIDDELEN dit gebeurt, wordt ons met talloze feiten aangetoond. De demagogische misleiding van het Nazi-program wordt ons hier duidelijk gemaakt, door de feiten op elk gebied van de binnenlandse politiek te laten spreken: het optreden tegen de arbeiders, de boeren, de middenstand, de kleine kapitalisten (ja, ook deze: lees maar de geraffineerde maatregelen, om de kleine kapitalist van zijn hooggeroemde vrijheid op economisch gebied te beroven!) — in alle maatregelen treedt de diktatoriale macht van het monopolie-kapitaal naar buiten. Gecamoeleerd natuurlijk en daarom vaak moeilijk te doorzien, want dit is juist de taak van het nationaal-socialisme! En wie zo naïef is om te menen, dat in de grote staatsbedrijven — zoals de spoorwegen

¹⁾ Prijs 50 cent. Verkrijgbaar bij de uitgev. „Pegasus“.

of de door de Nazis zo hooggeroemde „Göringwerke“ — toch een anti-kapitalistische tendens optreedt, die moet maar eens nagaan, WIE hier de lakens uitdelen: het zijn wederom de heren van de kolen- en ijzer-industrie en de grote banken. En dan de BUITENLANDSE POLITIEK van Nazi-Duitsland! het is de zuivere voortzetting van de imperialistische politiek onder Wilhelm II. Alleen gebeuren de grootste gewelddaden thans onder de leuze: bestrijding van het Bolsjewisme; maar het doel: zich meestermaken van grondstoffen, uitbreiding van invloedssferen, opvoering van de winsten is hetzelfde. Of het nu gaat om de overweldiging van Spanje, van Oostenrijk, van Tsjecho-Slowakije of om de plannen van expansie op de Balkan en naar het Oosten — overal is het het monopolie-kapitaal, dat achter de schermen werkt en aanzet tot overweldiging en massa-moord en dat de miljoenen-winst opstrijkt.

In SPANJE bezat de Duitse staaltrust al voor de interventie-oorlog uitgebreide ertsmijnen; ook Krupp en de chemische en elektrische industrie van Duitsland hadden hun winstobjecten in Spanje. En zij allen vreesden van het Spaanse volksfront een inbreuk op die winstbelangen. Daarom bevorderden zij de fascistische generaalsputsch in Spanje en zetten die om in de bloedige interventie-oorlog. Talloze documenten, gevonden in de woningen van Duitse Nazi-leiders in Spanje, die direkt door het financierskapitaal werden betaald, bevestigen dit. En zo voeren de schepen van Duitsland naar Spanje, geladen met vliegtuigen, wapens en soldaten, en ze keerden terug, geladen met erts en met de lijken van de vele gesneuvelde jonge Duitsers. En onderwijl verrijkten de grote Duitse rederijen zich met de gestolen Spaanse handelsschepen en vertelden hun vertegenwoordigers in de non-interventie-commissie, dat Duitsland helemaal geen vliegtuigen, wapens of soldaten naar Spanje zond.

Zo ging het ook in OOSTENRIJK, waar eveneens de aanwezigheid van rijke ertslagen oorzaak werd van de overweldiging door Hitler-Duitsland. Immers Duitsland heeft wel kolen, maar geen erts genoeg voor zijn hoogovens. De staaltrust dikteert dus aan Hitlers buitenlandse politiek: zonder het Oostenrijkse erts zijn de winsten der zwaar-industrie en dus het voortbestaan van de Hitler-diktatuur niet verzekerd. Reeds de Nazi-putsch in de zomer van 1934 werd door de staaltrust gefinancierd. En toen de „Anschluss“ eenmaal een feit was geworden, begon in Oostenrijk een ware wedloop tussen de Duitse industrie- en bankhyena's in het roven en plunderen van de Oostenrijkse bodemschatten, de bedrijven en de banken. Ja, de miljoenen, uitgegeven voor de Nazi-propaganda, keerden duizendvoudig terug!

En TSJECHO-SLOWAKIJE? Hier ontmoette de winsthonger van het Duitse monopolie-kapitaal de wensen van de heersende klasse in Sudetenland en voor een deel ook in Tsjecho-Slowakije, die niets liever wilde dan bevrijd te worden van vakverenigingen en bedrijfsraden en van de democratische controle van parlement, pers en partijen. Daar vielen ook de belangen van Duitse en Engelse grootkapitalisten samen: door de bezetting van het Sudetengebied kwam de IG-Farben in 't bezit van een der grootste chemische bedrijven van Europa. En wie zijn financieel nauw verbonden met de IG-Farben? de heren van de chemische trust in Engeland, waarvan de ministers Chamberlain en Simon aandeelhouders zijn! Is het wonder, dat Chamberlain als vredesengel fungeerde en het München-verraad pleegde? Een groot deel van de Tsjechische bruinkoolmijnen kwam in bezit van de Dresdner Bank, waarmee wederom Krupp en Thyssen, Flick en Stinnes nauw verbonden zijn. En het Tsjechische Schicht-concern, dat Henlein met 8 miljoen kronen ondersteunde, had kapitaalsbelangen

in Engeland: Schicht is president van de Unilever en heeft als zodanig nauwe relaties met de beruchte Anglo-German Fellowship, een bond van leiders van Engelse grootbanken en industrieconcerns, die een noodlottige invloed uitoefent op de Engelse buitenlandse politiek in de richting van steun aan Hitler!

En na Tsjecho-Slowakije heeft de Duitse moloch het Memelgebied opgeslokt en richt nu zijn begerige blikken op DE BALKANLANDEN met hun rijkdom aan graan, olie en bauxiet, de onontbeerlijke grondstoffen voor de Duitse oorlogshuishouding. Door voor miljoenen te kopen en die schulden eenvoudig niet te betalen heeft Duitsland de Balkan-staten van zich afhankelijk gemaakt en dwingt hen voor die „bevroren“ kredieten de produkten van de Duitse zware industrie af te nemen. Zo konden we dezer dagen weer in de kranten lezen, dat Duitsland aan Joego-Slavie een krediet van 14 miljoen pond St. aanbiedt, waarvoor Duitse vliegtuigen, machines en andere produkten van de Duitse zware industrie moeten worden gekocht, terwijl Duitsland betaling in goederen, speciaal in ijzererts eist! En als we verder NAAR HET OOSTEN kijken: niet voor niets gaan de vliegtuigen van de Lufthansa sinds 1937 weer door tot Afghanistan en is de Duitse export naar Iran in de laatste 7 jaren gestegen van 17 op 30 miljoen, terwijl de Engelse daalde van 46 op 33 miljoen mark; evenzo steeg de Duitse export naar Turkije in de laatste vier jaar van 31 op 79 miljoen en daalde de Engelse van 22 op 12 miljoen. Aan Turkije werd eind 1938 een krediet van 150 miljoen mark gegeven, maar voor loonsverhoging en woningbouw in Duitsland is geen geld. Geen wonder: voor die 150 miljoen heeft Turkije zich verplicht wapens te kopen in Duitsland, maar wat heeft de Duitse zware industrie aan woningbouw en aan loonsverhoging?

Zo trachten de Duitse millionairs hun macht over de wereld uit te breiden, voor geen enkel middel terugschrikkend; zolang Hitlers eierzuchtige plannen met hun winstbelangen samenvallen, zullen zij hem met hun miljoenen steunen, want zij zijn „die wahren Herren Deutschlands“.

Wanneer we een aanmerking op dit belangrijke en leerzame werkje zouden willen maken, dan is het deze: dat we er meer bronvermeldingen in zouden wensen; de wetenschappelijke waarde zou daardoor verhoogd worden. En wanneer aan het slot een theoretische konklusie zou zijn getrokken uit de gegeven feiten, waardoor de juistheid van de kommunistische stellingname tegenover het fascisme helder belicht zou zijn, dan zou — menen wij — de ongeschoolde lezer een nóg scherper inzicht in het wezen van het fascisme hebben gekregen.

T. d. W.

„KRUPP, DEUTSCHLANDS KANONENKÖNIGE“

BERNHARD MENNE

Europa-Verlag, Zürich.
Prijs f 3.80.

In 370 onderhoudend, hier en daar zelfs boeiend geschreven bladzijden geeft dit boek ons de geschiedenis van het kanonnenkoninklijke huis KRUPP, sinds de 16e eeuw, toen de eerste Krupp zich in Essen verstigde, een welgesteld

koopman, die al spoedig invloed kreeg op het openbare leven van de stad. Na twee eeuwen koopmanschap begint dan in 1787 de INDUSTRIELE geschiedenis van de familie Krupp met de oprichting van de „gietstaalfabriek Friedrich Krupp". Het was de zoon van deze Friedrich, n.l. ALFRED KRUPP, die de naam kreeg van de kanonnenkoning, omdat hij de grondlegger werd van Duitslands grootste industriebedrijf, die niet alleen zijn concurrenten en afnemers, maar ook staatslieden en hoge ambtenaren voor zijn wil deed buigen. We zien, hoe hij alle financiële, zakelijke en politieke moeilijkheden overwint, hoe hij alles ondergeschikt maakt aan zijn winstbelang, hoe hij als autokraat en socialistenhater in zijn reuzenbedrijf de arbeiders met sociale instellingen nog afhankelijker weet te maken.

Onder hem begint de strijd om het monopolie van Krupp voor de oorlogsleveranties aan de Duitse staat en om het recht van Krupp, zijn moordwerktuigen ook aan de vijanden van Duitsland te mogen leveren. Wat toen nog als iets immoreels werd beschouwd, was later iets vanzelfsprekends!

We lezen verder, hoe onder zijn zoon Fritz Krupp en later diens dochter Bertha, (vandaar de flatteuze naam „dikke Bertha" voor het beruchte 42 cm-kanon) het bedrijf steeds meer miljoenen-winsten opstapelt, steeds meer de grote faktor wordt in de binnen- en buitenlandse politiek van Duitsland. We lezen van intriges en omkoperijen op geweldige schaal, hoe Krupp de hand heeft in de vele internationale wrijvingen tot in de verste landen van de wereld, hoe Krupps miljoenen zowel de Duitse pers omkopen, als de ambtenaren en militaire autoriteiten, de wetenschap, de kiesverenigingen, vakverenigingen... alles om het duistere werk van oorlogsvoorbereiding en oorlogsophitsing onbelemmerd te kunnen voortzetten. Dan breekt de wereldoorlog uit. Krupp was voorbereid, zo niet geïnformeerd! Het worden opwindende jaren voor de wapenfabrikanten. Fabelachtige winsten worden gemaakt: alleen Krupp streek in die jaren 800 miljoen winst op! 800 miljoen in 4 jaren voor een enkele familie! We zien de Bloedige Internationale aan het werk, waarin de Engelse Vickers, de Franse Schneider, de Duitse Krupp de hoofdrol spelen. Zij helpen elkaar, leveren elkaar de middelen, om hun eigen landgenoten te doen vermoorden, zorgen ervoor, dat niet door gebrek aan materiaal bij een van hen de oorlog een vroegtijdig einde neemt. Wie had de hand erin, dat de vlak achter het front gelegen Duitse ertsminen door de Franse kanonnen werden ontzien en evenzo de Franse kolenminen door de Duitse kanonnen? wie anders dan Krupp en het Comité des Forges, omdat anders de oorlog een of twee jaar eerder uit zou zijn geweest? En als Krupp zelf begint te vrezen, dat zoveel opgestapelde winsten, geperst uit de dood van miljoenen, de stemming van de volksmassa's „ongunstig" zal gaan beïnvloeden, beginnen reeds tijdens de oorlogsjaren Kruppse miljoenen het propaganda-apparaat te bouwen, dat later, in 1933, helpen zal om Hitler aan de macht te brengen. De verhouding van Krupp tot het nationaal-socialisme, de langzame toenadering tot Hitler, de hand van Krupp in de bloednacht van de 30e Juni 1934 — dit vormt een hoofdstuk, dat op zichzelf al zo interessant en aktueel is, dat we dit boek stellig een aanwinst kunnen noemen voor de literatuur, die inzicht wil geven in de ware betekenis van het nationaal-socialisme. Zelfs zien we hier de eenheid van belangen van sommige delen van de Hollandse met de Duitse bourgeoisie belicht en krijgen we de namen voor ons van Nederlandse kapitalisten, die als handlangers of onderdelen optreden van het Kruppse wapenconcern!

T. d. W.

NEDERLAND

Beknopte economische geografie,
door G. de Weerd-van Linden van den Heuvel

In haar „Ontwikkelingsbibliotheek” heeft de uitgeverij „Pegasus” een handig werkje het licht doen zien onder bovenstaande titel. Dit boek behandelt in duidelijke en toch beknopte vorm eerst de bodem van Nederland, waarbij achtereenvolgens ter sprake komen het verschil in oppervlakte tussen de verschillende provincies, de diverse bodemlagen en de vorming van deze lagen in de alleroudeste tijden en in jongere tijdvakken. Daarna wordt aangetoond, hoe de mens deze aarde bewoonbaar maakte en speciaal bespreekt de schrijfster de techniek, die nodig was om ons laagland bewoonbaar te maken in de strijd van onze voorouders tegen het water. Natuurlijk heeft ook de drooglegging van de Zuiderzee in dit hoofdstuk een uitvoerige bespreking evenals de ontginning in het Oosten van ons land. Ten slotte wijst de schrijfster erop, dat het vele water in ons land prachtige verkeerswegen vormt en zij eindigt met de conclusie, dat weinig landen zozeer door de mens gemaakt zijn als het onze.

Het tweede hoofdstuk beziet de samenstelling van onze bevolking en de verschillende geaardheid van de bewoners. De bevolkingsdichtheid ten onzent wordt gemeten aan die van enige andere landen, waarbij geconstateerd wordt, dat bij ons de bevolkingsaanwas het grootst is. Deze snelgroeiende bevolking een bestaan te verschaffen, was mogelijk door de groei der productiekrachten onder het kapitalistische stelsel, waarbij nieuwe wetenschappelijke methodes werden toegepast. Ook werd Nederland van een landbouwland meer en meer een industriegebied en ontstaat en groeit de trek naar de grote steden. Dit kapitalistische stelsel brengt echter ook massa-werkloosheid en gebrek in het toch zo rijke Nederland mee. Vervolgens behandelt dit hoofdstuk nog de godsdienstige samenstelling en de organisatie in vakverenigingen, waarbij Nederland blijkt achter te staan bij Engeland, België en Frankrijk, en in coöperaties. Ten slotte worden de klasse-verhoudingen in Nederland gemeten, vooral aan de hand van de inkomsten- en vermogensbelasting, waarbij schrijfster aantoonde, dat van ongeveer de helft der Nederlandse bevolking het inkomen minder dan f 800.— per jaar bedraagt.

Het derde hoofdstuk behandelt de ontwikkeling der industrie in ons land. Lang bleef bij ons de huisindustrie nog de gewone bedrijfsvorm; wij waren op dit gebied zeer ten achter en de toestand der arbeidersklasse was dientengevolge zeer slecht. Pas in de tweede helft der 19e eeuw kwam hierin verbetering en na 1870 komt een moderne industrie op en dus een sterkere arbeidersbeweging. Vervolgens beziet schrijfster onze verschillende industriegebieden: Zuid-Limburg met zijn steenkolenmijnen; Twente met zijn katoenindustrie; Brabant met zijn wol- en schoenfabrieken en vooral gloeilampen in Eindhoven, waar Philips de zorg voor zijn arbeiders uitbreidt tot politiecontrole over hen; Amsterdam en de Zaanstreek met zijn Indische producten, diamantslijperij, metaalindustrie en scheepsbouw; het gebied rondom Rotterdam, het grootste centrum der metaalindustrie in Nederland en de grootste werven, waar ook de margarine-industrie zich het sterkst geconcentreerd heeft; en ten slotte een aantal kleinere industrie centra.

Het vierde hoofdstuk behandelt de landbouw, sinds de landbouwkrisis omstreeks 1870, die tot beter landbouwonderwijs en betere voorlichting voerde en tot stichting van coöperaties leidde. De akkerbouw in Nederland wordt bekeken, alsook de veeteelt, het gemengd bedrijf en de tuinbouw. De landbouwkrisis om-

streeks 1930 leidde in ons land tot de regeringsmaatregelen, tot steun aan de boeren, beperking van de productie en vernietiging op grote schaal van landbouw- en veeteeltproducten, voor welk doel de Nederlandse bevolking enorme bedragen moet opbrengen.

Het vijfde hoofdstuk beziet de handel en het verkeer, waaraan Nederland in de 17e eeuw zijn grote bloei te danken had, vooral door de Indische handel, alsmede die op de Middellandse en Oostzee. In de 18e eeuw overvleugelt Engeland echter Nederland, en pas tegen het einde van de 19e eeuw komt er nieuwe opbloei door de ontwikkeling der moderne techniek, waarbij wij profiteerden van de gunstige ligging van ons land tussen Engeland en Duitsland. Amsterdam is vooral de stapelplaats voor de Indische waren en is van belang door zijn geld- en effectenhandel, Rotterdam, dat eerst na 1870 groot is geworden, heeft vooral het vervoer voor Duitsland, wat echter ook vele gevaren in zich bergt. Nergens ter wereld is deze binnenvaart zo groot als ten onzen, maar de vrachtauto's concurreren de laatste jaren sterk. De spoorwegen hebben het in ons land door het goedkope vervoer over water en door de autobussen voortdurend moeilijk. Nederland blijkt steeds een passieve handelsbalans te hebben, maar door zijn grote dienstenbalans blijft de betalingsbalans toch in evenwicht.

In haar slotwoord beziet de schrijfster het feit, dat hoewel Nederland in alle opzichten een leven in vrijheid en overvloed zou kunnen genieten, de productiekrachten in ons land grotendeels braak liggen, enorme werkloosheid en armoede hierdoor heersen, de belastingen steeds hoger worden, de sociale uitgaven steeds minder en de fatale kringloop geen einde schijnt te nemen. Schrijfster vergelijkt hierbij de toestand in de Sowjet-Unie, waar de productie jaarlijks toeneemt met een tot nu toe ongekende snelheid. De kapitalistische productiewijze heeft een grote rol gespeeld in de geschiedenis, maar reeds Karl Marx vergeleek haar in zijn „Kommunistisch Manifest" met den heksenmeester, die de door hem opgeroepen onderaardse machten niet meer kan beheersen. Slechts de vervanging van het kapitalisme door het socialisme kan hierin verandering brengen, wat ook de Sowjet-Unie bewezen heeft. In Nederland heeft het kapitalisme zich sterk ontwikkeld, de helft van ons volk moet leven van nog geen f 800.— per jaar, waartoe behalve de loonarbeiders ook de kleine middenstand behoort. Het socialisme kan slechts overwinnen, wanneer de arbeidersklasse een strijdvastige eenheid in haar eigen gelederen tot stand brengt en deze middengroep tot haar bondgenoot maakt.

Een groot aantal cijfers en enige sprekende kaarten verduidelijken dit alles en maken het boekje tot een leerzaam en prettig-leesbaar geheel. Ieder die zich in het kort een begrip wil vormen over de toestand in ons land, kan ik dit werkje dan ook ten zeerste aanbevelen.

A. MULLER.

dammen

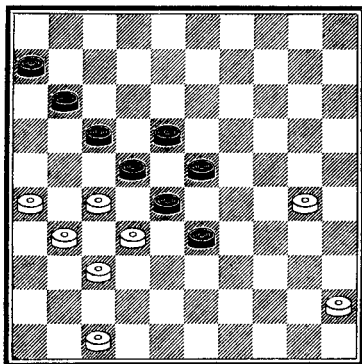
F. RAMAN

EEN RUSSISCH PROBLEEM.

(Eerste publicatie voor Holland).

Auteur : H. KYKYEB, U.S.S.R.

ZWART

WIT

Zwart : 6, 11, 17, 18, 22, 23, 28, 33 = 8 sch.

Wit : 26, 27, 30, 31, 32, 37, 45, 47 = 8 sch.

WIT SPEELT EN WINT.

Oplossingen worden gaarne ingewacht.

DAMSLAG OP BEZET VELD.

Indertijd publiceerden wij verschillende posities, waarin een damslag voorkwam, welke slechts mogelijk was, doordat door een slag een der damruiten werd opge maakt.

We geven nu de volgende mogelijkheid uit de aanvangspositie.

Zet maar even de stukken in slagorde (aanvangspositie) en speel na :

Wit :	Zwart :
1. 32-28	18-22
2. 37-32	12-18
3. 41-37	18-23
4. 46-41	13-18
5. 31-26	9-13
6. 34-30	20-25

Ofschoon geen bizarre zetten worden gedaan, heeft zwart de opening niet op de sterkste wijze gespeeld. Echter, dat komt wel meer voor, zodat deze opening in ieder geval wel als partijspel valt te accepteren.

Zwarts laatste zet is het methodische antwoord, dat in iedere positie onveranderlijk op 34-30 wordt gegeven. Ten slotte is het merkwaardig, dat de damzet nu voorkomt in een stand van 20 stukken wederzijds.

7. 33-29 !	22x24
8. 36-31	25x34
9. 40x9	3x14
10. 26-21	16x36
11. 37-31	36x27
12. 32x3	15-20
13. 3-8 !!!	

PARTIJCOMBINATIE.

(In aansluiting op het voorgaande).

Zwart : 1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23 = 17 sch.

Wit : 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 35, 38, 41, 42, 43, 45, 47, 48, 49 = 17 sch.

In deze positie kan zwart een fraaie combinatie uitvoeren, welke echter door wit is uitgelokt. De spelgang zou wit dan ook winst opleveren. B.v. :

Wit :	Zwart :
1. 42-37 ?!	23-29
2. 33x24	18-22
3. 27x18	13x42
4. 24x2	12-18
5. 47x38	14-19
6. 2x24	9-13
7. 24x21	16x47

Waarna wit door :

8. 30-24 !!	47x20
9. 25x5 !!!	wint. Heel mooi !

Ten slotte geven we nog een Russisch eindspelletje van auteur L. A. Schmidt, Kharkoff, U.S.S.R., hetwelk op een verrassende finesse berust.

Hier is de stand :

Zwart : 10, 15, 27, 36, 37 = 5 sch.

Wit : 9 = 1 sch. en 2, 25 = 2 dammen.

WIT SPEELT EN WINT.

Ontleding :

Wit :	Zwart :
1. 9-4 !!	37-41

Het beste. Men ga maar even na waarom.

2. 4×31   36×27

3. 2-35 !!!

En zwart staat in alle varianten verloren.

De aandachtige lezer constatare wel zelf waarom.

Inderdaad een hoogst verrassende finesse!

Ook in de volgende rubrieken zullen wij onze lezers met de nieuwste dam-snuffjes uit de Sowjet-Unie in kennis brengen.

schaken

Mr. G. C. A. OSKAM

GAMBIET IN DE NAHAND.

Wit: L. v. d. Velde   Zwart: Paul Kerlas

1. e2-e4   e7-e5

2. Pg1-f3   f7-f5

3. Pf3×e5   Pb8-c6

4. Dd1-h5+   g7-g6

5. Pe5×g6   Pg8-f6

6. Dh5-h4   - - -

Dit geldt voor fout; in het boek staat dat Dh3 gespeeld moet worden. Het is zeer de vraag of Mevrouw Theorie het wel goed weet.

6. - - -   Th8-g8

7. Pg6×f8   - - -

Want met 7. e5 krijgt wit een heel behoorlijk spel. Na 7. Pf8: krijgt wit inderdaad een formidabele aanval.

7. - - -   Tg8-g4

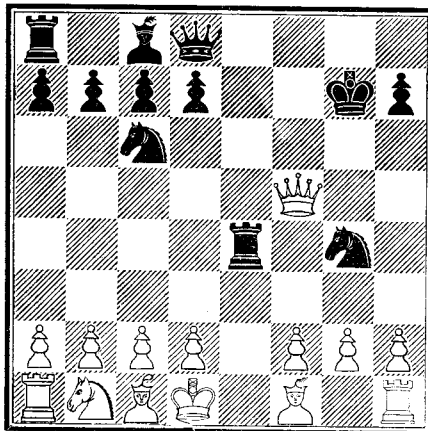
8. Dh4-h6   Tg4×e4+

9. Ke1-d1   Pf6-g4!

10. Dh6-h5+   Ke8×f8

11. Dh5×f5+   Kf8-g7

stand na: 11 .....   Kf8-g7

384

En nu? Er dreigt - - - d5 en zwart heeft dan vijf stukken in volle werking, terwijl wit slechts een zwervende koningin heeft.

12. d2-d3   - - -

Zeer slecht. M.i. was alleen h3 goed.

12. - - -   d7-d5

In aanmerking komt ook 12. .... Pd4

13. Df5-h5   - - -

Ook op 13. Df3 volgt Pf2: (niet Pd4, wegens Dg3) en dan verder Df2: Rg4+; Kd2, Dg5 en spoedig mat.

13. ....   Pg4×f2+

14. Kd1-d2   Rc8-g4

Wit geeft op.

Ook 14. .... Th4; 15. Df3 Pf2+;

16. Kd2, Dg5; zou goed geweest zijn.

Bij deze partij kan zwart gedacht hebben aan:

Schleper (wit)—Tsjigorin (zwart)

1. e4, e5; 2. Pf3, f5; 3. ef5:, Pc6;

4. Rb5. Rc5; 5. Rc6; dc6:: 6. Pe5:, Rf5::

7. Dh5+, g6; 8. Pg6:: hg6:: 9. Dh8:,

De7+; 10. Kd1, Rf2!; 11. Dg8: +, Kd7;

12. Dc4, Te8; opgegeven!

In 1878 waren er spelers die te veel wilden eten; in 1939 zijn er nog zodanigen. Het zijn niet dezelfde, want die van 1878 zijn al spoedig aan indigestie gestorven. Lasker pleegt te zeggen: van nemen wordt men niet arm, maar wel dikwijls mat. En Shakespeare wist het ook, blijkens zijn bekende plaats: to take or not to take, that is the question.

HET ZWEVENDE KABINET

KO BEUZEMAKER

De laatste maanden en weken heeft zich de binnenlandse politieke toestand in Nederland op een eigenaardige wijze ontwikkeld.

Wanneer wij de laatste jaren een „zwevende gulden” hadden, dan hebben wij nu daarbij nog een „zwevend Kabinet” gekregen. De Minister van Financiën de Wilde is afgetreden en de min of meerdere geheimzinnigheid, waarmee dit aftreden gepaard ging, heeft tot allerlei gissingen aanleiding gegeven. Wat is de kern van de thans ontstane toestand?

Het is de toenemende tegenstelling in de kringen der Nederlandse bourgeoisie over de vraag: welke financiële politiek gevoerd moet worden. In diepere zin is het de uitwerking van de heersende internationale spanning in Nederland. De Nederlandse bourgeoisie heeft naast haar uitgesproken reactionaire karakter altijd iets provinciaals gehad, dat haar in internationale kringen vaak in een uitzonderlijke positie heeft geplaatst.

Zo is het ook thans! In de internationale politiek is thans de beslissende vraag: zal er tegen de agressieve fascistische mogendheden 'n vredes-front worden opgebouwd?

Zoals bekend speelt hierbij de Sowjet-Unie een leidende rol. Wat gaat ons dat aan? zegt de Nederlandse bourgeoisie. Voor haar bestaat de Sowjet-Unie officieel niet eens en zij heeft ook niet de minste neiging getoond, daar nu een verandering in te brengen. Wat gaat ons dat aan? vraagt de Nederlandse bourgeoisie verder en zij zet hardnekkig haar z.g. neutraliteits- of zelfstandigheidspolitiek, geïnspireerd op de München-politiek voort, zonder enige les te trekken uit die kolossale veranderingen in de internationale politiek, die in de laatste maanden hebben plaats gevonden.

Terwijl de wereld in een ontzaggelijke spanning verkeert, terwijl het onafhankelijke bestaan van het Nederlandse volk daarbij meer en meer op het spel staat, verdoet de Nederlandse bourgeoisie de tijd met conflicten over de financiële politiek. Een aardige getuigenis vinden wij in het Engelse Weekblad „The Economist” van 10 Juni j.l. Daar schrijft men min of meer ironisch:

„In Holland moet evenals elders in vermeerderde uitgaven van bewapening worden voorzien en de vraag, hiervoor te lenen of belasting op te leggen, veroorzaakt daar meer openlijk twist-geschrift dan in enig ander land, dat voor een zelfde keuze staat. Het leidde drie weken geleden tot het aftreden van den minister van Financiën en deze week stelt wederom mr. Trip in het Jaarverslag der Ned. Bank de eis van de meest harde „hard geld”-politiek. Wellicht is Holland zo gelukkig, in staat te zijn een discussie te aanvaarden over een vraag welke in de meeste landen, die haar onder het oog hadden te zien, zich zelf beantwoordt.

Hier ziet men, hoe burgerlijke financiers en economen in het bui-

tenland lichtelijk de spot drijven met het provincialisme van de Hollandse bourgeoisie. Ondertussen schuilt achter dit provincialisme heel het benepen egoïsme van een uiterst reactionaire bourgeoisie in een klein land.

Want, wat is in werkelijkheid de vraag? De regering Colijn heeft oorspronkelijk een scherpe aanpassingskoers gevoerd: de volksmassa's betaalden in de crisisjaren om de gulden op peil te houden. Daarna kwam de devaluatie en het waren weer de volksmassa's, die het gelag moesten betalen. Intussen is men er daarmee niet gekomen. Men staat voor grote bewapeningsuitgaven, terwijl nieuwe economische crisis-golven beginnen te naderen. In het buitenland heeft men in deze omstandigheden een leningspolitiek gevolgd. In Nederland komen er nu verschillende stromingen naar voren. De stroming Colijn-de Wilde wil van een leningspolitiek niets weten. Minister Colijn noemde dit, bij zijn optreden tijdens de interpellatie-Wijnkoop „een luchthartige financiële politiek, die van hem niet te wachten is". Hij wil steeds maar nieuwe zware lasten op de reeds zo zeer verarmde volksmassa's afwentelen. Anderen daarentegen, zoals de Katholieken, een deel der Christ. Hist. en het overwegende deel der rechtse Soc. Democraten zijn vóór deze leningspolitiek. Weer anderen zijn voor een nieuwe devaluatie van de gulden. De z.g. Vereniging voor waardevast-geld (de devaluatie-ploeg in Nederland) steekt ook de kop weer op.

Ondertussen begint het goud reeds het land te verlaten, zoals blijkt uit de daling van het saldo van aan de Nederlandse Bank geleend braak-liggend kapitaal, terwijl de koers van de gulden zwakker wordt. Dit alles vormt de achtergrond van het aftreden van de Minister van Financiën.

In een artikel in de Rubriek „Beurs en Nijverheid" van het „Handelsblad" van Zondag 18 Juni vinden wij dit niet onaardig omschreven. Daar wordt gezegd:

„Wij zitten immers midden in een regeringscrisis, zo al geen formele dan toch een materiële. Men weet niet welke richting ons land per saldo zal inslaan: zal de conservatieve richting in het financieel beleid (De Wilde) tenslotte gehandhaafd worden, of zal toegegeven worden aan de R o o m s e aandrang tot een uitgavenpolitiek, een politiek, welke ook de s o c i a a l - d e - m o c r a t e n voorstaan en waarvan men naar het schijnt ook in C h r i s t e l i j k - H i s t o r i s c h e kring niet geheel afkerig is?"

* *
*

Hoe heeft zich dit nu alles in het openbare leven verder ontwikkeld? Minister de Wilde is afgetreden en hierbij heeft zich het zonderlinge schouwspel voorgedaan, dat de regering aan het Parlement geen behoorlijke uiteenzetting heeft gegeven, wat of de reden was, dat de Minister van Financiën, de belangrijkste man na Colijn in het Kabinet, zo plotseling verdween. Een vaag en niets-zeggend communiqué van de Regerings-persdienst was alles.

Dit is op zichzelf een merkwaardig verschijnsel en bijna een unicum in de geschiedenis van het Nederlandse parlementarisme. Er zijn Ministeries gevallen op mindere gronden . . . . Het tekent de drang, die er in bepaalde reactionaire kringen bestaat, om de zeggingskracht van het Parlement in te perken en in de richting van een z.g. Koninklijk Kabinet te gaan, dat min of meer onafhankelijk van het Parlement staat. Het argument, dat Colijn in de Kamer bij de interpellatie-Wijnkoop gebruikte om dit te verdedigen, was, „dat het op het moment nog niet de tijd zou zijn voor een algemeen politiek debat, noch voor een algemeen financieel-economisch debat”.

„Immers”, zo zeide hij, „daaraan zou een behoorlijk schriftelijke voorbereiding vooraf moeten gaan”. Dat is een zonderling argument, uit de mond van een regering, die de Kamer helemaal geen behoorlijke informatie had gegeven en mededeelde, dat zij uit zichzelf dit ook niet van plan was. Even merkwaardig was het antwoord van Colijn, dat de regering niet bereid was een uiteenzetting te geven, omdat het hier ging over het komende beleid, waarover nog geen beslissing door de Ministerraad was genomen. Dit komende beleid had dan toch maar als eerste uitwerking dat de Minister van Financiën aftrad! Het enige positieve in heel het antwoord van Minister Colijn was, de reeds hierboven geciteerde mededeling, dat hij niet van plan was een „luchthartige financiële politiek” te voeren. Dat was een scherpe uitspraak tegen . . . de R.K. Ministers.

Het is dus duidelijk dat de zaak niet af is. De Ministeriële crisis is op z'n hoogst wat verschoven, het blijft broeien en het is al gebleken, dat de homogeniteit van dit positief-Christelijke Kabinet aan scherven ligt en gestrand is op de financiële vraagstukken. Waartoe het geld al niet in staat is!

Maar zo al de houding van de regering ten opzichte van het Nederlandse Parlement een houding van uiterste geringschatting was, het moet gezegd worden, dat het Parlement zich zelf kan toevoegen: „gij hebt het gewild”. Want, in deze omstandigheden is er noch uit de Vrijzinnig Democratische, noch uit de Liberale, noch uit de Soc. Democratische kringen ook maar een spoor van krachtige oppositie tegen de houding der regering te bespeuren geweest. Men heeft het de regering al bijster makkelijk gemaakt om over het Parlement heen te lopen. En zelfs, toen Wijnkoop zijn interpellatie indiende en de directe behandeling er van eiste, was het de parlementaire leider der S.D.A.P., Albarda, die het voorstel kwam doen, de regering te verzoeken of zij niet zelf mededeling van de stand van zaken aan het Parlement wilde doen, waarop de regering met een hooghartig „neen” antwoordde.

En van enig krachtig optreden der oppositie-partijen bij de behandeling van de interpellatie-Wijnkoop was geen sprake! Een weinig verheffend beeld!

Wat waren de oorzaken, voor deze zo slappe houding?

Zij liggen in de gecompliceerdheid van de politieke verhoudingen. Immers, de Liberalen en ook — hoewel in mindere mate — de Vrijzinnig Democraten staan ten opzichte van de financiële vraagstukken

achter Colijn. Zij wensen — de houding van Mr. Trip getuigt er wel van — scherpe bezuinigingen om de meerdere financiële lasten te kunnen opvangen. Zij hopen op een z.g. Ministerie op brede basis, waarin het Katholieke overwicht wordt teruggedrongen en de Liberalen en Vrijzinnig Democraten worden opgenomen. Zij willen daartoe het initiatief aan Colijn overlaten en hem ten opzichte van de Katholieken z'n gang laten gaan. En omgekeerd de Sociaal Democraten staan tegenover Colijn en zitten als maar in hope, dat als de breuk tussen Colijn en de Katholieken komt, de reactionaire Katholieken met hen een Ministerie zullen vormen op de basis van een vlotte leningspolitiek en voortzetting van datgene, wat Romme op het ogenblik als sociale politiek belieft voor te stellen. En zij wensen dus het initiatief aan de R.K. fractie over te laten. Ja, het is ver gekomen met de S.D.A.P., onder haar huidige leiding. Een zelfstandige rol speelt zij niet.

Ondertussen is dit niet het enige punt, waarop het Kabinet wankel staat. Het rapport van de Commissie uit de Kamer over Oss is verschenen en hoewel het Minister Goseling als ter goeder trouw beoordeelt, is het een felle veroordeling van zijn beleid. Genoeg om een Minister tot aftreden te nopen. Maar wie denkt daaraan? Goseling zeker niet! Hij blijft liever met z'n andere Collega's nog meezweven. Merkwaardig echter is, de politieke uitwerking van dit Rapport! De Anti-Revolutionair Schouten — niet de eerste de beste — zet er zijn handtekening onder! Een prachtig staaltje van de „homogeniteit” van dit Kabinet, getuigend hoe scherp de tegenstellingen tussen Anti-Revolutionairen en Katholieken reeds geworden zijn. De Bondgenoten treden tegen elkaar op! De Sociaal Democraat Drees heeft het Rapport ook ondertekend, maar „Het Volk” is uiterst tam in zijn beoordeling. Bondgenoten-in-hope nietwaar! En . . . na de verschijning van het Amsterdamse Erfpachts-Rapport ook lotgenoten! Zo ligt de heleboel door elkaar!

Een regering, die praktisch uit elkaar ligt en vastgelopen is. Een Parlement, dat niet doortastend is. Langzaam hortend en stotend ontwikkelt zich de politieke crisis.

* *
*

Wat betekent van uit dit gezichtspunt de uitslag van de Gemeenteraadsverkiezingen, wat is het algemene beeld van deze uitslag?

De partij van Colijn gaat verder achteruit. De R.K. handhaven zich, de Chr. Historischen boeken enige winst. De burgerlijke oppositiepartijen, de Vrijz. Dem. en Liberalen, die zulk een slappe positie tegen de regering innemen, zien hun gestegen invloed bij de Kamerverkiezingen van 1937 en bij de Statenverkiezingen van 1939 niet veel verder gaan.

Het belangrijkste echter is, de teruggang van de S.D.A.P. Deze loopt vrijwel over het gehele land. Hier tonen zich de gevolgen van de door de S.D.A.P. gevoerde reformistische politiek. Het is het treurige bewijs, dat heel de tactiek der reformisten in deze tijd schip-

breuk heeft geleden. De S.D.A.P. maakte in de laatste jaren een steeds verder gaande koerswijziging naar rechts door.

Men moest bondgenoten naar rechts zoeken onder de Katholieken en Vrijz. democraten en daar trachten zijn aanhang te vergroten.

Van de eenheid van soc. democraten en communisten wilde men niets weten. Dat zou maar het fascistische gevaar oproepen. De uitkomst is precies andersom. Noch Katholieken noch Vrijz. democraten worden door de S.D.A.P. gewonnen. Zij gaat zelf achteruit. De veldtocht tegen het communisme aangestookt en geleid door Vorrink en de Trotskisten in de S.D.A.P. heeft evenmin resultaat opgeleverd. Bij deze Gemeenteraadsverkiezingen zijn over het algemeen de posities der Comm. partij versterkt. Ook in vergelijking tot de laatste Statenverkiezingen. Maar deze versterking is te gering om de achteruitgang van de arbeidersbeweging in haar geheel goed te maken. Hiervoor is het nodig dat in de S.D.A.P. de arbeiders eindelijk de les trekken uit de ervaringen van de laatste jaren en door een krachtig optreden eisen, dat de politiek van hun partij gewijzigd wordt.

Dit is des te meer noodzakelijk, waar weliswaar de Colijnpartij tijdens de verkiezingen verliezen heeft geleden, maar het er naar uitziet, dat opnieuw geprobeerd wordt de scheur in de coalitie te lijmen. Hiervan getuigt de inmiddels in 't parlement begonnen behandeling van het rapport der parlementscommissie over Oss. De Chr. Historische heer de Geer heeft daarbij duidelijk uitgesproken, dat de Minister van Justitie Goseling zeer goed de in het rapport op zijn beleid uitgebrachte felle critiek kon aanvaarden zonder af te treden.

* *
*

Wat is het, dat het Nederlandse Volk nodig heeft in deze uiterst gespannen internationale toestand?

Het heeft een andere koers nodig in alle opzichten.

Voor de buitenlandse politiek kan de zelfstandigheidskoers geen beveiliging van Nederland brengen. Deze koers staat gelijk met het zich bloot stellen aan de Duitse fascistische druk, die op de grensstaten — men denke aan Denemarken — steeds toeneemt.

In de binnenlandse politiek is voor alles nodig een economische koers, waarbij het volk weerbaar wordt gemaakt door verhoging van zijn koopkracht door de uitvoering van normale werken tegen normale lonen. Hier staat de vraag niet: nieuwe zware belastingen op de Volksmassa's of 'n leningspolitiek, die de staatsschuld verhoogt. Hier zou de uitweg moeten zijn: zware belasting van het kapitaal om bij te dragen tot de verdediging van het Volk en het Land tegen de fascistische gevaren. Verder is hier noodzakelijk scherp optreden tegen de fascistische organisaties, beveiliging van de democratische staats-instellingen en van de democratische volksrechten en niet ineenenschrompeling van deze rechten.

Is het denkbaar, dat er in Nederland een dergelijke koers-wijziging plaats vindt?

Zijn er de politieke krachten voorhanden, die 'n democratische regering zouden kunnen vormen, welke zulk een koers volgt? Dat is zeer goed mogelijk. Maar hiervoor is nodig een krachtig en eensgezind optreden der Arbeidersklasse als spil voor een democratische concentratie, gedragen voor de Volksmassa en gericht niet alleen tegen het Fascisme, maar ook tegen alle reactionaire figuren in de bourgeoisie, die de weg gaan van de capitulatie voor het Duitse fascisme op welk gebied dan ook. Alles komt aan op het ontwikkelen van de zelfstandige activiteit der Arbeiders — in het bijzonder der Moderne Arbeidersbeweging.

Zolang echter de huidige leiding der Moderne Arbeidersbeweging voortgaat met hiervan af te zien en meezeult met bepaalde groeperingen in de bourgeoisie, kan in dit opzicht geen ommekeer verwacht worden. Daarvoor is de krachtsinspanning en de daadkracht der massa's zelf nodig.

RECTIFICATIE. In ons vorige nummer in het artikel van Dimitroff is op blz. 333 een woord weggefallen, n.l. in deze zin:

„Deze achterstand vormt een gunstige bodem voor het binnendringen van vijandige invloeden in de rijen van de kommunistische partijen, voor alle mogelijke verdraaiingen van de politiek en taktiek der partij”.

Dit laatste moet zijn: „voor alle mogelijke opportunistische verdraaiingen van de politiek en taktiek der partij.”

DE VOORGESCHIEDENIS VAN DE FRANSE REVOLUTIE

D. J. WIJNKOOP

Een revolutie verplaatst de macht en het bezit van de tot dan toe heersende klasse naar die klasse in de maatschappij, welke haar door de voorafgaande sociaal-economische ontwikkeling, de ontwikkeling der productiekrachten, op een hoger politiek en sociaal plan kan brengen. Zo ook de grote maatschappelijke omwenteling in Frankrijk op het eind van de achttiende eeuw. Minstens een hele eeuw reeds werd de ondanks alles toenemende ontwikkeling van het kapitalisme in Frankrijk wel uitermate belemmerd door het oude régime van het Franse absolute koningschap, dat de top vormde van het sinds de middeleeuwen heersende feodale stelsel, het politiek systeem van de tezamen met de hoge geestelijkheid alle grond en alle voorrechten bezittende adel. De groeiende maatschappelijke betekenis der Franse bourgeoisie, die zich ook in de gedachtenwereld (ideologie) der 18e eeuw duidelijk weerspiegelt, neemt reeds onder het oude régime zienderogen toe, en wordt zodoende de grote oorzaak van de Franse Revolutie, die een nieuwe politieke orde, de burgerlijke, voor heel Europa aankondigt.

De abt Sieyès, die zich aan de kant van de bourgeoisie had geplaatst, vroeg eigenlijk nog zeer voorzichtig in 1789: „Wat is de derde stand? Alles. Wat was ze totnogtoe in het politiek bestel? Niets. Wat eist ze? Iets te worden.”

Er waren dus in het oude Frankrijk drie standen: Adel, geestelijkheid en het overige volk, de derde stand. Tot die stand behoorde de bourgeoisie in al zijn geledingen, maar ook de kleine burgerij, de boeren, handwerkslieden en arbeiders, die in de Revolutie — oorspronkelijk met de bourgeoisie aan de spits — tezamen tegen het koningschap, de adel en de heersende geestelijkheid opkwamen.

De adel, die met de koning en de hoge geestelijkheid oorspronkelijk alle grond in zijn bezit had, raakte zelf door de ontwikkeling verdeeld in verschillende, tegenover elkaar staande groepen: de oude ver van Parijs wonende landadel, de met de koning verkerende hofadel en de eigenlijk namens den koning heersende beambten-adel. Samen bezetten ze alle ambten, ook de officiersrangen in het leger, hoewel ze slechts een twintigste deel der bevolking uitmaakten. Alleen het officierscorps kreeg jaarlijks al een kleine 50 miljoen livres (de oude francs) uitbetaald, dat is zeker 22 miljoen guldens of de helft van de hele oorlogsbegroting, op een leger van nog geen 150.000 man. Bovendien beschikte de adel over bijna een kwart van alle inkomens van de staat.

De hoge geestelijkheid, die grotendeels uit de adel werd gerecru-teerd, beschikte over inkomens die in de tienduizenden en in de

honderdduizenden liepen, terwijl de massa der dorpsgeestelijken met enkele honderden francs per jaar werd afgescheept.

De landjonker lag feitelijk met iedereen overhoop. Hij haatte de door den koning bevoorrechte hofadel. Hij verachtte en benijdde de handels- en industriebourgeoisie. Hij vocht tegen de eisen der adellijke beambten, maar werd meestal zelf dodelijk gehaat door de op zijn land wonende en door hem in hun rechten en in hun bestaan geknevelde boeren.

Toch verenigden de met elkaar overhoopliggende adellijke groepen zich telkens wanneer het gold zich tegen opkomende volkseisen of tegen aan het koningschap daardoor opgedrongen hervorming te verdedigen.

Tegenover deze bevoorrechten en beambten stonden de handel en de industrie. De buitenlandse handel was vóór de Revolutie zeker vier of vijfmaal zo groot als in het begin van de eeuw. Parijs, Marseille, Lyon, Bordeaux, Nantes, Havre, Rouaan, waren niet alleen handels-, maar ook belangrijke industrie-centra geworden. Er was echter geen vrije handel, zelfs niet in het binnenland. Wijn b.v. die enkel maar van het midden naar het Noorden van het land ging, werd door het transport over verschillende provincies door verschillend geheven rechten wel twintig maal zo duur. Evenzo ging het met het graan en de industrie-producten.

De textiel-industrie, toentertijd de belangrijkste industrie, produceerde reeds voor de Revolutie vijf maal zoveel als honderd jaar tevoren. De mijnen speelden in bepaalde streken reeds een grote rol. En na 1780 begon ook in Frankrijk, evenals in Engeland twintig jaren tevoren, de machine een rol te spelen. Maar de gilden en allerlei reglementen en beperkingen hinderden de volledige ontplooiing van de industriële ontwikkeling en van de concurrentie vooral ook in het textielbedrijf. Telkens namen de koninklijke intendanten een voorraad linnen of laken in beslag, omdat er weer een of andere hinderlijke middeleeuwse bepaling heette te zijn overtreden. Vandaar de woede der bourgeoisie.

Natuurlijk had ook de bourgeoisie tegenstellingen in haar eigen midden. De financiële bourgeoisie leefde van de leningen aan het langzamerhand bankroet rakende oude regime en uit haar kwamen de pachters der belastingen voort. Zij wilde alleen maar dat de staat door kon gaan zijn schulden te betalen.

Maar de eigenlijke stedelijke bourgeoisieën, rijk door slaven en koloniale handel, en die thans de oude manufacturen, grootbedrijven zonder machines, in stad en land in fabrieken begon om te zetten, eisten volle vrijheid in de handel, in het bedrijf en in hun beweging op het land. Zij stelden zich aan het hoofd van de volksmassa's tegenover de adel en de geestelijkheid, al waren er ook onder hen die zelf tot grondbezitters waren geworden of luxe-leveranciers waren van de adel, en dus van tevoren tot ver gaande compromissen neigden.

Op de boeren rustten al de lasten van de vóór-revolutionaire maat-

schappij. Er was geen land zonder heer. De boer had weliswaar het gebruik van meest kleine stukjes grond, maar daarentegen zware persoonlijke verplichtingen tot herendienst voor wegebouw, hand- en spandiensten, militaire dienst enz. en natuurlijk een schatplichtigheid die soms tot meer dan de helft van de oogst steeg. Slechts in enkele delen van Frans Vlaanderen, de Elzas, bij de Gironde, of in Bretagne vond men rijkere of middel-boeren. Maar de rest was meestal doodarm. Zij hadden veel kinderen, weinig grond en veel belastingen. De gehate zoutbelasting, waarvan adel en geestelijkheid vrij waren, bedroeg somtijds tweederde der bodemopbrengst. De tienden op de oogst voor de geestelijkheid kostten hun jaarlijks $\frac{1}{4}$ miljard (240 miljoen). De extra graan-tienden, de koninklijke belastingen vraten de rest op.

De velden mochten niet omheind worden, het „heerlijke” wild en de eenden mochten niet gevangen worden en vraten het veld kaal. De meeste boeren woonden in aarden woningen, soms zelfs zonder enig spuiat. Vlees en suiker kennen ze niet of nauwelijks.

De vroegere meenten zijn door de heren opgedeeld. Wie geen klein stukje grond meer voor zichzelf kan gebruiken, kan zelfs zijn kleinvee niet meer weiden en er valt niets na te lezen. De kleinste boer vervalt tot dagloner, en duizenden vervallen tot de bedelstaf.

Maar de boer, evenmin als de eerst langzamerhand van de handwerksgezel te onderscheiden arbeider, heeft niet de maatschappelijke kracht, zomin de materiële als de geestelijke, om de maatschappelijke orde te veranderen. Wel maakt het oude regime hen rijp tot verzet en als de voortschrijdende burgerlijke ontwikkeling de boeren tegen de oude machten meekrijgt, dan is het omdat het boerenland in verschrikkelijk verval is.

Maar de revolutie is ook de overwinning van de geestelijke verlichting op het oude geloof in kerk en staat. Het denkende verstand wordt de maatstaf aller dingen (Descartes). Het materialisme van de 18e eeuw wil op het voetspoor van Spinoza de ontwikkeling van de wereld uit de wereld zelf verklaren. Een enthousiasme van de geest gaat door de wereld. De bourgeois van de 18e eeuw kondigt het rijk van de rede aan. Staat en maatschappij, zo heet het bij Rousseau, waren het resultaat van een overeenkomst onder de mensen, en als de maatschappelijke orde niet meer overeenkwam met de eisen der burgers, dan mochten deze zich verzetten.

Montesquieu wil de macht van het volk tegenover het absolutisme verzekeren door drie onafhankelijk van elkaar controlerende machten: de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke. Voltaire wil de heersers de noodzaak van burgerlijke hervormingen voorhouden.

De economen, de physiocraten, komen voor de vrije concurrentie op, als liggende, zo menen zij, in de „natuurlijke” orde der dingen, gelijk over het algemeen de achttiende eeuw het „natuurrecht” tegenover het feodalisme stelde, en Rousseau zelf terug wil gaan naar de natuur, d.w.z. naar een soort gelijk-makende, voor-burgerlijke droom.

De Encyclopédie, dat is het grote Woordenboek voor Wetenschap, Kunst en Bedrijf, vooral onder leiding van de grootste 18e eeuwse Diderot en van d'Alembert, wil de mensen door voorlichting, door opklaring, deugdzamer en gelukkiger maken.

En als over het geheel het burgerdom terecht mag zeggen, dat in zijn zowel materiële als ideologische strijd met de adel het de belangen der verschillende arbeidende klassen van zijn tijd vertegenwoordigt, dan zijn ook de zelfstandige beginselen van 'n wordend proletariaat reeds aanwezig in de communistische theorieën van Meslier, Morelly en Mably en later in de revolutionaire poging van Gracchus Babeuf.

HEILIGE SPAANSE FAMILIE

THEUN DE VRIES

*De jonge moeder richt zich op in 't bed,
en neemt het hulploos kind, dat werd geboren,
om het met mond en boezem te behoren
naar de oude en onverwoestbaar teedre wet.*

*Rund, os en ezel zijn weer uitverkoren;
zij hijgen 't stom en dierlijk nachtgebed;
de hoge hemel donkert violet,
vluchtig doorstraald van zomermeteoren.*

*De vader schuift de hoed op 't achterhoofd;
hij ruikt naar 't zweet van driekwart etmaal zwoegen.
Nog hoort hij wat de laatste vrede rooft:
't fascistenvuur, waarom meinedigen vroegen.*

*Maar sinds de vrije boeren de aarde ploegen
weet hij, dat h e m de toekomst is beloofd!*

VOORGESCHIEDENIS EN UITWERKING DER FRANSE REVOLUTIE IN NEDERLAND

Al werd de Nederlandse Republiek, in de opstand tegen de Spaanse monarchie in de 16e eeuw geboren, door een elders in Europa ongekende mate van burgerlijke vrijheid gekenmerkt, en al werd zij geregeerd door de in handel en nijverheid grootgeworden patriciërsfamilies in de Hollandse steden, boven welke voor geen bevoorrechte adel of absoluut vorst plaats was, zij was daarom niet minder een oligarchie, een regering van weinige aanzienlijken. Elke invloed van de brede lagen der burgerij en van 't volk in Holland en de overige provincies op het bestuur was daarin onmogelijk, al speelden zij herhaaldelijk bij heftige beroeringen een rol, zo tijdens het Twaalfjarig Bestand en tijdens de gebeurtenissen van het rampjaar 1672. Bij deze beide gelegenheden schaarde zich de gelovige calvinistische volksmenigte aan de zijde van de Oranjes (Maurits en Willem III), van wie zij aantasting van de posities van de eigengereide regenten-aristocratie verwachtte. De onthoofding van Oldenbarnevelt in 1619 en de moord op de gebroeders de Witt in 1672 waren de hoogtepunten dezer algemene agitatie, die in beide gevallen een versterking van de positie van den stadhouder tot resultaat had. De volksklasse speelde in deze gebeurtenis echter geen zelfstandige, doch een afhankelijke rol, al werden in 1672 door de burgerijen ook politieke eisen tot uitbreiding hunner invloed op het stadsbestuur gesteld.

De meest verdrukte lagen van het volk zouden ook in de 18e en de eerste helft van de 19e eeuw nauwelijks bewust van hun eigen belangen in het sociaal-politieke strijdperk treden; zij leden eeuwenlang in stilte onder de nameloze ellende, die het Hollandse kapitalisme over hen uitstortte. De opstrevende kleine- en middelburgerij kwam echter in de 18e eeuw onder invloed van de ideeën der Europese Verlichting met steeds meer klem voor haar rechten op, en protesteerde tegen haar uitsluiting van het bestuur. Het eerste symptoom daarvan zijn de gebeurtenissen van het jaar 1747 en '48, toen de burgerijen onder indruk van het buitenlands gevaar den jongen Oranjeprins (Willem IV) tot stadhouder verhieven, in de hoop dat deze de regentenheerschappij zou breken. Van een hervorming in de gewenste democratische geest kwam door het gebrek aan medewerking van de kant van den stadhouder echter weinig terecht, al was met name in Amsterdam en Friesland de beweging onder het volk hevig. Alleen op het stuk van de posterijen en belastingen werden enkele misstanden opgeruimd. De stadhouder kwam zelf in '48 naar Amsterdam om de radicaal-democratische elementen

onder de burgerij, die medezeggenschap in het stadsbestuur verlangden, te matigen. Enkele leiders der democratische „Doelisten” (zo geheten naar de Kloveniersdoelen, waar ze hun vergaderingen hielden) brachten hem bij die gelegenheid een nachtelijk bezoek, waarbij zij zelfs met een gewelddadig optreden dreigden. Doch verdere gevolgen had ook dit voorval niet.

Pas meer dan twintig jaar later, onder het bewind van den bloedeloozen stadhouder Willem V, die met de Pruisische Prinses Wilhelmina was gehuwd, leefde de democratische beweging weer op. De ideeën der Franse wegbereiders der Revolutie, Voltaire, Rousseau, e.a. wier werken hier uitgegeven en vertaald werden, deden hun invloed ook op de politieke ontwikkeling hier te lande gelden. De ontwikkelde burgerij vond voor haar plannen steun bij delen der regentenklasse, die met haar tegen Oranje samengingen, verder bij de zogenaamde dissenters: Doopsgezinden, Luthersen, Remonstranten, Katholieken, die op gelijkstelling hunner godsdienst met de enig erkende gereformeerde hoopten (niet bij de Joden, die steeds Oranjegezind waren). Zij vond verder aanhang onder de Provinciale adel, die in Gelderland en Overijssel steeds een belangrijke positie was blijven innemen; haar bekendste vertegenwoordiger in deze beweging is de Overijsselse edelman Johan Derck van der Cappellen tot den Pol, die door zijn optreden tegen de resten van het feodalisme ook de boeren van zijn gewest in de actie betrok. Dit bondgenootschap van burgerij, regenten, dissenters en adel, richtte zich onder de naam van patriottenbeweging in de eerste plaats tegen het stadhouderlijk bewind, dat sinds de teleurstelling van 1748 't vertrouwen verspeeld had. Door haar uitbreiding over alle gewesten droeg zij een werkelijk nationaal karakter.

De Amerikaanse vrijheidsoorlog die in 1774 inzette, liet niet na hier evenals in Frankrijk, indruk te maken. De patriotten wilden evenals Frankrijk, uit sympathie voor de opstandige Amerikaanse koloniën en om handelsbelangen in de strijd partij kiezen; de Franse gezant wendde z'n invloed aan om de koers der Staatse politiek die op Engeland georiënteerd was, te wijzigen. Inderdaad geraakte de Republiek in 1780 in oorlog met Engeland; haar machteloosheid in deze vierde Engelse Oorlog (1780-'84) werd aan den van pro-Engelse gezindheid beschuldigden stadhouder verweten. Een felle agitatie werd door de patriotten tegen hem in pamfletten in die jaren gevoerd. Na het sluiten van de vrede behaalden zij het succes, dat een verbond met Frankrijk tot stand kwam (1785). Daardoor aangevoerd zetten zij hun actie krachtig voort; patriotische vrijcorpsen waren in alle gewesten in die jaren opgericht. De Hollandse patriotten deden de Prins in '85 de wijk nemen naar Gelderland, nadat zij hem het bevel over het Haagse garnizoen hadden ontnomen. Ook in de andere gewesten bleef hij geen baas; in Utrecht, een stad met oude gilde-tradities, kregen de democraten geheel de overhand in het stedelijk bestuur en verjoegen zelfs hun aristocratische bondgenoten. Ook in Holland openbaarde zich dezelfde tegenstelling, toen

de eis van opheffing der familieregering door de democraten werd gesteld; de regenten werden ook hier uit de stadsbesturen gedrongen en door democraten vervangen. Hollandse troepen en vrijcorpsen werden naar Utrecht gezonden om bijstand te verlenen bij het te verwachten stadhouderlijke ingrijpen; de Staten van Holland hadden hun troepen van de eed aan den prins ontslagen.

Doch de prins aarzelde om krachtig op te treden; prinses Wilhelmina ondernam nu in 1787 een reis naar Holland om de Oranjegezinden aan te moedigen. Zij werd onderweg te Goejanverwellesluis bij Gouda door Hollandse vrijcorporisten aangehouden. Haar broer,

Vrijheidsfeest op het Plein der Revolutie (Dam) te Amsterdam,
4 Maart 1795.

de Pruisische koning Frederik Willem II, achtte nu het ogenblik gekomen om in te grijpen; een leger van 20.000 man onder den hertog van Brunswijk rukte ons land binnen en bezette weldra Amsterdam, waar de patriotten, die tevergeefs naar Franse hulp uitzagen, zich teruggetrokken hadden. Het stadhouderschap werd onder Pruisische en Engelse garantie hersteld. 6000 Patriotten verkozen de vlucht naar Frankrijk boven onderwerping aan het oude régime. In de steek gelaten door hun aristocratische bondgenoten, door de Pruisische soldateska in het nauw gedreven, in de Hollandse steden door het opgeruide Oranje-grauw getergd, konden de patriotten niet anders dan het hoofd in de schoot leggen. De kortstondige bloei-

periode van hun beweging leverde voor de burgerij geen enkele blijvende hervorming op. Kleingeestige maatregelen als het verbod van het dragen van Oranje, het roepen van Oranje-boven!, het zingen van het Wilhelmus en van het gebruik van namen als Oranje-wortels en prinsesseboontjes konden dit gebrek aan werkelijke resultaten nauwelijks camoufleren.

In Frankrijk maakten de patriottische emigranten de eerste jaren der Revolutie mee, steeds hopen op terugkeer met Franse hulp naar het vaderland.

In 1793 toen Dumouriez de Zuidelijke Nederlanden bezet had, scheen hiertoe de kans reeds te naderen. In de winter van 1794-'95 rukten inderdaad de Franse troepen onder Pichegru tezamen met het Bataafs legioen der patriottische emigranten onder Daendels de Republiek binnen. De stadhouder verliet het land. De omwenteling die hierop in ons land plaats vond, droeg zulk een gematigd karakter dat men spreekt van een „fluwelen-revolutie". Men moet hierbij niet vergeten, dat de Revolutie in Frankrijk in '95 reeds in het stadium der reactie van het Directoire was getreden.

Wel werden in de Hollandse steden de vroedschappen vervangen door voorlopige vertegenwoordigende Colleges der burgerij en werden de Staten van Holland samengesteld uit vertegenwoordigers van de steden en het platteland, terwijl de ridderschap werd geweerd. De minderheid zou zich voortaan aan de meerderheid moeten onderwerpen. Zo ging het ook in de andere provinciën. Brabant en Drente werden als gelijkberechtigde gewesten tot de Staten-Generaal toegelaten. Het stadhouderschap werd afgeschaft. Zo was reeds dadelijk bij het begin der omwenteling het afgeleefde mechanisme der Republiek vernietigd en de invloed der burgerij en der provincies ten koste van de Hollandse regenten uitgebreid, al geschiedde dit dan onder Franse druk en al legde de Franse regering bij het Haagse Verdrag van Mei '95 zware lasten op de Republiek, om de kosten van haar oorlogen te bestrijden. De in Maart '96 bijeengekomen Nationale Vergadering tot vaststelling van een grondwet kon met haar arbeid aanvankelijk niet opschieten door de tegenstellingen tussen de voor- en tegenstanders van bestuurscentralisatie; het oude provinciale particularisme deed zich opnieuw gelden.

Eerst toen Daendels met Franse steun in Januari '98 een deel der leden met geweld had verwijderd, kon de nieuwe consitutie tot stand komen. De daarbij geproclameerde Bataafse Republiek, in acht geheel nieuwe departementen verdeeld, werd aan een systeem van centralisatie, o.m. in het financiële beheer onderworpen. Een nieuw belastingstelsel en een nieuwe rechterlijke indeling waren in voorbereiding. Aan de positie der bevoorrechte staatskerk werd een einde gemaakt. Een vertegenwoordigend lichaam en een uitvoerend bewind kwamen aan het hoofd der zaken. Van het kiesrecht werden de niet-bezittende klassen en de aanhangers van het oude régime uitgesloten. De deelname van het volk aan de politieke gebeurtenissen, die ook in de eerste jaren der omwenteling weinig actief was, hield intussen weldra geheel op. De verdere ontwikkeling werd be-

paald door de internationale politieke verwickelingen van het Napoleontisch tijdvak. Een nieuwe staatsgreep in 1801, doorgezet in overleg met Napoleon, die in 1799 eerste consul van Frankrijk was geworden, bracht de macht aan een Staatsbewind en bracht de volksinvloed terug tot nul. Napoleon hoopte met behulp van dit bewind zijn militaire eisen in Holland beter door te kunnen zetten; hij steunde

Opening van de Nationale Vergadering in Den Haag, 1 Maart 1796.

daartoe op de bezittende renteniersklasse en liet ook de vroegere prinsgezinden en regenten weer tot het bestuur toe. In 1805 ging hij een stap verder door de regering over deze gewesten toe te vertrouwen aan één persoon, den „raadspensionaris” Rutger Jan Schimmelpenninck, in het volgend jaar vervangen door 's Keizers broer Lodewijk Napoleon als koning van Holland.

Niettemin ging trots de druk der Franse keizerlijke politiek, die aan haar oorlogsdoeleinden de Hollandse handel en welvaart opofferde, en aan alle volksinvloed een einde maakte, het hervormingswerk in deze jaren voort. Onder Schimmelpenninck en koning Lodewijk werd het belastingstelsel door den minister Gogel hervormd; voor

DE FRANSE REVOLUTIE IN NEDERLAND

het eerst werden directe belastingen ingevoerd, die tijdens de Republiek nooit bestaan hadden; in verband daarmee werd een kadaster opgemaakt. Tegelijkertijd kwam de eerste wet op het lager onderwijs tot stand. Het burgerlijk wetboek en het wetboek van strafrecht, door Napoleon in Frankrijk ingevoerd, werden hier overgenomen. Het gemeentelijk en provinciaal bestuur werden nieuw geregeld. De gilden werden afgeschaft, evenzo de heerlijke rechten op het platteland.

De eis tot algehele onderwerping aan de Franse oorlogspolitiek leidde tenslotte in 1810 tot de inlijving van Holland bij het keizerrijk. Het Continentaal Stelsel, de blokkade van Engeland, werd nu tot schade van de Hollandse handel radicaal doorgevoerd, de rente der staatschuld ten nadele van de rentetrekende klasse op één derde teruggebracht (getiërceerd). De conscriptie, het Napoleontische lotingsstelsel voor de recrutering van het leger, werd ook hier te lande ingevoerd. Doch ook onder de directe Franse heerschappij ging de hervormingsarbeid voort. De gemeentelijke administratie werd geregeld, een jaarlijkse gemeentelijke begroting ingesteld, een burgerlijke stand ingevoerd, de pokkenonting bevorderd, het gevangeniswezen verbeterd, enz. Tegenover de rampen der inlijving als de stilstand van handel en nijverheid, de ontvolking der grote steden, de ellende der arbeidende klassen staan ook blijvende voordelen.

De eenheid der Nederlandse gewesten werd, zij het onder vreemde druk, voor goed gevestigd. Standsvoorrechten werden afgeschaft, voortaan gold het beginsel der gelijkheid voor de wet. Aan de achterstelling van het platteland, van de katholieken, protestantse dissenters en Joden kwam een einde. Een geschoold ambtenarencorps bestuurde van nu af aan de staat. De Franse wetboeken bleven nog jarenlang in gebruik (het strafwetboek tot 1836, het burgerlijk wetboek tot 1838). De onderwijs- en belastinghervormingen waren 'n grondslag om op voort te bouwen. Door de opheffing der gilden werd een vrije ontwikkeling der industrie voorbereid. Zo werd in de Franse tijd de grondslag gelegd voor een moderne burgerlijke staat en voor de ontwikkeling van een industrieel kapitalisme, al zou 't nog tientallen jaren duren, eer van deze geschapen mogelijkheden ook werkelijk gebruik zou worden gemaakt.

Na de mislukte tocht naar Rusland (1812) en de nederlaag in de slag bij Leipzig (October 1813) begon het gezag van Napoleon ook in ons land te wankelen. In de Novemberdagen van '13 ging de regering over op de vertegenwoordigers der Oranje-partij, van Hogendorp, van Limburg Stirum en van der Duyn van Maasdam; 30 Nov. landde de prins van Oranje, zoon van den laatsten stadhouder, te Scheveningen, waarna hij in den Haag triomfantelijk werd ingehaald. Gestreden werd er voor de bevrijding van het Franse juk niet in het minst; de loop der gebeurtenissen in Europa en de invasie van Kozakken- en Pruisische troepen in ons land bewerkten hier de omwenteling. Alleen te Amsterdam kwam het volk even in beweging, met het gevolg dat de vreesachtige plaatselijke Oranje-leiders een uiterst aarzelende houding aangenomen hebben. Uit de procla-

matie van 17 November van Hogendorp blijkt ongeveer de draagwijdte der beweging van 1813. We lezen daarin o.m.:

Oranje Boven,
 Holland is vrij.
 De Fransen vlugten aan alle kanten.
 De zee is open.
 De koophandel herleeft.
 Alle partijschap heeft opgehouden.
 Al het geledene is vergeeten en vergeeven.
 Alle aanzienlijken komen in de regeering.
 De regeering roept den Prins uit tot Hooge Overheid.
 Het volk krijgt een vrolijken dag op gemeene kosten
     zonder plundering noch mishandeling
 Elk dankt God.
 De oude tijden komen wederom.
 Oranje Boven!

Reactie was troef in de eerstvolgende tijd. De prins, die 2 December te Amsterdam de souvereiniteit aanvaardde, herstelde de heerlijke rechten op het platteland en de lijfstraffen bij de rechtspleging. De nieuwe grondwet, die in 1814 tot stand kwam, gaf de macht weer aan de oude regent aristocratie. Uit haar worden door getrapte verkiezingen zowel de provinciale Staten, waaruit het platteland werd geweerd terwijl de ridderschap weer werd opgenomen, als de Staten-Generaal samengesteld. De staatseenheid bleef echter bewaard. Ruggespraak met de gewesten kwam in de Staten-Generaal niet meer voor; er werd bij meerderheid van stemmen beslist. De eenheid van recht en van belastingen over 't hele land bleef gehandhaafd, evenals de gelijkstelling der godsdiensten. De centraliserende maatregelen van het Franse bewind (ook de conscriptie) heeft dus ook de reactie van 1813 niet ongedaan kunnen maken, al duurde het tot het midden der 19e eeuw, eer van een werkelijke ontwikkeling in burgerlijk democratische richting sprake was. Deze ontwikkeling voorbereid en mogelijk gemaakt te hebben, dat is het werk geweest van de fluwelen revolutie, uitvloeisel van de grote Franse Revolutie. Zij heeft het twee eeuwen oude, versleten staatsgebouw der Republiek vernietigd, iets waartoe noch de democraten in 1747-'48, noch de patriotten in 1785-87 in staat geweest waren.

Terwijl de Hollandse burgerij in de tweede helft der 16e eeuw vooraanstond in de strijd voor de burgerlijke vrijheden en ook in de 18e eeuw zelfstandige democratische bewegingen, preluderende op de Franse Revolutie, optraden, is later, tijdens de grote omwenteling in Frankrijk en daarna van enig actief optreden harerzijds weinig te bespeuren. Zowel in 1795 en volgende jaren als in het revolutiejaar 1848 werden de hervormingen onder invloed der buitenlandse gebeurtenissen haar toegeworpen, zonder strijd. De opkomst van een nieuwe industrie zette pas na het midden der 19e eeuw goed in, waarmee aan de langdurige stagnatie in de ontwikkeling van het Hollandse kapitalisme een einde kwam.

DE ZIEKENFONDSEN

Tot de jaren 1880-1890 was de medische verzorging van belangrijke delen van het Nederlandse volk zeer slecht. Zij, die geen arts particulier konden laten roepen bij ziektegevallen, werden slechts bij wijze van liefdadigheid of niet geholpen. Het is dan ook geen wonder, dat in die jaren het sterftcijfer nog ruim 21 per duizend was, terwijl het thans gedaald is tot 8,6 per duizend (in 1936). Allerlei ziekten, zoals de tuberculose en andere infectieziekten maakten nog duizenden slachtoffers, die voorkomen hadden kunnen worden, vele pasgeborenen stierven aan voedingsstoornissen en longaandoeningen.

In de omstandigheden, die tot dergelijke sterfte leidden, zijn verschillende verbeteringen gekomen. In de eerste plaats is de algemene hygiënische voorlichting en toestand sterk verbeterd, daarnaast is de medische verzorging van de arbeiders en de kleine middenstand verbeterd. De verbetering van de medische verzorging is voor een belangrijk deel het gevolg van het oprichten van de ziekenfondsen. Deze ziekenfondsen hadden het doel, om medische verzorging te verzekeren voor hen, die niet particulier naar een arts kunnen gaan. Technisch werd dit uitgevoerd, door het heffen van een geregelde kleine bijdrage, waarvoor men dan recht kreeg op behandeling en soms ook op medicijnen.

De aard en de samenstelling van deze ziekenfondsen was vaak zeer verschillend. Enerzijds had men onderlinge fondsen, die door de arbeiders zelf waren opgericht en die door hen werden bestuurd, doch daarnaast had (en heeft) men fondsen van een geheel ander kaliber, waarbij naast het sociale doel — het streven naar verbetering van de medische verzorging — ook andere factoren een rol speelden. Bij de doktersfondsen was het sociale karakter nog het zuiverste. Dat zijn de fondsen, zoals die vooral in dorpen en kleine steden voorkwamen, waarbij men tegen een geregelde betaling bij een bepaalde dokter het recht op behandeling en medicijnen verwierf. Maar ook hier speelde toch de factor mede, dat de artsen graag „baas in eigen huis” zijn, zoals in die doktersfondsen natuurlijk in sterke mate het geval is. Het „ideaal” van de „huisdokter” is hierbij het beste bewaard. In de maatschappijfondsen, die door de Nederlandse Maatschappij ter Bevordering van de Geneeskunst — de officiële artsenvereniging met monopoliekarakter — zijn opgericht, moest men wel toegeven, dat dit oude huisdokersideaal niet geheel meer juist was, doordat men meerdere artsen aan één zo'n fonds verbonden had, doch in deze fondsen was men toch anderzijds weer vrijwel „baas in huis”, daar de Maatschappij deze fondsen had opgericht en hun bestuur beheerst. Bovendien heeft men niet-leden van de Maatschappij uitgesloten van deze fondsen — waardoor men het monopolie-karakter van de Maatschappij weer versterkte.

Terwijl aan deze dokters- en maatschappijfondsen reeds verschillende nadelen kleven, zoals we straks zullen zien, is dat in veel sterkere mate het geval met de twee andere fonds-soorten, die nog bestaan.

Dat zijn de fondsen, die uitgaan van de directie van een bedrijf, waarbij van enige zelfstandigheid der fondsleden vrijwel geen sprake is en een soort weldadigheidskarakter vaak op de voorgrond treedt, en de fondsen die door verzekeringsmaatschappijen zijn opgericht, zuiver met het doel om winst te behalen.

We moeten thans nog kort uiteenzetten, waarom de onderlinge fondsen te verkiezen zijn boven de andere bovengenoemden. Daarvoor zijn twee hoofdredenen. In de eerste plaats zijn deze onderlinge fondsen slechts gebaseerd op sociale voorziening, terwijl de winstfactor en de liefdadigheidsfactor zijn weggevallen; in de tweede plaats worden deze fondsen door de leden zelf bestuurd, zijn zij democratisch, bestaat er medezeggenschap. Tenminste in theorie — want ook in de onderlinge fondsen bestaan allerlei misstanden, waardoor dit democratische karakter evenals het oorspronkelijke doel — de medische voorziening van de minst draagkrachtigen — reeds is beknibbeld of wordt bedreigd.

Deze verschillende ziekenfondsen zijn voor een belangrijk deel verenigd in de Centrale Bond van Ziekenfondsen, terwijl bovendien sedert 1929 een Algemene Raad ter Bevordering van het Ziekenfondswezen bestaat, waarin naast vertegenwoordigers van de Centrale Bond vertegenwoordigers zitten van de moderne en christelijke vakverenigingen.

Thans nog enkele cijfers: Op 1 Januari 1937 waren er ruim 3,5 miljoen mensen bij de ziekenfondsen aangesloten. Deze waren over de verschillende ziekenfondsgroepen als volgt verdeeld:

Maatschappijfondsen	1.179.887
Doktersfondsen	145.985
Ondernemingsfondsen	356.756
Directiefondsen	588.088
Onderlinge fondsen	966.928
Overige fondsen	319.550
Gezamenlijk	3.557.114

Indien we deze samenstelling van de ziekenfondsen zien en indien we verder zien, welke belanghebbende partijen er zijn, dan is het duidelijk, dat er veel stof voor conflicten is. Deze conflicten zijn van verschillende aard. De laatste tijd heeft vooral het conflict betreffende de specialisten in Amsterdam veel stof opgeworpen. Naast deze conflicten tussen de fondsen en de artsen is er de kwestie van de democratie in de fondsen, de strijd tegen het winstbejag e.d.m., terwijl de laatste jaren met de grote werkloosheid de vraag is opgekomen, of in dat opzicht de fondsen hun sociale functie nog voldoende behartigen.

In de strijd tegen het winstbejag bij de fondsen heeft de Maatschappij van Geneeskunde steeds een juiste opvatting gehad. Zij heeft zich zeer terecht er tegen verzet, dat de ziekenfondsen een winstobject worden voor verzekeringsmaatschappijen

en dergelijken. Maar hiermede bleek het sociale inzicht van de Maatschappij dan ook reeds zo zwaar belast, dat zij zich in andere opzichten vrijwel steeds op de verkeerde weg heeft begeven. Talrijk zijn dan ook de conflicten tussen de ziekenfondsen en de Maatschappij en steeds moest men weer storm lopen tegen de muur van niets ontziende standswaan en autocratie van deze gemonopoliseerde vereniging ter verdediging van de belangen der artsen. Nemen we twee voorbeelden. In 1912 besluit de Maatschappij, dat een fonds aan de volgende voorwaarden moet voldoen, als de leden van de Maatschappij er aan zullen mogen deelnemen:

1. alle geneesheren in een bepaald rayon mogen aan het fonds deelnemen;
2. in het bestuur en in de algemene vergadering moeten de artsen dezelfde macht hebben als de apothekers of de leden.

Het eerste punt betekent, dat bij een fonds in een bepaalde stad alle geneesheren zich mogen aansluiten. Dit wil dus zeggen, dat een fonds niet tegen bepaalde voorwaarden een bepaald aantal artsen speciaal als zijn fondsartsen mag aanstellen. Dit is één van de punten van de „Volharding-kwestie” in Den Haag. De „Volharding” had namelijk een aantal artsen aangesteld en wilde de voorwaarde daaraan verbinden, dat zij slechts voor het fonds werken zouden, en niet particuliere praktijk zouden uitoefenen. Daartegen kwam van medische zijde grote oppositie. Men wilde, dat iedere arts zou zijn toegelaten en dat vrije praktijk zou blijven gehandhaafd. Dit conflict liep zo hoog, dat de Maatschappij de „Volharding” heeft geboycot en haar leden verbood, bij onderlinge fondsen te werken. De grond van dit alles is, dat men de zelfstandigheid van de artsen wil bewaren; dat men verder wel de noodzakelijkheid van fondspraktijken erkent, doch het minderwaardig vindt, dat een arts aangesteld wordt door een fonds en geen particuliere praktijk mag hebben. Doch tegen deze argumenten van de Maatschappij staan twee andere argumenten, n.l.:

1. waarom staat zij wel toe, dat haar arts-leden ambtenaren zijn van de Rijks- en Gemeentelijke diensten?
2. De ervaring leerde en leert ook nu nog, dat bij het samengaan van de particuliere en fondspraktijk maar al te vaak de fondspraktijk als tweederangs wordt aangezien.

Deze argumenten heeft de Maatschappij nooit willen aanvaarden en zij staat tot heden op haar oude standpunt van „standseer”, dat vrije praktijk gehandhaafd moet worden — hoe sterk ook de sociale argumenten zijn voor het bestaan van zuivere fondspraktijken. Bij het tweede bovengenoemde punt is het anti-democratische en conservatieve standpunt van de Maatschappij nog veel duidelijker. Daarbij wordt vastgelegd als het standpunt van deze Maatschappij, dat in besturen en algemene vergaderingen de artsen evenveel in te brengen moeten hebben als alle leden tezamen. Een 20 of 30 artsen dus evenveel in te brengen, als enige tienduizenden leden! Hier ook weer het volkomen miskennen van hun plaats van de zijde

der artsen en het vasthouden aan oude voorbije toestanden. Men ziet nog steeds de oude huisarts als ideaal, en wil niet erkennen, dat de positie van de artsen is veranderd. Natuurlijk moeten de artsen hun zeggenschap hebben in de fondsen, maar dan over medische kwesties! En dat de paar artsen over de andere kwesties evenveel te zeggen hebben als alle leden tezamen, is een onding. De artsen zullen moeten gaan inzien, dat zij een sociale functie hebben te verrichten in het verband van de medische verzorging van de bevolking, dat zij evengoed bij ziekenfondsen als bij overheidsinstellingen aange-steld kunnen zijn, dat de tijd voorbij is, dat zij zich uit „goedheid” gaven aan de „busnegers”. De inkomsten uit de ziekenfondsen geven de basis van het inkomen van vele artsen, de ziekenfondsen geven vele artsen een bestaan. Vanwaar de hovaardigheid der Maatschappij? Sedert de verovering van het algemene kiesrecht is de tijd voorbij, dat een kleine standsgroep door haar positie veel grotere macht mocht hebben dan duizenden van degenen, waarvan zij leefde! Dat schijnt tot vele artsen nog niet te zijn doorgedrongen en de Maatschappij verzet er zich met hand en tand tegen. Doch de leden van de ziekenfondsen zullen goed doen, door in dit opzicht de democratie, die op ziekenfondsterrein nog zo hopeloos achter is, verder uit te bouwen.

Aan de andere kant kunnen de arbeiders van de Maatschappij nog veel leren! In verschillend opzicht. In de eerste plaats kunnen zij aan deze Maatschappij zien, dat een vereniging van vrijwel alle leden uit een bepaald bedrijf ontzaggelijk sterk staat. De Maatschappij heeft door haar monopolie een positie, die in het goede — maar evenzeer in het kwade — vrijwel onaantastbaar is. Daar kent men niet de verdeling tussen politieke en godsdienstige groepen. De christelijke artsen en de katholieke artsen zijn evenzeer lid van deze „vakvereniging” als de anderen. Het zou interessant zijn, om eens te weten, waarom de arbeiders van gelovigen huize dan géén lid mogen zijn van eenheidsbonden, waarom men daar steeds de verdeeldheid op geloofsgronden zaait. Is dat niet, omdat men van de arbeiders in dat geval vooruitstrevendheid verwacht en grotere machtsvorming, terwijl men van de artsencombinatie geen revolutionaire dingen heeft te verwachten? Zo ziet men, de geloofsverdeeldheid wordt pas dan tussen de mensen gebracht als scheidsmuur, als men er voordeel in ziet, om het bestaande te handhaven. Is omgekeerd een vereniging conservatief of reactionair, dan gelden die geloofs„afgronden” niet. En dan wordt met geen afkeurend woord gesproken over stakingen! Hoe vaak dreigde de Maatschappij niet met stakingen, terwijl de leden zich ieder voor het grootste deel politiek tegen stakingen van de arbeiders zullen keren. Ook hier weer: waarom geen verzet van Christelijke en Katholieke zijde tegen deze stakingen? Waarom deze ongelijke kappen voor gelijke monniken? Omdat de monniken niet helemaal gelijk zijn. Omdat een arbeidersstaking tégen de kapitalistische klasse gericht is, terwijl de Maatschappij een vaste pijler is van de bourgeoisie.

Maar de arbeiders zullen moeten gaan inzien, dat de geloofsgonden, waarom zij uit elkaar worden gehouden, niet steekhoudend zijn en voor hen niet gelden, evenmin als zij voor burgerlijke verenigingen als de Maatschappij voor Geneeskunde gelden! En zij kunnen aan het voorbeeld van de Maatschappij zien, hoe sterk men staat, als men vrijwel alle leden uit een bepaald beroep omvat.

Een kwestie, waarbij het conservatieve standsgesichtpunt van de maatschappij weer duidelijk aan het licht komt, betreft de *welstandsgrens*. De Maatschappij wenst de welstandsgrens zeer laag te leggen, zodat men daarboven de veel duurdere particuliere behandeling zal moeten nemen. Dat is een groot gevaar. Want vaak zal men zien, dat men het dan nog maar liever zónder de arts doet, omdat de medische hulp te duur komt. Een welstandsgrens is dus funest voor de volksgezondheid. Aan de andere kant mag men wel in veel sterkere mate dan tot nu toe gebeurt, ook bij de onderlinge fondsen, het stelsel van een progressieve betaling invoeren. Dw.z. dat men bij hogere inkomens méér voor het fonds betaalt. Slechts dan zal het fonds aan zijn sociale betekenis kunnen voldoen. Want doet men dat niet of niet voldoende, dan zal juist voor de grote groep met de kleinste inkomens, voor de werklozen, het voordeel van de fondsen verloren gaan. Inderdaad is dat reeds in sterke mate het geval. Vele werklozen kunnen hun fondskosten niet meer betalen en moeten daarom overgaan tot de in feite slechtere medische voorziening door de gemeenteartsen. Hiermede is niets tegen het instituut van gemeenteartsen als zodanig gezegd; maar wel is er mede gezegd, dat de medische voorziening via de gemeente slechter is, dan via de fondsen, en dat het belangrijk en wenselijk is, dat men voor werklozen de mogelijkheden zou krijgen, om tegen geringere betaling lid van de fondsen te blijven. En een van de middelen, om dat te bereiken, is het progressief maken van de fondskosten. Indien deze twee dingen in onderling verband worden gedaan, zal de sociale taak van de fondsen, die thans vaak in het gedrang komt, weer ten volle kunnen worden verricht.

Hier hangt ook nog een andere zaak mee samen. Men heeft, sinds de opbrengsten van de fondsen door het uitreden van vele werklozen minder werden, een stelsel ingevoerd, waarbij de verstrekking van geneesmiddelen werd beperkt. Dit is het befaamde *S. E. G. of het Stelsel voor Economisch voorschrijven van Geneesmiddelen*. In de praktijk komt dit stelsel hier op neer, dat een geneesheer slechts een bepaalde som per jaar of maand aan geneesmiddelen mag voorschrijven. Komt hij hierboven, dan volgen strafbepalingen. Het voorschrijven van geneesmiddelen komt hierdoor nog meer in het gedrang, dan tot nu toe reeds het geval was. Want talrijke geneesmiddelen mogen voor fondspatiënten niet worden voorgeschreven. Indien er voor die geneesmiddelen goedkopere en even goede vervangingsmiddelen bestaan, zoals vaak het geval is, is dat niet erg. Maar herhaaldelijk ziet men, dat dit niet het geval is, dan blijft een bepaalde patient verstoken van geneesmiddelen, omdat zij niet door de fondsen worden verstrekt en omdat hij ze zelf niet kan kopen. Ook dat is een ongewenste toestand, die zal

kunnen worden tegengegaan door meer progressiviteit in de fondsbijdragen.

En het p l a t t e l a n d ! Terwijl in de grote steden tot meer dan de helft van de bevolking lid is van een ziekenfonds, is dat op het platteland veel minder (ongeveer 20%). Waarom? Omdat de lage lonen het vaak niet mogelijk maken, de fondskosten te betalen. Het zal dus nodig zijn, een regeling te treffen voor het platte land, waarbij ook daar de medische voorziening beter kan worden. Hiervoor zou het mogelijk zijn, provinciale- of streekfondsen op te richten, zoals dat hier en daar reeds is geschied. Maar ook hier moet in veel sterkere mate dan tot nu toe worden gewerkt en — gecoördineerd worden gewerkt. Het ligt niet in onze bedoeling, om hier een plan op te maken, doch meer om de lezers van „Politiek en Cultuur” enkele van de algemene vraagstukken betreffende de ziekenfondsen voor te leggen. We zullen dan ook niet verder ingaan op deze kwestie, doch tenslotte nog slechts iets zeggen over de kwestie der s p e c i a l i s t e n i n A m s t e r d a m , die enige tijd geleden zoveel stof heeft doen opwaaien.

Wat was er in Amsterdam gaande? Door het toenemen van de functies van de specialisten werd voor de fondsen de betaling der specialisten steeds moeilijker. De specialisten wensten op de duur niet meer met hun inderdaad lage betaling accoord te gaan en stelden een ultimatum. Doch de fondsen wensten om financiële redenen aan deze eisen niet te voldoen. Enkele fondsen konden misschien de hogere lasten niet dragen; voor andere fondsen die nog behoorlijke winsten maken, geldt dit niet. Daar ging het behoud van de winst boven het belang van de patienten. Men zou er slechts aan willen voldoen, door de inkomsten van de apothekers en de huisartsen te verlagen. Dat zou inderdaad terecht zijn, want het werk van de huisartsen is voor een toenemend deel overgenomen door de specialisten. Doch door dit alles zouden de huisartsen en apothekers natuurlijk minder inkomen krijgen, waartegen zij zich verzetten. De strijd liep zo hoog, dat de specialisten dreigden met een staking. Wel zouden zij de patienten verder behandelen, doch t.a.v. de fondsen zouden zij hun contract niet verlengen. Deze kwestie is ten slotte opgelost, doordat de specialisten een deel van de vergoeding der huisartsen en apothekers hebben gekregen, zodat de fondsen niet verder belast werden, dan zij meenden te kunnen dragen.

Aan dit voorbeeld zien wij ook weer, hoe totaal onvoldoende de tegenwoordige regeling is. Een vaste regeling met behoorlijke verdeling van inkomsten van de fondsen en inkomsten van de specialisten bestaat niet bij de algemene fondsen. Verder bestaan allerlei fondsen naast elkaar, van de meest verschillende soort. De bewoners van het platte land en de werklozen, die toch reeds in vele opzichten minder bedeed zijn, staan ook in hun medische verzorging achter. Het is nodig, dat voor al deze dingen een behoorlijke regeling komt. Doch nog steeds is er geen wet op het ziekenfondswezen. Voorlopig kan dus het werk in de ziekenfondsen er slechts op zijn gericht, om de misstanden in de aparte fondsen aan te pak-

DE ZIEKENFONDSEN

ken. En wat betreft de verhouding tussen de fondsen onderling – het is nodig om de zelfstandige onderlinge fondsen te versterken en te trachten in deze fondsen de medezeggenschap en de democratie uit te breiden en tegen aanvallen te verdedigen.

Indien men deze zelfstandige, democratische fondsen voldoende heeft ontwikkeld, is de basis voor de daarnaast nog zo zeer nodige wettelijke regeling van het ziekenfondswezen ook hechter geworden. De democratische zelfstandigheid en het vooropgaan van de belangen van de patient – en niet het vooropgaan van het winstbejag der verzekeringsmaatschappijen of van de standseer van de medici – zullen immers zoveel te eerder een deel van de wet op het ziekenfondswezen uitmaken, naarmate de zelfstandige onderlinge fondsen een grotere machtspositie innemen. Ook hier ziet men dus, hoe de strijd van elke dag en het bereiken van een einddoel volkomen met elkaar samenhangen.

K.

DE MEESTER

CHRIS HERBERS

Hij kent de kindren, stuk voor stuk,
Hun vreugden en hun zorgen.
Peilt hij niet steeds met gouden blik
Hun hartjes elke morgen?

Hij kent hun kille angst voor 't blad
Met warrelende getallen.
Hij ziet in menig kritselklad
Hun hulploos opstaan, vallen.

Gezeten aan zijn lessenaar
Ziet hij de schijn én 't wezen
Van 't leven in die kinderschaar . . .
Dan gaat hij sprookjes lezen!

„SOCIALISME EN DEMOCRATIE”

EEN NIEUW TIJDSCHRIFT

A. S. DE LEEUW

Het oude tijdschrift van de S.D.A.P., „De Socialistische Gids”, is sinds het begin van dit jaar door een nieuw maandblad, onder de titel: „Socialisme en Democratie” vervangen; de oude redactie, onder leiding van Prof. Bongers, is vervangen door een nieuwe, bestaande uit dr. W. Banning, dr. H. Brugmans en Prof. J. v. Gelderen. In de „Inleiding” bij het eerste nummer van het nieuwe tijdschrift wordt hulde gebracht aan Bongers, hetgeen een merkwaardige indruk maakt als men het vergelijkt met het verontwaardigde en vlijmscherpe afscheids-artikel van Bongers zelf, waarin hij een protest liet horen tegen de zijns inziens onwaardige wijze, waarop hij was „weggewerkt”; en ook met de grote ontstemming, waarmee het laatste kongres van de S.D.A.P. deze wijziging ontvangen heeft!

De voornaamste grief, die in het bijzonder de uitgeefster, de „Arbeiderspers” tegen het oude maandblad liet horen, was dat dit weliswaar degelijk, maar ook vervelend was, zodat het weinig lezers kon boeien; op dit punt zou het nieuwe blad nu een verbetering brengen. Of „Socialisme en Democratie” minder vervelend is dan zijn voorganger, dat willen wij in het midden laten, maar wij moeten onmiddellijk toegeven, dat het zonder twijfel minder degelijk is. Van de behandeling van wetenschappelijke vraagstukken is (in de nummers 1—6) weinig meer te bespeuren, of het moest dan een artikel zijn zoals dat van J. Norden over „Tunis als politieke en economische factor in de Middellandse Zee”; en dat artikel is dan weer zo bijzonder „wetenschappelijk” dat de praktisch-politieke vragen van het ogenblik — de militair reeds op geduchte wijze voorbereide aanval van Italië op Tunis, als sleutel tot de verovering van Frans Noord-Afrika, en de Franse afweer tegen die aanval geheel uit het gezicht verdwijnen . . .

Zulk een neiging tot het „akademisch”-onvruchtbare is ook in andere artikelen te bespeuren, bijv. in dat van dr. J. Valkhoff over de Tsjecho-Slowaakse Republiek, waarin hij zich veel moeite geeft om te bewijzen, dat de staat van Masaryk en Benesj „fris, vitaal en sympathiek” . . . was! Hij verzuimt echter te onderzoeken, hoe het komt, dat deze frisse, vitale en sympathieke staat niettemin te gronde is gegaan. Hij stelt niet de vraag, of dit misschien, behalve aan het verraad van de Franse bondgenoot en de Engelse vriend, ook aan het overlopen van de grote bourgeoisie met haar Agrarische Partij naar het fascisme, aan de zwakheid van de Tsjechische burgerlijk-democratische partijen, of aan de door het reformisme met opzet in stand gehouden verscheurdheid der arbeidersbeweging gelegen heeft. Men houdt er in „Socialisme en Democratie” niet van, lessen te trekken uit het jongste verleden, vooral wanneer dat gepaard zou moeten gaan met een zelfkritiek van de

sociaal-democratie, bij het onderzoek van de door haar geleden nederlagen en gemaakte fouten . . . .

Dit wil intussen niet zeggen, dat het tijdschrift geen aandacht heeft voor de aktuele politiek. In het Maart-nummer van „Politiek en Cultuur” heeft Ko Beuzemaker reeds geschreven over Albarða's betoog over de „pacifistische volksverdediging”; en toen D. Tinbergen een poging waagde, om het verwarde en schadelijke denkbeeld van een „verdediging” tegen een fascistische aanval zonder wapengeweld te verdedigen, had Albarða weinig moeite om dit te weerleggen.

Op welke grondslag berust nu de politiek van het nieuwe maandblad evenwel?

Daarover zal het „ter inleiding” in het eerste nummer geschrevene uitsluitel moeten verschaffen. Deze „inleiding” is echter helaas in bijzonder vage termen gesteld. Wij lezen:

„De democratie is voor de thans levende geslachten de enige staatkundige vorm, welke deze waarden (het streven naar gerechtigheid, de erkenning van de menselijke persoonlijkheid en haar aanspraken op vrijheid) behoedt en hun verdere ont-plooiing, die diepgaande sociaal-economische omzettingen eist, mogelijk blijft maken”.

Wij lezen tenslotte: „De redding der beschaving en de vestiging ener sociale democratie zijn niet meer te scheiden”.

Hierbij blijft het onduidelijk, wat nu precies onder „democratie”, en des te meer, wat onder „sociale democratie” te verstaan is. Maar wij doen de redactie geen onrecht, als wij aannemen, dat zij onder de democratie eenvoudig de in Nederland bestaande burgerlijk-parlementaire instellingen en vrijheden begrijpt, en onder de „diepgaande sociaal-economische omzettingen” het „Plan van de Arbeid”, of liever de plan-idee in het algemeen, zoals die door Hendrik de Man is ontwikkeld.

Van enigerlei kritiek op de burgerlijke democratie is in deze begin-selverklaring dus geen sprake. Natuurlijk spreekt het vanzelf, dat de parlementaire democratie in Nederland tegen het fascisme tot elke prijs verdedigd moet worden; maar daaruit volgt nog niet, dat er van socialistisch standpunt op het burgerlijke, beperkte, kapitalistische karakter van die democratie geen kritiek zou moeten worden geleverd. De redactie van „Socialisme en Democratie” wil daarvan echter niet weten. Voor haar is de parlementaire democratie de democratie. Doch ziedaar! Op bladzijde 190 vinden wij een uitspraak van H e n d r i k d e M a n in eigen persoon, over zijn droevige ervaringen als Belgisch minister van financiën; hij schrijft:

„Er zou een boek te schrijven zijn over de talloze, rechtstreekse en onrechtstreekse, soms openlijke maar meer dikwerf loense manieren, waarop dit (de strijd van de geldmacht tegen de volksmacht) gebeurt . . . Bankconcerns kunnen een regering, die haar niet bevalt, het leven moeilijk en zelfs onmogelijk maken door haar leningen te torpederen of door van haar op het

gepaste ogenblik terugbetaling van leningen op korte termijn te verlangen. Zij kunnen door middel van de persorganen en van de makelaars, die van hun gunst afhangen, beurspanieken verwekken, met daling van de Staatsrenten, kapitaalvlucht, gouduitvoer en drukking op de wisselkoers der munt. Zij kunnen hun advocaten en juridische dienaars, evenals hun persoonlijke vrienden, klanten of dienaars, indien die bij toeval ook evenals trouwens elkeen die over genoeg geld beschikt, persorganen van alle aard, nieuwsagenturen, filmbedrijven en dergelijke middelen voor het beïnvloeden der openbare mening, aan hun wil onderwerpen, zelfs door het gebruik van volstrekt wettelijke middelen, zoals het opkopen van aandelen, het steunen met advertenties, abonnementen, voorschotten, subsidies en voordelen van de meest verschillende aard.”

Neen maar! Wie had dat nu ooit gedacht!

Het blijkt dus, dat het kapitaal, de geldmacht, het middel vindt, om de werking van de parlementaire democratie te vervalsen, en de wil van de parlaments-meerderheid te breken? Het blijkt, dat het kapitaal zelfs met „volstrekt wettelijke middelen” de pers kan kopen en omkopen, paniek kan verwekken, de staatsfinanciën ruïneren, en regeringen, die het niet aanstaan, het leven onmogelijk maken.

Maar als dat zo is, dan is de burgerlijke democratie dus niet de Alpha en Omega, het eeuwige ideaal van elke democratie? Dan zou men moeten geloven dat een democratie, die bevrijd is van de „geldmacht”, een democratie, waar het kapitaal onteigend is, een hogere vorm van democratie genoemd moet worden. Maar dan . . . ja, dan moet men wel aannemen, dat de Russische arbeidersklasse in 1917 gelijk had, toen zij niet bij de burgerlijke democratie bleef staan, zodra zij daartoe de historische gelegenheid kreeg; dan moet men wel aannemen, dat zij juist handelde, toen zij de „geldmacht” brak, toen zij het kapitaal onteigende, toen zij de dictatuur van het proletariaat instelde, om de socialistische maatschappij-in-opbouw tegen de vijanden van binnen en van buiten te beschermen en om de socialistische democratie steeds ruimer te ontplooiën.

De Man is er intussen ver vandaan, zulke conclusies te trekken, waartoe zijn fiasco als minister van financiën en de mislukking van het „Plan van de Arbeid” in België hem toch aanleiding genoeg hadden kunnen schenken . . . En hiermee zijn wij de tweede steunpilaar van het tijdschrift „Socialisme en Democratie” genaderd: de plan-gedachte, belichaamd in het „Plan van de Arbeid”. Het is welbekend, dat zulk een plan voor het eerst in België werd opgesteld. Meer nog: België is het enige land, waar deze gedachte een tijd lang wortel heeft geschoten, waar voor het „Plan van de Arbeid” een ware massa-campagne is gevoerd. Men mag de plan-idee de enige poging noemen, om op reformistische grondslag een nieuwe weg te wijzen uit de doolhof van economische en politieke tegenstellingen van de crisis van het kapitalistische stelsel; de enige

reformistische poging ook, om weer een breed-opgevat program op te stellen, dat de sociaal-democratie uit de stagnatie en 't verval naar nieuwe vooruitgang zou kunnen leiden. Des te meer reden is er voor ons om na te speuren, wat er in de praktijk van deze gedachte en dit plan terecht is gekomen.

Het treft daarom goed, dat wij op bl. 32 juist een artikel van H. de Man zelf vinden over „Belgische politiek: een opheldering“.

In dat artikel maakt de Man de balans op van vier jaar „Plan-politiek“, en de resultaten zijn droevig. Na een grote massa-beweging, die de burgerlijke regering met haar „deflatie“, loonsverlaging en handhaving van de waarde van de Belgische franc, tenslotte ten val bracht, kwam in Maart 1935 de regering-van Zeeland aan het roer, waarin ook de Man minister werd. Die regering begon met de devaluatie van de franc, en zij nam een aantal economische maatregelen, die de werkloosheid deden verminderen, daarbij geholpen door het algemene conjunctuurherstel in de jaren 1935-37. Maar van de zogenaamde „structurele hervormingen“ van het Plan van de Arbeid kwam zoals de Man zelf vaststelt, niets terecht. „Zelfs de dringendste structuurhervorming op sociaal gebied, de verplichte verzekering tegen werkloosheid, is nog steeds hangend“. De controle op de banken werd door de geldmacht met succes gesaboteerd, de hervorming van de politieke instellingen werd niet eens ter hand genomen, zodat men, volgens de Man zelf, niets bereikt heeft voor de oplossing van „de bestendige politieke crisis, waardoor het bestaan zelf van de Belgische democratie wordt bedreigd“. En wat de crisis-politiek betreft: er was de massastaking van 1936 voor nodig, om voor de arbeidende klasse althans iets te bereiken.

Het komt dus hierop neer, dat er van de „Plan-politiek“ slechts zoveel is uitgevoerd, als voor de Belgische bourgeoisie zelf voordelig was, en dat de bescheiden verbeteringen voor de arbeidersklasse, die tijdens de regering-van Zeeland bereikt werden, niet te danken zijn aan de regerings-deelname der socialisten, maar aan de klassenstrijd der arbeiders zelf.

Daarbij komt, dat reeds in 1937 de reactie de overhand kreeg. Van Zeeland werd door de „geldmacht“ met behulp van een perscampagne omvergekegeld, er volgden regeringen van Janson en van Spaak, die steeds meer naar rechts gingen en van het weinige, dat tevoren ten bate van de werkers was geschied, het leeuwendeel weer ongedaan maakten. En dat gebeurde dan nog wel zonder wijziging van de parlementaire machtsverhoudingen — en de afglijding naar rechts ging nog sneller in zijn werk onder den socialist Spaak, dan onder den liberaal Janson!!

Het is de Man zelf die het konstateert; men zou anders denken, dat hier misschien „kommunistische laster“ aan het woord is...

Men kan dus kort en goed vaststellen, dat de Plan-politiek in het enige land, waar zij de massa's heeft aangegrepen, op een mislukking is uitgelopen. Men is teruggeschrokken voor de „geldmacht“,

en de geldmacht heeft zich sterker getoond dan de burgerlijke democratie.

Dit belet intussen de redactie van „Socialisme en Democratie” niet om de „Plan-gedachte” als de alleen-zaligmakende vorm van socialistische politiek voor te stellen, en zelfs hen, die het daarmee niet eens mochten zijn, bij monde van Brugmans met roeyement uit de S.D.A.P. te bedreigen.

Het is hiertegen, dat J. van der Wijk zich keert, in een bits artikeltje onder de titel: „Duidelijkheid gewenst!” Daarin verklaart hij, dat het „planisme” dood is, en hij heeft scherpe woorden voor het gedrag van de Man, die eerst met de leuze kwam: „Het Plan, het gehele Plan en niets dan het Plan”, om daarop in een ministerie te treden, dat geenszins een Plan-ministerie was, en dat, zoals wij gezien hebben, van het voornaamste deel van dit Plan niets terecht bracht.

Echter, van der Wijk laat het bij een protest tegen de roeymentslust van Brugmans; hij verzuimt, een eigen program van actie tegenover het dode „planisme” te stellen, hij raakt het brandende vraagstuk van de eenheid van de arbeidersbeweging tegen het fascistische gevaar zelfs niet aan.

Hiervoor zou des te meer aanleiding zijn, omdat de „plan-gedachte” nog steeds officieel door de S.D.A.P. wordt aangehangen, hetgeen in de praktijk tot de zonderlingste gevolgen leidt. Hebben wij het niet beleefd, dat zelfs het plan-Westhoff als een triomf voor de „plangedachte” werd uitgekreten?

Wat dit plan-Westhoff betreft: de schepper van het Nederlandse „Plan van de Arbeid”, ir. H. Vos, brengt er in „Socialisme en Democratie” heel wat kritiek op. Zijn conclusie is, dat het plan-Westhoff, als het niet wordt aangevuld met maatregelen tot sterke industrialisering en openbare-werken-politiek en met een bewuste monetaire en belastingpolitiek, tot een gevaarlijke uitwas kan worden. In zijn kritiek ontbreekt echter zo goed als geheel de strijd tegen het gevaarlijkste element in de voorstellen van Westhoff, n.l. de loonsverlaging, die zij voor talloze arbeiders meebrengen. Dat is juist het punt, waarop L. Jansen in het Januari-nummer van „Politiek en Cultuur” met overtuigende bewijzen de nadruk heeft gelegd!

Overigens is het een feit, dat ook deze onvolledige kritiek van ir. Vos vele rechtse reformisten nog altijd niet van de ondersteuning van het gevaarlijke plan-Westhoff heeft afgebracht...

Gaan wij nu over tot de internationale politiek, dan valt in het oog, dat het aktueelste van alle aktuele vraagstukken, het fascisme en zijn bestrijding, allerminst in het middelpunt staat. Er is een artikel van P. J. Schmidt, waarin deze windvaan de gelegenheid krijgt, zijn nieuwste wijsheden den volke te verkondigen. Ze zijn er dan ook naar! Om een enkel voorbeeld te noemen, wij citeren:

„De autarkie, het streven om binnen de eigen nationale Staat in alle economische behoeften te voorzien, is de economische uitdrukking van de nationalistische ideologie”.

Het klinkt geleerd, maar het is volkomen onwaar. Duitsland, het nationaal-socialistische Duitsland, zou er dus bijv. naar streven, zelf in al zijn economische behoeften te voorzien. Het artikel was nog niet verschenen, of Hitler hield een redevoering onder het motto: „Uitvoeren, of de dood”. Duitsland moest zijn export met alle middelen verhogen, omdat het de grondstoffen uit het buitenland niet kon missen . . . Dat is heel iets anders dan autarkie! In werkelijkheid is de economische politiek van Duitsland erop gericht om:

1. zoveel mogelijk de produktie van oorlogsbenodigdheden en levensmiddelen in het binnenland te forceren, om de oorlog voor te bereiden;
2. de export met alle middelen, ook met dwang en bedrog, te verhogen, teneinde
3. zich valuta te verschaffen voor de aankoop van oorlogsgrondstoffen in het buitenland,
4. zoveel mogelijk zwakke landen, vooral in Midden- en Oost-Europa politiek te overheersen, om daar de ontwikkeling van de industrie te beletten, de bestaande industrie te vernietigen, de grondstoffen voor Duitsland in beslag te nemen, en een gemonopoliseerd gebied voor de uitvoer van Duitse fabriekaten te verkrijgen;
5. een groot koloniaal rijk te verwerven.

De leuze van „autarkie” is een valse voorstelling, die dient om de ware doeleinden van het Duitse e k o n o m i s c h e o f f e n s i e f te verbergen!

Het loont de moeite niet om op de gezwollen taal van P. J. Schmidt verder in te gaan. Alleen moet er op gewezen worden, dat hij geen haat tegen het fascisme, maar haat tegen het Duitse volk predikt. Hij ziet in het Duitse fascisme niet de politiek van het meest imperialistische en chauvinistische deel van de Duitse grote bourgeoisie, maar een uiting van de „eeuwige” aard van de Duitse natie, waarvoor men moet teruggaan tot 1800 „en nog verder”. Op die manier komt hij zelf in het schuitje van de rassen- en volkerenleer van het Duitse fascisme, met zijn „onveranderlijk volkskarakter” en de rest; met dit verschil, dat deze „leer” in plaats van v o o r , n u t e g e n het Duitse volk wordt toegepast. Maar daar wordt hij niet beter op . . .

Voor het overige wordt de buitenlandse politiek door P r o f . J . v a n G e l d e r e n behandeld. Van Gelderen schrijft over de overeenkomst van München en de vernietiging van Tsjecho-Slowakije in Maart 1939, en hij weet de verderfelijke van de politiek van München goed aan te tonen. Ook hekelt hij de „verraderlijke non-interventie”, waarvan Spanje het slachtoffer geworden is, en hij roept op tot vereniging van de democratische krachten tegen het fascistische gevaar. Maar wat wij in deze artikels missen, dat is juist het noodzakelijkste: de kritiek op de sociaal-demokratische politiek, die tot deze rampen niet weinig heeft bijgedragen. Of is het soms geen feit, dat

de non-interventie aan een initiatief van Léon Blum te „danken” is geweest? Is het niet een feit, dat socialistische ministers, niet alleen in Frankrijk, maar ook in België, Zweden enz. de ondergang van de Spaanse Republiek hebben aangezien zonder een vinger te verroeren, zonder een poging te doen om hulp te bieden, zoals de Sowjet-Unie het gedaan heeft? Is de Tweede Internationale niet werkloos gebleven, heeft de Engelse Labour-Party niet jaren lang op het kompas van Chamberlain gekoerst?

En wat de München-politiek betreft — deze is niet alleen door de grote socialistische partijen in Engeland en Frankrijk goedgekeurd, totdat de rampzalige gevolgen zich al te duidelijk openbaarden; zij wordt nog aangehangen, ook in de S.D.A.P., door de Winklers, de Bannings e.a. Men kan niet met een academische verwerping van die politiek volstaan. Indien van Gelderen de politiek van de eeuwige concessies aan het fascisme verderfelijker acht, dan moet hij er aan medewerken om deze politiek en in de S.D.A.P. en in de socialistische Internationale met hand en tand te bestrijden. Dan moet ook de Duits-gezinde „neutraliteitspolitiek” van het Deense sociaal-democratische ministerie bijv., aan de schandpaal gesteld worden. Dat alles gebeurt niet. En het gebeurt niet, omdat ook sociaal-democratieën als van Gelderen terugschrikken voor de consequenties van een werkelijke verwerping van München.

Die consequenties luiden namelijk: samenwerking met de Sowjet-Unie en eenheid van de arbeidersbeweging. Over de Sowjet-Unie zwijgen de nummers van „Socialisme en Democratie”. De ervaringen van de eerste socialistische staat ter wereld schijnen deze socialisten niet te interesseren. En wat de eenheid van de arbeidersbeweging betreft, men bepaalt zich tot machteloze uitvallen tegen de Nederlandse communisten, naar aanleiding van de verkiezingen voor de Provinciale Staten, waarbij de S.D.A.P. wel, maar de C.P.N. geen zetels verloren heeft.

Zo blijven de fundamentele vraagstukken, de toekomst van het internationale socialisme, de perspectieven voor de strijd van de Nederlandse arbeidersklasse, in „Socialisme en Democratie” onbesproken. Er staan te veel terugblikken in deze afleveringen, te veel herdenkingen, — van der Goes, Roland Holst, Vandervelde — de blik is te weinig naar de toekomst gericht, het noodlottige woord „heldentijdperk” valt. Dat was namelijk de tijd van 40-50 jaar geleden, toen de sociaal-democratie nog in haar opbloei was . . .

De sociaal-democratie heeft gedurende de laatste jaren een reeks geweldige nederlagen geleden. Wat weet zij er tegenover te stellen, wat is er te bespeuren van ernstige zelfkritiek?

Uit „Socialisme en Democratie” blijkt er weinig van.

Een ding is duidelijk: zonder herstel van de eenheid van de arbeidersklasse, zonder samenwerking van de arbeidersbeweging van Europa met de Sowjet-Unie, waar het socialisme overwonnen heeft, zullen er nieuwe rampen volgen.

Het besef van deze noodzakelijkheid komt in „Socialisme en Democratie” in het geheel niet tot uitdrukking. Dat maakt, dat ons oordeel

over dit tijdschrift niet anders dan ongunstig kan luiden. Het wekt niet op tot vernieuwing van het socialisme door overwinning van de fouten van het reformisme; het draagt niet bij tot versterking van de arbeidersbeweging door eenheid tegen het fascisme. Daarmee geeft het zijn lezers stenen voor brood.

P.S. — In het Juni-nummer van „Socialisme en Democratie” maakt M. W. zich kopzorg over het gebrek aan christelijke nederigheid bij de theologische faculteit in Utrecht; verder heeft de redactie J. Oneal, de meest rechtse onder de Amerikaanse sociaal-demokraten, een artikel laten schrijven, waarin hij vooral tekeer gaat tegen de C.I.O., de machtige vernieuwingsbeweging in de vakbeweging der Verenigde Staten.

Tenslotte schrijft Z. Stokvis over de „Geschiedenis van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie”, waarbij hij van de gelegenheid gebruik maakt om . . . Trotski en het Trotskisme te verdedigen! „Socialisme en Democratie” gaat er niet op vooruit . . .

Rectificatie. In ons vorige nummer in het artikel van Dimitrof is op blz. 333 een woord weggefallen, n.l. in deze zin:

gen van vijandige invloeden in de rijen van de kommunistische partijen, voor alle mogelijke verdraaiingen van de politiek en taktiek der partij”.

Dit laatste moet zijn: „voor alle mogelijke opportunistische verdraaiingen van de politiek en taktiek der partij.”

„Deze achterstand vormt een gunstige bodem voor het binnendrin-

EEN BRIEF UIT PRAAG

HOE TSJECHO-SLOWAKIJE GEPLUNDERD WORDT

... Als een zwerm sprinkhanen overvielen de Nazi-Duitsers ons land en begonnen overal te plunderen. Het Duitse leger rekwireert bij de boeren het graan, het vee, de boter, de eieren en sleept alles weg naar het Derde Rijk, de levensmiddelen en waren-voorraden worden uit de winkels gehaald. Ik ken ook gevallen, dat de Duitse bezetters in Praag partikuliere woningen binnendrongen en er parels, geld en waardevolle voorwerpen „in beslag namen”, d.w.z. stalen. Zij plunderen het land, dat hun door de verraderlijke reactie werd uitgeleverd.

Het Duitse fascisme krijgt ook een grote hoeveelheid uitstekende wapens in handen, want men vergete niet, dat Tsjecho-Slowakije in 1938 vier miljard kronen voor de bewapening uitgaf en dat het een aantal grote oorlogsbedrijven bezat, waaronder de Skoda-werken met 40.000 arbeiders, de Witkowitz-werken met 35.000 arbeiders. In de metaalindustrie werkten in de goede tijd 266.000 arbeiders, in de textiel-industrie 297.000 en in de mijnen 11.000 arbeiders; verder was er een belangrijke hout- en schoenindustrie, chemische- en papierindustrie. De Tsjechische industrie is echter een uitgesproken export-industrie en aangewezen op de invoer van de voornaamste grondstoffen, zodat de inlijving bij Duitsland het Duitse gebrek aan grondstoffen nog verhoogt en de exportmoeilijkheden van het Derde Rijk vergroot! Veel bedrijven in Tsjecho-Slowakije zullen nu ook door gebrek aan grondstof moeten stopzetten, terwijl ook veel afzetgebied verloren gaat.

Van de landbouw zal Duitsland ook niet veel voordeel hebben, want de invoer van levensmiddelen bedroeg in Tsjecho-Slowakije meer dan tweemaal zoveel als de uitvoer ervan. Maar natuurlijk zullen de Duitsers meer weg halen dan vroeger uitgevoerd werd. We wezen al op de rekvisities bij de boeren en op het wegslepen van alle mogelijke waren. Alle winkels in Praag en andere steden zijn uitverkocht!

In de leiding van de grootbedrijven, van de banken en kartels worden Duitse kommissarissen gezet. De Berlijnse grootbanken hebben zich meester gemaakt van alle belangrijke Tsjechische industriebedrijven en zullen op deze manier de rijkdommen van ons land eenvoudig roven. Zij handelen ermee als met het bezit van de Joden in Duitsland. De Tsjechen en Slaven worden immers eveneens als „minderwaardige rassen” beschouwd en de Tsjechische landen worden feitelijk tot een kolonie van Duitsland gemaakt.

De officiële naam is *protektorat* en het is wel aardig, om de voornaamste bepalingen weer te geven, die Hitler op 16 April voor ons land vaststelde:

„Het hoofd van het protektorat moet het volle vertrouwen van den Führer hebben. In Praag zal een rijksprotektor (gouverneur) zetelen. De leden der regering van het protektorat worden door den rijks-

protektor benoemd. Zij kunnen geen maatregelen tegen de wil van den rijksprotektor nemen en deze kan bij gevaar direkt noodzakelijke maatregelen treffen. Geen wet, verordening or rechterlijk vonnis heeft rechtskracht, wanneer de rijksprotektor bezwaren maakt. Het Rijk onderhoudt in het protektoraat garnizoenen; het kan eigen troepen zenden voor het bewaren van de binnenlandse orde en veiligheid. De Duitse munt en het Duitse douane-tarief worden ingevoerd. Het Rijk kan rechtsgeldige maatregelen voor het protektoraat voorschrijven, bestuurstakken in eigen beheer nemen en de daarvoor nodige Duitse ambtenaren aanstellen, benevens de voor orde en veiligheid nodige maatregelen treffen en alle maatregelen, die vereist zijn, om dit besluit volledig tot uitvoering te brengen".

Het Tsjechische volk is niet verwonderd over deze „rechtspositie", waarin de fascistische overweldiger het heeft geplaatst, want het herinnert zich nog zeer goed de tegen de kleine naties gerichte plannen (de Oostzee-landen, Posen, Elzas-Lotharingen, de Oekraïne) van het Duitse imperialisme tijdens de wereldoorlog. Het twijfelt er niet aan, of de Nazis zullen de plannen, die het Duitsland der Hohenzollern niet kon uitvoeren, thans met verhoogde brutaliteit trachten te verwezenlijken. En het is er zich scherp van bewust, op welk 'n strijd tegen de maatregelen der overweldigers het zich moet voorbereiden! Hier volgen enkele berichten van vluchtelingen, wien het gelukte in de eerste dagen der bezetting uit de bezette gebieden te ontkomen:

P r a a g : „'s Nachts mag men niet op straat, opdat de fascistische dieven in de duisternis ongestoord alles kunnen wegslepen. Het is ons verboden, enige voorraad aan levensmiddelen op te doen".

O l m ü t z : „Zij plunderen alle magazijnen. Wij zullen spoedig verhongeren, want zij brengen alles naar het Duitse Rijk. Enige dagen geleden hebben ze een massa kanonnen meegenomen, een hele lange goederentrein vol. En alleen uit onze stad moeten 1000 à 1500 arbeiders voor dwangarbeid naar Duitsland".

P r e r a u : „Nu reeds slepen ze alles weg naar Duitsland, zowel militaire als burgerlijke benodigdheden. Alles willen ze ons afnemen. De levensmiddelenprijzen zijn al 30 tot 50% gestegen. Ze halen graan, wapens, auto's weg, alles wat ze maar mee kunnen nemen. Ze stelen de goudstukken, die de Tsjechische boeren gespaard hebben".

M ä h r i s c h - O s t r a u : „Sedert de invoering van de Duitse militaire macht zijn alle magazijnen van eerste levensbehoeften leeg. Om het gebrek aan levensmiddelen in hun eigen land te verbergen, misleiden ze de buitenlandse publieke opinie: Ze stellen op straat een veldkeuken op, drijven de nieuwsgierige kleine kinderen bijeen en beloven hun soep; tevoren echter bevelen ze de kinderen om neer te knielen en te bidden. Ze fotograferen dan de kinderen met gevouwen handen, om met deze foto's het buitenland te tonen, hoe de „hongerige" Tsjechische kinderen de fascistisen om voedsel „smeken". Of ze beloven de kinderen, dat wie de soep het vlugst op heeft, een Mark krijgt. Dan slokken de kinderen het eten gulzig naar binnen en ook dit wordt voor propaganda-doeleinden gefotografeerd! — Ge kunt u niet voorstellen, hoe dit op de vernederde bevolking werkt. Het is een geraffineerde beestachtigheid!"

Natuurlijk zijn dit nog maar kleinigheden, een begin. Het is de eerste stap tot verdere, vèrstrekkende maatregelen van economische uitbuiting, kolonisering en germanisering van Tsjecho-Slowakije.

Nu nog een beeld van de bezetting in de praktijk van het dagelijkse leven:

De Tsjechen ontvingen de Duitse troepen met een somber zwijgen, nu en dan onderbroken door uitroepen van toorn of haat. Achter de uitgestrekte armen der weinige Hitler-aanhangers verhief zich een woud van dreigend omhoog geheven vuisten. Nu en dan moest de gummiknuppel van de politie de fascisten beschermen tegen de woede der volksmassa's. Na de bezettingstroepen verschenen snel en roofdierachtig de plundersaars.

In de vroege morgen trokken hele rijen vrachtauto's door de hoofdstraten, beladen met vee, dat in allerijl gerekwireerd was. Hele karavanen vrachtauto's werden met de in de winkels „gekochte” waren geladen en reden onder bescherming van tanks weg naar de wegen, die naar Duitsland leiden. Door de straten flitsten auto's met Berlijnse nummers. Dikke heren van twijfelachtig uiterlijk en elegante dames raasden als bezetenen van de ene winkel naar de andere, „kochten” alles wat hun in handen kwam en betaalden met Duitse marken tegen een koers, die zij zelf vaststelden. Uit de winkels werden letterlijk dozijnen paren schoenen, honderden paren kousen weggesleept. Bij de bekende firma Prokop & Cap waren in een oogwenk alle waren van de textielafdeling „uitverkocht”. Telkens meer verschenen in de etalages van de winkels de bordjes „uitverkocht”. Het was een cynische schandelijke plundering.

Hoewel volgens de officiële voorschriften de kroon gelijk met de mark tegen een vaste koers moest cirkuleren, werd de kroon feitelijk gedevalueerd. De bevolking van Praag begon te redden wat te redden viel. Ieder trachtte zich met waren te dekken. Voor de winkels vormden zich reusachtige rijen. Voor de heren uit de Berlijnse auto's baanden de gummiknuppels der politie een weg buiten de rij om. Dan begonnen de handelaars de waren te verbergen. De grote meubelfirma Thonet verhoogde de prijzen. Een der verkopers verklaarde openlijk aan een klant: „Nu zijn waren meer waard dan geld. Als je niet wilt kopen, dan koop je maar niet. We zullen nog duurder gaan verkopen”. Zo vlogen de prijzen omhoog.

Zo werden niet alleen de arbeiders, die direkt door de duarte leden, maar werd ook de massa van de middenstand letterlijk uitgeplunderd. Zij verloren hun spaargelden, omdat bij de omrekening de markenkoers zo werd vastgesteld, dat men voor 10 kronen 1 mark kreeg, terwijl men vroeger voor 1 papiermark 5 of 6 kronen betaalde. De kleine neringdoenden werden aan de rijksduitse konkurentie blootgesteld en moesten tegelijk zware belastingen opbrengen. De boeren, aan wie de reaktionaire leiders der agrariers vóór München vertelden, dat zij door de samenwerking met Berlijn de afzet van hun produkten verzekerd kregen, moesten het verraad van hun leiders duur betalen, daar hun produkten eenvoudig werden gerekwireerd.

De honderdduizenden ambtenaren werden geruïneerd. De staatsbedrijven — posteries en spoorwegen — werden door het Rijk overgenomen en het personeel door Duitsers vervangen. Politieagenten werden ontslagen. Advokaten, vele leraren en ambtenaren verloren hun positie. Tienduizenden actieve officieren en onderofficieren, 200.000 soldaten werden door de ontbinding van het Tsjechische leger ontslagen. Er is geen gezin, dat niet getroffen is door de bezetting van het land. De fascistische overweldigers proberen nu, honderdduizenden Tsjechische werklozen naar Duitsland te brengen, om er op het land, bij wegeaanleg of vestingbouw te werken. Zo zorgt de Gestapo meteen voor de „orde en veiligheid” in het land, door de meest nationalistisch gezinden weg te voeren. Er wordt een bijzondere arbeidsdienst voor Tsjechische en Slowaakse arbeiders ingevoerd. De arbeiderskolonnes staan direkt onder militaire bewaking. In de eerste maanden moeten 120.000 Tsjechische arbeiders naar Duitsland worden gedeporteed.

Het enige, wat niet duurder is geworden, is het bezit van de Joden. Het werd als vanzelfsprekend beschouwd, dat dit gekonfiskeerd moest worden en deze konfiskatie wordt zonder enige formaliteit door ieder, die het maar wil, doorgevoerd. Zo verkoopt dus de geterroriseerde en geruïneerde Joodse bevolking haar laatste huisraad voor een krats.

Ook de bezittingen van de tienduizenden, die de Gestapo al in de concentratiekampen heeft gestopt, worden eenvoudig in beslag genomen. Intussen had de Tsjechoslowaakse regering deze concentratiekampen al zorgvuldig voorbereid: ze waren immers ingericht, om de Sudetenduitse vluchtelingen, die na het Münchenverraad in Tsjechoslowakije bescherming zochten, „hulp” te verschaffen! Kommunisten en antifascisten werden direct naar betrouwbaarder oorden in Duitsland, b.v. Dachau gebracht.

In het land zijn bijzondere rechtbanken aan het werk getogen, waarvoor Tsjechen, die aanmerkingen op het nieuwe regiem maken, moeten verschijnen. De nog verschijnende Tsjechische kranten, in wier redaktie vertegenwoordigers van de Gestapo en van de Duitse persensuur zitten, nemen gestadig in aantal af. Redakteuren van Tsjechische kranten werden gearresteerd, omdat zij foto's van Hitler te klein in hun blad afdrukten.

In de min of meer grote ondernemingen en banken werd de Tsjechische leiding afgezet. Daar zitten nu de Nazis. Achter de koelissen der direktiekamers van deze ondernemingen heeft nu de uitplundering plaats, stil en voorzichtig, maar niettemin radikaal. De Tsjechische grootbourgeoisie krijgt haar verdiende aanschouwelijk onderwijs. Zij leert nu in de praktijk, wat „protektoraat” en „het recht van het hogere ras” betekent.

Het kultuurvolk der Tsjechen en Slowaken ondervindt aan den lijve wat de fascistische agressie is. Maar de strijd van dit volk voor zijn vrijheid en onafhankelijkheid tegen de fascistische overweldiger is pas begonnen. De buitenlandse veroveraars zullen de rekening moeten betalen, die het Tsjechoslowaakse volk hun zal voorleggen.

buitenlands overzicht

DE SOWJET-UNIE EN DE STRIJD TEGEN HET FASCISME

Kort geleden ontvingen wij uit Hilversum een brief van een trouw lezer van ons maandblad, met een aantal bedenkingen die bij hem waren gerezen naar aanleiding van de onderhandelingen tussen de Sowjet-Unie, Engeland en Frankrijk over een bondgenootschap van de democratische staten tegen het fascisme, tot behoud van de vrede. Wij ontvangen gaarne zulke brieven, en willen in dit geval hierop antwoorden, omdat wij er zeker van zijn, dat dergelijke gedachten ook wel bij andere lezers zullen zijn opgekomen. Onze vriend schrijft:

„Ik heb de Engelse reaktionairen met Chamberlain aan het hoofd nooit vertrouwd en ik kan mij niet voorstellen, dat de Engelse bourgeoisie met de Communisten van Rusland een verdrag zal tekenen, dat zij eerlijk na zal komen.

Zij hebben heel gemoedereerd het democratische Spanje geworgd en als ze de kans schoon zien, dan zullen ze Rusland ook trachten te breken. Men moet toch vooropstellen, dat een land met onbegrensde mogelijkheden, waarin 170 miljoen mensen wonen die het Marxistisch standpunt toegedaan zijn, een steeds voortdurend gevaar voor de kapitalistische samenleving is. Want als zij kiezen moeten, dan zullen zij zeker het fascisme kiezen en het communisme trachten te onderdrukken. Ik ben niet vergeten, dat die oude schurk Franz von Papen ook in Turkije intrigeert.

Bij mij is wel eens de gedachte opgekomen, dat de democratische blok-vorming van Chamberlain en Daladier, die in hun diepste innerlijk rasechte reaktionairen zijn, maar camouflaage is, om de arbeidersmassa een rad voor de ogen te draaien. Zij ageren tegen Hitler en Mussolini en omgekeerd. Ze houden de wereld in voortdurende spanning en onderwijl gaat men in beide kampen hard bewapenen. Totdat men op zekere dag zijn ware aangezicht toont en tegen de Sowjet-Unie optrekt, want als men die laat begaan, dan zal zij op alle gebieden de kapitalistische landen voorbijstreven en niet meer te verslaan zijn. Ik kan mij nog steeds niet voorstellen, dat zij een land, waar het socialisme heerst, heel gemoedelijk in hun midden zullen blijven dulden. Daarom, laat de Sowjet-Unie waakzaam zijn en zich niet laten verschalken door verdragen op papier, getekend door lieden, die de communisten haten als de pest.

Dit was het, wat mij dwars zat”.

Men ziet het, hier zijn inderdaad vragen aan de orde gesteld, die in het tegenwoordige politieke ogenblik van het grootste belang zijn. Op het ogenblik, waarop wij dit schrijven, zijn de onderhandelingen

tussen de Sowjet-Unie enerzijds, Engeland en Frankrijk anderzijds, nog steeds aan de gang. Chamberlain, de man van het verraad aan Tsjecho-Slowakije, past zijn oude taktiek van uitstel en geruststellende verklaringen, om de publieke opinie op een dwaalspoor te brengen, nog altijd toe. De voorstellen van de Sowjet-Unie tot vorming van een krachtig en doeltreffend verbond voor de vrede op voet van volkomen gelijkheid — voorstellen, zo duidelijk en overtuigend, dat zelfs een Engelse conservatief als Winston Churchill moet erkennen, dat hij ze ten volle billijkt — zijn nog steeds niet aangenomen. In plaats daarvan is er een zekere Strang naar Moskou gezonden, een diplomatiek ambtenaar, van wie men alleen weet, dat hij een van de intieme raadgevers van Chamberlain is geweest ten tijde van de voetval voor Hitler te München. Het is alleen onder de steeds toenemende druk van de oppositie, dat de regeringen van Engeland en Frankrijk gedwongen werden, stapje voor stapje aan het standpunt der Sowjet-Unie concessies te doen. Maar nog altijd is de toestand zo, als Molotow die in zijn rede over de buitenlandse politiek voor de Hoge Sowjet der U.S.S.R. op 31 Mei omschreef:

„In verband met de ernstige verslechtering in de internationale situatie (de vernietiging van Tsjecho-Slowakije, het verdrag tussen Duitsland en Italië) zijn er in de politiek van de niet-agressieve landen van Europa zelf eveneens enige veranderingen in de richting van de afweer der agressie op te merken. In hoeverre deze veranderingen ernstig zijn, dat zullen wij nog zien. Voorlopig kan men zelfs niet zeggen, of bij deze landen de ernstige wil voorhanden is, om de politiek van de niet-inmenging, de politiek om geen weerstand te bieden aan de zich verder ontplooiende agressie, op te geven. Komt het niet zo uit, dat het bestaande streven van deze landen om de agressie in de ene gebieden te beperken, niet als een beletsel zal dienen, om de agressie in a n d e r e gebieden de vrije hand te geven? Derhalve moeten wij waakzaam zijn”.

Onze briefschrijver ziet, dat hij zich niet ongerust behoeft te maken; Molotow, de Volkscommissaris voor Buitenlandse Zaken, doorziet zeer goed de slinkse streken, die in de politiek van Chamberlain en Bonnet verborgen liggen. Maar Molotow constateert ook, dat men zich in de democratische landen van Europa steeds meer van de mislukking van de politiek van München bewust wordt, hij herinnert aan de verdragen tot wederzijdse hulp tussen Engeland en Polen en tussen Engeland en Turkije, en aan de voorstellen van Engeland en Frankrijk, gericht tot de Sowjet-Unie, „die ten doel hebben de politieke betrekkingen tussen de Sowjet-Unie, Engeland en Frankrijk te versterken en een vredefront tegen de verdere ontwikkeling van de agressie tot stand te brengen”.

Sinds midden April wordt er over die voorstellen onderhandeld. De Sowjet-Unie heeft de volgende *minimum-voorwaarden* gesteld, die noodzakelijk zijn voor een werkelijk doeltreffend front der vredelievende landen:

„het sluiten van een verdrag tot wederzijdse hulp tegen de agressie, dat uitsluitend een verdedigend karakter draagt, tussen Engeland, Frankrijk en de Sowjet-Unie;
 garantie tegen een aanval van de agressors van de kant van Engeland, Frankrijk en de Sowjet-Unie aan de staten van Midden- en Oost-Europa, met inbegrip van alle aan de Sowjet-Unie grenzende Europese staten zonder uitzondering;
 het sluiten van een concrete overeenkomst tussen Engeland, Frankrijk en de Sowjet-Unie over de vormen en de omvang van de onmiddellijke en doeltreffende hulp, die zij aan elkander en aan de staten, die een garantie ontvangen, in geval van een aanval der agressors zullen verlenen”.

Dat is het Sowjet-voorstel, en elkeen zal toegeven dat zulk een overeenkomst, die openbaar, duidelijk en alles-omvattend moet zijn, het beste middel is, om de fascistische aanvallers aan banden te leggen. Maar Engeland en Frankrijk hebben weken en weken lang gechicaaneerd, om aan dit duidelijke en doeltreffende voorstel te ontkomen. Zij hebben eerst voorstellen gedaan, waarbij wèl de steun van de Sowjet-Unie voor Polen en Roemenië werd vereist, maar de vraag open bleef, of de Sowjet-Unie harerzijds bij een rechtstreekse aanval op haar grondgebied ook op steun kon rekenen, evenals de vraag, of de Oostzee-staten die aan de Sowjet-Unie grenzen (Finland, Estland, Letland) ook gegarandeerd zouden worden, indien zij zelf niet in staat waren, hun neutraliteit te verdedigen!

Dit kwam dus op een ongelijke positie voor de Sowjet-Unie neer. Later kwamen er nieuwe Engels-Franse voorstellen binnen, waarin het principe van wederzijdse hulp tussen Engeland, Frankrijk en de Sowjet-Unie werd aanvaard. Dat was, zoals Molotow constateert, een stap vooruit. Maar nog steeds was het nieuwe voorstel met allerlei voorbehoud omgeven, nog steeds werd er niets gezegd over de hulp aan de Oostzeestaten, „welke in geval van een aanval der agressors niet in staat kunnen blijken, hun neutraliteit te verdedigen”! Nog steeds richtten Chamberlain en Halifax honingzoete woorden tot Hitler en Mussolini, waarin zij zich bereid verklaren, aan hun eisen tot openstelling van een economische „levensruimte” tegemoet te komen!

Hoe gewichtig deze omstandigheden zijn, blijkt wel uit het feit, dat Letland en Estland juist een zogenaamd niet-aanvals-verdrag met Duitsland gesloten hebben, d.w.z. in werkelijkheid hun politiek aan die van het Duitse fascisme ondergeschikt maken. De Sowjet-Unie wil niet, dat de weg tot de aanval op Leningrad door de Oostzeestaten onbeschermd blijft door de garanties van het verdrag tussen de vredelievende mogendheden. De naar het fascisme neigende regeringen van deze staten vertonen een gevaarlijke neiging, hun land, goedschiks of na een schijnbaar protest, voor het Duitse leger open te stellen. Zulk een houding heeft met neutraliteit niets gemeen. De Sowjet-Unie eist, dat ook de Oostzeelanden worden opgenomen onder de

staten, die tegen een fascistische aanval worden gegarandeerd, maar Engeland en Frankrijk zoeken nog steeds uitvluchten. . .

Het is in 't belang van de vrede, in 't belang van alle Europese volkeren, dat de Vredesbond tussen Engeland, Frankrijk en de Sowjet-Unie tot werkelijkheid wordt. Dit zal alleen geschieden, indien de democratische krachten, indien in 't bijzonder de arbeidersbeweging in West-Europa 'n veel grotere druk op de reaktionairen als Chamberlain uitoefent, om hen te dwingen, nu eindelijk met de politiek, die zij totnogtoe slechts in woorden beleden hebben, ernst te maken.

Nu hebben we nog op een vraag uit de boven aangehaalde brief te antwoorden. Want zelfs als er ten slotte een verdrag tot behoud van de vrede tot stand zou komen — wie geeft ons dan de garantie, dat reaktionairen als Chamberlain het ook eerlijk zullen naleven? Zijn zij niet de gezworen vijanden én van de Sowjet-Unie, én van het communisme? Proberen zij niet nog iedere dag, het toch weer met de fascisten op een akkoordje te gooien, ten koste van derden, ten koste van Polen bijvoorbeeld? Zweeft hun niet de gedachte voor ogen, om aan Duitsland en Japan de vrije hand te geven voor een aanval tegen de Sowjet-Unie? Leeft de geest van München niet nog altijd in de regerings-kabinetten van Londen en Parijs?

Dat is volkomen waar.

Maar het is eveneens waar, dat de fascistische agressie-politiek zich ook, en zelfs in de eerste plaats, tegen de belangen van het Engelse en het Franse volk richt. Zeker zouden de fascisten het liefst hun aanvalskrachten tegen de Sowjet-Unie keren, maar de Sowjet-Unie is sterk, en zij zoeken de weg van de geringste weerstand. En dat is niet de weg naar Moskou!

En tenslotte zijn het niet alleen de tegenwoordige regeringen, die de politiek van de burgerlijk-democratische staten uitmaken. Deze regeringen zijn er ook niet voor eeuwig. Het hangt, zoals wij reeds zeiden, in de eerste plaats van de democratische volkskrachten en van de arbeidersbeweging af, of er eindelijk een eerlijke overeenkomst met de Sowjet-Unie in het belang van de vrede zal worden gesloten; het hangt ook van hen af, of deze overeenkomst eerlijk zal worden uitgevoerd. En tenslotte ligt het in hun hand, om de Chamberlains en Co. van hun regeringszetels te verdrijven, een nieuwe kapitulatie als die te München onmogelijk te maken, en de vorming van voor de democratie betrouwbare anti-fascistische regeringen af te dwingen.

Men behoeft niet te vrezen, dat de Sowjet-Unie niet op haar hoede zal zijn tegen de listen en lagen van de kapitalistische reactie in Engeland en Frankrijk. Maar de Sowjet-Unie voert geen zelfzuchtige isolements-politiek, zij verstaat haar plicht als de pionier van een ware vredespolitiek, die alleen in staat is, de fascistische aanvallers de lust tot nieuwe gewelddaden te ontnemen.

Het is de taak van de democratische krachten in de kapitalistische landen, om deze politiek in hun eigen belang te ondersteunen, en in eigen huis de voorwaarden te scheppen voor een loyale samenwerking met het Sowjet-land, in het belang van de vrede.

d. L.

MANETO 1939

A. LEUVENS

Voor de derde maal heeft Maneto (Manifestatie Nederlandse Toonkunst) „een tastbare bijdrage gegeven tot bekendmaking van de Nederl. muziek". De manifestatie bestond deze maal uit de opvoering van de tragedie „Aias" van Sofokles met muziek van Bertus van Lier, en een concert onder leiding van Eduard van Beinum en Antoon Krelage, met medewerking van het Concertgebouworkest, de gemengde zangvereniging „De Stem des Volks" en de zangeressen en zangers Jo Vincent, Hans Gruys, Annie Woud, Louis van Tulder en Willem Ravelli. „Aias" werd ook te Rotterdam, Arnhem en in Den Haag opgevoerd. De werkzaamheden van Maneto dateren van Juni 1937, in welk jaar zij een vierdaags muziekfeest organiseerde met orkestwerken, koorwerken en kamermuziek. In 1938 vonden te 's Gravenhage twee concerten plaats (een symphonieconcert en een kamermuziekconcert) en te Amsterdam een avond kamermuziek. Op al deze concerten werd dus uitsluitend werk uitgevoerd van hedendaagse componisten, waaronder verscheidene debutanten. Ook composities van oudere datum, die nooit of hoogst zelden werden gespeeld, kwamen dank zij Maneto tot uitvoering. In Nederland, waar het muziekleven zo zeer vervallen is, dat men van „muziekcultuur" niet meer kan spreken, doet Maneto dus prachtig werk. Het is nodig dit te zeggen, daar er in de pers door sommige zure critici alweer beweerd is, dat programma's uitsluitend gewijd aan Nederlandse (en nog wel liefst voor het grootste deel m o d e r n e) muziek, niet het gunstigste pleidooi zouden zijn voor die muziek zelf. Deze critici doelden op het overbekende feit, dat er onder het koren (altijd en overal) veel kaf schuilt. Men dient met nadruk vast te stellen, dat allen en alle instanties die de opkomst van een Nederlandse muziek bewust of door onvoldoende belangstelling tegenwerken, in ieder geval nooit zullen behoren tot de helpers die het m o g e l i j k maken het kaf inderdaad van het koren te scheiden. Het Comité Maneto, dat in zijn eerste programma het begrip „muziekcultuur" als volgt omschrijft: „wisselwerking tussen componist, uitvoerder en hoorder, ontvankelijkheid en begrip bij den toehoorder voor wat in zijn eigen omgeving wordt voortgebracht", stelt zich principieel en doelbewust op de bres voor de jonge Nederl. toonkunst, behoort w e l tot de actieve (en kapitaalkrachtige!) bouwers aan een muziekcultuur, en doet dus lofwaardig werk. Meer kan men in een kapitalistische maatschappij niet doen voor de muziek, voor de kunst in 't algemeen. De opvoering van „Aias", maar vooral de allereerste uitvoering van de 3e Symphonie van Matthijs Vermeulen (17 jaren na haar voltooiing!) verleenden aan deze manifestatie een zeer bijzondere betekenis. De opvoering van „Aias" werd in vele opzichten een teleurstelling. Dit lijkt in lijnrechte tegenspraak met de „bijzondere betekenis", die hierboven ook aan deze opvoering werd toegekend. Die betekenis is echter tweeledig. In de eerste plaats was het voor een groter publiek werkelijk van belang kennis te maken met deze door Van Lier zelf vertaalde klassieke tragedie, die slechts weinigen

in 1932 (het jaar van compositie) te Utrecht leerden kennen, ten tweede zal deze opvoering velen weer gesterkt hebben in hun overtuiging, dat het vèr van ons hedendaags-Westerse bewustzijn afliggende w e z e n der Griekse tragedie niet meer tot leven gewekt kan worden in onze schouwburgen, uitgaande van ons begrip „toneelspelen”, tegen een maatschappelijke achtergrond die de kunst slechts als luxe toelaat, niet als bestanddeel. Voor de oude Grieken was kunst oneindig veel meer, en het treurspel van Sofokles, meer nog van Aischylos, was een eenheid van zo hoge orde, dat daarin dans, muziek, poëzie, heroïsche legende, werkelijkheid-van-de-dag en vóór-Christelijke religiositeit verenigd konden worden tot een volkomen harmonisch samengesteld geheel. Sindsdien verliepen 24 eeuwen, en de geest van deze oude tragedie werd ons vreemd, omdat ons zowel de Griekse gevoels- en gedachtenwereld, waarvan de tragedie is doordrongen, als de Griekse maatschappij vreemd werd. Wetenschappelijke kennis baat niet, wanneer alle besef van het wezen der muzische kunsten ontbreekt (bij de meeste classici is dit 't geval). Ook weten wij van de éénstemmige muziek zelf, die een zeer belangrijk onderdeel van het treurspel was, zogoed als niets. Dit alles in aanmerking genomen, moet het duidelijk zijn, dat iedere poging tot reconstructie gedoemd is een compromis te worden. Hoe meer concessies aan onze „theatergewoonten”, hoe bedenkelijker het compromis. De recente voorstelling van de „Aias” was één en al „theater”. De waarschijnlijk surrealistisch bedoelde décors van Roelofsz, samengesteld uit de bekende kinderachtige attributen: het afgeknapte zuiltje (de Grieken kenden hoge g a v e zuilen die een functie hadden: het dak van hun tempel te dragen...), de kale kalkachtige boom met het z.g. dramatische wringgebaar, schelpachtige rotsen (het kartonnen wolkje-op-de-voorground ontbrak slechts) waren in hun romantiek wel zover van de geest der Griekse tragedie verwijderd als denkbaar is. De sobere muziek van v. Lier, indertijd geschreven onder sterke invloed van Pijper, werkte slechts op enkele plaatsen suggestief, hoewel zij in 't algemeen goed gecomponeerd mag heten. Doch juist het componeer-principe waarvan de componist hier, gelijk zijn leermeester Pijper, uitging: het voortdurend werken met uiterst kort-ademige motieven, lijkt mij weer in tegenspraak met wat de Grieken onder „melos” verstonden. Melos houdt meer in dan „melodie”; men zou het (vereenvoudigd) kunnen noemen „het zingende”, in de ruimste zin van het woord. Dit zingende ontbrak in deze opvoering van „Aias” geheel en al, zoals ook het „gezag” der beweging, de dans van het koor, ontbrak. Wel had de regisseur (Abraham van der Vies) getracht het koor een „natuurlijke plaats in het toneelbeeld te geven”, doch hoezeer hij daarin gedeeltelijk geslaagd is, het koor bleef opera-koor en werd niet wat het hier zijn moet, dramatisch acteur. Ook van Lier's poging om het ritme van het Griekse vers in een eigen vertaling door middel van de muziek hoorbaar te maken, is niet geslaagd te noemen. Men hoorde meestentijds slechts een gewrongen Nederlands, dat, daar het zelden door eigen schoonheid overtuigde, bijna nergens de illusie gaf het ritme van het Grieks te vertolken.

Het is jammer dat men na zoveel moeite, zoveel arbeid van uitvoerenden en componist-vertaler, na zoveel kosten ook, niet enthousiaster kan zijn over het resultaat. Temeer, daar de regie werkelijk vondsten vertoonde, en verscheidene spelers zeer verdienstelijk waren wat dictie en gebaar betreft. Men vraagt zich dan ook af (want dit is niet de eerste teleurstellende opvoering van een antiek treurspel) of het nog wel zin heeft zoveel energie en zo grote bedragen te besteden aan een opvoering die, bij gebrek aan voldoende kennis omtrent de oorspronkelijke gedaante der tragedie, en bij een volkomen verburgerlijkte opvatting van het „toneelspel” — tot mislukking is gedoemd. Het antwoord moet hier o.i. volstrekt ontkennend luiden. Wat er aan grootse stylering van menselijke hartstochten, van menselijk streven en tekort, in het Griekse treurspel leeft en nog geldigheid bezit voor komende tijden (uiteraard minder dan de bij voorbaat hemels kijkende burgelijke classicus meent) —, kan voorlopig het best door lezing op ons inwerken. Een noodzakelijk-onharmonische, min of meer huilerige „vertoning” werkt schadelijk op ons uithoudingsvermogen, en brengt ons niets dichterbij datgene wat wel de meest karakteristieke eigenschap der Griekse tragedie genoemd moet worden; haar alzijdige eenheid. Juist de eenheid is het, die deze antieke kunstvorm van zo groot belang doet zijn voor de kunst van toekomstige, op eenheid gerichte tijden.

Over de werken die behalve Vermeulen's 3e Symphonie op het concert werden uitgevoerd, moet ik met een enkel woord volstaan. Technisch knap, beheerst en getuigend van een eigen lyrische muzikaliteit zijn de twee liederen van Hendrik Andriessen voor sopraan en orkest op teksten van Thomas à Kempis: „Fiat Domine” en „Magna res est Amor”. Modern in uitdrukkingwijze zijn zij in 't geheel niet, doch volkomen eerlijk en overtuigend van hun bestaansrecht. Het „Requiem in memoriam uxoris” (R. ter nagedachtenis van mijn vrouw) van Willem Landré (1e uitv. in A'dam), voor soli, koor en orkest, is een groot opgezet werk dat overal goed klinkt. Muziek zonder moderne pretenties, hier en daar herinneringen oproepend aan de stijl van Diepenbrock, maar met een eigen accent. De „vier liederen voor sopraan en orkest” (gedichten van Christian Morgenstern), van Marius Flothuis (geb. 1914), voor het eerst uitgevoerd, verraden ongetwijfeld talent, vooral wat instrumentatie en wat de stijl betreft, die goed aansluit bij deze romantische, vaag-mystieke uitingen van Morgenstern (niet des dichters sterkste zijde overigens). De notatie van de zangstem was echter niet overal geslaagd: veel grote, moeilijk trefbare intervallen zijn doorgaans interessanter op papier dan in werkelijkheid.

De uitvoering van de 3e Symphonie van Matthijs Vermeulen, getiteld „Thrène et Péan” (Rouw- en Vreugdezang) leek mij de meest belangrijke gebeurtenis dezer manifestatie. Want overduidelijk bleek uit dit werk, dat Vermeulen werkelijk geniale eigenschappen bezit. Er werd iets hoorbaar, ondanks de soms niet geheel te volgen volheid van door elkaar gestrengelde stemmen, dat zozeer getuigde van „de grote greep”, van een visionaire bezetenheid, dat men met tegenzin moet constateren, dat de realisatie van wat de componist

innerlijk gehoord heeft, niet overal geslaagd is. Het werk als geheel was ook te lang en niet evenwichtig in zijn opbouw, maar zelden werd de laatste jaren een zo geladen gezang gehoord, een zo sterke, royaal stromende inspiratie, zonder de plotselinge en ongemotiveerde grauwen en snauwen die de muziek van Badings dikwijls ont-sieren. Eén ding is te hopen: dat Vermeulen, nu hij eindelijk zijn derde grote orkestwerk heeft kunnen horen als klankgeworden werkelijkheid, en niet enkel innerlijk als genoteerde droom —, het verschil zal onderkennen tussen de droom en die werkelijkheid, en daardoor bij een volgend werk in staat zal zijn dat verschil tot een minimum te reduceren. Want Matthijs Vermeulen is ongetwijfeld tot grote dingen in staat, indien hij tenminste niet reeds te zeer in zijn ivoren toren is vereenzaamd, om nog de weg te vinden die van de krampachtigheden der atonaliteit terug voert tot een gezondere muzikale uitdrukkingwijze. Gezonder in twee opzichten: ten eerste — meer rekening houdend met de nuchtere werkelijkheid, dat wil hier zeggen, met de s p e e l b a a r h e i d (men moet Van Beinum en het Concertgebouworkest loven dat zij de vele moeilijkheden die in deze partituur liggen opgestapeld zóó hebben overwonnen!), ten tweede — gebruik makend van een minder geforceerd-individualistische harmoniek. De grote expressiviteit van de melodische lijnen was vaak in tegenspraak met de bijna doorlopend scherp dissonerende, contrastloze samenklanken, die tenslotte volstrekt geen muzikale spanning meer verwekken, maar slechts vermoeidheid achterlaten. De oude Middeleeuwse meesters, waarop Vermeulen zich beroept, de grote contrapunticus Bach, zij kenden juist bij uitstek het evenwicht tussen harmonische en melodische spanningen in hun muziek. Waarom moet de weegschaal toch altijd doorslaan tegenwoordig? Waarom altijd het één o f het ander, dag o f nacht? Waarom niet het etmaal, de eenheid?

Vermeulen's muziek heeft altijd een algemeen menselijk accent gehad, in de goede, niet-halfzachte betekenis van het woord. Zijn aangrijpend oorlogslied „La Veille” getuigde daarvan, zoals ook deze symphonie daarvan getuigt op een andere wijze. Dat hij de gaafheid van techniek, de eenheid in zijn uitdrukkingwijze vinde, die de hoge vluchten van zijn inspiratie waardig zijn!

ERNST TOLLER

JAN LEMAIRE Jr.

Het is alweer enige tijd geleden, dat het smartelijke bericht van de dood van Ernst Toller tot ons kwam. Zij, die zijn leven en werk kennen zullen een gevoel van pijn niet hebben kunnen onderdrukken. Wie was Ernst Toller en hoe was het mogelijk dat juist hij tot zo'n vreselijke daad kwam? Wat moet er al niet in den man zijn omgegaan, die de hand aan zich zelf slaat.

Hij werd op 1 December 1893 geboren in Samotschin, een klein stadje aan de Netze in Posen. Hij werd uit een joodse moeder geboren; „Duitsland voedde hem, Europa vormde hem, zijn geboorte-grond was de aarde en de wereld zijn vaderland", zoals hij zelf ergens zegt. Hij was een internationalist, maar toch kunnen wij Toller niet los zien van zijn vaderland, dat hem verjoeg, zijn boeken verbrandde. Hij heeft geleden voor zijn land en is er aan te gronde gegaan. Hij heeft voor de vrijheid van zijn volk gevochten met al de moed die in hem was. Dertien maanden was hij aan het front, waar het leven een hel was en de dood slechts een kleinigheid. Na de oorlog groeit zijn socialistisch bewustzijn en hij leert Kurt Eisner kennen. Tijdens deze periode werkt hij aan zijn eerste drama, „Die Wandlung". Hij komt in aanraking met de arbeiders-beweging en als er een staking uitbreekt onder leiding van Kurt Eisner, verspreidt hij zijn anti-oorlogsgedichten onder de stakende arbeiders, in de mening, dat deze gedichten indruk zullen maken en de afschuw voor de oorlog zullen vergroten. Dan krijgt hij zijn eerste opdracht. Hij moet spreken voor de massa, maar men laat hem niet toe in de fabriek; dan rukt hij op met het volk naar de vergadering waar Eisner spreken zal en daar hoort hij dat men alle stakingsleiders gearresteerd heeft. Een paar dagen later wordt ook Toller gearresteerd. De zware deuren van de militaire gevangenis in de Leonrodstraat te München sluiten zich voor enige tijd achter hem. Hij gebruikt zijn tijd goed. Hij leest Marx, Engels, Lassalle, Bakunin, Mehring, Luxemburg en de Webbs. Elke dag mag hij op de stenen binnenplaats van de gevangenis wandelen. En daar ontstaan de „liederen der gevangenen". Deze komen voor in de laatste scene van „Die Wandlung". In September 1915 wordt hij uit de militaire dienst ontslagen en vertrekt naar Berlijn.

De revolutie marcheert! Maar tevens gaat zij haar ondergang tegemoet, want de leiders der rechtse socialistten en van de vakbeweging willen de beweging de nek breken. Maar in Beieren komt toch voorlopig de macht in handen van de arbeidersklasse en wordt Kurt Eisner tot minister-president van de Vrijstaat gekozen. Een maand later, tijdens de Spartacus-opstand, worden Karl Liebknecht en Rosa Luxemburg "op de vlucht doodgeschoten". Toller is radeloos. Dan snelt hij naar Beieren. Het is Februari 1919. Daar treft hem een nieuwe zweepslag. Kurt Eisner is vermoord. Maar de strijd gaat verder. Echter, de radenrepubliek kan zich niet handhaven. Onderlinge verscheurdheid, kleinburgerlijkheid, verhaasten de ondergang.

De jacht op Toller begint. 10.000 Mark wordt er uitgelooft voor zijn aanhouding. Als een oud heertje gekleed en geschminkt, vlucht hij. Drie weken blijft hij in Schwabing bij goede vrienden. Toch valt hij door verraad in handen van de politie. Hij geeft zich dapper over met de woorden: „Ik ben Toller, ik zal niet vluchten, als men mij nu neerschiet, ben ik niet op de vlucht doodgeschoten. Jullie kunnen dit allen getuigen.” Voor het standrecht wordt hij veroordeeld tot vijf jaar vestingstraf.

In die jaren ontstaan zijn drama's, gedichten en spreekwoorden „Massa Mens”, „Hinkemann”, „Die Maschinenstürmer”, „Der entfesselte Wotan”, „Vormorgen”, „Tag des Proletariats” en „Das Schwalbenbuch”.

Het was niet gemakkelijk voor hem, deze werken te schrijven. Dikwijls schreef hij bij een gesmokkelde kaars en ook kwam het voor, dat zijn boeken in beslag werden genomen.

„Massa Mens”, hier te lande bekend door de opvoeringen van het toneelgezelschap „De Jonge Spelers”, is een stuk uit de sociale revolutie der twintigste eeuw. Toller tracht in dit stuk het klassebewustzijn te laten uitgroeien tot een mensheidsbewustzijn. In dit stuk is de strijd van de arbeidersbeweging een strijd van de mens.

„Hinkemann”, zijn tweede drama beleefde een stormachtige première te Dresden. Het kwam tot woeste tonelen, georganiseerd door een kring van reactionaire burgers. De opvoering duurde daardoor urenlang.

In „Die Maschinenstürmer” deed hij een poging om de nieuwe arbeider, die van de twintigste eeuw, de bewuste strijder, de voorvechter van een idee, te schetsen.

„Hoppla, wir leben”, was het eerste stuk dat hij in vrijheid schreef. Wederom was het de botsing van de mens, die het absolute onvoorwaardelijk, nog heden verwerkelijken wil, met de krachten van de tijd, en de tijdgenoten, die de verwerkelijking uit zwakte, verraad lafheid nalaten of uit kracht, trouw, dapperheid voor latere dagen voorbereiden. Karl Thomas, de hoofdrol uit het stuk, begrijpt beide niet, stelt hun motieven en daden gelijk en gaat onder.

Zijn historisch drama „Feuer aus den Kesseln”, behandelt de zeeslag in het Skagerak, de Duitse marinerebellie en het proces tegen Köbis c.s.

Het zou te ver voeren om al zijn stukken uitvoerig te behandelen. Maar het getuigt van Tollers veelzijdigheid en zijn drang naar waarheid en zuiverheid, dat hij steeds opnieuw zich verdiept in het menselijk en maatschappelijk gebeuren.

Ook zijn bundel „Das Schwalbenbuch”, schreef hij in de gevangenis. Een zwaluwpaar had zich in zijn cel genesteld en bleef daar de hele zomer. Zij werden zijn goede vrienden. Hij voelde zich gelukkig en dankbaar. En alles wat hij gezien, gevoeld en gedacht had, vatte hij samen in een bundel en noemde deze „Das Schwalbenbuch”. Het zijn prachtige eenvoudige, zeer sterk gevoelde verzen, politiek zeer onschuldig, maar de directeur van de gevangenis vond het toch nodig dit boek in beslag te nemen. Toller beklagde zich

bij de Duitse Rijksdag, maar de Rijksdag verwaardigde zich niet hem te antwoorden. Toch kwam het boek naar buiten, want een kameraad van hem stenografeerde het en een andere kameraad, die ontslagen werd, nam deze bundel mee, verborgen in zijn kleren, naar de buitenwereld en zond het aan een uitgever te Potsdam, die het boek liet drukken.

De directeur van de gevangenis nam wraak. De zwaluwen die in het voorjaar weer terug kwamen, bouwden opnieuw in zijn cel hun nest, maar de directeur gaf bevel, dat het weggehaald moest worden. Een bewaker kwam zijn cel binnen en rukte het bijna voltooide nest uit elkaar. Opnieuw begonnen de zwaluwen aan een nest te bouwen, maar opnieuw kwam de bewaker en rukte het nest van de muur. Zeven weken duurde deze heldhaftige strijd, maar de vogels moesten het verliezen. De zwaluwen bouwden niet meer. Zij vlogen 's avonds de cel binnen en bleven daar overnachten, kropen dicht naast elkaar aan. Maar op een avond kwam het mannetje alleen. Het wijfje was gestorven.

Het laatste jaar van zijn gevangenisstraf breekt aan en zijn moed begint te wankelen. Hij voelt, dat hij in het leven terug moet, dat nieuwe strijd hem wacht en angst bekruipt hem. Zal hij weer de strijd kunnen opnemen? Zal hij bestand zijn tegen het harde leven buiten deze vier muren? Zijn krachten worden bij de dag minder en de gedachte aan de dood maakt zich van hem meester. Zijn polslag wordt zwakker en hij wil sterven. Maar de dood, waar hij op wacht komt niet, en bijna is hij bereid de dood tegemoet te gaan. Maar dan komt de crisis en hij overwint. Hij vecht tegen deze nachtmerrrie en hij richt zich weer op. Opnieuw zal hij aan het leven met zijn moeilijkheden het hoofd bieden, opnieuw zal hij vechten voor dat, wat het leven de moeite waard maakt, opnieuw zal hij de verantwoordelijkheid en de plicht op zich nemen, die hem ongetwijfeld wachten.

Dan komt de dag van zijn invrijheidstelling. Er wacht hem nog een bijzondere mededeling. Daar hij Pruis is en nog steeds zijn politieke gezindheid niet veranderd heeft, en dus staatsgevaarlijk is, wordt hij uit Beieren gewezen. Maar de kosten van vervoer moet hij zelf betalen. De reisroute wordt voor hem uitgezocht en de grote steden zullen worden vermeden. Men is bang voor demonstraties. Hij mag zijn kameraden niet meer spreken of zien. Twee rechercheurs begeleiden hem en bij de Saksische grens nemen zij afscheid. Dan is hij eindelijk alleen. Dertig jaar, met grijze haren, met een hart dat veel geleden heeft.

Nieuwe stukken schrijft hij, artikelen, gedichten. Lezingen houdt hij. Reizen gaat hij, naar Spanje, naar Hongarije, Amerika. Hij bezoekt Tom Mooney in de gevangenis en leert deze heldhaftige strijder kennen. En als Hitler aan de macht komt wordt hij een van de velen, die hun vaderland voorgoed vaarwel moeten zeggen. Maar met heel zijn wezen en kracht stort hij zich in de anti-fascistische strijd. Hij schrijft zijn „Een jeugd in Duitsland”, een felle aanklacht tegen alles en allen, die het fascisme hebben helpen voorbereiden. Een eerlijk

en duidelijk boek, een zelf-biografie, maar tevens een tijdsbeeld. In 1934 is hij in de Sowjet-Unie als gedelegeerde op het schrijverscongres. Hij spreekt. En het is typisch Toller die spreekt. De kunstenaar, maar ook de politikus, de dramaturg, maar ook de kritikus. Hij is enthousiast. Hij ziet en begrijpt het enorme menselijke gebeuren daar in de Sowjet-Unie.

„Gij kunt, kameraden, trots zijn op het werk, dat gij gewrocht hebt, en wij, schrijvers, die het nationalisme vervolgt, wijl wij het haten en, zolang een ademtocht in ons leeft, er tegen strijden zullen, zijn met U trots.” Dit zijn de woorden die hij daar spreekt en die van heel diep uit hem opstijgen, want het is zijn geloof, zijn waarheid, zijn kracht!

En als in Spanje de strijd losbreekt, als daar het arbeidende volk voor zijn vrijheid vecht, is het Toller, die de wereld in gaat om hulp en steun te zoeken voor dat heldhaftige volk. De kunstenaar wordt hier, zoals vroeger zo vaak het geval was, de organisator, de mens die zijn menselijke plicht kent. Helaas midden in dat werk is Toller gevallen. Daar, midden in dat grote Amerika heeft hij de strijd opgegeven, heeft hij in eenzaamheid de hand aan zich zelf geslagen. Wat toch heeft hem tot deze daad bewogen? Hoe was het mogelijk, dat deze revolutionair, die voor zijn overtuiging de gevangenis in ging, dat deze soldaat die voor zijn land vocht, dat deze waarheidzoeker en strijder tot zo'n daad kwam? Wij mensen zijn geneigd, om zulk een handeling niet als de daad van een grote ziel te beschouwen, wij zien het als een vlucht, uit angst. Maar kunnen en mogen wij de daad van Toller zo bezien? Toller is nooit laf geweest. Maar het schijnt, dat de laatste tijd zelfverwijt in hem groeide door het feit, dat hij Duitsland had verlaten en dus ook zijn achtergebleven kameraden.

Zijn laatste drama „Pastor Hall”, geeft misschien enige opheldering. Het stuk behandelt de tragedie van een geestelijke. Deze protestant wordt in een concentratiekamp opgesloten en daar tot vijftientig stokslagen veroordeeld. De geestelijke ziet met eigen ogen hoe deze vreselijke straf voltrokken wordt aan een medegevangene en de moed zakt in hem weg. Een S.A. man laat hem vluchten. Maar dadelijk weet de geestelijke, dat deze daad voor den S.A.-man de doodstraf betekent. Dat doet de geestelijke van plan veranderen. Hij voelt schuld en wil niet vluchten. Hij keert terug, stelt zich ter beschikking van de Gestapo, maar met de volgende woorden. „Ik zal leven. De vrijheid sterft niet.” Dan zakt hij plotseling in elkaar. Toller stelt dit als voorbeeld. Deze gedachte leefde dus in Toller. Maar waarom dan die daad? Waarom die vrijwillige dood? Kunnen wij deze vragen beantwoorden? Ach, wat weten wij van een mens, die in ballingschap leeft, wat weten wij van deze jood, die tot een volk behoorde, dat eeuwen lang werd vervolgd, verjaagd en gemarteld. Wat is er allemaal in hem omgegaan? Waar heeft hij in zich zelf tegen moeten strijden? Toller heeft veel geleden en hij stond in een wereld, deze wereld, waar het geweld en de bloeddorst geen grenzen meer kennen. Hij heeft het ene volk na het andere zien ver-

trappen onder de poten van immorele tirannen. Hij werd zelf offer. Hij heeft de zweepslagen aan den lijve gevoeld, zijn hart heeft gebloed, zijn keel werd dicht geknepen en hij miste de adem om verder te leven.

Wij herinneren ons nog de woorden die Toller ergens sprak, (wij citeren uit het hoofd.) „De mensen hebben een gebrek aan fantasie, want als men zich kon voorstellen wat er in die vervolgte volken omgaat, als men zich goed kon indenken wat er in de wereld geleden werd, zou men minder rustig en zelfgenoegzaam zijn.”

Zijn z'n eigen woorden vlees en bloed geworden in zijn wezen? Heeft hij zich zò verdiept in het lijden van de vertrapte volkeren, dat hij niet verder kon?

Wij willen de daad van Toller niet vergoelijken. Wel moeten en willen wij zijn woorden tot de onze maken, maar om er de kracht en de bereidheid uit te putten, die ons zullen helpen door te strijden. Ja, het leed in de wereld is ontzaggelijk groot, maar is dat niet juist een reden om met verdubbelde kracht te vechten? Wij denken aan Tom Mooney, Dimitroff, Niemöller, Thaelmann en zoveel anderen, die leden en lijden. Zij zijn ons een machtiger voorbeeld. Niet alle mensen zijn hetzelfde in vreugde en leed. Niet alle mensen zijn even sterk, daarom past het ons, om verder over de daad van Toller te zwijgen.

Als kunstenaar en als mens gaat met Ernst Toller een grote figuur heen die wij niet mogen en zullen vergeten. Zijn werk zal nog gelezen en gespeeld worden, wanneer het fascisme reeds lang van de aardbodem weggevaagd zal zijn. Want hij gaf de schoonheid, hij gaf de waarheid en die is onsterfelijk.

Wij zullen de wapens die Toller ons zelf gaf hanteren, wij zullen het zwaard van het woord, dat hij zelf uit zijn vermoeide hand moest laten vallen, opnemen, om verder te strijden. Zijn leven is voor ons een voorbeeld geweest, zijn dood heeft ons doen beseffen, dat wij socialisten moeten leven, leven om tot de verwerkelijking te komen van dat, wat ook eens zijn ideaal was.

Wij brengen dezen dichter en strijder onze eerbiedige hulde!

DE GESCHIEDENIS VAN DE AARDE (III)

In ons vorige artikel hebben wij reeds enige opmerkingen gemaakt over de betekenis van de radioactiviteit voor de geologie. In het volgende zullen wij dit vraagstuk van een andere zijde belichten. Daar het hier een betrekkelijk nieuw gebied van de geologie betreft, waarin het onderzoek, hoewel reeds gevorderd, nog lang niet voltooid is, zodat een aantal van de belangrijkste punten nog steeds in discussie staan, zullen wij de groei, de ontwikkeling van de theorie zelf hier in grote lijnen nagaan.

Toen men, uitgaande van de resultaten der sterrekundige onderzoeken van die tijd, omtrent de geschiedenis van ons zonnestelsel, in de tweede helft van de vorige eeuw voor het eerst de ouderdom der aarde trachtte te berekenen, kwam men tot een verrassend korte tijdsduur. In enkele tientallen, hoogstens enkele honderden miljoenen jaren, zou zich de aarde van 3000 gr. Celsius tot ongeveer 0 gr. hebben moeten afkoelen. De biologen konden zich hiermee onmogelijk verenigen. De ontwikkeling van de planten- en dierenwereld tot op het huidige peil moest een veel langere tijd in beslag genomen hebben, dan volgens deze berekeningen mogelijk was.

De oplossing van dit probleem werd pas gevonden door de ontdekking der radioactieve elementen. Het is gebleken, dat bij de radioactieve processen, die zich in de steenschaal voltrekken, grote hoeveelheden warmte ontstaan, waardoor de afkoeling der aarde aanzienlijk vertraagd wordt. Een onderzoek van vrijwel alle gesteenten, waaruit de continenten bestaan, heeft zelfs uitgewezen, dat wanneer de dieper gelegen delen der aarde even rijk zouden zijn aan radioactieve stoffen als de gesteenten, waaruit de continenten zijn opgebouwd, in de aarde in een bepaalde tijd enige tientallen meer warmte zou ontstaan, dan onze planeet in dezelfde tijd door uitstraling in de wereldruimte verliest. Van een afkoeling en stolling van de aardkorst zou dan geen sprake kunnen zijn, en men moest daarom aannemen, dat de diepere lagen der steenschaal veel armer zijn aan radioactieve elementen dan de buitenste steenschaal. Zo kwam men tot de gevolgtrekking, dat de continentale gesteenten het rijkste zijn aan radioactieve stoffen.

Ook de licht- en warmtestralen van de zon hebben wij voor een belangrijk deel te danken aan radioactieve processen, die zich in het zonnelichaam afspelen. De radioactieve stoffen echter veranderen, naar wij in het vorige artikel zagen, onder verlies van energie in lichtere stoffen; hun uitstralingen betekenen dus een verlies aan gewicht, aan massa. De sterrekundigen nemen zelfs aan, dat de zon

op deze wijze een belangrijk gedeelte van haar massa verliest. Voor de aarde maakt dit massaverlies, vergeleken met haar totale massa, weinig uit. De zon wordt dus — in sterkere mate dan de aarde — voortdurend lichter. Dat wil zeggen, dat de aantrekkingskracht, die de zon en de aarde op elkaar uitoefenen, geringer wordt en deze beide hemellichamen zich voortdurend van elkaar verwijderen. De afstand tussen zon en aarde wordt per jaar ongeveer 1 c.m. groter. Tegelijk koelt de zon zich af, zij het dan ook veel langzamer dan de aarde; haar huidige gele kleur zal langzamerhand in oranje overgaan, terwijl het zonnelichaam ineenkrimpt. Dit lot deelt de zon overigens met zeer vele andere sterren van dezelfde soort.

Hoewel minder belangrijk dan de afkoeling der aarde zelf, draagt deze afkoeling van de zon en gelijktijdige verwijdering van zon en aarde natuurlijk harezijds ook bij tot de langzame daling van de temperatuur aan de oppervlakte der aarde, die zelf weer van onmiddellijke betekenis is voor de verandering van het klimaat. Wij behoeven ons echter niet ongerust te maken: pas in de loop van enkele tientallen of zelfs honderden millioenen jaren zal dit duidelijk voelbaar worden.

Reeds hieruit blijkt, dat de ontdekking van de radioactieve stoffen, die een ware omwenteling in de natuurkunde en scheikunde tot gevolg heeft gehad, wier nawerkingen zich tot in de filosofie deden gevoelen, van niet minder grote betekenis is geweest voor de oplossing van die vraagstukken, die op het grensgebied van de geologie en de sterrekunde liggen.

Het onderzoek van de radioactiviteit deed echter tevens een methode aan de hand voor de berekening van de ouderdom van bepaalde gesteenten en daarmee voor de opstelling van een geologische tijdrekening. Vroeger kon men wel oudere en jongere gesteenten onderscheiden, maar er was geen enkele enigszins betrouwbare methode om deze ouderdom in jaren uit te drukken. Wel werden pogingen ondernomen, met behulp van metingen van geologische veranderingen aan het aardoppervlak tot een, zij het ook grove, benadering te komen, maar deze methodes bleken steeds weer onvoldoende nauwkeurig te zijn. Nu kan men echter na 'n nauwkeurige bepaling van de verhouding tussen de hoeveelheid nog aanwezige radioactieve stof — b.v. uranium — en de hoeveelheid reeds daaruit ontstane lichtere stoffen — in het bijzonder lood — in een bepaald gesteente de ouderdom van dat gesteente veel nauwkeuriger berekenen, dan dit vroeger mogelijk was. Een meer uitvoerige bespreking van deze zogenaamde uranium-lood-methode en andere, daaraan verwante methodes, zou echter hier te ver voeren.

Tenslotte bleken deze radioactieve processen van het grootste belang te zijn voor de verklaring van de oppervlakteveranderingen van de aarde. Hiermede betreden wij het terrein van de nieuwere onderzoekingen, die pas tot een beter inzicht in de grote lijnen van de geschiedenis der aarde hebben geleid. Het ontstaan van deze moderne opvattingen kunnen wij hier slechts in grove trekken weer-
geven.

Uitgaande van de onderzoekingen omtrent het ontstaan van ons zonnestelsel en de langzame afkoeling der aarde werd de samentrekkingstheorie opgesteld, die wij in ons vorige artikel hebben aangeduid, en die in de vorige eeuw bijna algemeen werd aanvaard. Deze theorie was echter niet in staat, de huidige gedaante van het aardoppervlak op bevredigende wijze geheel te verklaren. Waren alle plooiingen van de aardkorst uitsluitend terug te voeren op de samentrekking van de kern, dan was niet in te zien, waarom zij niet bij benadering gelijkmatig over het hele aardoppervlak zijn verdeeld, zoals de rimpels in de schil van een uitdrogende appel. Evenmin kon men met behulp van deze theorie het optreden van de verschijnselen in de aardkorst begrijpen. De samentrekkingstheorie werd dus langzamerhand weer verlaten: wel werd nog mogelijk gedacht, dat zij de oudste rimpelingen in de aardkorst zou kunnen verklaren, en hieraan bleef men veelal ook nog vasthouden. De onderzoekingen der laatste jaren echter schijnen toch tot een algeheel loslaten van deze opvatting te zullen leiden, terwijl daartegenover aan de afkoeling der aarde een andere betekenis voor de gebergtevorming zal moeten worden toegekend, waarover wij aan het slot van dit artikel nog een en ander zullen mededelen.

Men moest dus naar nieuwe verklaringen zoeken, en men zocht deze voornamelijk in twee verschillende richtingen. De ene veronderstelde, dat de waargenomen plaatselijke druk- en rekverschijnselen moesten worden toegeschreven aan stromingen in de diepere lagen, die de continentale schotsen op hun rug meesleepten. Maar de oorzaak van deze stromingen bleef onbekend. Een andere theorie ging uit van de toen pas ontdekte verschuiving der continenten ten opzichte van elkaar. Zij hield in, dat er oorspronkelijk één continent was geweest, dat aan de Noordpool had gelegen. De aarde draait echter voortdurend om haar eigen as, van het Westen naar het Oosten. Evenals ieder voorwerp, dat in een kring wordt rondgeslingerd, werden de randgebieden van dit grote continent van het middelpunt weg naar buiten getrokken. Zo werd het moedercontinent in stukken gescheurd, die met een lichte Westelijke afwijking Zuidwaarts dreven. Door deze beweging werd dan het ontstaan van rek- en drukverschijnselen met de ons reeds bekende gevolgen verklaard. Men heeft tegen deze theorie o.m. het bezwaar geopperd, dat wanneer werkelijk de oorzaak van de continentverschuiving te zoeken was in de middelpuntvliedende werking tengevolge van de draaiing der aarde, de continenten regelmatig over het aardoppervlak verdeeld zouden moeten zijn. Men zou eveneens de verwachting uitspreken, dat alle continenten zich als een gordel rondom de evenaar rangschikten. Eén blik op de kaart leert ons echter, dat dit niet het geval is.

Wel is het waar, dat de draaiende beweging van de aarde om haar eigen as invloed heeft op haar vorm. De rondbewogen deeltjes van het aardlichaam worden van de aardas weggetrokken; de aarde heeft zodoende ter hoogte van de evenaar de neiging, breder te worden. De doorsnede van de evenaar wordt groter dan de as, die de beide polen verbindt. De aarde is daarom geen zuivere bol, maar

heeft de vorm als een rubber bal, die in één richting licht wordt samengedrukt. Men spreekt hier van de afplatting der polen. Deze afplatting is echter niet zo sterk, dat men niet voor het dagelijks gebruik de aarde als bolvormig mag beschouwen.

Voor de verschuiving der continenten echter kan de draaiende beweging der aarde geen bevredigende verklaring geven. Er moest dus naar een andere oplossing worden gezocht. Uitgaande van de onderzoekingen omtrent de betekenis van de radioactieve verschijnselen voor de geologie gelukte het, de beide boven beschreven verklaringsmogelijkheden in één theorie samen te vatten, die wij in ons laatste artikel reeds kort hebben aangeduid, en die een veel bevredigender oplossing gaf. Wij herinneren er hier slechts aan, dat er volgens deze theorie oorspronkelijk twee verschillende continenten zijn geweest, een aan iedere pool. Aangezien echter de continentale gesteenten bijzonder rijk zijn aan radio-actieve stoffen, ontwikkelen zich hier bijzonder grote hoeveelheden warmte, waardoor onder ieder continent een plaatselijke temperatuursverhoging ontstaat. Deze veroorzaakt in de dieper liggende massa een opstijgende stroming, die onder het betreffende continent in alle richtingen horizontaal uiteenwijdkt en daarbij het continent zelf meesleurt en in stukken scheurt. Deze bewegingen zijn dan weer de oorzaken van de waargenomen druk- en rekverschijnselen; zij verklaren het ontstaan van bepaalde vulcanische gebieden en randgebergten op vooruitgeschoven kuststreken.

Waar echter door druk zulke gebergten worden geplooid, daar wordt de rand van het continent naar boven en beneden verdikt. Deze verdikking betekent een opeenhoping van gesteenten, die rijk zijn aan radio-actieve stoffen en daarmee het ontstaan van een nieuwe plaatselijke „warmtehaard”. Hier doet zich nu nog eens in het klein hetzelfde verschijnsel voor als onder het gehele continent. De plaatselijke temperatuursverhoging veroorzaakt onder het randgebergte een nieuwe, kleine, opstijgende stroming, die zich binnen de grote, horizontale stroming onder het continent aftekent. Dit strominkje wijkt onder het randgebergte eveneens naar alle richtingen horizontaal uit. Daar, waar het naar de buitenrand van het continent uitwijdkt, gaat het vanzelf weer in de grote, horizontale moederstroming onder, die in dezelfde richting loopt. Daar echter, waar het naar het midden van het continent toe uitwijdkt, loopt het tegen de richting van deze grote stroming in; deze dwingt dan het kleine, weerbarstige strominkje tot omkeren, en zo buigt het dan weer in de richting van de moederstroom terug, om daarin onder te gaan. Het heeft dan in een kring rondgelopen, dat wil zeggen, het is een wervelstroom geworden. Zo ontstaan dus onder de randgebergten in de tweede plaats kolken in de dieper liggende, dragende massa, die zelf weer van invloed zijn op de verdere omvorming van het continent.

Wie deze aaneenschakeling van oorzaken en gevolgen in zijn geheel in het oog vat, wordt onwillekeurig herinnerd aan de zin van Engels: „Oorzaak en gevolg zijn voorstellingen, die slechts geldigheid

hebben, indien zij toegepast worden op een afzonderlijk geval, maar zodra wij het afzonderlijke geval beschouwen in verband met het geheel van de wereld, lossen oorzaak en gevolg zich op in het begrip van een algemene wisselwerking, waar oorzaken en gevolgen voortdurend van plaats verwisselen; wat hier of nu gevolg, wordt elders of op een ander moment oorzaak en omgekeerd. (Anti-Dühring).

Deze verklaringswijze van de verschuiving der continenten en de daarmee gepaard gaande gebergtevorming bleek voor de wetenschap buitengewoon vruchtbaar te zijn.

Onderzoekingen van de laatste jaren, o.a. verricht door de Nederlandse geoloog prof. Vening Meinesz, wijzen er op, dat de opstijgende stromingen onder de continenten hun tegenhangers vinden in dalende stromingen onder de bodem der grote oceanen, met welke stromingen zij waarschijnlijk samen grote stroomkringen vormen, van een afmeting van enige duizenden kilometers. Het ontstaan van deze reusachtige stromingsstelsels kan niet uitsluitend worden verklaard door de bovenbeschreven werking der radioactieve stoffen. Een nog belangrijker oorzaak is de afkoeling der aarde zelf. Wij kunnen hier de samenhang slechts grof aanduiden. De afkoeling der aarde brengt een onevenwichtige verhouding tussen de warmtegraad van verschillende plaatsen in de aardbol met zich mee, waardoor deze stromingen vermoedelijk in de eerste plaats veroorzaakt worden. Die stromingen zelf zouden deze onevenwichtige temperatuursverdeling dan weer opheffen door een dooreenmenging, een andere verdeling van de betrokken massa. Zo wordt langzamerhand het evenwicht hersteld en een periode van betrekkelijke rust treedt in, die echter onherroepelijk na verloop van tijd opnieuw verstoord wordt door de steeds voortgaande afkoeling der aarde en de daaruit voortkomende verdere verandering in de temperatuursverhoudingen. Wij zullen later nog terugkomen op de betekenis van dit proces voor de verandering van het aardoppervlak.

Zou deze zienswijze in de toekomst bevestigd worden, dan zou hieruit blijken, dat ook de geschiedenis der aarde uiteindelijk te verklaren is uit een botsing van tegenstrijdige krachten en tendenties. Zoals Lenin het heeft uitgedrukt: „De ontwikkeling is de „strijd” van de tegenstellingen”.

DE RAT

K. VAN DER VEER

Het is eigenaardig, maar toen ik Wiep Steeman de valreep op zag komen, had ik al dadelijk een hekel aan hem: Ik had er een voor-gevoel van, dat ik last met hem zou krijgen; er was iets gluiperigs in zijn kleine ogen en zijn gezicht leek op de snuit van een rat.

„De rat”, noemde ik hem daarom ook bij mezelf en ik nam me voor een beetje op hem te letten.

Het was aan boord van de Josefine. Ik was tweede stuurman. We zouden vanuit Le Havre naar Centraal Amerika, terug op Engeland en dan naar Holland, waar de boot in dok moest. Het was niet overbodig, dat ze eens in het dok kwam — een oude praam was het. Op de koperen plaat aan de voorkant van de brug stond, dat ze in negentienhonderd-tien gebouwd was, maar dat geloofde geen mens. Ze scheen door en door verroest te zijn, afgeleefd, nog juist goed voor den sloper. Ze zag er uit alsof we alles van haar mochten verwachten, behalve dan dat ze het er die reis nog goed af zou brengen.

In het begin van de reis viel het nog al mee — er gebeurde niets bijzonders; met de Josefine niet en niet met de Rat. De Josefine had alleen een paar keer een warmloper — iets, dat elke boot kan overkomen; de Rat kankerde wel eens, maar dat doet elke matroos.

Tot ik op een morgen herrie met hem kreeg. Ik had om vier uur de wacht overgenomen van den derden stuurman en van vier tot vijf stond de Rat aan het roer. Soms had ik het gevoel, dat hij vanuit het donker naar me loerde. Misschien was dat verbeelding van me; misschien kwam het alleen doordat ik slecht geslapen had. Toen hij om vijf uur afgelost werd stuurde ik hem eerst heen om uit de kombuis een kommetje koffie voor me te halen en zodra hij daarmee terug was wilde ik hem de bezems, zand en schuurstenen klaar laten zetten, zodat de bootsman, als die om zes uur aan dek kwam, dadelijk met dekwassen kon beginnen.

Hij maakte geen aanmerkingen; hij bleef alleen even staan en zei, dat het nog te vroeg was. Aanleiding genoeg voor mij om tegen hem uit te vallen:

„Je hoort wat ik zeg; zet de rommel klaar!”. Het gaf me een bepaalde voldoening tegen hem tekeer te gaan, en het speet me inwendig, dat hij niets anders ten antwoord gaf dan:

„Jawel, stuurman!” Ik had gehoopt — zonder dat ik het zelf wist! — dat hij tegen zou stribbelen; dan had ik hem eens flink kunnen uitschelden. Nu kon ik niets anders zeggen dan:

„Ga je gang!”. En hij ging zijn gang. Maar vanaf dien tijd kon ik merken, dat de matrozen me op de een of andere manier dwarsboomden. Soms viel er een marrelepijker uit de mast, net als ik over het dek voorbijging, of als ik om een hoek kwam, uit de dienstgang, kreeg ik de volle straal uit de dekwasslang in mijn gezicht. Het waren maar onbetekenende dingen — ongelukjes — waarvoor ik hen niet eens kon bestraffen. Om me op hen te wreken joeg ik

hen voort bij hun werk; ik liet hen niet tot rust komen — als ze met het ene klaar waren, stuurde ik hen alweer met het andere aan de gang. Ik liet hen niet de tijd om even een cigaretje te roken; ik liet hen zelfs niet eens de tijd om onder het werk door in de schafthut een kommetje koude koffie of een kommetje fris water te drinken. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat liet ik hen soppen, schuren, poetsen en schilderen. Het begon op te vallen. De kapitein zelf vroeg me of ik de Josefine nog eens een goede beurt wilde geven eer ze naar de kelder zou gaan. Ik sloeg er geen acht op. Tot ik op een namiddag bij den eersten stuurman werd geroepen. „Kijk eens, Nab”, zei hij. Hij lag languit voor zijn hut in een gemakkelijke stoel. „Kijk eens, Nab, de matrozen hebben zich bij me beklaagd; je jakkert hen af. Je laat hen 's morgens veel te vroeg al beginnen en 's avonds laat je hen niet op tijd uitscheiden. Daar krijgen we last mee; in de eerste haven, die we aandoen, de beste, sturen ze ons natuurlijk een vertegenwoordiger van hun Bond aan boord. Maar afgezien daarvan — de Josefine is geen slavenschip. Ik heb jou tegenover het volk hoog gehouden; dat ben ik verplicht. Maar neem nu een goede raad van me aan; behandel die mensen een beetje meer als . . . laten we zeggen, als mensen. Je maakt hun het leven lastig en niet alleen hun, maar ook jezelf. Schei daar mee uit!”

Razend van drift kwam ik beneden. Als toen één van die lui ook maar met een scheef oog naar me gekeken had, zou ik hem tegen het dek geslagen hebben. Maar ze deden alsof ze me niet zagen; alleen hoorde ik de Rat zeggen, toen ik hen voorbij gelopen was: „Het ventje is nog jong. Hij moet nog een heleboel leren!”

Ik nam me voor, het hun bij de eerste goede gelegenheid die zich voordeed betaald te zetten. Maar het moest een heel goede gelegenheid zijn — ik moest volkomen in mijn recht staan, want ik wist, dat de eerste stuurman op me lette.

Ik wachtte nog op die goede gelegenheid, toen we, een paar honderd mijl van Trinidad, in een storm verzeild raakten. Dat was nu net, waar ik plezier in had. Maar de oude Josefine scheen er minder plezier in te hebben. Ze lag te hobbelen op de zeeën, die haar de kop beukten; ze kreunde tot diep in haar stalen karkas; de masten en de schoorsteen stonden te schudden op het dek, telkens als een breker over de boeg kwam. Dat duurde een dag, een nacht en nog eens een dag. Toen werd het, tegen de morgen, een beetje beter, maar 's avonds was het weer van hetzelfde laken een pak — een harde wind en zware kopzeeën. En toen ik 's nachts om vier uur op wacht kwam liep de Josephine geen vijf mijl meer per etmaal.

Ik kwam op de brug en de derde stuurman was nog in de kaartenkamer bezig het journaal bij te schrijven, toen ik temidden van het tumult van wind en zee een ongewoon geluid hoorde; het viel me dadelijk op, 'n zwaar rollen en dan 'n doffe bons. Het herhaalde zich telkens. Eerst dacht ik, dat er beneden in de bunker misschien het een of ander losgeraakt was. En ik sloeg er verder geen acht op. Maar toen de derde uit de kaartenkamer kwam schoot me iets te binnen.

In het tussendek van ruim twee hadden we een paar grote vaten olie geladen; het was de enige lading in dat tussendek. De ouwe had nog tegen me gezegd: „Denk er aan, Nab, dat je die dingen sjort eer we slecht weer krijgen, want anders is ons leed niet te overzien”.

Ik had ze niet gesjord; nooit weer aan gedacht, en nu waren ze aan het rollen geraakt.

„Drie!”, zei ik, dadelijk besloten. „Blijf jij nog een ogenblik op de brug!”

Zelf ging ik met een van de matrozen — het was de Rat! — naar beneden; hij had een lantaarn en een koevoet bij zich, ikzelf had een eind drieduimsmanilla, dat ik als sjorring wilde gebruiken. Bij het flauwe schijnsel van de lantaarn klommen we de hoge steile trap af in het ruim, waar we het vat zagen liggen — als een slapend monster lag het tegen het tussendeks luikhoofd.

„Voorzichtig, Wiep!”, waarschuwde ik de Rat. „We moeten het zien te pakken te krijgen, eer het weer in beweging komt! Ga jij . . .”. Ik kon niet zeggen, wat hij moest gaan doen of waar hij heen moest gaan, want op dat ogenblik kroop de Josephine, met de kop omhoog, tegen een golf op; het vat draaide even om zijn as, kwam langzaam in beweging en rolde met 'n geluid als van een nabije donder steeds sneller naar ons toe.

„Pas op!”, schreeuwde ik. Toen voelde ik het langs me heen gaan en ik hoorde een schreeuw; meteen werd het donker ook.

Eén ogenblik stond ik verstijfd van schrik; toen begon ik om me heen te tasten en te roepen. Op mijn roepen kreeg ik geen antwoord; tastend over het dek voelde ik een natte plek.

Ik huiverde bij de gedachte, dat 't bloed was - bloed van de matroos die door het vat verpletterd kon zijn. Maar lang kon ik daar niet over nadenken. Met bulderend lawaai kwam het onding opnieuw mijn kant uit rollen. Ik wachtte, in elkaar gedoken; elk ogenblik kon het me raken. Het geluid zwol aan; het werd haast oorverdovend. Maar die keer ging het weer langs me heen. Toen viel me in, dat ik naar 'n hoek in het ruim moest kruipen — in een hoek zou het vat me niet kunnen raken. Op de tast zocht ik de weg. Ik wist naderhand niet meer hoe ik een hoek vond; zeker drie of vier keer schoot het vat nog weer langs me, soms ver af, soms heel dicht bij. Maar ik kwam er; rechtop staand drukte ik me stijf tegen de spanten en het ijzeren schot. En toen dacht ik aan den matroos — de arme drommel zou waarschijnlijk ergens in het ruim liggen met gebroken armen en benen en gekneusde ribben. Ik maakte er mezelf een verwijt van, dat ik niet met hem alleen had moeten gaan; ik dacht ook aan zijn vrouw en kinderen — want natuurlijk was hij getrouwd en had hij kinderen. Ik pijnigde mijn hersens met te bedenken of er niets was, dat ik voor hem kon doen, maar ik wist van tevoren, dat ik alleen bij alles wat ik deed mijn leven zou wagen, zonder hem daarmee te helpen.

Urenlang meende ik daar al te staan — stijf, rechtop, doodstil. Buiten tegen de sloopshuid hoorde ik het bruisen van de golven; ik

hoorde het huilen van de wind aan dek. En het gerommel van het rollende vat door het ruim. Ik kon me er ternauwernood van weerhouden om blindelings door het ruim naar de trap te rennen. Ik stond één maal op het punt dat te doen, toen het vat vlak bij me tegen het schot bonsde.

Het duurde een eeuwigheid naar ik meende, eer ik een lichtje zag en stemmen hoorde.

„Waar zit je?” werd er geroepen. En ik kon nog antwoord geven, maar van wat er in de vijf minuten, die daarop volgden, gebeurd is, weet ik niet veel meer. Toen ik weer bij mijn positieven kwam, stond de Rat naast me — de derde stuurman was met twee andere matrozen bezig het vat te sjorren.

„Lieve help”, liet ik me ontvallen. „Je bent dus niet dood?” Hij was niet dood; het vat had hem niet geraakt, omdat hij dadelijk opzij was gesprongen — daarbij viel hem de lantaarn uit de handen. De natte plek, die ik op het dek gevoeld had, moest van de petroleum uit die lantaarn zijn geweest.

Wiep Steeman was dadelijk naar boven gegaan om hulp te halen. „En hoe lang heb ik daar dan in die hoek van het ruim gestaan?”, vroeg ik.

„Hoogsten vijf minuten, stuurman,” zei hij. Toen stak ik hem mijn hand toe en hij drukte die stevig — daarna zijn we goede maats geworden, de Rat en ik.

boek-bespreking

„ANTI-SEMITISME EN JODENDOM”

Onder redactie van prof. H. H. Pos is een bundel studies over het inderdaad actuele vraagstuk „Anti-semitisme en Jodendom” verschenen, waaraan een reeks van auteurs: Menno ter Braak, Jos de Gruyter, Dr. J. P. Kruyt, Prof. J. Lindeboom, dr. van Oyen, W. Paap, dr. J. Presser, dr. J. van der Spek, Prof. B. M. Telders en dr. P. J. Waardenburg, hebben meegewerkt.¹⁾ Zij beschouwen het anti-semitisme van verschillende kanten: historisch, biologisch, psychologisch; de Joodse geest wordt behandeld in zijn betekenis voor de ethiek, het recht, het denken, de literatuur, de beeldende kunst en de muziek.

Deze opstellen, die zich allen tegen het anti-semitisme richten, zijn, zoals voor de hand ligt, van ongelijke waarde. Sommige zijn vooral van betekenis, doordat de schrijvers een aantal feiten bijeenbrengen, die men elders niet zo gemakkelijk in deze samengevatte vorm zal vinden: wij noemen vooral het opstel van dr. J. P.

¹⁾ „Anti-Semitisme en Jodendom” onder redactie van Prof. Dr. H. H. Pos. Van Loghum Slaterus' Uitgeversmaatschappij N.V. 1939 ing. f 1.25.

Kruyt over het Jodendom in de Nederlandse samenleving, en dat van Prof. Lindeboom over het Jodendom en de Christelijke Kerken; ook de onderhoudend geschreven beschouwing van Prof. Telders over de Joodse juristen in Nederland. Een vreemde indruk maakt daarentegen het opstel van dr. J. van der Spek over het anti-semitisme als psychologisch verschijnsel. Terwijl deze bundel in zijn geheel een kritische houding tegenover het anti-semitisme aanneemt, de anti-semitische beweringen en drogredenen weerlegt, is dit met de bijdrage van dr. van der Spek niet het geval. Integendeel, men vindt hier al de anti-semitische vooroordelen en praatjes, die door de andere medewerkers ieder op zijn gebied gelogenstraft worden bij elkaar, zonder dat de schrijver tegenover deze „psychologische” verschijnselen de werkelijke waarheid plaatst. Op deze wijze geeft hij eerder voet aan het anti-semitisme, dan dat hij het bestrijdt, ook al doet hij aan het slot van zijn opstel een beroep op de christelijke naastenliefde, om het anti-semitisme te verwerpen. Deze bijdrage misstaat naar onze mening in deze bundel.

In het opstel van Prof. Pos over „de Joodse geest en het denken” is ook een passage over Karl Marx te vinden, waarin de schrijver den veel-belasterde poogt recht te doen, uitgaande van een filosofisch standpunt, dat recht tegenover het Marxisme staat, n.l. het Kantiaanse. Prof. Pos noemt zijn bijdrage een „voorlopige formulering” van later uit te werken gedachten; wij zullen dus nog wel gelegenheid krijgen, op zijn denkbeelden omtrent het Marxisme terug te komen. Er is één verwijt, dat men tot bijna alle stukken uit deze bundel kan richten: zij gaan vrijwel aan de praktische noden voorbij. Het is goed, argumenten bijeen te brengen tegen het anti-semitisme, maar daarmee is de weg nog niet gewezen, hoe men dit, als uiting van de reactie en vooral van het fascisme, ook politiek bestrijden kan. De Joden verkeren in een groot deel van de wereld in een noodtoestand; de vraag, hoe hierin verbetering kan worden gebracht, vindt in deze bundel geen antwoord. Het Zionisme wordt niet beoordeeld en nauwelijks genoemd, de oplossing van het Joodse vraagstuk in de Sowjet-Unie komt in het geheel niet ter sprake. Ook de kulturele vraagstukken die rijzen, waar een Joodse, niet of niet-geheel geassimileerde minderheid te midden van een niet-Joods volk leeft, komen niet tot hun recht. Hier moeten wij misschien een uitzondering maken voor dr. Menno ter Braak, die „de Joodse geest en de literatuur” behandelt. Het stuk is niet vrij van de gewildheid, die men dikwijls bij deze schrijver aantreft, maar het is zonder twijfel lezenswaardig. Ter Braak onderzoekt de vraag, of het juist is, dat de Joodse schrijver noodzakelijk „volksvreemd” blijft, zoals de fascistten beweren en hij weerlegt deze stelling aan de hand van voorbeelden van Joodse schrijvers, die niet maar oppervlakkig, doch met hart en ziel tot de Franse, de Duitse, of in het algemeen tot de Europese cultuur behoren. Hij noemt daarentegen ook „literaten” van Joodse afkomst, die het naar zijn mening slechts tot een oppervlakkige aanpassing gebracht hebben. Hij toont echter niet aan, dat zo iets uitsluitend, of zelfs voornamelijk, bij Joodse schrijvers voorkomt . . . .

Is het intussen zijn bedoeling te zeggen, dat de „assimilatie” van den Joodsen intellektueel bij het volk, waartoe hij is gaan behoren, niet bij een uiterlijke aanpassing of nabootsing mag blijven, doch slechts bestaan kan in een werkelijke aansluiting, een in-zich-opnemen van de geest en de cultuur van dit volk, dan kunnen wij daarmee instemmen.

d. L.

BEN TRAVEN, DE KRONIEKSCHRIJVER VAN MEXICO'S VRIJHEIDSSTRIJD¹⁾

De persoon Ben Traven is een vraagteken. Men weet slechts van hem, dat hij een Duitser is en ergens in Mexico woont. De meest scherpzinnige journalisten hebben tevergeefs gans Mexico doorkruist, uitgevers uitgehoord, alle mogelijke informatiebronnen aangeboord, om te weten te komen, wie deze Duitser in Mexico, romans schrijvend onder het pseudoniem Ben Traven, eigenlijk is.

De schrijver Ben Traven is echter geenszins een vraagteken. Ben Traven is de woordvoerder van alle onderdrukten in de wereld. Hij spreekt hun taal, hij leeft hun leven, hij doorziet de meer of minder bedekte kapitalistische dictatuur en met vrijwel nergens geëvenaarde ironie en bijtend sarcasme hekelt hij de geraffineerde praktijken van godsdienst, justitie en handel in de kapitalistische maatschappij. En overal op de wereld, waar zich klassen bevinden en met hen de onvermijdelijke klassentegenstellingen, beschrijft Ben Traven de onrechtvaardigheid en de wreedheid van de heersende groepen, het lijden der onderdrukten en hun vaak zo wanhopige strijd om een menswaardiger bestaan.

Van de romans, geschreven vóór zijn Mexicaanse boeken, willen wij in de eerste plaats noemen: *Het Dodenschip*, de beschrijving, die geen beschrijving meer is, maar het beleven zélf, van de afschuwelijke ellende van de statenlozen op de „dodenschepen”, schepen, die varen naar plaatsen, waar slechts redding voor de officieren bestaat, maar ondergang van schip en bemanning, enkel en alleen voor het verkrijgen van de verzekeringspremie.

De weergalozе scherpte, waarmee Traven hier het systeem van Caesar Kapitalisme, zoals hij het noemt, beschrijft, houdt hij niet minder sterk vol in het boek: *De Witte Roos*.

In dit boek met zijn romantisch-klinkende titel, lezen wij met stijgende verontwaardiging en afkeer hoe de Amerikaanse bourgeoisie de kleine Mexicaanse boeren (peones) onteigent, koopt, verkoopt of zelfs vermoordt om hun oliehoudende gronden te verwerven. De waanzin van de moordende (in letterlijke en figuurlijke zin) concurrentie in de Amerikaanse zakenwereld wordt hier tevens ten voeten uit getekend.

Na „De Witte Roos” ging de lijn in het werk van Ben Traven beheerst, maar daardoor des te aangrijpender, voort, regelrecht naar zijn nu laatste boek: *Modesta*, waarvan de oorspronkelijke titel luidt: „Die Rebellion der Gehenkten”. (De opstand der gehangenen).

Er loopt een consequente lijn van *De Witte Roos* via zijn andere romans („Regering”, „De Ossekar” en „Mahoniehout”) naar „*Modesta*”.

In „Regering” is het onderwerp de toestanden in een Indiaans dorp onder de dictatuur van Porfirio Diaz. In „De Ossekar” is een Indiaan Andreu, die uit elk Indiaans dorp zou kunnen zijn, de „hoofdpersoon”; hij is boyero, ossenjongen, die de schulden van zijn vader moet aflossen, maar zo weinig loon ontvangt, dat zijn onkosten altijd groter zullen blijven dan zijn inkomsten. Hij moet dus, om niet in de gevangenis te komen, een contract sluiten voor een montería, diep in de wildernis, waar ook de twee volgende romans zich afspelen.

¹⁾ *MODESTA*, roman door Ben Traven; vertaald door Piet Voogd. N.V. de Arbeiderspers, Amsterdam, 1938. Gebonden f 2.50.

„Mahoniehout” is in deze reeks van sociale aanklachten misschien de felste. De muchacho's, Indiaansejongens, slaven in de ergste betekenis van het woord, moeten onder onmenselijke omstandigheden dagelijks hun 4 ton mahoniehout leveren. Het afgrijzen, dat ons vervult bij het lezen van dit boek, wordt soms zo sterk, dat men de neiging voelt om het weg te leggen, omdat het té vreselijk, té ellendig is.

Maar als men dan tevens bemerkt, uit de kracht van de taal en de overtuiging van de inhoud, dat dit de waarheid is, de onopgesmukte, vreselijke waarheid, dan leest men verder met groeiende opstandigheid in het hart!

In Modesta komen we met een nieuw „gewonnen” arbeider, de Indiaan Candido en zijn zuster Modesta in de montería Armonía, bezit van de drie Spaanse beulen: de Montellano's. Tegelijk met Candido en Modesta komen drie, uit een concentratiekamp ontvluchte revolutionairen in het kamp aan: Martín Trinidad, de onderwijzer, alsmede Juan Méndez en Lucio Ortez, twee gewezen onder-officieren uit het leger, die een schuilplaats zoeken in de ondoordringbare jungle.

De Mexicaanse Republiek zucht in de tijd, waarin deze geschiedenis voorvalt (1910) onder de dictatuur van den oud geworden Porfirio Díaz, stroman van de kapitalisten, groot-grondbezitters, bankiers en hoge militairen.

In de Montería La Armonía gaan de zaken minder goed en de Montellano's en de onderbazen, capataces genaamd, bedenken de onmenselijkste straffen om de Indianen te dwingen meer hout te produceren.

De primitieve verhoudingen in deze maatschappij-in-het-klein verschaffen Traven de onbelemmerde gelegenheid, om fel de gehele kapitalistische maatschappij te ontleden en te striemen.

Als de onderdrukking dezer Indianen zó beestachtig is geworden, dat het onderscheid tussen dieren en mensen vrijwel vervallen is, dan wordt de poging van Félix Montellano om het inheemse meisje Modesta te verkrachten, de aanleiding tot de opstand der arbeiders. Zij slaan hun onderdrukkers dood.

Ben Traven idealiseert deze primitieve Indiaanse revolutionairen geenszins en de beschrijving van de dood der capataces is in al zijn vreselijke rechtvaardigheid weergegeven. Traven schrijft daarvan:

„Wat hier gebeurde, en wat onder dezelfde verhoudingen overal op aarde geschiedt of moet geschieden, dat komt niet voor rekening van de muchacho's, maar voor rekening van diegenen, die deze verhoudingen in het leven riepen en voor wier welvaart deze verhoudingen gunstig waren.

Iedere zweepslag, die men den mens geeft, is een slag van de klok, die de ondergang der macht aankondigt, waaronder die zweepslag werd toegediend! Wee de geslagenen, die de ontvangen slagen kunnen vergeten! En driemaal wee degenen, die er niet voor strijden, de zweepslagen te vergelden!”

En zij rukken voort, de muchacho's. Dwars door de wildernis en onder de ergste ontberingen. Hun leus is: TIERRA Y LIBERTAD, LAND EN VRIJHEID! Zij strijden voor de peones: allen een stuk land, want zonder land is er voor de boeren geen vrijheid. En die vrijheid zullen zij pas veroveren, als zij de groot-grondbezitters en hun rentmeesters, de gehate mayor-domo's, de staatstroepen en de politietroepen, particuliere lijfwachten en gendarmes van de „jefes político's”, generaals en andere steunpilaren van de dictatuur, vernietigd zullen hebben. „Schenkt ze geen genade!” roept Martín Trinidad. „Medelijden met hen is verraad aan jezelf, aan jullie oude vaders, aan jullie moeders, jullie vrouwen en

BOEKBESPREKING

zusters, aan jullie kinderen en aan al je kinderen, die nog geboren moeten worden!"

Het zijn geen geschoolde revolutionairen, deze Mexicaanse Indianen, die optrekken tegen hun onderdrukkers. Maar zij bezitten de spontane kracht, die nog nooit in de geschiedenis een echte revolutionair in de steek gelaten heeft en hun leus is: TIERRA Y LIBERTAD: LAND EN VRIJHEID!

Intussen zijn in gans de Republiek Mexico opstanden uitgebroken tegen de dicatatuur van Porfirio Diaz, „El Caudillo". In naam van de liberale democratie eist Francisco Madero het aftreden van Diaz. Vele generaals en groot-grondbezitters zien de dicatatuur reeds wankelen en beginnen ergens in het binnenland „een eigen zaak". Madero wordt vermoord en slechts heel langzaam overtoert de arbeidersklasse de democratische vrijheden, die zij thans in Mexico heeft.

Deze politieke strijd wordt niet in „Modesta" beschreven. Dat zou trouwens aan de strakheid van de compositie afbreuk hebben gedaan. Maar toch wordt ons deze situatie duidelijk door de moeilijkheden, die de optrekkende muchacho's ondervinden.

In deze opmars van de Indiaanse arbeiders, waarvan Traven het einde niet beschrijft, omdat zij nog niet aan het wezenlijk einde toe zijn en hun doel nog niet hebben bereikt, symboliseert Traven de opmars van de Mexicaanse arbeidersklasse. En hier vooral wordt dit boek tot een leerboek, dat politiek even belangwekkend is als litterair!

De muchacho's hebben de onoverwinnelijk lijkende moeilijkheden van de dichte jungle achter de rug. Zij marcheren nu in de vlakke. Er komen nog vele zware hindernissen voor hen. De militaire macht der reactie is niet zo spoedig verdwenen. Het kan nog lang duren voordat het doel bereikt is.

Maar reeds vormen de jongste gebeurtenissen in Mexico, zoals de verdrijving van een aantal Spaanse fascisten en de onteigening van de machtige suikertrusts een prachtig „vervolg" op deze meesterlijke revolutionaire roman van Ben Traven.

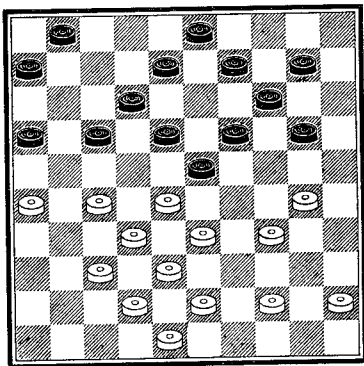

dammen

F. RAMAN

PRIJSVRAAG.

ZWART

WIT

Zwart: 1, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 23 = 14.

Wit: 26, 27, 28, 30, 32, 33, 34, 37, 38, 42, 43, 44, 45, 48 = 14.

In deze stelling zit een moeilijk te vinden damzet verscholen, maar die geen winst aanbrengt.

Wie kan de bedoelde damzet vinden en is daarna in staat de stelling zodanig om te werken dat de damzet wel winnend is?

Inzendingen, deze vraag betreffende, worden met belangstelling tegemoet gezien. Voor de beste inzending stellen wij het mooie damboek „Het damspel in zijn aantrekkelijkste vorm” als prijs beschikbaar.

De inzendingen moeten geschieden binnen één maand na publicatie.

Indien mogelijk, worden alle inzendingen gepubliceerd.

UIT HET KAMPIOENSCHAP VAN
LENINGRAD 1939

100 - Vakken - dam.

Het merendeel der partijen droeg een combinatorisch karakter, waarbij tengevolge der nieuwe regels - de Russen spelen n.l. op een bord van 64 velden

dam (Red.) - de spelers zich herhaaldelijk voor zeer lastige en ingewikkelde problemen gesteld zagen, die niettemin in de meeste gevallen overwonnen werden.

Een betrekkelijk gering aantal partijen droeg een zuiver positioneel karakter. Enige dezer partijen demonstrenen echter zonneklaar, dat het ook in het 100 vakken dam mogelijk is, een fijn positie spel te ontwikkelen. Het aantal in een overwinning geëindigde partijen was in dit toernooi zeer hoog, n.l. 47 van de 66, dat is 71 pct. De eindstand luidde: 1. Ramm 17, 2. Sokow 17, 3. Belkin 16, 4. Wereke 13, 5. Swjasoj 11, 6. Kazanski 9, 7. Kirillin 9, 8. Markowitsj 9, 9. Tsitsenowski 9, 10. Boerkowski 8, 11. Raicher 8, 12. Soebbotin 6 pnt.

Ramm en Sokow kwamen dus als eersten aan. Door toepassing van het z.g. „Bolsysteem” werd Ramm kampioen.

En om te demonstrenen wat de kampioen van Leningrad alzo in zijn „mars” heeft, laten we hier onder één der, door hem gespeelde, partijen volgen.

Markowitsj	Ramm
Wit:	Zwart:
1. 32-28	20-24
2. 37-32	15-20
3. 41-37	10-15
4. 46-41	5-10
5. 31-26	---

Theoretisch niet de juiste voortzetting, 31-27 ligt meer in de lijn van het spel.

5. ---	20-25
6. 36-31	15-20

Op 14-20 kan wit de volgende variant nemen: 28-22 (18×36), 37-31 (36×27), 32×21 (16×27), 38-32 (27×29), 34×5 (9-14) 5×30 (25×34) 40×29 met gelijk aantal stukken.

7. 34-30	25×34
8. 40×29	18-23
9. 29×18	12×23

DAMMEN

F. RAMAN

10.	31-27	8-12
11.	27-21	16x27
12.	32x21	23x32
13.	37x28	13-18

De partij krijgt nu een ongewoon karakter

14.	21-16	9-13
15.	45-40	3-8

Zwart gooit alle theorie over boord en laat het op intuïtie aankomen.

16.	40-34	10-15
17.	41-37	4-9
18.	37-32	18-23
19.	34-30	12-18
20.	30-25	7-12
21.	16x7	2x11

Wit staat hier voor een moeilijke beslissing, n.l.: moet hij links of rechts spelen?

22.	47-41	1-7
23.	42-37	18-22!

Zwart tracht door een omsingelende beweging het spel te forceren, hetgeen hem wonderwel gelukt ook!

24.	48-42	12-18
25.	37-31	11-16

26.	41-36	7-11
27.	50-45?	---
27.	---	24-29!

Zwart heeft nu de zwakke plek in het witte spel gevonden!

28.	33x24	20x29
29.	39-33?	16-21!!
30.	33x24	19x30
31.	28x10	15x4
32.	25x34	22-27
33.	31x22	17x50!!!

Wit gaf het meteen op.

Een interessante combinatiepartij!

Het bovenstaande hebben we ontleend aan het Russische dam- en schaaktijdschrift „64“.

CORRESPONDENTIE.

A. W. A'dam - Opmerking volkomen juist: Het artikel „Het plegen van plagiaat in onze damwereld“, voorkomende in ons Mei-nummer van 1939 en ontleend aan „Het Volksdagblad“, is afkomstig van den heer P. D. de Graaf, hoofdredacteur van „Het Damspel“, het orgaan van de Nederlandse Dambond.

DE „RECHTEN VAN DEN MENS”

VAN DE FRANSE NAAR DE RUSSISCHE REVOLUTIE

I.

Wat was de inhoud en de betekenis van de Franse Revolutie?

Wat heeft zij tot stand gebracht, wat waren haar grenzen, welke wegen heeft zij voor de geschiedenis geopend?

Op 26 Augustus 1789 werd door de Nationale Vergadering het belangrijke dokument aangenomen, dat de naam: „Verklaring van de rechten van den mens en van den staatsburger” heeft gekregen. Hiermee werd, kort na de val van de Bastille, als het ware het program voor de burgerlijke revolutie opgesteld, dat in de volgende revolutie-jaren zou worden verwezenlijkt. Ook de Amerikaanse Revolutie, die in 1776 had geleid tot de „Verklaring van Onafhankelijkheid” van de 13 staten van Noord-Amerika ten opzichte van Engeland, was zulk een beginselverklaring geweest, die zeker niet zonder invloed op de Franse wetgevers gebleven is. In die verklaring lezen wij:

„Wij beschouwen deze waarheden als uit zich zelf klaarblijkelijk, dat alle mensen gelijk geschapen zijn — dat hun door hun schepper zekere onvervreembare rechten zijn toebedeeld — dat tot deze rechten behoren het leven, de vrijheid en het streven naar geluk.

Dat, om deze rechten te verzekeren, regeringen onder de mensen zijn ingesteld, die hun rechtvaardige bevoegdheden ontleen aan de toestemming van hen, die geregeerd worden; dat altijd, wanneer enige regeringsvorm in tegenstrijd komt te staan tot deze doeleinden, het het recht van het volk is, om deze regering te veranderen of te vernietigen en een nieuwe regering in te stellen, die volgens zulke beginselen is opgebouwd en haar bevoegdheden zodanig organiseert, als het volk als het meest doeltreffend zal beschouwen om bij te dragen tot zijn veiligheid en zijn geluk.”

De Franse „rechten van de mens” ademen dezelfde geest. Het beroemde dokument, dat ook thans nog als de grondslag van de politieke instellingen der Franse Republiek wordt beschouwd en dat voor de ganse ontwikkeling van de burgerlijke democratie van het grootste belang is geweest, luidt als volgt:

INLEIDING.

De vertegenwoordigers van het Franse volk, als Nationale Vergadering bijeen,
van oordeel, dat het niet-kennen, het vergeten of het geringschatten van de rechten van den mens de enige oorzaken zijn van de tegenspoeden der maatschappij en van het bederf der regeringen, hebben besloten, in een plechtige verklaring, de natuurlijke, onver-

DE „RECHTEN VAN DEN MENS“

vreembare en geheiligde rechten van de mens uiteen te zetten, opdat deze verklaring, allen leden der maatschappij voortdurend voor ogen staande, hen onafgebroken herinnere aan hun rechten en hun plichten;

opdat de daden van de wetgevende macht en die van de uitvoerende macht, nademaal zij op elk ogenblik kunnen worden vergeleken met het doel van elke staatkundige instelling, er te meer om worden geëerbiedigd;

opdat de eisen der staatsburgers, van nu af aan gegrondvest op eenvoudige en onaanvechtbare beginselen, steeds uitlopen op de handhaving der grondwet en op aller welzijn.

Diensvolgens erkent en verkondigt de Nationale Vergadering, ten overstaan en onder de auspiciën van het Opperwezen, de volgende rechten van den mens en van den staatsburger.

I. De mensen worden vrij en gelijk-in-rechten geboren en blijven dat ook. De maatschappelijke verschillen mogen slechts gegrondvest zijn op het algemeen belang.

II. Het doel van elke staatkundige aaneensluiting is de handhaving van de natuurlijke en onverjaarbare rechten van den mens; die rechten zijn: de vrijheid, de eigendom, de veiligheid, en het verzet tegen onderdrukking.

III. Het beginsel van elke souvereiniteit is noodzakelijkerwijs gelegen in de natie; geen groep en geen enkeling kan gezag uitoefenen, dat niet uitdrukkelijk van haar wordt afgeleid.

IV. De vrijheid bestaat hierin, dat men alles mag doen wat anderen niet schaadt. De uitoefening van de natuurlijke rechten van den mens heeft dan ook als enige grenzen diegene, welke den anderen leden der maatschappij het genot van dezelfde rechten verzekeren; die grenzen kunnen slechts door de wet worden getrokken.

V. De wet mag slechts die handelingen verbieden, welke de maatschappij schaden. Al wat niet door de wet verboden is, mag niet worden belet, en niemand kan worden gedwongen datgene te doen wat zij niet gelast.

VI. De wet is de uiting van de wil der maatschappij; alle staatsburgers zijn gerechtigd, persoonlijk, of door hun vertegenwoordigers, bij te dragen tot haar vorming; zij moet dezelfde zijn voor allen, hetzij dat zij beschermt dan wel straft. Daar alle staatsburgers gelijk zijn voor de wet, hebben zij gelijkelijk toegang tot alle waardigheden en openbare ambten en betrekkingen, al naar hun bekwaamheid, en zonder andere voorkeur dan welke hun deugden en talenten hun verlenen.

VII. Niemand kan worden aangeklaagd, gearresteerd of gevangen gehouden, tenzij in de door de wet vastgestelde gevallen, en in de door haar voorgeschreven vorm. Zij, die willekeurige bevelen verlangen, uitvaardigen, uitvoeren of laten uitvoeren, moeten worden gestraft; maar ieder burger, die krachtens de wet ontboden of gearresteerd wordt, moet terstond gehoorzamen; door verzet maakt hij zich strafbaar.

VIII. De wet mag slechts straffen vaststellen, die strikt en onmisken-

baar noodzakelijk zijn, en niemand kan worden gestraft dan krachtens een wet, die vóór het begaan van het misdrijf is aangenomen en afgekondigd en die op wettige wijze wordt toegepast.

IX. Daar een ieder verondersteld wordt onschuldig te zijn zolang hij niet schuldig is verklaard, moet, als het onvermijdelijk wordt geacht, hem in hechtenis te nemen, elke hardheid, die niet noodzakelijk is om zich van hem meester te maken, door de wet gestrengelijk worden beteugeld.

X. Niemand mag worden lastig gevallen wegens zijn opvattingen, ook niet om de godsdienstige, mits het daaraan uiting geven de openbare orde, zoals die door de wet is omschreven, niet verstoort.

XI. De vrije uiting van gedachten en meningen is een van de kostbaarste rechten van den mens; ieder staatsburger mag derhalve vrijelijk schrijven, spreken, drukken, behoudens zijn aansprakelijkheid voor het misbruiken dezer vrijheid, in de door de wet aangegeven gevallen.

XII. Het waarborgen van de rechten van den mens en van den staatsburger vereist een openbare macht; deze macht is dus ingesteld ten bate van allen en niet ten bijzonderen nutte van hen, aan wie zij is toevertrouwd.

XIII. Voor het in standhouden van de openbare macht en voor de bestuursuitgaven is een gemeenschappelijke bijdrage onmisbaar; zij dient gelijkelijk te worden omgeslagen over alle staatsburgers, naar verhouding van hun vermogens.

XIV. De staatsburgers zijn gerechtigd, hetzij zelve hetzij door hun vertegenwoordigers, de noodzakelijkheid der openbare bijdrage te constateren, deze vrijelijk toe te staan, de besteding er van na te gaan, en het bedrag, de omslag, de inning en de duur ervan te bepalen.

XV. De maatschappij heeft het recht, elken ambtenaar rekenschap te vragen van zijn beheer.

XVI. Een maatschappij, waarin de waarborging der rechten niet verzekerd is en de scheiding der machten niet is vastgelegd, heeft geen grondwet.

XVII. Daar de eigendom een onschendbaar en geheiligd recht is, kan niemand ervan worden beroofd, tenzij het algemeen belang, op wettige wijze vastgelegd, dit klaarblijkelijk eist, en op voorwaarde van een billijke en voorafgaande schadeloosstelling.

II.

De mannen, die de „Rechten van den Mens” vastgesteld en aangenomen hebben, meenden dat zij daarmee de eeuwige grondslagen voor een rechtvaardige maatschappij legden. Daarin dwaalden zij. Maar dat neemt niet weg, dat de Franse Revolutie een grote, historische vooruitgang was; deze vooruitgang, zoals hij in de beginselen van de „Rechten van den Mens” werd geformuleerd, bestond in de vernietiging van het feodale juk. De almacht van de koning, die aan niemand verantwoordelijkheid verschuldigd was

DE „RECHTEN VAN DEN MENS”

voor zijn daden, werd vernietigd. De willekeur, waarmee 's konings beambten konden handelen, zou niet langer bestaan. De souvereiniteit zou bij het volk zelf berusten, en de regeringen zouden hun rechten alleen van het volk kunnen afleiden. Alle staatsburgers zouden tot de wetgeving mogen en kunnen bijdragen, de voorrechten van bepaalde standen werden opgeheven. Niemand zou meer volgens de willekeur van de koning of van een hoge geestelijke, in de Bastille worden opgesloten. De godsdienst zou vrij zijn, het recht van vrije meningsuiting werd uitgeroepen. Met de belastingvrijheid, waarvan adel en geestelijkheid hadden genoten, zou het voortaan uit zijn, en elke ambtenaar zou rekenschap moeten afleggen. Het is niet moeilijk in te zien, dat hier het program is opgesteld voor de burgerlijke democratie, en als gezegd, onder de omstandigheden van het eind van de 18e eeuw was dit een geweldige stapvoorst.

Maar als men deze „Rechten van den Mens” nog eens overleest, dan ziet men ook de beperktheid daarvan. Artikel II. reeds noemt onder de „natuurlijke” rechten van de mens, naast de vrijheid, de veiligheid en het verzet tegen onderdrukking, ook de eigendom.

De eigendom werd heilig verklaard — dat betekende onder de gegeven omstandigheden: de kapitalistische eigendom. Het was de kapitalistische klasse, de bourgeoisie, die in de Franse Revolutie als leidster optrad, de massa's van het volk, de boeren en de arbeiders, volgden haar leiding. De „Rechten van den Mens” richtten zich niet tegen de kapitalistische eigendom, d.w.z. tegen de uitbuiting van de loonarbeid; integendeel, de Franse Revolutie, die de kluisters, waarin het feodalisme de maatschappelijke ontwikkeling geklonken hield, verbrak, heeft juist de weg vrijgemaakt voor de geweldige ontwikkeling van het kapitalisme tijdens de 19e eeuw. Daarmee was evenwel een grote daad voltrokken. Het kapitalisme was een hogere maatschappijvorm, dan het voorafgaande feodalisme; de kapitalistische ontwikkeling leidde tot de groei van de produktiekrachten, die op zijn beurt de voorwaarden schept voor een hogere maatschappijvorm, het socialisme.

De Franse burgerij, die zich aan het hoofd stelde van de revolutionaire volksmassa's, kon toen nog gelden als de vertegenwoordigster van het algemene volksbelang; de vernietiging van de feodale instellingen en voorrechten was niet alleen in haar eigen belang, maar ook in dat van het gehele volk.

Een Duitse revolutionair, Georg Forster, die eerst in Mainz en daarop in Parijs aan de revolutie heeft deelgenomen, heeft op bijzondere treffende wijze in zijn brieven, geschreven in 1791, het wezen, en tegelijk ook de begrensdheid van deze revolutie aangeduid. Hij schreef:

„Het is erbarmelijk, als de mensen zich werkelijk inbeelden, dat men in Frankrijk slechts vrijheids-komedie speelt. Deze komedie wordt zo goed gespeeld, dat de boer door geheel Frankrijk van goed de helft van zijn lasten bevrijd is. Daarom voelt hij zich, daarom is hij ook gelukkiger dan tevoren. Hij kan zich zat eten, hij kan zich kleden, dat kon hij niet onder de

regering van de roofdieren. Daarom vermogen de banvloeken van de Paus in dit katholieke land ook niets, daarom heeft de vlucht van den koning geen andere uitwerking, dan dat zij de algemene stemming van de natie voor de tegenwoordige Grondwet duidelijk aan het licht laat komen, aan de aristokraten de laatste hoop ontnemt en de Nationale Vergadering door de uiting van een volkomen vertrouwen versterkt. Zonder een andere macht dan dit vertrouwen, heerst zij nu onbepert en mag zij zelfs de uitvoerende macht van den koning schorsen, zonder dat er in het gehele land iemand in beweging komt. Dat zou niet kunnen gebeuren, als het gehele volk niet gelukkig was . . .

In de wereld kan er nooit van absolute volmaaktheid sprake zijn. Het zal nimmer te verwachten zijn, dat mensen anders dan menselijk handelen. Maar als de zaken in een bepaalde vorm tot het uiterste gekomen zijn, als misbruiken, verdorvenheid, infamie, karakterloosheid, in het kort de meest volkomen onzedelijkheid, in deze vorm alles te gronde richten, dan mag men wegens de paar onvolkomenheden, die men bij de nieuwe, in haar plaats tredende vorm opmerkt, niet het voorduren van die afschuwelijkheden wenssen. Over honderd of tweehonderd jaar of misschien vroeger, zullen de onvolkomenheden van de nieuwe Franse staatshervorming tot misbruiken van de eerste grootte worden – indien zij niet tevoren afgeschafft worden. Maar tot het zover komt, hebben de goede instellingen klaarblijkelijk de overhand . . . Er is geen fout, geen dwaling, geen misbruik, waarvan de Nationale Vergadering beschuldigd wordt, waarvan de vloek niet op de voorafgegane dwingelandij terugvalt.”

In deze woorden van een Duits vrijheids-strijder is de positieve betekenis, en tegelijk de historische rol van de Franse revolutie, even origineel als scherpzinnig aangeduid.

In een tweede artikel willen wij nu onderzoeken, wat er van de „Rechten van den Mens” in de kapitalistische wereld geworden is, en welke vorm zij in de socialistische Sowjet-Unie hebben aangenomen.

PEN-PORTRETTE (I)

ENIGE VOORAANSTAANDE FIGUREN UIT DE FRANSE REVOLUTIE

JOH. VISSCHER

1789–1794: – vijf jaren, niet meer, maar elk van die jaren zo zeer gevuld met wereld-schokkende en volkeren-vernietigende gebeurtenissen, dat elk van de vijf gelijk is aan tien, soms tientallen van jaren. Die gebeurtenissen worden uit de windselen van de tijd losgewikkeld door personen, die in zeer veel gevallen meer geloof hadden in hun zaak en hun taak dan door jaren verzamelde ervaring. Meestal zijn ze jong, met de onstuimige moed van de jeugd, doch ook met de onvolwassenheid van hun weten. Al werkend, al strijdend in de heksenketel, die Frankrijk in deze jaren is, moeten zij leren en dan schijnt het meer dan eens, of er weinig consequentie is en veel tegenstrijdigs in hun woorden en in hun daden. Maar die tegenstrijdigheid is dikwijls meer schijn dan wezen. – Uit de reeks van opmerkenswaardige mannen, die de wendingen van de Grote Franse Revolutie, welke we in dit jaar herdenken, hebben bestuurd, willen we er enige kiezen, om ze voor onze lezers te tekenen.

MIRABEAU

1788 Was al een bijzonder hard jaar voor de werkers van Frankrijk: voor de kleine boeren, de massa van de landbouwende bevolking en de nog talrijker, half-lijfeigene landarbeiders, en voor de stedelijke arbeiders en kleine ambachtslieden. Grauwe ellende was al van geslacht op geslacht hun deel geweest. Toen bracht het jaar 1788 een algemene mislukking van de oogst. De winter, die daarop volgde, was gestrenger dan ooit.

Met die grauwe massa moest ook een gedeelte van de anders welvarende en uit die massa voortgekomen klasse lijden. Ze werd in haar ontwikkeling belemmerd door een, uit de middeleeuwen overgeleverde maatschappelijke orde, die geen individuele mensen kende dan alleen in de heersende standen van adel en geestelijkheid, met aan de top een, alleen aan God verantwoordelijken koning. Voor die heersende standen bestond de gehele werkende bevolking, de „derde stand”, alleen als gezichtloze massa, voor geen ander doel geschapen dan om de heersers een leven van arbeidsloze rijkdom te doen genieten.

De toenemende rijkdom van een klein gedeelte van die derde stand en de toenemende ellende van het andere, verreweg grootste gedeelte, had de bodem bereid voor het opkomen van een andere, nieuwe wereldbeschouwing, die de middeleeuwse wereldbeschouwing, die van de, door God geschapen en onverwrikbare standenorde moest vervangen en ook aan de leden van de derde stand een eigen gezicht, dus mensen-waarde, moest verlenen.

De welvarenden werden het moe, niet als mensen te worden geteld. De ellendigen, de grauwe massa, werd het moe, van geboorte tot dood te hongeren en te lijden. En tegelijkertijd ondergroef de toenemende, Gods troon ondermijnende kennis ook bij de heersende standen het rots-vaste geloof in de onvermijdelijkheid van hun orde;

maar niet in de wenselijkheid en de noodzakelijkheid hiervan, en in hun onbeperkt recht op onbeperkt genot.

De gepriviligeerde standen handhaafden met al de middelen van een geheel ontaarde en zinneloze, land en volk en hen-zelf uitputtende uitbuiting hun heerschappij, zonder nog een ogenblik aan de rechtvaardigheid daarvan te geloven. Zij speelden hun sierlijk en bevallig spel met het leven, en ook met de leringen van de critici en de filosofen en de, van hervorming van staat en maatschappij dromende geleerden, zonder — als stand — de onvermijdelijkheid van zulk een hervorming te aanvaarden.

Wel waren in die heersende klassen hier-en-daar individuele uitzonderingen, die de tekenen der tijden begrepen, ook al bleven zij het spel van hun standgenoten spelen. Een van die enkelen is Honoré Gabriel Riquetti, Graaf van Mirabeau, een zoon van het zonnige Provence, in het uiterste Zuid-Oosten van Frankrijk. Deze edelman, „aristocraat tot in het belachelijke toe”, speelt het spel van zijn stand tomeloos, met al de ongebreidelde kracht van zijn groot en sterk lichaam, een „subliem monster”, zoals de historicus Michelet hem beschrijft, en ook met de onuitputtelijke gaven van zijn geest, verkwistend de middelen, die zijn vader op wetenschappelijke wijze uit zijn grond en zijn werkers weet te trekken.

Om den teugelloos genietenden jongen man in zijn uitspattingen te breidelen, weet zijn vader geen ander en beter middel dan hem gevangen te zetten, eerst in het slot op het eiland If, dan te Joux. Er zijn vele dozijnen van zulke, als gevangenis dienende kastelen, waarin de grote heren hun onwelgevallige bloedverwanten en vijanden met een eenvoudig machtwoord kunnen laten opsluiten. De befaamde Bastille te Parijs is er één van.

Deze opsluiting belet Mirabeau volstrekt niet, zich verder uit te leven, en tegelijk te studeren, te schrijven, — allerlei staat, maatschappij en christelijke moraal ondermijnend geschrijf, — maar vooral betrekkingen te onderhouden met de vrouw van een standgenoot, met Sophie, markiezin van Monnier; zelfs weet hij met haar de vlucht te nemen naar Holland. Hij woont hier te Amsterdam, heeft er veel verkeer met boekhandelaars en uitgevers; ook met standgenoten, zoals den verzen-smedenden Friesen landedelman Willem van Haren, wiens natuurlijke dochter als Madame de Nèra (h) een tijd lang de plaats van Sophie zal innemen.

De nog altoos wraakzuchtige markies de Mirabeau, de vader, weet evenwel de Staten van Holland te bewegen om hem uit te leveren aan de Franse justitie, en weer wordt hij, van 1777 tot 1781, in een kasteel, thans te Vincennes, opgesloten.

Na 1781 maakt de, nu ruim dertig-jarige Mirabeau van zijn herwonnen vrijheid gebruik om naar de wijze van zijn stand zijn leven te verkwisten in spel, zang, wijn en vrouwen, schulden op te stapelen, maar ook de studie van staat en maatschappij voort te zetten. Een tijd lang is hij zelfs buitengewoon gezant van den koning van Frankrijk, te Berlijn. Want de buitenlandse staatkunde van de Franse monarchie heeft een dubbel aangezicht: een van de officiële

staats-regering, die samenwerking zoekt met den keizer van Oostenrijk, en een van den koning persoonlijk, die uit wantrouwen tegen den keizer (welk wantrouwen hij op zijn gemalin, die een Habsburgse is, overdraagt), tegenwicht zoekt bij den koning van Pruisen. De uitputting van de Franse bevolking bereikt intussen in deze jaren een punt, dat een staats-bankroet voor de deur staat. De voor alle adellijke parasieten steeds open staande schatkist is leeg. De burgerlijke geld-bezitters weigeren, onder deze omstandigheden de schatkist met hun leningen opnieuw te vullen. Het komt eindelijk zó ver, dat de koning, met zijn raadgevers, de tijd gekomen acht om naar middeleeuws gebruik de vertegenwoordigers van de drie verschillende standen bijeen te roepen ter beraadslaging over de middelen, waarmee aan een staatsbankroet kan worden ontsnapt. Zulk een bedel-conferentie wordt Generale Staten genoemd.

Iedere stand moet voor deze Staten zijn eigen vertegenwoordigers kiezen: de adel 300, de geestelijkheid 300, en de derde stand 600. De burgerij, het bezittende deel van de derde stand, belooft zich gouden bergen van deze bijeenkomst, die zij wenst te gebruiken om in ruil voor haar geld, reeds vroeger geleend of nog te lenen, erkenning van haar politieke mondigheid te verkrijgen en de gelijkwaardige te worden van de twee andere standen. De uitgeputte werkers, die de massa van de derde stand uitmaken, dromen van verlossing uit hun eeuwige ellende. Zij allen werpen zich met geestdrift op de voorbereiding van de verkiezingen en formuleren hun verzoeken en hun eisen.

De adel en de, uit de adel voortgekomen hoge geestelijkheid bezinnen zich op hun oude rechten en zouden graag al wat niet edel is geboren, van de verkiezingen willen uitsluiten. Doch in dit streven vinden zij, met name de adel van Provence, de welsprekende bestrijding van hun standgenoot *Mirabeau*, die het krachtig opneemt voor de politieke ontvoogding van de derde stand en een begin maakt met zijn strijd voor het vervangen van de heerschappij der standswillekeur door een contractuele (d.w.z. in een grondwet vastgelegde) regeling van de, alle Fransen als gelijkwaardige mensen omvattende rechten en plichten.

Reeds had *Mirabeau* in de standen-vergadering van de Provençaalse adel bedreigd: „Weest voorzichtig! Minacht het volk niet, dat alles voortbrengt! Om zijn vreselijke kracht te laten gevoelen zou het niets anders behoeven te doen dan . . . niets te doen!” — Zijn stand werpt hem uit. De derde stand stuurt hem als zijn afgevaardigde voor het baljuwschap Aix naar de grote vergadering, die in Mei 1789 te Versailles bijeenkomt.

Hier ontwikkelt de grote pleiter voor de mensenrechten van de derde stand eerst zijn geweldige gaven. De beraadslagingen over de voorwaarden, waarop den koning nieuwe geldmiddelen zullen worden toegestaan, ontwikkelen zich tot een strijd om de staatsmacht, die aanvankelijk de vorm aanneemt van een worsteling om gelijke rechten tussen de derde en de andere standen, die zich weer, vooral onder de machtige invloed van *Mirabeau*, ontwikkelt tot een strijd tegen de onverantwoordelijkheid van den

koning ten opzichte van het gehele volk. De vertegenwoordigers van de gepriviligeerde standen verzetten zich tegen elke verandering van de overgeleverde, van God gewilde orde. Zij verbinden zich met den koning in zijn worsteling tot behoud van zijn absolute, aan niemand ter aarde verantwoordelijke macht, waarvan hij geheel naar eigen wil en genade een deel aan anderen, aan edelen en geestelijken, kan afstaan. Daarom verzetten zij zich ook tegen gemeenschappelijke beraadslaging van de drie standen. Iedere stand moet afzonderlijk beraadslagen. Doch de vertegenwoordigers van de derde stand wensen zich, als individuen, met de andere vertegenwoordigers te verenigen in een allen, de gehele natie omvattende vergadering, een nationale vergadering.

De vertegenwoordigers van de derde stand zijn zich van hun economische macht bewust. Zij weten, dat zij de allergrootste meerderheid van de bevolking vertegenwoordigen. Eigenlijk beschouwen zij zich reeds als de werkelijke vertegenwoordiging van het gehele volk. Maar zij gevoelen zich nog niet zeker. Zij aarzelen nog om, uit hun opvatting, in openlijke strijd met de tradities en de machtsmiddelen van de andere standen, de politieke consequenties te trekken. De abt Siéyès heeft het algemene burgerlijke inzicht, door zijn vriend Mirabeau in de standen-vergadering van de adel van Provence uitgesproken, op andere, maar niet minder dreigende wijze geformuleerd: „Wat is de derde stand? Niets! Wat moet hij worden? Alles!”

Intussen is het Mirabeau, die in deze, zich dagen en weken voortslepende worsteling van de nog aarzelende derde stand met den koning en de adel, die zich van allerlei kunstgrepen en intriges bedienen, telkens het verlossende en voortstuwende woord weet te vinden. Dank zij zijn gaven, zijn scherp geslepen politiek vernuft, zijn door studie verkregen vaste overtuiging, zijn vastberadenheid, zijn moed, zijn onovertroffen redenaarstalent, en vooral: de hulp van de werkende massa van Parijs, die in haar honger ongeduldig wordt en ten slotte zelfs in honger-optocht naar Versailles trekt, wordt het pleit eindelijk ten gunste van de derde stand beslist. De in drie standen-groepen verdeelde Generale Staten worden een, de gehele natie vertegenwoordigende volksvertegenwoordiging, die zich nu weldra Nationale Vergadering zal noemen.

Van deze Nationale Vergadering is Mirabeau een leidende en opstuwende kracht. Zijn optreden, zijn afkomst, zijn uitbundigheid in het dagelijkse leven, — de haat, waarmede adel en hoge geestelijkheid hem vervolgen, maken hem in de eerste revolutie-jaren, in 1789 en ook nog in 1790, tot den lieveling der massa. Adel en hoge geestelijkheid hebben hem uitgeworpen. Immers: Wie niet vóór ons is, is tégen ons. Maar de lijdende massa, die in hem haar redder ziet, bejubelt hem. En in haar bergen verzettend, doch nog weinig, onderscheidend geloof, keert zij de oude uitspraak om: Wie niet tégen ons is, is vóór ons!

Mirabeau en de politiek nog ongevormde massa zijn het overigens in heel veel punten met elkaar eens. Voor den leider geldt het, van den koning een koning bij de gratie van het volk te maken, in

plaats van een monarch bij de gratie Gods. Voor hem komt het er op aan, de volks-sovereiniteit in een grondwet te verankeren. De massa meent nog steeds, dat de koning zelf niets liever wil. Zij houdt nog vast aan haar goede mening over de goedheid van den koning, die alleen maar wordt tegengewerkt en geplaagd door die ellendige aristocraten. Bij niemand — dan misschien bij een talentvollen kwâjongen als *Camille Desmoulin*s, of een kamergeleerde als *Brisot*, die later een der leiders van de Girondijnen zal worden, of een philosoof als *Condorcet*, die de laatste is van die strijdgroep van „Encyclopedisten”, die de ideologie van de grote revolutionairen hebben voorbereid — is het nog opgekomen, dat Frankrijk ook zonder koning, als republiek kan leven.

Bij *Mirabeau* bestaat evenwel de gevestigde overtuiging, dat Frankrijk niet zonder koning kan bestaan. Voor hem komt het er alleen op aan, de onverantwoordelijke macht van den koning, het stelsel van de door God gewilde, stelselloze willekeur als aardse weerspiegeling van Gods almacht, te breken. Het koningschap moet niet langer staan buiten en boven de maatschappij, maar in de maatschappij, door heilig contract, bij de gratie van het volk, ten nauwste met de gehele natie verbonden in onderlinge, in de Wet vastgelegde regeling van rechten en plichten. In *Mirabeau*'s stelsel blijft de koning de alles-vertegenwoordigende, de rechten en plichten van de gehele natie bewakende macht. Hij wil een door de Wet gebonden, en toch een sterk koningschap, dat daarom ook het recht moet hebben om, als het meent, dat de Nationale Vergadering wetten maakt, die schadelijk zijn voor het algemeen welzijn, haar goedkeuring aan zulke wetten te weigeren; dat dus de koning het recht van „veto” moet bezitten. Hij weet dit koninklijke recht van veto in de constitutie, welke de Nationale Vergadering ontwerpt, te doen opnemen, — tegen de wil en het drijven van vele, volks-leiders te Parijs in.

Het volk van Parijs, dat vurig begeert, actief en stuwend in het werk van de Nationale Vergadering in te grijpen, en een einde te maken aan het saboterend verzet van de gepriviligeerden, bestormt en verovert op 14 Juli 1789 de Bastille, hun Parijse dwing-burcht. Het levert het geweldige bewijs dat het in staat is om ook het gewelds-apparaat van de heersende standen omvêr te werpen. Dit optreden vindt op het platteland navolging. De hongerende, grauwe massa der landbevolking trekt op tegen de kastelen der edelen, plundert, verbrandt, vernietigt, en maakt met de daad een einde aan de land en volk uitputtende bijzondere voorrechten der heren. De angst voor deze daden zweept de adellijke vertegenwoordigers in de Nationale Vergadering op om in een orgie van gehuichelde menslievendheid en opoffering een massa van hun voorrechten op het altaar van het vaderland ten offer te brengen. *Mirabeau* is in die gedenkwaardige zitting niet tegenwoordig. Maar de „aristocraat tot in het belachelijke toe” (*Michelet*) geeft de volgende dag toch in bijtende spot uiting aan zijn inzicht, dat heel die offervaardigheid niets anders is dan door angst afgedwongen ijdel vertoon, zonder practische waarde voor de werkelijkheid van de toekomst.

In afwisseling met het in elkaar schikken van een grondwet, van het

contract, dat de rechten en verplichtingen van vorst en volk omschrijft, moet zich de Nationale Vergadering toch ook bezig houden met het opruimen van de financiële zorgen van de staat. In de ontredderde toestand, waarin het land verkeert, — in het verzwakken van het gehele apparaat, dat voorheen het vullen van de schatkist met de opbrengst der belastingen verzorgde, — in de afwezigheid van rijken, die nog geld aan de staat willen lenen, schijnt er maar één middel om het staatsbankroet af te wenden: het in beslag nemen van de goederen in de dode hand, de eigendommen van kerken en kloosters, en de verkoop van die goederen in kleinere en grotere percelen aan de meestbiedenden. De vertegenwoordigers van de Kerk in de Nationale Vergadering verzetten zich. Zij pleiten: die goederen zijn niet de bezittingen van de geestelijken persoonlijk, maar ze zijn het „patrimonium”, het erfdeel der armen, dat alleen door de Kerk wordt beheerd om uit de opbrengst daarvan in de noden der behoeftigen te voorzien. Dit is een goddelijke orde, waaraan niemand, geen mens en geen menselijke wet, mag raken.

De afgevaardigden van de derde stand, de mandatarissen van de bourgeoisie, denken er wel anders over. Zij kennen de practijk. En zij zijn van oordeel, dat, nu de standen als corporaties zijn afgeschaft, de goederen in de dode hand ook geen eigenaar meer hebben en als een zaak, die van zelf spreekt, aan de staat moeten vervallen. Maar die afgevaardigden zijn in het onzekere, hoe zij de zaak moeten aanpakken. Want ten slotte eist toch de eredienst geld. De geestelijkheid is onmisbaar en moet toch leven. Zo min als de Franse publieke opinie van die tijd zich een Frankrijk zonder koning kan voorstellen en dus een koning onderhoudt (met een salaris van 23 miljoen francs per jaar), zo weinig kan ze zich een Frankrijk zonder katholieke godsdienst voorstellen; en dus ook niet scheiding van kerk en staat.

Weer is het Mirabeau, die de knoop doorhakt en declameert: „Ik zeg tot hen, die dit (de almacht van de Wet, ook ten opzichte van de Kerk en haar bezittingen) willen bestrijden, dat er geen enkele wetgeving is, die een volk niet kan herroepen; dat een Natie, als het haar behaagt, haar wetten, haar constitutie, haar organisatie en geheel haar samenstelling kan veranderen; dezelfde macht, die geschapen heeft, kan weer vernietigen; en al wat slechts het gevolg is van de wil van het algemeen, moet een einde nemen, zodra de wil verandert”. En uit deze revolutionaire formulering van de volkssoevereiniteit leidt hij het volgende decreet af:

„De Nationale Vergadering decreteert: — 1. dat alle geestelijke goederen ter beschikking zijn van de Natie, onder voorwaarde, dat zij op een behoorlijke wijze voorziet in de kosten van de eredienst, het onderhoud van de geestelijken en het steunen van de behoeftigen; 2. dat in de bepalingen omtrent het onderhoud van de dienaren van de godsdienst, als toelage voor elke pastorie, niet minder dan 1200 livres (francs) per jaar mag worden vastgesteld, de woning en de daarbij behorende gronden niet inbegrepen”. Dit voorstel van den, in zaken van godsdienst op het standpunt van Voltaire staanden redenaar, wordt op 2 November 1789 met 568 tegen 346 stemmen, bij 40 onthoudingen, aangenomen.

De revolutie heeft met dit decreet een van haar belangrijkste beslissingen genomen (Jaurès). Door de verkoop van de goederen in de dode hand (ofschoon het organiseren van die verkoop van goederen tot een waarde van een aantal milliarden, veel groter dan de opgestapelde schuld van de staats-schatkist, nog heel wat voeten in de aard heeft) is het dreigende, en de geld-uitlenende delen van de burgerij met schrikbarende verliezen bedreigende staats-bankroet afgewend. Maar tevens wordt door dit besluit de neiging van vele aristocraten en aanhangers van de oude orde om naar het buitenland uit te wijken, sterk aangewakkerd. Als dan ook naaste familieleden van den koning, een paar oude tantes, verlof vragen om te mogen emigreren, is er een sterke groep van volks-vertegenwoordigers, die deze emigratie tot een vergrijp tegen de staat wensen te verklaren en de emigratie van de aristocraten willen verbieden. Dan bezint zich M i r a b e a u, die de wenselijkheid van een vlucht naar het buitenland uit eigen ervaring kent, op de rechten van de persoonlijke vrijheid, en, als edelman, op de rechten van de adel, en hij verzet zich met alle kracht en welsprekendheid tegen het uitvaardigen van zulk een verbod. Ook in dezen weet hij de vergadering in meerderheid mee te slepen, — weer in strijd met de wensen van de actieve groepen in de grote volksmassa.

De Nationale Vergadering gaat intussen voort, het begrip van de volks-souvereiniteit en de rechtstreekse gevolgen daarvan te formuleren en in een grondwet vast te leggen. Hoe meer dit werk vordert, des te sterker en vooral venijniger wordt de tegenstand van koning en adel en van de onteigende kerk. Hoe hoger het zelfbewustzijn van het bourgeois-gedeelte van de derde stand stijgt, en hoe beslist de nog altijd hongerende massa van Parijs zich keert tegen de aristocraten en tegen den koning, die nu, mede als gevolg van de volks-beweging, te Parijs moet wonen en de stad feitelijk niet kan verlaten, des te veelvuldiger worden de intriges van het Hof, des te dringender wordt het gebedel van de koning en de koningin bij hun „broeders" en hun „neven" in het buitenland om hen te komen helpen, — zó te helpen, dat de oude orde weer kan worden hersteld.

Het bouwwerk van de constitutie bereikt zijn voltooiing. Tegelijk nemen de plannen en de pogingen tot ontvluchting van den koning en zijn gezin naar het buitenland toe. Die plannen worden bekend. Allerlei geruchten doen de ronde. De reeds deerlijk verschrompelde populairiteit van den „goeden koning" gaat eindelijk bij de massa geheel teloor. En daarmee acht M i r a b e a u de tijd gekomen om, nu de Nationale Vergadering in zijn zin de verhouding tussen vorst en volk heeft geregeld, over te gaan tot bescherming van den koning tegen de, ook den monarch niet meer ontziende machten in het volk, en ook tegen de eigen dwaasheden en onvoorzichtigheden van het koninklijke gezin en zijn omgeving. Het wordt hem duidelijk, dat het leven van den koning, als gevolg van al die intriges, niet meer veilig is. Maar hij heeft ook de overtuiging, dat een vlucht van den koning naar het buitenland en een daaruit voortvloeiende aanval van de buitenlandse machten op Frankrijk, het einde is van het koningschap, dat hij, M i r a b e a u, aan banden heeft willen

leggen, maar toch ook als een sterke macht heeft willen behouden. Hij wil den koning redden. Hij wil hem helpen. Hij wil zich weer in dienst van den koning stellen, zoals hij het kort voor de revolutie als persoonlijk gezant van den koning reeds was.. Die hulp is voor het koninklijk gezin zeker niet van geringe waarde, want de grote volks-tribuun bezit in zijn, ofschoon reeds enigszins getaande populariteit nog altoos een geweldige invloed. Maar het Hof is van zijn hulp niet gediend. *Mirabeau* is immers een renegaat, die meer dan alle andere mensen heeft meegewerkt om het koningschap van zijn luster te beroven. En nu zou hij de monarchie willen redden?

Hij heeft in de afzondering van de gevangenissen alle afschuwelijkheden van het koningschap bestudeerd en beschreven. Hij heeft het koningschap gebroken. Maar toch is hij royalist gebleven. En nu het koningschap tot een schaduw van hetgeen het eens was geweest, is geworden, verdedigt hij den koning, niet om den koning zelf, dien hij minacht, maar omdat hij de enige is, die rechtens, volgens de Wet, de konings-functie bekleden kan. Hij pleit zelfs voor de koningin, die meer nog dan haar gemaal bij de volksmassa gehaat is. Hij lijkt een vat vol tegenstrijdigheden. Want terwijl hij alle moeite doet om het koninklijk gezin zijn hulp op te dringen, geholpen door zijn naar myn-concessies jagenden vriend, den Graaf de la Marck, die een gunsteling is van de koningin, vertaalt hij voor de eigenares van een uitgeverij en boekhandel, mevr. Le Jay, die tegelijkertijd een van zijn maitresses is, Milton's felle pleidooi voor de republiek. Zijn persoonlijke vrienden, waartoe ook de volksleider Danton en de grilige talentvolle pamflettist *Camille Desmoulin*s behoren, weten hem evenwel over te halen, de reeds gedrukte oplage te verbranden. „Zwak voor zijn vrienden, voor zijn maitresses en zijn ondeugden” (*Michelet*), heeft zijn hart ook altijd een zwak plekje bewaard voor de schone, trotse, onoprechte, gevaarlyke koningin, die hem tegelijkertijd vreest en haat. Hij kent alle misdaden van alle koningen in alle tijden, maar kan zich Frankrijk toch niet als republiek voorstellen, aan welks volk hij geen ander karakter dan het zijne kan toekennen. De republiek beschouwt hij niet als de staatsvorm, waarheen zich een tot mondigheid gekomen volk moet ontwikkelen, maar als een crisis-verschijnsel, een wanhoops-verschijnsel, waarmee hij het Hof dreigt, als het zijn reddings-pogingen niet wil aanvaarden.

Het mislukken van allerlei ontvluchttings-plannen en de toenemende vijandigheid van de Parijse massa, maken het Hof eindelijk murw tot het aanvaarden van zijn hulp. Maar aarzelend. Vol bedrog, dat geboren is uit angst en afschuw. Er vindt een geheime bijeenkomst plaats tussen *Mirabeau* en de koningin. Zelfs ontvangt de grote volks-tribuun uit de persoonlijke kas van den koning weer een subsidie. Want evenmin als zijn constitutionele opvattingen heeft de edelman uit Provence zijn dure persoonlijke gewoonten en levenswijze veranderd. Hij blijft gebukt gaan onder zich steeds opstapelende schulden. Maar als vroeger beschouwt hij deze persoonlijke subsidie niet als een som, waarmee hij wordt omgekocht, maar als een hem toekomend loon voor bewezen diensten, zoals een advocaat recht heeft op zijn honorarium.

Intussen blijft deze beloning voor het publiek geheim. Daarom zorgen zijn mededingers in de reddings-actie, dat het een publiek geheim wordt. Dit alles holt M i r a b e a u's eens zo grote populariteit uit. En hij gaat er onder gebukt. Hij weet, dat zijn politiek einde nadert . . . In de Nationale Vergadering durven reeds een aantal middelmatigheden zich tegen zijn gezag te verzetten. Reeds wordt daar openlijk gevraagd, of hij zich soms als dictator wenst op te werpen . . .

Maar vroeger dan zijn politieke, komt zijn natuurlijke dood. Op 2 April 1791 sterft deze reus van energie, politiek weten, strijdvaardigheid en moed. Op ruim 40-jarige leeftijd! Het sterke lichaam moet de tol aan zijn uitpattingen, misschien ook de wanhoop om een verloren zaak, betalen. En in plaats van een algemene volksliefde volgt hem nu afschuw over gepleegd verraad in het graf. Zijn bewonderaars zijn nog talrijk genoeg om hem, tegelijk met V o l t a i r e, in het Pantheon bij te zetten. Maar een paar jaar later, als de verhoudingen tussen volktribuun en Hof gemeengoed zijn geworden, tijdens de Conventie, worden zijn overblijfselen uit deze tempel van de roem verwijderd en overgebracht naar de begraafplaats van degenen, die onder guillotine zijn gevallen.

M i r a b e a u begon zijn politieke loopbaan als bezoldigd geheimagent van den koning in Berlijn. Hij eindigde zijn leven als geheimagent van den koning in Parijs. In beide gevallen trok hij in het geheim salaris, wat een wettig salaris had kunnen zijn, wanneer hij een van de zwakke staats-ministers van den koning had kunnen vervangen. Maar zijn positie in de Nationale Vergadering, zijn stoutmoedige en consequente constitutionele opvattingen, de afschuw, die het Hof daarom voor hem koesterde, maakten het onmogelijk, dat deze man, als edelman geboren, opgevoed en trots alle politieke overtuiging gebleven, de monarchie op regelmatige wijze, als minister, diende. Aristocraat van oorsprong, opvoeding en levenswijze, — democraat uit diep politiek inzicht, kwam hij ten slotte toch in een scheve positie, die hem en zijn nagedachtenis ten slotte te gronde richtte.

HET RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN DER WAERDEN

L. JANSEN

Aan rapporten en plannen ter bestrijding van de werkloosheid is waarlijk geen gebrek. Nauwelijks is de stroom van beschouwingen over het plan Westhoff en over de tewerkstelling ter verbetering van het Industrie- en Verkeersapparaat volgens de opvattingen van Zaalberg wat gestild, of een nieuw rapport vraagt de aandacht. Het rapport n.l. van de Commissie van de Hoge Raad van Arbeid over de „blijvende werkloosheid” en haar bestrijding.

Deze Commissie, onder voorzitterschap van de Soc. Democraat Dr. van der Waerden is samengesteld uit figuren van de meest uiteenlopende politieke richtingen, maar is er niettemin in geslaagd, tot een eensluidende conclusie te komen, wat verwondering kan wekken.

Die verwondering verdwijnt echter als sneeuw voor de zon bij een nadere bestudering van de conclusie, want dan blijkt dat vooral de leden van der Waerden en Kupers heel wat van de bij hen toch te veronderstellen vooruitstrevende opvattingen hebben geofferd aan deze eensgezindheid. Van Dr. van der Waerden moet gezegd worden, dat hij er zich met dit rapport toe heeft geleend, om uiterst reactionaire voorstellen, die zelfs het reformisme niet openlijk heeft durven te steunen, thans te onderschrijven en te pogen ze „wetenschappelijk” te motiveren.

In de verdere beschouwing over dit rapport zullen wij dit puntsgevijs aantonen.

EEN ONTLEDING VAN HET WERKLOOSHEIDSCIJFER.

Allereerst iets over de analyse, die van het werkloosheidscijfer wordt gegeven. Ter bepaling van de „normale arbeidsreserve”, de kapitalistische term voor een blijvend werklozenleger, waaruit steeds geput kan worden en dat steeds voor een ruime aanbieding op de arbeidsmarkt moet zorgdragen, wordt eenvoudig een cijfer overgenomen dat een zekere Beveridge voor Engeland aanneemt, een cijfer dat Detiger, de Directeur van de Amsterdamse Arbeidsbeurs, heeft berekend om dan tot een getal te komen, dat tussen 40.000 en niet minder dan 120.000 varieert.

Voor de vaststelling van het aantal arbeidsongeschikten wordt afgegaan op een werkloosheidsonderzoek in 29 gemeenten op 16 januari 1937 en dit cijfer wordt dan zonder meer voor het gehele land veralgemeend, wat tot een uitkomst leidt van 50.000 tot 60.000. Een uitkomst, die een kolfje naar de hand is van die reactionairen, die graag duizenden wegens invaliditeit en als „niet-bona-fide” naar Armezorg willen afvoeren.

Ten slotte wordt bij deze ontleding een scheiding gemaakt tussen conjuncturele en „blijvende” werkloosheid, een scheiding die, wan-

neer men al met deze begrippen wil rekenen, ten enenmale niet te trekken is. Vandaar dat ook hierbij de meest uiteenlopende schattingen worden gemaakt, n.l. voor de conjuncturele werkloosheid 50.000 tot 75.000 en voor de „blijvende werkloosheid” 155.000 tot 270.000. Cijfers die overigens tonen hoe diep het kapitalisme in het moeras zit.

TOENAME ARBEIDSPRODUCTIVITEIT.

Interessant zijn de resultaten van het onderzoek naar de stijging van de arbeidsproductiviteit. Hier wordt weer eens bewezen, hoe de rationalisatie en de mechanisatie van de arbeid zich ook in de crisisjaren rusteloos heeft voortgezet. De jaarlijks gemiddelde stijging sinds 1929 bedroeg o.a. bij de volgende takken van bedrijf:

Rotterdamse Havenbedrijven	6.8%
Kolenmijnbouw	6.3%
Kalkzandsteenfabrieken	5.8%
Olieslagerijen	5.3%
Electriciteitsbedrijven	5.-%
Rijwielfabrieken	4.7%
Chemische fabrieken	4.-%
Vervaardiging van casco's van schepen	3.8%
Amsterdamse Havenbedrijven	3.5%
Nederlandse Spoorwegen	3.5%

Het rapport concludeert dan ook, dat een gemiddeld stijgingspercentage van niet minder dan 3% bestaat, wat betekent dat een zelfde hoeveelheid werk, waarvoor in 1929 100 arbeiders nodig waren, thans door 77 arbeiders verricht wordt.

Bij de berekening van het totaal-gemiddelde zijn mede opgenomen de cijfers van de kunstzijdefabrieken, kunstmestfabrieken, hoogovens, stroocartonfabrieken, glucose-fabrieken en de bedrijven van de N.V. Philips.

Deze komen in het rapport echter niet afzonderlijk voor omdat . . . van de kant van deze bedrijven geheimhouding was opgelegd. De cijfers waren waarschijnlijk al te sprekend!

NAAR DE VEERTIG-URIGE WERKWEEK?

Terecht trekt het rapport uit deze ontzaggelijke toeneming van de arbeidsproductiviteit de conclusie, dat bestrijding van de werkloosheid o.a. dus gelegen moet zijn in verkorting van de arbeidstijd, daar dit de voorhanden zijnde arbeidskracht zou doen spreiden. Nadrukkelijk wordt echter geadviseerd hiertoe niet over te gaan met behoud van het weekloon, maar met behoud van het uurloon. M.a.w. de arbeiders moeten een belangrijk deel van hun loon derven!

Hier komt de reactionaire aap al uit de mouw, vooral ook om de „wetenschappelijke” motivering daarvan. De werkgelegenheid zou bij

invoering van de 40-uren-week met behoud van uurloon n.l. met 16 tot 20% stijgen en met behoud van weekloon slechts met 7 à 8%. De rapporteurs huldigen n.l. de theorie van „hoe lager het loon, hoe ruimer de werkgelegenheid”.

Loondaling of het achterwege blijven van loonstijging heeft op den duur een gunstige invloed op de werkgelegenheid, oordeelt de commissie en met een massa berekeningen, tracht zij in een bijlage, dat te bewijzen. Hierbij put ze uit niet minder dan 65 factoren, waarin het economische leven is onder te verdelen en die allen op elkaar in werken. Zij redeneert daarbij vanuit volkomen willekeurig samengestelde en gekozen stellingen, die niet nader worden verklaard. Het is het oude thema van reactionaire burgerlijke economen, die daarmede ook „wetenschappelijk” het veiligstellen van de ondernemerswinsten willen verzekeren.

Ook de Soc. Democraat Prof. Tinbergen doet hierbij een duit in het zakje en beweert, dat loonsverhogingen steeds leiden tot verdere rationalisatie, die de werkgelegenheid weer doen verminderen. Een waarheid als een koe, wanneer men de strijd en de beweging van de arbeidersmassa voor niet telt en uitschakelt.

Van dwingende ordening — de hele orderingszaak wordt trouwens in het rapport niet genoemd, waarschijnlijk een concessie aan de liberale medewerkers — wil dus de gehele commissie niet weten. Want wettelijke contrôle op verdere invoering van rationalisatie en mechanisatie en wettelijke maatregelen voor verhoudingswijze verdere arbijdstijdverkorting zouden hier de stabiliserende factor kunnen zijn. En bij alle maatregelen die genomen worden om de werkloosheid te verlichten, zal vanzelfsprekend een eerste vereiste zijn, het grootkapitaal te verhinderen de verkregen verhoogde koopkracht met evenredige of daarbovenuitgaande meerwaarde-toe-eigening te beantwoorden. Wettelijke prijsregeling en het beletten van kapitaalsvlucht zijn een paar middelen daartoe, middelen, die bij eensgezind en krachtig optreden van het volk ook in de macht van het volk liggen.

HET GEHELE VOLK MOET DELEN IN DE KOSTEN VAN DE 40-UREN-WEEK.

Wel is de commissie tenslotte van mening, dat bij verkorting van de werktijd met behoud van uurloon, de daaruit voortspruitende gevolgen niet alleen door de arbeiders kunnen worden gedragen. Daarin moet naar haar mening het gehele volk delen. Enerzijds zal naar haar inzicht, de loonkorting verminderd kunnen worden door de vrijkomende steungelden aan te wenden tot vermindering dan wel afschaffing van de indirecte belastingen, die vooral drukken op de arbeidersgezinnen. Afschaffing van de indirecte belastingen is wel een zeer radicaal advies voor deze commissie, dat zij waarschijnlijk zelf niet al te ernstig neemt. In het rapport wordt niet duidelijk, wat men onder indirecte belastingen verstaat, hetzij alleen de belasting op de vertering of in de meest uitgebreide zin van het woord, met inbegrip dus ook de landbouwcrisisheffingen. Wordt het

laatste bedoeld, dan wijzen wij er op, dat de jaarlijkse opbrengst voor de schatkist hiervan bijna 400 Millioen Gulden bedraagt, terwijl aan Werklozenzorg bijna 200 Millioen Gulden per jaar wordt besteed.

Vermindering van de indirecte belastingen zal dan ook wel haar bedoeling zijn. Hoe hoog deze indirecte belasting speciaal voor de lagere inkomens inderdaad is, vermindering daarvan zou nimmer een loonverlies van 8 uren per week kunnen compenseren. Ruim 16% wordt immers in dit geval aan loon ingeboet, terwijl de normale indirecte belasting voor inkomens tot f 1800.— per jaar even 5% bedraagt.

Anderzijds wil de commissie een heffing van directe belasting op hen, die geen nadelen van invoering van de 40-urenweek zullen ondervinden. Wij denken dat bij de opvatting die de Commissie daar over heeft zulke personen met een lantaarntje zijn te zoeken, tenzij de commissie onder hen zou verstaan de groot-ondernemers die immers geen cent meer loon hebben te betalen. Maar dat is kennelijk niet de bedoeling, daar de commissie er op wijst, dat ook de ondernemers nadelen zullen ondervinden door . . . betaling van sociale verzekering voor meer arbeiders.

PENSIONERING VAN ALLE ZESTIGJARIGEN!

De Commissie adviseert verder tot inkrimping van het arbeidsleger! Pensionering van alle zestigjarige arbeiders is een van de middelen daartoe. Men volgt hier het voorbeeld van de typografen! Of hierbij voor de pensioengerechtigden in overheids- en particuliere dienst ook volle pensionering moet gelden, daarvan rept de commissie niet. Zelfs bij toepassing hiervan zou een niet geringe inkomstenderving voor de 60-jarigen ontstaan. Maar hoe met de niet-pensioengerechtigden? Deze moeten allen, naar het oordeel der commissie, gepensioneerd worden op basis van 70% van het gemiddelde jaarloon volgens de Ongevallen-statistiek van de Rijksverzekeringsbank, wat gemiddeld op rond f 750.— per jaar gesteld staat. Deze basis wordt althans bij de kostenberekening aangehouden en het is niet duidelijk of daarmee bedoeld wordt dat elke zestigjarige 70% van het laatstverdiende loon moet ontvangen of allen 70% van f 750.—. In beide gevallen, maar vooral in het laatste echter is het duidelijk dat de zestigjarigen, waaronder duizenden die nog over een volwaardige arbeidskracht beschikken, een allesbehalve onbekommerde „oude” dag tegemoet gaan.

WAT WIL MEN VOOR DIE JEUGD DOEN?

Een tweede middel tot inkrimping van het arbeidsleger is het inmiddels door de nu afgetreden minister Romme reeds tot wetsontwerp verheven voornemen om de leeftijd, waarop jeugdigen tot het bedrijfsleven worden toegelaten, te verhogen. Maar net als bij den Minister ontbreekt ook in het voorstel van de Commissie een maatregel om de leerplichtige leeftijd dienovereenkomstig te verhogen

en van compensatie voor te derven gezinsinkomsten in dit verband wordt niet gesproken.

Wel wordt terloops opgemerkt, dat men de jeugd dan wellicht kan „vasthouden” op de lagere scholen, in een leerlingenstelsel kan opnemen, op ambachts- en vakscholen plaatsen enz. Terwijl toch verlening van de leerplicht ook enkele duizenden onderwijzers aan werk zou kunnen helpen en de jeugd niet in lediggang haar tijd zou behoeven door te brengen.

Bovendien, het vraagstuk van de jeugdwerkloosheid is hiermede alerminst opgelost, daar wel blijkt, dat niet onder de jeugd van 15 tot 20 jaar de werkloosheid woedt, maar onder de 20 tot 25 jarigen.

Overigens begroet de commissie met sympathie het reactionaire regeringsplan voor een arbeidsdienstverband o.m. door invoering van het staat-van-dienstboekje en de gedwongen deelname aan werkcampen en adviseert zij tot invoering van het kwakzalversmiddel van het z.g. één-op-tweestelsel, wat de jeugd en de gezinnen geenszins tot betere economische positie brengt.

ANDERE MIDDELEN, DIE OP KORTE TERMIJN DE WERKLOOSHEID MOETEN VERMINDEREN.

Als andere middelen die op korte termijn de werkloosheid moeten doen verminderen, worden aangegeven:

Verbetering van de woningtoestand op het platteland en sanering van de binnensteden (geschatte kapitaalsuitgaven 20 miljoen; gewone uitgaven 8 miljoen)

Een werkelijk krachtig aanpakken van de krotopruijing zal o.i. heel wat meer uitgaven vergen. Bovendien had de afgetreden regering bereids voorgesteld dit in werkverschaffing te laten geschieden.

Versnelde uitvoering van het Regeringsprogram t.a.v. andere openbare werken. Naar onze mening zeer terecht, maar dan niet onder Werkfonds of in werkverschaffing.

HET PLAN-WESTHOFF.

Verruiming van de werkgelegenheid, zowel tijdelijk als duurzaam, in de landbouw door ontginning van woeste gronden, herontginningen, inpolderingen, verbetering van afwatering en ruilverkaveling. Met dit punt zit ook de Commissie middenin het rapport-Westhoff. Dit rapport wordt gesteld tegenover de berekeningen van Ing. Mesu en de commissie blijkt wat sceptisch te staan tegenover de verwachtingen die Westhoff in zijn rapport stelt — zowel ten aanzien van de uitvoerbaarheid van ontginning en verbetering van de grond binnen een tijdsbestek van 10 jaar, als met betrekking tot de mogelijkheid tot afzet van een verhoogde landbouwproductie. De gemiddelde lonen, die bij deze grondontginning en bodemverbetering zullen worden verwerkt, schat de commissie op f 700.— à f 800.— per jaar, wat Ing. Maliepaard die over dit deel een bijlage bewerkte, doet opmerken, dat dit van verstrekkende gevolgen voor de positie van:

de landbouwers zal zijn. Deze zouden n.l. niet in staat zijn, deze loonvoet voor de landarbeiders te volgen. M.a.w. Ing. Maliepaard vindt de schandelijk lage lonen van het plan Westhoff nog veel te hoog en wil handhaving van landarbeiderslonen, die ver beneden het bestaansminimum liggen. Dezelfde ingenieur constateert overigens, dat deze bodemcultivering het geven van grote subsidies aan particulieren en maatschappijen betekent, van welke gelden de staat niets terugziet.

Van een afwijzend oordeel over de uitvoering van het rapport Westhoff is overigens geen sprake. Integendeel, de loonbepaling zou nog moeten worden herzien en in overeenstemming moeten worden gebracht met de winstbelangen van de grote landbouwers. Wil men hiermede tegemoetkomen aan de groep-Colijn om ook deze voor de Westhoff-beginselen te winnen?

OVER INDUSTRIALISATIE EN EMIGRATIE.

Als middelen die eerst op lange termijn werken, worden aangegeven de industrialisatie en de emigratie. De emigratie wordt niet belangrijk geacht, al mag zij niet verwaarloosd worden. De industrialisatie moet echter de volle aandacht hebben. Men staat daarbij op het standpunt dat middellijk of onmiddellijk steun moet worden verleend in die gevallen, waarin het rentabiliteitsniveau niet bereikt wordt. Dat betekent dus rijkssubsidies aan bepaalde ondernemingen. In een bijgevoegde nota inzake de industrialisatie komt ook een andere bedoeling om de hoek gluren. De geneigdheid van den particulieren ondernemer om nieuwe objecten ter hand te nemen moet worden gestimuleerd b.v. door het beschikbaar stellen van goedkope industrie-terreinen, doordat deze in werkverschaffing worden gelegd. Dit gaat dus in de richting van het regeringsvoornemen om subsidies ter hoogte van de steunuitkering te verstrekken ter verbetering van het industrie- en verkeersapparaat.

Toegegeven wordt vanzelfsprekend dat er kapitaal in overvloed is voor toename der industrialisatie, maar er is gebrek aan technische ervaring en aan ondernemers, heet het. Wat het eerste betreft moet die van het buitenland worden gekocht en men stelt de vraag of de buitenlandse industrie die een zekere machtspositie inneemt (de Duitse!) hiertoe wel bereid is. Men prijst zich overigens gelukkig, dat zowel technische ervaring als ondernemers door de emigratiebeweging van Joden uit onder Duitse invloed staande gebieden de laatste jaren oorzaak is, dat zich hier nieuwe industrieën hebben gevestigd en nog zullen vestigen. Ja, de Hollandse kapitalisten weten een slaatje te slaan uit de fascistische Joden-pogroms en zij weten wel, aan welke Joden zij tenslotte asyl verlenen.

NAAR NIEUWE DEVALUATIE?

De financiering van de aangegeven middelen wil de commissie bereiken door leningen, maar vooral door devaluatie. Om de onrust die dit advies zou kunnen wekken te temperen, wordt tegelijkertijd

nadrukkelijk verklaard, dat hiermede een „beheerste” devaluatie wordt bedoeld en de winsten, voor het Rijk daardoor verkregen, moeten worden overgeschreven op de goudvoorraad van de Nederlandse Bank. Er behoeft volgens de commissie geen vrees te bestaan voor nieuwe daaropvolgende devaluaties. Wij kennen het lied, wij kennen de wijs. Dat is het eeuwige argument van alle devaluatie-voorstanders!

Maar vast staat, dat de commissie van oordeel is, dat na een jarenlange ongebreidelde aanpassing en een daarop volgende devaluatie, nu opnieuw aanpassing en devaluatie beiden moeten worden toegepast!

DE REACTIONAIRE GEEST VAN HET RAPPORT.

Dit hele rapport met zijn schijnbaar radicale oplossingen, als de 40-urenweek en in feite staatspensioenering voor alle 60-jarigen, ademt dan ook niettemin een uiterst reactionaire geest! Aanpassing wil het, omdat het er angstvallig voor zorgt, dat het bestaande levenspeil zich niet verhoogt maar verlaagt, uitgaande van de stelling dat loonsverlaging en de veertigurenweek met behoud van uurloon, stimulerend op de werkgelegenheid zouden werken. En dit nieuwe type van aanpassing, dat bepaalde reorganisatie-kosten met zich brengt, wil men bovendien financieren door devaluatie, wat nieuwe winsten voor de dan bovendien financieren door devaluatie, wat nieuwe winsten voor de rijken oplevert en nog eens extra het levenspeil verlaagt.

DE „ARBEIDERSPERS” JUCHT HET RAPPORT TOE.

Niet alleen dat twee vooraanstaande leiders van de moderne arbeidersbeweging dit rapport mede met hun naam dekken, de „Arbeiderspers” heeft het warm toegejuicht. Er kan trouwens geen rapport verschijnen, of de „Arbeiderspers” en de rechtse Soc. Democratische leiders verklaren dat het prachtig is en een bewijs, dat eindelijk de opvattingen van het Plan van den Arbeid worden erkend en overgenomen . . . .

Dit was bij het rapport-Westhoff zo, nu is het weer zo bij het rapport van der Waerden.

Onnodig te zeggen, dat ook dit rapport hemelsbreed verschilt van het Plan van den Arbeid vooral voor wat betreft het doelbewust nastreven van koopkrachtverhoging, waar dit rapport kennelijk gericht is op bewuste verlaging van het levenspeil. Maar ja, het Plan van den Arbeid was opgezet in de verwachting van een economische opleving en de plannen-Westhoff en van der Waerden zijn ingesteld op het naderen van een nieuwe crisis, waarbij de bourgeoisie zich bij voorbaat voor de gevolgen wil dekken!

En de rechtse leiders zwenken en zetten, door deze rapporten toe te juichen, tegelijk het Plan van den Arbeid op stal, want ook zij stellen zich in op een naderende economische crisis, waarbij zij het onder geen voorwaarde ook maar enigszins met de reactie aan de stok willen krijgen.

Zolang deze rechtse leiders er in slagen de beweging van de arbeiders en daardoor van het gehele volk tegen te houden, zolang zal van een werkelijk aanpakken van de werkloosheid, van een verlichting in het lot van het werkende volk geen sprake kunnen zijn. Want alleen door de beweging, alleen door actie en eensgezinde strijd van de arbeiderspartijen en de vakorganisaties, kunnen de rijken gedwongen worden met hun kapitaal over de brug te komen voor werkverruiming tegen normale lonen. Alleen dan is ook een werkverruiming te bereiken, die koopkracht ten bate van de werkers brengt door het kapitaal te verhinderen tot vlucht, prijsopvoering en verdere toespitsing van de rationalisatie ten gunste van het kapitaal. Met dit alles houdt het rapport van de commissie Dr. van der Waerden vanzelfsprekend geen rekening. Waar zij wel naar streefde, dat is om tot een rapport te komen, waarin voor elk wat wils is te vinden. D.w.z. voor de verschillende kapitaalsgroeperingen. Aan de Katholieke reactie wordt de mogelijkheid geboden ook bij uitvoering van dit rapport de schijn van „het verlossende woord” hoog te houden en toch de industrie-ondernemingen een kluiif toe te werpen. De Colijnreactie krijgt zijn zin door de scherpe aanpassing die onder het mom van vooruitstrevende werkverruiming tenslotte het resultaat is. Werkelijk, het rapport van der Waerden schijnt er op ingesteld een brug te vormen tussen het financiers- en industrie-kapitaal. Een program voor een zakenkabinet, waarin ook een Soc. Democraat van het type Tinbergen — Goudriaan — Dr. van der Waerden zijn kans zou krijgen om de tegenstellingen tussen de delen van de kapitaals-reactie te overbruggen?

In tegenstelling tot deze herendienst aan het kapitaal zal de arbeidersklasse echter verenigd tegen deze kapitaalsreactie hebben op te treden en van de innerlijke verdeeldheid hiervan gebruik moeten maken voor een overwinning op deze reactie.

HERINNERING

EM. VAN LOGGEM

De tijd die dwong den dood te dienen
Heeft nu de dood tot jou gebracht.
Héél hoog een grijze vliegmaschine,
Een stalen scherf; je kreunde zacht.

Er was een groot rumoer van moorden
De wereld brandde zich kapot
En 't zand dat dof de kogels smoorde
Werd langzaam donker door dit schot.

Er waren vuren scherp als zonnen
De aarde brak uiteen in drek
De hel was in het dal begonnen,
Je lag er als een doffe vlek.

Je was voor mens en tijd gevallen
Je bloed was zwart in 't gore licht,
Je zei alleen nog: Groet aan allen,
Toen viel de wereld rond je dicht.

Ze hebben je naar 't graf gedragen
Toen d'avond veld en hemel bond
Met ogen die de waarheid zagen
En vrede toevend om je mond.

Een gillend sein voor wie vergaten.
Jouw dood, die ons bewustzijn riep,
Om feller nog dan ooit te haten,
Om lief te hebben, sterk en diep.

8/10 '38

DE VADER

CHRIS HERBERS

Vaak zat hij zwijgend aan het raam —
Zijn vingers trommelden een lied.
Hij dacht: Johanna was haar naam.
Steeds weer Johanna. Anders niet.

Niet aan zijn zevenkoppig kroost?
Niet aan het huppelend konijn
(zijns bleken jongste witte troost)?
Niet aan de bloem in 't raamkozijn?

Voor het fabrieksuur 's morgens vroeg
En na de lange arbeidsdag
Zocht hij 't onvindbre in de kroeg,
Tot hij verwoest in bloemen lag.

OVERBLIJFSELEN VAN HET KAPITALISME IN HET BEWUSTZIJN VAN DE MENS IN DE SOWJET-UNIE

A. STRUIK

In de resolutie van het Achttiende Congres van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie, in Maart van dit jaar gehouden, wordt o.a. verklaard, dat een nieuwe periode in de ontwikkeling van de Sowjet-Unie is aangebroken, n.l. de geleidelijke overgang van het socialisme naar het communisme. In deze periode verkrijgt „beslissende betekenis de communistische opvoeding van de werkers, het overwinnen van de overblijfselen van het kapitalisme in het bewustzijn van de mensen — de bouwers van het communisme”.

In dit artikel willen we nagaan, wat er in de Sowjet-Unie met deze „overblijfselen van de burgerlijke opvattingen in de hoofden van de mensen” wordt bedoeld. Waar de socialistische beweging in de kapitalistische landen zich ontwikkelt te midden van het kapitalisme, is het belangrijk voor het zuiverhouden van de socialistische doelstellingen, precies te weten, hoe de kapitalistische beïnvloeding van de geesten zich uit en tegen welke invloeden de strijd moet worden aangeboden. Een aanwijzing hiertoe kan — mits men de verschillende trap van ontwikkeling waarop de mensen hier en in de Sowjet-Unie zich bevinden in aanmerking neemt — in de beschouwingen worden gevonden, die thans in de Sowjet-Unie aan het bovenstaande belangrijke vraagstuk, door het Achttiende Partijcongres gesteld, worden gewijd.

De vervulling van de twee eerste Vijfjarenplannen heeft volgens het woord van Stalin „in het algemeen de eerste fase van het communisme: het socialisme verwezenlijkt”. Dit betekent de volledige heerschappij van het socialisme in de economie en de bijna volledige liquidatie van de tot voor kort voorkomende overblijfselen van het kapitalisme in de volkshuishouding van de Sowjet-Unie. Maar, zoals het Marxisme reeds vroeger geleerd heeft, het bewustzijn van de mensen blijft in zijn ontwikkeling bij de economische toestand ten achter. Daarom blijven overblijfselen van de burgerlijke opvattingen in de hoofden van de mensen bestaan en zullen nog enige tijd blijven bestaan, hoewel het kapitalisme in de economie reeds verdwenen is. Bovendien moet men rekening houden met het feit, dat de kapitalistische omsingeling deze kapitalistische overblijfselen poogt te doen herleven of te ondersteunen. Slechts door een hardnekkige, volgehouden opvoedingsarbeid wil men in de Sowjet-Unie deze traditionele overblijfselen overwinnen.

De stichters van het Marxisme-Leninisme hebben steeds onderstreept, wanneer zij op het achterblijven van het bewustzijn bij de maatschappelijke bouw en op de kracht der traditie wezen, hoe moeilijk het opvoedingswerk zal zijn in de overgangperiode van het kapitalisme naar het communisme. Marx schreef:

„Wij zullen vijftien, twintig, vijftig jaar burgeroorlog en internationale oorlogen moeten doorleven, niet alleen om de huidige verhoudingen te kunnen veranderen, maar ook om zelf te veranderen en in staat te raken tot de politieke heerschappij”.

Lenin heeft herhaaldelijk gewezen op het ontzaglijk opvoedingswerk, dat het proletariaat voor zichzelf moet verrichten om zich te bevrijden van kleinburgerlijke vooroordelen. In een artikel van 24 Mei 1918 schreef hij o.a.: „de arbeidersklasse, die de communistische revolutie begint, kan niet met één slag haar zwakheden en leemten van zich afwerpen, die zij verkregen heeft in de maatschappij van grondbezitters en kapitalisten, in de maatschappij van uitbuiters en uitgebuitenen, in de maatschappij van grove corruptie en persoonlijk genot van weinigen, bij ellende van velen”. En Stalin wees er op bij zijn beschouwing over de opvoedende betekenis van de periode van de dictatuur van het proletariaat, dat deze „aan het proletariaat de mogelijkheid moet geven, ten 1e zichzelf op te voeden en te stalen tot een kracht, die in staat is het land te bestuderen, ten 2e om de kleinburgerlijke lagen opnieuw op te voeden, op een wijze, die de organisatie van de socialistische voortbrenging waarborgt”.

Laat ons thans nagaan, waar de overblijfselen van het kapitalisme in het bewustzijn der mensen in de Sowjet-Unie zijn aan te wijzen.

In de eerste plaats moet hierbij gewezen worden op de vaak nog optredende oude, door kapitalistische verhoudingen veroorzaakte, houding ten opzicht van de arbeid. In de ruim 20 jaren Sowjetmacht heeft een diepgaande verandering plaats gegrepen in de verhouding van den mens tot de arbeid. Belangrijke successen zijn bereikt bij de opvoeding tot een nieuwe socialistische discipline van de arbeid. Van dag tot dag neemt het aantal actieve en opofferende bouwers van het socialisme toe, die grote zorg tonen om hun arbeid zo in te richten, dat deze zo productief mogelijk is en voor de socialistische gemeenschap zo voordelig mogelijk. Maar in de socialistische bedrijven en in de collectieve bedrijven ontmoet men ook nog de dragers van de oude traditie, die zich in hun werk nog gedragen, als stonden zij in loondienst bij een patroon, die de grote vrijwilligheid, waarop de socialistische arbeid berust en die vooral in de collectieve bedrijven zo groot is, misbruiken door lijntrekkerij, door verspilling van werktuigen en grondstoffen en die optreden op een wijze, die voor de socialistische productie nadelig is. Het is de oude houding tegenover de Sowjetstaat, als ware deze een kapitalistische staat: „geef aan de staat zo weinig mogelijk en pik er zo veel mogelijk van in”.

Een dergelijke verhouding tot de arbeid in een land, waar de uitbuiting verdwenen is, en waar de arbeid geworden is tot een erezaak voor de burgers, is wel een sterk sprekend overblijfsel van het kapitalistische verleden. In nauw verband met de houding tegenover de arbeid staat de houding tegenover het gemeenschappelijk eigendom. De bewuste mens in de Sowjet-Unie zal met de grootste zorg het gemeenschappelijk eigendom beschermen. Hij zal zorgen voor het goed functioneren der ondernemingen, voor het

zorgvuldig omgaan met productiemiddelen en producten van de arbeid en grote zorg betonen voor het vermeerderen van de algemene rijkdom. Er zijn echter achterlijke elementen, zowel onder de arbeiders en de boeren, die zich onverschillig tonen voor het lot van het gemeenschappelijk bezit. In deze lieden leeft nog het oude kapitalistische eigendomsinstinct. Men drijft niet het socialistische besef, maar de neiging zich zoveel mogelijk persoonlijk te verrijken op kosten van het algemene Sowjeteigendom. Zulke belagers van het socialistische eigendom zijn de speculanten, de saboteurs, de dieven en de oplichters, die men in de Sowjet-Unie nog vindt als een duidelijk overblijfsel van een kapitalistisch verleden, waarin de flessentrekkerij, mits binnen de perken der burgerlijke wet, als de hoogste deugd gold.

Overblijfselen van het kapitalisme treden op in de verhouding van de mensen tot elkander. De kapitalistische maatschappij, die gegrondvest is op de uitbuiting van de arbeid, op kwaadaardige vormen van concurrentie tussen de mensen onder elkaar, heeft grote vijandschap tussen de mensen onderling tot noodzakelijk gevolg. „Ieder voor zich en God voor ons allen” is de verheffende moraal van het kapitalisme. „De een zijn dood, is de andere zijn brood”, „het geld, dat stom is, buigt recht, wat krom is”, zo luiden zijn ontorende wetten. De geestesgesteldheid van de bourgeois is de geestesgesteldheid van den egoïst, die zichzelf wil bevoordelen, die zijn hoofd buigt voor rijkere en sterkeren, maar onverschillig en vaak despotisch is tegenover de mensen, die van hem afhangen.

In het land van het socialisme zijn de maatschappelijke verhoudingen tussen de mensen principieel anders. Het ontbreken van de uitbuiting van den enen mens door den anderen en van elkaar vijandig gezinde klassen schept de grondslag voor broederlijke, vriendschappelijke verhoudingen tussen de mensen. „Niet de bezitsverhouding, niet de nationale afkomst, niet het geslacht, niet de ambtspositie, maar de persoonlijke kwaliteiten en de persoonlijke arbeid van iedereen burger bepalen zijn toestand in de maatschappij”, zeide Stalin in zijn rede over het ontwerp-grondwet. In de Sowjet-Unie zijn voor het eerst in de wereld werkelijk menselijke verhoudingen tot stand gebracht, gegrondvest op achting voor de menselijke persoonlijkheid, op het tot stand brengen van zo gunstig mogelijke voorwaarden voor haar ontwikkeling en bloei. De mens is het voorwerp van zorg en van belangstelling van de gehele socialistische maatschappij. Grote eer en achting genieten de beste arbeiders van de Sowjet-Unie, de helden van de arbeid.

De Sowjet-burger is doordrongen van de gedachte, collectief te moeten werken en voelt zichzelf een deel van dit collectief. De successen van verschillende Sowjet-mensen op verschillend gebied zijn dan ook niet alleen bereikt door persoonlijke kwaliteiten en kennis, maar ook een gevolg van de ondersteuning van vele anderen uit het Sowjet-collectief. De Sowjet-violisten bijv. op het Brusselse muziekconcorso konden hun bijzondere prestaties bereiken, dank zij de zorg, door de Sowjet-openbaarheid aan hen besteed, Paganini en zijn groep konden voor het eerst in de geschiedenis der mensheid

rustig wetenschappelijke waarnemingen van grote waarde bij de Noordpool verrichten, omdat zij zich gedragen voelden door de ondersteuning van het Sowjet-volk. Tal van constructeurs van vliegtuigen en landbouwmachines bereiken resultaten, die het kapitalisme nog niet kent, doordat zij als deel van het Sowjet-collectief werken. Er zijn echter nog lieden, die de dragers zijn van het onmenselijke egoïsme, onverschillig jegens hun omgeving, dode bureaucraten bereid tot harteloos misbruik van menselijk vertrouwen. Er zijn nog carrière-makers van de oude stempel, die hun houding laten afhangen van de persoonlijke voordelen, die zij kunnen bereiken, met als gevolg huichelarij, naar-de-mond-praterij en andere laagheden. Al dergelijke lieden zijn nog behept met de rottende overblijfsels van de burgerlijke maatschappij, zij krijgen nog een kans om te speculeren op menselijke zwakheden en karakterloosheid.

Ook in de persoonlijke verhoudingen doen zich vaak nog oude kapitalistische overblijfselen gelden, b.v. in de verhouding van man tot vrouw. In het oude Rusland was de vrouw afhankelijk van den man. De revolutie bracht een grondige verandering. De vrouw is thans in alle opzichten de gelijke van den man. Zij nam haar plaats in zowel in het politieke en het economische als in het culturele leven van het land, maar er zijn nog lieden, die zich ten opzichte van de vrouw op de oude wijze gedragen en die in het wezen van de zaak haar als een lager-staand wezen, onderworpen aan den man, beschouwen.

Hierbij moeten wij ook de betrekkingen tussen mensen van verschillende nationaliteit noemen. Eeuwen lang heeft men in het oude Rusland de nationaliteiten tegen elkaar opgezet en een kunstmatige haat tussen hen gekweekt. In de kapitalistische wereld tracht het fascisme het chauvinisme, deze dierlijke vorm van nationalisme, aan te kweken en een barbaarse nationale eigendunk te kweken. In deze zelfde tijd had in de Sowjet-Unie de vorming plaats van het broederlijke gezin der volkeren, die gezamenlijk het socialisme opbouwen. De ware Sowjet-Burger is even trots op de resultaten in het eigenlijke Rusland, als op die in Georgië of in het Verre Oosten van de Sowjet-Unie. De werkers van de talrijke volkeren der Sowjet-Unie genieten gelijke politieke en economische rechten, zoals deze in de huidige constitutie zijn vastgelegd. Het land doorleeft een sterke opbloei van de beschaving, waartoe iedere nationaliteit bijdraagt. Maar ook op dit gebied treft men overblijfselen van het verleden aan en een groot opvoedingswerk moet nog worden verricht om de resten van nationale tweespalt op te ruimen en de volkeren van de Sowjet-Unie op te voeden in het grootse gevoel van internationale solidariteit.

Een groot werk tot het overwinnen van invloeden van de vroegere maatschappijvormen op het bewustzijn van de mensen moet ook nog verricht worden ten opzichte van de godsdienstige overblijfselen. De godsdienst heeft zeer diepe wortels geschoten in de geesten, die van geslacht op geslacht eeuwen lang onder haar invloed hebben gestaan. De geschiedenis van het kapitalisme bewijst, hoe de godsdienst van het feodalisme: het katholicisme, ook nadat

dit stelsel was verdwenen, zich heeft kunnen handhaven. Het geestelijk besef blijft bij de economische ontwikkeling dus sterk ten achter. Het behoeft dus geen verwondering te baren, dat ook in de Sowjet-Unie de godsdienstige gezindheid nog bij vele mensen bewust of ook wel onbewust aanwezig is. De oude maatschappij in Rusland heeft met alle machtsmiddelen van de Staat de godsdienst in stand gehouden. Een van de eerste besluiten van de Sowjet-macht was dan ook de vrijheid van geweten te herstellen door de kerk van de staat te scheiden en ook de school van de kerk, waarmee de vrijheid om te geloven of niet te geloven werd gewaarborgd. De Communistische Partij heeft een uitgebreid propagandawerk verricht om de mensen bewust te doen worden van de kracht van hun eigen geest en hen gemobiliseerd tegen bijgeloof en geestelijke slavernij. De wetenschap en de kunst brengen thans kennis en schoonheidszin tot de massa. De geesten worden bevrijd van een eeuwenoude druk. Een massale drang naar kennis en schoonheid is daardoor in het volk ontstaan. In geen land is zoveel vraag naar boeken, in geen land worden de kunstschaten zo door het ganse volk gewaardeerd.

Het stijgen van het beschavingspeil blijkt gelijke tred te houden met het verdwijnen van de godsdienst. Maar nog niet overal blijken de oude tradities van godsdienstige aard te zijn verdwenen, wat in het bijzonder tot uiting komt bij gebeurtenissen, zoals geboorte, huwelijk en begrafenis, met sterk ingeburgerde traditionele gebruiken. Ook op oude kerkelijke feestdagen volgen nog dikwijls volkomen ongodsdienstige Sowjetburgers godsdienstige gebruiken. Nieuwe godsdienstige secten zijn ontstaan, die trachten op nieuwe wijze godsdienstige gevoelens te verankeren en maar al te vaak bleek hier het directe verband met het kapitalisme, doordat kon worden vastgesteld, dat de oprichters van deze secten behoorden tot resten van de kapitalistische klasse of zelfs directe agenten van vreemde mogendheden waren. In verband met dit laatste vooral is het duidelijk, hoezeer het overwinnen van deze soort overblijfselen van oude maatschappijvormen in het bewustzijn van de mensen een levenskwesitie voor het geluk en de welvaart van het Sowjetvolk is. Het spreekt vanzelf, dat de strijd van de Communistische Partij tegen de godsdienstige overblijfselen niet gebeurt op de wijze, zoals de katholieke pers en in het bijzonder vele parochieblaadjes dit in Nederland willen stellen. Zij stellen het voor, alsof de godsdienstigen in de Sowjet-Unie worden vervolgd. Leidraad bij de strijd tegen de godsdienst in het program van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie, waarin staat:

„De Communistische Partij gaat uit van de overtuiging, dat slechts het verwezenlijken van planmatigheid en van bewust handelen in de gehele maatschappij activiteit van de massa, het volledig afsterven van de godsdienstige vooroordelen ten gevolge zal hebben.

De Partij streeft naar de volledige breuk tussen de uitbuitersklasse en de organisaties van godsdienstige propaganda, zij

werkt de praktische bevrijding van het werkende volk van godsdienstige vooroordelen in de hand en organiseert op de meest ruime schaal de opvoedende, wetenschappelijke en anti-godsdienstige propaganda. Daarbij is het noodzakelijk, zorgvuldig iedere kwetsing van de gevoelens der gelovigen te vermijden, omdat dit slechts tot versterking van het godsdienstige fanatisme zou leiden”.

Het overwinnen van de overblijfselen van het kapitalisme in het bewustzijn van de mensen is nauw verbonden met de opvoeding tot communistische moraal. De moraal van de mens wordt bepaald door het karakter van de maatschappelijke verhoudingen. De beginselen van de kapitalistische moraal drukken de tegenstrijdige natuur van de kapitalistische maatschappij uit.

„De oude maatschappij — zei Lenin — was op een dusdanig beginsel gegrondvest, dat of jij beroofde de ander, of de ander beroofde jou; of jij werkte voor een ander, of een ander voor jou; of je was slavenbezitter, of je was slaaf”. De heersende klassen vestigden in het bewustzijn van het volk de gedachte, dat hun beginselen van moraal eeuwige en algemeen-menselijke betekenis hadden. De grondvesters van het Marxisme hebben het karakter van de burgerlijke moraal bloot gelegd, zijn betrekkelijkheid vastgelegd en aangetoond, hoe diep vijandig deze moraal is aan de belangen van het proletariaat.

„Onze moraal — zei Lenin — is volledig ondergeschikt aan de belangen van de klassenstrijd van het proletariaat . . . . Voor den communist ligt de gehele moraal besloten in de krachtige solidaire discipline en bewuste massale strijd tegen de uitbuiters. Wij geloven niet in een eeuwige moraal en het bedrog van alle sprookjes over deze moraal ontmaskeren wij. Onze moraal dient om de menselijke maatschappij hoger te verheffen en haar te verlossen van de uitbuiting van de arbeid”.

In de Sowjet-Unie zijn thans nieuwe beginselen van moraal opgekomen, die aan de hoge doeleinden beantwoorden, door het Sowjet-volk gesteld: de opbouw van het communisme. In de massa's van het Sowjet-volk leven krachtig de beginselen van de socialistische moraal, die gericht zijn op de verdere groei en versterking van de Sowjet-Unie, op het maken van dit 170 miljoen volk tot een eensgezinde familie, die onder elkaar menselijke verhoudingen opbouwen op de grondslag van wederzijdse kameraadschappelijke, broederlijke solidariteit.

Maar ook deze hoge beginselen ener nieuwe moraal zijn nog niet voldoende diep in het bewustzijn van de mensen doorgedrongen, en soms breken resten van vroegere kapitalistische moraal zich baan. Dit doet zich vaak op sterke wijze gevoelen in het dagelijks leven. Om een voorbeeld te noemen: de uren van ontspanning, die men in de Sowjet-Unie gemakkelijk kan doorbrengen in overeenstemming met het karakter der nieuwe maatschappij, b.v. door bezoeken der rusthuizen, sportvelden, schouwburgen en concertgebouwen, musea en dergelijke, worden soms nog volgens de oude traditie met

drinkgelagen doorgebracht, wat tot sterke morele inzinkingen kan leiden, gevolgd door politieke en sociale vergrijpen. Het is niet toevallig, dat de kapitalistische vijand in het buitenland deze ontaardingsverschijnselen gebruikt heeft om agenten voor zijn ondermijnend werk te kweken.

De strijd tegen de burgerlijke ontaarding in het dagelijkse leven heeft niets te maken met de propaganda voor een leven van onthouding. Neen, de moderne Sowjetmens is geen asceet; hij houdt van het leven en scheidt vreugde in het leven. Elk van zijn daden is doordrongen van levensvreugde. Immers, de Sowjet-maatschappij is de eerste in de geschiedenis, die aan het werkende volk de mogelijkheid geeft van het leven te genieten. Jaar in, jaar uit verhoogt zich het stoffelijke- en beschavingspeil. Dit op zichzelf versterkt in den Sowjet-mens de drang een goed bouwer van het socialisme te zijn, dus van het welvarende, gelukkige leven.

De bewuste en eerlijke burgers van het Sowjetland zijn duidelijke voorbeelden van de dragers van de nieuwe moraal, die zo gunstig afsteekt bij de moraliteit van het kapitalisme.

De verdere opbouw van de Sowjet-Unie is nauw verbonden met de vraagstukken van de socialistische opvoeding. „De fundamentele taak van onze staat in het binnenland bestaat thans in vreedzame, economisch-organisatorische en cultureel-opvoedende arbeid”, zei Stalin op het Achttiende Partijcongres. Ook Molotow wijdde aan dit vraagstuk grote aandacht bij de uiteenzetting van de vraagstukken van het derde Vijfjarenplan:

„... Thans hangt alles af van de groei van het communistische bewustzijn van de arbeiders, boeren en intellectuelen, van het succes van de communistische opvoeding in de ruime betekenis van het woord, de communistische opvoeding, die de gehele massa van het werkende volk en alle Sowjet-intellectuelen omvat; in de eerste plaats van de successen op dit gebied, hangt het vervullen van al het overige werk af”.

Een machtig geestelijk wapen tot communistische opvoeding van het werkende volk en tot overwinning van de overblijfselen van het kapitalisme in het bewustzijn der mensen, is het Marxisme-Leninisme. De kennis van de wetten van de maatschappelijke ontwikkeling, van de geschiedenis van de revolutionaire beweging en in het bijzonder de geschiedenis van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie zijn middelen, met behulp waarvan men een wetenschappelijke communistische overtuiging kan verwerven. Het beheersen van de beginselen van de Marxistisch-Leninistische theorie, de beginselen van het dialectisch materialisme, geven aan het werkende volk een juist begrip van zijn doeleinden en het vermogen, in de meest ingewikkelde vraagstukken van internationale en binnenlandse politiek een weg te vinden. Het stelt in staat, het persoonlijke handelen in overeenstemming te brengen met de juiste maatschappelijke doeleinden en zo de nieuwe beginselen der moraal uit te werken. Een kostbaar hulpmiddel hierbij is de: „Geschiedenis van de Commu-

nistische Partij der Sowjet-Unie (bolsjewiki)", geschreven onder leiding en met persoonlijke deelneming van Stalin.

Het is daarom te begrijpen, dat miljoenen werkers van het Sowjetland en duizenden bewuste arbeiders in alle delen van de wereld zich aangetrokken gevoelen tot de studie van deze „encyclopedie van het Bolsjewisme". De studie van dit boek waarborgt een verdere stijging van het politieke en culturele peil van het werkende volk en is dus een gewichtige bijdrage voor het verder liquideren van de overblijfselen van het kapitalisme in het bewustzijn van de mensen, die hun krachten geven aan de opbouw van een nieuwe maatschappij.

KANTON, LUCHTBOMBARDEMENT. 3400 DODEN

EM. VAN LOGGEM

De bleke lijven zwellen in de avond
Een smeulend huis glimt door het duister heen
Een zwarte bloedstraal, zich in 't zand begravingd
Lekt langs een afgescheurd, vergeten been.

Een mond staat open en de blanke tanden
Lenen een lichtstraal van een lamp, die triest
En tastend door het duister tracht te branden
Doch in de verte zich in mist verliest.

Het duister huivert rond een rest van leven
Een weke romp verlaten door de dood
In 't schrale licht dat om de klomp gaat beven
Bersten de wonden in een gillend rood.

Weer gaat de avond zich om d'aarde winden
Weer is de nacht als 't aad'men van een kind
De bommenwerpers zullen 't vliegveld vinden

Een zwarte bloedplas rimpelt in de wind.

16/6 '38

KUNST, TENDENSKUNST GEMEENSCHAPSKUNST

(De door C. J. Kelk in ons Juni-nummer geopende discussie over het onderwerp „Kunst, tendenskunst, gemeenschapskunst”, heeft heel wat belangstelling gewekt.

Wij hebben verscheidene bijdragen ontvangen van medewerkers, die hierover hun mening hebben gezegd. Anderen verklaren hun instemming met het door Kelk geschrevene. Zo schrijft Prof. P. H. van Moerkerken ons:

„Met belangstelling heb ik het artikeltje van den heer C. J. Kelk gelezen.

Ik ben het zó volkomen met de daarin geuite meningen eens en ik vind alles zó goed gezegd, dat ik van mijn kant er niets aan toe te voegen heb”.

Wij plaatsen nu in dit nummer enige bijdragen, die het vraagstuk van zeer verschillende zijde toelichten.

De Redactie hoopt tot afsluiting van deze discussie, haar eigen mening over het vraagstuk nog samen te vatten).

THEUN DE VRIES

Iedere gemeenschap heeft haar eigen bepalingen inzake doel en wezen van de kunst; deze eenvoudige sociale waarheid schijnt met dat al nog steeds een van de moeilijkst-vatbare te zijn, die er bestaan. En de erkenning ervan is in zoverre moeilijk, omdat het betekent, dat men daarmee tevens een maatschappelijke groei, een evolutie en een veranderingsproces erkent, kortom, dat men erkent, dat kunst afhankelijk is van een zekere voedingsbodem en dat elke verschuiving in die bodemgesteldheid van invloed is op de artistieke gewassen, die er uit opschieten.

Bijna door heel de moderne westerse beschaving lopen de discussies over kunst, en het voornaamste resultaat van al deze disputen en uiteenzettingen, scholen en stromingen is wel deze, dat men eraan onderkent, van welke aard de genoemde bodemverschuivingen zijn geweest, en dat er geen enkel inzicht is veroverd, of men heeft het weer moeten laten varen; het werd een historisch verschijnsel, dat slechts zin heeft in verband met de overwonnen toestand, en is nog slechts van belang om de karaktertrekken te leren onderscheiden van een periode, wier denkbeelden en idealen niet meer voor het heden gelden. —

Wat voor het heden geldt, is voor ons het wezenlijke en belangrijke, en al kunnen we gerust vaststellen, dat ook wij zullen worden overleefd en verbeterd, het gaat hier en nu uitsluitend om de vraag, wat de genietters van kunst en de makers van kunst thans ervaren en verlangen. Wij kunnen onze eigen tijd niet beleven als het verleden, als de meer of minder geïnteresseerden bij een minder of meer aangrijpend schouwspel (wat niet wegneemt, dat velen inderdaad menen, dit te moeten doen). Wij zelf zijn onze tijd, of we willen of niet.

Wij maken de geschiedenis en de cultuur van iedere dag, en zijn er, de een met weezin, de ander met overgave, ten nauwste bij betrokken. Iedere daad en gedachte is een stuk van de werkelijkheid, en de werkelijkheid zelf het resultaat van al ons willen en doen. Niemand kan een scheiding trekken tussen wat zich in hem afspeelt en wat er in de wereld gebeurt. Het komt me dan ook voor, dat we met de definitie van persoonlijkheid in 't algemeen en van artistieke persoonlijkheid in 't bijzonder voorzichtig moeten zijn. Persoonlijkheid is m.i. niet zozeer dat individu, dat zich het meest onderscheidt van de rest, als wel hij, die een verhevigde mate van intelligent meescheppen aan de wereldveranderingen aan de dag legt. Hetzelfde geldt van de artistieke persoonlijkheid, voor wie de werkelijkheid in zulk een bijzondere vorm verschijnt, en de weergave van wier indrukken wij „kunst” noemen. Deze vorm is zo bijzonder, niet, omdat zij iets beters of hogers zou bevatten dan andere levensvormen (de technische, de politieke, de wijsgerige, de wetenschappelijke), maar, omdat de kunstenaar de verschijnselen van het leven samenvat en uitbeeldt op een wijze, die in den genietder daarvan dezelfde ontroeringen en aandoeningen laat meetrillen, welke den artist zo sterk bezig hebben gehouden. Deze aandoeningen en gevoelens vormen als het ware een gistingstoestand van het bewustzijn, doordat er sentimenten wakker worden, die wel in de meesten van ons sluimeren. De kunstenaar nu is de met typische middelen begaafde, om door middel van kleuren, muziek, marmer en woord de sluimerende aandoeningen van de mensheid vorm en inhoud te geven. Hij is de geestelijke ziener, de verruimer, de schepper en bewustmaker van wat er aan ongevormde schoonheidsverlangens en ook aan menselijk-sociale idealen in een elk aanwezig is. Hij is mond en uitdrukking van zijn volk en zijn tijd en maakt op verrassende en meeslepende wijze tot werkelijkheid, wat op ieder gegeven ontwikkelingsmoment van dat volk en die tijd om herkenenis vraagt. Vandaar, dat wij in de beste, eerlijkste en zuiverste kunstenaars aller tijden veelal een element van „vernieuwing” aantreffen, dat zowel naar vorm als inhoud de uitdrukking is van wat in medemensen nog maar vaag leeft, maar dat niet bewonderd en erkend zou kunnen worden, als het ook d a r niet aanwezig was. — Dit element der vernieuwing speelt een grote rol in tijden van sterke politieke en maatschappelijke overgang — in de renaissance, in de romantiek, in de dagen van decadentie en opkomend realisme, in onze eigen tijd van verscheurende tegenstellingen, waarin elke waarde beproefd en hertoetst wordt, en een duidelijke „nieuwe” wereld onder de nog standhoudende vormen van de „oude” geboren wordt.

Zulk een proces van sterven en herrijzen, van herschepping en herijk van waarden vraagt inderdaad meer dan eens om een theoretische bezinning aangaande de positie van kunst en kunstenaar. In Kelk's uiteenzettingen word ik getroffen door de pogingen, om het bestaansrecht van den „ouden” kunstenaar te verdedigen, zij het niet, zonder er op te wijzen, dat „het gemeenschapsgevoel . . . heilzaam en uitbouwend zal werken”. Deze pogingen zijn begrijpelijk, want zij wijzen er op, dat de kunstenaar van thans weer een verdrukt

wezen wordt, dat zich nergens thuis voelt, dat zijn economisch bestaan bedreigd ziet en zich belemmerd weet in de uitoefening van zijn toch z.g. „vrij” beroep. Zelden echter waren de kunstenaars zo onvrij! Kelk worstelt kennelijk met het probleem, hoe de „artistieke persoonlijkheid”, die in alle opzichten onafhankelijk behoort te zijn, te verbinden met de blijkbaar even dringende noodzakelijkheid, hem in het sociale proces te betrekken. — De schijnbare onoplosbaarheid van het probleem drijft Kelk tot de alleszins begrijpelijke scheiding, die hij nog tussen maatschappij en kunstenaar, tussen de realiteit der „leefwereld” en de „buitenmaatschappelijke” taak van den kunstenaar wil maken. Kelk ziet hier het gevaar opdoemen van een geforceerde tendenskunst, die het artistieke bevrijdingsproces ernstig bedreigt.

De zaak ligt intussen m.i. wel enigszins anders. De onafhankelijkheid van den kunstenaar mag niet worden verwisseld met afzijdigheid. De kunstenaar, die onafhankelijk wil blijven als scheppende persoonlijkheid en daarbij tevens doordrongen is van zijn betekenis als sociaal wezen (en dus van het bestaan van iets, dat „gemeenschap” heet) heeft maar één keuze, wil hij „gered” worden. Hij kan zichzelf redden als maker van mooie of curieuze dingen, door het probleem eenvoudig niet te erkennen en zich als een wezen „uit eigen krachten” te beschouwen, hetgeen dan ook volkomen in overeenstemming is met de versregel van den individualist: Ik ben een God in 't diepst van mijn gedachten. — In werkelijkheid is de kunstenaar echter geen God uit eigen krachten, maar een beperkt mens, en de niet-erkenning van het sociale element betekent, dat hij zich isoleert van de „leefwereld”, niet alleen in het tijdelijk en plaatselijk isolement, dat natuurlijk elk kunstwerk vergt, maar dat hij zich voorgoed afsluit voor wijdere, nieuwere indrukken. Uit angst voor de „tendens” scheidt hij de tendens van het Ik, die veel tyrannischer en steriel is dan een levende sociale overtuiging; en bewust wordt hij anti-maatschappelijk, waar hij in de besmetting met de platvloerse werkelijkheid een gevaar ducht voor dit Ik. Hetgeen op de verstening van zijn innerlijk, op de verschraling en versmalling van zijn talent neerkomt, zoals Kelk terecht opmerkt, waar hij spreekt van de noodzakelijkheid van bepaalde „voedselbodems”.

Een isolement als het bovengenoemde, dat een houding uit weifeling, uit angst, uit vrees-voor-het-onbekende is, kan nooit een redding betekenen, hoogstens een vlucht. De redding nu bestaat hierin, dat de kunstenaar zich bewust als sociaal wezen oriënteert. Dit betekent niet, dat hij, zoals naïeve (en hatelijke) individualisten van bovenstaand compromis- en-vluchttype het zo graag zouden willen voorstellen, nu maar lid wordt van een politieke partij, opdat zijn werk de consequente ver-aesthetisering worde van een partijprogramma of een statutenboekje. Partijboekjes hebben nooit tot het scheppen van grote kunst geleid, als hun dragers geen geboren artisten waren, en hoogstens tot een vorm van tendenskunst, waarvan men eindelijk eens zou wensen, dat zij met de verdeeldheid en zwakte der arbeidersbeweging werd overwonnen!

Wat echter wél een feit is: het intelligent begrijpen van een ontwik-

kelingsproces in de sociale en politieke atmosfeer en de onafhankelijke uitbeelding van deze ontwikkelingsidee in en door de kunst, vormen de enig-mogelijke grondslagen van een nieuwe kunst, die tot de „gemeenschap” kan spreken. En hier zij dan meteen bij opgemerkt, dat dit begrip „gemeenschap” zelf iets is, dat voor elke historische periode anders gekenmerkt is; dat in onze tijden de duidelijke betekenis van de maatschappij der sociale rechtvaardigheid inhoudt, zoals het daarvóór de liberale staat, de kerkelijk-feodale samenleving, het kastenwezen, de patriarchale verhoudingen, of welke andere vorm van maatschappijwezen ook maar heeft betekend. „Gemeenschap” thans, kan in verband met het vraagstuk van de kunst, niet anders uitdrukken dan die toestand, waarin rechtvaardigheid voor allen geldt, waar dus de culturele mogelijkheden voor een bevrijde mensheid openstaan, waarin dus ook kunst en kunstenaar zullen worden begrepen naar de functie, die zij in deze samenleving uitoefenen. Zulk een samenleving en zulk een toestand echter kunnen geen kunstenaars erkennen, die in de gemeenschap slechts de grauwe achtergrond zien, waartegen zij de arabesken van hun superieure talenten laten schitteren. Deze gemeenschap — onloochenbaar de wereld van morgen — wacht integendeel reeds nu op artisten, die bewust zijn van de smartelijke overgang van oud in nieuw, en die deze strijd als kunstenaars meestrijden. Hetgeen wil zeggen, dat zij beseffen, welke krachten er in het spel zijn, en welke van deze krachten positief en welke negatief zijn voor de toekomst van de mensheid en de cultuur. Zulke kunstenaars zullen onvermijdelijk de tegenstelling tussen de oude en nieuwe wereld in hun werk tot uitdrukking brengen — precies gezegd, tussen de wereld van het kapitalisme en die van het werkende volk, van het socialisme. Deze tegenstelling zal zelfs voor hen de onmiskenbare aanleiding vormen, waardoor zij richting en wezen van de huidige geestelijke en materiële botsingen onder duizenderlei vermomming zullen herkennen, waardoor zij zullen leren spreken met de eenvoudige stem der waarheid en de overtuigingskracht van hen, die inderdaad onafhankelijk zijn geworden, n.l. van de dwangwetten van het verleden. Betekent dat nu, dat een kunstenaar, in wiens werk dit besef op vele wijzen doorklinkt, tendenskunst maakt? Tendentius zijn slechts die „kunst”werken, waarvan de makers misschien wel sociaal gevoel bezitten, maar niet de middelen om als kunstenaars dit gevoel op anderen over te dragen — middelen, die bij de beoordeling van een kunstwerk nu een keer de beslissende zijn.

Heel anders echter wordt de vraag bij een wezenlijken kunstenaar, in wiens vlees en bloed de idee der gemeenschap is overgegaan, die dus politiek en maatschappelijk bewust is. Bij hem verschijnt de leerwereld, niet als een schuit, waarop hij de vlag van de propaganda kan en mag hijsen, maar als de directe, actieve en actiefmakende veelheid van verschijnselen, die hij, door zijn scheppende aanleg heviger en daardoor schoner en aangrijpender voor ons samenvat en herschept. Hoe onbevooroordeelder, hoe lossers van kastenwaan en dogmatische vooropstelling de kunstenaar, de ruwe, ongeordende materie van de leefwereld in een zinvol verband brengt, hoe

sterker de overgang van „stof” tot „geest”, van de tastbare naar de aesthetische sfeer, des te eerder zal hij begrepen worden, des te groter wordt zijn betekenis voor de gemeenschap van nu, die zich daarin herkent, en de gemeenschap van morgen, die haar weg er in zal zien afgetekend. Inderdaad: de genietter van kunst moet omhoog naar den kunstenaar; maar als de kunstenaar van thans uit eigenwaan of eigenbelang niets te verbergen heeft, voor zichzelf noch voor anderen, zal hij altoos de klare taal spreken, die door duizenden verstaan wordt. Het probleem is dus niet, of hij wordt begrepen, zegt Kelk terecht; evenmin echter is het een probleem, of de medemens door hem wordt begrepen, zoals Kelk oordeelt. Tenzij Kelk met deze laatste opmerking bedoelt, dat er kunstenaars nodig zijn, die de sluimerende ontroeringen der mensheid vorm en wezen weten te verlenen, en daarmee blijk geven, den „medemens” te hebben verstaan. —

Het probleem van den kunstenaar van thans is m.i., dat hij leert inzien, waarop de draagkracht en richting van zijn denken en werken aanstuurt. En het antwoord op die probleemstelling moet dan wel luiden: het doel van den kunstenaar kan niet anders zijn dan dat der vooruitstrevende mensheid, het doel n.l. van een bevrijde samenleving, van het opgeheven menselijk isolement, van de kunst, die niet meer behoeft te strijden, maar voor het eerst zuiver-bespiegeldend, zuiver-beeldend kan zijn.

Dat de kunstenaar naast de arbeidersklasse zal komen te staan, die bij de verovering van dit doel de positieve krachten der mensheid leidt en organiseert, kan niet uitblijven. Dat hij van de arbeidersklasse moet leren, is evenmin twijfelachtig. Dat hij haar politieke methodes, haar „partijboekjes” echter klakkeloos in zijn werk zou moeten omschrijven, zou noodlottig zijn. De weg van den politicus en die van den kunstenaar lopen naast, niet in en door elkaar, al is het doel hetzelfde. — Ook hier blijve de onafhankelijkheid van den kunstenaar streng bewaard; hij doorleve op zijn wijze, dat is: begrijpend, samenvattend, beeldend, overdragend in de wereld van aesthetische harmonie en artistieke afgewogenheid, die strijd en die vernieuwing der maatschappij, welke de verdrukte klasse in de rauwe wereld der realiteit strijdt en volbrengt.

SAM GOUDSMIT

Wat Kelk zegt, kan mij tamelijk wel bevredigen. Een definitie van Kunst te geven, is inderdaad moeilijk, nochtans zal ieder onzer het proberen.

Sociale arbeid, propaganda-arbeid en Kunst zijn zeer verschillende functies. Zij eisen twee zeer uiteenlopende karakters, of karakterkanten van den mens. Laat ons maar beginnen met vast te stellen dat het toch niet toevallig is, dat deze twee functies naast elkaar bestaan en

haar grenzen nog niet zonder schade hebben geschonden. Gij hebt op uw tafel het wetenschappelijk sociale werk liggen, en de politieke brochure, en het dagblad — en ook de roman en het gedicht. De wijzen van beïnvloeding bij al deze schrijvers zijn verschillend. Beslissend voor dat verschil is niet in de eerste plaats de ideologie van den schrijver; beslissend is de persoonlijke geaardheid van dien schrijver. Of moeten wij die uitingen als gelijk verklaren omdat zij ergens in de geest van den ontvanger elkaar wel raken? Neen, het gaat niet om de overeenkomst (die gemakkelijk tussen een eikel en een olifant is aan te tonen) maar om de sterke verschillen. Twee zusters, die op elkaar lijken, worden door vreemden voor elkaar aangesproken, die zien alleen de overeenkomst. De huisgenoten maken die vergissing niet, zij zien altijd de scherpe verschillen. En elk van de zusters heeft haar eigen bestaansrecht tegenover de ander, onbetwist en ten volle. Ik zou u allen willen uitnodigen tot de kleinigheid, huisgenoten van onze zusters te worden.

De schrijver van het wetenschappelijk werk, van de politieke brochure enz., zet uiteen, en betoogt. Ook de „Kunstenaar” wil overtuiging, dat is zijn drift, zijn zelf-uitleving tegenover de gemeenschap, tot het beste waarvan hij, onpersoonlijk zich richt. Allen leven wij, in al onze daden, onszelf uit, maar hoe zuiverder wij die uitleving plegen, voor onszelf, des te edeler is zij ook voor onze tijdgenoten, omdat wij dan des te treffender het contact aanbrengen met het aleredelste van hen. Ook de Kunstenaar wil dus overtuigen, maar heel het samenstel van zijn gedachten — en gewaarwordingen is van te voren al met al hun kracht samengelopen in het beeld. De romanschrijver beeldt. Want het Kunstwerk is, voor den Kunstenaar (en daardoor ook voor den ontvanger) ordestelling door middel van het beeld, het is de ordening van het wereldbeeld zoals de maker dat in zich omdraagt.

Ik hoop dat dit enigszins duidelijk kan maken, dat het verstandelijke element in het kunstwerk niet zelfstandig naar voren kan komen, zonder aan het kunstwerk een eind te maken, het beeld is de harmonische verbinding van alle krachten van den maker. Hij is daarmee (zwak of sterk) hersenen en hart van zijn groep, van zijn klasse, in zijn tijd. Hij is het instrument van de zijnen, daar neergezet om voor hen het beeld te brengen. Uitgesloten dat hij daarmee on-sociaal kan zijn. En uitgesloten dat hij on-sociaal kan heten, wanneer hij, vanaf het ogenblik dat het instrument op volle toeren actief is, ongestoord moet blijven. Neem het resultaat van zijn bezigheid d a r n a op de punt van uw ontleedmes, en behandel het meedogenloos en mild, als alles, in uw onderzoek. M.a.w. beïnvloed den maatschappelijke mens in den kunstenaar zoveel gij wilt, beïnvloed hem zoals gij elke andere tijdgenoot wilt beïnvloeden, maar vooral niet anders. Beïnvloed hem dus indirect en niet direct, in zijn productie. Alle woorden over de ivoren toren zijn gedaas van verdachte ijveraars die de zusters nog niet eens kunnen onderscheiden. De ivoren toren kan bestaan voor het inwerking treden van het instrument, en niet daarna. Hoe gij het keert of wendt, hoezeer wij weten dat de Kun-

stenaar niets buitenmenselijks maar het instrument van de zijnen is, dat instrument is, niet toevallig, maar tengevolge van een prachtige logische samenvoeging van menselijke factoren geplaatst in het organisme van zijn persoonlijkheid, die dan heel en al daardoor wordt beheerst. En als hij niet uit die volle gaafheid scheidt, gebeuren er alleen maar ongelukken. Dat is een waarheid die door geen ongeduld omvergegooid kan worden. De stelling: „de kunstenaar moet zijn kunst stellen in dienst van...” is een ergerlijke stelling en in wezen anti-sociaal (waarom zouden wij ook niet eens met de overtreffende trap werken?). Die stelling is niet verderfelijk omdat zij ene of andere individuele souvereiniteit zou aantasten. Dat is niet anders dan een overblijfsel van de allerkleinburgerlijkste denkbeelden-zolder uit het begin van de arbeidersbeweging, waar elke mate van persoonlijkheid of diepere zekerheid op grond van onverdraagzaamheid of concurrentie-gevoelens dadelijk burgerlijk moest heten, neen, deze stelling is funest, omdat zij een dienst, die alleen op natuurlijke wijze kan worden bewezen, zonder enig inzicht in de wetten van het proces, bot tot wet wil forceren. Zij is nadelig omdat zij de juiste economie van de menselijke energie verwondt en dus nadeel brengt, want Da Vinci's die van alle grote markten thuis zijn, komen maar eens in de 1000 jaar voor. In het algemeen eist de kunstproductie den helen mens. Ook een kunstwerk heeft een idee tot grondslag. Als u dat tendenz wilt noemen? Maar zij is (ik herhaal het) op de bepaalde wijze van deze voortbrenging, in bloed en vlees van het organisme opgenomen, eer zij zich in het resultaat kan doen gelden. Daarom is de opgelegde, de verstandelijk vooropgezette tendenz altijd de moordenaar: hoe gaver het beeld, hoe dieper en blijvender de invloed van de idee.

Wanneer gij dit gevoelig instrument ontijdig op de propaganda (van wat ook) wilt omschakelen, is het gevolg niet anders dan dat er twee slechte producten ontstaan, n.l. slechte kunst en slechte propaganda; U moogt zelf uitmaken welke de ergste is. Wij hebben al genoeg van die dubbele rampen gezien, ook al werden zij meestal als buitenkansjes toegejuicht, om ons erover te verheugen dat het onderwerp aan de orde wordt gesteld. Men moet soliede zijn in deze dingen, en soliditeit verdraagt geen gemene huwelijken tussen twee halfbakken exemplaren van twee belangrijke families. De kunstenaar die in de concentratie van zijn werk zijn volle vrede vindt en die dan ook zijn tijd verstaat, voelt geen behoefte, iemand het terrein van de propaganda te betwisten. Niet alleen dat hij de innerlijke zekerheid bezit, zijn wereld voldoende te beïnvloeden met liefde tot en bevestiging van het beste leven, maar hij voelt zich ook terdege met zijn tijd verbonden. Dat vaak weinigen hem ten volle verstaan, kan beter voor hem zijn, het zal een enorme taak zijn, de massa van het volk den w e z e n l i j k e n inhoud van het kunstwerk bij te brengen, haar het verband te tonen tussen het beeld en haar eigen diepsten hang naar vervulling, haar de verwantheid te doen zien van wat haar soms zo onbegrijpelijk vreemd voorkomt. Een werkelijk grote taak, misschien de diepste propaganda die ooit voor een zuivere wereld-organisatie bedreven is. Zij is desniettemin mogelijk.

Hoe raar het sommigen moge toeklinken: de daden die ogenschijnlijk van de Kunst-daad het verst verwijderd zijn, kunnen gemakkelijk die kunst en de massaas het dichtst bijeenbrengen. Als de grote en juiste spanningen over de volkeren zullen komen, zullen tred en greep van de sociale verrichtingen ook de hartstocht en de vlucht van de kunstenaars niet meer zo vreemd doen schijnen. De massa's en de uitvoerders van haar wil zullen wellicht dus handelen en bouwen in zulk een gesloten concentratie, dat volk en kunstenaar elkaar beter zullen kennen dan ooit te voren. Alleen wat door de grote bezieling wordt gedragen blijft over.

K. v. d. GEEST

„Wat is waarheid?“, moet Pilatus bij het begin van onze jaartelling al gevraagd hebben, maar er was niemand, die hem daarop antwoord gaf, waarschijnlijk omdat niemand er iets voor voelde nog tegelijk met den Nazarener en een paar andere misdadigers aan het kruis gespijkerd te worden.

Pilatussen van alle tijden hebben eveneens gevraagd, wat Kunst is. En op die vraag hebben ze wel antwoord gekregen — de meest uiteenlopende antwoorden zelfs. Waarlijk grote mensen, maar ook leeghoofden en warhoofden hebben zich er mee bezig gehouden, hebben er theorieën over opgesteld en zijn het er oneens over geweest. En dat ze het oneens waren is op zichzelf niet verwonderlijk. Het ligt immers wel voor de hand, dat in een maatschappij, waar een kleine groep heerst, en waar die kleine groep de normen voor waarheid, recht en ook voor kunst vast stelt, (met de bedoeling er haar eigen belangen door te doen dienen) dat het daar moeilijk of gevaarlijk is een zuivere omschrijving van dergelijke begrippen te geven.

Wanneer we in een krant een berichtje lezen over een staking in de werkverschaffing ergens, dan is dat een berichtje zonder meer, waar we misschien nog even over nadenken, maar dat we dan toch naast ons neerleggen. Maar als nu één van die arbeiders, die daar staken, over de staking spreekt — in een vergadering bijvoorbeeld! — en hij weet door hetgeen hij zegt een ieder, die hem aanhoort te ontroeren, te doen mede lijden met wat hij en zijn kameraden lijden, dan is die man een kunstenaar en wat hij zegt is Kunst.

Dat woord ontroeren moet geen misverstand wekken; het is niet de bedoeling, dat de toehoorders van zo'n stakende werkverschaffingsarbeider, die voor een vergadering spreekt, beginnen te huilen of het hoofd schudden en och, och zeggen, maar ze moeten op zulk een wijze ontroerd worden, dat ze de kaken op elkaar bijten, dat ze er van overtuigd raken — hun strijd is mijn, is onze strijd!

Wanneer we dat woord dan in die zin opvatten, zouden we kunnen zeggen, dat Kunst is het middel om ons het leven zelf beter te doen kennen, het te doorgronden, er door ontroerd te worden.

Daarmee is het begrip Kunst natuurlijk niet omschreven — er is al-

leen nog maar aangegeven welke uitwerking Kunst heeft; wat het doel van Kunst kan zijn.

En dat is dan ook vrijwel alles wat we er van kunnen zeggen. Want in het begrip Kunst zitten verschillende elementen; het belangrijkste, het essentiële er van is het esthetische element. Een Kunstproduct, dat op zichzelf — door de keuze van het onderwerp en door de wijze, waarop het onderwerp wordt behandeld! — onbelangrijk is, kan waarde hebben door zijn schoonheid.

Maar niets is wisselvalliger dan het begrip schoonheid. Wat de een mooi vindt behoeft een ander nog niet mooi te vinden.

Men kan op grond van zogenaamde esthetische gevoelens — evenals op grond van godsdienstige gevoelens bijvoorbeeld — heel wat verdedigen maar ook heel wat veroordelen. Men kan uit esthetische overwegingen anti-revolutionair zijn. Men kan — zoals een burgerlijk kritikus in een bespreking van „de Vrouw en de Maatschappij” — vertellen, dat de revolutie krachten ontketent en opwekt, die tot zedelijke verwarring leiden; en dat kan men dan lelijk vinden. Dat zal ook niemand tegenspreken. Maar met hetzelfde esthetisch bewustzijn kan men zich neer leggen bij de ontzettende zedelijke verwildering in een kapitalistische samenleving.

Het esthetisch element in de Kunst, gaf er aanleiding toe, dat overspannen wezens hun minderwaardigheidscomplexen en andere complexen van hun geruïneerd zieleleven uiten door doeken vol verf te klodderen of hele pakken papier vol te schrijven — dat geklodder en dat geschrijf brachten ze dan als Kunst op de markt en er waren meestal nog wel geestverwanten, die het konden waarderen.

Dit feit is één van de oorzaken, dat de arbeidersklasse, die waarlijk wel andere dingen had om zich het hoofd over te breken, zich van de Kunst afgekeerd hield en zeide:

„We hebben geen verstand van Kunst!”

Hiervoor is nog een andere oorzaak aan te wijzen.

Tendenskunst, gemeenschapskunst, proletarische kunst en dergelijke zijn maar woorden, die misschien tijdens een bepaalde periode enig houvast gaven, maar die hun betekenis spoedig verloren. We kunnen nog niet spreken van een gemeenschap in de zin van een alomvattend geheel; de samenleving is geen gemeenschap, maar hoogstens een groep kleine gemeenschappen. In een staat zijn honderden kerkgenootschappen, die min of meer aan de oppervlakte komen, honderden groepen, partijen, verenigingen, elk van die met een bepaalde doelstelling met bepaalde idealen. Al die kleine gemeenschapjes zijn onderling min of meer met elkaar verbonden. Ieder mens, in de samenleving, en dus ook ieder kunstenaar is bij een van die gemeenschapjes onder te brengen; of hij dit al of niet erkent, doet niets ter zake. Hij is een lid van zulk een gemeenschapje; hij is al of niet bewust door de in zulke gemeenschappen geldende opvattingen en zienwijzen beïnvloed. Die invloed wordt door den kunstenaar weer tot uiting gebracht in zijn werk. Waar dat gemeenschaps-invloeden zijn is zijn werk dus uit en voor die gemeenschap, d.w.z. gemeenschapskunst. Maar die invloed van zo'n gemeenschap geeft tevens een bepaalde strekking aan dat werk; geeft aan dat werk de strekking voor een bepaalde overtuiging — de ge-

meenschapsovertuiging — propaganda te maken. Zo beschouwd kunnen we dus bezwaarlijk onderscheid maken tussen gemeenschapskunst en tendenskunst.

De verschillende gemeenschapjes zijn onderling min of meer verbonden. Het verband kan heel los zijn; de gemeenschappen kunnen ver uit elkaar liggen; opvattigen en wereldbeschouwingen kunnen uiteenlopen en strijdig zijn. Dit sluit dan in, dat ook het wederzijds begrijpen, het vermogen om als lid van verschillende gemeenschappen elkaar aan te voelen, heel gering kan zijn.

Nu is Kunst meestal voortgebracht door leden van gemeenschappen, die ver lagen van de gemeenschap der arbeiders. Zelfs al waren de kunstenaars uit de arbeidersklasse voortgekomen, dan nog sloten ze zich dikwijls, gedwongen door economische omstandigheden, bij een andere gemeenschap aan. En dit verklaart het feit, dat de arbeiders de zin van hun kunstvoortbrengselen niet konden aanvoelen en er daarom geen aandacht aan besteed hebben.

Dat de arbeiders daardoor iets gemist hebben, staat vast. Dat het niet de schuld van de arbeiders is geweest, is eveneens vaststaand. De schuld is alleen te zoeken bij den kunstenaar, maar er zijn voor dien kunstenaar dan toch verzachtende omstandigheden.

In elk geval mogen we vaststellen, dat het tijd wordt om dat elkaarniet-aanvoelen te overwinnen, op te heffen. En niet alleen, dat het tijd wordt, maar ook de mogelijkheden daartoe zijn wel aanwezig. Van beiden, van arbeidersklasse en van den kunstenaar moet daartoe een eerlijk pogen uitgaan. De arbeider moet zich er van laten overtuigen — voor zover hij daarvan nog niet overtuigd is! — dat Kunst niet ten eeuwigen dage kan blijven het privaat bezit van een kleine bevoorrechte groep; hij moet ervan overtuigd zijn, dat hijzelf, wanneer hij zich in dienst stelt van de mensheid — van de strijd voor de belangen van zijn klasse, als middel om tot een betere samenleving der gehele mensheid te komen! — dat hij dan doet wat men ook van den kunstenaar mag en moet eisen.

Het zal dan ook voor den arbeider — en voor de mens in het algemeen — geen probleem meer zijn of hij door den kunstenaar wordt begrepen; wanneer een kunstenaar werkelijk kunstenaar is, begrijpt hij het leven in elke vorm en zeker wel in de belangrijkste vorm, namelijk zo als het zich uit in de strijd der arbeiders voor die betere samenleving.

En dan is het tevens voor den kunstenaar geen probleem meer of hij door den arbeider wordt begrepen — door de gemeenschap. Want de gemeenschap, die de vruchtbaarste voedingsbodem is voor zijn werken — de arbeidersgemeenschap! — zal hem dan zeer zeker begrijpen.

Alleen langs die weg komt men tot zuiverder verhoudingen en zal men ook tot zuiverder opvattingen omtrent Kunst kunnen komen, zal men waarschijnlijk zelfs komen tot een zuiver begrip omtrent hetgeen Kunst eigenlijk is.

LEO SCHRIJVER

Wil een beschouwing over kunst en de werkzaamheid van den kunstenaar zich niet verliezen in abstracties, dan is het in de eerste plaats noodzakelijk, verband te leggen tussen deze begrippen en de maatschappij, waarin wij leven.

Als bescheiden poging tot het geven van een omschrijving van de kunst diene: het tot uitdrukking brengen van gevoelens, gewaarwordingen of gedachten, door middel van klank, lijn, vorm, kleur, woord, gebaar, met voldoende beheersing der techniek en in strenge gebondenheid aan bepaalde wetten van schoonheidsleer en rythme.

Een kunstenaar is in de eerste plaats een mens als alle mensen, aan wiens materiële behoeften moet zijn voldaan, alear zijn geestelijke eigenschappen in werking kunnen treden. Door de eeuwen heen heeft de kunstenaar in een afhankelijkheidspositie verkeerd ten aanzien van de machten, die in de verschillende tijdperken heersten: de kerk, de adel, de bourgeoisie, en die zijn opdrachtgevers waren. In onze huidige tijd is zijn plaats naast het proletariaat, in de massa der werkende mensen, met wier belangen de zijne als mens en als kunstenaar identiek zijn. Zelfs is hij door de bijzondere eisen, welke zijn beroep hem stelt, zoals het voortdurend zoeken naar hogere uitdrukkingsvormen, gedwongen, deel te nemen aan de strijd, die de arbeidersklasse voert, die zich tot taak stelt, alles wat een vrije ontwikkeling van de mensen belemmert, uit de weg te ruimen.

Wat onderscheidt den kunstenaar van andere mensen? Het is zijn talent, de gave, waarmede hij geboren is en die hij in de geleghenheid geweest is tot ontwikkeling te brengen. Er worden dagelijks talenten geboren, doch wie zal de vele ongenoemden tellen, die in de modder van hun economische ellende verstikt zijn, nog eer zij tot ontwikkeling konden komen? Het aureool van bovennatuurlijk wezen, waarmee, vooral in het romantische en laatromantische tijdperk de kunstenaar werd omgeven, diende om hem te troosten in de spreekwoordelijke armoede, waarin hij placht — en pleegt — te verkeren.

Wij herinneren ons ook de „beroepskleding” van den artist uit het begin van deze eeuw, de flambard en wijde cape, de „artistieke kop” met lange haren. Gelukkig heeft de kunstenaar, wat dit betreft, een gezonde ontwikkeling doorgemaakt en die attributen thans afgezworen!

Behalve talent en de doorkneding en onderwerping daarvan — in moeizame studie! — aan de geldende wetten van schoonheid en rythme, moet de kunstenaar nog andere eigenschappen bezitten. Deze worden echter vaak ten onrechte als uitsluitend „des kunstenaars” aangezien. Hij moet over een sterk concentratie-vermogen beschikken. Er zijn echter talloze wetenschappelijke en praktische beroepen voor welke dit eveneens wordt vereist. De kunstenaar moet „emotioneel” zijn, hetgeen wil zeggen, dat zijn zintuigelijke waarnemingen hem diep beroeren. Hoeveel „eenvoudigen van

geest" echter worden vaak niet door het vernemen of aanschouwen van tragische of heugelijke gebeurtenissen tot tranen toe bewogen? De sensualiteit is bij den kunstenaar ongetwijfeld sterk, doch hoe vaak wordt zij niet uit pose tot het ziekelijke overdreven! Deze drang naar het bijzondere komt voort uit de kleinburgerlijke zucht, tot elke prijs iets méér, iets beters te willen zijn dan de rest van de mensen in zijn omgeving, zich los te willen maken van de samenleving, die hij en die hem zo nodig heeft en uit de neiging, zich met verachting boven de „domme massa" te willen plaatsen.

Wie echter zijn die „domme massa"? Het is het publiek, dat de kunstenaar nodig heeft om zijn kunst ten volle te ontplooien. Wat is de acteur buiten de gespannen aandacht van een volle schouwburg? Wat is de musicus zonder een zaal vol luisterende mensen? De kunstenaar heeft de mensen nodig om hun zijn uitingen deelachtig te doen worden en het is zijn plicht als mens, zijn gaven tot verheffing en veredeling der mensheid voor hen uit te storten.

Om toegankelijk te zijn voor de schoonheid van een kunstwerk, moet bij den toeschouwer ook alweer aan bepaalde eisen zijn voldaan. Hij moet niet gedrukt gaan door de zorg om zijn bestaan, ten minste niet in die mate, dat al zijn doen en denken daardoor wordt beheerst. Hij moet hebben geleerd een kunstwerk te genieten, oog of oor moeten al enigszins in het waarnemen van lijn, vorm, kleur of klank zijn getraind en hij moet zich een elementair begrip van vormleer, esthetica, alsook van de ontwikkeling der kunsten hebben kunnen eigen maken.

Het tot dusver ontbreken van deze voorwaarden bij de grote massa van het publiek is oorzaak, dat de kunstenaar zijn terrein beperkt ziet tot een zeer klein deel van het volk: de beter gesitueerde klasse en een kleine kring van snobs.

Hier kan het onderwijs veel verhelpen en het werk, dat de arbeiderscultuurorganisaties in deze richting doen, is toe te juichen. Maar ook de kunstenaar zelf moet meer dan tot nog toe aan de voorlichting van de arbeidersklasse op kunstgebied gaan deelnemen, zich voor hun noden interesseren, voor hun strijd en hun belangen.

Dan zal een machtig publiek voor hem verrijzen, zij zullen hem maken tot een der hunnen, bevruchtend werken op zijn scheppingen en alle muren en ivoren torens tussen hem en de mensen tot stof doen vergaan.

Het is de vraag niet, of de leek zich heeft op te werken tot den kunstenaar, nog minder, of de kunstenaar heeft af te dalen tot het bevattingvermogen van den onkundigen leek, doch essentiël is, dat zich de kunstenaar bewust wordt, een bestanddeel uit te maken van die grote klasse van werkende mensen, wier belangen ook de zijne zijn. Als kunstenaar en als mens zal hij er wèl bij varen en „tendens"- noch „gemeenschaps"-kunst vormen dan nog problemen.

buitenlands overzicht

LIED VAN SCHIJN EN WEZEN

Mr A. JACOBS

Bij de onderhandelingen te Moskou heeft men het de laatste weken voortdurend over de „trouwe eedgenoten”. Niet dat Molotof en Potemkin enerzijds, Strang, Seeds en Naggiar anderzijds, die woorden „trouwe eedgenoten” telkens weer in de mond nemen. Ze weten misschien maar een klein beetje van die Zwitserse nazi's af. Maar het onderwerp van hun gesprekken is een vraagstuk, dat door het proces, dat dezer dagen te Zürich is gevoerd, met de grootst mogelijke duidelijkheid wordt belicht.

Deze stelling verdient op haar beurt wel enige toelichting.

Waarom zoeken de Britten, op Frans voorbeeld, toenadering tot de Sowjet-Unie? Het is, omdat de fascistische aanvalslust voor hen zelf gevaarlijk is geworden, omdat zij paal en perk willen stellen aan de dreigende Duitse en Italiaanse aanvallen, die zich tegen de eigen bezittingen en het onmiddellijk levensbelang van Engeland en Frankrijk richten. Dat wil de Sowjet-Unie ook, maar zij wil nog méér — zij wenst paal en perk te stellen aan de fascistische agressiviteit in alle richtingen, en daar verzetten Chamberlain c.s. zich tegen. Want zij willen de politiek, om zich van de fascistische rovers los te kopen ten koste van de derden nog steeds achter de hand houden.

Daarvandaan nu ook de lange onderhandelingen te Moskou. Daarom zien wij van de kant der Sowjet-Unie volkomen logische voorstellen komen, die consequent rekening houden met de harde feiten van de jongste tijd. En wij zien van de Britse kant die voorstellen beantwoorden met aarzelingen en met halfslachtigheid. De Russen willen tegen de aanvalslust een dijk opwerpen, die een echte dijk is, een dijk waarbij rekening gehouden is met de ervaringen van de laatste jaren en die dan ook geen scheuren en gaten vertoont, waardoor de oorlog zich tòch weer op vredesland kan storten. De Engelsen huiveren om de dijk werkelijk waterdicht te maken, want daardoor zouden zij met de aanvalslust van het fascisme tevens de groei van het fascisme moeten beteugelen. En dat is iets wat de Britse conservatieve leiders juist niet willen. Zij voelen er veel voor, om de Britse Rijksbelangen te beveiligen tegen rechtstreekse aanvallen; maar zij voelen er niets voor om het fascisme, dat zij als hun koddebeier, als de hoeder van hun klassebelang zien, in toom te houden. Zij kunnen niet logisch en consequent zijn omdat in laatste instantie hun klassebelang tegen het belang van hun volk en land indruist. Wassend water is aanvallend water. Zij willen die aanval niet, maar wèl de was. Laat anderen overstroomd worden; zij hopen hoog en droog te blijven op hun klasse-terp. Maar dat is niet de manier om met die anderen een afweerfront te vormen. Een polderdijk moet alle ingelanden beschermen. Hij moet waterdicht zijn aan de kruin zo goed als aan de voet.

DE JONGSTE ERVARINGEN.

Wat hebben de ervaringen der laatste jaren geleerd? Zij hebben geleerd, dat het fascisme zo mogelijk aanvalt zonder rechtstreeks een oorlog te ontketenen. Dat is begrijpelijk, want als het op een goedkope manier grondgebied en bondgenoten kan veroveren, waarom zou het dan de dure manier kiezen? Slechts éénmaal in de laatste vier jaar heeft het fascisme een land veroverd door een regelrechten oorlog. Dat was bij de verovering van Abessinië door Italië, een meting van zeer ongelijke krachten, waarbij de veel-sterkere bovendien nog door een corrupt bewind in Frankrijk op slinkse wijze werd gesteund. Alle andere keren hebben de aanvallers hun doel bereikt door meer-indirecte methoden, die ook wel eens met wapengeweld gepaard gingen, maar waarbij afpersing, uitholling, ondermijning, aanhitsing-tot-burgerstrijd toch de voornaamste middelen waren om een land in te lijven of horig te maken.

Laat ons de verschillende gevallen eens kort samenvatten:

SPANJE: Een land, gelegen op een strategisch uiterst-belangrijk punt van Europa, een land met een democratisch bewind. De vraag voor Hitler en Mussolini was: Hoe maken wij daarvan een fascistisch-geregeerd land, dat een voortdurende bedreiging is voor Engeland en Frankrijk en derhalve onze aanvalsplannen dient? De methode is geweest: gebruik maken van de in Spanje aanwezige reactionaire krachten, hen aanzetten tot een burgeroorlog en hen daarbij zo krachtig mogelijk steunen. Dit program is prompt uitgevoerd. En tegenover deze uitgesproken interventie plaatsten de regeringen van Engeland en Frankrijk, onder de druk van de conservatieve krachten in het eigen land, die ongaarne een Volksfront-bewind in Spanje zagen, (ook al was dat Engeland en Frankrijk goed-gezind en al zou dat voor hen nimmer een bedreiging vormen), de non-interventie, d.w.z. de steun aan de aanvallers. Men kent de resultaten van deze huichelachtige politiek thans in al hun dreiging en afschuwelijkheid.

OOSTENRIJK: Een door clericale fascistengeregeerd land in het hart van Europa, maar een land, dat — niet met het nationaal-socialisme gelijkgeschakeld — mogelijkheden-van-democratie had behouden en dat, strategisch gezien, Duitsland en Italië nog van elkander scheidde. Om dat land bij Duitsland te kunnen annexeren, paste Hitler de politiek van uitholling en ondermijning toe. Hij dwong de Oostenrijkse regering, verraders („uitgesproken-nationale mannen”, zo heet dat in het net) in haar midden toe te laten. En toen het gevaar dreigde van een eerlijke volksstemming, waaruit Oostenrijks verlangen-naar-onafhankelijkheid zou blijken, toen sloeg, met behulp van die verraders, Nazi-Duitsland toe.

TSJECHOSLOWAKIJE: Alweer, een land, gelegen op een strategisch uiterst-belangrijk punt van Europa, een land met een democratisch bewind. De vraag: hoe maken wij daarvan een fascistisch-geregeerd land, dat Duitsland volkomen horig is?, werd aldus beantwoord: Wij buiten het bestaan van een Duitse minderheid uit (die hier immers meer vrijheid geniet dan welke andere Duitse minderheid ook), en wij buiten het bestaan uit van reactionaire groepen onder de Tsjechen en Slowaken zelf, die op de beslissende momenten de

tegenstand van het volk moeten breken. In twee etappes — September 1938, Maart 1939 — werd dit program ten uitvoer gelegd, aanvankelijk met medewerking, later althans zonder verzet van Engeland en Frankrijk, die een goed vriend in Midden-Europa zagen verdrinken zonder een vinger naar hem uit te steken.

ALBANIE: Een springplank voor Italië op de Balkan. Reeds geruime tijd onder Italiaanse invloed, maar altijd nog met mogelijkheden om een andere kant uit te gaan en bijvoorbeeld aansluiting te zoeken bij de Balkan-entente. Op Goeden Vrijdag werd aan die mogelijkheden een eind gemaakt door een Italiaanse inval, die — naar terstond bleek — door omkoping van invloedrijke Albanezen was voorbereid. Hier dus ook, zij het op wat primitiever manier, de methode van uithollen en ondermijnen. En hier ook weer, net als in de andere gevallen, volkomen hulpeloosheid der grote West-Europese democratieën, tegenover het voldongen feit. Interventie van de een, gesteund door non-interventie van de anderen.

CHINA: Zeker, hier liggen de zaken minder eenvoudig. Maar de grote lijn der Japanse politiek is: de strijd in China te maken tot (en nu reeds voor te stellen als) een burgeroorlog tussen twee groepen in China. De ene (kleine) groep, die der pro-Japanse volksverraders, mag dan uiteraard alle steun hebben van Japan, en krijgt die zelfs bij voorbaat. De andere (grote) groep, die der eerlijk-nationalistische Chinezen, mag vooral door niemand gesteund worden, want dat zou Engelse of Russische of Amerikaanse inmenging heten in China's aangelegenheden, en daarvan heeft nu eenmaal Japan het monopolie. Kortom, ook hier het streven by de aanvallers, zichzelf zoveel mogelijk met de zaken van een ander land te bemoeien, en de steun, die het aangevallen land van anderen krijgt, als een schandalige bemoeienis voor te stellen.

DE POGINGEN ELDERS.

En bezien wij nu eens de eerste poginkjes elders, want het begint niet meteen in het groot, het begint altijd in het klein. Wij hadden het over de „trouwe eedgenoten” in Zwitserland. Tegen hun leiders is zo juist een proces gevoerd, omdat die trouwe lieden zich als hoofdtak stelden, tegen hun eigen land en ten gunste van Duitsland te spionneren. Het gaat hier maar om een klein groepje, zeer zeker, maar men ziet aan dit geval opnieuw, hoe het Nazi-regime te werk gaat, hoe het gekochte landverraders en domme avonturiers gebruikt om, o.a. door spionage, een democratisch regime in een nabuurland te ondermijnen.

En wat hebben wij in Frankrijk gezien? De Franse geheime dienst, gewoonweg zijn werk doende, constateert, dat een vriendje van Ribbentrop, zekere Abetz, bezig is met spionage en corruptie-werk. Er moet wel worden ingegrepen, edoch, de heer Abetz wordt niet gearresteerd, doch over de grens geleid. Twee aan rechtse dagbladen verbonden lieden, door Abetz omgekocht, worden in hechtenis genomen. Maar daarbij blijft het. En terwijl de musjes van de Parijse daken tijlpen, dat het daarbij niet hóéft te blijven en dat er nog hee!

wat meer rotte steen zijn in de Franse Republiek (en die musjes tijlpen namen!), doet de regering alles om het schandaal te sussen. Welke andere conclusie kan men trekken dan dat het bederf al zeer diep heeft doorgereven, en dat de vrees, die slechte raadgeefster, de regering belet, duidelijk te spreken en duidelijk te handelen?

En wat antwoordt de Nederlandse minister van Defensie, de heer Van Dijk, op de niet zo bar snuggere vragen van den heer Van Vessem (N.S.B.) over het noteren van nummers van verdachte auto's? Hij antwoordt, dat er „inzittenden zijn, die ongewone belangstelling aan de dag leggen voor ten behoeve van onze landsverdediging genomen maatregelen”, en hij zegt, dat als de nummers van hun auto's worden genoteerd, dit „niet uitsluitend dan wel in het bijzonder ten aanzien van leden der N.S.B.” gebeurt. En we hebben het alweer begrepen . . .

Welnu, over al die „trouwe eedgenoten” — of zij nu in Spanje of in China wonen, in Oostenrijk of Zwitserland of Nederland, in Tsjechoslowakije of Frankrijk of Albanië, in Estland of in Engeland — over al die mensen lopen de gesprekken te Moskou.

HET GESPREK TE MOSKOU.

En dan zeggen de conservatieve Engelsen: „Tja, wat kunnen wij eraan doen? Als Duitsland bijvoorbeeld eens zó in Estland en Letland ging intrigeren, dat daar een putsch uit voortkwam of een burgeroorlog, en er ontstond een regime, dat Duitsland volkomen horig zou zijn, dan is dat voor de Sowjet-Unie wel niet zo prettig, want het is de voorbereiding voor een overval, maar men mag zich nu eenmaal niet bemoeien met de binnenlandse aangelegenheden van een ander land (behalve natuurlijk als men Hitler of Mussolini of de Japanse regering is), en dus moogt ge zulk een begin-van-aanval niet als een begin-van-aanval beschouwen en behandelen. Letland en Estland zeggen op het ogenblik, dat zij neutraal willen zijn. Welnu, als daar een ander, een pro-Duits regime aan het bewind zou worden geïntregeerd, dat weliswaar de Volkenbond verlaat en zich aansluit bij het Antikomintern-pact, maar niettemin beweert, dat het óók neutraal is, dan moet ge dat maar slikken, al is het ook nóg zo onwaar”. En zij denken bij zich zelf: misschien richt de Duitse aanval zich wel dóór de Oostzee-staten tegen de Sowjet-Unie en dan houden wij ons er lekker buiten.

En dan antwoorden de Russen: Zijn de ervaringen van de laatste jaren u nog niet genoeg? Nederland en België voeren op het ogenblik een neutrale zelfstandigheidspolitiek. Als zij, door uitholling en ondermijning, tot slaven van Duitsland zouden worden geïntregeerd (en die kans is op het ogenblik zeker nog niet zo groot als voor de Oostzee-staten), dan zoudt gij Engelsen het pistool op de borst voelen, waarvan ge altijd zo'n afkeer hebt gehad. En het zou niet het minste verschil maken, of die landen in naam en formeel nog „onafhankelijk” waren en zich „neutraal” zouden noemen. Ge wilt niet zien, dat de oorlogsmethoden veranderd zijn; ge wilt niet zien, dat de verovering van een land tegenwoordig van binnenuit begint. Maar w ij zien dat wel degelijk, wij weigeren, de schijn te nemen voor het wezen.

Men is in onze tijd niet langer neutraal of onafhankelijk, als men de neutraliteit lippendienst bewijst, maar zich in werkelijkheid tot een springplank voor den aanvaller heeft gemaakt. En dus: als wij een verbond willen sluiten tegen agressie, dan moet dat verbond ook gelden tegen aanvallen, die het alleen schijnbaar niet zijn, maar in wezen wel degelijk. En dat is dan geen inmenging in de aangelegenheden van andere landen, maar het antwoord op ànderer inmenging, het antwoord op de inmenging der aanvallers. Gij Engelsen zoudt het vreselijk vinden, als Nederland een springplank voor Hitler werd. Welnu, als Nederland fascistisch werd, dan wèrd het een springplank voor Hitler. En als de Oostzee-staten nationaal-socialistisch werden, dan wèrden zij springplanken voor Hitler. In het ene geval tegen u, in het andere geval tegen ons. Ge moet, met de ogen fiks open, de lessen van het heden leren. De dijk tegen fascistische agressie moet waterdicht zijn, van onderen èn van boven."

Wat de belangen van de Oostzee-volkeren zelf betreft: deze volkeren willen van een aansluiting bij Duitsland niets weten, maar zij zijn op zichzelf te zwak, om hetzij de openlijke aanval of het geheime gewroet van een machtige fascistische staat te weerstaan. Het is de enige weg, om o o k h u n vrijheid en onafhankelijkheid te redden, dat de grote democratische staten hen zowel tegen het ene als tegen het andere gevaar garanderen.

De onderhandelaars van de Sowjet-Unie staan erop, dat het met Engeland en Frankrijk te sluiten verdrag werkelijk geen enkel lek zal openlaten.

Bij dit streven verdienen zij de volle steun van de democratische krachten in het Westen, in het bijzonder van de arbeidersbeweging. Want men begripe wel: een goed, compleet verdrag betekent een krachtige hinderpaal tegen de aanval en een waarborg voor de vrede, maar een slecht, halfslachtig verdrag is een uitnodiging aan Hitler en Mussolini, om maar toe te slaan!

Indien dus de onderhandelingen te Moskou lang duren, doordat de Engelse en Franse regeringen de onontkoombare konsekwenties van de samenwerking tegen het fascistische aanvalsgevaar niet willen aanvaarden — des te meer reden is er voor de democratische krachten in het Westen, om de grootst mogelijke druk uit te oefenen om deze sabotage van het Vredesfront te breken en om tot stand te brengen, dat er een a f d o e n d verdrag tegen de fascistische agressors tot stand komt — en dat het nageleefd wordt bovendien!

METROPOOL

JAAP VAN IJPEREN

Terzij van de brede boulevard;
Waar de enkeling in de massa verdrinkt,
Staat, tegen de muur, een bedelaar,
Van 's morgens vroeg tot de avond zinkt.

De magere hand houdt hij gestrekt.
Maar zouden de mensen blind zijn misschien?
Uit de eind'loze rij die langs hem trekt
Schijnen slechts enkelen hem te zien.

En als over de stad de schemer daalt,
Komt uit donkere achterbuurt een kind,
De oude bedelaar wordt gehaald,
Zij gaan, hand in hand, de man is blind.

Zijn mond heeft te klagen lang verleerd,
Hij draagt zijn lot met gelatenheid.
Maar in mijn hart, als ik hem passeer,
Laait hoog de vlam der opstandigheid.

ZELFKANT

JAAP VAN IJPEREN

Het bier is koppig. In de box
Hangt lichte schemering, muziek,
En sfeer van zwoele romantiek.
De band speelt blue's of een slow-fox.

Hij debiteert een schuine mop
En zij, behagend, schaterlacht,
Dan gaan zij henen in de nacht
En slokt het stadsrumoer hen op.

Er is een nauwe steeg, een trap,
Vier kale wanden en een bed,
Een schemerlamp en, tête à tête,
Een roes van lief'd'en dronkenschap.

Dan, als zij weer beneden staan,
Groet zij hem luchtig: „Au Revoir”!
En slenterend langs het trottoir,
Biedt zij opnieuw te koop zich aan.

DE GESCHIEDENIS VAN DE AARDE (IV)

In de vorige artikelen hebben wij ons beziggehouden met de verschuiving der continenten, de oorzaken van aardbevingen, vulcanisme en gebergtevormingen; in dit artikel zullen wij nog enige opmerkingen maken over het verloop van deze laatstgenoemde processen zelf.

Uitgaande van de ontstaansgeschiedenis der aarde als zelfstandig hemellichaam, die ons de hoofdtrekken van haar bouw begrijpelijk maakt, en van haar langzame afkoeling, kwamen wij te spreken op de grote stromingsstelsels, in de diepere lagen van de aardbol, die van zo grote betekenis zijn voor de verklaring van de oppervlakteveranderingen der steenschaal zelf.

Wij hebben gezien, dat de continenten drijven in de dieperliggende, niet gekristalliseerde massa als ijsschotsen in een rivier of als een stuk hout in een bak water, met dit verschil, dat de stromingen, die in deze diepere massa ontstaan, enerzijds tengevolge van de algemene afkoeling der aarde, anderzijds tengevolge van de warmteontwikkeling bij de verandering der radioactieve stoffen in de continentale gesteenten, bij machte zijn, deze continentale schotsen in stukken te scheuren.

In het volgende nu zullen wij de verhouding van deze continentale schotsen tot de diepere, dragende massa nog van een andere zijde belichten.

Een stuk hout zinkt in een bak water tot een bepaalde diepte in en steekt gedeeltelijk boven de waterspiegel uit. Er heerst een indompelingsevenwicht, dat wij kunnen verstoren, door het stuk hout omlaag te drukken of op te lichten en dan plotseling los te laten. Het keert dan na enige bewegingen op en neer weer in zijn oorspronkelijke ligging terug, zodat het evenwicht wordt hersteld.

Nemen wij een dunne en een dikke balk van dezelfde vorm en uit hetzelfde hout, dan blijkt, dat de dikkere balk enerzijds dieper inzinkt dan de dunne, hoewel hij anderzijds ook hoger boven de waterspiegel uitsteekt. Bij een houtvlot, samengesteld uit gelijkvormige en gelijksoortige boomstammen, van verschillende dikte, zullen juist die boomstammen, die het hoogste boven de waterspiegel uitsteken, ook de grootste diepgang hebben, terwijl omgekeerd de stammen die minder hoog reiken ook minder diep zullen liggen.

Aangezien wij mogen aannemen, dat lichtere en zwaardere continentale gesteenten wel enigszins gelijkmatig over de gehele massa van de continenten zijn verdeeld, mogen wij de continenten wel bij benadering met een dergelijk houtvlot vergelijken. Dat betekent dan, dat onder de hoge bergketens de continentale schots dieper in de

dragende massa wegzinkt, dan onder die plaatsen, waar het terrein slechts een geringe hoogte bereikt.

Denken wij ons nu een dunne zuil uit de aardmassa gesneden, die vanaf zeespiegelhoogte tot het aardmiddelpunt reikt, dan zal deze zuil, onder een berglandschap als de Himalaya-keten uitgesneden, uit betrekkelijk veel lichte, continentale massa en betrekkelijk weinig zwaardere massa bestaan, want de continentale massa zinkt hier diep in de dragende massa in, terwijl omgekeerd een dergelijke zuil, uitgesneden onder de Hollandse vlakte meer zware massa zal bevatten en minder lichte, aangezien hier het continent minder diep in de dragende bolschil inzinkt.

De ene zuil zal dus zwaarder zijn dan de andere, dat wil zeggen haar aantrekkingskracht voor andere lichamen is groter. De juistheid van deze voorstelling kunnen wij nagaan door op verschillende hoogten, bijvoorbeeld op een top in het Himalaya-gebergte en in een Nederlands dorp, de aantrekkingskracht van de aarde, dat is de zwaartekracht, te meten. De resultaten van de metingen zullen echter niet onmiddellijk met elkaar vergeleken kunnen worden. Zij zijn immers op verschillende hoogte uitgevoerd, en daar de aantrekkingskracht van de aarde afneemt naarmate wij ons van haar middelpunt verwijderen, moeten wij de op verschillende hoogten gemeten waarden eerst omrekenen op de hoogte van de zeespiegel. Ook de invloed van de middelpuntvliedende werking der draaiende aarde op de meting moet in rekening worden gebracht. Pas na enige correcties dus zullen wij een juiste vergelijking tussen de berekende waarden kunnen maken. Het zal dan echter werkelijk blijken dat de aantrekkingskracht van de aarde op de hoogte van de zeespiegel onder de Himalaya-top geringer is dan in Nederland. Hoe groot dit verschil moet zijn, kunnen wij zelf met onze kennis van de natuurkunde vooruit berekenen; beantwoordt de uitkomst der proeven ook aan de verwachtingen, dan kunnen wij daaruit afleiden dat de massaverdeling in de aarde onder de punten, waar die metingen zijn verricht, evenwichtig is, dat het indompelingsevenwicht is bereikt.

Op sommige punten der aarde echter komen de resultaten der metingen niet met de verwachtingen overeen. Dat is het geval in die gebieden, waar in verband met geologische veranderingen dit indompelingsevenwicht verstoord en nog niet hersteld is. Prof. Vening Meinesz vond in Indonesië een dergelijke afwijking in een strook, die langs de Zuidkust van Sumatra en Java loopt en zich dan voortzet naar het Oosten, langs de Kleine Soenda-eilanden, om daarna met een bijna S-vormige bocht tussen Nieuw-Guinea en Celebes, dwars door de Molukken-archipel heen, naar het Noorden af te buigen. In deze strook blijven de resultaten altijd beneden de verwachtingen. Hier is dus het evenwicht nog niet bereikt; dit gebied maakt voortdurend belangrijke veranderingen door. Het is geen toeval, dat niet minder dan 104 Indonesische vulkanen op minder dan 250 km. afstand van dit gebied verwijderd liggen, en ook zeer vele aardbevingen zijn juist in deze streken ontstaan en komen er nog voortdurend voor. Door de nieuwste uitbarstingen van de Krakatau hebben deze vraagstukken van de Indonesische geologie weer

een pijnlijke actualiteit gekregen. Hoelang het zal duren, voordat hier een min of meer duurzaam evenwicht is ontstaan, valt niet te zeggen.

De voorstelling van een indompelingsevenwicht is echter ook belangrijk voor de verklaring van sommige verschijnselen in die gebieden, waar plaatselijke rek is opgetreden.

In een vroeger artikel hebben wij aangeduid, hoe door plaatselijke rek in de aardkorst vulkanen kunnen ontstaan. De IJslandse vulkanen bijvoorbeeld zijn te verklaren door de werking van rekkende krachten, die misschien vroeg of laat het eiland in stukken zullen scheuren. Dan ontstaat er een breuk, en daarbij kan het voorkomen, dat de beide breukvlakken ten opzichte van elkaar in loodrechte richting gaan verschuiven, zodat dus de bovenrand van het breukvlak van het ene stuk niet meer op dezelfde hoogte ligt als de rand van het andere stuk. Hoe is dat te verklaren?

Denken wij ons een betrekkelijk korte, dikke houten balk, die in water drijft. Nu zagen wij deze balk over de gehele breedte en dikte door langs een hellend vlak. Zodra de balk geheel doorgezaagd is, zullen de beide niet loodrecht afgesneden stukken een lichte, kantelende beweging maken, waardoor de beide zaagvlakken ten opzichte van elkaar verschoven worden, het ene stuk zal met het afgezaagde uiteinde dieper in het water zinken, het andere daarentegen hoger rijzen, zodat de bovenrand van het ene zaagvlak lager komt te liggen dan die van het andere. Slechts wanneer de balk in loodrechte richting afgezaagd is, zal deze verschuiving uitblijven, die te wijten is aan de verandering van de evenwichtsverhoudingen door het doorzagen. Zagen wij de balk op deze wijze in drie stukken, waarvan het middelste aan de bovenkant smaller is dan aan de onderkant, dus ongeveer de vorm van een omgekeerde, gevulde trog heeft, dan zal dat middenstuk hoger uit het water komen oprijzen dan de twee zijstukken. Is daarentegen het middenstuk aan de bovenkant breder dan aan de onderkant, dan zal het dieper in het water wegzinken.

Hetzelfde verschijnsel kan zich voordoen, wanneer in een continent door plaatselijke rek een breuk ontstaat, waarbij twee of meer brokstukken tot stand komen. De gerezen delen noemt men dan *h o r s t e n*, de gezonken daarentegen *s l e n k e n*.

Het grootste en beroemdste breukgebied is het Afrikaanse, dat meer dan 6000 km. lang is, en waarlangs enige vulkanen staan, terwijl er ook uitstortingen van massa's uit diepere lagen zijn gevonden, die bewijzen, dat de breuk door de hele dikte van het continent reikt. Het begint met de 25–30 km. brede slenk van het Njassa-meer, wordt voortgezet door de slenken van het reeds 50 km. brede Tanganyika-meer en gaat dan, de bodem vormend van een reeks meestal langgerekte, in één lijn liggende grote meren, tenslotte over in het Zuidelijke deel van de Rode Zee, die reeds 300 km. breed en ongeveer 2300 m. diep is, om dan door de Rode Zee en de Dode Zee voort te gaan en in het Jordaan-dal te eindigen.

Om dichter bij huis te blijven: het Boven-Rijndal is een slenk, gelegen tussen de horsten van Schwarzwald en Vogezes. En tenslotte mogen wij ook de breuk in noordwestelijke richting niet vergeten, in

de ondergrond van oostelijk Noord-Brabant, die de slenk heeft doen ontstaan, waarin Helmond en 's Hertogenbosch liggen, maar daarnaast ook de Peel-horst, de Eem-slenk, de Veluwe-horst en de IJssel-slenk, die reikt tot aan de hoge gronden van Oost-Nederland. Langs deze breuk hebben vroeger meer bewegingen plaats gevonden dan nu, maar toch bewijzen de aardchokjes, die zo nu en dan in Nederland gevoeld worden, dat zich hier nog steeds veranderingen voltrekken.

Bergen en dalen kunnen, naar uit het voorafgaande blijkt, dus ook langs andere wegen ontstaan dan door plooiing van de bovenste laag der aardkorst, hoewel deze laatste wel de meest voorkomende ontstaanswijze van gebergten is. Het plooiingsproces van een heel gebergte uiteen te zetten is in dit kort bestek niet mogelijk.

Een tijdperk van nieuwe plooiingen pleegt te worden ingeleid door een rijzing van de oceaانبodem ten opzichte van het continent of een daling van het continent ten opzichte van de oceaانبodem, die men ook wel eens als de eigenlijke oorzaak van de plooiing heeft willen beschouwen. Dat er een samenhang tussen beide verschijnselen bestaat, mag men veilig aannemen, maar de natuur van die samenhang is nog niet in ieder opzicht duidelijk.

Wordt de bovenlaag van de steenschaal door horizontale druk geplooid, dan begint die plooiing in de richting van de geringste weerstand, d.w.z. naar de diepte. Daar de continentale massa n.l. niet zo heel veel lichter is dan de dragende massa is er meer kracht voor nodig haar naar boven te plooiën dan naar beneden (evenals het meer kracht kost om een ijsschots 2 cm. op te tillen dan om hem 2 cm. dieper het water in te drukken).

Door dit proces wordt aanvankelijk het indompelingsevenwicht verstoord, maar dit wordt later hersteld doordat het geplooid gebied omhooggedrukt wordt.

Het verdere verloop van het plooiingsproces wordt mede bepaald door de vorm, die de aardkorst in de aan het eigenlijke plooiingsgebied grenzende streek al in de loop van de vroegere geschiedenis gekregen heeft; deze oefent een zekere invloed uit op de vorm, die de nieuwe plooiën aannemen, terwijl zij anderzijds door dit nieuwe plooiingsproces ook zelf nog mede veranderd wordt. Daarbij hangen alle onderdelen van dit plooiingsproces ook weer onderling samen, zodat het ontstaan van iedere afzonderlijke plooiing pas begrepen kan worden in samenhang met de geschiedenis van alle vroeger en gelijktijdig gevormden. Dit maakt de reconstructie van de ontstaansgeschiedenis van een heel plooiingsgebergte, zelfs in de meest eenvoudige gevallen, uiterst ingewikkeld.

In een volgend artikel zullen wij de „afbraak”, d.w.z. de vereffening van gebergten bespreken.

boek-bespreking

ABRAHAM KUYPER

door Dr. P. KASTEEL

Bij de voorbereiding van een Voorwoord voor een tweede uitgave van „Nederland in de Wereldpolitiek” had ik gelegenheid, gebruik te maken van de nieuwe levensbeschrijving van den beroemden leider van de anti-revolutionaire partij, dr. Abraham Kuiper¹⁾ die zoals men weet, van 1901 tot 1905 niet alleen eerste minister, maar in feite ook de leidsman van de Nederlandse buitenlandse politiek is geweest.

Dr. Kasteel is een van de bekendste katholieke journalisten en medewerker aan de „Maasbode”. Hij heeft voor het dikke boek (350 bladzijden groot formaat) een berg werk verzet; het is vooral van waarde door de vele aanhalingen uit partikuliere brieven van Kuiper zelf, en van zijn mede- of tegenstanders in het bewogen tijdperk van de opkomst der „rechtse” partijen en de vorming van de coalitie in Nederland, zoals A. F. de Savornin Lohman, Idenburg, Colijn e.a.

Het boek, dat Kuiper alleen beschouwt als „kerkelijke verschijning” en als „staatsman” (Kuiper als „culturele figuur” is voor een tweede deel bewaard!) geeft zeker heel wat leerzaams over een merkwaardige figuur, en voor de kennis van de Nederlandse politiek bovendien. Dr. Kasteel deelt nu en dan dingen mee, die tot nog toe het angstvallig bewaarde geheim der goden gebleven waren. Of is het niet interessant te lezen, dat in het Kuiper-archief een geheim stuk gevonden is — „Mag eerst na mijn dood geopend worden”: — waarin Kuiper mededeelt, hoe de koningin hem tijdens de internationale spanning in 1904—5 op een audiëntie had medegedeeld, dat bij haar bericht was ingekomen, dat de bestaande spanning tot een oorlog tussen Duitsland en Frankrijk zou kunnen leiden EN DAT WIJ IN DAT GEVAL BINNEN 12 à 24 UUR ZOULDEN HEBBEN TE BESLISSEN, WAT ONZE HOUDING TEN OPZICHTE VAN DUITSLAND ZOU ZIJN (bl. 237).

Op diezelfde plaats vinden wij ook vermeld, dat er in 1905 in de ministerraad een bespreking heeft plaats gehad over het sluiten van een bondgenootschap door Nederland — ongetwijfeld met Duitsland, en er wordt melding gemaakt van een nota van de koningin zelf uit die tijd, (de nota wordt helaas niet in haar geheel gepubliceerd . . . .) waarvan de conclusie luidt: „HET SCHIJNT DUS RAADZAAM VOORLOPIG GEEN BONDGENOOTSCHAP TE SLUITEN EN DAARMEE TE WACHTEN TOT WIJ DOOR NOOD ERTOE GEDWONGEN WORDEN”.

Het woord „voorlopig” in dit zinnetje spreekt inderdaad boekdelen . . . .

Voor de schrijver van „Nederland in de Wereldpolitiek” betekent deze publikatie een welkome bevestiging van de konklusies, waartoe hij op grond van andere gegevens reeds gekomen was. En het zij terloops gezegd: het fabeltje, dat de Nederlandse Kroon alleen maar een ornament zonder politieke betekenis zou zijn (zie hierover ons artikel over F. van der Goes in het Aprilnummer van dit tijdschrift bl. 237) is voor de zooveelste maal weer eens gelogenstraft!

Belangwekkend is ook een uitlating van Kuiper over de sociaal-demokratie die

¹⁾ Dr. P. Kasteel „Abraham Kuiper” J. H. Kok N.V. Kampen 1938.

uit het jaar 1901 stamt: „de tegenwoordige sociaal-democratie zal niet aan het pauperisme en het proletariaat in zijn brede afmetingen ten goede komen, maar toch ten gevolge hebben, dat de zogenaamde Aristocratie der Arbeiter zich naar boven werkt.”

En daar is bijv. die brief van den anti-revolutionair Idenburg, die in 1910 gouverneur-generaal was, aan den ouden leider, met een oordeel over het jonge kamerlid Colijn: „Met zowat alles wat hij bij de behandeling der Indische Begroting heeft gesproken, kan ik mij wel of bijna verenigen. Alleen op één terrein hoorde ik hem met minder genoegen, namelijk daar, waar hij optrad als woordvoerder voor kapitalistische exploitatie der buitenbezittingen, met name Sumatra's Oostkust. Ik weet wel, hoe hij aan die sympathie voor die kringen komt en er is in hetgeen door hen verricht is veel wat eerbied vraagt; maar wij hebben ons steeds te herinneren, dat de anti-revolutionair staat tegen exploitatie van de Koloniën door het moederland waar ook, en niet minder door exploitatie door particulieren . . . .”

En later, in 1913:

„Colijn is geen filosoof. . . . Hij is, als ik wel zie, de man van grote zaken, die alle heil verwacht van grootkapitalistische ondernemingen en die natuurlijk wel niet zal zeggen, dat het er niet toe doet, hoe de inlander behandeld wordt, maar die toch bevreesd is voor wat hij noemt ethisch gedoe. Als ik mij niet sterk vergis, heeft hij op Indië en de Indische zaken de kijk van onze beste Indischgasten — natuurlijk onder invloed van het Christendom. Geestelijke stromingen en wat daarmee samenhangt, acht hij vermoedelijk „ijdele filosofie”. (bl. 305-6) Dit oordeel over Colijn's groot-kapitalistische mentaliteit verhindert denzelfden Idenburg overigens niet, Colijn als de opvolger van Kuyper, als leider der anti-revolutionairen aan te bevelen!

Interessant is het dan ook weer, wat zelfs deze Colijn in 1908 „in vertrouwen” aan Kuyper schrijft over de bestuurstoestanden in Atjeh: „VEEL WILLEKEUR EN RECHTSVERKRACHTING TEGENOVER DE HOOFDEN EN DE BEHANDELING VAN DE GEWONE MAN ALSOF HIJ EEN BEEST WARE” . . . (bl. 310)

Maar er rest ons nog iets te zeggen van de arbeid van dr. Kasteel zelf. Deze lijdt onder twee grote gebreken. Het eerste is slordigheid. Het krioelt in dit boek van drukfouten, verkeerde jaartallen, schrijffouten. Bij de talrijke aangehaalde brieven stuit men telkens op zulke ongerijmdheden, dat de keus slechts hiertussen ligt: óf al die schrijvers drukten zich zeer gebrekkig uit, óf — wat waarschijnlijker is — er zijn heel wat fouten gemaakt bij het overschrijven, zetten en corrigeren. De Savornin Lohman (de latere leider van de „Christelijk Historischen”) was in 1837 geboren; dat belet niet, dat hij in 1907 60 jaar wordt (bl. 328) en in 1917, 70. (bl. 331). En het als indrukwekkend bedoelde slotzinnetje plaatst ons helemaal voor een raadsel:

„En toen (na Kuyper's dood) begonnen al de klokken van al de kranten (?) in Nederland te luien”. (Moet hier „kanten” staan?).

Een niet minder grote fout is het gebrek aan bouw en overzichtelijkheid. Het materiaal is meestal ruw materiaal gebleven, het is niet bewerkt, niet samengevat. Dezelfde citaten keren op verschillende plaatsen terug. Wij zien Kuyper niet als journalist, als partij-organisator, als kamerlid, als staatsman, al horen wij heel wat over hem. De draad is moeilijk te volgen, omdat het leven van Kuyper niet systematisch in verband is gebracht met de loop van de Nederlandse politiek, zodat alleen ingewijden het boek met vrucht zullen lezen.

Het resultaat is geen goede levensbeschrijving, maar een onbevredigend tussen-ding tussen een bronnen-publicatie en een biografie.

Dr. Kasteel kondigt een nieuw werk over Kuyper aan; wij hopen, dat hij dan de gelegenheid zal hebben, om van de berg van het door hem bijeengebrachte materiaal nu ook . . . . een boek te maken!
d. L.

„DE VROUW EN DE MAATSCHAPPIJ”

In het boekje, dat bij „Pegasus” als deeltje 3 van de Ontwikkelingsbibliotheek onder deze titel is verschenen (als volksuitgave voor slechts f 0.45) geeft Mr. Ina Prins-Willekes Macdonald eerst een historisch overzicht van de verschillende positie van man en vrouw. Bij de primitieve volken was de invloed van de vrouw overheersend, we leven in de tijd van het matriarchaat. Terwijl de mannen op jacht zijn, verbouwen de vrouwen het land; zij zijn economisch onafhankelijk van de mannen en bij huwelijk voor hun stam van te grote waarde om hen af te staan. Zij blijven bij haar verwanten wonen en de mannen mogen bij haar intrekken.

Maar wanneer de jacht overgaat in veeteelt, de mannen dus dicht bij huis blijven en ook het land gaan bebouwen, verandert geleidelijk deze bevoorrechte positie der vrouw in een ondergeschikte. De economische ontwikkeling, het privaatbezit heeft de overgang van moeder- in vaderrecht bewerkstelligd. Dit werd dan zover gevoerd, dat de man de meest-volstreckte macht kreeg over zijn vrouw, over haar leven en haar dood. Van haar werd absolute kuisheid geëist, terwijl het een rechtstraditie was, dat de man er meer vrouwen op na mocht houden. De ongehuwde vrouw en de weduwe zijn heel weinig in tel. Voor haar blijft slechts het klooster of het bordeel over.

De maatschappelijke ontwikkeling en machinale techniek is zowel van belang, voor de arbeidsmogelijkheid van de vrouw in huis als daarbuiten; als fabrieks-arbeidster is zij goedkoop uitbuitingsmateriaal. Het vrouwenvraagstuk valt dan uiteen in het probleem van de arbeidster, die te veel, en de vrouw uit de gegoede stand, die te weinig te doen kreeg. Dit bepaalt de gehele verdere strijd der feministen, een vooruitstrevende beweging zonder oog voor de politieke belangentegenstellingen, hetgeen enigszins verklaard kan worden door het feit, dat zelfs de Franse Revolutie (ook Rousseau) en de Amerikaanse Verklaring van de Rechten van den Mens alleen de man als mens zagen.

In Nederland was de sociale positie der vrouw uit de burgerstand vergelijkenderwijs niet ongunstig, en bijv. tegen de gereglementeerde prostitutie is al vroeg en met succes strijd gevoerd, maar de Franse overheersing bracht een achteruitgang in haar positie. In de 19e eeuw kwam hierin verbetering, toen ook de meisjes schoolopleiding kregen en in 1871 ging Alette Jacobs als eerste vrouwelijke student naar de Universiteit en vestigde zich in 1879 als arts te Amsterdam. In allerlei beroepen worden dan vrouwen werkzaam, waardoor zij economisch onafhankelijk werden. Dan volgt een overzicht van de pogingen van de wetgever, om de vrouwenarbeid te beperken, en van de strijd der vrouwen, om het kiesrecht te veroveren.

Het verkrijgen van gelijke rechten is echter niet genoeg, men moet ook in staat gesteld worden deze rechten uit te kunnen oefenen. Hoewel dit sinds 1931 mogelijk is, heeft ons land nog geen vrouwelijke burgemeester, zoals Engeland,

die er tien bezit, noch vrouwelijke ministers. Frankrijk en België, die geen actief vrouwenkiesrecht kennen, bezitten op vele belangrijke plaatsen vrouwen, in België bijv. zijn veel meer vrouwelijke raadsleden dan bij ons, dertien vrouwelijke burgemeesters, veertien vrouwelijke wethouders, vele vrouwen zitten in de provinciale besturen, en er zijn een aantal vrouwelijke gemeente-ontvangers en gemeente-secretarissen.

Behalve in het staatkundige leven zijn de vrouwen in het burgerlijke leven evenzeer achtergesteld bij de mannen, hoewel in de laatste 100 jaar wel iets veranderd is. Onze wetgeving is hierin echter niet meegegaan. In 1886 is een Staatscommissie ingesteld voor de herziening van onze huwelijkswetgeving, aangezien de gehuwde vrouw tot nu toe geheel als een onmondige wordt behandeld. Zij is haar man in alle opzichten gehoorzaamheid verschuldigd en ook tegenover de kinderen prevaleert de vaderlijke macht boven die van de moeder. Van een verbetering in haar positie is echter nog niet veel gekomen, ondanks verschillende acties op dit gebied. Eerder valt in de laatste jaren weer een neiging tot terugval te constateren. In vele landen, het eerst in 1918 in de S.U., is ook de nationaliteit van de gehuwde vrouw onafhankelijk gesteld van die van haar man, echter niet bij ons.

De vrouwen zijn veel minder in vakorganisaties georganiseerd dan haar mannelijke collega's en dit vooral het minst in de slechtst-betaalde beroepen. Zijn bijv. 97% der apothecaressen en 95% der onderwijzeressen georganiseerd, van het vrouwelijk huispersoneel is slechts 7% aangesloten. Vooral hierdoor is de toestand in de fabrieken, speciaal aan de lopende band, fnuikend voor de gezondheid en geestestoestand der vrouwen en haar loon veel te laag. Ook bij de ziekenverpleging, een bij uitstek vrouwelijk beroep, zijn de arbeidstoestanden heel slecht.

Dan volgt naar mijn mening het belangrijkste hoofdstuk van dit boekje, waarin de schrijfster de toestand in de Sowjet-Unie behandelt. Het is bijna onmogelijk te begrijpen, hoe de grote verandering in de toestand der vrouwen voor en na de revolutie van 1917 in zo korte tijd is tot stand kunnen komen. In de heidense tijd waren de vrouwen hier evenals bij de oude Germanen de gelijken van de man; met het Christendom kwam het despotisme en de onderdrukking der vrouw. Noch Peter de Grote noch de keizerinnen na hem konden deze toestand veranderen. Maar de vrouwenbeweging in Rusland was steeds ten nauwste verbonden met de revolutionaire beweging, dit in tegenstelling met het feminisme in de andere landen. Het proces tegen de Moskouer „Amazonen” in 1877 is hiervan een duidelijk bewijs. De vrouwen, die vaak in het buitenland onder de moeilijkste omstandigheden aan de universiteiten gestudeerd hadden, gingen dan naar het platteland om de bevolking te leren lezen en schrijven en hygiëne bij te brengen.

De October-revolutie van 1917 heeft met één slag een eind gemaakt aan elke wettelijke achterstelling en onderdrukking der vrouw, al waren er in de practijk nog vele moeilijkheden te overwinnen. In November 1918 werd de eerste conferentie van arbeidsters en boerinnen in de S.U. gehouden, waar 1200 gedelegeerden uit alle delen van het onmetelijke land te Moskou tesamen kwamen, vertegenwoordigende alle categoriën der bevolking. Vooral de ontwikkeling der vrouw in Midden-Azië, die tot voor kort als zwaar-gesluisde slavine leefde, tot vrij vakverenigingslid of studente, is ontzaglijk geweest. Ook de zorg voor de kinderen is door het Sowjet-regime veel verbeterd. De nadelen van de industrialisatie zijn weggenomen door de beschermende arbeidswetgeving. Overal worden

creches ingericht; de vrouwen werken nu, bevrijd van de drukkende zorg voor haar gezin volgens haar eigen aanleg en voorkeur en velen geven leiding in beroepen en bedrijven. De S.U. is het enige land, waar gelijk loon voor gelijke arbeid wordt betaald.

De prostitutie, die vroeger in Rusland erger was dan overal elders, heeft de S.U. volledig geliquideerd. De oorzaken zocht men op economisch terrein en er werden arbeidsgemeenschappen gesticht om alle vrouwen een beroep te leren. Bovendien werden prophylactoria met opvoedkundig en medisch karakter in alle grote steden opgericht. De volledige opheffing der prostitutie is dunkt me wel een der beste bewijzen voor de voorsprong der S.U. op de kapitalistische cultuurlanden.

Ook het echtscheidingsproces is sinds 1917 veel verbeterd, zonder nochtans afbreuk te doen aan het monogame huwelijk. Hoewel de vrouw in de S.U. elk beroep kan kiezen, waar zij voor voelt, blijken weinig vrouwen boven 21 jaar ongetrouwd te zijn, juist doordat de huiselijke plichten voor haar zoveel gemakkelijker zijn geworden. De arbeidswetgeving, vooral voor de vrouw, is in de S.U. zeer uitgebreid, en bij iedere nieuwe tak van bedrijf keurt eerst de hygiënische commissie van het Instituut voor Arbeidersbescherming, of het niet schadelijk is voor haar gezondheid. In 1936 is deze volledige economische, staats-, culturele en sociale gelijkheid van de vrouw in de Grondwet van de U.S.S.R. bevestigd.

Juist op het gebied van de rechten van de vrouw komt het verschil tussen socialisme en fascisme het duidelijkst tot uiting. Zo zijn in Duitsland na 1933 alle vrouwen uit overheidsdiensten ontslagen, zoals ook uit vele andere beroepen. De juridische en medische studie is voor vrouwen in de fascistische landen praktisch gesloten. Maar ook de zorg voor de vrouw en a.s. moeder is in Duitsland sterk achteruit gegaan. De vrouw dient daar slechts om kinderen voort te brengen en om in de munitiefabrieken te werken.

Wat is nu onze taak? De schrijfster somt een groot aantal onderwerpen op, waar verbetering noodzakelijk is, juist voor de vrouw en haar gezin. De vrouwen moeten zich met de publieke zaak bemoeien om haar rechten te behouden en uit te breiden. Eenheid tussen de vrouwen onderling, eenheid van man en vrouw is hiervoor een dringende noodzakelijkheid.

Over dit veel-omvattende onderwerp toont de schrijfster een grote belezenheid, en geeft zij een heldere uiteenzetting, echter weet zij haar veelheid van materiaal niet steeds systematisch te behandelen. Dit doet echter niet af aan het feit, dat we dankbaar zijn voor de voorlichting, die zij in beknopte vorm heeft gegeven over de vrouwenbeweging, haar tekort en haar verdere taak.

A. MULLER.

„HET RIJPEN VAN DE TIJD” DOOR DAVID DE JONG

(Uitg.: N.V. De Arbeiderspers, Amsterdam)

Een teleurstellend boek. De titel en de ondertitel (roman van drie geslachten) doen ons de schildering van een tijdperk verwachten en inplaats daarvan brengt de schrijver ons de geschiedenis van een aantal onbelangrijke, onevenwichtige mensen. En zelfs die mensen weet hij ons nog niet waar te maken. Ze blijven koud, onwezenlijk, maaksels van den schrijver. De enige figuur die werkelijk leeft,

die we aanvaarden, is de grootvader, Andreas Naghtigael.

Van het rijpen van de tijd bemerken we nagenoeg niets. En juist de tijd die de auteur zich heeft gekozen als achtergrond van zijn verhaal is zo felbewogen. Maar sociale omwentelingen, ingrijpende veranderingen in het industriële leven, de groeiende macht van de arbeidersbeweging, ze blijven onbesproken. De schrijver houdt angstvallig vast aan het kleinburgerlijke, aan de alcoofjestrategie van zijn personen.

Het valt ons tegen van iemand als David de Jong, die we kennen als een eerlijk socialist, dat hij de arbeidersbeweging als een vage macht op de achtergrond in zijn boek behandelt. Wantrouwen en teleurstelling in de beweging spreken uit zijn verhaal wanneer hij haar beschrijft als een inhoudsloze kolos, inéénstortend op het beslissende moment, niet bij machte om de wereldoorlog te verhinderen. We zouden hiermee desnoods accoord kunnen gaan als hij zijn verhaal niet liet eindigen in de aanvang van het derde geslacht dat die inéénstorting beleeft, maar in de persoon van de jongen, Kees, ook de zegevierende opmars van het Russische proletariaat, dat van een zesde deel der aarde het onschlechte bolwerk van de internationale arbeidersklasse maakte, liet meemaken. Wat weerhield de schrijver hiervan? Angst? Ongeloof? Sectarisme? Onbegrijpelijk!

Zo blijft dit boek koud, zonder overtuiging. Nergens spreekt het van felle hartstocht, van uitbarstend enthousiasme, nergens getuigt het van des schrijvers strijdwil.

Is dit dan alles wat David de Jong ons weet mede te delen over het rijpen van de tijd? En is Kees met zijn verwarde gedachten, zijn paar woorden Engels en zijn dichterlijke fantasie (wat lijkt hij hier angstig veel op Theo Thijssen's „Kees de jongen"!) voor hem het type van de bewustwordende arbeider?

Waarschijnlijk heeft de schrijver de leegte van dit boek zelf ingezien, vandaar de epiloog waarin hij ons in vage woorden belooft, dat met Kees alles zich ten goede zal wenden.

De constructie van het verhaal is verward en dikwijls onlogisch, de kwasi-dichterlijke beeldspraak waarvan de Jong zich af en toe bedient, onecht en gezocht. Het is een boek waaruit voor de arbeidersklasse geen nieuwe kracht in de strijd voor het socialisme valt te putten.

Nee, David de Jong is er sinds zijn „Stenen Doolhof" niet op vooruit gegaan.

MAX v. A.

„DEUTSCHE BAUERN UNTERM HAKENKREUZ"

door EDWIN HOERNLE

(Te verkrijgen bij uitg. Pegasus.)
Prijs 30 cent).

Een uitstekend, goed gedocumenteerd boekje, dat het vraagstuk onder de ogen ziet, hoe de geest is van de plattelandsbevolking in het Derde Rijk. Hoe is de economische toestand van de Duitse boeren? Hoe denken zij over de nationaal-socialistische maatregelen en opvattingen? Trachten zij zich tegen deze maatregelen te verzetten en hoe? Op deze vragen krijgen wij met vele feiten gestaafde antwoorden.

Een enkele aanhaling:

„Natuurlijk moeten wij ons hoeden voor iedere overschatting of veralgemening der hier meegedeelde feiten. Het zijn symptomen, die steeds toenemen. Het ontbreekt nog aan georganiseerdheid, aan duidelijk besef van de politieke doeleinden. Maar deze symptomen tonen duidelijk genoeg, hoe in het Duitse dorp de bodem rijp wordt voor het antifascistische volksfront, hoe de meest verschillende, tot nu toe tegengestelde sociale groepen van verschillende politieke richting en wereldbeschouwing door het gemeenschappelijke lot bijeen worden gevoegd. Thans is feitelijk nog maar een zwakke minderheid van de plattelandsbevolking — voor alles de eigenlijke grote agrariërs (en ook dezen nog lang niet allen), de rijkste grote boeren en de overal voorhanden baantjesjagers en schacheraars — op de hand van Hitler. De massa der werkende boeren, halfproletariërs en landarbeiders, dus zowat het hele dorp, is zoal niet bewust antifascistisch, dan toch stellig niet pro-Hitler.”

„De fascistten hebben met het woord „volksgemeenschap” de boeren en landarbeiders eens voor zich gewonnen. Maar zij hebben hen met dit woord bedrogen, hebben het volk uiteengescheurd, getrapt en geslagen als nooit tevoren. In het volksfront zal het nieuwe Duitsland van de ware volksgemeenschap opstaan, een volksgemeenschap van het arbeidende volk.”

DE OORLOG IN CHINA, GEZIEN DOOR EEN JAPANS SOLDAAT

Uit: „Commune”, Revue littéraire pour la
défense de la Culture”. Juni '39.

(uit het dagboek van een Japans soldaat, gevonden op het slagveld door soldaten van het vierde Chinese leger. Een twintigtal zakboekjes, eveneens daar gevonden, bevatten ongeveer gelijklopende aantekeningen, zodat dit beschouwd kan worden als een getrouwe weergave van de Japanse mentaliteit).

13 December 1938. We dronken wijn en bier, die we uit Japan hadden meegebracht, en hadden 'n paar vrolijke ogenblikken. Maar het liep slecht af; midden onder het feest begonnen er bloedige vechtpartijen.

22 Dec. Op de markt zijn de prijzen vastgesteld door den Commandant. Als de kooplui zich er niet aan houden, dreigen we hen met repressailles en dan is het in orde . . . . .

24 Dec. Twee soldaten van ons garnizoen zijn op 'n geheimzinnige manier verdwenen . . . . .

25 Dec. Niets te doen. Dat maakt, dat ik heimwee krijg en ik kijk verlangend uit naar bericht van mijn familie.

30 Dec. De hele nacht buikpijn. Mijn gezondheid is slecht. Een klein stukje varkensvlees was genoeg, om me hevige pijnen te bezorgen. Wat een ellende, om ziek te zijn in de oorlog.

31 Dec. Ter gelegenheid van het nieuwe jaar ben ik naar de markt gegaan, om vlees te rekwireren en bonenpasteitjes.

5 Januari 1939. Een pak pasteitjes gekocht voor 20 cent inplaats van voor 50 cent.

6 Jan. Wandeling door de stad, om verschillende dingen te rekwireren. Wat

meegenomen uit het huis van een Chinese mandarijn. Vreselijk wat zich daar afspeelde . . . .

7 Jan. Deze nacht heb ik weer gedroomd, dat mijn vader stierf. In werkelijkheid moet hij uitstekend gezond zijn. Voor ik insliep heb ik voor hem gebeden.

8 Jan. Ik heb op straat enige Chinese voorbijgangers overmeesterd en hen gedwongen, voor mij te werken. Na het werk heb ik cigarettten onder hen verdeeld, twee of drie voor elk. Cigaretten, die ik van andere Chinese voorbijgangers had afgenomen.

11 Jan. Aan de Chinezen bevolen, iets te brengen om onze kamers te verwarmen. Wijn gerekwireerd en me lichtelijk bedronken. 's Middags gedwongen bezetting van verscheiden huizen, om onze troepen te herbergen. Ten slotte wandeling door de stad en aankoop van twee pakken pasteitjes voor 30 cent inplaats van voor 60. De winkelier heeft me een huis gewezen, waar ik een kruik wijn heb bemachtigd.

15 Jan. Weer wijn van de Chinezen genomen.

16 Jan. Een Chinees gedwongen, voor me te koken.

17 Jan. Levensmiddelen gerekwireerd op een boerderij dichtbij de stad. De andere boeren hebben me twaalf varkens geleverd . . . .

18 Jan. 's Middags zijn we in Tanyang aangekomen, waar we de nacht doorbrachten in de zalen van de Bank van China . . . . Ik heb keuken-corvee . . . . Heb de Chinezen bevolen, het werk voor mij te doen . . . . Na het eten uitdeling van de post. Eerste brief van mijn familie. Wat een vreugde, eindelijk bericht uit ons land te hebben! . . . .

19 Jan. Heb koeien en varkens gerekwireerd. Vanaf acht uur vanavond is mijn hart zwaar van een diepe droefheid . . . .

25 Jan. De Yangtse is geweldig. Dat had ik niet verwacht.

7 Feb. De soldaten van het garnizoen vertellen me, dat de vijand zijn aanvallen voortzet.

8 Feb. Ik heb een Chinees doodgeschoten: executie.

9 Feb. Reveille om 7 uur. We werden direkt aan het werk gezet.

's Middags hebben we de Chinese huizen bij de grote fabriek in brand gestoken, om ons te warmen. Daarna hebben we met grote eetlust gegeten.

11 Feb. Bevel, alle Chinezen te plunderen en te doden, die de huizen rondom de fabriek bewoonden . . . . Na het souper kaart gespeeld.

12 Feb. Van het front komende soldaten vertellen ons, dat er een hevige veldslag woedt in Fengyu. De vijand biedt heftige weerstand en ons leger is in moeilijkheden.

13 Feb. Vóór zonsopgang. Ik weet niet, waarom mijn hart zo treurig is bij de terugkeer van een lange tocht door de immense verlatenheid van China . . . .

14 Feb. 's Middags had ik rekvisities willen doen, maar het ging niet door vanwege de corvee . . . .

15 Feb. Sinds lang geen dromen gehad, maar vannacht droomde ik, dat ik thuis was en dat mijn vrouw een baby kreeg . . . . Het eten was scherp. We hebben veel gedronken.

16 Feb. De achterhoede van de vijand heeft onderweg slag met ons geleverd. Mijn hart beefde. Voelde me zeer treurig. Ik weet niet, waarom mijn hart zo leeg is, een diepe ontmoediging is over me gekomen.

18 Feb. Het detachement, belast met de rekvisities is met een rijke buit teruggekeerd: eenden. Helaas ontbreken er enige mannen. Het detachement werd door de vijand aangevallen.

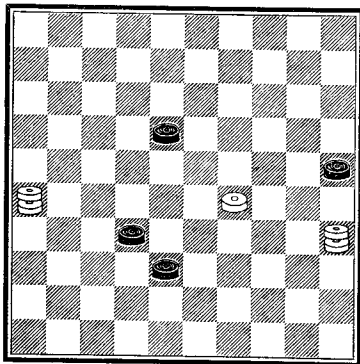
dammen

F. RAMAN

EEN WONDERBAARLIJKE FINESSE.

Auteur W. SOKOW, Leningrad.
(Ontleend aan het Russische damwerk
„100-vakken-dam” van W. S. Giljarow).

ZWART

WIT

Stand in cijfers :

Zwart: 18, 25, 32 38 = 4 sch.
Wit: 26, 35 = 2 dammen en 29 = 1 sch.

Wit speelt en wint.

Oplossingen worden gaarne ingewacht,
maar liefst binnen 14 dagen na publi-
catie.

De volgende partij speelden wij met
zwart tegen den sympathieken Van
Embden-speler J. DRUIJF Sr. (wit).

ONREGELMATIGE OPENING.

1. 32-28, 17-21.
Een oud antwoord dat tegenwoordig
weer meer in zwang raakt.

2. 31-26, 19-23

3. 28×19, 14×23

4. 26×17, 12×21

5. 37-32.

Verschillende grootmeesters geven hier
de voorkeur aan 33-28 en 37×28, dit
in verband met de ontwikkeling van
schijf 36.

5. ---, 10-14

6. 41-37, 14-19

7. 34-30, 5-10

8. 30-25, 10-14

9. 40-34, 7-12

10. 34-29.

De bedoeling hiervan is, de kracht van
het zwarte centrum te ondermijnen.

10. ---, 23×34

11. 39×30, 1-7

12. 30-24.

Zie vorige opmerking.

12. ---, 20×29

13. 33×24, 19×30

14. 25×34, 21-26

15. 32-28, 16-21

16. 44-39, 14-19

17. 39-33, 18-22

18. 28×17, 11×22

19. 34-30, 9-14.

Zwart heeft nu de betere stelling en zo
geleidelijk aan weet hij zijn positie-
voordeel te vergroten.

20. 30-25, 19-23

21. 50-44, 12-18

22. 44-39, 7-12

23. 39-34, 13-19

24. 34-30, 8-13

25. 30-24, 19×30

26. 25×34, 13-19

27. 34-30, 4-9

28. 37-32, 21-27.

Dit is sterker dan b.v. 23-28 enz. Men
ga maar na waarom.

29. 32×21, 26×17

30. 36-31, 9-13

31. 31-26, 6-11

32. 46-41, 22-28.

Zoals men ziet, zet zwart zijn aanval op
het middenbord consequent door en het
begint er zo langzamerhand voor wit
precair uit te zien.

33. 33×22, 17×28

34. 43-39, 28-33

35. 39×28, 23×43

36. 49×38 ?

De beslissende fout. Hier had 48×39
moeten volgen met kans op gelijk spel.

36. ---, 15-20

37. 30-25, 11-17

38. 41-37, 20-24

39. 48-43, 19-23.

Op 40. 38-33 kan zwart nu het
„Weiss-zetje” laten volgen, door:

24-29, 23-29, 14-20, 13-19 en
18×49.

40. 37-32, 2-7

41. 43-39, 13-19

42. 32-27, 3-8

43. 45-40.

Stelling in cijfers na(zet) 43. 45-40
van wit:

Zwart: 7, 8, 12, 14, 17, 18, 19, 23, 24
= 9 sch.

Wit: 25, 26, 27, 35, 38, 39, 42, 40,
47 = 9 sch.

43. ---, 7-11 ?!

'n Geestig lokzetje. Als wit nu 26-21,
27-22, 35-30, 45-40 en 38×16
speelt, laat zwart heel verrassend 8-12 !!
volgen en wit verliest een schijf, want

op 16-11 volgt dan doodleuk, of eigenlijk leukdood 12-17 en 26x48. Inderdaad 'n geestig lokzetje!

Wit vervolgde echter met:

44. 39-33, 8-13!

45. 47-41, 14-20!

46. 25x14, 19x10

47. 42-37, 10-14

Op 37-32 volgt nu 24-30 en 13-19 met dam. 48. 40-34?

Zwart maakt er nu als volgt een radicaal einde aan:

48. ---, 13-19!!

49. 34-30, 14-20!!

En wit staat reddeloos verloren, want er dreigt 20-25, terwijl op 30-25 natuurlijk 17-22 volgt met winst voor zwart. Een aardige partij van strategische waarde!

ORIGINEEL
OPENINGSSNUFJE.

Zet hiervoor de stukken in slagorde en speel nauwkeurig na:

Wit:	Zwart:
1. 33-28	19-24
2. 39-33	18-22
3. 31-26	14-19
4. 37-31	13-18
5. 32-27!	17-21? a.
6. 28x17!!	21x32
7. 38x27	12x32
8. 33-29	24x33
9. 26-21	16x27
10. 31x24	20x29
11. 34x23	

gevolgd door 12. 42-37 of 12. 43-39 met winst voor wit. Zeer interessant!

a. Op 5. 8-13 van zwart, kan wit de volgende fraaie damzet op een „bezette ruit” laten volgen: 6. 27-21, 7. 26-21, 8. 28x8, 9. 42x22, 10. 38-32, 11. 34x3!

In de volgende rubriek zullen we nog een paar kersverse openingssnuffjes publiceren. Tot de volgenden keer dus!

schaken

Mr. G. C. A. OSKAM

De schaakrubriek van Het Volksdagblad bracht dezer dagen de partij Toloesj-Botwinnik uit den laatsten wedstrijd om het kampioenschap der U.S.S.R.:

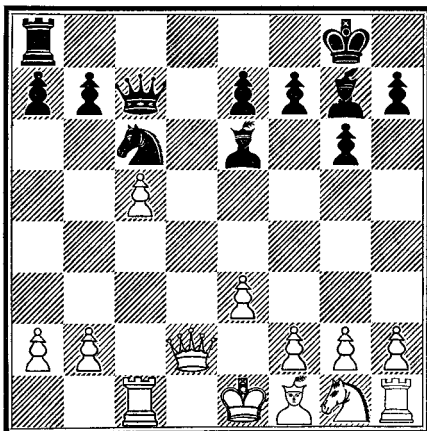
1. d4 Pf6, 2. c4 g6, 3. Pc3 d5, 4. Rf4 Rg7, 5. e3 0-0, 6. Tc1 c5, 7. dc5: Da5, 8. cd5: Td8. Tot zover was de partij gelijk aan Capablanca-Reschewski in het AVRO-tournooi. Capablanca speelde nu 9. Da4, wat ganselijk niets voor Toloesj is! Deze speelde 9. Dd2, en nu volgde er 9. .... Pd5;, 10. Rc7!?, om van te schrikken! 10. .... Dc7;, 11. Pd5:. Nu ziet het er voor zwart toch wel onplezierig uit: hij moet wel 11. .... Dd7 spelen (de Td8 moet gedekt blijven, wijl Pf6† dreigt), en dan volgt er 12. Td1 Pc6, 13. Dc2, met de onaangename dreiging Pf6†.

Zwart besloot nu de kwaliteit te offeren; zo'n indringerig paard moet weg: 11. .... Td5;, 12. Dd5: Re6, 13. Dd2

Pc6, en nu dreigt zwart, te weten Td8 en Da5†.

Stand na: 13. .... Pc6

Zwart (12)

Wit (13)

Toloesj is niet zo verstandig geweest als Botwinnik, hij heeft niet ingezien, dat

het initiatief de kwaliteit waard is, en zeker de kwaliteit die men voor is! Hij speelde 14. Td1 (beter is 14. Tc3), en het liep verder aldus: 14. . . . Td8, 15. Dc1 Da5†, 16. Td2 Td5, 17. Pe2 Tc5:, 18. Pc3 Rc3, 19. bc3: Tc3:, 20. Db2 Ta3; 21. Dd5 Dc3; 22. Db2 Dc5, 23. Db1 Ra2:, 24. Ta2: Da5†, 25. Td2 Ta1, 26. Rd3 Tb1:†, 27. Rb1: Pe5, 28. Ke2 Db5†, 29. Rd3 Pd3:, 30. Td3: a5, 31. Tad1 Dc4, 32. Kf3 b5, 33. Td 7b4, 34. Ta7 a4, 35. Td8† Kg7, 36. Ta8 a3, 37. g3 Db5. Wit geeft op.

Voor de theorie is deze opening zeer interessant. Het is nl. de vraag of 10. Rc7 wel goed is: zoals Botwinnik

speelde, lijkt wel een afdoende weerlegging. Maar wit heeft in de zetten, die aan 9. Dd2 voorafgingen, geen fout begaan, en er moet dus een andere zet zijn, die de stelling houdt.

Die zet lijkt wel 9. Rc4 te zijn. Vóór dezen zet is, a priori, reeds te zeggen dat hij een nieuw stuk ontwikkelt.

Men zie:

9 . . . . Dc5:, 10. D63 a6, 11. a4 Pbd7, 12. a4.

9 . . . . Pd5:, 10. Rd5: e6, 11. Rd6.

9 . . . . Re6, 10. Da4 Da4:, 11. Pa4: Pd5:, 12. Pf3, Pb4, 13. a3 Rc4:, 14. Tc4: Pd3†, 15. Ke2 Pb2:, Pb2: Rb2; 17. Tb1.

DE NIEUWE REGERING

P. DE GROOT

De Kabinetscrisis, die in feite reeds begonnen was met het uittreden van minister de Wilde uit het vierde kabinet-Colijn, heeft thans zijn voorlopige afsluiting gevonden.

Een nieuwe regering is gevormd onder leiding van Jhr. de Geer, de leider van de Christelijk-Historische fractie in de Tweede Kamer.

Gaat men de verschillende gebeurtenissen in de afgelopen weken nog eens na, dan is het duidelijk dat de oorzaken, die het aftreden van Colijn veroorzaakt hebben, veel dieper lagen dan de „meningsverschillen over bezuinigingen” die aanvankelijk naar voren werden gebracht. Ongetwijfeld waren er kwesties van financieel beleid die de „rechtse coalitie” deden uit elkaar vallen, doch zij waren slechts aanleidende oorzaken.

De breuk in de „rechtse coalitie”, het Kamer-votum van 27 Juli, dat Colijn de genadeslag toebracht, en de vorming van dit nieuwe kabinet-de Geer, staan in direct verband met de toenemende verscherping van de internationale toestand, met zijn telkens met groter hevigheid terugkerende „spanningen” in Europa en in het Verre Oosten en de reeds in volle omvang woedende oorlog van Japan tegen het Chinese Volk.

Op de achtergrond van deze toestand van feitelijke imperialistische oorlog doken de tegenstellingen op in de rijen der burgerlijke partijen, die Colijn ten val brachten.

Wat wilde Colijn?

Hij wilde de zware lasten, die door de snelle uitbreiding der bewapening, de gedeeltelijke mobilisatie en daarmee samenhangende maatregelen veroorzaakt worden, ten volle op de schouders der werkende massa afwentelen. Buitendien wilde hij de door de kringen van het koloniale kapitaal met kracht geëiste voorkeur voor de bewapening van de weermacht in de koloniën, vooral de beruchte zware slagkruisers, doorzetten met de daaraan verbonden enorme kosten. Colijn rekende het parlement voor, dat reeds als gevolg van de thans geraamde uitgaven de begroting van 1940 een tekort van 44 miljoen gulden zou krijgen, vooropgesteld dat de 50 miljoen nieuwe lasten die in enkele wetsontwerpen, o.a. op de loon- en huurbelasting zijn vervat, door het Parlement zouden worden aanvaard. Verder zouden dan 250 miljoen door middel van leningen gevonden moeten worden en het geheel zou de vlottende schuld van Nederland tot een miljard gulden doen stijgen. Voor Colijn was er maar één oplossing: er moest een sluitende begroting komen en de tekorten moesten op de arbeiders, boeren en middenstanders worden verhaald, in het bijzonder echter op de werklozenvoorziening. En deze oplossing wilde hij doorzetten, tegen elke parlementaire oppositie in. Tegen deze doldrieste reactionaire plannen kwam de meerderheid voor de motie-Deckers op 27 Juli tot stand. Een meerderheid van Rooms-katholieke Staatspartij tot C.P.N., een meerderheid waarop een parlementair-democratische regering met het arbeiders-element als spil,

had kunnen steunen. Doch het verzet tegen Colijn's politiek leefde zelfs in nog bredere kring. Zelfs in de Christelijk-Historische Partij, die steeds een trouwe bondgenoot in de rechtse coalitie was geweest en Colijn ook met zijn vijfde kabinet niet in de steek liet, had zich sinds geruime tijd een vleugel der „jongeren” gevormd, die naar een sociale inslag der regeringspolitiek streeft en die een nieuwe aanpassings-periode van de hand wees. Doch ongetwijfeld heeft ook nog een andere factor, die eveneens in direct verband staat met de internationale toestand, bij de nieuwe kabinets-formatie meegesproken.

In verschillende kringen der burgerlijke partijen, het sterkst wel bij de vrijzinnig-democraten, doch ook in de Rooms-katholieke Staatspartij, klonken stemmen op die voor een regering „op brede basis” pleitten, d.w.z. een regering waarin de oppositie vertegenwoordigd zou zijn. Deze kringen achten het gewenst om in de komende roerige tijden de leiding en het overwicht van het groot-kapitaal in de staat te verzekeren door het aantrekken van de oppositie in de regering. Het doel van deze „concentratie” der burgerlijke krachten is vooral het doorvoeren van de zgn. „neutraliteits” of „onafhankelijkheids”-politiek. De S.D.A.P. voerde een schijnoppositie tegen deze politiek, waardoor in critieke omstandigheden de hand- en spandiensten van het Nederlandse groot-kapitaal voor Nazi-Duitsland in gevaar zouden kunnen worden gebracht. Deze kringen uit de burgerlijke partijen konden daarom Colijn niet volgen in zijn brutale „aanpassing”, die de regeringsbasis steeds smaller en kwetsbaarder maakte. In deze situatie had de S.D.A.P. de regeringsvorming kunnen beheersen, indien zij van de verdeeldheid harer tegenstanders gebruik had gemaakt om hun het initiatief uit de handen te nemen. Een krachtige, eensgezinde campagne, samen met de C.P.N. voor een democratische regering, voor een werkelijk nationaal kabinet op de grondslag der consequente verdediging van ons land tegen elke Nazi-druk en de samenwerking met de vredelievende volkeren voor de vrede, zou hiervoor nodig geweest zijn. De S.D.A.P. bleef echter lafhartig in de schaduw der gebeurtenissen wegschuilen. Zij ging met pak en zak over naar de door Patijn ingeluide „neutraliteits”-politiek en gaf haar steun aan een door Jhr. de Geer gevormd, overwegend rechts kabinet, in ruil voor twee ministerzetels.

Inderdaad is dan ook het enige, wat van het program der nieuwe regering bekend is, haar verklaring dat zij de „onafhankelijkheids-politiek” van de Colijn-kabinetten onveranderd zal voortzetten. Blijkbaar zijn er nog geen afspraken gemaakt over de binnenlandse, economische en sociale politiek. Geen enkele waarborg is gegeven, dat ook maar iets van de eisen der arbeiders op dit gebied door de nieuwe regering aanvaard zal worden, geen enkele waarborg ook, dat de ministers van Sociale Zaken en van Waterstaat der S.D.A.P. niet genoodzaakt zullen worden om de „aanpassing” door te zetten, waarvoor Colijn geen meerderheid kon vinden. Tasten wij dus op het ogenblik nog in het duister voor wat de vormen en methoden der binnenlandse en sociale politiek der nieuwe regering betreft, haar samenstelling overwegend uit volgelingen van Colijn, laat voor-

zien dat zij ook op dit gebied de reactionaire doeleinden, die Colijn zich stelde, zal pogen te verwezenlijken. Want er bestaat een nauwe samenhang tussen de binnenlandse en sociale politiek van een regering en haar buitenlandse politiek.

Een buitenlandse politiek, die de agressie van de fascistische mogendheden tegemoet komt, kan niet anders dan zijn uitdrukking vinden in een offensief op de levensstandaard en de rechten van het eigen volk in eigen land. Het is daarom van belang nog eens het zo gevaarvolle karakter van deze zgn. „onafhankelijkheids”-politiek, of hoe men haar ook noemen wil, te ontleden. Te meer, waar daarover nog veel onklarheid bestaat en de zwendel die met de woorden „vrede” en „neutraliteit” wordt bedreven, groter en schadelijker is dan ooit.

Nog niemand is in staat geweest een helderder en juister beeld van de huidige internationale toestand te geven dan onze pgt. Stalin dit in zijn historische rede op het XVIIIe Congres der Communistische Partij der Sowjet-Unie in Maart j.l. heeft gedaan. Na te hebben vastgesteld dat de nieuwe imperialistische oorlog „ongemerkt op de volken is toegesloten” en thans een feit is, zeide Stalin:

„Een kenmerk van de nieuwe imperialistische oorlog bestaat hierin, dat hij nog niet algemeen, nog geen wereldoorlog is geworden. De oorlog wordt gevoerd door de agressieve staten, die op alle mogelijke manier de belangen van de niet-agressieve staten benadelen, in de eerste plaats die van Engeland, Frankrijk en de Verenigde Staten, terwijl de laatsten achteruitwijken, terugtrekken en de aanvallers concessie op concessie doen”. („De Weg van de Sowjet-Unie”. Pegasus).

Wij staan dus in de wereld voor het feit dat drie grote mogendheden, Duitsland, Italië en Japan, waarbij zich onlangs Hongarije heeft aangesloten, oorlog voeren tegen alle anderen, met verschillende methoden. Japan voert een open aanvals-oorlog tegen China, ook al poogden de Japanse diplomaten aanvankelijk de schijn te wekken van een „eenvoudige expeditie” en ook al heeft Japan China nooit officieel de oorlog verklaard. In Spanje voerden Italië en Duitsland de oorlog onder dekking van een „nationale opstand” van een groep generaals, die op de bajonetten van de Italiaanse en Duitse legers tot schijnregering van dit land werden verheven, nadat de Spaanse volksrepubliek bloedig was verslagen.

In Tsjecho-Slowakije trokken de Duitse Nazi-troepen binnen „op verzoek” van de Slowaakse en Tsjechische reactionairen en fascistten, nadat dit land door hun Engelse en Franse „bondgenoten” schandelijk verraden was.

Tegen Polen voert Nazi-Duitsland de oorlog door middel van een „vreedzame” verovering van Danzig, die door een geweldadige bezetting van Pools-Pommeren (de „Korridor”) en daarna van geheel Polen zou worden gevolgd.

Zo voltrekt de fascistische „spil” zijn bloedige opmars in de wereld, dood, verderf en slavernij op zijn weg zaaierend. Geen volk is meer veilig voor deze troep roofdieren. In het bijzonder kleine volkeren,

zwakke staten, vormen zijn eerste prooi. De eerste fase van de verovering van zulke kleine staten bestaat in het afdwingen van hun „neutraliteit” in geval van een wereldoorlog. Zeer duidelijk werd dit door den commandant van de Duitse Vloot, Admiraal Raeder, nog onlangs uitgesproken.

„De geniale politiek van den Fuehrer”, zeide deze nazi-admiraal, „heeft Duitsland bondgenoten en machtige vrienden gegeven, welke het zullen helpen, hetzij door aan zijn zijde te strijden, hetzij door een welwillende neutraliteit te bewaren, wanneer de tegenstanders de oorlog zouden willen ontketenen” . . . .

Zulke „welwillend-neutrale” staten vormen dus een soort reserve in het oorlogsschema van de Duitse Nazi's. Zij moeten zich losmaken van de collectieve veiligheid en zich van elke medewerking onthouden aan een gemeenschappelijke weerstand, die Nazi-Duitsland het ontketenen van de oorlog tegen andere landen zou kunnen bemermeren of zelfs verhinderen.

Zij moeten Duitsland dienen, door het leveren van arbeidskrachten en geld, in de vorm van handels-credieten. Zij moeten grondstoffen en levensmiddelen leveren en overtollige producten van de Duitse oorlogsindustrie afnemen.

Zij moeten met hun legers en vloten de Duitse grenzen beveiligen, als een barrière tegen de machten, waarmee Duitsland in oorlog zou zijn gewikkeld.

Zij moeten hun binnenlands regime aan het fascistische regime van Duitsland aanpassen, de arbeidersbeweging aan banden leggen of geheel onderdrukken, de anti-fascistische stemmen in het land muilkorven en de fascistische propaganda vrij baan geven.

In het kort, zulke landen worden ingeschakeld in de „Lebensraum” van het Derde Rijk en de fascistische „spil”. Zijn zij eenmaal zover, dan is de bodem rijp voor „tol-unies” tot verdere economische onderwerping, voor „niet aanvals-verdragen” waardoor Nazi-Duitsland hun buitenlandse politiek kan vóórschrijven en tenslotte: voor de militaire bezetting en de vernietiging van het volk als natie, zoals met het Tsjechische en Oostenrijkse volk is geschied. Dat is de weg waarop de reactionaire bourgeoisie in ons land, onder de toejuichingen van Berlijn en de Berlijnse vertegenwoordiging in Utrecht, de eerste stap gezet heeft met de beruchte verklaring van Minister Patijn op 13 Sept. 1938 te Genève, toen hij zich losmaakte van de collectieve veiligheid en de „neutraliteit” van Nederland proclameerde. In wezen is dit geen „neutraliteit” en nog minder „onafhankelijkheid”. In wezen betekent deze politiek, dat Nederland zich in de imperialistische oorlog aan de zijde van Nazi-Duitsland schaart en het land van de willekeur van Nazi-Duitsland „afhankelijk” maakt. Deze politiek werd door Mr. van der Goes van Naters in naam van de fractie der S.D.A.P. in de Tweede Kamer als „isolementspolitiek” gekarakteriseerd en als volgt veroordeeld:

„Met dit standpunt, geformuleerd in de Volkenbondsrede van de minister op 13 September, is de band met het recht doorgesneden. Volkomen onjuist is het, dat men door het vasthouden

aan de collectieve veiligheidsgedachte Europa in twee kampen zou verdelen; deze verdeling is geschied door de bedreigers der veiligheid, in het anti-Kominternverdrag, en de driehoek Berlijn-Rome-Tokio.

De S.D.A.P. verwerpt het denkbeeld van een ideologische oorlog; iets geheel anders is het gezamenlijk verweer tegen altijd weer nieuwe agressies van den aanvaller. Het geïsoleerd staan, is een groot gevaar, wanneer men een nabuur heeft, die slechts de nuttigheid voor het volk „tot recht proclameert”. (Beschrijvingsbrief voor het S.D.A.P.-congres April 1939).

Inderdaad, de verdeling in twee kampen is reeds geschied en door het voeren van een politiek van „welwillende neutraliteit” tegenover Nazi-Duitsland en Japan, door het weigeren om met de voorstanders van de vrede en de collectieve veiligheid samen te werken, schaart Nederland zich in feite in het andere kamp, het kamp van de fascistische „spil”, het kamp van de oorlog! Inderdaad, dit is een groot gevaar voor ons volk; wij zeggen dat hierdoor ons volk in levensgevaar verkeert. Hoe snel de Nazi's de etappe van „neutraliteit” tot „protectoraat” en uiteindelijk inlijving doorlopen, heeft ons Tsjecho-Slowakije geleerd. Het einde is: vernietiging van de natie, vernietiging van de arbeidersklasse, de boeren en de middenstanders, die als werkvee of als kanonnenvlees naar het Derde Rijk worden gesleept. Vernietiging ook van de overgrote meerderheid van de bourgeoisie in het overheerste land! De Tsjechische bourgeois, die op een onzalig ogenblik de angst voor de eigen volksmassa, en voor de samenwerking met de Sowjet-Unie zo hoog voelden stijgen, dat zij Hitler in het land riepen, worden beloond met verdringing uit hun maatschappelijke en politieke macht. Het Duitse fascisme laat hun geen hemd aan het lijf, en geen kruimel van de nationale dis.

Wat moet de houding van de arbeidersklasse tegenover deze politiek zijn?

Deze houding wordt voorgeschreven door de taak die de arbeidersklasse zich stelt, n.l. de leidster te worden van de gehele natie, deze natie het socialisme, een maatschappij van vrede, welvaart en vrijheid te brengen. Daarom is de arbeidersklasse de aangewezen aanvoerder van de verdediging van de nationale onafhankelijkheid.

De arbeidersklasse stelt zich ook ten doel, in de gehele wereld vrede te stichten, nieuwe, vreedzame en menselijke betrekkingen tussen de volkeren te scheppen. Daarom is de politiek van de arbeidersklasse gericht tegen het fascisme en op de nederlaag van de „spil” der fascistische mogendheden in de imperialistische oorlog, die zij ontketend heeft. In één land van de wereld is de arbeidersklasse aan het bewind en heeft het socialisme opgebouwd. Dit land, de Sowjet-Unie, is de burcht van de vrede en de politiek, economisch en militair sterkste macht, die tegenover het fascisme staat. Daarom moet de arbeidersklasse zich met de Sowjet-Unie verenigen, eigen kracht en doelbewustzijn versterken door deze eenheid en de Sowjet-Unie helpen verdedigen tegen elke aanval van de fascistische en hun bondgenoten. De arbeidersklasse moet zich ten felste tegen

de doorvoering van de Patijn-politiek verzetten, die Nederland niet buiten de oorlog houdt, doch in het oorlogsfront inschakelt. De arbeidersklasse moet in haar eigen rijen volkomen overtuigd zijn en deze overtuiging op alle werkelijk vaderlandslievende Nederlanders, op het gehele volk overdragen, dat capitulatie voor Nazi-Duitsland of Japan, het land ten gronde richt en dat er maar een middel is om Nederland te behouden en de aanvallers voor zijn deur weg te houden, dat is: onverzettelijke weerstand tegen elke druk van Nazi-Duitsland en Japan, bereidheid om elke aanval op ons land en op Indonesië te weerstaan met de wapens in de hand.

De arbeidersklasse wil vrede, zij is de enige kracht in de wereld die werkelijk, principieel, uit diepste bewustzijn en edelste humaniteit vrede wil. Doch er is een grens. Wanneer het volk met fascistische slavernij bedreigd wordt, dan is hij, die in naam van de „vrede” de onderwerping daaraan predikt, een werktuig in handen van het fascisme. Dan is de plicht van elke klassebewuste arbeider, van elke anti-fascist en elk vooruitstrevend mens, om naar de wapens te grijpen en het land te verdedigen.

„Bij een mogelijke poging tot overweldiging van Nederland door Nazi-Duitsland kan de oorlog het karakter aannemen van een nationale bevrijdingsoorlog”.

Zo bepaalde de C.P.N. reeds in 1935 haar houding ten aanzien van de Nazi-agressie tegenover Nederland. Versterking van de wil tot verdediging tegen het fascisme, politieke, sociale en militaire weerbaarheid van de volksmassa voor dit doel, samenwerking met alle vredelievende krachten, in de eerste plaats met de Sowjet-Unie, dat is de politiek, die de Nederlandse arbeidersklasse en het gehele Volk beveiligen en voorwaarts brengen kan op de weg der vooruitgang. De nieuwe regering-de Geer heeft echter besloten, de weg van de capitulatie te blijven volgen. En de sociaal-democratische ministers hebben hun nieuwste reuzen-zwaai voltrokken en hebben de Patijn-politiek aanvaard, die zulk een „groot gevaar” voor ons inhoudt, zoals Mr. van der Goes van Naters zich uitdrukte.

„Onze regering dient het initiatief te nemen tot het nieuw opbouwen van een collectieve veiligheid, waarin ook Amerika wordt betrokken. Geen land worde uitgesloten, (dus met de Sowjet-Unie. P. de Gr.) allen moeten „echter bereid zijn zich naar de gezamenlijk vast te stellen regels te gedragen”.

Zo pleitte Mr. van der Goes van Naters in de Tweede Kamer namens de S.D.A.P.

Is zulk een optreden van het kabinet-de Geer te verwachten? Als „initiatiefnemer” behoeft zij niet op te treden. De Sowjet-Unie nam het initiatief reeds, onderhandelingen worden gevoerd over een verbond tegen agressie, waarbij zich Nederland kan aansluiten. Zulk een verbond is op het ogenblik nog de laatste kans om het uitbreken van de wereldoorlog tegen te houden.

De sociaal-democratische ministers hebben de S.D.A.P. echter aan de politiek van „isolatie” en welwillende neutraliteit tegenover Nazi-Duitsland geketend. Doch het is nog niet te laat om deze noodlottige politiek te stuiten voor zij haar uiterste consequentie voltrekt. Op

de communisten ligt de zware taak om alle klassebewuste, alle anti-fascistische krachten in de S.D.A.P. en de moderne Vakbeweging wakker te roepen, om de terugkeer van de S.D.A.P. tot de politiek der collectieve veiligheid, der doelbewuste verdediging van de vrede en van de onafhankelijkheid van Nederland, te bereiken.

Hiermee staat de strijd voor de economische levensvoorwaarden der arbeiders, onbemiddelde boeren en middenstanders in direct verband. De sociaal-democratische ministers beroepen zich op het feit dat zij slechts met zijn tweeën zijn, tegenover een meerderheid der rechtse partijen, waardoor de „gebraden duiven ons niet in de mond zullen vliegen”. Dat zouden deze duiven ook stellig niet doen, wanneer alle tien ministers sociaal-democraten waren. De arbeiders, de werkers in het algemeen, hebben nog altijd moeten strijden om iets te bereiken. En voor deze strijd zijn, door de verdwijning van Colijn, en het optreden van de nieuwe regering, gunstiger mogelijkheden ontstaan. Wij communisten, staan daarbij niet van te voren vijandig tegen de sociaal-democratische ministers en evenmin tegenover de vrijzinnig-democratische minister van Onderwijs.

Deze ministers hebben zonder twijfel goede voornemens. Wij willen niet van te voren aannemen dat minister Jan van den Tempel niet gaarne betere lonen en arbeidsvoorwaarden en een menselijker behandeling van de werkverschaffingsarbeiders zou wenssen tot stand te brengen, evenmin als wij aannemen willen dat hij plotseling tegenstander zou zijn geworden van de vijf procent steun-verhoging, die het mede door hem gestichte N.V.V. voor de werklozen eist. Wij willen niet van te voren aannemen dat Albarda niet gaarne grote werken tegen goede lonen zou willen laten uitvoeren, of dat hij het personeel van de Spoorwegen, de Posterijen en andere diensten van Waterstaat geen verbeteringen van hun pensioenen, van hun arbeidsvoorwaarden, dienst- en rust-tijden zou gunnen.

Wij willen gaarne aannemen dat minister Bolkestein met lede ogen de overbevolkte klassen en de slechte beloning van de leer-krachten bij het Onderwijs gade slaat.

Willen deze ministers in staat zijn op hun terrein verbeteringen aan te brengen, dan kan dit alleen, wanneer deze met dwingende kracht door de betrokkenen en door het gehele volk wordt geëist. Daarom stelt de nieuwe regeringsformatie voor de werkende klasse opnieuw met grote kracht het totstandbrengen van de eenheid. Thans zou een blok van de vier grote vakcentrales voor de Ministers van den Tempel, Albarda en Bolkestein, een krachtige steun zijn om voor de arbeiders, ter bestrijding van de werkloosheid, ter verlichting van de noodtoestand van het onderwijs, belangrijke verbeteringen tot stand brengen. Een gemeenschappelijke actie van de vier grote vakcentrales, van de boeren-organisaties en middenstandsverenigingen, zou voor hen niet alleen een steun, doch voor de rechtse ministers een onoverkomelijke hinderpaal vormen, wanneer deze op welke wijze dan ook, de oude wijn van Colijn in het nieuwe vat zouden willen gieten en de „aanpassingspolitiek” gecamoufleerd zouden willen doorvoeren. Indien de S.D.A.P., het N.V.V. en de Rooms-

Katholieke en Christelijke vakbeweging tijdens de regeringscrisis een moedig initiatief hadden genomen tot het vormen van een democratische regering, dan zou daar thans een geheel ander ministerie zitten dan het kabinet-de Geer.

Wanneer echter ook thans nog alle levende krachten van het Nederlandse werkende Volk zich in de strijd verenigen, dan kan uit deze strijd een nieuwe toekomst groeien, waarbij de regering-de Geer vervangen zal worden door een werkelijk nationale, werkelijk democratische, en werkelijk vooruitstrevende regering en zullen betere tijden voor het Nederlandse volk aanbreken.

DE „RECHTEN VAN DEN MENS” VAN DE FRANSE NAAR DE RUSSISCHE REVOLUTIE

III.

Wat is er van de „Rechten van de Mens”, en van de verworvenheden van de Franse Revolutie, in de kapitalistische wereld geworden?

Zij hebben het lot ondergaan van de kapitalistische maatschappij zelf. Terwijl de bourgeoisie 150 jaar geleden in de „Rechten van den Mens” nog het idealistische program voor háár maatschappij kon ontwerpen, die de afgeleefde feodale orde moest vervangen, terwijl zij zich destijds nog aan het hoofd van het gehele volk kon stellen, is zij nu tot een reaktionaire klasse geworden, die de ontwikkeling van de maatschappij belemmert. Hoe meer de bourgeoisie in het politieke tot de reactie overgaat, des te minder wil zij van de Franse Revolutie of van de „Rechten van den Mens” horen. Zij, die in een geweldige klassenstrijd tegen de adel haar maatschappij opgericht had, vervloekt nu de klassenstrijd van het proletariaat. Zij, die voor vrijheid en vooruitgang op de barrikaden ging, tracht heden de vrijheid te verstikken en de vooruitgang te beletten. Zij, die de vrijheidsoorlog tegen alle onderdrukkers predikte, heeft thans de Spaanse democratie gewurgd en sluit de Spaanse vrijheidsstrijders in de gevangenis en het concentratiekamp op.

Het is in het bijzonder het meest reaktionaire deel van de hedendaagse bourgeoisie, het **f a s c i s m e**, dat zowel aan de Franse Revolutie als aan de „Rechten van den Mens” een bloedige haat heeft gezworen. De redevoeringen van Hitler en Mussolini, de schrijverijen van Rosenberg en Mussert, zijn vol van uitvallen en beschuldigingen tegen die revolutie en haar werk, waarin zij terecht een gevaar voor het fascisme zien. En inderdaad, het fascisme maakt schoon schip met alle verworvenheden van de Franse Revolutie en

met alle democratische rechten, zelfs in hun beperktste burgerlijke vorm. Alle dwingelandij en vrijheidsberoving, zowel op politiek en economisch als op geestelijk gebied, waartegen de Franse revolutionairen 150 jaar geleden in opstand kwamen, worden nu op veel grotere schaal en op veel drukkender wijze in de fascistische landen herhaald.

De „Rechten van den Mens”, die de Franse Revolutie voor eeuwige waarheden had gehouden, namen tijdens de ontwikkeling van het kapitalisme de vorm aan van de democratische rechten en vrijheden, die weliswaar aan de ongelijkheid en de klassenheerschappij van de bourgeoisie geen eind maakten, maar die dan toch mogelijkheden boden voor de organisatie van de strijd om het socialisme. De reaktionaire bourgeoisie, en in het bijzonder de fascistische, wil thans ook de laatste rest van deze rechten en vrijheden afschaffen, om haar afstervend systeem met geweld en bedrog op de been te houden. Het is de taak van de klasse der toekomst, het proletariaat, om aan het hoofd van het werkende volk deze democratische rechten en vrijheden tegen fascistische aanvallen te verdedigen, en er gebruik van te maken in de strijd voor een socialistische maatschappij; de strijd voor het herstel van deze rechten is in de landen onder de fascistische diktatuur het noodzakelijke uitgangspunt voor de oppositie tegen het fascisme.

IV.

De Russische Revolutie kent ook haar „Rechten van den Mens”. Drukten wij in het vorige nummer het dokument af, dat op 26 Aug. 1789 door de Nationale Vergadering te Parijs was samengesteld, in deze aflevering van ons tijdschrift willen wij het Tiende Hoofdstuk van de Grondwet aanhalen, die op 5 December 1936 door het 8e Sowjetkongres te Moskou werd aangenomen — het hoofdstuk, dat de titel draagt: „Grondrechten en -Plichten van de Burgers.”

De Russische Revolutie is de grootste en diepste, die de geschiedenis kent; het is de eerste geslaagde Socialistische Revolutie. Maar zonder de grote burgerlijke revoluties, in het bijzonder, de Franse, die de ontwikkeling, en daarmee en daarna ook de val van het kapitalisme pas mogelijk heeft gemaakt, zou de socialistische revolutie niet mogelijk zijn geweest. Zo kan men ook zeggen, dat de socialistische formulering van de „Rechten van den Mens” op het grootste dokument van 150 jaar geleden berust, terwijl het tegelijk van veel wijdere strekking is.

Het tiende hoofdstuk van de Sowjet-grondwet luidt als volgt:

DE GRONDRECHTEN EN -PLICHTEN VAN DE BURGERS.

Art. 118. — De burgers van de Sowjet-Unie bezitten het recht op arbeid — het recht tot het verkrijgen

van gewaarborgd werk, met betaling van hun werk in overeenstemming met zijn hoeveelheid en hoedanigheid.

Het recht op arbeid wordt verzekerd door de socialistische organisatie van de volkshuishouding, de voortdurende groei van de produktiekrachten van de Sowjet-maatschappij, het ontbreken van economische krisissen en de likwidatie van de werkloosheid.

Art. 119. — De burgers van de Sowjet-Unie bezitten het recht op ontspanning. Het recht op ontspanning wordt verzekerd door de verkorting van de arbeidsdag voor de overgrote meerderheid van de arbeiders tot 7 uur, door de invoering van jaarlijkse vakanties voor de arbeiders en kantoorbedienden met behoud van loon, door de terbeschikking-stelling aan de werkers van een uitgebreid net van sanatoria, rusthuizen en klubs.

Art. 120. — De burgers van de Sowjet-Unie hebben het recht op materiële verzorging tijdens hun ouderdom en eveneens in geval van ziekte en invaliditeit. Dit recht wordt verzekerd door de brede ontwikkeling van de sociale verzekering van de arbeiders en kantoorbedienden op kosten van de staat, door de kosteloze medische hulp, door de terbeschikking-stelling aan de werkers van een uitgebreid net van herstellingsoorden.

Art. 121. — De burgers van de Sowjet-Unie bezitten het recht op onderwijs.

Dit recht wordt verzekerd door het algemene verplicht lager onderwijs, door de kosteloosheid van het onderwijs met inbegrip van het hoger onderwijs, door het systeem van staatstoelagen voor de overgrote meerderheid van de studenten aan de hogescholen, door het onderricht in de scholen in de moedertaal, door de organisatie in de fabrieken, de sowchozen, de machine- en traktorenstations en de kolchozen van het kosteloos bedrijfs-, technisch- en landbouwonderwijs voor de werkers.

Art. 122. — De vrouwen bezitten in de Sowjet-Unie gelijke rechten met de mannen op elk gebied van het economische, kulturele en staatsleven en van het maatschappelijk-politieke leven.

De mogelijkheid voor de vrouwen, om deze rechten uit te oefenen, wordt verzekerd door aan de vrouw een gelijk recht toe te kennen als aan de man, op arbeid, betaling van de arbeid, ontspanning, sociale verzekering en onderwijs; door de staatszorg voor de belangen van moeder en kind; door het toestaan van verlof met behoud van inkomen aan de zwangere vrouw, door een uitgebreid net van kraaminrichtingen, kinderbewaarplaatsen en -tuinen.

Art. 123. — De rechtsgelijkheid van de burgers van de Sowjet-Unie, onafhankelijk van hun nationaliteit of ras, op elk gebied van het economische en kulturele leven, het staatsleven, het maatschappelijk-politieke leven, is een onaantastbare wet.

Elke rechtsbeperking, hetzij direkt of indirekt, welke dan ook, ofwel de instelling van direkte of indirekte voorrechten voor burgers, naar gelang van het ras of de natie waartoe zij behoren, evenals elke prediking van een uitzonderingstoestand voor bepaalde rassen en na-

ties, van haat of geringschatting onder hen, worden door de wet gestraft.

Art. 124. — Teneinde aan de burgers de vrijheid van geweten te verzekeren, is de kerk in de Sowjet-Unie van de staat, en de school van de kerk gescheiden. De vrijheid van godsdienstuitoefening en de vrijheid van anti-godsdienstige propaganda worden alle burgers toegekend.

Art. 125. — In overeenstemming met de belangen van de werkers en met het doel, de socialistische maatschappij te versterken, worden aan de burgers van de Sowjet-Unie

- a. de vrijheid van het woord,
  - b. de vrijheid van drukpers,
  - c. de vrijheid van vergaderingen en bijeenkomsten,
  - d. de vrijheid van straatoptochten en demonstraties
- gegarandeerd.

Deze rechten van de burgers worden verzekerd, doordat aan de werkers en hun organisaties de drukkerijen, de papiervoorraden, de openbare gebouwen, de straten, de verbindingsmiddelen en de andere materiële middelen, die nodig zijn voor de verwezenlijking van deze rechten, ter beschikking worden gesteld.

Art. 126. — In overeenstemming met de belangen van de werkers en met het doel om de organisatorische zelf-werkzaamheid en de politieke activiteit van de volksmassa's te ontwikkelen, wordt aan de burgers van de Sowjet-Unie het recht van vereniging in maatschappelijke organisaties verzekerd: vakverenigingen, koöperaties, jeugdorganisaties, sport- en militaire organisaties, kulturele, technische en wetenschappelijke verenigingen, terwijl de meest actieve en bewuste staatsburgers uit de rijen van de arbeidersklasse en de andere lagen van de werkers verenigd worden in de Communistische Partij van de Sowjet-Unie (bolsjewiki), welke de voorhoede van de werkers is in hun strijd voor de versterking en de ontwikkeling van de socialistische maatschappij en die het leidende kader van alle organisaties van werkers, zowel de maatschappelijke als de staatsorganisaties, uitmaakt.

Art. 127. — Aan de burgers van de Sowjet-Unie wordt de onaantastbaarheid van de persoon verzekerd. Niemand kan gevangen genomen worden, dan door een besluit van de rechtbank of met goedvinden van den Prokureur.

Art. 128. — De onaantastbaarheid van de woning der burgers en het briefgeheim worden door de wet beschermd.

Art. 129. — De Sowjet-Unie verleent aan burgers van andere landen, die wegens de belangen der werkers, wegens hun wetenschappelijke werkzaamheid of hun aandeel in de nationale bevrijdingsstrijd worden vervolgd, asielenrecht.

Art. 130. — Iedere burger van de Sowjet-Unie is verplicht, de Constitutie van de Unie van Socialistische Sowjet-Republieken in acht te nemen, de wetten na te komen, de arbeidsdiscipline in acht te nemen, eerlijk zijn maatschappelijke plicht te vervullen en de regels van de socialistische samenleving te eerbiedigen.

DE RECHTEN VAN DEN MENS

Art. 131. — Iedere burger van de Sowjet-Unie is verplicht, de maatschappelijke socialistische eigendom te behoeden en te versterken, als de heilige en onaantastbare grondslag van de Sowjetmaatschappij, als de bron van de rijkdom en macht van het vaderland, als de bron van het welvarende en beschaafde leven van alle werkers. Personen, die een aanslag doen op de gemeenschappelijke, socialistische eigendom, zijn vijanden van het volk.

Art. 132. — De algemene militaire dienstplicht bestaat door de wet. De dienstplicht in het Rode Leger van de Arbeiders en Boeren is een ereplicht voor de burgers der Sowjet-Unie.

Art. 133. — De verdediging van het vaderland is de heilige plicht van elke burger van de Sowjet-Unie. Het landverraad: de schending van de eed, de overgang naar den vijand, het toebrengen van nadeel aan de militaire macht van de staat, de spionage ten gunste van een vreemde staat, worden als de allerzwaarste misdaad met alle strengheid van de wet bestraft.

V.

Vergelijkt men nu de beide documenten — dat van de burgerlijke, en dat van de proletarische revolutie — dan blijkt er, naast veel overeenstemming, ook veel verschil te zijn, waarin het onderscheid tussen de burgerlijke en de socialistische democratie tot uitdrukking komt. Sommen wij de voornaamste van deze verschillen op.

Ten eerste dan: De Sowjet-Grondwet kent niet alleen politieke, maar ook economische rechten. Aan de burgers, mannen en vrouwen, van de Sowjet-Unie is niet alleen het algemene, direkte en geheime kiesrecht voor alle staats-organen toegekend, zij bezitten ook het recht op arbeid, op ontspanning, op onderwijs, op verzorging bij ouderdom, ziekte en invaliditeit. Dat zijn rechten, waar de Franse Revolutie niet aan gedacht heeft, en die eerst door de arbeidersbeweging tijdens de 19e eeuw als eis opgesteld werden!

De socialistische revolutie heeft deze rechten niet alleen erkend, maar ook materieel gegarandeerd. Het „Recht op Arbeid” is niets, zonder de socialistische organisatie van de ekonomie, de groei van de produktiekrachten, de likwidatie van de werkloosheid en de krisissen; omdat dit zo is, daarom wordt het ook, voor het recht op arbeid evenals voor elk van de andere grondrechten, in nuchtere woorden in de Grondwet opgenomen. Alle hoogdravendheid en idealistische vaagheid, die voor de Franse Revolutie zo kenmerkend waren, zijn aan de socialistische revolutie en haar Grondwet vreemd; en terwijl zij haar burgers hun rechten waarborgt, wijst zij er tegelijk op, dat deze rechten zich m e e r en m e e r zullen verwezenlijken, naarmate de opbouw van het socialisme, door de eigen krachten van de arbeidende massa's, van jaar tot jaar voortschrijdt.

De Grondwet van de Sowjet-Unie kent rechten toe aan haar burgers, maar niet aan haar vijanden. Zij volgt het woord van een van de grootste Franse revolutionairen, Saint Just: „Er bestaat geen vrijheid voor de vijanden van de vrijheid”. De grondrechten van de burgers berusten op de ontwikkeling van de

socialistische maatschappij, en zij behelzen dus niet het recht, om het socialisme af te breken. De binnenlandse en buitenlandse vijanden van de Sowjet-Unie krijgen niet de kans, hun geldmacht te gebruiken, om b.v. van de vrijheid van drukpers of van vergadering of vereniging misbruik te maken, teneinde het herstel van het kapitalisme na te streven. Deze rechten hebben tot doel „de socialistische maatschappij te versterken”, zoals art. 124 zegt, zij zijn „in overeenstemming met de belangen van de werkers”, zoals art. 126 het uitdrukt. Hierin komt het feit tot uitdrukking, dat de Sowjet-maatschappij en de opbouw van het socialisme berusten op de verovering van de diktatuur van het proletariaat (Art. 2.). Maar hieruit blijkt ook de verwantschap tussen de bolsjewiki en de meest konsekwenten onder de Franse revolutionairen, de Jacobijnen, die eveneens hun diktatuur vestigden, om de democratie tegen de feudale reactie van geheel Europa te kunnen verdedigen.

Deze strijd om de verdediging van het socialisme en om zijn opbouw ondanks alle moeilijkheden, maakt het ook noodzakelijk dat de meest actieve en bewuste staatsburgers verenigd worden in de Communistische Partij, die de voorhoede van de werkers en het leidende kader van hun organisaties uitmaakt. (Art. 126).

En tenslotte: de Sowjetgrondwet kent niet alleen rechten, maar ook plichten! Alle vrijheden berusten op de opbouw van de socialistische maatschappij; daarom zijn de burgers van de Sowjet-Unie ook verplicht, aan die opbouw naar krachten mede te werken, de socialistische eigendom te beschermen en het vaderland te verdedigen.

Terwijl de reaktionair geworden bourgeoisie haar eigen verleden verloochent, zijn de verworvenheden en de idealen van de Franse Revolutie door de socialistische revolutie in Rusland niet alleen overgenomen en in praktijk gebracht, maar op het hogere peil van de socialistische democratie verheven.

Zoals het Franse volk zich honderd vijftig jaar geleden door zijn revolutie aan de spits van de mensheid stelde, zo deden de volkeren van de Sowjet-Unie het in het jaar 1917, door de Oktoberomwenteling.

„AMSTERDAMSE BANK” EN „ROBAVER” VAN FUSIE EN CONCENTRATIE

MAX BOOLEMAN

Een van de hoofdpeilers, waarop het kapitalisme berust, is de opeenhoping van de rijkdommen der aarde in de handen van slechts enkele grootkapitalistische machten, feiten, welke door de grondleggers van het Socialisme, Marx en Engels, reeds geconstateerd werden. Weliswaar wordt door de juridische vorm van de naamloze vennootschap, d.w.z. een vennootschap op aandelen, de schijn verwekt dat talrijke groepen van kapitalisten tezamen een groot concern vormen, maar men verdoezelt daardoor de werkelijkheid, n.l. dat de economische macht in handen is van slechts enkelen. En hierop komt het aan.

Het verschijnsel van de concentratie vertoont zich niet alleen bij industriële bedrijven, maar ook bij het geld- en credietwezen. Lenin heeft deze verschijnselen besproken in zijn meesterwerk „Het Imperialisme als hoogste stadium van het Kapitalisme”, speciaal het bankwezen op bl. 25 en volgende (Nederlandse vertaling). De feiten door hem geconstateerd in 1916, zijn door Eug. Varga en L. Mendelsohn aangevuld met de jongste gebeurtenissen in „New Data” (Nieuwe feiten voor Lenin's Imperialisme, enz.) bl. 73 en vlg. en bl. 287 en volg.

De concentratie in het bankwezen, zoals deze zich in Nederland voltrekt, verdient dan ook ten volle onze aandacht.

Aanvankelijk zijn de banken in de vroegste kapitalistische ontwikkeling hun werkzaamheden begonnen als instituten, die hun bemiddeling verleenden bij het betalingsverkeer. Echter in de loop van de historische ontwikkeling is deze taak uitgebreid tot bemiddeling bij credietverlening.

De banken hebben in het hedendaagse kapitalisme tot taak, het braakliggende kapitaal, hetwelk een zekere kapitalist niet winstgevend weet te maken, uit te lenen aan een andere kapitalist, ondernemer genaamd, die dit kapitaal wel winstgevend weet te maken. Tegenover den kapitalist blijft de bankier ten volle aansprakelijk. Het is dus duidelijk, dat de bankier zich èn voor de moeite van zijn bemiddeling èn voor het risico, dat hij loopt, laat betalen. Deze vergoeding vindt hij zowel in de provisie, betaald door den ondernemer bij de credietverlening, als door het verschil in rente, die hij den kapitalist vergoedt en die de ondernemer aan hem betaalt.

In de tegenwoordige verhoudingen, waar het om duizelingwekkende bedragen gaat, is het vanzelfsprekend, dat de kapitalist voor het toevertrouwen van zijn overtollige kasmiddelen grote, kapitaalkrachtige instellingen zoekt, die door haar groot eigen kapitaal hem een waarborg kunnen geven, dat de toevertrouwde middelen te allen tijde worden terugbetaald. Hiermede wordt o.m. verklaard, dat langlangzamerhand de kleine banken door de grote worden verdrongen.

De vormen, welke deze concentratie aannam, waren verschillend. Soms werden kleine, meest provinciale banken of bankiersfirma's, geheel door de grote banken overgenomen en als filialen van de hoofdbank voortgezet. Soms werd de oorspronkelijke juridische vorm gehandhaafd en werden alleen alle aandelen van de betrokken bank door de grote bank ingekocht, terwijl deze zich tegenover derden aansprakelijk stelde voor alle verplichtingen van de overgenomen bank. Maar in welke vorm deze concentratie zich ook voltrok, het kwam er steeds op neer, dat de economische macht van een groot bankbedrijf werd uitgebreid.

Zoals bij alle maatschappelijke verschijnselen, hebben zich ook hier nog wel oude economische vormen van een voorbije periode weten te handhaven. Ook bij het bankwezen zijn nog steeds kleine banken, die daar hun zelfstandigheid hebben weten te behouden. Maar hun aantal slinkt zienderogen.

Kon men in het verleden het verschijnsel van de concentratie slechts waarnemen aan het feit, dat de grote banken (in Nederland in de zuivere vorm van deposito-banken vijf in totaal en daardoor in navolging van de Engelse verhoudingen de „big five" genaamd: Amsterdamse Bank, Incasso Bank, Nederlandse Handelsmaatschappij, Rotterdamse Bankvereniging en Twentse Bank) de mindere goden verdrongen, thans werd de wereld einde Juli opgeschrikt door de mededeling, dat tussen de Amsterdamse Bank en de Rotterdamse Bankvereniging met ingang van 1 Januari 1940 een „belangengemeenschap" zal worden aangegaan.

In een communiqué, dat aan de pers werd verstrekt, deelden de directies mede, dat met ingang van Januari 1940 de winsten en verliezen van de beide banken gelijkelijk zullen worden verdeeld, dat de banken elkaars verplichtingen zullen garanderen, dat de banken door terugbetaling aan aandeelhouders hun kapitaal zullen terugbrengen op f 35 miljoen elk, terwijl de zichtbare reserves voor iedere bank zullen teruggebracht worden tot f 20 miljoen. Hierna zullen derhalve de gezamenlijke kapitalen van de beide instellingen f 70 miljoen en de reserves f 40 miljoen bedragen.

Daarna volgen mededelingen omtrent de samenstelling van het college van directeuren en commissarissen der beide instellingen na de belangengemeenschap, waarbij de directeuren en commissarissen van de Amsterdamse Bank een zelfde functie bij de Rotterdamse Bankvereniging krijgen en omgekeerd. Opmerkelijk daarbij is, dat Mr. H. A. van Nierop de wens te kennen heeft gegeven, als directeur af te treden. Wel krijgt hij een functie van commissaris, echter alleen bij de Amsterdamse Bank. Hij schijnt zich dus ook in de ogen van zijn collega's te zeer gecompromiteerd te hebben bij de zaak Wrezinsky, de internationale zwendelaar, die met zijn loze beloften, dat hij in Duitsland „bevroren" credieten zou ontdooien, de Amsterdamse Bank en anderen voor vele miljoenen in de nek heeft gezien. Aan internationale zwendelaars worden miljoenen — nu echter zonder dat er enige zekerheid wordt gevraagd — lichtzinnig, als gold het enkele stuivers, toevertrouwd. Wordt er voor de uitvoering van productieve werken of voor de werkverschaffing geld gevraagd, dan

beweren deze bankiers steeds hooghartig, dat hiervoor geen geld te vinden is. En de slaafse „vakpers" mummelt het deze heren trouw na! Geen geld voor de leniging van de nood van honderdduizende werklozen met hun gezinnen, echter wel geld voor de verspillingen van een internationale zwendelaar, die de hem toevertrouwde miljoenen verbraste in dure hotels en aan weelderige cadeau's voor zijn vriendinnetjes. Zie hier, waartoe dit financiers-kapitalisme leidt: weelde en rijkdom voor de heersers van dit systeem en voor hen, die door de gebruikmaking van allerlei zwendelpraktijken weten mede te profiteren, honger en ellende voor de brede massa, zowel arbeiders, bedienden, boeren als middenstanders.

Uit de perscommentaren, waaraan het niet ontbroken heeft, is komen vast te staan, dat de belangengemeenschap zal geschieden onder leiding van de Robaver (afkorting voor Rotterdamse Bankvereniging). Het is nauwelijks 15 jaar geleden, dat de Amst. Bank met behulp van de staatskas de Robaver uit de moeilijkheden heeft geholpen. Overmatige credietverleningen door de Robaver, die niet of slechts gedeeltelijk terugbetaald konden worden, waren de voornaamste oorzaak van deze moeilijkheden. Een van de leden der directie van de A. B., Mr. van Hengel, trad toen op als reorganisator en dictator. Echter, de Robaver heeft zich nadien „schitterend kunnen herstellen". En thans is het zowaar de Robaver, die de A. B., zóal niet uit directe moeilijkheden, dan toch uit dreigende moeilijkheden, zal moeten helpen. Bij het hierboven genoemde proces Wrezinsky is een tip van de sluier opgelicht. Enorme bedragen zijn in Duitsland en Oostenrijk „belegd", die niet terugbetaald kunnen worden, „bevroren credieten", heet dit in banktermen.

Maar hiertoe geschiedt deze enorme „fusie" niet alleen. Iets dergelijks gebeurt niet, als ook niet de onmiddellijke vergroting van de winstkansen voorhanden is. En een aanzienlijke verhoging van rentabiliteit is voor de aandeelhouders van deze miljoenen-transactiete verwachten.

Bij beschouwing van de balansen der beide banken aan het einde van 1938 valt het direct op, welke enorme bedragen deze beide instellingen aan liquide middelen aanhouden. Voor de Amsterdamse Bank bedroeg dit f 99,3 miljoen, voor de Rotterd. Bank f 194,8 miljoen. Deze bedragen worden in kas gehouden, alleen met de bedoeling om onmiddellijk aan de direct opvraagbare verplichtingen te kunnen voldoen. Voor beide banken tezamen bedragen deze verplichtingen f 411,5 miljoen, zodat dus 47½% van de vreemde middelen in kas wordt gehouden. Iedere bankier weet uit ervaring, dat dit percentage veel te hoog is en dat zijn positie geen gevaar loopt, wanneer het percentage tot de helft wordt gereduceerd, want nooit wordt het totaal der vreemde middelen tegelijk opgevraagd, zelfs niet in tijden van de grootste financiële spanningen. Dit enorme braakliggende kapitaal overschrijdt het eigen kapitaal plus reserves (ad f 165 vóór en ad f 110 miljoen na de reorganisatie) met enige tientallen miljoenen!

Verder zien we op de balansen geweldige bedragen, die de beide

banken op korte termijn aan de Nederlandse Schatkist en andere overheidsinstellingen hebben geleend:

	A. B.	Robaver	Totaal
Nederlands Schatkistpapier	f 21,8	f 87,8	f 109,6
ander overheidspapier	„ 11,8	„ 5,4	„ 17,2
Totaal	f 33,6	f 93,2	f 126,8

alles in millioenen guldens.

Wanneer men nu weet, dat in totaal aan Nederlands Schatkistpapier op het einde van 1938 uitstond (volgens de gegevens van het Centr. Bureau v. d. Statistiek) een bedrag van f 221,3 millioen, dan ziet men, dat alleen deze beide banken de credietbehoeften van de Nederlandse staat op korte termijn voor de helft gedekt hebben. Nu kan men zich licht realiseren, welke enorme gevaren hier voor de Nederlandse politiek schuilen. De jongste kabinetscrisis en het optreden van het vijfde ministerie Colijn hebben bewezen, dat deze gevaren niet denkbeeldig zijn. Men kan er zeker van zijn, dat de grootbanken het ministerie-De Geer onmiddellijk de financiële duimschroeven zullen aanleggen, indien dit eventueel ook maar een stapje van de „aanpassingspolitiek" van Colijn zou willen afwijken! Deze bankiers deinzen er niet voor terug, de regeringen politieke voorwaarden te stellen, van de vervulling waarvan zij de verlenging van hun credieten afhankelijk stellen. Hier is het terrein waar het bankkapitaal der „negen mannen" zijn invloed op de politiek uitoefent. Een der ondertekenaars van het beruchte adres der negen mannen aan de Tweede Kamer is Gottfr. H. Crone, President-Commissaris der Amsterdamse Bank, een ander is Mr. K. P. van der Mandele, Directeur der Rotterdamse Bankvereniging. Door de fusie van de beide banken zal, men bedenke het wel, de economische machtspositie van deze en dergelijke heren nog toenemen en zij zullen er tegen elke welvaartspolitiek genadeloos gebruik van maken. Een bekende Nederlandse zegswijze is: „geen geld, geen liefde". De negen mannen passen deze zelfde politiek met een kleine variatie toe: „geen reactie, geen geld". Hun wil moet wet zijn, anders houden zij hun beurs stijf gesloten. Er is in menig land al menig ministerie, dat te vooruitstrevend was in de ogen der heren, gestruikeld over hun onwil, om credieten te verlengen.

Men heeft gezien, dat de gevaren die de Nederlandse volkswelvaart bedreigen van die kant, niet denkbeeldig zijn. Deze magnaten van het financierskapitaal willen hun wil aan elke regering opleggen. Daartegenover kan alleen de macht gesteld worden van een sterke democratische regering, steunend op de brede lagen der Nederlandse bevolking.

De activiteit van een bank in haar werkelijke economische betekenis komt eerst recht tot uitdrukking in het cijfer van haar debiteuren. Dit cijfer is voor beide banken slechts f 160 millioen, dus kleiner dan de gezamenlijke kasmiddelen! Terwijl dit in werkelijkheid de voornaamste vorm van haar activiteit moest zijn, is dit cijfer nog geen 25% der belangen van de banken.

En hier schuilt nu ook een groot gevaar. Want door de versteviging van haar monopolistische positie, door de uitschakeling van de concurrentie dus, zullen de grote banken nog minder geneigd worden dan zij voordien reeds waren, industrie en handel door credietverlening op ruime schaal te helpen zich te ontplooien. Met haar politiek van credietverstrekking beslissen de grote banken over leven en dood van de door haar gefinancierde en dus gecontroleerde bedrijven, met alle gevolgen daaraan verbonden voor de arbeiders, die in deze bedrijven werkzaam zijn.

Men kan er zeker van zijn, dat ook deze macht, die in de handen van enkele verantwoordelijke financiers berust, zal worden aangewend, om elke vooruitstrevende sociale of economische politiek te bestrijden en in het bijzonder tegen de akties van de arbeidersklasse tot behoud en verbetering van haar levenspeil. De strijd tegen de „aanpasserij" en voor de overwinning op de werkloosheid zal ook een strijd tegen de „negen mannen" cum suis moeten zijn en tegen hun bank- en credietpolitiek.

De belangengemeenschap, die de A.B. en de Robaver hebben aangegaan, geschiedt natuurlijk met het doel, dat de belanghebbenden zeer duidelijk voor ogen staat. Op de voorgrond staat hun eigen belang, de verhoging van de rentabiliteit van hun bedrijf, de mogelijkheid hun winsten te vergroten. Wij hebben gezien, dat de beide banken over voldoende kasmiddelen beschikken om de terugbetaling van kapitaal en reserves te financieren, zonder dat de liquiditeit daarbij in gevaar komt. Bovendien, dat geld, dat aan aandeelhouders wordt terugbetaald, vloeit toch weer op de een of andere wijze bij de banken terug. Want de hedendaagse kapitalist bewaart zijn geld niet meer in zijn kous. Het komt dus weer bij de banken terug, maar in andere vorm, niet meer in de vorm van aandelen, waarover men een dividend van 5% moet betalen, maar in de vorm van deposito's of tegoed in rekening-courant, waarvoor men slechts een minimale rente van een fractie van een procent betaalt. Over het resterende kapitaal zal dus hoger dividend kunnen worden uitgekeerd. Keerden beide banken over 1938 een dividend uit van 5% over het kapitaal van f 100 miljoen, met dezelfde winst van tezamen ruim f 6 miljoen zou men over het verkleinde kapitaal van f 70 miljoen een dividend van 8 $\frac{3}{4}$ % kunnen uitkeren!

Het moderne bankwezen heeft zich ook ontwikkeld in de richting van commissionair in effecten voor zijn cliënten. De provisies hierop berekend, vormen een zeer belangrijk deel van de inkomsten. Echter bij bedrijven, waar men het aantal cliënten bij de tienduizenden telt, is hieraan een zeer bijzonder voordeel verbonden. Bij zoveel cliënten is het geen toeval meer, dat er steeds cliënten zijn, die het fonds willen verkopen, dat een andere cliënt juist wenst te kopen. Dit kan dus geschieden, zonder dat hiervoor een order aan de beurs moet worden uitgevoerd. Dit noemt men het „in elkaar sluiten van posten". In zulke gevallen wordt dus alleen het overschot, dat gekocht of verkocht moet worden, op de beurs verhandeld. Hoe groter nu het aantal cliënten is, hoe meer posten „in elkaar kunnen worden gesloten", hoe minder er op de beurs verhandeld wordt. De omzetten op de

beurs, die de laatste jaren toch al regelmatig inkrompen, zullen hierdoor dus nog meer verminderen. Dat maakt het bestaan van vele makelaars in effecten en hun bedienden moeilijker, zo niet onmogelijk.

Verder zal er een aanzienlijke besparing ontstaan in de post „onkosten" onder het hoofd salarissen. In de loop der ontwikkeling hebben beide banken een dicht net van bijkantoren over het gehele land gesticht. Einde 1938 had de A.B. in 111 verschillende plaatsen bijkantoren en zitdagen, de Robaver in 179, terwijl in 75 plaatsen beide banken een bijkantoor hebben of een zitdag houden. In talrijke van deze plaatsen zal men zeker beide kantoren samenvoegen tot één. Er zal dus veel „overbodig" personeel kunnen „afvloeien". Waarheen? Naar de steun! De positie van talrijke bedienden — ook die op de hoofdkantoren — zal op losse schroeven komen te staan. En hoe de heren met de personeelsbelangen omspringen, dat heeft het verleden ons wel geleerd. Het stemt tot voldoening, dat de besturen van de bediendenbonden, zowel de confessionele, de neutrale als de moderne, besloten hebben om zich gezamenlijk tot de directies te wenden om de belangen van het personeel te behartigen. Zo ziet men, hoe onder de drang van de omstandigheden een samenwerking van de vakbeweging tot stand komt, al is dit nog maar een begin. Moge dit begin met succes bekroond worden!

OP EEN MODERN GROOT LANDBOUWBEDRIJF IN NEDERLAND

(ERVARINGEN VAN VERSCHIEDENE JAREN
IN KORT BESTEK)

De graanoogst staat weer voor de deur, de inspannende tijd van de zomer. Voor den boer spannend, of het goede veelbelovende gewas zonder schade binnen zal komen met zo min mogelijke onkosten. Met den dorser is al afspraak gemaakt. Direct van het land dorsen past geheel in het schema van de moderne bedrijfsvoering. Alles zoveel mogelijk achter elkaar afdoen is het meest economisch, dan heeft het bedrijf maar korte tijd werkvolk nodig. De rest van het jaar kan volstaan worden met enkele mensen.

Inspannend en druk voor de arbeiders is deze tijd, omdat er voortdurend met grote haast gewerkt wordt. Lange dagen, zolang als maar enigszins mogelijk is.

Het graan is bijna rijp, hier en daar zijn enkele heetgebakkerden aan het maaien. Ook op het bedrijf, waar ik ben, wordt een begin gemaakt, hoewel de tarwe nog niet helemaal goed is. Maar het voorste gedeelte van de blok is verder dan het achterste, en nog een paar dagen zon, en het is zo ver. Dus wordt begonnen met de kanten rondom met de hand te zichten om ruimte te maken voor de maaimachine.

De maaimachine moet ik nog eens goed nakijken, smeren, zien of de zeilen van de elevator goed zitten en niet scheef lopen, reserveonderdelen in het gereedschapsbakje en de sleutels bij elkaar scharrelen. De tractor wordt terdege nagezien, en daarmee is het wachten op de start voor een maandje van koortsachtige haast en zenuwachtig gecommandeer van de baas (de boer).

Eindelijk kan de baas het dan ook niet meer uithouden, en al is het dan nog wat vroeg, nu moeten we maar beginnen.

De baas zelf op de tractor, ik moet op de binder. En dan rijden maar! De eerste ronde leverde nog wat moeilijkheden, alles staat nog niet precies gesteld.

De baas rijdt de hoeken rond af, zodat we met de tweede ronde in de draai al niet meer maaien, maar het graan plat drukken. Later kan dat rommeltje wel met de hand gesneden worden. Maar meestal is het dan volgens de baas: „Wat hindert nou dat beetje, daar laat ik geen loon aan verwerken, dat verrot wel”. Je zegt dan maar niets, want dat helpt toch niet. Maar je hebt er het hele jaar last van, en het is bovendien overbodig. Want als je de hoeken goed neemt, kan je alles maaien en is het niet nodig, dat de tarwe platgereden wordt. Die rommel verrot zo gauw niet, en met stoppelploegen, naeggen (dat gebeurt twee keer), met diep-ploegen en het volgend jaar nog eens met zaaiklaar maken, stroopt je ploeg erop en de eg loopt er

op vol. Steeds stoppen met de tractor, eraf, de rommel uit de ploeg of eg peuteren, en maar weer op de tractor klimmen om de twee meter. Allemaal niets voor een paar uur, maar hinderlijk vermoeiend als het zo de hele dag en iedere dag van de week gaat.

De maaimachine loopt nu goed en de baas heeft er plezier in. Hij rijdt ronde op ronde, en aldoor de hoeken weer plat. Als ik er wat van zeg, is het: „Doorwerken moeten we, geen tijd voor die flauwe kul”.

„Noem het maar flauwe kul”, denk ik, „ik wou, dat je vertrok, dan kan ik zien, die hoeken weer verder goed te krijgen.”

Maar het is lekker weer, en alles loopt gesmeerd, dus de baas heeft plezier en toont me hoe je maaien moet. Niet op de tweede, zoals gewoon, nee, op de derde versnelling. Gaat ook best en nog veel vlugger.

Hij grijnst tegen me met de sigaar in zijn hoofd, en peest maar door, bijna vol gas op de derde.

Op eens stroopt het mes, ik schreeuw, maar hij hoort het niet. Eindelijk ziet hij het, na twintig meter plat gereden te hebben. Dat is hinderlijk; nu gauw een mannetje om het even weg te snijden. Als alles weer schoon is, gaat hij weer met nieuwe moed aan de slag. Gelukkig begint de tractor door het werk en de zon flink heet te worden, zodat mijnheer wat suffig wordt. Hij herinnert zich nu ineens dat hij nog iets anders moet doen. Ik kan nu alleen verder gaan met één jongen op de binder. Bij het weggaan zegt de baas, dat we maar door moeten rijden, de machine mag niet stilstaan. Hij zal met schafttijd wel een mannetje sturen, die ons zolang kan aflossen, en een slede met olie, smeer en schoon koelwater voor de tractor.

We rijden nu verder op de tweede, en als het twaalf uur geworden is, kijken we uit naar de aflossing. Maar de aflossing heeft ook schafttijd, en de baas heeft er niet aan gedacht hem eerder te laten schaften. Eindelijk na schafttijd komt er iemand. Ik kan gaan eten, maar de jongen moet wachten. Als ik mijn kuchie op heb, kan hij gaan eten en ik kan dan zolang op de binder. De aflossing moet zo gauw mogelijk weer terug zijn. Dus weg het uurtje rust. Het is dan ook oogst, dus „heel gewoon”.

„Het is oogst” is nu de smoes om alles goed te praten.

In de namiddag komt het zoontje van den baas met een kan thee en de boodschap van vader: „Dat we vanavond door moeten werken, vader zal om zes uur wel aflossing sturen.”

Als de aflossing om zes uur gekomen is, ga ik wat brood halen bij den knecht, de jongen moet nog maar even blijven doorwerken. Terwijl ik zit te eten, komt de baas en zegt dat we samen vanavond doorwerken, met licht op de machine. Na het eten krijg ik een sigaar en we zwammen nog wat. Dan gaan we op ons gemak naar het land en de jongen „mag” nu ook naar huis gaan. Dat heb je ervan als ze je plotseling met thee op het land komen verwennen.

We rijden weer net als vanochtend met grote snelheid op de derde. Het wordt al knap donker, maar met het licht kan je je werk nog wel zien. Opeens valt de maaimachine met een smak in een gat, het mes gaat de grond in, en door de grote snelheid wordt de maaimachine

met een ruk half gekipt. Ik vlieg er met een gangetje af op m'n kop. Voor vanavond is het gedaan met maaien, want de maaier is ontzet. We moeten dat zo gauw mogelijk zien te verhelpen, anders hebben we morgen ook nog tijdverlies. We prutsen wat rond in het donker, knellen onze vingers, slaan het vel van onze kneukels, en geven het dan maar op. Het is tien uur geworden, dus wordt het tijd van uitscheiden, als de dag om vijf uur is begonnen.

De volgende morgen direct aan de gang om de machine in orde te maken. 's Avonds had ik onderweg naar huis den smid gewaar-schuw, en die kwam tegen een uur of zeven ook eindelijk opdagen. Toen de machine weer in orde was, was het nog te nat om te be-ginnen. Dus moest ik helpen hopen zetten totdat de dauw was op-gedroogd.

Verder hetzelfde vlotte programma van de vorige dag en we werken nu zonder ongelukken tot half twaalf 's nachts. De volgende dag kan ik dan ook om acht uur komen.

En zo gaat het door, na de tarwe de haver, dag in dag uit, totdat de 42 H.A. eraf liggen. Als we met de haver beginnen is er geen tijd om eerst banen te maken, dus dan maar zo met de machine erin. Vrijdags werken we een beetje langer, tot een uur of twee 's nachts, om Zaterdag vroeg uit te kunnen scheiden . . .

Ja, wat is vroeg? Ik noem het twee uur 's middags of zo, maar de baas vindt negen uur 's avonds een mooie tijd. Als je het met twee uur 's nachts vergelijkt, dan moet je hem wel gelijk geven.

Door het vlotte maaien en de lange dagen van de machine, kunnen de arbeiders het met hopen zetten niet meer bijhouden, en we raken hoe langer hoe meer voor.

Die bossen kunnen ook niet op het land blijven liggen met de Zon-dag. Want als er eens regen zou komen!

Dus zo tegen het einde van de week krijgt de baas het benauwd en vraagt me in een schafttijd om zes uur, of ik misschien „even” naar het dorp wil gaan op mijn motor en den Rijksbemiddelaar opbellen om 35 man om hopen te zetten, direct morgenochtend tegen „de ge-wone voorwaarden”. De „lekkere sigaar” dient als lokmiddel en is de verontschuldiging voor alle onbeschofte aanmatigheden.

Om vijf uur 's morgens, Zaterdag, arriveert de troep helpers. De meesten hebben nog nooit hopen gezet, en moeten dus nog veel leren. Twee komen te laat (om kwart over vijf of nog iets later), en worden weer weggestuurd met de boodschap, dat we zulke halve kerels niet gebruiken kunnen.

De 33 man ineens op het erf maken de baas een beetje zenuwachtig en hij moet zich flink tonen. Het lijkt of er veel meer zijn dan 33, zo-dat hij blij is er een paar weg te kunnen sturen.

Onder leiding van den baas en den vasten knecht worden de hulp-troepen nu in de geheimen van het vak ingewijd. Als ze een beetje hopen kunnen zetten, die niet reeds allemaal bij het eerste stootje in elkaar vallen, worden ze aan hun lot overgelaten. En zo prutsen 33 mannen (die haast allen bekwaam zijn in andere vakken) over het land tot de dag om is.

Omdat ik Zondag heb kunnen uitrusten, moet ik Maandag weer om

vijf uur present zijn en voorlopig als voorman met de hulptroupen werken.

Als consigne krijg ik, om ieder, die maar een minuut te laat is, weg te sturen, en verder degene, die het nog niet kan, ook gedaan te geven. De baas vertoont zich nu maar liever niet. Zo kan ik dan de uren, die ik niet met maaien doorbreng, nuttig maken door het vuile werk op te knappen.

„Als er iemand beweert, dat zijn band lek geworden is, dan is dat maar een smoes. Als ze dan zo'n rotfiets hebben, moeten ze maar eerder van huis gaan.”

„Alle verklaringen voor te laat komen zijn smoesjes, en het werk moeten ze maar kennen. Het zijn luiards, die liever steun trekken, dan werken. Ze moeten blij zijn, dat hun werk geboden wordt, en ze nu ook eens eerlijk geld kunnen verdienen”.

Na een paar dagen zijn de onhandigsten weggestuurd en de rest heeft nu behoorlijk de slag te pakken. (Daarom laat je er maar flink veel komen, dan hou je wel een goed ploegje over).

Nu verdienen ze ook in het aangenomen werk een „goed” weekloon, zelfs iets meer dan het vaste loon van den landarbeider. Maar dat is te gek. Dus wordt nu het loon voor aangenomen werk veranderd in uurloon, en de baas zal wel uitkijken dat hij werk voor zijn geld krijgt. De verdienste wordt zodoende teruggebracht op een „behoorlijk” peil.

's Avonds om zes uur is het afnokken. Meestal is de baas dan in de buurt met zijn horloge (dat altijd „secur” gaat) en verder is er dan meestal juist nog een eindje, dat gedaan moet worden, „want zo kun je niet ophouden”. Tien over zes of nog iets later is het dan heus zo ver gekomen, dat ieder zijn jasje aantrekt en naar het erf kan gaan, om zijn fiets te halen. (10x30 minuten is 300 minuten is 5 uur en dat à 30 ct. per uur is f 1.50 en zes dagen in de week, maakt f 9. — in de week).

De regenput op het erf is van een hangslot voorzien en gesloten. „Zulke lui morsen maar met water en knoeien alles onder”. Dan maar een slok uit het lauwe kruikje. Soms staat er een emmer water naast de put voor de dorstigen, maar als die er niet is, en je bent zo vrij er om te gaan vragen dan is het: „O, ja, dat had ik vergeten”. „Ben je gek, je moet die kerels niet verwennen, want als je dat volk een vinger geeft, nemen ze je hele hand”.

Ik behoor niet tot „dat volk”, want ik heb bij den baas vrijwel vast werk, en behoor dus ook steuntrekkers minderwaardig te vinden.

Het is nu flink warm weer, en de tarwe is langzamerhand scherp genoeg om gedorst te worden.

Er zijn echter nogal wat hopen, die de eerste dag waren opgezet, omgewaaid. Die moeten de hulptroupen, die ze zo slecht hebben gezet, eerst weer opzetten. Op het loon moet dat verrekend worden, want het was aangenomen werk geweest en het zou te gek zijn om voor half werk dubbel te gaan betalen.

Intussen wordt begonnen met de goede hopen op wagens te laden voor de dorskast. Er is weer flink haast bij, dus zodra de eerste wagen aankomt begint het dorsen. Dat gaat ook in aangenomen werk,

dus de dorser maakt zoveel mogelijk haast. De baas staat nu bij de dorsmachine, dan kan hij erop letten, dat ze zijn koren niet al te slordig erdoor jagen, en aangezien hij per 100 K.G. betalen moet, toezien of de zakken wel op het goede gewicht wegen. Tevens kan hij aan de wagens, die van het land komen wel zien, of daar doorge- werkt wordt.

Natuurlijk heeft de dorskast het eerste voer erdoor, voordat er weer nieuwe wagens zijn. Dus moet die nu leeg draaien. De dorsbaas boos, en onze baas op hoge poten naar het land, „of jullie dat vrachtje nooit vol hebben”. Zo wordt er een poosje over en weer gehannest en de mensen op het land tot groter spoed opgejaagd.

Eindelijk vertikt de dorser het verder, en nu gebeurt pas, wat eerst had moeten gebeuren. Nu wordt er bij de dorskast eerst een voorraad op een klamp gereden. Want zo'n kast is niet met 6 wagens, een tractor en twee paarden bij te houden.

Bovendien kunnen de mensen op het land geen voeren leggen (ze zijn immers geen landarbeiders) en dus komen er maar kleine slordige voertjes, terwijl de enkele grote vracht onderweg in de hobbels en kuilen zijn bovenste deel verliest.

Het is warm, en nu wordt er pas gezweet. Als je het opgeven met de vork niet gewend bent, dan voel je je lijf, dan krijg je het behoorlijk warm. Al gauw hebben de opgevers blaren in hun handen, die dikwijls in bloedblaren overgaan, en sommigen hadden al een stijve pols en pijnlijke schouder, doordat ze de vork niet goed gebruiken en hem uit de bos moeten losrukken, telkens als ze er een op het voer gegeven hebben. Eerst wordt er nog wel gemopperd, maar al gauw hebben ze het te warm en te druk met zwoegen aan dit ongewone werk, om nog veel te zeggen.

Weldra vallen de opgevers na ieder geladen voer even gauw in de schaduw van een hoop neer en drinken een slok. En zo gaat het de hele warme dag in versneld tempo, waarbij ook de geoefende landarbeider flink door moet zetten.

Sommige van de mensen, die geen veldschoenen bezitten, waren de eerste dag op gewone lage schoenen gekomen. Deze zijn nu opzij wel kapot gelopen in de harde stoppels, zodat ze nu voorzichtig moeten lopen, anders hebben ze kans hun voeten te verwonden aan een scherpe stoppelpunt.

Vooraf voor de ongeoeffenden is het tempo op den duur niet vol te houden, en halverwege het schoft beginnen ze dan ook af te zakken en rusten wat langer tussen twee voeren.

De baas, die zo af en toe eens met de verrekijker vanuit een hoog raam van het huis in het land loert, komt met zijn auto het land invliegen: „Wat is dat voor een manier, het is nog geen schafttijd, ben je gek, midden onder het schoft te gaan liggen”.

En, vort, weer terug naar de dorskast. . . .

Je krijgt medelijden met hem, zo druk als hij het heeft met oppassen dat hij niet tekort gedaan zal worden.

Zo gaat de eerste dag van dorsen om, en zo zijn alle dagen verder. Iedere volgende dag lijkt langzamer dan de vorige. Het lijkt of er

nooit een eind aan de week zal komen. Jagen en jagen maar, dat is het denkbeeld dat de baas van het grootbedrijf heeft.

De derde dag hebben enkele van de vreemdelingen het opgegeven. Ze zijn kapot en verschijnen niet meer.

De rest houdt taai vol. Wat moet je anders? Als je het erbij neergooit, krijg je last bij de steun ook. Je bent aan handen en voeten gebonden, je kunt er toch niets tegen doen. Het enige wat je doen mag is doorwerken, en je zo min mogelijk laten opjagen, en zorgen dat je niet in de gaten loopt als je eens een ogenblikje uitblaast.

Als het dan eindelijk Zaterdagmiddag geworden is, kan je in de schuur je loon gaan halen en dan is het altijd nog gezeur. Eerst vechten over de korting voor de omgevallen hopen, en dan heb je meest wel het zekere gevoel, dat het met de uren ook nooit zo goed klopt. Maar je bent toch te moe om er veel herrie over te maken, je strijkt je geld op en klimt met je stijve ledematen maar weer op je karretje, huistoe.

En de tijd gaat voorbij tot plotseling de oogst afgelopen is. Dan krijg je gedaan en kunt weer naar huis gaan, want op de andere bedrijven zijn ze ook zowat klaar en daar hebben ze ook volk genoeg. Je hebt weer eens een maand gewerkt, hard gezwoegd aan een dikwijls onwennige zware lichamelijke arbeid, voor een loon, dat in verhouding tot dat van de arbeiders uit de beschutte bedrijven, al heel laag is.

Voor mij keert na de oogst de regelmatige tijd weer terug. Van 's morgens half zes tot 's avonds zes uur met de tractor stoppels wendend. Nu werken op het gehele bedrijf maar vier man meer.

Zo gaat het tegenwoordig, nu er werklozen in overvloed zijn, die gedwongen kunnen worden onder onmenselijke omstandigheden alle mogelijke werk te doen, dat zij nooit geleerd hebben.

NA 25 JAAR

A. STRUIK

I.

Op 28 Juli 1914 begon de oorlog tussen Oostenrijk-Hongarije en Servië.

1 Augustus verklaarde Duitsland de oorlog aan Rusland, 3 Augustus aan Frankrijk, terwijl Engeland zich in de nacht van 4 op 5 Augustus aan de zijde van de vijanden van Duitsland schaarde. De oorlog, die in de Balkan uitbrak, was binnen enige dagen een wereldoorlog geworden. Dat is nu 25 jaar geleden. En weder wordt de internationale situatie beheerst door de dreiging van een imperialistische wereldoorlog. Men bevindt zich in een toestand, die alle kenmerken draagt van de vooravond van een tweede wereldoorlog, terwijl in verschillende delen van de wereld de nieuwe oorlog reeds een feit is. De woorden van Lenin, reeds 1 November 1914 neergeschreven, dat de toen woedende oorlog onvermijdelijk nieuwe oorlogen veroorzaakt „als er geen reeks succesvolle revoluties plaats heeft”, vinden hun bevestiging in de huidige werkelijkheid.

De eerste imperialistische wereldoorlog kwam voor de volkeren onverwacht. De bourgeoisie van de verschillende landen had de oorlog in het diepste geheim voorbereid. De volkeren hadden de leugenachtige verhalen over de vrede geloofd. Zo konden in alle kapitalistische landen de oorlogsstokers de begonnen oorlog tot een oorlog voor „de verdediging van het vaderland” verklaren.

De burgerlijke schrijvers, die gedurende deze laatste maand de wereldoorlog herdachten, hebben al het mogelijke gedaan om de oorzaken van deze wereldoorlog te verzwijgen. Ook in de sociaal-democratische pers zijn slechts zeer oppervlakige artikelen verschenen over het uitbreken van de oorlog, omdat ook de sociaal-democratie er veel aan gelegen is, de grote lessen van deze beslissende periode voor de arbeiders verborgen te houden. Tevergeefs echter. Wat de arbeidersklasse door de grote wereldoorlog geleerd heeft, is niet meer uit te wissen. Een werkelijke Internationale van de arbeidersklasse is ontstaan, waarvan het uitvoerend Comité in een land gevestigd is, waar het volk de macht in handen heeft.

Het Marxisme-Leninisme, heeft niet alleen het klassekarakter van de oorlog geopenbaard, niet alleen geleerd om „het grote geheim, waarin de oorlog geboren wordt”, te ontsluiten, maar ook de juiste strijdmiddelen tegen de oorlog aangewezen.

De oorlog, die in 1914 uitbrak, was een imperialistische oorlog, een oorlog om de her-verdeling van de reeds verdeelde wereld.

De schuldigen aan de oorlog van 1914-1918 waren de imperialisten van alle landen: de Duitse imperialisten wilden koloniën en grote invloed in het nabije Oosten — het tsaristische Rusland streefde naar de verdeling van Turkije, Engeland wilde zijn gevaarlijke konkurrent Duitsland verslaan en nieuwe invloed in Mesopotamië, Palestina en Egypte, de Franse kapitalisten wilden het aan kolen en ijzer rijke

Saarbekken en het in 1871 verloren Elzas-Lotharingen op Duitsland veroveren.

Als men echter vraagt, wie juist in de zomer van 1914 de oorlog wilde, dan kan men thans daarop een zeer bepaald antwoord geven. In de zomer van 1914 was het de Duitse bourgeoisie, die op dat ogenblik de oorlog geforceerd heeft, omdat zij dit het meest geschikte tijdstip achtte. Oostenrijk, dat formeel de oorlog op 28 Juli is begonnen, heeft onder onmiddellijke druk van Duitsland gehandeld. De vraag over oorlog of vrede is praktisch beslist in Berlijn.

Toen in Wenen weifelingen bestonden, gaf de raad uit Berlijn de doorslag. Uit de documenten is duidelijk gebleken, dat Duitsland in het midden van 1914 haast maakte. Rusland was niet klaar voor de oorlog, terwijl Duitsland wel gereed was. De Duitse generale staf wilde volgens het plan van von Schlieffen door een bliksemsnelle aanval, Frankrijk in het hart treffen door de verovering van Parijs. Daarom werd op 2 Augustus 1914 de neutraliteit van België geschonden. Frankrijk moest op de knieën worden gebracht, voordat Rusland in staat was met zijn, weliswaar slecht georganiseerd, maar miljoenensterk leger zijn wals in beweging te zetten. Toen na de oorlogsverklaring van Oostenrijk-Hongarije aan Servië Rusland mobiliseerde, greep Duitsland dit aan om op 31 Juli aan Rusland een ultimatum te stellen, waarin geëist werd de mobilisatie te staken. Toen Rusland weigerde, verklaarde Duitsland reeds op 1 Augustus de oorlog aan Rusland. Voor de uitvoering van het plan van Von Schlieffen was echter een oorlog met Frankrijk nodig en toen de Franse regering buitengewoon voorzichtig manoeuvreerde om elk voorwendsel voor een conflict te vermijden, verzor de Duitse bevelvoering eenvoudig de leugen, dat een of andere Franse vlieger een bom op Duits gebied had geworpen, om Frankrijk maar de oorlog te kunnen verklaren.

Het plan van een bliksemsnelle oorlog van de Duitse generale staf mislukte. De Russische aanval in Oost-Pruisen vertraagde de uitvoering van de opmars tegen Parijs, hoewel tegen de prijs van honderduizenden Russische soldaten. De slag aan de Marne, waar de opmars van de Duitse legers in September 1914 tot staan werd gebracht, betekende de volledige ineenstorting van het Duitse plan. De uitputtingsoorlog begon, waarin Duitsland vanzelfsprekend zwakker was dan zijn tegenstanders, die over veel grotere reserves beschikten. Evenals in 1914 de Duitse generale staf, vermeent de fascistische bevelvoering thans, bliksemsnel de tegenstanders te kunnen neerslaan. Het nazi-regime is de oorlog begonnen en heeft reeds Tsjecho-Slowakije en Oostenrijk van hun onafhankelijkheid beroofd. Het Duitse imperialisme heeft reeds verschillende successen geboekt, maar ook in de oorlog van 1914/18 had Duitsland aanvankelijk niet weinig vreemd grondgebied veroverd. Dit heeft het echter niet gered van de uiteindelijke ondergang.

De wereldoorlog van 1914 was een direct gevolg van de tegenstellingen, die het kapitalistische systeem van dat tijdperk karakteriseerden: hierbij moet men niet alleen denken aan de tegenstellingen tussen de verschillende groeperingen van de imperialistische machten,

maar ook aan de tegenstellingen tussen bourgeoisie en arbeidersklasse en aan die tussen de onderdrukte en onderdrukkende naties. De imperialistische regeringen, die de oorlog ontketenden, hadden mede het bewuste doel om de arbeidersbeweging te ontwrichten en te vernietigen, om met het gif van het chauvinisme en het nationalisme de rijen der arbeiders te verzwakken, waarbij zij gebruik maakten van de steun der reformistische sociaal-democraten, en om de strijders voor de socialistische revolutie te vernietigen.

In het bijzonder de Duitse en Russische regeringen hadden zich dit tot taak gesteld. Maar de oorlog was ook een strijdmiddel tegen de nationale vrijheidsbeweging der onderdrukte volkeren. De jaren voor 1914 waren jaren geweest van versterkte tegenstellingen tussen de koloniale volkeren en de imperialistische landen. In Perzië, Turkije en China waren de golven der vrijheidsbewegingen opgekomen, die de posities der imperialistische mogendheden bedreigden. Ook in de imperialistische landen zelf, vooral in Oostenrijk-Hongarije was de nationale beweging der Tsjechen, Serven en Slowaken voor nationale onafhankelijkheid gegroeid. De heersende klassen van de landen, die andere naties onderdrukten, zagen in de oorlog een middel om de nationale bewegingen de kop in te drukken en aanvankelijk slaagden de imperialisten er in om zowel de arbeidersbeweging te ontwrichten als de nationale bevrijdingsbewegingen neer te slaan.

Maar de wereldoorlog kon geen van deze tegenstellingen oplossen. Integendeel! Volgens de woorden van Stalin heeft de oorlog alle tegenstellingen „in één knoop tezamen gebracht, waardoor de revolutionaire slagen van het proletariaat verhaast en vergemakkelijkt werden” (zie „Over de Grondslagen van het Leninisme”, blz. 8 Ned. vertaling).

Verantwoordelijkheid voor de eerste imperialistische wereldoorlog dragen ook de sociaal-democratische partijen van de Tweede Internationale. Op de congressen van de Tweede Internationale was herhaaldelijk gesproken over de noodzakelijkheid, strijd te voeren tegen de oorlog, die door de imperialistische bourgeoisie werd voorbereid. Op het beslissende moment echter, lieten de sociaal-democratische partijen, aangevreten door het opportunisme als zij waren, de arbeidersklasse in de steek en gingen over naar de zijde van de bourgeoisie. Zo is het b.v. bekend, dat op 31 Juli 1914 het Duitse ministerie van oorlog een geheime instructie rond stuurde van de volgende inhoud:

„Volgens betrouwbare inlichtingen is de sociaal-democratische partij van plan een houding aan te nemen, die van iedere Duitser in de gegeven omstandigheden kan worden verwacht. Ik reken het tot mijn plicht dit onder Uw aandacht te brengen, omdat de militaire bevelvoering hiermee bij haar maatregelen heeft rekening gehouden”.

Het is aan geen twijfel onderhevig, dat de Duitse generale staf zich bij zijn beslissing om de oorlog te beginnen, heeft laten leiden door de kennis van de houding, die de Duitse sociaal-democraten bij een uitbreken van de oorlog zouden aannemen.

De opportunisten leidden de Tweede Internationale tot een volledig bankroet. Bijzonder verraderlijk gedroeg zich hierbij het Russische reformisme, dat het als zijn taak beschouwde, de tsaristische regering, deze regering van de barbaarse onderdrukking van de vrijheid en de arbeidersbeweging, te ondersteunen. Maar misschien nog gevaarlijker waren de verborgen chauvinisten onder de sociaal-democratische leiders, die „linkse” woorden bleven gebruiken, van het slag van Kautsky in Duitsland en Trotsky en Martow in Rusland. Met hun revolutionair aandoende leuzen kwamen zij aan de verontwaardigde gevoelens der socialistische arbeiders over het verraad van hun partijen tegemoet, maar tegelijkertijd gebruikten zij de zo verkregen invloed om de arbeidersklasse van iedere concrete strijd tegen de oorlog af te houden.

De enige proletarische massapartij, die in deze kritieke jaren trouw bleef aan de zaak van het socialisme en het internationalisme, was de bolsjewistische partij. Onder leiding van Lenin en Stalin werd de strijd tegen de imperialistische bourgeoisie en tegen haar agenten in de Tweede Internationale met groter kracht dan tevoren gevoerd. „De proletarische Internationale is niet ten onder gegaan en kan niet ten ondergaan” schreef Lenin. „De arbeidersmassa's zullen, ondanks alle tegenwerking, een nieuwe Internationale scheppen.”

II.

In de persbeschouwingen ter herdenking van de eerste wereldoorlog werd dezer dagen algemeen een vergelijking getroffen tussen de gebeurtenissen van 1914 en die van nu. Zijn er overeenkomsten? Ongetwijfeld! Ook thans is de diepste oorzaak een streven tot herverdeling van de reeds verdeelde wereld, een streven om een uitweg te vinden uit de economische crisis en om uit de binnenlandse moeilijkheden te komen door buitenlandse avonturen. Ook thans streeft men er naar om door middel van een oorlogspolitiek de groeiende volksbeweging te onderdrukken. Wederom poogt men om met wapengeweld in de als gevolg van de oorlog 1914-1918 opnieuw verdeelde wereld een nieuw soort evenwicht te scheppen, want het tijdelijke, betrekkelijke evenwicht, dat na de wereldoorlog is ontstaan, is al snel vernietigd. Het was gebaseerd op het feit, dat „Duitsland, een mogendheid van de eerste rang, met één slag in de toestand van een mogendheid van de tweede rang was gebracht” (Geschiedenis van de Communistische Partij der Sowjet-Unie bl. 305), maar Duitsland had zich snel weer hersteld, in het bijzonder gebruik makend van buitenlandse, Engelse en Amerikaanse leningen. Het Duitse imperialisme was weer gegroeid, de economische wereldcrisis had de agressieve neigingen van de Duitse grote bourgeoisie aangewakkerd, die de fascistische partij aan de macht hielp. Door de hoge stand van zijn techniek was Duitsland in staat, snel een moderne oorlogsmachinerie te scheppen, terwijl ook het Japanse en Italiaanse fascisme hun kansen schoon zagen voor oorlogsavonturen.

De imperialistische bourgeoisie in deze landen stelde weer haar oude leuzen op, ongeacht het feit, dat deze in de oorlog van 1914-

1918 bankroet hadden geslagen. Japan kwam weer met de leuze: Azië voor de Aziaten (Lees: Azië voor Japan); Italië met het herstel van het Romeinse Imperium, d.w.z. uitbreiding van de Italiaanse heerschappij over de gehele Middellandse Zee.

In Duitsland droomt men er weer van, de beheersers van Europa te worden.

Er zijn dus punten van overeenkomst tussen de eerste en de tweede imperialistische oorlog, maar hoe sterk is de internationale toestand in deze kwarteeuw veranderd!

De revolutionaire massa's van Rusland voltrokken de eerste zegevierende socialistische revolutie; één zesde deel van de aarde brak los uit het systeem van het wereldkapitalisme. Het bestaan van de Sowjet-Unie, deze machtige, onoverwinnelijke burcht van het socialisme, maakt de wereldtoestand geheel anders, dan in 1914. Haar bestaan is een vredesfactor van de eerste rang, die de ontwikkeling van de tweede imperialistische wereldoorlog remt en aan haar wordingsgeschiedenis een zeer eigenaardig karakter geeft. Natuurlijk zoeken de imperialistische staten de uitweg uit hun eigen tegenstellingen door een „kruistocht” tegen de Sowjets. Het wezen van de beruchte niet-inmengingspolitiek is de gedachte, de spits van de tweede imperialistische oorlog tegen het Sowjet-land te richten en als de Sowjet-Unie zwak en weinig machtig was, dan zou zonder twijfel de politiek van niet-inmenging, d.w.z. de poging, om de inwendige tegenstellingen van de kapitalistische wereld op kosten van de Sowjet-Unie op te lossen, alle kansen van slagen hebben. Maar de Sowjet-Unie is machtig geworden en zowel de Engelse conservatieven, de Franse bankiers als de fascistische liefhebbers van militaire overweldiging moeten met dit voor hen zeer onaangename feit rekening houden.

De splitsing van de wereld in twee systemen, het kapitalisme en het socialisme, dat is de belangrijkste factor, die het verschil bepaalt tussen de internationale toestand gedurende de eerste, en die gedurende de tweede imperialistische oorlog.

Ook de schuld kwestie staat op het ogenblik anders. Over de schuldvraag in zake de oorlog van 1914/18 bestaan bergen literatuur, maar de burgerlijke wetenschap bepaalt zich meestal tot de bestudering van handelwijze en karakter van de leidende staatslieden uit die tijd. „Het Volk” speelt het zelfs klaar om in een herdenkingsartikel een deel van de schuld voor het uitbreken van de wereldoorlog te schuiven op . . . de koetsier van den aartshertog Frans-Ferdinand, die in Juni 1914 zo onverstandig was juist de straat in te rijden, waar de moordenaar stond opgesteld!

De burgerlijke wetenschap kan de vraag over de schuld aan de oorlog niet juist stellen. Een kort en bondig antwoord vindt men in de Geschiedenis van de Communistische Partij der Sowjet-Unie: „de schuldigen zijn de imperialisten van alle landen . . . De oorlog is voor de kapitalistische staat een even natuurlijke en wettige toestand als de uitbuiting van de arbeidersklasse” (bl. 212). De eerste wereldoorlog was een imperialistische veroveringsoorlog, een „onrechtvaardige” oorlog.

In 1914 hadden de elementen van een nationale verdedigingsoorlog een ondergeschikte betekenis en ze bepaalden niet het karakter van de oorlog. De vraag staat thans anders. Thans bestaan er fascistische agressieve landen, die de oorlog voorbereiden en deze in drie werelddelen reeds hebben ontketend. De samenstelling van het fascistische blok is daarbij wel zeer bijzonder. Naast Duitsland, de staat dus, die in de wereldoorlog werd overwonnen, zien we Italië en Japan, staten, die zich in de eerste wereldoorlog aan de zijde der overwinnaars bevonden.

De huidige aanvallers-staten vormen de burcht van de wereld-reactie, het centrum van de bedreiging van de veiligheid en onafhankelijkheid der kleine staten. Zij bedreigen de vrijheidslievende volkeren met de vestiging van het fascistische regiem. Het fascisme is tegelijkertijd de aanvalsvuist van de Europese reactie tegen de Sowjet-Unie. Daartegenover bevinden zich de burgerlijke democratische staten, die op het ogenblik geen belang hebben bij het ontketenen van een oorlog. Het blok van de fascistische staten is uitsluitend schuldig aan het uitbreken van de tweede imperialistische oorlog. Dit is een onrechtvaardige, een veroverings-oorlog, gericht op de inbezitneming en knechting van vreemde landen en vreemde volkeren. Daarentegen is de oorlog van het Chinese volk een rechtvaardige oorlog, een nationale bevrijdingsoorlog. De verdediging van de volkeren tegen de fascistische agressie, of de ondersteuning door de Sowjet-Unie van volkeren, die door de fascistena worden aangevallen, zoals het Mongoolse, het zijn rechtvaardige oorlogen.

Alle vooruitstrevende mensen in de wereld, de arbeidersklassen van alle landen, hebben er belang bij, dat de fascistische aanvallers de nederlaag lijden, hebben er belang bij, dat de volkeren, die het slachtoffer zijn van een fascistische aanval en voor hun onafhankelijkheid vechten, ondersteund worden.

De toestand is ook anders dan in 1914, omdat op het ogenblik de bourgeoisie van alle landen beschikt over de ervaringen uit de oorlog van 1914/18; zij heeft het voorbeeld voor ogen van de grote revolutie in Rusland, zij herinnert zich de na-oorlogstijd, toen onder invloed van de Rode October de revolutionaire bewegingen zich in vele landen ontplooiden en de massale bevrijdingsbewegingen in tal van landen opleefden. Ook in 1914 hadden bepaalde burgerlijke staatslieden reeds vrees voor de revolutie. Thans bepaalt deze vrees in belangrijke mate de politiek der imperialistische diplomaten. Men verhaalt, dat Sir Edward Grey, de Britse minister van Buitenlandse Zaken, in Juli 1914 in een gesprek met den Duitsen gezant Lichnowsky verklaarde: „Wie ook overwinnaar in deze oorlog zal worden, dit is duidelijk: er zal een algemene uitputting plaats vinden, industrie en handel zullen worden vernietigd, kapitaal verwoest, een revolutionaire beweging zal het resultaat zijn van de werkloosheid”. De huidige politiek van het Engelse en Franse imperialisme is niet te begrijpen, als men niet in overweging neemt hun vrees voor de arbeidersbeweging, hun vrees voor de revolutie en hun waardering van het Duitse fascisme als koddebeier van Europa.

Er is ook een groot verschil in de plaats, waar de oorlog wordt ge-

voerd. De eerste imperialistische wereldoorlog speelde zich bijna uitsluitend af op het Europese vasteland, in de Noordzee en de Atlantische Oceaan. Thans is het Verre Oosten aangetast door een verwoestende oorlog, terwijl de gehele Stille Oceaan een terrein van heftige botsingen dreigt te worden.

Ook de Middellandse Zee is reeds bij de oorlog betrokken, terwijl zowel in Engeland als Amerika — in het eerste land in de vorm van herhaalde explosies, georganiseerd door Ierse terroristen, in het tweede in de vorm van hardnekkige Duitse spionage — de oorlog zich voelbaar maakt.

De ontzaglijke ontwikkeling van de militaire luchtvaart verruimt voorts de grenzen van het oorlogsterrein, vergeleken bij 1914.

De verschillen tussen front en achterland zijn veel meer weggevallen. De oorlog 1914/18 had als „surprise” de dikke Bertha's, die van grote afstand Parijs beschoten, de tanks en enige raids boven Londen. Men kan er zeker van zijn, dat de militaire techniek in de tweede imperialistische oorlog nog wel andere „surprises” in haar schoot verbergt.

Een van de belangrijkste verschilpunten tussen de toestand in de wereld gedurende de eerste imperialistische wereldoorlog en die, waaronder de tweede imperialistische oorlog zich ontwikkelt, is wel de stemming onder de volksmassa's. De „Prawda” schreef in haar hoofdartikel op 31 Juli j.l., gewijd aan „De 25-jarige herdenking van de imperialistische oorlog”: „Een machtige internationale communistische beweging schokt de gehele kapitalistische wereld. De ontwakking van de koloniale volkeren vindt zijn uitdrukking in nationale bevrijdingsoorlogen en opstanden, in de heldenstrijd van het grote Chinese volk tegen den Japansen aanvallers”.

De veroveringsoorlog van Japan in China heeft China niet verzwakt, maar juist versterkt! De strijdgeest van het volk is gegroeid, het anti-Japanse nationale eenheidsfront is tot stand gekomen, ondanks de tegenstand van reactionaire Chinese politici. Een strijdvaardig volksleger is ontstaan.

Maar ook in de landen van de fascistische aanvallers en in de door hen van hun onafhankelijkheid beroofde staten, zoals Abessinie, Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije, groeit de haat tegen de overheersers en de haat tegen deze oorlog sneller dan in de periode 1914—1918. Deze haat uit zich op verschillende wijze, zowel negatief in de vorm van massale zelfmoord, als in de vorm van sabotage, stakingen en andere vormen van actieve strijd. Zelfs in een zo onderdrukt land als Japan was kort geleden de procureur van het Hoge Gerechtshof, Kimoera, gedwongen te verklaren:

„In verband met de moeilijkheden en de langdurigheid van de oorlogstoestand, ontwikkelen radicale elementen een anti-oorlogspropaganda. Het is moeilijk de wortels van de communistische beweging te vernietigen en de versterkte actie van de communistische elementen wekt grote bezorgdheid”.

Iedereen is het er over eens, welke betekenis voor de moderne oorlog het achterland heeft, en de houding van het achterland hangt voor een groot deel af van de politieke stemming

onder de arbeidersklasse. Alle leugen en bedrog, demagogie en geweld van de fascistten zullen nooit in staat zijn, de arbeidersklasse te verzoenen met de kapitalistische uitbuiting en het oorlogsjuk. Het achterland van de bourgeoisie is voor haar minder betrouwbaar dan in de periode van de voorbereiding van de eerste imperialistische wereldoorlog, toen bovendien in de meeste imperialistische landen de reformistische Tweede Internationale in de arbeidersklasse een onbestreden positie had. Overal ontwikkelen thans de communisten hun activiteit. Ze strijden met al hun krachten voor het behoud van de vrede. Daartoe komen zij op voor een eensgezind front van het werkende volk en voor een gemeenschappelijk optreden van de communistische en de socialistische partijen. Daartoe strijden zij voor de internationale eenheid van de vakbeweging, opdat de georganiseerde arbeiders in ieder land hun krachten in de strijd tegen de oorlog kunnen mobiliseren en aan de oorlogsbrandstichters de weg kunnen versperren.

De rechtse leiders van de sociaal-democratie, die het eenheidsfront bestrijden, bevorderen daarmee het uitbreken van de wereldoorlog. Hun houding is een voorbereiding tot daden van verraad aan de zaak van de vrede, erger dan de daden van de sociaal-chauvinisten van de Tweede Internationale in 1914. Ze dulden bovendien het ondermijnend werken van trotskistische elementen die als een agentuur van het fascisme in de arbeidersbeweging, deze van binnenuit trachten te verzwakken en te verdelen. De communistische arbeiders tonen geleerd te hebben uit de ervaring der laatste 25 jaar. Mogen ook de arbeiders der sociaal-democratische partijen, nu het nog tijd is, de lessen uit het verleden putten.

De communisten ondersteunen alle vredesvrienden om een vredesfront van staten tot stand te brengen tegenover de fascistische agressie, met als spil de staat, die principieel voor de vrede opkomt, de Sowjet-Unie.

„Rustig volgt het Sowjetland het misdadige spel van de fascistische oorlogsstokers, maar deze rust heeft niets gemeen met de lafhartigheid van de burgerlijke „isolationisten“, die in het aangezicht van het oorlogsgevaar hun kop in het zand steken. Het Sowjetvolk weet, dat de aanval van de fascistten door een doeltreffend front van de vredelievende staten kan worden tot staan gebracht en het is bereid deel te nemen aan de organisatie van een werkelijk vredesfront. Slechts een vastbesloten en onwankelbare kracht kan de losgebroke[n] aanvallers tegenhouden. Zo is de Sowjet-vredespolitiek“.

Zo schrijft het centraal-orgaan van de Communistische Partij der Sowjet-Unie, de „Prawda“ op 31 Juli. En een dag tevoren heeft de „Izwestija“, het officiële regeringsorgaan van de Sowjet-Unie, aan de strijd voor de vrede een artikel gewijd dat de nadruk legt op de bereidheid van de bolsjewiki, om alles te doen teneinde een vredesfront tot stand te brengen, „dat opgebouwd is op de grondslag van volledige wederkerigheid, volledige gelijkberechting, van eerlijke oprechte en besliste afwijzing van de noodlottige politiek van „niet-inmenging“.

„Zij zijn bereid op elk gewenst moment aan het hoofd van het 170-millioenenfolk der Sowjets iedere fascistische brandstichter te vernietigen, die het zou wagen het vuur van een tweede imperialistische oorlog naar de grenzen van het Sowjetland over te brengen”.

De Sowjet-Unie strijdt voor de vrede, maar maakt zich uit alle kracht gereed om zo nodig aan een fascistische agressie het hoofd te bieden.

„Men kan er nauwelijks aan twijfelen, dat een tweede oorlog tegen de Sowjet-Unie tot een volledige nederlaag van den aanvaller zal leiden, tot een revolutie in een aantal landen van Europa en in Azie en tot vernietiging van de burgerlijk feodale regeringen van deze landen”. (Stalin).

En in zijn brief aan het lid van de Communistische Jeugd Iwanow, schreef Stalin in dit verband:

„men moet de internationale proletarische banden van de arbeidersklasse van de Sowjet-Unie met de arbeidersklasse in de burgerlijke landen versterken; het is nodig, de politieke hulp van de arbeidersklasse van de burgerlijke landen aan de arbeidersklasse van ons land te organiseren in geval van een gewapende aanval op ons land, evenals het organiseren van alle mogelijke hulp aan de arbeidersklasse van de burgerlijke landen door onze arbeidersklasse. Het is nodig, alzijdig onze Rode Vloot, onze Rode Luchtmacht en de vrijwillige verdedigingsorganisaties te versterken. Het is nodig ons gehele volk in een toestand van mobilisatie-bereidheid in het aangezicht van het gevaar van een oorlogsoverval te brengen.”

De grote historische veranderingen, die hierboven geschetst zijn, maken de toestand in de wereld, ondanks de dreigende gevaren, minder hopeloos dan in 1914. Zoals Dimitrow niet ophoudt uiteen te zetten: „De internationale arbeidersbeweging heeft voldoende krachten en middelen ter beschikking om de verzekering van de internationale vrede te bereiken; daartoe is echter noodzakelijk, dat de geweldige krachten en middelen der internationale arbeidersbeweging verenigd en op de actieve en onwankelbare strijd tegen fascisme en oorlog gericht worden”. (Dimitrow „Uit zijn Leven en Werken” (blz. 365) Pegasus 1938).

EEN JONKHEER, OUD-GOUVERNEUR, OVER RUBBER EN MORAAAL IN INDONESIË

G. J. VAN MUNSTER

„Neerlands nieuwe Eereschuld aan Indië” is de titel van een boek van de hand van Jhr. B. C. C. M. M. van Suchtelen, oud-gouverneur van Sumatra's Oostkust (140 pagina's octavo, met vier illustraties; uitgave van de N.V. Paul Brand's Uitgeversbedrijf, Hilversum-1939).

Het is een sterk gedocumenteerd, vlot, zakelijk en beheerst pleidooi tot rechtsherstel voor circa 700.000 rubber-keuterboertjes, hoofdzakelijk op het eiland Sumatra, die in de periode van 1 Juni 1934 tot 1 Januari 1937 deels tot aan de rand van de hongersnood, deels erover heen, gebracht werden door het uitsluitend van de exportwaarde der inheemse rubber, de z.g. „bevolkingsrubber” (dus niet van die der grote rubberondernemingen van het Westerse grootkapitaal) geheven buitengewone, en wel buitensporige, uitvoerrecht, het „BUR”.

De schrijver, die een 33-jarige loopbaan als ambtenaar van het binnenlands bestuur, het B.B., achter zich heeft, kwam, doordat hij als gouverneur van Sumatra's Oostkust (in rang onmiddellijk onder den door de Raad van Indië bijgestane, Gouverneur-Generaal staande) opkwam voor de inheemse bevolking voor wie in het genoemde gebied de rubbercultuur het hoofdmiddel van bestaan is, in conflict met de regering, d.w.z. met den toenmaligen Gouverneur-Generaal Jhr. Mr. de Jonge (berucht door zijn tegemoetkomendheid t.o.v. de N.S.B.), wiens beleid door de regering-Colijn gesanctionneerd werd, met het gevolg, dat de heer van Suchtelen voor de keus gesteld werd voortaan gedwee in het gareel te lopen, of anders ontslag te nemen. Als hij er zich niet mee kon verenigen, moest hij maar gaan. En de heer van Suchtelen ging.

In het hierbesproken boek is uit de „Sinar Deli” van 26 Oct. 1938 o.a. geciteerd:

„Wij herinneren ons, dat na de invoering van het bijzonder uitvoerrecht op de bevolkingsrubber de bevolking, in het bijzonder die van Sumatra's Oostkust en Tapanoeli, in armoede geraakte. — In Tapanoeli bleek die armoede uit de geringe opbrengst der belastingen. Veel huisraad werd executoriaal verkocht. In de plaats van boeten kwamen gevangenisstraf en stenen kloppen. In Bengkalis ontstond voedselgebrek”.

Verder behelst het boek o.a. de volgende gegevens:

„Niet te ontkennen is, „dat in 1935 in Bengkalis honger werd geleden, dat daar hongerralletjes waren, dat het regeringsbeleid daaraan schuld droeg”. — „In Soengai Salari, in Soengai Apit, in Telok Batil dreef de honger tot plundering. Daar was het grimmige ernst.”

„De bevolking van de kampongs Miskoem, Kalapa Pati, Api-

api, Boekit Batoe enz. liep bij honderden te hoop voor de woning van den assistent-resident te Bengkalis, met de vraag, haar honger te stillen (die toen ook onmiddellijk gestild werd!) Bijkans overal in Bengkalis waar ik op inspectie kwam, smeekte de bevolking met gezichten, ingevallen en vaal van verregaande ondervoeding, om opheffing van het bijzonder uitvoerrecht op haar rubber. —

Zeker, de regering wierp duizenden toe voor mondkost, maar ze ging rustig door, langer dan een jaar nog, met maandelijks honderdduizenden aan de bevolking te onthouden. Ze wierp de bevolking een fooi toe uit haar eigen geld". — „Eerst bracht de bevolking door het extra uitvoerrecht op rubber anderhalf jaar lang 13 maal het bedrag van haar inkomstenbelasting op; een jaar later 33 maal zoveel".

„De minister wist, dat ik den Gouverneur-Generaal de vraag had voorgelegd, hoelang de droevige figuur moest blijven bestaan van den bestuursambtenaar, angstig rondkijkend naar van honger opengesperde monden, om hongerkreten te smoren met een beetje rijst".

Men ziet, het is de oude, immer nieuwe, historie. Steeds weer opnieuw als bij hongersnood — pardon —, bij „voedselschaarste" — in Indonesië officieel wordt meegedeeld, dat de honger wordt gestild door het zorgzame gouvernement, moge het Nederlandse volk zich deze „droevige figuur" indachtig zijn. Een héél andere „morele herbewapening" dan de thans officieel gepropageerde, uit de aard der zaak een onder andere auspiciën, dient hieraan te pas te komen. De heer van Suchtelen waarschuwt:

„De Kamers schijnen het failure (de mislukking) van ons parlementair bestel te accepteren, enkele protesten daargelaten".

Bij de „hongerrelletjes" te Bengkalis werden een paar honderd minimumleiders in de gevangenis geworpen. — Wij hebben hun — zo is nu eenmaal de Hollandse aard — lekker te eten gegeven. . . . Nu vragen wij voor hen nog „R e c h t", betoogt schrijver*).

In een artikel in het „Koloniaal Tijdschrift" werd het zwaartepunt der critiek van den heer van Suchtelen naar diens „Parallellen" verlegd, waarin de schrijver overeenkomst aanwijst tussen de methoden van de Oost-Indische Compagnie in de 17de en 18de eeuw en die van de Staat in de periode van het cultuurstelsel in het midden der 19de eeuw enerzijds, en die van het „BUR" (medio 1934 tot begin 1937) anderzijds. Terecht verweert schrijver zich met klem daartegen. In dit artikel wordt gewag gemaakt van „de noodzaak om de kwestie niet buiten de juiste proporties te zien". Dit verwijt nu slaat als een boemerang terug op hen die het hanteren.

Men oordele:

De regeling van het rubberuitvoerrecht wordt daar één uit vele genoemd, en dit is een schromelijke onderschatting, niet alleen door

*) Ergens in een voetnoot wijt schrijver eventuele tekortkomingen in zijn stijl aan zijn 33-jarige ambtelijke loopbaan. Ook hier en daar elders hanteert hij heel verdienstelijk het wapen van de scherts, en we aarzelen niet, hem in het literaire een „meester op alle wapenen" te noemen.

het grote aantal der gedupeerden, circa 700.000, maar bovendien en vooral door de bijzondere positie der bevolkingsrubber. Wat toch is het geval. Tegenwoordig — sinds de Java-suikerindustrie voor bijna de helft gelijkwideerd is, hoofdzakelijk ten gevolge van vergroting der productiecapaciteit in de voornaamste biet- en rietsuiker producerende landen — is van de vijf grote Indische cultures (rubber, suiker, tabak, thee en koffie) die van de rubber verreweg de voornaamste. Die verschuiving blijkt uit de volgende cijfers. Slechts terloops, als curiositeit, vermelden we hier de uitvoerwaarde van de Java-suiker in 1920, ruim 1.000 miljoen gulden, abnormaal hoog doordat in de voorafgaande jaren van de wereldoorlog geen afscheepsgelegenheid was. In de goede jaren 1923, 1924 en 1928 bedroeg ze resp. ruim 500, ruim 490 en ruim 419 miljoen gulden; in 1937 nog slechts ruim 50 miljoen, in 1938 circa 63 miljoen. Voor de Indonesische rubber was de uitvoerwaarde (van de ondernemingen en de bevolkingsrubber samen) in de jaren 1925, 1926 en 1927 resp. ruim 582, circa 480 en circa 417 miljoen gulden; in 1936 nog slechts circa 80 miljoen, maar in 1937 weer ruim 320 miljoen, en in 1938 niet veel minder.

Voor de rubber als grote cultuur is eerst in het begin van deze eeuw de grondslag gelegd. Ze is de enige der vijf grote cultures waaraan de inheemse bevolking als zelfstandig producent een heel groot aandeel heeft, en wel voor bijna de helft.

Was de regering niet drastisch tussenbeide gekomen, dan had gedurende de grote crisis de grootkapitalistische ondernemingsrubber voor de bevolkingsrubber het veld moeten ruimen.

Inzake dit drastische ingrijpen brengt schrijver het volgende in herinnering:

„In 1934 zijn door het Gouvernement van Ned.-Indië met sanctie achteraf van de Moederlandse Regering twee stelsels aanvaard:

- 1) het individuele stelsel voor ondernemingsrubber,
- 2) het bijzonder uitvoerrecht (het BUR) voor de inlandse rubber van de Buitengewesten;

als gevolg waarvan voor de vrijgelaten export

- 1) de grote ondernemingen de volle verkoopwaarde werd gelaten,
- 2) de inheemse bevolking van 33 tot 80% van de verkoopwaarde werd onthouden;

of met een voorbeeld toegelicht:

- 1) de grote ondernemingen 73 cent per kilogram werd gegund.
- 2) de inheemse bevolking niet meer dan 14 cent, hetwelk bij een omzet van een paar honderd miljoenen kilogrammen 's jaars er toe leidde, dat in de eerste 2½ jaar van de restrictieperiode
  - 1) de grote ondernemingen n i e t s betaalden,
  - 2) de inheemse bevolking daarentegen 85 miljoen gulden.

Was de ondernemingsrubber naar verhouding even zwaar belast, dan „zou dit nog eens 120 miljoen extra in het gouvernementsslaadje gebracht hebben. De ondernemingsrubber betaalde echter geen cent". En zij was het toch, die door het drastische ingrijpen der regering voor algehele kapitaalvernietiging en dus voor ondergang behoed werd, terwijl de bevolkingsrubber, taai als ze is, na de crisis alleen het veld vrij gehad zou hebben. Zo, en niet anders, zijn „de juiste proporties".

En dan is met het bovenstaande voorbeeld niet het ergste vermeld. Schrijver deelt mee:

„De verhogingen van het uitvoerrecht brachten in de afdeling Bengkalis de prijs van de droge rubber in de maand December 1935 tijdelijk op het zeer lage niveau van 2 cent per kilogram. De allerlaagste prijs vóór de restrictie was 17 cent per K.G." „Practisch kreeg de bevolking in handen: in 1935 (ruim genomen) 6 cent, in 1936 slechts 5 cent per kilogram".

Van stonde af aan wees de heer van Suchtelen op het onhoudbare van het voze argument, dat individuele restrictie inplaats van het BUR voor de bevolkingsrubber niet mogelijk zou zijn daar die talrijke, verspreide keuterbedrijfjes niet te registreren zouden zijn. Later toen het beoogde doel bereikt was, bleek het wel te kunnen. Thans zijn circa 790.000 van zulke bedrijfjes, met totaal rond 582 miljoen rubberbomen, geregistreerd.

Als bij officiële gelegenheden beweerd wordt, dat staatslieden en andere zogenaamde steunpilaren van staat en maatschappij die het huidige regeringssysteem hier te lande en het koloniale systeem dat er een uitwas van is, vertegenwoordigen, „respectabele Nederlanders van groot formaat" zouden zijn, doen wij, communisten, daaraan niet mee.

De schrijver van „Neerlands nieuwe Eereschuld aan Indië" behoort — naar uit het bovenstaande blijkt — niet tot degenen, bij wie de mens in het verfoeilijke systeem is ten onder gegaan. Zijn critiek reikt niet zover als de onze. Hij verzekert:

„Ons koloniaal beheer kan elke vergelijking met dat van welk ander koloniserend land ook doorstaan".

Zelfs al zou dit waar zijn, dan zou het nog niets tot rechtvaardiging van het systeem bijdragen.

Maar hij waarschuwt toch ook:

„Ik heb er reeds op gewezen, dat het buitenland ons inzake koloniaal beleid gadeslaat, thans meer dan ooit. En nu moeten wij ons niet in slaap sussen met de telkens weer gehoorde bewering, dat de vreemdelling altijd maar weer van oordeel is, dat onze koloniën zo schitterend worden beheerd, en dat alles daarginds „botertje tot den boôm" is. Och — zij, die zo ons Indië eens doorreizen, welwillend ontvangen, voorgelicht en voortgeholpen waar het maar mogelijk is, komen inderdaad onder de indruk van dat prachtige Indië en van hetgeen er in de loop der tijden met noeste vlijt is gewrocht. Voeg daarbij nog een flinke dosis buitenlandse hoffelijkheid en men begrijpt

te geder hoe enthousiaste reisbeschrijvingen en oordeelvelingen tot stand komen".

Versterken we het betoog door er aan toe te voegen, dat die enthousiastelingen uit hetzelfde hout gesneden zijn als Jhr. de Jonge en Dr Colijn. Dat deze het beleid van dien G.G. „in het sublieme verhef", verwekte terecht ergernis bij den heer van Suchtelen. Overigens ligt die lof geheel en al in de lijn van de hulde, die uit dezelfde mond gebracht werd aan de nagedachtenis van den oliemagnaat, wiens stoffelijke resten aan de aarde van het „Derde Rijk" zijn toevertrouwd.

Schrijver trekt ook te velde tegen het gebrek aan rechtszekerheid voor ambtenaren. Hij betoogt de noodzaak van een behoorlijk functionnerend ambtenarengerecht. En van nog verdere strekking is zijn argument: „Het was een grote van geest, die zich anderhalve eeuw geleden uitte: „Ik ben het moe over slaven te heersen".

Ook wijst hij op de noodzaak van groter aandacht voor de inheemse pers. Bij dit alles vindt hij ons aan zijn zijde, en zeer zeker ook waar hij schrijft:

„Het zal gaan om afstand, voor goed en voor altijd van het overheersersstandpunt".

Een groot deel van de koloniale pers heeft den heer van Suchtelen belasterd met een stortvloed van smaadwoorden. Alleen uit de pen van B.B.-ambtenaren citeert schrijver bijna een halve bladzijde gescheld. In Ned. Indië heeft de politieke recherche op zijn publicaties beslag gelegd. Met dit alles is hij in dezelfde positie gekomen als wij, communisten. Het kan ieder m e n s overkomen.

Schrijver zet de strijd tot rechtsherstel voor de gedupeerden voort. Moge die strijd met succes bekroond worden. Voor één ding dient gewaarschuwd. De reactie is er op uit, in verband met deze kwestie, naar aanleiding van de besteding der gelden van het BUR-fonds, de twistappel te werpen in de Volksraad en daarbuiten door te speculeren op het provincialisme in Indonesië.

Het „Verdeel en heers!" is nu eenmaal de stelregel van degenen, die nooit moe worden over slaven te heersen.

MINISTER VAN DEN TEMPEL ALS THEORETICUS

Mr. A. S. DE LEEUW

Toen jonkheer de Geer zijn ministerie geformeerd had, beroemde hij er zich op, dat het hem er om te doen was geweest, de personen te kiezen, die hem als medewerkers het meest geschikt leken, onafhankelijk van de partij, waartoe zij behoorden; onder de personen, tot welke de christelijk-historische leider, die zojuist nog de omverwerping van het vijfde ministerie Colijn een misstap had genoemd, zich het eerst richtte, behoorde ook het sociaal-democratische kamerlid J. van den Tempel. Uit al de sociaal-democraten, die voor de ministersfunctie in aanmerking kwamen, koos de conservatieve staatsman, die de Geer is, juist van den Tempel in de eerste plaats. Waarom juist hij? Men herinnerde zich, dat een onlangs door van den Tempel geschreven boek al eerder in het parlement tegen de economische politiek van de S.D.A.P. was uitgespeeld; dat hetzelfde boek in de liberale „Nieuwe Rotterdammer”, zowel als in de liberale „Gids” met bijna uitbundige lof, en in „Socialisme en Democratie” door een partijgenoot, Prof. van Gelderen met duidelijke reserve, was ontvangen, terwijl van den Tempel zelf het nodig vond, na zijn benoeming in een interview met „Het Volk” uitdrukkelijk te verklaren, dat hij thans nog even sterk met de arbeiders en vakbeweging verbonden was, als ooit.

Het is wel duidelijk, dat hier een politieke samenhang bestaat; het is een reden te meer, om iets te zeggen over een boek, dat ook onder minder sensationele omstandigheden een bespreking verdiend zou hebben. ¹⁾

„De Wereld in stormtij” is volgens de ondertitel een onderzoek naar oorzaken, zin en verloop van de economische en maatschappelijke spanningen van deze tijd. De eerste zin zegt het al: „De wereld raakt uit haar voegen. Het evenwicht lijkt hopeloos verloren, zowel op geestelijk als economisch en sociaal gebied. Het enge verband tussen de geestelijke en de economische ontwrichting wordt door iedereen erkend”. En van den Tempel zegt het Huizinga na: „Wij leven in een bezeten wereld...”

Is het dus de crisis van het kapitalistische stelsel, die het onderwerp van dit boek vormt? Ja en neen. Want van den Tempel gaat voort: „Sedert het intreden van de economische crisis in 1929 is de wereld in een ongemeen hevig gistingproces blijven verkeren”. Hij stelt zich niet duidelijk en klaar de vraag, of de crisis van het kapitalistische stelsel als zodanig, niet ouder is dan de economische crisis van 1929; of zij niet is ingeluid door de wereldoorlog van 1914–1918, en of de ongekende hevigheid van de crisis

¹⁾ Dr. J. van den Tempel. „De wereld in stormtij”. H. D. Tjeenk Willink & Zoon, Haarlem, 1938.

van 1929 niet zelf weer te verklaren is uit de krisistoestand, waarin het maatschappelijk stelsel zelf zich bevond en bevindt. Met andere woorden: van den Tempel, gelijk zoveel anderen, is zich pas door de crisis van 1929 en haar gevolgen bewust geworden van de kritieke toestand, waarin de maatschappijvorm, waarin 5/6 van de wereld nog leeft, zich bevindt. Vandaar ook de erkenning, die hem ontsnapt, dat de „plotselinge volledige omkeer” in 1929 (voor hem) „onvermoed” kwam. Voor de communisten althans, kwam deze crisis niet „onvermoed”; zij hebben hem, in al zijn hevigheid, voorspeld!

Van den Tempel bepaalt er zich intussen niet toe, de verschijnselen van de crisis van 1929, die in 1937 alweer door een nieuwe crisis gevolgd werd, te beschrijven. Hij wil meer, hij wil een theorie van de economische crisis geven. Hij wil ook de verschillende verklaringen van de crisis, die in de laatste jaren door burgerlijke ekonomen gegeven zijn, op hun waarde toetsen; en hij wil tenslotte zijn oordeel geven over diverse heilmiddelen op het gebied van de economische politiek, die het krisisgevaar zouden moeten uitbannen.

De crisis-theorie bij van den Tempel mist scherpe omtrekken; hij ontleent elementen aan allerlei verschillende opvattingen. Er ontbreekt de duidelijke en scherpe omlijning, die men b.v. in de uiteenzetting van de Marxistische crisis-theorie door Varga, in zijn boek over „de grote crisis” vindt, waarnaar wij den in het onderwerp belangstellenden lezer verwijzen.¹⁾ Dit wil evenwel niet zeggen, dat van den Tempel in zijn opvattingen niet ook sterk door de Marxistische crisis-theorie beïnvloed zou zijn; dat is wel het geval, het blijkt reeds hieruit, dat hij de economische crisis erkent als het noodzakelijke gevolg van de diepste wezenstrekken van de kapitalistische maatschappij zelf, en dus niet te verklaren uit toevallige oorzaken. Daarom maken wij van den Tempel er destemee een verwijt van, dat hij de Marxistische economie in zijn boek maar tenauwernood noemt, terwijl allerlei burgerlijke professoren niet alleen te berde gebracht of gekritiseerd, maar al te vaak ook als wetenschappelijke autoriteiten aanvaard worden. Het voegt een socialist niet, om wat hij van Karl Marx geleerd heeft, in de schaduw te laten — en zeker niet in deze tijd!

Ten aanzien van de theoretische economie schijnt ons in het boek van van den Tempel van het meeste belang zijn polemiek tegen verschillende mode-snuffjes van de burgerlijke economie — een polemiek, die wat ons betreft, gerust nog heel wat scherper had mogen zijn. Inderdaad zijn er de laatste jaren, onder de indruk van de krisistramp, allerlei „nieuwe” denkbeelden opgedoken, die in werkelijkheid meestal oer-oude drogredenen blijken te zijn, maar die niettemin heel wat verwarring stichten, ook in de rijen van de arbeidersbeweging. Op dit punt toont van den Tempel zich nuchter — wantrouwig; zijn weerlegging van de economische kwakzalvers, die de

¹⁾ E. Varga. „Die grosse Krise und ihre politischen Folgen”, 1934, eerste hoofdstuk.

krisis geheel en al uit de geld- en kredietpolitiek willen verklaren, om dan de maatschappij door een andere geld- en kredietpolitiek te kureren, is o.i. leerrijk en lezenswaardig, en hetzelfde geldt voor zijn beschouwing over de devaluatie als economisch heilmiddel (hfd. 6, 7, 8, 19, 20).

Echter, er zijn voorbeelden te over aan te wijzen van een geïmponeerd-zijn door de burgerlijke wetenschap, dat van den Tempel tot averechtse gevolgtrekkingen verleidt. Bijvoorbeeld, waar hij blad-zijden-lang professor Bounatian aanhaalt, die betoogt, dat het niet mogelijk is, „koopkracht” braak te laten liggen, hoewel dit feit, zou men zo zeggen, in deze tijd van geldhamstering en vluchtende kapitalen, toch wel zonneklaar aan de dag treedt. Van den Tempel noemt het betoog van den Fransen professor „in het algemeen juist”, om dan onmiddellijk door een viertal reserves aan die „juistheid” elke praktische waarde te ontnemen. Had hij op dit punt de Marxistische geld-theorie geraadpleegd, dan had hij ook niet van „fundamentele juistheid” gesproken; dan zou de weerlegging van Bounatian's theorie hem niet moeilijk gevallen zijn. (bl. 96).

Hetzelfde geldt van de beroemde theorie van de oude liberale econoom Say, die beweerde, dat algemene overproduktie niet mogelijk is, omdat immers „waren tegen waren geruild worden”. Van den Tempel's behandeling van dit vraagstuk geeft een beeld van verwarring. Eerst noemt hij de grondgedachte van de leer van Say ook weer „fundamenteel juist” (bl. 144); dan toont hij aan, dat er in de praktijk niets van terecht komt, en dat Say geen rekening houdt met „de essentiële(!) verschijnselen van de hedendaagse maatschappelijke economie” (bl. 145). Maar als dit zo is, en het is zo — dan is de theorie van Say toch immers volkomen onwettelijk en verwerpelijk?! Ook hier wreekt zich weer de miskennis van de Marxistische theorie, die de wijsheden van Say al 80 jaar geleden voorgoed heeft weerlegd.

Er zijn in „De wereld in stormtij” nog heel wat belangwekkende gegevens over de economische verhoudingen van onze tijd te vinden, die het raadzaam maken, het werk te lezen, ook al is de lektuur niet gemakkelijk of aantrekkelijk. Het boek is stroef, en hier en daar te „mooi” geschreven; het zou al een verbetering betekenen, als van den Tempel er van zou kunnen afzien om de volzin in brokjes te hakken. (zie bijv. de laatste alinea op bl. 74!)

Thans hebben wij nog te spreken over de politieke strekking van het boek, die de liberale instemming begrijpelijk maakt. Van den Tempel betreurt in het bijzonder de verstarring van het hedendaagse kapitalisme en het uiteenvallen van de wereldmarkt in nationaal-omheinde gebieden. Hij klaagt om het verdwijnen van de vrijhandel en hij heeft een zeer gering geloof in de geneesmiddelen op nationale schaal, die voor de economische kwalen van onze tijd worden aangeprezen. Er zijn talloze passages uit dit boek aan te halen, waarin hij zich met grote twijfelmoedigheid uitlaat over de doeltreffendheid van crisisbestrijding, conjunktuurbeheersing, „ordering”, van boven af geregelde en in bepaalde banen geleide rationalisatie, bevordering

van industrialisatie van staatswege, enz. enz. Met andere woorden: wat van den Tempel schrijft, is doorgaans in strijd met 90% van wat in de S.D.A.P. als economie wordt geleerd. Dat geldt niet alleen voor de stokpaardjes van geldbank- en credietpolitiek, die in deze partij ook al vele berijders hebben; het geldt zelfs voor de belangrijkste delen van het „Plan van de Arbeid”, dat theoretische richtsnoer van de reformistische economische politiek. Van den Tempel twijfelt niet alleen aan de waarde van velerlei, dat tegenwoordig in de S.D.A.P. als de juiste economische politiek wordt geleeraard, hij meent er zelfs schadelijke gevolgen van te moeten aanwijzen op een manier, die soms levendig aan de hoofdartikelen in de „Nieuwe Rotterdammer” herinnert.

Wat is de zin van zijn betoog, als wij het noodzakelijkerwijze kort en met onze eigen woorden, samenvatten? Hij zegt ongeveer: „gij wilt het kapitalisme door deze economische maatregelen „ordenen” en „organiseren”, als overgangs-stadium naar een socialistische maatschappij; maar die maatregelen van een nationaal „Plan van de Arbeid” en dergelijke, kunnen niet tot ordening en organisatie leiden; zij zijn ten dele ondoorvoerbaar, en ook voorzover zij uitgevoerd worden, zullen zij de tegenstrijdigheden in de kapitalistische maatschappij niet kunnen overwinnen, ze ten dele zelfs nog verscherpen”.

Wat hebben wij hiervan te denken?

Van den Tempel heeft gelijk, als hij zegt, dat de maatregelen, opgesomd in het „Plan van de Arbeid” bijv., niet tot een organisatie of ordening van het kapitalisme, tot een opheffing van de klasse-tegenstellingen en een geleidelijke overgang naar het socialisme kunnen leiden. Maar er is ook geen macht ter wereld, die hiertoe kan leiden, want het is in strijd met het diepste wezen van de kapitalistische maatschappij, en de arbeidersklasse heeft dan ook allerminst tot taak, zich deze onmogelijke opgave te stellen.

Wij beschouwen „ordering”, „plan”, e.d. allerminst als toverwoorden, zoals zovele reformisten doen. Achter die toverwoorden kan zich een zeer reaktionaire inhoud verbergen. De economische maatregelen, die onder dit etiket worden voorgesteld, moet men nuchter stuk voor stuk bekijken; ze zijn alleen aanvaardbaar, als en in z o - v e r r e zij ertoe kunnen leiden, het levenspeil van de massa te verhogen, de werkloosheid te verminderen, de maatschappelijke positie en de strijdkracht van de arbeidersklasse te versterken, de middenlagen in de maatschappij nader tot haar te brengen en tot haar bondgenoten te maken, om op deze wijze de voorwaarden voor de strijd voor het socialisme gunstiger te maken. Van een „georganiseerd kapitalisme” of harmonie der klassenbelangen zal daarbij geen sprake zijn; integendeel, zulke maatregelen zullen een uiterst heftige tegenstand van de zijde van het grootkapitaal in het leven roepen, zoals men dat bijv. in de Verenigde Staten ziet tegenover de „New Deal”, de economische politiek van Roosevelt. Daarop moet de arbeidersklasse voorbereid zijn, daartegen zal zij sterk en eensgezind moeten strijden. ¹⁾

¹⁾ Van den Tempel schrijft: „Er is in de moderne kapitalistische staten geen

Van den Tempels ideaal is: de terugkeer naar het „gezonde” kapitalisme van de vrije concurrentie en de internationale vrijhandel, dat hem het noodzakelijke uitgangspunt voor het socialisme schijnt te zijn. Maar deze terugkeer van het kapitalisme-in-veral naar het kapitalisme-in-opbloei is niet mogelijk. Er bestaat geen weg terug. Van den Tempel, die zoveel burgerlijke literatuur gelezen heeft, verzuimde volkomen, de theorie van de algemene crisis van het kapitalisme te bestuderen, zoals die door Lenin en zijn leerlingen uitgewerkt is, gelijk ook de paar bladzijden, die hij aan de Sowjet-Unie wijdt, verre beneden de maat van het onderwerp blijven. Daarom vindt hij, die met de problemen van onze tijd worstelt, ook niet de juiste weg naar hun oplossing. Hij verlangt naar de terugkeer van het opstrevende liberale kapitalisme van de vorige eeuw, en wanhoopt tegelijk aan de mogelijkheid daarvan; hij staat uiterst sceptisch tegenover de economische politiek van zijn eigen partij en weet geen weg aan te wijzen voor de strijd om het socialisme, in de eerste plaats al, omdat hij de betekenis van de socialistische Sowjet-Unie miskent.

Het zal nu wel duidelijk zijn, waarom jonkheer de Geer zich juist in de eerste plaats tot deze sociaal-demokraat gewend heeft: omdat van den Tempel met uitgesproken wantrouwen staat tegenover de economische maatregelen, nodig voor een krachtige welvaartsbeleid; omdat men van hem verwacht, dat hij een steun zal zijn voor het reaktionaire verzet tegen zulk een beleid, dat zich ook binnen het ministerie-De Geer met luider stemme zal laten horen. Daarom ligt er in de benoeming van van den Tempel een gevaar voor het uitvoeren van de economische maatregelen, die thans in Nederland broodnodig zijn — een gevaar, dat niet minder groot is, omdat het bij van den Tempel zelf berust op de overtuigingen, die hij in „De Wereld in Stormtij” heeft neergelegd.

---

ontwikkeling waar te nemen in de richting van de vorming en de uitbreiding van gemeenschapsbezit. Het EVOLUTIEVERMOGEN ook der democratisch-kapitalistische staten naar een nieuwe economische en maatschappelijke structuur, LANGS LIJNEN VAN GELEIDELIJKHEID, blijkt zeer beperkt te zijn.” (blz. 388). Inderdaad, „langs lijnen van geleidelijkheid” en door „evolutie” is geen overgang van kapitalisme naar socialisme mogelijk. Deze is dan ook niet mogelijk zonder . . . . . revolutie. Maar dat is een konklusie, die van den Tempel niet trekt!

DE VRIJSTELLING

S. JANSEN

De gang is vol mensen. Zij komen binnen door de deur aan het ene eind en zij lopen haastig of aarzelend tot zij bij de banken komen. Hier blijven de meesten staan om op den portier te wachten, die telkens verdwenen is. Het zijn voornamelijk mannen, met hier en daar een enkele vrouw, zoals die kleine donkere, ongeveer in het midden van de voorste bank.

De wachtenden worden vlug achter elkander de zaal in geroepen; de anderen schuiven op en aan het eind worden hun plaatsen door steeds weer nieuwe aangekomenen ingenomen.

Het duurt uren, denkt de vrouw op de voorste bank — maar goed dat Willem niet gegaan is. Er is nog maar één vóór haar, een dikke slagersknecht, of zo iets dergelijks. Willem zei, dat alleen mensen met eigen zaken vrijstelling van militaire dienst krijgen. Achter haar zit een man, die vier jaar werkloos is. Die is er zeker bij. Hij gaat zeggen, dat hij net werk gevonden heeft, maar dan moet hij den baas een gulden geven om het te bevestigen, als ze hiervandaan opbellen.

„Volgende — volgende” — drijft de portier. Hij maakt een gebaar alsof hij kippen opjaagt. Achter den dikken man gaat zij naar binnen.

In de zaal komt een plaats bij een ambtenaar vrij, zij gaat daar heen. Naast haar spreekt de slagersknecht gedempt tegen een anderen ambtenaar. „Maar we hebben u hier staan als werkloos”, zegt de ambtenaar luid. „Dat kan niet . . .” zegt de man, de rest is onverstaanbaar.

„Naam?” zegt de ambtenaar vóór haar, wanneer hij met zijn papieren klaar is.

„Anna Frederika Tromper”.

„Voor wie komt u?”

Mijn man, Willem Hendrikus Tromper. Hij is opgeroepen voor dienst — ”

„Voor wanneer?”

„Voor aanstaande Woensdag”.

„Ja. En?”

„Deze week heeft hij voor het eerst werk gekregen”.

„Wacht even. Werkt. Bij wie?”

„Meneer Kieboom, meneer, Vazalstraat 23, een timmerman. Hij verdient dertig gulden. Dertig gulden”, zegt zij nog eens, wanneer hij niet opkijkt. Vanavond brengt hij het mee, zij zal het in haar handen houden en zij zal niet weten hoe zij het ooit op moet maken, denkt zij.

„Wacht u even. Ik kom dadelijk terug”. De ambtenaar gaat naar de kaarthouders in het midden van de zaal en begint te zoeken. Ze hebben allemaal dikke koppen, denkt de vrouw, al die meneren in kantoorjassen. Misschien verdienen zij nog niet eens dertig gulden. De slagersknecht is met een tevreden gezicht weggegaan. De magere man, die achter haar op de bank zat, neemt zijn plaats in.

„Voor wanneer?” wordt hem gevraagd.

„Maandag”.

„Niets meer aan te doen. Als je voor een paar dagen later opgeroepen was zou ik nog moeite kunnen doen, nu niet”.

„Meneer, ik kan werk krijgen”.

„Als je al niet eens werk hebt, valt er niet over te praten — volkomen uitgesloten”.

„Hier heb ik de kaart”, zegt de ambtenaar tegen de vrouw. „Er staat op, dat uw man sinds 1931 werkloos is. Is dat juist?”

„Ja, acht jaar, tot vóór deze week”.

„Allemaal hebben ze net werk gekregen, als ze hier komen”, zegt de ambtenaar kregel. „Niemand uitgezonderd. Waarom komt hij niet zelf?”

„Hij was bang, dat meneer Kieboom hem weg zou sturen, als er nu al wat met hem aan de hand was. Voor dertig gulden kan je makkelijk iemand anders krijgen.”

„Dat is zo. Als het waar is. Ik geloof u wel, hoor”, zegt hij haastig, wanneer hij de angstige blik in haar ogen ziet, „maar de Administratie, ziet u? Is meneer Kieboom bereid om te garanderen, dat hij uw man drie maanden zal houden?”

„Nee, dat niet. We hadden gehoord, dat het moest, en Willem heeft het wel gevraagd. Meneer Kieboom zei, dat hij niks met dat gezeur te maken wou hebben. Voor jou dertig anderen, zei hij”. Onder de richel van de lessenaar, waar hij het niet zien kan balt haar kleine hand zich krampachtig om de zakdoek, die zij uit haar tasje gehaald heeft. Het is een gespierde, kleine, hand, die past bij haar kleine, iets gebogen gestalte.

„Ja, zonder die garantie beginnen we niets. Ik begrijp het wel — acht jaar werkloos, en dan een baan, een móóie baan —”.

Je begrijpt niks, denkt zij vijandig. Het zou al erg genoeg zijn als hij geen werk had. Dat hij moet gaan, en zo'n dikke slager kan thuisblijven. Maar nu hij werk heeft —

„Als we die meneer eens opbelden — zou dat helpen?” Hij pakt het telefoonboek en begint te bladeren. Bel maar raak, denkt zij, ze doen toch precies wat ze willen.

De ambtenaar naast hen zegt verontwaardigd tegen den portier: „Hij heeft niet eens werk, hij kan het alleen maar krijgen. Dat zegt hij tenminste. En dan denkt hij, dat hij recht heeft op vrijstelling!” De magere, bleke man kijkt naar de grond en zegt niets. „Terwijl hij al voor Maandag opgeroepen is, notabene! Ga je nu weg, of moet de portier het doen?”

„Nee, ik ga wel,” zegt de man.

„134947”, zegt de ambtenaar en begint te draaien.

Vijf minuten later legt hij de telefoon neer en draait zich om. „Waarom klaagde u over hem? Hij is heel vriendelijk. Hij zegt, dat uw man wel voldoet, en dat hij er geen bezwaar meer in ziet om hem drie maanden te garanderen. Dat zal een feest zijn, als hij met die dertig gulden thuiskomt, niet?”

„Dank u wel voor de moeite”, zegt de vrouw. Zij lacht niet, zij draait zich meteen om, om naar huis te gaan.

DE GESCHIEDENIS VAN DE AARDE (SLOT)

Het ontstaan van gebergten, van hoogteverschillen in de oppervlakte der steenschaal, is geheel te verklaren uit de processen, die zich in de diepere lagen der aarde afspelen; deze lagen zijn voor ons niet onmiddellijk bereikbaar, en de gebergtevorming wordt daarom pas door de nieuwere onderzoekingen langzamerhand in haar geheel begrijpelijk. De afbraak van gebergten daarentegen, de vereffening van het oppervlak der steenschaal, is grotendeel het werk van krachten, die de steenschaal voornamelijk van buiten af aangrijpen. De aantasting van het gesteenteoppervlak door deze krachten wordt vertering genoemd. Deze processen zijn gemakkelijker te onderzoeken en daarom ook al langer bekend: met de behandeling van de vereffende krachten bevinden wij ons geheel op de bodem der klassieke geologie.

Een belangrijke rol spelen bij de vereffening van gebergten de weersverschijnselen, die zelf weer grotendeels bepaald worden door de bestraling van de aarde door de zon.

Wil men zoveel mogelijk licht op een vlak – bijvoorbeeld een blad papier – laten vallen, dan moet men het zo houden, dat de lichtstralen er loodrecht op vallen. Hetzelfde geldt ook voor warmtestralen. Aan de evenaar, waar de zonnestrallen het aardoppervlak onder een veel steilere invalshoek treffen dan aan de polen, is het daarom steeds betrekkelijk warm, aan de polen betrekkelijk koud. Evenals in de diepere lagen der aarde ontstaan nu in de atmosfeer door temperatuurverschillen stromingen. De warme lucht aan de evenaar stijgt; op 5000–6000 M. hoogte buigt de stijgende luchtstroom in noordelijke en zuidelijke richting om; op ongeveer 30° Noorder- en Zuiderbreedte daalt hij weer neer, en van hieruit vloeit de lucht weer naar de evenaar, tengevolge van de draaiing der aarde niet in noordelijke en zuidelijke richting, maar in noordoostelijke en zuidoostelijke. Daar, waar de lucht opstijgt, ontstaat een gebied met lage luchtdruk, daar waar de lucht daalt, een gebied met hoge luchtdruk. De horizontale luchtstromingen of winden van het hoge-druk-gebied naar dat met lage druk herstellen het door de zonnestraling verstoorde evenwicht.

Het water wordt langzamer warm dan het land, maar het koelt ook langzamer af. De grote, continentale massa's, in het bijzonder van Azië, Afrika, Australië en in mindere mate ook Amerika worden met het aanbreken van de zomer sneller warm dan de hen omgevende oceanen; er ontstaat dus boven het continent een lage-druk-gebied en boven de oceaan een hoge-druk-gebied; deze evenwichtsverstoring veroorzaakt weer een luchtstroom van de oceanen naar

het continent; in de winter gebeurt het omgekeerde. In iedere kuststreek vindt in kleinere omvang hetzelfde plaats. Kortom: de bouw zelf van de bovenste aardlagen, vooral de verdeling van land en water, en de bestraling van de aarde door de zon evenals haar beweging om de zon zijn de oorzaken van het ontstaan van een groot aantal lage- en hoge-drukgebieden, een heel stelstel van stromingen in de atmosfeer. Deze hoge- en lage-druk-gebieden hebben hun eigen ontwikkelingswetten, waarop wij hier niet nader kunnen ingaan, hun eigen verplaatsingswetten, die in de meteorologische instituten uitvoerig worden bestudeerd.

Door de zonnestralen gebeurt echter nog meer. Er verdampt water uit de oceanen, meren, rivieren en beekjes; de zo ontstane waterdamp wordt meegesleept door de wind. De lucht kan echter bij een bepaalde temperatuur niet meer dan een bepaalde hoeveelheid waterdamp bevatten; bij een lagere temperatuur minder dan bij een hogere. Wanneer de wind over een gebergte heen waait en daarbij dus eerst moet stijgen, kan het voorkomen dat op grotere hoogte, waar een dienovereenkomstig lagere temperatuur heerst, de lucht niet meer al het water kan blijven bevatten, dat hij elders heeft opgenomen; een gedeelte valt dan als regen of sneeuw neer (regen ontstaat ook steeds als sneeuw). Maar bij het ontstaan van sneeuw of regen spelen niet alleen temperatuurverhoudingen een rol: ook elektrische verschijnselen en nog vele andere factoren spelen een rol.

Een hoge bergketen kan zo van het daarachter liggende land bijna al het water wegvangen, zodat dit achterland, dat vrijwel uitsluitend door droge winden wordt bestreken, in een woestijn verandert. Het ontstaan van nieuwe bergketens kan zodoende de vorming van nieuwe woestijnen tengevolge hebben in vroeger vruchtbare gebieden, terwijl met de afbraak van deze bergketens het woestijngebied weer in vruchtbaar gebied kan veranderen. Er zijn verschillende woestijnen bekend, die vroeger heel vruchtbaar waren, en omgekeerd gebieden, die nu vruchtbaar zijn, maar vroeger woestijnen waren. (Natuurlijk kan ook de mens door kunstmatige bevoeiing woestijnen in vruchtbare gebieden herscheppen).

Gaan wij nu na, wat er op die plaatsen gebeurt, waar de sneeuw of regen neerkomt, te beginnen met het hooggebergte, waar de sneeuw ook 's zomers nooit geheel wegsmeelt. De sneeuw bestaat uit vele kleine kristalletjes van verschillende vorm. Overdag smelten in de bovenste sneeuwlagen vele van deze kleine kristalletjes; andere gaan direct in damp over; 's nachts als de temperatuur daalt, gaan zij opnieuw in vaste vorm over. Zij vormen weer kristallen, die echter groter zijn dan de oorspronkelijke. Door het dooien en weer bevriezen groeien de enkele kristalletjes tot korreltjes aan elkaar. Hier bovenop komt weer verse sneeuw te liggen, en door de druk van deze nieuwe lagen wordt de lucht, die zich tussen de korreltjes bevindt, weggeperst. Zo ontstaat eerst een grofkorrelige sneeuw, later kleine ijsklompen, die samengeperst worden tot vast ijs. Op deze wijze wordt een gletscher gevormd, die langzaam naar het dal vloeit. (De beweging van het ijs heeft werkelijk vele kenmerken van

een stroom). Dit langzaam voortvloeiende ijs nu schaaft de bergwand af, neemt stukken steen mee, stuwt ze gedeeltelijk voor zich uit.

Door de grote temperatuursverschillen tussen dag en nacht in het hooggebergte springen de rotsen, evenals een koude schaal springt, die plotseling op het vuur wordt gezet, of een hete schaal die te snel wordt afgekoeld. Door het springen van de rotsen ontstaan tal van retsen en kieren, waar water in dringt, dat er bevriest en weer ontdooit, waardoor het de kieren steeds groter maakt en de steen uit elkaar wrikt. Tenslotte komen kleinere en grotere stukken steen geheel los te zitten en vallen dan naar beneden.

Als de gletscher beneden de „ijsgrens” komt smelt het ijs tot water; de beek, die zo ontstaat, verenigt zich met andere gletscherbeken en in de lager gelegen streken met beken, die direct door de regenval zijn ontstaan; uit beken worden rivieren, die tenslotte in de zee uitmonden.

Ook het regenwater tast het gesteente aan. Het heeft in zijn val wat koolzuur opgenomen uit de lucht, en dit werkt chemisch op het gesteente in, doordat het van onoplosbare stoffen oplosbare maakt, die gemakkelijker weggespoeld kunnen worden. Waar rotsen bedekt zijn met begroeide aarde, die dus door plantenwortels bij elkaar gehouden wordt, daar wordt het regenwater vastgehouden en zo een te plotseling afvloeien voorkomen, en daarmee ook een te plotseling aanzwellen van de beken na een sterke regenval, en de bijbehorende overstromingen in de lagere gebieden. Is de aarde onvoldoende begroeid, dan wordt zij, vooral van de steilere hellingen, door het regenwater weggespoeld, zodat de rots bloot komt te liggen. Op onbegroeide hellingen ontbreekt dus de regelende werking van de aarde, het regenwater wordt nergens in zijn loop gestuit. Daarom is de onvoorzichtige ontbossing van berghellingen zo gevaarlijk.

De afbrekende werking van het regenwater blijft echter niet beperkt tot de oppervlakte van de hellingen. Het komt voor, dat een helling gevormd wordt door meerdere lagen van verschillende steensoorten, waarbij de bovenste minder gemakkelijk en dus minder snel door het regenwater wordt aangetast dan de daaronder liggende. Deze tweede laag wordt dan langzamerhand door het water weggevreten, totdat hij op een goede dag niet meer in staat is de bovenste laag te dragen. Deze glijdt dan plotseling naar beneden — een aardverschuiving.

Het water van de door de dalen stromende beken sleept allerlei van de rotsen naar beneden gekomen gruis mee en kleine steentjes, bij sterke stroming ook wel grote brokken; deze stoten tegen de bedding, schuren haar uit, verdiepen haar; bovendien lost het beekwater bestanddelen van het gesteente op. Het breekt de helling, waarover het vloeit, langzamerhand chemisch en mechanisch af, en sleept de afbraakproducten mee naar beneden. Vermindert de stroomsterkte, dan blijft een gedeelte van het aangevoerde materiaal liggen; het gevolg is, dat uiteindelijk op de vlakte wordt aangezet wat van de berg is afgenomen. Wat rivieren op deze wijze in de loop van de

tijd kunnen aanslibben, is dikwijls ontzagwekkend. Daarvan getuigen niet alleen grote delen van Nederland, maar ook bijvoorbeeld van Egypte, die op deze wijze zijn ontstaan.

Het water werkt dus over het algemeen vereffenend. Dat wil niet zeggen dat het uitsluitend vereffenend werkt. Een beek of rivier kan in een landschap met betrekkelijk geringe hoogteverschillen een bedding uitgraven en daarmee nieuwe hoogteverschillen doen ontstaan. Plaatselijk en onder bepaalde omstandigheden kan dus het water ook hoogteverschillen scheppen. Maar over het geheel genomen overweegt de vereffenende werking.

Een groot deel van het door de rivieren aangevoerde en opgeloste materiaal komt tenslotte in zee terecht. De opgeloste zouten geven aan het zeewater zijn eigenaardige smaak. Ook het zeewater knabbelt stukken land af, die in de diepte verdwijnen. Anderzijds zet het soms plaatselijk land aan.

Op de bodem der wateren vinden dus afzettingen plaats, die langzamerhand tot nieuwe gesteenten kunnen worden. Naast de stollingsgesteenten, die bij de afkoeling der gloeiende aardmassa zijn ontstaan of als gevolg van vulcanische uitbarstingen, vinden wij daarom zogenaamde afzettingsgesteenten. Op een laag stollingsgesteente of op het door verwerking daaruit ontstane gesteente kunnen in de loop van de geschiedenis der aarde meerdere lagen zijn gevormd. Deze gelaagdheid is zeer belangrijk voor het onderzoek naar de geschiedenis van een bepaald landschap.

Niet alleen door het water echter worden hoogteverschillen verminderd en soms plaatselijk gevormd en de vorming van nieuwe gesteenten ingeleid. Ook de wind kan, mits beladen met stofdeeltjes en zandkorrels, een dergelijke werking uitoefenen: rotsen afslijpen en duinen opbouwen.

Voor de chemische omvorming van de gesteenten zijn echter ook de levende wezens van het grootste belang. De planten onttrekken aan de lucht en de bodem stoffen, waaruit zij langs ingewikkelde wegen, door een aaneenschakeling van vele chemische processen hun lichamen opbouwen, en zij zelf dienen weer tot voedsel aan andere planten en dieren. Bij het afsterven van planten en dieren vormen zich verschillende rottingsproducten, waaronder zuren, die het gesteente aantasten. Uit de organische stoffen zelf, die zij gevormd hebben, ontstaan dikwijls nieuwe gesteenten, zoals bijvoorbeeld de steenkool uit planten. Ontelbare zeedieren scheiden in een of andere vorm kalk af. De koralen vormen ingewikkelde kalkskeletten, andere dieren hun huisjes of schelpen; weer andere mikroskopisch kleine wezens, scheiden eenvoudig dichte kalk af, die zich op de zeebodem tot kalkrotsen ophoopt. De hiervoor benodigde zouten nemen zij uit het zeewater op.

Er vindt dus niet alleen een vereffening van de hoogteverschillen plaats, maar de afbraak der gebergten gaat gepaard met een omvorming der gesteenten, waaruit zij bestaan, en de vorming van nieuwe gesteenten.

Bij de bespreking van de gebergtevorming hebben wij gezien dat op een tijdperk, waarin grote bewegingen in de steenschaal plaats-

vinden en nieuwe gebergten worden geplooid, steeds een tijdperk volgt van betrekkelijke rust; in deze tijd overwegen de vereffenende krachten, die soms een heel berglandschap, in de loop van miljoenen jaren, in een zogenaamde schiervlakte kunnen omvormen, dat is een landschap met heel zachte hellingen en zeer geringe hoogteverschillen. Maar meestal is de tijdsafstand tussen twee perioden van gebergtevorming te kort om een volledige afbraak der vroeger gevormde gebergten mogelijk te maken. De volgende periode van gebergtevorming is geen herhaling van de eerste; er worden daarbij nieuwe gebergten gevormd, uit andere gesteenten dan de oude. Daarom zou het onjuist zijn, hier van een kringloop te spreken; de ontwikkeling van de aarde voltrekt zich veeleer, zoals Lenin zei: „in een spiraal”.

Tot nu toe kennen wij vier dergelijke plooiingsperioden, wier gevolgen voor het Noordelijk halfrond wij kort zullen nagaan. Van de eerste dateren nog de meest noordwestelijk gelegen Schotse bergen, die hun voortzetting vinden in Noord-Amerika, want het noordelijke continent was toen nog niet uiteengescheurd; na een lange tijd van overwegende vereffening werden toen in een tweede periode van gebergtevorming enige ketens geplooid, die wij nu nog in Skandinavië terugvinden, en die zich over het huidige Schotland voortzetten in Noord-Amerika. Na een nieuwe periode van rust volgde de plooiing van een reusachtig gebergte, waarvan niet alleen het Altai-gebergte ten Noorden van de Himalaya een overblijfsel is, maar ook de voornaamste hooglanden van Midden-Duitsland, en dat zich eveneens over Engeland voortzet naar Noord-Amerika. Pas na een nieuwe periode van rust werden de Kaukasus en de Pyreneeën, de Alpen en de Himalaya geplooid. Men heeft kunnen vaststellen, dat de nieuwe plooiingsgebieden zich steeds op een plaats bevonden, waar in de loop van een vorige periode op de bodem van de zee afzettingsgesteenten waren opgehoopt.

Men krijgt eigenlijk pas een goed begrip van de omvang der geologische processen, wanneer men bedenkt, dat op 8.000 M. hoge toppen in de Himalaya versteende zeedieren worden gevonden, die er aan herinneren, dat diezelfde rotsen, die nu tot in de stratosfeer reiken, eens lagen op de bodem der zee.

boek-bespreking

HELDEN HUNNER NATIE

(De mannen der „Zeven Provinciën” en hunne voorlopers.)
door NICO ROST.

Aan de strijd voor de vrijheid hebben ten allen tijde in vele landen steeds honderden vrijwilligers uit andere landen deelgenomen om mee te helpen aan mens-onterende toestanden een einde te maken. Deze vrijwilligers — voorlopers der Internationale Brigade, die onlangs tegen het Europees fascisme vochten — werden steeds door zogenaamde „vaderlanders” in het slijk gesleurd en voor „geronselde individuën” uitgescholden, waarbij hun gebrek aan vaderlandsliefde werd verweten, terwijl telkens — hoewel soms pas na vele jaren — bleek, dat zij de beste vaderlanders waren, dat zij de naam van hun geboorteland met roem overladen en de belangen er van het best hadden gediend.

Wie herinnert zich bijvoorbeeld nog de namen der Engelse politici, die destijds Lord Byron, toen hij de Grieken te hulp ijfde, voor ontoerekenbaar verklaarden, wie de namen van de vijanden van den Italiaansen volksheld Garibaldi, die hem in de vervulling van zijn historische taak wilden belemmeren? Maar Byron en Garibaldi waren waardige zonen van hun natie — behoorden tot de bloem daarvan.

Wie is een echte representant der Hongaarse natie: generaal Lucasz (de befaamde schrijver Mata Zalka), die uit naam van het onderdrukte Hongaarse Volk de Spaanse vrijheid hielp verdedigen of admiraal Horthy, die de Hongaarse vrijheid onderdrukt?

Met stellige zekerheid kunnen we profeteren, dat de naam van den dapperen Duitsen schrijver Ludwig Renn (in het burgerlijke leven: Baron Vith von Gelse-naar), die in de Internationale Brigade in Spanje zo'n belangrijke rol speelde, in de geschiedenis van het Duitse volk zal blijven voortleven, terwijl de namen der „oorlogshelden” van het misdadige Condor-legioen en hun Nazi-generaals reeds lang vergeten zullen zijn. Maar echte vrijwilligers zoals Ludwig Renn zal het Duitse volk nimmer vergeten, omdat juist deze mannen de beste en kostbaarste eigenschappen van hun natie belichaamden.

Wie representeert zijn Duitse vaderland beter — de Duitsers, die aan de Amerikaanse vrijheidsoorlogen deelnamen (Peter Mühlenberg, Johann von Kalb, Wilhelm von Steuben) of de als „ongewenst” uitgewezen nazi-consul van San Francisco, de beruchte veemmoordenaar Manfred von Killinger? De uitgeweken Duitse historicus Kurt Kersten publiceerde onlangs een belangrijke reeks artikelen over het leven en de daden van talrijke dezer vrijheidshelden. Deze streden onder Willem van Oranje voor de vrijheid van Nederland, onder Washington voor de vrijheid van Amerika, volgden Lord Byron naar Griekenland en trokken met den Zuid-Amerikaansen vrijheidsheld Bolivar over de Anden, behoorden tot de schare

---

„Nederlanders onder commando van Hollander Piet in Spanje”, door GERARD VANTER. Uitg. Pegasus 1939.

van Garibaldi, weigerden te aanvaarden, dat Polen verloren was, verdedigden in 1848 de Duitse democratie en Madrid in November 1936.

Overall liggen ze begraven: in de schaduw van Duitse eiken en aan de voet van de Acropolis, in Italië en in Frankrijk zowel als in de rotsen der stijle bergen van Zuid-Amerika, in de steppen der Verenigde Staten, in Andalusië en in Catalonië.

Kurt Kersten beschrijft hoe in 1776 in „Hotel de Hollande” te Parijs Beaumarchais, de Franse schrijver van „De bruiloft van Figaro” firmant was van de firma „Roderique Hortales en Co.”, een bureau, dat zich bezighield met het verschaffen van wapens voor de Amerikaanse vrijheids-oorlog. Vrijwilligers uit alle landen kwamen hier samen: de Franse markies de Lafayette evengoed als de Duitse officier Friedrich Wilhelm von Steuben, die in Amerika de eer der Duitse natie hooghield en haar weer tot aanzien bracht, want niet alleen deze vrijheidshelden trokken naar de Verenigde Staten. Ook toen reeds zond de reactie haar hulp-troepen, haar „Condor-legioenen” uit om de vrijheid te onderdrukken.

Meer dan 30.000 Duitsers alleen werden hiervoor — geronseld en er toe gedwongen — zoals thans de soldeniers van Hitler en Mussolini voor Spanje. Hoevelen van ons wisten, dat honderden Duitse vrijwilligers — dat een geheel Duits legioen aan deze strijd deelnam? Wien in Nederland is bekend, dat een Hollander — Philipp Ludwig Brion — de vloot van Bolivar organiseerde, de Spanjaarden bij de Orinoco versloeg en daardoor het volk van Venezuela bevrijdde? Ook het feit, dat vele Duitse schrijvers en geleerden deze strijd van het Griekse volk ondersteunden, heeft men ons tot nu toe in de officiële geschiedenisboeken verzwegen. De oude Voss, de vertaler van de Ilias en de Odyssee, gaf ondanks zijn benarde economische omstandigheden 100 gulden voor de Griekse zaak. In Stuttgart, waar de dichter Luwig Uhland, voorzitter was van het comité „Hulp aan Griekenland” en in Archaffenburg werden bureau's opgericht, waar vrijwilligers zich konden aanmelden. In Breslau organiseerden de soldaten een collecte onder de arbeiders. Gustav Schwab, die een zeer bekende bloemlezing van oude Griekse sagen en legenden uitgaf, leidde een grote pers-campagne, Chamisso, Wilhelm Müller en vele anderen dichtten liederen van de Griekse zaak en zonden de honoraria aan het Comité. De meeste dezer intellectuelen ondersteunden ook de „Internationale Brigade”, die in 1837 het Spaanse volk te hulp toog; honderden Oostenrijkers, Fransen, Duitsers, Italianen en Polen maakten hier deel van uit en voor een van hen — den Wurtemberger Höfker, schreef Uhland toen zijn wereldberoemd gedicht: „Ik had een wapenbroeder”. Twee jaren te voren was reeds de Fransman Armand Carrel die later een der beroemdste publicisten van zijn tijd zou worden, aan het hoofd van een bataljon tegen Ferdinand VII ten strijde getrokken, die het Spaanse volk als een tyran onderdrukte.

Johann Heinrich Dembrowski hielp het Franse volk om zijn vrijheid te verdedigen, waarbij vele revolutionairen uit vele landen hem behulpzaam waren.

Aan de hand dezer voorbeelden uit de historie met vermelding van nog honderden andere namen en feiten kunnen we dus aantonen, dat DE HELDEN DEZER INTERNATIONALE BRIGADES DOOR ALLE EEUWEN HEEN STEEDS DE HELDEN HUNNER NATIES WAREN. Sommige bataljons der Internationale Brigade, die in Spanje vochten, droegen dan ook niet toevallig de namen Garibaldi, Dembrowski enz. maar omdat deze mannen zich van hun eigen historische taak als ware representanten hunner naties bewust waren.

De soldaten der Internationale Brigade, waarvan een paar duizend thans nog in de Franse concentratiekampen geïnterneerd zijn, anderen in hun geboorteland o.a. in Nederland van hun staatsrechten beroofd werden, WAREN DUS DE WARE ERFGENAMEN ENER AL-OUDE TRADITIE, toen hun verlangen naar vrijheid, hun haat tegen tyrannie en onrecht, die steeds de beste zonen van alle landen bezielde heeft, hun er toe dreef ook in andere landen dan hun vaderland de onderdrukten te gaan helpen in de strijd tegen hun onderdrukkers.

Toen, dank zij het schandelijk verraad van Besteiro, Canado en Carillo, de moordenaars van het Spaanse volk, de soldaten van het Duitse en Italiaanse imperialisme Barcelona binnenrukten, zagen ze daar een gedenksteen, waarop vele namen stonden en achter elke naam een volk — een natie : Ackermann — Belg, Beimler — Duitser, Ralph Fox — Engelsman, Lukacs — Hongaar, De LATHOUDER NEDERLANDER enz. enz., de naam van één gesneuvelde voor elke natie, uit wier midden de beste zonen naar Spanje waren getrokken. De Duitse en Italiaanse fascistische hebbden dit gedenksteen thans vernield, maar de namen der grote doden van de Internationale Brigade staan voor altijd in het hart der internationale arbeidersklasse gegrift. Over de Lathouder en vele, vele andere Hollanders, die in Spanje vochten onder commando van HOLLANDER PIET, schreef GERARD VANTER een belangrijk geschrift, dat wij allen moeten lezen indien we weten willen waartoe Hollandse vrijheidsliefde en solidariteit in staat zijn. Wij vernemen met spanning bijzonderheden over de politieke ontwikkeling van Hollander Piet, die in Spanje de Hollandse natie zoveel beter en waardiger vertegenwoordigde, dan b.v. de Hollandse zaakgelastigde aldaar.

Uit Katholieke ouders geboren — in de „Langstraat” komt hij eerst, aangetrokken door de naam van Domela Nieuwenhuis, in aanraking met de anarchistische beweging, daarna — een pikante bijzonderheid uit het leven van den toekomstigen commandant van de compagnie „de Zeven Provinciën” — krijgt hij tengevolge van zijn actie tegen de maatregelen der Nederlandse regering bij de opstand op „De Zeven Provinciën” 14 maanden gevangenisstraf, een véél hogere straf dan de andere beklagden, omdat hij als anarchist de aangeboden rechtskundige hulp der „Rode Hulp” weigerde. De gevangenis wordt zijn leerschool: hij bestudeert „Het Communistische Manifest” en „Staat en Revolutie”, komt tot de overtuiging, dat allen zich tezamen tegen het fascisme moeten verenigen en vertrekt bij het begin van de oorlog der generaals tegen het volk naar Spanje. Vanter vertelt ons dan hoe de Hollandse compagnie onder commando van Piet ontstond en ook over de lotgevallen en de heldendaden van vele, vele andere Hollandse strijders, waartoe ook de dappere verpleegsters en verplegers behoren. „Aangevallen door de reactie” lezen we in het voorwoord, „vervolgd door de rechtbanken, beroofd van hun Nederlands staatsburgerschap, belasterd door deserteurs en lieden, die gezonden waren om verwarring te stichten, zwart gemaakt door de pers, hebben zij door hun moed, hun discipline, hun militaire bekwaamheid en politieke bewustheid zelfs hun vijanden respect afgedwongen”. „Ieder volk kan er trots op zijn z'n waardigste zonen uit Spanje terug te ontvangen” heeft Negrin destijds in de Volkenbond verklaard en inderdaad is het Nederlandse volk trots op Hollander Piet en de zijnen met uitzondering van het kleine deel der natie, dat steeds de diepere waarden onzer natie met voeten treedt en de belangen van het Nederlandse volk maar al te graag opoffert voor haar eigen belang.

Want degenen, die steeds doen als of ze de beste „vaderlanders” zijn en altijd

de mond vol hebben van „de eer der natie” zijn dezelfde lieden die — volgens buitenlands model — de fundamenten onzer natie aan willen tasten, die ons van staatsburgers tot rechtloze onderdanen zouden willen vernederen en destijds jubelden toen bevel werd gegeven het oorlogsschip „de Zeven Provinciën” met hun „opstandige” Nederlandse bemanning (met behulp van een Duitse vlieger-officier!) te bombarderen.

Maar de ware representanten der Hollandse natie zijn onze makkers van de compagnie „De Zeven Provinciën”, behorende tot de Internationale Brigade, die uittogen om Spanje en ons aller vrijheid te verdedigen.

SLAVENHALERS EN SLAVENHANDEL

„Zooveel mogelijk heb ik getracht, gedocumenteerde historie te geven. Uit den aard der zaak kan het overzicht niet volledig zijn; enkele feiten zijn slechts aangeduid. Om den lezer een beeld te geven, waartoe de combinatie van door niets gebreidelde macht van den eenen mensch over den andere, rassenwaanzin en economische noodzaak voeren kunnen, is, meen ik, het gereleveerde wel voldoende.”¹⁾

Dit zegt de schrijver in zijn inleiding. Het boekje (156 pag.) beantwoordt volkomen aan het doel, dat hij zich in deze enkele regels gesteld heeft; niet alleen geeft het ons een beeld van den slavenhandel in vier eeuwen, het geeft meer — het laat in groote lijnen een onvergetelijken indruk achter van een tijdperk, dat achter ons ligt.

De heer Vrijman is anti-fascist, zooals men uit de inleiding opmaken kan. Nergens blijkt dit echter rechtstreeks uit het werk zelf, tenzij men een algemeen streven naar menselijkheid een rechtvaardigheid en de verontwaardiging over wreedheden, door Europeanen tegenover een uitgebuit volk bedreven, onder anti-fascisme wat — wat men een punt ten voordeele van zijn boek kan noemen, daar het ons in de eerste plaats door de zuiver-historische basis overtuigt en meesleept.

De gemiddelde lezer weet te weinig van dit onderwerp af. Weet men, om een voorbeeld te noemen, dat de eerste slaven in Spanje „broederschappen” vormden, en eigen rechten bezaten, zij het ook steeds ondergeschikt aan de zeer strenge slavenwetten? Deze rechten echter verdwenen een voor een, naarmate de slaaf minder als huisknecht en meer als plantageslaaf in West-Indië en Amerika uitgebuit werd. Van „ondergeschikten”, in den ruimsten zin van het woord, werden zij werktuigen, „voorwerpen” — in verschillende acten ook als zoodanig genoemd (Art. LXIV van het „Code Noir”, een wetboek, dat op de Franse Antillen gebruikt werd, bepaalde b.v.: „Slaven zijn roerende goederen en treden als zoodanig in de gemeenschap.”)

Deze historische ontwikkeling, van „ondergeschikten” tot „slaaf”, in de betekenis, die de eerste helft van de negentiende eeuw daar aan hechtte, en daarop die van „slaaf” tot „vrij mensch”, is voor onzen tijd van groot belang.

Dit afschaffen van de slavernij had nog heel wat voeten in de aarde. Hoewel een groot aantal Engelse kruisers en enkele Amerikaanse oorlogsschepen na het officieele verbod van de slavenvaart op de slavenhalers jacht maakten, gingen deze lustig door met slavensmokkelen, met nog minder zorg dan vroeger voor de „levende waar”, daar op betrapping toch de doodstraf stond. De plantagebezitters poogden ten koste van alles te voorkomen, dat de slavernij ophield te bestaan; om dit te bereiken maakten zij gebruik van de wetgevende macht van hun verschillende landen, die bepaalde, dat de slavendepôts zelf in West-Afrika niet aangetast mochten worden en dat men bovendien een slavenhaler slechts veroordelen kon wanneer hij op heterdaad betrapt werd — iets, waar hij op het laatste ogenblik aan ontkomen kon door zijn negers over boord te werpen. Op het laatst voeren alle slavenhalers onder Amerikaanse vlag, omdat ze dan slechts door Amerikaanse oorlogsschepen aangehouden mochten worden. Het verlangen van de grootgrondbezitters in Amerika zelf naar steeds nieuwe slaven, in plaats van de oude, die in de meeste gevallen in

¹⁾ L. C. Vrijman: SLAVENHALERS EN SLAVENHANDEL.

Serie „Patria” (Vaderlandsche Cultuurgeschiedenis in Monografiën onder Redactie van Dr. J. H. Kernkamp.) P.N. Van Kampen & Zoon, Amsterdam.

korten tijd „afgewerkt” waren, was zo groot, dat zij met alle middelen trachtten te verhinderen, dat de blokkade van de kust doelmatig zou zijn. „Deed het ongelukkige geval zich voor, dat een Amerikaanse slavenhaler door een Amerikaans oorlogsschip werd aangehaald, dan gebeurde er meestal nòg niets!” zegt de schrijver. „Strijk en zet werden de kapiteins van Amerikaanse slavenhalers, die het ongeluk hadden gehad in den val te lopen, vrijgesproken „wegens gebrek aan bewijs” Slechts één kapitein van een Amerikaans slavenhaler is gehangen” in de tientallen jaren, die volgden op het officieele verbod. De plantagehouders en andere grootgrondbezitters, en de regering die achter hen stond, werden door het vooruitstrevende deel van de burgerij voet voor voet gedwongen om de slavernij prijs te geven.

Geschiedschrijvers stellen het dikwijls voor, alsof de slavenmachten en de slavernij een geheel volk dienden. Vrijman benadert de historische waarheid heel wat meer, wanneer hij op enkele plaatsen laat uitkomen, dat de toestand van de boeren en de werklieden in Europa niet zoo veel verschilde van dien van de slaven. Dit argument werd zelfs gebruikt om tegen de afschaffing van de slavernij te pleiten! Eén lot verbond de onderdrukten in Europa en in de overzeese gewesten. Het arbeidende volk in Europa kon zich geen rechten veroveren, zonder dat het tevens, de slavernij in de koloniën afschafte. De slavernij bracht slechts voordeel aan een kleine groep, voor de meerderheid van het volk betekende het een rem voor zijn economische en geestelijke ontwikkeling.

Wij hebben slechts de hoofdzaken aangehaald van deze gedocumenteerde, helder-geschreven verhandeling. Om het gehele werk recht te laten weervaren, kunnen wij slechts aanraden om dit boek te bestudeeren.

S. J.

korte aankondigingen

W. I. LENIN, VERZAMELDE WERKEN

in twaalf delen.

DEEL VI. Van de burgerlijke naar de socialistische revolutie 1917.

DEEL VII. De leer van de staat en van de dictatuur van het proletariaat.

— De voornaamste taken van de partij na het grijpen van de macht door het proletariaat, Januari — Juni 1918. Uitgeverij Pegasus, Amsterdam 1938 en 1939.

Regelmatig werken „Pegasus” en haar medewerkers voort aan de taak, die zij zich stelden: Lenin's geschriften in Nederland bekend te maken.

De nu verschenen delen zijn wel van uitzonderlijk gewicht, omdat ze ons Lenin tonen in het allerfelst van de strijd, in de periode van de overwinning, maar ook van de hachelijkste positie der grote Russische revolutie.

Deel VI begint met de bekende „Brieven uit de verte”, geschreven vanuit Zwitserland toen de Februari-revolutie uitbrak. Dan volgen o.a. de beroemde „April-stellingen”, waarin hij de bolsjewiki en het proletariaat oproept om over te gaan tot de strijd om de macht. Ook andere artikelen en redevoeringen aan dit onderwerp gewijd, vindt men hier.

Het gehele verloop van dit heroïsche tijdperk kan men nagaan in de volgende artikelen gewijd aan de herziening van het partijprogram, het boerenvraagstuk, de strijd tegen de regering-Kerenski, de Juli-demonstraties de Kornilowiade, de Octoberrevolutie zelve en de eerste arbeid op het gebied van de revolutionaire wetgeving. Daarbij valt het op hoe Lenin telkens opnieuw de situatie concreet onderzoekt, schoon schip maakt met verouderde leuzen, en de nieuwe leuzen opstelt, aangepast bij de talrijke wendingen en verwickelingen waaraan dit tijdperk zo rijk is.

Op letterlijk ieder gebied van de revolutie ziet men Lenin werkzaam: het verbond van de arbeiders en de boeren, de noodzaak tot revolutionaire waakzaamheid, de kwestie van oorlog of vrede, het uiteendrijven van de „Konstituante”, de socialisatie van de volkshuishouding enz.

Van bijzonder belang is ook de strijd tegen Kamenjew en Zinowjew, die in 1917 de partijdiscipline overtraden en verraad pleegden. Van bijzonder belang daarom, omdat hierdoor een einde gemaakt wordt aan een hier te lande nog welbestaande mening, als zouden deze lieden „oude getrouwen” van Lenin zijn geweest.

Het boek besluit met twee herdenkingsartikelen over de Octoberrevolutie, waarvan het laatste artikel o.a. het vraagstuk van „het socialisme in één land” aansnijdt, waarmee Lenin de strijd tegen het Trotskisme voert.

Deel VII bevat een tweetal klassieke werken van het Marxisme: „Staat en Revolutie”, waarin Marx' leer over de staat en over de dictatuur van het proletariaat in ere wordt hersteld en verder ontwikkeld; en „De proletarische revolutie en de renegaat Kautsky”, waarin het reformistische standpunt inzake de socialistische omwenteling wordt uiteengezegt en aan de kaak gesteld.

Verder vindt men er de „Vrede van Brest Litowsk” in behandeld en Lenin's strijd tegen de „linksen” onder leiding van Boecharin en tegen Trotski omtrent dit vraag-

stuk, dat voor het lot van de Russische revolutie en het behoud van haar verworvenheden van zo beslissende betekenis is geweest.

Nog een ander artikel is gewijd aan de „linkse” kinderachtigheid, die ontmaskerd wordt als klein-burgerlijkheid.

Verskillende artikelen en redevoeringen zijn tenslotte gewijd aan de economische reorganisatie en heropbouw van het land, een kwestie overheersend in het jaar 1918 toen alom voedselschaarste heerste en hongersnood dreigde.

Beide delen zijn van verklarende noten voorzien, waarbij telkens verwezen wordt naar de „Geschiedenis van de Communistische Partij der Sowjet-Unie (b)”, welk boek met vrucht als naslagwerk voor nadere gegevens hierbij gebruikt kan worden. Deze delen van het grote werk, om Lenin's voornaamste geschriften in onze taal uit te geven, zullen nog nader in Politiek en Cultuur besproken worden.

HET MARXISME EN HET NATIONALE- EN KOLONIALE VRAAGSTUK

door: J. STALIN.

Verzamelbundel van artikelen en redevoeringen. —
Uitgeverij Pagasus, Amsterdam 1939.

Het is verheugend, dat door deze vertaling dit boek toegankelijk is geworden voor het Hollandse lezerspubliek, èn vanwege de persoon van den schrijver èn om het belangrijke onderwerp, dat het behandelt.

Stalin, deskundig bij uitstek op dit gebied, hij was immers de eerste volkscommissaris voor nationale zaken in de Sowjet-Unie, geeft hier zijn opvattingen over dit onderwerp en dat niet alleen, wat betreft de theoretische kant maar ook in tal van gevallen uit de praktijk; niet alleen voor de Sowjet-Unie maar ook voor verschillende andere landen wordt het vraagstuk met zijn talrijke voetangels en klemmen, van vele kanten belicht.

Dat geschiedt dan in de voor den schrijver zo kenmerkende stijl. Hij is wars van alle mooipraterij, heeft maar één doel voor ogen: duidelijkheid, opheldering brengen, daadkracht. En dat doel bereikt hij; ook de meest ingewikkelde problemen weet hij voor ieder begrijpelijk uiteen te zetten.

Het boek opent met het artikel: Het Marxisme en het Nationale Vraagstuk, dat reeds eerder als brochure verscheen, maar in deze verzameling natuurlijk niet mocht ontbreken.

Men vindt er verder vele artikelen in over de oplossing van de nationale moeilijkheden in de Sowjet-Unie, zowel wat betreft de achtergebleven randvolken, die onder het tsarisme werden onderdrukt en uitgebuit als b.v. betreffende de Oekraïne. En men krijgt een levendig beeld van de geweldige strijd, die de Sowjets op dit gebied hebben moeten voeren, en van de grote resultaten die ze in deze strijd behaald hebben.

Menig stuk is ook gewijd aan de belangrijke rol, die de bevrijdingsstrijd van de onderdrukte naties en de koloniale volkeren speelt in de algemene strijd tegen het imperialisme. Zo vindt men er b.v. interessante redevoeringen en artikelen over de nationale kwestie in China en Joego-Slavië. Hoewel afkomstig uit een tijdperk, toen deze vraagstukken in een andere phase verkeerden dan nu, zijn deze bijdragen hoogst belangwekkend.

KORTE AANKONDIGINGEN

Voor Nederland met zijn grote koloniale rijk, met zijn door het fascisme bedreigde nationale onafhankelijkheid, met zijn traditie van sectarisme in de arbeidersbeweging (de „Hollandse Marxistische school”), speciaal ook op het gebied van het nationale vraagstuk, voor Nederland zeggen wij, is deze bundel van bijzonder belang.

Het boek is voorzien van verklarende noten, terwijl men aan het einde de belangrijkste documenten en resoluties van de Russische Communistische Partij over het betreffende gebied vindt.

GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDSE ARBEIDERSBEWEGING (OUDER BEWEGING)

door JOHAN VISSCHER.

Deel 4 van de Ontwikkelingsbibliotheek. —
Uitgeverij Pegasus, Amsterdam 1939. Prijs gebonden f 0.90.

De schrijver en de uitgeverij hebben met dit boekje goed werk gedaan. Visscher is erin geslaagd in kort bestek den lezer een beeld te geven van de opkomst en de ontwikkeling van de Nederlandse arbeidersklasse en het veldwinnen van de socialistische idee in haar rijken. Achtereenvolgens beschrijft hij het verschijnen van de eerste loonarbeiders in de Leidse lakenweverij (15e en 16 eeuw), de rol van de handwerkers in het bloeitijdperk van het Nederlandse handelskapitalisme (de „Gouden Eeuw”), de periode van verval in handel en industrie (18e eeuw en het grootste deel van de 19e eeuw), de opkomst van de eerste vakverenigingen, de invloed van de 1e Internationale in Nederland, de stichting van de eerste socialistische partij (de Sociaal-Democratische Bond), haar neiging tot sectarisme en haar verzanden in het anarchisme. Het boekje eindigt, daar waar een nieuwe fase in de Nederlandse socialistische beweging haar intrede doet: de oprichting van de S.D.A.P. in 1894.

Om aan de strijd van de arbeidersklasse in het heden met vrucht deel te nemen, is het nodig dat men weet hoe en waarom de arbeidersbeweging gegroeid en geworden is tot wat zij is. Bij het verbreiden van deze wetenschap zal dit werkje zijn goede diensten bewijzen.

Wij vernemen, dat de artikelen van Johan Visscher over de Franse Revolutie, waarvan het eerste onder de titel „PENPORTRETTEN. ENIGE VOORAANSTAANDE FIGUREN UIT DE FRANSE REVOLUTIE. MIRABEAU” in het Augustusnummer van „Politiek en Cultuur” is verschenen, binnenkort als een afzonderlijk werkje, bij „Pegasus” zullen verschijnen.

tijdschriften-bespreking

POEZEN EN HONDEN

Wij ontvingen het in Indonesië verschijnende tijdschrift „Kritiek en Opbouw”, waarin de schrijver E. du Perron in het hier volgende artikeltje de N.S.B. er van langs geeft:

De bard der dietse nazi's Georg Kettmann Jr., zanger van De Jonge Leeuw, heeft een nieuwe bundel uitgegeven onder de titel Erf aan Zee. Men leest hierin de bardenwijsheid dat „er is een krachtig volk ontwaakt, met runen op zijn erven”, welke laatste bijzonderheid misschien zelfs den heer Mussert koud laat; maar men vindt er ook een hartelijke toespraak van Kettmann tot zijn onverslijtbaar (zwart) hemd. Verder het volgende fiere gedicht:

DE WIJZE KATERS.

Gij likt uw fulpen huid zo wijs tevreden
als dikke poezen zit gij in de zon
– Ter Braak en Donker, Poels en Du Perron
en droomt van schotels melk en tederheden.

Men strijkt u gaarne langs de hoge ruggen,
gij rekt u, streelt en gaapt – gij zijt zo wijs
en voelt u lekker in dit paradijs:
de tragen moeten prooi zijn van de vluggen.

Maar nauw'lijks hoort gij óns, of – God beware,
het oog loent groen met rechte dunne spleet.
– gij bláást omdat gij u verraden weet
– wij weten hoe de duiven naar u staren!

Gij laat uw staarten als met stekels zwellen,
haalt al uw nagels uit het week foedraal
en sist ons aan – fèl anti allemaal,
want ons bedriegt gij niet met uwe zachte vellen.

Gij – op 't fluweel als hele potentaten –
zijt al door Moskou door de jacht gehuurd;
weet dit: het heeft de langste tijd geduurd,
dan komen wij – wij durven jullie haten!

Het is moeilijk niet onder de bekoring te komen van dit deskundig zoölogies gedicht. Mij erdoor geïnspireerd voelend, heb ik voor Kettmann Jr. het volgend antwoord op mijn lier getokkeld:

POEZEN EN HONDEN.

Noem j ij ons poezen? En zijn jullie leeuwen?
 Die kwamen nooit in Dietsland voor,
 Dan gestyleerd op guldens, en diè schreeuwen
 Zo niet, stinken niet voor 't oor.

De haters van de poezen — dat zijn honden:
 „Het brakkentuig welks adem 'k haat.” *)
 Diè werden immer bij de vleet gevonden
 Rond vuilnisbakken en op straat.

Wij poezen, kijk, zijn zindelijke dieren,
 Trots, elegant, ongedresseerd,
 Hoogst ongehoorzaam voor het tieren
 Van 't spullebaasje dat U scheert,

O poedels, keffers, brave hoepelspringers,
 Parmantig in het apenhemd;
 Wij blijven, ja, met nagels aan de vingers,
 Voor hondenleiders ongetemd.

Haat dapper voort! Al wordt jullie verwachting
 Van Goudland ook geen werk'likheid,
 Voor tien pond haat een vijftig pond verachting
 Kun je bij ons terecht, altijd.

En als wij slapen, mogen jullie sluipen,
 Met al wat jeukt, in onze zon.
 Zo wordt je óók nog gezond. Wie 't best kan kruipen,
 Wordt stellig chef van 't eskadron.

Kruip, spring en kwispel trouw dus voor de bazen,
 En dreig ons vlijtig, naar hun wens.
 Hij die de schorste keel krijgt van het razen,
 Heet — bij de honden — Uebermens.

E. DU PERRON.

---

*) Shakespeare: Coriolanus.

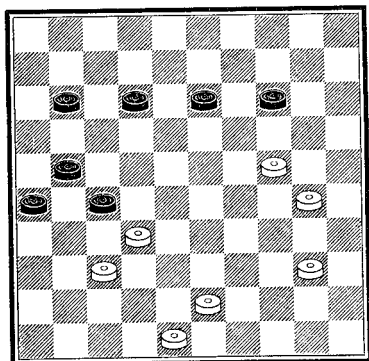
dammen

F. RAMAN

MINIATUUR-PROBLEEM.

Auteur F. RAMAN, Amsterdam. (Ontleend aan het nieuwste Sowjet-Russische damwerk „100-vakken-dam” van W. S. Giljarow).

ZWART

WIT

Stand in cijfers :

Zwart : 11, 12, 13, 14, 21, 26, 27 = 7.

Wit : 24, 30, 32, 37, 40, 43, 48 = 7.

WIT SPEELT EN WINT.

Hoe? Oplossingen worden gaarne ingewacht, maar liefst binnen 14 dagen na publicatie.

Op het vraagstuk, voorkomende in de rubriek van de vorige maand, mochten we goede uitwerkingen ontvangen van de vrienden R. Berk en P. P. Reedeker uit Amsterdam.

Op de „prijsvraag”, in het nummer van Juli '39, kwam helaas geen enkele behoorlijke bewerking binnen. Jammer eigenlijk !

In een der volgende nummers zullen we weer een prijsvraag houden, maar dan een die zich makkelijker beantwoorden laat.

ORIGINELE OPENINGSSNUFJES. I.

1.	32-27	17-22
2.	34-30	19-23
3.	30-25	14-19
4.	25x14	9x20
5.	40-34	12-17
6.	44-40	7-12

7.	34-30	1-7
8.	30-25	20-24
9.	25-20	??

Zwart wint nu op de volgende verrassende wijze een schijf :

9.	---	24-29 !
10.	33x24	19x30
11.	35x24	13-19
12.	24x13	18x9
13.	27x29	15x35 !!

II.

1.	31-26	17-21
2.	26x17	12x21
3.	37-31	21-26
4.	32-27	26x37
5.	41x32	7-12
6.	34-29	19-23
7.	39-34	1-7
8.	44-39	20-25
9.	50-44	14-19
10.	36-31	10-14
11.	31-26	11-17
12.	46-41.	

Vanuit deze stelling kan zwart als volgt op een fraaie lokzet spelen :

12.	---	7-11 ?!
13.	26-21 ??	17x26
14.	27-22	18x27
15.	29x7	19-23 !
16.	32x21	16x27
17.	7x16	23-28
18.	33x31	26x46 !!

III.

1.	34-30	20-25
2.	39-34	15-20
3.	44-39	10-15
4.	50-44	4-10
5.	31-27	17-22
6.	37-31	11-17
7.	33-29	17-21
8.	39-33	12-17
9.	44-39	8-12
10.	41-37 ?!	21-26 !
11.	46-41 ?!	17-22 ??

Nu is een schitterende variatie op de „coup la Trappe” mogelijk. Men zie maar eens :

12.	29-23 !!	19x28 a.
13.	32x23	18x29 b.
14.	34x23	25x34 c.
15.	40x29	21x32
16.	37x19	26x46
17.	29-24	20x18
18.	35-30	14x23
19.	38-32	46x28
20.	33x4 !!	

a. Op 12. 18x29 van zwart volgt : 34x23 enz.

b. Op 13. 21x32 van zwart volgt : 23x12, 36-31, 38-32, 33x4 !

c. Op 14. 21x32 van zwart volgt : 37x19, 30-24, 36-31, 38-32, 33x4 !

Bovenstaande openingssnufjes zijn niet alleen hoogst origineel, maar bovendien buitengewoon leerzaam.

Daarom : bestudeer ze !

Ten slotte geven we nog een mooi eindspel van de geniale Franse grootmeester

Marius Fabre uit Parijs, ontleend aan „Revue Française du Jeu De Dames”.

Zwart : 4, 15, 17, 27, 31, 36 = 6 sch.

Wit : 19, 23, 25, 28, 42, 47 = 6 sch.

WIT SPEELT EN WINT.

We zullen hieronder de hoofdvariant van de oplossing laten volgen. De ondervarianten laten we aan de speurzin van de liefhebbers van eindspel over.

Hier is de hoofdvariant :

1.	19-13 !	17-22
2.	28x17	27-32
3.	13-8	32-37
4.	42-38	37-41
5.	8-2	41-46
6.	2-19	31-37
7.	17-11	4-9
8.	11-6 !	wint.

Men zal er geen spijt van krijgen, dit bijzonder mooie eindspel aan een grondig en nauwgezet onderzoek te onderwerpen !

schaken

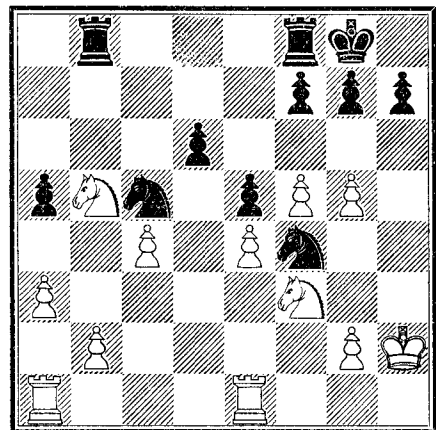
Mr. G. C. A. OSKAM

Te Buenos Aires wordt, tegelijk met de z.g. Volkerenwedstrijd ook een wedstrijd tussen vrouwen gespeeld. Vera Menchik speelt hierin mede en de eerste prijs is stellig voor haar. Russische vrouwen spelen niet mede en dat is, tenzij dan voor Vera Menschik niet ongelukkig, want de Unie heeft een groot aantal vrouwen die beter spelen dan de deelneemsters te Buenos Aires. Wij vonden een stelling van Tsjoedowa (die in de IIde categorie speelt, dus twee rangen lager dan de meesters, drie rangen lager dan Botwinnik, Kotow en Lewenfisj).

Wit is een pion voor, maar daartegenover staat dat de zwarte paarden zeer sterk staan. Er volgde :

22. Pc5-d3; 23. Tebl d5 ! 24. ed5 : Pd5 ;; 25. a4 Pe3; 26. Ta3 Tfd 8; 27. c5 Pf5 ;; 28. c6 Tbc8; 29. c7 Td7; 30. Tdl e4; 31. Pel Pe3; 32. Td3 : ed3 ;; 33. Pd3 : Tc7 ;; 34. Pc7 ;; 35. b4 Pc2 36. Tb3 ab4 ;;

Zwart : Jefimow.

Wit : Tsjoedowa.

37. Pb4 : Pb4 ;; 38. Tb4 : f6; 39. g6 : g6 ;; 40. Tb8 Kf7; 41. Ta8 Tc3, remise. Uitstekend gespeeld ! En het was niet gemakkelijk !

DE IMPERIALISTISCHE OORLOG, DE POLITIEK VAN DE S.-U. EN DE TAAK DER ARBEIDERSKLASSE

KO BEUZEMAKER

I.

De imperialistische oorlog in Europa is een feit.

Het fascistische Duitsland is Polen binnengedrongen, Engeland en Frankrijk zijn in oorlog met Duitsland. Een reeks van met het Engels imperium verbonden staten heeft eveneens de oorlog aan Duitsland verklaard.

Waarom, met welke doeleinden wordt deze oorlog gevoerd?

Lenin heeft ons geleerd, iedere oorlog naar zijn eigen inhoud, zijn karakter, te beoordelen. Dat geldt ook voor deze oorlog.

Geen arbeider mag zich daarbij door de oorlogspropaganda van een der partijen in de war laten brengen.

Het Duitse fascisme beweert, dat het oorlog voert voor de verbreking van de ketenen van Versailles. Het Engelse imperialisme, het Franse imperialisme beweren, dat zij oorlog voeren om het Hitlerisme ten val te brengen, om Polen en Tsjecho-Slowakije te herstellen. Het is precies zoals Stalin in zijn rede op het laatste partij-congres der Communistische Partij in de Sowjet-Unie gezegd heeft:

„In onze tijd is het niet zo gemakkelijk om pardoes van de ketting los te breken en zich direct in de oorlog te storten, zonder met de verschillende verdragen, zonder met de publieke opinie rekening te houden. Dat is aan de burgerlijke politici bekend genoeg.”

Het is dus nodig, na te gaan wat er waar is van de propaganda, die beide partijen als bewijs van de gerechtvaardigheid van hun zaak aanvoeren.

Hoe staat het met het fascistische Duitsland?

Laat ons niet al te ver in de geschiedenis teruggaan.

In 1936 organiseerde het fascistische Duitsland tezamen met het fascistisch Italië de militaire interventie in Spanje. In 1938 overweldigde het fascistische Duitsland Oostenrijk, in de herfst van 1938 het Sudeten-gebied van Tsjecho-Slowakije, in 1939 overweldigde het de rest van Tsjecho-Slowakije en begon het zijn campagne om Dantzig, gericht tegen Polen.

Het deed dit alles in bondgenootschap met het fascistisch Italië en het Japanse fascisme. Alle drie deze staten waren uit de Volkenbond getreden en sloten het zogenaamde anti-Komintern-pact, dat in werkelijkheid een pact ter gewelddadige herverdeling van de wereld ten gunste van de drie fascistische staten was.

Er is geen twijfel aan, het Duitse fascisme, dat heel Duitsland op voet van oorlogseconomie heeft gebracht, voert geen oorlog voor het herstel van het vooroorlogse Duitsland, voor de bevrijding van Duitse minderheden in andere landen, het voert oorlog voor de

imperialistische overheersing van een reeks van staten, voor de wereld-heerschappij van het Duitse imperialisme.

En het Engelse en Franse imperialisme?

Is het juist, dat beiden, zoals zij beweren, een rechtvaardige en anti-fascistische oorlog voor de val van het Duitse fascisme voeren? De feiten spreken een andere taal.

Laat ons ook hier niet te ver in het verleden teruggaan.

Het Engelse imperialisme ondersteunde heimelijk de Duitse en Italiaanse overval op Spanje. Het deed dit o.a. uit afkeer van de democratische volksrepubliek in Spanje. Het Engelse imperialisme liet evenals het Franse toe, dat Oostenrijk werd ingelijfd, het werkte er aan mee, dat Tsjecho-Slowakije werd verscheurd; onder het mom de vrede te redden, sloot het met het Duitse fascisme het schandelijke verdrag van München, dat in werkelijkheid een nieuwe capitulatie voor het Duitse fascisme betekende.

De politiek van de niet-inmenging, die in die jaren door het Engelse en Franse imperialisme is gevoerd, werd door Stalin in zijn boven-aangevoerde rede als volgt gekarakteriseerd:

„Op deze wijze heeft er voor onze ogen een openlijke herverdeling van de wereld en de invloedssferen plaats, op kosten van de niet-agressieve staten en wel zonder enigerlei pogingen tot afweer en zelfs onder een zekere begunstiging van de kant van de laatste. Het is onwaarschijnlijk maar het is een feit!”

En Stalin vroeg:

„Waardoor moet men dit eenzijdige en vreemde karakter van de nieuwe imperialistische oorlog verklaren? Is dit niet te verklaren door de zwakte van de niet-agressieve staten? Natuurlijk niet, de niet-agressieve democratische staten zijn bijeen genomen zowel in economisch, als in militair opzicht, onbetwistbaar sterker dan de fascistische staten.”

Verder stelde Stalin de vraag, welke motieven voor deze politiek golden. Hij noemde het gevoel van vrees voor de revolutie, en zeide daarover:

„De burgerlijke politici weten natuurlijk, dat de eerste imperialistische wereldoorlog aan de revolutie in een van de grootste landen de overwinning heeft geschonken. Zij vrezen, dat de tweede imperialistische wereldoorlog, eveneens in een of in enige landen tot de overwinning van de revolutie kan leiden.”

Maar Stalin verklaarde, dat dit

„op het ogenblik niet de enige en zelfs niet de voornaamste oorzaak is.”

Als voornaamste oorzaak gaf hij het volgende aan:

„Bij de politiek van de niet-inmenging treedt het streven, de wens aan de dag, om de aanvallers niet te verhinderen, hun duister werk te verrichten. Niet te verhinderen, laat ons zeggen, dat Japan zich in de oorlog tegen China en nog beter

tegen de Sowjet-Unie verstrikt. Niet te verhinderen, laat ons zeggen, dat Duitsland in de Europese aangelegenheden stecken blijft, zich in een oorlog tegen de Sowjet-Unie verstrikt; de wens om alle deelnemers aan de oorlog zich in het moeras van de oorlog te laten vastwerken, hen daarbij stilletjes aan te moedigen, hen in de gelegenheid te stellen elkander te verzwakken en uit te putten, om daarna als zij voldoende verzwakt zijn, met verse krachten op het toneel te verschijnen, natuurlijk „in het belang van de vrede”, en aan de verzwakte deelnemers aan de oorlog zijn eigen voorwaarden te dicteren. Dat is goedkoop en aangenaam”.

Ziehier de politiek der niet-inmenging van Chamberlain, ten voeten uit getekend. En wel, met de nadruk op het voornaamste: de onophoudelijke pogingen van Chamberlain, om de agressie van het Duitse en Japanse imperialisme te richten tegen de Sowjet-Unie.

Na de bezetting van Praag leek het ogenschijnlijk, alsof er in de politiek van Chamberlain een omkeer kwam. De overweldiging van Tsjecho-Slowakije door het Duitse fascisme maakte zulk een indruk op de Engelse en Franse volksmassa's, dat het Chamberlain noodzakelijk voorkwam, zijn tactiek te wijzigen. Hij stelde het voor, alsof er nu een einde aan zijn geduld was gekomen en men tot herstel van de collectieve veiligheid moest overgaan.

Dit herstel van de collectieve veiligheid door Chamberlain zag er zonderling genoeg uit.

Het voorstel van de Sowjet-Unie, onmiddellijk na de bezetting van Praag gedaan, tot bijeenroepen van een internationale conferentie, om verdere agressie te verhinderen, werd afgewezen. Onderhandelingen met de Sowjet-Unie, die bij München uitgesloten was geworden, werden uitgesteld. Het Engelse imperialisme begon met garanties uit te delen aan Polen, Roemenië, Griekenland en Turkije. De onderhandelingen met de Sowjet-Unie werden eerst later, uiterst traag begonnen.

Wat is tijdens deze onderhandelingen gebleken?

De Engelse en Franse grote bourgeoisie waren helemaal niet bereid naar de oprichting van een werkelijk vredesfront, dat zonder medewerking van de Sowjet-Unie niet mogelijk was, om de agressie tegen te gaan.

Om te beginnen, vroegen zij wel garanties van de Sowjet-Unie voor bepaalde staten, maar zij weigerden het principe van wederkerigheid. Zij wensten niet zelf garant te staan tegen bedreigingen van de Oostzee-staten en erkenden niet het recht van de Sowjet-Unie tot ingrijpen bij een directe of indirecte aanval op deze staten. Tegelijkertijd stuurden zij met uiterste traagheid militaire delegaties, die echter, naar bleek, geen enkele volmacht bezaten, terwijl al spoedig bij de onderhandeling bleek, dat evenals de Poolse regering ook Engeland en Frankrijk op het standpunt stonden, dat de Sowjet-Unie voor het geval Polen werd aangevallen, niet het recht zou hebben haar legers naar Polen te zenden, om hulp te bieden. Nog op 6 September schreef J. de Roode in het „Volk”: „Polen

heeft standvastig geweigerd militaire hulp van Rusland te aanvragen."

Wat bewijzen deze feiten, die in de officiële documenten ten volle erkend zijn? Zij bewijzen drie dingen.

In de eerste plaats, dat de Engelse en Franse imperialisten van de oprichting van een werkelijk vredesfront niets wilden weten, dat zij het Engelse en Franse volk bedrogen met een rook-gordijn van onderhandelingen, die slechts dienden om hun ware oogmerken te verbergen.

In de tweede plaats, dat de Engelse en Franse imperialisten nog steeds erop hoopten, en daartoe de Duitse agressie op Polen begunstigden, dat de Duitse fascistten, tezamen met de Japanse imperialisten, die reeds een begin met de aanval in Mongolië hadden gemaakt, de Sowjet-Unie zouden aanvallen. Dat was voor hen „goedkoop en aangenaam”.

In de derde plaats, dat zij zich reeds gereed maakten om, onder uitsluiting van de Sowjet-Unie, inplaats van een anti-fascistisch front tegen de agressie, een imperialistische roofoorlog tegen het fascistische Duitsland voor te bereiden.

Welke conclusie moet men hieruit trekken?

De conclusie luidt, dat reeds in de laatste maanden, voorafgaande aan het uitbarsten van de oorlog, het verschil tussen fascistische staten en niet-agressieve of democratische staten, de vroegere zin verloren had; beide maakten zich gereed tot de imperialistische worsteling om de wereldheerschappij.

II.

De imperialistische oorlog voltrekt zich in de periode van het ondergaande kapitalisme, voltrekt zich terwijl in de wereld reeds een socialistische staat, de Sowjet-Unie bestaat, die door haar socialistische opbouw steeds sterker wordt en een steeds grotere invloed in de wereldpolitiek gaat uitoefenen.

Dat is een ontzaglijk verschil met 1914.

Welke politiek heeft de Sowjet-Unie gevoerd?

Deze politiek is, evenals de gehele buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie, klaar en duidelijk. Haar grondslagen zijn gelegd door Lenin, die er van uitging, „de tussen de imperialistische rovers bestaande verschillen te gebruiken, om hun een vereniging tegen ons te bemoeilijken.”

Deze politiek is door de Sowjet-Unie consequent gedurende heel haar bestaan gevoerd en wordt ook nu gevoerd. Zij is gebaseerd op de ongelijkmatige ontwikkeling in de imperialistische staten.

Vandaar dat Stalin in zijn rede op het 18de Partijcongres die wij hierboven reeds aanhaalden, nadat hij de situatie na het verdrag van München geschilderd had, verklaarde:

„Het is te begrijpen, dat de Sowjet-Unie aan deze dreigende gebeurtenissen niet kon voorbij gaan. Het lijkt geen twijfel dat iedere oorlog, zelfs een kleine oorlog, die door de aanvallers ergens in een afgelegen uithoek van de wereld begonnen

wordt, een gevaar voor de vredelievende landen is. Een des te ernstiger gevaar is de nieuwe imperialistische orlog, die nu reeds meer dan 500 miljoen mensen in Azië, Afrika en Europa in zijn baan getrokken heeft. Met het oog hierop heeft ons land, dat standvastig de politiek tot het bewaren van de vrede doorzet, een ernstig werk ten uitvoer gebracht, tot verhoging van de strijdvaardigheid van ons Rode Leger en onze Rode Marine".

En Stalin zei verder:

„De Sowjet-Unie besloot tegelijkertijd in het belang van de versterking van internationale positie ook enige andere stappen te doen. Einde 1934 werd ons land lid van de Volkenbond, waarbij het hiervan uitging, dat deze ondanks zijn zwakheid toch kan dienen als een plaats ter ontmaskering van de aanvallers en als een zeker, hoewel zwak werktuig van de vrede, dat het uitbreken van de oorlog kan belemmeren.”

In Mei 1935 werd het verdrag tussen Frankrijk en de Sowjet-Unie over wederzijdse hulp tegen een mogelijke aanval gesloten, tegelijkertijd werd een overeenkomstig verdrag met Tsjecho-Slowakije gesloten.

In Augustus 1937 werd het wederzijdse niet-aanvals-verdrag tussen de Sowjet-Unie en de Chinese Republiek gesloten.

Men ziet hieruit, dat de Sowjet-Unie harerzijds iedere, zelfs de kleinste mogelijkheid benutte, om de kansen voor het behoud van de vrede te versterken.

Zij trad toe tot de Volkenbond. Wie echter hebben de Volkenbond afgebroken? Dat zijn de Engelse en Franse imperialisten.

Zij sloot een verdrag tot wederzijdse bijstand met Frankrijk, waaraan een overeenkomst toegevoegd was over het openen van besprekingen tussen de Generale Staven. Wie hebben dit verhinderd? De Franse imperialisten. Zij hebben deze besprekingen nooit laten plaats vinden en toen Tsjecho-Slowakije werd aangevallen was het de Sowjet-Unie, die bereid was het pact in werking te laten treden. De Tsjechische bourgeoisie weigerde en de Franse imperialisten lieten Tsjecho-Slowakije volledig in de steek, leverden het uit aan het Duitse fascisme.

Kon de Sowjet-Unie blind blijven voor zulke feiten? Kon zij blind blijven voor het feit, dat het kennelijk opzet van de Franse en Engelse imperialisten was, het Duitse en Japanse fascisme in een oorlog met de Sowjet-Unie te verstrikken?

Natuurlijk niet!

In dezelfde rede, die Stalin in Maart 1939 hield, en waarin de grondslagen van de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie nog eens werden uiteengezet, wees hij in het bijzonder op één punt:

„Voorzichtigheid in acht te nemen en aan de provocateurs van de oorlog, wier gewoonte het is om anderen de kastanjes uit het vuur te laten halen, niet de gelegenheid te geven, ons land in conflicten te betrekken.”

Dat was een waarschuwing. Een waarschuwing aan de Engelse en

Fransen imperialisten. Het bleek al spoedig, dat deze hun listig spel voortzetten. Dat bleek bij de onderhandelingen, die zij met de Sowjet-Unie voerden, met het vooropgezette doel, de Sowjet-Unie buiten te sluiten.

Het is precies zoals Molotow, in zijn rede op 30 Augustus in de bijeenkomst van de Hoge Sowjet zeide:

„Er zijn thans geen belangrijke kwesties op het gebied van de internationale betrekkingen — zeker niet ten aanzien van Oost-Europa — die kunnen opgelost worden, zonder de actieve deelneming van de Sowjet-Unie; allerlei krampachtige pogingen om de Sowjet-Unie te negeren, en dergelijke kwesties achter de rug van de Sowjet-Unie te beslissen, moeten definitief op een fiasco uitlopen.”

Waar doelde dit op?

Het doelde op het feit, dat de onderhandelingen met de Engelsen en Fransen imperialisten waren vastgelopen, op het feit, dat hierdoor aan de Sowjet-Unie bleek, dat er praktisch geen verschil meer gemaakt kon worden tussen de fascistische groot-machten en de imperialisten van de zogenaamde democratische staten. Integendeel, het bleek, dat een ander feit geconstateerd moest worden.

Het feit namelijk, dat terwijl de Engelsen en Fransen imperialisten alles deden om de Sowjet-Unie te isoleren, om het tot stand komen van een vredesfront met de Sowjet-Unie tegen de agressie te verhinderen, het Duitse fascisme, op dit moment, bereid was af te zien van iedere agressie tegen de Sowjet-Unie.

Het bleek, dat de tegenstellingen tussen de Duitse, en de Fransen en Engelsen imperialisten overheersen, het bleek, dat het Duitse fascisme niet van plan was zich door de Engelsen imperialisten in een oorlog met de Sowjet-Unie te laten verstrikken, maar er de voorkeur aan gaf, zijn strijd om de wereldheerschappij met de Engelsen en Fransen imperialisten uit te vechten.

Zoals Molotow het zeide in de hierboven aangehaalde rede:

„Het sluiten van een pact tot wederzijdse hulp tegen de agressie had alleen in dat geval zin, indien Engeland, Frankrijk, en de Sowjet-Unie het eens werden over bepaalde militaire maatregelen tegen een aanval van de agressor. De militaire onderhandelingen zijn op het feit gestuit, dat Polen, waaraan Engeland, Frankrijk en de Sowjet-Unie gezamenlijk hun garantie moesten geven, geweigerd heeft militaire hulp van de kant van de Sowjet-Unie te aanvaarden.

De onderhandelingen hebben aangetoond, dat Engeland ook geen moeite deed om deze tegenstand van Polen te overwinnen, doch die integendeel ondersteunde. Hierna werd het ons duidelijk, dat de onderhandelingen tussen Engeland, Frankrijk en de Sowjet-Unie gedoemd waren om te mislukken.”

Molotow gaf de oorzaken voor deze mislukking aan. Hij zeide: „De zaak komt in het kort op het volgende neer. Enerzijds

vrezen de Franse en Engelse regeringen de agressie en wilden zij met het oog hierop een verdrag tot wederzijdse hulp met de Sowjet-Unie hebben, aangezien dat Engeland en Frankrijk sterker maakt; maar anderzijds vrezen zij, dat het sluiten van een pact tot wederzijdse hulp met de Sowjet-Unie ons land, de Sowjet-Unie kan versterken, hetgeen niet met hun positie overeenkomt. Men moet erkennen, dat deze vrees bij hen op de andere overwegingen de overhand heeft gekregen. Alleen in dit verband kan men ook de positie van Polen begrijpen, dat op aanwijzing van Engeland en Frankrijk handelde."

In diplomatieke taal zegt Molotow hier precies de werkelijkheid. De Engelse en Franse imperialisten vreesden het Duitse imperialisme, maar zij vreesden nog meer de versterking van de Sowjet-Unie. Daarom saboteerden zij het vredesfront met de Sowjet-Unie. Moest de Sowjet-Unie voor zulke feiten blind zijn?

Natuurlijk niet. Het was voor haar noodzakelijk, om op grondslag van deze werkelijkheid haar eigen positie te versterken en zich niet te laten uitsluiten.

Daarom heeft zij het verdrag van niet-aanval met het fascistische Duitsland gesloten. Nadrukkelijk heeft Molotow gezegd:

"Het besluit om een niet-aanvals-verdrag tussen de Sowjet-Unie en Duitsland te sluiten werd genomen, nadat de militaire onderhandelingen met Frankrijk en Engeland ten gevolge van de hierboven genoemde meningsverschillen in een slop waren geraakt. Aangezien deze onderhandelingen hadden aangetoond, dat er geen reden bestond op het sluiten van een verdrag tot wederzijdse hulp te rekenen, moesten wij ons zelf wel de vraag stellen, of er andere mogelijkheden waren, om de vrede te verzekeren en het gevaar van een oorlog tussen Duitsland en de Sowjet-Unie uit de weg te ruimen.

Wanneer de regeringen van Engeland en Frankrijk daarmee geen rekening wilden houden, dan is dat hun eigen zaak. Het is onze plicht om aan de belangen van het Sowjet-volk te denken, temeer omdat wij er vast van overtuigd zijn, dat de belangen van de Sowjet-Unie samenvallen met de fundamentele belangen van de volken der andere landen."

De Sowjet-Unie verzekerde voor zich de vrede. Zij deed dit door het niet-aanvals-verdrag met het fascistische Duitsland te sluiten, nadat een handelsverdrag was voorafgegaan.

Dit was een grote overwinning van de Sowjet-Unie, die daarmee de toeleg der Franse en Engelse imperialisten om de Sowjet-Unie in een oorlog met Duitsland te verstrikken vrijdelde en de Duitse fascistten dwong, hun hele aanvalsstreven tegen de Sowjet-Unie op dit moment stop te zetten.

Molotow haalde aan dat „Stalin er in zijn rede op het 18de Partijcongres op gewezen had, dat de Sowjet-Unie vreedzame betrekkingen met alle landen wenst te onderhouden, die dezelfde betrekkingen met de Sowjet-Unie onderhouden," en verder, dat „de Engelse en Franse en Amerikaanse pers veel lawaai maakte over

Duitse plannen om de Sowjet-Oekraïne in bezit te nemen, waarbij hij de intriges van de West-Europese politici ontmaskerde, die er naar streven om Duitsland en de Sowjet-Unie tegen elkaar op te jagen."

Molotow verklaarde, dat men in Duitsland in het algemeen deze woorden van Stalin heeft begrepen en daaruit praktische gevolgtrekkingen heeft gemaakt.

Inderdaad. De Duitse fascistten hebben begrepen, dat zij tegen de Sowjet-Unie geen oorlog konden ontketenen en de Sowjet-Unie heeft van dit feit gebruik gemaakt, om het niet-aanvals-verdrag te sluiten.

Dientengevolge heeft zij haar positie versterkt, en daarmee ook de positie van alle door de diverse imperialisten onderdrukte en uitgebuite volkeren.

Daardoor is de Sowjet-Unie buiten de imperialistische oorlog gebleven en zelfs in de korte tijd, dat deze oorlog duurt, heeft de Sowjet-Unie haar positie reeds aanmerkelijk versterkt.

De Japanse fascistten, die de oorlog tegen de Sowjet-Unie in de Mongoolse Volksrepubliek begonnen waren en op de aanval van het Duitse fascisme in het Westen op de Sowjet-Unie gerekend hadden, daartoe welwillend geholpen door Chamberlain, werden onmiddellijk met volle kracht afgeslagen, hun regering werd ten val gebracht en de nieuwe regering moest een overeenkomst met de Sowjet-Unie sluiten, waarbij zij de terugtocht aanvaardde.

Het resultaat was, dat de Sowjet-Unie zowel in het Westen, als in het Verre Oosten haar grenzen krachtig beveiligd zag.

De Engelse en Franse imperialisten, die de Sowjet-Unie de kastanjes uit het vuur wilden laten halen, die van een vredesfront niets wilden weten, gingen in de oorlog met het Duitse fascisme.

Natuurlijk gaven zij hiervoor ijverig de schuld aan de Sowjet-Unie. Maar het staat vast, dat de Sowjet-Unie als socialistische staat buiten deze imperialistische oorlog staat en een zelfstandige politiek voert, die noch gericht is op steun aan het Duitse fascisme, noch op knechtschap aan het Engels en Franse imperialisme, maar uitsluitend op de Sowjet-Unie zelf.

Dat is thans ook gebleken bij de ineenstorting van de Poolse fascistische staat.

De Engelse en Franse imperialisten hebben de fascistische Poolse bourgeoisie ertoe verleid, onder geen omstandigheid militaire hulp van de Sowjet-Unie te aanvaarden.

Deze fascistische bourgeoisie wildt dit ook niet, temeer waar zij meende op de Engelse en Franse imperialisten te kunnen rekenen. De eerste 10 dagen van de oorlog hebben reeds bewezen, waarop dit is uitgelopen; de Poolse fascistische staat is in elkaar gestort onder de slagen van het Duitse fascisme. Zonder hulp van de Engelse en Franse imperialisten — zoals bekend houden de Engelse imperialisten ervan, andere voor zich te laten vechten — ondermijnd door zijn eigen onderdrukking van de nationale minderheden, onmachtig een werkelijke oorlog te voeren, was deze staat reeds binnen tien dagen volledig ineengestort.

Wat heeft de Sowjet-Unie daarop gedaan? Zij heeft dit feit geconstateerd om daarop haar zelfstandige politiek ten opzichte van deze imperialistische oorlog voort te zetten, daartoe in staat gesteld door haar eigen versterkte positie.

Onder nadrukkelijke vermelding, dat haar optreden niet betekent een deelneming aan deze imperialistische oorlog, niet betekent een oorlogsverklaring aan Engeland of Frankrijk, heeft zij de gebieden bezet, waar de Wit-Russische, Oekraïense en Joodse minderheden wonen, en heeft zij verklaard, het Poolse volk te willen ondersteunen bij het scheppen van een vreedzaam leven.

Dat is niet aangenaam voor het Duitse fascisme, dat zijn opmars in Polen beperkt ziet. Het is ook niet aangenaam voor de Engelse en Franse imperialisten, die na Versailles deze delen van het vroegere Rusland hadden afgescheurd en onder het juk der Poolse bourgeoisie gebracht, om een barrière tegen het bolsjewisme op te werpen.

Maar het is zeer aangenaam voor de ongelukkige, door het Duitse fascisme bedreigde Wit-Russische, Oekraïense en Joodse minderheden, die nu met één slag van al hun uitbuiters bevrijd zijn en niet meer als speelbal in handen van welk imperialisme ook, gebruikt kunnen worden.

De Sowjet-Unie heeft hiermee getoond, dat haar politiek een zelfstandige en een krachtige is, dat zij zich niet door welke imperialistische macht ook laat gebruiken als werktuig, maar zelfstandig handelt, en verder, dat zij de volkeren ondersteunt, niet de heersers.

Dat zal in het verloop van deze oorlog nog wel meer blijken!

III.

Indien wij vaststellen, dat de huidige oorlog in deze eerste etappe een imperialistische oorlog is, welke door de imperialisten van alle oorlogvoerende staten met gelijke schuld veroorzaakt is, welke consequenties vloeien dan daaruit voort voor de arbeidersbeweging? De imperialistische oorlog heeft de toestand wezenlijk veranderd. In de oorlog in Spanje, toen het Spaanse volk door zijn eigen fascistische generaals als handlangers van de Duitse en Italiaanse imperialisten overvallen werd, stond de internationale arbeidersklasse naast het Spaanse volk in zijn gerechtvaardigde strijd voor verdediging van de onafhankelijkheid van het Spaanse volk tegen het fascisme.

De soldaten van de Internationale Brigade waren proletarische-anti-fascistische strijders, die voor de democratische republiek in Spanje opkwamen.

De Sowjet-Unie verklaarde bij monde van Stalin, dat de zaak van het Spaanse volk, de „zaak van de gehele vooruitstrevende mensheid” was en de Sowjet-Unie handelde ernaar. Zij hielp het Spaanse volk.

Bij de oorlog in China, waar het Chinese volk zich verdedigde tegen de inval van de Japanse fascistten, stond en staat de internationale arbeidersklasse naast het Chinese volk en ondersteunt het

bij zijn gerechtvaardigde strijd voor zijn nationale onafhankelijkheid van vreemde fascistische overheersing.

De Sowjet-Unie erkent het rechtvaardige van de strijd van het Chinese volk en ondersteunt het in zijn strijd tegen het Japanse fascisme.

Maar men kan deze oorlogen niet vergelijken met de huidige imperialistische onrechtvaardige oorlog, gevoerd door de Duitse fascistena tegen de Engelse en Franse imperialisten en omgekeerd. In deze imperialistische oorlog kan de arbeidersklasse in geen enkel land de oorlogvoerende imperialisten, hun eigen imperialisten ondersteunen.

Wat zien wij echter gebeuren?

De Engelse en Franse imperialisten stellen de oorlog voor als een „gerechtvaardigde strijd” tegen het Hitlerisme, voor herstel van het fascistische Polen en thans ook voor herstel van Tsjecho-Slowakije. Het is duidelijk, dat dit het rookgordijn is, waarachter de Engelse imperialisten hun imperialistische doeleinden verbergen.

Chamberlain heeft het Duitse fascisme ondersteund, toen het Oostenrijk bezette, toen het Tsjecho-Slowakije verscheurde en daarvoor, toen het Spanje verwoestte. Chamberlain heeft de Spaanse republiek niet bijgestaan, maar uitgeleverd aan Franco en zijn Duits en Italiaans-facistische opdrachtgevers.

Chamberlain is de vader van het verdrag van München.

En wat zien wij thans? De leiders der Ilde Internationale, de leiders der sociaal-democratische partij ondersteunen met volle kracht Chamberlain. Deze zelfde groep van leiders, die het Spaanse volk geen enkele daadwerkelijke steun hebben gegeven, schreeuwen zich thans de kelen hees ten gunste van hun eigen imperialisten en staan in het kamp van hun eigen bourgeoisie.

Dezelfde Blum, die de niet-inmengings-politiek inleidde, wien de Franse arbeiders vergeefs smeekten om vliegtuigen naar Spanje te zenden, alles omdat „gevaar voor de vrede in Europa” voorkomen moest worden, is thans een der ijverigste oorlogspropagandisten voor Chamberlain en Daladier. Hij beschuldigt de neutrale staten van lafheid, omdat zij niet aan deze oorlog deelnemen.

De Franse sociaal-democratische partij staat achter Daladier, de zg. „pacifisten” in haar rijen als Faure, Severac enz. zijn volkomen verbreederd met Blum, allen zijn aanhangers van de imperialistische oorlog en hebben de godsvrede met hun eigen bourgeoisie gesloten.

Voor de Engelse Labour-leiders geldt precies hetzelfde.

In 1914 viel de Ilde Internationale uit elkaar. Thans is zij in haar geheel in het kamp van de ene groep imperialisten overgegaan, maar het verraad aan de arbeidersklasse is er niet minder smerig om.

Wat voor argumenten brengen deze lieden?

Zij beroepen zich op de zg. verandering in de houding van Chamberlain. Deze zou thans een „vastberaden houding” tegenover het Duitse fascisme innemen. Welk een verdraaiing van de werkelijkheid. Chamberlain poseerde jarenlang als de redder van de vrede, terwijl hij in werkelijkheid de fascistische machten hielp versterken.

Chamberlain poseert thans als de anti-fascistische strijder, terwijl hij in werkelijkheid een imperialistische oorlog doorvoert. Chamberlain is en blijft een Engelse imperialist, die bijzonder goed de kunst verstaat zijn imperialistische doeleinden voor de massa's aannemelijk te maken.

Chamberlain is niet in het minst veranderd. Indien hij voor de vrede had willen optreden, had hij het vredesfront van Engeland, Frankrijk en de Sowjet-Unie tot stand moeten brengen. De imperialistische oorlog had dan voorkomen kunnen worden en het Duitse fascisme was verzwakt geworden. Maar Chamberlain wilde de Sowjet-Unie uitsluiten.

Wie hebben het mogelijk gemaakt dat Chamberlain en Daladier een dergelijke politiek konden voeren?

Wie anders dan de sociaal-democratische leiders, in Engeland en Frankrijk, de leiders van het I.V.V., die tegen de regeringen Chamberlain en Daladier zo nu en dan enige oppositie voerden, maar van ten val brengen van deze imperialistische regeringen, niets wilden weten. Indien na München de gerechtvaardigde verontwaardiging der massa tot daden had geleid, de arbeidersklasse in Engeland en Frankrijk door krachtige actie Chamberlain en Daladier ten val hadden gebracht, ware het mogelijk geweest, regeringen tot stand te brengen, die bereid waren geweest met de Sowjet-Unie op grond van wederzijdse gelijkheid en wederzijdse ondersteuning een pact van wederzijdse bijstand tot stand te brengen.

Maar de leiders der sociaal-democratie voerden dezelfde politiek als Chamberlain. Zij verhinderden en saboteerden de eenheid der arbeidersklasse van Engeland en Frankrijk en verhinderden de eenheid der arbeidersklasse internationaal, zoals duidelijk gebleken is bij hun strijd tegen de eenheid der vakbeweging, door aansluiting der Russische vakbeweging bij het I.V.V.

Zij deden dit, omdat zij in een belangengemeenschap met hun eigen bourgeoisie verbonden staan en daaraan de werkelijke belangen der arbeidersmassa opofferen.

Thans treden zij op als de pleitbezorgers van het Engelse en Franse imperialisme en van de Poolse fascistie. Zij dragen mede de historische verantwoordelijkheid voor deze imperialistische oorlog en zij proberen hun afschuwelijke rol te bemantelen door een ongehoorde campagne tegen de Sowjet-Unie te ontketenen; die zij beschuldigen „bondgenoot” van het Duitse fascisme te zijn en een „roofoorlog” te hebben doorgevoerd. Wij zijn niet vergeten, hoe deze zelfde lieden, in 1917 toen zij eveneens in het kamp van hun eigen bourgeoisie aan de imperialistische oorlog deelnamen, Lenin beschuldigd hebben een spion van het Duitse imperialisme te zijn, omdat hij door Duitsland zijn weg naar Rusland nam, de enige weg die hij gaan kon, om daar de proletarische revolutie te leiden. De overeenkomst tussen Lenin en de Duitse regering is duidelijk gebleken in het voordeel van de internationale arbeidersklasse te zijn geweest.

De Duitse imperialisten hoopten Lenin te gebruiken om hun Oostfront te dekken, er lucht te krijgen. In werkelijkheid gaf de Russische

revolutie door Lenin geleid de stoot tot de val van het Duitse Keizerrijk. De heren Duitse imperialisten kwamen bedrogen uit en zij zouden voor goed bedrogen uit zijn gekomen, indien de Duitse bourgeoisie niet zulke goede helpers had gehad als Ebert, Scheidemann en Noske, die haar weer in het zadel hadden gezet.

De Sowjet-Unie heeft, nadat de onderhandelingen met Engeland en Frankrijk mislukten, waaraan de sociaal-democratische leiders schuld dragen, daar zij Chamberlain en Daladier bij hun sabotage ondersteunden, het niet-aanvals-verdrag met Duitsland gesloten. De Duitse fascistie hoopten daarvan voordeel te beleven, maar zij zullen even bedrogen uitkomen als Wilhelm de 2de. Voorlopig is het reeds de Sowjet-Unie geweest, en niet de Engelse en Franse bourgeoisie, die verhinderd heeft dat de Duitse fascistie heel Polen opslokten. Voorlopig is het resultaat daarvan, dat de Sowjet-Unie de barrière tegen haar opgericht, doorbroken heeft, miljoenen mensen voorgoed van het juk der nazi-fascistie zowel als van de Poolse bourgeoisie heeft bevrijd, hen bevrijd heeft van nationale onderdrukking, van economische uitbuiting en van anti-semitische pogroms.

Men zou dezelfde lakeien van het Engelse en Franse imperialisme eens hebben moeten horen schreeuwen, als de Sowjet-Unie, toen de Poolse fascistische staat in elkaar gestort was, niet gehandeld had en de Duitse fascistie rustig heel het vroegere Polen had laten veroveren. Men herinnert zich maar hun herhaalde geschreeuw bij iedere gebeurtenis van de laatste jaren, waar toch het Rode Leger bleef. De opzet van deze agenten van de Engelse en Franse imperialisten is mislukt. Ook zij hadden niets liever gezien, dan dat de Sowjet-Unie in een oorlog was verstrikt met het Duitse fascistie. Molotow had volkomen gelijk, toen hij in zijn rede op dertig Augustus zei:

„Wij kunnen het begrijpen, wanneer door de wol geverfde imperialisten deze politiek voeren, maar men kan het feit niet voorbij zien, dat in de laatste tijd sommige leiders van de socialistische partijen van Frankrijk en Engeland, zich in dit opzicht door bijzondere ijver onderscheiden. Deze heren zijn werkelijk zo onrustig geworden, dat zij als het ware uit hun vel springen. Deze mensen eisen dat de Sowjet-Unie zich onvoorwaardelijk aan de kant van Engeland in een oorlog tegen Duitsland moet begeven. Zijn deze op-hol geslagen oorlogsaanstichters misschien krankzinnig geworden? Is het zo moeilijk voor deze heren om de gedachte van het niet-aanvals-verdrag tussen de Sowjet-Unie en Duitsland te begrijpen, volgens hetwelk de Sowjet-Unie noch verplicht is zich in een oorlog te begeven aan de kant van Engeland tegen Duitsland, noch aan de kant van Duitsland tegen Engeland. Is het zo moeilijk te begrijpen, dat de Sowjet-Unie haar eigen zelfstandige politiek voert en zal voeren?”

De arbeidersklasse heeft tot taak in alle landen tegen deze imperialistische oorlog te strijden. Daarvoor moet zij strijden tegen haar eigen imperialisten. Zij moet strijden voor de vrede, voor de ver-

broedering der volken. Door die strijd moet zij verhinderen, dat deze imperialistische oorlog eindigt met een overwinning van deze of gene bourgeoisie, met een nieuw Versailles, hetzij gedikt door de Duitse fascistten, hetzij gedikt door de Engelse en Franse imperialisten.

Een nieuw Versailles, dat voor de volkeren slechts nieuwe ondragelijke lasten met zich zal brengen. In deze oorlog heeft de arbeidersklasse haar eigen zelfstandige politiek te volgen, een politiek gericht op de belangen der arbeidersklasse zelf, op haar eigen doeleinden en niet op de belangen en de doeleinden van de imperialisten.

Maar daartoe moeten de arbeiders de felste strijd voeren tegen de verraderlijke politiek van hun sociaal-democratische leiders, die de godsvrede met hun imperialisten hebben gesloten, de arbeiders in de oorlog jagen voor de belangen van hun bourgeoisie.

De arbeidersklasse heeft slechts een bondgenoot, dat is de Sowjet-Unie. Zij heeft slechts een wapen, dat is haar eigen kracht, haar eigen eenheid in de strijd tegen haar eigen imperialisten, tegen de imperialistische oorlog, voor de vrede en voor de overwinning, niet der imperialisten, maar der arbeidersklasse en der volksmassa's!

IV.

Welke positie nemen de Nederlandse arbeidersklasse en het Nederlandse volk in ten opzichte van de huidige imperialistische oorlog?

Nederland staat nog buiten deze oorlog. Het Nederlandse volk heeft geen enkel belang bij deze imperialistische oorlog. Het Nederlandse volk heeft alle belang bij het behoud van zijn staatkundige onafhankelijkheid. Het is bereid daarvoor strijd te voeren. De strijd voor zijn onafhankelijkheid ligt thans in de strijd voor het blijven buiten deze imperialistische oorlog.

Wij moeten hier duidelijk onderscheid maken tussen de positie der Nederlandse imperialisten, der Nederlandse grote bourgeoisie en de positie der Nederlandse arbeidersklasse en der Nederlandse volksmassa's.

Zij hebben niet dezelfde belangen en dezelfde doeleinden. De Nederlandse bourgeoisie heeft in de laatste jaren een zogenaamde „neutraliteitspolitiek” gevoerd. Deze politiek hield in dat de Nederlandse bourgeoisie medehelp de Volkenbond te verzwakken, de pogingen tot collectieve veiligheid doorkruisen en een concessiepolitiek nu eens ten gunste van het Duitse fascisme, dan weer ten gunste van de Chamberlain politiek der Engelse imperialisten, voerde. Deze buitenlandse politiek heeft er toe geleid, dat de positie van het Nederlandse volk ten opzichte van de gevaren, die zijn onafhankelijkheid bedreigen, verzwakt werd.

De Nederlandse bourgeoisie is van oudsher verdeeld in twee groeperingen. De ene groepering, die in een belangengemeenschap verenigd is met het Engelse groot-kapitaal, de andere die in een belangengemeenschap verenigd is met het Duitse groot-kapitaal.

Het kapitaal der Nederlandse bourgeoisie is in alle thans oorlog-

voerende staten belegd. Het is voor deze oorlog al gemobiliseerd. Daarbij komt, dat de politiek der Nederlandse bourgeoisie voor een groot deel beheerst wordt door haar koloniale belangen in Indonesië, door haar koloniaal bezit, door het feit, dat zij, als bourgeoisie van een klein land, andere volkeren onderdrukt en daardoor een imperialistische bourgeoisie is.

De Nederlandse bourgeoisie is ten opzichte van de huidige oorlog niet neutraal en kan niet neutraal zijn. Haar doel is uit de oorlog tussen andere staten winst te slaan. Zij heeft uit winstbejag belang bij deze imperialistische oorlog. En zij gebruikt tegelijkertijd de oorlog om in Nederland zelf haar klasseheerschappij scherper uit te oefenen. Zij wentelt de lasten van de oorlog op de volksmassa's af. Zij zal onder het mom neutraliteit door te voeren, aan beide partijen leveren, op kosten van de voorziening van het Nederlandse volk zelf, zij begint reeds van de oorlog gebruik te maken, om de democratische rechten der volksmassa's verder in te perken.

En het lijdt geen twijfel, dat zij in bepaalde omstandigheden op het moment, dat het deelnemen aan de oorlog voor haar voordeliger is dan de neutraliteit, zich aan de zijde van een der oorlogvoerende imperialistische groeperingen zal scharen.

Wanneer Nederland in de oorlog betrokken wordt, zal dat betekenen, dat het Nederlandse volk zijn onafhankelijkheid verliest, en tot een speelbal in de handen, hetzij der Duitse fascistten, hetzij der Engelse imperialisten wordt. Het zal betekenen, dat het Nederlandse volk zal moeten vechten voor imperialistische belangen wat niets anders dan dood, verderf en grotere ellende van het volk zal betekenen aan beide kanten.

Immers deze oorlog is een imperialistische oorlog en men kan haar niet vergelijken met een in de laatste jaren als mogelijk aangeziene verdedigingsoorlog tegen een overval van het Duitse fascisme. Indien in de laatste jaren, de mogelijkheid van zulk een nationale verdedigingsoorlog bestond en indien daaruit de consequentie werd getrokken, dat de Nederlandse arbeidersklasse daarbij bereid moest zijn met de wapens in de hand de onafhankelijkheid van het Nederlandse volk tegen het Duitse fascisme te verdedigen, dan is het duidelijk, dat deze mogelijkheid vanaf het moment, dat er een imperialistische oorlog is uitgebarsten en zolang deze oorlog haar imperialistisch karakter behoudt, opgeheven is, en een gans nieuwe situatie ontstaan is.

In deze situatie ligt de verdediging van de onafhankelijkheid van het Nederlandse volk in de strijd voor het behoud van zijn eigen afzijdigheid en zelfstandigheid..

Daarbij kan het Nederlandse volk, noch de arbeidersklasse als voorhoede van het volk enig vertrouwen stellen in de politiek der Nederlandse bourgeoisie, integendeel, om de afzijdigheid en onafhankelijkheid te verdedigen, moet de arbeidersklasse krachtiger dan ooit strijd voeren tegen de eigen bourgeoisie, tegen de eigen imperialisten.

Dat betekent dus, dat met alle kracht de klassenstrijd moet worden voortgezet.

Dat betekent dus, dat de arbeidersklasse een zelfstandige politiek moet voeren en in geen enkel opzicht een politiek van de godsvrede met de bourgeoisie, een politiek van onderwerping aan de imperialistische belangen der Nederlandse bourgeoisie mag doorvoeren.

Nederland is tot nu toe buiten deze imperialistische oorlog gebleven. Dat geeft de Nederlandse arbeidersklasse een adempauze, om ten opzichte van deze oorlog, zelfstandig stelling te nemen en haar eigen posities tegen de Nederlandse bourgeoisie te versterken.

Wat zien wij echter in de Nederlandse arbeidersbeweging geschieden? De sociaal-democratische leiders, de leiders van de moderne vakbeweging volgen dezelfde politiek als de Engelse en Franse socialistische leiders. Zij sluiten de godsvrede met de bourgeoisie en kiezen de zijde van de politiek der bourgeoisie. Tot voor kort stond de Nederlandse sociaal-democratie, wat betreft de zg. neutraliteitspolitiek van de bourgeoisie, in scherpe oppositie. Zij keurde deze zg. „neutraliteits”politiek af, schilderde haar als een politiek van afbraak van de pogingen tot collectieve veiligheid enz.

Thans echter neemt de sociaal-democratie deel aan een reactionaire regering der bourgeoisie en heeft zij zich aan de buitenlandse politiek der Nederlandse bourgeoisie onderworpen.

Thans heeft zij volledig de zijde der Engelse en Franse imperialisten gekozen en gaat zich te buiten aan een woedende ophitsing der Sowjet-Unie en tegen de Communisten.

De Nederlandse bourgeoisie heeft de sociaal-democratie in de regering opgenomen, om in staat te zijn, in deze voor haar moeilijke situatie, de klassenstrijd zoveel mogelijk te doven.

Deze rol vervullen thans de sociaal-democratische en vakverenigingsleiders, in opdracht van de Nederlandse bourgeoisie. Om dit te verbergen, stoken zij tegen de Sowjet-Unie en proberen de communisten uit de vakverenigingen te werpen, de arbeiders tegen elkaar op te hitsen, en daarmee de arbeidersklasse machteloos te maken.

Dezelfde lieden, die hun hele socialistische politiek over boord hebben geworpen, die tot dienstknechten van hun eigen bourgeoisie zijn geworden, tot aanhangers van het huis van Oranje, tot propagandisten voor de burgerwacht, wagen het een stroom van laster over de Sowjet-Unie en de communisten uit te spuwen.

Achter dit alles verbergt zich hun verraad aan de Nederlandse arbeidersklasse en aan het Nederlandse volk. Achter dit alles verbergt zich hun afschuwelijke politiek van de godsvrede, hun steun aan den vijand van de Nederlandse arbeiders en van het Nederlandse volk, de Nederlandse grote bourgeoisie.

Maar het is duidelijk, dat hun spel niet zal gelukken. De ontwikkeling zelve zal aan de grote massa's van de arbeiders duidelijk maken, dat hun belang is, niet aan de zijde van de Engelse en Franse imperialisten te staan, niet in deze imperialistische oorlog te worden betrokken, geen offers te brengen aan de klassebelangen der

Nederlandse bourgeoisie, maar eensgezind te strijden voor hun eigen belangen.

Het wordt reeds duidelijk, wat de regeringsdeelname van de sociaal-democratie betekent. Reeds beginnen de verschijnselen van de oorlog, dieper tot het bewustzijn van de massa's door te dringen. De oorlog verwekt nu reeds in Nederland een verscherping van de economische crisis, een vergroting van de werkloosheid, een prijsstijging van de levensmiddelen, grotere moeilijkheden voor de arbeiders, de boeren, de middenstanders en voor alle gemobiliseerden. En de reactionaire regering met inbegrip van de sociaal-democratische ministers zullen zoals de Troonrede en de Millioennota reeds uitwijst, de massa nog zwaarder belasten ten voordele van de bourgeoisie.

Reeds beginnen hiertegenover de arbeiders in beweging te komen. De staking der zeelieden in Amsterdam en Rotterdam, is hiervan het treffend bewijs.

De voorzitter van de S.D.A.P. Vorrink moge dan thans geen andere zorg hebben dan de likwidering van het Communisme, de werkelijkheid is dat al zijn ophitsing niet zal verhinderen, dat grote massas van sociaal-democraten tot het inzicht zullen komen door hun leiding misleid te worden, dat grote massa's der moderne arbeiders, gedreven door de toenemende nood der arbeidersklasse tegen hun eigen leiders zullen opstaan en de strijd voor hun belangen zullen voeren.

De Communistische Partij heeft thans een grote taak.

Zij moet met volle kracht een enorm werk van verheldering onder de arbeiders doorvoeren, zij moet hun duidelijk maken, wat het karakter van de oorlog is. Zij moet hun duidelijk maken, dat het Nederlandse volk en de Nederlandse arbeidersklasse buiten deze oorlog moet blijven en dat zij daartoe de strijd moeten voeren allereerst tegen de Nederlandse bourgeoisie.

De leuze, tegen de imperialistische oorlog, betekent in Nederlandse verhoudingen thans voor alles, eenheid en strijd tegen de Nederlandse bourgeoisie.

De leuze „verdediging van de onafhankelijkheid van het Nederlandse volk” betekent thans voor alles eenheid en strijd tegen de Nederlandse bourgeoisie.

Het is duidelijk, dat om deze strijd te voeren het nodig is het bedrog der sociaal-democratische leiders te ontmaskeren, in de sociaal-democratische en moderne arbeidersbeweging de stemming van strijd tegen de imperialistische oorlog, de wil tot de klassenstrijd, op te wekken.

Het is duidelijk, dat daartoe de Communistische Partij de leiding moet nemen om de strijd der arbeiders voor betere arbeidsvoorwaarden, de strijd der boeren voor een beter bestaan, het streven der soldaten naar betere verzorging voor zich en hun gezinnen, zo krachtig mogelijk te maken.

Daarin bestaat de strijd tegen de imperialistische oorlog en voor de afzijdigheid van het Nederlandse volk!

DE EKONOMISCHE ACHTERGROND EN DE PERSPEKTIEVEN

Mr. A. S. DE LEEUW

I.

Het is een geweldig uitgebreide taak, de economische achtergrond van de gebeurtenissen van de laatste weken te schetsen. Wij zullen er ongetwijfeld nog meer dan eenmaal op moeten terugkomen. Het hieronder volgende zal dan ook slechts het karakter van voorlopige aantekeningen kunnen dragen.

In 1929 was er in de ganse kapitalistische wereld een economische crisis uitgebroken, die alle voorafgaande krisissen in tijdsduur en verwoestende uitwerking verre overtroffen heeft. De produktie daalde met tientallen procenten en werd voor de belangrijkste grondstoffen dikwijls tot beneden het peil van 1900 teruggeworpen; het aantal werklozen steeg tot minstens 30 miljoen; in een land als Duitsland waren in 1932 meer dan de helft van de georganiseerde arbeiders buiten het bedrijf! Wij behoeven hier de vormen van deze crisis niet te schilderen, die elkeen nog wel in het geheugen heeft. Haar voornaamste resultaat op politiek gebied was het, dat de tegenstellingen tussen de kapitalistische landen er ten zeerste door verscherpt werden; meer en meer sloten de landen zich door hoge tariefmuren tegen elkaar af, de concurrentie op de resten van de wereldmarkt nam de scherpste vormen aan.

Deze crisis duurde vier jaar — een ongekend langdurige periode! — en ging daarop over in een depressie, die met een langzame stijging van de produktie en een vermindering van de werkloosheid gepaard ging. Maar zoals de crisis zelf zich van de krisissen in de 19e eeuw, het tijdperk van opbloei van het kapitalisme, door veel grotere diepgang onderscheiden had, zo nam ook de daarop volgende depressie een eigenaardig karakter aan. Vroeger had men telkens gezien, dat de depressie zich tot opleving en deze daarop tot hoogconjunktuur ontwikkelde, waarop dan weer een nieuwe crisis volgde; thans echter bleef de hoogconjunktuur uit. Vele landen, met inbegrip van Nederland, hadden zich nog niet uit de crisis op kunnen werken, toen er alweer een nieuwe crisis uitbrak; het was in de herfst van 1937. Evenals in 1929, waren ook nu weer de Verenigde Staten de haard, van waaruit zich deze crisis over de kapitalistische wereld verbreidde. Zoals Stalin het uitdrukte in de bladzijden, zo rijk aan inhoud, die hij in zijn rapport aan het 18e Partijkongres op 10 Maart 1939 aan het onderwerp wijdde:

„De kapitalistische landen bevonden zich dus, zonder dat zij zich van de vlagen van de economische crisis, die kort geleden had plaats gevonden, hadden kunnen herstellen, tegenover een nieuwe economische crisis.”¹⁾

1) Zie de rede van Stalin in „Op weg naar het communisme” „Pegasus” blz. 4 — 7

De crisis kwam, zonder dat er een hoogkonjunctuur aan was voorafgegaan; het gevolg was, „dat de tegenwoordige crisis zwaarder zal zijn en dat het moeilijker zal zijn tegen haar te strijden, dan tegen de vorige crisis.”

Daarbij had deze nieuwe crisis nog de eigenaardigheid, dat zij zich niet op gelijke wijze over de verschillende kapitalistische landen verbreidde. Het had er de schijn van, alsof juist de fascistische staten, Duitsland, Italië, Japan, er buiten bleven. De oorzaak van dit verschijnsel was, dat deze landen of wel reeds oorlog voerden, of hun gehele ekonomie al op oorlogsvoet hadden ingericht, zoals Duitsland. De „oorlogs-ekonomie” heerste in deze landen, voordat de niet-fascistische kapitalistische landen hiertoe nog waren overgegaan, en dit bracht eigenaardige vervormingen van het ekonomische beeld mee. Alles werd in dienst gesteld van de oorlogvoering of -voorbereiding, het gehele ekonomische leven. De voorraden aan grondstoffen, goud en valuta werden hieraan ten offer gebracht. Het verbruik van de massa's der bevolking werd tot het uiterste beperkt. Er heerste een koortsachtige werkzaamheid; maar betekent dit, dat deze landen voor het uitbreken van een ekonomische crisis gevrijwaard waren? Het tegendeel is het geval. De oorlogs-ekonomie brengt zulk een ontwrichting mee, zulk een schending van alle juiste verhoudingen tussen de produktietakken, dat een crisis tenslotte het gevolg moet zijn; zij beknot de uiteindelijke voorwaarde van alle produktie, de konsumptie van de massa, in zulk een mate, dat deze crisis tenslotte wel ernstiger moet worden, dan welke ook, die het kapitalisme ooit gekend heeft. De oorlogs-ekonomie stelt de openlijke crisis slechts uit, om haar tenslotte met ongekende heftigheid te doen uitbreken. De oorlogs-ekonomie maakt ook de posities op de wereldmarkt zwakker; het wordt steeds moeilijker, waren uit te voeren, om de nodige grondstoffen te kunnen invoeren; het gevolg was, dat in Italië en Japan de produktie in 1938 al begon te dalen; het gevolg was ook dat de fascistische staten, die het eerst tot de oorlogs-ekonomie waren overgegaan, door dit feit zelf werden gedwongen, om steeds meer tot g e w e l d d a d i g e middelen te grijpen, steeds nieuwe landen te veroveren, om zich op hun kosten de voortzetting van hun politiek mogelijk te maken.

„Het is te begrijpen, dat zulk een ongunstige keer in de ekonomische aangelegenheden wel moest leiden tot de verscherping van de betrekkingen tussen de mogendheden. Reeds de vorige crisis had alle kaarten door elkaar geworpen en tot de verscherping van de strijd om de afzetmarkten, om de vindplaatsen van grondstoffen gevoerd. De overweldiging van Mandsjoerije en Noord-China door Japan, de overweldiging van Abessinië door Italië, dit alles bracht de scherpste van de strijd tussen de mogendheden tot uitdrukking. De nieuwe ekonomische crisis moet tot de verdere verscherping van de imperialistische strijd voeren en doet dit ook inderdaad. Het gaat al niet meer over de konkurrentie op de markten, niet om de handelsoorlog, niet om de dumping. Deze strijdmiddelen worden reeds lang als ontoereikend beschouwd. Het gaat nu

om de nieuwe verdeling van de wereld, van de invloedssferen en de koloniën door middel van militaire operaties . . . .
 Het vraagstuk van de nieuwe verdeling van de wereld door middel van de oorlog kwam aan de orde." (Stalin, bl. 7).

Deze oorlog is thans uitgebroken; voorlopig staan aan de ene zijde de „oude” imperialistische landen, Engeland en Frankrijk, aan de andere zijde staat Duitsland, dat een „her-verdeling” van de wereld te zijnen gunste eist, teruggave van zijn koloniën en uitbreiding van zijn grondgebied in Europa.

Wat zullen de economische en maatschappelijke gevolgen van deze oorlog zijn?

II.

De oorlogvoerende en niet-oorlogvoerende landen verkeren in verschillende condities, en onder de oorlogvoerende zijn de omstandigheden voor Duitsland enerzijds, Frankrijk en Engeland anderzijds, weer verschillend. Wij moeten onderscheiden: A. Duitsland; B. Engeland en Frankrijk; C. de Verenigde Staten; D. de „neutralen”; E. de koloniale en half-koloniale landen; F. de Sowjet-Unie.

A. Duitsland heeft zich sinds de oprichting van de nationaal-socialistische diktatuur uitsluitend op deze oorlog voorbereid. Het heeft een militaire stootkracht gevormd van geweldige kracht, zoals dit reeds in de eerste dagen van de oorlog tegen Polen gebleken is. Anderzijds echter is de economische situatie voor het Duitse imperialisme ongunstig. Het heeft zijn voorraden aan grondstoffen en produkten nu reeds voor het grootste deel opgeteerd; de oorlog stelt bovendien ongelooftelijke eisen aan de produktie van krijgsmateriaal. De financiën verkeren in een droevige staat; goud bezit Duitsland niet, na jaren van verkapte, is in de laatste maanden nu ook de openlijke inflatie begonnen. Grote prijsstijgingen zijn onvermijdelijk, al nemen zij voor een deel de vorm aan van slechtere kwaliteit tegen dezelfde prijs. Duitsland begint de oorlog met broodkaarten; de bevolking is, na jaren van gebrek, van de eerste dag van de oorlog af op hongerpeil neergedrukt. Duitsland heeft belang bij een korte oorlog, en het zal pogen, van zijn militaire stootkracht tegen zijn vijanden in het Westen op even ongenadige wijze gebruik te maken, als het dit tegen Polen gedaan heeft. Het zal ook trachten, zich door het zwaard de absoluut nodige grondstoffen te verschaffen; nu het zich door de geniale politiek van de Sowjet-Unie de weg naar het Oosten afgesneden ziet, zal het zijn druk op de landen van het Donau-bekken en de Balkan des te meer versterken, evenals de druk op de neutralen in het Westen, Nederland en België, en op de Skandinavische staten. Het zal daartoe niet alleen de economische, maar ook de militaire pressie te werk stellen. In een oorlog, die langer dan enige maanden duurt, moeten de zwakke kanten van de positie van Duitsland met groeiende nadruk aan het licht treden. Tot deze zwakke kanten behoren niet alleen de zuiver-economische, maar

vooral ook de sociale: de tegenstand van de onderdrukte naties (Oostenrijkers, Tsjechen, Polen) en de ontevredenheid onder de eigen bevolking — onder de tot het uiterste uitgebuite arbeiders, benevens de middenstand en de boeren, die onteigend en geruïneerd worden.

B. De Entente-landen zijn later dan Duitsland begonnen, zich op de oorlogs-ekonomie in te stellen, maar deze ontwikkeling was reeds voor het uitbreken van de oorlog begonnen en is thans in volle gang. De gevolgen zullen op de duur dezelfde zijn als die in Duitsland nu reeds aan het licht treden. Echter beschikken deze landen over veel grotere hulpbronnen, die zij bovendien in de afgelopen jaren nog niet in die mate aangesproken hebben als Duitsland. Hun verbindingen met de wereld zijn intact, terwijl die van Duitsland voor het grootste deel afgesneden zijn; zij beheersen de zeeën. Het Frans-Engelse oorlogsplan was, in het Westen passief te blijven en Duitsland zich voorlopig te laten uitputten tegen Polen (en tegen de Sowjet-Unie, die zij in de val poogden te lokken). Deze opzet is voorshands mislukt, en Engeland en Frankrijk hebben thans een Duitse aanval te verwachten.

Een van de voornaamste wapens voor Engeland is de b l o k k a d e. Engeland hoopt Duitsland uit te hongeren, zoals het dit in de vorige imperialistische oorlog met succes gedaan heeft. Echter zal hiertoe nu nog meer dan in 1914—1918, de ekonomische dwang tegen de neutralen noodzakelijk zijn, en deze is dan ook al in volle gang. Engeland zal e l k m i d d e l aanwenden, om de neutralen te dwingen, de handel met Duitsland te onderbreken. Daartegenover is Duitsland reeds van de eerste dag af begonnen met de onbeperkte duikbotenoorlog, ook tegen de neutralen, die in de vorige oorlog pas na drie jaar werd verklaard. De zeeën zijn nu reeds een van de belangrijkste terreinen van de strijd.

De ekonomische positie van Engeland werd met het uitbreken van de oorlog geschokt door een nieuwe en diepe val van het pond sterling. Een aantal landen hebben zich van het „sterling-blok” afgescheiden, en andere zullen volgen. Engeland en Frankrijk hebben de gouden standaard en het vrije kapitaalverkeer niet kunnen handhaven; zij gaan op financieel gebied dezelfde weg op als Duitsland, al doen zij dit ook enige jaren later, zodat zij in dit opzicht, vergeleken bij Duitsland, nog in het voordeel zijn.

Tenslotte is het nu reeds duidelijk, dat de samenhang van het Engelse wereldrijk door deze oorlog op een uiterst zware proef zal worden gesteld.

C. De Verenigde Staten hebben zich neutraal verklaard. Er wordt echter een grote aktie gevoerd, onder leiding van President Roosevelt, om de voor Engeland en Frankrijk ongunstige neutraliteits-wet door een nieuwe te vervangen, die de voorziening van deze landen met oorlogsmateriaal op de ruimste schaal mogelijk zal maken. Hiertoe drijft niet alleen, en niet in de eerste plaats, de sympathie voor de „demokratische” mogendheden, maar vooral ook de hoop

op oorlogswinsten. In de Verenigde Staten is men de gouden jaren van 1914—1918 niet vergeten, en de beurs begroette het uitbreken van de oorlog met een grote koersstijging voor de industriële waarden, die van zulke leveringen zouden profiteren. De „New Deal”, de politiek van Roosevelt, zag zich tegenover een krachtige en toenemende oppositie geplaatst; de president en zijn volgelingen hopen, dat de oorlog een verbetering in de conjunctuur zal brengen. De „New Deal” immers, was er niet in geslaagd, deze verbetering tot stand te brengen; de crisis van 1937—38 was verwoestend geweest en had het aantal werklozen weer boven de 10 miljoen gebracht. Ook de hoop, de enorme voorraden aan graan en katoen te kunnen slijten, speelt een rol.

De strijd om de neutraliteits-wetgeving is begonnen; de „isolationisten”, die Amerika tot elke prijs buiten de oorlog willen houden en wier invloed men niet moet onderschatten, weren zich krachtig. Het is te verwachten, dat de Verenigde Staten van de omstandigheden gebruik zullen maken, om hun eigen imperialistische posities te verbeteren, zowel tegenover Japan in Azië, als in Zuid- en Mid-den-Amerika en andere delen van de wereld.

D. Voor de neutrale staten, zoals Nederland, zijn de gevolgen buitengewoon ernstig. De economische in de eerste plaats; de oorlog heeft geen vermindering van de werkloosheid gebracht, zoals velen verwachtten, maar juist een toeneming. Reeds nu is er gebrek aan vele grondstoffen. Het transport ter zee is beknot, de havens lopen leeg. De staats-financiën zijn belast met de mobilisatiekosten. Het gevolg is, dat het nieuwe ministerie, het eerste waarin sociaal-demokraten zitting hebben, optreedt met een troonrede, waarin geen enkele hervorming of sociale verbetering wordt aangekondigd, terwijl wel het lied van de bezuiniging en de „aanpassing” wordt aangestemd. De toestand van de werkende massa wordt zienderogen slechter, de klassenstrijd zal zich verscherpen en verscherpt zich reeds.

Het oorlogsgevaar voor de neutrale landen is akuter dan in de jaren van 1914 tot 1918. Reeds thans hoort men de dreigementen van Duitse zijde, dat de neutralen hun uitvoer naar Duitsland in de oude omvang moeten voortzetten, en dat zij anders niet als neutraal zullen worden beschouwd. Van de andere zijde wordt een even zware druk uitgeoefend, om de uitvoer der neutralen naar Duitsland af te snoeren.

Geldt dit voor de neutrale staten in het algemeen, voor Nederland en België in het bijzonder komt hierbij het gevaar, om uit militair-strategische redenen in de oorlog betrokken te worden. Zowel de Duitse West- als de Franse Oostgrens zijn krachtig versterkt; bij een offensief, hetzij van Duitse of van Engels-Franse zijde, ligt een doortocht door Belgisch of Nederlands gebied voor de hand, om tegen den vijand een „grens op krediet” te krijgen. Het is duidelijk, dat dit gevaar van beide zijden dreigt.

E. De koloniale en half-koloniale volkeren zullen ongetwijfeld van

de strijd tussen de imperialistische machten gebruik maken, om hun eisen met grotere kracht te stellen en de vervulling daarvan af te dwingen. Dit geldt voor India (Engels-Indië), waar het „Kongres”, de voornaamste organisatie van het koloniale volk, reeds de demokratisering van het land aan de orde heeft gesteld, niet minder dan voor Indonesië, terwijl China zijn bevrijdingsstrijd tegen Japan met onverzwakte kracht voortzet. Wij gaan een nieuwe golf van nationale bevrijdingsbewegingen in deze landen, die door de meerderheid van de bevolking der aarde bewoond worden, tegemoet.

F. Tenslotte, wat de Sowjet-Unie betreft, reeds de eerste weken van de oorlog hebben een geweldige versterking van haar positie gebracht. Het Rode Leger heeft de Westelijke Oekraïne en West-Wit-Rusland na het bankroet van de Poolse overheersers voor de overweldiging door de Duitse fascistengered, de rode troepen zijn als bevrijders ingehaald, het gebied van het socialisme is uitgebreid. Hitler heeft openlijk zijn plannen tot verovering van „Lebensraum” ten koste van de Sowjet-Unie moeten prijsgeven. De Japanse militaristen hebben na hun tweede verpletterende nederlaag in Mongolië, die op de mislukking van hun aanslag in het Verre Oosten in Augustus 1938 gevolgd is, eieren voor hun geld gekozen en om een wapenstilstand gevraagd. De Sowjet-Unie staat sterker dan ooit, haar invloed zowel in Europa als in Azië, zal zich meer en meer doen gelden. Zij voert een geheel zelfstandige politiek, die op haar eigen belangen, en daarmee op de belangen van het socialisme in de gehele wereld gericht is.

De Sowjet-Unie is noch door de crisis van 1929, noch door die van 1937 beroerd; terwijl de industriële produktie in de kapitalistische landen in 1938 nog altijd ver beneden die van 1929 stond of deze slechts weinig overtrof, is het in de Sowjet-Unie anders; daar bedroeg de produktie van de industrie in 1938 al b i j n a v i j f m a l zoveel, als 9 jaar tevoren. De Sowjet-Unie heeft zich de grote taak gesteld, om binnen 10 tot 15 jaar de meest vooraanstaande kapitalistische landen niet alleen ten aanzien van de totale omvang van de produktie, maar ook ten aanzien van de produktie per hoofd van de bevolking, in te halen. Terwijl de kapitalistische staten zich in de afgrond van de oorlog gestort hebben, waarin zij hun menselijke en produktieve krachten verkwisten, vordert het land van het socialisme met snelle schreden op de weg naar economische macht en welstand.

III.

Wat zullen de gevolgen van deze oorlog voor de kapitalistische maatschappij in het algemeen zijn?

Er wordt thans reeds van allerlei „voorspeld” over de vermoedelijke gang van de kriegsbedrijven, waarbij men dan gewoonlijk de oorlog van 1914—1918 tot voorbeeld neemt. Maar het moet gezegd worden, dat zulke voorspellerij geen zin heeft. De oorlog vindt plaats onder zo nieuwe verhoudingen, in de wereld zijn zulke nieuwe krachten verschenen, dat elke vergelijking met de gebeurtenissen

van voor 25 jaar wel moet hinken. Bovendien gaat het er niet om, te voorspellen, maar te handelen. Welke politieke gevolgen deze nieuwe imperialistische oorlog voor de kapitalistische maatschappij mee zal brengen, dat hangt in de eerste plaats van de activiteit en het bewustzijn van de arbeidersklasse in de kapitalistische landen af. Het is duidelijk, dat de algemene crisis van het kapitalistische stelsel door deze oorlog opnieuw verscherpt is. De oorlog is altijd voor het grote kapitaal een gelegenheid om zich te verrijken en zijn macht over het economische leven te versterken. De concentratie van de produktie, de centralisatie van het kapitaal, zullen ook nu weer snel toenemen. De macht van het monopolie-kapitaal, dat de staatsmacht beheerst, is drukkend. De „oorlogs-ekonomie”, waarin de imperialistische staat het gehele economische leven regelt en uitbuit ten behoeve van de oorlogvoering, versterkt de machtspositie van het grote kapitaal, dat door de oorlogsleveringen gouden winsten maakt, terwijl de kleine kapitalisten, en in het bijzonder de middenstand geruïneerd worden. De nood van de massa's, de verwildering nemen toe. De klassentegenstellingen nemen schrillere vormen aan; de politieke reactie, die tijdens de oorlog overal toeneemt, moet op een bepaald punt tot uitbarstingen van verzet leiden, die des te feller zullen zijn, naarmate zij langer onderdrukt werden.

Wat is er nodig, om deze mogelijkheden tot werkelijkheid te maken? Daartoe is in de eerste plaats nodig een zelfstandige politiek van de arbeidersklasse, die thans nog in de landen van beide oorlogvoerende partijen ontbreekt.

Het is opnieuw, zoals in 1914, de schuld van het reformisme, dat de arbeidersklasse bij het uitbreken van deze tweede imperialistische oorlog tussen de voornaamste landen van Europa, niet in staat blijkt te zijn tot het voeren van haar eigen politiek, gericht op de vernietiging van het kapitalisme, dat de wereld telkens weer aan de afschuwelijke kwellingen van de oorlog overlevert.

De eerste taak is het dus, de arbeidersklasse aan de invloed van haar eigen bourgeoisie, zowel in het fascistische Duitsland als in het door Chamberlain en Daladier geregeerde Engeland en Frankrijk te ontrukken. Even noodzakelijk is het, dat de arbeidersklasse bij het voeren van haar eigen politiek, de middengroepen in de maatschappij, die thans eveneens de volle zwaarte van de crisis van het kapitalistische stelsel te voelen krijgen, als bondgenoten voor zich wint. Dan eerst ontstaat de mogelijkheid, dat er, als gevolg van deze oorlog, een eind wordt gemaakt aan de fascistische dreiging en dat het socialisme in de voornaamste landen van Europa overwint.

Men ziet het thans duidelijker dan ooit voor ogen: alleen de vernietiging van het kapitalistische stelsel kan aan deze verschrikkelijkste gesel van de mensheid, de oorlog, een eind maken.

EEN HISTORISCH VERRAAD WORDT HERHAALD!

L. JANSEN

De gruwelijke misdaad van 1914 herhaalt zich. De tweede imperialistische oorlog in het hart van Europa is een feit.

Ofschoon tussen de situatie van 1914 en nu belangrijke verschillen bestaan, waarvan het voornaamste ongetwijfeld is het bestaan van de Sowjet-Unie en van een aaneengesloten proletarische Internationale, is de allesoverheersende gelijkenis, dat beide oorlogen een beslist imperialistisch karakter hebben.

In 1914 zowel als nu een onrechtvaardige oorlog, waarbij de imperialistische staten vechten om de wereldheerschappij.

Toen zowel als nu een roofoorlog, waarbij het werkende volk geen enkel belang heeft, integendeel alle verschrikking, dood, verderf, verminking, honger en onderdrukking te dragen heeft!

Toen zowel als nu ingespannen pogingen van de oorlogvoerende machten, hun oorlog als een rechtvaardige voor te stellen, om zo de volken te winnen voor hun roversbelang!

Het Duitse imperialisme als altijd in de geschiedenis plomp en grof, maar ditmaal onder barbaars fascistische leiding ook driest en rauw, „rechtvaardigt” zijn oorlog als een herstel van het te Versailles gepleegde onrecht. Van zijn bloedige interventie in Spanje, van zijn verovering van Oostenrijk, Bohemen en Moravië, die toch in elk geval niet tot de toestand van vóór 1914 behoren, rept het daarbij niet. Maar zelfs de wederinbezitname van vroegere Duitse gebieden, had niets uitstaande met een nationale bevrijding, maar was een imperialistische herovering en onderdrukking.

Het Franse en Engelse imperialisme „rechtvaardigen” hun oorlog als een vrijheidsstrijd tegen het bloedige fascisme. Zoals Chamberlain verleden jaar bij het München-verdrag poseerde voor vredesheid, zo veinst hij nu de aanvoerder van de anti-fascistische strijd te zijn.

Ware dit zo, dan had het Engelse imperialisme natuurlijk Polen en de Baltische Staten niet gedreven tot een weigering, om de Russische hulp tegen den aanvaller te aanvaarden, om op deze wijze het sluiten van een pact van wederkerige bijstand met de Sowjet-Unie te verhinderen. Dit anti-fascistisch vredesfront toch zou het fascisme in toom gehouden hebben en de verschrikkingen van deze imperialistische oorlog zouden de mensheid zijn bespaard.

Het Britse imperialisme, als altijd in de geschiedenis glad en geslepen, zag zijn jarenlange opzet om door voortdurende bevrediging van de fascistische roofzucht, de expansie-drang van het Duitse imperialisme tegen de Sowjet-Unie te richten, om zo de bedreiger van zijn eigen heerschappij te laten afmatten tegen de Sowjet-legers, mislukt. De kracht van het Sowjet-volk, veroverd door bovenmenselijke inspanning en door het geniale inzicht van de bolsjewistische partij onder leiding van Stalin, deed de fascistische veldheer

van een aanval tegen het bolsjewisme terugdeinzen. Chamberlain wilde geen vrede, hij wilde handhaving en versterking van de Britse heerschappij en zo stortte hij het Engelse en Franse volk in de oorlog voor de belangen van het groot-kapitaal, zoals het Hitler-fascisme het Duitse volk in de oorlog dreef voor de belangen van het grote Duitse financiële kapitaal.

Juist als in 1914 is hierbij geen sprake van aanvallers of verdedigers, want ook de Poolse reactionaire bourgeoisie heeft zelf deze oorlog gewild, door de aangeboden hulp van de Sowjet-Unie beslist te weigeren.

En al deze imperialisten „rechtvaardigen” hun oorlog als een wreking van gedaan onrecht, als een redding van de werelrvrijheid! Chamberlain heeft de wind voorlopig mee. De anti-fascistische wereld-opinie gelooft voorlopig, dat het Brits roofzuchtig imperialisme de heilige strijd om democratie en vrijheid voert en vergeet, althans voorlopig, dat hij doelbewust in het belang van zijn klasse, de vrijheid en de democratie van het Oostenrijkse, Tsjecho-Slowaakse en Spaanse volk aan het fascisme verkwanselde onder het schijnheilige voorwendsel: in naam van de vrede!

Hoe kan het monsterachtige feit zich voltrekken, dat deze imperialistische rovers de beste en dapperste vrijheidsgevoelens van miljoenen voor hun heerszucht kunnen misbruiken?

Hoe hebben zij jarenlang hun verraderlijke München-politiek kunnen voeren, hoe was het mogelijk dat zij het sluiten van het pact met de Sowjet-Unie verhinderden, hoe was het mogelijk dat zij de volken in een nieuwe voor hen rampzalige oorlog stortten?

Niet sterk genoeg kunnen de schuldigen hiervoor gebrandmerkt worden!

Niet scherp genoeg kunnen zij worden aangeklaagd voor het front van het wereldproletariaat!

Het zijn de lakeien van de wereldbourgeoisie, de sociaal-democratische leiders van alle landen. Zij pleegden het verraad, zij verleenden hand- en spandiensten aan het Chamberlain- en Daladier-imperialisme, zij sloten de godsvrede met hun bourgeoisie in alle landen.

Zij maken historie in het verraad, want zij herhalen hun misdaad van 1914. Ook toen immers kozen de sociaal-democratische leiders de zijde van hun bourgeoisie, ook toen rechtvaardigden zij de imperialistische oorlog. Toen gold als motief: de nationale belangen moeten de nationale geschillen overheersen, want onze vrijheid is in gevaar!

Toen traden sociaal-democraten als Scheidemann, Henderson en Albert Thomas in de oorlogskabinetten en de Tweede Internationale spatte als een zeepbel uiteen. Vergeten was de resolutie op het internationale congres te Bazel in 1912 aangenomen, waarin het uitbreken van deze oorlog werd voorzien en waarin het karakter van deze oorlog als een imperialistische was gebrandmerkt. De resolutie van Bazel die verklaarde, dat als deze oorlog uitbrak, de arbeidersklasse van de daardoor verwekte crisis gebruik zou moeten maken voor de revolutionaire strijd tegen het kapitalistische

stelsel. Alleen de bolsjewiki met Lenin aan het hoofd, streefden in 1914 met alle kracht ernaar de resolutie in volle conseqwentie met-terdaad uit te voeren. Maar alle sociaal-democratische leiders beschouwden de resolutie als een vodge papier en verscheurden dit prachtige verdrag van revolutionaire solidariteit.

De tweede Internationale was bankroet. Niet in de zin van een organisatorisch verbreken der internationale verbindingen, maar ideologisch. De ideologie van het meest grove klein-burgerlijke opportunisme trad er voor in de plaats en is in feite sindsdien ten troon geheven. Want tegen het schandelijke roofverdrag van Versailles werd geen strijd aangeboden, de revolutie in Duitsland in de naoorlogsjaren werd bloedig door de Noskes, Eberts en Scheidemannen neergeslagen in bondgenootschap met het Pruisische Jonkerdom, de eerste broedplaats van het nazi-fascisme. De Brüning-reactie werd niet alleen onbestreden gelaten, maar gesteund en zo de weg voor de fascistische machtsgreep ge-effend.

Dezelfde grove klein-burgerlijke ideologie was oorzaak, dat de ene fascistische verovering na de andere kon plaatsvinden, was drijfveer tot de ontdekking van de misdadige niet-inmengings-politiek tegenover het Spaanse volk door de Franse sociaal-democraat Blum, was oorzaak dat het heldhaftig strijdende Spaanse volk met wat armzalige zilverlingen werd afgescheept, was oorzaak dat de Labour-beweging praktisch Chamberlain zijn gang liet gaan bij zijn berekenende bevrediging van het fascisme, was oorzaak dat de Spaaks een nazi-gezinde heerser in zijn „neutraliteits“-politiek steunden. Verloochening van de klassenstrijd, „wetenschappelijk“ door „jonge theoretici“ als waardige opvolgers van de Bernsteins en Kautsky's bevestigd, uitschakeling van elke zelfstandige rol van de arbeidersklasse, samenwerking met de zwartste reactie onder het mom van streven naar voordelen voor de arbeiders, dat was en is hun rol! Aan de reactionaire en fascistische hetz-campagne tegen de Sowjet-Unie nemen zij een groot aandeel en hun haat tegen dit socialistisch land doet niet onder voor de imperialistische klassehaat van de Chamberlains. Zij streven als de Chamberlains naar een oorlog van nazi-Duitsland tegen de Sowjet-Unie, want zij vrezen als deze imperialisten de nederlaag van het fascisme bij een ongeschokt en versterkt voortbestaan van de Sowjet-Unie. Deze lakeien van de bourgeoisie hebben niets meer gemeen met de arbeidersklasse, maar alles met hun imperialistische meesters.

Daarom herhaalt zich het monsterachtige verraad van 1914. Daarom ondersteunen zij op dit ogenblik de Chamberlains en Daladiers, daarom bevorderden zij hun oorlogsvoorbereiding, daarom sluiten zij in alle landen de godsvrede met de bourgeoisie.

Het I.V.V. haastte zich nu plotseling een verklaring af te leggen dat het de houding van de Sowjet-Unie scherp afkeurde en waarin het in feite de arbeiders van de gehele wereld opriep voor het Britse en Franse imperialisme de dood in te gaan.

De Franse sociaal-democratie met de niet-inmengings-politikus Blum aan de kop, staat volledig achter Daladier. Zij beaamt haar meester ten volle, als deze brutaal-weg de mislukking van het pact

van wederkerige bijstand tegen de fascistische agressie voor rekening van de Sowjet-Unie stelt. Zij ondersteunt de Daladier-reactie in haar optreden tegen de communistische partij door een hetze tegen de C.P.F. en de Sowjet-Unie te ontwikkelen. Zij stelt de imperialistische oorlog als een vrijheidsoorlog voor en zendt de Franse arbeiders naar het slagveld onder de misleiding dat zij voor hun eigen belangen strijden, terwijl zij in feite voor de beruchte 200 families de dood ingaan. De rechtse reformisten nemen in het Eenheidsvakverbond haastig een motie tegen de Sowjet-Unie aan, om hun eigen bourgeoisie vooral welgevallig te zijn.

Ook Labour steunt zijn Chamberlain opnieuw. Dat deed zij bij het verraderlijke München-verdrag, dat doet zij bij de oorlog om de heerschappy van de Engelse bourgeoisie. Greenwood stelt de grote machtige Engelse arbeidersbeweging aan de Engelse die-hards ten dienste en het Engelse Vakverbond verklaart, dat de Sowjet-Unie de oorlog heeft verhaast, om de doelbewuste ontketening van de imperialistische oorlog door de Chamberlains te maskeren.

In de neutrale landen is de houding der sociaal-democratische leiders geen andere. Laten wij het direct zeggen, er zijn gelukkig uitzonderingen! Het moedige voorbeeld van Nicole in Zwitserland, die dwars tegen de godsvrede-politiek van zijn partij ingaat, herinnert ons aan de standvastige houding van de Spaanse sociaal-democraat Negrin. Het zijn niet allen Blums, Greenwoods, Spaaks, Besteiro's, evenals in 1914 blijken enkelen tegen de stroom te durven ingaan. Zij zijn de uitdrukking van het verzet, van de verontwaardiging tegen de godsvrede-politiek bij de sociaal-democratische arbeiders.

Maar overigens ook bij de sociaal-democratische leiders in de neutrale landen hetzelfde beeld. Spaak, die tegen de beslissing van het laatste congres der B.W.P.in, weer in de regering snelt. Stauing die de leiding van de Deense reactionaire bourgeoisie voor het winstmaken uit deze imperialistische oorlog op zich blijft nemen, Sandler die reeds lang medehielp door sterke verhoging van de export van Zweeds erts naar nazi-Duitsland de „neutraliteit” van het fascisme te kopen en die het daarmee een beslissende versterking gaf, — zij steunen ook nu de eigen bourgeoisie, die voort zal blijven gaan aan het imperialisme de oorlogsbrandstoffen te leveren. Maar ook en vooral de Nederlandse sociaal-democratie. Waarom werden na lange jaren van drijven en smeken, van den Tempel en Albarda in de regering opgenomen? Omdat de Nederlandse reactie, de verscherping van de internationale situatie inziende, een z.g. „nationale concentratie” wenste samen te stellen om elk verzet bij het eigen volk tegen de „neutraliteitspolitiek” bij voorbaat gelijk te schakelen. En het sociaal-democratisch doel, regeringspartij te zijn, werd gekocht door de prijs, het loslaten van de politiek van collectieve veiligheid, te betalen. Nog op het laatste partij-congres verklaarde namens het P.B. v. d. Goes van Naters dat de isoleringspolitiek van Patijn noodlottig was en nu treedt men in een regering waarvan de formateur de Geer ogenblikkelijk verklaarde,

dat de buitenlandse politiek van het Colijn-kabinet consequent zou worden voortgezet!

De enige activiteit van deze sociaal-democratische leiders had reeds lang bestaan in het „regierungs-fähig” worden. Het Plan van de Arbeid werd op stal gezet voor het werkverschaffingsplan-Westhoff, ridderorden werden begerig aanvaard, het Huis van Oranje als een democratisch Vorstenhuis bejubeld, het reactionaire „Wilhelmus” als vrijheidslied aanvaard.

Vanuit hun gelijkgeschakelde regeringspositie zetten zij nu hun campagne tegen de Sowjet-Unie en het zelfstandige optreden van de arbeidersklasse voort.

Tegen de Sowjet-Unie, door haar prachtige hulp aan het Spaanse volk verdacht te maken, door te lasteren dat het een „totalitaire staat” als de fascistische staten is, door als haantje de voorste te vechten tegen de opnemng van de Sowjet-vakbonden in het I.V.V. waardoor hun o.a. de eer te beurt viel, Albarda als voorzitter van de S.A.I. door de overige rechtsen verkozen te krijgen.

Door nu de Chamberlains en Daladiers te steunen in hun pogen deze imperialistische oorlog als een vrijheidsstrijd tegen het fascisme voor te stellen, door de leugen van de reactionaire wereldpers vele malen te herhalen en aan te dikken, dat de Sowjet-Unie geen pact met Engeland en Frankrijk wilde en nazi-Duitsland en Sowjet-Rusland nu twee handen op een buik zijn. „Verraad”, „verraad”, schreeuwen deze historische verraadplegers en zij vullen hun ganse pers, ook die der vakverenigingen, met leugens en verdachtmakingen over de Sowjet-Unie en de Communistische Partijen. Dat durfden lieden te schrijven, wier eigen Albarda nog als voorzitter der S.A.I. een nieuw voorstel aan de Kommunistische Internationale om door een eensgezinde beweging van alle arbeiders het fascisme de voet dwars te zetten en de wereldbrand te verhinderen, afwees. Dat durfden lieden te doen, die zelf juist de idee der collectieve veiligheid voor een paar ministersteken hadden ingewisseld. Het is duidelijk, de godsvrede met de bourgeoisie is op elk terrein, politiek zowel als economisch, gesloten! Het Nederlandse groot-kapitaal, de Negen Mannen, het Oliekapitaal, het Duits ge-oriënteerde Havenkapitaal, waarvoor de Zeeuw zijn reisjes naar nazi-Duitsland maakt, kunnen gerust zijn. Van de zijde van deze „leiders” behoeven zij niet te vrezen, dat zij gestoord zullen worden in hun winstmaken uit deze roofoorlog!

De daarop gebaseerde „neutraliteits-politiek” van het Nederlandse groot-kapitaal, is in handen van deze lakeien veilig!

Reeds zijn zij volkomen passief nu het er om gaat, de vele noden, waarin het werkende volk door de mobilisatie en de oorlogtoestand verkeert, te bestrijden. Ook hierbij zullen zij de eigen reactie steunen, om alle gevolgen hiervan voor rekening van de werkers te laten komen.

Daarvan kunnen de zeelieden getuigen, die de vakbondsleiders voor een habbekras boven hun gages op de nu doodsgevaarlijke zeeën willen sturen, daarvan kunnen de bij massa ontslagen arbeiders getuigen, die men zonder meer in de steunregeling laat op-

nemen. Daarvan kunnen de gemobiliseerde arbeiders getuigen, wier gezin een schandelijk lage kostwinnersvergoeding ontvangt. Daarvan getuigt de oproep van S.D.A.P. en N.V.V. leiders om nu plaats te nemen in het oer-reactionaire, uit de revolutiedagen van 1918, daterende Burgerwachten Corps!

De felle strijd tegen de eigen bourgeoisie, in wier handen de handhaving van de zelfstandigheid van het Nederlandse volk niet veilig is, die deze uit winstbelang telkenmale in gevaar zal brengen, zal de arbeiders dan ook voor de noodzakelijkheid plaatsen deze godsvrede-politiek overal te ontmaskeren.

Weg met de imperialistische oorlog, ons volk niet het slachtoffer hiervan, dat zijn leuzen, die ook de sociaal-democratische arbeiders zullen beroeren! De waan dat het Britse en Franse imperialisme een anti-fascistische strijd voert, zal snel bij de sociaal-democratische arbeiders verbroken zijn. Ook de illusie, dat deze regering met haar sociaal-democratische ministers onze neutraliteit zal weten te behoeden.

Ook bij hen zal het inzicht ontstaan, dat de arbeidersklasse geen enkel belang bij deze roversoerlog heeft, dat zij alles heeft te doen om er buiten te blijven, waartoe de enige en veilige weg is, dit lot in eigen handen te nemen.

Opnieuw voltrekt zich overal in de wereld het sociaal-democratische verraad aan de werkelijke vrede, aan de proletarische vrijheid. Maar niet opnieuw zullen dezelfde gevolgen ontstaan! Want nu is daar de sterke Sowjet-Unie, is er een krachtige arbeidersinternationale, die ook in de situatie van nu, naar het voorbeeld van de Sowjet-Unie en in de geest van de socialistische resolutie van Bazel in 1912 zal weten te handelen.

De arbeiders van de gehele wereld zullen tot het inzicht komen, dat alleen de vestiging van het socialisme, voorgoed de verschrikkingen van de oorlog uit de wereld zal bannen, dat eerst dan de werkelijke vrijheid voor alle onderdrukten zal zijn bereikt.

HOE LEEFT DE DUITSE BOER?

E. HÖRNLE

Bovenaan Hitler's „landbouwprogram" prijken de woorden:

„De Duitse boer mag geen objekt voor financiële spekulaties zijn en niet voor het arbeidsloze inkomen der bezitters dienen . . . Onrechtmatig verkregen grond zal zonder schadevergoeding onteigend worden."

Zodra echter Hitler aan de macht was gekomen, vervlogen al zijn beloften. Volgens de officiële cijfers van de „Centrale landbouwstaatsbank" bedroegen na zes jaar Hitler-diktatuur de schulden van de Duitse landbouw rond 12 milliard Mark met een jaarlijkse renteschuld van 580 millioen Mark. In werkelijkheid is de schuldenlast veel hoger. Het feodale en grootkapitalistische grootgrondbezit omvat nog evenals vroeger meer dan een derde van de bewerkte grond in Duitsland. Zelfs de „Reichsnährstand"leiders geven toe, dat de rentabiliteit van het Duitse boerenbedrijf zeer gering is. Volgens de „Reichsbauernführer" Darré krijgt de Duitse landbouw van het algemene „volksinkomen", in vergelijking met zijn geweldige arbeidsprestaties jaarlijks slecht 12 inplaats van 18 milliard mark, dat is 6 milliard of 33 % te weinig. Dit enorme bedrag wordt opgeslokt door de grote concerns en banken, die een wezenlijke prijsverhoging der produkten van de boer niet toelaten, maar hem met behulp van het staatsapparaat dwingen, al zijn benodigdheden, vanaf kleren tot machines en bouwmaterialen, tegen hoge prijzen en slechte kwaliteit te kopen.

En welke verbodsbepalingen drukken al niet op de Duitse boer! Het is hem verboden door de „Marktordnung", zijn melk ergens anders te verkopen dan op de hem toegewezen plaats. Het is hem verboden, in zijn eigen bedrijf boter voor de markt te produceren. Het is hem verboden, een ei aan zijn buurman te verkopen inplaats van op de hem voorgeschreven plaats. Het is hem verboden zijn varken of koe zelf te slachten of aan een willekeurige handelaar te verkopen. Het is hem verboden, voor welk van zijn produkten ook een prijs te nemen, die ook maar enkele Pfennige hoger is dan de door de staat vastgestelde. Het is hem verboden, aardappelen zonder een officieel formulier te verkopen. Het is hem verboden, zonder toestemming van de „Kreisbauernführer" enige reparatie of verbouwing aan zijn huis of schuur te beginnen, daar alle bouwmaterialen gekontingenteerd zijn. Het is hem verboden, in zijn eigen bos-, bouw- of brandhout te kappen, want ook hier evenals van melk en graan, is het rantsoen voor zijn eigen gebruik van hogerhand vastgesteld.

Even rechtloos als op zijn eigen bedrijf, is de boer in zijn eigen gemeente, want de burgemeester wordt van hogerhand aangesteld en de fascistische partij-organen benoemen ook de leden van de gemeenteraad.

Zelfs zijn godsdiensdienst wordt den boer voorgeschreven. De fascistische overheid stelt vast, wat er in de kerk of op de catechisatie

mag worden geleerd, ze verbiedt het voorlezen van bepaalde gedeelten uit de bijbel, ontslaat en benoemt dominees tegen de wil van de gemeente, sluit kerken en arresteert de dominees.

En in zijn gezin? Zodra het kind op school komt, moet het lid worden van de fascistische kinderorganisatie, verlaat het de school, dan moet het in de Hitlerjugend of in de Bund deutscher Mädchen. Alle vroegere jeugd- en boerenverenigingen zijn opgeheven. En verder voert de weg naar de „Arbeitsdienst“, de „Landdienst“, de S.A., het leger. Overal kadaverdiscipline, te beginnen al met de volkomen gemilitariseerde school. — En bij het aanwijzen van zijn erfgenamen is hij al evenmin vrij.

En de gevolgen? Hoor, wat de „Deutsche Allgemeine Zeitung“ van 31 Maart '39 schrijft:

„Niet alleen de arbeiders willen weg — ook ambtenaren, boeren en hun kinderen kiezen andere beroepen; tot in de kringen der grootgrondbezitters wendt men zich af van de landbouw. Meisjes voor hulp op het boerenbedrijf zijn bijna overal verdwenen. De dochters willen geen boer meer trouwen, en de kinderen willen de arbeid op het boerenbedrijf, die geen bestaansmogelijkheid geeft, niet voortzetten.”

En aan dezelfde krant schrijft een middelboer:

„De boer heeft niet alleen niet de geringste rente uit zijn bedrijfsvermogen, maar zijn eigen arbeid wordt met niet meer betaald dan ongeveer 60% van het loon van een ongeschoolde industrie-arbeider”.

Wel zijn de gedwongen executies beperkt, want een „Erbhof“ mag niet worden verkocht, maar ten 1e. vormen de „Erbhöfe“ maar een klein deel van alle boerenbedrijven: ongeveer 700.000 van de 5 miljoen, en ten 2e. kan de bezitter van een Erbhof ten allen tijde door een bijzonder gerecht voor „nicht bauernfähig“ worden verklaard en langs administratieve weg van huis en hof worden verjaagd.

Bij de „Marktordre“, die, zoals we met voorbeelden aantoonde, de boer op allerlei manieren van zijn vrijheid berooft, kwam de „Erzeugungsschlacht“, om de opbrengst van de Duitse landbouw zo hoog mogelijk op te voeren. Het begon met de gedwongen verbouw van vlas, die in de meeste gevallen voor de boer niet lonend was. Daarop volgde de bij de boeren zo gehate „statikontrolle“, waardoor de fascistische ambtenaren het recht kregen, ten allen tijde op het bedrijf van de boer te komen rondsnuffelen, en de invoering van de „Hofkarte“, waarop alles vermeld staat niet alleen van het bedrijf en de bedrijfsvoering, maar ook van het persoonlijke doen en laten van de boer en zijn gezinsleden; een machtig wapen dus, om de boeren in bedwang te houden!

Nog nooit was de Duitse boer zo geknecht, zo kapitaal-arm, zo afgewerkt; hij lijkt een trekdier voor de oorlogswagen van Hitler en de grote monopoliekapitalisten! Op 25 Nov. 1938 drukte de officiële „Nat. soz. Landpost“ een foto af, waarop een boer, die met vier voor de ploeg gespannen mensen, van wie

twee vrouwen waren, zijn veld bewerkte! De „Landpost” schreef hieronder:

„Waar gebruik van trekvee onmogelijk is, moet, het koste wat het wil, mensenkracht bijspringen.”

Is het wonder, dat de fascistische leiders klagen over de „n i e u w e l a n d v u c h t” en dat, zoals Reichsbauernführer Darré zelf meedeelde, er reeds een tekort van 800.000 arbeidskrachten in de landbouw is?

De fascisten trachten nu, de landarbeiders en de boerenjeugd de schuld te geven van de moeilijkheden in de Duitse landbouw en hen van landverraad te beschuldigen. Maar de cijfers wijzen uit, dat zij zelf de schuldigen zijn: in het voorjaar van 1934 was het tekort aan arbeidskrachten nog maar 70.000, het heeft zich dus in vier jaren vertienvoudigd! Zo iets gebeurt niet zonder diepere maatschappelijke oorzaken.

Naast de onmenselijk lange werktijden, zijn het de lage lonen, die de landarbeiders van het land verdrijven: volgens de officiële statistieken („Statistisches Jahrbuch”) zijn de lonen van 1933—36 met gemiddeld 30 % gedaald, sinds 1937 wel hier en daar iets gestegen, maar geenszins tot de hoogte van de jaren vóór Hitler. Hier zien we duidelijk de gevolgen van het verlies van het verenigings- en stakingsrecht der Duitse arbeiders.

Werktijden van 14 uur zijn geoorloofd, terwijl de dwang, om vrouw en kinderen van den landarbeider te doen meewerken, is verscherpt. De scholen hebben opdracht, de kinderen voor de landarbeid ter beschikking te stellen, en de moeders worden opgewekt, haar zuigelingen mee naar het veld te nemen en onder het werk door te zogen.

In de fascistische bladen kan men nu en dan hartroerende brieven lezen van boeren, die daarin hun vertwijfeling uiten over de onmenselijke arbeid, die zijzelf en hun vrouw op het bedrijf moeten verrichten, zonder dat zij hulp kunnen krijgen. Dat de „Völkische Beobachter” zulke vertwijfelde brieven opneemt, bewijst wel de ernst van de toestand. De fascisten geven zo aan de teleurgestelde en verbitterde boeren een gelegenheid, zich te uiten. Maar zij behouden zich natuurlijk het recht voor, die uitingen te beknotten zoveel zij dat nodig vinden. Als de boer in dezelfde brief klaagt over de te lage prijzen voor zijn vee, over de eeuwige controle en dwang, over de bureaucratische rompslomp, over de hoge renten en pachten, over de enorm verhoogde belastingen, dan worden die klachten eenvoudig weggelaten.

Want de hoofdoorzaak van de ellende der Duitse boeren is niet de „landvlucht”, maar de oorlogseconomie van het Duitse fascisme, die de uitgaven voor veevoer en andere benodigdheden zo sterk verhoogt, dat de rentabiliteit van het boerenbedrijf verdwijnt. Steeds meer zien we daardoor de varkensfokkerij en intensieve veeteelt op de klein- en middelbedrijven afnemen —, in West-Duitsland in het afgelopen jaar zelfs met 6 % —, terwijl die op de grote landgoederen toeneemt.

Daarbij komt, dat den boeren vaak wordt bevolen, een bepaalde

teelt, die voor hen nadelig is, uit te breiden op straffe van inhouding van zijn rantsoen veevoer; klachten van den boer, dat hij daardoor geruïneerd wordt, worden ter zijde gelegd met de opmerking „können nicht interessieren”.

Het begint hen pas te interesseren, als de boer hierop antwoordt met afschaffing van zijn beste melkvee en met overgang van intensieve naar extensieve kultuur!

Al deze maatregelen worden genomen met het doel „de voeding van het Duitse volk te verzekeren”. Hoe staat het met deze voeding?

De officiële statistieken, volgens welke het vleesverbruik in Duitsland voortdurend stijgt en in 1938 reeds 57,73 kg. per jaar per hoofd bedroeg tegen 49,08 kg. in 1933, zijn misleidend, omdat zij alleen rekening houden met het aantal slachtingen en dit delen door het aantal inwoners. Maar hoeveel hiervan gaat naar Goerings' conservefabrieken en reusachtige magazijnen voor de oorlogsreserve? In werkelijkheid is het vleesverbruik van de werkende massa's veel lager dan tijdens het krisisjaar 1932.

En de zo belangrijke broodvoeding? De hoeveelheid is afgenomen en bovendien de kwaliteit enorm verslechterd: wittebrood is al jaren verboden en de rest vermengd met aardappelmeel en mais. Daarom de raad aan de huisvrouwen: meer aardappelen inplaats van brood! Met de voeding is het helemaal treurig gesteld, daar Duitsland ongeveer de helft van zijn verbruik moet invoeren en bovendien reusachtige oorlogsreserves aanlegt. De rantsoenen zijn klein en de kwaliteit vaak zo slecht, dat de vrouwen in enkele steden weigerden, het stinkende goed aan te nemen. Het volk moet alweer, evenals in de oorlogsjaren 1914/18, wennen aan het gebruik van marmelade inplaats van boter. Dit alles was reeds het geval, voordat het uitbreken van de oorlog, met de invoering van een strenge rantsoenering, de voedingstoestand nog onmetelijk verslechterde.

En de gevolgen? toenemende kindersterfte, teruglopende geboorten, ondervoeding — alles door officiële publikaties bevestigd. Niet alleen echter, dat de Duitse boer ontevreden wordt, hij staat ook vaak in de voorste rijen van de strijders voor vrijheid, brood en vrede. Dit bewijst reeds het feit, dat, ondanks de verbitterde jacht van de Gestapo en van het meest gewetenloze, best georganiseerde spionagesysteem van de wereld, in de Duitse dorpen geheime kranten worden verspreid, „boerenbrieven” genoemd, die door „Vrienden van het Volksfront” zijn geschreven en gehektografeerd. Deze brieven worden van hand tot hand gegeven en in 't geheim bediscussieerd. De Gestapo maakt al twee jaar jacht op deze briefschrijvers, maar tevergeefs. De boeren verraden hen niet. In een van deze brieven leest men:

„Steeds wordt door de pers en de radio verklaard, dat wij een volk „ohne Raum” (zonder ruimte) zijn. Maar sinds 1933 heeft men in het Rijnland 196.000 ha. land en bos aan de landbouw onttrokken voor kazernes, vliegvelden en exercitieterrainen. En nu zullen weer 80.000 ha. voor hetzelfde doel worden verkwist.”

En de brief eindigt: „Weg met de landverkwisting en met de reusachtige belastingen! Wij eisen voldoende veevoer, geen teeltdwang en geen bedrijfscontrole! Vrede en vrijheid!”

Langzamerhand groeit een nieuwe eenheid in het dorp: de eenheid allereerst tegen Hitlers oorlogseconomie, tegen de willekeur en de beperking van de vrijheid in het eigen bedrijf van den boer, maar ze wordt langzaamaan tot een politieke eenheid tegen het fascistische regiem, voor de democratische republiek, voor een buitenlandse politiek van vrede met andere volken.

De voorbeelden van gezamenlijk verzet nemen toe: hier wordt een gehate burgemeester tot heengaan gedwongen, daar gooit een boer met geweld de controleurs uit zijn stal, terwijl het hele dorp achter hem staat, weer elders dwingen de boeren de vrijheid van discussie in de vergaderingen af of verzetten zij zich, door gezamenlijke belastingweigerings, tegen het korrupte financiële beheer in het dorp.

Wemelde het vroeger in het dorp van de bruine en zwarte uniformen van S.A. en S.S., vooral van de rijke boerenzoons, thans ziet men ze veel minder. Ook nemen de verzoeken om ontslag van de „Ortsbauernführer” steeds toe; er is geen animo meer voor dit on-dankbare baantje.

De ogen beginnen open te gaan bij de Duitse boeren. Zij zien de tegenstrijdigheid, om zich dwangmaatregelen te laten welgevallen ter wille van de „Erzeugungsschlacht”, terwijl hun tegelijkertijd weiden en akkers worden afgenomen. Ook de Jodenpogroms vonden bij de boeren geen goedkeuring; nergens hebben de boeren eraan meegedaan, integendeel aan de mishandelde Joden vaak onderdak gegeven. En in de Septemberdagen van 1938, toen zijn paarden en wagens werden gerekwireerd en hijzelf werd opgeroepen tot arbeid voor het leger, is de angst voor de oorlog bij de Duitse boer ontwaakt. En daarmee zijn wantrouwen in de buitenlandse politiek van Hitler en zijn ongelooft in de fascistische beloften.

HET KARAKTER VAN DE HUIDIGE OORLOG

A. STRUIK

Wederom is, als in 1914, in het hart van Europa de oorlog ontbrand. Om in deze oorlogstoestand een juiste politiek te voeren, is het noodzakelijk, uit te gaan van het karakter van deze oorlog. Toen Lenin in 1914 voor het vraagstuk stond, de juiste revolutionaire taktiek tegenover de oorlog te bepalen, ging hij uit van een ontleding van het karakter van die oorlog. In dit verband is het zeer nuttig de artikelen van Lenin uit het begin van de oorlogsjaren te herlezen, en hierbij vooral te letten op de methode, die Lenin aanwendde, om tot een juiste taktiek te komen. De oorlog is steeds de voortzetting van de gevolgde politiek met andere middelen.

Dat een oorlog, als thans is uitgebroken, dreigde, was een algemeen erkende waarheid. De politiek der Communistische Internationale was daarop ingesteld. Zij wilde een wereldoorlog, die dreigde, voorkomen, en wel enerzijds door het tot stand brengen van de eenheid van de arbeidersklasse, waardoor deze weer in staat zou zijn haar massakracht tegen die van het naar oorlog drijvende kapitalisme te stellen — en anderzijds door een buitenlandse politiek, gericht op collectieve veiligheid. Het is een bekend feit, dat deze politiek op grote tegenstand stuitte en niet tot het gewenste doel leidde. De reactionaire leiders van de sociaal-democratie en de reformisten in de leiding van het I.V.V. hebben alles gedaan, om een gemeenschappelijk optreden van de arbeiderspartijen en van de vakverenigingen tegen het fascisme en voor de vrede te beletten. Ze zijn hierdoor verantwoordelijk voor het feit, dat de arbeidersklasse haar kracht niet kon aanwenden tot het verhinderen van het uitbreken van de oorlog. Anderzijds hebben de reactionaire regeringen van Engeland en Frankrijk verhinderd, dat de politiek van de Sowjet-Unie, die hardnekkig gericht was op collectieve veiligheid, op een sterk verbond van vredelievende staten tegen de fascistische staten, tot dit doel leidde. Zij wensten blijkbaar niet gebruik te maken van de grote kracht van de Sowjet-Unie, om de vrede voor hun volkeren te bewaren. Zij zijn mede verantwoordelijk voor het uitbreken van de oorlog.

Er kan thans voor socialisten geen twijfel aan bestaan, dat de eerste wereldoorlog een uitgesproken imperialistisch karakter had, dat hij gericht was tegen de belangen van de arbeidersklasse en tot doel had, een nieuwe herverdeling van de wereld tussen de grote kapitalistische staten tot stand te brengen. Hij eindigde, zoals bekend, met de vrede van Versailles, die de oorlogsoorzaken, die in het imperialisme schuilen, niet heeft weggenomen. Integendeel, deze tegenstellingen werden verscherpt. De uiterst ongelijkmatige en sprongsgewijze ontwikkeling van de landen van het kapitalisme nam toe. Het ontstaan van overwinnaars- en overwonnen staten schiep nieuwe tegenstellingen. Landen, die door de oorlog terug-

geworpen waren, zoals Duitsland, trachtten met snelle sprongen hun achterstand in te halen, evenals Italië en Japan, die in de wereldoorlog niet de verlangde buit hadden gekregen. Economische en militaire krachtsverhoudingen wijzigden zich snel. Het streven naar een nieuwe herverdeling van de wereld hield met volle kracht aan. De economische wereldcrisis, die in het bijzonder gedurende de jaren 1930-33 woedde, verscherpte de tegenstellingen tussen de imperialistische staten nog meer. In zijn verslag op het 16de Partijcongres in 1930 wees Stalin er reeds op, „dat de bourgeoisie een uitweg uit de economische crisis zou zoeken, enerzijds door de onderdrukking van de arbeidersklasse door middel van het instellen van een fascistische dictatuur, d.w.z. de dictatuur van de meest reactionaire, meest chauvinistische en meest imperialistische elementen van het kapitalisme, en anderzijds in het doen uitbreken van de oorlog om een nieuwe verdeling van de koloniën en de invloedssferen, ten koste van de zwak beschermde landen”. (Zie blz. 397 - Ned. vertaling van „Geschiedenis van de Communistische Partij der Sowjet-Unie”).

Japan, Italië en Duitsland hebben getracht, op kosten van de zwak beschermde landen, China, Abessinië, Spanje, Tsjecho-Slowakije, Oostenrijk en Polen hun posities in de wereld te versterken. Het gelukte deze staten reeds in belangrijke mate, een herverdeling van de wereld tot stand te brengen en op gewelddadige wijze vele grenzen te veranderen.

Zo begon geleidelijk de tweede imperialistische oorlog, die in wezen gevoerd werd tegen de kapitalistische belangen van Engeland, Frankrijk en de Verenigde Staten. Het waren in de eerste plaats deze landen, die inboetten, zoal niet aan eigen grondgebied, dan toch zeker aan invloedssferen, ten gunste van Duitsland, Italië en Japan.

Krachtens zijn voorgeschiedenis heeft dus de thans uitgebroken oorlog ten volle het karakter van een oorlog om de herverdeling van de kapitalistische wereld. Hij wordt gevoerd met als inzet: de opperheerschappij over de wereld. In dit verband is het niet van waarde ontbloot aan een uitspraak van Kautsky te herinneren uit de tijd, toen hij nog een Marxist was. Op 26 Augustus 1910 schreef hij in de „Neue Zeit”, naar aanleiding van de toen dreigende oorlog: „Bij een oorlog tussen Duitsland en Engeland komt niet de democratie, maar de wereldheerschappij, d.w.z. de uitbuiting van de wereld in het geding. Dit is geen vraagstuk, waarbij de sociaal-democraten aan de zijde van de uitbuiters van hun natie moeten staan.” Deze uitspraak geldt ten volle voor deze oorlog. Hoewel het toen door vele burgerlijken en sociaal-democraten anders werd voorgesteld, ging de oorlog van 1914 niet om de democratie en is hij dan ook geëindigd met de onderdrukkingsvrede van Versailles, een in alle opzichten onrechtvaardige vrede. In 1914 bedroog de bourgeoisie het volk en hield zij de werkelijke doeleinden van de oorlog, zijn imperialistisch veroveringskarakter, verborgen. En de reformisten van de Tweede Internationale hielpen de bourgeoisie, om het volk te bedriegen. Ze traden niet op tegen de oorlog, maar

vertelden in Engeland en in Frankrijk, dat deze landen streden voor de democratie, omdat het ging tegen den Duitsen keizer. In Duitsland spelde de sociaal-democratie het volk op de mouw, terwijl ze zich achter Wilhelm II schaarde, dat het in deze oorlog ging om de strijd tegen de burcht van de reactie: het Russische tsarisme. Het was in het bijzonder Lenin, die op de meest felle wijze tegen deze volksmisleiding optrad en aantoonde, dat de Pruisische jonkers met Wilhelm en de Duitse grote bourgeoisie alles behalve een politiek hadden gevoerd, om het tsarisme ten val te brengen. Integendeel, ze hadden steeds getracht, tegenover het Russische volk het absolutisme in Rusland te ondersteunen.

Ook thans weer pogen de imperialisten van alle landen het werkelijke karakter van de oorlog te verdoezelen. De volkeren zouden de ellende van de oorlog geen minuut willen dragen, als zij beseften, dat deze om de winstbelangen van hun heersende klasse ging. Daarom beweren de fascistten in Duitsland demagogisch, dat de politiek van de Duitse regering gericht is op „het bevrijden van de Duitse broeders in het buitenland.” Ze hebben jaren lang, terwijl zij de oorlog voorbereidden, stelselmatig een Duits chauvinisme gekweekt en het voorgesteld, of Duitsland werd aangevallen. Zij hebben Tsjecho-Slowakije veroverd onder de leuze, dat de Sudeten-Duitsers moesten worden bevrijd en ze hebben een barbaarse oorlog tegen Polen ontketend, zogenaamd om de Duitsers van Danzig, de Corridor en Opper-Silezië te bevrijden. Dit is de demagogie, die in Duitsland opgeld doet.

In Engeland en Frankrijk wordt met alle kracht, waarover het propaganda-apparaat van de regeringen beschikt, de leugen verspreid, dat deze oorlog een anti-fascistische zou zijn. De demagogie van deze leugen is niet moeilijker te doorzien, dan de demagogie van de Duitse sociaal-democratie in 1914, die verklaarde, dat de oorlog zou zijn gericht tegen het Russische tsarisme. Hoe kan Chamberlain, de politicus, die een actief aandeel heeft genomen in het oprichten van de fascistische dictatuur in Duitsland, die het Duitse fascisme financieel en met zijn München-politiek voortdurend heeft versterkt, de leider zijn van een anti-fascistische oorlog?

Hoe kan Daladier, die zijn eed aan het anti-fascistische Volksfront brak en een uiterst reactionaire politiek voert tegenover het Franse volk, de leider zijn van een anti-fascistische oorlog?

De Engelse en Franse regeringen verkondigen het anti-fascistische karakter van deze oorlog, om hun volkeren in een oorlog te doen toestemmen, die aan de volksbelangen vreemd is. En wederom zijn het de Engelse en Franse sociaal-democraten, die de bourgeoisie helpen deze leugens over het karakter van de oorlog te verbreiden. Zij helpen de bourgeoisie met het voeren van een imperialistische oorlog, dus een hoogst reactionaire en anti-democratische oorlog, waarbij het volk moet doodbloeden voor kapitalistische doeleinden. In de oorlog van 1914 was Rusland een hulpkracht voor Frankrijk en Engeland. Het tsarisme was met gouden banden aan het Engelse en Franse imperialisme vastgeklonken. Het Russische volk heeft met bloedige offers, met miljoenen doden moeten betalen voor het feit,

dat Rusland tot een half-kolonie van het Engels-Franse imperialisme was gemaakt. Hier is een principiële verandering ingetreden. Zeker, de Engelse regering heeft weder getracht, Rusland te benutten, om tegenover Duitsland de kastanjes voor het Britse imperialisme uit het vuur te halen. De Sowjet-Unie wil echter niet deelnemen aan een imperialistische oorlog. Zij voert een zelfstandige politiek, gericht op het belang van de volkeren van de Sowjet-Unie, op het belang van het socialisme en dus gericht op de belangen van het werkende volk van de gehele wereld. Dit moet men goed in het oog houden om de politiek van de Sowjet-Unie tegenover de nu uitgebroken imperialistische oorlog te begrijpen. Het eigenaardige karakter van de tegenwoordige imperialistische oorlog wordt voor een belangrijk gedeelte bepaald door het bestaan van een sterke mogendheid, die buiten de imperialistische oorlog staat en zelfstandig optreedt. Deze mogendheid — de socialistische Sowjet-Unie — maakt gebruik van de verzwakking van het wereldkapitalisme, die een gevolg is van de heftige politieke crisis, waarin de kapitalistische wereld door deze oorlog is geraakt. Door de gewapende strijd, waarin haar kapitalistische tegenstanders zijn gewikkeld, is ze in staat de zaak van het socialisme te bevorderen en zij doet dit ook. Daarom is het verraad van de sociaal-democratische partijen aan de zaak van het socialisme bijkans nog groter dan in 1914, omdat de mogelijkheden voor de overwinning van het socialisme bij een juiste zelfstandige politiek der arbeidersbeweging zoveel gunstiger geworden zijn.

Er bestaan rechtvaardige en onrechtvaardige oorlogen. De oorlog van het Spaanse volk tegen het fascisme was reeds een rechtvaardige oorlog, omdat dit een strijd was tegen de onderdrukking van het eigen land. Het Chinese volk voert thans een rechtvaardige oorlog tegen Japan, omdat het strijdt tegen imperialistische onderdrukking. Socialisten behoren stelling te nemen tegen de imperialistische oorlog en tegen de regeringen, die deze voeren. Maar zij ondersteunen rechtvaardige oorlogen. In de „Geschiedenis van de Communistische Partij der Sowjet-Unie” worden dan ook, in overeenstemming met wat Lenin hierover schreef, de oorlogen verdeeld in twee soorten:

- a) de rechtvaardige oorlog, die geen veroveringsoorlog, maar een bevrijdingsoorlog is, die zich ten doel stelt, hetzij de verdediging van het volk tegen een buitenlandse aanval en tegen pogingen om het te knechten, of de bevrijding van het volk van de slavernij van het kapitalisme, of ten slotte de bevrijding van de koloniën en de afhankelijke landen van de onderdrukking door de imperialisten;
- b) de onrechtvaardige oorlog, die een veroveringsoorlog is en de inbezitneming, de knechting van vreemde landen, van vreemde volkeren tot doel heeft.

Duitsland, Engeland, Frankrijk, Japan voeren thans onrechtvaardige oorlogen, China daarentegen een rechtvaardige oorlog. De meest rechtvaardige veldtocht, die maar denkbaar is, heeft de Sowjet-Unie

ondernomen, omdat deze ten doel heeft de bevrijding van een gedeelte van het Belo-Russische en Oekraïense volk uit de slavernij van het kapitalisme. Deze volksdelen waren door onrechtvaardige vredesverdragen gedurende bijna 20 jaar van de andere delen van deze volkeren, die het socialisme opbouwen, gescheiden.

Het is zeer goed mogelijk, dat gedurende de loop van een imperialistische oorlog deze geheel of gedeeltelijk van karakter verandert. Lenin heeft herhaaldelijk in zijn geschriften op het veranderen van het karakter van de oorlog tijdens de oorlog zelf gewezen. Zo schreef hij in zijn verhandeling: „Over de Juniusbrochure” in 1916:

„Een nationale oorlog kan in een imperialistische omslaan en omgekeerd. Een voorbeeld: de oorlogen van de grote Franse revolutie begonnen als nationale oorlogen en waren dit ook. Deze oorlogen waren revolutionaire oorlogen: zij verdedigden de grote revolutie tegen een coalitie van contra-revolutionaire monarchieën. Maar toen Napoleon het Franse keizerrijk schiep en een ganse reeks van reeds lang bestaande, grote, levensvatbare nationale staten van Europa onderdrukte, werden de nationale Franse oorlogen imperialistisch van karakter, en zij hadden weer nationale bevrijdingsoorlogen tegen het imperialisme van Napoleon ten gevolge.”

Lenin heeft met klem betoogd, dat onder het imperialisme oorlogen tegen nationale onderdrukking, bevrijdingsoorlogen dus, niet alleen mogelijk, maar zelfs onvermijdelijk zijn:

„Zij zijn vooruitstrevend en revolutionair, hoewel natuurlijk voor het slagen daarvan òf de verenigde pogingen van een geweldig aantal bewoners van de onderdrukte landen noodzakelijk zijn (de honderden millioenen van Indië en China) òf een bijzonder gunstige constellatie van de internationale toestand (b.v. verlamming van de interventie der imperialistische staten ten gevolge van hun zwakte, of door de oorlog of door innerlijke tegenstellingen), òf de tegelijkertijd optredende opstand van het proletariaat van één der grote mogendheden tegen de bourgeoisie vereist wordt.”

Lenin heeft met zijn scherpe blik de mogelijkheid van vooruitstrevende oorlogen, vooruitgezien. De millioenenmassa's van China voeren thans een vooruitstrevende, nationale oorlog. De revolutie van het proletariaat in Rusland noopte dit van '18 tot '20 een nationale bevrijdingsoorlog te voeren tegen de interventie van de imperialistische mogendheden. De diepe tegenstellingen tussen het Engelse en het Duitse imperialisme maken het voor de wereldreactie niet mogelijk, om thans te interveniëren bij de bevrijdingsoorlog van de rode legers in West Belo-Rusland, de West-Oekraïne en in Oost-Polen. En het is niet uitgesloten, dat de imperialistische oorlog ook op andere plaatsen van de wereld tot nationale bevrijdingsoorlogen aanleiding zal geven.

Het karakter van de oorlog bepaalt de houding, die de communisten tegenover die konkrete oorlog aannemen. Zij zijn tegen de im-

perialistische oorlog, die zij dus met alle kracht bestrijden en zij nemen stelling tegen de regeringen, die om vuige winstbelangen de misdaad van een oorlog over de volkeren brengen. Zij ondersteunen rechtvaardige, vooruitstrevende, nationale oorlogen. Om een nationale oorlog te kunnen voeren, is nodig de zelfstandige actie van de massa's. In de landen, waar het onafhankelijk volksbestaan thans bedreigd wordt door het oorlogvoerende imperialisme, is de strijd voor het behoud van de onafhankelijkheid alleen mogelijk, als de volksmassa's bereid zijn tot zelfstandige strijd. Reeds hierom is de godsvrede, die de sociaal-democraten met de bourgeoisie van hun respectievelijke landen hebben gesloten, een gevaar voor het voortbestaan van de nationale onafhankelijkheid en dus een gevaar voor het volk.

Alleen de zelfstandige strijd der massa's is er een waarborg voor, dat het volk niet in de imperialistische oorlog wordt meegesleurd.

buitenlands overzicht

DE EERSTE OORLOGSMAAND

Mr. A. JACOBS

Het verloop der eerste oorlogsweken is een bevestiging geweest van de overtuiging, welke de Sowjet-regering opdeed tijdens haar onderhandelingen met Engeland en Frankrijk, en dus een rechtvaardiging van de houding, welke zij sindsdien heeft aangenomen. En men kan waarlijk niet zeggen, dat zij de wereld niet tijdig — immers reeds een half jaar tevoren — heeft gewaarschuwd. In de rede, welke Stalin in Maart hield, heeft hij het „grote en gevaarlijke politieke spel” aangekondigd, dat thans gespeeld is, een spel, waarin men ook de Sowjet-Unie heeft willen betrekken — en waarvoor zij niet te vinden was.

Overzien wij de eerste weken van de strijd, militair en politiek — de samenhang is onverbreeklijk. Op 1 September begint de Duitse overval op Polen, met de inzet van alle krachten. En wie nu verwacht had, dat het half-fascistische kolonels-bewind te Warschau zoveel waarlijk-patriotisch besef zou hebben gehad, dat het gezwind plaats ging maken voor een waarlijk nationaal, d.w.z. ook de democratische partijen omvattend bewind, die kwam bedrogen uit. Aan vaderlandslievende woorden ontbrak het niet, maar de werkelijk vaderlandslievende daad: de vorming van een nationaal bewind op brede democratische grondslag, bleef uit. Het Poolse kolonels-bewind vreesde en haatte ongetwijfeld ook de Duitse invallers, maar veel sterker nog dachtte het de Poolse arbeiders en boeren. Laten wij het hier niet hebben over de (illegale) communistische partij, en zelfs niet over de in naam legale, maar in feite half-gekevelde sociaal-democratie. Maar nemen wij de Boerenpartij, wellicht Polens omvangrijkste politieke organisatie. Haar leider, Witos, oud-premier, was eerst enige maanden geleden naar Polen teruggekeerd, uit de ballingschap waartoe de Pilsodski-groep hem gedwongen had. Terstond was hij weer aan het hoofd gekomen van de boerenpartij, en in die organisatie, de breedste van Polen, was er vermoedelijk geen geziener en populairder figuur dan Witos. Men heeft zijn naam in de eerste oorlogsweken nergens gelezen.

Zeker, aan uitingen van volkstoorn tegen de Duitse indringers heeft het niet ontbroken. Maar de oorlog was geen volksoorlog voor de vrijheid, en kon dat ook niet zijn, omdat de Poolse boeren en arbeiders, d.w.z. de overgrote meerderheid van de Poolse bevolking (over de hooghartig in een hoek geduwde minderheden worde in dit verband niet eens gesproken) niet werden geleid door de mannen, die hun vertrouwen en hun liefde hebben, maar door een grootgrondbezitters- en kapitalistenkaste, die het land aan de fascistische inval prijsgegeven heeft.

DE DUITSE OPMARS.

Met grote kracht werd, zoals gezegd, de Duitse opmars voortgezet. En tevens volgens een oorspronkelijke methode. Gebruik makend van een grote overmacht in technische strijdmiddelen, en van het feit, dat aan Poolse zijde de luchtmacht op onbegrijpelijk-slappe wijze werd gebruikt, drongen de Duitse gemotoriseerde strijdkrachten, niet over een breed aaneengesloten front, zoals men in vroegere oorlogen streed, maar op een aantal punten zeer diep het land binnen. Men heeft het wel vergeleken met „de vingers van een hand”, in tegenstelling tot de „gepantserde vuist” van vroeger. Het resultaat was, dat grote delen van het Poolse leger al spoedig werden afgesneden van hun basis en op wanhopige wijze geïsoleerd. Bij hun tegenstand is het stellig tot op zichzelf staande staaltjes van dapperheid en vernuft gekomen. Maar tegenover het systeem wist de Poolse legerleiding geen tegen-systeem te plaatsen. Met dit resultaat: dat na acht dagen oorlog de Duitse troepen — in het bezit van Krakau, de oude Poolse hoofdstad, het Oost-Opper-Silezische industrie-gebied en het grootste deel van de corridor — voor Warschau staan, al zijn op dat moment grote Westelijker gelegen gebieden, o.a. met Lodz en Poznan, nog in Poolse handen. Warschau, miljoenenstad met 400.000 Joden, verweert zich. Maar onder de huidige leiding was Polen binnen acht dagen reddeloos verloren. Langs Warschau heen rukken de Duitsers verder naar het Oosten, tot zij de grens van het door Polen bewoonde gebied hebben bereikt. Aan die grens, ten Oosten waarvan de bevolking uit Oekraïners, Wit-Russen en Joden bestaat, wordt hun, politiek en militair, een halt geboden door de Sowjet-Unie en haar Rode Leger. Die Oekraïners, Wit-Russen en Joden zijn de eerste bevolkingsgroepen in Oost-Europa, die door de Sowjet-Unie sedert haar stichting in 1922 worden bevrijd van de overheersing door vreemde groot-grondbezitters en kapitalisten. Maar daarover straks meer.

HET PLAN VAN LONDEN EN PARIJS.

Wat hebben intussen de West-Europese staten, die met het Duitse Rijk in oorlog zijn, gedaan om hun Poolse bondgenoot te helpen? Zo goed als niets. Zij hebben Duitsland de oorlog verklaard en zij hebben de zeeën gezuiverd van de Duitse koopvaardij. Zij hebben, noodgedwongen, de strijd aangebonden tegen het Duitse duikbootwapen, dat hun handelsschepen en passagiersschepen ging torpederen. Er was één (zegge één) luchtraid tegen de Duitse vloot. Maar wat gebeurde er op het Westelijk front? In de eerste drie oorlogsweken nagenoeg niets. Reepjes Duits gebied in de richting van de Westwall (Siegfriedlinie) werden door de Franse troepen bezet. Een eerste Britse troepenmacht werd naar Frankrijk overgebracht. Ook uit Afrika werden troepen aangevoerd. En daarmee basta.

Natuurlijk eist een krachtig offensief grondige voorbereiding, als men er geen nutteloze slachting van wil maken. Maar — en hier steekt de kern van de zaak — uit de houding van Frankrijk en

Engeland, blijkt, dat men zich geheel had ingesteld op een trage oorlogvoering in het Westen en dat men Polen en zo mogelijk de Sowjet-Unie de eerste zware slagen geheel alleen wilde laten opvangen. Want de zaak staat natuurlijk niet zo, dat de enige keus was: een zinloze slachting in het Rijnland, of de betrekkelijke passiviteit van nu. Natuurlijk waren er nog andere mogelijkheden. Door luchtaanvallen op de Duitse oorlogsindustrie had men het Oosten kunnen ontlasten. Men had Italië tot een duidelijke keus — vóór of tegen Hitler — kunnen dwingen, met alle mogelijkheden van dien. Men had vliegtuigen naar Polen kunnen zenden. Niets daarvan is gebeurd. Kenmerkend is het verhaal van de „Times“(!) over de 100 bombardements-vliegtuigen, die in Londen voor Polen gereed lagen, en die niet werden afgezonden toen het nog tijd was, wegens een ruzie „om de vrachtprijzen“. Zo werd de verdediging van Polen door zijn „bondgenoten“ gesaboteerd!

Men had een plan, en dat plan heeft men uitgevoerd. Als Frankrijk en Engeland hun zin hadden gehad, dan zou niet alleen Polen, maar daarnaast ook de Sowjet-Unie daarvan de dupe zijn geworden. Chamberlain en Daladier hadden gaarne rustig toegekeken, terwijl Duitsers, Polen en Russen elkaar uitputten. Deze berekening is wat de Sowjet-Unie betreft niet uitgekomen. Het land van het socialisme spaart zijn krachten.

MOSKOU'S OPMARS.

De veldtocht, welke intussen het Rode Leger begonnen is, onderscheidt zich principieel van de campagnes der andere strijdmachten. Op hetzelfde moment, dat deze bevrijdingsveldtocht in Oost-Europa begon, proclameerde de Sowjet-Unie met treffende beginselvastheid en nauwkeurigheid haar neutraliteit in de imperialistische oorlog en begon zij een actie ter bevrijding van in de steek gelatenen en onderdrukten, dwars door die imperialistische oorlog heen.

De politieke betekenis van deze actie ter vergroting van het in socialistische zin bevrijde deel der mensheid wordt elders besproken. Bezien wij hier nog slechts de militair-diplomatieke betekenis van deze opmars naar Midden-Europa. Wij constateren dan: die opmars stelt paal en perk aan de nationaal-socialistische veroveringsplannen in Oostelijk richting. Hitler heeft in zijn Danzigse rede van 19 September gezegd, dat zijn plannen zo beperkt zijn. Men kan alleen constateren, dat zijn geheugen hem opnieuw in de steek heeft gelaten. Op zijn boekenplank heeft hij stellig wel een exemplaar staan van „Mein Kampf“ en hij kent de schrijver van dat boek en de ideeën, welke deze erin ontwikkeld heeft. Welnu, tot die ideeën behoort ook, dat Duitsland niet naar koloniën moet streven, doch zijn uitbreiding moet zoeken in Oost-Europa, zijn landhonger moet bevredigen ten koste van Ruslands randgebieden. De Sowjet-Unie heeft hem gedwongen, dit program in te slikken. De volken van Ruslands randgebieden zullen niet onder de nazi-laars belanden; zij zullen, en voor sommige is dit nu reeds het geval, binnen de sfeer van de Unie van Socialistische Sowjet-Republieken leven.

En die Unie heeft haar grenzen verplaatst naar het Westen. Zij raakt voortaan Duitsland, Litauen en Hongarije. En die nabuurschap van het land van het socialisme, welks macht en welvaart met het jaar groeit, zal niet nalaten, bevruchtend te werken op de belendende landen en gebieden. Veelzeggend zijn de berichten over de haast, waarmee Joegoslavië, een land, dat tot dusver om hofklike antipathieën, die met het landsbelang niets van doen hadden, alle contact met de Sowjet-Unie schuwde, zich thans uitslooft om relaties met Moskou aan te knopen. Ook Slowakije is in draf. De militair-diplomatieke betekenis der Sowjet-Unie wordt eensklaps voortreffelijk begrepen door velen, die tot dusver ogen en oren dicht hielden. Dwars door de imperialistische oorlog heen dwingt zij onwillige regeringen, een machtige revolutionaire werkelijkheid te onderkennen, en te erkennen.

KENAU (FRAGMENTEN)

THEUN DE VRIES

(De volgende hoofdstukken zijn ontleend aan een grote novelle van Theun de Vries, die zal verschijnen in het door „Pegasus” uit te geven „Familieboek”. Het is een beschrijving van het beleg van Haarlem tijdens de bevrijdingsstrijd van Nederland tegen de Spaanse onderdrukking; het tekent, aan het voorbeeld van de Haarlemse Kenau Simonsdochter Hasselaar, de volksstrijd van de vrouwen niet minder dan van de mannen, tegen de Spaanse tyrannie, maar niet minder ook tegen de verraderlijke elementen onder de grote burgerij in de Hollandse steden).

DE EERSTE BESTORMING.

De mist was opgetrokken, en in het effen licht breidde zich de vlakke, waar Spanjolen, Duitsers en Walen van het Spaarne af tot Overveen toe gelegerd waren. — De uitkijkposten van de stad waren vol kapiteins en officieren, die zwijgend den vijand in ogen-schouw namen. Het zicht was bleek en wijd; op de glooiende vlakke sneeuwbanken wriemelde het leger der Spanjaarden als een ver-strooide mierenhoop, soms in de verre formaties nauwelijks te onderkennen van wilgenbosjes of rietkragen, die een even donkere en grillige tekening in het ververwijderd landschap brachten.

Rondom het huis te Kleef was de opeenhoping van beweeglijke donkere massa's het sterkst; soms rilden er bleke glansen; daar moest een cordon van voetknechten gedrield worden. Een reeks van halve manen strekte zich van het dichterbij de stad gelegen Leprozenhuis naar de wallen van het rondeel; het waren de schansen van den vijand, die schuins op de muren staande en door lage om-muringen versterkt, den belegeraars de bans boden, om over een lengte van enkele mijlen onder beschutting tot aan de bolwerken door te dringen. Kleine ruitertjes ijlden op vlugge paardjes door het lege landschap, waar geen dieren en mensen te zien waren buiten de Spanjolen. De hoeven leken verlaten; er klonk alleen een zwak hondengeblaf. Aan de kant van het Spaarne reden wagens; daar sloegen de vijanden op twee plaatsen een brug over het water, om door te kunnen trekken naar de Lie, waarachter de stads-weiden lagen.

Bij de velen, die naar de muren klommen, was Kenau Simonsdochter. Voor het eerst zag zij de aanvallers; het in mist en grauweheid verdronken morren en dreunen van hun bedrijvigheid was veel dreigender dan het nu openliggend kampement, waarover een zeer bleke winterzon traag wegrolde. Kenau stond stil, en mat met de hand boven de ogen vanaf de St. Janspoort het trekken en veranderen van de donkere formaties op het sneeuwveld, toen de eerste aanval kwam — bij verrassing, en zonder dat men zich reken-schap gaf van wat er nauwkeurig gebeurde.

Het sein werd gegeven uit de naastbijgelegen dubbel-versterkte Spaanse schans tegenover het rondeel — een maaksel van de beste Spaanse vestingbouw-kunde, waar de kapiteins van de Haarlemse bezetting alsook de prinselijke aanvoerders met zorg naar hadden gekeken —; een plotselinge dolle uitbarsting van geluid en vuur. Er moesten minstens veertien zware stukken geschut staan opgesteld, want veertien kogels van een pond of vijftig floten gloeiend en in een boog van zwarte buskruiddamp tegen de poort. Het ontbranden en neerketsen van de werptuigen smeedde de aan rotten gestelde wapens van de muurbewaking omver; Kenau dorst zich bij de slag niet verroeren; zij had de handen bij ingeving naar het hoofd gebracht, en beschutte schedel en oren. De dreunende slag was nog niet voorbij — ergens sprongen ruiten — of er klonk een verschrikte, schetterende fanfare: een jonge trompetter had het tegensignaal gegeven.

De echo's van de Spaanse kogelstorm waren weggerold, toen Kenau haastig langs de wallen afdaalde. Overal renden vrouwen; sommige hadden hun kinderen onder de arm. Kenau bleef onder aan het goorbesneeuwde bastion weer staan en keek om zich heen; de muren wemelden plots van Haarlemse soldaten. Het was, of de wachthuizen ze uitspuwden. Een korte tijd liepen ze dooreen, maar reeds weerklonken de commando's, en geen vijf minuten na de kogelregen waren ze op hun plaats.

Kenau had zich nog niet omgewend, of voor de tweede maal kraakte het Spaanse vuur uit de zware mortieren. Om haar oren vloog het gruis van stenen en splinters hout; vlak langs haar schouder gierde een brok puin, dat dof in het gras van de wal neersmakte en enkele voeten verder bleef liggen. Kenau trok de boezelaar over haar hoofd en sneelde over het smalle bruggetje, waardoor ze in de binnenstad terug moest keren. Ze was nog geen twee straten gelopen, of ze hoorde het marcheren van voetvolk. Overste Steinbach rukte met drie Duitse vendels naar het bedreigde punt op.

Hoeveel moeite had het haar gekost, om zichzelf te overwinnen en haar huis te verlaten! En nu zat ze er weer, achter het raam, en staarde in de matte hemel, en van de hemel op de gracht, waar de sneeuw door de mist en het vocht gekorst en verwaterd lag en wagens bruine sporen hadden gezeuld. Ze wist niet, hoe lang — uren moest het geduurd hebben — voor het geschut van de Spanjaarden zweeg. IJl en leeg vielen de slagen van de torens; zij vernam ze niet, hoorde enkel het vreeswekkend gerucht van de verdedekte kanonnen der aanvallers.

Kenau dacht aan haar zoon, aan haar broer. Waren ze nog in leven . . . of lagen ze, door het stortend puin van de bolwerken geraakt, ergens tussen balken en stenen? Ze wrong de handen in haar schoot, stond op, liep door het huis, keerde terug naar het raam aan de straat, als kon daar enige boodschap van buiten doorheen dringen . . . Des middags hield ze het niet langer uit.

Op haar hernieuwde tocht naar de wallen hoorde ze nog twee maal het ontladen van de Spaanse kanonnen. Toen eindigde de door deze woeste echo's onderbroken spanning en maakte plaats voor

een veelheid van verwarde geluiden: verre stemmen, een zwak ploffen en slepen, als rolden er balken, een enkel los musket-schot . . . . Achter alle ramen waren mensen, voor de deuren stonden mensen; en toen ze aan het rondeel kwam, waren ook daar weer velen te hoop gelopen.

Mannen van het schuttersgilde sleepten een malle-jan vol balken en planken naderbij; boven op de wallen, waar een verwoesting heerste, alsof er brand was geweest — hier en daar steeg een donkere rookpluim op en er hing een grondige lucht van stof en gruis — werkten de soldaten verwoed om de geslagen bressen te dichten. Twee bommen aan de Vest waren getroffen; de naakte kronen vol resten van sneeuw hingen geknakt. Burgers waren met bijlen bezig, ze om te hakken; reeds sleepten soldaten een gedeelte van de takken weg naar een gapende opening in de muur. Uit een der straten denderden twee wagens aan; er lagen zakken, stenen, stukken hout op, en wonderlijke brokken, waarin Kenau tot haar diepe verbazing de beelden herkende, die men uit de kerk verwijderd had. De wagens stonden nauwelijks aan de voet van de schans, of er daalde al een troepje schutters langs het bastion neer, om alles er af te laden en naar boven te sjuwen. Kenau stiet voor ze het bemerkte, een verlossende kreet uit; onder hen was Nicolaas!

Ze haastte zich naar hem toe, en zonder dat hij bleef staan, begroette hij haar. Zijn gezicht was geblakerd en vol kruivtegen; zijn wambuis gescheurd. Ze had hem nog nooit zo zien kijken; zelfbewust; gespannen en met een gloed in de ogen, die haar eensklaps het hart warmde.

— Het is begonnen, moeder! zei hij, zijn vrachtje voortslepend. Ze willen een bres maken, vandaag of morgen nog zullen ze een bestorming wagen, zegt Steinbach. Maar we hebben de schade al half hersteld. — Hij smeedt de zak, die hij droeg, neer; een ander nam ze over en slingerde ze op de schouder, om ze de schans op te dragen. Kenau liep naast Nicolaas naar beneden, waar hij een nieuwe vracht ging halen. — Waar is Pieter? vroeg ze. Nicolaas wees in de richting van de Kruispoort. Daar zag ik hem het laatst gaan. — Enkele ogenblikken zweeg Kenau, terwijl Nicolaas ruw een der beelden van de wagen nam, waaraan nog het zware, bepleisterde voetstuk bevestigd zat. — De santen doen zo toch hun dienst, grinnikte Nicolaas, die met de ene mouw het zweet wegwiste, en opnieuw naar boven klom. Kenau antwoordde niet; voor de tweede maal liep ze mee, steunde half het heiligenbeeld. Zijn er . . . . doden? zei ze toen, en iets van de oude beving doorsidderde haar. Nicolaas schudde het hoofd. — Een paar gewonden, zei hij.

Ze waren boven aan de verschansing van de poort; en in het slechten en opruimen, het kruien en voegen van een met kruitdamp beslagen soldatentroep leek het gevaar, dat in de stad zo ondraaglijk was, wijl het onzichtbaar bleef, eensklaps geringer. Een geladen kalme steeg in haar, terwijl ze in de boog van een uitspringend muurgedeelte trad, om een nieuwe blik op de belegeraars te werpen, alsof ze zich maar niet verzadigen kon met de verbazing, wie

toch de lieden waren, die Haarlem met zoveel razend lood be-
stookten.

Onder de grauwende middaghemel woelde het kamp der Span-
jolen onrustiger dan voorheen. Hier en daar sintelde een eerste
kampvuur, grillig rood tussen de grauwe en zwarte plekken, die
het soldatenvolk op het vale sneeuwland tekenden. Kenau's ogen
werden scherp onder de bescherming van haar hand; ze zag, hoe
een slang van mensen, onbereikbaar voor het verstdragende mus-
ket of het beste kanon der Haarlemmers, achter de schansen op-
kroop en zich in de richting van de zo zwaar beschoten poorten
en het rondeel voortbewoog.

Vlak bij haar betraden drie man de borstwering. Ze hadden haar
niet gezien, terwijl ze in de schaduwboog van het bolwerk stond. Ze
herkende Ripperda en Steinbach, en vermoedde, dat de derde
hopman Pruis moest zijn. Steinbach kneep de oogleden scherp
bijeën; zijn rond gezicht met de haviksneus kreeg een uitdrukking
van een uil, die op muizen jaagt. Ripperda bracht de veldkijker
naar de ogen — een plomp, met koperen banden geringd voor-
werp — en gaf het daarna aan den Duitsen overste.

— Ripperda heeft gelijk, zei deze met rollende tongval, na ook
een blik door het kijkroer te hebben geslagen. Ze zullen de aanval
wagen.

Op dit ogenblik zag de derde der hoplieden Kenau; ze had
haar post verlaten en trad fluisterend op Ripperda toe. Ze zag zijn
wenkbrauwen verbaasd opwaarts gaan; een wantrouwige blik kwam
in zijn ogen. Ze trok de hoofddoek vaster dicht, en groette met
zachte stem, terwijl ze voorbijliep.

— Is dit niet een te gevaarlijke plek voor een vrouw zonder harnas
of wapens? zei de bevelhebber van de stad scherp, en trad Kenau
in de weg. Hij hield haar met zijn gehandschoende hand bij de
arm vast, zoals men een spion of een gevangene vasthoudt. Ter-
zelfdertijd keek hij van Steinbach naar den anderen metgezel.

— Heeft een van u deze vrouw naar boven zien klimmen? Zij
schudden het hoofd; Steinbach bromde nurks. Ripperda nam Kenau
van het hoofd tot de voeten op. — Wij zijn niet gewoon, dat vrouwen
zich in het oorlogswerk mengen, zei hij kortaf; hoe kom je hier
op de top van de schans? Is die hoofddoek er soms, om seinen te
geven? voegde hij er zacht en dreigend aan toe.

Kenau bedacht, dat het deze man met zijn kortgeknipt haar en
vierkante baard was, die den boodschapper van Dirk de Vries had
laten hangen, en Assendelft en Van Schagen aan Oranje had over-
geleverd, omdat zij voor onderwerping aan den vijand wilden
pleiten. Maar zij was niet bang. Een vleug van een glimlach ging
over haar gezicht.

— U vergist zich, luitenant-overste, zei ze. Ik ben geen verklikster
en ik sta hier niet, om tekens te geven. Ik ben de weduwe van
Nanning Borst, en heb een broer en een zoon bij uw schutters —
Pieter Hasselaar en Nicolaas Nannings.

De greep van Ripperda's soldatenhand op haar arm aarzelde. Op
dit ogenblik kwam Steinbach tusschenbeide.

— Verklikster of niet, zei hij in zijn hard en gebroken Hollands, we hebben nu geen tijd, Ripperda; we moeten naar het rondeel. De officier, wiens naam Kenau alleen vermoedde, was al snel van de schans naar beneden geklommen en begaf zich naar de wachtposten. Op dit ogenblik schetterden er in de diepte, vlak onder de muren, en daarna door een sein in de achterhoede beantwoord, hoornsignalen uit het Spaanse kamp. Ripperda's hand liet los.

— Naar huis, vrouwtje, zei hij ongeduldig, als had Kenau hem al te lang opgehouden. Laat de wallen aan de soldaten over.

Ze knikte, met dezelfde kleine glimlach, die Ripperda niet goed scheen te begrijpen, en verliet de schans. Achter haar klonken de laarzen van den stadscommandant en den Duitsen overste dof op stenen en gruis.

Toen ze beneden was, achter de hoge manteling van het rondeel, vernam ze weer het aanvalsein van de Spanjaarden. Er waren op dit ogenblik meer soldaten in de weer dan ooit, en het schetteren der horens van weerszijden kreeg een schelle betekenis van gevaar. De Spanjaarden moesten nu vlakbij zijn; ze hoorde kreten in een vreemde tongval, die als het ware over de stadsgracht nader kwamen zweven. Ze bleef roerloos op de plek staan, de ogen wijd gesperd, wachtend, op wat er zou volgen. Het eerste, wat ze vernam, was een ketsende donder van haakbussen — de Haarlemmers hadden geschoten; en dat betekende, dat de vijanden nu vlak onder de wallen moesten zijn en op een of andere wijze er in geslaagd waren, over de buitengracht te komen. Toen ze na de ontlading de ogen weer opende, was de eerste, die ze zag, overste Steinbach. Hij stond midden op het rondeel; zijn korte zware arm zwaaide een lang rapier. Eensklaps dook er een roodgepluimde helm' voor hem op — een Spaanse officier van herculische lichaamsbouw, die met een zwaard tussen de tanden en een ruiterpistool in de vuist op de ommanteling geklommen was. Kenau hield de adem in; ze had willen schreeuwen, waarschuwen; ze kon geen woord over de lippen brengen. Maar Steinbach had den beklimmer al gezien; hij stiet hem het rapier door de onbeschermdede hals, de grote aanvaller zwaaide een halve seconde, alsof zijn voeten steun zochten tegen de stenen; toen hief Steinbach de voet met de laars, en terwijl hij op zijn half-Duits schreeuwde: „Niemand heeft dich hier ontboden!” trapte hij den Spanjool van het rondeel. Rondom hem ging een ruw gejuich op.

De bestorming hield meer dan twee uur aan. Bijna de helft van de Haarlemse bezetting was op het rondeel, dat de vijanden vast en zeker volkomen ondermijnd moesten wanen; ze konden ook niet weten, dat de geschoten bressen sinds uren gedicht waren. Zonder onderbreking schuifelde de mensenslang uit het Spanjolenkamp naar de muren der stad; zonder onderbreking wierpen ze zich van de buitensingel af op planken en in platte vloten te water, bij honderden tegelijk; bij honderden klauterden ze langs de bolwerken op. Elke aanval mislukte. De zeven kleine kanonnen der Haarlemmers spongen hun sissende donkere kogels midden in de rijen van de aanvallers; en wie er in slaagde de rand van het rondeel te bereiken,

werd met een musketschot of een sabel ontvangen, zoals Steinbach het den groten officier had gedaan.

Het schemerde, en de hemel besloeg met wolken van pulver en kruut, toen de Spanjaarden terugtrokken. Een lege, beklemmende stilte bleef over de muren hangen. De bezetting week niet. — Kon het geen krijgslist zijn? Maar toen het donker viel, begrepen ze, dat het eerste treffen was afgeslagen. Langs singel en buitengracht lag alles vol met dode en gekwetste Spanjaarden; vaal blonken de weggesmeten helmen, sabels, haakbussen en versplinterde stukken kuras in het snelvergaande licht.

HET VROUWENVENDEL.

Achter de vaal rokende Kruispoort werken sinds de vroege morgen duizenden handen, om een nieuwe bevestiging op te werpen. Vermetele jongelieden springen, open en bloot voor de naastbijgelegen Spanjaarden, op de ingestorte puinen en kruien brokken puin achter de nieuwe schans, die het Kraaiennest genoemd wordt; daar staan anderen klaar, metselaars en opperlui, die met inderhaast geroerde mortel, takken en modder de brokken steen aaneenvoegen; soldaten slepen zakken vol zand aan; kinderen dragen uit de huizen alles aan, wat maar dienen kan, om het nieuwe bolwerk sterker te maken dan de oude Kruispoort was. Vrouwen delven in rijen en werpen wallen van gedooide aarde op; burgemeester Stuver zelf torst met zijn knechten balken aan. Vendrighs en kapiteins van de schutterij kruipen langs de nieuwe verschansing; in een bijna toemolze haast verrijst, nog geen vierentwintig uur nadat de aanval der Spanjaarden begon, een nieuwe schans, halvemaaenvormig tussen St. Janspoort en Kraaiennest, donker, grimmig, dubbel-zwaar, gestut, geschoord en bestand tegen een nieuwe storm.

De torenklokken luiden voor de doden. Daar worden vaders en broers begraven, en daar zinkt ook Nicolaas Nannings onder de grijze zerken van het grote kerkschip, de schuttersdegen in op de borst saamgelegde vuisten. Daar staat Kenau Simonsdochter, achter haar Pieter Hasselaar, met zijn geschramd, geschroeid gezicht. Daar spreekt de predikant van de kansel en pleit met zijn gebed voor de troon Gods; jonge schutters lossen hun musketten als een saluut aan de gevallenen in de holle, stille ruimte van de kerk.

Nu Nicolaas dood is, heeft iedereen, ook Pieter Hasselaar, gedacht dat Kenau naar huis terug zou keren; dat zij weer achter haar raam zou zitten, haar huishouding doen en zich voegen in het raadsbesluit van den Hoogsten. Maar als de kerk verlaten is, en de beroofde vrouwen onder tranen naar huis worden geleid, ziet Kenau haar broer lang en met strenge blikken aan.

— Breng mij bij Ripperda, zegt ze.

Pieter Hasselaar maakt een hulpeloos-vragend gebaar.

Kenau herhaalt haar woorden. Pieter wendt zich aarzelend in de richting van de Doelenzaal, waar de bevelhebbers der bezetting verblijven. De dag is doortrokken van vreemde geuren: buskruit, aarde, vochtige zeewind. Het dooit. In het grauwe luchtmeer staan

blauwe vegen; het is, of alle dingen met droppels beslagen zijn. Een winterdag, waarin reeds het voorgevoel van de lente waait. Pieter Hasselaar voelt zich beschroomd en gedrukt, terwijl hij naast Kenau voortwandelt. Geen traan loopt meer over haar gezicht. Haar ogen zijn groot en helder, alleen de mond is dunner en hard, als van een besluit, dat hij nog niet kent, enkel bevroedt.

De ordonnans van den stadscommandant laat hen in een klein vertreke; hij kent Pieter Hasselaar, al begrijpt hij maar niet, wat de zwarte vrouw, die hij bij zich heeft, en die zo vroeg vergrijsd is, komt doen. Zij moeten enige tijd wachten, maar eindelijk komt Ripperda. Kenau geeft Pieter een wenk met de ogen, en deze gaat. Reeds eerder heeft Kenau het verwonderde wenkbrouwenfronsen van Ripperda gezien; toen heeft ze er om geglimlacht. Dit keer glimlacht ze niet. De verwondering van den overste-luitenant is weer gegaan; er spoken zorgen achter zijn voorhoofd, en hij denkt aan andere dingen, terwijl hij verstrooid zegt:

— Wat nieuws is er, vrouwtje?

Kenau komt een stap nader.

— Ik ga in het zwart, jonker Ripperda, omdat ik zo-even mijn zoon heb begraven. Misschien hebt ge hem gekend: Nicolaas Nannings, een neef van vendrig Hasselaar, mijn broer, die hier bij me was. Ripperda neemt haar hand.

— Ik kende hem, zegt hij zacht. Hij was een held, en moest vallen . . . als zovelen nog, vrouw Hasselaar. Hij strijkt een keer met de hand over het voorhoofd. Er komt geen vrede zonder dat er voor wordt betaald . . . Waar kan ik u eerder gezien hebben? Kenau's trekken worden even zachter.

— Tijdens de eerste keer, dat de Spanjolen de stad bestormden, jonker . . . U kwam met overste Steinbach op het rondeel, en vond daar een vrouw alleen. U wantrouwde haar. U dacht, dat ze den vijand seinen gaf. U stuurde haar naar huis, en zei, dat vrouwen de wallen aan de soldaten moesten overlaten.

Ripperda wendt zich half af. Een blos kruipt onder de huid van zijn wangen op, maar hij is zichzelf snel meester. Hij staat nu vlak voor Kenau. Hij probeert zijn stem vaderlijk sussend te doen klinken, ofschoon hij nauwelijks ouder is dan Kenau.

— Ik was kortzichtig, zei hij, en ik heb spijt van mijn wantrouwen jegens u, ofschoon ik nooit voorzichtig genoeg kan zijn. Maar wat ik het laatst tegen u zei, geldt nog steeds: is het niet genoeg, dat onze dappere jongens voor de vrijheid sneuvelen? Moeten de moeders hun levens ook nog wagen?

Een paar tellen hangt de stilte. Daarop antwoordt Kenau zacht:

— Als zij het zelf begeren . . . ja. Daarvoor kom ik juist hier.

Ripperda kijkt haar weer aan. Ik begrijp u niet, zegt hij.

Kenau drukt de handen tegen de borst; haar adem gaat sneller.

— Overste-luitenant, zegt ze, laat mij de dood van mijn zoon wreken. Laat mij soldaat zijn. Geef mij de vrijheid, een vrouwenvendel te vormen. Er zijn hier tientallen vrouwen, die een man of een zoon verloren hebben. Er zijn nog anderen, die zeker evenals ik deze stad willen verdedigen tegen de boosheid van hen daar-

buiten. Laat mij hen bijeenbrengen . . . ! Laat ons op de wallen toe, als de schutters, als de Duitsers, de Walen en Schotten! Geef ons zwaarden en pieken! Wij zijn sterk! Wij zijn de moeders en vrouwen van Geuzen! Wij zullen vechten . . . als de mannen!

Ripperda heeft de handen op de rug gelegd, en loopt op en neer in het kleine vertrekje, waar alle geruchten van buiten gesmoord lijken. Twee pas heen, twee pas terug. Hij schudt het hoofd; gemompelde woorden verliezen zich in zijn baard. Kenau staat roerloos en wacht af. Het is, of zij Nicolaas op de baar ziet liggen. Zijn doodsmasker ontspant zich. Hij glimlacht tegen haar. Ze sluit de ogen.

Als ze die opent, staat Ripperda opnieuw voor haar.

— Zelden of nooit is zo door een vrouw gesproken, Kenau Simonsdochter, zegt hij langzaam. Maar ik bewonder het. Ik begrijp, wat u drijft. Als de Nederlanden zich verzetten tegen de tyrannen . . . waarom zouden de vrouwen niet meestrijden? Is ook de tyrannie niet op hen en hun kinderen gemunt?

Hij steekt haar zijn hand toe.

— Vorm het vrouwenvendel, zegt hij, en drukt haar vingers in de zijne. Wij zullen den Spanjolen laten zien, waartoe de vrijheid in staat is.

INHALEN EN VOORBIJSTREVEN

E. VARGA

Uit een voordracht in de Akademie van Wetenschappen te Moskou (Juni 1939).

Het natuurlijke doel van de Sowjet-maatschappij is het communisme, niet het type van het arme, Spartaanse communisme, waar de utopische socialisten honderd jaar geleden van droomden, maar een rijk communisme, een communisme, waarin ieder naar zijn behoeften kan leven en overeenkomstig zijn vermogens kan werken.

Het is algemeen bekend, dat de productiviteit van de arbeid in de Sowjet-Unie thans voor zulk een communistische maatschappij lang nog niet voldoende is en dat er nog een zeer grote inspanning van alle krachten van de Sowjetstaat nodig is, om het volgende, het directe doel te bereiken: de meest vooraanstaande kapitalistische landen op economisch gebied in te halen en voorbij te streven. Wij zeggen: inhalen en voorbijstreven op economisch gebied, d.w.z. dat de productie van de Sowjet-Unie zo hoog moet worden opgevoerd, dat per hoofd van de bevolking dezelfde hoeveelheid producten wordt geproduceerd — bij eenzelfde kwaliteit — als in de vooraanstaande kapitalistische landen. Zo stelde Stalin in zijn historische rede op het achttiende Congres van de C.P. der S.U. de vraag.

Om te tonen, in hoeverre de Sowjet-Unie tot nu toe op economisch gebied bij de Verenigde Staten, het leidende kapitalistische land, ten achter staat, willen we de volgende cijfers aanhalen:

Per hoofd van de bevolking kwam in 1938 (in sommige gevallen in 1937):

	S.U.	U.S.A.
Steenkool (in kilos)	781	2.700
Petroleum (in kilos)	180	1.277
Electrische energie (kilowatt)	233	1.120
IJzer (in kilos)	87	146
Staal (in kilos)	107	217
Katoenen stoffen (in meters)	16	58
Wollen stoffen (in meters)	0,6	2,8
Leren schoeisel (paren)	1,0	2,6
Suiker (in kilos)	14	12
Tarwe en rogge (in kilos)	361	205
Papier (in kilos)	5	48
Zeep (in kilos)	3	12

Deze cijfers bewijzen dat er in de Verenigde Staten per hoofd van de bevolking belangrijk meer geproduceerd werd (waarbij men echter niet moet vergeten, dat de productiecijfers van de Verenigde Staten ook de uitvoer bevatten).

Alleen wat de landbouwproducten en levensmiddelen betreft staat het in de Sowjet-Unie beter. Tarwe en rogge tezamen worden in de Sowjet-Unie per hoofd van de bevolking meer geproduceerd, dan in de Verenigde Staten. Ook de hoeveelheid suiker per hoofd

van de bevolking is groter. Overigens moet men daarbij in aanmerking nemen, dat er in de Verenigde Staten, behalve tarwe en rogge, zeer veel mais verbouwd wordt; verder zijn er daar veel meer groenten, vruchten en melkproducten, dan in de Sowjet-Unie.

Uit deze cijfers blijkt, dat de productie van de Sowjet-Unie, vooral de industrie-productie, gemiddeld 2 – 3 – 4 maal vergroot moet worden, om de Verenigde Staten op economisch gebied in te halen. Hoe is nu de verhouding tussen de Verenigde Staten en het tsaristische Rusland en tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie veranderd? Hoe verloopt deze beweging? Staat de Sowjet-Unie thans dichterbij het productiepeil van de Verenigde Staten dan het tsaristische Rusland?

De volgende cijfers geven een antwoord op deze vraag:

Productie per hoofd der bevolking.

(in kilos)

	1913	1928	1938
Steenkool			
U.S.A.	5.358	4.360	2.700
S.U.	209	230	781
IJzer			
U.S.A.	326	323	146
S.U.	30	21	87
Staal			
U.S.A.	330	437	217
S.U.	30	28	107

Deze cijfers tonen, dat het verschil tussen het productiepeil van ons land en de Verenigde Staten en het tsaristische Rusland tot de imperialistische oorlog belangrijk groter was, dan in 1938. De Sowjet-Unie is tussen 1928 en 1938 in zeer snel tempo het productiepeil van de Verenigde Staten genaderd.

Toch zal de Sowjet-Unie zich nog sterk moeten inspannen en zal hij heel wat tijd nodig hebben om het onmiddellijk doel op economisch gebied – inhalen en voorbijstreven – te bereiken.

Op welke wijze zijn nu de verschillende kapitalistische landen vroeger op economisch gebied op de eerste plaats gekomen? Wat kan de Sowjet-Unie zich uit deze historische ervaringen eigen maken en wat niet?

Wanneer we de historische ontwikkeling van het kapitalisme beschouwen, zien we, dat er feitelijk slechts twee landen waren, die voor langere tijd op de eerste plaats in de wereld stonden. Dat waren Engeland in de eerste helft van de negentiende eeuw, tot ongeveer 1870 en de Verenigde Staten in de twintigste eeuw. In het tijdperk tussen 1870 en de imperialistische wereldoorlog betwistte Duitsland deze twee landen de eerste plaats, het streefde Engeland voorbij en naderde het peil van de Verenigde Staten steeds dichterbij.

Heeft de ontwikkeling van deze landen bepaalde algemene factoren gemeen? Ik geloof van wel, namelijk de volgende: ten eerste: geen van deze landen is op de eerste plaats gekomen uitsluitend met

eigen hulp bronnen, zij hebben allen de economische hulpbronnen van andere landen gebruikt, zij het ook op verschillende wijze.

Ten tweede: zij bezaten bepaalde natuurlijke voordelen, in verband met het toenmalige peil van de techniek.

Ten derde: zij pasten toen de modernste productie-techniek toe; die zich in de loop van tientallen jaren had ontwikkeld.

Ten vierde: op deze grondslag bereikten zij een veel hogere arbeids-productiviteit dan hun concurrenten.

En ten slotte ten vijfde: op deze grondslag werd het soortelijk gewicht van de landbouw belangrijk kleiner en het soortelijk gewicht van de industrie groter; daarbij voltrok zich een sterke differentiëring van de boeren, de kleine bedrijfjes gingen te gronde, het kapitalisme drong in de landbouw door.

Dat zijn de algemene factoren, die men bij deze landen kan waarnemen.

Laten wij de vraag thans wat concreter beschouwen. Engeland kreeg zeer grote economische hulpbronnen door de roof van vreemde landen. Marx schreef, dat de schatten, die buiten de grenzen van Europa door middel van roof, door het tot slaaf maken van de inlandse volkeren, door moord werden buit gemaakt, naar het moederland vloeiden en daar tot kapitaal werden.

Uit de verarmde bevolking van India trok de Engelse regering (in de jaren 1835—1861) de jaarlijkse belastingsom van 29 miljoen pond sterling. Daarvan bleven slechts 66.000 pond sterling in India voor volksoontwikkeling.

Dat was een van de grote bronnen van inkomsten van Engeland. Marx schreef, dat in het jaar 1792 alleen in Liverpool niet minder dan 132 schepen slavenhandel dreven.

Behalve door deze gewelddadige methoden kreeg Engeland grote buitenlandse leningen uit Holland, uit Noord-Italië enz. Zo berustte de ontwikkeling van Engeland grotendeels op de toevloed van vreemde hulpbronnen.

Welke natuurlijke voordelen bezat Engeland boven andere landen? Tot het tijdperk van de spoorwegen, was het van zeer groot belang, dat Engeland rivieren bezat, die het gehele land doorsneden en die het gehele jaar door bevaarbaar waren; bovendien had Engeland door zijn lange kustlijn een belangrijk voordeel boven andere landen. Een belangrijke rol speelde het voorhandenzijn van grote steenkoolvoorraden, die dicht bij zee lagen, het voorhandenzijn van ijzererts, enz.

Engeland was het eerste land ter wereld, dat de modernste techniek in de textiel-industrie, de stoommachine en stoomschepen gebruikte. Als gevolg daarvan werd Engeland de industriële werkplaats van de wereld en die positie is het tot ongeveer 1870 blijven innemen.

Deze voordelen maakten het Engeland mogelijk, het standpunt van de vrijhandel in te nemen, omdat het geen gevaarlijke concurrenten te vrezen had; bovendien was zijn industrie-productie voor de wereldmarkt gespecialiseerd. Het is bekend, dat er in Engeland fabrieken waren, die tientallen jaren lang alleen gegolfd ijzer van een bepaalde dikte en kwaliteit maakten; er waren textiel fabrieken, die

tientallen jaren lang slechts één nummer garen fabriceerden. Dat waren natuurlijk zeer grote voordelen. Maar met de ontwikkeling van de industrie werd de landbouw aan een bijna volkomen vernietiging prijsgegeven. Daarbij komt, dat het bekende conservatisme van de Engelse industriëlen ontstond, dat zich later, toen Duitsland en Amerika in het wereldstrijdperk traden, zeer sterk deed voelen. Zoals reeds gezegd, begonnen Duitsland en de Verenigde Staten Engeland in de periode na 1870 in te halen, om het tenslotte voorbij te streven. Daarbij veroverden de Verenigde Staten zich de eerste plaats in de wereld, die zij tot nu toe hebben behouden.

De ontwikkeling van de Verenigde Staten van Amerika verliep eveneens zeer merkwaardig. Amerika kreeg grote hulpbronnen uit het buitenland. Een grote kapitaalstroom vloeide van Europa naar Amerika. Zo bevonden b.v. de helft van de aandelen van de spoorwegen zich aan het eind van de negentiende eeuw nog in handen van Engelse en andere Europese kapitalisten. En wat nog belangrijker was, Amerika kreeg een voortdurende toevloed van de beste arbeidskrachten uit Europa. De zuivere emigratie naar de Verenigde Staten bedroeg in de loop van de negentiende eeuw niet minder dan 40 miljoen mensen. Daarbij moet men in het oog houden, dat het de meest energieke mensen waren, die besloten hun oude woonplaatsen op te geven en de oceaan over te steken, om daar opnieuw te beginnen. Het was een keur uit de beste, meest energieke mensen uit alle landen van Europa.

Wat de natuurlijke rijkdom van Amerika betreft, die zijn, naar men weet, bijzonder groot. Een groot en vruchtbaar grondgebied, een goed klimaat, nuttige bodemschatten, enz.

Ook de sociale voorwaarden waren in zoverre gunstig, dat er, behalve in het Zuiden, nergens resten van het feodalisme waren, die de ontwikkeling van het kapitalisme remden. De winst kwam volledig in handen van de kapitalisten, ze waren niet gedwongen, die met de grondheren en agrariërs te delen, zoals dat b.v. in het tsaristische Rusland het geval was.

Dat waren de oorzaken voor de stormachtige ontwikkeling van de Amerikaanse volkshuishouding. Er ontstond een bijna chronisch gebrek aan arbeidskrachten. De lonen en salarissen bleven op een betrekkelijk hoog peil. De bekende historicus Shadwell stelde vast, dat wanneer men het loonpeil in Engeland gedurende de negentiende eeuw op 100 stelt, het in Duitsland ongeveer 70 tot 80 bedroeg, maar in Amerika 150 – 180.

Als gevolg van het gebrek aan arbeidskrachten en de hoge lonen nam de mechanische productie, het gebruik van machines, grote omvang aan en steeg de arbeidsintensiteit belangrijk. Het is bekend, dat vele machines die rechtstreeks ten doel hebben het gebruik van menselijke arbeid te verminderen, in Amerika het eerst werden gemaakt en toegepast. Alle landbouwmachines, alle automaten, automatische rekenmachines, cassa's enz. – kwamen uit Amerika.

Maar wanneer we van Amerika's ontwikkeling spreken, mogen wij de meedogenloze roofzucht niet vergeten, waarmee men zich op de bodemschatten stortte, – de ondoelmatige verkwisting van de na-

tionale rijkdom. Nemen wij de bomen als voorbeeld: zij werden in Amerika tot een minimum gekapt. De grond wordt tot het uiterste uitgeput, het gevolg is erosie; in geweldige gebieden kan men thans door de regelmatig terugkerende zandstormen die de oogst vernietigen, het land bijna niet meer bebouwen. Het kwam b.v. voor, dat in een stad, die met natuurgas werd verlicht, de lampen tientallen jaren lang niet werden uitgedraaid; het was namelijk duurder een arbeider in dienst te nemen, die de lampen dagelijks aan stak en uitdraaide, dan de lampen dag en nacht te laten branden. De roofzucht van de Amerikaanse kapitalisten richt zich ook tegen de belangrijkste productiekracht; tegen de arbeidersklasse. Op de poorten van de Amerikaanse fabrieken kan men b.v. de volgende mededeling lezen: „Arbeiders boven de 40 jaar worden niet aangenomen”. — Thans neemt men in Amerika zelfs geen arbeiders boven de 35 jaar, want alleen jonge, onverbruikte arbeiders zijn opgewassen tegen het razende arbeidstempo.

En nu over Duitsland.

De ontwikkeling van Duitsland was anders dan die van Engeland of de Verenigde Staten. Duitsland kreeg ook grote middelen uit het buitenland — leningen, maar ook grote oorlogsschattingen van Frankrijk (1871). De natuurlijke bronnen van Duitsland zijn natuurlijk belangrijk geringer dan die van Amerika. Duitsland heeft een kleiner oppervlak, maar toch veel nuttige bodemschatten: steenkool, bruinkool, grote zoutmijnen, die het fundament vormen van de geweldige chemische industrie van Duitsland. Bovendien waren er in de grenslanden van Duitsland, in Lotharingen, ook ijzererts en enz. Zeer belangrijk was het feit, dat Duitsland, nadat de spoorwegen het belangrijkste verkeersmiddel waren geworden, door zijn centrale ligging in Europa een belangrijke rol begon te spelen, omdat alle wegen in Europa zowel van het Zuiden naar het Noorden, als van het Oosten naar het Westen, elkaar in Duitsland kruisen.

De sociale verhoudingen in Duitsland stoorden de ontwikkeling van het kapitalisme, omdat in Duitsland gedurende lange tijd belangrijke resten van het feodalisme bleven bestaan.

Ook een andere eigenaardige faktor in Duitsland moet hier worden vermeld — de zeer grote arbeidsdiscipline, die zowel voor den Duitse arbeider, als ook voor het Duitse volk als geheel karakteristiek is. Hier speelt de traditie van het Pruisische militarisme, dat de mensen onder harde normen tot arbeid dwong, een zekere rol. Bovendien droegen ook de volksscholen en andere scholen, als ook de vakverenigingen bij tot de ontwikkeling van de arbeidsdiscipline. Daardoor ontstond in Duitsland een eigenaardig type van den zeer produktieven arbeider.

Nog iets is karakteristiek voor het Duitse kapitalisme — de zeer nauwe verbinding tussen wetenschap en industrie. Men kan zeggen, dat er nergens ter wereld een zo nauwe, directe verbinding tussen wetenschap en industrie bestond, als in Duitsland.

Op deze grondslag gelukte het Duitsland aan het eind van de negentiende eeuw met de toepassing van de nieuwste en beste techniek te beginnen en de leidende rol te spelen in enkele takken van

industrie, vooral in de chemische en in de electro-industrie, enz.

Hier werd in het kort uiteengezet, hoe de genoemde landen de eerste plaats in de wereld veroverd hadden.

Kan de Sowjet-Unie iets uit deze ervaringen leren?

Ik geloof, dat afgezien van het principiële verschil in maatschappelijk stelsel, de Sowjet-Unie nog iets nuttigs van het kapitalisme kan leren. Het is duidelijk, dat in de Sowjet-Unie de technische processen dezelfde zijn als in Duitsland en Amerika. De natuurwetten zijn in de Sowjet-Unie dezelfde als in andere landen. Maar natuurlijk sluit het socialistische stelsel het gebruik van methodes uit, die in kapitalistische landen een grote rol spelen. De Sowjet-Unie rooft geen vreemde volkeren uit, zij neemt geen leningen in het buitenland op, die haar economisch of politiek afhankelijk maken. Ook worden in de Sowjet-Unie de natuurlijke rijkdommen van het land niet op een zo roofzuchtige manier uitgebuit, ook al zijn die rijkdommen zeer groot. De Sowjet-Unie heeft voor goed een eind gemaakt aan de uitbuiting van de arbeidersklasse, een uitbuiting, die de grondslag vormt van het kapitalisme; ook volgt men daar niet de weg, die tot de vernietiging van de boerenstand leidt.

Al deze wegen zijn in de Sowjet-Unie door het socialistische stelsel, dat daar bestaat, uitgesloten. De Sowjet-Unie volgt een andere weg, namelijk om het arbeidseffect van het gehele volk te verhogen, het op een hogere trap te brengen dan in de kapitalistische landen. Of, wanneer van het standpunt van de productie uit gezien hetzelfde peil is bereikt, dan kan men zeggen, dat de Sowjet-Unie de arbeidstijd, die iedere waar afzonderlijk bevat, tot op een minimum zal verminderen.

Ik moet hier verklaren, waarom ik verschil maak tussen het arbeidseffect van het volk in zijn geheel en de productiviteit van de arbeid. Deze twee dingen zijn niet geheel hetzelfde. Ik zal dat bewijzen.

Waarvan hangt de prestatie van een arbeider af? Die hangt af van natuurlijke factoren, van de productiemiddelen, van de intensiteit van de arbeid, enz.

Het arbeidseffect van het volk in zijn geheel hangt ook nog van andere factoren af. Bij voorbeeld van het in een juiste verhouding brengen der afzonderlijke takken van industrie, van de juiste keuze van de plaats voor het bouwen van bepaalde industrieën en ondernemingen, enz. Wanneer we dus vaststellen, dat in bepaalde ondernemingen van de Sowjet-Unie de arbeidsprestatie van een arbeider dezelfde is als in de Verenigde Staten, dan betekent dat niet, dat het effect van de gehele maatschappelijke arbeid eveneens hetzelfde is. Waarom? Omdat het bij voorbeeld bij eenzelfde prestatie mogelijk is, dat in het ene land de machines sneller verslijten dan in het andere; het zou mogelijk zijn, dat er in het ene land voor hetzelfde doel meer grondstoffen of brandstof verbruikt werd, als in het andere; het zou mogelijk zijn, dat er in het ene land meer uitschot gemaakt wordt, dan in het andere, enz.

Of nemen wij bij voorbeeld het spoorwegtransport. Het zou moge-

lijk zijn, dat de prestatie van een spoorwegaarbeider in het ene land niet geringer is dan in het andere, maar dat betekent nog niet, dat het werk van het spoorwegtransport als geheel hetzelfde is.

Wanneer men bij voorbeeld cement 10.000 kilometer transporteert, of wanneer het voorkomt, dat in het gebied van Koesnetsk zware rails worden gemaakt, die vandaar naar de Oekraïne worden getransporteerd, of wanneer er in de Oekraïne lichte rails worden geproduceerd, die men in Siberië nodig heeft en die men daarheen transporteert, dan komt natuurlijk het effect van het transport van de Sowjet-Unie voor de volkshuishouding niet overeen met de prestatie van den afzonderlijken spoorwegaarbeider.

In de kapitalistische landen is het verschil tussen de prestatie van den afzonderlijken arbeider en de effectieve arbeid voor de volkshuishouding als geheel natuurlijk veel groter. Daar is de individuele prestatie van den arbeider door het ontzettende opdrijven van het arbeidstempo zeer hoog, maar daar laten de maatschappelijke voorwaarden geen overeenkomstige ontwikkeling van de arbeidsprestatie als geheel toe. Het is bekend, dat er in de kapitalistische landen iedere 8-10 jaar een industrie-crisis ontstaat, die de ontwikkeling van de productie terugwerpt, dat het monopolie-kapitalisme de ontwikkeling van de techniek remt, dat grote gedeelten van het productie-apparaat nooit worden gebruikt, dat er een blijvende massale werkloosheid bestaat, enz.

Thans is de toestand in de kapitalistische landen zo, dat de technische vooruitgang vooral op het gebied van de oorlogstechniek plaats heeft. De oorlogstechniek ontwikkelt zich snel en daarom moeten ook andere takken van industrie er zich in meerdere of mindere mate bij aanpassen.

De monopolies zijn zo machtig, dat ze geen overeenkomstige ontwikkeling van de techniek toelaten.

Ik zou een enkel cijfer willen aanhalen ter illustratie, hoe in Amerika de individuele prestatie van den arbeider en de prestatie van het geheel uiteenlopen. Van 1920 tot 1936 steeg de individuele prestatie van den werkenden arbeider gemiddeld met 4,4 procent per jaar, maar de industrie-productie slechts met 1,3 procent, dat wil zeggen de prestatie van één arbeider steeg drie maal meer dan de gehele productie van het gehele Amerikaanse kapitalisme. Wat volgt daaruit? Ongeacht het feit, dat de individuele prestatie van de arbeiders in Amerika, en in de andere kapitalistische landen toeneemt, wordt het tempo van de ontwikkeling van de industrie-productie steeds geringer.

Aan de hand van enkele cijfers zou ik willen illustreren, hoe de kromme van de kapitalistische productie verloopt. Tussen 1870 en 1890 bedroeg de jaarlijkse toename van de industrie-productie 6,3 procent; tussen 1890 en 1913 5,8 procent en tussen 1913 en 1929 slechts 3 procent; in de laatste cyclus - 1929 tot 1937 - 0,4 procent. De kromme loopt duidelijk naar beneden.

Dat is geen toeval, maar het volgt uit het monopolistische kapitalisme, uit de crisissen van het kapitalisme, uit de natuur van de kapitalistische maatschappij. Het verschil tussen het maatschappelijk stelsel

van het kapitalisme en het socialisme geeft ons in historische zin de garantie dat het socialisme het kapitalisme zal voorbijstreven. Het is de taak van de Sowjet-Unie om dat in de kortst mogelijke tijd te doen. Wanneer we het tempo van de ontwikkeling van de industrie-productie in de Sowjet-Unie, in de Verenigde Staten, Engeland, Duitsland en Frankrijk tussen 1929 en 1937/38 beschouwen, dan wordt het duidelijk, dat er in de Sowjet-Unie een geweldige toename van de industrie-productie plaats had, een toename, die de productie negen maal zo groot maakte als in 1913, terwijl alle kapitalistische landen nauwelijks het peil van voor de oorlog hebben overschreden. De vraag kan opkomen, of er in de Sowjet-Unie genoeg natuurlijke hulpbronnen zijn om de Verenigde Staten voorbij te streven. De volgende cijfers illustreren de belangrijkste natuurlijke hulpbronnen — per hoofd van de bevolking:

	S.U.	Ver. St.
Land (nuttige oppervlakte)	1,2	1,3
Bossen	3,7	1,5
Steenkool (1000 ton)	10	22
Petroleum (tonnen)	51	17
Waterenergie (kw)	1,6	0,6
IJzererts (tonnen)	1572	724

Hoe staat het in de Sowjet-Unie met de productiemiddelen? Stalin en Molotow zeiden in hun redevoeringen op het achttiende Congres van de C.P. der S.U., dat de technische uitrusting van de industrie en de landbouw van de Sowjet-Unie veel nieuwer en dus ook wat kwaliteit betreft veel beter is dan in de kapitalistische landen. Daar gaat het invoeren van nieuwe machines, van een nieuwe techniek, steeds in tegen de belangen van de kapitalisten, die grote oude fabrieken bezitten, gebouwd op de grondslag van de oude techniek; de kapitalisten willen niet, dat hun ondernemingen door het invoeren van de nieuwe techniek hun waarde verliezen.

In de Sowjet-Unie kan zo iets niet voorkomen en daarom ontwikkelt de techniek zich daar in een veel sneller tempo en zonder de innerlijke belemmeringen, die het kapitalisme eigen zijn. Ook kan de Sowjet-Unie haar kaders uit een veel bredere kring mensen recrutereren dan het kapitalisme.

De studenten aan de universiteiten in de kapitalistische landen zijn jonge mensen, wier ouders de materiële mogelijkheid hebben om hun kinderen te laten studeren, jonge mensen uit de kringen van de arme bevolking zijn op die universiteiten een zeldzaamheid, een uitzondering.

In de Sowjet-Unie kan zo iets niet voorkomen. Dat is eveneens een voordeel.

(Slot volgt)

korte aankondigingen

N. LENIN, DE OPBOUW VAN HET SOCIALISME

Deel 22 van de Marxistische Bibliotheek
Uitgeverij Pegasus, A'dam 1939. Prijs f 0.30

Een keuze uit Lenin's laatste artikelen en redevoeringen, betrekking hebbende, zoals de titel aanduidt, op de economische opbouw van Sowjet-Rusland, ziedaar wat dit boekje ons brengt. De eerste drie artikelen handelen over de Nieuwe Economische Politiek (N.E.P.). In het Rusland van 1921, economisch ontredder door de imperialistische oorlog, de burgeroorlog en de buitenlandse interventie zag het proletariaat, zag de Communistische Partij zich genoodzaakt een gedeeltelijke terugtocht te aanvaarden. Men moest aan de kapitalistische handel en de buitenlandse concessies wat meer bewegingsvrijheid toestaan om het economische leven op gang te brengen en zodoende zelf wat meer armslag te krijgen. Deze gedeeltelijke terugtocht, deze hergroepering van krachten was de N.E.P. Haar betekenis, haar noodzaak, haar theoretische en praktische rechtvaardiging vindt men uiteengezet in de brochure „Over de belasting in natura”, in „Stellingen voor het referaat over de taktiek van de R.K.P. op het IIIe congres van de Komintern” en gedeeltelijk ook in het krantenartikel „Over de betekenis van het goud.” Men vergelijk ook het 9e hoofdstuk van de „Geschiedenis van de Communistische Partij der Sowjet-Unie”.

Het dan volgende „Politieke verslag van het Centraal Comité” op het XIe congres van de Russische communistische partij luidt reeds een nieuwe periode in: de terugtocht is volbracht, de adempauze is verkregen en gebruikt; een aanvang maken met de opbouw van de socialistische maatschappij, dat is het wat thans aan de orde is. Ook de artikelen „Over de coöperatie”, „Hoe wij de arbeiders- en boereninspectie moeten reorganiseren” en „Liever minder maar beter” handelen over dit vraagstuk. In al deze artikelen wordt het trotskistische standpunt, als zou de opbouw van het socialisme in één land onmogelijk zijn, uiteengefeld en weerlegd.

Tenslotte zijn opgenomen enige opmerkingen „Naar aanleiding van de aantekeningen van Soechanow”, waarin de bewering van Kautsky en zijn aanhangers, als zou het Rusland „niet rijp” zijn voor het socialisme, afdoende wordt weerlegd. Al deze artikelen hebben betrekking op een voorbijge periode. Toch zijn ze geenszins alleen van historische waarde, want ook andere landen zullen, zij het in gewijzigde vorm, met de behandelde problemen te maken krijgen, en ten slotte bevatten ze tal van politieke lessen, die voor ieder tijdperk van betekenis zijn. Zo wordt b.v. het revolutionaire standpunt inzake handelsverdragen met kapitalistische landen uiteengezet, wat op het ogenblik weer eens actueel is.

Het boekje toont Lenin als de ware leider van zijn partij en zijn volk, de man, die vooruitziet en nieuwe vooruitzichten opent, die zijn medestrijders kritiek niet spaart, maar ze aanvuurt en wakker schudt, en telkens nieuwe, socialistische perspectieven toont.

KORTE AANKONDIGINGEN

KWARTAAL 1e JAARGANG No. 4

Uitgeverij Pegasus Amsterdam, Augustus 1939.

Prijs f 0.25. (Voor abonné's van P. en C. f 0.20)

Dit nummer opent met de redevoering van Molotow over „De internationale en de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie” gehouden op 31 Mei 1939, een redevoering, die thans, met het oog op de oorlogs-situatie, van de grootste en meest aktuele betekenis is.

W. Florin bespreekt de kwestie van de internationale vakbewegingseenheid in zijn artikel „De Sowjet-vakbonden voor internationale vakbondseenheid”. Hij toont aan, hoe het de schuld van de reformistische leiders is, dat deze eenheid niet tot stand gekomen is.

Twee volgende stukken zijn gewijd aan het Chinese volk en zijn strijd: „Een onderhoud met Drao Tse-Doen” door de cineast R. Karmen en „Uit China's economische leven” van de hand van G. Boldyrew.

De vooruitzichten voor „De parlamentsverkiezingen in Finland” (die intussen gehouden zijn) onderwerpt W. Kuusinen aan een onderzoek.

De internationale kroniek over de laatste acht maanden, die deze aflevering besluit, zal de lezer een welkom hulpmiddel zijn bij het vinden van het goede pad in de lawine van gebeurtenissen, die achter ons liggen.

WIE DRAAGT SCHULD AAN DE OORLOG ?

Molotow over: Het niet-aanvalsverdrag tussen de Sowjet-Unie en Duitsland. Uitgave Brochurehandel der C. P. N. Amsterdam, September 1939. Prijs 3 cent.

Deze redevoering van Molotow, de volkscommissaris van Buitenlandse Zaken in de Sowjet-Unie, gehouden in de Hoge Sowjet op 31 Aug. 1939, geeft kort maar krachtig de hele betekenis van het niet-aanvalsverdrag weer.

Duidelijk wordt uiteengezet, dat de volle schuld van het mislukken der onderhandelingen voor de vorming van een vredesfront voor rekening komt van Chamberlain, Daladier en de imperialistische groepen, die zij vertegenwoordigen. En Molotow toont aan, dat hierdoor een politiek voor de Sowjet-regering noodzakelijk werd, waarbij zij zelfstandig een poging deed, om voor haar eigen volkeren de vrede te behouden en een uitbrekend conflict in omvang te beperken. De rede van Molotow vormt een document van de internationale politiek der Sowjet-Unie, dat niemand ongelezen mag laten. Het is daarom toe te juichen, dat het in zo grote oplage en tegen lage prijs verkrijgbaar is gesteld.

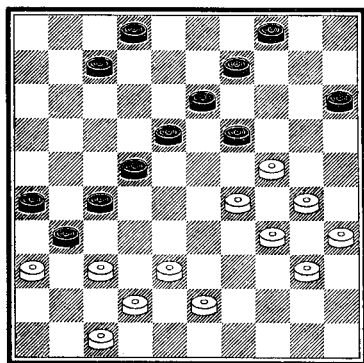

dammen

F. RAMAN

EEN AARDIGE COMBINATIE.

ZWART

WIT

Bovenstaande stelling is ontleend aan de praktijk. Wit kan hier winnend voordeel behalen door een aardige combinatie. Hoe?

Antwoorden op deze vraag worden met belangstelling tegemoet gezien.

NIEUWE STUDIE VAN RAMAN.

Men plaatse hiervoor alle stukken op het bord en spele vanuit de aanvangspositie als volgt:

1. 34-29	17-22
2. 40-34	11-17
3. 45-40	6-11
4. 32-28	19-23
5. 28x19	14x23

Tot zover heeft zich alles geheel normaal ontwikkeld. In een gespeelde partij zou het bijna niet anders gaan. Zelfs is dit de vrijwel steeds gevolgde speelwijze.

6. 35-30.

Men vervolgt hier ook wel met 31-26. In zijn match met Springer heeft Raichenbach steevast 31-26 geantwoord. De zet 35-30 is, hoewel volkomen logisch, van een meer verouderd genre.

6.	10-14
7.	30-24

Bezet nu het strategisch veld van 24, hetgeen van groot belang kan zijn, indien

hij zich daar weet te handhaven. Het gewone positieospel dus.

7.	5-10
8.	31-27

Een minder goede voortzetting, die men voor wat er straks komen gaat, wel in het oog moet houden.

Hierop baseert Raman zijn studie.

8.	22x31	
9.	36x27	17-22
10.	41-36	

Zwart speculeerde met zijn negende zet op de mogelijkheid, dat wit 37-31 niet zal aandurven. Hierna immers zou de ruil 22-28, 16-21, 18x36 kunnen plaats vinden. Beide partijen krijgen dan een theoretisch nadelig randstuk en het is nog niet uitgemaakt wat het meest of minst nadelige is, een schijf voor wit op 16 of voor zwart op 36. De theoretici prefereren in dit geval een schijf op 16.

10.	22x31
11.	36x27

Aangewezen was nu 37x26, waarmee wit echter een nadelig randstuk krijgt. Nu gaat een schijf verloren op een wijze die bekend mag worden geacht, doch steeds verrassend blijft. Maar daarom ook altijd leerzaam en dus om te onthouden.

Zwart wint nu een schijf als volgt:

11.	23-28	
12.	33x22	18-23
13.	29x18	20x29
14.	34x23	13-19

De beide stukken op 22 en 23 zijn niet te dekken, terwijl schijf 18 bovendien blijft „instaan” en niet meer is te redden. Indien wit 18-13 speelt, slaat zwart 19x17 en de schijf van 13 gaat verloren. Men onthoude deze spelgang goed, want deze situaties komen meermalen voor.

Behorende bij bovenstaande studie, geeft Raman een ander vervolg op de aanvangszet 34-29 van wit, waarin het offer geen voordeel oplevert, doch wel de winst van een schijf voor wit. Het is van

DAMMEN

betekenis, dat zwart in deze spelgang ruit 2 openspeelt, waardoor wit hem met een damzet verrast. Het komt dus hier op neer, dat wit, met het vervolg op de hoogte zijnde, gewillig het pad betreedt, dat in het hier voorgaande verboden was. Men zette alle stukken weer op het bord in aanvangspositie.

1. 34-29	17-22
2. 40-34	11-17
3. 45-40	7-11
4. 50-45	2-7

Indien 1-7 was gespeeld, zou de stand voor ieder gelijk zijn geweest. Men 2-7 - een zwakke voortzetting - mag wit het offer dus wel toelaten.

5. 32-28	19-23
6. 28×19	14×23
7. 35-30	

Men ziet, dat wit weer recht op zijn doel afgaat, maar dat zwart hem ook weer gewoon volgt. De uitkomst is echter anders en verrassend aardig.

7.	10-14
8. 30-24	5-10
9. 31-27	22×31
10. 36×27	17-22
11. 41-36	22×31
12. 36×27	

Zwart meent nu door de offers weer de winst van een schijf te kunnen forceren

en trekt evenals in het vorige spel ten aanval.

12.	23-28
13. 33×22	18-23
14. 29×18	20×29
15. 34×23	13-19 ?

Men merkt dat het vonnis zich over wit weer zou voltrekken, maar wat straks niet kon - en waarop zwart blijkbaar had gerekend - gebeurt nu wel.

16. 18-13!!

Mocht zwart zoeven gerust 19×17 slaan, thans kan dat niet, daar wit dan een dam neemt door 13×2. Gedwongen is dus:

16.	9×29
17. 22-18	12×23
18. 27-21	16×27
19. 38-32	27×38
20. 42×2	11-16
21. 2×11	16×7

En wit is een stuk voorgekomen. Men ziet dus duidelijk, welk een verschil het oplevert, als zwart zich ertoe laat verleiden, eerst veld 2 open te maken. Het verschil in betekenis springt wel duidelijk in het oog.

De annotaties van deze nieuwe studie zijn afkomstig van den heer J. GROENTEMAN Sr., voorzitter Nederlandse Dambond en bekwaam analisator.

DE BOLSJEWIKI IN DE WERELD- OORLOG EN DE SOCIAAL-DEMO- CRATIE IN DE HUIDIGE OORLOG

KO BEUZEMAKER

I.

Als dit nummer van ons tijdschrift verschijnt, zal het 22 jaar geleden zijn, dat de Russische Revolutie plaats vond en het fundament werd gelegd voor de huidige Sowjet-Unie.

Het is niet de bedoeling, hier een volledig herdenkingsartikel te brengen.

Maar op het moment, dat in de grote Sowjet-Unie het 22-jarige bestaan van de Eerste Socialistische Staat wordt gevierd, temidden van de uitgebroken imperialistische oorlog in het overige deel van de wereld, heeft het zijn nut, enige punten uit de geschiedenis van het ontstaan der Russische Revolutie nader in de herinnering te roepen.

De Russische Revolutie brak uit ten gevolge van de eerste imperialistische wereld-oorlog. Zij werd geleid door de Partij der Bolsjewiki, de partij van Lenin.

Het is nodig er aan te herinneren, dat dit alleen mogelijk was door Lenin's standpunt ten opzichte van de eerste imperialistische wereld-oorlog, in het algemeen gezegd, door Lenin's standpunt ten opzichte van het imperialisme.

Wat was Lenin's standpunt?

Lenin wees er allereerst op, „dat oorlogen onvermijdelijke begeleiders van het kapitalisme zijn. De roof van vreemd grondgebied, het veroveren en uitplunderen van koloniën, de in bezitneming van nieuwe markten, zijn herhaaldelijk de oorzaak geweest van veroverings-oorlogen van kapitalistische staten.

De oorlog is voor de kapitalistische staten een even natuurlijke en gewettigde toestand als de uitbuiting van de arbeidersklasse. (Geschiedenis van de Communistische Partij der S.-U.).

Ziehier Lenin's algemene standpunt ten opzichte van het kapitalisme als oorlogverwekkende kracht. Maar Lenin werkte dit vraagstuk nader uit voor het tijdperk van het imperialisme.

In het oorlogsjaar 1917 verscheen zijn boek over „het Imperialisme als hoogste stadium van het Kapitalisme”, dat hij als het „stervende kapitalisme” definieerde.

In dit boek toonde Lenin aan „dat onder de verhoudingen van het imperialisme de ongelijkmatige ontwikkeling en de tegenstrijdigheden van het kapitalisme zich bijzonder verscherpen, dat de strijd om de markten voor de afzet van waren en de uitvoer van kapitaal, de strijd om de koloniën, om de grondstoffen, periodieke imperialistische oorlogen om een nieuwe verdeling van de wereld onvermijdelijk maakt.”

En verder: „dat juist ten gevolge van deze ongelijkmatigheid van de ontwikkeling van het kapitalisme, imperialistische oorlogen plaats

hebben, die de krachten van het imperialisme verzwakken en de doorbraak van het front van het imperialisme daar mogelijk maken, waar het het zwakst blijkt te zijn." (Geschiedenis van de Communistische Partij der S.-U).

Lenin bestreed hierbij fel Kautsky's theorie over het imperialisme als tijdperk van vreedzame overgang naar socialisme.

Hiermede was het fundament gelegd voor Lenin's strijd tegen de imperialistische oorlog.

Terwijl de Tweede Internationale in stukken viel en de sociaal-democratische leiders in alle landen zich achter hun eigen imperialisten schaarden, onder welk motief dan ook, streed alleen de Partij der Bolsjewiki onder Lenin's leiding doelbewust tegen de imperialistische oorlog door voortzetting van de klassenstrijd tegen de imperialisten, voor de nederlaag van de imperialisten.

En zij deed dit op grondslag van het feit, dat de Marxistische analyse van de wereld-oorlog toonde, dat deze oorlog een imperialistische roof-oorlog was.

De Bolsjewistische Partij nam van de eerste dagen van de oorlog af, het standpunt in, dat de oorlog niet begonnen was „ter verdediging van het vaderland, maar om vreemd grond-gebied in bezit te nemen, om vreemde volkeren uit te plunderen, in het belang van de landheren en de kapitalisten en dat dus de arbeiders tegen deze oorlog vastberaden moesten strijden." (Geschiedenis van de Comm. Partij der S.-U.).

Zo was de strijd der Bolsjewiki in de jaren 1914—1917, gericht op de beëindiging van de imperialistische oorlog door de strijd te voeren allereerst tegen de Russische imperialisten, maar ook tegen alle andere imperialisten, de strijd te voeren voor de vrede, voor de vernietiging van de macht van de eigen imperialisten. Zij verbonden de zaak van de vrede met de zaak van de overwinning van de proletarische revolutie.

Het is bekend, dat wereld-historisch dit standpunt van de Bolsjewiki de overwinning heeft behaald.

Het is bekend, dat het woedende gehuil van de naar het kamp van hun bourgeoisie overgelopen sociaal-democratische leiders, evenals het geschreeuw van de toenmalige centrissen, als Kautsky, Trotski, Martof e.a., die tegenover Lenin stonden en hun verraad aan de zaak der arbeidersklasse schuil lieten gaan achter „linkse" frazes, op een bankroet zijn uitgelopen.

Immers, de Russische Revolutie was de bekroning van de strijd der Bolsjewiki tegen de imperialistische oorlog, de Russische Revolutie bracht de vrede en de overwinning van het socialisme, in het land, dat de zwakste schakel vormde in de keten van het imperialisme.

En thans, 22 jaar later, staat de Sowjet-Unie als een onzaggelijke socialistische macht, als het enige land, dat door de opbouw van het socialisme, de klassetegenstellingen heeft gelijkwideerd, als het enige land, dat de economische crisissen heeft opgeheven en geen imperialistische doeleinden nastreeft, temidden van een nieuwe imperialistische oorlog in Europa, die het gevaar in zich draagt tot een imperialistische wereldoorlog uit te groeien.

II.

De tegenwoordige oorlog is een imperialistische oorlog. Geen geschreeuw van de sociaal-democratische lakeien van de Engelse en Franse imperialisten, die opnieuw de godsvrede met hun meesters hebben gesloten, kan daaraan iets veranderen. Ieder, die zich de wereld-oorlog goed herinnert, klinkt dit geschreeuw bijzonder vertrouwd in de oren.

De Engelse en Franse sociaal-democratische leiders praten over de „democratie”, over de strijd voor de overwinning der geallieerden, om de wereld „veilig te maken voor de democratie”, precies als in de tijd van 1914–1918. En men weet, wat daarvan is terecht gekomen. Zij beroepen zich thans op het feit, dat in Duitsland het fascisme heerst, om de partij van hun eigen imperialisten te kiezen, wien zij de arbeiders uitleveren.

Maar het zijn dezelfde mensen, die vanaf het aan de macht komen van het Duitse fascisme de strijd voor de vrede hebben gesaboteerd, die niets wilden weten van de eenheid der arbeidersklasse tegen het fascisme, die niets wilden weten van een blok der Russische arbeiders met de arbeiders van Engeland en Frankrijk, het zijn de mensen, die de niet-inmengingspolitiek der Engelse en Franse bourgeoisie hebben ondersteund, die moest dienen om het Duitse fascisme te versterken en het de spits te doen richten tegen de Sowjet-Unie.

Een feit is, dat gedurende deze 5 laatste jaren de vrede tegen de agressie van het Duitse fascisme had kunnen worden opgelegd, door een front der niet-fascistische staten in de wereld.

Een feit is, dat de Engelse en Franse imperialisten dit niet wilden, omdat zij hun eigen imperialistische doeleinden nastreven, voornamelijk gericht tegen de Sowjet-Unie en een feit is, dat zij daarbij door de sociaal-democratische leiders werden ondersteund, wier haat tegen de Sowjet-Unie alles overtreft.

Men heeft zich vergist. Het spel der imperialisten, om de Sowjet-Unie in een oorlog te verwickelen, is mislukt. De huidige imperialistische oorlog, voortgevloeid uit de tegenstellingen tussen het Duitse en Engels-Franse imperialisme, welke niet te overbruggen waren, is tot uitbarsting gekomen.

Maar deze oorlog voltrekt zich in een gans andere situatie dan in 1914. Ten eerste bestaat de Sowjet-Unie, ten tweede bestaan in de oorlogvoerende landen Communistische Partijen, die openlijk of in de illegaliteit gedreven, gans andere betekenis hebben dan de enkelingen, die in 1914 in West-Europa tegen de imperialisten optraden. En ten derde is er onder de volksmassa's een snel-groeiende afkeer – veel sneller dan in 1914 – tegen de huidige imperialistische oorlog. Bovendien is de economische basis voor de imperialisten in alle oorlogvoerende landen veel zwakker dan in 1914 en spelen de volkeren in de koloniaal onderdrukte landen een heel andere rol. Van al deze punten is het eerste – het bestaan van de Sowjet-Unie – het voornaamste.

Nu reeds blijkt, hoezeer het zelfstandige optreden van de Sowjet-Unie in deze imperialistische oorlog een streep haalt door de opzet

van de imperialisten van alle oorlogvoerende staten, hoezeer het bestaan en het optreden van de Sowjet-Unie als een grote macht het tempo van de oorlogvoering vertraagt.

Dat blijft aan de volksmassa's niet verborgen!

Geen propaganda, geen ophitsing kan dit verheimelijken.

Dientengevolge slaat de sociaal-democratische propaganda, die vooraanstaat bij de ophitsing tegen de Sowjet-Unie, nieuwe wegen in.

Terwijl het eerst heette, dat deze oorlog ontstaan was door de „vriendschap van Hitler en Stalin”, door de „weigering van de Sowjet-Unie een vredesfront met Engeland en Frankrijk te sluiten”, begint dit argument reeds te verbleken.

Het is ook moeilijk meer vol te houden, op het moment, dat zelfs een Lloyd George gedwongen is te verklaren, dat de mislukking der onderhandelingen tussen de Sowjet-Unie en Engeland bij de Chamberlain-regering ligt, die deze onderhandelingen deed voeren, zoals Lloyd George zeide, door: „een vijfde rangs bureaucraat van het Foreign Office en een volkomen minderwaardige militaire missie, die geen omlijnde instructies had.”

Dit klopt volkomen met wat Molotow over deze onderhandelingen heeft vastgesteld.

Indien Lloyd George deze feiten erkent, is dit natuurlijk, omdat hij gaarne de Sowjet-Unie voor de belangen der Engelse imperialisten in het gareel wil spannen. Hij verklaart er dus niet bij, dat de Chamberlain-regering deze onderhandelingen zo voerde, omdat zij geen vredesfront wilde, maar de imperialistische oorlog.

Dat doet echter aan de feiten niets af.

Het blijkt hieruit duidelijk, dat de Sowjet-Unie groot gelijk had, door middel van het Sowjet-Russisch-Duits niet-aanvalsverdrag een eigen zelfstandige en veilige positie in deze imperialistische oorlog te betrekken.

De heren sociaal-democratische leiders hebben daarom naar een nieuw argument gegrepen.

De Sowjet-Unie zou „samen met Hitler” Polen hebben verdeeld. Maar ook dit argument is al reeds door de feiten weerlegd.

De Engelse imperialisten hebben de Poolse fascistische regeerders als hun voorpost in de oorlog met Duitsland gedreven door hun weigering van het vredes-front.

De Sowjet-Unie heeft de minderheden, die vroeger tot het gebied der Russische revolutie behoord hebben, bevrijd, toen de Poolse fascistische staat in elkaar gestort was en heel de Poolse staat voor de Duitse fascistten open lag.

En thans lezen wij in een interessante correspondentie uit Constantinopel in „De Telegraaf” van 21 October, dat bij de onderhandelingen tussen Turkije en de Sowjet-Unie, de Engelse diplomatie er naar gestreefd heeft, Engeland en Rusland te verzoenen, waarbij Engeland op het standpunt stond, dat „het juist is, dat het grootste deel der voormalige Poolse gebieden, welke thans door de Sowjet-troepen bezet zijn, niet door en door Pools zijn, met uitzondering van enkele weinig-belangrijke Districten, waaromtrent men

een regeling zal moeten treffen om tot een principieel accord tussen Moskou en Londen in zake de samenstelling van het nieuwe Polen te kunnen komen".

Hieruit blijkt wel, dat erkend wordt, dat de Sowjet-Unie niets anders heeft gedaan, als de gebieden die na de Revolutie van 1917 geannexeerd werden, de vrijheid te hergeven.

Thans komen de sociaal-democraten met nieuwe argumenten.

Het heet, dat de Sowjet-Unie een „imperialistische" politiek zou voeren.

Dit zou dan worden bewezen, door haar verdragen met de Baltische staten, door haar onderhandelingen met Finland.

Dezelfde lieden, die dag in dag uit propaganda voeren voor de imperialistische doeleinden van Engeland en Frankrijk in deze oorlog, die oorlogs-propagandisten van het Foreign-office zijn, schreeuwen luidkeels over de „imperialistische" politiek van de Sowjet-Unie. Is het zo'n wonder, dat de Sowjet-Unie als grote socialistische staat, zorgt, dat zij haar grenzen beveiligd om te verhinderen, dat zij makkelijk in de imperialistische oorlog kan worden meegesleept?

Is het niet een bekend feit, dat al deze staten, met wie de S.-U. nu onderhandelt, na de imperialistische wereldoorlog door de overwinnaars, de Engelse en Franse imperialisten, werden opgericht en versterkt, nadat zij hun staatkundige onafhankelijkheid van de Russische Revolutie hadden gekregen, met het doel een wal tegen het Bolsjewisme op te werpen en deze staten als vazal-staten te gebruiken, als een springplank tegen de Sowjet-Unie?

Is het niet een bekend feit, dat het Duitse fascisme deze staten onder z'n invloed probeerde te krijgen en dat de Engelse en Franse imperialisten hiermee volkomen accord gingen, zolang zij hoopen, dat de Duitse fascistten voor hen de kastanjes uit het vuur zouden halen en een oorlog tegen de Sowjet-Unie zouden beginnen?

Is het niet een bekend feit, dat de onderhandelingen tussen Engeland, Frankrijk en de Sowjet-Unie gestrand zijn, omdat de Engelse en Franse imperialisten weigerden, deze staten in een systeem van collectieve veiligheid te betrekken en garanties hiervoor aan de Sowjet-Unie te geven?

Het heette, dat hun onafhankelijkheid dit niet toeliet. In werkelijkheid zouden deze staten hun onafhankelijkheid er door verkregen hebben, zoals zij deze nu hebben verkregen, nu zij uit de imperialistische invloeds-sfeer zijn weggenomen en zich onder de hoede der Sowjet-Unie bevinden, die een vredes-politiek voert.

En ten slotte: waarvoor dient al dit geraas der sociaal-democratische pers over Finland, Estland, Litauen, Letland, enz.?

Ook hierbij dienen de heren hun Engelse en Franse imperialistische meesters.

De politiek van de Franse en Engelse imperialisten is er op gericht, de imperialistische oorlog uit te doen dijen, zoveel mogelijk landen in de oorlog te betrekken.

Zij hopen, en streven er nog steeds naar, de Sowjet-Unie in de oorlog mee te sleuren. Vandaar, dat rondom Finland een geweldige agitatie wordt opgezet.

En de heren sociaal-democratische leiders schreeuwen zich de kelen hees, staan vooraan in het anti-Sowjet concert, om het hun imperialistische meesters naar de zin te maken.

Ja, zij schreeuwen het hardst, omdat zij de taak hebben, te trachten de sympathie voor de Sowjet-Unie onder de massa's te doden en de situatie rijp te maken voor een aanval op de Sowjet-Unie. Dat is hun taak. Vandaar, dat zij allerlei geruchten doen circuleren, de hele sociaal-democratische Scandinavische pers in beweging brengen, enz. Zij zijn de ergste oorlogs-ophitsers tegen de Sowjet-Unie en zij dienen daarbij de imperialisten, die zich in een oorlog met elkaar verstrikt hebben, die vrees hebben voor het groeiende anti-oorlogs- en anti-imperialistische bewustzijn der massa's. Het is daarom nodig, de sociaal-democratische ophitsing tegen de Sowjet-Unie voortdurend dag-in-dag-uit als oorlogspropaganda van de Engelse en Franse imperialisten aan de kaak te stellen.

De Sowjet-Unie heeft zich buiten deze imperialistische oorlog gehouden. Zij heeft de invloedssfeer, zowel der Duitse als der Engelse en Franse imperialisten, in de gebieden rondom haar grenzen beperkt, en dient daarmee de vrede.

Dat is juist het verschil tussen de vorige imperialistische wereldoorlog en de huidige imperialistische wereldoorlog. In 1914 hadden de imperialisten voor hun worsteling de hele wereld tot hun beschikking, thans ontmoeten zij een kracht, die tegen hen gericht is, een kracht, die hun oogmerken verijdelt, een kracht, die een pool van de vrede is en die werkt in het belang van alle volkeren.

Daarom is het de taak van alle arbeiders in de huidige imperialistische oorlog, solidair met de Sowjet-Unie te zijn!

III.

Er klinken echter ook andere stemmen in de sociaal-democratie. Wij willen nu niet spreken over de dappere houding van de Zwitserse sociaaldemocraat Nicole en zijn aanhang, die de politiek der Sowjet-Unie volkomen verdedigt en daarvoor uit de sociaal-democratie in Zwitserland is geroyeerd.

Wij willen spreken over enige standpunten, die in de Hollandse sociaal-democratie naar voren komen.

Vooraf echter moeten wij een enkel woord besteden aan de heren De Kadt en Sal. Tas. Deze heren hebben ook hun standpunt . . . Nadat zij zich uit de vroegere O.S.P. hadden teruggetrokken, omdat zij vonden, dat men niets beters kon doen dan „studie-kernen” te vormen, zijn zij ijverig aan het studeren geslagen.

Een van de resultaten was een zwaarwichtig boek van de heer De Kadt, waarin betoogd werd, dat het beste voor de wereld zou zijn, indien de Sowjet-Unie, Duitsland en Japan met elkaar in de oorlog geraakten. Zoals bekend, is deze goede raad niet opgevolgd, hetgeen met de raadgevingen van den heer De Kadt meer schijnt te gebeuren.

Thans hebben de heren De Kadt en Tas zich onmiddellijk gehaast een brochure over „de tweede wereldoorlog” uit te geven.

Dit werkje is een en al juichkreet over de oorlog.

De imperialistische oorlog van de zijde der Engelse en Franse imperialisten, toont volgens hen „onze cultuur op haar hoogst”, in haar volle kracht. „Dit is geen neergang, het kan een wedergeboorte zijn”.

Zo ver gaan deze oorlogs-ophitsers, dat zij verklaren, dat „Engeland en Frankrijk niet alleen voor hun eigen bestaan vechten, maar ook voor ons bestaan”.

En zij betreuren het, dat de neutrale staten neutraal blijven!

Volgens De Kadet en Tas hoorde blijkbaar de hele wereld in vlammen te staan.

Dit standpunt dekt zich volkomen met dat der Engelse en Franse imperialisten, die gaarne andere volkeren voor hun belangen laten vechten en tegelijkertijd de oorlog gebruiken — men zie Daladier — om zelf de vrijheden van het volk af te breken en hun eigen fascisme op te richten.

Meer willen wij er niet van zeggen.

Belangrijker is, dat in de kringen der Nederlandse sociaal-democratie schuchtere en nog onklare stemmen worden vernomen, die zich onderscheiden van de vulgaire stellingname der sociaal-democratische leiders ten gunste van de Engelse en Franse imperialisten en ten gunste van de politiek van de godsvrede.

Deze stemmen horen wij in het religieus socialistische weekblad „Tijd en Taak” en in het maandschrift „Fundament”.

Wij willen ze volstrekt niet overschatten. In „Tijd en Taak” wordt heel veel gepubliceerd, dat de gangbare ophitsing in de sociaal-democratische pers nabij komt.

Maar wij vinden er ook, b.v. in een ingezonden artikel van L. G. van Doorn, een ander geluid.

Daar lezen wij bijv.:

„De inval in Polen, door Sowjet-Russische troepen kunnen wij zien als . . . imperialisme. Maar is dat dan ook imperialisme? Kunnen wij de handelwijze van Sowjet-Rusland niet veel-
eer zien als een noodwendige handeling om het stuk vredes-
arbeid te beschermen? Te beschermen tegen het opdringende
nationaal-socialisme?”

Er is hier een aarzeling om de gangbare voorstelling van de sociaal-democratie te aanvaarden. Diezelfde aarzeling komt tot uiting in het onderschrift bij dit artikel van L. H. Ruitenbergh, die o.a. zegt, wanneer hij het communistische standpunt afwijst:

„Wordt daarmee wél vertrouwen gesteld in Chamberlain?
Neen. Vergeet ik daarmee alles wat voordien gebeurd is?
Neen.”

Dit zijn eerste klanken van twijfel, uitgaande van een religieus socialistische beoordeling, van een pacifistische beoordeling, verborgen in een heel net van verkeerde voorstellingen, maar desniettemin toch van waarde, omdat zij laten zien, hoe in deze pacifistische kringen men niet ten volle het officiële sociaal-democratische standpunt deelt.

Scherper komt dit tot uitdrukking in het nummer van „Fundament”, dat aan de oorlog gewijd is.

Op dit nummer staat op de kaft als leus gedrukt: *Geen tweede Versailles*. Dat op zich zelf geeft reeds blijk, dat de schrijvers in dit nummer critisch staan ten opzichte van de doeleinden van de Franse en Engelse imperialisten.

Zij spreken het ook uit, dat

„deze oorlog niet wordt gevoerd om hoge zedelijke beginse-
len, maar dat zijn inzet, zijn belangen van overwegend impe-
rialistische aard zijn” en „dat elke poging tot een tweede Ver-
sailles noodlottig voor Europa is, evenals iedere poging tot
Balkanisering van het Duitse Rijk.”

Maar de schrijvers hebben deze gedachten niet consequent door-
gedacht. Zij trekken niet de volle consequenties uit het feit, dat zij
deze oorlog als een imperialistische oorlog beschouwen, evenmin
doorzien zij welke consequenties de Sowjet-Unie uit dit feit moest
trekken. En evenmin geven zij een duidelijke uiteenzetting over
de zelfstandige rol, die het proletariaat in deze oorlog dus moet
vervullen. Wanneer men klaar en duidelijk vaststelt:

„Het fascisme is zowel om zijn doelstellingen, als om zijn
methoden een levensgevaar voor Europa en wij wensen zijn
ondergang. Maar het imperialisme der geallieerden achten
wij om precies dezelfde redenen een evenzeer gevaar, het
heeft ten slotte het fascisme voortgebracht en zal het steeds
weer opnieuw kunnen voortbrengen”,

dan is deze uitspraak in fundamentele tegenstelling met de volgen-
de, die luidt:

„dat men zich daarom niet vereenzelvigen kan, noch met
enige oorlogvoerende partij, noch met het Duits-Russische
bloc, noch met de demo-imperialisten van het Westen.”

Dit getuigt van een zeldzame oppervlakkigheid!

Immers er is geen Duits-Russisch imperialistisch bloc, er is het zelf-
standig optreden van de Sowjet-Unie, die buiten de oorlog staat en,
zoals wij aangetoond hebben, een zelfstandige politiek voert
ten gunste van de vrede, van haar eigen beveiliging en daarmee
van de volkeren.

Datzelfde spreekt bij de beoordeling der politiek der Sowjet-Unie,
waarvan gezegd wordt, dat deze Engelse en Franse imperia-
listen schaakmat heeft gezet en verhinderd heeft, dat het Russische
volk in de oorlog gestuurd zou worden in de dienst van hun
bedoelingen”. Maar tegelijkertijd wordt gezegd, dat „de Russische
politiek een staaltje van eng-nationalistische belangen-politiek is”.
Hier blijkt duidelijk de verwarring.

Wie in deze imperialistische oorlog de politiek der Sowjet-Unie
niet begrijpt, wie deze voorstelt als een „imperialistische politiek”
kan ook niet ten volle de consequenties voor de arbeidersklasse
uit deze oorlog trekken.

Voor iedere socialist is in deze oorlog de stellingname ten opzichte
van de Sowjet-Unie, doorslaggevend.

Men kan slechts een juiste zelfstandige politiek voor de arbeiders-

klasse aangeven, gericht tegen de imperialistische oorlog, indien men de zelfstandige rol van de Sowjet-Unie begrijpt.

Vandaar dan ook, dat de praktische consequenties voor de arbeidersklasse, in het tijdschrift „Fundament” getrokken, niet duidelijk en klaar zijn.

Er is geen stellingname ten gunste van de voortzetting van de klassenstrijd tegen alle imperialisten. Er is geen stellingname ten gunste van de Sowjet-Unie. Er is geen stellingname tegen de godsvrede-politiek der sociaal-democratische leiders.

Inplaats daarvan vindt men illusies over een „verzoening” tussen de imperialisten en over een Europese plan-huishouding.

Men verklaart zich voor „iedere eerlijke en ernstige poging om deze oorlog te beperken in tijdsduur of te lokaliseren naar omvang.” Maar hoe?

Men verklaart zich voor „fundamentele wijziging der machtsstructuur, voor socialistische plan-huishouding.” Maar hoe?

De consequentie van dit alles: de vrede moet veroverd worden door de klassenstrijd der arbeidersklasse tegen alle imperialisten, de oorlog moet voor goed uitgebannen worden, door de klassenstrijd der internationale arbeidersklasse van alle landen tegen hun eigen imperialisten, dat alles ontbreekt!

Dat neemt niet weg, dat in dit nummer van „Fundament” vele kritische opmerkingen worden gemaakt.

Dat getuigt van een besef, dat het met deze „anti-fascistische oorlog der Franse en Engelse imperialisten” toch niet geheel in orde is. Het spreekt vanzelf, dat het de taak der communisten is, niet alleen om een juist inzicht over het imperialistische karakter van de oorlog te brengen, maar vooral om hieruit de consequenties te trekken, door het winnen van allen, die aarzelend, halfslachtig ten opzichte van het juiste standpunt over deze oorlog staan, om ze te verenigen en mee te trekken in de klassenstrijd der arbeidersklasse tegen de imperialistische oorlog, in het bijzonder tegen de eigen bourgeoisie.

Deze oorlog heeft de toestand grondig gewijzigd.

In de eerste imperialistische wereld-oorlog stond de Partij der Bolsjewiki, zo goed als alleen.

Thans zijn er de Communistische Partijen, die tot taak hebben de klassenstrijd in de oorlogsverhoudingen te voeren, voor de vrede te strijden, door de bourgeoisie te bevechten, door de godsvrede-politiek der sociaal-democratische leiders aan de kaak te stellen, door de solidariteit met de Sowjet-Unie aan te kweken.

De hefboom tot dit alles is de strijd voor de belangen der door de oorlog geteisterde volksmassa's, de vereniging van alle krachten, die daartoe bereid zijn in die strijd, het winnen van die massa's, die de oorlogspolitiek der sociaal-democratische leiders beginnen te doorzien en het aanknopen daarbij aan die elementen in de Sociaal-Democratie, die thans reeds blijk geven naar een beter inzicht over te hellen.

DE EKONOMISCHE VOOR- UITZICHTEN IN ONS LAND

Nederland is voor de voorziening in belangrijke eerste levensbehoefte op de invoer uit het buitenland aangewezen. Hetzelfde geldt in nog sterkere mate voor de industriële productie van ons land. Het jaarlijkse verbruik aan tarwe b.v. wordt slechts voor een derde door binnenlandse productie gedekt, voor de voorziening in ons vetverbruik moeten jaarlijks ca. 40 mill. k.g. vetten ingevoerd worden. Onze veeteelt is bij de huidige opbouw van de productie op een jaarlijkse invoer van veevoeder ter waarde van f 120 miljoen aangewezen, terwijl de landbouw jaarlijks 650.000 ton fosfaat en 400.000 ton kali, niet gerekend de overige kunstmeststoffen, uit het buitenland betreft.

Onze gehele metaalproducerende en metaalverwerkende industrie is bij de aanvoer van de nodige grondstoffen op het buitenland aangewezen (alleen uit Duitsland werd in 1938 een hoeveelheid ijzer en staal ter waarde van 50 miljoen gulden en een hoeveelheid werktuigen, machines, enz. ter waarde van f 53 miljoen ingevoerd). De totale buitenlandse handel van ons land leverde in 1938 een nadelig saldo op van f 275,6 miljoen (in 1937 - f 302 miljoen). Deze enkele voorbeelden tonen reeds aan, dat de Nederlandse volkshuishouding het niet zonder het buitenland kan stellen. Het is derhalve van belang, zich een beeld te vormen van de vooruitzichten der Nederlandse volkshuishouding in deze tijd van oorlog. Een vergelijking met de oorlog van 1914-18 ligt voor de hand, al moet er op gewezen worden, dat uit zulk een vergelijking niet al te ver gaande conclusies getrokken kunnen worden.

Voor de werkende bevolking blijven echter thans evenals in de vorige imperialistische oorlog de centrale vraagstukken deze: hoe zal het in deze oorlog met de verhouding tussen de kosten van het levensonderhoud en ons inkomen gesteld zijn, hoe zal het worden met de voorziening van ons volk met de nodige levensmiddelen en overige levensbehoefte?

Tijdens de oorlog van 1914-18 liepen de groothandelsprijzen met 376% op (deze en enige volgende cijfers ontleen wij aan „De Nederlandse Volkshuishouding 1914-1918”, een geschrift, samengesteld door het Centraal Bureau voor Statistiek), tarwe kostte in 1918 het 2,8-voudige, kolen het 4-voudige, petroleum het 4,7-voudige van 1914. Bij deze schrikbarende prijsstijgingen bleef echter het looninkomen verre ten achter. Genoemd geschrift schat het totale looninkomen in 1914 op 534 miljoen gulden en in 1918 op 1.304 miljoen gulden, een misleidend cijfer, omdat in dit bedrag ook de inkomsten van directeuren en andere leidende ambtenaren zijn inbegrepen.

De kosten van levensonderhoud van Amsterdamse arbeidersgezinnen stegen tot 175% van het peil van voor de oorlog, terwijl hun inkomsten tot slechts 139% stegen. Echter tonen ook deze cijfers niet de volle omvang van de ellende, die toen geleden werd, aan-

gezien de hoeveelheden der verbruikte levensmiddelen sterk achteruitliepen en bovendien minderwaardige levensmiddelen in de plaats der voor de oorlog gebruikte traden. Het jaarlijkse verbruik per hoofd der bevolking aan tarwe liep van 1,36 H.L. op 0,60 H.L. terug, rijst van 6½ K.G. op . . . nul, koffie van 6,35 K.G. op 1,61 K.G., thee was eveneens zo goed als verdwenen, terwijl het verbruik aan aardappelen b.v. sterk toenam! Hierbij moet bovendien nog in acht genomen worden, dat „de cijfers gemiddelden zijn voor de gehele bevolking, zodat de mogelijkheid bestaat, dat sommige groepen der bevolking een sterker beperking van hun consumptie hebben ondergaan dan de bevolking als geheel”, zoals wij in bovengenoemd geschrift lezen. Wij hebben hier vanzelfsprekend niet met een „mogelijkheid” te maken, maar het mag als vaststaand aangenomen worden, dat het verbruik der werkende bevolking veel en veel sterker terugliep dan bij dat van de bezittende klasse. Deze enkele gegevens over de toestanden tijdens de vorige oorlog zouden niet volledig zijn, wanneer wij niet op de ontzaggelijk gestegen winsten der kapitalistische klasse zouden wijzen. Het aantal grote „verdieners”, die een gemiddeld jaarlijks inkomen van f 75.000 hadden, was aan het einde van de oorlog op 229% gestegen, de groep der inkomens tussen 30.000 en 50.000 gulden had zich verdubbeld, de totale belastingen naar inkomen en vermogen stegen in de loop van de oorlog 1914—18 van 45 op 194 miljoen, terwijl de bekende oorlogswinstbelasting reeds in het eerste jaar van haar heffing (1917) een bedrag van 161 miljoen gulden opleverde.

De vraag is thans: zullen zich de ontzettende toestanden van toen herhalen? Het spreekt vanzelf, dat het antwoord beperkt moet blijven tot het constateren van de feiten, die zich in de afgelopen twee oorlogsmaanden hebben voorgedaan, aangezien voorspellingen in verband met de onzekere internationale toestand nutteloos zouden zijn.

Beginnen wij met de prijsstijgingen. In sommige kringen werd de mening verkondigd, dat de toestanden van 1914—18 zich niet zouden herhalen, aangezien de tegenwoordige regering reeds in de eerste dagen van de oorlog „krachtige maatregelen” tegen prijsopdrijving had genomen en aangezien verder de oorlogvoerende landen in tegenstelling tot 25 jaar geleden andere maatstaven hebben aangelegd bij de bekostiging van de oorlog (Duitsland zou de oorlog niet uit leningen, maar uit de belastingen willen betalen). Vergeleken echter met de prijsstijging in de vorige oorlog, is de toestand reeds thans buitengewoon ongunstig.

Volgens de officiële gegevens is de index der prijzen voor grondstoffen in de maand September met 17,6% tegenover de vorige maand gestegen, terwijl de stijging voor grondstoffen en afgewerkte producten 7% bedroeg. Voor enkele belangrijke groepen is de prijsstijging echter belangrijk hoger. De prijzen voor gefabriceerde voedingsmiddelen zijn in de maand September met 40,3% gestegen, houtwaren met 23,8% en lederwaren met 32,2%. In 1914 stiegen de groothandelsprijzen gemiddeld met 9%. (De oorlog be-

gon in Augustus!) Het volgende jaar vertoonde een prijsstijging van 46% tegenover het vredesjaar 1913. Men moet hierbij opmerken, dat de meeste prijsstijgingen van thans pas tegen het einde van September hebben plaatsgevonden en zich sindsdien snel hebben voortgezet, zodat de conclusie voor de hand ligt, dat de groothandelsindex thans, na twee maanden oorlog reeds sterker gestegen is dan in de vijf oorlogsmaanden van 1914 tezamen! Volgens een andere berekening waren de groothandelsprijzen reeds op 6 October 20% ten opzichte van het peil van 1937 gestegen. Een wel zeer bedroevende uitkomst van de regeerkunst van minister Steenberghe. Naast het vraagstuk der prijsstijgingen, staat het niet minder belangrijke van de voedselvoorziening. En wederom dringt zich de vergelijking met 1914 op. De regeerders van toen konden nog met meer reden dan thans verklaren, dat zij door de oorlog „verrast” werden. Thans echter kon daarvan natuurlijk in geen enkel opzicht sprake zijn. Met veel ophef werd reeds voor het uitbreken van de oorlog medegedeeld, dat de nodige maatregelen tot „rechtvaardige” verdeling van de voedselvoorraden waren getroffen, aan de bevolking werden de rijksdistributiekaarten uitgereikt, voedselcommissarissen werden benoemd, vervoerverboden uitgevaardigd, . . . maar reeds de suikerhistorie toonde in volle duidelijkheid aan, dat allerminst de nodige maatregelen genomen waren.

Van voorraadvorming (zoals b.v. in Engeland en Frankrijk is geschied) was geen sprake. Wel heeft minister Steenberghe in het voorjaar van 1938 een desbetreffend wetsontwerp ingediend, op grond waarvan de importeurs verplicht zouden worden om een kwart van hun import voor de voorraadvorming op te slaan, maar er is niet alleen niets van terechtgekomen: bij het uitbreken van de oorlog waren de voorraden van sommige belangrijke goederen zelfs nog veel geringer dan in 1938. Zo bedroeg b.v. de voorraad suiker in Juli (het laatste bekende cijfer) 46.000 ton tegenover 87.000 in het voorjaar. De katoenvoorraden bedroegen in dezelfde maand 82.000 balen tegenover 126.000 in het voorjaar en overeenkomstige cijfers troffen wij aan voor veevoeder en enkele andere goederen.

De verantwoordelijkheid voor deze situatie rust ten volle op de regering. Wanneer men vervolgens de in- en uitvoercijfers van de eerste oorlogsmaand bekijkt, dan worden de vooruitzichten niet beter. De totale invoer in September is met 21 miljoen tegenover Augustus achteruitgegaan (106 miljoen tegenover 127 miljoen). De uitvoer liep nog sterker terug, van 92 op 66 miljoen gulden.

Opmerkelijk hierbij is alleen, dat de invoer uit Duitsland alsmede België en Luxemburg gestegen is. Men heeft er op gewezen, dat vooruitzichten voor de invoer veel gunstiger zijn dan tijdens de vorige oorlog, aangezien België neutraal gebleven is. Daartegenover echter moet men opmerken, dat dit land voor ons slechts voor bepaalde industriële stoffen en de levering van textielwaren belangrijk kan worden, terwijl België vanzelfsprekend op een strenge toepassing van de talrijke uitvoerverboden, waarvan op het ogenblik nog geen sprake is, met overeenkomstige maatregelen zal ant-

woorden (afgezien van de vraag of België en Nederland op den duur neutraal zullen blijven).

Het volle gewicht van het vraagstuk komt echter pas tot zijn recht, wanneer men zich realiseert, dat de oorlog ter zee reeds thans in volle gang is. De bedrijvigheid in de beide grote Nederlandse havens is ontstellend teruggelopen (in Rotterdam met twee derden, in Amsterdam met meer dan de helft). Over de vooruitzichten van onze invoer bij een langdurige oorlog is het moeilijk voorspellingen te maken. Het voedselvraagstuk zal echter in volle omvang blijven bestaan.

Het is nog te vroeg, om in een nadere beschouwing van de binnenlandse bedrijvigheid te treden, aangezien hier nog geen landelijke gegevens beschikbaar zijn en men op tegenstrijdige gegevens stuit. Toch mag als vaststaand worden aangenomen, dat de bedrijvigheid teruggelopen is. De verschillende cijfers over het aantal werklozen wijzen er op (in Amsterdam steeg het aantal werklozen in September met 3.182, in Den Haag met ongeveer 2.000). Daarbij komt, dat de voor ons land zo belangrijke doorvoerhandel vanzelfsprekend door de oorlog ter zee ten zeerste belemmerd zal worden. (De winsten uit de doorvoerhandel bedroegen in 1938 f 81 miljoen en in 1937 f 78 miljoen).

De vraag is thans, in hoeverre de politiek der regering er op gericht is een catastrofe, zoals wij haar in de vorige imperialistische oorlog ervaren hebben, te voorkomen.

Weliswaar zijn tal van maatregelen getroffen, die de indruk wekken, dat er iets gedaan wordt. Wij hebben er hierboven reeds op gewezen hoe het met de regeringsmaatregelen ter bestrijding van de prijsstijging en ten behoeve van de voedselvoorziening gesteld is. Blijkbaar heeft men ook in andere kringen geen groot vertrouwen in de regeerkunst van De Geer, Albarda en Steenberghe.

Wij wijzen er in dit verband op, dat reeds thans weer overal de bekende theorieën over „doelmatige voeding” opduiken, waarmede de burgerlijke kwakzalvers een komende voedselnood willen „bestrijden”. Dergelijke beschouwingen troffen wij aan in de „Economisch-statistische berichten” — maar ook in de „Arbeiderspers”, waar prof. Tinbergen verkondigde, dat „een vrij belangrijk gedeelte van de bevolking zich niet op de meest efficiënte wijze voedt”!

Ten opzichte van de landbouw heeft de regering zich totdusver er toe beperkt . . . de pluimveehouders te adviseren hun kippen en eenden af te slachten. Enige maatregel ter verhoging van de landbouwproductie echter werd niet genomen. Het zou echter noodzakelijk zijn de veeteeltbeperking op te heffen, een d o e l m a t i g e scheuring van grasland voor de aanbouw van graan voor te bereiden (waarbij het voor de veeteelt belangrijke grasland behouden dient te blijven), maatregelen ter intensivering van de landbouw te nemen, alle afvalproducten op boerderij en zuivelfabrieken voor veevoeder te behouden, enz. Hiervoor zouden grote credieten beschikbaar gesteld moeten worden.

Deze maatregelen zouden aangevuld moeten worden met de opslag

van boter op grote schaal. Op deze wijze zou een vetschaarste voorkomen en voor een belangrijk deel in de Nederlandse behoefte aan graan voorzien kunnen worden.

Uit de Millioenennota is reeds gebleken, welke weg de regering wil gaan inzake de werkloosheid en de belastingpolitiek.

In vergelijking met de oorlog van 1914-18, toen er van werkloosheid zo goed als geen sprake was, is de toestand thans buitengewoon ongunstig. In het vooruitzicht van een lange oorlog echter heeft de regering geen enkele maatregel voorgesteld, die tot ingrijpende vermindering der werkloosheid kan leiden.

Welke maatregelen zijn van deze regering te verwachten in verband met de stijgende uitgaven voor de mobilisatie? In de jaren 1914-18 heeft de toenmalige regering volgens een statistiek in het „Handelsblad” f 1.566 miljoen ter dekking van de onkosten der oorlogscrisis uitgegeven. Het kortgeleden bekendgemaakte wetsontwerp inzake de verhoging der opcenten op de gemeentefondsbelasting (die 40 miljoen zal moeten opbrengen) doet sterk denken aan de beruchte „verdedigingsbelastingen” uit de vorige oorlog, die ontzettend zwaar drukten op de werkende bevolking. Weliswaar heeft de regering een winstbelasting in vooruitzicht gesteld, maar die zal niet voor het einde van het volgende jaar haar beslag krijgen. En inmiddels heeft de regering nog geen stap gedaan om de arbeidende bevolking en de werklozen door loon- en steunverhoging voor een herhaling van de toestanden van 1914-18 te vrijwaren. Aangezien men echter rekening dient te houden met nieuwe sterke prijsstijgingen en verhoogde regeringsuitgaven, zal de arbeidersklasse niet slechts voor algemene loonsverhogingen en een krachtige welvaartspolitiek moeten strijden, maar ook voor een volkomen koersverandering ten opzichte van de belastingpolitiek. Reeds werd naast de in het vorige jaar toegestane mobilisatielening van 100 miljoen gulden een nieuwe lening voor hetzelfde bedrag aangekondigd. En dit is bij een lange duur van de oorlog natuurlijk nog slechts een begin.

De arbeidersklasse moet zich tegen de leningspolitiek verklaren. Daarvoor in de plaats dient vooral een sterk progressieve winstbelasting en een belasting op alle oorlogswinsten te komen, en direct. Een andere eis is de opheffing van het bankgeheim. Een dergelijke eis is gerechtvaardigd en nuttig omdat slechts op die manier de grote kapitaalbezitters aangepakt kunnen worden, die alleen al in het buitenland volgens onze berekening een bedrag van zeker vijf milliard gulden belegd hebben. Een heffing op deze ontzaggelijke kapitalen zou niet slechts de leningen ten behoeve van de mobilisatie overbodig maken. Zij zou kunnen dienen voor de voorraadvorming op grote schaal, de bestrijding van de prijsstijgingen en ten slotte zou een dergelijke politiek, samen met verhoogde belastingen op de grote inkomens en oorlogswinsten, de uitvoering van grote werken in ons land tegen normaal loon mogelijk maken.

DE STRIJD VOOR VREDE, WERK EN BROOD

J. DIETERS

De imperialistische oorlog woedt voort. Van enige ontspanning is geen sprake, integendeel alle feiten wijzen op een verdere verscherping van de strijd, terwijl tegelijkertijd van de kant van de oorlogvoerende machten de druk op de neutrale staten wordt versterkt om ook deze in de oorlog te betrekken.

Het duidelijkste bewijs hiervoor levert wel het Engels-Frans-Turkse verdrag, waardoor Turkije, dat tot nog toe neutraal was, zich in werkelijkheid aan de zijde van Engeland en Frankrijk schaart, zonder nochtans tot een oorlogsverklaring aan Duitsland over te gaan. Een tweede kwestie, waaruit deze verscherpte druk blijkt, is de bereidverklaring van Engeland om tot convooiering van neutrale schepen over te gaan, waartegen door Duitsland onmiddellijk bij een aantal neutrale staten stappen zijn gedaan. Tegelijkertijd worden de gevolgen van de oorlog reeds in alle landen sterker voelbaar, ook in Nederland.

Verschillende voedingsmiddelen zijn al moeilijk meer te verkrijgen, terwijl tegelijkertijd de prijzen van de meest noodzakelijke levensbehoeften sterk stijgen, maar van enige loon- en steunverhoging is geen sprake, zelfs worden de lasten voor het werkende volk nog verzwaard.

De mededelingen, die uit de verschillende oorlogvoerende landen binnenkomen, wijzen er dan ook zonder uitzondering op, dat de stemming der massa aliesbehalve enthousiast is voor de oorlog. Alle verslagen van reizigers uit Duitsland spreken over de buitengewoon gedrukte stemming onder de bevolking.

De correspondent van de „Nieuwe Rotterdamer” in Engeland deelt in een correspondentie aan zijn blad mede, dat de stemming van het volk op heel wat lager peil staat dan de stemming van de dagbladen en dat men van de mooie verklaringen der regering niet veel gelooft.

En hoe het in Frankrijk gesteld is met het enthousiasme van de massa voor de oorlog, wordt wel het duidelijkst gedemonstreerd door de woedende terreur van de regering-Daladier tegen de arbeidersklasse en zelfs reeds tegen burgerlijke pacifisten.

De volksmassa's hebben niet vergeten, wat de vorige imperialistische oorlog hun gebracht heeft, terwijl de sindsdien ingetreden verslechtering van hun levenspeil en de toegenomen politieke onderdrukking ongetwijfeld evenzeer hun uitwerking hebben.

Ook in ons eigen land, waar de massa's de vorige imperialistische oorlog slechts uit de verte hebben aanschouwd, en waar wij ook thans nog buiten de oorlog zijn gebleven, neemt de ontevredenheid reeds toe, zoals blijkt uit de stakingen van de zeelieden en later van de havenarbeiders in Amsterdam en Rotterdam, uit de staking der bouwvakarbeiders te Amsterdam, uit de actie in een reeks van plaatsen voor steunverhoging van de werklozen, uit de acties voor betere luchtbescherming enz. enz.

Onder deze omstandigheden is het de centrale taak van de Communistische Partij om leiding te geven aan het verzet der werkende massa tegen de oorlog en zijn gevolgen.

Daarbij moeten wij er ons echter van bewust zijn, dat het aanheffen van de leuze „tegen de imperialistische oorlog” alléén, niet in staat is, de imperialistische oorlog te doen eindigen en evenmin in staat is, om Nederland buiten de oorlog te houden.

Alleen de strijd der werkende massa's tegen de eigen bourgeoisie en tegen de gevolgen van de oorlog, is in staat om inderdaad Nederland buiten de oorlog te houden.

Teneinde deze strijd te bevorderen is het in de eerste plaats nodig, het werkelijk karakter van de tegenwoordige oorlog aan de massa's te verklaren. De Franse en Engelse imperialisten, gesteund door hun lakeien van de Tweede Internationale, waaronder ook de leiders van de sociaal-democratie in ons land, doen alles wat zij kunnen, om de massa's te bedriegen en het werkelijke doel van deze oorlog voor hen verborgen te houden. Zij weten zeer goed, dat indien zij openlijk tot het werkende volk zouden zeggen, dat de tegenwoordige oorlog een doodgewone roofoorlog is om invloedssferen, grondstoffen en koloniën, het verzet der werkende massa's dan in een ongehoord snel tempo zou stijgen.

Maar zo goed als de imperialisten en hun lakeien dat weten, weten wij het ook. En wij moeten van deze wetenschap gebruik maken.

Het is immers duidelijk, dat zolang de arbeiders of althans de meerderheid der arbeiders nog denkt, dat de tegenwoordige oorlog een werkelijk anti-fascistische oorlog is, d.w.z. dus een rechtvaardige oorlog, hun verzet tegen deze oorlog en haar gevolgen slechts zwak zal blijven, omdat zij menen, dat deze strijd eigenlijk hun eigen strijd is.

Daarom moet dus in de eerste plaats over het karakter van de oorlog en zijn doeleinden het nodige licht worden verspreid.

In de tweede plaats is het noodzakelijk ernstig te waarschuwen tegen een aantal illusies, die door de vijanden van de arbeidersklasse bewust worden verbreid. De Engelse imperialisten hebben in de eerste weken van de oorlog in Duitsland millioenen exemplaren manifesten door vliegtuigen laten verspreiden en hebben daarin het Duitse volk opgewekt zich tegen de oorlog van Hitler te verzetten. Zij probeerden hiermede de schuld van de oorlog uitsluitend op Hitler te werpen.

Dis is natuurlijk dwaasheid. De verantwoordelijkheid voor deze imperialistische oorlog berust bij de imperialisten van alle oorlogvoerende staten.

Het Duitse fascisme heeft in de laatste jaren bijna 100 miljard Mark in de oorlogsvoorbereiding gestoken.

Het heeft andere staten overvallen, volkeren overweldigd.

Het draagt schuld voor de huidige imperialistische oorlog.

Maar evenzeer is het waar, dat de Engelse imperialisten gedreven door hun oogmerken de veroveringen van het Duitse fascisme hebben laten plaats vinden, verleden jaar in München streefden naar

blok van 4 gericht tegen de Sowjet-Unie en het vredesfront met de Sowjet-Unie afwezen.

Beide groepen van imperialisten vechten om de opperheerschappij in de wereld, beide voeren de oorlog als een roofoorlog, beide willen een overwinning, ter versterking van hun imperialistische macht op kosten der volkeren.

In dit verband is het nodig op te merken, dat de houding van de Sociaal-Democratie in Engeland, Frankrijk en Nederland, die zich achter het Franse en Engelse imperialisme schaart, geen hulp betekent voor de Duitse arbeidersklasse, niet de bevrijding van de Duitse arbeidersklasse dient, maar integendeel juist de volksmassa's in Duitsland in de armen van het fascisme drijft, terwijl zij de strijd tegen de eigen imperialisten verlamd.

De taak van de Duitse, zowel als van de Franse en Engelse arbeidersklasse is dus: deze oorlog in zijn huidige etappe te zien als een imperialistische oorlog en te strijden tegen hun eigen imperialisten. Een rechtvaardige vrede kan slechts tot stand komen door de strijd tegen de imperialisten en kan slechts tot stand worden gebracht door de volkeren onder leiding der arbeidersklasse, in vereniging met de kracht van de Sowjet-Unie, die de enige staat is, welke geen imperialistische politiek voert.

Een tweede illusie, die de strijd der arbeidersklasse tegen de imperialistische oorlog remt, is de gedachte van een spoedige verzoening tussen de imperialisten en als gevolg daarvan een spoedige beëindiging van de oorlog.

De imperialistische oorlog is immers niet het gevolg van de goede of kwade wil van enkele personen, doch is het gevolg van het bestaan van het imperialisme zelf. Zolang het imperialisme bestaat, zal ook het streven naar de verovering van nieuwe invloedssferen, naar grondstoffen en koloniën bestaan. En daar de kapitalistische wereld geheel tussen de verschillende groepen van imperialisten verdeeld is, betekent het streven naar nieuwe invloedssferen en koloniën, het streven naar een herverdeling van de wereld.

Van dit streven kunnen de imperialisten niet afzien, omdat dit zou betekenen het afzien van het maken van meer winst. De imperialisten zouden dan geen imperialisten meer zijn. Dit streven naar herverdeling van de wereld, heeft uiteindelijk de imperialistische oorlog tot gevolg, want onder het kapitalisme, is geen andere grondslag denkbaar voor de verdeling van de invloedssferen, belangen, koloniën enz. dan de kracht van de deelnemers aan de verdeling, de algemeen economische, financiële, militaire en andere krachten, zoals Lenin vaststelde in zijn werk „Het Imperialisme als hoogste stadium van het kapitalisme”.

Het is ongetwijfeld voor de imperialisten mogelijk om tijdelijke overeenkomsten tot stand te brengen, zoals wij dat in de afgelopen jaren herhaaldelijk hebben gezien.

De ongelijkmatige ontwikkeling der imperialistische groepen, hun ongelijkmatig toenemen in economische, financiële en militaire macht maakt echter, dat deze overeenkomsten steeds slechts tijdelijk zijn en na korter of langer tijd gewijzigd moeten worden.

Hierdoor worden sterke wrijvingen en botsingen veroorzaakt, die steeds opnieuw tot de imperialistische oorlog moeten leiden. De gedachte van een duurzame verzoening van de imperialistische groeperingen is dan ook een illusie, die door de reformisten gekweekt wordt om de arbeidersklasse van strijd tegen de imperialisten af te houden. Een derde illusie, die in Nederland de strijd tegen de imperialistische oorlog remt, is de gedachte, dat Nederland evenzeer buiten de oorlog zal blijven als in de oorlog 1914—1918, mede omdat ook de Nederlandse bourgeoisie niets voor een deelneming aan de oorlog zou voelen.

Wij hebben er reeds in de aanvang van dit artikel op gewezen, dat de druk van de oorlogvoerende landen op de neutrale staten toeneemt om ook hen in de oorlog te betrekken. En wij wezen er tevens reeds op, dat de imperialistische oorlog niet het gevolg is van de goede of kwade wil van enkele personen of zelfs van regeringen, maar voortkomt uit het imperialisme zelf.

Nederland is evenzeer als Engeland, Frankrijk en Duitsland een imperialistische staat en als zodanig door het kapitaal zeer nauw verbonden met de oorlogvoerende imperialistische groeperingen. Daardoor is ook het Nederlandse imperialisme en de Nederlandse regering evenzeer verantwoordelijk voor het uitbreken van de tegenwoordige oorlog, als de imperialisten en hun regeringen in de landen, die reeds op dit moment in oorlog zijn.

Lenin wees er in zijn polemieken met Kautsky reeds op, dat indien de oorlog een reactionaire imperialistische oorlog is, d.w.z. een oorlog tussen twee wereldgroepen, van de reactionaire, op roof beluste imperialistische bourgeoisieën, iedere bourgeoisie, ook die van een kleine staat, medeplichtig is aan de roof.

En zo is het inderdaad. De Nederlandse imperialisten hebben enorme kapitalen belegd in de landen, die in oorlog zijn. Zij hebben daardoor een rechtstreeks belang bij de afloop van deze oorlog en zijn daarom ook in staat, indien hun belangen dat meebrengen, of indien het land, waar zij hun grootste kapitalen hebben belegd, dat nodig oordeelt, aan de zijde van de imperialisten van dat land het Nederlandse volk in de oorlog te drijven.

Daarom is dan ook de illusie, dat Nederland buiten de oorlog zal blijven, omdat de Nederlandse imperialisten voor de oorlog niets zouden voelen, buitengewoon gevaarlijk en belet de Nederlandse arbeidersklasse op de juiste wijze de strijd tegen de oorlog te voeren.

De strijd tegen de imperialistische oorlog en voor wat Nederland betreft, de strijd om buiten deze oorlog te blijven, is dus in de huidige omstandigheden de centrale taak van de Nederlandse arbeidersklasse en van de Communistische Partij.

In deze strijd is het in de eerste plaats noodzakelijk, om te vechten tegen de pogingen van de Nederlandse bourgeoisie om de lasten van deze oorlog door het werkende volk te doen dragen. De tegenwoordige oorlog is geen oorlog, die gevoerd wordt in het belang van de werkende massa, doch uitsluitend voor het verwezenlijken van de duistere doeleinden der imperialisten.

Onder deze omstandigheden, waar alle imperialisten, ook de Nederlandse, gelijkelijk schuldig zijn aan het uitbreken van deze oorlog, is het duidelijk, dat de arbeidersklasse en het werkende volk niet de lasten van deze oorlog op hun schouders kunnen nemen, doch dat de bourgeoisie zelf voor de lasten van haar eigen oorlog zal moeten opdraaien.

De Communistische Partij heeft een urgentie-program opgesteld, dat uitgaat van deze gedachte. In dit urgentieprogram wordt in de eerste plaats van de regering geëist, dat zij maatregelen neemt om de werkende massa een goede voedselvoorziening te waarborgen tegen voor-oorlogse prijzen.

Deze eis is volkomen gerechtvaardigd, omdat de prijsstijgingen van de levensmiddelen het gevolg zijn van de imperialistische oorlog en niet worden gecompenseerd door loon- en steunverhoging. Deze eis is des te meer gerechtvaardigd, omdat moet worden voorkomen, dat de imperialisten gebruik maken van de oorlog, die door hen zelf is ontketend, om enorme winsten te maken ten koste van de honger van het werkende volk.

Reeds in de eerste maanden van de oorlog zijn sterke prijsstijgingen ingetreden, waartegen in feite door de regering niets wordt gedaan. Reeds nu is er in Nederland in de kleinhandel van verschillende levensmiddelen onvoldoende voorradig, als gevolg van het feit, dat de Nederlandse bourgeoisie in de afgelopen periode ondanks haar verzekeringen van het tegendeel, nagelaten heeft voldoende voorraden op te slaan.

Wij verlangen thans, dat de regering onmiddellijk maatregelen treft om haar tekortkomingen in het verleden goed te maken en er voor te zorgen, dat van alle noodzakelijke levensmiddelen voldoende voorraden in het land komen, zodat het werkende volk in voldoende mate de benodigde levensmiddelen zal kunnen kopen, terwijl wij verder eisen dat de regering deze levensmiddelen tegen voor-oorlogse prijzen voor de werkende massa beschikbaar stelt.

Een tweede eis van dit urgentieprogram is de eis van een onmiddellijk verhogen van alle lonen en steunen en van de gezinsuitkeringen aan de gezinnen der gemobiliseerden.

Het is absoluut onredelijk om een deel van de bevolking zulke zware lasten op te leggen als in Nederland aan de gemobiliseerden en hun gezinnen worden opgelegd.

De gemobiliseerde militairen zijn door de Nederlandse regering opgeroepen om ter verdediging van haar belangen zich naar de grenzen te begeven. Onder deze omstandigheden, waar de gemobiliseerden zelf er geen belang bij hebben gemobiliseerd te zijn, is het volstrekt redelijk, dat zij door de Nederlandse bourgeoisie volledig schadeloos worden gesteld en hun een uitkering wordt verstrekt overeenkomstig het loon, dat zij in hun werkkring verdienen, terwijl voor de werkloze gemobiliseerden een overeenkomstige vergoeding behoort te worden gegeven omdat zij thans niet meer werkloos zijn, doch hun dienst vervullen evengoed als diegenen, die het geluk hadden op het moment van het uitbreken van de mobilisatie werk te hebben.

Onmiddellijke loon- en steunverhogingen zijn noodzakelijk om de reeds gestegen kosten van levensonderhoud te bestrijden. Want zelfs indien de regering er toe zou overgaan om de meest noodzakelijke levensbehoeften en levensmiddelen tegen vooroorlogsprijzen beschikbaar te stellen, dan nog zijn er een reeks van dingen, die als gevolg van de oorlog in prijs zullen stijgen hetgeen slechts door verhoging van lonen en steunen, gecompenseerd zal kunnen worden.

Een derde eis betreft het vraagstuk van de luchtbescherming voor de burgerbevolking. Er is vrijwel geen land waar zo weinig voor de bescherming van de burgerbevolking tegen een eventuele lucht-oorlog wordt gedaan als in ons land. De Nederlandse regering laat de luchtbescherming vrijwel geheel over aan het particuliere initiatief en zeer gedeeltelijk aan de overheid. Het is klaar, dat onder deze omstandigheden waar er in ons land honderdduizenden werklozen zijn, die slechts een minimum-steunuitkering genieten, en honderdduizenden arbeiders, die nauwelijks genoeg verdienen om in de allereerste behoefte van hun gezin te voldoen, en verder honderdduizenden kleine middenstanders en kleine boeren, wier bedrijven op de rand van het bankroet staan, er van een werkelijke luchtbescherming niets terecht kan komen, indien deze aan het particuliere initiatief wordt overgelaten.

De kapitalisten kopen luchtafweergeschut voor de bescherming van hun bedrijven en bouwen goede schuilkelders voor zichzelf. Maar om vrijwillig hun miljoenen beschikbaar te stellen voor de bescherming van de grote massa's der burgerbevolking, daaraan denken deze lieden niet.

Dit is een taak voor de regering, die de nodige kapitalen voor dit doel beschikbaar zal moeten stellen.

Een vierde eis van het urgentieprogramma is: geen belastingverhoging voor de grote massa, doch progressieve heffingen op de grote kapitalen en inkomsten en om deze heffingen doeltreffend te doen zijn, opheffing van het bankgeheim.

Wij hebben er herhaaldelijk op gewezen, dat niet het werkende volk, maar de bourgeoisie de lasten van de oorlog moet dragen. De regering De Geer-Albarda stelt zich blijkens haar miljoenenbegroting echter op het standpunt, dat de lasten van de tegenwoordige oorlog en de mobilisatie gedragen moeten worden door de grote massa's van het volk.

De uitbuiting en de ellende der werkende massa zullen als gevolg van de maatregelen van deze regering in de komende maanden snel stijgen.

Daarom is het nodig, dat alles gedaan wordt, om een werkelijke volksbeweging tegen deze regering te ontketenen, met het doel haar te vervangen door een werkelijke arbeiders- en boerenregering, die geen belang heeft bij de imperialistische oorlog en die bereid is de gevolgen en de kosten van deze oorlog te doen betalen door hen, die het kunnen d.w.z. door de bankiers en grootkapitalisten.

Deze strijd, die zich richt op de verdediging van de dagelijkse be-

langen van het werkende volk tegen de eigen regering is tegelijkertijd de beste strijd tegen de imperialistische oorlog en tegen het gevaar, dat Nederland in deze oorlog zal worden meegesleept. Deze strijd is tevens de enige manier, waarop de Nederlandse arbeidersklasse haar solidariteit met de Duitse, Engelse en Franse arbeidersklasse kan betonen en met de arbeidersklassen van alle landen in de wereld.

In deze strijd zal echter de arbeidersklasse vooraan moeten gaan en het is de Communistische Partij, die de leiding aan dit verzet moet geven. De sociaal-democratie is volledig overgelopen naar het kamp van de imperialisten en heeft zich geschaard achter de oorlogsdrijvers. Van haar kan de arbeidersklasse geen leiding verwachten in de strijd, die op dit moment noodzakelijk is, doch alleen tegenwerking.

De betekenis van onze Partij is daardoor buitengewoon sterk gestegen, terwijl ook de verantwoordelijkheid van onze Partij groter is dan ooit. Laten daarom de gehele Partij, alle leidingen, alle functionarissen, alle leden blijk geven van een verhoogde activiteit op ieder gebied.

DE VERDELING VAN HET BEZIT

W. J. DE GROOT

Onder het hoofd: „De verdeling van het bezit” worden ieder jaar in de „Jaarcijfers voor Nederland” door het Centraal Bureau voor de Statistiek de gegevens bekend gemaakt over de vermogens en de inkomsten van de Nederlanders. Voor het jaar 1937—1938, dat geheel in het teken stond van de bekende „aanpassingspolitiek” van de toenmalige regering Colijn en van de „negen mannen”, vinden we zowel wat de vermogens als wat de inkomsten betreft, interessante cijfers. De „aanpassing” had een goed verloop, men paste zowel beneden als boven aan, zij het ook in een tegengestelde richting!

Om te beginnen nam in het jaar 1937—1938 het aantal aangeslagenen in de v e r m o g e n s b e l a s t i n g met ruim 6000 toe ten aanzien van het vorige belastingjaar (180.000 tegen 174.000). Deze toename van ruim 6000 vindt men echter niet in de lagere regionen (de vermogens van 16.000—18.000). In die groep heeft men zelfs een achteruitgang van het aantal aangeslagenen. In de groep van 30.000—50.000 heeft men slechts een geringe toename. De flinke toename begint pas boven de 50.000 gulden, tot aan de hoogste regionen der millionairs toe: hun a a n t a l nam toe van 625 tot 877, dus met ruim 250.

	Vermogen	1936/37	1937/38
1/	16—30.000	83.574	83.377
2/	30—50.000	40.756	41.905
3/	50—100.000	29.214	31.119
4/	100—200.000	12.634	14.128
5/	200—300.000	3.630	4.211
6/	300—500.000	2.441	2.982
7/	500—1.000.000	1.410	1.837
8/	1.000.000 en hoger	625	877

Duidelijker dan het aantal drukt de verhouding van de grootte van de groepen de verschuivingen uit. Bij de groepen 1 en 2 (tot 50.000 gulden vermogen) vinden we, dat het percentage aangeslagenen ten aanzien van het totale aantal aangeslagenen is a f g e n o m e n, terwijl het bij de groepen 3 tot 8 is t o e g e n o m e n. En het allerduidelijkst worden de cijfers, wanneer we niet slechts de aantallen der aangeslagenen in de 8 groepen gaan vergelijken, maar ook de totale som der v e r m o g e n s in ieder der 8 groepen. Dan zien we, dat percentsgewijs de groepen tot 200.000 gulden vermogen terug zijn gelopen, terwijl de vooruitgang slechts te vinden is bij de allergrootste vermogens.

Groep	Aantal aangeslagenen		Bedrag vermogens	
	(in %)		(in %)	
	1936/37	1937/38	1936/37	1937/38
1/	47.95	46.21	15.94	13.91
2/	23.39	23.22	13.92	12.47
3/	16.76	17.25	18.06	16.77
4/	7.25	7.83	15.56	15.26
5/	2.08	2.33	7.90	8.02
6/	1.40	1.65	8.36	8.90
7/	0.81	1.02	8.58	9.78
8/	0.36	0.49	11.68	14.89

Zelfs binnen de groep van hen, die in de vermogensbelasting zijn aangeslagen, vinden we dus in het laatste jaar een vermindering van de lagere vermogens en een vermeerdering van de hogere vermogens; het aantal millionairs is toegenomen, evenals hun aandeel in het vermogen, dat van ruim 11.5 op bijna 15% steeg. In 1937/38 vinden we dus een duidelijke centralisatie v/h kapitaal bij de grootste vermogens.

Bij de inkomsten vinden we dergelijke verhoudingen. De aangeslagenen in de groepen 800–1400 gulden en 1400–2000 gulden inkomen zijn in aantal toegenomen, evenals de groepen met de inkomens boven de 5.000 gulden. De vermindering is opgetreden in de groepen tussen de 2 en de 5.000 gulden inkomen. De juiste cijfers voor deze verhoudingen zijn als volgt:

	Inkomen	Aantal aangeslagenen	
		1936/37	1937/38
1/	800–1.400	595.384	617.015
2/	1.400–2.000	349.502	349.503
3/	2.000–3.000	180.867	177.917
4/	3.000–5.000	97.444	96.586
5/	5.000–10.000	43.846	44.312
6/	10.000–20.000	12.492	13.220
7/	20.000–30.000	2.730	2.997
8/	30.000–100.000	2.084	2.393
9/	100.000 en hoger	207	282

De aanpassing geschiedt hier dus inderdaad aan de beide uiteinden, men „past aan” naar boven en naar beneden, en de midden-groepen worden kleiner. Het hele proces van verarming van de middenstand, vergroting van de groep der lagere inkomens en van de groep der hoge inkomens, dat in de vorige jaren reeds was ingezet, is in 1937/1938 doorgegaan.

Uit de gegevens, die thans reeds gedeeltelijk ter beschikking staan over het jaar 1939 blijkt, dat deze beweging in dit jaar is voortgegaan. In versterkte mate sedert het begin van de mobilisatie, die vooral duizenden van de kleine middenstandsbedrijven vernietigt,

die hele bedrijfsgroepen van arbeiders (vissers, havenarbeiders, enz.) vrijwel geheel werkloos heeft gemaakt. Daar staat tegenover, dat in bepaalde bedrijven (scheepvaart, zware industrie, olie, kolen, enz.) de winsten in versterkte mate zijn toegenomen en zullen toenemen.

Uit deze gegevens blijkt, dat thans zeker geen tijd is aangebroken, waarin de arbeidersklasse zich zal mogen laten spannen voor de wagen der „godsvrede”. De in politiek en vakverenigingswerk geschoolde arbeiders zullen tegenover de kampioenen van de klas-senvrede en de volkerenoorlog de werkelijke belangen van het werkende volk naar voren moeten brengen. Zij zullen wijzen op de verrijking van de bourgeoisie, op de verdere verarming van de middengroepen en van de arbeidersklasse, die in de laatste jaren heeft plaatsgevonden. Zij zullen de strijd hiertegen weer met succes kunnen aanbinden. Juist het feit, dat de verarming ook steeds bredere lagen van de middengroepen aantast en zal aantasten, maakt de weerklank sterker, die een consequente politiek in dit op-zicht zal vinden.

DE WONINGTOESTANDEN OP HET PLATTE LAND

Het verslag, dat de Inspecties van de Volkshuisvesting over het jaar 1938 deden verschijnen (Versl. en Med. Volksgezondheid, 5, 1939), is op bepaalde punten minder donker dan de vorige jaren. „De belangrijke teruggang van de woningproductie, die in 1936 en nog sterker in 1937 viel waar te nemen, is . . . tot stand gekomen”, zo begint het verslag. Toch zijn er allerlei zeer ongunstige verschijnselen, die in de loop van de laatste jaren niet tot staan zijn gekomen, die zich zelfs juist in versterkte mate zijn gaan ontwikkelen. Vooral op het platte land. In het verslag der Hoofdinspectie lezen we hierover:

De grote bouwbedrijvigheid, die in het bijzonder in de periode van zeer lage bouwkosten heeft plaats gehad, en die in de grotere gemeenten tot een overdadig woningoverschot heeft geleid, is ook aan het platte land niet voorbijgegaan, doch kan daar niet leiden tot een voldoende woningreserve, welke een opschuiving tengevolge zou hebben. Bouw van woningen op voorraad door particuliere bouwondernemers is daar vrijwel onbekend. Gebouwd wordt in het algemeen slechts in opdracht van hen, die een woning behoeven en op het ogenblik zijn velen ten plattelande onmachtig een behoorlijke woning te bekostigen.

Het gevolg hiervan is, dat veel gezinnen niet in staat zijn, „om een

behoorlijke woning te vinden (en) zich met een noodverblijf trachten te behelpen". In die gevallen gaat men dan over tot „woningen” van de allerslechtste kwaliteit, nl. de woonwagens, de woonhuizen en de keten. In verschillende delen van het land (vooral de noordelijke provincies, Noordholland, Limburg) ziet men de woningtoestanden op deze wijze slechter worden. Daarbij komt nog, dat vaak wordt onderverhuurd; een woning, die op zichzelf reeds van onvoldoende kwaliteit is, wordt door twee en soms meer families gedeeld. Als reden — waaraan onzerzijds weinig valt toe te voegen — noemt het verslag:

Het woonwagen- en woonschepenkwad en de ontoelaatbare samenwoningen en woningsplitsingen zijn in hoofdzaak toe te schrijven aan het niet te overbruggen verschil tussen hetgeen deze gezinnen aan huur kunnen betalen en hetgeen een nieuwe woning kost.

Want huurprijzen boven de 2.50 gulden kan men in vele gevallen op het platte land niet betalen. De schuld ligt aan de ene kant bij de lage lonen en de nog lagere inkomsten in werkverschaffing en in de steun. Aan de andere zijde zijn naast deze lage lonen en steunen de hoge woningprijzen bij nieuwbouw de schuld. In het inspectieverslag over Zuid-Drente en Friesland schrijft de betreffende inspecteur;

In een jaar van zeer lage bouwkosten is het zelfs voor gezinnen met lage inkomsten gelukt o.a. in Emmen woningen te bouwen met sluitende huren, die nog te betalen waren. Doch thans is dit moeilijker geworden doordat de bouwkosten zijn gestegen en door het verregaand profiteren door aannemers bij publieke aanbestedingen van Woningwetwoningen....

Door de samenwerking van de factoren van lage steun en lonen en hoge huren wordt de regeling van de verhuizingen in bepaalde gedeelten van het land steeds moeilijker en de inspecteur voor Zuid-Drente schrijft dan ook, dat de oplossing „zeer moeilijk, zo niet onmogelijk is geworden” en dat men tengevolge daarvan tot eigenmachtige handelingen overgaat, die een achteruitgang van de volkshuisvesting betekenen. In iets minder officiële woorden uitgedrukt — de mensen gaan in keten, in plaggenhutten e.d. wonen.

In het algemeen wordt door de woningkwestie-deskundigen aangenomen, dat de huur van een huis niet meer dan het zevende gedeelte van het totale gezinsinkomen mag bedragen. Op het platte land bedragen de huren herhaaldelijk een kwart van de inkomens. Zouden ze daarboven stijgen, dan vindt men een uitweg in de keet of in het onderverhuren. In de steden heeft men deze uitweg in mindere mate. Daar nemen de huren vaak ondraaglijk grote delen van het gezinsinkomen in beslag. De inspecteur voor Utrecht schrijft hierover:

.... onderzoek naar de verhouding van huur en inkomen van

de bewoners van woningwetwoningen wijst uit, dat... gemiddeld de daarin gehuisveste bevolkingsgroep één vierde tot één vijfde van het gezinsinkomen verwoont en dat ongeveer een zesde tot een zevende van die bevolking minder dan één zesde van het gezinsinkomen verwoont.

Voor tienduizenden in de steden, maar vooral ook op het platte land, zijn de woningtoestanden dus meer dan slecht en voor nog meerderen zijn bovendien de woningprijzen naar verhouding van het gezinsinkomen veel te hoog. En deze verhoudingen worden de laatste jaren erger. Wel zijn de huren in enkele gemeenten in geringe mate gedaald, doch de inkomens zijn in sterkere mate gedaald.

LENIN OVER DE INTERNATIONALE POLITIEK VAN DE SOWJET-UNIE

Op 26 November 1920 hield L e n i n een redevoering voor de vergadering van de secretarissen van de organisaties der bolsjewistische partij in Moskou. Er was toen juist de vraag van de concessies aan de orde, en velen maakten er zich ongerust over, dat als er in het kader van de „Nieuwe Economische Politiek” concessies aan buitenlandse kapitalisten zouden worden verleend, dit het begin van de weder-invoering van het kapitalisme in Rusland zou zijn. Men weet, dat het tegendeel is gebeurd; zowel de N.E.P. in het algemeen als de uitgave van enkele bedrijven en bossen in concessie aan buitenlandse kapitalisten, hebben niet tot de terugkeer van het kapitalisme geleid; zij hebben integendeel de grondslag gelegd voor de opbouw van het socialisme.

Lenin nam echter het vraagstuk van de concessies tot aanleiding, om de beginselen van de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie uiteen te zetten; en het schijnt ons van belang, om aan deze beschouwing (die in haar geheel in het binnenkort verschijnende achtste deel van Lenin's Verzamelde Werken in Nederlandse taal te vinden zal zijn) enige passages te ontleen.

Men dient daarbij in het oog te houden, dat de situatie thans wel geheel verschillend is, vergeleken bij die van 19 jaar geleden. Toen herinnerde Lenin aan de vrede van Brest-Litofsk (1918), waarbij de jonge en nog zo zwakke Sowjet-republiek grote concessies aan het Duitse imperialisme heeft moeten doen, met het gevolg . . . dat Wilhelm II en zijn regering de nek braken. Thans is het het Duitse imperialisme, dat grote concessies heeft moeten doen, en van zijn droom, de heerschappij over de Oekraïne te veroveren, heeft moeten afzien. Sprak Lenin in 1920 nog over de zwakheid van de Sowjet-Unie, thans is zij, dank zij de opbouw van het socialisme, tot de sterkste staat ter wereld geworden.

Dat neemt niet weg, dat het ook nu van belang is, kennis te nemen van deze principiële uiteenzetting van Lenin over de politiek van de socialistische staat temidden van de kapitalistische omsingeling.

De kern van het vraagstuk der concessies uit een politiek gezichtspunt — en hier spelen zowel politieke als economische overwegingen een rol — dat is de regel, die wij ons niet alleen theoretisch eigen hebben gemaakt, maar ook praktisch hebben toegepast en die voor ons zeer lang, tot aan de definitieve overwinning van het socialisme op de gehele wereld de grondregel zal blijven, en wel: men moet de tegenstrijdigheden en de tegenstellingen tussen twee kapitalismes, tussen twee systemen van kapitalistische staten uitbuiten en hen tegen elkaar laten optreden. Zolang wij niet de gehele wereld hebben veroverd, blijven wij, uit economisch en militair oogpunt, zwakker dan de overige, de kapitalistische wereld.

Tot zolang moeten wij de regel in acht nemen: men moet de tegenstellingen en tegenstrijdigheden tussen de imperialisten weten uit te buiten. Indien wij deze regel niet in acht hadden genomen, dan zouden wij allen reeds lang, tot genoeg van de kapitalisten, ieder aan een boom hangen. De voornaamste ondervinding in dit opzicht hebben wij opgedaan, toen wij het verdrag van Brest sloten. Men mag daaruit niet de gevolgtrekking maken, dat er alleen zulke verdragen kunnen bestaan als die van Brest en Versailles. Dat is niet juist. Er kunnen ook andere verdragen bestaan, die voordelig voor ons zijn.

Brest is in dit opzicht belangrijk, dat wij hier voor de eerste keer op reusachtige schaal, onder ontzaglijke moeilijkheden, de tegenstellingen tussen de imperialisten zodanig wisten uit te buiten, dat in laatste instantie het socialisme erbij gewonnen heeft. Tijdens de vrede van Brest waren er twee reusachtig sterke groepen van imperialistische rovers: de Duits-Oostenrijkse en de Engels-Amerikaans-Franse. Zij voerden een verwoede strijd, die voor de naaste toekomst over het lot van de wereld zou beslissen. Wanneer wij stand hebben gehouden, hoewel wij in militair opzicht niets betekenden, hoewel wij niets bezaten, ons in economisch opzicht onafgebroken in een dalende lijn bewogen en de ergste ontredring tegemoet gingen, — wanneer wij stand hebben gehouden, dan kon dit wonder alleen geschieden, omdat wij de tegenstelling tussen het Duitse en het Amerikaanse imperialisme op de juiste wijze hebben gebruikt. Wij deden aan het Duitse imperialisme een enorme concessie, wij deden aan het ene imperialisme concessies en beschermden ons meteen tegen de vervolging door beide imperialismes. Duitsland kon zich noch economisch noch politiek met het verstikken van Sowjet-Rusland bemoeien, het had te veel andere zorgen. Wij stonden aan Duitsland de Oekraïne af, waaruit men graan en kolen kon halen, zoveel als men wilde, natuurlijk indien men het verstond dat te doen, indien men daartoe levenskrachtig genoeg was. Het Engels-Frans-Amerikaanse imperialisme kon ons niet aanvallen, daar wij het eerst vrede hadden aangeboden.... Hoewel zij de Tsjecho-Slowaken hielpen en hen bij de interventie haalden, konden zij toch zelf niet interveniëren, omdat zij door hun eigen oorlog in beslag waren genomen.

Er ontstond een situatie, waarin het de schijn kon hebben, alsof er een soort van blok van de eerste socialistische republiek met het Duitse imperialisme tegen het andere imperialisme bestond. Maar wij hebben helemaal geen blok gesloten, zijn nergens zo ver gegaan, dat wij de socialistische staatsmacht in gevaar brachten of compromitteerden. Wij hebben echter de strijd tussen de beide imperialismes zodanig uitgebuit, dat zij in laatste instantie beide hebben verloren. Duitsland heeft uit de Oekraïne, behalve enige miljoenen poed graan, niets gehaald, maar het heeft wel de bolsjewistische ontbinding Duitsland binnengehaald. En wij hebben tijd gewonnen, in de loop waarvan wij aan de vorming van het Rode Leger konden beginnen. Zelfs de verschrikkelijke ellende in de Oekraïne bleek gelenigd te kunnen worden, hoewel dat moeilijk

was en ons duur te staan kwam. De snelle ineenstorting van de Sowjetmacht in Rusland, waarop onze tegenstanders gerekend hadden, vond niet plaats. Juist de tijd, die ons de geschiedenis als adem-pauze had gegeven, hebben wij gebruikt om ons zodanig te versterken, dat men ons met militaire macht niet kon bedwingen. Wij wonnen een tempo, wij wonnen een weinig tijd en stonden daarvoor alleen zeer veel ruimte af. Ik herinner mij, dat men er destijds over filosofeerde, dat men om tijd te winnen ruimte moest afstaan. Met die theorie van de filosofen over tijd en ruimte zijn wij nu praktisch en politiek te werk gegaan. Wij stonden zeer veel ruimte af, wonnen echter zoveel tijd, dat wij ons konden consolideren. En later, toen alle imperialistische mogendheden tegen ons een oorlog in het groot wilden beginnen, bleek het, dat dit niet mogelijk was, daar zij voor zulk een oorlog middelen noch krachten bezaten. Wij hebben toen geen fundamentele belangen opgeofferd, wij gaven zaken van bijkomstige betekenis prijs en behielden datgene, waar het op aan kwam.

Hier rijst overigens het vraagstuk van het opportunisme. Het opportunisme bestaat hierin, dat men fundamentele belangen opoffert, om tijdelijke, partiële voordelen te behalen. Daarin ligt de kern, wanneer men de theoretische definitie van het opportunisme neemt. Hier zijn velen op een dwaalspoor geraakt. Juist bij de vrede van Brest offerden wij, gezien van het standpunt van het socialisme, ondergeschikte belangen van Rusland op, zoals die in patriottische zin worden opgevat; wij hebben geweldige offers gebracht, maar toch waren dit offers van bijkomstig belang. De Duitsers haatten Engeland met een gloeiende haat. Zij haatten ook de bolsjewiki, maar wij namen hen te pakken en zij liepen in de val. Zij verklaarden voortdurend, dat zij niet zo ver zouden gaan als Napoleon. En inderdaad, zij zijn niet naar Moskou opgerukt, doch wel naar de Oekraïne en daar kwamen zij ten val. Zij meenden, dat zij veel van Napoleon hadden geleerd, maar in de werkelijkheid is het anders uitgekomen. Wij hebben er echter zeer veel bij gewonnen.

Het voorbeeld van de vrede van Brest heeft ons zeer veel geleerd. Tegenwoordig bevinden wij ons tussen twee vijanden. Wanneer het niet mogelijk is, op beiden de overwinning te behalen, dan moeten wij onze krachten zodanig groeperen, dat beiden het met elkaar aan de stok krijgen, want als twee dieven vechten, dan wint een eerlijk mens daarbij altijd. Zodra wij echter sterk genoeg zijn, om het gehele kapitalisme neer te slaan, zullen wij het onmiddellijk bij de kraag pakken. Onze krachten groeien en wel zeer snel. Wanneer de vrede van Brest in dit opzicht een les is, die wij nooit zullen vergeten en die wat haar consequenties aangaat, rijker is dan alle mogelijke propaganda en gepreek, dan hebben wij nu in die zin gewonnen, dat wij op eigen benen zijn komen te staan. Wij zijn door imperialistische staten omringd, die de bolsjewiki verwoed haten, die reusachtige geldmiddelen, ideologische middelen, de macht van de pers, enz. aanwenden en die ons niettemin in de loop van drie jaar in militair opzicht niet konden overwinnen, hoewel wij in militair en economisch opzicht uiterst zwak zijn. Wij bezitten niet

één honderdste deel van de macht, waarover de verenigde imperialistische staten beschikken en niettemin zijn zij niet in staat, ons te wurgen. Zij kunnen ons niet wurgen, omdat hun soldaten hen niet gehoorzamen; hun arbeiders en boeren, die vermoeid zijn van de oorlog, willen geen oorlog tegen de Sowjet-republieken voeren. Zo is tegenwoordig de situatie, en van deze situatie moet men uitgaan. Men kan niet voorspellen, hoe de situatie over enige jaren zal zijn, daar de West-Europese mogendheden ieder jaar meer van de oorlog op hun verhaal komen.

Sinds het Tweede Kongres van de Derde Internationale hebben wij in de imperialistische landen niet alleen ideologisch maar ook organisatorisch vaste voet gevat.¹⁾ Er bestaan thans in alle landen kernen, die zelfstandig werken en dat ook verder zullen doen. Dit werk is volbracht. Maar de snelheid, het tempo van de ontwikkeling der revolutie in de kapitalistische landen, is veel geringer dan bij ons. Het was duidelijk, dat een verlangzaming van de revolutionaire beweging onvermijdelijk was, toen de volken vrede kregen. Zonder dus ten aanzien van de toekomst voorspellingen te doen, moeten wij zeggen, dat wij er tegenwoordig bij onze politiek niet op mogen rekenen, dat dit tempo een snel tempo zal worden. Het is onze taak, te beslissen, wat wij op dit ogenblik moeten doen. De mensen leven in een staat, iedere staat leeft echter in een systeem van staten tussen welke een zeker politiek evenwicht bestaat.

Wanneer men in aanmerking neemt, dat de kapitalisten op de gehele wereld het grootste gedeelte van de rijkste grondstofgebieden hebben opgekocht, of indien zij die niet hebben opgekocht, ze politiek in bezit hebben genomen, dan moet men daarmee rekening weten te houden, moet men daarvan gebruik weten te maken. Tegen de huidige Entente kunnen wij geen oorlog voeren. Onze agitatie is ingeslagen en zal, daarvan zijn wij overtuigd, nog schitterender resultaten opleveren. In politiek opzicht moeten wij de onder de tegenstanders bestaande meningsverschillen uitbuiten, meningsverschillen, die uit zeer diepgaande economische oorzaken te verklaren zijn. Indien wij de kleine, toevallige meningsverschillen poogden uit te buiten, zouden wij tot het peil van den kleinen politiekaster en den banalen diplomaat afzakken. Daarmee kan men echter niets ernstigs bereiken. Er zijn een ontzaglijk aantal diplomaten, die hierop spekuleren, zij hebben enige malen succes, maken carrière en gaan dan de laan uit.

¹⁾ Het IIe kongres van de Kommunistische Internationale kwam van 19 Juli tot 6 Augustus 1920 in Moskou bijeen.

INHALEN EN VOORBIJSTREVEN

E. VARGA

II.

Maar ongeacht het feit, dat de natuurlijke hulpbronnen in de Sowjet-Unie niet kleiner zijn dan in Amerika, dat de Sowjet-Unie een nieuwere techniek toepast dan Amerika, en dat het tempo van de ontwikkeling in de Sowjet-Unie sneller, de keuze van mensen beter is, toch staat de Sowjet-Unie in economisch opzicht bij Amerika nog ten achter. Hoe komt dat?

Ten eerste: ofschoon de Sowjet-Unie over een goede techniek beschikt, is de omvang van de technische uitrusting tot nu toe nog geringer dan in Amerika. Ik wil hier niet veel cijfers aanhalen; ik wil alleen vaststellen, dat de industrie in Amerika met ongeveer 50 miljoen paardekracht werkt, de Sowjet-Unie met ongeveer 15 miljoen paardekracht.

De Amerikaanse katoenindustrie werkt met ongeveer 30 miljoen getouwen, de Sowjet-Unie met 10 miljoen; Amerika beschikt over 1,7 miljoen tractoren, de Sowjet-Unie over 0,5 miljoen, enz. Daarom moet de Sowjet-Unie, zoals Stalin in zijn rede op het achttiende Congres zei, zich nog zeer sterk inspannen, om Amerika in te halen, er moeten „belangrijke kapitaalbeleggingen plaats hebben, om onze socialistische industrie alzijdig uit te breiden... Er moeten nieuwe fabrieken worden gebouwd”.

Een tweede, zeer belangrijke factor, waaraan zelden wordt gedacht, is het aandeel in de bevolking van de minderjarigen. Dit verschilt in de Sowjet-Unie sterk van de kapitalistische landen. Het deel van de bevolking, dat tot werken in staat is (in de leeftijd van 15—65 jaar) bedraagt: in de Verenigde Staten 65 procent, in Groot-Brittannië 68 procent, in Duitsland 69 procent, in de Sowjet-Unie ongeveer 57—58 procent. In de Sowjet-Unie zijn er een groot aantal jonge mensen, die natuurlijk producten verbruiken, maar zelf nog niet productief werkzaam zijn. Dat vermindert natuurlijk de productie per hoofd van de bevolking. Maar aan de andere kant is dat heel goed, omdat men dan in de toekomst over een krachtige jonge generatie zal beschikken, terwijl de geleerden in de kapitalistische landen reeds precies hebben berekend, wanneer het keerpunt aanbreekt en de bevolking van de kapitalistische landen begint te verminderen.

De derde factor: in de Sowjet-Unie bestaan moeilijkheden bij de overgang van de arbeidskrachten, die aan het werk in de landbouw gewend waren, naar de moderne industriële techniek. Men mag niet vergeten, dat 22 jaar geleden de helft van de bevolking van het tsaristische Rusland lezen noch schrijven kon, en dat men uit zulk een mensenmateriaal niet zo gemakkelijk moderne industrie-arbeiders kan opleiden.

De volgende factor is die van de arbeidsdiscipline. Onder het kapitalisme is de arbeidsdiscipline een op klasseheerschappij berustende discipline. De kapitalistenklasse dwingt de arbeiders tot het werk. De ineenstorting van de macht van de

bourgeoisie hief in de Sowjet-Unie de op klasseheerschappij berustende discipline in de productie op, er moest een nieuwe discipline ontstaan, maar dat is een vrij langdurig proces.

Daarom moet er nog steeds aan gewerkt worden om de beste organisatie voor de contrôle van de arbeid, voor de contrôle van de productiediscipline te scheppen. Tegelijkertijd moet men werken aan de verdieping van het communistische bewustzijn van alle arbeiders, men moet het belang van de overgang van de oude tot de nieuwe, absoluut bewuste communistische arbeidsdiscipline verklaren.

Nog een zeer belangrijke factor: in de Sowjet-Unie is het percentage arbeiders, dat in de landbouw werkt, veel hoger dan in de vooraanstaande kapitalistische landen. In de Verenigde Staten werken 22 procent in de landbouw, in Duitsland 29 procent, in de Sowjet-Unie ongeveer 58 procent. Waarschijnlijk zal de Sowjet-Unie Amerika niet kunnen inhalen, zolang de meerderheid van haar bevolking in de landbouw werkt, zolang ze bezig is levensmiddelen en grondstoffen voor de kleding te leveren. Daarom moet men herinneren aan het vraagstuk, op welks betekenis Stalin de nadruk heeft gelegd, namelijk, dat jaarlijks anderhalf miljoen jonge kolchosboeren uit de landbouw naar de industrie overgaan. Zonder een grote verplaatsing van de menselijke hulpbronnen uit de landbouw naar de industrie zal de Sowjet-Unie de kapitalistische landen niet kunnen inhalen en voorbijstreven.

De mogelijkheid voor zulk een hergroepering van de mensen is aanwezig. Het is algemeen bekend, dat een deel van de kolchosboeren, zoals Molotow in zijn rede zei, weinig werkt en in de loop van een jaar maar heel weinig arbeidsdagen voor zijn rekening heeft. De kolchozen kunnen het ook zonder deze arbeidskrachten stellen, want de toestand van de boeren in de Sowjet-Unie is volkomen anders dan onder het kapitalisme: zij hebben de grond voor eeuwig in gebruik gekregen, er drukken geen belastingen op, geen plotselinge ramp kan hen van hun levensbasis beroven. Bovendien hebben de kolchosboeren ook hun eigen bedrijfje en daarom kunnen zij bij hun huidige levenseisen, die wel sterk toenemen, maar toch nog niet hoog genoeg zijn, zonder grote inspanning leven. Het gaat hier om de verhoging van het culturele peil van de boeren, het gaat er om, dat zij nog beter moeten willen leven. En thans moet men hun zeggen, dat zij alleen dan nog beter kunnen leven, wanneer er minder arbeiders in de landbouw en meer in de industrie zullen werken.

De ontwikkeling van de Sowjet-Unie werd ook geremd, door de wandaden van de saboteurs. Een voorname rol speelt zonder twijfel ook het bestaan van de kapitalistische wereld om de Sowjet-Unie heen. Het spreekt vanzelf, dat er veel en veel meer middelen voor kapitaalbelegging gebruikt zouden kunnen worden, wanneer de verdediging van het land niet zulke grote uitgaven vereiste.

De vooraanstaande kapitalistische landen op economisch gebied inhalen en voorbijstreven — dat is geenszins alleen een economisch

probleem, dat alleen door de economen kan worden opgelost. De belangrijkste taak moeten de natuurkunde en de techniek vervullen. Waarom? De economen kunnen de natuurlijke hulpbronnen niet vinden. Zij kunnen geen betere productiemiddelen maken. Dat is het werk van de natuurkundigen en de technici. Natuurlijk kunnen en moeten ook de economen iets doen. Zij moeten deelnemen aan het uitwerken van problemen, zoals de indeling van de gebieden, de keuze van de beste standaardindustrie, de studie van de resultaten van de verschillende ondernemingen vanuit het standpunt van hun omvang, de beste benutting van de arbeidskrachten, het beste gebruik van de grondstoffen en het productieapparaat.

Ik beschouw mij niet als bevoegd te zeggen welke taak deze of gene geleerde moet oplossen: er is geen mens op de wereld, die over alle takken van de wetenschap kan oordelen. Ik zou hier slechts als dilettant enige opmerkingen willen maken.

De Sowjet-geologie heeft natuurlijk tot taak de rijke schatten van het land verder te onderzoeken; wij weten nog niet precies welke schatten de schoot van de Sowjet-aarde bergt. Dit probleem moet verbonden worden met het probleem van het transport, want het is geenszins onverschillig, waar de steenkool of het ijzererts zich zullen bevinden.

In het derde Vijfjarenplan, dat Molotow het Vijfjarenplan van de chemie noemde, staat de chemie voor een reeks van zeer belangrijke problemen. Men moet vaststellen, dat er in de Sowjet-Unie nog grote tegenstellingen bestaan tussen de belangrijke ontwikkeling van de theoretische chemie en de onvoldoende ontwikkeling van de chemische industrie. Dat moet worden overwonnen. De chemie heeft een zeer veelomvattende taak. Hier rijst het probleem op van het nieuwe materiaal, van het synthetische materiaal, enz. en in de verre toekomst ook het probleem om ons van de landbouw van het oude slag te bevrijden, om de mensheid ervan te bevrijden, dat zon, klimaat en warmte de zekerheid van haar voedingsmiddelen in gevaar kan brengen. Natuurlijk is dit een vraagstuk van de verre toekomst. Maar ik ben ervan overtuigd, dat de ontwikkeling in deze richting zal verlopen. Ik geloof dat er in de toekomst andere, modernere arbeidsmethoden op het gebied van de landbouw zullen worden gevonden. Dat betekent natuurlijk niet, dat de praktische taak van de biologen en de agronomen op het gebied van de landbouw ook maar in het minst daaronder zal lijden.

Natuurlijk zal de techniek de beslissende betekenis hebben. In dit opzicht volgt de Sowjet-Unie dezelfde weg, die de kapitalistische landen volgden, die vroeger op de eerste plaats kwamen te staan, omdat zij de nieuwste, de beste techniek gebruikten. In de Sowjet-Unie is deze weg gemakkelijker begaanbaar, dan in de kapitalistische landen. In de Sowjet-Unie is hij vrij. Voor de Sowjet-Unie staan honderden en duizenden van de meest verschillende taken. Hoe ziet, van het standpunt van de economen gezien, de ontwikkeling van de techniek er uit en waarheen voert ze?

Aanvankelijk gebruikte de mens werktuigen, die hij met zijn eigen krachten bediende, hij werkte op de grondslag van zijn eigen kracht

met behulp van de werktuigen. In de volgende *étappe* werkten er reeds machines, de mens bediende ze, hij werd tot een aanhangsel van de machine. In de derde *étappe* werken de machines reeds automatisch, machines en apparaten werken, de mens controleert ze slechts. Dat is de weg van de ontwikkeling. Onder het kapitalisme betekent dat, dat de arbeiders bij miljoenen werkloos worden, dat miljoenen van hun arbeidsloon beroofd worden en honger moeten lijden. Onder het socialisme leidt deze ontwikkeling tot de overvloed aan producten, die noodzakelijk is om tot de tweede fase van het socialisme — het communisme — over te gaan. En ik hoop, dat de natuurkundigen en technici van de Sowjet-Unie er mede toe zullen bijdragen, dat deze grote omwenteling in de techniek, die het de mensen mogelijk maakt, alleen nog het werk van de machines en apparaten te controleren, in de Sowjet-Unie, in het land van het socialisme, sneller plaats zal hebben, dan in enig ander land.

„KUNST, TENDENSKUNST, GEMEENSCHAPSKUNST”

EEN SLOTWOORD.

I.

Onze discussie over „Kunst, tendenskunst, gemeenschapskunst” is wat in het gedrang gekomen. Nadat zij geopend was door het artikel van Kelk in het Juni-nummer, werd zij voortgezet met de bijdragen van Theun de Vries, Sam Goudsmit, K. van der Geest en L. Schrijver in de aflevering van Augustus. Intussen hebben wij nog enige brieven gekregen, en op de redactie rust bovendien de plicht, om een „slotwoord” te schrijven. Onze lezers en medewerkers zullen wel begrijpen, dat de overstelpende politieke gebeurtenissen van de laatste maanden heel wat aandacht en ruimte hebben gevergd. Wij verontschuldigen ons tegenover de medewerkers, wier bijdragen wij niet konden plaatsen — eensdeels uit gebrek aan plaatsruimte, anderzijds, omdat het door hen te berde gebrachte in hoofdzaak ook reeds gezegd is door Theun de Vries. En omdat wij ons met zijn standpunt in wezen kunnen verenigen, willen wij hier, tot besluit van de discussie, met enkele aantekeningen volstaan, die geen pretentie hebben, dan op sommige kanten van de zaak te wijzen, die in de discussie misschien nog niet tot hun recht kwamen.

II.

Wij zullen ons wel niet vergissen, als wij aannemen, dat het onderwerp „tendenskunst” de oorspronkelijke reden was, die Kelk aan het schrijven heeft gezet. Op dat punt heeft hij van alle inzenders gelijk gekregen, Goudsmit heeft het nog uitgewerkt, de andere medewerkers hebben er zich gaarne of minder gaarne mee verenigd.

Waarom gaat het?

Het gaat om het verschil tussen kunst en propaganda. Onze kunstenaars-medewerkers stellen zich te weer tegen de vereenzelviging van die twee dingen. Zij verlangen voor de kunstenaar het recht op zijn eigen werkwijze. Aangevuld met de opmerkingen, die zij uit beleefdheid achterwege lieten, zeggen zij ons:

„De kunstenaar heeft zijn eigen werk, dat niet hetzelfde is als dat van den schrijver van brochures of hoofdartikels. Verwacht dan niet van hem, dat hij manifesten of vlugschriften vervaardigt „in artistieke vorm”. Dring hem geen onderwerpen op, waartoe hij zich niet aange trokken voelt. Eis niet, dat zijn scheppingen altijd een o n m i d d e l l i j k politiek nut afwerpen. Verlang niet, dat hij resoluties-oprijm levert, of de theorie van de grondrente in romanvorm. Geef hem de tijd om te werken, en sleep hem niet naar honderd vergaderingen, als hij juist goed op dreef is. Klets niet te veel over „ivoren torens”, als hij soms rust en stilte nodig heeft om te scheppen. Geef hem de tijd om de politieke gebeurtenissen op zijn eigen manier te verwerken. Laat hem een beetje met rust . . . .”

Dat alles is juist, en het is de verdienste van Kelk, er nog eens de aandacht op te vestigen. Maar in wat daarop volgt, kunnen wij het niet met hem eens zijn. Kelk is er van overtuigd, dat het gemeenschapsgevoel, dat men overal in de wereld ziet opkomen en zich versterken, met het persoonlijk karakter van de kunst niet in strijd is. Hij is er van overtuigd, dat dit gemeenschapsgevoel voor elken kunstenaar, die het doorstroomt, heilzaam en uitbouwend zal werken. Welnu, dit „gemeenschapsgevoel” is niet voldoende. Met zulk een algemeenheid kan men in elk politiek kamp terecht. De kunstenaar heeft, zoals elk bewust mens, méér nodig: namelijk kennis van de maatschappelijke verhoudingen en inzicht in de oorzaken van de politieke strijd. Kelk zal ons niet overtuigen, dat de kunstenaar schept, zoals de vogel zingt — om de goede reden, dat hij geen vogel, maar een mens is. Hoe groot en gewichtig het spontane element voor de kunst ook moge zijn, de kunstenaar kan het niet stellen buiten het critische verstand en de voorlichting door de wetenschap. Hij kan het eerst recht niet, wanneer hij aan zijn gemeenschapsgevoel een meer concrete uitdrukking wil geven.

Of de kunstenaar maatschappelijke werking uitoefent, dat hangt niet van zijn eigen bedoelingen af. Hij doet dit in elk geval, ook en niet het minst wanneer hij alleen aan zijn persoonlijke gevoelens lucht geeft. Alleen bestaat dan het gevaar, dat hij gevolgen te weeg brengt, die hij zelf niet gewild heeft, die hij misschien zelfs verfoeit. De kunstenaar, die de „leefwereld” niet verwerpt, zal zich, uitgaande van zijn „gemeenschapsgevoel”, een maatschappelijk en politiek standpunt moeten veroveren en daartoe kan hij de kennis van de theorie niet missen.

Daarmee zijn wij aan een punt gekomen, dat niet slechts voor de kunstenaar, maar misschien nog meer voor andere intellectuelen van belang is. Er hapert bij ons iets op dit punt. Velen laten zich uitsluitend leiden door edelmoedige maar wisselvallige stemmingen. Er is niet genoeg behoefte, om moeilijke boeken te lezen. Terwijl wij in de laatste jaren onder onze arbeiders althans een begin zien van de wil en het streven, om zich de Marxistische theorie eigen te maken, is daarvan onder de Nederlandse intellectuelen, aan wie op dit stuk hogere eisen gesteld mogen worden, nog maar weinig te bespeuren. Niettemin is dit noodzakelijk, want het „gemeenschapsgevoel” betekent in onze dagen de strijd tegen het uitgeleefde kapitalisme, dat elke gemeenschap te gronde richt; zonder diepgaande kennis van de feiten en verhoudingen, zonder voorlichting door de Marxistische theorie, die haar deugdelijkheid heeft bewezen, is zulk een strijd niet te voeren. Ook de kunstenaar neemt deel aan de maatschappelijke strijd, al doet hij het op zijn eigen manier.

III.

„Het aesthetisch element in de Kunst gaf er aanleiding toe, dat overspannen wezens hun minderwaardigheidscomplexen en andere complexen van hun geruïneerd zieleleven uiteten door doeken vol verf te klodderen of hele pakken papier vol te schrijven — dat geklodder en dat geschrijf brachten ze dan als Kunst op de markt

en er waren meestal nog wel geestverwanten, die het konden waarderen" – zo schrijft een van de deelnemers aan onze discussie. Niet zo haastig. Het probleem van de moderne burgerlijke kunst laat zich niet zo met een paar woorden afdoen. Er is, naast een vloed van maakwerk, ongetwijfeld heel wat ontaarding en aanstellerij. Er zijn ook ernstige mensen en kunstenaars van formaat, die zich bedrukt voelen door de radeloosheid van de maatschappelijke toestanden, waarin zij leven – die de socialistische uitweg niet kunnen vinden, en daarom zoeken in allerlei richtingen, die zeker niet tot het doel kunnen leiden. Onze taak is het, hen te critiseren, zonder dat wij hen behoeven te kleineren. De taak van socialistische kunstenaars is het ook, hen te beïnvloeden, en wel door hun eigen prestaties. De socialistische kunst moet zich niet begeven in een sectarische afgeslotenheid, om alleen voor de eigen gemeente te prediken; zij moet zich een plaats veroveren en autoriteit verwerven in de Nederlandse literatuur. En men behoeft er niet aan te wanhopen dat vele kunstenaars, die zich nu, van ons standpunt gezien, op zijwegen of zelfs in een doodlopend slop bevinden, hun houding tegenover het socialisme en zijn kunst nog eenmaal zullen herzien. Dat hangt van de socialistische kunstenaars zelf af, en in het bijzonder ook van de gang der politieke gebeurtenissen. Het voorbeeld van de Russische revolutie is in dit opzicht leerrijk. Men zou bezwaarlijk een richting kunnen noemen, die verder van het socialisme afstond, dan het „decadente" symbolisme aan het eind van de 19e eeuw. En niettemin hebben de beide grootste en eerlijkste vertegenwoordigers van deze stroming, de dichters Brjoesow en Blok, zich bij de socialistische revolutie aangesloten, en zij hebben haar met hun kunst verrijkt.

IV.

Een onvriendelijk criticus zei eens: „Als er een nieuw boek verschijnt, lees ik een oud". Er ligt in deze grimmige grap het korreltje waarheid, dat men een kunstwerk niet moet meten aan de mode van de dag, maar met de maatstaf van de weinige werken, die de critiek van de tijd hebben kunnen doorstaan, en die men klassiek noemt.

Een van onze vrienden schrijft ons: „In de arbeidersklasse ligt een grote strijdwil en kracht verborgen, die de kunstenaars kunnen inspireren tot het scheppen van grote werken, die de arbeidersklasse kunnen steunen en verbinden in hun strijd tegen reactie, fascisme en oorlog. Men denke slechts aan het toneelstuk „De Beul", de werken op de tentoonstelling „De Dood" en het ballet „Schepeelingen" van Florrie Rodrigo. Tendenskunst van de beste soort!"

Wij zijn het volkomen eens, dat de strijd van de arbeidersklasse kan inspireren tot het scheppen van grote werken, maar het toneelstuk „De Beul", de werken op de tentoonstelling „De Dood" en het ballet „Schepeelingen" zijn, bij alle waardering, nog geen grote werken. Bij de houding, die wij tegenover het kunstwerk hebben aan te nemen, behoort ook een juist onderscheidingsvermogen.

V.

Het is opmerkelijk, dat in deze discussie bijna alleen is gesproken over de eisen, die de arbeidersbeweging aan den kunstenaar heeft te stellen. De kunstenaar moet dit en hij moet dat. Maar wat moet de arbeidersbeweging doen? De liefde kan niet van een kant komen. Hier raken wij het uitgebreide gebied van de steun aan de kunst, door de overheidslichamen en door de arbeidersbeweging zelf. Men begrijpt wel, dat wij het in deze korte opmerkingen niet kunnen behandelen op de wijze, die het onderwerp verdient.

Maar wij willen wel zeggen, dat aan deze economische of andere steun nog iets moet voorafgaan, en wel de *achting* voor de kunst en voor de kunstenaar, die er bijv. toe zou kunnen leiden, om kleinzielige opmerkingen over „flambards” en „lange haren” achterwege te laten. Hier willen wij ons beroepen op de traditie van het Marxisme. Wilt ge weten, hoe de arbeidersbeweging tegenover den kunstenaar en zijn eigenaardigheid moet staan?

Wij hebben een voorbeeld in de vriendschap van Karl Marx voor Heinrich Heine, en in de brieven van Lenin aan Maxim Gorki.

Wat van de arbeidersbeweging geëist mag worden, dat is steun aan den kunstenaar, begrip voor zijn werk, verheffing van de smaak onder de massa van de kunstgenietenden.

Maar iets anders is nog belangrijker.

Wilt ge, dat de kunstenaars grote werken zullen scheppen, die de arbeiders kunnen steunen en verenigen in hun strijd tegen reactie, fascisme en oorlog?

Maakt een sterke en eensgezinde arbeidersbeweging, die tot grote daden in staat is in de strijd voor het socialisme, en die den kunstenaar kan bezielen.

d. L.

buitenlands overzicht

TWEE FRONTEN

Mr. A. JACOBS

Na de ineenstorting van het kolonels-regime in Polen zijn er, politiek gesproken, niettemin twee fronten in Europa overgebleven. Het ene front, het uiterlijke, scheidt Duitsland enerzijds van Engeland en Frankrijk anderzijds. Het is een front te land, ter zee en in de lucht. Het is tevens een front tussen twee imperialismen, elk met reële belangen en valse leuzen.

Het andere front, het wezenlijke, zij het nog goeddeels onzichtbare, scheidt, nu reeds, de Sowjet-Unie en de verst-gevorderde bevolkingsgroepen in de andere landen enerzijds, van de imperialismen tezamen en hun aanhang anderzijds.

Nu de tweede oorlogsmaand haar einde nadert, kan men constateren, dat de Sowjet-Unie (en dus ook het socialisme) op dat tweede front belangrijke successen heeft kunnen boeken. Men kan deze in het algemeen zó samenvatten: de wereld van het socialisme is groter, die van het kapitalisme is kleiner geworden. Maar bezien wij die successen ook eens in onderdelen.

De Oostelijke helft van Polen, de helft waar de ergst-geknechte minderheden woonden (Oekraïners en Wit-Russen), is een deel der Sowjet-Unie geworden — een historische ontwikkeling, welke door de bevolking (omstreeks 15 miljoen mensen) stellig zal worden bekrachtigd. De aardrijkskundige grens van het socialisme is daardoor een heel eind naar het Westen verschoven. Litauen, Duitsland en Hongarije hebben de Sowjet-Unie tot nabuur gekregen. Zó duidelijk is het, wat dit betekent, dat het Hitler-regime nu alreeds, midden in de oorlog, zich door neutrale journalisten en ongetwijfeld ook langs andere wegen opnieuw bij Engeland en Frankrijk laat aanbevelen als een betrouwbare waakhond tegen het bolsjewisme, een waakhond, die men alstublieft vooral niet moet doodslaan, aangezien hij het kapitalisme toch zulke goede diensten kan bewijzen.

DE OOSTZEE.

Niet alleen de Sowjet-Unie zelf, maar ook haar invloedssfeer is in de afgelopen weken aanzienlijk gegroeid. In het kortst mogelijke tijdsbestek heeft zij Duitsland opgevolgd als leidende mogendheid in het Oostelijk deel van de Oostzee. Door pacht-overeenkomsten met de drie kleine Baltische staten, Estland, Letland en Litauen, heeft zij zich verzekerd van steunpunten voor leger, vloot en luchtmacht, welke een grendel schuiven voor de West-grens der Unie tussen Nawa en Boeg, en haar beveiligen tegen imperialistische overvallen van welken kant ook, van de Duitse zowel als van de Engelse.

In het Juni-nummer van dit tijdschrift is de positie van de landen,

waar het hier om gaat, ook hun historische positie, uitvoerig besproken. Herinneren wij er thans slechts aan, dat zij eeuwenlang het doelwit zijn geweest van Duits expansie-streven en de laatste twintig jaar economisch meer en meer tot de Britse belangenfeer gingen behoren. Dit is thans afgelopen. Zó volkomen heeft met name Duitsland zijn politieke posities prijsgegeven, dat het ertoe is overgegaan, de mensen van Duitsen bloede, wier geslachten hier enige honderden jaren woonden, terug te roepen om een gebied dichter bij huis — geroofde brokken Polen — te gaan bekoloniseren. Estland en Letland (vroeger Koerland en Lijfland genaamd) waren eens het jachtveld van tyrannieke Duits-Baltische baronnen, die er de inheemse kleine-boeren-bevolking (al dan niet met de steun van het tsarisme) onderdrukten. Maar zij waren ook bolwerken van Duitse cultuur uit de feodale en vroeg-kapitalistische tijd, en hebben mannen voortgebracht, wier namen klank hebben in de Duitse geschiedenis. In dit hele gebied is de Duitse invloed thans moeten wijken, een feit, dat, om te beginnen politiek en strategisch, van de allergrootste betekenis is voor de toekomst van Oost-Europa. De tijd, dat imperialisten hier „een grens konden lenen” tegen de Sowjet-Unie, is afgelopen.

Terwijl deze regelen geschreven worden, is het nog onbekend, hoe de onderhandelingen met Finland, welke ten doel hebben dat land en de Sowjet-Unie te beveiligen tegen imperialistische aanvalszucht in Noord-Europa, geëindigd zijn. Maar ook hier bestaat alreeds de zekerheid, dat de illusie, dat men Finland nog eens zou kunnen gebruiken als springplank voor een aanval tegen de Sowjet-Unie, zowel te Berlijn als te Londen kan worden begraven. De Sowjet-Unie maakt aan dergelijke dromen een einde, met instemming van de beste elementen van het Finse volk.

TURKIJE'S POSITIE.

Er is in Europa een gebied, waar de twee fronten — het uiterlijke en het wezenlijke — elkander raken. Dat is het Zuid-Oosten, de Balkan, Turkije. In dit gebied hebben in de tweede oorlogsmoed de grote mogendheden belangrijke stellingen betrokken, behouden of ontruimd. Voor de Sowjet-Unie geldt het middelste van de drie. Enige weken lang heeft zij met het bevriende Turkije onderhandelingen gevoerd over een verdrag, dat de goede verhouding tussen de twee staten opnieuw zou regelen. Dat pact is voorlopig niet tot stand gekomen, maar aan de vriendschap heeft dat geen afbreuk gedaan.

Het is duidelijk, dat de Sowjet-Unie ook deze Zuidelijke toegangsweg naar het land van het socialisme liever gegrendeld had gezien, maar zij heeft zich niet verzet tegen het pact, dat de Turken met Engeland en Frankrijk hebben gesloten, een pact, waardoor de positie van die twee landen tegenover Duitsland en Italië onmiskenbaar is versterkt. Anders dan in de wereldoorlog heeft Duitsland Turkije thans niet als bondgenoot, doch veeleer als mogelijken tegenstander. Een enorm verschil. Turkije heeft echter vastgelegd, dat het in geen geval tegen Rusland zal behoeven te strijden.

Het was wel een merkwaardig toeval, dat op dezelfde dag, dat in het Lagerhuis het Brits-Frans-Turks verbond werd geproclameerd, tevens werd medegedeeld, dat het Brits-Pools verbond uitsluitend met het oog op een Duitse aanval gesloten was, hetgeen „door de Poolse regering was bevestigd”. Hiermee werd verklaard, waarom Engeland en Frankrijk niet — zoals Mussolini uit den treure had beweerd en laten beweren — wegens de bevrijding der Oekraïners en Wit-Russen ook nog „even” oorlog moesten gaan voeren tegen de Sowjet-Unie.

WAARVOOR OORLOG?

De oorlogsdoeleinden — zij zijn in de afgelopen maand het belangrijkste gevechtsterrein geweest aan het front, dat Duitsland van Engeland en Frankrijk scheidt. Oorlog te land is er vrijwel niet geweest. Er was een gecombineerde oorlog ter-zee-en-in-de-lucht, waarbij zowel Engeland als Duitsland vrij aanzienlijke verliezen hebben geleden; Engeland aan grote oorlogsschepen, Duitsland aan onderzeeërs. Wij willen de betekenis van die gevechtshandelingen niet verkleinen, maar het waren in wezen toch acties op betrekkelijk bescheiden schaal. De werkelijke strijd is gevoerd op de spreekgestoelten van Rijksdag en Lagerhuis, en in de binnenkamers der diplomatie.

Wat Duitsland wil, is wel duidelijk. Het is door het ingrijpen der Sowjet-Unie feitelijk zwakker geworden dan het vóór 1 September was, maar door de verovering van Polen voldoende schijnbaarsterker om thans openlijk naar een spoedig einde van de oorlog te kunnen verlangen. Zijn imperialistische vredesvoorwaarde is, dat Engeland en Frankrijk erkennen, dat Midden- en Oost-Europa gebieden zijn, welker lot hun niets aangaat. En verder nog enige „wensen” op het gebied der koloniën!

De oorlogsdoeleinden van Engeland (en Frankrijk) worden veel minder duidelijk geproclameerd, en het is een veeg teken, dat men er hun regeringen tot dusver niet toe heeft kunnen brengen, in deze duidelijke taal te spreken. De aanvankelijke Britse leuze „dat men de wereld wilde bevrijden van het nationaal-socialisme” schijnt al te zijn opgeborgen; die leuze was ook wel wat al te mal. Immers wie anders dan Engeland en Frankrijk hebben, op het terrein der internationale politiek, Hitler laten begaan en groot gemaakt, in de hoop, dat hij voor hen een „kruistocht” tegen de Sowjet-Unie zou gaan ondernemen?

Thans heeft men het over herstel van een „onafhankelijk Polen” en een „onafhankelijk Tsjecho-Slowakije”, maar vooral over „garanties tegen nieuwe agressie”. Maar een nauwkeurige omschrijving wordt ons onthouden, zodat de baan vrij is voor de ergste vermoedens. Uit sommige uitlatingen van Britse, maar vooral ook van Franse zijde is het duidelijk, dat men zich, de oorlog voortzettend, niet richt tegen het Hitler-regime, maar, zuiver-imperialistisch, tegen het Duitse volk als zodanig, en dat men erop uit is, in Midden-Europa een aantal horige landen te vormen, die een betere barrière tegen de Sowjet-Unie en een betere springplank voor een aanval op de

Sowjet-Unie zouden moeten worden dan Hitler-Duitsland gebleken is te zijn.

SOCIAAL-DEMOCRATISCH VERVAL.

Het is wel een merkwaardig bewijs voor het verval der sociaal-democratie, dat zij, de ogen sluitend voor het karakter, dat de oorlog thans werkelijk blijkt te bezitten, in deze, onder het mom van vrijheidsliefde, nog openlijker imperialistisch blijkt te zijn dan de Brits-Franse imperialisten. Het artikel bijvoorbeeld, dat prof. Van Gelderen in het October-nummer van Socialisme en Democratie wijdde aan „De oorlog der dictatoren”, onthult deze geestesgesteldheid op waarlijk verbijsterende wijze.. Het loont de moeite, het wat nader te bezien en er enige passages uit te lichten.

Wij stellen voorop: Prof. van Gelderens Marxistisch geweten laat hem niet helemaal met rust. „Het ging, zo zeide men, (in 1914) tussen Duitsland en Engeland om de strijd tussen een jong, agressief, opkomend imperialisme, en één, dat oud, verzadigd, op zelfverdediging en behoud bedacht was. Is historisch gezien deze tegenstelling vervallen? Of worstelt nog steeds het Duitse Rijk met het Engels Imperium om zelf een wereldrijk te worden en past bij zodanig conflict den socialist neutraliteit?” zo schrijft hij, en als men nu afziet van dat passieve „neutraliteit”, dan blijkt hieruit toch een restant van begrip voor de betekenis van een imperialistische oorlog. Doch dit restje wordt subiet weggeschud. Professor neemt met zichtbaar welbehagen een duikje in de vijver van het (schijnbaar) louter-geestelijke. „Niet het feit van de historische worsteling van twee rijken is echter beslissend voor ons oordeel, decreteert hij, doch veeleer de geest, waaruit de beide rijken zijn opgebouwd.” En dan gaat het met forse slagen weg van alle economische en imperialistische achtergronden. Er is niets anders meer dan de „geestelijke tegenstelling”. Dat de neutralen neutraal konden blijven wordt feitelijk betreurd; de oorlog wordt op één lijn gesteld met de godsdienstoorlogen der 16de en 17de eeuw; nadat het nationaal-socialisme zal zijn verslagen is er maar één opperste eis: leg Duitsland een tweede, nog harder Versailles op. O, natuurlijk, professor zegt dat laatste niet met zoveel woorden. Hij is een voorzichtig man. Men zegt wel eens, zo vertelt hij, dat de neutralen een belangrijke rol kunnen spelen ter voorkoming van een tweede Versailles. En hij vraagt: Wat van deze opvatting te denken? En hij zegt, dat deze opvatting ook haar sterke zijde heeft. Maar aan het slot betoogt hij, dat een tweede Versailles zeker niet zal komen in de vorm van een vrede, die het herstel van een agressief Duitsland binnen één generatie weer mogelijk maakt. En kan dit iets anders betekenen dan dat een tweede Versailles nog harder moet zijn dan het eerste? Het motief ligt al klaar: Is de scheiding, die b.v. Engeland maakt tussen het Duitse volk en zijn nazi-regering, wel houdbaar?, vraagt prof. van Gelderen, en de lezer moet antwoorden: Neen.

MAAR EEN EIS.

Voor den schrijver is er maar één opperste eis: Hoe wordt de terug-

keer van het Duitse fascisme verhinderd? (waarbij hij er uiteraard van uitgaat, dat dit fascisme reeds verslagen en verdwenen is). Men zou zo zeggen: voor een Marxist is de opperste eis veeleer: hoe vestigt men in Duitsland, en liefst in Frankrijk en Engeland erbij, socialistische regimes, zodat de terugkeer van een imperialistische oorlog tussen die staten verhinderd wordt? Aan iets in die richting heeft prof. van Gelderen ook wel even gedacht, maar alleen om het terstond met afschuw te verwerpen. Met instemming citeert hij (den Duitsen emigrant) Schwarzschild, „dat chaos en toeval hun rol zouden spelen, indien zonder meer het Hitlerregime ineens stortte”. Het bolsjewisme zou dan immers aanvankelijk de beste kansen maken, betoogt hij, doch dat is buiten Rusland, in het hart van Europa, even onduldbaar als de huidige dictatuur en zou dus voortzetting van de oorlog meebrengen. Ja waarlijk, het staat er; de vernietiging van kapitalisme en imperialisme in Midden-Europa onder communistische leiding is voor dezen „socialist” iets onduldbars.

Neen, dan liever, zoals Schwarzschild bepleit, een internationale militaire curatele over het Duitse volk. Of, zoals de Franse imperialist de Kérillis wil: ontbinding der Duitse rijkseenheid in een aantal republieken.

Het is allemaal wel erg „geestelijk” en „ideologisch”, maar het komt ook bijster goed te pas in de kraam van de Britse en Franse imperialisten.

Doch is dit voor prof. van Gelderen een bezwaar? „Van de heftige discussies over het imperialistisch karakter van de strijd, zo schrijft hij, welke de socialistische partijen 25 jaar geleden verdeeld hielden, is thans geen spoor te bekennen.” Hij zegt het jubelend. Wij zeggen het hem na, maar droevig. Want er is niets, dat scheller het verval belicht van de sociaal-democratie tussen 1914 en 1939.

CHINA'S LITERATUUR EN DE NATIONALE VERDEDIGING

JACK CHEN

Jack Chen – de schrijversnaam van Chen I Wan, – begon jong als caricaturist van een Engels-Chinees blad in Woe-han. Hij studeerde kunst en sociologie te Moskou (1928–31) en was tekenaar en kunstcriticus van het blad „Moscow News”. Na 1932 keerde hij in zijn vaderland terug, waar hij tekende en schreef. Thans maakt hij een wereld-tournee met moderne Chinese tekeningen ten bate van het nieuwe China, na eerst aan het Jangtsefront te hebben gestreden. Wij ontlenen aan het Engelse maandblad „Life and Letters” zijn opstel over kunst en nationale verdediging van het ééngeworden China.

Het is nu iederen eerlijken beschouwer van de internationale toestand wel duidelijk, dat het de onmiddellijke bedoeling van de tegenwoordige heersers in Japan is, om zoveel mogelijk Chinees grondgebied te grijpen als ze kunnen, waar grondstoffen, arbeidskrachten en afzetmarkten te vinden zijn. Heel China is reeds uitgestippeld als een „invloedsfeer” van het Japanse imperialisme. Om aan deze eerezucht te voldoen, is het noodzakelijk, dat de gehele weerstand van China vernietigd wordt. De Chinese regering moet kapotgemaakt worden of onderworpen aan de wil van den indringer; haar legers moeten worden vernietigd, alle volksorganisaties in een ijzeren contrôlesysteem geperst.

Het organiseren van de huidige inval leidde tot de onderdrukking van alle democratische, liberale of radicale bewegingen in Japan zelf. Des te noodwendiger zal het dus zijn, om alle idealen van vrijheid, gelijkheid en broederschap in het land, dat als slavengebied bestemd werd, te vernielen. Vandaar de hardnekkige pogingen van de Japanse indringers, om alle uitingen van een moderne democratische cultuur in China van de aardbodem te vagen.

De barbaarse vernietiging der cultuur in Mandsjoerije en in de door Japanners bezette steden in andere delen van China heeft den Chinesen culturelen werkers duidelijk laten zien, wat zij hebben te verwachten van deze „verdedigers der Westerse beschaving in het Verre Oosten”. In de onderworpen steden verbranden zij geen verboden boeken. Zij verbranden de lezers ervan!

De Chinese cultuur is gedwongen, zich terug te trekken uit tot op heden belangrijke centra als Sjanghai, Nanking, Hangtsjou, Peiping, Tientsin en Kanton, maar dit betekent niet, dat de culturele waarden, die aldaar vervat waren in de volksopvoeding, de theatervoorstellingen, het letterkundige en andere kunstleven, nu ook meteen maar verdwenen zijn. China's cultuur heeft, evenals zijn legers, strategische terugtochten uit onhoudbare stellingen weten te volvoeren, met de bedoeling, de tegenaanval des te sterker voor te bereiden. Het tempo van de culturele ontwikkeling in China is daardoor in werkelijkheid versneld.

Sommige lieden mogen zich verbazen over mijn gebruik van mili-

taire termen, wanneer ik de jongste ontwikkeling van de Chinese kunst en literatuur beschrijf, maar de afschuwelijke realiteit van de totalitaire fascistische overval heeft iederen Chinesen kunstenaar ervan overtuigd, dat zij, die de vrijheid der scheppende kunst begeren, eerst moeten vechten voor een vrij China, en dat de fascistische kreet: „De oorlog tegen de kunst!” beantwoord moet worden door de strijdroep: „De kunst tegen de oorlog!”

In hoeverre heeft de indringer succes gehad bij zijn aanval op de cultuur? Er is een aanzienlijke buit aan kunstvoorwerpen weggesleept uit de musea en de huizen van Peiping en Nanking, maar het grootste verlies hebben wij geleden door de systematische verwoesting en uitplundering van hogescholen en bibliotheken. De verwoesting van de Handels-pers bibliotheek, zo belangrijk voor China, het ruïneren van Nankai en de universiteit van Nanking, het omzetten van het muziekconservatorium te Sjanghai in een kazerne, zijn maar een paar staaltjes van dit vandalisme. Het verlies van Sjanghai, dat het grootste centrum voor het drukken van kranten en boeken in China was, betekende een ernstige slag voor de technische grondslagen van onze letterkunde. Dit verlies is intussen bijna geheel hersteld, ofschoon de kwaliteit van het drukwerk enigszins is gedaald. Bij het ontruimen van Hankau en Kanton namen de typografen alle machines met zich mee! De oorlog heeft natuurlijk een ernstige hinderpaal gesteld aan het ernstig doorwerken met wetenschappelijke experimenten, en aldus veel van het hogeschoolwerk belemmerd. Het heeft een streep gehaald door het drukken van zeer schoon verzorgde boeken, en monumentale kunstwerken zoals romans zijn zeldzamer geworden, maar daartegenover staat, dat de massa-opvoeding en het verbreiden van populaire vormen van literatuur en kunst onder het volk sterk zijn toegenomen. Wanneer ik alles overzie, neig ik er toe te geloven, dat China de opzettelijke verwoesting van zijn cultuur door de inval bijna weer goed heeft gemaakt . . . zij het ook in andere vormen. Maar men zal nog kolossale pogingen in het werk moeten stellen om het universiteitsleven opnieuw op te bouwen.

De eenheid van alle cultuur, de samenhang tussen kunst en gemeenschap is al duizenden jaren lang gemeengoed in de Chinese opvattingen der maatschappij. Deze samenhang is af en toe verstoord door tijdvakken van keizerlijk verval en zelfs in de eerste jaren der Republiek werd dit denkbeeld overschaduwed door de tijdelijke import van de Westerse leuze: „De kunst om de kunst.” — De democratische revolutie echter en de nieuwe levenseisen, die een oorlog stelt, hebben deze idee weer sterk op de voorgrond geplaatst. De kunstenaar en de schrijver erkennen opnieuw de nauwe binding tussen de ontwikkeling van de kunst en de „maatschappelijke vraag”, tussen de kunst en de ontwikkeling van de staat. Daarom is men niet verbaasd, als men tegenwoordig in China een artikel over literatuur leest, dat begint met een beschouwing over militaire tactiek en kunst. Op dezelfde wijze begon Mao Toen, die met Ting Ling en Pa Tsjin het leidend driemanschap in de Chinese literatuur vormt, een interview over de jongste ontwikke-

ling in de letteren met een beschrijving van het werk van schilders, toneeldichters en musici. Hij legde de nadruk op het feit, dat de literatuur maar één aanzicht vertegenwoordigt van de nieuwe culturele wedergeboorte, en dat een levenskrachtige literatuur alleen kan gedijen als een aanmoedigend en daardoor zelf aangemoedigd onderdeel van een meer omvattende kunstenaarsactiviteit.

Hij beschouwde als een bijzonder gunstige omstandigheid de verbreiding van de cultuur in de eenvoudige vorm van de courant, muurkranten, aanplakbiljetten, tentoonstellingen, massa-opvoeding, massa-zang en toneelvoorstellingen. En inderdaad is het deze kant van de ontwikkeling, die zo buitengewoon belangrijk is. Het is een onderpand voor de democratische en artistieke wederopleving van het gehele Oosten. Liederen van de vrijheid zijn in China thans populairder dan de succesvolste schlager in Engeland of Amerika. Van Kanton naar Noord-China reizend, hoorde ik het „Marslied der vrijwilligers” minstens ééns per dag zingen, maar nog vaker meerdere malen, en dat in alle dialecten!

Het nationale verdedigingsplan heeft geleid tot een grote, zich in westelijke richting bewegende uittocht van de Chinese industrie, de bevolking en ook van de cultuur.

De moderne Chinese schrijvers hadden al vóór de overweldiging van Mandsjoerije door Japan in 1931 een eenheidsfront der literatuur voor democratische revolutie en nationale verdediging gevormd. Het is een eresaluut aan den doden literairen leider L o e H s o e n, dat de reactionaire krachten in China bijna geen vertegenwoordigers in de literaire arena konden sturen, en op het smartelijk ogenblik van de overweldiging liet geen enkel schrijver dit nationale front in de steek. In de eerste twee maanden van het conflict nam de literaire activiteit hevig toe, vooral wat het vormen van literaire propaganda-brigaden betrof.

Het verlies van Sjanghai veroorzaakte een tijdelijke verwarring in het cultuurwerk. De leidende literaire bladen moesten hun publicatie staken en gaven tezamen een weekblad uit, dat F e n g H o (Seinvuur) heette en 20.000 abonné's kreeg, toen het in Kanton begon te verschijnen.

Ook ontstonden er centra van nieuw literair leven in Kweilin, de hoofdstad van de provincie Kwangsi, te Tsjoenking en Tsjengtoe in Szechoean.

Te Kweilin verschijnt de T s j o e a n g S j i l S j o e h (Kunst in Oorlogstijd) met bijdragen door de kunstenaars en schrijvers, die werkzaam zijn bij het politiek propaganda-bureau van het Kwangsi-leger. Tsjengtoe publiceert de T s j i n g T s j i e n (Gouden Boog), een algemeen letterkundig mandblad, waar plaatselijke schrijvers aan medewerken. Tsjoenking heeft zich voorts snel ontwikkeld tot een cultureel centrum van China's Verre Westen. Vele hogescholen zijn daarheen verplaatst, en daar het de hoofdstad der regering is, is het de natuurlijke woonplaats van vele intellectuelen, van wie de meesten echter, wat men noemt, uit de „oude school” zijn. Het blad K o e n g T s o (Werk), dat zij uitgeven, draagt daarom een uitgesproken conservatief karakter, vol artikelen en ver-

talingen, die meer van academisch dan direct algemeen belang zijn. De *Tsjoeng Toeng Wen I* (Oostelijk literair blad van Szechoean) en de *Wen I Ho Feng* (Literair Achterland), het orgaan der jonge vooruitstrevenden, zijn twee nieuwe tijdschriften in deze provincie, die vroeger zo achterlijk was en alleen vermaard om haar vechtgeneraals, opiumsmokkelarij en talloze knellende belastingen, maar waar men van literatuur geen begrip had....

Alle literaire werkzaamheid is natuurlijk in de puinen van Sjanghai omgekomen, maar zelfs nu nog slagen twee zachtzinnig-realistische (en daarom zachtzinnig anti-Japanse) tijdschriften in die stad er in hun bestaan te rekken in wat er van de Internationale concessie is overgebleven.

De moderne poëzie heeft meer gedaan dan zich staande gehouden tegen de invasie. Zelfs in de dagen, die onmiddellijk voorafgingen aan de ontruiming van Sjanghai verscheen er een nieuw dichtelijk maandblad, de *Tsjoeng Kwo Sjih Tang* (Chinese Poëzie), met een oplage van 3000 exemplaren. Het volgde de sporen der ontruiming en verscheen wederom te Kanton als *Sjih Tao* (Het moderne Lied), waarbij het aantal abonnees nog iets toenam. Andere bladen, die verschenen, leefden maar korte tijd. De met zoveel geestdrift begonnen intekening op het blad *Woe Yoe h* (Mei), dat 5000 lezers meer had, bracht het niet verder dan tot één nummer. Toch was dit een belangrijk feit, omdat het de eerste Chinese vertaling bevatte van *Poesjkin's „Zigeunerliederen“*, vertaald door Tsjoeng-Tsjoeng-Pei, voormalig commissaris voor de volksopvoeding in het Sowjetgebied Kiangsi, een man, die in 1936 vroegtijdig werd weggerukt.

Het is waarschijnlijk een onmiddellijke uitdrukking van de ontzaglijke geestelijke wedergeboorte van China, dat er juist in deze tijd een toenemende belangstelling voor dichtelijke uitingen en poëzie bestaat. In Kanton bijvoorbeeld werd meer poëzie geschreven dan in enige Chinese stad, alvorens het verlaten en verwoest werd, voordat het in Japanse handen viel.

Drie nieuwe genre's van dichtkunst zijn ontstaan. In de eerste plaats gedichten, die door den dichter zelf of door voordragers gedeclameerd moeten worden, en inzonderheid bedoeld zijn voor massa-bijeenkomsten. In de tweede plaats zijn er verzen voor de openbare straat, Straatpoëzie of Marktpoëzie genoemd. Deze zijn gewoonlijk in de stijl van de volksoverlevering gehouden, simpel van vorm en rythme; ze worden in de muurkranten geschreven of gedrukt en aangeplakt. Het derde genre is de wederopleving van een oude dichtvorm — het volksepos. Een van de beroemdste daarvan is dat der „Noordwestelijke Partisanen“, geschreven door een volksminstreel van het vermaarde Achtste Rode Leger. Niet minder dan vijf van deze epische scheppingen bezingen de „Slag bij Pingsingkwang“, en, met begeleiding van een trommel of zelfs van een orkest voorgedragen, is een van de vijf in omloop zijnde versies met meer of minder spontane uitbreiding en aanvulling van den declamator een onmisbaar onderdeel van elk concert geworden.

Het is natuurlijk een feit, dat niet hoeft te verbazen, dat er betrekkelijk weinig kleine lyriek of gevoelspoëzie wordt uitgegeven en geschreven.

De tijdschriften van de democratische linkse schrijvers hadden reeds lang en hardnekkig gestreden voor een algehele verdraagzaamheid in literaire kringen. Het was dan ook een belangrijke dag, toen de tijdschriften der Kwomintang, hun bladzijden openstelden voor alle schrijvers, onafhankelijk van politieke groep of partij, mits ze maar voorstanders waren van de nationale eenheid en verdediging.

De schrijvers hebben nu de Vereniging voor Massaliteratuur gevormd. Deze heeft meer dan 300 brochures in vereenvoudigd letterschrift uitgegeven met oplagen tot 100.000 exemplaren, die een paar cent per stuk kosten. De *Latin-Hoea* (het Chinees in een simpel alfabet van 28 letters) begint zich sterk te verbreiden, vooral in het Bizarde Noordwestelijk Gebied (de vroegere Sowjetgebieden). Dit wordt niet beschouwd als een concurrent van de oude karakters. Het is samengesteld als een plaatsvervangend alfabet voor de antieke lettertekens, totdat de leerling met behulp van gelatiniseerde (d.w.z. op ons schrift gelijkende) klanktekens de wezenlijke „oude” taal van China leert lezen. Zo leggen de schrijvers de grondslag voor alle literatuur — n.l. de kennis van het schrift.

Het overheersende motief van de huidige literatuur is natuurlijk de nationale verdediging. Voor den scheppenden kunstenaar in China is de nationale verdediging onafscheidelijk van de verdediging der cultuur en de intellectuele en geestelijke vrijheid, zonder welke een vooruitstrevende cultuur een bloem zonder zon is. Men hoeft er geen ogenblik aan te denken, dat dit een soort literaire oorlogsrazernij meebrengt. De Chinese schrijver van thans leeft en strijdt met de legers, met de vrijescharen; hij is de pionier van nieuwe culturele centra in het achterland; hij brengt duizenden dorpen de eerste kennis bij op de rondtrekkende reizen van het propagandacorps. Hij roept op tot verdediging van de nieuwe vrijheid, tot contact der volksmassa's, en probeert deze waarachtig revolutionaire wedergeboorte door zijn werk te versterken en te verbreiden. Hij roept op tot de verdediging van de machtigste vloedgolf van scheppende krachten in leven en kunst, die in de driehonderd afgelopen jaren door China is gegaan.

Ook is het belangrijk, dat de zo dikwijls herhaalde zinsnede van de „anti-Japanse letterkunde” niet verkeerd begrepen moet worden. In geen opzicht is deze propaganda gericht tegen het Japanse volk. Zij is uitsluitend gericht tegen de beestachtigheden van het Japanse militarisme, die evenzeer verafschuwd worden door het Japanse volk zelf (als het zich die goed indenkt) en tegen hun ware belangen indruisen, als door het Chinese volk. Algemeen is het denkbeeld, dat het Verre Oosten tot uiteindelijke vrede zal geraken (en hiermee samenhangend de gehele wereld), indien China en Japan leven op voet van gelijkheid en samenwerking, en niet op die van geweld en onderdrukking. De Chinese verdedigingsliteratuur is daarom verpand aan de nationale en internationale democratie. Zulk een ongeschokt vasthouden aan deze idealen en een verwer-

ping van alle oorlogsdolle anti-Japanse haatgevoelens als de grondslag voor de nationale propaganda is een maatstaf voor de politieke gezondheid van China na twee jaar oorlog.

Het meest kenmerkende genre in de moderne letteren is wel de reportage. Het korte verhaal, de novelle — van welk genre er in China meesterlijke voorbeelden zijn aan te wijzen — groeit en bloeit eveneens voort. Deze reportage (waarvan het onlangs verschenen boek van Agnes Smedley, „China slaat terug”, een typisch voorbeeld is) wordt nog aangewakkerd door de vraag der dagbladen naar levendig bewerkt materiaal van de verschillende fronten.

Dat zijn enige algemene wezenstrekken in de literatuur van het moderne China.

NIKOLAJ OSTROWSKI

In Sjeptowka, het stadje dat jarenlang een belangrijke grensplaats zou zijn tussen Polen en de Sowjet-Unie, werd Nikolaj Ostrowski in een arbeidersgezin geboren. Hij was veertien jaar toen de revolutie uitbrak, maar al wisselde zijn geboortegrond talloze malen van regering, al volgden Duitsers, Polen, Kozakken hetmannen en anderen elkaar op, die allen begerig waren de vruchtbare Oekraïne te bezetten, de jonge Ostrowski verdedigde van het begin af aan de zaak van het proletariaat. Reeds als zestienjarige jongen ontvluchtte hij het door de Duitsers bezette stadje, sloot zich aan bij de rode troepen en vocht o.a. in het beroemde ruitersleger van Boedjonny tegen de witgardisten en interventietroepen. Verschillende malen werd hij zwaar gewond, drie maal streed hij in een hardnekkige typhuskoorts tegen de dood. Maar de kracht van zijn jeugd en zijn onblusbare energie hielden hem in leven. Telkens opnieuw wierp hij zich in de strijd en toen eindelijk de vijand was verdreven, gunde hij zich nog steeds geen rust. De opbouw van het vernielde en stukgeschoten land eiste alle beschikbare krachten.

Ostrowski was lid van de komsomol, hij organiseerde de jeugd, terwijl hij als bankwerker in de spoorwegwerkplaats te Kiew werkte. Ontzaggelijke inspanning werd er in die jaren van komsomollen en partijleden geleverd. Ondanks het feit, dat zijn lichaam door ziekte en verwondingen verzwakt was, spaarde Ostrowski zich niet. Hij hielp mee bij het aanleggen van een smalspoor om brandhout naar de stad te vervoeren, toen koude en ontberingen het werk bijna onmogelijk maakten. In opdracht van de partij was hij maandenlang in een klein plaatsje aan de Poolse grens, om de boerenjeugd te helpen bij het organiseren van de jeugdbond.

Tenslotte bleek, dat hij te veel gevegd had van zijn lichaam. Een oude verwonding van de ruggegraat deed zich gelden. Ostrowski verlamde, enige tijd later werd hij blind. Maar nog steeds liet zijn levenslust en energie hem niet in de steek. Hij zocht naar mogelijkheden om ook vanuit zijn ziekbed de zaak, waarvoor hij gestreden had, te kunnen dienen. Op aanraden van enige kameraden begon hij zijn ervaringen uit de burgeroorlog en de eerste moeilijke jaren van de jeugdbeweging op schrift te stellen. Zo ontstond de roman „Hoe het Staal gehard werd”, een boek, dat niet alleen in de Sowjet-Unie tot de meest gelezen boeken behoort, maar dat ook in Engeland, Frankrijk en Amerika, Nederland, China en tal van andere landen een grote populariteit verkreeg. Ostrowski is geen beroeps-literator; hij beschrijft eenvoudig de prachtige, opwindende tijd, die hij heeft meegemaakt, de geboorte van een nieuwe maatschappij. Hij beschrijft het levendig, zonder opsmuk en zijn gehele werk is doordrongen van het enthousiasme van den jongen strijder, die weet dat hij strijdt voor een betere samenleving.

Het geweldige succes van zijn eerste boek was een grote voldoening voor den zieken Ostrowski. Hij voelde dat hij nog nuttig kon zijn voor de Sowjetmaatschappij, ook al was hij blind en verlamd.

Zijn tweede en laatste werk, „In de Storm geboren”,¹⁾ speelt in Polen. Het beschrijft de revolutionaire strijd van de Poolse arbeiders en boeren na het beëindigen van de wereld-oorlog.

Helaas heeft Ostrowski slechts het eerste deel van dit werk kunnen voltooien. Ruim twee jaar geleden is hij gestorven. Hij heeft niet mogen beleven, dat de Poolse Oekraïne, waar de helden van zijn roman leefden, met het Sowjetgebied werd verenigd.

Hieronder een fragment uit „Hoe het Staal gehard werd”, waar Ostrowski de tegenstellingen tussen de Sowjet-Unie en de Poolse Oekraïne laat zien:

In dat jaar werden de Octoberfeesten aan de grens buitengewoon geestdriftig gevierd. Kortsjagin was tot voorzitter van de October-commissie gekozen. Na de meeting in Poddoebets trokken de vijfduizend boeren en boerinnen uit de drie naburige dorpen in een vijfhonderd meter lange optocht naar de grens. Vooraan liep een blaasorkest en het tweede bataljon met ontplooide rode vaandels. In volmaakte orde, volkomen georganiseerd, trok de optocht langs de grenspaaijen naar de dorpen, die door de grens in tweeën werden gedeeld. Zulk een schouwspel hadden de Polen nog nooit gezien. Voor de optocht uit reden commandier Gawrilow en Kortsjagin, daarachter schalde het koper van het orkest, dan het geruis van vaandels en liederen, liederen! Boerenjeugd in feestdos, vrolijke boerenmeisjes en het zilveren geklater van hun lachende stemmen, ernstige gezichten van de volwassenen en plechtig schrijdende oude mensen. Zover het oog reikt beweegt zich die stroom, de grens is zijn oever. Geen stap wijken zij van het Sowjetgebied af, geen voet overschrijdt de verboden lijn. Kortsjagin laat de stoet aan zich voorbijtrekken. De komsomollen zingen.

Van het oerwoud tot aan Britanniëns zeeën
Overall is het Rode Leger het sterks!

en dan de meisjes in koor:

O, op de heuvels maaien de maaiers . . . .

Vrolijk glimlachend begroetten de Sowjet-schildwachten de optocht; de Polen keken verward en verlegen. Hoewel men van te voren aan de Poolse grenswacht gemeld had, dat er een tocht langs de grens georganiseerd zou worden, veroorzaakte de optocht heel wat opschudding. Haastig draafden de gendarmerie-patrouilles langs de grens, de wacht was vijfmaal zo sterk als gewoonlijk, en in de dalen lagen voor alle eventualiteiten reservetroepen verborgen. Maar de optocht bleef op eigen gebied. Vrolijk en luidruchtig schreed ze voort en de lucht schalde van de liederen.

Een Poolse schildwacht stond op een heuvel. Hij hoorde de rhythmische stap van de menigte en de eerste klanken van de mars. De Pool nam het geweer van de schouder en presenteerde het.

¹⁾ Beide boeken verschenen in Nederlandse vertaling in de Boekengemeenschap „De Nieuwe Cultuur”.

Kortsjagin hoorde duidelijk:

– Leve de kommune!

Aan de ogen van den soldaat kun je zien dat hij dat gezegd heeft. Pawel kijkt hem lang aan.

Een vriend! Onder zijn soldatenjas klopt een hart dat met hen sympathiseert. Kortsjagin antwoordt zachtjes in het Pools:

– Gegroet, kameraad!

De schildwacht blijft achter. Zolang de stoet voorbij gaat, blijft hij het geweer presenteren. Pawel draaide zich een paar maal om en keek naar die kleine, donkere gestalte. Daar staat weer een andere Pool. Grijs snorren. Vanonder de nikkelen klep van zijn kepi staren een paar fletse ogen. Kortsjagin, nog onder de indruk van wat hij zo juist gehoord heeft, zei in het Pools als tegen zichzelf:

– Goedendag, kameraad!

Geen antwoord.

Gawrilow glimlachte. Hij had alles gehoord.

– Je eist te veel, – zei hij. – Behalve infanterie staat hier ook gendarmerie. Zag je die streep op zijn mouw? Dat was een gendarme.

De kop van de stoet daalde de heuvel af naar het grensdorp. De Sowjet-helft bereidde den gasten een plechtige ontvangst. Bij het bruggetje over het grensriviertje waren alle inwoners van het Sowjetdorp verzameld. De jongens en meisjes hadden zich langs de kant van de weg opgesteld. In het Poolse gedeelte waren de daken bedekt met mensen, die vol aandacht keken naar wat er aan de overkant gebeurde. Voor de huizen en bij de hekken stonden groepjes boeren. Toen de stoet tussen de haag van mensen doorliep, speelde het orkest de „Internationale”. Op de met groen versierde tribune staken zowel de jeugd als de grijze oudjes geestdriftige redevoeringen af. Ook Kortsjagin hield een rede in zijn eigen, Oekraïense taal. Zijn woorden vlogen over de grens en werden aan de overkant van het riviertje gehoord. Maar daar waakte men ervoor dat zijn redevoering niet de harten in vlam zou zetten. Een gendarmerie-patrouille galoppeerde door het dorp en joeg de bewoners met de zweep de huizen in. Over de daken klonken geveerschoten.

De straten werden leeg. De door de kogels verjaagde jeugd verdween van de daken. Van de Sowjetkant zag men het, en de gezichten werden somber.

Een oude herder werd door de jongens op de tribune geholpen. In een opwelling van verontwaardiging sprak hij opgewonden:

– Goed zo! Kijken jullie maar, kinderen! Zo hebben ze ons vroeger ook geslagen. Maar nu komt het in ons dorp niet meer voor dat de regering de boeren met de zweep afranselt. Het is nu gedaan met de heren – en ook met de zweep op onze ruggen. Zoontjes, houdt die macht stevig vast. Ik ben een oud man, praten kan ik niet. Maar ik zou heel veel willen zeggen. Ons hele leven lang hebben we ons onder den tsaar voortgesleept als een os voor een wagen. En nu doet mijn hart pijn voor die daar...! – Met zijn knokige

hand wees hij over de rivier en begon te snikken, zoals alleen kleine kinderen en oude mensen snikken.

De oude man werd afgelost door Grisjoetka Chorowodko. Terwijl Gawrilow naar zijn hartstochtelijke rede luisterde, draaide hij zijn paard om en keek of iemand aan de overkant de woorden opschreef. Maar de oever van het riviertje lag verlaten en er stond zelfs geen schildwacht op de brug.

– Het schijnt dus zonder een nota aan „Buitenlandse Zaken” af te lopen, schertste hij.

boek-bespreking

Mr. Ir. M. M. VAN PRAAG „DE RADICALEN”

UITG. VAN GORCUM EN COMP. N.V., ASSEN, 1939, 71 BLZ.

Dit werkje geeft een overzicht van de geschiedenis der z.g. radicale beweging, een democratische stroming onder de burgerij, die vooral te Amsterdam in de laatste tien jaar der 19e eeuw grote betekenis kreeg. Haar ontstaan valt in het jaar 1888, toen de radicale kiesvereniging „Amsterdam” werd gesticht, welke voortkwam uit de liberale partij. Onder haar voormannen Treub en Gerritsen verwierf zij ook in de gemeentelijke politiek der hoofdstad grote invloed. Als propagandist was de journalist De Koo met zijn orgaan „De Amsterdammer” de motor der beweging; hij critiqueerde het aanpappen van Treub met de liberalen en naderde in later jaren dicht tot de sociaal-democraten. De radicale partij als zodanig ging ten onder, doch haar ideologie leefde voort in de in 1901 gestichte vrijzinnig-democratische bond.

Terecht stelt schr. de betekenis dezer radicaal-democratische beweging der burgerij in het licht en verwijt hij Treub door zijn fel optreden tegen de sociaal-democratie dier dagen, haar verdere ontwikkeling te hebben belemmerd. De beweging was trouwens slechts een onderdeel van de algemene sociale beroering in Nederland in de tachtiger jaren, waarvan ook dergelijke organisaties als de revolutionnaire soc. dem. bond van Domela Nieuwenhuis en de bond voor algemeen kiesrecht de uitdrukking vormden. In Friesland was zij ook zeer sterk, daar de Friese volkspartij in die jaren in haar gelederen zoowel radicalen als sociaal-democraten verenigde op een soort „volksfront”basis, wat in Amsterdam onmogelijk bleek, al behoorden aanvankelijk zoowel F. van der Goes als A. H. Gerhard tot de radicale kiesvereniging. En het hangt wellicht met de omstandigheid dat in later jaren de sociale strijd minder fel was, samen, dat van een radicale beweging der burgerij in Nederland altijd weinig sprake is geweest en de afstand tussen haar democratische organisaties en die der socialistische arbeiders altijd groot is gebleven.

VROUW GERBRANDS.

S. JANSEN.

Lieve mensen in de zaal: Jullie moeten mij niet kwalijk nemen als ik wel eens een woord ondersteboven gebruik want ik heb nooit tijd gehad om veel te leren.

Het begon zo: Er waren achttien mensen in de werkverschaffing, die geen bus aangevraagd hadden, om een keer in de veertien dagen mee naar huis te gaan. Twintig mannen hadden dat wel gedaan en toen die bus kwam om ze te halen wouen de anderen natuurlijk gewoon instappen om mee te rijden. Ze woonden allemaal in ons dorp en in die bus was plaats voor veertig mensen. Maar de opzichter zei, dat het verboden was. — Goed, zeïen de mannen, dan nemen wij onze fietsen en dan gaan wij op eigen gelegenheid naar huis. Zij hadden vrij, geen mens kon het hun kwalijk nemen. 's Maandags waren die achttien mannen nog eerder terug en aan het werk dan de mannen, die met de bus gegaan waren. En toch kregen ze de boodschap, dat zij geschorst waren. Mijn man was ploegbaas en hij ging den opzichter om rekenschap vragen. Zo en zo, zei de opzichter, ze zijn ongehoorzaam, daarom worden ze geschorst. — Daar ben ik het helemaal niet mee eens, zei mijn man. Het was hun eigen vrije tijd en ze waren op tijd terug. Als ze niet weer in het werk worden opgenomen leg ik mijn werk neer. Wat denken jullie er van, jonges? Ze waren het allemaal met hem eens en ze legden allemaal het werk neer. Lieve mensen, jullie moest es weten hoe blij ik was toen hij me dat vertelde. Vroeger zei ik altijd tegen hem: Doe niet met stakingen mee! Maar nu was het rechtvaardig, ik zou me geschaamd hebben als hij het niet gedaan had. Moet je weten, dat de opzichter de politie waarschuwde omdat er zogenaamd ongeregelheden gebeurden op het terrein. Mijn man hoorde het en hij heeft gezorgd, dat de keet in alle hoeken schoon en netjes werd gemaakt en dat iedereen rustig bezig was toen de politie kwam. — Waarom zijn wij eigenlijk geroepen? vroegen ze aan den opzichter. Hier zijn geen ongeregelheden.

— Deze mensen weigeren om te werken, zei de opzichter. — O, maar dat is jouw zaak, opzichter, zei de veldwachter, daar hebben we niet mee te maken.

Nou was daar geen bus meer voor ze om mee naar huis te gaan. — Dan gaan we lopen, zeiden ze. En ze gingen twee aan twee, net als een demonstratie, op weg. Met de politie voorop, want er waren toch ongeregelheden? Toen ze zo een uurtje gelopen hadden reed een veldwachter op zijn motorfiets weg en een kwartier later kwam de bus om ze naar huis te brengen. De politie had geen zin om zo ver te lopen.

En nu moeten jullie niet denken dat het zo gemakkelijk was. Elke week kwam mijn man met minder geld thuis dan zijn steun, en de steun is bij ons niet veel. Dat kwam zo: Zij die nog uit de steun gesloten waren omdat ze werk geweigerd hadden, kwamen 's Zaterdags bij het stakingscomité, dat ze gekozen hadden, en legden hun steungeld op tafel. Allemaal, niemand uitgezonderd. Dan werd het

geld verdeeld en iedereen kreeg precies even veel. Mijn jongste moest eigenlijk anderhalve liter melk per dag hebben en ik kreeg maar een halve liter voor allemaal. Het was wel erg moeilijk, maar het kon niet anders. En lieve mensen, ik was toch zo blij als mijn man thuiskwam en als hij het geld op tafel legde alsof hij zich daar voor schaamde en zei: Het is weer wat minder, vrouw. Jullie kunnen me geloven of niet, maar wij hebben zoiets moois nog nooit gehad in ons dorp. Alle vrouwen, die zich anders niet druk om stakingen maken, stonden achter deze staking. En als daar dan een pak van jullie kwam kregen we tranen in onze ogen, echt waar. Omdat we dan voelden, dat we niet alleen stonden. Uit naam van alle mensen in ons dorp dank ik jullie daar voor.

Ik heb een buurman, die is sociaal-democraat. Als hij me zag zei hij: Houd toch op met die staking, buurvrouw, dat is een wilde staking, wilde stakingen deugen niet. Nou vraag ik jullie: Hoe kan zo'n staking een wilde staking zijn, als hij eerlijk en rechtvaardig is? Maar jullie moeten hem dat niet kwalijk nemen, hoor, want hij weet niet beter, hij heeft nooit iets anders gehoord. Ik denk, dat wilde stakingen heel anders zijn. Op een goede dag kwamen mensen bij ons met pakken kleren en eten, die zeïën, dat ze het stakingscomité wou spreken, want ze hadden geschenken voor de stakers. — — Dat is fijn, zeïën wij, wie zijn jullie eigenlijk? — Van de N.S.B., zeïën zullie. — Van de fascisten? vroegen we. Nee, ga dan maar gauw weg met je geschenken. Van de fascisten pakken we niks an. Niemand heeft wat van ze aangepakt, en er waren vrouwen, die door alles heen waren.

Ik kreeg op een keer de Protestantse dominé op bezoek. Ik ben Baptist, dat mag iedereen weten. Hij kwam vragen waarom mijn man gedaan gekregen had en het mooiste was, dat hij nog geen half onsje thee of suiker meebracht. — Mijn man heeft niet gedaan gekregen, zei ik, hij heeft het werk neergelegd. — Waarom dan? vroeg hij. Zo en zo, zei ik, en ik vind dat hij groot gelijk had. — Maar dat mag toch maar niet zoo, Vrouw Gerbrands, zei hij, als we dat allemaal deden zou de boei in het honderd lopen. — Vindt u dan, dat die opzichter precies met ons mag doen waar hij zin in heeft? — Nee, dat nou ook weer niet. Maar ik heb nou weinig tijd, ik kom een andere keer wél es terug. Hij is nooit terug geweest. Ik geef niks om politiek, dat moeten jullie niet denken, ik heb dat allemaal niet geleerd. Maar wel andere dingen. Vroeger dacht ik altijd, dat een vrouw met kinderen en op het land werken en haar huishouden geen tijd over had om zich met iets anders te bemoeien. Maar in de staking heb ik bij mijn eigen werk toch nog zo goed meegeholpen als ik kon. Wij wisten bijvoorbeeld, dat een vrouw in het dorp binnenkort een kindje moest krijgen, en dat zij erg arm was. Zij was Katholiek, maar ik zei tegen haar: als je maar eerlijk en oprecht bent gaat ons je geloof niks an. Wij hadden een pak van jullie gekregen, waar baby-kleertjes in waren. Zij hadden niets, helemaal niets. Alles wat ik jullie vertel is echt waar, hoor. Geen luiertje, geen wieg, geen kleertjes. Met zijn allen hebben de vrouwen dat toen voor haar in orde gemaakt. We vroegen haar:

Wil je ook in aanmerking komen voor de steun aan stakende gezinnen? Ze was er zo blij mee, zo blij!

Afijn, langzamerhand werden weer wat meer mensen in de steun opgenomen, maar niet allemaal. Nu nog zijn sommige gezinnen uitgesloten en het steungeld wordt nog steeds eerlijk onder elkaar verdeeld. Vóór de oorlog begon probeerden ze onze mannen naar Duitsland te krijgen. Als ze toen gegaan waren zouën ze daar nu nog zitten. Weten jullie wat we gedaan hebben? Al de vrouwen in het dorp waren door de staking in beweging gekomen. Zij hebben mij toen naar de burgemeester afgevaardigd om hem te vertellen, dat wij er niet over dachten om onze mannen naar Duitsland te laten gaan. De burgemeester probeerde mij bang te maken, hij zei: Jullie kunnen gedwongen worden. Maar toch is het niet doorgegaan. Ik zei tegen hem: Ik sta hier alleen, maar achter mij staan honderden vrouwen. — En dat was waar, dat wist hij.

Lieve mensen, als de vrouwen in ons dorp mij hier zagen staan dan zouden ze zeggen: Kijk die Vrouw Gerbrands! Maar dit zeg ik jullie: als het seizoen afgelopen is kom ik nog es, en dan wat langer, om ook wat voor jullie te doen. Ik heb zes kinderen en ik kan nou het aardappelrooien niet in de steek laten, dat begrijp je wel. Jullie in de stad hebben ons geholpen toen we het nodig hadden. Dat zullen we niet vergeten, dat beloof ik jullie.

tijdschriften-bespreking

LA PENSÉE

Revue du Rationalisme moderne. Arts. Sciences. Philosophie.

Directeurs: Paul Langevin. Georges Cogniot.

Van dit driemaandelijks tijdschrift, waarvan wij niet weten of het in de tegenwoordige omstandigheden op dezelfde wijze zal worden voortgezet, zijn tot dusver bij de Editions sociales internationales te Parijs de twee eerste nummers verschenen. Uit het eerste artikel, dat Prof. Langevin in April van dit jaar publiceerde over „de moderne physica en het determinisme”, blijkt de bedoeling van het tijdschrift volkomen. We vertalen daarom de conclusie van het artikel:

„Tegenwoordig spreekt men over de crisis van het determinisme”, terwijl in werkelijkheid de objectieve bepaling der feiten elke dag beter bekend wordt.

„Zeker, naarmate onze kennis van de werkelijkheid toeneemt, komen we er toe de opvatting, die wij ons van die bepaaldheid maken, te wijzigen. Maar zij die de ontwikkeling van de kennis van het determinisme als het bankroet ervan voorstellen, kunnen wel net doen alsof ze daarbij van de modernste wetenschap uitgaan, doch het is onwaar, dat ze deze gedachte daaraan kunnen ontlelen. Ze ontlelen haar aan een oude filosofie, die aan de wetenschap vijandig is en welke zij in de wetenschap opnieuw pogen te introduceren... De mogelijkheid van de wetenschap om de werkelijkheid te kennen zoals ze is (spatiëring van ons. Wp.), dat is in feite de les die op een wel bijzonder opmerkelijke wijze voortkomt uit alle ontwikkelingen, die de moderne natuurkunde reeds heeft doorgemaakt. En tevens de

les uit alle ontwikkeling, welke de op het ogenblik aan de gang zijnde onderzoekingen nu reeds aankondigen.”

In het tijdschrift nu wordt deze les meestal op klare wijze op de wetenschappen in de ruimste zin van het woord, dus niet alleen op de natuurwetenschap en de techniek, maar ook op de historie, de economie, sociale wetenschappen in het algemeen, zelfs op de politiek en op de militaire wetenschap, en natuurlijk op de kunst, waarbij ook de muziek niet wordt vergeten, en op filosofie toegepast.

Om de veelzijdigheid van het tijdschrift te doen kennen, willen we een paar titels van de studiën noemen: „Filosofie en mythe” (bizonderlijk in verband met de nationaal-socialistische mythe); „De bloederziekte in de koninklijke families”; „Jean Jacques Rousseau”; „De Schoolpolitiek in de Franse Revolutie”; „Genetika, rassenleer en maatschappelijke feiten”; „Wat is het rationalisme?”; „De filosofische problemen in het geschiedboek van de C.P. der S.U.”; „De Franse Revolutie en het Duitse Humanisme”. Bovendien worden allerlei boeken en tijdschriftartikelen, die binnen het wijde, maar toch afgepaalde bestek van La Pensée (De Gedachte) vallen op een manier, dat je er werkelijk wat aan hebt, van uit het door ons genoemde gezichtspunt bekeken. En vooral de Franse reactionairen, maar die buitengewoon veel internationale invloed hebben, worden er uitstekend behandeld.

Natuurlijk heeft het tijdschrift behalve de voordelen der Franse klaarheid, die op de met de ontwikkeling der Franse bourgeoisie samenhangende wijsbegeerte van Descartes — sinds de zeventiende eeuw

*) Het determinisme beschouwt alle gebeurtenissen, ook die van de menselijke wil, als noodzakelijke gevolgen van bepaalde oorzaken.

— berust, ook hier en daar een enkele der daarmee samengaande beperkingen (in vergelijking met het alomvattende Marxisme-Leninisme) behouden. Maar anderzijds zijn de opklarende methoden en opvattingen van de materialistische dialectiek diep bij de schrijvers in deze periodiek doorgedrongen; en is de strijd tegen alle belemmering van het denken, de strijd tegen elk teruggaan op mystiek en scholastiek, dus een consequente kritische filosofie, los van alle „openbaringen”, maar op de grondslag van de objectieve realiteit of wat Spinoza de ene substantie noemde, de basis van hun activiteit en hun ideeën.

Vergelijk daar nu eens mee wat je in Nederland en elders tegenwoordig beleeft. Prof. Clay werpt in een rede over de relativiteit de vraag op, of men het denken vrij spel kan laten en toch niet in troosteloos scepticisme vervallen. En zijn antwoord is: Ja, dat is mogelijk, door het inzicht dat vaste steunpunten (voor wereld- en levens-beschouwing) onmogelijk, maar ook onnodig zijn! Het geluk ligt niet, aldus Clay, in de bereikte toestand, maar in de opgang naar beter. Met Clay's „relativiteit” gaan we dus weer naar de hemel, naar het hiernamaals.

Een nieuwlichter, Dr. H. Nieuwenhuis, pas gepromoveerd, zegt in een zijner stellingen: de grondslag van het openbaar lager onderwijs zij christelijk humanistisch; waarbij hij onder christelijk verstaat dat de mens zijn taak van God heeft gekregen. Een zelfde soort afschaffing dus

van de grondslag der objectieve werkelijkheid en verwijzing naar hoger opgang als bij Clay, zij het op ander gebied. En tegelijk durft een deskundige omtrent Indische zaken in een der grote bladen te beweren, dat men — in Indië — al te zeer gebonden is aan de duistere machten, die het helder optreden van het verstand te zeer belemmeren!

En klinkt het befaamde woord van Mussert, dat „begrijpen” typisch intellectualistisch is (het nationaal-socialisme wordt niet „begrepen”, het wordt „gevoeld”), heel veel anders dan het feit dat de beroemde mondaine filosoof Bergson zich niet meer door denken, maar alleen door intuïtie de intieme ervaringen der dingen laat openbaren?

En hoe sluit Dr. Romein zich eigenlijk reeds onomwonden bij dit door La Pensée fel bestreden bankroet der wetenschap aan! Romein, die in zijn professorale intreedende „Het vergruisde beeld” in werkelijkheid de mogelijkheid van een op wetenschap berustende objectieve kennis van de historische realiteit in gruzelmenten slaat.

Het is hoog tijd dat onze intellectuelen kennis nemen van de ernstige problemen zoals ze op dit en ander gebied door een tijdschrift als La Pensée aan de orde gesteld en uitvoerig beargumenteerd worden. Moge deze periodiek niet verzwakken in zijn strijd tegen de neo-quasi-wetenschap.

Wp.

korte aankondigingen

DE VERBREIDING VAN DE „GESCHIEDENIS VAN DE COMM. PARTIJ VAN DE SOWJET-UNIE”

D. Manoeilski heeft een overzicht gegeven van de verbreiding van „De geschiedenis van de Communistische Partij der Sowjet-Unie” over de gehele wereld. Uit de door hem gepubliceerde cijfers blijkt, dat dit werk een geweldige afzet heeft

KORTE AANKONDIGINGEN

gevonden. Het werd in 31 vreemde talen vertaald en is reeds in 17 talen verschenen, met een gezamenlijke oplage van 700.000 exemplaren. In 7 talen is men met drukken begonnen, terwijl tenslotte in 7 andere talen de vertaling haar voltooiing nadert. Het boek verscheen in de diverse Europese talen, en in vele Oosterse talen: de Chinese vertaling is alreeds verschenen, de Japanse, Mongoolse en Indische zijn in druk.

Van de gedrukte 700.000 exemplaren zijn er reeds meer dan 500.000 verkocht. In Frankrijk zijn er in vier maanden tijd 155.000 omgezet. In de Verenigde Staten rekende men een oplaag van 100.000 nodig te hebben; na vier maanden was men echter uitverkocht, zodat een nieuwe druk met 150.000 exemplaren in de maak is. In Engeland rekent men op een omzet van 100.000, in de vijf maanden dat het boek uit is, zijn reeds 31.000 stuks verkocht. In Holland zijn er reeds 21.000 verkocht (deze cijfers zijn intussen alweer geheel verouderd). In China waren de eerste twee drukken met een oplage van 47.000 stuks direct uitverkocht, zodat er een nieuwe druk in voorbereiding is.

Het blijkt dus, dat er aan een dergelijk werk als de „Geschiedenis” een enorme behoefte bestond. Oplagen en omzetten in een dergelijke korte tijd als de genoemde cijfers, kent geen enkel ander boek in de kapitalistische landen. Manoeilski zoekt de voornaamste oorzaak van deze ware honger naar dit Marxistische werk hierin, dat het de communistische partijen in de verschillende landen, ondanks hun vaak heldhaftige en revolutionaire strijd, totnogtoe ontbrak aan één van de voornaamste dingen: **HET WERKELIJK BEHEERSEN VAN DE MARXISTISCH-LENINISTISCHE THEORIE!**

De communistische partijen hebben volgens hem dit gebrek steeds ondervonden vooral wanneer er een plotselinge wending in de politieke gebeurtenissen intrad. Het is daarom, dat deze korte encyclopaedie van het Marxisme zo'n geweldige opgang heeft gemaakt.

Vanzelfsprekend zijn er ook in tal van landen scholingscursussen aan de verkoop en de lezing van het boek verbonden. Ook in de landen waar de arbeidersbeweging illegaal moet werken, wordt het boek gelezen en vermenigvuldigd door de cyclostile of een hectografeermachientje. Zelfs aparte hoofdstukken uit het boek worden als een kostbaarheid beschouwd door de arbeiders. De exemplaren gaan er van hand tot hand en worden gelezen tot er geen vezel meer van het papier over is.

„HET LEVEN VAN DIMITROF”

door Blagojewa, met een inleiding van Theun de Vries.

Zes jaar is het nu geleden, dat het proces over de brandstichting in de Duitse Rijksdag plaats had. Zes jaar geleden is het, dat in de arena van de internationale politiek één man de handschoen opnam tegen een geheel regiem en daarmee de ogen van de gehele wereld op zich vestigde. Een Bulgaar, tot dan toe bij de meesten geheel onbekend, wist zich de liefde en de bewondering te verwerven van allen in de wereld die aan vooruitstrevendheid en beschaving hechtten.

Boeken zijn er over hem verschenen, vele artikelen en redevoeringen van zijn hand zagen sindsdien het licht; en onverflauwd is de belangstelling voor deze reus. Zelfs bij zijn vijanden, de vijanden van de idee, die hij aanhangt, is bij elke belangrijke gebeurtenis op het terrein van de internationale politiek een van de eerste vragen: Wat zegt Dimitroff er van?

KORTE AANKONDIGINGEN

Met verheugenis kan men er dus melding van maken, dat de levensbeschrijving, die de Bulgaarse communiste, Stella Blagojewa, over deze figuur schreef, in uitgebreide en aangevulde vorm opnieuw is gedrukt. Ditmaal wordt deze biografie voorafgegaan door een inleiding van Theun de Vries over de betekenis van de grote proletarische revolutionair, die het boek op zichzelf al tot een genot om te lezen maakt. In boeiende taal weet De Vries de figuur van Dimitrof ons voor ogen te roepen tegen de achtergrond van het politieke gebeuren.

De levensbeschrijving van Blagojewa leert ons Dimitrof kennen sinds zijn prilste jeugd, als zoon van een proletariërsgezin, bestaande uit louter revolutionairen. Zijn vader, zijn moeder, zijn broers en zusters, allen hebben of hadden deel aan de strijd van de Bulgaarse arbeidersklasse.

Achtereenvolgens wordt Dimitrof ons geschilderd, als vakverenigingsman, als revolutionair Marxist, als strijder tegen de oorlog gedurende 1914-1918, als afgevaardigde op congressen van de Komintern, als beklaagde, die tot aanklager werd, in het Rijksdagproces, en ten slotte als stuurman van de Communistische Internationale.

Begrijpelijkerwijze is aan het Rijksdagproces een zeer ruime plaats toegekend. Verder bevat het boek de volledige slotrede door Dimitrof bij dit proces gehouden, een rede, die tot de schoonste documenten van de strijd der arbeidersklasse behoort.

Het laatste hoofdstuk van het boek wordt gevormd door Dimitrof's dagboek, dat hij bijhield toen hij gevangen zat. En zo mogelijk wordt de bewondering, die men gevoelt nog verdiept, wanneer men ziet hoe deze mens daar onder de ellendigste omstandigheden op een grondige en meesterlijke wijze de tegenweer en de tegenaanval voorbereidt.

Het boek wordt geopend met een reproductie en vertaling van de brief, die Dimitrof op 14 April 1934 aan de Hollandse arbeiders geschreven heeft. Opgenomen is bovendien het zo interessante gesprek van Dimitrof met Ko Beuzemaker, in diezelfde tijd.

Dit goed uitgevoerde werk van 184 blz. is door de uitgeverij „Pegasus” voor slechts 25 cent beschikbaar gesteld.

Er verschijnt dezer dagen een luxe-uitgave voor de prijs van f 1.50.

TEGEN DE IMPERIALISTISCHE OORLOG

door Ko Beuzemaker Brochurehandel der C.P.N., Amsterdam 1939. Prijs 5 cent.

VOOR WERK, BROOD, VRIJHEID

door L. Jansen. Brochure handel der C.P.N., Amsterdam 1939. Prijs 3 ct.

KAN ER VREDE KOMEN ?

Uitgave der V.V.S.U., Amsterdam 1939. Prijs 3 ct.

Deze drie vlugschriftjes handelen over het probleem, dat op het ogenblik ieder bezighoudt: de oorlog.

Aan de hand van de gebeurtenissen van het afgelopen jaar onderzoekt Beuzemaker het karakter van de huidige oorlog. Hij zet het verschil uiteen tussen deze strijd, waarbij twee imperialistische machten tegenover elkaar staan en b.v. de Spaanse vrijheidstrijd of de Chinese verdedigingsoorlog tegen Japan, waarbij een

KORTE AANKONDIGINGEN

volk, dat voor zijn vrijheid en onafhankelijkheid vecht, staat tegenover een imperialistische tegenstander.

Uit verschillende citaten, die hij aanvoert uit redevoeringen van Stalin en Molotov wordt het duidelijk, dat de huidige ontwikkeling, die voor menigeen zo onverwachts is gekomen, door de leiders van het Sowjet-volk als mogelijkheid is voorzien en aangekondigd. Het is dan ook aan deze vooruitziende geest te danken geweest, dat het spel der Franse en Engelse imperialisten om de Sowjet-Unie en Duitsland tegen elkaar in de oorlog te jagen, tijdig is ontdekt, vrijdeld en ontmaskerd.

Beuzemaker ontleedt verder de valse leuzen, die in deze oorlog, evenals in iedere imperialistische oorlog, worden uitgegeven door de oorlogvoerende partijen en hij stelt daarbij het minderwaardige drijven der sociaal-democratische leidingen aan de kaak, die internationaal de zijde van het geallieerde imperialisme hebben gekozen en daarbij tot oorlogsophitsing van de ergste soort overgaan.

Uit de conclusie, waartoe Beuzemaker komt: dat deze oorlog imperialistisch is van beide zijden, volgt natuurlijkerwijze, dat de arbeidersklasse van alle landen slechts één belang heeft, nl. dat deze oorlog zo spoedig mogelijk beëindigd wordt. Hij roept dan ook op tot de felste en meest onverzoenlijke strijd tegen de imperialistische oorlog.

Tenslotte wordt een hoofdstukje gewijd aan de positie van Nederland en aan de „neutraliteitspolitiek”, die door de regering wordt gevoerd. Aangevoerd wordt, dat deze politiek een bukken nu eens voor de ene oorlogvoerende partij, dan weer voor de andere betekent; alles met het doel, dat de bourgeoisie steeds voor ogen zweeft: winst maken en verdienen aan de oorlog. De schrijver wijst er dan op, dat het Nederlandse volk maar één belang heeft, dat is: buiten de oorlog te blijven.

Op dit laatste onderwerp, de plaats, die Nederland en het Nederlandse volk innemen in de oorlogstijd, gaat de brochure van Jansen uitgebreider in. Ook hij wijst op de valse schijn van neutraliteit, die de huidige regeringspolitiek wekt en op het gevaar, dat Nederland daardoor dreigt in de oorlog te worden betrokken.

Hij eist verder maatregelen tegen de noden der werkenden en werklozen, die door de oorlogstoestand in het leven zijn geroepen, roept op tot strijd tegen de duurte en verlangt hulp voor de door de mobilisatie geslachtofferden. Achtereenvolgens passeren alle eisen, die in deze tijd van belang zijn en waarvoor strijd moet worden gevoerd, de revue. Vanzelfsprekend vergeet Jansen niet te wijzen op de rol van de sociaal-democratische partijleiding en de reformistische vakbondsbestuurders, die door de deelname van twee sociaal-democratische ministers mede verantwoordelijk zijn voor de reactionaire regeringspolitiek en deze dekken.

Het vlugschriftje van de V.V.S.U. geeft nog eens in vogelvlucht een overzicht van de buitenlandse politiek der Sowjet-Unie gedurende de laatste zes jaar. Duidelijk volgt uit de uiteenzetting, dat het socialistische land steeds een vredespolitiek voerde, steeds er op uit was om een gewapende botsing te voorkomen. Door de toetreding tot de Volkenbond trachtte de Sowjet-Unie deze weliswaar zwakke hinderpaal op de weg naar de oorlog te versterken. Zoolang er nog hoop bestond, dat de Franse en Engelse regeringen wellicht bereid waren de agressie een halt toe te roepen, verklaarde de Sowjet-regering zich bereid tot medewerking; en eerst toen het onomstotelijk vast stond, dat Chamberlain de oorlog wilde en niet de vrede, eerst toen heeft de Sowjet-Unie in het belang van haar

KORTE AANKONDIGINGEN

eigen veiligheid, een zelfstandige vredesstap gedaan, die er op gericht was het conflict, als het dan al uit moest breken, zoveel mogelijk te beperken.

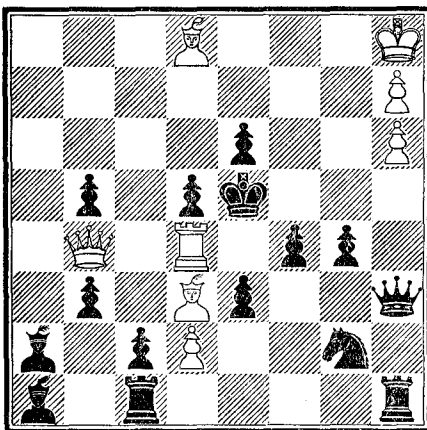
De brochure bespreekt dan verder de strijd voor de vrede, die thans gevoerd moet worden tegen het imperialisme in ieder land, en waarbij de vredespolitiek van de Sowjet-Unie opnieuw een voorbeeld en een steun is.

schaken

F. RAMAN

RUSSICH PROBLEEM

Auteur N. MALACHOW, U.S.S.R.

Wit: Kh8, Db4, Td4, Ld3, Ld8, pi.d2, h6 en h7.

Zwart: Ke5, Dh3, Tc1, Th1, La1, La2, Pg2, pi.b3, b5, c2, d5, e3, e6, f4 en g4.

WIT SPEELT EN GEEFT MAT IN 3 ZETTEN.

Hoe? Oplossingen worden gaarne ingewacht, maar liefst binnen 14 dagen na publicatie.

EEN INTERESSANTE PARTIJ

In de Sowjet-Unie werd, in het aldaar laatst gehouden internationaal toernooi, de volgende interessante partij gespeeld:

RETI-OPENING.

Konstantinopellsky Liliäntal.

Wit:

1. Pg1-f3, Pg8-f6

Zwart:

2. b2-b3, d7-d5

3. c2-c4, c7-c5

Gespeeld, om met d5-d4 te kunnen vervolgen.

4. Lc1-b2, Pb8-c6

5. g2-g3, d5-d4

6. d2-d3, e7-e5

7. Lf1-g2, Lc8-f5

8. 0-0, Dd8-d7

9. Tf1-e1, ...

Wit moest hier rekening houden met

9. Lf5-h3 enz.

9. ...., Lf8-d6

10. Pb1-d2, 0-0

11. Pf3-g5, Tf8-e8

12. Pd2-e4, Pf6xe4

13. Pg5xe4, Ld6-f8

14. Dd1-d2, Lf5-g6

15. f2-f3, ...

Er dreigde f7-f5, gevolgd door e5-e4 enz. met goed spel voor zwart.

15. ...., Dd7-c7

16. Pe4-f2, Pc6-e7

17. a2-a3, a7-a5

18. b3-b4?, c5xb4

19. a3xb4, Pe7-c6!

20. b4-b5, Lf8-b4

21. Dd2-c2, Lb4xe1

22. Ta1xe1, Pc6-d8

23. Te1-c1, Pd8-e6

24. c4-c5, Ta8-c8

25. Lb2-a3, ...

De stelling, die nu ontstaan is, is een grondige zelf-studie overwaard; reden waarom we even de thans bereikte positie in cijfers en letters aangeven.

Wit: Kg1, Dc2, Tc1, Lg2, La3, Pf3, pi.e2, h2, d3, f3, g3, b5 en c5.

SCHAKEN

Zwart: Kg8, Dc7, Tc8, Te8, Lg6, Pe6, pi.d4, a5, e5, b7, f7, g7 en h7.

25.	Dc7-e7
26. b5-b6,	Pe6-d8
27. Pf2-e4,	Lg6xe4
28. d3xe4,	De7-g5
29. Dc2-d3,	Pd8-e6
30. Tc1-c4,	.....

Pareert hiermede de dreigende combinatie:

30. ...., P:c5; 31. T:c5, T:c5; 32. L:c5, Dc1+.

30.	h7-h5
31. La3-c1,	Dg5-e7
32. Lc1-a3,	Tc8-c6

Om c5-c6 tegen te gaan.

33. Lg2-h3,	h5-h4
34. Lh3xe6,	De7xe6
35. g3-g4,	Te8-c8
36. Tc4-c2,	h4-h3
37. Tc2-b2,	De6-h6
38. Dd3-d2,	Dh6-h4

Zwart wil van dame-ruil niets weten.

39. Tb2-b1,	Tc6-g6
40. Dd2-e1,	Dh4-g5
41. De1-c1,	Dg5-d8
42. Dc1-d2,	Tc8-c6
43. Kg1-h1,	Dd8-h4
44. Dd2-e1,	Tg6xg4!
45. De1xh4,	.....

F. RAMAN

Op 45. f3xg4 volgt natuurlijk Dh4xg4 met gewonnen spel.

45.	Tg4xh4
46. Kh1-g1,	Th4-h6
47. f3-f4,	Th6-h4
48. Kg1-f2,	Th4xf4+
49. Kf2-e1,	Tf4xe4
50. Tb1-b3,	Te4-e3

Wit geeft op.

Het bovenstaande hebben we ontleend aan het Sowjet-Russische schaak- en dam-tijdschrift „64”.

★

DE KORTSTE TOURNOOIPARTIJ ALLER TIJDEN !!

Tenslotte laten we nog de kortste partij van alle tijden volgen, welke is voorgekomen in de wedstrijd om het kampioenschap van Frankrijk 1924.

De partij stelde slechts vier zetten, n.l.:

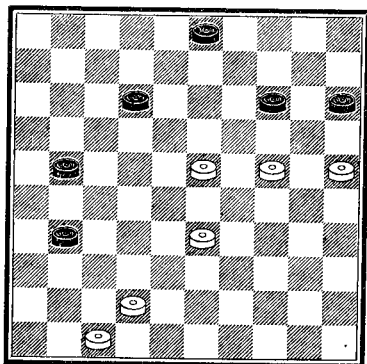
1. d2-d4,	Pg8-f6
2. Pb1-d2,	e7-e5
3. d4xe5,	Pg6-g4
4. h2-h3?,	Pg4-e3 !!

Wit gaf hier op, want op: e3 volgt Dh4 mat, terwijl op elke andere zet de witte dame verloren gaat. Belangwekkend!

dammen

F. RAMAN

ZWART

WIT

EEN AARDIG MINIATUURTJE.

Het volgende aardige miniatuurtje kwam voor in een vrije partij tussen de spelers: L. J. CERNEUS (E. M. M.)

F. RAMAN (D. O. S.)

Stand in cijfers:

Zwart: 3, 12, 14, 15, 21, 31 = 6.

Wit: 23, 24, 25, 33, 42, 47 = 6.

Vanuit deze positie won wit door een slagzet-met-eindspel de partij.

Hoe? Oplossingen worden gaarne ingewacht.

★

EEN NIEUWE VONDST.

In de rubriek van het Septembernummer (1939) publiceerden wij het volgende originele openingssnuffje:
(Stukken hiervoor in slagorde).

	Wit.	Zwart.
1.	32-27	17-22
2.	34-30	19-23
3.	30-25	14-19
4.	25×14	9×20
5.	40-34	12-17
6.	44-40	7-12
7.	34-30	1-7
8.	30-25	20-24
9.	25-20	.....

Zwart wint nu op verrassende wijze een schijf door:

9.	.....	24-29!
10.	33×24	19×30
11.	35×24	13-19
12.	24×13	18×9
13.	27×29	15×35!!

Geïnspireerd door dit belangwekkende openingssnuffje, vonden wij een dezer dagen een interessante lokzet, welke wij hieronder zullen laten volgen.

Zet de stukken maar weer even in slagorde en speel na:

	Wit.	Zwart.
1.	31-26	17-21
2.	26×17	12×21

Deze ruil wordt veel gedaan door spelers die het randspel vrezen. 'n Ongegronde vrees overigens!

3.	33-28	7-12
4.	39-33	12-17
5.	44-39	1-7
6.	50-44	7-12
7.	34-30	---

Tot hertoe had het spel een zeer normaal verloop. Thans volgt echter een lichte afwijking van zwart.

7.	---	19-24
----	-----	-------

Meestal wordt hier met 20-25 geantwoord.

8.	30×18	14×23
----	-------	-------

9.	28×19	13×24
10.	33-28	---

Waarschijnlijk verdient hier 32-28 de voorkeur; de tekstzet is echter goed speelbaar.

10.	---	9-13
11.	39-33	10-14
12.	43-39	20-25
13.	39-34	---

Stand in cijfers na 13. 39-34 van Wit:
Zwart: 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 24, 25 = 17.

Wit: 28, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49 = 17.

We krijgen nu een geweldige afwikkeling te aanschouwen van liefst 13 zetten diep!

Opgelet:

13.	---	15-20?!
14.	37-31!	21-26?!
15.	31-27!	26-31?!
16.	27-22??	---

Wit zit in de val!

16.	---	18×27
17.	32×21	16×27!!
18.	33-29	24×22
19.	38-32	27×38
20.	36×16	---

En volgt de dramatische ontknoping:

20.	---	17-22!!
21.	42×33	22-28
22.	33×22	25-30
23.	35×15	14-20
24.	15×24	13-18
25.	22×13	8×50!!!

Deze nieuwe vondst vormt te samen met vorenstaand snuffje een prachtig geheel!

CORRESPONDENTIE.

P. v. D. Amsterdam - De problemen ontvangen. Zal ze nazien en, indien geschikt, plaatsen.

A. de Gr. Heusden - De damstukjes van uw vriend zijn heel aardig. Worden in een der volgende rubrieken opgenomen.

NOG EENS: HET KARAKTER VAN DE HUIDIGE OORLOG

KO BEUZEMAKER

Er is over het karakter van de huidige oorlog nog zeer veel te verduidelijken. Te verduidelijken en te verhelderen. Dat blijkt wel uit het feit, dat naar aanleiding van een der artikelen over de oorlog in een van onze vorige nummers, verschillende brieven bij de Redactie zijn binnengekomen.

Wij stellen dit zeer op prijs. Immers, het geeft ons de mogelijkheid nog wat dieper op verschillende kanten in te gaan. Daarom vragen wij onze lezers ons hun mening over dit vraagstuk te willen schrijven, punten, die zij niet begrijpen, te willen aanroeren. De Redactie zal dan gaarne dit materiaal verwerken en de verschillende vragen beantwoorden.

Voor dit artikel beperken wij ons tot opmerkingen van tweeërlei aard; beiden betreffen, hoewel vanuit verschillend gezichtspunt, het imperialistische karakter van de oorlog.

Wij zullen achtereenvolgens de inhoud van de opmerkingen weer geven.

Een lezer stuurt ons een uitvoerige brief, waarvan wij de inhoud hier kort weergeven: „Men kan”, schrijft hij, „niet het Engelse, Franse en Amerikaanse imperialisme gelijk stellen met het Duitse imperialisme. De eerste drie zijn alle drie rovers, maar het zijn verzadigde rovers. Duitsland is de wild-geworden magere rover. Engeland, Frankrijk en Amerika zullen thans geen staten willen verscheuren met geweld, zoals Duitsland dit wil en doet.”

Dit is de kern van het standpunt van den schrijver. Hij leidt hieruit af, dat het proletariaat in Engeland en Frankrijk „zeker de klassestrijd moet blijven voeren, maar met die beperking, dat het tevens moet zorgen, de verdediging tegen Duitsland niet te verzwakken.” „Het Duitse proletariaat echter”, zegt hij, „moet thans de klassestrijd rücksichtslos doorvoeren.” En zijn conclusie is: „Thans voorlopig getemperde klassestrijd in Engeland en Frankrijk (behoudens de koloniën) en de felste klassestrijd in Duitsland.”

De schrijver gaat echter verder en brengt deze conclusies ook op Nederland over. Hoe luidt deze conclusie?

Hij zegt: „De neutraliteits-handhaving is thans primair. Samenwerking hiervoor met de bourgeoisie is thans helaas noodzakelijk, dus felle klassestrijd is voorlopig niet mogelijk. Wel gedeeltelijke strijd voor lotsverbetering.”

Terwijl deze inzender dus in het wezen van de zaak bepleit een stellingname ten gunste van de Engels-Franse imperialisten en van de Nederlandse bourgeoisie, worden er echter ook andere geluiden gehoord.

Een tweede inzender stuurt ons een schrijven, waarin hij zegt het niet eens te zijn met onze stellingname, dat „de tegenwoordige oorlog een imperialistische en onrechtvaardige oorlog is, waarvoor de bourgeoisieën van alle oorlogvoerende staten gelijke schuld

dragen." Immers, zo argumenteert hij, nadat de pogingen van de Engelse en Franse imperialisten misgelopen zijn, om Duitsland in een oorlog met de Sowjet-Unie te verwickelen, had Duitsland onder die omstandigheden geen belang bij een oorlog tegen Engeland en Frankrijk. Hij verklaart: „Het is toch duidelijk, dat de Duitse imperialisten alleen dan belang hebben bij een oorlog, als er kans is, dat die oorlog voor hen voordeel oplevert, dat zij door middel van die oorlog hun macht kunnen uitbreiden, kortom, als er kans is op een overwinning.”

En verder schrijft hij: „Schijnbaar in tegenspraak hiermee is het feit, dat Duitsland deze oorlog is begonnen, dat het de Duitse troepen zijn geweest, die het eerst in actie kwamen, door Polen binnen te trekken.”

En hij beantwoordt deze tegenstelling als volgt: „Wij zien, dat Duitsland tot op het laatste moment heeft geprobeerd de Poolse kwestie op vreedzame wijze op te lossen. Duitsland heeft eerst getracht volgens het recept van München, Danzig, de Corridor en zo mogelijk nog enkele delen van Polen te verkrijgen. Toen dit niet mogelijk bleek, begon Hitler terug te krabbelen, zijn laatste voorstellen zijn neergelegd in de bekende 16 punten, die een basis vormden, waarop Polen met Duitsland had kunnen onderhandelen.

De Poolse regering handelde hier als werktuig in de handen van Engeland en Frankrijk en weigerde.”

De conclusie van dezen schrijver is: „Duitsland is slechts in zoverre de schuldige aan de oorlog, dat het op deze provocatie is ingegaan, maar de Duitse regering deed dit niet, omdat zij zo gaarne wilde aanvallen, maar omdat niet-aanvallen, zonder dat er onderhandeld was, catastrofale gevolgen zou hebben voor het prestige van de Duitse regering. De schuld voor de huidige imperialistische oorlog ligt op dit moment, alleen en uitsluitend bij de Engelse en Franse (Amerikaanse) imperialisten.”

Wij menen hiermee de standpunten van de beide inzenders in hun kern te hebben weergegeven.

Het is natuurlijk niet toevallig, dat deze beide elkaar zo tegensprekende meningen thans naar voren komen. Beide inzenders gaan uit van een verkeerd, on-Marxistisch inzicht omtrent de oorzaken van de oorlog. Beiden gaan uit van de oppervlakte, van enkele apart uitgekozen gebeurtenissen en verschijnselen, inplaats van de diepere oorzaken na te gaan. Daarom weerspiegelt zich bij beiden de beïnvloeding van een der beide imperialistische kampen en getuigt beider standpunt van een afglijden naar een der kampen, hetgeen in Nederland waarlijk niet zo toevallig is. Nederland zelf ligt immers geklemd tussen de beide imperialistische kampen en het is een oud historisch feit, dat in de bourgeoisie hier te lande beide groeperingen hun aanhangers hebben. Alleen . . . de arbeidersklasse mag zich in geen geval tot een aanhangwagen van een der beide ons omringende imperialistische machten verlagen. Zij moet een zelfstandige politiek voeren en vastberaden iedere poging haar in de andere richting te duwen, zoals thans de N.S.B. in de ene, de S.D.A.P. in de andere richting probeert, tegengaan.

Men ziet trouwens al de noodlottige consequentie daarvan.

De ene inzender wil immers reeds, dat wij op grond van zijn stellingname de arbeidersklasse adviseren in Nederland met de bourgeoisie samen te werken voor de neutraliteits-handhaving en felle klassestrijd uit de weg te gaan. Wij komen daarop nog nader terug. Allereerst echter is het nodig, beide inzenders en hopelijk ook onze lezers te tonen, op welke verkeerde weg zij zich bevinden, bij hun beoordeling van het karakter van de huidige oorlog.

Terecht herinnert Dimitroff in zijn pas verschenen artikel er aan, dat

„het karakter van een oorlog niet van de omstandigheid afhangt, wie de oorlog is begonnen, en in wiens land de „vijand” staat, maar van de omstandigheid, welke klasse de oorlog voert, welke politiek door de gegeven oorlog wordt voortgezet.”

Zo heeft Lenin het ons geleerd en vanuit dit gezichtspunt moeten wij ook de oorzaken van en de verantwoordelijkheid voor de oorlog beschouwen, die, zoals Lenin ons eveneens leerde, „de onvermijdelijke begeleider van het imperialisme is.”

Wij kunnen dus niet de oorzaken van de oorlog of de verantwoordelijkheid voor de oorlog gaan afmeten naar een incidentele beoordeling van enkele feiten, vanuit het gezichtspunt, of het ene imperialisme „verzadigd” en het andere „wild” is, vanuit het gezichtspunt of het ene een „bepaald staatsysteem” der bourgeoisie heeft en het andere een „ander”, of vanuit het gezichtspunt, dat het ene „alleen maar” een klein stukje wou roven, om daarna voor een tijdje weer genoeg te hebben, terwijl de andere de strijd met zijn concurrent voorgoed wil uitvechten, wij moeten tot de diepere kern van de dingen gaan. Het is, zoals Dimitroff zegt: „De tweede imperialistische oorlog, die met de aanval op Abessinië, China en Spanje is begonnen, heeft zich thans tot een oorlog tussen machtige staten ontwikkeld. De oorlog werd tot in het hart van Europa gedragen en dreigt in een wereldslachting over te gaan . . . Heden, evenals in het jaar 1914 wordt de oorlog door de imperialistische bourgeoisie gevoerd. Deze oorlog is rechtstreeks de voortzetting van de strijd tussen de kapitalistische mogenheden, om een nieuwe verdeling van de wereld, om de wereldheerschappij.

Alleen blinden zien niet en alleen door de wol geverfde kwakzalvers kunnen ontkennen, dat de huidige oorlog tussen Engeland en Frankrijk enerzijds en Duitsland anderzijds gevoerd wordt om koloniën, om de vindplaatsen van grondstoffen, om de heerschappij over de zeewegen, om de onderdrukking en uitbuiting van vreemde volken.”

Zo is het precies. Dit is het diepere karakter van de oorlog, die aan beide kanten door de imperialistische bourgeoisie wordt gevoerd en om imperialistische doeleinden gaat.

Het Duitse imperialisme heeft in een reeks van jaren met geweld de boeien, het te Versailles opgelegd, verbroken, andere volkeren onderdrukt en overvallen, zijn economie geheel op oorlogs-economie ingesteld. Het weigerde echter, de belofte na te komen, die het aan het Engelse imperialisme had afgelegd, dat dit alles de voor-

bereiding was van een overval op de Sowjet-Unie. Daarop doelde ook de Engelse gezant, in Berlijn, Henderson, in zijn rapport van 29 Augustus aan Chamberlain, waarin hij verklaarde, dat hij Hitler herinnerd had aan het voorbeeld van de oude Blücher, die zijn eens gegeven woord aan Engeland nakwam. Zoals Blücher Wellington te hulp kwam tegen Napolen, zo had Mr. Chamberlain ook verwacht, dat Hitler als zijn „degen op het vasteland” zou optreden tegen de Sowjet-Unie . . . . Maar het feit, dat het Duitse imperialisme het niet waagde, de Sowjet-Unie aan te vallen, evenmin als het feit, dat het daarop zich gaarne beperkt zou hebben tot een doorzetten van zijn eisen ten opzichte van Polen, waarbij de beroemde 16 punten niets anders dan een doekje voor het bloeden waren, ontheft het Duitse imperialisme niet van zijn historische verantwoordelijkheid voor deze imperialistische oorlog.

Aan de andere kant is het een even grote fout, de tegenstelling tussen de „verzadigde” en „niet-verzadigde” imperialisten op dit moment, nu de imperialistische oorlog een feit is, langer te handhaven, zoals de eerste inzender doet.

Deze tegenstelling gold in het tijdvak vóór de oorlog in Europa, toen het er om ging van de verschillen tussen de imperialisten gebruik te maken voor het versterken van de strijd voor het behoud van de vrede. Maar de Engelse en Franse imperialisten dragen juist even grote verantwoordelijkheid voor de oorlog van thans, omdat zij in de vorige periode niet een consequente politiek van collectieve veiligheid voerden, maar integendeel, de wankele grondslagen van de Volkenbond nog verder afbraken, de pacts van wederzijdse bijstand met de Sowjet-Unie verbraken, het vredesfront met de Sowjet-Unie weigerden, omdat hun politiek er op uit was, de fascistische staten heimelijk te ondersteunen, om ze sterk genoeg te maken voor een overval op de Sowjet-Unie. Dat is hun mislukt door het feit, dat de Sowjet-Unie door haar gestegen kracht en haar zelfstandige politiek de Duitse imperialisten in toom heeft gehouden, evenals de Japanse imperialisten.

Daarop hebben de Franse en Engelse imperialisten zich in de imperialistische oorlog met hun concurrent gestort, die zij, nu hij zijn belofte niet nagekomen is, bij de keel grijpen.

De doeleinden van de Engelse en Franse imperialisten zijn daarbij, ongeacht de geheimzinnigheid waarmee zij omgeven worden, duidelijk genoeg. Zij willen een nieuw en erger Versailles, nadat hun een nieuw en erger München onmogelijk is gemaakt, daar Hitler weigerde tegen de Sowjet-Unie te vechten.

De eerste inzender spreekt van „de klassenstrijd gedeeltelijk temperen”. Het is een fraaie omschrijving van de Godsvrede-politiek, die de sociaal-democratische leiders thans voorstaan.

Temperen de Engelse en Franse imperialisten soms de klassenstrijd? Integendeel. Zij breken de democratische vrijheden van het volk af, verbieden de communistische partijen of maken het hun onmogelijk hun werk te doen, roepen alle uiterst-reactionaire krachten te hulp — in Frankrijk zijn de Communisten gearresteerd, maar de Cagouards vrijgelaten — en schrijden naar de oprichting van een

door de „militaire noodzakelijkheid” bemantelde fascistische dictatuur van hun klasse.

„Maar”, zegt onze inzender, „strijd voor lotsverbetering, dat kan nog. De Franse arbeidersklasse moet echter zorgen de verdediging tegen Duitsland niet te verzwakken.”

Is het dan niet duidelijk, dat dit het standpunt van de godsvrede-politiek der sociaal-democratie is? De Engelse imperialisten b.v., zijn bereid aan de leiders der Labour Party enige concessies te doen, of zoals Greenwood zich uitdrukte: „Chamberlain begint al aardig over de brug te komen”; zij nemen hen op in het oorlogsapparaat, maar zij eisen daarvoor de volledige ondersteuning, juist bij wat voor hen het belangrijkste is, de imperialistische oorlog-voering.

Maar, zal men ons tegenwerpen, het is toch niet te betwisten, dat op het ogenblik de Engelse en Franse imperialisten met alle kracht de oorlog willen voortzetten, andere volkeren in de oorlog willen betrekken en dat de Duitse imperialisten zich nog gereserveerd houden.

Zeker is dat enige tijd het geval geweest, deze periode is al weer voorbij en zij verandert niets aan de verantwoordelijkheid voor de oorlog bij beiden.

Wanneer een in het nauw gebrachte — door een andere rover in het nauw gebrachte — rover graag zich tijdelijk kalm zou willen houden en de vechtpartij zou willen onderbreken om wat adem te scheppen, dan verandert dit volstrekt niets aan het feit, dat hij een rover is en een rover blijft, en mede verantwoordelijk is voor de vechtpartij, die hijzelf mede begonnen is en die hij zal voortzetten. Maar, zegt, men, de Sowjet-Unie, die er als fatsoenlijk mens bijstaat, maakt toch ook gebruik van dit verschil in posities?

Natuurlijk, de Sowjet-Unie maakt gebruik van ieder verschil in de positie tussen de imperialistische rovers, om hun gevechtsgebied te beperken, om zichzelf te beveiligen. Maar zij vergeet daarbij geen ogenblik, dat beide imperialistische groeperingen rovers zijn. En het proletariaat in de beide groeperingen van imperialistische landen, dat als het ware de armen vormt, waarmee de imperialistische rovers vechten, heeft tot taak een even zelfstandige politiek te voeren, als de Sowjet-Unie het op haar terrein doet. Het heeft te zorgen, dat de imperialisten aan beide kanten deze armen niet meer kunnen gebruiken.

De strijd van de arbeiders klasse voor de vrede ligt in de strijd in alle oorlogvoerende staten tegen hún imperialisten. Daaruit alleen kan de enige rechtvaardige vrede geboren worden en niet, zoals de ene inzender doet, in het tot op zekere hoogte ondersteunen van de Engelse en Franse imperialisten, noch in het verklaren, zoals de andere inzender doet, dat de Duitse imperialisten „thans” vredelievend zijn.

Wij zouden hiermee dit artikel kunnen beëindigen, indien het niet nodig ware, nog een opmerking te maken over wat de eerste inzender schrijft over Nederland. Hier komt de consequentie ten aanzien van zijn stellingname ten gunste van de Franse en Engelse imperialisten, het duidelijkst aan de dag.

Want wat zegt hij?

Practisch komt het hierop neer, dat de Nederlandse bourgeoisie betrouwbaar is bij haar politiek, dat zij er naar streeft, buiten de oorlog te blijven en dat wij daarom met haar samen moeten gaan en de klassesrijd moeten temperen. Zou deze inzender, als hij heel erg consequent wilde zijn, zich maar niet openlijk een aanhanger van Vorrink noemen?

Het is het standpunt van de sociaal-democratische leiders, dat hij hiermee tot uitdrukking brengt.

Wij herinneren liever aan de woorden van Dimitroff in zijn artikel:

„Hetzelfde huichelachtige karakter heeft ook de neutraliteit van de andere, niet aan de oorlog deelnemende kapitalistische landen. De bourgeoisie van deze landen doet alles, om zich zoveel mogelijk aan de oorlog te verrijken. Derhalve moedigt zij, ook als zij voor haar land de vrede zou willen bewaren, toch de oorlog tussen andere staten aan. Zij sjachert met haar neutraliteit, als met een waar en poogt ze zo duur mogelijk te verkopen.”

Deze karakteristiek past op de houding der Nederlandse imperialisten, die zich aan de oorlog willen verrijken, maar de massa's de lasten opleggen, die van de oorlog profiteren, om hun eigen arbeidersklasse met een beroep op de „ernst der tijden” van hun democratische rechten te beroven, die zeker met het oog op hun eigen koloniale rijk op dit moment liever niet in een imperialistische oorlog, waarbij het om de verovering van de koloniën gaat, gewikkeld willen worden, maar die dit wel zullen willen op het moment, dat zij hun eigen koloniale buit niet meer veilig achten in de neutraliteit, maar veiliger onder de hoede van een der oorlogvoerende imperialistische klieken.

De imperialistische oorlog is in gang.

Hij is ontketend door de imperialistische bourgeoisieën in beide kampen. Hij dreigt tot een wereldslachting te worden.

De arbeidersklasse mag zich niet aan de minste illusies, aan het minste vertrouwen in de bourgeoisie overgeven, zij moet klaar en duidelijk weten, dat alleen haar eigen strijd in staat is, zoals Dimitroff zegt, „op haar manier een eind aan deze oorlog te maken en daardoor de noodzakelijke voorwaarden te scheppen voor de vernietiging van de fundamentele oorzaken, die de imperialistische oorlogen voortbrengen.”

En de communisten moeten daarbij onverschrokken vooraan gaan, mogen op geen enkel terrein afglijden naar de posities der bourgeoisie en haar sociaal-democratische helpers. Zij moeten met vastberadenheid alle afwijkingen in dien zin uit hun rijen bannen en de dragers ervan overtuigen of verwijderen. Zij moeten het vaandel van het proletarisch internationalisme hooghouden en in ieder land de strijd tegen de imperialistische bourgeoisie voortzetten.

DIMITROF OVER DE TAKTIEK DER ARBEIDERSKLASSE

In zijn artikel „De oorlog en de arbeidersklasse der kapitalistische landen”, dat ook in de Nederlandse taal als brochure is uitgekomen, zet George Dimitroff de door de oorlog noodzakelijk gemaakte wijzigingen in de tactiek van de tegen het kapitalisme strijdende arbeidersklasse uiteen. Hij toont aan, hoe de leiders van de Sociaal-Democratische partijen zich in alle landen aan de zijde van het Engels-Franse imperialisme hebben gesteld, waarmee zij slechts de kroon hebben gezet op het werk van sabotage van de eenheid, van verraad aan de Spaanse Republiek, van ophitsing tegen de Sowjet-Unie, dat zij in de afgelopen jaren reeds hadden verricht. Na deze feiten opgesomd te hebben, gaat Dimitroff voort:

Uit al wat gezegd is, vloeit duidelijk voort, dat de communisten generlei eenheidsfront kunnen hebben met degenen, die zich in een gemeenschappelijk front met de imperialisten bevinden en de misdadige, volksvijandige oorlog ondersteunen. De arbeidersklasse en de werkers hebben niets gemeen met de sociaal-democratische, „democratische” en „radicale” politikanten, die de fundamentele belangen van de volksmassa's verraden. Tussen de volksmassa's en deze lakeien van het imperialisme ligt de afgrond van de bloedige oorlog.

De eenheid van de arbeidersklasse en de aaneensluiting van de brede massa's van de werkers rondom de arbeidersklasse, is echter onder de verhoudingen van de oorlog en de crisis, die door de oorlog wordt verwekt, een nog dringender noodzakelijkheid dan vroeger. De verwezenlijking van de strijd-eenheid van de arbeidersklasse en het vormen van een werkelijk volksfront tegen de door de kapitalisten ontketende oorlog, tegen de verwoede reactie en de onbeperkte uitplundering van de massa's, is het levensbelang van de miljoenen der werkers in de kapitalistische wereld en vooral in de oorlogvoerende landen. En de communisten geven de strijd voor de eenheid van de proletarische gelederen en de aaneensluiting van de werkende massa's, niet alleen niet op, maar vertiendubbelen hun daarop gerichte krachtsinspanning.

Maar het vraagstuk van het tot standkomen van de eenheid van de arbeidersklasse en het vormen van een eensgezind volksfront, rijst nu op een nieuwe manier. In de periode die aan de oorlog voorafging, streefden de communisten naar de eenheid van actie van de arbeidersklasse, door middel van overeenkomsten tussen de communistische en de sociaal-democratische partijen. Thans zijn zulke overeenkomsten niet meer denkbaar. In de huidige situatie kan en moet het vormen van de eenheid van de arbeidersklasse van onderen op bereikt worden, op een grondslag zodat de beweging van de arbeidersmassa's zelf ontplooid wordt en er een

vastberaden strijd tegen de verraderlijke kopstukken van de sociaal-democratische partijen wordt gevoerd. En dit proces zal zeer gemakkelijk worden door de kameraadschappelijke betrekkingen, die in de laatste jaren tussen de communistische en een aanmerkelijk deel van de sociaal-democratische arbeiders in hun gemeenschappelijke strijd tegen de reactie en de oorlogaanstichters tot stand zijn gekomen. Dit proces zal ook hierdoor worden vergemakkelijkt, dat de sociaal-democratische partijen onder de last van de misdadige politiek van hun leidingen, steeds meer in verval zullen geraken, en het gezonde, proletarische deel van deze partijen zal gemeenschappelijk met de communisten de weg van de strijd tegen de imperialistische oorlog en het kapitalisme gaan.

In de voorafgaande periode streefden de communisten naar het scheppen van het eensgezinde volksfront door overeenkomsten met sociaal-democratische en andere kleinburgerlijke „democratische” en „radicale” partijen, respectievelijk met hun leidingen, op een gemeenschappelijk platform van de strijd tegen het fascisme en de oorlog. Sinds echter de kopstukken van deze partijen volledig naar het kamp van de imperialisten zijn overgegaan en enige hunner, zoals de Franse radicalen, rechtstreeks aan het hoofd van de oorlogsvoering staan, kan er van een dergelijke overeenkomst zelfs geen sprake zijn. Thans kan en moet de aansluiting van de arbeidersklasse, van de grote massa van de boeren, van de werkers in de stad en van de vooruitstrevende intellectuelen, tot een eensgezind volksfront van onderen op worden verwezenlijkt, zonder en tegen de leidingen van deze partijen, op de grondslag van de strijd tegen de imperialistische oorlog en de reactie. Dit eenheidsfront van de strijd van de massa's kan niet tot stand worden gebracht, zonder de meest vastberaden strijd tegen de sociaal-democratische, „democratische” en „radicale” lakeien van het imperialisme, voor het likwideren van de invloed van deze agenten van de bourgeoisie in de arbeidersbeweging, voor hun isolering van de werkende massa's.

De houding van de sociaal-democratische en kleinburgerlijke partijen sinds dit geschreven werd, heeft het inzicht van Dimitroff bevestigd. Men hoeft maar een blik te werpen op Frankrijk, waar de sociaal-democraten en „radicalen” in de voorste rijen staan bij de vervolging van de communistische partij en de „Humanité” — bij de vertrapping van de rechten der vakverenigingsleden — bij de afzetting van honderden door de kiezers aangestelde burgemeesters. Men hoeft slechts het voorbeeld van Léon Blum te noemen, die zijn uiterste best doet, de nog neutrale landen, met inbegrip van Nederland, in de oorlog te drijven. Men richt de blik op Engeland, waar de Labour-party de oorlogvoering van Chamberlain en Churchill voor 100 procent ondersteunt, of ten slotte in ons eigen land, op de rol, die de S.D.A.P. daar gespeeld heeft bij de eerste uitin-

gen van klassenstrijd tegen de duurte, de stakingen van de bouwvak- en de havenarbeiders, waarover het artikel van L. Jansen in dit nummer ons nader inlicht.

Dat zijn feiten van de grootste betekenis, waarmee de strijdende arbeidersklasse rekening zal moeten houden bij het bepalen van haar verdere tactiek in de strijd tegen de imperialistische oorlog.

LEUGEN

JAAP VAN IJPEREN

VOOR PAUL v. d. S.

Hij was geen held en ook niet erg beroemd,
Maar een eenvoudig werker uit de haven.
Vandaag hebben zijn makkers hem begraven,
Z'n heengaan werd een groot verlies genoemd.

Er waren bloemen van zijn kameraden,
Een krans met linten van de grote baas.
O god, wat is het leven wreed en dwaas,
Kan slechts de dood met eer ons overladen.

Er werd gesproken, woorden van waardering,
Geen mens had zoveel achter hem gezocht.
Maar makker, wat heb jij aan die verering
Die met het offer van je leven werd gekocht?

Makker rust zacht. De kranen gaan weer draaien,
En het bedrijf werkt met stijgend succes.
Over gebogen werkersruggen zwaaien
De grijpers, als het zwaard van Damocles.

Najaar '39

TEGEN WIE VOEREN ZIJ OORLOG?

ANDRÉ MARTY

De heren Blum en Daladier beweren, dat zij oorlog voeren, om het Hitlerisme te vernietigen en een eind te maken aan de geweldmethoden.

De heer Daladier, de voorzitter van de tweede uitgave van de periode van de godsvrede, heeft deze schone verklaringen onderstreept door de sluiting van de huidige parlementsitting. De enige reden voor deze maatregel is thans duidelijk: hij wilde een eind maken aan de communistische afvaardiging — 69 afgevaardigden en 2 senatoren —, omdat zij weigerden, zijn reactionaire politiek, die de politiek is van het Engels-Franse financierskapitaal, goed te keuren.

De avontuurlijke heer Daladier en zijn bende in het parlement waren zo weinig zeker van het „goed recht” van hun zaak, dat zij een Kamerdebat ontweken en dit verplaatsten naar het beruchte Derde Krijgsrecht van Parijs, dat na 21 jaren schijndood weer is opgestaan. Dit zal nl. als eerste zaak het proces tegen de communistische afgevaardigden behandelen. Het onderzoek wordt in versneld tempo gevoerd.

Alle communistische gemeenteraden — meer dan 300 — werden ontbonden. De ergste reactionaire elementen — hieronder ook de sociaal-democratische leiders, die sinds 15—20 jaren geregeld bij de verkiezingen verslagen werden, werden tot „Podestà's” benoemd en kregen opdracht, de belangen der werkende bevolking te beheren. Precies zo trad de Italiaanse reactie op onder leiding van Mussolini, toen zij 17 jaar geleden haar aanval tegen het Italiaanse volk begon.

Hierbij komt het verbod van de Communistische Partij, van de Communistische Jeugdbond en van talrijke volks- en hulporganisaties, die — zoals bijv. het „Comité voor de strijd voor ouderdomspensioen” — voor dit doel eenvoudig als communistisch werden bestempeld.

Voeg hierbij het verbod van het enige dagblad, dat geen verbinding heeft met het grootkapitaal, het verbod van het grote arbeiders- en volksdagblad, de „Humanité” van Jaurès. Voeg bij dit alles nog de honderden vonnissen, die onder een gering of in 't geheel geen voorwendsel werden geveld, de honderden arrestaties van communisten, van eerlijke arbeidersfunktionarissen, verder de op het gehele Franse grondgebied opgerichte diktatuur, die zo ver gaat, dat ze aan Fransen het reizen in Frankrijk verbiedt, en ten slotte het door de moordbenden van de la Rocque en Doriot — die tot een half-officiële politiemacht zijn geworden — georganiseerde, geraffineerde spionnagestelsel. En dit alles temidden van een woedende campagne van leugens,

verdachtmakingen en valse berichten tegen de Sowjet-Unie, tegen onze partij, een campagne, die verre die tegen de Duitse „vijand” overtreft, een campagne, waarin de Socialistische Partij in de voorste rijen staat.

En het zijn deze reactionairen, die beweren, dat zij een oorlog tegen het fascisme voeren! Wie zal zich zulke onzin laten wijsmaken! Wie zal een Daladier en een Blum geloven, als zij voorgeven, oorlog te voeren tegen „Hitler's geweldregiem, tegen de fascistten, de onderdrukkers van de vrijheid, de vrije gedachte en de beschaving?!”

Met welk doel geschiedt dit alles? Waar wil men ons heen voeren?

Wanneer men de Duitse reactie door oorlog uit de weg wil ruimen, waarom begint men dan, in Frankrijk hetzelfde reactionaire regiem op te richten? Waarom begint men nog voor het uitbreken van de oorlog met deze wilde jacht op communisten, op revolutionaire arbeiders, tegen de vastberadenste vijanden van het fascisme?

Diep verontrust stellen eerlijke mensen zich de vraag: wat zijn dit voor tijden, die wij doormaken? ach, hoe goed leefden wij toch in 1936 in Frankrijk!

Dank zij de snelle, energieke, machtige actie der arbeidersklasse, vooral van de Parijse arbeiders, werd de loonsverhoging door een collectief contract gewarborgd, werd de arbeidsweek tot 40 uren beperkt en zo het leven van de arbeiders menselijker gemaakt en de werkloosheid verminderd. De officieel erkende vakvereniging waakte door middel van gekozen bedrijfsgedelegeerden voortdurend voor de nakoming der vastgestelde arbeidsvoorwaarden. Voor het eerst in hun leven genoten honderdduizenden proletariërs met hun gezinnen de vreugden van betaalde vacaties! In het bedrijfsleven kwam verbetering; de kleine boer en de kleine handelaar begonnen weer te hopen.

Men ademde frisse lucht! En de geschrokken reactie stooft in wanorde uiteen. Iedereen weet, dat dit alles het resultaat was van 2½ jaar strijd. Iedereen weet, dat het Franse volk dit alles in de eerste plaats te danken heeft aan onze glorierijke Communistische Partij, die zich het eerst in de strijd wierp. Iedereen weet, dat men deze resultaten te danken heeft aan het heldere politieke inzicht van onze partij, die — Blum en Paul Faure ten spijt — de socialistische partij dwong, het door de arbeidersmassa's gevormde eenheidsfront te aanvaarden. Al deze resultaten had men te danken aan onze partij, die ondanks de tegenstand van Daladier en consorten de radicale partij dwong, het uit het volk ontstane Volksfront goed te keuren. Iedereen weet echter ook, met welke, door onze partij gebrachte offers deze mooie resultaten werden bereikt: dozijnen doden, honderden gewonden, duizenden eerlijke arbeidersfunctionarissen, die, uit de bedrijven ontslagen, aan de honger prijsgegeven werden. Dit is de reden, waarom de geestdrift en het vertrouwen der arbeiders zich uitte in een snelle groei van onze partij, in een stijging van

het ledental van 50.000 op 320.000, terwijl de „Humanité” een op-
laag van 450.000 per dag bereikte!

Dát kon natuurlijk de mijn- en ijzerkoningen niet bevallen. Nooit konden zij aan de Communistische Partij deze vreselijke misdaad vergeven: dat het haar gelukt was, het volk wat meer brood te verschaffen, d.w.z. het lijden en de uitbuiting van de werkende massa's iets te verzachten.

Zodra de eerste schrik voorbij was, maakten de Wendels en Schneiders, de Renaults en Michelins zich op, om opnieuw, in andere vorm, de op 6 Februari 1934 mislukte putschpoging te herhalen. Zij vonden een onderdanige ministerpresident, die het hun mogelijk maakte, weer spoedig vaste voet te krijgen: het was Blum. In Februari 1937 verklaarden zij hem: „Maak een eind aan het Volksfront! Wij willen het!” En Blum, hun trouwe dienaar, kwam voor de microfoon en decreeteerde de „pauze”: De pauze in de uitvoering van het Volksfrontprogram, dat echter plechtig door hem en Daladier was aangenomen. En met behulp van deze beide broeders, Blum en Daladier, die elkaar in de regering aflostten, kon de financiële kliek tot de tegenaanval overgaan en elke dag een nieuw stuk van het verloren terrein heroveren.

Herinnert u: het begon met de steeds vaker voorkomende schending van de sociale wetten; daarop kwamen de noodverordeningen, die de rijken bij de belastingen bevoordeelden. Tegelijkertijd beschermde men — om hen voor alle eventualiteiten bij de hand te hebben — de gewapende fascistische bonden en dit hoewel hun misdaden bewezen en zij zelf „ontbonden” waren. Geleidelijk aan likwideerden Blum en Daladier door steeds langer wordende Kamervacanties de controle door het parlement. Zij regeerden eerst met noodverordeningen en ten slotte met volmachten.

Parallel met deze sociale en politieke reactie deden Daladier en Chamberlain concessie op concessie aan de buitenlandse reactie — de buitenlandse reactie, wier agenten, mannen en vrouwen met goed voorziene chequeboeken, schaamteloos in de belangrijkste takken van het staatsbedrijf de boventoon voerden (de heer en mevrouw Bonnet zullen het niet wagen, mij tegen te spreken!). Zij gaven aan de fascistten alle voor de oorlog nodige posities over: Oostenrijk, Spaans-Marokko, de Balearen, geheel Tsjecho-Slowakije. Ten slotte, met een dolkstoot in de rug, leverden zij hun het vermoorde Volks-Spanje uit. De liefde voor Polen en voor Danzig ontvlamde pas in hen, toen het hun duidelijk werd, dat Hitler niet van plan was, voor het Frans-Engelse imperialisme oorlog tegen de Sowjet-Unie te voeren. Wanneer dus thans Daladier en Blum komen vertellen, dat het doel van hun oorlog de val van Hitler is, dan verstaan zij daaronder hoogstens, dat zij met deze oorlog de Hitler-regering door een andere van dezelfde soort willen vervangen, die echter wel bereid is, tegen de Sowjet-regering op te marcheren.

Oorlog tegen de Sowjet-Unie! Oorlog tegen de Communistische Partij van Frankrijk! Oorlog tegen de werkers van Frankrijk! Het is

altijd dezelfde oorlog, die Daladier en zijn opdrachtgevers voeren en willen voeren. Het is de oorlog van de kapitalisten tegen de arbeidersklasse, tegen het volk van Frankrijk! Om deze oorlog te kunnen voeren, probeert de wrede en cynische kliek van het grootkapitaal, die zo juist wordt vertegenwoordigd door individuen als Reynaud en Bonnet, met hun eeuwige vijand – de Communistische Partij, de arbeidersklasse – af te rekenen.

Dat is de reden, waarom het Franse volk in de vorm van de staat van beleg de boeien worden aangelegd, waarom, onder het hevige spervuur van de bedrieger Léon Blum, het financierskapitaal de Communistische Partij probeert te vernietigen, de „hoofdschuldige” aan de collectieve contracten, de 40-urenweek, de betaalde vacaties, het graanburo, het ouderdomspensioen, enz.

Daarom maakt men jacht op de communisten, daarom arresteert en brutaliseert men de met onze Partij, met ons ideaal onverbreekbaar vast verbonden arbeiders en afgevaardigden.

Men moet zich het volgende in herinnering brengen: De oorlog was nog niet begonnen, toen de „Humanité” verboden werd. Het enige onafhankelijke dagblad van Frankrijk werd verboden onder voorwendsel, dat de Sowjet-Unie een vriendschapsverdrag met Duitsland had gesloten. Stel eens, dat de „Humanité” weer had kunnen verschijnen – weet ge, wat voor argumenten ze zou hebben gebracht?

„Het Duits-Russische verdrag vernietigt het complot tegen het land van het socialisme!”

Het is thans volkomen duidelijk – hun woede bevestigt het – dat Chamberlain en Daladier door geheime onderhandelingen – waar Blum van wist en waarvoor hij zijn raadgevingen verschaftte – Duitsland ervoor willen winnen, zich op de Sowjet-Unie te storten, om tegelijkertijd bij deze gelegenheid hun reactionaire politiek tegen de Franse werkers te kunnen verscherpen.”

„Het Hitler-regiem, dat zich gesteld zag tegenover de economische, morele en militaire macht van het land van het socialisme, gaf de voorkeur aan een vriendschapsverdrag boven een oorlog tegen de Sowjet-Unie, die een zekere nederlaag zou hebben betekend.”

„Geen oorlog voor het reactionaire Polen!”

„Geen oorlog voor kolonel Beck, de uit Frankrijk uitgewezen Duitse spion!”

„Socialistische werkers! Herinnert u het protest, dat in 1930 door 60 afgevaardigden van de Engelse Arbeiderspartij aan de Volkenbond werd gericht, waarin zij wezen op de martelingen en de terechtstellingen van honderden mannen, vrouwen en kinderen in 700 West-Oekraïense en West-Belorussische dorpen, en protesteerden tegen de plundering en de verwoesting der bibliotheken, clubs, coöperatieve winkels, enz.”

„Socialistische werkers! Herinnert u, dat kolonel Beck reeds 18 maanden lang het houden van ook maar één zitting van de wettig gekozen socialistische gemeenteraad van Warschau heeft verhinderd!”

„De Franse arbeiders en boeren willen niet dienen als kanonnen-voer noch voor de redding van de in Polen door de bankiers belegde milliarden, noch voor de redding van dit regiem van arbeidersmoordenaars, van beulen van de volken van Polen, West-Oekraïne en West-Belorusland!”

„De Franse arbeiders en boeren willen niet dienen als kanonnen-voer voor het Engelse grootkapitaal!”

„Werkers! blijft waakzaam, er dreigt gevaar voor uw organisaties! Past goed op, dat niet uw vakverenigingen in dienst van de reactie worden gesteld!”

„Laat uw eenheid niet verstoren!”

„Gaat overal, en zonder een minuut te verliezen, over tot de actie, tot massademonstraties in iedere vorm!

Om het Franse volk de vrede en een veiligheidsgarantie door een nauwe band met de Sowjet-Unie te geven!

Om de door de kliek Daladier-Reynaud-Bonnet elke dag meer geschonden sociale wetten en democratische arbeidersvrijheden te heroveren!

Opdat de rijken betalen en de ouden van dagen een pensioen krijgen!

Weg met de reactionaire regering van de Daladiers-Renaus-Bonnets, die in dienst staan van het Engelse en Franse grootkapitaal!
Weg met de imperialistische oorlog!”

Wie zou aan de resultaten van een campagne, gevoerd onder zulke leuzen, door de „Humanité” door onze machtige Communistische Partij, kunnen twijfelen? Zulk een campagne zou de oorlogsdrijvers hebben ontmaskerd. En thans zouden we niet meer veraf zijn van de vrede!

Maar juist dat wilden noch de Engelse noch de Franse grootbanken. En dat wilde natuurlijk nog minder hun gevolmachtigde, hun dienaar Daladier. En nog veel minder hun lakei Blum! Mocht er nog iemand zijn, die daaraan twijfelt, dan verzoek ik hem, de resolutie nog eens door te lezen, die op 5 October onder voorzitterschap van Blum werd aangenomen: „De socialistische Kamerfractie herhaalt haar verklaring van trouw aan het Internationale Socialisme . . . en sluit zich aan bij de rede van Chamberlain in het Lagerhuis.(!!)”

Ergo, Socialisme van de Londense City!

En dat is de reden, waarom de „Humanité”, „Ce Soir” en de gehele communistische pers verboden werd,

waarom de communistische verspreiders van vlugschriften bij honderden gearresteerd en tot drie jaren gevangenisstraf veroordeeld werden,

waarom de hevige anti-communistische campagne werd ontketend, waarom Blum, zijn „Populaire” en zijn partij zich aan het hoofd van deze Jezuïtische campagne tegen de arbeiders, tegen onze grote Stalin, tegen de Sowjet-Unie, tegen de Communistische Internationale en tegen onze Communistische Partij van Frankrijk stelden!

Nu heeft men de Communistische Partij van Frankrijk ontbonden verklaard. Dat is de openlijke bekentenis van de arbeidsvijandige politiek der regering, die Daladier een maand voor München aankondigde. En het voorwendsel? De geestdriftige solidariteit van onze partij met het besluit van de Sowjet-regering, het rode leger in Polen te laten oprukken! Dat is voldoende, om jacht te maken op alle communisten, op alle revolutionaire arbeiders — en dat onder cynische overtreding van de eigen burgerlijke wetten en onder de infame beschuldiging van landverraad. En dit alles werd door de socialistische partij voorbereid, die onder leiding van Blum niet heeft opgehouden, de vervolging en buiten de wet plaatsing van de communisten te eisen en voor te bereiden. Dit vooral na de jammerlijke mislukking van zijn vertwijfelde poging, de Franse communisten van de Communistische Internationale te scheiden en de volksmassa's tegen de Sowjet-Unie op te hitsen.

Men waagt het zelfs in de „Populaire”, in naam van de Seine-Federatie te verklaren, dat de Communistische Partij werd ontbonden, omdat zij „de officiële steunpilaar van een vijandelijke mogendheid is”. Daarop verklaart de met de aanklacht voor het Derde Krijgsgerecht te Parijs belaste commissaris, dat hij tegen de communisten een aanklacht indient wegens „heulen met de vijand”. En de heer Blum, als goed staatsraad, gaat zover, „de executie der van verraad beschuldigde communisten” te verlangen, een onder het huidige regiem maar al te gemakkelijke aanklacht tegen allen, die men thans uit de weg wil ruimen.

Maar waarom zou dan onze partij, waarom zouden dan alle vooruitstrevende mensen zich niet verheugen over de opmars van het leger van het Socialisme in Polen? Heeft het Rode Leger niet bijna de helft van het land, dat door de oorlogsgruwelen bedreigd en reeds door vliegeraanvallen verschrikt werd, vrede en veiligheid gebracht? Heeft het niet aan de miljoenen lijfeigenen van dit land bevrijding en grond gebracht? Heeft het niet aan een arbeidersklasse en aan volkeren, die door de Poolse reactie onderdrukt en gefolterd werden, de vrijheid gebracht? De geestdrift, waarmee het Rode Leger door de bevolking van de steden Bialystok, Brest-Litowsk, Lwow, door alle steden en dorpen ontvangen werd, herinnert die niet aan de geestdrift, waarmee de volken van België, Zwitserland, Italië, van Nizza en het Reinland, de legers der Franse revolutie ontvingen, voor wie „de tronen als dorre bladeren vielen, naar alle winden verstrooid”? Is het dan heden ten dage in Frankrijk een misdaad, om vrijheid en vrede te wensen? Dat ontmaskert opnieuw de huichelarij van al diegenen, die voorgeven een oorlog voor de vrijheid, tegen de geweldspolitiek te voeren! Vooral nu, tegenover de volledige onzelfzuchtigheid van de Sowjet-Unie, die hierdoor bewezen wordt, dat zij het Wilna-gebied vrijwillig aan Litauen terug gaf, dat door de reactionaire Poolse staat met geweld aan Litauen ontrukkt was.

In werkelijkheid heeft de woede der in dienst van de heren van Wendel en de bankiers staande regeringskliek een heel andere oor-

zaak. De werkelijke oorzaak is de in hen opwellende verontwaardiging, wanneer zij zien, hoe reeds anderhalve maand na het begin van de oorlog, brede lagen van het Franse volk meer dan genoeg hebben van deze oorlog.

Zij hebben g e n o e g van de enorm toegenomen uitbuiting en het in de bedrijven heersende tuchthuisregiem, dat de vernietiging van de collectieve contracten, de afschuwelijke 15 % loonkorting en de brutaliteit, om het arbeidsloon gelijk te stellen met de oorlogswinst, hebben teweeggebracht. En dat op een ogenblik, waarop de nieuwe rijken en speculanten zich aan drinkgelagen te buiten gaan!

Men heeft g e n o e g van het verschrikkelijke leven in het dorp, waar men als een stuk vee moet arbeiden.

Men heeft g e n o e g van de nachtelijke vliegeralarmen.

Men heeft g e n o e g van de dictatuur van de blokleiders der luchtbescherming, die door de la Rocques, de Doriots en de politie zijn aangesteld.

Men heeft g e n o e g van de spionage, dag en nacht, in het bedrijf en in huis, in de autobus en op straat.

Men heeft g e n o e g van de oorlog van Daladier-Blum.

Maar al diegenen, die g e n o e g hebben van de hele rommel — en hun aantal groeit snel — wenden zich tot de Communistische Partij, de enige partij, die weigert, aan de godsvrede rondom de geldkist mee te doen. Zij keren zich naar de enige partij, die tegen de oorlog strijdt, die het brood van de werkers verdedigt en tracht, het Franse volk te bevrijden van het moordende kapitalisme.

Dat is de oorzaak van deze wrede onderdrukkingsveldtocht van Daladier, want al deze winstgieren weten zeer goed, dat men de communisten steeds meer gehoor schenkt.

Dank zij de Communistische Partij gelukt het noch aan Chamberlain noch aan Daladier, hun leugen van de „anti-fascistische oorlog” aan den man te brengen.

Hun oorlogsdoeleinden zijn duidelijk genoeg, al wagen zij niet, ze bekend te maken. Dank zij de Communisten is het thans voor ieder duidelijk, dat het gaat om een oorlog om de beheersing der wereld. En dat de reactionaire bourgeoisie van Frankrijk en Engeland, die thans de m e d e d i n g e r is van de Duitse reactionaire bourgeoisie, weer haar k l a s s e b o n d g e n o o t zou worden, als de Nazi's erin zouden toestemmen, zich opnieuw tegen het land van het socialisme te keren, dat Chamberlain en Daladier dan opnieuw bereid zouden zijn, aan de Nazi's landen en volken uit te leveren.

Is dus de huidige reactionaire golf de ergste, die Frankrijk sinds de tijd van de Kommune heeft beleefd, dan is dit hierom, omdat Daladier en zijn opdrachtgevers, de bankiers en de heren van het Comité des Forges, angst hebben. Zij hebben angst voor de arbeiders, soldaten en boeren, die men aan het front vermoordt, tegen wie men in het gehele land een ware drijfjacht heeft georganiseerd, die allen aan een onverbiddelijke dictatuur zijn blootgesteld. Deze

heren hebben angst, omdat de arbeiders en de soldaten het steeds beter begrijpen, dat alle communisten hun belangen verdedigen, terwijl zij de Communistische Internationale onwrikbaar trouw blijven, evenals hun grote partij, die alle jaren door, in alle voor de arbeiders belangrijke kwesties het juiste standpunt heeft ingenomen. Dat is de reden, waarom Daladier de communisten met zo'n woede vervolgt, waarom de communistische afgevaardigden wegens een eenvoudige brief, die zij tot den voorzitter van de Kamer hebben gericht, dus wegens een absoluut legale aangelegenheid, voor het krijgsgerecht daagt; zij waagden het, het bijeenkomen van het parlement te verlangen, om uit de mond der regering haar oorlogsdoeleinden te vernemen.

Om dezelfde reden tracht Daladier de C.G.T. (de vakbeweging) te vernietigen, doordat hij een individu als Dumoulin, die al tijdens de eerste imperialistische oorlog door zijn verraderlijk en verdeeldheid zaiend optreden op de voorgrond trad, op hen loslaat, en doordat hij de socialistische partij, die het eenheidsfront der arbeidersklasse stuk heeft gemaakt, gebruikt, om een godsvrede met de uitbuiters en de massaslachters te sluiten.

Om dezelfde reden arresteert men Costes en Croizat, de voorzitter en de secretaris van de metaalbewerkersbond, om het zo aan Chevalme en Jouhaux mogelijk te maken, „aan de overwinning te werken”, d.w.z. de metaalarbeiders neer te slaan.

Om dezelfde reden levert men thans duizenden kinderen, grijsaards en vrouwen, die de voortdurende zorg voor de communistische gemeenteraadsleden waren, uit aan de bij verkiezingen eeuwig verslagen lakeien — ook socialistische — van de plundersaars der openbare diensten, die hen nu van honger zullen laten sterven.

Om dezelfde reden werd de „Humanité”, die de volksmassa's tegen deze schandalen op de been bracht, verboden en werd de Communistische Partij ontbonden, terwijl daarentegen de aanstichters van politieke moorden de la Rocque Doriot & Co. nooit werden lastiggevalen.

De Communistische Partij heeft geen andere belangen dan die van de arbeidersklasse, van het volk. Zij is van hetzelfde vlees als het proletariaat en zal het verdedigen. Zij zal het in de toekomst evenzo verdedigen als in het verleden — in de zekerheid, dat de dag zal komen, dat een eind zal worden gemaakt aan deze oorlog en aan het stelsel, waaruit hij is geboren.

Hierdoor dus, dat zij de communisten, de revolutionaire arbeidersbeweging trachten te verdelgen, erkennen Daladier en zijn rotgenoten openlijk het uitgesproken reactionaire karakter van hun oorlogspolitiek. De door Daladier-Flandin-Blum-Chamberlain gesloten godsvrede bewijst duidelijk het huidige karakter van de sociaal-democratie: ze is de voorhoede van het financierskapitaal in zijn strijd tegen het proletariaat, de politie-voorhoede tegen het land van het Socialisme.

Om deze reden zullen de reeds begonnen talrijke collectieve

protestacties een steeds grotere omvang nemen. De strijd der werkende massa's zal overal onder de meest geëigende vormen voortgezet worden.

De „Temps”, het persorgaan van het grote kapitaal, noemt ons „vijanden, die men meedogenloos vervolgen en verdelgen moet”. Dat is dus het oorlogsdoel van deze heren! Voor hen is de Franse arbeider, het Franse volk de vijand! Wij onzerzijds antwoorden hierop:

Ja, de vijand staat in ons eigen land!

Het is het grote monopolistische kapitaal en de gehele financiële klik, die het land en de regering beheersen. Dat is de vijand, die moet worden verslagen! En met deze vijand zal de bron van oorlog en ellende verdwijnen!

DE METSELAAR *)

VALERIJ BRJOESOW (1873–1924)

– Metselaar, mets'laar, met je schootsvel zo wit,
Wat bouw je daar? en voor wien?

Loop ons niet voor de voeten, een haastwerk is dit:
Een gevangenis zul je hier zien.

– Metselaar, mets'laar, met je troffel zo trouw,
Wie vergiet daar zijn tranen straks in?

Z'is niet voor je rijke broeders of jou;
Voor jullie heeft stelen geen zin.

– Metselaar, mets'laar, wie zal zonder slaap
Daar smachten van nacht naar nacht?

Misschien wel mijn zoon, een arbeidersknaap;
Dat is veelal het lot, dat ons wacht.

– Metselaar, mets'laar, denkt hij er dan aan
Door wier handen dit tuchthuis ontstond?

Kijk uit! En ga onder die steiger vandaan . . . .
't Is ons alles bekend. – Houd je mond.

(Nederlandse bewerking van Theun de Vries).

*) Dit gedicht ontstond onder invloed van de eerste Russische
revolutie van 1905.

DE VERDEDIGING VAN DE NEUTRALITEIT

N. LENIN

(Lenin vertoefde tijdens de Wereldoorlog van 1914 tot 1917 in Zwitserland. Hij nam daar een werkzaam aandeel aan de strijd van de Zwitserse socialistische partij, waarin zich verschillende reformistische en revolutionaire stromingen vormden. In het volgende, kort voor het uitbreken van de Februari-revolutie in Rusland geschreven artikel, onderzoekt Lenin een politieke vraag, die destijds voor de Zwitserse arbeidersklasse van groot gewicht was, nl. die van de verdediging van de neutraliteit door burgerlijke regeringen.

De „Grütliëner”, waarover Lenin hier spreekt, waren de leden van de „Grütli-Verein”, een buiten de socialistische partij staande politieke organisatie van het uiterste reformisme, die echter ook binnen de partij haar aanhangers vond.

Voorts herinnert Lenin hier aan het feit, dat Roemenië en Bulgarije, waar de heersende klasse zich eerst voor de neutraliteit had uitgesproken, in de loop van de Wereldoorlog hun lot met een van de beide oorlogvoerende partijen verbonden hebben.)

De erkenning van het feit, dat de tegenwoordige oorlog een imperialistische is, d.w.z. een oorlog tussen twee grote rovers om de overheersing en de uitplundering van de wereld, bewijst nog niet, dat het noodzakelijk is de verdediging van het Zwitserse vaderland van de hand te wijzen. Wij Zwitsers, verdedigen onze neutraliteit, wij bezetten onze grenzen met soldaten, juist om te vermijden, dat wij betrokken worden in deze roofoorlog!

Zo spreken de sociaal-patriotten, de Grütliëner in de socialistische partij en daarbuiten.

Dit argument vindt zijn oorsprong in de volgende, stilzwijgend aangenomen of ongemerkt opgedrongen overwegingen:

De on-critische herhaling van datgene wat de bourgeoisie zegt en wat zij moet zeggen om haar klasseheerschappij te handhaven — Een volledig vertrouwen in de bourgeoisie en een volledig gebrek aan vertrouwen in het proletariaat —

Het negeren van de werkelijke, niet gefantaseerde internationale toestand, die ten grondslag ligt aan de imperialistische verhoudingen tussen alle Europese landen en aan de imperialistische „gebondenheid” van de Zwitserse kapitalistische klasse.

Alsof de Roemeense en de Bulgaarse bourgeoisie niet gedurende verscheiden maanden op de meest plechtige wijze verzekerd hebben, dat hun oorlogsvoorbereidingen zogenaamd „alleen maar” werden gedicteerd door de verdediging van de neutraliteit!

Bestaan er werkelijke en wetenschappelijke gronden voor het maken van een principieel verschil in dit vraagstuk tussen de bovengenoemde bourgeoisieën en de Zwitserse?

Natuurlijk niet! Wanneer men er op wijst, dat de bourgeoisie van Roemenië en Bulgarije met de bekende hartstocht streeft naar ver-

overingen en annexaties terwijl dit ten opzichte van de Zwitserse bourgeoisie niet kan worden vastgesteld, dan kan men dit toch geen principieel verschil noemen. Imperialistische belangen, bestaan, zoals iedereen bekend is, niet alleen uit territoriale voordelen, maar ook uit financiële. Men mag niet uit het oog verliezen, dat de Zwitserse bourgeoisie kapitaal exporteert, minstens 3 milliard francs, d.w.z. dat zij op imperialistische wijze achterlijke volken exploiteert. Dit is een feit. Het is ook een feit, dat het Zwitserse bankkapitaal zeer nauw verbonden en doorvlochten is met het bankkapitaal van de grote mogendheden, dat de „Vreemdelingen-industrie” van Zwitserland enz. een doorlopende verdeling betekent van imperialistische rijkdommen tussen de grote mogendheden en Zwitserland. Daar komt nog bij, dat Zwitserland op een veel hogere trap van ontwikkeling van het kapitalisme staat, dan Roemenië en Bulgarije; bovendien kan van een of andere „nationale” beweging van het volk in Zwitserland absoluut geen sprake zijn: dit tijdperk van de historische ontwikkeling is voor Zwitserland reeds vele eeuwen geleden afgesloten, wat men niet kan zeggen van een van de bovengenoemde Balkan-staten.

Daarom moet de bourgeoisie er wel naar streven het volk, de uitgebuiten, vertrouwen in de bourgeoisie in te boezemen, en te trachten de werkelijke imperialistische politiek van „hun” bourgeoisie met gepaste frases te verbergen.

Voor den socialist staat de zaak geheel anders. Namelijk: meedogenloos, zonder een enkele illusie toe te laten, de werkelijke politiek van „zijn” bourgeoisie te ontmaskeren. Het voortzetten van deze werkelijke politiek van de Zwitserse bourgeoisie, namelijk zijn eigen volk te verkopen aan de een of andere imperialistische coalitie van mogendheden, moet wel veel geloofwaardiger en veel „natuurlijker” (d.w.z. meer in overeenstemming met de natuur van deze bourgeoisie) aandoen, dan de verdediging van de democratie, in de waarachtige betekenis van dit woord, die in tegenspraak is met de winstbelangen.

„Ieder het zijne”: laat de Grütlianer in de hoedanigheid van dienst-knecht en agent van de bourgeoisie het volk bedriegen met frasen over „verdediging van de neutraliteit”.

Maar de socialisten, de strijders tegen de bourgeoisie, moeten het volk de ogen openen voor de reële politiek, die door de gehele geschiedenis van de Zwitserse bourgeoisie bewezen is, namelijk het gevaar van te worden verkocht door „zijn” bourgeoisie!

6 Januari 1917.

EEN MISLUKTE INTREE-REDE

A. S. DE LEEUW

De werken van dr. J. M. Romein, die onlangs tot professor in de geschiedenis aan de Amsterdamse universiteit benoemd werd, zijn te verdelen in meer of minder gelukkige. De intree-rede, die hij op 16 October gehouden heeft, behoort wel tot het aller-ongelukkigste, wat er ooit van hem verschenen is. ¹⁾

Men had het, na het rumoer dat er rondom deze benoeming gemaakt is, kunnen begrijpen, als Romein zich bij zijn „rede tot aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar” had bepaald tot het een of ander zuiver wetenschappelijk vraagstuk uit de geschiedenis van Nederland. Hij had ook van de gelegenheid gebruik kunnen maken voor het uitspreken van een wetenschappelijke en politieke geloofsbelijdenis, nu hij zowel op het ene, als op het andere gebied aangevallen was. Hij doet echter noch het een, noch het ander. Zijn rede: „Het vergruisde beeld; over het onderzoek naar de oorzaken van onze opstand”, zal de historische wetenschap zeker geen enkele stap vooruit brengen. Romein liefhebbert hier op de grens van de geschiedenis en de filosofie, op 'n wijze, die bij zijn toehoorders slechts verwarring kan stichten. De redevoering is een voorbeeld van on-scherp denken, en het enkele uitstapje, dat de spreker zo terloops op het terrein van de politiek waagt, blijkt dan bovendien nog een grove misstap te zijn.

Romein berijdt hier weer een van zijn oude stokpaardjes: de vraag van de objectiviteit van de (historische) wetenschap. Een van zijn vroegere pogingen op dit gebied is in ons tijdschrift uitvoerig gecritiseerd en wij verzoeken onze lezers, nu wij een nieuw stadium van Romeins gedachtengang onder het oog hebben te zien, het destijds gezegde te vergelijken en als grondslag van onze critiek te willen beschouwen. ²⁾

De nieuwe beschouwing van Romein toont geen vooruitgang, vergeleken bij de vroegere, integendeel. Het is een overzicht van de opvattingen van verschillende geschiedschrijvers uit vroegere en latere tijd, over de Nederlandse opstand tegen de Spaanse overheersing, die tot de 80-jarige oorlog heeft geleid. Het blijkt dan, dat die geleerden het onderling allerminst eens zijn, wat vroeger ook al bekend was; het blijkt bovendien, dat het wetenschappelijke bronnen-onderzoek de eenvoudige voorstellingen over de oorzaak en het wezen van deze revolutie heeft weerlegd, in zoverre als het nu wel gebleken is, dat die opstand tegen Spanje een ingewikkelde en veelzijdige zaak was, waarin zowel het nationale, als het sociale, als het religieuze element een rol hebben gespeeld; waarin de adel, de burgerij en de volksmassa elk op hun eigen wijze en met hun eigen eisen zijn opgetreden en waarin „vrijheid” soms als vrijheid voor het protestantse geloof, soms als bevrijding van de uitheemse druk, soms ook als herstel van de middeleeuwse privi-

¹⁾ „Het vergruisde beeld. Over het onderzoek naar de oorzaken van onze opstand.” Dr. J. H. Romein, H. D. Tjeenk Willink & Zoon.

²⁾ Mr. A. S. de Leeuw „De onvoltooide theorie van Jan Romein” „Politiek en Cultuur”, 1938, bladz. 544 en 607.

leges van steden en gewesten werd opgevat. Dat is, wat Romein „het vergruisde beeld” noemt: de simpele voorstellingen uit-een-stuk, waaraan men vroeger geloofd heeft, zijn niet houdbaar gebleken; de geschiedenis van de Nederlandse opstand had vele kanten, vormen en elementen. En dat is voor Romein een nieuwe reden, om aan de „objectiviteit” van zijn wetenschap te twijfelen. Is het niet duidelijk, dat hij hier twee verschillende vraagstukken dooreen haalt? Want waarom zou de objectieve waarheid juist eenvoudig moeten zijn? Leert de gehele ontwikkeling van de wetenschap ons niet, dat elk verschijnsel, wanneer wij het beter leren kennen, zijn verschillende kanten heeft, dat het op duizenderlei wijze met andere verschijnselen in verband staat? Indien het simpele beeld, dat vroegere geschiedschrijvers zich van de Nederlandse opstand gevormd hebben, door het onderzoek met tal van nieuwe feiten is aangevuld, wanneer er licht is geworpen op kanten van de zaak, die tevoren in het duister bleven, dan is dit voor ons geen reden, om het streven naar een objectieve wetenschap te verwerpen; het is integendeel een aanwijzing, dat wij het doel van een objectieve kennis van de geschiedenis van ons land in de 16e eeuw iets naderbij gekomen zijn.

Maar Romein heeft nog andere argumenten. Ten eerste: ondanks de toeneming van de feitelijke kennis, zijn de nieuwste onderzoekers het volstrekt niet met elkaar eens geworden. Ten tweede: geen van die nieuwe onderzoekers is in staat, om onze toegenomen kennis tot een geheel te organiseren, dat op een hogere trap van wetenschappelijkheid, dezelfde functie zou kunnen vervullen, als de eenvoudige voorstellingen van een Hooft, Schiller of Motley, die een „beeld” geschapen hebben, dat gehele geslachten geïnspireerd heeft. Wat het verschil van mening betreft: de waarheid komt niet uit de lucht vallen. De wetenschap kan zich alleen voortbewegen langs de weg van gissing, meningsverschil en discussie. Een wetenschap, die op één bepaald punt zou verstarren, in het geloof dat zij de absolute, eens voor al vaststaande waarheid had bereikt, zou een dode wetenschap zijn.

De tweede vraag, die door Romein wordt aangeroerd, maar niet opgehelderd, is minder eenvoudig. Inderdaad, waar komt die hand over hand toenemende verbrokkeling van de tegenwoordige wetenschap vandaan? Hoe komt het, dat de specialisten zich elk hun eigen vakje kiezen, en elkaar niet meer verstaan? Wat is de reden, dat de geschiedschrijvers zo zelden meer tot grootse concepties komen, die het groeiende feiten-materiaal als één geheel samenvatten? Waarvandaan dat défaitisme ten aanzien van de toekomst der wetenschap, waarvan Romein zelf een treurig voorbeeld geeft? Romein schrijft dit alles aan de wetenschap zelf toe. De toeneming van het feiten-materiaal, dat onoverzienbaar wordt, zou dit fatale gevolg meebrengen. Onze mening is: wijt het niet aan de „wetenschap”, wijt het aan u zelf.

In een kapitalistische maatschappij, die zich in een onoverwinlijke crisis bevindt, moet de beoefening der wetenschap daarvan de gevolgen wel ondervinden. Zij moet wel uiteenvallen in allerlei rich-

tingen en stromingen, even verschillend als de belangen van de groepen, die elkaar in deze maatschappij bestrijden. Zij moet wel de weerslag ondergaan van de algemene onzekerheid op materieel en geestelijk gebied, van de moedeloosheid en neerslachtigheid, die met nauwgezet beroepswerk nog wel, maar met grootse denkbeelden slechts moeilijk verenigbaar zijn. Deze wetenschap staat bovendien, door haar groei in de breedte, voor geweldige problemen. Dat wil echter niet zeggen, dat er voor de ziekte van de verbrokkeling en het specialisme geen kruid gewassen zou zijn. De oplossing kan alleen liggen in *s a m e n w e r k i n g e n o r g a n i s a t i e*, ook al zal het naar onze mening nooit gelukken, dit vraagstuk in een kapitalistische maatschappij *g e h e e l* op te lossen, evenmin als andere problemen van de cultuur. Om de crisis van de wetenschap te overwinnen, daarvoor is het nodig de crisis in de maatschappij te overwinnen, en daartoe is alleen het socialisme in staat. En ook dan nog niet in een hand-omdraaien. Zo zien wij, hoe de wetenschap in de Sowjet-Unie in de laatste jaren met forse schreden de weg betreedt, die het uitgebreide en nauwgezette detail-onderzoek en de onderlinge discussie met de planmatige samenwerking en de eenheid-van-conceptie verbindt.

Romein heeft ook zijn oplossing van het door hemzelf opgeworpen vraagstuk, maar het is er een oplossing naar! De nadelen van de specialisering moeten overwonnen worden door de instelling van een nieuw leervak, de „theoretische geschiedenis”, die zich „het algemene tot voorwerp van speciale studie maakt”. Dit „vak” zou dan tussen de „geschiedfilosofie” en de „historiografie” in moeten komen te staan . . . .

Geen samenwerking van de specialismen dus, maar een nieuw specialisme er naast, of er boven, om het gekibbel aan de gang te houden. Wel ja, er zijn nog geen vakken, vakjes, tijdschriftjes, privaat-docenten, grensconflicten, competentie-kwesties, specialisten-ruzies en onvruchtbare verbrokkeling genoeg in de wetenschap! Als er niemand baat heeft bij het nieuwe „vak”, dat natuurlijk onmiddellijk een papieren oorlog op leven en dood tegen zijn concurrenten, de „geschiedfilosofie” en de „historiografie” zal moeten voeren, dan zullen de muizen in de bibliotheken er zich in elk geval over verheugen, wanneer er in deze grote tijd bij geval eens hongersnood mocht komen.

„Als er een nieuw boek verschijnt, lees ik een oud” — wij hebben deze nuttige spreuk al meer aangehaald, en zijn van plan het even dikwijls te doen, als een nieuwe publicatie daar aanleiding toe geeft, hetgeen nogal vaak is. Bij de verwarde en verwarrende behandeling van 't probleem der objectiviteit door Romein denken wij aan Friedrich Engels en zijn hoofdstuk over „eeuwige waarheden”, het 9e van de „Anti-Dühring”.¹⁾ Engels richtte zich daar tegen een opvatting, in tegenstelling met die van Romein, die voor zich zelf juist „absolute geldigheid” opeiste. Het gaf hem aanleiding tot een schitterende *d i a l e c t i s c h e* uiteenzetting over de verhouding tussen

¹⁾ Friederich Engels „Heer Eugen Dührings Omwenteling van de wetenschap” „Pegasus” 1939, bladz 79.

de objectiviteit van de kennis, een tegenstelling, die in de vooruitgang van de wetenschap haar praktische oplossing vindt.

En inderdaad, wij menen, dat de historisch-materialistische methode, die Marx en Engels in hun geschiedenis-werken zo schitterend toegepast hebben, de beste mogelijkheid biedt, om ook het probleem, waarmee Romein in deze redevoering tobt, nl. de geschiedschrijving van de Nederlandse revolutie, op te lossen. Op te lossen door werken, die aan elk van de elementen en stromingen in die grote gebeurtenis recht laten wedervaren, en ze toch in onderling verband en afhankelijkheid weten te brengen, door hen op hun gemeenschappelijke grondslag, de ontwikkeling van de productieverhoudingen, van het economische leven in het algemeen, te betrekken. Romein, die eens de historisch-materialistische methode huldigde, zou o.i. beter doen, aan zulk werk zijn kracht te wijden, dan aan vage beschouwingen over de filosofie van de geschiedenis.

Wij kunnen aan enkele pasages van meer politieke strekking in deze intree-rede niet voorbijgaan. Daar is in de eerste plaats het Russische werkje van Pakoelj over de „Nederlandse revolutie in de 16e eeuw”, dat temidden van vele andere, door Romein wordt aangehaald, en wel als een voorbeeld van Marxistische geschiedschrijving. Het werk zelf is ons niet bekend. Volgens Romein legt Pakoelj het accent op de rol, door de jonge handelsbourgeoisie in de vroeg-kapitalistische fase gespeeld. Als het resultaat dezer Nederlandse revolutie ziet Pakoelj vooral de grote economische en politieke successen van de Verenigde Provinciën, bevochten met behulp, maar tegelijk ten detrimente (ten nadele) enerzijds van de feodale adel, anderzijds van de volksmassa's, de twee sociale groepen, die ieder slechts korte tijd actief en om zo te zeggen voor zichzelf aan de strijd hebben deelgenomen. De betrekkelijk geringe diepte van de sociale strijd in deze revolutie, in tegenstelling tot de Engelse in de 17e en de Franse in de 18e eeuw, verklaart Pakoelj hieruit, dat de Geuzen-revolutie in hoofdzaak strijden moest tegen buitenlandse overheersing en voor nationale onafhankelijkheid, hetgeen het openlijk uitbarsten der klasse-tegenstellingen belette (bl. 14). Dit zijn in elk geval interessante gedachten, en men zou nu menen, dat de spreker zijn oordeel over de wetenschappelijke waarde van Pakoelj's werk te horen zou geven. Romein doet dit echter niet. Hij zegt:

„Het historisch-materialisme juist als wetenschappelijke methode blijkt evenmin beeld-vormend te werken. De schijn van het tegendeel wordt veroorzaakt, niet door de methode, maar door het feit, dat zij vaak met pragmatische bedoelingen en in verband daar weer mee, vaak door ondeskundigen gehanteerd is.”

Als het werk van Pakoelj niet „beeld-vormend” is, in deze zin, dat hij de Nederlandse opstand niet met één machtspreuk afdoet, dan is dat niet als een nadeel, maar als een verdienste te beschouwen. En wat betekent eigenlijk deze uitval tegen de „ondeskundigen”, die zich speciaal op het historisch-materialisme zouden werpen? Zijn

andere richtingen soms vrij van dilettantische napraters? Men moet de liberale, de protestantse of de katholieke dagbladders eens lezen! Van meer belang is dan de passage over de „dictatuurstaten” op bl. 18, die wij nu citeren:

„Het is geen toeval, dat we in de dictatuurstaten pogingen zien doen, om het geschiedbeeld te herstellen ten koste dier immers toch, zegt men, schimmige objectiviteit. Men kan het in Duitsland evenzeer waarnemen als in Rusland. Het herstel van het geschiedbeeld gaat er langs de weg van de verloochening der wetenschap. Die weg mogen we verwerpen, de behoefte, waaruit hij ingeslagen is, is echt en ook de onze.”

Wat hier het eerst treft, dat is natuurlijk de gelijkstelling van de twee „dictatuurstaten”, Duitsland en de Sowjet-Unie. En voorts het feit, dat Romein, die nog steeds, ten onrechte, voor een kenner van de Russische verhoudingen doorgaat, zijn onkunde omtrent de werkelijke culturele ontwikkeling in de Sowjet-Unie aan de dag legt. Deze gaat namelijk, ook en vooral in de historische wetenschap, juist in de tegengestelde richting, als Romein hier aangeeft, in de tegengestelde richting, als de fascistische „wetenschap” in het Derde Rijk. Er is in de Sowjet-Unie geen sprake van een verwerping der „immers toch schimmige objectiviteit”. Er is geen sprake van het herstel van het geschiedbeeld(?) ten koste van de verloochening van de wetenschap. De gehele ontwikkeling met name van de historische wetenschap, de gehele omvangrijke polemiek tegen Pokrowski en zijn „school”, de ganse arbeid tot scheping van nieuwe leerboeken en geschiedwerken, is gericht tegen de subjectiviteit van een brilant maar oppervlakkig pseudo-Marxisme, en op de eisen van objectiviteit, nauwgezetheid, wetenschappelijke zin en historisch begrip.¹⁾ Weet Romein van dit alles niets? Waarom schrijft hij er dan over? Weet hij niet, dat de nationaal-socialistische „mythen” op het gebied van de geschiedenis door de Akademie van Wetenschappen te Moskou in een omvangrijk werk, vrucht van de samenwerking van vele Sowjet-geleerden, zijn aangevallen en vernietigd?

Zijn mislukte poging, om de „dictatuurstaten” met elkaar gelijk te stellen, kan in de tegenwoordige tijd, nu de ophitsing van alle reactionaire elementen, van alle nabidders en handlangers van het Engels-Franse imperialisme in Nederland in 't bijzonder, weer hoogtij viert, slechts als een steun aan deze arglistige en voor het Nederlandse volk, dat niet in de oorlog betrokken wil worden, niet voor Hitler en niet voor de mooie ogen van Chamberlain, gevaarlijke campagne worden beschouwd en moet als zodanig bestreden worden. Wat ons betreft, deze intree-rede is ons een aanwijzing te meer, dat het dringend noodzakelijk is, om de werkelijke feiten omtrent de koers, die de cultuur en de wetenschap van de Sowjet-Unie ingeslagen hebben, tegenover zulke verdichtsels te stellen.

¹⁾ Men kan hierover een en ander vinden in het voorwoord bij ne Nederlandse vertaling van „De Geschiedenis van de Sowjet-Unie” van Prof. A. W. Sjestakow, uitgegeven bij „Pegasus”.

buitenlands overzicht

INDIA'S VRIJHEIDSSTRIJD

Mr. A. JACOBS

Met de hervatting van de imperialistische oorlog — na het twintigjarig bestand 1919—1939 — is tevens met hernieuwde kracht het vraagstuk der „koloniale volken” weer opgevlamd. En nergens is dat vraagstuk met zoveel klem aan de orde gesteld als in het door Engeland overheerste India.

De oorlog van 1914—1919, waarin de geallieerden het „recht op zelfbeschikking” proclameerden en als een wapen gebruikten in hun strijd tegen Duitsland en vooral tegen Oostenrijk-Hongarije, heeft er ontzaglijk veel toe bijgedragen, de bevolking van India met meer bewustheid en met meer heftigheid — zij het vaak in de verrijnde vorm van uiterste lijdelijkheid — te doen strijden voor haar recht op zelfbeschikking. In het meten met twee maten steekt iets bijzonder weezinwekkends. Wat recht is voor den een, dient ook recht te zijn voor den ander. En het was den Indiërs dan ook niet duidelijk, waarom zij Engeland moesten helpen de Tsjechen, Slo-waken en Polen te bevrijden van Oostenrijks-Hongaars en Duits juk, als zij niet zelf evenzeer gerechtigd zouden zijn, het juk, dat hèn drukte, het Engelse, af te schudden. Strijden voor anderer vrijheid mocht loffeljk zijn, strijden voor eigen vrijheid was het zeker niet minder — en de politieke, economische en culturele achterstand (90% analphabeten!) na eeuwen Brits bewind was een argument te meer voor het met de grootste energie voeren van die eigen vrijheidsstrijd.

HET STREVEN DER CONGRESPARTIJ.

Dat wat zich na de oorlog van 1914—1918 in India's naaste omge-ving afspeelde, kon de Indische patriotten slechts aanmoedigen. Zij zagen voor hun ogen hoe de „koloniale volken” van Midden-Azië, die door het tsarisme waren overheerst zoals zijzelf door het Britse imperialisme, na hun bevrijding in elk opzicht tot een nieuw, vrij, bloeiend leven kwamen. Wat wonder dat zij daardoor gesterkt werden in hun streven naar onafhankelijkheid. Wat wonder dat hun wil werd gestaald om in dat streven te volharden totdat de overwinning zou zijn bereikt.

India's patriotten, georganiseerd in de Congrespartij, beseften daarbij zeer wel, dat hun strijd bijzonder moeilijk zou zijn — geheel afgezien nog van de tegenstand, die het Britse machtsapparaat uiteraard zou bieden. Het volk van India heeft met inwendige moeilijkheden te kampen, waarbij die van het volk van Indonesia b.v. betrekkelijk gering schijnen. Daar is om te beginnen de getalsterkte: ruim 380 miljoen mensen oftewel 18% van de bevolking der aarde.

Daar zijn verder scherpe godsdiensttegenstellingen: naast 262 miljoen Hindoes zijn er in India 84 miljoen Mohammedanen, en 38 miljoen „anderen”. Naast 290 miljoen Indiërs, die rechtstreeks onder Brits bewind leven, zijn er voorts ruim 90 miljoen, die door Indische vorsten, trouwe vazallen van Engeland, worden geregeerd en veelal getyranniseerd. Altemaal tegenstellingen, die door Londen, dat de raad „verdeel en heers” altijd goed heeft opgevolgd, eer worden toegespitst dan overbrugd. Daarnaast zijn er nog de verschillende strevingen in de Congres-partij zelf, die — zoals dat ook in de Chinese Kwomintang het geval is — haar vleugels en haar centrum heeft, haar reactionaire en „gematigde” naast haar vooruitstrevende en haar socialistische nationalisten telt.

Al deze niet weg te redeneren moeilijkheden hebben echter India's patriotten er niet van kunnen afbrengen, koers te houden op de vrijheid. Want als men afziet van de weinige rechtstreekse vruchtgebruikers der vreemde heerschappij, dan staan — wat hen overigens ook moge verdelen — in dat nationale vrijheidsstreven India's miljoenen met eenparigen schouder achter hun leiders.

ONWILLIGE CONCESSIONS.

De Engelse politiek hiertegenover is er gedurende het 20-jarig bestand een geweest van onwillig gedane concessies; dat wil zeggen concessies, die, juist door de onwilligheid, waarmee ze gedaan werden, nog aan betekenis inboetten. Het „verst” ging men met die concessies door de invoering van een nieuwe grondwet in 1935, een grondwet die op 1 April 1937 in werking trad. Wel kregen enerzijds de elf provincies, waaruit Brits-Indië bestaat (daarnaast zijn er nog de vele vorstenlanden) een zekere mate van zelfbestuur, met eigen parlementen en regeringen. Maar niet alleen bleef het kiesrecht beperkt tot 13% der volwassenen en werd het kiezerscorps ingedeeld naar godsdienstgroepen (verdeel en heers!), doch bovendien behielden de Britse gouverneurs buitengewone bevoegdheden om in te grijpen als huns inziens de provinciale regeringen haar autonomie „misbruikten”. Ten slotte bleven allerbelangrijkste onderwerpen, zoals defensie en buitenlandse politiek, volkomen onttrokken aan de zeggenschap van de door de kiezers in India zelf gekozen bestuurslichamen. En toch, voor mannen als Churchill (dien groten strijder voor de vrijheid van Polen en Tsjechen) . . . , gingen de concessies nog veel te ver.

De Congres-partij verwierp begrijpelijkerwijs de nieuwe grondwet met de meeste energie. In December 1936, nu drie jaar geleden dus, nam zij, op voorstel van haar vooruitstrevenden leider Jawaharlal Nehroe, een zeer principiële resolutie aan, welke o.a. de volgende passages behelsde:

„Het Congres erkent niet en zal nimmer erkennen, dat enige macht of autoriteit van buiten India het recht heeft, de politieke en economische structuur van India te dicteren. Elke poging daartoe zal stuiten op het georganiseerd en onverzoenlijk verzet van het Indische volk. Het Indische volk kan slechts een

grondwettelijke structuur erkennen, welke het zelf heeft ontworpen en welke is gebaseerd op India's onafhankelijkheid als natie, en het volk volledige ruimte geeft voor ontwikkeling overeenkomstig zijn behoeften en wensen. Het Congres stelt zich ten doel: een echt-democratische staat in India, waarin de politieke macht is overgedragen aan het volk in zijn geheel, en waarin de regering werkt onder doeltreffende volks-contrôle. Zulk een staat kan slechts in het leven worden geroepen door een Constituerende Vergadering, gekozen door alle meerderjarigen, een Vergadering, die de macht heeft, definitief de grondwet van het land op te stellen. Hiervoor strijdt het Congres in het land en hiervoor organiseert het de massa."

Met dit program, waarin het beginsel van zelfbeschikking zo mooi en duidelijk was neergelegd als Engeland het, wanneer het Polen of Tsjechen betreft, maar wensen kan, ging de Congrespartij de verkiezingen in. Zij behaalde daarbij een zeer grote meerderheid in zes van de elf provincies, terwijl in twee andere zonder haar in geen geval te regeren zou zijn. Na enige aarzeling — eensgezindheid nopens het doel betekent in India nog niet eensgezindheid nopens de methoden — werd besloten in die acht provincies het bewind te aanvaarden.

DE OORLOG.

Zó was de toestand toen jongstleden September de oorlog uitbrak. Hoe stond de Congrespartij tegenover die oorlog? Anderhalf jaar tevoren had zij een resolutie aangenomen, waarin het volgende werd gezegd: „India kan niet aan een imperialistische oorlog deelnemen en zal niet gedogen, dat zijn mannelijke bevolking en hulpbronnen ten bate van 't Britse imperialisme worden uitgebuit. Evenmin kan India aan welke oorlog ook deelnemen zonder de uitdrukkelijke toestemming van zijn volk." Uiteraard mag men hieruit volstrekt niet afleiden, dat de Congrespartij ook maar de geringste sympathieën heeft voor fascisme of nationaal-socialisme. Integendeel, de weerzin tegen het Hitlerdom is onder het naar vrijheid en democratie strevende Indische volk veel groter, en vooral ook veel hechter, dan hij bijvoorbeeld onder de Britse conservatieven ooit is geweest. Vooral de manier, waarop Duitsland het Tsjechische volk onder de voet gelopen heeft en gedrukt, heeft in India zeer veel kwaad bloed gezet. Maar de haat tegen het nationaal-socialisme gaat gepaard met een even diepe haat tegen het Britse imperialisme. Terwijl de horige Indische vorsten, die evenveel reden als Engeland hebben om India's vrijheidsstreven te duchten, zich na het uitbreken van de oorlog repten om hun trouw aan Engeland te verkondigen en „hun" onderdanen beschikbaar te stellen voor de imperialistische slachting, stelde de Congrespartij de Britten deze eisen: Maak uw oorlogsdoeleinden bekend; verklaar, in welke mate deze doeleinden (voor zover zij pro-democratisch en anti-imperialistisch zijn) voor India zullen gelden; verwezenlijk terstond India's onafhankelijkheid. En tevens liet zij er geen twijfel over bestaan, dat niet-

inwilliging van deze alleszins logische eisen een nieuwe strijd tegen het Britse bewind zou ontketenen, in de vorm van „non-coöperatie”, niet-medewerking, lijdelijk verzet, of nog scherper: burgerlijke ongehoorzaamheid — een strijdvorm, waarin met name de Hindoe-bevolking door haar geaardheid en opvattingen bijzonder uitmunt — en de Hindoes vormen 70% der totale bevolking.

GOEDKOPE BELOFTEN.

Het antwoord van den onderkoning Lord Linlithgow liet niet lang op zich wachten. Ruim een week nadat het Congres zijn eisen had gesteld, deelde hij mede, dat „de Britse regering vastbesloten was India tot de Dominion-status te verheffen”. Hij beloofde, dat er na de oorlog weer een z.g. Ronde-tafel-conferentie zou worden gehouden om na te gaan hoe de grondwet van India zou kunnen worden gewijzigd; en stelde ten slotte voor, terstond een „raadplegend lichaam” te vormen uit de vorsten en partijen om, onder voorzitterschap van den onderkoning, na te gaan . . . hoe de oorlog zo doeltreffend mogelijk zou kunnen worden gevoerd.

Dat antwoord was eenvoudig een klap in het gezicht van India. „Het betekent, zo zeide Gandhi, dat er, als Engeland het kan verhinderen, geen democratie voor India zal bestaan”. „Als dit Englands antwoord is, zo zeide Nehroe, dan lopen onze wegen geheel uiteen. Uit de verklaring van den onderkoning blijkt duidelijk, dat het doel van de oorlog is: het handhaven van de Britse imperiale en financiële structuur in India en elders.”

Terstond daarop adviseerde de leiding der Congrespartij de provinciale regeringen, af te treden. Deze raad werd opgevolgd. Met de politiek van niet-medewerking werd een aanvang gemaakt. Besprekingen, welke de onderkoning begon met Gandhi en den Mohammedaansen leider Jinnah, hadden geen resultaat.

ENGELANDS „PLICHT”.

En nu is het wel merkwaardig te vernemen, met welk argument de Britse imperialisten de onafhankelijkheids-eis van India's patriotten hebben afgewezen. Deze zelfde lieden, die met een licht hart duizenden Indiërs de dood in zullen jagen voor de handhaving of, precieser gezegd, voor het herstel van een Brits-Franse hegemonie in Europa, vinden niet meer de moed om te pretenderen, dat Engeland een recht heeft om in India te heersen. Zij gooien het over een andere boeg: „Het langdurige verband tussen Engeland en India, zo zei de minister Lord Zetland in het Hogerhuis (op 7 November j.l.) heeft de Britse regering verplichtingen opgelegd jegens India, welke zij onmogelijk kan loslaten. En dit zou gebeuren, indien zij zich zou desinteressereren bij het tot stand komen van de toekomstige regeringsvorm.”

Met andere woorden: Het Britse imperialisme, verlangend zijn wanbeheer in India (nogmaals: 90% analphabeten) met een ethisch manteltje te bedekken, beweert zijn plicht tegenover India te doen door India de vrijheid te onthouden, het zelfbeschikkingsrecht

te ontstelen, waarop het volk van India niet minder recht heeft dan de volken van Polen en Tsjecho-Slowakije, voor wier bevrijding Engeland — kwansuis — in oorlog is gedaan.

Wij denken zo, dat India en zijn leiders volgaarne bereid zijn, het Britse imperialisme van die zelf-opgelegde „plichten” te ontheffen. Want die Britse verplichtingen tegenover India lijken verdacht veel op de „verplichtingen”, welke Hitler tegenover Polen en Tsjecho-Slowakije heeft aangegaan. Het zijn allemaal ongevraagde diensten, en die zijn ook in het leven der staten zelden aangenaam.

P.S. De Engelse Communistische Partij heeft op 7 November een verklaring gepubliceerd waarin zij het Indische volk verzekert van haar actieve steun in zijn strijd voor nationale vrijheid en democratische rechten.

De Engelse regering — zo heet het in deze verklaring — tracht het Indische volk in de oorlog te halen, met de bewering dat het doel van deze oorlog de verdediging van de democratie is. Maar de regering weigert, haar oorlogsdoel te formuleren of iets meer te geven, dan afgezaagde beloften. De Communistische Partij veroordeelt het standpunt van de leiders van de Labour-party, die van de Engelse regering wil gedaan krijgen, dat zij nog een paar misleidende beloften doet om de steun van India voor de oorlog te winnen.

De Communistische Partij eist:

de onmiddellijke bijeenroeping van een Indische Constituerende Vergadering, gekozen volgens algemeen kiesrecht, opdat het Indische volk in staat zal zijn, zijn eigen Grondwet in vrijheid op te stellen.

INDONESIE EN DE IMPERIALISTISCHE OORLOG.

ABDOEL

De imperialistische oorlog, die reeds jarenlang het Aziatische werelddeel teistert, heeft in September van dit jaar zijn voorlopig hoogtepunt gevonden in de oorlog tussen het Britse rijk en Frankrijk tegen Duitsland. Gelijk in 1914-18 werd door de Britse en Franse imperialisten de leuze aangeheven dat Engeland en Frankrijk strijden voor „vrede, vrijheid en beschaving” en evenals toen worden zij nu weer ijverig ondersteund door hun „luitenants in de arbeidersklasse”, de Blums en Jouhaux's, de Attlee's en Greenwoods.

Aan de andere kant echter is er een duidelijk verschil te constateren tussen toen en nu. In geen enkel oorlogvoerend land is het de bourgeoisie gelukt de arbeidersklasse, ondanks het drijven der „socialistische leiders”, in geestdrift te brengen voor haar oorlogsdoeleinden. Overal staan de Communistische Partijen op hun post, die den arbeiders het ware gezicht van de oorlog onthullen. Ten tweede: het is de imperialisten niet gelukt om de sympathie en steun te krijgen van „hun” koloniale volkeren voor hun roofplannen, wat te danken is aan de ervaringen dezer volkeren in de vorige wereldoorlog en aan het bestaan van meer bewuste nationale bewegingen, waarin de arbeidersklasse een belangrijk aandeel neemt. Duidelijk vooral is dit tot uiting gekomen in de houding van het Al-Indisch Congres, dat weigert het Indische volk slachtoffer te laten worden voor de belangen van het Britse imperialisme. Het feit dat Gandhi weigert mee te werken, die in de oorlog van 1914-18 de eerste was geweest om Engeland te ondersteunen, spreekt boekdelen. Uit de weigering van de Congres-leiding om Engeland te ondersteunen en het terugtrekken van de Congres-ministeries, na het antwoord van den onderkoning Lord Linlithgow en Lord Zetland in het Hogerhuis, blijkt tevens duidelijk dat de Chamberlain-regering deze oorlog niet voert voor vrijheid, beschaving en democratie, maar om de wereldpositie van het Britse imperialisme te handhaven, m.a.w. het is Chamberlain niet te doen om Polen te redden en de kleine volkeren te beschermen tegen de agressie, maar de Britse regering vecht voor haar imperialistisch belang, voor het behoud van haar koloniën en afzetgebieden.

Het bestaan van de Sowjet-Unie, die met de dag machtiger wordt, het bestaan van de Communistische Internationale, het bestaan van meer bewuste nationale bewegingen in de koloniale landen, die het dappere voorbeeld voor ogen hebben van de succesvolle strijd van het Chinese volk tegen het Japanse imperialisme, maken deze oorlog tot een hachelijk avontuur voor de imperialisten en maken dat de arbeidersklasse en de koloniale volkeren niet licht onder de invloed komen van deze oorlogsdrijvers, hoewel zij de volledige steun en medewerking krijgen van de sociaal-reformisten.

Hoe staat I n d o n e s i ë tegenover deze nieuwe roofoorlog? Welke

zijn de gevolgen er van voor het Indonesische volk? In het algemeen kan vastgesteld worden, dat het volk en de nationale beweging voor geen der beide oorlogvoerende partijen sympathie hebben of kunnen hebben. Niet voor het Duitse nazi-imperialisme, dat er op uit is om koloniën te veroveren, niet voor het Britse en Franse imperialisme, die systematisch weigeren de democratisering in hun resp. koloniën toe te laten en deze koloniën een status te geven, die gelijk is aan die van de „moederlanden”. Als kolonie van een land, dat, althans voorlopig, nog buiten de directe oorlogshandelingen is gebleven, is Indonesië nog „neutraal”; maar evenals het Nederlandse volk en de Nederlandse arbeidersklasse, begint het volk van Indonesië ook nu reeds de verlamme werking van deze oorlog aan den lijve te voelen. In verschillende gevallen zelfs in hogere mate dan Nederland, immers de economie van een koloniaal land als Indonesië is meer dan die van Nederland ingesteld op de export en het land is dus gevoeliger voor de schommelingen op de wereldmarkt. In dit geval in ongunstige zin.

In zijn Economische Kroniek van 14 October, schrijft Prof. van Gelderen in de „Arbeiderspers”, dat de verwachting dat Indonesië „als overwegend grondstoffen-producerend land aanstonds grote financiële voordelen uit de ingetreden oorlogstoestand moet trekken” al te „eenvoudig” is en „bovendien door de ervaringen uit de wereldoorlog (1914—1918) ten enemale gelogenstraft zijn”. Voorlopig zijn er geen gronden aan te voeren, dat het ditmaal anders zou zijn, hetgeen betekenen zou grotere werkloosheid en diepere verarming van land en volk. Er zijn weliswaar enige uitzonderingen aan te wijzen, bijv. de stijging der prijzen van rubber en suiker, maar of deze vergroting van de winsten van rubber- en suikerproducenten een vermindering van de werkloosheid en verhoging van de lonen der arbeiders die in deze takken van industrie werkzaam zijn zal betekenen, dient afgewacht te worden.

Niet alleen de grote belemmering van de export brengt werkloosheid en verarming te weeg, maar dit geldt des te meer voor de import. De blokkade en de meedogenloze oorlog ter zee belemmeren de invoer van levensmiddelen en katoenen stoffen in hoge mate, met het gevolg dat de prijzen van vele invoerartikelen voor het dagelijks gebruik met sprongen omhoog gaan. Dit oefent, aldus Prof. van Gelderen, een funeste invloed op de kosten van levensonderhoud voor de grote massa der bevolking, wat voor de Indonesische bevolking met haar lage lonen een onmiddellijke verarming betekent. Voegt men bij deze lasten nog de militaire lasten, „een veelvoud van die, welke een kwart eeuw geleden op het budget drukken” en die meer dan een derde der staatsuitgaven eisen, dan kan men begrijpen, dat het Indonesische volk niet geestdriftig kan zijn voor deze imperialistische oorlog.

Hoewel de Indische regering maatregelen heeft getroffen tegen prijsopdrijving en het hamsteren allerwege heeft verboden, heeft zij toch niet kunnen verhinderen, dat zowel het een als het ander op grote schaal is gebeurd. Het gevolg is, dat de kosten van levensonderhoud met de dag hoger worden. Allerwege hebben vakver-

enigingen beraadslagingen gehouden, het Comité van Georganiseerd Overleg en de Persatoean Goeroe Bantoe, de vakvereniging van Indonesische hulponderwijzers o.a. hebben het besluit genomen om aan de regering een algemene duurte-toeslag, ovenals in de vorige wereldoorlog, voor te stellen.

Hoe is de reactie bij het Indonesische volk?

Direct na het uitbreken van de oorlog gaf de Indonesische pers uiting aan haar gevoelens, dat ofschoon Indonesië er niet direct bij betrokken was, toch gevreesd moest worden voor de funeste gevolgen van dit conflict. Van alle zijden werd sterk aangedrongen dat er maatregelen genomen zouden worden om de massa te beschermen tegen de verslechterende omstandigheden, dat de economie van het land er meer op gericht moest worden, de behoeften van de bevolking te bevredigen.

In de manifesten der verschillende politieke partijen, ofschoon hierin niet duidelijk de ware aard van de oorlog werd aangetoond, kwam toch sterk tot uitdrukking dat alle krachten ingespannen moesten worden om Indonesië buiten de oorlog te houden. Voor alles werd er sterk op aangedrongen dat het Indonesische volk meer aandeel moest krijgen in het landsbestuur.

Deze politiek werd op 1 October door de Gaboengan Politiek Indonesia, de Nationale Concentratie, in concrete vorm aan de orde gesteld. In een grote openbare meeting, bijgewoond door 3000 personen, heeft deze federatie van de voornaamste politieke partijen van Indonesië, de rechte lijnen gegeven voor het optreden der partijen in de toekomst: te strijden voor een volwaardig parlement in Indonesië, met de bedoeling, dat wanneer een volwaardig parlement bestaat het volk van Indonesië naast het Nederlandse volk zou kunnen staan, zodat de gezamenlijke volkskrachten buitengewoon zouden toenemen voor de strijd tegen de duurte en voor de verbetering van het levenspeil der werkende bevolking. Een beroep wordt door de Nationale Concentratie verder gedaan op de volledige ondersteuning van de vakbeweging.

Wat betekent deze leuze van de Nationale Beweging?

Een verheugend feit valt in de eerste plaats te constateren: de Europese oorlog heeft de eenheid der Nationale Beweging bevorderd. De betekenis van de leuze voor een volwaardig parlement is geen andere dan de democratisering van het staatsbestel in Indonesië, een eis die de C.P.N. reeds jaren lang aan de orde heeft gesteld. In deze oorlogstijd is de verwezenlijking van deze leuze des te klemmender, omdat alleen de democratisering van Indonesië de waarborg vormt voor de verdediging van de levensbelangen van het Indonesische land en volk, en tegelijkertijd zoals in de meeting is gezegd, een geweldige toeneming van de Nederlandse volkskracht, m.a.w. de democratisering van Indonesië zou voor Nederland en Indonesië een waarborg betekenen, dat het Nederlandse en Indonesische volk zich met succes zouden kunnen verdedigen tegen alle oorlogsdrijvers zonder uitzondering.

De leuze van de Nationale Concentratie, die terecht beschouwd kan worden als de stem van de Indonesische Beweging betekent verder,

dat het Indonesische volk erkent, dat het gemeenschappelijke belangen heeft met het Nederlandse volk en het beroep op de steun van de vakbeweging geldt in de eerste plaats voor de algehele ondersteuning van de arbeidersklasse, zowel van Indonesië als van Nederland.

In dit verband is het belangrijk de vraag te stellen — wat zal de Nederlandse arbeidersklasse antwoorden op dit beroep van het Indonesische volk?

Wat de C.P.N. betreft is het duidelijk dat zij haar uiterste best zal doen om deze Indonesische leuze ten volle te ondersteunen. De S.D.A.P. en het N.V.V. hebben enige tijd geleden beloften gedaan ten aanzien van de Indonesische Nationale Beweging. Aan het eind van het vorige jaar hebben beide organisaties een vertegenwoordiger naar Indonesië gezonden om te onderzoeken in hoeverre de Indonesische zaak ondersteund zou kunnen worden. Met welk resultaat? De reactie van de „Arbeiderspers” op het besluit van de grote openbare vergadering in Batavia luidde: dat de leuze voor een volwaardig parlement „voorbarig” was, een antwoord dat gelijk was aan de reactie in de „grote pers” van Nederland, die elke politieke actie van de Indonesische bevolking „ongewenst” acht. Wij kunnen ons denken, dat deze uitspraak van de „Arbeiderspers” de mening weergeeft van de gelijkgeschakelde leiding, de leiding die zich volledig heeft geschaard in het Britse en Franse oorlogsfront, die verknocht is aan haar bourgeoisie en die dus niet zal aarzelen elke vooruitstrevende leuze van de Indonesische beweging, die de belangen van het kapitaal zou kunnen benadelen, „voorbarig” te noemen, al gaat het dan ook ten koste van de levensbelangen van het Indonesische en het Nederlandse volk!

Het woord is nu aan de leden van S.D.A.P. en N.V.V. Eist, dat het rapport van de afgevaardigde, die naar Indonesië gezonden werd, gepubliceerd wordt!

Eist, dat de leuze van de Nationale Concentratie voor de instelling van een volwaardig parlement door S.D.A.P. en N.V.V. volledig wordt ondersteund, in het belang van de Nederlandse en Indonesische arbeiders!

Eist dat er een onmiddellijke samenwerking tot stand wordt gebracht tussen het Indonesische volk en de Nederlandse arbeidersklasse, om te werken voor een spoedige beëindiging van deze imperialistische oorlog!

DE ECONOMISCHE WEDER- GEBORTE VAN HET REPUBLICKEINSE CHINA

S. J. RUTGERS

Wie het verschil tussen een „onrechtvaardige” oorlog van agressie en een „rechtvaardige” oorlog van verdediging van vrijheid en onafhankelijkheid wil bestuderen kan moeilijk een beter voorbeeld vinden dan de tegenwoordige strijd in China. In elk opzicht vertoont de strijd aan weerszijden een geheel verschillend karakter. Niet alleen zijn de motieven voor het voeren van de oorlog volkomen anders en tegengesteld, maar ook de vorm van de strijd, de houding van de niet-strijdende bevolking ten opzichte van de strijd, de vernielende krachten aan de ene zijde en de opbouwende krachten aan de andere kant, alsook de doelstelling bij een overwinning, verschillen als nacht en dag. In een werkelijke oorlog tegen agressie en vóór nationale onafhankelijkheid zijn alle verhoudingen helder en geen pers- en leugencampagne, geen bedrog is in staat om de feiten te verdraaien en een imperialistische roofoorlog om te praten tot een „rechtvaardige” en nuttige onderneming.

Voor elkeen duidelijk staat Japan als aanvaller, uitgerust met alle moderne vernietigingsmiddelen, tegenover een volk, dat aanvankelijk slechts over betrekkelijk geringe materiële afweermiddelen en in hoofdzaak alleen over enthousiasme en moed beschikte. Toch bleek China een grote en toenemende weerstandskracht bij de verdediging te ontwikkelen. En Japan, dat reeds dadelijk belangrijke gebieden kon bezetten, is niet in staat deze tot versterking van zijn economische macht te gebruiken. Het geheim hiervan bestaat in het bijzondere karakter van deze oorlog als een volksoorlog van de zijde der Chinezen, die georganiseerd wordt in de strijd zelve en die aan de vijand geen ogenblik rust laat.

Eén van de typische verschijnselen daarbij is de vrijscharenstrijd, die zijn eigen wapens veroverd. We lezen, bijv. hoe de spoorrails worden opgebroken om er in zware handenarbeid eenvoudige geweren en steekwapens van te maken. Onzichtbaar en onvindbaar weten de vrijscharen nu eens een brug in de lucht te laten vliegen, dan weer een transport buit te maken, of kleinere steden te overvallen en veroorzaken zo eindeloze moeilijkheden voor de agressoren, waardoor zij de vijand dwingen zich te beperken tot de bezetting van hoofdplaatsen en hoofd-verbindingswegen. Het Japanse leger wordt op deze wijze uitgeput en gedemoraliseerd. De troepen moeten telkens worden afgelost en vernieuwd en van het nodige vanuit Japan worden voorzien. En wat het voornaamste is, de economische ontwikkeling van de bezette gebieden wordt belemmerd, zodat Japan er niet in kan slagen, van dit gebied een soliede basis te maken voor verdere oorlogsvoering.

Maar toch is het duidelijk: enthousiasme en vrijscharenstrijd alleen kunnen een met de nieuwste oorlogstechniek uitgerust leger niet

verslaan. Wil men de opmars stuiten dan moet op verschillende tijdstippen en op verschillende punten weerstand worden geboden door het georganiseerde Chinese vrijheidsleger en daarbij speelt de techniek van bewapening en voorziening een belangrijke rol. We moeten nu het verrassende feit vaststellen, dat daarbij niet alleen een steeds beter voorbereid en beter gedisciplineerd leger in het veld wordt gebracht, maar ook een leger, dat steeds beter met moderne wapens is uitgerust. En toch zijn alle belangrijke industrie-centra, de in exploitatie zijnde kolenmijnen, enz. in handen van de Japanners, zij het dan ook, dat alles grondig is verwoest. Tenslotte werd ook Hankau bezet met de Hanyan-staalwerken, het meest vooruitgeschoven punt aan de Jangtse-rivier, waar nog grotere oorlogschepen kunnen doordringen.

Het republikeinse bestuur moest zich terugtrekken in het „binnenland” en de regering vestigde zich in Tsjoenking, waarheen zich ook stromen van „vluchtelingen” begaven. De positie lijkt weinig hoopvol en toch werden we onlangs verrast door het bericht van een overwinning van het republikeinse leger over het Japanse, bij een aanval op Nantsja, de hoofdstad van Hoenan, dus van een provincie, die niet tot het „binnenland” kan worden gerekend. En het Chinese leger bleek daarbij niet alleen goed georganiseerd, maar ook technisch veel beter toegerust te zijn.

Door welk wonder kon hier een leger van de nodige moderne wapens en munitie worden voorzien, hoe kon het gekleed en gevoed worden en zijn verbindingen met het achterland onderhouden? Wat is dit geheimzinnige „binnenland”, dat als economisch steunpunt voor oorlogsvoering kan dienst doen?

Wie in Maart van dit jaar de lezingen van Miss Lucie Tou, een medewerkster van Mevrouw Tsjang-Kai-Sjek hebben bijgewoond, zullen zich herinneren, dat deze op haar eenvoudige manier vertelde, hoe ook de leidende Chinezen uit de kust-provincies dit „binnenland”, dat altijd nog groter is dan geheel Europa, eigenlijk pas nu hadden ontdekt en dat daarbij voor hen een nieuwe wereld openging.

Welke rijkdommen en mogelijkheden deze nieuwe wereld bergt kunnen we lezen uit de Russische pers, die zich met deze gebieden nader bezighoudt. Het is uiterst belangrijk om van de grote veranderingen die hier gedurende de twee oorlogsjaren plaats vonden en voortgaan plaats te vinden, kennis te nemen. Zij zullen van invloed zijn op de geschiedenis van Azië, maar we mogen niet vergeten, dat Europa tenslotte deel uitmaakt van hetzelfde vasteland. De hoofdstad Tsjoenking ligt in de Chinese provincie Setsjoean. Dit is reeds dadelijk een provincie met buitengewoon grote natuurlijke rijkdommen. Deze éne provincie heeft 50 miljoen inwoners en is groter dan geheel Japan. Sinds duizenden jaren is Setsjoean bekend om de vruchtbaarheid van zijn grond (de z.g. rode aarde) en de hoge techniek van de bevoeiingssystemen, die tot in de legendarische oudheid teruggaan. Door de ontredde van China onder invloed van de imperialistische Westerse machten waren de oogsten

sterk verminderd. Maar zij konden voor de Oostelijke districten gedurende deze twee oorlogsjaren reeds weer met niet minder dan 80 % worden verhoogd. Men bedenke welk een reserve aan voedsel alleen reeds hierdoor kon worden geschapen. De provincie levert bovendien grote hoeveelheden van het zo onontbeerlijke zout en het bezit een reeks van bodemschatten als ijzer, lood, petroleum en steenkolen. Aan steenkolen alleen werden voorraden vastgesteld van tien milliard tonnen, (van 1000 kg.).

Aangrenzend ligt de provincie Joenan, die door zijn bergachtig karakter onbeperkte mogelijkheden voor waterkrachtstations biedt. Deze provincie beschikt eveneens over steenkolen, over gekleurde metalen, alsook over zilver, aluminium, wolfram, asbest en grote hoeveelheden lood. De volksmond zegt: men kan hier geen steden bouwen, die niet op steenkolen rusten.

Nog meer naar het binnenland en grenzende aan Tibet ligt Kansoe waar goud wordt gevonden, evenals ijzer, koper en zink en waar, naast waterkracht, grote natuurlijke weidegebieden en uitgestrekte bossen worden aangetroffen. In al deze veelbelovende provincies is de nieuwe geest van nationale eenheid doorgedrongen en de bevolking schaaft zich om de republikeinse regering tot het organiseren van de verdediging van de onafhankelijkheid.

Maar natuurlijke hulpbronnen alleen zijn niet voldoende, zij krijgen eerst betekenis door sociale factoren. En juist de beginperiode van een industriële ontwikkeling vereist al dadelijk veel kapitaal en de organisatie van nieuwe industrieën maakt een gehele reeks van voorwaarden noodzakelijk, die over het algemeen niet in enkele jaren kunnen worden verwezenlijkt.

Het geheim, waardoor het in dit geval mogelijk was het schijnbaar onmogelijke tot stand te brengen, ligt nu juist weer in het karakter van deze oorlog, waardoor hij opbouwend werkt, in tegenstelling tot de thans in Europa gevoerde onrechtvaardige oorlog, die een zuiver vernietigend karakter heeft.

De Chinese volksoorlog bracht in letterlijke zin het kapitaal naar dit nieuwe gebied.

Terzelfder tijd, dat in Sjanghai en Tsjapei heldhaftige tegenstand werd geboden aan de Japanse agressor, werd reeds voor meer dan 100 miljoen dollar aan fabrieksinstallaties in veiligheid gebracht. Uit het gebied van Sjanghai en Nanking werden geleidelijk ongeveer 200 fabrieken steeds verder naar het binnenland versleept. Daaronder waren 10 fabrieken voor machinebouw, 48 voor de bouw van elektrische machines en apparaten, 6 voor scheepsbouw, 6 gieterijen, enz. Veel van dit materiaal werd meer dan eenmaal verplaatst en tenslotte van Hankau over de binnenwaarts gelegen provincies verdeeld.

In de provincie Setsjoean bevinden zich nu de installatie van een 300-tal fabrieken, waarvan vele, meest van middelmatige grootte, het werk hebben opgevat. Reeds werden een twintigtal industriële centra geschapen en eind 1938 werkten 124 industrieën, waaronder 49 fabrieken voor machinebouw, maar ook bijv. 3 zeepfabrieken.

Thans is men nog bezig met de bouw van 12 grote fabrieken, ter waarde van enige miljoenen dollars.

Men ziet het, dit is een zeer oorspronkelijke manier van kapitaals-accumulatie, waardoor het mogelijk werd nieuwe industrieën in een nieuw gebied uit de grond te stampen.

Tegelijkertijd is de kolenproductie in Setsjoean verhoogd van 1,2 miljoen op 2 miljoen ton; men is begonnen met de exploitatie van petroleumbronnen en heeft daartoe een fabriek voor het verwerken van ruwe petroleum georganiseerd. De productie van ijzererts hoopt men spoedig tot 400 ton per dag op te voeren. Zelfs werd reeds uit de omgeving van Tsjoenking in de tweede helft van 1938 voor 14 miljoen dollar aan industriegrondstoffen uitgevoerd, daaronder voor 7,9 miljoen katoen en voor 2,9 miljoen metaal. De productie van verbruiksartikelen werkt niet alleen voor de binnenlandse markt, maar ook voor export, teneinde in ruil daarvoor uit het buitenland de ontbrekende industrieproducten te kunnen betrekken.

Maar ook in andere provincies bijv. in Joenan is de ontwikkeling niet minder stormachtig. Hier zijn meer dan honderd nieuwe fabrieken gesticht en een dergelijk verschijnsel doet zich voor in andere provincies en provinciedelen, die voldoende ver van de fronten zijn verwijderd.

Om te begrijpen, hoe zo iets in korte tijd mogelijk is, dient men allereerst in het oog te houden, dat de reserves aan arbeidskracht vrijwel onbeperkt zijn. Niet alleen zijn de Chinezen over de gehele wereld bekend als goede arbeidskrachten en vaklieden, maar juist in deze burgeroorlog heeft zich een goed deel van de gekwalificeerde arbeiders naar het binnenland teruggetrokken, om vandaar aan de strijd tegen de vijand deel te nemen. Velen bevinden zich in het leger, maar ook de vereiste krachten voor de industriële opbouw konden uit deze kaders worden gerecruteerd.

Hetzelfde geldt voor de intellectuelen: studenten, onderwijzers, ingenieurs en administrateurs ondersteunen de republikeinse regering en zijn veelal te voet en onder grote offers westwaarts getrokken. Gehele universiteiten, zoveel mogelijk met hun bibliotheken en instrumenten hebben zich aldus verplaatst en bevinden zich nu in hulpgebouwen, inderhaast door de studenten zelf opgericht en ingericht in de provincies Setsjoean en Joenan.

Wat verder het benodigde kapitaal betreft, is dit voor een goed deel door de plaatselijke bevolking bijeengebracht, terwijl ook grote sommen van Chinezen, werkzaam in het buitenland, toevloeien o.a. uit Singapore en Indonesië. Maar zelfs het vreemde buitenlandse kapitaal laat zich niet onbetuigd. Grote credieten zijn door Frankrijk en Engeland verstrekt voor de bouw van wegen, telefoonverbindingen, radiostations, terwijl ook buitenlands kapitaal rechtstreeks aan de nieuwe industrieën deelneemt. Zo bouwt een Frans-Amerikaans-Chinees concern een vliegtuigenfabriek in Joenan, niet ver van de grens van Birma met een kapitaal van 30 miljoen dollar, waarvan 15 miljoen Chinees kapitaal. Amerikaanse experts heb-

ben deze grote fabriek geprojecteerd, waarvoor Frankrijk de machines en grondstoffen levert en China de arbeidskrachten. De exploitatie van de hout-reserves en de aanbouw van medicinale planten geschiedt goeddeels met kapitaal van Chinese emigranten. Maar er is meer.

De regering organiseert tevens een economische basis op de grondslag van een netwerk van productieve coöperaties. Daarvan zijn er reeds meer dan 30.000 in het leven geroepen en het aantal stijgt steeds. De voor de verschrikkingen van de oorlog gevluchte bevolking vindt hierin een bestaan en ook krijgsinvaliden nemen een werkzaam aandeel. Vrouwen vervaardigen in deze coöperatieve bedrijven kleren o.a. voor de soldaten en daaronder zijn bekwame vakarbeidsters uit Hankau, die daar door de regering van 20 dollar en het nodige voor de voetreis van twee maanden werden voorzien en die de uitrusting voor hun handwerk meebrengen. Deze kleinindustrie speelt thans een grote rol in het geheel van het economische leven. Voorwaarde is echter de steun van een eigen industrie en van de op industrieële basis geschoeide productie van de voornaamste grondstoffen. Deze combinatie is thans reeds aanwezig en verzekert ook een sociale ontwikkeling, waarbij de fabrieksarbeiders een leidende rol zullen vervullen. Het is bovendien van belang, dat deze nieuwe economische opbouw reeds thans volgens een vast plan geschiedt, waartoe het voorbeeld en de hulp van de Sowjet-Unie goede diensten bewijzen.

Een centraal landbouwburo met 23 onderafdelingen organiseert de landbouw met het oog niet alleen op voldoende voedingsmiddelen, maar vooral ook met het oog op de nodige grondstoffen. Daarbij wordt in de hand gewerkt, dat òòk de boerenfamilie deelneemt aan de productie door middel van huisindustrie, in de eerste plaats ook door het spinnen en het weven van stoffen. Steun wordt door het Buro verleend o.a. door het beschikbaar stellen van een model van een verbeterd weefgetouw, dat geheel van hout is vervaardigd en dat door iedere dorpsstimmerman gemakkelijk kan worden vervaardigd. Met dit nieuwe model kan 20 kg. garen per dag worden verwerkt.

De commissie voor de Chinese productieve coöperaties heeft het gebied in 4 grote rayons verdeeld, die 10 onbezette provincies omvatten en zich plaatselijk tot in het vijandige gebied uitstrekken. De coöperaties krijgen credieten van deze commissie en hulp voor transport en inrichting en vooral voor de levering van grondstoffen. Men moet niet vergeten, dat het kleinbedrijf en de huisindustrie in het Chinese leven steeds een uiterst belangrijke rol heeft gespeeld en dat daarbij de coöperatie ook reeds een eeuwenoude ontwikkeling heeft doorgemaakt.

Voorwaarde voor de ontwikkeling van een voldoende brede basis voor dit economische systeem is een behoorlijk net van verkeerswegen te land en te water, tusschen de verschillende districten en met het buitenland, voor de import zowel als voor de export. Twee derde van de spoorwegen bevindt zich in handen van de Japanners, die bovendien vrijwel alle havens aan de Stille Oceaan beheersen.

De verbinding met het buitenland moet goeddeels lopen over Joenan en Birma naar Rangoen, of over verschillende routes naar Indo-China, terwijl ook een tweetal wegen de verbinding met de Sowjet-Unie onderhouden.

De verbinding met Rangoen geschiedt gedeeltelijk per spoor, gedeeltelijk langs een nieuw aangelegde autoweg, terwijl aan de bouw van de ontbrekende schakel van de spoorweg wordt gewerkt. Ook ter verbetering van de verbinding met Frans Indo-China worden verschillende spoorwegwerken uitgevoerd. Een gedeelte van een nieuwe spoorwegverbinding met Indo-China ter lengte van 360 km. werd einde 1938 voor het verkeer geopend, terwijl het resterende deel in 1939 gereed moet komen. Daarbij verleent een Frans consortium steun, want de verbinding van Frans Indo-China met het Chinese achterland en via dit achterland met het door Engeland beheerste Birma is ook van vitaal internationaal strategisch belang voor Frankrijk. Men denke bijv. aan een oorlog met Japan, waarbij deze de havens aan de Stille Oceaan zou kunnen blokkeren.

Aan de andere kant verleende Engeland zeer belangrijke steun bij het tot stand komen van de verbinding Tsjoenking - Birma, waarvan het laatste gedeelte als autoverkeersweg in December van 1938 feestelijk kon worden geopend. Engeland nam daarin deel voor 10 miljoen pond sterling, waarvan 4 miljoen voor aankoop van vrachtauto's. De begroting bedroeg 200 miljoen Chinese dollars en de arbeidskracht werd uitsluitend door Chinezen geleverd. Interessant is nog, dat de havenstad van Birma, Rangoen, door de aanleg van deze weg sterk van karakter veranderde. Niet alleen is de handel en het bankwezen etc. daar enorm toegenomen, maar het aandeel daarin van Chinese kantoren, Chinese banken en handelaren heeft het beeld gewijzigd. De veranderingen in het nieuw tot ontwikkeling gebrachte deel van China kunnen niet nalaten van grote invloed te zijn in het gehele Zuid-Oosten van Azië, waar het Franse en Engelse kapitaal thans zo'n overwegende rol speelt.

Ongetwijfeld zal de aanleg van spoorlijnen in het door de terreingesteldheid moeilijke gebied van Joenan in versneld tempo worden voortgezet. Maar voorlopig van nog meer belang is de aanleg van wegen voor gewoon verkeer. Deze wegen hebben door de verbetering van het vrachtauto-transport een geheel nieuwe betekenis gekregen, ook wat betreft vervoer over grote afstanden. Bovendien vervullen zij een geweldige rol in het lokale verkeer en maken eerst een snelle economische ontwikkeling van dit rijke gebied mogelijk. Daarbij vereist de aanleg van wegen behalve arbeidskracht, die in voldoende mate beschikbaar is, slechts uiterst geringe hulpmiddelen, ook waar het betreft de aanleg van verharde autowegen. Op een lezing van den Nederlandsen ingenieur Bourdrez, die onlangs bij onderzoekingen in verband met de bouw van waterkrachtinstallaties in het gebied der Boven-Jangtse in China om het leven is gekomen, deelde deze mede, dat gedurende zijn 6-jarige praktijk in China onder het republikeinse bewind meer dan honderd duizend km. nieuwe wegen waren tot stand gebracht. Thans zijn in de Noord-Westelijke provincies van het „nieuwe” gebied, behalve

de reeds genoemde grote internationale verkeerswegen, 3200 km. nieuwe hoofdverkeerswegen aangelegd, terwijl daaraan een geheel net van meer locale wegen wordt aangesloten. Door locale besturen werd bijv. in November 1938 een bedrag van 76 miljoen Chinese dollars voor aanleg van wegen en kanalen beschikbaar gesteld. Over deze wegen trekt een reeks van de meest verschillende voertuigen, getrokken door personen, door muilezels en door paarden. Maar daartussen bewegen zich ook de nieuwe Amerikaanse $2\frac{1}{2}$ tons Chryslers, waarvoor een crediet van een miljoen dollar werd beschikbaar gesteld door het Amerikaanse kapitaal. Niet minder hard wordt er gewerkt aan de verbetering en aanleg van waterwegen, waartoe op een nationale conferentie de nodige besluiten werden genomen. Terwijl 99 schepen werden opgeofferd en tot zinken gebracht om het waterverkeer der Japanners te bemoeilijken, werd met de bouw van 1500 nieuwe rivierschepen een begin gemaakt.

Nieuwe luchtverbindingen werden in het leven geroepen, waarbij eveneens het buitenlandse kapitaal deelnam. Zo bijv. 3300 km. door een Amerikaans-Chinese en 6300 km. door een Duits-Chinese maatschappij, enz. Met de Engelse regering werd op 26 Jan. 1939 een overeenkomst gesloten voor een directe vliegverbinding van het nieuwe China met Europa via Birma. Een andere dergelijke verbinding voert over Frans Indo-China.

Evenzeer van belang zijn in dit uitgestrekte gebied de verbindingen per telefoon en per radio. Vanaf het begin van de oorlog werden 4480 km. telefoonleidingen aangelegd en 3583 km. zijn in uitvoering. In enige steden treft men reeds een systeem van automatische telefonen aan. Zo in Koesmin met 2000 aansluitingen en evenzo in Tsjoenking.

De bestaande radiostations ten getale van acht worden met een 14-tal nieuwe stations vermeerderd, waaronder één van 100 watt in de hoofdstad van Tibet. Wel worden de radiostations en de telefoonleidingen nu en dan beschadigd door bombardementen, maar een 50-tal reparatie-brigades zorgen ervoor, dat de schade onmiddellijk wordt hersteld.

Belangrijk is ook een goed functionerende veldpost, die het contact van de soldaten aan het front met het achterland en hun daar verblijvende familieleden onderhoudt. Dit contact wordt tevens bevorderd door de talrijke studenten en propagandisten, die zich naar het front begeven, om de soldaten aan het algemene cultuuren scholingswerk te doen deelnemen. Met eenzelfde energie als na de October-revolutie in Sowjet-Rusland wordt ook hier het analphabetisme bestreden, wat kenmerkend is voor een werkelijk „rechtvaardige” volksoorlog.

Tegenover een snelle en gezonde ontwikkeling van het economische leven in het door de republikeinse regering beheerste gebied staat een volledige ineenstorting in de door Japan bezette Chinese provincies en grote steden.

In Sjanghai alleen werd aan industriële ondernemingen voor 500 miljoen Chinese dollars schade aangericht, hetgeen 60 % van de

bouwkosten vertegenwoordigt. Vernield werden 905 en zwaar beschadigd ongeveer 1000 fabrieken. De stad Canton is geheel ontvolkt: van de 1½ miljoen inwoners bleven er slechts 25.000 over. Hankau is in hoofdzaak geëvacueerd naar het „Binnenland“; de mijnen in de buurt van Hankau zijn geheel vernield, enz.

De Chinese bedrijven in het door Japan bezette gebied kunnen alleen aan vernietiging ontkomen, indien zij zich met het Japanse Kapitaal verbinden op de grondslag van 51 % van het kapitaal in handen van Japan, d.w.z. volledige controle door Japan. Deze „samenwerking“ vormt dan de basis voor een politieke Chinese marionettenregering van delen der Chinese bourgeoisie, die verraad plegen aan de nationale zaak. Maar ook het buitenlandse kapitaal staat aan een systematische vernietiging bloot, zowel in letterlijke zin door bombardementen, als door economische maatregelen van de Japanse bezetting, die bijv. de scheepvaart op de Jangtse-rivier voor buitenlandse schepen verbiedt en de vrachttarieven op de Japanse schepen voor buitenlandse goederen kunstmatig verhoogt. Reeds maandenlang wordt de Engelse concessie in Tientsin hermetisch afgesloten en een reeks van „incidenten“ zorgt ervoor, dat het normale bedrijfsleven tot stilstand wordt gebracht.

Het streven van Japan is er in de eerste plaats op gericht, China tot leverancier van grondstoffen voor haar industrie te maken, een zuiver koloniale politiek dus, die de eigen industriële ontwikkeling van China tegengaat en het levenspeil van de bevolking tot het laagstdenkbare niveau terugbrengt. Japan verbiedt bijv. de uitvoer van wol naar andere landen dan Japan, vestigt een embargo op katoen, met de bedoeling een katoenmonopolie in te stellen en zij beheerst de buitenlandse handel door een systeem van uit- en invoerrechten.

Terwijl Japan er aldus goeddeels in slaagt het buitenlandse kapitaal te verdringen en te vernietigen, gelukt het haar toch niet de verwachte voordelen voor zich te verzekeren. Zij beheerst namelijk wel de knooppunten van het economische leven in de kustprovincies, maar niet het platteland. De Chinese boeren passen zich aan bij de behoeften van de vrijscharenoorlog: zij vervangen de productie van grondstoffen voor de industrie door die van voedingsmiddelen en maken een geregeld mijnbouwbedrijf even onmogelijk als een geregeld verkeer en transport. De uitvoer van ijzererts uit China naar Japan nam niet alleen niet toe, doch verminderde met 1,3 miljoen ton in 1936 tot 78.000 ton in 1938. Met uitzondering van de spoorweg Peking—Moekden werkt geen enkele spoorweg in het door Japan bezette gebied normaal.

Het buitenlandse kapitaal staat hier blijkbaar voor een moeilijke keuze. Erkenning van de nieuwe orde in Oost-Azië en samengaan met Japan betekent de erkenning van de suprematie van Japan en het prijsgeven van belangrijke imperialistische posities in het Verre Oosten, indien het Japan zou gelukken met behulp van de Westerse machten en van delen der Chinese bourgeoisie voorlopig te zegevieren. Afwachten tot Japan zich voldoende heeft verzwakt en uit-

geput betekent niet alleen vernietiging van de in China geïnvesteerde buitenlandse kapitalen, maar het zou de Westerse mogendheden noodzaken zelf de leiding te nemen in de strijd tegen de volkslegers, indien zij de oude imperialistische heerschappij in China zouden willen trachten te herstellen. Ook indien zij daarbij op de hulp van een verzwakt Japan en op delen van de Chinese bourgeoisie kunnen rekenen gaat een dergelijk ondernemen de krachten van de ondergaande burgerlijke klassen van West-Europa te boven.

Vandaar de pogingen om het republikeinse China met kapitaal te steunen bij de opbouw van een nieuw China in de Zuid-Westelijke provincies van het „binnenland” in de hoop zich met de nieuwe burgerlijke krachten onder Tsjang-Kai-Sjek te kunnen verenigen en vandaar uit aan het herstel van het economische leven ook in de kustprovincies te kunnen deelnemen en zo een gedeelte van de oude kapitalen te redden en nieuwe beleggingen rendabel te maken. Zoals uit de bovenaangegeven feiten blijkt, heeft tot nu toe het buitenlandse kapitaal zijn hoop in hoofdzaak op de kaart van het republikeinse China gezet. Dit blijkt o.a. ook uit het feit, dat Engeland de republikeinse valuta steunt en zich van deze politiek ondanks alle bedreigingen van Japan o.a. in Tientsin niet heeft laten afbrengen. Maar de steun is weifelend, omdat achter de republikeinse regering het communistische spook opdoemt en dit spook lijkt na de laatste gebeurtenissen dreigender dan ooit.

Ongetwijfeld biedt de economische ontwikkeling der Zuid-Westelijke provincies van het „Binnenland” reeds een basis voor herstel en verdere economische ontwikkeling ook van de Chinese kustprovincies. Het buitenlandse kapitaal zou daarbij een welkome steun en een factor van grote bespoediging kunnen zijn. Maar de vraag is, welke rol het daarbij zal vervullen en wie de leiding in dit geweldige proces zal hebben. Aller ogen zijn daarom thans gericht op Tsjoenking, niet alleen op de uiterst merkwaardige en snelle ontwikkeling van het economische leven aldaar en de daardoor mogelijk geworden nieuwe wijze van oorlogsvoering, maar niet minder op de ontwikkeling van de nieuwe klassengroeperingen en de politieke tegenstellingen en de intriges, die zich op de grondslag van deze nieuwe verhoudingen afspelen. Maar ondanks alle intriges en ondanks de mogelijkheid van tijdelijke nederlagen, staat het reeds vast, dat we aan het begin staan van een nieuwe industrieële ontwikkeling van China en daarmee aan de vooravond van de overwinning der volksmassa's. Dat het geweldige Chinese Rijk in barensweeën grenst aan het machtige Verbond van Socialistische Sowjet-Republieken is een waarborg daarvoor, dat zich dit historische proces met zo gering mogelijke schokken zal voltrekken.

PRIJSOPDRIJVING EN „VERVANGINGSWAARDE”

J. W. DE GROOT

Onder het motto „Prijsofdrijving en vervangingswaarde” schrijft de redactie van „De Nederlandsche Werkgever” van 26 October een overzicht van de prijzen van verschillende waren. Het artikel is er op gericht, om te beweren, dat duurtebijslag voor de bedrijfsarbeiders niet gerechtvaardigd is, „wanneer er geen aanwijsbare noodzaak toe aanwezig is”. Nu menen wij, dat de lage lonen en de lage steunnormen ook zónder de prijsverhoging al voldoende noodzaak tot een verhoging zijn! Doch dat daargelaten, is het nu inderdaad zo, dat er geen voelbare stijging der prijzen is van levensmiddelen en andere noodzakelijke producten?

In genoemd artikel staat, dat „tot dusver slechts een stijging van de kosten van levensonderhoud is geconstateerd van 1.7%”. Tot dusver — d.w.z. tot de tweede helft van October. Echter vindt men reeds over September aangegeven — zowel voor Den Haag als voor Amsterdam — dat voor arbeidersgezinnen het gehele gezinsbudget met 2,1% en 1,9% is gestegen ten opzichte van het vorige tijdperk, terwijl de levensmiddelen in Den Haag met 2.7 en in Amsterdam met 3.1% waren gestegen¹⁾. De cijfers van de werkgevers-redactie zijn dus iets aan de lage kant, t.o.v. de cijfers van het Centrale Bureau v. d. Statistiek. Er staat dan ook niet bij, waarop het cijfer 1.7% is gebaseerd!

Er komt echter nog iets anders bij. Het Bureau v. d. Statistiek van Amsterdam schrijft in een circulaire over de kosten van het levensonderhoud, dat de cijfers van September „het gemiddelde prijspeil gedurende de gehele maand weergeven”, waardoor een oplopende prijsbeweging niet zo sterk tot uiting komt. En, schrijft dit Bureau verder, „de meeste verhogingen zijn ingetreden in de loop en zelfs aan het einde van September”. In berekeningen over de maand October zal dus, zelfs als de prijzen gelijk zouden blijven, een grotere stijging te verwachten zijn. Wanneer we dit mee in aanmerking nemen, is bij een zeer voorzichtigte schatting eind September het gemiddelde prijspeil dus eigenlijk nog meer gestegen, ongeveer 3—4% in plaats van omstreeks 2%.

Bovendien, ook in October zijn de prijzen nog gestegen²⁾. Volgens een bericht van de Centrale Bond van Nederlandse Verbruikscoöperaties (Het Volk van 17 October) blijkt dat in vergelijking met Juli de prijzen gedeeltelijk nog meer gestegen zijn, dan volgens de cijfers, die in September door het Centrale Bureau v. d. Statistiek zijn gegeven. Inderdaad zijn de groothandelsprijzen van September tot 17 October nog weer met ruim 5 punten

¹⁾ Maandschrift v. h. Centr. B. v. d. Statistiek, October 1939.

²⁾ In November ging — zover nu bekend is — deze stijging voort. Zie o.a. Volksdagblad 16 November 1939.

of 6% gestegen. Dus voor zover cijfers over October bekend zijn — de groothandelscijfers — geven deze een verder stijging van 6% ten aanzien van September. En, aangezien de kleinhandelaren met hun prijzen de groothandelaren volgen — de juistheid daarvan wordt in het artikel in „De Nederl. Werkgever” met een hele tirade over de „vervangingswaarde” aangeprezen — zijn de kleinhandelsprijzen over October dus ook zeker met hetzelfde percentage gestegen. September en October gaven dus samen een stijging van de kleinhandelsprijzen van $3-4\% + 6\% = \pm 9\%$. We hopen, dat „De Nederlandsche Werkgever” in een volgend nummer zal erkennen, dat dit een prijsstijging is, die voldoende motivering is voor een loonsverhoging! We vrezen echter, dat we in dit opzicht even bedrogen zullen uitkomen, als de lezers van „De Nederlandsche Werkgever”, wanneer zij objectieve feiten en cijfers denken te krijgen! Want de redactie van dat blad heeft in het genoemde artikel nog een achterdeurtje opengelaten. En wel het volgende:

„Ook bedenke men, dat bijvoorbeeld de rantsoenering van suiker en petroleum, straks nog van andere artikelen, medebrengt, dat men minder van die artikelen kan betrekken en dus ondanks enige prijsstijging, toch wellicht minder voor die artikelen besteedt, dan tevoren”.

Wat keurig gezegd! Maar bij goed nalezen staat er niets anders, dan de eenvoudige raad, méér goederen te distribueren, waardoor deze goederen een geringer deel van het budget uitmaken — en de verdere prijzen maar te laten oplopen. Dat is beter, dan de lonen en de steun te verhogen, wordt vervolgens betoogd. Want de regering moet er op toezien, dat de „prijzen van diensten — en daardoor toch indirect weder de goederenprijzen — niet ongemotiveerd opdrijven”. Maar weet de redactie dan niet, dat reeds thans en reeds lange tijd, in vele gezinnen te weinig wordt geconsumeerd! Dat door de door hen voorgestelde methode dit tekort nog groter zal worden? Omdat hun methode erop neer komt, dat het door de distributie „gespaarde” weer wordt uitgegeven voor hogere prijzen aan de niet gedistribueerde artikelen?

De Nederlanders met de kleine beurzen, die niet tot de geregelde lezers van „De Nederlandsche Werkgever” behoren, en niet de uit het genoemde artikel blijkende werkgeversmentaliteit hebben, zullen begrijpen, dat voor hen slechts een noodzakelijkheid bestaat, om de steeds stijgende prijzen te kunnen betalen: omhóóg met de inkomsten — de lonen, de salarissen en de steunen — en bestrijding van de verdere prijsopdriving!

UITGEDOOFD!

DR. LANKHOUT

Ja dokter, dat is onmogelijk te zeggen, mij scheelt niets, absoluut niets. Ik ben naar mijn lichaam helemaal gezond. Maar het is al sinds weken, dat ik bang ben, dat ik zo bang ben als nooit van te voren. Niet, dat ik vroeger bang ben geweest, of zenuwachtig. Ik ben altijd kalm geweest, de kalmste man die er te vinden was. Maar nu ben ik bang. Iedere avond, wanneer ik naar huis kom, als het donker wordt, ben ik bang. Dan kijkt mijn vrouw me weer aan, met haar grote ogen, en dan kan ik weer niets zeggen, dan heb ik de hele dag weer niets kunnen doen, dan heb ik weer gestempeld en weer gelopen — na het stempelen — gelopen, gelopen . . . uren lang gelopen. En dan weet ik niet, hoe ik mijn vrouw aan moet kijken. Want daarvoor heeft ze me toch niet getrouwd, dat ik al die jaren lang — nu al negen jaar — niets doe dan stempelen en nu en dan eens een hele week of twee hele weken of drie hele weken werken. Daarvoor heeft ze me toch niet getrouwd? En dan heb ik het gevoel, dat ze me aankijkt, en dat ik niet stil kan blijven zitten. En dan sta ik op, en loop naar de keuken, en drink een glaasje water; en dan kom ik weer terug in de kamer en zit weer. En dan vraagt ze, wat er aan de hand is. En wat kan ik dan anders zeggen, dan dat er niets aan de hand is. Want ik ben toch gezond en mij mankeert toch niets. En toch zit ik maar te kijken. En wat kan ik zeggen? Ik kan natuurlijk niets zeggen en alleen maar kijken en wat praten over het weer en over zulke dingen. Want ik kan toch mijn vrouw ook nog niet lastig vallen met de dingen, die mij na al die jaren te zwaar zijn geworden . . . ? Maar dat is allemaal nog niets. Dat is allang zo. Maar de laatste tijd gaat het helemaal niet meer. Dan ben ik, als het donker wordt, doodsbang. Als je in die donkere kamer komt, en je ziet je vrouw zitten, en je hebt gegeten, en je hebt gelopen door de kamer en een glas water gedronken, dan ga je naar bed. „Wel te rusten, vrouw“. „Wel te rusten“. En dan komen steeds gezichten voor je. Dreigende gezichten, lieve gezichten; dreigende gezichten en lelijke gezichten het meest. En die grijpen naar je. En zeggen — en je hoort de stemmen, of ze in de kamer zitten, je ziet de monden de stemmen uitspreken — „Waarom kom je niet bij ons, je bent bij ons veilig. Waarom blijf je daar beneden en ben je zo bang? Je kunt rust genoeg krijgen“. En dan grijpt je steeds meer de angst aan. Dan kun je tenslotte niet meer blijven liggen. Dan sta je op en je vrouw vraagt je weer, wat er aan de hand is. En waarom zou je haar nog lastig vallen, met wat er is, zij heeft het zelf ook erg genoeg. Ze houdt zich wel goed, maar voor zo'n vrouw is het toch ook geen leven. We waren in Mei getrouwd en in October werd ik werkloos en vanaf die tijd heb ik alleen maar weken gewerkt en verder van de steun getrokken. Als maar twaalf gulden. Je kunt er op de duur mee uitkomen, want je leert wel met iedere cent omspringen. Maar het is toch onmogelijk om een vrouw, die daar iedere dag mee tellen moet, met die enkele centen, en die alles schoon houden moet en knap houden moet van

die enkele centen, om die nog lastig te vallen, dat je bang bent. Ze heeft voor zichzelf al meer dan genoeg. Of dacht u misschien, dokter, dat het makkelijk is? We hebben natuurlijk geen kinderen. Je denkt wel eens, dat je kinderen wilt hebben. Maar je kunt er toch niets voor doen en wat heeft het dan voor een zin, mijn vrouw is zo al zwak genoeg. Niet dat je geen kinderen zou willen hebben, maar wat kun je voor die kinderen doen. Je ziet om je heen toch al genoeg kinderen, die niet helemaal en zelfs lang niet krijgen wat ze nodig hebben. En kun je zo'n vrouw nu lastig vallen, wanneer je bang bent. Kun je tegen haar nu zeggen, dat je er helemaal genoeg van hebt; dat je die stemmen wel gelijk geeft, wanneer ze je roepen om te komen; dat je wel rust wilt hebben. Dat je er niet meer tegen kunt om iedere dag weer te denken en steeds weer te denken. Te denken dat je niet meer nodig bent. Want er zijn soms nog wel baantjes en je valt er toch meestal naast. Drie dagen geleden waren er aan de Bond 14 mensen gevraagd en ik was er niet bij. Mijn schoonvader was er wel bij en ik zou misschien wel kunnen gaan en zeggen, dat ik beter zou zijn dan hij, maar hij is ook al zo lang werkloos en waarom zou ik die ouwe man van 61 jaar, die ook blij is als hij weer eens een paar dagen iets kan doen, waarom zou ik die ouwe man van 61 jaar het voedsel uit de mond nemen? Hij heeft er ook niet zo'n lol in, dat hij al die jaren werkloos is. Maar ik heb er toch voor gezorgd, dat Truus niet te weten komt, dat ik dat werk misschien ook zou hebben kunnen krijgen. Mijn schoonmoeder zal niet zeggen, dat hij dat putje hier in de stad heeft, want dan zou Truus denken, waarom ik het niet heb en zou ze ook gaan denken op de duur, dat ik helemaal overbodig ben, wat ik zelf ook denk. En dat is ook een van de redenen, waarom ik niet met haar praat. Ik kan toch niet aan haar zeggen, dat ik overbodig ben. Zij heeft toch een man getrouwd indertijd, die kon werken, die iets voor de kost kon doen, die voor haar en voor wat kinderen zou kunnen werken. En werken zou ik nu ook nog wel kunnen. Zo graag als ik zou willen werken zijn er niet veel. Maar je kunt het ook niet helpen, als je tenslotte overbodig bent. Je denkt alleen maar na, dat je overbodig bent. Er is geen kwestie van, dat ik het iemand verwijt. Niemand kan er iets aan doen, er is nu eenmaal die grote werkloosheid en als je te veel bent, zoals ik, dan ben je inderdaad te veel en dan is er geen weg meer uit. Het is nu ook allang genoeg, dat je je zelf wat hebt wijsgemaakt. Je bent zo lang rustig geweest, dat je tenslotte niet meer weet, wat je moet denken; je bent niet opstandig geweest want je hebt altijd gezien, dat dat toch niets heeft gegeven. En toch ben je ten slotte bang geworden. Zo bang, dat je ogen er van trillen, dat je je handen niet meer stil kunt houden, dat je tranen in je ogen krijgt, dat je niets meer ziet, dat je alleen maar wenst, dat je eindelijk rust krijgt van die angstige visioenen van de laatste nachten. Iedere nacht komen ze weer opzetten, zodat je bang bent, dat het weer donker wordt. Nu al weken lang. Iedere nacht. En die stemmen, die je naar zich toe roepen, omdat het daar rustig is. Ik heb al eens in de keuken gestaan, toen mijn vrouw en haar zuster weg waren en toen heb ik gedacht, dat het beter zou zijn, om die

stemmen maar toe te geven. Maar mijn vrouw houdt tenslotte te veel van me, ik ben ook, door mijn rust en doordat ik haar vroeger altijd heb kunnen opbeuren, in haar leven wat geweest. Want ze houdt veel van me en we hebben altijd goed op kunnen schieten. En zou ik haar dat dan aan kunnen doen, als ze terug zou komen en mij in de keuken vinden? Het is immers ook voor een groot deel voor haar, dat ik zo bang ben. Ik ben bang, om met haar alleen te zijn. Om haar te zien en steeds te moeten denken dat ze me zal vragen, wat er aan scheelt. En er scheelt toch niets aan, al ben ik nu ook niets meer waard. Er scheelt absoluut niets aan. Ik ben indirect zo gezond als een vis en kan alles verzetten. Maar toch is er wat met me en ik kan toch niet hebben, dat ze zich daar ook nu weer zorgen over maakt. Toen ik indertijd ziek was, heeft ze zich ook zorgen genoeg gemaakt. En toen ik in de werkverschaffing was, want toen moest ik meer eten om bij krachten te blijven en ook dat ging weer, als het naar haar gegaan was, van haar af. Maar daar heb ik een punt voor kunnen zetten. Zij heeft in die tijd niet tekort gehad, dat ik in de werkverschaffing was. Maar als je ergens het gevoel krijgt van overbodig te zijn, dan was het daar. Ik kan u vertellen, dokter dat dat „spelen” met een schop je nog gekker maakt.

Wat is dat nou voor een werk wat wij daar doen? Is dat nou grondwerk? Als je een grondwerker ziet, dan lacht hij zich dood. Wat speel je daar in het zand en wat trek je daar wat boompjes uit, als je altijd in de stad hebt gewoond en als je altijd een vak hebt gedaan. Niet dat grondwerk geen vak is, maar daarin ben ik geen vakman, zoals in mijn eigen vak. En ben je dan niet overbodig, als je je eigen vak niet kunt doen, maar als je als kinderen met een schop doelloos aan het spelen bent? En dat maakt je nog maar moedelozer. Want je bent je eigen niet meer. Je bent je eigen man niet meer met het werken, het zijn je eigen handen op het laatst niet meer, waarmee je werk doet, dat niet je eigen werk is. En je gevoel van overbodigheid neemt toe, dat je wel kunt schreeuwen en huilen. En toch ben ik altijd een kalme man geweest, een stille man, die niet veel zei en die zeker niet zou gaan schreeuwen. En nu kan ik soms wel schreeuwen van angst. Als je zo bang bent als ik, wanneer het donker wordt, en wanneer je weer naar huis komt, en je vrouw kijkt je aan, en ze vraagt, wat er met je is. Want wat moet je dan zeggen. Dan is er immers niets meer te zeggen. Want je bent immers gezond, en waarom zou je iets mankeren, als je hele lichaam gezond is, als je alleen maar bang bent. En straks ga ik van u weer naar huis. „Dag dokter” — „Een drankje gehad” — „Ik heb al zov eel drankjes geslikt!” en dan kom ik een volgende keer weer en u schrijft weer een ander receptje en dan ga ik weer en dan kom ik, weer net als vanavond, by myn vrouw thuis en dan zegt ze: „Ben je bij den dokter geweest? En wat zei die weer? Wat heb je gekregen?” En dan weet je weer niets te zeggen, want er scheelt niets aan en je kunt toch niet zeggen, dat je zo bang bent, want zij heeft ook al genoeg . . . .

Geachte Collega.

Bij uw patient vond ik lichamelijk geen afwijkingen, behalve een geringe ontwikkeling van het onderhuidse vet. Geestelijk is de man echter vrijwel aan zijn eind. Hij heeft een hoofdzakelijk exogene depressie met hypnagoge hallucinaties, zoals die bij sentimentieve mensen met een manisch-depressieve inslag nogal eens voor kunnen komen. Ik zal proberen, hem enig perspectief te geven. Doch dat is moeilijk, omdat er nu niet zoveel perspectief ervoor hem is. Broom lijkt mij overbodig, dat heeft hij al genoeg gehad!

Met collegiale hoogachting,
Dr. LANKHOUT.

Ziehier een deel van een stenografisch opgenomen verhaal van een patient op een polikliniek en een brief aan zijn huisarts. Niet, dat deze patient nu een voorbeeld is van strijdvaardigheid, maar hij is een van de velen, die zijn uitgedoofd, die aan hun eind zijn na lange jaren van werkloosheid. Bij inlichtingen hoorde ik, dat hij een goed en bekwaam vakman geweest is. Altijd wat stil, met weinig vrienden en omgang. Niet vooraan staand in zijn vakbond, weigerde hij (volgens zijn vrouw) indertijd werk aan te nemen, omdat daarbij de eis was gesteld, dat hij zijn vakbond moest opzeggen. En het werk was vast geweest! Zelf praatte hij daar niet over. Hij dacht maar in zijn kringetje rond. Uitgedoofd — een aanklacht tegen de maatschappij — als een wrak op het strand, een teken van een niets ontziende kracht, waartegen het schip niet opkon.

tijdschriften-bespreking

„KWARTAAL”

Overzicht der internationale politiek en economie. Tweede jaargang, nummer 1

Het nummer van het drie-maandelijks tijdschrift „Kwartaal”, dat thans verschenen is, bevat een reeks van hoogst belangrijke artikelen over het ontstaan en de ware aard van deze oorlog, alsmede over het standpunt van verschillende communistische partijen.

Het inleidende artikel, „De oorlogsmisdadigers”, behandelt de verantwoordelijkheden aan beide zijden voor het uitbreken van de oorlog. Edgar Fielding schrijft een artikel: „Waarvoor wordt het Engelse volk de dood ingestuurd?” Het is een scherpe aanklacht tegen de regering Chamberlain-Churchill, die het fascisme eerst heeft gekoesterd, in de hoop, dat het aanval op de Sowjet-Unie zou richten en daarna de oorlog is begonnen toen het bleek, dat Hitler dit niet aandurfde.

„Het Indische volk vraagt...” — een stuk, waarin kort en bondig de eisen van het Indische volk, waaraan Chamberlain niet wil voldoen, worden aangekondigd.

Hierop volgt een interview met de beroemde Chinese communistische leider Mao Tse Doen, over de betekenis van deze oorlog voor het grote China en zijn strijd om de bevrijding van Japan.

Van buitengewoon belang zijn de beide artikelen over Duitsland. Walter Ulbricht schrijft over de anti-kapitalistische stemmingen onder de arbeiders en boeren in Duitsland, die zich zelfs tot in de Nazi-pers een weg weten te banen. W. Florin zet de politiek van de Communistische Partij van Duitsland uiteen, die als steeds, een revolutionaire politiek van strijd tegen het nationaal-socialisme en elke vorm van kapitalistische dictatuur is. We behoeven niet te zeggen, van hoeveel belang deze uiteenzettingen zijn, om de lastertaal over een „samengaan” van communisten en fascistten te weerleggen.

Dit nummer van „Kwartaal” is zeker een van de belangrijkste, die totnogtoe van dit onmisbare tijdschrift verschenen zijn!

Het wordt als gewoonlijk besloten door een nuttige „Kroniek van het Kwartaal”, met de voornaamste data en feiten der laatste drie maanden.

Wij herinneren er aan, dat de prijs van dit tijdschrift van 64 blz. voor a b o n n é ' s op „Politiek en Cultuur” slechts 20 ct. per aflevering of 75 ct. per jaar-abonnement bedraagt.

sociale aantekeningen

ONDERWIJS EN GEVANGENISSEN IN INDONESIË

Nederland behoort tot de democratische landen, die als parels van de beschaving — om met een bepaalde soort van democraten te spreken — nog een recht van bestaan hebben voor het aangezicht van de „ware democratie”.

Hoe staat nu de Nederlandse „democratie” ten aanzien van Indonesië voor het aangezicht van „de Democratie”? We zullen hier de ontbrekende invloed van de bevolking op de regeringssamenstelling terzijde laten. We zullen slechts enkele cijfers laten spreken over doodgewone dingen, zoals lager onderwijs, politie en gevangenis- sen. Als vergelijking geven we dan de cijfers voor Nederland. a).

	Indonesië	Nederland
Aantal inwoners	± 60 miljoen	± 8 miljoen
Uitgaven Lager Onderwijs b)	21 miljoen gulden	75 miljoen gulden
Uitgaven budget Politie b)	17½ „ „	6.7 „ „
Uitgaven gevangenis- sen	6 „ „	5 „ „

We zullen er ons hier niet te zeer over verwonderen, dat per hoofd in Nederland aan lager onderwijs ongeveer 30 maal zoveel wordt uitgegeven, als in Indonesië. Want men zal daartegen direct inbrengen, dat er in Indonesië heel andere verhoudingen zijn, enzovoort. Doch het geeft wel een zonderling beeld, als voor de werkelijke opvoeding van de bevolking door het centrale bestuur minder wordt uitgegeven, dan voor de „opvoeding” via politie en gevangenis- sen! In Indonesië kosten rijks politie en gevangenis- sen meer dan het lager onderwijs, in Nederland kosten zij slechts 1/6 van de rijksuitgaven voor lager onderwijs. Geen wonder, dat het zo lang duurt, voordat de bevolking van Indonesië „rijp” wordt!

Al zal de „geestelijke oogst” in Indonesië op deze wijze dus niet al te snel rijpen, de oogst op ander gebied is groter! We zullen hier geen statistieken weergeven over sterftecijfers, e.d., die trouwens toch maar onvolledig zijn in al hun naargeestigheid, doch slechts over één van de oorzaken van de grote sterfte: de geringe medische verzorging. Het bedrag van de uitgaven voor het gezondheidswezen is, vergeleken met die voor gevangenis- sen en politie wel buitensporig laag. Voor het gezondheidswezen werd in 1937 in totaal 10

-----
a) De cijfers zijn allen voor 1937. Als bronnen gebruikten we „Jaarcijfers voor Nederland 1938”, Centr. Bureau v. d. Statistiek. „Statistisch Jaaroverzicht Nederl. Indië”, Centraal Kantoor v. d. Statistiek Dep. Econ. Zaken.

b) Afgezien van de Gemeente-uitgaven, etc.

miljoen gulden uitgegeven, voor gevangenissen en politie bijna 2½ maal zoveel of wel 23.89 miljoen gulden.

Men zal het tegenover elkaar stellen van de cijfers, zoals dat hier is geschied, „propagandistisch” noemen. Inderdaad, men is gewend, dergelijke cijfers anders te rangschikken. De cijfers voor volksgezondheid en voor onderwijs noemt men apart en men maakt gebruik van het feit, dat mensen met inkomens van enkele tientallen gulden per week miljoenen-getallen enorm groot vinden. En de cijfers over de politie en de gevangenissen rangschikt men over het algemeen liever helemaal niet, behalve in statistieken, die toch bijna niemand leest. Daarom is de bovenstaande rangschikking echter niet „scheef”, maar door haar directheid instaat om verhoudingen duidelijk te maken, die anders verdonkeremaand worden.

Zou het, mede in het licht van bovenstaande gegevens, niet op de weg liggen van vele gewone en sociaal-democraten, om zich eens rekenschap te geven van de imperialistische en on-democratische instellingen, waarmee zij zich solidariseren? Zou het voor hen, die thans zo ijverig bezig zijn om te ijveren voor de „vrijheid der volkeren” in Europa niet aangewezen zijn om eens te zien naar de onvrijheid binnen eigen bereik? Zouden zij niet wat minder geloof moeten slaan aan de oprechtheid van sommige lieden, die verontwaardiging veinzen over de onderdrukking van de Tsjechen en de Polen, doch die zelf evenzeer volkeren onderdrukken, als het Duitse fascisme dat doet binnen de volkerengevangenis, die het „Groot-Duitse Rijk” heet?

DE ZIGEUNERS, EEN ONVOLTOOIDE VOLKSVERHUIZING (I)

Vele, wij mogen wel zeggen de meeste mensen in ons land weten van de Zigeuners niet veel meer, dan dat zij rondtrekken en stelen. De Zigeuners worden veelal uitsluitend beschouwd als een bepaalde groep van landlopers, misdadigers, onmaatschappelijke elementen, en „het Zigeunerprobleem” is al zozeer tot één geheel vergroeid met het algemene vagebonden-vraagstuk, dat men alle mogelijke zwervers als „Zigeuners” hoort aanduiden, die in geen enkele Zigeunergemeenschap thuis horen en in wier aderen geen druppeltje Zigeunerbloed vloeit.

De Zigeuner is tot een type geworden, waarnaar men andere groepen van mensen noemt. Politieverordeningen spreken van „Zigeuners en op Zigeunermanier rondzwervende personen” woorden als „bohémien” en „bohème”, oorspronkelijk aanduidingen voor de Zigeuner en zijn wezen, worden reeds op personen toegepast, die met echte Zigeuners vrijwel niets gemeen hebben.

Intussen is over dit merendeels reizende volk in de loop der jaren een ontzaglijke literatuur ontstaan. Volkenkundigen, taalkundigen, geschiedschrijvers, sociologen en criminologen hebben zich ervoor geïnteresseerd en er over geschreven. In 1914 telde een geleerde al niet minder dan 4577 wetenschappelijke publicaties over de Zigeuners en sedertdien is het aantal artikelen, studies en boeken over dit onderwerp nog belangrijk toegenomen. Talentvolle toonkunstenaars als de Zigeuners moesten vroeg of laat ook de aandacht van musici trekken; aanhangers van het gemoderniseerde bijgeloof zien in hun waarzeggerij oeroude tradities voortleven; dichtkunst en film hebben natuurlijk een zo veelzijdige stof als het Zigeunerleven niet terzijde laten liggen.

Onlangs deze veelvuldige en ver boven de gewone kleinsteedse nieuwsgierigheid uitgaande belangstelling voor de Zigeuners is van hun geschiedenis nog maar betrekkelijk weinig bekend. De Duitse geschiedschrijver Hampe meent dit te moeten verklaren uit „het volkomen gebrek aan historische zin der Zigeuners zelf, waardoor zij noch enige geschiedkundige aantekening noch een eigenlijke volksoverlevering bezitten, maar hoogstens enige familie-overleveringen hebben en in stand houden”. De „historische zin” echter is niet in de eerste plaats een kwestie van volksaard, maar van cultuurpeil. Hetzelfde „gebrek aan historische zin” hebben wij achtereenvolgens horen verwijten aan de Negers, de oude Indiërs en de oude Chinezen, hetzij omdat zij geen eigenlijke geschiedschrijving of geschiedkundige overlevering bezaten, hetzij omdat zij — bij gebrek aan voldoende feitenmateriaal — de leemten in hun kennis van het verleden aanvulden met sprookjes en legenden. Andere schrijvers hebben de Zigeuners eenvoudig voor barbaren uitgemaakt; wij zouden ons hiermee misschien kunnen verenigen, wanneer niet in dit woord een zekere minachting werd uitgedrukt, die wij niet delen. Het is ook nog de vraag, in hoeverre de Zigeuners — ondanks hun betrekkelijk primitieve maatschappelijke organisatie — als een primitief volk kunnen worden beschouwd in de zin, waarin sommige niet-Europese

volken dit zijn. Wij zien er daarom liever geheel van af, hun een van de algemeen gebruikelijke etiketten op te plakken, om hun bijzondere eigenaardigheden, voortkomend uit hun zeldzame ontwikkelingsgeschiedenis, des te beter in het licht te kunnen stellen.

Over de afkomst der Zigeuners zijn al heel wat tegenstrijdige meningen geuit. Een geleerde heeft eens gezegd, dat men onder de Zigeuners waarschijnlijk de enige nog raszuivere „Ariërs" kunnen vinden. Anderen spreken tegen dat zij van „Arische" oorsprong zouden zijn. Tot deze laatsten behoort natuurlijk ook de nationaal-socialistische Zigeuner-specialist R. Ritter, die meent, dat de vermenging van Zigeunerbloed met dat van niet-Zigeuners schadelijk zou zijn en een verhoogde misdadigheid tot gevolg zou hebben. Alle economische factoren laat Ritter hierbij volkomen buiten beschouwing. Natuurlijk raakt deze theorie kant noch wal.

Een heel ander beeld van dit vraagstuk geeft ons de Russische schrijver Garsjin in zijn mooie novelle „De beren", waarin hij de aard en de gevolgen van de tsaristische wetten van 1870 tekent, die aan de als nomaden-rondtrekkende Zigeuners hun gedresseerde beren, dat wil zeggen hun voornaamste bron van inkomsten ontnamen, om hen zodoende te dwingen, in vaste loondienst te gaan werken of zich op andere wijze te vestigen. Sommige dezer nomaden slaagden er in, zich als handwerkers, in het bijzonder als hoefsmeden, een vast bestaan te verwerven; anderen konden dat niet en moesten dus vroeg of laat met oneerlijke middelen als diefstal en roof in hun onderhoud voorzien, met als onvermijdelijk gevolg, dat zij hun laatste dagen in de gevangenis of in het tuchthuis doorbrachten. Op deze en andere „vestigings"-pogingen in kapitalistische staten zullen wij later nog terugkomen. Hier willen wij slechts de vraag stellen: Wat had de verandering van levenswijze en deze verhoogde misdadigheid met de raszuiverheid der betrokken Zigeuners te maken?

Omtrent het ras, waartoe de Zigeuners gerekend zouden moeten worden, is hoegenaamd niets met zekerheid bekend. Wel heeft men al lang geleden het oorspronkelijke vaderland der Zigeuners vrij nauwkeurig kunnen aanwijzen. De eerste stap in deze richting was een taalkundig onderzoek van Grellmann, die in 1787 uit een uitvoerige en diepgaande vergelijking van de Zigeunertaal met het Hindoestani de gevolgtrekking maakte, dat de Zigeuners van Indische oorsprong moesten zijn. Deze veronderstelling werd later bevestigd, en uit de benaming „Sinte", die Zigeuners voor zich zelf gebruiken, leidde men af, dat het oorspronkelijke vaderland der Zigeuners vermoedelijk in de Noordwest-Indische provincie Sindh en het aangrenzende Penjab (Vijfstromenland) gezocht moest worden. In deze streken ontmoette men ook een zwervende stam van primitieve jagers, vruchteneters, en vooral vissers, de Tsjangar, die als kastenlozen, als paria's beschouwd en dienovereenkomstig als de meest onreinen behandeld werden. In de loop van de negentiende eeuw rees het vermoeden, dat de voorvaders der Zigeuners tot dit volk hadden behoord. Deze Indische nomaden traden ook wel op als muzikanten, goochelaars, kunstmakers, sprookjesvertellers en waarzeggers, en zij leidden dus een soortgelijk bestaan als de eerste Zigeuners die in Europa kwamen. Toch is een nadere verwantschap moeilijk aan te tonen, en men kan hierover nog niets met zekerheid zeggen.

Wat de Zigeuners er toe gebracht heeft, de grenzen van hun oorspronkelijke vaderland te overschrijden, is nog evenmin duidelijk. Men mag in het algemeen wel aannemen, dat het economische redenen geweest zullen zijn, misschien ook een poging, om te ontkomen aan het lot van de uitgestoten paria. Hun emigratie naar het Westen zal vermoedelijk omstreeks de elfde of twaalfde eeuw zijn

begonnen: over Turkije en Griekenland kwamen zij naar West-Europa. In 1322 verschenen zij op het eiland Kreta, in 1346 op Korfoe, in 1370 in Walachije, een deel van het huidige Roemenië. Hun eerste intocht in Duitsland valt in het jaar 1417, pas in 1427 vertonen zij zich in de buurt van Parijs.

Herinneringen aan deze lange omzwervingen leven voort in de — behoudens verbasteringen en dialectafwijkingen — oorspronkelijk door alle Zigeuners gesproken taal, de „romani tsjib”, waarin naast een kern van Indische woorden ook Perzische, Armeense, Griekse, Magyaarse, Slavische, Germaanse en Romaanse elementen te vinden zijn. Hoe verder men naar het Westen komt, hoe bonter ook de samenstelling van de taal is.

Overigens hebben de Zigeuners niet alleen woorden opgenomen uit andere talen, maar ook het spraakgebruik beïnvloed van die inheemse bevolkingsgroepen, waarmee zij het meest in aanraking kwamen: dat waren de beroeps- of gelegheidszwerfers op kleinere schaal, die zij langs de grote wegen ontmoetten.

Natuurlijk achtte de reizende koopman uit de latere middeleeuwen het beneden zijn waardigheid, zich veel te bemoeien met bedelaars en waarzeggers; ook de studenten, die van de ene universiteit naar de andere trokken, en zelfs de handwerkersgezellen bemoeiden zich weinig met hen. De in die tijd zo talrijke bedelmonnikken en pelgrims hadden het ook niet altijd op die heidenen begrepen, en knoopten met hen — afgezien wellicht van enkele vergeefse bekeeringspogingen — zeker geen regelmatige of duurzame betrekkingen aan. Heel anders was het daarentegen gesteld met het in die tijd naar verhouding zo talrijke en zo bont samengestelde zwerfersvolk: de muzikanten en exploitanten van wonderlijke uitheemse dieren, reizende kwakzalvers en marskramers, maar ook landlopers en bedelaars, die van de ene plaats naar de andere trokken; hieronder waren ook veel Joden, die door de juist in de vijftiende eeuw in sommige landen tot een hoogtepunt opgevoerde jodenvervolgingen volkomen waren geruïneerd of van huis gevlucht om het vege lijf te redden. Zij allen begroetten de Zigeuners als vakgenoten — weliswaar ook als concurrenten.

In tijden van oorlog en sociale woelingen, natuurrampen, epidemieën, algemene armoede, als zij met de uitoefening van hun gewone beroep niet meer in hun levensonderhoud konden voorzien, sloten vele dezer elementen zich aan bij de toch al niet zeldzame roversbenden, die behave armlastigen en vogelvrij verklaarden ook uitgediende landsknechten opnamen en huursoldaten, die na afloop van een veldtocht werk- en broodloos waren geworden.

Deze ontferden en uitgestotenen uit de feodale maatschappij, die zich voedden van haar afval en met sluwheid of geweld namen, wat hun te weinig werd gegeven, vormden een eigen maatschappij in lompen, naast en in tegenstelling tot het officiële staatsgebouw, in welks scheuren en kieren zij zich nestelden. Zij hadden hun eigen handigheidjes, vakkneepjes, beroepsmanieren en — moraal; zij spraken ook hun eigen taal, die buiten hun kring hoogstens nog werd begrepen door een aantal bedelaars, buidelsnijders (tegenwoordig zouden wij zeggen: zakkenrollers), dieven en prostituees in de steden.

Een dergelijke taal is bijvoorbeeld het in Duitsland beroemd geworden Rotwelsch — letterlijk vertaald Roodwaals — dat zijn naam vermoedelijk te danken heeft aan een roversbende, „de Roden en de Zwarten” of „Rood en Zwart” geheten, die aan het einde van de veertiende eeuw de Elzas tussen Straatsburg en Bazel onveilig maakte. De uitdrukking „Waals”, oorspronkelijk alleen van toepassing op de Romaanse talen, werd later voor alles gebruikt, wat de Duitse en Vlaamse burgers onbegrijpelijk in de oren klonk. Zo werd het woord Churerwelsch, (later verbasterd tot Chuderwelsch, Kauderwelsch, Koeterwaalsch), dat oorspronkelijk

alleen een aanduiding was van het in de buurt van de Oostzwitserse stad Chur gesproken Raeto-Romaans, langzamerhand toegepast op vrijwel ieder onverstaanbaar gebrabbel.

Van het Rotwelsch is al in de vijftiende eeuw op bevel van de Baseler stadsraad een uitvoerige woordenlijst opgesteld ten behoeve van de politie-autoriteiten. Ten onrechte hield men in die tijd — en nog lang daarna — dit jargon voor de Zigeunertaal, terwijl men anderzijds de Zigeuners wel voor vermomde Joden aanzag. Een nauwkeuriger onderzoek wijst echter uit, dat het Rotwelsch naast een kern van Duitse woorden een groot aantal Joodse uitdrukkingen bevat, naast allerlei elementen uit de werkelijke Zigeunertaal.

De invloed der Zigeuners op de Westeuropese cultuur is echter geenszins tot deze bijdrage aan de vorming van het boeventaaltje beperkt gebleven.

(Wordt vervolgd).

boek-bespreking

„DIE JUGEND DES KÖNIGS HENRI QUATRE”

HEINRICH MANN

Hendrik de Vierde, koning van Navarra en Frankrijk, ruim driehonderd jaar geleden levend, is de hoofdfiguur van het nieuwe boek van Heinrich Mann. Hij leefde in de tijd der godsdienstoorlogen in Europa, toen de Katholieke kerk en het Habsburgse koningshuis om de oppermacht van Europa streden met Engeland, met de burgerrepubliek van de Zeven Provinciën, met protestantse vorsten in Franse en Duitse provincies en landen, met Lutheraanse Duitse en Hugenootse Franse steden. Het was de tijd na de Middeleeuwen, na de dood van de grote Habsburger Karel de Vijfde, waarin zijn feodale en katholieke rijk zich onder Philips de Tweede nog trachtte te handhaven tegen de machten van de nieuwe tijd: de opkomende nationale staten, de handelsrepublieken en handelssteden. Een bonte tijd — een felle strijd. Een ingewikkelde periode van de geschiedenis.

Van dit tijdperk van godsdienstoorlogen en van strijd tegen de hegemonie der Habsburgers weten wij meestal slechts weinig. Alleen voor zover het onze eigen tachtigjarige vrijheidsstrijd betreft, hebben wij er een beeld van, al is dat beeld ook vertekend door de opzettelijke geschiedenisvervalsing en -verfraaiing, die ons als „Vaderlandse Geschiedenis” wordt bijgebracht. Door de schildering van de Franse strijd geeft Mann ons een beeld van een ons grotendeels niet zo bekende zijde van de toenmalige stormachtige ontwikkeling. Een beeld, dat uitblinkt door helderheid en veelzijdigheid. Indien het hierbij echter gebleven zou zijn, hadden wij slechts een historische roman méér gehad — zij het dan ook een goede —, naast de vele geschiedkundige romans, die anderen vroeger reeds schreven. Doch dit is nu niet slechts het geval. Want dit boek over Hendrik de Vierde valt buiten het gewone kader, omdat het in veel sterkere mate dan gewoonlijk de betrekkingen aanduidt, die bestaan tussen het beschreven geschiedkundige tijdperk en onze eigen tijd.

Mann laat ons de koningen van Frankrijk zien en de broers van deze koningen, die samenwerken met de Spaanse Philips, om politieke tegenstanders te verslaan — ten koste van Franse provincies; Franse vorsten roepen Duitse troepen binnen en verscheuren het Franse volk; Spaans goud vloeit in de kassen van den hertog van Guise, vorst van Lotharingen, die de ontevreden oproept om een groot Frankrijk te scheppen — een groot Frankrijk ten koste van het uitmoorden van de Hugenoten en ten koste van de vrijheid van het Franse volk. Zo maakt Mann ons, via de oude geschiedenis, tot beter ziende ooggetuigen van een dergelijke politiek en van dergelijke misleidingen, zoals zij ook in onze tijd aan de orde van de dag zijn.

Mann toont ook, hoe „doodgewone mensen”, mensen met allerlei fouten ook, in bepaalde omstandigheden tot daden kunnen komen, die hen hoog uitvoeren boven hun eigen dagelijks bestaan.

Het hele boek, de hele bonte rij van feiten en mensen, van groepen en klassen, groepeer Mann om de figuur van Hendrik de Vierde. Ook deze heeft hij niet geidealiseerd, maar realistisch weergegeven: een minnaar van vele vrouwen, een vriend van jacht en van wijn, bang voor de dood door sluipmoordenaars van Catherina van Medici, als verliefde echtgenoot van de dochter van Catharina slaapwandeland bij de voorbereiding van de Barthelomeusnacht, waarin duizenden van zijn strijders en tientallen van zijn vrienden werden omgebracht. Maar ook de Hendrik de Vierde, die leert en gaat begrijpen, die zijn doel ziet en die zijn tijd afwacht, die door zijn doel en zijn taak, door alle gevangenschap en vernedering heen, zich verheft tot de centrale figuur, die het Franse volk, verscheurd door oorlogen en klassenstrijd, belaagd door zijn vorsten en priesters, bedreigd door de Habsburgse keizers en de Habsburgse Philips de Tweede, leidt in zijn strijd voor zijn onafhankelijkheid.

LANKHOUT.

EEN BIJZONDERE ROMAN

THEUN DE VRIES

De uitgeverij Van Loghum Slaterus te Arnhem heeft het Nederlandse publiek zeker een goede dienst bewezen door het publiceren van de vertaling van een bijzondere roman, n.l. „Mensen op de tweesprong” door Marie Pujmanová. Deze met een staatsprijs onderscheiden Tsjechische schrijfster heeft ons iets te vertellen. Zij geeft een omvattend beeld van de na-oorlogstijd, zoals die belichaamd was in het „bolwerk der democratie”, Tsjecho-Slowakije, de door Engeland en Frankrijk zo smadelijk verlaten en verraden republiek in het hart van Europa. Wanneer wij deze knappe roman lezen, begrijpen wij iets van de motieven voor het verraad, die in de houding van het land zelf hun invloed deden gelden. Tsjecho-Slowakije was een burgerlijk-democratische republiek, met de nadruk op het „burgerlijke”, d.w.z. het kapitalistische — een republiek, waarin de nationale, geldverdienende, industriële bourgeoisie de boventoon voerde, en waar de politieke en economische vrijheden van de arbeidende klasse niet verder gingen dan zij het thans in Nederland gaan..... tot de grens, die bepaald wordt door de geldzak van de bezittende klasse. En dat zulk een bourgeoisie haar nationalisme in de eerste plaats ondergeschikt maakt aan de vraag, of zij de heerschappij van de geldzak zal kunnen blijven uitoefenen, staat in deze roman met smartelijke nadrukkelijkheid te lezen.

Is het nu een „agitatorisch” werk, een verhaal, dat zijn betekenis ontleent aan een onwrikbaar-politieke instelling, een „bekentenis” tot het een of ander? Geenszins. Marie Pujmanová is een vrouw, en dat zegt in dit verband zo veel, dat er uit haar roman een afkeer van de revolutionaire frase, van de politieke strekking spreken; vrouwen houden nu een keer minder van het programmatische, maar zij hebben daartegenover veelal een heldere kijk op feiten en samenhangen, een drang tot actie, tot het in praktijk brengen van wat door mannen met „scholing”, met wikken en wegen, met strategisch en propagandistisch overleg wordt bediscussieerd en beraamd..... kortom, Pujmanová vertegenwoordigt het gevoels-element tegenover dat van het verstand, en als zodanig is zij, in de vooruitstrevende literatuur, een uiterst frisse en boeiende verschijning, van wie iedere man en elke schrijver vooral iets leren kan, waar het er om gaat, levende realiteit en maatschappelijk ideaal te verbinden. Bij haar is niets van het schematische, vooropgezette; rustig en toch met ingehouden aandacht en een onder zachte ironie schuilgaand mededogen schildert zij een aantal menselijke levens in het moderne Tsjecho-Slowakije tussen 1923 en 1933 — een arbeidersweduwe, haar zoon en haar dochter, het gezin van een communistisch advocaat, en daarnaast het machtige, industriële milieu van den wereldbeheersenden textiel-fabrikant Kazmar met zijn spinnerijen, weverijen, ververijen en arbeiderskolonie's; en in de ontwikkeling van al deze levens is niets, maar dan ook niets, dat ons herinnert aan zoveel „revolutionaire” vooropgezetheid, die wij in linkse romans van de laatste jaren wel eens hebben moeten lezen. Pujmanová drijft een beetje de spot met den radicalistischen intellectueel, die voor de massa partij gekozen heeft (zij doet dit als een vrouw, die met psychologische overgevoeligheid voor menselijke tekortkomingen in de eerste plaats de hieraan verbonden onvolkomenheden opmerkt, al heeft zij daarnaast veel te veel slim verstand, om niet te zien en niet te vergeten, dat men de strijd nu een keer voeren moet met het materiaal, dat men heeft). Doch belangrijker dan haar tekening van het Praagse linkse intellectuelen- en kunstenaarsmilieu, dat zij met raakheid beschrijft, is

haar schildering van de industriestad van den „democratischen” textielkoning Kazmar en de verfijnde vormen van menselijke uitbuiting en politieke domperij, die daar in dat centrum van kapitalistische „cultuur” duizenden arbeiders gevangen houden.

De ontwikkeling van den jongen arbeider Ondrej in dit milieu tot een klassebewusten arbeider, een onvermijdelijk en boeiend proces, waarvan we voelen, dat het het groeiproces van honderden en duizenden Ondrej's is, vormt het eigenlijk gegeven van deze roman. Pujmanová is geen marxiste; en als zij 't is, is zij het zonder het zelf te weten, want de wijze, waarop zij in dit jonge arbeidersleven krachten en tegenkrachten van maatschappelijke en persoonlijke aard laat werken, is waarlijk „dialectisch”, dat wil zeggen, zonder fraseologische eenzijdigheid. Haar roman wekt zulk een onweerstaanbare suggestie van waarheidsgetrouwe mensen- en toestandenkennis, dat men iederen jongen marxistischen schrijver dit boek in handen zou willen geven, om er uit te leren, op welke wijze men het ingewikkeld gebeuren van zulk een ontwikkeling hoort te beschrijven. Daarbij is Pujmanová een kunstenaar, die wat zij te zeggen heeft, op een geestige en oorspronkelijke wijze weet te zeggen; haar beschrijvingskunst staat niet los van het onderwerp, maar blijft ten nauwste met de tekening van personen en milieu's verbonden.

De Nederlandse uitgever moge eer inleggen met dit werk, niet het minst ook door de vertaling van dr. A. E. Boutelje, die we in één woord voortreffelijk moeten noemen – kleurig, boeiend, vol van een natuurlijkheid en soepelheid, die het lezen van deze roman, in tegenstelling tot zoveel wat er vertaald wordt, tot een literair genot maakt. De hoge prijs van dit werk (ing. f 3.90, geb. f 4.90), die nu in Nederlandse omstandigheden eenmaal onvermijdelijk schijnt, moge toch velen niet terugschrikken, dit kunstwerk aan te schaffen; zij krijgen waar voor hun goede geld.

schaken

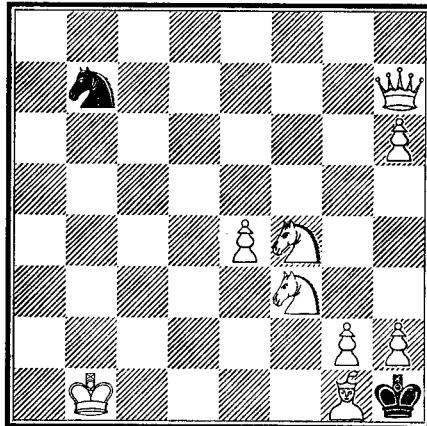
F. RAMAN

PROBLEEM UIT HET GRIJS VERLEDEN.

Auteur Samuel Loyd (1868).

(Bron onbekend).

Zwart

Wit

Wit Kb1, Dh7, Lg1, Pf3 en f4, pi. e4, g2, h8 en h2.

Zwart: Kh1, Pb7.

WIT BEGINT EN GEEFT MAT IN DRIE ZETTEN.

Hoe? Oplossingen worden gaarne ingewacht, maar liefst binnen 14 dagen na publicatie.

UIT DE RUSSISCHE SCHOOL.

Allereerst een pakkend „miniatuurtje”, gespeeld tussen de spelers Mazel (wit) en Botwinnik, kampioen van de Sowjet Unie (zwart).

ENGELSE PARTIJ.

1. c2-c4	Pg8-f6
2. Pb1-c3	e7-e6
3. e2-e4	c7-c5
4. f2-f4	Pb8-c6
5. Pg1-f3	d7-d5
6. e4-e5	Pf6-g4
7. c4xd5	e6xd5
8. Dd1-b3	Pc6-b4
9. a2-a3	c5-c4
10. Db3-a4†	Lc8-d7
11. Da4-d1	Dd8-b6

Wit geeft op, immers na:

12. Dd1-e2 Pb4-d3†

13. Ke1-d1

volgt:

13. Db6-b3 mat

Inderdaad pakkend!

De volgende partij is gespeeld in de wedstrijd om het persoonlijk kampioenschap van de Sowjet Unie, tussen de spelers Kan (wit) en Panow (zwart).

ENGELSE PARTIJ.

1. c2-c4	e7-e5
2. Pb1-c3	Pb8-c6
3. g2-g3	g7-g6
4. Lf1-g2	Lf8-g7
5. e2-e3	Pg8-h6
6. Pg1-e2	0-0
7. d2-d4	d7-d6
8. 0-0	Lc8-g4
9. h2-h3	Lg4-d7
10. d4-d5	Pc6-e7
11. e3-e4	f7-f5
12. f2-f4	Ph6-f7
13. Lc1-e3	f5xe4
14. Pc3xe4	Pe7-f5
15. Le3-f2	c7-c5
16. d5xc6	Ld7xc6
17. Dd1-c2	Tf8-e8
18. Ta1-d1	Dd8-e7
19. Tf1-e1	Ta8-c8
20. Dc2-b1	a7-a6
21. b2-b3	b7-b6
22. f4xe5	d6xe5
23. Ke2-c3	b5xc4
24. b3xc4	Tc8-b8
25. Db1-d3	Pf5-d4
26. Pc3-d5	De7-d8
27. Td1-b1	Tb8xb1
28. Te1xb1	Kg8-h8
29. Dd3-a3	a6-a5
30. Da3-c5	Lg7-f8
31. Dc5-a7	Lc6xd5
32. c4xd5	Pf7-d6
33. Pe4xd6	Dd8xd6
34. Tb1-b7	Te8-e7
35. Tb7xe7	Lf8xe7

36. Da7×a5   Le7-16
 37. Lg2-e4   Kh8-c7
 38. Da5-a7†   Ka7-h6
 39. h3-h4, zwart gaf op.

Wegens gebrek aan plaatsruimte konden we deze partijen niet van aantekeningen voorzien.

De partijen zijn ontleend aan het interessante Russische tijdschrift „64”.

De graankorrels van Sissa.

„Het Schaakspel”.

van Dr. X. TARTAKOWER.

Volgens de legende die de uitvinding van het schaakspel aan den Brahmaan Sissa toeschrijft, stond de vorst in zijn opgetogenheid den uitvinder toe zelf zijn beloning te kiezen.

Sissa vroeg als beloning het aantal graankorrels dat bijeen zou komen als men 1 korrel op het eerste vierkant legde, 2 op het tweede, 4 op het derde en zo voort, steeds verdubbeld tot en met het 64ste.

Verwonderd over de schijnbare bescheidenheid van dit verzoek stemde de Koning erin toe, om later van zijn schatbewaarders te vernemen, dat alle graanvoorraden in zijn rijk tezamen niet voldoende zouden zijn om zijn belofte na te komen. Geen wonder, want het totale aantal der door Sissa verlangde graankorrels zou 18.446.744.073.709.551.615 bedragen, een getal dat nog verre overtroffen wordt door dat van al de combinaties, welke uit het edele spel kunnen voortkomen.

dammen

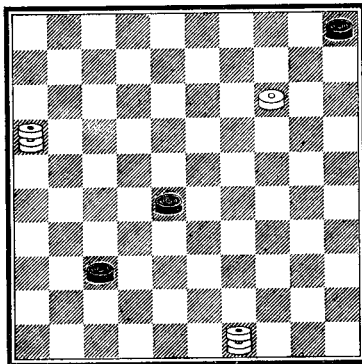
F. RAMAN

EEN SCHITTEREND EINDSPEL

Auteur I. A. SCHMIDT, Charkow.

U. S. S. R.

Z W A R T

W I T

Stand in cijfers:

Wit: 14 = 1 sch. en 16, 49 = 2 dammen.

Zwart: 5, 28, 37 = 3 schijven.

WIT SPEELT EN WINT.

Hoe? Oplossingen worden gaarne ingewacht.

'N AARDIGE POSITIEPARTIJ.

Gespeeld aan het eerste bord in de laatst gehouden competitiewedstrijd C.D.A. I-D.O.S. I, tussen de spelers A. K. W. Damme - F. Raman (zwart).

OPENING: FABRE-VARIANT.

1. 33-28	18-23
2. 35-30	20-25
3. 39-33	12-18
4. 40-35	7-12
5. 31-27	15-20
6. 37-31	20-24
7. 34-29	25×34
8. 29×40	

Deze openingsvariant is een van de vele geestesproducten van den wereldvermaarden Fransen grootmeester Marius Fabre en derhalve naar hem genoemd. De bedoeling hiervan is tempo te winnen.

8.	10-15
9. 44-39	14-20
10. 40-34	24-29
11. 33×24	20×40

DAMMEN

F. RAMAN

12. 35×44   15-20
 13. 41-37   17-22

Gespeeld om de vereenvoudiging 28-22
 en 27-21 enz. tegen te gaan.

14. 28×17   11×22
 15. 27-21   16×27
 16. 32×21   9-14
 17. 46-41   5-10

Op 6-11 volgt natuurlijk 21-17 en
 31-27 enz. met stukwinst.

18. 21-16   10-15
 19. 37-32   1-7
 20. 31-26   7-11
 21. 16×7   12×1
 22. 36-31   8-12
 23. 31-27   22×31
 24. 26×37   1-7

Hier verdiende misschien 6-11, event.
 gevolgd door 11-17-22 de voorkeur.

25. 32-28   23×32
 26. 38×27   4-9
 27. 39-33   12-17
 28. 44-39   2-8
 29. 37-32   8-12
 30. 50-44   3-8
 31. 41-37   6-11
 32. 42-38   11-16
 33. 47-42   20-24
 34. 33-28   18-22

In de gegeven omstandigheden nog wel
 de beste voortzetting.

35. 27×18   13×33
 36. 38×20   15×24
 37. 39-33   12-18
 38. 37-31   14-20
 39. 43-38   20-25
 40. 42-37   7-12
 41. 31-27   9-13
 42. 33-28   17-22

We raden de naspeler(s) aan, hier na te
 gaan wat van 18-23 terecht komt.

43. 28×17   12×21
 44. 44-39   8-12 A.
 45. 39-33   18-23
 46. 33-28   25-30
 47. 49-44   23-29
 48. 27-22   21-26

12-18 ging niet wegens 22-17 en
 28-23 enz.

49. 37-31   26×37
 50. 32×41   13-18
 51. 22×13   19×8
 52. 27-22   8-13
 53. 41-37   12-17
 54. 22×11   16×7
 55. 37-32   13-18
 56. 32-28   18-23
 57. 28×19   24×13

en het spel werd remise door :

58. 38-33   29×38
 59. 48-43   38×40
 60. 45×25   Remise gegeven.

A. : Belangwekkend is hier nog de vol-
 gende variant.

44.   18-23
 45. 27-22 !   8-12
 46. 22-17   21-27 ??
 47. 32×21   16×27
 48. 17×8   13×2
 49. 48-43 !!! en

zwart staat plotseling verloren, want tegen
 de dreiging 37-32, gevolgd door 32-28,
 is geen kruid meer gewassen, Hoogst
 belangwekkend.

Inderdaad !

In zijn geheel genomen een aardige
 positiepartij.